

Dzam Wedeye

New Testament in Mery

Dzam Wedeye

New Testament in Merey

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Merey

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Merey

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Mar 2025 from source files dated 29 Jan 2022
024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec

Contents

Mata	1
Markus	45
Luka	74
Yuhana	121
Məsler hay	155
Roma hay	198
1 Korinthe hay	220
2 Korinthe hay	241
Galat hay	255
Efez hay	263
Filipi hay	271
Kolosi hay	277
1 Tesalonik hay	282
2 Tesalonik hay	287
1 Timote	290
2 Timote	296
Titus	300
Filimon	303
Hebrəe hay	305
Yakuba	321
1 Piyer	326
2 Piyer	332
1 Yuhana	336
2 Yuhana	342
3 Yuhana	343
Yuda	344
Məsine i Yuhana	346

Nḡwalak i bazlam nakə
Mata
a watsa aye
Məfələkwe

Wu nakə Mata a watsa a dərewel nakay aye na, anan: Yesu Kəriste nenḡeye ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a gwad ma sləraweeye ka mändzibəra aye. Mbəlom a dazlay mərehe ha wu nakə a gwad ma vəlatəye a Israyel ma Dzam Guram eye na, ta nenḡeye. Tə wa na Yesu mə walaḡ i Yahuda hay, kə ndza mə walaḡ tay dərmaḡ. Kwa andza niye bəbay na, labara nakay ka tara hərwi Yahuda hay dəkdek bay, hərwi ndo hay ka mändzibəra tebiye.

Mata kə pay gər a məwetse dərewel ḡgay ka madədo ka madədo lele. A dazlay ta məwe i Yesu, madzəhuḡe i Yesu a yam, ada tə masəpete nakə Fakalaw a səpat na Yesu aye. Kə watsa na məsler i Yesu, labara neheye a tsikawatay a ndo hay aye, matətike ada ta məmbəle tay ha ndo hay abəra ma dəvats.

Mata a ḡgəna ha matətike i Yesu wal wal zlam:

- 1) A da ha labara ma tsaholok (5-7).
- 2) Gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo ta məsler tay (10).
- 3) Dzeke i Bəy i Mbəlom (13).
- 4) Gawla i Yesu hay ta giye məsler na, kəkay (18).
- 5) Matətike ka gər i mandəve i mändzibəra tə məmaw i Yesu (24-25).

Baba tətə i Yesu hay
Luka 3.23-38

¹ Anan dərewel i məzele i bəba tətə hay i Yesu Kəriste: Yesu Kəriste na, slala i Davit ada Davit na, slala i Abraham. Bəba tətə i Yesu hay na, anan:

² Abraham a lah məwe Izak. Izak a wa Zakob. Zakob a wa Yahuda ta malamar ḡgay hay.

³ Yahuda a wa Fares tə Zara, may tay na, Tamar. Fares a wa Hesron. Hesron a wa Aram.

⁴ Aram a wa Aminadab. Aminadab a wa Nason. Nason a wa Salmoḡ.

⁵ Salmoḡ a wa Booz, may i Booz na, Rahab. Booz a wa Obed, may i Obed na, Rut. Obed a wa Zese.

⁶ Zese a wa bəy Davit.

Davit a wa Salomoḡ, may i Salomoḡ na, ḡgwas i Uri.

⁷ Salomoḡ a wa Robowam. Robowam a wa Abiya. Abiya a wa Asaf.

⁸ Asaf a wa Zozafat. Zozafat a wa Zoram. Zoram a wa Ozias.

⁹ Ozias a wa Yotam. Yotam a wa Akaz. Akaz a wa Ezekiyas.

¹⁰ Ezekiyas a wa Manase. Manase a wa Amon. Amon a wa Zoziyas.

¹¹ Zoziyas a wa Yekoniya ta malamar ḡgay hay. A wa tay ha na, ahəl nakə tə gəs tay beke eye hay a Babilon aye.

¹² Ma dəba eye nakə ti ye tay ha a Babilon aye na, Yekoniya a wa Salatiyel. Salatiyel a wa Zorobabel.

¹³ Zorobabel a wa Abihod. Abihod a wa Eliyakim. Eliyakim a wa Azor.

¹⁴ Azor a wa Sadok. Sadok a wa Akim. Akim a wa Eliyod.

¹⁵ Eliyod a wa Eleyazar. Eleyazar a wa Matan. Matan a wa Zakob.

¹⁶ Zakob a wa Yusuf a tuk. Nenḡeye na, zal i Mari nakə a wa Yesu, tə zalay Kəriste aye.

¹⁷ A gəs abəra ka Abraham hus ka Davit na, slala kuro gər eye fad. Ada a gəs abəra ka Davit hus ahəl nakə tə gəs tay ha Israyel hay a Babilon aye na, slala kuro gər eye fad. Sa na, a gəs abəra ka məgəse tay ha Israyel hay a Babilon hus ka Kəriste na, slala kuro gər eye fad.

Məwe i Yesu
Luka 2.1-7

¹⁸ Anan ma kəkay nakə tə wa Yesu Kəriste aye. May ḡgay na, tə zalay Mari, nenḡeye mədel i Yusuf a. Ane tuk na, ahəl nakə tə zla bo zuk bay aye na, kiye a yay a Mari ta gədan i Məsəfəre Tsədanḡa eye.

¹⁹ Yusuf a mədel ḡgay na, nenḡeye ndo i dedək kame i Mbəlom. A say mändəde horoy ka Mari kame i ndo hay bay. A dzala mə gər ḡgay məgəre ha mədel ḡgay ta məkal.

²⁰ Həlay nakə nenḡeye faya ma dzaliye andza niye na, gawla i Mbəlom a bəzay ha bo ma məsine, a gwaday: «Yusuf a, slala i Davit, kə dzədzar məzle mədel yak Mari bay. Hərwi kiye a yay a Mari na, ta gədan i Məsəfəre Tsədanḡa eye.

²¹ Ma wiye wawa hasləka eye, ada nəkar ka zaleye Yesu*, hərwi ma təmiye tay ha gwala ḡgay hay abəra mə mezeleme tay.»

²² Wu neheye tebiye tə ndislew na, hərwi ada wu nakə Bəy Maduweḡ a tsik tə bazlam i ndo məde ha bazlam ḡgay aye mā ge bo. A gwad:

²³ «Anan dem nakə a sər zal zuk bay aye ma hutiyə wawa, ma wiye wawa hasləka eye, ta zaleye Emanuyel.†»

²⁴ Yusuf a pədeke abəra ka mändzəhəre na, a ge wu nakə gawla i Mbəlom a gwaday ge aye. A zla na Mari andza ḡgwas ḡgay a gay ḡgay.

* 1:21 Yesu na, andza məgwədə Bəy Maduweḡ ma təmiye tay ha ndo hay. † 1:23 Andza məgwədə: «Mbəlom tə nəkway.» Zəba ka Ezay 7.14; 8.8, 10.

²⁵ Ane tuk na, ta dzapa zuk bay hus a pat nakə Mari a wa na wawa hasləka eye. Ada Yusufa ma zaley na, Yesu.

2

Ndo matəkay dāre a wurzla hay ti ye ka təv i Yesu

¹ Tə wa Yesu na, ma Betelehem ka dala i Yahuda, a həlay nakə Herod neŋgeye bəy bagwar eye aye. Ma dāba eye tə wa na Yesu na, ndo matəkay dāre a wurzla hay ti yaw mə bəzay, tə ndislep a Zerozelem, ² ta tsətsah, tə gwad: «Bəy i Yahuda hay nakə tə wa na anake aye na, məŋgay? Nəmaa ŋgatay a wurzla ŋgay eye a tsaraw mə bəzay ada nəmaa yaw na, mədəslay ha gər.»

³ Bəy Herod a tsəne bazlam tay niye na, a kwasay gər haladzay tə siye i ndo neheye ma Zerozelem aye tebiye.

⁴ A zalatay a bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye, a tsətsah fataya a gwadātay: «Tə wa Kəriste na, məŋgay?»

⁵ Ta mbəday faya, tə gwadāy: «Tə wa Kəriste na, ma Betelehem, ka dala i Yahuda. Hərwi ndo mède ha bazlam i Mbəlom a watsa, a gwad:

⁶ «Nəkar Betelehem ka dala i Yahuda, nəkar na, makətsa bo eye mə walaŋ i gəma neheye ka dala i Yahuda aye bay.

Hərwi bəy nakə ma tsəkuriye tay ha Israyel ndo ga hay aye na,

ma deyeweye abəra ma nəkar.*»

⁷ Yawa! Herod a zalatay a ndo matəkay dāre a wurzla hay ta məkal. A tsətsah fataya, a gwadātay: «Ka ŋgatamay a wurzla ŋgay eye a tsaraw na, a həlay waray?»

⁸ Tsa na, a slər tay ha a Betelehem, a gwadātay: «Dum, pəlum na wawa eye niye lele. Ka hutum na na, dumara dumenj ha hərwi ada neŋ dərmaŋ nā ye mədəslay ha gər.»

⁹ Ndo neheye tə tsəne bazlam i bəy na, tə həl bo, ti ye. Ahəl nakə faya ta diye na, tə ŋgatay a wurzla nakə a tsaraw mə bəzay aye faya ma diye kame tay. A husa ka gər i gay nakə wawa mə dāma aye na, a lətse.

¹⁰ Tə ŋgatay andza niye na, dārev tay a rah ta məŋgwese.

¹¹ Tə fələkwa a gay, ti ye naha, tə ŋgatay a wawa ta may ŋgay Mari. Ta dəkway gurmets, tə dəslay ha gər. Tsa na, tə pəla ha wu tay hay, tə vəlay wu kəriye a wawa niye. Tə vəlay gura, wu andaya tə zalay eŋseŋs† ada ta mir‡. ¹² Ma dāba eye Mbəlom a tsikatay ma məsine, a gwadātay: «Kā mbədum gər ta

təv i Herod sa bay.» Tə tsəne andza niye na, tə həl bo, ti ye a gəma tay ta tsəved mekelən eye.

Mede a Ezipt

¹³ Ahəl nakə ndo matəkay dāre a wurzla hay ti ye wu tay na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine. A gwadāy: «Lətse, zla na wawa ta may ŋgay, hwayum a Ezipt. Ndza mə dāma hus a pat nakə na gwadakeye maw aye, bəna Herod faya ma pəliye wawa nakay məkəde na.»

¹⁴ Yusufa a tsəne andza niye na, a lətse, a ye tay ha wawa ta may ŋgay a Ezipt ta həvad.

¹⁵ Tə ndza mə dāma hus a pat nakə Herod a mət aye. Wu neheye tebiye na, hərwi ada wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik tə bazlam i ndo mède ha bazlam ŋgay aye mā ge bo parakka, a gwad: «Na zalay a wawa ga mā yaw abəra mə Ezipt. §»

Herod a bəbazl tay ha wawa hay ma Betelehem

¹⁶ Herod a zəba faya ndo matəkay dāre a wurzla hay ta vay gər na, a ndalay haladzay. Tsa na, a slər ndo hay, a vəlatay tsəved ka məkəde wawa hasləka eye tebiye a dazlay ka neheye a sla məve sulo bay aye ma Betelehem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye.

¹⁷ Andza niye, maa ge bo na, bazlam i Zeremi ndo mède ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye, a gwad:

¹⁸ «Mawude a tsənew abəra ma gəma i Rama, mətuwe tə zlazlay haladzay mə dāma.

Rasel faya ma tuwiye wawa ŋgay hay.

Dada a say məgase dārev abəra ka mətuwe bay,

hərwi wawa ŋgay hay andaya sa bay.*»

Məməw abəra mə Ezipt a Nazaret

¹⁹ Ma dāba eye Herod a mət na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv i Yusufa ma məsine ma Ezipt.

²⁰ A gwadāy: «Lətse, zla na wawa ta may ŋgay ada mbəda gər a gəma i Israyel, hərwi ndo neheye ta pəla tsəved ka wawa nakay məkəde na aye na, ta mət.»

²¹ Yusufa a tsəne andza niye na, a zla na wawa ta may ŋgay, a mbəda gər a gəma i Israyel.

²² Ane tuk na, Yusufa a tsəne Arkelawos kə ndza a bəy i bəba ŋgay Herod ka dala i Yahuda na, a dzadzar haladzay mede a dāma. Məsine a gay sa, Mbəlom a day ha wu nakə ma giye. Tsa na, a ye a Galile.

²³ A ye, a ndza ma wuzlahgəma nakə tə zalay Nazaret aye. Andza niye wu neheye a ge bo na, andza i ndo mède ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye. A gwad: «Ta zaley na, ndo i Nazaret.»

* 2:6 Zaba ka Mise 5.2; 2 Samuyel 5.2. † 2:11 Eŋseŋs na, wu nakə tə fəkawa hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom aye.

‡ 2:11 Mir: Mal nakə a ze hunjəna lele aye. Tə gawa ka mədahanj ada mā ze bay. § 2:15 Oze 11.1. * 2:18 Zeremi 31.15.

3

Yuhana madzəhuḅe ndo a yam

Markus 1.1-18; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ A həlay niye na, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a ndohwaw mə kəsaf i Yahuda, a dawa ha bazlam i Mbəlom,

² a gwadawa: «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom bəse tə nəkurom.»

³ Yuhana na, ndo nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik faya, a gwad:

«Ndo faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad: Lambadumay tsəved a Bəy Maduweñ, lambadumay tsəved hay fehe lele tã hədzak bay.*»

⁴ Yuhana a pawa ka bo na, peteked manğara eye ta məkwets i zləgweme. A bərawa bəzihud ngay na, ta həzlay. A ndayawa mə kəsaf niye na, heyew ta wum.

⁵ Ndo neheye ma Zerozelem aye, ka dala i Yahuda tebiye, ada ta ndo neheye tə mbay naha a magayam i Yurdum aye tebiye tə yawa ka təv i Yuhana.

⁶ Tə dawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay, ada Yuhana a dzəhuḅawa tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.

⁷ Yuhana a zəba dəre, Farisa hay ta Saduke hay haladzay ta diye ka təv ngay hərwi ada mã dzəhuḅ tay ha a yam na, a gwadətay: «Wawa i palas hay! Maa dākum ha hwayum abəra ka sariya i Mbəlom nakə bəse kə ndzew aye na, way?»

⁸ Anəke na, gum məsler neheye ngwalak eye, ada ndo hay ta sariye ha ka mbədum ha mede kurom aye tuk.

⁹ Kã dzalum mə gər kurom: «Nəmay na, wawa i Abraham hay sa na, ma ta gamay mey?» bay! Sərum ha na, Mbəlom ma sliye faya məge tay ha kwar neheye anəñ aye wawa i Abraham hay.

¹⁰ Ba hədzaya maləva bo eye mədəse tay ha dərizl i gərdaf hay fəroḍ abəra ka dala. Dərizl i gərdaf neheye tebiye tə wa hohway ngwalak eye bay aye na, ta dəsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»

¹¹ «Nəñ na, na dzəhuḅiye kurom ha a yam tsa hərwi mədə ha na, ka mbədum ha mede kurom. Ane tuk na, ndo nakə mə deyeweye kame ga aye na, neñgeye a ze ga ta gədan. Nəñ na sla matsakway ahaya təhərak ngay hay abəra mə sik bay. Neñgeye na, ma dzəhuḅiye kurom ha ta Məsəfəre Tsədanña eye ada ta ako.

¹² Wu məhəve daw andaya mə həlay. Ma ngəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye dafə bay aye.»

* 3:3 Ezay 40.3. * 4:4 Bazlam mapala eye masulo eye 8.3.

Yuhana a dzəhuḅ ha Yesu a yam

Markus 1.9-11; Luka 3.21-22; Yuhana 1.29-34

¹³ Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra ma Galile hus a magayam i Yurdum. A yaw ka təv i Yuhana hərwi ada Yuhana mã dzəhuḅ ha a yam.

¹⁴ Yuhana a wudə bay. A gwadəy a Yesu: «Nəñ düh naka na diye naha ka təv yak ka dzəhuḅiye ga ha a yam aye tuk na, ada nəkar düh ka deyeweye ka təv ga na, kəkay!»

¹⁵ Ane tuk na, Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Təma, mã ge bo andza niye anəke. Wu nakə Mbəlom a tsətsah aye ka gəkweye andza nakə a tsik aye.»

Yuhana a təma bazlam i Yesu nakə a tsikay aye. A dzəhuḅ ha Yesu a yam tuk.

¹⁶ A dzəhuḅ ha a yam tsa na, Yesu a tsalaw abəra ma yam. Kwayanña magərmbəlom a həndək tuwan, ada Yesu a ngatay a Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw andza bodobodo, a yaw a ndza faya. ¹⁷ Tsa na, mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gwad: «Nakay na, wawa ga, na wudə na haladzay. Dərev ga faya ma ngwasiye tə neñgeye.»

4

A say a fakalaw məsəpete na Yesu

Markus 1.12-13; Luka 4.1-13

¹ Ma dəba eye na, Məsəfəre i Mbəlom a ye ha Yesu a makulkwandah hərwi ada Fakalaw mã səpat na.

² Yesu a ndza məhəne kuro kuro fad, həpat həvad zə mənədu wu mənəday. Ma dəba eye na, may a wur faya.

³ Fakalaw, ndo məsəpete ndo a yaw, a həndzəd ka təv i Yesu, a gwadəy: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, gwadətay a kwar neheye tã təra wu mənəday ada kã nda!»

⁴ Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, ndo zezən ma ndziye na, ta wu mənəday dəkdek tsa bay, ane tuk na, ma ndziye tə bazlam nakə Mbəlom a tsik aye tebiye.*»

⁵ Fakalaw a ye ha a Zerozelem, gəma tsədanña eye. A ye ha ka gər i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom,

⁶ a gwadəy: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka dala. Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad:

“Mbəlom ma gwadətəye a gawla ngay hay tã dzəna kar.

Tã kəndawa kar hərwi ada sik yak mã ndzay a kwar bay.†”»

⁷ Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Kã dza ha Bəy Maduweñ yak Mbəlom bay.‡”»

† 4:6 Dames hay 91.11-12. ‡ 4:7 Bazlam mapala eye masulo eye 6.16.

⁸ Fakalaw a zla na a ye ha ka gər i mahamba zəbol eye, a bəzay ha bəy i mändzibəra tə zlele nakə mə dəma aye tebiye.

⁹ A gwadāy a Yesu: «Ka dəkweŋ gurmets ada ka dəsleŋ ha gər na, na vəlakeye ha a nəkar tebiye.»

¹⁰ Yesu a gwadāy: «Fakalaw, do abəra kanan! Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Dəslay ha gər a Bəy Maduweŋ yak Mbəlom, ada ka geyə məsler na, a neŋgeye nəte ŋgweŋ.Š”»

¹¹ Ka təv eye niye na, Fakalaw a gər ha. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i Yesu, tə vəlay wu mənday.

*Yesu a dazlay a məsler ma Galile
Markus 1.14-15; Luka 4.14-15*

¹² Ahəl nakə Yesu a tsəne ta gəs na Yuhana madzahuəe ndo a yam aye na, a ye a Galile.

¹³ Ahəl nakə faya ma diye na, a ye ta Nazaret taday, tsa na, a ye abəra mə dəma, a ye a Kafərnahum ka tsakay i dəlov i Galile, ma gəma i Zabulon ta Naftali.

¹⁴ A ge bo andza niye na, andza nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik aye, a gwad:

¹⁵ «Nəkurom ndo neheye ma gəma i Zabulon ta Naftali,
ta nəkurom neheye ka tsəved mede a dəlov, ta diye i magayam i Yurdum aye,
a nəkurom neheye ma Galile mandza eye mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye!

¹⁶ Nəkurom slala neheye mandza eye ma ləvoŋ aye na,

ka ŋgatumay a dzaydzay bagwar eye.
Nəkurom neheye mandza eye ma gəma i mezek i mədəhan aye na,

dzaydzay ka dəvakum.*»

¹⁷ A həlay niye kwayaŋŋa Yesu a dazlay mədə ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. A gwadawa: «Mbədum ha mede kurom, hərwi Bəy i Mbəlom ka həndzədaw.»

*Yesu a zal gawla ŋgay kurre eye hay
Markus 1.16-20; Luka 5.1-11*

¹⁸ Yesu faya ma diye ta tsakay i dəlov i Galile na, a ndzay a gər a ndo wuray sulo ta malamar ŋgay. Neŋged na, Simoŋ nakə tə zalay Piyer neŋgeye ta malamar ŋgay Aŋdərə. Nəteye ndo məgəse kələf hay, faya ta kaliye gadaŋ tay a dəlov.

¹⁹ Yesu a gwadətay: «Dumara, pumeŋ bəzay. Anəke faya ka həlumeye kələf, ane tuk na, na təriye kurom ha ndo məhələw ndo hay.»

²⁰ Kwayaŋŋa tə gər ha gadaŋ tay hay, tə pay bəzay a Yesu.

²¹ Yesu a ye kame dərəŋ tsekweŋ sa na, a ndzatay a gər a ndo mekeleŋ eye sulo ta malamar ŋgay sa, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay. Nəteye mə kwalalaŋ i yam tay ta bəba tay Dzebede, faya ta lambadīye gadaŋ tay hay. Yesu a zalatay.

²² Tə tsəne na, kwayaŋŋa tə gər ha kwalalaŋ i yam ta bəba tay, tə pay bəzay a Yesu.

*Yesu ta ndo hay haladzay
Luka 6.17-19*

²³ Yesu a həhalawa ka dala i Galile tebiye. A tətikawatay a ndo hay mə gay i mađuwule me i Yahuda hay. A dawa ha Labara ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom ada a mbəlawaya tay ha ndo i dəvats hay ta ndo neheye matəra eye hay tebiye mə walaŋ i ndo hay.

²⁴ Labara i Yesu a da zləm kwa ka dala i Siri tebiye. Tə həlayaw ndo neheye faya ta siye dərətsəteš ta dəvats hay wal wal aye, ndo neheye fakalaw mə bo tay aye, ndo neheye mahorvov a gatay aye, ada ta ndo neheye matəra eye hay. Yesu a mbəl tay ha.

²⁵ Ndo hay haladzay mbərzəzza ta paway bəzay a Yesu. Ti yaw ma Galile, ma dala i Dekapol, ma Zerozelem, abəra ka dala i Yahuda ada ka dala nakə ma diye ŋged i magayam i Yurdum aye.†

5

Yesu a da ha bazlam mə gər i mahamba

¹ Yesu a ŋgatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka təv ŋgay na, a tsal ŋgay a gər i mahamba. A ye naha a ndza ka dala. Gawla ŋgay hay ta zəŋgal na ti ye ka təv ŋgay.

² A dazlay matətikatay, a gwadətay:

*Ŋgama i Mbəlom
Luka 6.20-23*

³ «Məŋgwese ka ndo neheye tə sər ha mə dərəv tay nəteye mətawak eye hay aye, hərwi Bəy i Mbəlom na, i nəteye.

⁴ «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta tuwiye, hərwi Mbəlom ma matay naha dərəv.

⁵ «Məŋgwese ka ndo neheye ta rəh ha gər tay aye, hərwi nəteye na, Mbəlom ma vəlateye mändzibəra.

⁶ «Məŋgwese ka ndo neheye may a wur fataya ada yam a gatay aye hərwi marəhe ha gər a Mbəlom, hərwi Mbəlom ma vəlateye wu nakə a satay aye.

⁷ «Məŋgwese ka ndo neheye faya ta giye ŋgwalak a siye i ndo hay aye, hərwi Mbəlom ma gateye a dəma ŋgwalak dərma.

⁸ «Məŋgwese ka ndo neheye dərəv tay tsədaŋŋa kame i Mbəlom aye, hərwi nəteye na, ta ŋgateye a Mbəlom.

⁹ «Məŋgwese ka ndo neheye nəteye faya ta miye tay ha ka bo ndo hay hərwi ada tā

Š 4:10 Bazlam mapala eye masulo eye 6.13. * 4:16 Ezay 8.23-9.1. † 4:25 Gəma niye na, ta diye i bazay i dəlov i Galile.

ndza zay aye, hærwi Mbælom ma zalateye na, wawa ga hay.

¹⁰ «Mængwese ka ndo neheye faya ta sateye dæretsæseh hærwi nakæ faya ta giye mæsler nakæ a yay a gær a Mbælom aye, hærwi Bøy i Mbælom na, i tay.

¹¹ «Mængwese ka nækuroom tadæ ndo hay ta tsadækum, ta sakum dæretsæseh, ada tadæ faya ta tsikiye fakuma wu neheye ngwalak eye bay ada ta rawiye fakuma me hærwi nakæ ka dzalum ha ka neñ aye.

¹² Ngwasum haladzay, dærev kurom mâ rah ta mængwese, hærwi Mbælom ma ta vèlakumeye magogoy kurom bagwar eye mæ mbælom. Serum ha na, andza niye ta gatay dæretsæseh a ndo mæde ha bazlam i Mbælom neheye tæ lahakumaw aye.»

Dzeke i sluwal tæ dzaydzay

Markus 9.50; Luka 4.34-35

¹³ Yesu a gwadatay sa: «Nækuroom ka tærum ka mændzibæra na, andza sluwal nakæ a væd ma ala aye. Ane tuk na, tadæ sluwal a væd sa bay na, ta sliye matære ha mâ væd hærabæba sa na, ma kakay? Ma giye ngama ka wuray sa bay. Ta kutsiye ha, ndo hay ta mbærasiye na tæ sik.

¹⁴ «Nækuroom na, dzaydzay i mændzibæra. Hudgay naka ta dæzl na ma tsaholok aye na, ma ngahiye bo tæta bay.

¹⁵ Ta pa ako ka lalam na, ta hurækwiye faya gæse bay. Ta piye na düh na, ka wu mæpe lalam hærwi ada mâ dævatay a ndo neheye mæ gay aye tebiye.

¹⁶ Andza niye dærmak, mede kurom mâ zæba kame i ndo hay andza dzaydzay nakæ ma dævateye a ndo hay aye, hærwi ada siye tæ ngatay a ngwalak nakæ faya ka gumeye ada tæ zambaday a Bæba kurom mæ mbælom.»

Yesu tæ bazlam i Musa mapala eye

¹⁷ Yesu a gwadatay sa: «Kâ dzalum mæ gær kurom na yaw na, hærwi mæmbete ha bazlam i Musa mapala eye tæ matætike i ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay bay. Na yaw hærwi mæmbete ha bay. Ane tuk na, na yaw na, mandæve ha wu nakæ bazlam i Musa mapala eye ada wu nakæ ndo i maslan i Mbælom hay tæ tsik mæge aye düh.

¹⁸ Hærwi niye neñ faya na tsikakumeye, serum ha, kæ ge magærmælom ta dala næteye andaya huya na, ndæray ma sliye mæmbete ha wuray kwa tsekweñ abæra mæ bazlam mapala eye bay. Kwa “i”, kægæbay wu nakæ mawatsa eye tsekweñ bæbay na, ma mbatiye bay, wu tebiye ma giye bo taday.

¹⁹ Hærwi niye, ndoweye kæ gær ha bazlam mapala eye næte, kwa tsekweñ eye, ada faya ma datay ha a ndo hay tæ ge andza neñgeye na, neñgeye ma tæriye tsekweñ ma Bøy i

Mbælom. Ane tuk na, tadæ ndoweye ka ræhay ha gær a bazlam mapala ada ka tætikatay a siye i ndo hay tæ ræhay ha gær dærmak na, neñgeye ma tæriye bagwar eye ma Bøy i Mbælom.

²⁰ Hærwi niye neñ faya na gwadumeye sa: Kæ ge ka ræhumay ha gær a bazlam i Musa mapala eye a ze i ndo neheye tæ dzañgawa bazlam i Mbælom mapala eye ta Farisa hay bay aye na, ka deyumeye a Bøy i Mbælom bay.»

Yesu a tsik ka mæge mevel

Luka 12.57-59

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Nækuroom na, ka tsænum wu nakæ tæ tsikatay a bæba tæte kurom hay aye. Tæ gwadatay na: “Kâ kæd gær i ndo bay. Ndowneye kæ kæd gær i ndo na, ta diye ha kame i sariya.*”

²² Ane tuk na, neñ faya na gwadakumeye: Tadæ ndoweye kæ ge mevel ka malamar ngay na, da ta diye ha kame i ndo mæge sariya. Tadæ ndoweye kæ gwaday a malamar ngay: “Nækar matærakahan eye” na, da ta diye ha kame i ndo mælave dala hay, ta geye sariya. Ada tadæ ndoweye kæ gwaday a malamar ngay: “Nækar ka dze” na, ta kaliye ha a ako nakæ dadæ ma mbatiye bay aye.

²³ «Agæla a saka mælætse mævæle wu a Mbælom, a hælai niye wetete a makaw a gær zægæle andaya ka bo ta malamar yak na,

²⁴ gær ha wu yak niye kame i tæv mævælai wu a Mbælom. Do, ta pæsum ha a bo tæday, zay mâ ge mæ walañ kurom ada maw, vælai wu a Mbælom tuk.

²⁵ «Tadæ ka gum a bo wuray ta ndo, nækuroom ka tsæved faya ka deyumeye a sariya na, mum ha ka bo bazlam, serum bo bæna, mâ ye kar ha kame i ndo mæge sariya tæday bay. Hærwi ki ye kar ha ka tæv i ndo mæge sariya hay na, ta vælai kar ha a hælai i sidzew hay. Ta kaliye kar ha a danjay.

²⁶ Faya na gwadakeye: Sær ha na, kæ ge ka hama suloy nakæ kutoñ mæheme, ka væl ha bay na, ka deyeweye abæra ma danjay bay.»

Yesu a tsik ka mæge madama

Mata 18.8-9; Markus 9.43,47-48

²⁷ Yesu a gwadatay sa: «Nækuroom na, ka tsænum, tæ gwad: “Kâ ge madama bay.†”

²⁸ Ane tuk na, neñ faya na gwadakumeye: Ndowneye ka zæba ka ngwas, kæ ge faya dære a say a bor i bo ngay na, bæ ka ge madama mæ dærev ngay ta ngwas eye niye tsiy.

²⁹ Kæ ge dære i hælai i manday yak ma dædiye kar ha a mezeleme na, ngwad na ada kâ kal ha dærenj abæra tæ nækar. Ngama værezl i bo yak næte mâ dze tæ bæmalæ nakæ ta kaliye ha bo yak tebiye a ako aye.

³⁰ Kæ ge hælai i manday yak ma dædiye kar ha a mezeleme na, dæs na ada kâ kal ha

* 5:21 Madayaw abæra ma Ezipt 20.13; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17. † 5:27 Madayaw abæra ma Ezipt 20.14.

dærenj tɔ nɛkar. Nɔgama vɛrezl i bo yak nɛtɛ mɔ dze tɔ bɛmalɛ nakɛ bo yak tebiye ma diye a ako aye.»

Yesu a tsik ka mahɛhere nɔgwas

Mata 19.7-9; Markus 10.4-5,10-12; Luka 16.18

³¹ Yesu a gwadɔtɔy sa: «Ahɛl niye, tɔ gwadɔ sa: “Tadɛ ndoweye kɛ say mahɛhar na nɔgwas nɔgay na, kutoŋ mɔ watsay dɛrewel i mahɛhere a hɛlay.»[‡]”

³² Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Ndowneye ka hɛhar na nɔgwas nɔgay kɛriye kɛ ge madama bay na, ki ye a zal na, nenɔgeye a tɛra ha ndo mɛge madama. Ada ndo nakɛ a zla nɔgwas nakɛ ta hɛhar na aye bɛbay kɛ ge madama.Š»

Yesu a tsik ka mɛmbɛde

³³ Yesu a gwadɔtɔy sa: «Nɛkurom ka tsɛnum wu nakɛ tɔ tsikatay ahɛl niye a bɛba tɛte kurom hay aye. Tɔ gwadɔ: “Kɔ mɛbadɔ tɔ parasay eye bay. Ane tuk na, wu nakɛ ka mɛbadɔ kame i Mbɛlom ka gwadɔ ka giye na, ge na.*”

³⁴ Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Kɔ mɛbadum bay tebiye. Kɔ mɛbadum ta mɛbɛlom bay hɛrwi Mbɛlom mandza eye na, mɛ dɛma.

³⁵ Kɔ mɛbadum ta dala bay hɛrwi dala na, tɛv mɛpe sik i Mbɛlom. Kɔ mɛbadum ta Zerozelem bay hɛrwi Zerozelem na, wu-zlahɔama i Bɛy bagwar eye.

³⁶ Kɔ mɛbadɔ tɔ gɛr yak bay, hɛrwi ka sliye faya matare ha mɛkwets i gɛr yak kuɛkuɛkuɛ kɛgɛbay zenzen na, ka sliye faya bay.

³⁷ Kɛ ge ayaw na, gwadum ayaw! Kɛ ge a'ay na, gwadum a'ay dɛkɛk tsa. Wu nakɛ ta sɛkah ha faya sa aye na, a yaw abɛra mɛ Fakalaw.»

Kɔ mum ha sewed tɔ sewed bay

Luka 6.29-30

³⁸ Yesu a gwadɔtɔy sa: «Nɛkurom na, ka tsɛnum wu nakɛ tɔ tsik ahɛl niye aye. Tɔ gwadɔ: “Tadɛ ndoweye ka huyaslay ha dɛre a ndo na, ta huyaslay ha a dɛma dɛrmak, ada ndoweye kɛ hɛbɛy ha zler a ndo na, ta hɛbɛy ha a dɛma zler dɛrmak.”[†]”

³⁹ Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Tadɛ ndoweye kɛ gakum sewed na, kɔ mu-may ha a dɛma bay. Duɛ tadɛ ndoweye kɛ faka ka maholom i hɛlay i mɛnday na, mɛbɛday ha maholom i hɛlay i gula dɛrmak mɔ faka faya.

⁴⁰ Tadɛ a say a ndoweye mede kar ha kame i ndo mɛge sariya hɛrwi mɛzle fakaya

abɛra mɛkelkabo yak wawa eye na, gɛray ha faya kalamedze eye, mɔ zla na dɛrmak.

⁴¹ Tadɛ a say a ndoweye mɛgaka kutoŋ, a gwadɔka: “Zleŋ na wu ga anɔŋ amba daladal” na, sɛkahay ha faya zlay na dærenj lele.

⁴² Ndowneye ka tsɛtsah fakaya wu na, vɛlay. Ndowneye ka tsɛtsah fakaya gwedere i wu na, kɔ karahay ha bay, vɛlay.»

Mawudɛ bo ta ndo mɛne dɛre yak

Luka 6.27-28,32-36

⁴³ Yesu a gwadɔtɔy sa: «Ka tsɛnum wu nakɛ tɔ tsik ahɛl niye aye, tɔ gwadɔ: “Wudɔ ndo i mɛgedɔ yak, nay dɛre a ndo mɛne dɛre yak.”[‡]”

⁴⁴ Ane tuk na, neŋ faya na gwadumeye: Wudum ndo mɛne dɛre kurom hay. Duwulumay me a Mbɛlom hɛrwi ndo neheye faya ta sakumeye dɛretsɛsh aye.

⁴⁵ Ka gum andza niye na, ka tɛrumeye wawa i Bɛba kurom Mbɛlom nenɔgeye mɛ mɛbɛlom. Hɛrwi pat nɔgay a dɛvatay a ndo i sewed hay ada a dɛvatay a ndo i nɔgwalak hay. A pa yam nɔgay hɛrwi ndo neheye mede tay lele aye ada hɛrwi ndo neheye mede tay lele bay aye dɛrmak.

⁴⁶ Tadɛ agɛna ka wudum na, ndo neheye ta wudɔ kurom aye dɛkɛk na, magogoy waray nakɛ Mbɛlom ma vɛlakumeye? Kwa ndo matsekele dzangal hay tɛ ge a ze i kurom.

⁴⁷ Ada tadɛ faya ka tsikumateye me a malamar kurom hay dɛkɛk na, ada wu nakɛ ka gum a ze ndo hay aye na, wuye mey? Kwa ndo neheye tɔ sɛr Mbɛlom bay aye na, tɛ ge a ze i kurom.

⁴⁸ Tɛrum na, ndo nɔgwalak eye hay mɛ wu hay tebiye andza Bɛba kurom mɛ mɛbɛlom, nenɔgeye nɔgwalak eye.»

6

Mɛvɛle wu na, kɛkay?

¹ Yesu a gwadɔtɔy sa: «Gum metshe! A tsakum mɛge wu nakɛ bazlam mapala eye a tsɛtsah fakuma gum aye na, kɔ gum kame i ndo hay tebiye bay hɛrwi ada tɔ zɛba fakuma bay. Ka gum andza niye bay na, Bɛba kurom mɛ mɛbɛlom ma vɛlakumeye magogoy kurom bay.

² «A saka mɛvɛle wu a ndo i mɛtawak na, kɔ vɛlay parakka kame i ndo hay bay. Ndo i bɛbɛrek hay tɔ vɛlawa andza niye mɛ gay i maduwule me ada ka mazlazlanj i tsavedɛ aye hay. Nɛteye ta pɛla ndo hay tɔ dɛslatay ha gɛr. Faya na gwadumeye: Nɛteye na, ɛa ta huta magogoy tay tsiy.

‡ 5:31 Bazlam mapala eye masulo eye 24.1. § 5:32 Levitik 18.6-18; Masler hay 15.20, 29. * 5:33 Levitik 19.12; Mɛpesle 30.3; Bazlam mapala eye masulo eye 23.22-24. † 5:38 Madayaw abɛra mɛ Ezipt 21.23-25; Levitik 24.19-20; Bazlam mapala eye masulo eye 19.21. ‡ 5:43 Levitik 19.18.

³ Nəkar na, tađə ka vəleye wu a ndo i mətawak tə həlay i mənday na, həlay i gula yak mâ sər faya bay.

⁴ Andza niye, wu nakə ka vəliye na, vəl ta məkal. Bəba yak Mbəlom a nğatay a wu nakə ka vəl ta məkal aye. Nənğeye ma vəlakeye magogoy.»

Mađuwule me

⁵ Yesu a gwadətay sa: «Ahəl nakə ka đuwulumeye me a Mbəlom aye na, kâ gum andza i ndo i bəbərək hay bay. Nəteye na, ta wuda mađuwule me mə gay i mađuwule me ta mələtse ada ka mazlazlan i tsəved hərwi ada ndo hay tebiye tā nğatətay. Neñ faya na gwadəkumeye: Sərum ha, nəteye na, 6a ta huta magogoy tay tsiy.

⁶ Ane tuk na, nəkar na, ahəl nakə a saka mađuwulay me a Mbəlom aye, do a gay i məhəne yak. Dərəzl ka bo ada đuwulay me a Bəba yak Mbəlom. Kwa nəkar mañgaha eye abəra ka ndo hay na, nənğeye andaya tə nəkar ma vəlakeye magogoy yak.

⁷ Ahəl nakə faya ka đuwulumeye me na, kâ đuwulum vəđvəđ haladzay andza i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye bay. Tə dzala mə gər tay ta đuwulay me a Mbəlom vəđvəđ haladzay na, Mbəlom ma tsəniye tay na.

⁸ Kâ gum andza nəteye bay, hərwi Mbəlom Bəba kurom 6a kə sər ha wu nakə a sakum aye kwa ahəl nakə ka tsətsah zuk bay aye.»

Bəba may

Luka 11.2-4

⁹ Yesu a gwadətay sa: «Ka đuwulumeye me na, gwadum andza nakay:

Bəba may nakə mə mbəlom aye,
kwa way mâ sər ha, məzele yak na,
tsəđanña.

¹⁰ Bəy yak mâ yaw a walañ may.

Wu nakə a saka aye mâ ge ka məndzibəra andza nakə mə mbəlom aye dərma.

¹¹ Vəlamay wu mənday nakə ma slameye bəgom aye.

¹² Pəsamay ha mənese andza nakə nəmay bəbay nəmaa pəsətay ha a ndo neheye tə gamay mənese aye.

¹³ Tsəpa may, hərwi ada Fakalaw mâ səpat may bay.

Ane tuk na, təmamay ahaya abəra mə həlay i Fakalaw.

[Hərwi nəkar na, Bəy ka gər i bəy, nəkar gədan ada nəkar məzlađ eye ka tor eye.

Amen!]

¹⁴ «Andza niye, tađə kə pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə gakum mənese aye na, Bəba kurom mə mbəlom ma pəsakumeye ha dərma.

¹⁵ Ane tuk na, ka pəsumatay ha mənese a ndo neheye tə gakum mənese aye bay na,

Bəba kurom Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom bay dərma.»

Daliyam

¹⁶ Yesu a gwadətay sa: «Tađə faya ka gum-eye daliyam na, kâ gum andza ndo i bəbərək hay bay. Nəteye na, ta mbəđawa ha dəre tay andza ta mətiye hərwi ada ndo hay tā zəba fataya nəteye faya ta giye daliyam. Faya na gwadumeye: Sərum ha nəteye na, ta huta magogoy tay tsiy.

¹⁷ Ane tuk na, a saka ka giye daliyam na, bara dəre ada fađa mal ka məkwets i gər yak lele.

¹⁸ Andza niye, ndo hay ta səriye ha nəkar faya ka giye daliyam bay. Ane tuk na, Bəba yak nakə mandza eye ma təv mañgaha eye nənğeye nəte nğweñ a sər ha. Faya ma nğateye a wu nakə mañgaha eye faya ka giye aye. Ada mata vəlaka magogoy yak na, nənğeye.»

Zlele nakə mə mbəlom aye

Luka 12.33-34

¹⁹ Yesu a gwadətay sa: «Kâ hayumay gər a zlele ka məndzibəra bay hərwi mətul hay ta rengez ta nasiye ha tebiye. Məkal hay bəbay ta sləliye gay kurom hay ta həliye zlele niye.

²⁰ Hayumay gər a zlele kurom na, a mbəlom. Mə đəma na, mətul hay ta rengez ta nasiye ha bay, məkal hay ta sliye faya mede makəle ahaya bay.

²¹ Hərwi dərev yak mandza eye na, ma təv nakə zlele yak mə đəma aye.»

Dzaydzay ta ləvon

Luka 11.34-36

²² Yesu a gwadətay sa: «Dəre yak na, andza lalam na dəviye dzaydzay a bo yak tebiye. Tađə dəre yak a zəba kwetseh kwetseh lele na, bo yak kətsek mə dzaydzay.

²³ Ane tuk na, tađə dəre yak lele bay na, bo yak kətsek ma ləvon. Yaw, tađə dzaydzay mə nəkar kə mbata na, nəkar mandza eye ma ləvon zəñzəñ eye.»

Mbəlom ta suloy

Luka 16.13

²⁴ Yesu a gwadətay sa: «Ndəray ma sliye məge məsler a ndo i gay nğay hay sulo bay. Hərwi pat nənğed na, ma geye sewed a ndo nğay nənğed, ma wudiye na nənğed lele. Kəgəbay ma gəseye me a ndo nənğed, a ndo nənğed ma gəseye me bay tebiye. Nəkurom bəbay, ka slumeye faya məge məsler a Mbəlom ada a suloy sulo sulo bay.»

Məpe mədzal gər ka Mbəlom

Luka 12.22-31

²⁵ Yesu a gwadətay sa: «Hərwi niye, neñ faya na tsikakumeye: Kâ dzalum gər hərwi wu mənday kəgəbay hərwi wu məsay, kəgəbay hərwi peteked bay. Hərwi məsəfəre na, a ze wu mənday ada bo kurom na, a ze peteked segey.

²⁶ Zəbum ka diyenj hay təday. Ta sləga bay, tə pala wu tay tə hayay gər a wuray a də bay. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom faya ma vəlateye wu mənday. Nəkurom na, ka zum tay ha diyenj ha haladzay.

²⁷ «Way nakə mə walañ kurom ma sliye faya masəkah ha məndze ñgay ka məndzibəra ta mədzele gər ñgay nakə faya ma dzaliye aye na, way?»

²⁸ Faya ka dzalumeye ka peteked na, hərwi mey? Zəbum ka məvurze i guzer hay mə pesl təday. Tə ge məsler bay, tə ñgar peteked bay.

²⁹ Faya na gwadəkumeye, kwa Salomon nakə zlele eye haladzay aye, dāda kə pa ka bo peteked andza məvurze i guzer niye hay bay.

³⁰ Andza niye Mbəlom na, faya ma pateye ka bo peteked a guzer hay ka bəgom nakay. Tədə na, guzer niye hay ta kuliye. Ta kula na, ta kaliye tay ha a ako. Kə ge andza niye na, nəkurom dūh Mbəlom ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer hay bədaw? Kwa a nəkurom neheye mədzañ gər tsekwen aye bədaw!

³¹ «Kā gwadum: Nəmaa ndiye mey? Nəmaa siye mey? Nəmaa piye ka bo mey na, kā dzalum bay.

³² Maa pəla wu neheye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ane tuk na, Bəba kurom mə mbəlom a sər wu nakə a sakum aye.

³³ Lahum mapəle na, Bəy i Mbəlom təday ada tə wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Ma vəlakumeye siye i wu hay tebiye sa.

³⁴ «Kā dzalum ka wu nakə tədə aye bay. Tədə na, ma dzaleye a gər ñgay. Ka pat məsləlaw na, dəretsətəh ñgay eye dā.»

7

Kā gumatay sariya a ndo hay bay

Luka 6.37-38,41-42

¹ Yesu a gwadətay sa: «Kā gumatay sariya a ndo hay bay hərwi ada Mbəlom mā gakum sariya bay dərmak.

² Hərwi Mbəlom ma gakumeye sariya andza nakə faya ka gumateye a siye i ndo hay aye dərmak. Ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləvawumatay wu a ndo hay aye.

³ Nəkar na, ka ñgatay a tsakwal mə dəre i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakə mə dəre yak aye ka ñgatay bay na, hərwi mey?»

⁴ Ma kəkay nakə ka sliye məgwadətay a malamar yak: «Malamar ga, ehe gər ga ha nā zlaka ahaya tsakwal abəra mə dəre yak», ada dūh mə dəre yak eye na, mayako gəlawwa.

⁵ Nəkar ndo i bəbəkək, lah faya məzle ahaya mayako abəra mə dəre yak təday ada ka ñgateye a dəre kwetseh kwetseh. Ka zlaya

ahaya tsakwal abəra mə dəre i malamar yak tuk.

⁶ «Wu nakə tsədañña eye na, kā vəlumatay a kəra hay bay. Ka vəlumatay na, ta mbədiye gər fakuma, ta ñguradiye kurom ha. Wu i maslawa kurom hay na, kā kutsumatay ha a madas hay bay bəna ta hatsakumeye faya tə sik.»

Tsətsahum, pəlum, fumay a maged

Luka 11.9-13

⁷ Yesu a gwadətay sa: «Tsətsahum, ta vəlakumeye, pəlum, ka hutumeye, fumay a maged, ta həndəkakumeye abəra ma maged.

⁸ Hərwi kwa way ka tsətsah na, ta vəleye, kwa way ka pəla na, ma hutiyeye, ada kwa way kə fay a maged na, ta həndəkəye abəra ma maged.

⁹ «Way mə walañ kurom tadə wawa ñgay a tsətsah faya wu mənday na, ma vəleye kwar dāw?»

¹⁰ Kəgəbay a tsətsah fakaya kələf na, ka vəleye dədə dāw?»

¹¹ Nəkurom neheye sadzək ñgwalak eye hay bay aye ka sərüm məvələ wu ñgwalak eye hay a wawa kurom hay dūh tuk na, ada Bəba kurom mə mbəlom ma ziye məvələ wu ñgwalak eye a ndo neheye ta tsətsah faya aye bədaw?»

Wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye

¹² Yesu a gwadətay sa: «Wu nakə a sakum ndo hay tā gakum aye na, gumatay a siye i ndo hay. Nakay na, wu nakə bazlam i Musa mapala eye ta dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay faya ta tətikateye a ndo hay aye.»

Tsəved hay sulo

Luka 13.24

¹³ Yesu a gwadətay sa: «Fələkum ta maged nakə hala bay aye. Hərwi maged nakə zlabatam eye ada tsəved nakə a wur bo mede tə dəma bay aye na, tsəved mede ha ndo a mədze. Ndo neheye faya ta diye tə dəma aye na, nəteye haladzay.

¹⁴ Ane tuk na, maged nakə hala bay aye na, ma diye ha ndo a sifa. Tsəved mede tə dəma na, a wur bo haladzay. Ndo neheye faya ta diye tə dəma aye na, nəteye haladzay bay.»

Dərizl i gərdaf ta hohway ñgay eye hay

Luka 6.43-44

¹⁵ Yesu a gwadətay sa: «Gum metsehe ta ndo neheye tə gwad nəteye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye. Ta deyeweye a walañ kurom andza təbən hay. Azlakwa bay mə hud i bo tay na, nəteye andza kəra i pesl neheye tereñgez eye haladzay aye.

¹⁶ Ka sərümeye tay ha ka bo abəra na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye. Ka slumeye faya manğəle hohway i werepezl abəra ka dərizl i gərdaf i dak dāw? Ada

ka slumeye faya mangəle hohway i gurow abəra ka dərizl i gərdaf i tsətsiv daw?

¹⁷ Andza niye, dərizl i gərdaf nakə ɲɔwalak eye na, ma wiye hohway ɲɔwalak eye hay. Ane tuk na, dərizl i gərdaf dəwats eye na, ma wiye hohway ɲɔwalak eye bay darmak.

¹⁸ Dərizl i gərdaf ɲɔwalak eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdaf dəwats eye bay, ada dərizl i gərdaf dəwats eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdaf ɲɔwalak eye bay.

¹⁹ Dərizl i gərdaf nakə ma wiye hohway ɲɔwalak eye bay aye na, ta dəsiye na ada ta kutsiye ha a ako.

²⁰ Andza niye, ka sərume ye ha ka bo abəra ndo mādē ha bazlam i Mbəlom ta parasay eye na, ta məsler tay nakə faya ta giye aye.»

Dada na sər kurom ha bay

Luka 13.25-27

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Sərūm ha, ndo neheye faya ta tsikeŋeye: “Bəy Maduweŋ, Bəy Maduweŋ” tə bazlam aye na, ta diye tebiye a Bəy i Mbəlom bay. Mata de na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom aye.

²² Ahəl nakə aza na deyeweye məgatay sariya a ndo hay aye na, ndo hay haladzay ta gwedeŋeye: “Bəy Maduweŋ, Bəy Maduweŋ, nəmaa da ha bazlam i Mbəlom ta məzele yak, nəmaa həhar fakalaw abəra ka ndo hay ta məzele yak, nəmaa ge masuwayan hay haladzay ta məzele yak bədaw?”

²³ Yaw, na tsikateye parakka: “Dada na sər kurom ha bay, nəkurom neheye ka gawum mənese aye, dum abəra ka təv ga.”

Gay hay sulo

Luka 6.47-49

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Andza niye, kwa way kə tsəne bazlam neheye ada ka rəhay ha gər na, neŋgeye a ndzakit bo ndo nakə a tsah, a dəzl gay ɲgay ka pəlad aye.

²⁵ Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl a vəzl ta gədanj ada mazaw ta mətasl ti yaw ta gədanj ka gay niye. Ane tuk na, ka mbəzl bay hərwi mədok eye mapa eye lele ka pəlad.

²⁶ Ane tuk na, kwa way kə tsəne bazlam, ada ka rəhay ha gər bay na, neŋgeye a ndzakit bo ndo i matarakahanj nakə a dəzl gay ɲgay ka hewiyen aye.

²⁷ Yam a pa, mazaw a rah a magayam, mətasl a vəzl ta gədanj ada ti yaw ka gay niye ta gədanj. Gay niye a mbəzl hele hele.»

²⁸ Ahəl nakə Yesu a ndəw ha mətsike me ɲgay aye na, matətike ɲgay niye a gatay hərbaəkka a ndo neheye ka təv ɲgay aye tebiye.

²⁹ Hərwi neŋgeye na, a tsikatay andza i ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom

mapala eye bay, neŋgeye a tsik ta məzla6 i Mbəlom.

8

Yesu a mbəl ha ndo madəgwada eye

Markus 1.40-45; Luka 5.12-16

¹ Ahəl nakə Yesu a mbəzlaw abəra mə mahəmba aye na, ndo hay haladzay tə pay bəzay.

² Ahəl nakə faya ta diye na, ndo wu-ray madəgwada eye a həndzəd naha ka təv ɲgay, a dəkway gurmets a huvo, a gwaday: «ɲgalaka, tadə kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədanja.»

³ Yesu a nduda ha həlay ɲgay, a lamay. Tsa na, a gwaday: «A seŋ na, təra tsədanja!» Kwayanja ndo madəgwada eye niye a təra tsədanja.

⁴ Tsa na, Yesu a gwaday: «Tsəne lele: Kā tsik wu nakay a ndaray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvəlaway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədanja.»

Yesu a mbəl ha ndo i məsler i bagwar i sidzew i Roma

Luka 7.1-10

⁵ Yesu a ndisl a Kafernahum. Bagwar i sidzew i Roma hay a həndzəd naha ka təv ɲgay, a tsətsah faya madzəne,

⁶ a gwaday: «Bəy Maduweŋ, ndo i məsler ga mahəna eye mətagay. Neŋgeye dəwats eye, ka təra, a wur faya haladzay.»

⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Na diye na mbəliye ha.»

⁸ Bagwar i sidzew niye a gwaday: «Bəy Maduweŋ, neŋ na sla da nakar kə ye a gay ga bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nəte na, ndo i məsler ga ma mbəliye.

⁹ Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəheŋ ha gər darmak. Na gwaday a ndo nəte mə walaŋ tay “Do!” na, ma diye. Na gwaday a ndo neŋged “Dara!” na, ma deyeweye. Na gwaday a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»

¹⁰ Yesu a tsəne bazlam ɲgay neheye na, a yay a gər haladzay, a gwadatay a ndo neheye faya ta pay bəzay aye: «Neŋ faya na tsikakumeye, sərūm ha, dada na ndzay a gər a ndo ta mədzal gər eye haladzay andza nakay ma slala i Israyel hay bay.

¹¹ Sərūm ha na, ndo hay haladzay ta deyeweye abəra mə bəzay i mbəlom ada abəra ma məgəma, ta ndiye ka bo wu mənday ta Abraham, ta Izak ada ta Zakob ma Bəy i Mbəlom.

¹² Ane tuk na, ndo neheye ha6e ta diye a Bəy i Mbəlom aye na, ta kutsiye tay ha abəra,

* **8:12** Bazlam nakay a say məgwede na, andza nakay: Ndo neheye ta ndziye ma bəra aye na, dərev ma ndalateye, ada ta giye salak hərwi ta ɲgateye a mändze ɲɔwalak eye i dzam i Mbəlom hay.

a ləvonj. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.* »

¹³ Tsa na, Yesu a gwadəy a bagwar i sidzew niye: «Do wu yak a mətagay. Hərwi wu nakə ka dzala ha aye na, ma giye bo.» A həlay niye, kwayan̄na ndo i məsler i sidzew niye a mbəl.

Yesu a mbəl ha mese i Piyer ada tə siye i ndo i dəvats hay

Markus 1.29-34; Luka 4.38-41

¹⁴ Ma dəba eye na, Yesu a ye a gay i Piyer. A ye naha a ndzay a gər a mese i Piyer n̄gwas eye mahəna eye, marabaraḅ a gay.

¹⁵ Yesu a ye ka təv n̄gay, a ye naha a lamay həlay. Tsa na, marabaraḅ a ndala faya abəra, a lətse, a gay mbələk a Yesu.

¹⁶ Huwa a ge na, tə həlaw ndo neheye fakalaw mə bo tay aye a Yesu. A həhar fataya abəra fakalaw niye hay tə bazlam n̄gay. A mbəl tay ha ndo i dəvats hay tebiye dərmak.

¹⁷ Andza niye, Yesu a ge na, wu nakə Ezay ndo mēde ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad:

«Kə zla fakwaya abəra bəle kway, ada kə zla fakwaya abəra dəvats kway hay.†»

Ndo neheye a satay məpay bəzay a Yesu aye

Luka 9.57-62

¹⁸ Yesu a zəba faya ndo hay haladzay ka təv n̄gay na, a gwadətay a gawla n̄gay hay: «Takwa ka me i dəlöv, a diye nenged.»

¹⁹ Tə həl bo, ta diye na, ndo mädzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye a həndzəd naha ka təv n̄gay, a gwadəy: «Miter, kwa a n̄gay ka diye na, na pakeye bəzay.»

²⁰ Yesu a mbədəy faya: «Mezerew hay na, bəd tay andaya hərwi məhəne mə dəma, diyen̄ hay dərmak gay tay andaya. Ane tuk na, neñ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na həniye mə dəma hərwi mazəzükwe bo aye bay.»

²¹ Ndo nəte mə walañ i gawla i Yesu hay a gwadəy: «Bəy Maduweñ, vəleñ tsəved n̄a ye, n̄a la na bəba ga təday.»

²² Yesu a mbədəy faya: «Peñ bəzay, gər ha mədahan̄ hay t̄a la bo tay.»

Yesu a gay me a mətasl

Markus 4.35-41; Luka 8.22-25

²³ Yesu a tsal a kwalalan̄ i yam na, gawla n̄gay hay tə pay bəzay.

²⁴ Ahəl nakə faya ta diye, tə husa a wuzlah i dəlöv aye na, kwayan̄na mətasl bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo dan̄gwala haladzay. Kə sər mede ha kwalalan̄ i yam a hud i yam. Ane tuk na, Yesu na, nen̄geye mandzahəra eye.

²⁵ Gawla n̄gay hay ta həndzəd naha ka təv n̄gay, ta pədeke ha, tə gwadəy: «Bəy Maduweñ, təma may ha tey? Nəkway faya ka dzakweye.»

²⁶ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Ka dzədzarum andza niye na, hərwi mey? Nəkurom na, məpe mədzaḅ gər a kətsakum.»

A lətse, a gay me a mətasl ta yam. Tsa na, tə ndza dedik.

²⁷ A gatay hərḅaḅəkka a ndo hay tebiye, tə gwad: «Nakay na, ndo waray nakə mətasl ta yam tə gəsay me aye na, way?»

Yesu a mbəl tay ha ndo hay sulo, fakalaw mə bo tay

Markus 5.1-20; Luka 8.26-39

²⁸ Ahəl nakə Yesu a ye a diye i dəlöv nenged, ka dala i Gadara hay na, ndo hay sulo tə ndohwaw abəra mə walañ i tsəway hay. Ti yaw mädzəgər tə Yesu. Ndo neheye sulo eye fakalaw mə bo tay aye, nəteye sewed eye hay haladzay. Ndəray a sla mede ta tsəved eye niye bay.

²⁹ Ta wuda, tə gwad: «A nəkar Wawa i Mbəlom, a saka ka nəmay na, mey? Ka yaw məgamay dəretsətseh na, həlay eye kə ndislew zuk dəw?»

³⁰ Ka təv eye niye dərəñ tsəfa ta nəteye na, madəras hay andaya haladzay faya ta ndiye wu mänday.

³¹ Fakalaw niye hay tə gay amboh a Yesu, tə gwadəy: «Tadə a saka mahəhere may na, slər may ha a bo i madəras tadəy eheye.»

³² Tsa na, Yesu a gwadətay: «Dum!» Tsa na, tə yaw abəra mə bo i ndo neheye sulo aye, ti ye tə fələkwa a bo i madəras niye hay. Kwayan̄na madəras niye hay tebiye tə mbəzlaw abəra ma təv eye andaya sərpalahha, tə kuts a dəlöv tebiye, tə dze a dəma.

³³ Ndo neheye faya ta tsəkuriye madəras niye hay aye ta hway, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha ta təkəratay wu nakə a ge bo aye ada wu nakə a ge bo ta ndo neheye sulo aye.

³⁴ Tsa na, ndo neheye mə wuzlahgəma aye ti yaw mata dzəgər tə Yesu. Ti yaw, tə n̄gatay a Yesu na, tə gay amboh haladzay, tə gwadəy: «Do abəra ka dala may.»

9

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye

Markus 2.1-12; Luka 5.17-26

¹ Ma dəba eye na, Yesu a tsal a kwalalan̄ i yam, a tasaw abəra ma dəlöv niye, a ye a gəma n̄gay.*

² Ndo hay tə zlay naha ndo wuray matəra eye mahəna eye ka slələh. Yesu a zəba ka mədzaḅ gər i ndo niye hay na, a gwadəy a ndo niye matəra eye: «Wawa ga, dərev mā ye

† 8:17 Ezay 53.4. * 9:1 Niye na, wuzlahgəma i Kafernahum. Zəba ma Markus 2.1.

fakaya abëra bay. Na pësaka ha mezeleme yak hay.»

³ Siye i ndo mädzangawa bazlam i Mbëlom mapala eye tã dzala mã gër tay, tã gwad: «Ndo nakay na, kã tsalay ka gër a Mbëlom.»

⁴ Yesu a sëratay naha ka wu nakã tã dzala mã gër tay aye, a gwadatay: «Ka dzalum mädzal gër nakã ngwalak eye bay aye na, hërwi mey?»

⁵ Maa da me mægweđe: “Mezeleme yak kã pësa” na, waray, kægäbay “Lätse, do” na, maa da me mã dëma na, waray?

⁶ A seŋ na, sërüm ha neŋ Wawa i Ndo na, gëdaj ga andaya mæpësatay ha mezeleme a ndo hay ka mändzibëra.» Tsa na, Yesu a gwaday a ndo niye matëra eye: «Lätse, zla släläh yak, do a mätagay.»

⁷ Ndo niye a lätse, a ye a mätagay.

⁸ Ndo hay tã ngatay andza niye na, ta dzädzar haladzay. Tã däslyay ha gër a Mbëlom, tã gwad: «Zambadakway a Mbëlom hërwi kã vëlatay gëdaj a ndo hay haladzay.»

Yesu a zalay a Mata

Markus 2.13-17; Luka 5.27-32

⁹ Yesu a lätse, a ye abëra ma tæv niye. Neŋgeye faya ma diye na, a ngatay ndo wuray mæzele ngay Mata, mandza eye mã gay i matsekele dzangal. Yesu a gwaday: «Dara, peŋ bəzay!» Mata a lätse a pay bəzay a Yesu.

¹⁰ Ahäl nakã Yesu faya ta ndiye wu mäday ta gawla ngay hay mã gay i Mata aye na, siye i ndo matsekele dzangal hay ta ndo i mezeleme hay ti yaw faya tã ndiye ka bo wu mäday dziye.

¹¹ Farisa hay tã ngatay andza niye na, ta tsëtsah ka gawla i Yesu hay, tã gwadatay: «Miter kurom faya ta ndiye wu ka bo dziye ta ndo matsekele dzangal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hërwi mey?»

¹² Yesu a tsäne bazlam tay niye na, a gwad: «Ndo neheye wuray a gatay bay nätëye zayzay aye na, ta pëliye ndo i sidem bay. Mata päle ndo i sidem na, ndo neheye dävats eye hay aye.»

¹³ Dum, bazlam nakay a say mægweđe mey na, tətikum. Mbëlom a gwad: “A seŋ na, gumay ngwalak a ndo bëna gëna w neheye ka kädumeŋe ye bay.” Na yaw mæzalatay a ndo neheye tã gwaday a gër tay nätëye ngwalak eye hay aye bay, ane tuk na, mæzalatay a ndo i mezeleme hay düh.»

Yesu a tsik ka daliyam

Markus 2.18-22; Luka 5.33-39

¹⁴ Ma dëba eye na, gawla i Yuhana madzëhuë ndo a yam hay ti ye ka tæv i Yesu, ti ye naha, ta tsëtsah faya, tã gwaday: «Nëmay ta Farisa hay na, nëmay faya nëmaa giye daliyam, gawla yak hay tã ge daliyam tãbey na, hërwi mey?»

¹⁵ Yesu a mbädätay faya, a gwadatay: «Nätëye na, ta giye daliyam bay, hërwi nätëye na, andza mã magurlom i mæzle dahalay. Ahäl nakã zal i dahalay ka tæv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i mæzle dahalay aye na, ta sliye faya mätuwe bay. Ane tuk na, pat eye ma slaweye ta gäsiye fataya abëra zal i dahalay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.»

¹⁶ «Andza niye, ndaray ma nasiye ha peteked wedëye mätepe ka peteked guram eye bay. Hërwi ahäl nakã ta bariye na aye na, peteked wedëye ma ngärdiye ha peteked guram eye, peteked guram eye ma säkahiye manguredë ma ziye nakã kurre aye.»

¹⁷ Sa na, ndo ma mbädiye guzom lelem eye a gwezem i hëzlay guram eye bay na, ka sërüm tabädew? Hërwi ta mbäda a dëma na, guzom niye lelem eye kã kwasa na, hëzlay niye guram eye ma ndohwiye. Guzom dërmak säktih ma mbädiye ka dala ada gwezem ma nasiye. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbädiye na, a gwezem i hëzlay wedëye dërmak.»

Yesu a mbäl ha dem i bəy ada ngwas wuray dävats eye

Markus 5.21-43; Luka 8.40-56

¹⁸ Ahäl nakã Yesu faya ma tsikätëye andza niye na, bəy wuray a yaw ka tæv i Yesu, a dəkway gurmets, a gwaday: «Dem ga kã mät. Ane tuk na, dara pa faya häläy yak, tsa na, ma mbäliye.»

¹⁹ Yesu a lätse ta gawla ngay hay, tã pay bəzay a bəy niye.

²⁰ Ngwas wuray andaya dävats eye, bambaz a mbädawayaw abëra mã hud. Dävats niye kã ndza faya mäwe kuro gër eye sulo. A händzäd naha ka Yesu ta dëba, a lamay a me i peteked ngay nets.

²¹ Andza niye, a dzala mã gër ngay, a gwad: «Na lamay a peteked ngay nets na, na mbäliye.»

²² Tsa na, Yesu a mbäda me a dëba, a ngatay, a gwaday: «Tete dem ga! Mädzal gër yak kã mbäl kar ha.» Kwayanja ngwas niye a mbäl.

²³ Yesu a ndisl a gay i bəy niye tuk. A ye naha a ngatay a ndo mäfe fagam hay ta ndo hay haladzay faya ta tuwiye.

²⁴ Tsa na, a gwadatay: «Dum abëra kanaan! Dem nakay kã mät bay, neŋgeye mandzahëra eye.» Ane tuk na, ndo hay tã tsäne andza niye na, wuyi tã ngwasa faya.

²⁵ Ta hëharatay ahaya ndo hay abara na, Yesu a fälakwa a gay. A ye naha a gäs dem niye mã häläy, dem niye a lätse.

²⁶ Labara eye a dä a zläm ma gëma niye tebiye.

Yesu a mbäl tay ha guluf hay sulo

²⁷ A hălây nakə Yesu faya ma diye abəra ka tāv niye na, guluf hay sulo tə pay bəzay tə mawude eye, tə gwađay: «Yesu, Wawa i Davit, nəməâ gaka mə bo təbədəw!»

²⁸ Yesu a ndisl a gay ŋgay, a fələkwa a dəma na, guluf niye hay ta həndzəd naha ka tāv ŋgay. Yesu, a tsətsah fataya, a gwađatay: «Ka dzalum na, na sliye məmbəle kurom ha dāw?»

Ta mbəđay faya, tə gwađay: «Ayaw, Bəy Maduweŋ.»

²⁹ Yesu a lamay a dəre tay, a gwađatay: «Mbəlom mâ vəlakum andza nakə faya ka həbumeye ta mədzal gər kurom nakə ka pum faya aye.»

³⁰ Tsa na, dəre tay a həndək.

Yesu a gatay me, a gwađatay: «Tənəm lele, ndaray mâ sər ha wu nakay bay.»

³¹ Ane tuk na, ti ye tə dā ha labara i Yesu ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl ha ndo wuray madəda eye

³² A hălây nakə ndo neheye sulo, dəre tay a həndək ti ye abəra mə dəma na, tə zlaw ndo wuray a Yesu. Ndo niye madəda eye hərwi fakalaw mə bo ŋgay.

³³ Yesu a həhar faya abəra məsəfəre niye ŋgwalak eye bay aye. Tsa na, a tsik me wulanja lele. A gatay a ndo niye hay wadəŋ wadəŋ. Tə gwad: «Dada ndo kə ŋgatay a slala i wu nakay nəte ma Israyel bay!»

³⁴ Ane tuk na, Farisa hay tə ŋgatay andza niye na, tə gwad: «Maa vələy gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, bəy i fakalaw hay!»

Ndo hay tə gay mə bo a Yesu

³⁵ Yesu a həhalawa ma wuzlahgama hay ta gəma hay. A tətikawa tay a ndo hay mə gay i mađuwule me hay, a dawa ha Labara ŋgwalak eye i Bəy i Mbəlom, a mbəlawa tay ha ndo i dāvats hay tebiye ada ndo matəra eye hay tebiye.

³⁶ Yesu a zəba ka ndo neheye haladzay aye na, tə gay mə bo haladzay, hərwi mədzal gər tay makwasa eye ada ta ge bəle. Nəteye andza təbaŋ neheye ndo mətsəkure tay andaya bay aye.

³⁷ A gwađatay a gawla ŋgay hay: «Wu mənday andaya haladzay məpele ka dala. Ane tuk ndo məpele na abəra ka dala na, nəteye haladzay bay.

³⁸ Hərwi niye, gumay amboh a ndo i guvah mə səkah ha ndo i məsler hay hərwi məpele wu mənday abəra ka dala.»

10

Ndo i maslaŋ i Yesu hay kuro gər eye sulo Markus 3.13-19; Luka 6.12-16

¹ Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo. A vələtay gədaŋ ka mahəhere

məsəfəre neheye ŋgwalak eye bay aye abəra ka ndo hay, ada məmbəle tay ha ndo i dāvats hay ta ndo neheye matəra eye aye.

² Məzele i ndo i maslaŋ ŋgay neheye kuro gər eye sulo aye na, anan: Təday Simon nakə tə zalay Piyer aye ta malamar ŋgay Anđare, Yakuba ta malamar ŋgay Yuhana, nəteye sulo tay eye wawa i Dzebede,

³ Filip ta Bartelemi, Tomas ta Mata, neŋgeye ndo matsekele dzaŋgal, Yakuba wawa i Alfe, Tade,

⁴ Simon ndo məge vərəm hərwi dala ŋgay*, Yudas Iskariyot ndo məge daf ka Yesu.

Yesu a slər ndo i maslaŋ ŋgay hay kuro gər eye sulo

Markus 6.7-13; Luka 9.1-6

⁵ Yesu a slər ndo i maslaŋ ŋgay neheye kuro gər eye sulo aye, a tsikatay gər i bazlam hay, a gwađatay: «Kā yum a gay i ndo neheye nəteye Yahuda bay aye bay, kə fələkum a gəma i Samari hay bay.

⁶ Dum dūh na, ka təv i Israyel hay, hərwi nəteye andza təbaŋ madza eye hay.

⁷ Ka deyumeye ka tsəved na, dūmatay ha, gwađumatay: «Bəy i Mbəlom ka həndzədaw mazlambar tə nəkurom.»

⁸ Mbəlum tay ha ndo i dāvats hay, mbəlum tay ha mədahaŋ hay, mbəlum tay ha ndo madəgwada eye hay, həharum fakalaw abəra mə bo i ndo hay. Ka hutum gədaŋ neheye na, kəriye, nəkurom dərma vələumatay a ndo hay kəriye.

⁹ Ka deyumeye na, kə zlum gura bay, kə həlum suloy bay, kwa kwar i suloy kə həlum a gwezem kurom hay bay.

¹⁰ Kə zlum gwezem i mahəhele kurom hay bay, kə həlum peteked i məkelkabo kurom hay sulo sulo bay, kə həlum tahərak bay, kwa sakwal kə zlum bay. Andza niye ndo məge məsler na, kutoŋ ma hutiyeye wu mənday ŋgay.»

¹¹ Yesu a gwađatay sa: «Ka ndislum a wuzlah gay kəgəbay a gəma na, pəlum ndo nakə neŋgeye malava bo eye ka matəme kurom aye. Ndzum mə gay i ndo niye hus a pat nakə ka deyumeye kurom abəra ma tāv niye aye.

¹² Ahəl nakə faya ka fələkumeye a gay i ndo na, gwađum: «Mbəlom mâ vəlakum zay!»

¹³ Tadə ndo i gay niye hay ta təma kurom na, məpəse me i zay kurom ma ndziye fataya. Ane tuk na, tadə ta təma kurom bay na, muma ahaya fataya abəra məpəse me i zay kurom.

¹⁴ Tadə ka fələkum a gay i ndo kəgəbay a wuzlah gay, ndo neheye mə dəma aye ta kərah matəme kurom kəgəbay məpe zləm ka bazlam kurom na, dum kurom abəra ma tāv

* 10:4 Simon neŋgeye ndo i Yahuda. Ahəl nakə ka təra gawla i Yesu zuk bay aye na, a ge vərəm hərwi dala ŋgay.

niye ada tatakum ha bɔtekwey i gɛma tay abara ka sik kurom hay.†

¹⁵ Neŋ faya na gwaɔakumeye: Sɛrum ha pat i sariya i Mbɛlom na, sariya tay ma diye me ma ziye i ndo i Sodom ta Gomora.‡»

Dɔretsɔtseh neheye ma deyeweye kame aye

Markus 13.9-13; Luka 21.12-17

¹⁶ Yesu a gwaɔatay: «Anaŋ, na slɛriye kurom hay andza tɛbɛŋ hay a walaŋ i ndo neheye andza kɛra i pesl hay aye. Tɛrum andza dɛdɛ neheye faya ta tsɛpiye bo tay aye, ada ndzum mɛnese mɛ ge andaya fakuma bay andza bodobodo.

¹⁷ Gum metsehe, hɛrwi ndo hay ta diye kurom hay kame i sariya, ta ndaɓiye kurom ta mandalaɓa mɛ gay i maɔuwule me hay.

¹⁸ Ta diye kurom ha kame i ndo mɛlɛve dala hay ada kame i bɛy hay hɛrwi ga, hɛrwi ada kɛ slum faya mɛte mbal ga ta dɛdek kame tay ada kame i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

¹⁹ Ahɛl nakɛ faya ta diye kurom ha kame i sariya aye na, dɛrev mɛ ye fakuma abara bay. Kɛ gwaɔum: “Nɛmaa ta gwaɔiye kɛkay? Nɛmaa tsikiye na, mey?” bay. A hɛlay niye, Mbɛlom ma vɛlakumeye bazlam neheye ka tsikumeye aye.

²⁰ Andza niye mata tsike me na, nɛkurom bay. Mata tsike me mɛ nɛkurom na, Mɛsafɛre i Bɛba kurom Mbɛlom.»

²¹ Yesu a gwaɔatay sa: «Ndo hay ta vɛliye ha malamar tay hay ada tɛ kɛɔ tay ha, bɛba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye dɛrmak. Wawa hay ta natay dɛre a bɛba tay hay, ta kɛɔiye tay ha.

²² Ndo hay tebiye ta nakumeye dɛre hɛrwi ga. Ane tuk na, ndo nakɛ kɛ sɛmay naha hus ka mandɛve aye na, Mbɛlom ma tɛmiye ha.

²³ Tadɛ agɛna ta sakum dɛretsɔtseh ma gɛma nakɛ nɛkurom mɛ dɛma aye na, hwayum a gɛma neŋɛɔ. Neŋ faya na gwaɔakumeye: Sɛrum ha, neŋ Wawa i Ndo na maweye na, ka dzum ha gɛr mahɛhele ma gɛma neheye ka dala i Israyel aye tebiye zuk bay.»

²⁴ Yesu a gwaɔatay: «Ndo nakɛ faya ma tɛtikye wu aye na, ma ziye ndo matɛtikay wu bay. Ndo i mɛsler ma ziye ndo i gay ŋgay bay.

²⁵ Tadɛ ndo nakɛ faya ta tɛtikye wu aye ka tɛra andza ndo matatikay wu ada ndo i mɛsler ka tɛra andza ndo i gay ŋgay na, niye na, da. Tadɛ ta zalay a ndo i gay “Bedzabul” na, ta tsadateye a ndo i ŋgay hay ma ziye i ŋgay bɛdaw?»

Kɛ dzɛɔzarumay a ndo zezeŋ bay
Luka 12.2-9

²⁶ «Hɛrwi niye, kɛ dzɛɔzarumatay a ndo hay bay. Wu nakɛ tebiye mangaha eye na, ta dɛiye ha, ada wu nakɛ tɛ tsikawa ta mɛkal aye na, ta dɛiye ha.

²⁷ Wu nakɛ faya na tsikakumeye ma lɛvɔŋ aye na, masumay a mɛtsike parakka mɛ dzaydzay ta hɛpat. Wu nakɛ ta tsikakumeye ka zlɛm tɛ mɛsasɛkwe aye na, wudum ha kɛlɛra ka gɛr i gay.

²⁸ Kɛ dzɛɔzarumatay a ndo neheye ta kɛɔiye slo i bo kurom aye bay. Nɛteye na, ta sliye faya mɛdze ha mɛsafɛre kurom bay. Dzɛɔzarumay ɔuh a Mbɛlom nakɛ ma sliye mɛdze ha bo kurom ta mɛsafɛre kurom eye dzay a ako nakɛ ma mbatiye bay ka tor eye aye.

²⁹ Sisi hay sulo ta sɛkɛmiye tɛ dala nɛte na, ka sɛrum tɛbɛɔew? Ane tuk na, kwa nɛte mɛ walaŋ i dɛiyeŋ hay ma dɛɔiye bay, say kɛ yay a gɛr a Bɛba Mbɛlom mɛ dɛɔ.

³⁰ I kurom na, kwa mɛkwets i gɛr kurom bɛbay, Mbɛlom kɛ pasla na.

³¹ Hɛrwi niye, kɛ dzɛɔzarum bay, nɛkurom ka zum tay ha sisi niye hay.»

³² Yesu a gwaɔatay sa: «Tadɛ ndoweye kɛ tsik parakka kame i ndo hay: “Neŋ gawla i Yesu” na, neŋ dɛrmak na tsikiye kame i Bɛba ga mɛ mbɛlom: “Ndo nakay na, gawla ga.”

³³ Ane tuk na, tadɛ ndoweye kɛ tsik kame i ndo hay neŋgeye gawla ga bay na, neŋ dɛrmak na tsikiye kame i Bɛba ga mɛ mbɛlom: “Ndo nakay na, gawla ga bay.”»

Yesu a zlaw zay bay, a zlaw vɛram
Luka 12.51-53

³⁴ «Kɛ dzalum neŋ na yaw, nɛ zlaw zay ka mɛndzibɛra na, kɛ dzalum bay. Na yaw na, na zlaw zay bay, na zlaw na, maslalam ɔuh.

³⁵ Na yaw na, manŋɛne tay ha ka bo abɛra ndo hay. Wawa haslɛka eye ta bɛba ŋgay, dem ta may ŋgay, ŋgwas ta may i zal ŋgay,

³⁶ ndo hay mɛ gay tay ta niye a bo dɛre.»

Gawla i Yesu tɛ lɛva ha bo ta mɛvɛle
mɛsafɛre tay andza i Yesu
Luka 14.26-27

³⁷ Yesu a gwaɔatay sa: «Ndowneye ka wuda bɛba ŋgay ta may ŋgay ka ze neŋ na, neŋgeye ma sliye mɛndze ka tɛv ga bay. Ndowneye ka wuda wawa ŋgay haslɛka eye tɛ dem ŋgay a ze neŋ na, neŋgeye ma sliye mɛndze ka tɛv ga bay.

³⁸ Ndowneye kɛ zla mayako mazlɛmbada eye kɛ peŋ bɛzay bay na, neŋgeye ma sliye mɛndze ka tɛv ga bay.

³⁹ Ndo nakɛ a say mɛtɛme ha mɛsafɛre ŋgay aye na, ma dziye ha ɔuh. Ane tuk na, ndo nakɛ ma dziye ha mɛsafɛre ŋgay hɛrwi ga aye na, ma hutiyɛ a dɛma ɔuh.»

† 10:14 Mɛge andza niye na, andza mɛgwede ndo i maslaŋ i Yesu hay ta giye wuray hɛrwi ndo neheye sa bay. ‡ 10:15 Gɛma neheye sulo aye na, maraha eye ta mɛnese. Zaba mɛ Madazlay i wu hay 19.

Tadā ndoweye ka tēma gawla i Yesu hay na, a tēma Yesu

Markus 9.41; Luka 10.16

⁴⁰ Yesu a gwadatay sa: «Tadā ndoweye ka tēma kurom na, ka tēma na, neŋ. Ada tadā ndoweye ka tēma ga na, a tēma ndo nakā a slēra ga ahaya aye.

⁴¹ Ndowneye ka tēma ndo mādē ha bazlam i Mbəlom hārwi nakā neŋgeye ndo mādē ha bazlam i Mbəlom aye na, ma hutiiye magogoy nakā ta vāleye a ndo mādē ha bazlam aye. Ndowneye ka tēma ndo nakā ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye hārwi nakā neŋgeye ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye na, ma hutiiye magogoy nakā ta vāleye a ndo nakā ŋgwalak eye kame i Mbəlom aye.

⁴² Neŋ faya na gwadakumeye: Sərūm ha na, tadā ndoweye kə vālay yam gəsiyem nətē matasla eye a ndo nakā makətsa eye mə walaŋ i gawla ga hay hārwi nakā neŋgeye gawla ga aye na, magogoy ŋgay ma dziye bay.»

11

¹ Yesu a ndəv ha bazlam ŋgay neheye a tsikatay a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo aye na, a həl bo abəra ka təv niye a ye mata tətikatay a ndo hay ada mādətay ha ma wuzlah gay neheye ka dala niye aye.

Yesu ta Yuhana madzəhuḅe ndo a yam

Luka 7.18-23

² Ahəl niye na, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam neŋgeye ma danḡay. A tsəne ndo hay faya ta tsikiye ka Kariste ada ka məsler ŋgay nakā faya ma giye aye. Tsa na, a slər siye i ŋgal mə walaŋ i gawla ŋgay hay,

³ hārwi matsətsehe ka Yesu: «Nəkar na, Kariste nakā ma deyeweye aye dāw? Kəgəbay nəmaā həba ndo mekelən dāw?» Ti ye ta tsətsah ka Yesu andza niye.

⁴ Yesu a mbədətay faya: «Dum təkərūmay a Yuhana wu nakā ka tsənūm aye ada wu nakā ka ŋgatūmay aye.

⁵ Gwadūmay na, guluf hay tə ŋgatay a dāre, ndo matəra eye hay ti ye lele, ndo madəgwada eye ta mbəl suwud suwud, mandək hay tə tsəne zləm, mədahaŋ hay ta lətsəw a sifa, ndo i mətawak ta tsəne Labara ŋgwalak eye.

⁶ Məŋgwese ka gər i ndo nakā kə gər ha mədzele gər abəra ka neŋ bay aye!»

Yesu a tsik ka Yuhana madzəhuḅe ndo a yam

Luka 7.24-35

⁷ Gawla i Yuhana niye hay ti ye abəra mə dēma na, Yesu a dazlay mətsikatay a ndo neheye ka təv ŋgay aye ka Yuhana. A gwadatay: «Ka yum a kəsaf mata zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakā mətasl

faya ma bəliye ha aye dāw? A'ay andza niye bay.

⁸ Ada ka yum, ka zəbumaw na, ka mey? Ka zəbumaw na, ka ndo malambada bo eye tə petekəd lele eye dāw? Tsukudu kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tə petekəd ka bo lele aye na, nətēye mandza eye mə gay i bəy bagwar eye hay.

⁹ Ka yum mata zəbaw na, ka wuye mey? Ka zəbumaw na, ka ndo mādē ha bazlam i Mbəlom dāw? Ayaw, neŋgeye ndo mādē ha bazlam i Mbəlom ada neŋ faya na gwadakumeye, neŋgeye a ze ndo mādē ha bazlam i Mbəlom.

¹⁰ Yuhana na, ndo nakā tə watsa a Derewel aye, Mbəlom a gwad: «Neŋ na sləriye naha ndo mādē ha bazlam ga kame yak. Ma lambadakeye na tsəved.*»

¹¹ «Neŋ faya na gwadakumeye: Sərūm ha na, mə walaŋ i ndo zezen hay tebiye ndo nakā a ze Yuhana madzəhuḅe ndo a yam aye na, andaya bay. Ane tuk na, ndo nakā neŋgeye tsekweŋ makətsa eye ma Bəy i Mbəlom aye na, a ze Yuhana.

¹² Kwa ahəl nakā Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a tsikawa bazlam i Mbəlom a ndo hay aye hus anəke na, ndo mənə dāre i Mbəlom hay faya ta giye varam ta Bəy i Mbəlom ada tə dzawa faya bo matsəpe na.

¹³ Derewel i ndo mādē ha bazlam i Mbəlom hay tə derewel i Musa ta dā ha Bəy i Mbəlom hus a həlay i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam.

¹⁴ Tadā a sakum mədzaal ha na, Yuhana neŋgeye Eliya tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom, tə dā ha tə gwad ma deyeweye.†

¹⁵ Ndo nakā zləm andaya faya mətsəne aye na, mā tsəne lele!»

¹⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ndo neheye bəgom aye na, na ndzəkitiye tay ha bo na, tə way? Ta ndzəkīt bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pələd nakā ndo hay tə hayawa faya gər aye, siye hay faya ta wudatay naha a siye hay. Tə gwadaya:

¹⁷ «Nəmaa fakum naha fagam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa gakum naha dəmes i mədahaŋ na, ka tuwum bay.»

¹⁸ Andza niye Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a yaw, kə nda wu mənday, kə sa wu məse bay na, tə gwad: «Neŋgeye na, məsəfəre nakā ŋgwalak eye bay aye mə bo ŋgay.»

¹⁹ Neŋ Wawa i Ndo, na yaw, na nda wu mənday ada na sa wu məse na, tə gwad: «Zəbum faya, ndo nakā i ŋgay a dzala na, ka wu mənday ada ka məse guzom. Neŋgeye na, dzam i ndo matsekele dzaŋgal hay ta ndo i mezeleme hay.» Ane tuk na, Metsəhe i Mbəlom ma bəziye na, ta məsler neheye ma giye aye.»

* 11:10 Malasi 3.1; Madayaw abəra ma Ezipt 23.20. † 11:14 Malasi 3.23-24.

Gəma neheye ta kərah mədzal ha ka Yesu aye

Luka 10.13-15,21-22

²⁰ Ma dəba eye na, Yesu a pa bo ka məmatay ha mənese a gəma neheye a ge mə dəma masuwayaṅ haladzay aye, ane tuk na, ndo i gəma niye hay ta mbəda ha mede tay bay. A gwad:

²¹ «A nəkurom ndo i gəma i Koraziṅ hay, tuwum bo kurom, hərwi dəretsətseh ka gər kurom! A nəkurom ndo i gəma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hərwi dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi tadə masuwayaṅ neheye na ge mə gay kurom aye nā ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidonj na, atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo taḃay manasa eye ada ta kutsiye bətekwey mələməts a gər hərwi məde ha na, ta gər ha mezeleme tay.

²² Hərwi niye neṅ faya na gwadəkumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidonj.

²³ «Nəkurom ndo i gəma i Kafernahum hay, ka dzalum nəkurom na, Mbəlom ma ta haliye kurom a mbəlom wal daw? A'ay! Nəkurom duh na, Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a təv mändze i mədahaṅ hay. Hərwi masuwayaṅ neheye na ge ma gəma kurom aye tā ge ma gəma i Sodom na, haḃe atay gəma nakay ma giye andaya bəgom.

²⁴ Andza niye, neṅ faya na gwadəkumeye, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Sodom[‡] hay.»

²⁵ Ma mändze tsekweṅ na, Yesu a gwad: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo mələve magərmbəlom ta dala. Na gaka sisəe hərwi nəkar ka datay ha wu nakə maṅgaha eye a ndo neheye tə sər wuray bay aye. Ada ka ṅgaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nəteye tə sər wu aye.

²⁶ Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mā ge bo andza niye.»

²⁷ A gwadətay: «Bəba ga kə vəlenj wu hay tebiye. Ndəray a sər wawa bay, maa sər na, Bəba. Ndəray a sər Bəba bay, maa sər na, neṅ wawa ṅgay ada maa sər na ndo neheye a seṅ mədatay ha aye.»

²⁸ Yesu a gwadətay sa: «A nəkurom neheye faya ka zlumeye wu mamba eye ada nəkurom madagər eye, dumara ka təv ga, neṅ na vəlakumeye mazəzukwe bo.

²⁹ Rəhumerṅ ha gər, na tətikakumeye wu lele eye, hərwi neṅ ndo səkeffe eye, na gakumeye dəretsətseh bay.[§] Ta dedək ka hutumeye mazəzukwe bo.

³⁰ Wu nakə na piye fakuma aye na, a wur bo məzle bay, wu nakə na vəlakumeye, ka zlumeye na, a mba bay.»

12

Maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Yesu

Markus 2.23-28; Luka 6.1-5

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu ta gawla ṅgay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye ta ge a dəma na, wuye andaya tə zalay bəle. Ahəl nakə faya ta diye na, may a wur ka gawla i Yesu hay, tə pa bo ka məhəde wu niye tə nda.

² Farisa hay tə ṅgatay na, tə gwaday a Yesu: «Zəba, gawla yak hay ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a ge faya me pat i mazəzukw bo aye na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədatay faya: «Dada ka dzanṅum wu nakə Davit a ge aye təbədew?»^{*} May a wur faya ta ndo ṅgay hay.

⁴ Tsa na, a fəlakwa a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ṅgay hay. A ye naha, a zla makwala nakə tə vəlay a Mbəlom aye, a nda. A vəlatay a ndo ṅgay hay dərmak, tə nda. Bazlam i Mbəlom mapala eye a vəl tsəved ka mənde na, a ndo məvəlay wu a Mbəlom dekdek bədaw?

⁵ «Kəgəbay ka dzanṅum wu nakay mə dərewel i Musa bədaw? Pat i mazəzukw bo na, ndo məvəlay wu a Mbəlom mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, ta ge məsler. Ane tuk na, ta ge mənese bay.[†]

⁶ Neṅ faya na gwadəkumeye, wu nakə a ze gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, andaya kənaṅ.

⁷ «Tə watsa a Derewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwad: “A seṅ na, gumay ṅwalak a ndo bəna, gənaṅ neheye ka kədumerəje bay.”[‡] Tadə ka tsənum wu nakay na, ndo neheye ta ge wuray bay aye na, kə gəsum tay ha bay.

⁸ Hərwi maa ləvay gər a pat i mazəzukw bo na, Neṅ Wawa i Ndo.»

Yesu a mbəl ha ndo wuray maməta həlay eye

Markus 3.1-6; Luka 6.6-11

⁹ Yesu a ye abəra ka təv niye, a ye a gay i maduwule me.

¹⁰ Mə dəma na, ndoweye andaya həlay ṅgay maməta eye. A satay a ndo hay məmay ha mənese a Yesu, ta tsətsah faya tə gwaday: «Tsəved andaya məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo daw?»

¹¹ Yesu a mbədatay faya: «Tadə ndo nəte mə walaṅ kurom təbaṅ ṅgay andaya nəte, təbaṅ ṅgay niye a dəd a bədiyem pat i

[‡] 11:24 Zəba ma Mata 10.15. [§] 11:29 Yesu a tsik kənaṅ ka pendzeṅ i mändze mekeleṅ eye. Faya ma təriye tay ndo hay beke hay bay. ^{*} 12:3 Zəba ma 1 Samuyel 21.2-7. [†] 12:5 Məpesle 28.9-10. [‡] 12:7 Oze 6.6, matsika eye ma Mata 9.13.

mazəzək w bo na, ma zla ahaya abəra mə dəma bədaw?

¹² Kə ge andza niye na, ndo zezeŋ a ze təbaŋ bədaw? Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka mäge ŋwalak a ndo pat i mazəzək w bo!»

¹³ Tsa na, Yesu a gwadaŋ a ndo niye: «Ndudə ha həlay yak!» Ndo niye a ndudə ha həlay ŋgay. Tsa na, a mbəl lele andza həlay nenged.

¹⁴ Sototo, Farisa hay ti yaw abəra mə gay, ti ye tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam, ta hutiiye tsəved ka məkədə Yesu na, kəkay.

Yesu nenŋeye ndo i məsler nakə Mbəlom a zla aye

¹⁵ Ahəl nakə Yesu a sər ha Farisa hay faya ta pəliye tsəved ka məkədə na na, a ye abəra ka təv niye. Ndo hay haladzay tə pay bəzay, a mbəl tay ha ndo i dəvats hay tebiye.

¹⁶ Tsa na, a gatay me, a gwadatay: «Neŋ way na, kə tsikumay a ndəray bay.»

¹⁷ A ge andza niye na, hərwi ada wu neheye Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik aye tā ge bo:

¹⁸ Mbəlom a gwađ: «Ndo i məsler ga nakə na zla aye na, anan, na wuda na haladzay, mənŋwese ga tebiye ka gər ŋgay. Na sləriye naha Məsəfəre ga ka nenŋeye, ma datay ha dedək ga a ndo hay tebiye.

¹⁹ Ta tariye ta ndəray bay, ma wudiye wuray bay, ndəray ma tsəniye faya abəra mabəbəle wuray ka mazlazlan i tsəved bay.

²⁰ Guzer nakə mahədzaka eye na, ma həbiye ha bay, Ako nakə ndəzəzəe ka lalam faya ma mbatiye na, ma ndəvay həlay ma mbatiye ha bay, Ma giye andza niye hus ka vəlatay mənŋwese a ndo neheye dedək eye hay aye.

²¹ Ndo hay tebiye ta piye mədzal gər tay na, ka nenŋeye.Š»

Yesu a hahar fakalaw abəra mə bo i ndo wuray

Markus 3.20-30; Luka 11.14-23

²² Tə zlayaw ndo wuray guluf eye ada a sər mətsike me bay hərwi fakalaw mə bo ŋgay. Yesu a mbəl ha. Tsa na, ndo niye a tsik me lele ada a ŋgatay a dəre lele.

²³ A gatay a ndo hay hərbaəəkka, nəteye tebiye, tə gwađ: «Ndo nakay ma giye na, Wawa i Davit!»

²⁴ Farisa hay tə ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, tə gwađ: «Maa vəlay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul* bəy i fakalaw hay!»

²⁵ Ane tuk na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala aye, a gwadatay: «Tadə ndo i gəma hay ta ŋgəna, faya ta giye vəram mə walaŋ tay na, gəma niye ma dziye. Tadə ndo i wuzlahgəma hay kəgəbay ndo hay ma bəđgay tay faya ta kədiye bo na, wuzlahgəma niye kəgəbay bəđgay niye ma ndziye huya bay.

²⁶ Tadə Fakalaw tə Fakalaw ta həhariye bo tay, ma giye magazləga ka bo ŋgay eye, ada bəy ŋgay ma ndziye huya na, ma kəkay?

²⁷ Ka gwadum maa vəleŋ gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na, maa vəlatay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta diye ha na, dedək andaya mə nəkurom bay.

²⁸ Maa vəleŋ gədaŋ a neŋ ka mahəhere fakalaw na, Məsəfəre i Mbəlom. Andza məgwədə na, Bəy i Mbəlom 6a ki yaw tsiy hus ka təv kurom.

²⁹ «Ndəray ma sliye məfələkwe a gay i ndo i gədaŋ məhəla ahaya wu ŋgay bay. Ma ta sliye faya məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, məhəla ahaya wu ŋgay hay tuk.»

³⁰ A gwadatay sa: «Ndo nakə nenŋeye tə neŋ bay aye na, nenŋeye ndo i vəram ga. Ndo nakə ka dzəna ga ka məhayatay gər a ndo ga hay bay aye na, ma həhariye tay ha kweye kweye.

³¹ Hərwi niye, neŋ faya na tsikakum-eye: Tadə ndo zezeŋ kə ge mezeleme kwa waray tebiye, kəgəbay kə tsalay ka gər a Mbəlom na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, ndoweye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədaŋna eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay.

³² Tadə ndoweye kə tsik wu nakə ŋwalak eye bay aye ka neŋ Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay. Ane tuk na, tadə kə tsik wu nakə ŋwalak eye bay aye ka Məsəfəre Tsədaŋna eye na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay bay, kwa anəke, kwa ka məndzibəra nakə ma deyeweye kame aye.

Dərizl i gərdaf ta hohway ŋgay eye hay
Luka 6.43-45

³³ «Kə ge dərizl i gərdaf ŋwalak eye na, hohway ŋgay hay ŋwalak eye. Kə ge dərizl i gərdaf eye ŋwalak eye bay na, hohway ŋgay hay ŋwalak eye bay. Andza niye ta səriye ha dərizl i gərdaf nakay ŋwalak eye na, abəra ka hohway ŋgay hay.

³⁴ A nəkurom wawa i palas neheye! Nəkurom ŋwalak eye hay bay. Ada ka slum-eye faya mətsike wu neheye ŋwalak eye hay na, ma kəkay? Hərwi kwa way a ndohwa

ahaya na, wu nakə maraha eye mə dərev ɲgay aye.

³⁵ Ndo nakə ɲgwalak eye na, ma giye wu ɲgwalak eye hay hərwi mə dərev ɲgay na, wu neheye ɲgwalak eye dərmak. Ndo nakə sewed eye na, ma giye wu neheye sewed eye hərwi dərev ɲgay maraha eye tə wu neheye sewed eye.

³⁶ Neɲ faya na tsikakumeye: Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, bazlam neheye mətsike kəriye kəriye kwa way ma mbəday faya a gər ɲgay.

³⁷ Andza niye, Mbəlom ma gwadiye ka ge mənese bay kəgabay ka ge mənese ka bazlam neheye ka tsik aye.»

*Ndo hay ta tsətsah masuwayaɲ ka Yesu
Markus 8.11-12; Luka 11.29-32*

³⁸ Ndo mədzaɲgawa bazlam i Mbəlom ma-pala eye ta Farisa hay, tə gwaday a Yesu: «Miter, a samay na, gamay masuwayaɲ.»

³⁹ Yesu a mbədatay faya: «Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye sewed eye hay, nəteye ta mbəday daba a Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayaɲ. Ane tuk na, ma dəba i masuwayaɲ i Zonas ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə tə ɲgatay aye na, ta ɲgateye a masuwayaɲ mekeleɲ eye bay.

⁴⁰ Hərwi, Zonas kə ndza pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma kutes i kəlef bag-war eye. Andza niye dərmak neɲ Wawa i Ndo na ndziye pat eye mahkar ada həvad eye mahkar ma tsəvay.

⁴¹ Ahəl nakə ndo i Ninive hay tə tsəne labara nakə Zonas a tsikatay aye na, ta mbəda ha mede tay.† Ndo andaya kanaɲ bəgom a ze Zonas. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ndo i gəma i Ninive ta deyeweye ta lətsiye kame i ndo neheye bəgom aye ta matay ha mənese.

⁴² «Ɔgwas wuray andaya, neɲgeye bəy bag-war eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətsəne bazlam i Salomon neheye maraha eye ta metsehe aye.‡ Ndo andaya kanaɲ a ze ha Salomon. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ɲgwas nakay bəy bagwar eye ma deyeweye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye ma matay ha mənese aye.»

*Məməw i məsəfəre nakə lele bay aye
Luka 11.24-26*

⁴³ «Fakalaw ki yaw abəra mə bo i ndo na, ma diye ma dzədziye mə kəsaf, ma pəliye təv mazəzukw bo. Kə huta bay na,

⁴⁴ ma gwadeye a gər ɲgay: “Na mbədiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mə dəma aye.” Ma mbədiye gər, kə ye naha kə ɲgatay a gay

wuray mə dəma bay, mafada eye lele ada malambada eye.

⁴⁵ Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfəre neheye sewed eye hay wene wene ta ze neɲgeye aye tasala. Ta fəlakwiye a gay, ta ndziye mə dəma. Ka mandave eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye. Ma giye bo ta ndo neheye ɲgwalak eye bay bəgom aye na, andza niye.»

May i Yesu ta malamalar ɲgay dedek eye hay

Markus 3.31-35; Luka 8.19-21

⁴⁶ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikateye me a ndo hay aye, may ɲgay ta malamalar ɲgay hay ti ye naha. Tə lətse ma bəra, ta pəla tsəved mətsikay me a Yesu.

⁴⁷ Ndo nəte a ye ka təv i Yesu, a gwaday: «Zəba, may yak ta malamalar yak hay nəteye ma bəra, a satay mətsikaka me.»

⁴⁸ Yesu a mbədatay faya: «May ga na, way? Malamalar ga hay na, way hay?»

⁴⁹ Tsa na, a zəkwa həlay ka gawla ɲgay hay, a gwad: «May ga ta malamalar ga hay na, nəteye ananɲ.

⁵⁰ Hərwi tadə ndoweye kə ge wu nakə a say a Bəba ga mə mbəlom na aye, neɲgeye malamalar ga, ada may ga.»

13

Dzeke i ndo maslage

Markus 4.1-9; Luka 8.4-8

¹ Pat eye niye na, Yesu a yaw abəra mə gay, a ye a ndza ka me i dəlöv.

² Ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ɲgay. Hərwi niye a tsal a kwalalan i yam wuray ka gər i yam a ndza a dəma. Ndo hay tebiye tə ndza ka me i dəlöv.

³ Yesu a tətikatay wu haladzay a ndo niye hay ta dzeke.

A gwadatay: «Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe, a ye ha a pesl mata sləge.

⁴ A ye naha na, a dazlay a masləge. Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe* ɲgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəved. Diyeɲ hay ti yaw, tə pala na tebiye.

⁵ Hulfe mekeleɲ eye a dəd ka sik i pələd, təv nakə bətekweɲ andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tə ndzohwaw bəse tsa. Tə ndzohwaw bəse na, hərwi bətekweɲ andaya ka sik i pələd niye bay.

⁶ Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abəra ɲgulak na, a faka tay ha hulfe niye hay tə ndzohwaw aye. Tə kula heryew heryew hərwi ta huta bəd məpe zləlay haladzay bay.

⁷ Neɲged a dəd a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ɲgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay.

† 12:41 Zonas 1-4.

‡ 12:42 1 Bəy hay 10.1-13.

* 13:4 I tay na, ta slaga tə tsəlöv təbey. Tə kuts ha məkutse məkutse.

⁸ Siye sa na, tə kuts ka təv lele eye, tə ndzohwaw na, lele. Tə gəl ada tə nah, gər eye həbəts həbəts lele. Mə walaŋ tay niye na, neheye hohway tay hay makwehe nətə na, wur eye a ge temerre, neŋged sa na, kuro kuro məkwa, ada siye kuro kuro mahkar.»

⁹ Yesu a ndəv ha andza niye na, a gwadatay: «Ndo nakə zləm andaya faya na, mātə sənə!»

*Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?
Markus 4.10-12; Luka 8.9-10*

¹⁰ Ma dəba eye na, gawla ŋgay hay ta həndzəd naha ka təv ŋgay, ta tsətsah faya: «Ka tsikatay me a ndo hay ta dzeke na, hərwi mey?»

¹¹ Yesu a mbədətay faya: «Nəkurom na, Mbəlom kə dəkum ha wu nakə maŋgaha eye ma bəy ŋgay aye. Ane tuk na, a nətəye na, kə dətay ha bay.

¹² Andza niye, ndo nakə wu ŋgay andaya na, ta səkahay ha sa ada i ŋgay ma giye haladzay. Ane tuk na, ndo nakə wuray ŋgay andaya bay aye na, kwa tsekwenj eye naka andaya faya aye na, ta buwiye na.

¹³ Hərwi niye na tsikatay me ta dzeke na, nətəye ta zəbiye faya tə dərə tay, ane tuk na, ta ŋgatey bay. Ta pay zləm, ane tuk na, ta tsəniye tə zləm tay bay, ta səriye bay.

¹⁴ Andza niye, wu nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a dā ha aye na, kə ge bo dedək. Mbəlom a gwad:

“Ka tsənumeye lele,

ane tuk na, ka sərumeye bay.

Ka zəbumeye faya lele,

ane tuk na, ka ŋgatumeye bay.

¹⁵ Ndo neheye na, ta kula ha gər tay toŋgwa toŋgwa.

Ta dəkā na zləm tay,

ta dərəzl na dərə tay.

A satay mənġatay tə dərə tay bay,

a satay mətsəne tə zləm tay bay,

a satay məsərə tə metsehe tay bay.

Tadə a satay mambədə ha mede tay na, na mbəliye tay ha dərmaġ.†”

¹⁶ «Ane tuk na, nəkurom na, ka hutum mənġwese. Ka ŋgatumay a dərə, ada ka tsənəm tə zləm kurom.

¹⁷ Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay haladzay, ndo dedək eye haladzay a satay haḃe mənġatay a wu nakə faya ka ŋgatumeye, ane tuk na, ta ŋgatay bay. A satay mətsəne wu nakə faya ka tsənumeye, ane tuk na, ta tsəne bay.»

Yesu a dā ha dzeke i ndo masləge

Markus 4.13-20; Luka 8.11-15

¹⁸ «Dzeke i ndo masləge nakay a say mənġwedə mey na, tsənəm.

¹⁹ Ndo neheye tə tsəne bazlam i Bəy i Mbəlom aye ada tə tsəne zləm bay aye na,

ta ndzəkīt bo ta tsakay tsəved nakə hulfe a dəd faya aye. Fakalaw a yaw, a buwa na wu nakə ta sləga a dərəv tay aye.

²⁰ Siye hay ta ndzəkīt bo ta sik i pələd nakə hulfe a kuts faya aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma kwayaŋŋa tə mənġwese eye.

²¹ Ane tuk na, ta gərəy tsəved a bazlam i Mbəlom ada mātə pa zləlay a dərəv tay bay. Tə dzala ha faya na, tsekwenj tsa. Dəretsətseh kəgəbay madzəgur me a ndzatay a gər hərwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom ta bəse.

²² Siye hay sa na, ta ndzəkīt bo ta hulfe neheye tə kuts a gay i dak hay aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom, ane tuk na, mədzał gər ka wu i mändzibəra, bor i zlele a ye tay a bo. Wu niye hay tə ŋgədətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərəv tay aye. Tsa na, bazlam i Mbəlom kə wa hohway mə dərəv tay bay.

²³ Ndo mekeleŋ eye hay ta ndzəkīt bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts faya na, a ndzohw lele. Nətəye tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma a dərəv tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə dərəv tay lele ada a nah. Neŋged makwehe nətə na, wur eye a ge temerre, neŋged sa na, kuro kuro məkwa, siye kuro kuro mahkar.»

Guzer nakə ŋgwalał bay aye

²⁴ Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye, a gwadatay: «Bəy i Mbəlom a ndzəkīt bo na, ta ndo wuray a sləga hulfe lele eye a guvah ŋgay.

²⁵ Ta həvad, ahəl nakə ndo hay tebiye ka mändzehəre na, ndo mənə dərə i ndo niye a ye a sləgay a dəma daw zuŋgo a walaŋ i daw ŋgay niye. Tsa na, a ye ŋgway.

²⁶ Ahəl nakə wu hay tə ndzohw, faya ta diye tə gər aye na, daw zuŋgo niye hay tə ndzohwaw dərmaġ.

²⁷ Ndo i məsler hay ti yaw tə gwaday a ndo i guvah: “Ndo i gay may, ka sləga a guvah yak na, hulfe lele tuk na, ada daw zuŋgo a yaw a dəma na, mənġay?”

²⁸ Ndo niye a mbədətay faya: “Maa ge wu niye na, ndo mənə dərə ga.” Ndo i məsler hay tə tsətsah faya, tə gwaday: “A saka nəmaā ye mənġwedə ahaya abəra mə dəma daw zuŋgo daw?”

²⁹ A gwadatay: “A’ay, kə ŋgwadum bay, ka ta ŋgwadumeye ka bo dziye ta daw.

³⁰ Gərum tay ha tā nah ka bo dziye hus a həlay i mədze. A həlay i mədze na, na gwadətəye a ndo i məsler hay: Dzum na daw zuŋgo tədāy. Barum na ada kə dzumay a ako. Daw na, hayumay gər ada kə pum na a de ga.”»

Wur i 6əzan

Markus 4.30-32; Luka 13.18-19

† 13:15 Ezay 6.9-10.

³¹ Yesu a tsikatay dzeke mekelej eye sa, a gwadatay: «Bøy i Mbəlom a ndzəkit bo na, wur i ɓəzanj nakə ndo a zla a sləga a guvah ŋgay.

³² Mə walanj i wur i wu hay tebiye na, nenjey tsekweŋ. Ane tuk na, a ndzohw, a gəl na, a ze ala neheye tə sləga ka dədanj aye tebiye. A təra andza gərdaf, diyenj hay tə ŋgar gay tay hay ka hawal eye hay.»

Dzeke i gəde

Markus 4.33-34; Luka 13.20-21

³³ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Bøy i Mbəlom a ndzəkit bo na, gəde nakə ŋgwas a həl tsekweŋ a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A hələb tay ha ka bo na, gufa niye mahələba eye a kwasa a həmbət.»

³⁴ Yesu a tətikatay wu ŋgay hay tebiye a ndo hay na, ta dzeke. A tsikawatay me ze mətsike ta dzeke bay.

³⁵ A tsikawa andza niye na, hərwi ada wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik aye mə ge bo. Mbəlom a gwad: «Na tsikateye wu na, ta dzeke.

Na datay ha wu neheye manjaha eye kwa abəra ka madazlay i məge mändzibəra aye.‡»

Yesu a da ka guzer nakə ŋgwalak eye bay aye

³⁶ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a gər tay ha ndo hay, a ye a gay. Ahəl nakə nenjey mə gay aye na, gawla ŋgay hay ti ye ka təv ŋgay. Ti ye naha, ta tsətsah faya, tə gwadaj: «Damay ha dzeke i daw zuŋgo nakə ma guvah aye.»

³⁷ Yesu a mbədaj faya: «Ndo nakə a sləga wur i wu ŋgwalak eye na, neŋ Wawa i Ndo.

³⁸ Guvah na, mändzibəra. Wur i wu ŋgwalak eye na, ndo neheye ma Bøy i Mbəlom aye. Daw zuŋgo na, ndo neheye ta rəhay ha gər a Fakalaw aye.

³⁹ Ndo mənə dərə nakə a sləga daw zuŋgo aye na, Fakalaw. Mədze wu abəra ka dala na, mandəve i mändzibəra nakə Mbəlom ma ndəviye ha aye. Ndo i məsler hay na, gawla i Mbəlom hay.

⁴⁰ Andza nakə tə həl daw zuŋgo tə dzay a ako aye na, Mbəlom ma ndəviye ha mändzibəra andza niye dərma.

⁴¹ Neŋ Wawa i Ndo na slərəweye gawla i Mbəlom hay. Ta həliye tay ha abəra ma Bøy i Mbəlom ndo neheye tebiye faya ta səpatiyə tay ha ndo hay a mezeleme aye ta ndo neheye faya ta giye wu nakə ŋgwalak eye bay aye.

⁴² Ta kutsiyə tay ha a ako bagwar eye. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.‡

⁴³ Ane tuk na, ndo neheye tə pay naha faya a Mbəlom aye na, ta dəviye wuzl wuzl andza

pat ma Bøy i Bəba tay Mbəlom. Ndo nakə zləm andaya faya aye na, mə tsəne!»

Zlele manjaha eye

⁴⁴ Yesu a gwadatay sa: «Bøy i Mbəlom a ndzəkit bo tə zlele nakə tə la na a guvah aye. Ndo a huta na zlele eye niye ada a la na, a ŋgaha na sa. A yay a gər haladzay. A ye a səkam ha wu ŋgay hay tebiye ada a səkam guvah niye.»

Wu i maslawa

⁴⁵ A gwadatay sa: «Bøy i Mbəlom a ndzəkit bo sa na, ndo masəkəm ha wu hay. Ma pəliye wu i maslawa neheye a le haladzay aye.

⁴⁶ Kə huta wu nakə a ze tay ha siye hay tə məle aye na, ma diye ma səkəmiye ha wu ŋgay hay tebiye ka tsakala. Suloy aye na, ma səkəma ahaya wu i maslawa niye.»

Gadanj

⁴⁷ A gwadatay sa: «Bøy i Mbəlom a ndzəkit bo na, ta gadanj. Ta kal a dəlov na, ma gəsəweye kələf wal wal haladzay.

⁴⁸ Gadanj niye kə rah tə kələf na, ta vaha ahaya abəra ma yam. Ta vaha ahaya na, ta ndziye toŋ, ta pəliye kələf ŋgwalak eye hay. Ta piye tay ha a kətəh. Siye neheye ŋgwalak eye bay aye na, ta miye tay ha.

⁴⁹ Ma giye bo pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha mändzibəra eye na, andza niye. Gawla i Mbəlom hay ta deyeweyə ta ŋgəniye tay ha ka bo abəra ndo i sewed hay ta ndo ŋgwalak eye hay.

⁵⁰ Ndo i sewed hay na, ta kutsiyə tay ha a ako. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.* »

Mandəve i bazlam

⁵¹ Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Wu neheye tebiye na tsik aye na, ka tsənum dāw?»

Ta mbədaj faya: «Ayaw, nəmaa tsəne.»

⁵² A gwadatay: «Andza niye, ndo mändzanjawa bazlam i Mbəlom mapala eye a təra gawla ma Bøy i Mbəlom na, a ndzəkit bo ndo i gay nakə faya ma ndohwa ahaya zlele ŋgay abəra mə wu nakə wədəye ada abəra mə wu nakə guram aye.»

Ndo i gəma i Nazaret hay ta kərah Yesu Markus 6.1-6; Luka 4.16-30

⁵³ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha mətsikatay dzeke neheye aye na, a ye abəra ka təv eye niye.

⁵⁴ A ye a Nazaret, gəma nakə a gəl mə dəma aye. Mə dəma na, a ye a gay i maduwule me. A ye naha a pa bo ka matətkatay wu a ndo hay. A gatay a ndo neheye tebiye mə dəma aye hərəbəkka. Tə gwadawa: «A hutaw metsehe nakay na, manjgay? Maa

‡ 13:35 Dəmes hay 78.2. § 13:42 Zaba ma Mata 8.12.

* 13:50 Zaba ma Mata 8.12.

vəlay gədan̄ ka məge masuwayaṅ neheye na, way?

⁵⁵ Neṅgeye na, wawa i Mari ada bəba ṅgay na, ndo matsətsede mayako bəda? Malamar ṅgay hay na, Yakuba, Yusufa, Simoṅ ada Yuda bəda?

⁵⁶ Ada malamar ṅgay dem eye hay nəteye andaya mə walaṅ kway bəda? Maa vəlay gədan̄ nakay tebiye na, way?»

⁵⁷ Yawa, hərwi wu neheye tebiye aye, ndo i gəma niye hay ta kərah mədzal ha ka Yesu.

Yesu a gwadatay: «Ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, ndo hay ta təma na ada tə dəslay ha gər kwa məṅgay. Ane tuk na, ma gəma ṅgay nakə tə wa mə dəma ada mə gay ṅgay na, ta rəhay ha gər bay.»

⁵⁸ Ma Nazaret na, Yesu kə ge masuwayaṅ haladzay bay hərwi ta dzala ha bay.

14

*Məməte i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam
Markus 6.14-29; Luka 3.19-20, 9.7-9*

¹ A həlay niye na, Herod neṅgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne faya ta tsikiye ka Yesu.

² Herod a gwadatay a ndo i məsler ṅgay hay: «Ndo niye ma giye na, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam. Kə mbəlaw abəra ma mədahaṅ. Hərwi niye nakə a huta gədan̄ ka məge masuwayaṅ.»

³⁻⁴ Andaya kə ndza haladzay, Herod a zla Herodiyad, ṅgwas i malamar ṅgay Filip. Hərwi niye, Yuhana a gwadaway: «Ta vəl tsəved məzle ṅgwas nakay bay.» Tsa na, Herod a gwadatay a ndo hay tā gəs na Yuhana, tā dzawa na ada tā pa na a danṅay.

⁵ A say a Herod məkəde na Yuhana, ane tuk na, a dzədzaratay a ndo hay, hərwi ndo hay tə dzala Yuhana na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

⁶ Pat i magurlom i məwe Herod na, dem i Herodiyad a hats kame i ndo neheye Herod a zalatay a magurlom aye. Məhetse i dem niye a yay a gər a Herod.

⁷ Tsa na, a mbaḅay a dem niye, a gwaday: «Wu nakə ka tsətsah tebiye na vəlakeye.»

⁸ Dem niye tə ma ha ka bo bazlam ta may ṅgay. Tsa na, a ye a gwaday a Herod: «Dəsəṅew gər i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ka bəgəlam.»

⁹ Andza niye na, a yay a gər a bəy bay. Ane tuk na, 6a kə mbaḅa kame i ndo neheye məzala eye hay a magurlom aye. A vəl tsəved, tā ye tə dəsəyaw.

¹⁰ A slər ndo a gay i danṅay, mə dəsaw gər i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam.

¹¹ Ndo a ye, a dəsaw gər i Yuhana a pa ahaya ka bəgəlam. Tə vəlay a dem niye. Dem niye a vəlay a may ṅgay.

¹² Gawla i Yuhana hay tə tsəne na, ti yaw, tə zla ahaya mədahaṅ i Yuhana abəra ma

danṅay tə la na. Tsa na, ti ye tə dā ha wu nakə a ge bo aye a Yesu.

*Yesu a vəlatay wu mənday a ndo hay
gwezem zlam*

Markus 6.30-44; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

¹³ Yesu a tsəne labara niye na, a ye mahəṅgeye tə kwalalan̄ i yam hərwi mede a təv dərəṅ eye abəra ka ndo hay. Ane tuk na, ndo hay ta sər faya. Ti yaw abəra ma wuzlahgəma hay, tə pay bəzay a Yesu.

¹⁴ A ndis a təv niye na, a mbəzlaw abəra mə kwalalan̄ i yam. A ṅgatay a ndo hay haladzay na, tə gay mə bo. A mbəl tay ha ndo i dəvats tay neheye tə həl naha aye.

¹⁵ Huwa a ge na, gawla i Yesu hay ta həndzəd ka təv i Yesu, tə gwaday: «Mazlambar həvad ada təv nakay kəsaf. Gwadatay a ndo hay tā ye a wuzlahgəma hay hərwi ada tā ye, tā səkəməw wu mənday.»

¹⁶ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tā ye bay. Bo kurom eye vəlumətatay wu mənday.»

¹⁷ Tə gwaday: «Makwala andaya fakwaya kənaṅ na, tapa zlam tə kələf sulo tsiy tuk na, kəkay?»

¹⁸ Yesu a gwadatay: «Həlumen̄ ahaya.»

¹⁹ Tsa na, a gwadatay a ndo hay: «Ndzum ka dala!»

Yesu a həl makwala neheye tapa zlam tə kələf sulo aye. A zəba dərə a mbəlom, a gay naha siḅe a Mbəlom. A ṅgəna ha makwala niye hay ada a vəlatay a gawla ṅgay hay. Gawla ṅgay hay ta ṅṅənatay a ndo hay.

²⁰ Kwa way a nda ka mərəhe. Gawla i Yesu hay tə hayay gər a siye nakə a lakaw aye na, a rah a gwaṅ kuro gər eye sulo.

²¹ Ndo neheye tə nda makwala niye na, hasləka hay ta giye gwezem zlam. ṅgwas hay ta wawa hay na, ta pasla tay ha bay.

Yesu a ye ka gər i yam tə sik

Markus 6.45-52; Yuhana 6.15-21

²² Kwayaṅṅa Yesu a gatay kutoṅ a gawla ṅgay hay tā tsal a kwalalan̄ i yam, tā lahay kame mede a diye i dəlow neṅged həlay nakə bo ṅgay eye ma gwadateye a ndo hay «Dum kurom» aye.

²³ Ndo hay ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok mahəṅgeye hərwi maduwulay me a Mbəlom. Həvad a ge na, neṅgeye huya ma tsaholok niye.

²⁴ Kwalalan̄ i yam nakə gawla ṅgay hay mə dəma aye, dərəṅ ta dala, wudək wudək ma wuzlah i yam. Mətasl faya ma vəzliye haladzay, a say məme ha kwalalan̄ i yam ta dəba ada yam faya ma bəliye ha kwalalan̄ i yam haladzay.

²⁵ Ta mbəlomda na, Yesu a ye ka təv i gawla ṅgay hay ka gər i yam tə sik.

²⁶ Tə ṅgatay a Yesu faya ma diye ka təv tay ka gər i yam tə sik na, ta dzədzar haladzay,

tə gwad: «Ma giye na, wu matəre ka ndo!» Ta wuda ka bo tə madzədzar eye.*

²⁷ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Tete kurom! Kā dzədzarum bay. Nakay na, neŋ!»

²⁸ Kwayaŋŋa Piyer a tsikay naha me, a gwad: «Bəy Maduweŋ, kə ge nəkar na, vəleŋ tsəved nā ye naha ka təv yak ka gər i yam tə sik.»

²⁹ Yesu a mbəday faya, a gwad: «Dara.»

Tsa na, Piyer a ndohwaw abəra mə kwalalaŋ i yam, a pa bo ka mede ka gər yam hərwi mədze gər tə Yesu.

³⁰ Ane tuk na, a zəba mətasl faya ma vəzliye haladzay na, a dzədzar. A dazlay məndərmede a yam. Tsa na, a wuda ka bo: «Bəy Maduweŋ, tama ga ha tey!»

³¹ Kwayaŋŋa, Yesu a bəzay naha həlay a Piyer, a gəs na, a gwad: «Mədzal gər yak hala bay. Ka ge ha mədzal gər yak sulo sulo na, hərwi mey?»

³² Tə tsal a kwalalaŋ i yam sulo tay eye. Tsa na, mətasl a ndza dedik, a vəzl sa bay.

³³ Gawla ŋgay neheye mə kwalalaŋ i yam aye ta dəkway gurmets a Yesu, tə gwad: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom dedek!»

Yesu a mbəl tay ha ndo i dəvats hay ma gəma i Genesaret

Markus 6.53-56

³⁴ Yesu ta gawla ŋgay hay tə tas abəra ma dəlov na, tə ndisl a gama i Genesaret.

³⁵ Ndo i təv niye tə sər ha Yesu ki yaw. Ti ye tə tsikatay a ndo hay tebiye Yesu ki yaw. Ndo hay tə tsəne na, tə həlaw ndo i dəvats hay tebiye ka təv i Yesu.

³⁶ Tə gay amboh a Yesu, tə gwad: «Ndo i dəvats hay tə ye naha tə lamay a me i pe-teked yak nets na, tsiy.» Tsa na, ndo i dəvats neheye ta lamay aye na, ta mbəl tebiye.

15

Kule i bəba tətə hay

Markus 7.1-13

¹ Farisa hay ta ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ti yaw abəra ma Ze-rozelem, ti ye ka təv i Yesu, tə gwad: «

² «Gawla yak hay ta rəhay ha gər a kule i bəba tətə kway hay bay na, hərwi mey? Ahəl nakə ta ndiye dəf aye na, tə bara həlay andza i kule i bəba tətə kway hay təbey na, hərwi mey?»

³ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəkurom, ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye bay hərwi kule i bəba tətə kurom hay na, hərwi mey?»

⁴ Andza niye, Mbəlom a gwad: «Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak.» A gwad sa:

«Ndo weye kə tsaday a bəba ŋgay ta may ŋgay na, kutoŋ tā kəd na a bəd.*»

⁵ Ane tuk na, nəkurom faya ka gwadumateye a ndo hay: «Ka slumeye faya məgwadatay a bəba kurom hay ta may kurom hay: Haḡe na, nəmaa dzəniye kurom. Ane tuk na, nəmaa vəlay ha a Mbəlom.

⁶ Kā rəhumay ha gər a bəba kurom sa bay.» Andza niye, faya ka mbatumeye ha Derewel i Mbəlom hərwi kule kurom.

⁷ Nəkurom na, ndo i bəbəkək hay! Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik fakuma na, dedek. A tsik ahəl niye, Mbəlom a gwad:

⁸ «Ndo neheye ta zembədeŋ na, tə bazlam dəkdək tsa,

dərev tay na, dəreŋ tə neŋ.

⁹ Nəteye faya ta zembədeŋeye kəriye, ane tuk na, kəriye bəna dedek bay.

Wu nakə faya ta tatikateye a ndo hay aye na, bazlam mapala eye i ndo hay tsa.»[†]»

Wu nakə ma nasiye ha ndo aye

Markus 7.14-23

¹⁰ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay hal-dzay, a gwadatay: «Pum zləm ada tsənum wu nakay.

¹¹ Maa nas ha ndo na, wu nakə a ye a bazlam aye bay. Ane tuk na, maa nas ha ndo na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye.»

¹² Gawla i Yesu hay ta həndzəd naha ka təv i Yesu, tə gwad: «Bazlam yak neheye ka tsik aye kə ndalatay a Farisa hay na, ka sər təbədew?»

¹³ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Dərizl i gərdaf neheye Bəba ga nakə mə mbəlom a zəv bay aye na, ta ŋgwadiye tay ha abəra mə dāma.

¹⁴ Gərūm tay ha, nəteye na, guluf neheye faya ta gəsətay həlay a guluf hay aye. Guluf ma gəsəye həlay a guluf neŋged na, nəteye salamay ta dədiye a bəd.»

¹⁵ Tsa na, Piyer a gwad: «Damay ha dzeke nakay.»

¹⁶ Yesu a gwadatay: «Nəkurom dərma, ka sərūm zuk bay daw?»

¹⁷ Wu nakə a ye tə bazlam aye na, ma diye a kutes ada ma deyewe ye abəra mə bo na, ka sərūm təbədew?»

¹⁸ Ane tuk na, wu nakə a yaw abəra mə bazlam aye na, a yaw mə dərev ada maa nas ha ndo na, neŋgeye.

¹⁹ Andza niye, maa yaw abəra mə dərev na, mədzal gər neheye ŋwalak eye bay aye, məkədə gər i ndo, məge madama, mede nakə ŋwalak eye bay aye, məge məkal, maraw me kame i sariya, maŋgalay bəzay a ndo hay.

* **14:26** Ndo siye tə pa a mədzal gər tay na, wu matəre ka ndo andaya. I tay wu matəre ka ndo na, ndo nakə a mət ada a maw a bəra a walaŋ i ndo hay aye, a ge zluwer. * **15:4** Madayaw abəra mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16 ada Madayaw abəra mə Ezipt 21.17. † **15:9** Ezay 29.13.

²⁰ Wu nakə ma nasiye ha ndo aye na, neheye anan aye. Ane tuk na, mände wu mənday ze məbere həlay andza kule i bəba tətə kway na, ma nasiye ha ndo bay.»

Ngwas i Kanan wuray a dzala ha ka Yesu Markus 7.24-30

²¹ Ma dāba eye na, Yesu a lətse abəra ma təv niye, a ye ka dala i Tir ada a Sidonj.

²² Mə dāma na, ngwas i Kanan[‡] wuray a ndzawa ka dala eye niye. Yesu a ndisl naha na, a ye ka təv ngay. A pa bo ka mawude, a gwaday: «Bəy Maduwej, Wawa i Davit, nā gaka mə bo təbədew! Dem ga andaya mətəgay, məsəfəre nakə ngwalak eye bay aye faya ma geye dərətəseh haladzay.»

²³ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya kwa tsekwej bay tebiye.

Gawla ngay hay ta həndzəd ka təv ngay, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Həhar na ngwas nakay, hərwi faya ma pakweye bəzay tə mawude ngay neheye.»

²⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Mbəlom a sləra ga ahaya na, hərwi ndo i Israyel hay, nəteye neheye andza təbən mədze eye hay aye.»

²⁵ Ane tuk na, ngwas niye a ye naha, a dəkway gurmets a huvo, a gwaday: «Bəy Maduwej, dzəna ga!»

²⁶ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Məzle wu mənday i wawa hay, məkalatay ha a kəra hay na, lele bay.»

²⁷ Ngwas niye a gwaday faya: «Bəy Maduwej, ka tsik na, dedek. Ane tuk na, tadə ndo i gay faya ma ndiye wu mənday na, kəra hay ta diye ta paliye neheye a kutsaw faya abəra aye.»

²⁸ Tsa na, Yesu a mbəday faya a ngwas niye, a gwaday: «Ngwas, mədzal gər yak nakə ka neŋ aye na, haladzay. Wu nakə ka tsətsah aye na, mā ge bo andza nakə a saka aye.» Kwayanŋa dem ngay a mbəl.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dāvats hay haladzay

²⁹ Ma dāba eye na, Yesu a lətse abəra ka təv niye, a ye ka me i dəlov i Galile. A ye naha a tsal a mahəmba. Mə dāma na, a ndza ka dala.

³⁰ Ndo hay haladzay ti ye naha ka təv ngay. Tə həlay naha ndo neheye ta dzəgədasla aye, guluf hay, ndo matəra eye, mandək hay ada tə siye i ndo i dāvats hay. Ti ye naha, tə həna tay ha kame i Yesu ada a mbəl tay ha.

³¹ A gatay a ndo hay hərbəbəkka, hərwi tə ngatay a mandək hay faya ta tsikiye me lele, ndo matəra eye hay ta mbəl, ndo neheye ta dzəgədaslawa aye ti ye lele, guluf hay tə ngatay a dərə kwetseh kwetseh. Ndo niye hay tə gwad: «Nəmaa zambadaka a nəkar Mbəlom i Israyel hay!»

Yesu a vəlataj wu mənday a ndo hay gwezem fad

Markus 8.1-10

³² Yesu a zalatay a gawla ngay hay, a gwadatay: «Ndo neheye na, tə geŋ mə bo haladzay hərwi anan məhane mahkar na, nəteye ka təv ga ada wu mənday andaya fataya bay. A seŋ məgwadatay “Dum kurom” ze mände wu mənday bay. Ta giye bəle ka tsəved.»

³³ Gawla ngay hay tə gwaday: «Mə kəsaf nakay na, ka hutakweye wu mənday dā məvəlataj a ndo neheye haladzay aye na, mənngay?»

³⁴ Yesu a gwadatay: «Tapa i makwala andaya fakuma na, nday?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Tasəla. Ada kələf wawa eye hay andaya tsakway dərmaŋ.»

³⁵ Tsa na, Yesu a gwadatay a ndo hay tā ndza ka dala.

³⁶ Yesu a həl tapa i makwala neheye tasəla aye tə kələf niye hay, a gay naha siŋe a Mbəlom. A ngəna ha ada a vəlataj a gawla ngay. Tsa na, gawla ngay hay tə vəlataj a ndo hay.

³⁷ Ndo hay tebiye tə nda ka mərəhe andza nakə a satay aye. Tə hayay gər a siye neheye a ləkaw aye na, a rah a kətəh tasəla.

³⁸ Ndo neheye tə nda wu mənday niye na, hasləka hay nəteye gwezem fad, ngwas hay ta wawa hay mə dāma bay.

³⁹ Ma dāba eye na, Yesu a gwadatay a ndo hay: «Dum kurom a mətəgay kurom hay tuk.» Neŋgeye a tsal a kwalalanj i yam, a ye ka dala i Magadan.

16

Farisa hay ta Saduke hay ta tsətsah masuwayanj ka Yesu

Markus 8.11-21; Luka 12.54-56

¹ Farisa hay ta Saduke hay ta həndzəd ka təv i Yesu. A satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Gamay masuwayanj nakə ma diye ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»

² Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəkurom ka zəbum ka pat faya ma dadiye na, ka gwadum: “Tədə na, pat ma daviye lele hərwi mbəlom a zəba ndozza.”

³ Tə mekedə pərək ka ngatamay mbəlom a zəba andza pat na, ka gwadum: «Bəgom na, yam ma piye.” Andza niye ka sərūm manğəne ha ka bo abəra həlay nakə ma giye tə mazəbe ka mbəlom, ada wu neheye faya ta giye bo anake aye a say məgwede meŋ na, ka sərūm bay na, hərwi meŋ?»

⁴ Ndo neheye a həlay nakay na, nəteye sewed eye hay, nəteye ta mbəday dāba a

[‡] 15:22 Ngwas nakay na, dem i Yahuda hay bay. Məzele Kanan na, tə zalawatay ha na, a ndo neheye mandza eye ma gəma i Tir ta Sidonj aye.

Mbəlom, faya ta tsətsahiye masuwayaŋ. Ane tuk na, ma dāba i masuwayaŋ i Zonas* ndo mǎde ha bazlam i Mbəlom nakə ta ŋgatay aye na, ta ŋgateye a masuwayaŋ mekeleŋ eye bay.»

Tsa na, Yesu a gər tay ha, a ye ŋgway.

⁵ Yesu ta gawla ŋgay hay tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye ka dǎlov, tə tas a diye neŋged. Ti ye na, ta mǎtsa ha gər ta mǎzle makwala ka hǎlay.

⁶ Yesu a gwadatay: «Gum metsehe! Tsəpum gər kurom abəra ka gǎde i Farisa hay ta Saduke hay.»

⁷ Nǎteye tə tsǎne andza niye, tə kǎd wuway mǎ walaŋ tay, tə gwad: «A tsik andza niye na, hǎrwi nakə ka mǎtsakwa ha gər ta mǎzlaw makwala aye.»

⁸ Yesu a sǎratay naha ka wu nakə faya ta dzaliye faya aye, a gwadatay: «Nǎkurom na, mǎdzal gər a kǎtsakum. Ka kǎdum wuway ka makwala na, hǎrwi mey?»

⁹ Hus anǎke ki yakum a mǎdzal gər kurom zuk bay dǎw? Makwala tapa zlam, ndo hay gwezem zlam tə nda ada siye ka hayumay gər na, gwaŋ nday na, a makumaw a gər tǎbǎdew?»

¹⁰ Ada makwala nakə tapa tasəla, ndo hay gwezem fad tə nda aye na, kǎ makumaw a gər bǎdǎw? Ka hayumay gər a siye na, kǎteh nday?»

¹¹ Na gwadakum: Tsəpum gər kurom abəra ka gǎde i Farisa hay ada i Saduke hay. Na tsikakum ka makwala bay na, ka sǎrum tǎbǎdew?»

¹² Gawla i Yesu hay tə sǎr ha tuk Yesu a tsikatay «Tsəpum gər kurom» na, abəra ka gǎde nakə a kwasawa ha wu aye bay. Ane tuk na, ta tsǎpiye gər tay na, abəra ka matǎtike i Farisa hay ta Saduke hay.

Piyer a dǎ ha Yesu neŋgeye Kǎriste

Markus 8.27-30; Luka 9.18-21

¹³ Ma dǎba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye ka dala i Sezare Filipi. Tǎ ndisl a dǎma na, a tsǎtsah ka gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Ndo hay tə gwad ka neŋ Wawa i Ndo na, neŋ way?»

¹⁴ Ta mbǎday faya, tə gwaday: «Ndo mekeleŋ eye hay tə gwad nǎkar na, Yuhana madzahuḅe ndo a yam. Ndo siye hay tə gwad nǎkar na, Eliya. Ndo siye hay sa na, tə gwad nǎkar Zeremi kǎgǎbay nǎkar nǎte mǎ walaŋ i siye i ndo mǎde ha bazlam i Mbəlom hay.»

¹⁵ Yesu a gwadatay: «Ada nǎkurom ka gwadum i kurom, neŋ na, way?»

¹⁶ Simoŋ Piyer a mbǎday faya, a gwaday: «Nǎkar na, Kǎriste, Wawa i Mbəlom nakə ta sifa aye.»

¹⁷ Yesu a gwaday: «Mǎŋgwehe ka gər yak Simoŋ wawa i Zonas hǎrwi maa dǎka ha

dedek nakay na, ndo zezeŋ bay. Ane tuk na, maa dǎka ha na, Bǎba ga mǎ mbəlom.

¹⁸ Neŋ faya na gwadakeye: Nǎkar na, Piyer, andza mǎgwede pǎlad. Na hayay gər a ndo ga hay na, ka pǎlad eye nakay andza pǎlad nakə ta dǎzliye faya gay aye. Gǎdaŋ i mǎdahaŋ ma sliye mǎgatay wuray kwa tsekwen bay.

¹⁹ Na vǎlakeye kǎle i mahǎndǎke mǎged i Bǎy i Mbəlom. Wu nakə ka kǎrah ka mǎndzibǎra aye na, ta kǎrahiye mǎ mbəlom. Wu nakə ka tǎma ka mǎndzibǎra aye na, ta tǎmiye mǎ mbəlom.»

²⁰ Tsa na, Yesu a gatay me a gawla ŋgay hay lele, a gwadatay: «Neŋ na, Kǎriste, kǎ tsikumay a ndǎray bay.»

Yesu a dǎ ha mǎmǎte ŋgay ta mǎmbǎlaw ŋgay abəra ma mǎdahaŋ

Markus 8.31-33; Luka 9.22

²¹ Yesu a dazlay mǎdatay ha a gawla ŋgay hay parakka, a gwadatay: «Kutoŋ na diye a Zerozelem ada madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tə vǎlaway wu a Mbəlom aye ta ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta seŋeye dǎretsatsēh. Ta kǎdiye ga ada mǎhǎne sulo mamahkar eye na, na lǎtseweye abəra ma mǎdahaŋ.»

²² Piyer a zalay a Yesu kǎtsah mahǎngeye, a gay me, a gwaday: «Bǎy Maduwen, Mbəlom mǎ tsǎpa kar. Ta dedek wuray ma gakeye bay.»

²³ Ane tuk na, Yesu a mbǎdǎ me, a gwaday a Piyer: «Do abəra ka tǎv ga! Do a dǎba, nǎkar na, Fakalaw. Faya ka ŋgiye fagaya ǎalay. Ka dzala gər andza Mbəlom bay, ka dzala gər na, andza i ndo zezeŋ.»

Mapay bǎzay a Yesu na, kǎkay?

Markus 8.34-9.1; Luka 9.23-27

²⁴ Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay sa: «A say a ndoweye mǎpeŋ bǎzay na, mǎ gər ha wu nakə a say a dǎrev ŋgay aye. Mǎ zla mayako mazlǎmbǎdǎ eye ada mǎ peŋ bǎzay.†

²⁵ Andza niye, ndo nakə a say mǎtǎme ha mǎsǎfǎre ŋgay aye na, ma dziye ha dǎh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha mǎsǎfǎre ŋgay hǎrwi ga aye na, ma hutiyē na dǎh.

²⁶ Tǎdǎ ndoweye kǎ huta zlele i mǎndzibǎra tebiye a neŋgeye, ane tuk na, kǎ dze ha mǎsǎfǎre ŋgay na, ŋgama eye na, mey? Wu andaya nakə ndo ma sliye mǎmbǎdǎ ahaya mǎsǎfǎre ŋgay na, mey?»

²⁷ Neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ta gawla i Mbəlom hay ma mǎzlaḅ i Bǎba ga. Na yaw na, na vǎleye kwa a way wu i madagər ŋgay andza mǎsler ŋgay neheye a ge aye.

²⁸ Neŋ faya na gwadakumeye: Sǎrum ha na, ndo siye hay mǎ walaŋ kurom neheye

* 16:4 Zǎba mǎ Mata 12.41. † 16:24 Zǎba mǎ Mata 10.38.

anake kanan̄ aye na, ta mætiye zuk bay, ta ngetenjeje a neŋ Wawa i Ndo, na deyeweye andza bøy tæday.»

17

Bo i Yesu a mbæda

Markus 9.2-13; Luka 9.28-36

¹ Ma dæba i mæhæne mækwa na, Yesu a zla Piyer, Yakuba ada Yuhana malamar i Yakuba. A ye tay ha a gær i mahæmba zæbol eye, dæreŋ abæra ta ndo hay.

² Mæ dæma na, Yesu a mbæda ka dære tay. Dære ŋgay a dæv andza pat, ada peteked ŋgay hay ta tæra herre kudëkudëk a dæv dzaydzay.

³ Kwayaŋŋa gawla i Yesu neheye mahkar aye tæ ŋgatay a Musa ta Eliya næteye faya ta tsikiye me tæ Yesu.

⁴ Tsa na, Piyer a gwadáy a Yesu: «Bøy Maduweŋ, lele na, ndzakwa kanan̄. Tadæ a saka na, na kæruwakumeye madzawadzawa mahkar, næte i yak, næte i Musa ada næte i Eliya.»

⁵ Ahæl nakæ Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, pazlay herre a mbæzlaw fataya. Ma pazlay niye na, mætsike me a tsænew abæra mæ dæma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na wuda na haladzay. Na ŋwasa tæ nenŋeye. Pumay zlam a wu nakæ ma tsikakumeye.»

⁶ Gawla i Yesu neheye mahkar aye tæ tsæne andza niye na, tæ dæd dæbuz dæbuz da'ar ka dala. Zluwer a gatay haladzay.

⁷ Yesu a hændzæd naha ka tæv tay, a tætal fataya ada a gwadatay: «Lætsum! Zluwer mâ gakum bay.»

⁸ Gawla i Yesu niye hay tæ zla gær ka mbælom, ta zæba dære, tæ ŋgatay na, a Yesu mahæŋgeye.

⁹ Ahæl nakæ faya ta mbæzlaweye abæra mæ mahæmba aye na, Yesu a gwadatay: «Wu nakæ ka ŋgatumay aye na, kâ tsikumay a ndæray bay hus a pat nakæ neŋ Wawa i Ndo na lætseweye abæra ma mædahaŋ aye.»

¹⁰ Tsa na, gawla ŋgay hay ta tsætsah faya, tæ gwadáy: «Ndo neheye tæ dzaŋgawa bazlam i Mbælom mapala eye tæ gwad na, Eliya ma lahaweye madayaw tæday na, hærwi mey?»

¹¹ Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Dedëk, Eliya ma deyeweye ma lambadiye tay ha wu hay tebiye.

¹² Ane tuk na, neŋ faya na tsikakumeye, Eliya na, 6a ki yaw. Ndo hay ta sær na bay. Ta gay wu nakæ a satay aye. Næteye ta geŋeye dæretsæseh a neŋ Wawa i Ndo andza niye dærmak.»

¹³ Gawla ŋgay hay tæ tsæne i tay na, Yesu a tsikatay ka Yuhana madzæhuæ ndo a yam.

Yesu a mbæl ha wawa nakæ mahorvov a gay aye

Markus 9.14-29; Luka 9.37-43

¹⁴ Yesu ta gawla ŋgay tæ ndislew ka tæv i ndo hay na, ndo wuray a hændzæd ka tæv

i Yesu, a ye naha a dækway gurmets kame ŋgay.

¹⁵ Ada a gwadáy: «Bøy Maduweŋ, wawa ga a gaka mæ bo tæbædew? Mahorvov a gay, faya ma geye dæretsæseh haladzay. A kalawa ha a ako kægæbay a yam.

¹⁶ Na zlatayaw a gawla yak hay, ane tuk na, ta sla faya mæmbæle ha bay.»

¹⁷ Yesu a gwad: «Nækurom neheye anæke, ka dzalum ha ka Mbælom bay aye. Na ndziye ka tæv kurom na, hadzægay? Na zliye ŋgatay hærwi kurom mændze hadzægay? Ahe! Zluweŋ ahaya wawa eye kanan̄!»

¹⁸ Tæ zlay naha wawa niye. Yesu a gay me a mæsæfære nakæ ŋgwalak eye bay aye. Tsa na, a ndohwaw abæra mæ bo i wawa niye. Kwayaŋŋa wawa niye a mbæl.

¹⁹ Ahæl nakæ Yesu ta gawla ŋgay hay, næteye mahæteye na, gawla ŋgay hay ta hændzæd naha ka tæv ŋgay, tæ gwadáy: «Ada næmay na, næmaa sla faya mahæhere mæsæfære nakay tæbey na, hærwi mey?»

²⁰ Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Hærwi nakæ ka dzalum ha ka neŋ haladzay bay aye. Neŋ faya na tsikakumeye, særum ha tadæ mæpe mædzal gær kurom mâ ge tsekweŋ andza wur i bæzaŋ na, ka slumeye mægwadáy a mahæmba nakay: «Lætse abæra kanan̄, do kataday.» Ma lætsiye, ma diye. Wuray kwa tsekweŋ ma dakumeye me bay.

[

²¹ Ada slala i mæsæfære nakay ma ndohwaweye andza niye tsa bay. Ma ndohwaweye na, ma razlay a gær tæ maduwule me ada ta daliyam.]»

Yesu a da ha masulo eye mæmæte ŋgay ta mæltsew ŋgay abæra ma mædahaŋ

Markus 9.30-32; Luka 9.43-45

²² Pat wuray na, Yesu ta gawla ŋgay hay, næteye mahaya gær eye ma Galile. Yesu a gwadatay: «Neŋ Wawa i Ndo na, ta gæsiye ga, ta vælateye ga ha a hælai a ndo hay.

²³ Ta kædiye ga mædahaŋ eye, ada ma mæhæne mamahkar eye na, na lætseweye abæra ma mædahaŋ.» Gawla ŋgay hay tæ tsæne andza niye na, a ndalatay haladzay.

Mævæle dzaŋgal i gay mævælai wu a Mbælom

²⁴ Ahæl nakæ Yesu ta gawla ŋgay hay tæ ndisl a Kafernahum aye na, ndo neheye tæ hayaway gær a dzaŋgal i gay mævælai wu a Mbælom aye, ta hændzæd ka tæv i Piyer, ta tsætsah faya, tæ gwadáy: «Miter kurom na, ma væliye dzaŋgal i gay mævælai wu a mbælom tæbædew?»

²⁵ Piyer a mbædatay faya, a gwadatay: «Ma væliye.»

Tsa na, Piyer a ye a gay. A ye naha kwayaŋŋa Yesu a lah mætsikay me, a gwadáy: «Simon̄, ka dzala mæ gær yak na, kækay? Bøy i mændzibæra ma hutaye dzaŋgal

tə wu nakə tə ɓar məvələ aye na, mə həlay i way? Mə həlay i ndo i dala eye niye hay tsukuɗu mə həlay i ɓarakəzan hay daw?»

²⁶ Piyer a mbəɗay faya, a gwadāy: «Barakəzan hay.»

Yesu a gwadāy: «Ndo i dala eye niye hay ta vəliye bay.

²⁷ Ane tuk na, vəlamatay ɓəna ma ndalat-eye. Hərwi niye zla wu məgəse kələf yak, do ka me i dəlov. Ka ye na, kal a dəma wu məgəse kələf. Kələf nakə a lah faya aye na, gəs na ada kâ hændəkay ha bazlam. Ka hutiye kwar i suloy nəte mə dəma, zla ahaya ada kâ vəlamatay dzanɓal may.»

18

Mata tære bagwar eye ma Bəy i Mbəlom na, way?

Markus 9.33-37,42; Luka 9.46-48

¹ A həlay niye na, gawla i Yesu hay ta hændzəd ka təv i Yesu, ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Mata tare bagwar eye ma Bəy i Mbəlom na, way?»

² Yesu a tsəne andza niye na, a zalay a wawa, a lətse ha a wuzlah tay,

³ tsa na, a gwadāy: «Nej faya na tsikakumeye: Sərum ha na, tadə ka mbəɗum ha mede kurom, ka tərūm andza wawa nakay bay na, ka deyumeye a Bəy i Mbəlom bay.

⁴ Tadə ndoweye ka təra ha bo ŋgay wawa eye andza wawa nakay na, ma təriye bagwar eye ma Bəy i Mbəlom.

⁵ Ada ndoweye ka təma na wawa nakay lele andza wawa nakay anan eye hərwi nakə a wuɗa ga aye na, a təma na nej.

⁶ Ndoweye ka səpat ndo nəte mə walaŋ i wawa neheye tə dzala ha ka nej aye a mezeleme na, ŋgama tâ ɓaray madiz i kwar a day ada tâ kal ha a huɗ i ɓəlay.»

Masəpete

Markus 9.43-48; Luka 17.1-2

⁷ Yesu a gwadāy sa: «Dəretsətseh ka gər i ndo i məndzibəra neheye faya ta səpatiye tay ha ndo hay a mezeleme aye. Ta dedək, wu niye hay na, ma giye andaya huya. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma səpatiye ndo a mezeleme aye.

⁸ Tadə həlay yak kəgəbay sik yak ma diye kar ha a mezeleme na, dəs tay ha ada kuts tay ha dərəŋ tə nəkar. Ŋgama mede a sifa tə həlay yak nəte kəgəbay tə sik yak nəte tə ɓəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə ma mbatiye dāɗa bay tə həlay yak sulo kəgəbay tə sik yak sulo aye.

⁹ Tadə dərə yak ma diye kar ha a mezeleme na, ŋgwaf na ada kâ kal ha dərəŋ tə nəkar. Ŋgama mede a sifa tə dərə yak nəte tə ɓəmalə

nakə ta kaliye kar ha a ako nakə dāɗa ma mbatiye bay tə dərə yak sulo aye.»

Dzeke i təbaŋ nakə a dze aye

¹⁰ Yesu a gwadāy sa: «Gum metsehel Kâ zəbum ka ndo neheye makətsa eye hay aye andza wu kəriye bay. Nej faya na gwadəkumeye, gawla i Mbəlom tay hay nətəye andaya pat pat ka təv i Bəba ga mə mbəlom. [

¹¹ Hərwi nej Wawa i Ndo na yaw hərwi mətəme tay ha ndo neheye ta dze aye.]»

¹² A gwadāy sa: «Nəkurom ka dzalum na, kəkay? Tadə ndo təbaŋ ŋgay andaya temerre, ada nəte mə walaŋ i təbaŋ niye a dze na, ma gəriye ha kuro kuro tsid gər eye tsid mə mahəm̄ba, ma diye mapəla ahaya nakə a dze aye.

¹³ Nej faya na tsikakumeye: Tadə kə huta na na, dərəv ŋgay ma ŋgwasiye haladzay hərwi təbaŋ niye nətə aye a ze neheye kuro kuro tsid gər eye tsid ta dze təbey aye.

¹⁴ Andza niye dərma, Bəba kurom nakə mə mbəlom aye a say na, ndaray kway nətə mə walaŋ i ndo neheye makətsa eye mâ dze bay.»

Malamar yak kə gaka mənese na, ka giye na, kəkay?

¹⁵ Yesu a gwadāy sa: «Tadə malamar yak kə gaka mənese na, do ka təv ŋgay tsikay faya ahəl nakə nəkurom sulo tə nenɓeye aye. Tadə ka təma bazlam yak na, kə təma ha abəra mə mezeleme.

¹⁶ Tadə ka təma bazlam yak bay na, dum ka təv ŋgay ta ndo nətə kəgəbay ta ndo sulo. Andza niye, maŋgəne ha sariya na, ta ndo hay sulo kəgəbay ndo hay mahkar.*

¹⁷ Ane tuk na, ka təma bazlam kurom bay na, tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka nej. Ka kərəh bazlam i ndo məpe mədzal gər hay ka Kəriste na, gər ha zəba faya andza ndo nakə a sər Mbəlom bay aye kəgəbay andza ndo matsekele dzanɓal.

¹⁸ «Nej faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, wu neheye tebiye ka kərəhum ka məndzibəra aye na, ta kərəhiye mə mbəlom dərma. Wu neheye tebiye ka təmum ka məndzibəra aye na, ta təmiye mə mbəlom dərma.

¹⁹ «Nej faya na gwadəkumeye sa: Sərum ha na, tadə ndo hay sulo ka məndzibəra ta dzapa ayaw ka wu nakə ta tsətsahiye tə maduwule me aye na, Bəba ga mə mbəlom ma vəlatəye wu nakə ta tsətsah aye.

²⁰ Hərwi ndo sulo kəgəbay mahkar ta haya gər ka maduwulay me a Mbəlom ta məzele ga na, nej andaya mə walaŋ tay.»

Dzeke i ndo nakə a kərəh məpəsay ha mənese a ndo aye

* 18:16 Bazlam mapala eye masulo eye 19.15.

²¹ Piyer a hændzəf ka tøv i Yesu, a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, tadə malamar ga kə geŋ mənese na, na pəsəy ha sik nday? Madzəga tasəla daw?»

²² Yesu a gwaday: «Na gwadakeye madzəga tasəla bay, ane tuk na, sik kuro kuro tasəla madzəga tasəla.

²³ «Hərwi niye, Bəy i Mbəlom a ndzəkkit bo ta bəy wuray a say matsətsehe gwedere ŋgay ka ndo mäge məsler ŋgay hay.

²⁴ A dazlay a məsler na, tə gəsəy naha ndo i məsler ŋgay gwedere ŋgay faya suloy maliyoŋ haladzay a pasla bo bay.

²⁵ Ndo niye na, wuray ŋgay andaya məheme ha gwedere niye bay. Bəy niye a gwad ma səkəmiye ha andza beke, nengeye, ŋgwas ŋgay, wawa ŋgay hay tə wu ŋgay tebiye hərwi məheme ha gwedere ŋgay.

²⁶ Ndo mäge məsler ŋgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwaday: «Amboh, zleŋ ŋgatay, na hamakeye suloy tebiye.»

²⁷ Tsa na, a gay mə bo a bəy niye, a gəray ha gwedere niye ada a gər ha a ye ŋgway.

²⁸ «Ndo mäge məsler niye a ndohwaw abara na, tə dzəgər ta mandala ŋgay nakə tə gawa məsler salamay aye. Gwedere ŋgay andaya ka mandala ŋgay niye kwar i suloy temerre. A gəs na ndo niye məmbərlew keenjek, a gwaday: «Hemeŋ gwedere ga!»

²⁹ Mandala ŋgay niye a dəkway gurmets, a gay amboh, a gwaday: «Zleŋ ŋgatay, na hamakeye.»

³⁰ Ndo mäge məsler niye a karah. A gəs mandala ŋgay niye a kal ha a danğay. Ma ndziye mə dəma hus a pat nakə kə hamay gwedere ŋgay aye.

³¹ Siye i ndo mäge məsler i bəy niye tə ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, a ndalatay. Ti ye mata təkəray a ndo i gay tay.

³² «Ndo i gay tay a tsəne andza niye na, a zalay a ndo mäge məsler ŋgay niye. A yaw na, a gwaday: «Nəkar na, ŋgwalak i ndo bay. Na gəraka ha gwedere ga tebiye hərwi naka ka geŋ amboh aye.

³³ Nəkar dərma na, mandala yak mā gaka mə bo andza nakə nəkar ka geŋ mə bo aye dərma.»

³⁴ A ndalay a ndo i gay tay haladzay. Tsa na, a slər ndo mäge məsler ŋgay niye a danğay hərwi məgəy dərətsətseh. Ma həbiye hus kə hama gwedere ka bo bəra tebiye.»

³⁵ Yesu a gwadatay: «Tadə kwa way kə pəsəy ha mənese a malamar ŋgay peteh abəra mə dərəv bay na, Bəba ga mə mbəlom ma giye kurom ha andza niye dərma.»

19

*Bazlam i Yesu ka gər i mahəhere ŋgwas
Markus 10.1-12*

¹ Yesu a ndəv ha bazlam ŋgay niye hay na, a lətse abəra ka dala i Galile, a ye ka dala i Yahuda a diye nengeŋ i magayam i Yurdum.

² Ndo hay mbərzəzza haladzay ta zəŋgal na. A mbəl tay ha ndo hay abəra ma dāvats tay hay.

³ Farisa hay ta hændzəf ka tøv i Yesu. A satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved ka mahəhere ŋgwas hərwi kwa i wu waray waray daw?»

⁴ Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Ka dzəŋgum wu nakə mawatsa eye mə Dərəwel i Mbəlom aye təbədəw? Ka madazlay na, Mbəlom a ge haslaka ada ŋgwas,

⁵ ada a gwad: «Hərwi niye haslaka ma gəriye ha bəba ŋgay ta may ŋgay, ta ndziye ta ŋgwas ŋgay. Ada nətəye ta təriye na, bo nətə.»

⁶ Andza niye, nətəye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo nətə.» Yesu a gwadatay sa: «Ndo zezeŋ mā ŋgəna ha wu nakə Mbəlom a dzapa ha aye bay.»

⁷ Farisa hay tə gwaday: «Musa a gwad haslaka ma ta həhariye na ŋgwas ŋgay na, mā watsay dərəwel i mahəhere a həlay a ŋgwas ŋgay. Ada a tsik andza niye na, hərwi mey?»

⁸ Yesu a mbədətay fay, a gwadatay: «Musa a vəlakum tsəved ka mahəhere ŋgwas kurom hay na, hərwi dərəv kurom makula eye toŋgwa toŋgwa. Ane tuk na, ka madazlay na, andza niye bay.

⁹ Neŋ faya na tsikakumeye, kwa way ka həhar na ŋgwas ze məndzay a gər ka mäge madama na, ada kə zla a dəma ŋgwas mekeleŋ eye na, kə ge madama.»

¹⁰ Gawla ŋgay hay tə gwaday: «Tadə bazlam i haslaka ta ŋgwas andza niye na, ŋgama məzle ŋgwas bay.»

¹¹ Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Ndo hay tebiye ta sliye faya matəme matətike nakay bay. Ane tuk na, Mbəlom ma vələtəye gədaŋ a siye hay matəme.

¹² Ndo siye hay tə sla faya məzle ŋgwas bay na, hərwi wu mekeleŋ eye hay wal wal. Ndo siye hay tə wa tay ha andza niye, bo tay a say ŋgwas bay. Ndo siye hay na, ta dadak tay ha hərwi ada tə zla ŋgwas bay. Siye hay ta zla ŋgwas bay na, hərwi Bəy i Mbəlom. Ndo nakə kə sla faya matəme matətike nakay aye na, mā təma.»

Yesu a təma wawa hay

Markus 10.13-16; Luka 18.15-17

¹³ Ma dəba eye na, ndo hay tə həl naha wawa hay ka tøv i Yesu hərwi ada mā pa fataya həlay ada mā dūwulay me a Mbəlom hərwi tay. Ane tuk na, gawla ŋgay hay tə ŋgatay a ndo hay faya ta həliye naha wawa hay ka tøv i Yesu na, tə gatay me.

* 19:3 Madazlay i wu hay 1.27; 5.2. † 19:5 Madazlay i wu hay 2.24.

¹⁴ Yesu a gwadätay: «Gërum tay ha wawa hay tä yaw ka tæv ga. Kâ hëharum tay ha bay, hërwi Bøy i Mbëlom mavëla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye.»

¹⁵ Yesu a pa hëlay ka wawa niye hay hërwi mëpe fataya ngama. Tsa na, a ye ngway abëra ka tæv niye.

Gawla zlele eye

Markus 10.17-31; Luka 18.18-30

¹⁶ Ndo wuray a yaw ka tæv i Yesu, a tsätsah, a gwadäy: «Miter, na giye wu ngwalak eye na, mey nakë ada na hutiyë sifa nakë ma ndäviyë bay aye?»

¹⁷ Yesu a mbädäy faya, a gwadäy: «Ka tsätsahiye fagaya wu ka gër i wu ngwalak eye na, hërwi mey? Ndo ngwalak eye na, Mbëlom näte ngwenj. Tadë a saka mëhute sifa ka tæv i Mbëlom na, rëhay ha gër a bazlam ngay mapala eye.»

¹⁸ Ndo niye a tsätsah ka Yesu: «Bazlam mapala eye waray hay?»

Yesu a mbädäy faya, a gwadäy: «Kâ käd gër i ndo bay, kâ ge madama bay, kâ ge mäkal bay, kâ raw me ka ndo kame i sariya bay,

¹⁹ rëhatay ha gër a bëba yak ta may yak. Ada wuda ndo i mëged yak dërmak andza ka wuda na gër yak.»

²⁰ Gawla niye a gwadäy a Yesu: «Bazlam neheye mapala eye na rëhay ha gër tebiye. Maa läkenjew mëge na, sa mey?»

²¹ Yesu a gwadäy: «Kë saka matëre ndo ngwalak eye na, do ta säkam ha wu yak ada kâ nganatay suloy aye a ndo mëtawak eye hay. Ka ge andza niye na, ka hutiyë zlele më mbëlom. Tsa na, dara penj bëzay.»

²² Gawla niye a tsänë andza niye na, a ye ngway ta mevel eye hërwi zlele ngay na, haladzay.

²³ Yesu a gwadätay a gawla ngay hay: «Nënj faya na gwadäkumeyë, sërum ha, mawura bo eye hërwi ndo i zlele hay mede a Bøy i Mbëlom.

²⁴ Ada nënj faya na gwadäkumeyë ananj sa: Të bëmalë nakë ndo i zlele ma diye a Bøy i Mbëlom aye na, ngama zlägweme më ye ta bäd i läpëre.»

²⁵ Gawla ngay hay të tsänë bazlam ngay niye hay andza niye na, a gatay hërbaëëkka, të gwad: «Ane tuk na, kë ge andza niye na, mata sle mëtëme na, way?»

²⁶ Yesu a zäba fataya, a gwadätay: «Ndëray ma sliye mëtëme bay, ane tuk na, Mbëlom na, wuray a zay gëdanj tëbey.»

²⁷ Piyer a mbädäy naha faya, a gwadäy: «Tsänë! Nëmày ananj, nëmaa gër ha wu hay tebiye hërwi mëpaka bëzay na, këkay? Mata ge bo të nëmày na, mey?»

²⁸ Yesu a gwadätay: «Nënj faya na gwadäkumeyë: Sërum ha na, nënj Wawa i Ndo na ndziye ka tæv mëndze i bëy ta mëzläë ma mëndzibëra wedeyë. Nëkurom neheye ka pumënj bëzay aye, ka ndzumeyë ka tæv mëndze i bëy kuro gër eye sulo dërmak hërwi mëgatay sariya a gwala i Israyel hay kuro gër eye sulo.

²⁹ Ada ndo neheye tebiye të gër ha gay tay, malamar tay hasläka eye hay ta malamar tay dem eye hay, bëba tay, may tay, wawa tay hay, guvah tay hay hërwi mëzele ga aye na, ta hutiyë a dëma ma ziye madzëga tëmerre ada ta hutiyë sifa nakë ma ndäviyë bay aye.

³⁰ Më walanj i ndo neheye anëke näteye ndo i më hay aye na, haladzay ta tëriye ndo i dëba ada më walanj i ndo neheye anëke näteye ndo i dëba hay aye na, haladzay ta tëriye ndo i më.»

20

Dzeke i ndo nakë a hël ndo mëge mësler hay a guvah ngay aye

¹ «Bøy i Mbëlom a ndzëkit bo na, ndo wuray a ndohwaw abëra më gay mekedë përik hërwi mapälë ndo mëge mësler hay a guvah ngay.

² Të ge tsakala i mëfäte hwapat na, kwar i suloy näte.*

³ Ta bëre tsid i mekedë na, a ye sa. A ye a ndzatay a gër a siye hay faya ta giye mësler bay, näteye malëtsa eye këriye.

⁴ A gwadätay: “Nëkurom dërmak dum fätumënj guvah ga, na vëlakumeyë wu i madagër kurom lele.”

⁵ Ndo niye hay të tsänë andza niye na, ti ye a guvah ngay niye. Ndo niye a ye mapälë ndo i mësler hay ta magërhëpat, ada ta bëre mahkar i huwa a ge andza niye sa.

⁶ Ta bëre zläm na, a ye sa. A ye a huta ndo hay näteye malëtsa eye. A tsätsah fataya, a gwadätay: “Nëkurom mandza eye kananj hwapat ze mëge mësler na, hërwi mey?”

⁷ Ta mbädäy faya, të gwadäy: “Hërwi ndaray kë hël may a mësler bay.” A gwadätay: “Nëkurom dërmak dumara, dum a guvah ga.”

⁸ «Huwa a ge na, ndo i guvah a zalay a ndo mëlövay gër a mësler ngay, a gwadäy: “Zalätay a ndo mëge mësler hay, vëlatay wu i madagër tay. Dazlay ta ndo neheye na hël tay duk aye ada kë ndöv ha ta ndo neheye na lah mëhële tay kurre aye.”

⁹ Ndo neheye ta dazlay a mësler ta bëre zläm i huwa aye na, ti ye naha kwa way a tëma kwar i suloy näte.

‡ 19:19 Madayaw abëra më Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20 ada Levitik 19.18.

* 20:2 A hëlay

i Yesu na, kwar i suloy näte na, a sla mëvële mërëë i ndo nakë a ge mësler hwapat aye.

¹⁰ Ndo neheye ta dazlay kurre aye ti yaw. Tə dzala mə ɣar tay na, ta təmiye ma ziye i ndo neheye. Ane tuk na, tə vɔlatay kwa way kwar i suloy nɔte.

¹¹ Ta tɔma na, ta ɣuɣuz ka ndo i guvah,
¹² tə gwad: “Ndo neheye ti yaw ma dɔba may aye, tə ge məsler na, bɔre nɔte tsa tuk na, ada ka vɔlamay wu madagər may andza i tay na, kəkay? Nəmay na, nəmaa sa dɔretsətseh mə pat hwapat ada nəmaa sɔmay naha a mɛrɔbe.”

¹³ Ndo i guvah niye a mbəday faya a ndo nɔte mə walaɣ tay, a gwaday: “Dzam ga, na gaka mənese bay. Ka gama tsakala i məge məsler pat eye nɔte na, kwar i suloy nɔte bədaw?”

¹⁴ Zla wu i madagər, do. A seɣ na vɔliye a ndo nakə a yaw ma dɔba yak andza nakə na vɔlaka aye dərmaɣ.

¹⁵ Neɣ na, tsəved ga andaya məge wu nakə a seɣ aye ta suloy ga. Kəgəbay nəkar na, salak eye hərwi nakə neɣ ɣɣwalak i ndo aye dɔw?”

¹⁶ Andza niye, ndo i dɔba hay ta təriye ndo i me hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dɔba hay.»

Yesu a da ha məmɔte ɣgay ta məlɔtsew ɣgay abərə ma mədahaɣ sa

Markus 10.32-34; Luka 18.31-34

¹⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma diye a Zerozelem aye na, a həl gawla ɣgay hay kuro ɣər eye sulo təv tay wal. Nɔteye faya ta diye ka tsəved na, a gwaday:

¹⁸ «Tsənum, anəke na, faya ka deyekweye a Zerozelem. Mə dɔma na, neɣ Wawa i Ndo ta vɔlateye ga ha a həlay a bagwar hay i ndo neheye tə vɔlaway wu a Mbəlom aye ada a ndo neheye tə dzanɣawa bazlam i Mbəlom mapala eye. Ta ɣeɣeye sariya i məkade,

¹⁹ ada ta vɔlateye ga ha a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ɣweseneye dɔla abərə mə ɣər, ta ndaɔiye ga ta mandalaɔa. Ta dariye ga ka mayako mazlɔmbada eye. Ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abərə ma mədahaɣ.»

Matsətsehe i may i Yakuba ta Yuhana

Markus 10.35-45

²⁰ Ma dɔba eye na, ɣgwas i Dzebede a ye ka təv i Yesu ta wawa ɣgay hay. A ye naha a dəkɣ gurmetks kame i Yesu hərwi matsətsehe faya wu.

²¹ Yesu a gwaday: «A saka mey?»

A mbəday faya a Yesu, a gwaday: «Na tsətsah fakaya na, aza ahəl nakə ka ndza a bəy yak aye na, vɔlatay tsəved a wawa ga neheye sulo aye tā ndza ka təv yak, nɔte ta diye i həlay i mənday ada neɣed ta diye i həlay i gula yak tey.»

²² Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ka sərɣum wu nakə ka tsətsahumeye aye bay.

Ka slumeye faya məse dɔretsətseh nakə na siye aye dɔw?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmaa sliye faya.»

²³ Yesu a gwaday: «Dedek, ka sum-eye dɔretsətseh andza neɣ nakə na siye dɔretsətseh aye. Ane tuk na, məndze ta diye i həlay i mənday ga kəgəbay ta diye i həlay i gula ga na, mata tsike na, neɣ bay. Təv məndze niye na, i ndo neheye Bəba ga a ləvatay ha bo aye wu tay.»

²⁴ Siye i gawla i Yesu hay kuro, tə tsəne bazlam niye na, tə ge mevel ka gawla i Yesu neheye sulo ta malamar ɣgay aye.

²⁵ Yesu a zalatay tebiye ka təv ɣgay, a gwaday: «Nəkurom ka sərɣum ha na, bəy bagwar eye ka məndzibərə faya ta ləviye ndo hay ta ɣədaɣ ada ndo bagwar eye hay ta bərəkiye ha ɣədaɣ tay ka siye i ndo hay.»

²⁶ Ane tuk na, mə ge andza niye mə walaɣ kurom bay. Duh na, kə ge ndəray mə walaɣ kurom a say matəre bagwar eye na, mə tərɔ ndo i məsler kurom.

²⁷ Kə ge ndəray mə walaɣ kurom a say matəre ndo i me na, mə tərɔ beke kurom.

²⁸ Andza niye, neɣ Wawa i Ndo na yaw na, hərwi ada ndo hay tā ɣeɣ məsler bay. Na yaw duh na, hərwi məgatay məsler a ndo hay ada məvəle ha məsəfəre ga hərwi məmbəle tay ha ndo hay haladzay.»

Yesu a mbəl tay ha guluf hay sulo

Markus 10.46-52; Luka 18.35-43

²⁹ Ahəl nakə Yesu ta gawla ɣgay hay ti yaw abərə ma Zeriko aye na, ndo hay haladzay tə payaw bəzay.

³⁰ Guluf hay sulo nɔteye mandza eye ka tsakay i tsəved. Tə tsəne Yesu faya ma diye ta tsəved eye niye na, tə pa bo ka mawude, tə gwad: «Bəy Maduweɣ, Wawa i Davit, nəmaa gaka mə bo təbədew?»

³¹ Ndo hay tə gatay me hərwi ada tā ndza dɣkɣk, ane tuk na, tə zaka ha mawude haladzay, tə gwad: «Bəy Maduweɣ, Wawa i Davit, nəmaa gaka mə bo təbədew?»

³² Yesu a lətse, a zalatay, a tsətsah fataya: «A sakum nə ge hərwi kurom na, mey?»

³³ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Bəy Maduweɣ, a samay na, həndəkamay na dərə tey.»

³⁴ Yesu a tsəne andza niye na, tə gay mə bo. A lamay a dərə tay, kwayaɣɣa ndo neheye sulo aye tə ɣgatay a dərə. Tsa na, tə pay bəzay a Yesu.

21

Yesu a fɔləkwa a Zerozelem

Markus 11.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19

¹ Yesu ta gawla ɣgay hay, nɔteye mazlambar bəse ta Zerozelem na, tə ndisl a ɣəma i

Betifadze ka Mahamba i Tetædæz. Yesu a slær gawla ngay sulo kame, a gwadatay:

² «Dum naha a gæma nakæ kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzumeye a gær a zungo ta wawa ngay maþara eye. Pæluma tay ahaya ada kâ yumenja tay ahaya.

³ Tadæ ta tsikakum wuray na, mbædumatay faya: «A say a Bæy Maduwej.» Tsa na, ta gæriye kurom ha.»

⁴ Wu nakay a ge bo na, anda i ndo mæde ha bazlam i Mbælom nakæ a tsik aye, a gwad:

⁵ «Gwadumatay a ndo neheye ma gæma i Zerozelem aye:

Zæba, bæy yak faya ma diye naha ka tæv yak! Neŋgeye malæba eye, neŋgeye mandza eye ka zungo ada ka zungo wawa eye.*»

⁶ Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye tæ ge anda nakæ Yesu a tsikatay aye.

⁷ Ti ye, tæ gæsaw zungo niye ta wawa eye salamay. Ti ye ahaya, tæ pa fataya peteked hay ada Yesu a ndza faya.

⁸ Ndo hay haladzay mbærzæzza ta fætæl peteked tay hay ka tsæved, siye hay tæ hæbaw slambah i dærizl i gærdaf hay ta fætæl ka tsæved.

⁹ Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma dæba ngay aye na, ta wuda, tæ gwad: «Zambadakway a Wawa i Davit! Mbælom mâ pa ngama ka ndo nakæ faya ma deyeweye ta mæzele i Bæy Maduwej aye. Zambadakway a Mbælom, neŋgeye nakæ ma mbælom aye!»

¹⁰ Ahæl nakæ Yesu a ndisl a Zerozelem aye na, a gatay a ndo neheye ma wuzlahgæma aye wadæŋ wadæŋ. Ta tsætsah, tæ gwad: «Ndo nakay na, way?»

¹¹ Ndo hay ta mbædatay faya: «Yesu, ndo mæde ha bazlam i Mbælom, neŋgeye ndo i Nazaret ka dala i Galile.»

Yesu mæ gay i mædæslay ha gær a Mbælom

Markus 11.15-19; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22

¹² Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamættagay i gay i mædæslay ha gær a Mbælom. A ye naha na, a hæhar tay ha ndo masækæme wu hay ta ndo neheye ta sækæmiye ha wu hay aye. A pay hælay a tabal i ndo mambæde ha suloy, a mbæzl ha tæv mændze i ndo masækæme ha bodobodo hay.†

¹³ Tsa na, a gwadatay: «Mawatsa eye mæ Derewel i Mbælom na: «Ta zaley a gay ga na, gay i maðuwule me. Ane tuk na, nækurom ka tærum ha lar i mækal hay na, kækay?»»

¹⁴ Guluf hay ta ndo matæra eye hay, ti ye ka tæv i Yesu a gay i mædæslay ha gær a Mbælom. Yesu a mbæl tay ha.

¹⁵ Bagwar hay i ndo neheye tæ wælaway wu a Mbælom aye ta ndo neheye tæ dzaŋgawa bazlam i Mbælom mapala eye tæ ŋgatay a masuwayaŋ nakæ Yesu a ge aye ta mawude i wawa neheye faya ta wudiye mæ gay i mædæslay ha gær a Mbælom: «Mæzlaþ mâ ndza ka Wawa i Davit» aye na, wu neheye a ndalatay haladzay.

¹⁶ Tæ gwaday a Yesu: «Ka tsæne wu nakæ wawa neheye faya ta tsikiye bædaw?»

Yesu a mbædatay faya: «Ayaw, na tsæne. Nækurom na, ka dzaŋgum bazlam nakæ mawatsa eye mæ Derewel aye dæda tæbædew? «A saka nakæ wawa hay ada ta wawa neheye faya ta siye wah mba aye tæ zambadaka.‡»

¹⁷ Tsa na, a gær tay ha, a yaw abæra ma wuzlahgæma, a ye a Betani, a hæna mæ dæma.

Gurov mawa eye bay

Markus 11.12-14,20-24

¹⁸ Tædæ eye pærik i mekedæ, ahæl nakæ faya ma maweye a wuzlahgæma aye na, may a wur faya.

¹⁹ A ŋgatay a gurov ka tsakay i tsæved. A ye a bæzay i dærizl i gærdaf niye. Ane tuk na, a ŋgatay na, a slambah dækdæk, mawa eye bay. A gwaday a gurov niye: «Ka wiye hohway dæda sa bay.» Kwayaŋŋa gurov niye a kula.

²⁰ Gawla ngay hay tæ ŋgatay anda niye, a gatay masuwayaŋ. Tæ gwaday a Yesu: «Gurov nakay a kula kwayaŋŋa tsa na, kækay?»

²¹ Yesu a gwadatay: «Neŋ faya na tsikakumeye: Sarum ha na, tadæ ka dzalum ha ka neŋ ada ka gum hay mædzal gær kurom gæræŋ gæræŋ bay na, ka slumeye faya mage wu nakæ na gay a gurov nakay aye. Kwa a mahæmba, ka slumeye mægwaday: «Lætse abæra kanan, ta kal ha bo a bælay», ada ma giye bo.

²² Tadæ ka dzalum ha ka neŋ tæ dærev kurom peteh na, ka hutumeye wu nakæ ka tsætsahumeye tæ maðuwule me a Mbælom aye tebiye.»

Maa wælay gædaŋ a Yesu na, way?

Markus 11.27-33; Luka 20.1-18

²³ Yesu a ye, a fælakwa a gay i mædæslay ha gær a Mbælom. A ye naha a dazlay a matætikatay. Ahæl nakæ faya ma tætkiye na, bagwar hay i ndo neheye tæ wælaway wu a Mbælom aye ta madugula i Yahuda hay, ti ye naha ka tæv ngay. Ta tsætsah faya, tæ gwaday: «Ka ge wu neheye na, ta gædaŋ waray? Maa wælaka gædaŋ aye na, way?»

²⁴ Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Neŋ dærmak na tsætsahiye fakuma matsætsehe næte, tadæ ka mbædumenjew faya na, na ge wu neheye ta gædaŋ waray na, na tsikakumeye.

* 21:5 Zæba ma Zakari 9.9. † 21:12 Yahuda hay ti yaw ma gama mekelæn eye mata mbæde ha suloy tay. Ma dæba eye, ta sliye masækæme gæna w harwi kule ada mæwæle dala i dzaŋgal i gay mædæslay gær a Mbælom. ‡ 21:13 Zæba ma Ezay 56.7 ada Zeremi 7.11. § 21:16 Dæmes hay 8.3.

²⁵ Maa slər ha Yuhana madzəhuḅe ndo a yam na, way? Mbəlom tsukudu, ndo hay daw?»

Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay, tə gwad: «Ka mbədakweye faya na, kəkay? Tadə ka gwadəkway, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadəkweye: “Ka dzalum ha bay na, kemey?”

²⁶ Ane tuk na, tadə ka gwadəkway, maa slər wuhana na, ndo hay, dzədzarakwa ta ndo hay hərwi ndo hay tebiye ta dzala ha Yuhana neŋgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom.»

²⁷ Hərwi niye ta mbəday faya a Yesu, tə gwaday: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwadatay: «Neŋ bəbay na ge wu neheye ta gədan i way na, na tsikakumeyə bay.»

Dzeke i wawa hay sulo

²⁸ Yesu a gwad sa: «Ka dzalum ka dzeke nakay na, kəkay? Ndowneyə andaya wawa ŋgay hay sulo. A gwaday a wawa makurre eye: “Wawa ga, do bəgom ta ge məsler ma guvah.”

²⁹ Wawa ŋgay a mbəday faya, a gwaday: “Na diye bay.” Məndze tsekweŋ na, a dzala ha ka bazlam ŋgay niye, a ye a guvah.

³⁰ Bəba a ye ka təv i wawa masulo eye a tsikay andza niye sa. Wawa ŋgay a mbəday faya, a gwaday: “Bəba ga, na diye.” Ane tuk na, ki ye bay.

³¹ Mə walaŋ i wawa neheye sulo aye, maa ge wu nakə a say a bəba ŋgay aye na, waray?»

Tə mbəday faya, tə gwaday: «Wawa makurre eye.»

Yesu a gwadatay: «Neŋ faya na tsikakumeyə, sərūm ha ndo matsekele dzanŋal hay ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta lahakumeyə a Bəy i Mbəlom.

³² Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ki yaw kə dakum ha tsəved dedek eye. Ka dzalum ha faya bay. Duh ndo matsekele dzanŋal ta ŋgwas neheye tə gawa madama aye ta dzala ha faya. Kwa ka ŋgatumay bəbay na, ka mbədum ha mədzal gər kurom hərwi mədzele ha faya bay.»

Dzeke i ndo neheye ta səkəm guvah hərwi məfəte aye

Markus 12.1-12; Luka 20.9-19

³³ Tsənum dzeke mekeleŋ eye sa: «Ndowneyə andaya a dəs guvah. A zəv a dəma dərīzl i gərdaf haladzay. Dərīzl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway. A lawara na ta zled, a ŋgar a dəma təgwad* hərwi məditse a dəma hohway ada a dəzl a dəma gay i matsəpe wu bagwar eye. Ma dəba eye a səkəmatay ha a ndo hay hərwi məve nəte. Tsa na, a ye a gəma mekeleŋ eye doren.

³⁴ «Həlay i maŋgəle hohway i gərdaf ŋgay niye hay a sla na, a slər ndo i məsler ŋgay hay ka təv i ndo neheye ta səkəm guvah ŋgay aye hərwi ada tā vəlayaw hohway i gərdaf ŋgay hay.

³⁵ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay na, tə gəs makurre eye tə ndaḅa na lele. Tə gas masulo eye, tə kədf na mədahaŋ eye ada tə kədf mamahkar eye tə kwar.

³⁶ Ndo i guvah a slər ndo i məsler mekeleŋ eye hay, nəteye haladzay ta ze neheye kurre aye. Ane tuk na, ndo niye hay tə ge tay andza neheye kurre eye.

³⁷ Ka məndəve ŋgay eye na, a slər wawa ŋgay. A dzala, a gwad: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geyə wuray bay.”

³⁸ Ane tuk na, ndo niye hay, tə ŋgatay a wawa i ndo i guvah na, tə gwad mə walaŋ tay: “Anaŋ magedze ŋgay nakə ma ta ndiye na guvah ŋgay aye, ki yaw! Takwa, kədakwa na ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!”

³⁹ Ti ye tə gəs wawa niye, ti ye ha doren ta guvah. Ti ye naha, tə kədf na.»

⁴⁰ Yesu a tsatsah fataya a gwadatay: «Ndo i guvah ki yaw na, ma giye tay ha ndo neheye na, kəkay?»

⁴¹ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Ma kədiye ndo məkədə ndo niye hay abəra mə dəma, ma sakatay naha bay tebiye. Ma həliye a dəma ndo mekeleŋ eye hay ada ta vəleye hohway i gərdaf ŋgay hay a həlay nakə kə nah aye.»

⁴² Tsa na, Yesu a gwadatay: «Dadā ka dzanŋum wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye təbədew? A gwad:

“Kwar nakə ndo mədəzle gay hay tə kal ha aye na,

matəra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, neŋgeye duh.

Maa gwad kwar niye matəra kwar nakə lele eye hərwi mədəzle gay na, Mbəlom.

Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.†”»

⁴³ Yesu a gwadatay sa: «Neŋ faya na tsikakumeyə, nəkurom na, ta zliye fakuma abəra Bəy i Mbəlom ta vəlay ha a ndo mekeleŋ eye hay neheye faya ta giye wu nakə a say aye.

⁴⁴ Kwa way kə dədf ka kwar niye na, ma toliye. Ada kwar niye kə dədf ka ndoweyə na, ma ləgəriye na kərdik kərdik andza merebək.»

⁴⁵ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay tə tsəne dzeke i Yesu niye hay na, tə sər a tsik ka nəteye.

⁴⁶ Ta pəla tsəved məgəse na. Ane tuk na, ta dzədzaratay a ndo hay hərwi ndo hay tə dzala Yesu na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom.

* 21:33 Təv məditse na, tə ŋgar təv andza təgwad hərwi məditse hohway. † 21:42 Dəmes hay 118.22-23.

22

Dzeke i magurlom i mæzle dahəlay

Luka 14.15-24

¹ Yesu a tsikatay dzeke mekelej eye sa, a gwadatay:

² «Bəy i Mbəlom a ndzakit bo na, anaj andza nakay. Bəy a ge magurlom i mabəzləme gər i dahəlay i wawa ŋgay.

³ A slər gawla ŋgay hay, t̄a ye t̄a zalatayaw a ndo hay t̄a yaw t̄a nda d̄af i mabəzləme gər i dahəlay. Ane tuk na, ndo neheye t̄a zalatay aye na, ta kərah mede.

⁴ A slər gawla ŋgay mekelej eye hay sa. A gwadatay: “Dum, gwadumatay a ndo neheye na zalatay aye na, t̄a yaw. Na da wu m̄anday anəke, na k̄əd ḡəsaŋ i sla ga hay ta neheye magəla eye hay lele aye na k̄əd, wu hay maləva bo eye tsiy. Dumara a m̄əndə d̄af i mabəzləme gər i dahəlay.”

⁵ Ane tuk na, ndo neheye t̄a zalatay aye na, ta pa zləm ka bazlam tay niye bay. Ti ye ka m̄əge m̄əsler tay hay. Ndo n̄əŋged̄ a ye a guvah, ndo mekelej eye a ye masəkəme ha wu ŋgay hay.

⁶ Ndo siye hay t̄ə ḡəs tay hay gawla i ndo niye, t̄ə gatay d̄əret̄ət̄əseh, t̄ə k̄əd tay ha m̄ədahaŋ eye hay.

⁷ «Bəy niye a tsəne andza niye na, a ndalay. A slər sidzew hay, ti ye ka mabəbazl tay ada t̄ə m̄ədzay ako a ḡəma tay.

⁸ Tsa na, a gwadatay a ndo i m̄əsler ŋgay hay: “Daf i mabəzləme gər i dahəlay mada eye haladzay, ane tuk na, ndo neheye na zalatay aye na, ta sla m̄əndə bay.

⁹ Hərwi niye, dum ka tsəved̄ bagwar eye hay, zalumatayaw a ndo neheye ka ndzumatay a gər aye, t̄a yaw ka m̄əndə d̄af.”

¹⁰ Ndo i m̄əsler ŋgay hay ti ye. Ti ye naha t̄ə hayay gər a ndo neheye t̄ə ndzatay a gər aye tebiye, ndo ŋwalak eye hay ta ndo neheye ŋwalak eye bay aye. Gay i magurlom a rah ta ndo hay.

¹¹ «Bəy a f̄ələkwa a gay hərwi mazəbe ka ndo neheye a zalatay aye tuk. A ye naha a ŋgatay a ndo n̄əte peteked i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay andaya faya bay.

¹² A gwaday: “Dzam ga, peteked i magurlom i mabəzləme gər i dahəlay andaya fakaya bay sa na, ka f̄ələk̄waw k̄ənaŋ ma k̄əkay?” Ane tuk na, ndo niye ka mbəday faya bay.

¹³ Tsa na, bəy a gwadatay a ndo i m̄əsler ŋgay hay: “Dum naha, dzawumay na həlay t̄ə sik, kalum ha abəra a ləvoj. M̄ə d̄əma na, ta tuwiye t̄ə mahəp̄əde zler eye.*”

¹⁴ Andza niye, Yesu a gwad: «Ndo hay haladzay mazala eye hay, ane tuk na, ndo neheye t̄ə pala tay ha aye na, n̄əteye haladzay bay.»

Məvələ dzaŋgal a bəy i Roma

Markus 12.13-17; Luka 20.20-26

¹⁵ Fariša hay ti ye, t̄ə haya gər. T̄ə ma ha ka bo bazlam m̄ə walaŋ tay hərwi məpələ tsəved̄ ma k̄əkay nak̄ə ta həliye suwat abəra ka Yesu t̄ə matsətsehe faya abəra bazlam aye.

¹⁶ Ta ndəv ha məhay gər na, t̄ə slər siye i ndo hay m̄ə walaŋ i gawla tay hay ta siye i ndo i Herod ka t̄əv i Yesu. Ti ye naha, t̄ə gwaday: «Miter, n̄əmaa sər ha n̄əkar, ka tsik na, dedek. N̄əkar faya ka t̄ət̄ikateye a ndo hay dedek ka mede nak̄ə a say a Mbəlom aye. Ka dzədzaray a wu nak̄ə ndo hay ta dzaliye t̄əbey ada ka ŋgəna tay ha ka bo bəra ndo hay t̄əbey.

¹⁷ Hərwi niye, tsikamay wu nak̄ə ka dzala faya aye: Bazlam kway mapala eye k̄ə v̄əl tsəved̄ məvələ dzaŋgal a bəy i Roma tsukudu k̄ə v̄əl tsəved̄ məvələ bay d̄aw?»

¹⁸ Ane tuk na, Yesu a sər tay naha ka m̄ədzal gər tay nak̄ə ŋgwalak eye bay aye. A gwadatay: «A n̄əkurom ndo i bəbək̄ek hay, ka həlumeye fagaya abəra suwat na, hərwi mey?

¹⁹ Ehey bəzumen̄ ha suloy nak̄ə t̄ə v̄ələwa dzaŋgal eye t̄əday.» T̄ə zlayaw kwar suloy n̄əte, t̄ə v̄əlay.

²⁰ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Mandzakit bo nakay ta m̄əzele nakay faya na, i way?»

²¹ Ta mbəday faya, t̄ə gwaday: «I bəy i Roma.»

Yesu a gwadatay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, v̄ələumay ha a bəy i Roma ŋgway. Wu i Mbəlom na, v̄ələumay ha a Mbəlom ŋgway.»

²² T̄ə tsəne andza niye na, a matay ha hərbaəkk̄a. T̄ə gər ha Yesu, ti ye wu tay.

Matsətsehe ka gər i m̄ələtsew i m̄ədahaŋ hay abəra ma b̄əd

Markus 12.18-27; Luka 20.27-40

²³ Pat eye niye, Saduke hay ti ye ka t̄əv i Yesu. Azlakwa bay Saduke hay na, n̄əteye t̄ə dzala ha t̄ə gwad: «Ka m̄ət na, m̄ələtsew abəra ma m̄ədahaŋ andaya sa bay.» Ta tsətsah ka Yesu, t̄ə gwaday:

²⁴ «Miter, Musa a gwad: “Tad̄ə ndoweye a m̄ət ze m̄əwe wawa na, malamar ŋgay m̄a zla madakway i ŋgwas niye. Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a m̄ət aye m̄a dze bay.”†

²⁵ Ndo hay andaya n̄əteye tasəla ta malamar hay. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A m̄ət ze m̄əwe wawa hay, malamar ŋgay masulo eye a zla ŋgwas niye.

²⁶ Malamar ŋgay masulo eye a m̄ət ze m̄əwe wawa d̄ərmak. Malamar tay mamahkar a ge andza niye, n̄əteye niye tasəla tebiye t̄ə m̄ət ze m̄əwe wawa.

* 22:13 Zəba mə Mata 8.12. † 22:24 Zəba ma Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6.

²⁷ Nəteye tebiye tə mət na, ɲgwas a mət dərmak.

²⁸ Ada pat nakə mədahaɲ hay ta lətseweye abəra ma mədahaɲ aye na, ɲgwas niye ma təriye na, i way? Hərwi nəteye tebiye ta zla ɲgwas niye.»

²⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwaɗatay: «Faya ka vumay gər a bo kurom hərwi ka sərɯm wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye bay ada ka sərɯm gədaɲ i Mbəlom bay.

³⁰ Andza niye, ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahaɲ aye na, haslaka hay ta ɲgwas hay ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheye mə mbəlom aye.

³¹ Ka bazlam i mələtsew abəra ma mədahaɲ na, daɗa ka dzaɲgum wu nakə Mbəlom a tsikakum mə Derewel ɲgay aye təbədəw? A gwaɗ:

³² «Neɲ na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.»[‡] Mbəlom na, neɲgeye Mbəlom i mədahaɲ hay bay, neɲgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye.»

³³ Ndo neheye tebiye tə tsəne matətike ɲgay niye a tətikatay aye na, a gatay hərbaɓəkkka.

*Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye
Markus 12.28-34; Luka 10.25-28*

³⁴ Farisa hay tə tsəne Yesu a sla ka Saduke hay tə bazlam na, tə haya gər.

³⁵ Ndo nətə mə walaɲ tay na, neɲgeye ndo mədzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, a ye ka təv i Yesu, a say məhəle faya abəra suwat. A tsətsah ka Yesu, a gwaɗatay:

³⁶ «Miter, mə walaɲ i bazlam i Mbəlom mapala eye hay, bagwar eye na, waray?»

³⁷ Yesu a mbəday faya, a gwaɗatay: «“Wuɗa Bəy Maduweɲ Mbəlom yak tə dərev yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ada tə metsehe yak tebiye.Š”

³⁸ Bazlam mapala eye bagwar eye ada nakə ɲgwalak eye a ze siye hay aye na, anaɲ.

³⁹ Bazlam mapala eye nakə a ze siye hay aye andza makurre eye anaɲ: “Wuɗa ndo i məged yak andza ka wuɗa na gər yak.*”

⁴⁰ Bazlam i Musa mapala eye tebiye ada matətike i ndo məde ha bazlam i Mbəlom tebiye a dzapa a huɗ i bazlam neheye mapala eye sulo aye.»

Kərɯste ta Davit

Markus 12.35-37; Luka 20.41-44

⁴¹ Yesu a tsətsah bazlam ka Farisa neheye mahaya gər aye, a gwaɗatay:

⁴² «Ka dzalum ka Kərɯste na, kəkay? Neɲgeye wawa i way?»

Tə gwaɗatay: «Neɲgeye Wawa i Davit.»

⁴³ Yesu a gwaɗatay: «Ada ma kəkay Davit a ma ha bazlam i Məsəfəre Tsədəɲɲa eye nakə a tsik ahəl niye, a zalay “Bəy Maduweɲ ga” aye ɗaw? Hərwi Davit a gwaɗ:

⁴⁴ “Bəy Maduweɲ Mbəlom a gwaɗatay a Bəy Maduweɲ ga na:

Dara ndza tə həlay i mənday ga

hus a pat nakə neɲ, na piye tay ha ndo mənə dəre hay a huɗ i sik yak aye.”

⁴⁵ «Tadə Davit kə zalay a Kərɯste “Bəy Maduweɲ” tuk na, ada Kərɯste neɲgeye wawa i Davit na, ma kəkay?»

⁴⁶ Mə walaɲ i Farisa niye hay ndəray kwa nətə ka mbəday ka bazlam ɲgay niye bay. A dazlay pat eye niye, kwa way a dzədzar matsətsehe faya matsətsehe neheye kəriye.

23

Yesu a matay ha mənese a bəy i Yahuda hay

Markus 12.38-39; Luka 11.43,46, 20.45-46

¹ Ma dəba eye na, Yesu a gwaɗatay a ndo hay mahaya gər eye haladzay ta gawla ɲgay hay:

² «Ndo mədzaɲgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay məsler tay na, mədatay ha bazlam i Musa mapala eye a ndo hay.

³ Rəhumatay ha gər ada gum wu neheye tebiye faya ta tsikakumeye. Ane tuk na, kə gum andza nəteye bay, hərwi faya ta giye wu nakə faya ta tsikiye bay.

⁴ Nəteye faya ta hayeye gər a wu neheye tə mba a zla bo bay, faya ta piye ka gər i ndo hay. Ane tuk na, bo tay eye kwa məlamay ta wur həlay, ta kərah madzəne ndo hay.

⁵ «Məsler tay faya ta giye na, hərwi ada ndo hay tā zəba fataya, tā gwaɗ nəteye ɲgwalak eye hay. Mahodok neheye tə mbəkwwa ada tə ɓarawa ka bo aye na, bagwar aye hay. Ta səkahawa ha me i peteked tay ta zəbol.*

⁶ Ma təv nakə ndo hay tə haya gər ka mənɗe wu mənday aye na, ta wuɗa mənɗe ka təv nakə ɲgwalak eye ada mə gay i maɗuwule me, ta ndziye na, ka təv nakə ndo hay ta ɲgatəteye aye.

⁷ A satay ndo hay tā tsikatay me mə walaɲ i ndo hay haladzay ada tā zalatay “Miter” hay.

⁸ «Ane tuk na, nəkurom na, ndəray mə zalakum ndo “Miter” hay təbey. Hərwi, Miter kurom na, nətə tsa. Nəkurom tebiye na, ta məlamar hay.

[‡] 22:32 Madayaw abəra ma Ezipt 3.6, 15, 16.   § 22:37 Bazlam mapala eye masulo eye 6.5.   * 22:39 Levitik 19.18.

[†] 22:44 Dames hay 110.1.   * 23:5 Yahuda hay tə mbəkwwa mahodok, tə paw a ɗama təv mədzenge hay mə Derewel i Mbəlom. Tə ɓarawa ka da'ar, ka həlay i gula. Tə mawa ahaya bazlam i Mbəlom mapala a gar na, andza niye.

⁹ Kâ zalumay a ndaray ka mändzibëra nakay “Bäba” bay. Hərwi Bëba kurom na, näte, neŋgeye mə mbəlom.

¹⁰ Kâ pəlum tã zalakum “bagwar may hay” bay. Hərwi bagwar kurom na, Kəriste näte tsa.

¹¹ Ndo nakə bagwar eye mə walaŋ kurom aye na, mã tara ndo i məsler kurom.

¹² Kwa way kə say matərə bagwar eye kame i ndo hay na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye düh. Kwa way ka tərä ha gər ŋgay wawa eye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye düh.»

Dəretsətseh ka ndo mədzangawa bazlam i Musa mapala eye ta Farisa hay
Markus 12.40; Luka 11.39-42,44,47-52, 20.47

¹³ «A nəkurom ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay, dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka dərzəlumətay na tsəved mede a Bəy i Mbəlom a ndo hay. Bə kurom eye a sakum mede bay ada ndo neheye a satay mede aye, a sakum mägəre tay ha tã ye bay.

[
¹⁴ «A nəkurom ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka buwumeye wu abəra ka madakway i ŋgwas hay. Ka dūwulawum me vədvəd hərwi ada ndo hay tã gwəd nəkurom ndo ŋgwalak eye hay. Hərwi niye, ta gakumeye sariya kurom na, ma ziye siye i ndo hay, ta sakakumeye naha bay.]

¹⁵ «A nəkurom ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, ndo i bəbək hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi faya ka həhalumeye ka dala ada ka bəlay hərwi ada ndo hay tã pakum bəzay. Ka hutum ndo näte na, ka tərumeye ndo nakə ma hutuye sariya i Mbəlom ma ziye kurom madzəga sulo aye.

¹⁶ «A nəkurom neheye ka tərüm andza guluf hay faya ka lakumeye tay ha ndo hay aye, dəretsətseh ka gər kurom. Faya ka gwadumeye: “Tadə ndoweye kə mbada tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam mətsike tsa. Ane tuk na, tadə ndoweye kə mbada ta gura i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbada ha aye.”

¹⁷ A nəkurom ndo i matərakahan hay, nəkurom guluf eye hay. Wu nakə ŋgwalak eye düh na, mey? Gura tsukudu gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə ma təriye ha gura tsədanŋa eye daw?

¹⁸ Faya ka gwadumeye sa: “Tadə ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, andza kə mbada bay, a tsik bazlam mətsike tsa. Ane tuk na, kə mbada tə wu nakə tə vəlay

a Mbəlom mapala eye ka təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, kutoŋ ma giye wu nakə a mbada ha aye.”

¹⁹ Nəkurom na, guluf eye hay, ŋgwalak eye düh na, mey? Wu nakə tə vəlay a Mbəlom aye tsukudu, kəgəbay təv məvəlay wu a Mbəlom nakə ma təriye ha tsədanŋa wu nakə tə vəlay kəriye a Mbəlom aye daw?

²⁰ Hərwi niye, ndoweye kə mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom na, a mbada ta təv məvəlay wu a Mbəlom ada tə wu neheye faya aye tebiye.

²¹ Ndowneye kə mbada tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, a mbada ta gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ta Mbəlom nakə mandza eye mə dəma aye.

²² Ndowneye kə mbada ta magərbməlom na, a mbada ta təv mənđe i Mbəlom ada ta ndo nakə mandza eye mə dəma aye.

²³ «A nəkurom ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi ka hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum näte ka vəlawumay a Mbəlom. Ada ka garum ha mäge wu ŋgwalak eye mə bazlam i Mbəlom mapala eye düh na, kəkay? Andza magwede mäge wu nakə a ye ka bə mäge aye, mäge wu ŋgwalak eye a ndo hay, məpe mədzal gər ka Mbəlom. Anan wu nakə a ye ka bə mäge aye, ze mägər ha siye bay.

²⁴ Nəkurom ka tərüm na, andza guluf neheye faya ta lakiye tay ha ndo hay aye. Faya ka palumeye madzendzew hay abəra ma yam kurom nakə faya ka sum aye, ane tuk na, ka garum ha a dəma zləgweme.

²⁵ «A nəkurom ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom na, bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkurom faya ka tsakadumeye dəba i gəsiyem ta dəba i sərə lele. Ane tuk na, hud eye maraha eye tə wu neheye ka kəlum aye ada tə wu nakə a say a bor i bə kurom aye.

²⁶ A nəkurom Farisa neheye ka tərüm andza guluf hay aye, tsakadum na hud i gəsiyem kurom təday ada dəba eye bəbay ma zəbiye lele dərmak.

²⁷ «A nəkurom ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay, nəkurom bəbək eye hay. Dəretsətseh ka gər kurom hərwi nəkurom ka ndəkəkitum bə na, tsəvay neheye ta lambad tay ha dəba eye lele, a zəba kudəkudek. Tə le ka dəre mazəbe fataya haladzay. Ane tuk na, mə hud eye na, maraha eye ta mətasl i mədahan hay ada tə wu neheye maza eye tebiye.

²⁸ Nəkurom na, andza niye dərmak. Ka dəre i ndo hay na, ka gwadum nəkurom ndo i dedek hay. Ane tuk na, mə dərev kurom na, nəkurom maraha eye ta bəbək ada ta mənese.

24

²⁹ «A nakurom ndo mædzangawa bazlam i Mbælom mapala eye ta Farisa hay, nakurom na, bæbærek eye hay. Dæretsæteh ka gær kurom hærwi faya ka dæzlumeye tsəvay i ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay, ada faya ka lambadumeye tsəvay i ndo neheye tə pay bæzay a Mbælom ta dedek aye.

³⁰ Ada ka gwadum: «Tadə nəmaa ge andaya a həlay i bæba tæte may neheye tə kədawa ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay aye na, nəmaa dzapiye ta nəteye hærwi məkæde tay ha bay.»

³¹ Andza niye, bo kurom eye tə gær kurom ka sərüm ha nakurom wawa i ndo neheye tə kəd tay ha ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay aye.

³² Lele, ndæfikum ka mæsler i bæba tæte kurom huya!

³³ «Nakurom na, dædœ hay, wawa i palas hay! Ka slumeye mætəme abəra ka sariya i ako nakə ma mbatiye bay aye na, kəkay?»

³⁴ Hærwi niye, tsənum lele: Na slərakumeye naha ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay, ndo neheye ta tsah aye, ndo neheye ta tətikakumeye. Ka kədumeye tay ha siye hay, ka darumeye tay ha siye ha ka mayako mazlæmbada eye, siye ka ndaʔumeye tay ha ta mandalaʔa mæ gay i maduwule me kurom hay ada siye ka həharumeye tay ha ka gəma ka gəma.

³⁵ Andza niye, ndo neheye ka kədum tay ahal niye kəriye ta ge mənese bay aye na, mənese eye ma dædiye na, ka gær kurom. A dazlay ka Abel ndo məpay naha faya a Mbælom hus ka Zakari wawa i Baraki nakə ka kədum mæ walaŋ i təv mævalay wu a Mbælom ta təv nakə tsədanŋa eye.

³⁶ Neŋ faya na gwadakumeye: Sərüm ha na, wu neheye tə ge ahal niye tebiye na, sariya i Mbælom ma dædiye ka ndo neheye anæke aye.»

Yesu a tuwa Zerozelem

Luka 13.34-35

³⁷ Yesu a dazlay mətuwe Zerozelem. A gwad: «Nakurom ndo i Zerozelem hay, nakurom ndo i Zerozelem hay. Nakurom neheye ka bæbazlum tay ha ndo mæde ha bazlam i Mbælom hay ada ka kədum tay ha ndo neheye Mbælom a slərakum naha aye tə kwar. Sik nday nakə a seŋ məhayakum gær ka təv ga andza mandzekwer nakə ma hayatay gær a wawa ŋgay hay a hud i gwezle-viyek ŋgay aye. Ane tuk na, ka wudum bay!

³⁸ Hærwi niye, gay kurom ma təriye rəgay.

³⁹ Andza niye, neŋ faya na gwadakumeye: Ma dazleye anæke ka ŋgatumeŋeye sa bay hus ahal nakə ka gwadumeye: «Mbælom mæ pa ŋgama ka ndo nakə faya ma deyeweye tə mæzele i Bəy Maduweŋ aye!»

Yesu a da ha ta mbæzliye ha gay i mædaslay ha gær a Mbælom

Markus 13.1-2; Luka 21.5-6

¹ Yesu a ndohwaw abəra mæ gay i mædaslay ha gær a Mbælom. Ahal nakə faya ma diye ŋgway aye na, gawla ŋgay hay ti ye naha ka təv ŋgay hærwi a satay mæday ha ta dæzl gay i mædaslay ha gær a Mbælom ada siye i gay hay na, kəkay.

² Yesu neŋgeye a gwadatay: «Faya ka ŋgatumeye a wu neheye tebiye na gwad bə? Sərüm ha kame na, ka ŋgatumeye a kwar kwa nəte ka gær i kwar ŋged bay. Ta mbæzliye ha hele hele.»

Ŋgodgor i mandəve i mændzibəra

Markus 13.3-13; Luka 21.7-19

³ Yesu a ye, a tsal a Mahamba i Tetædœz. Ahal nakə neŋgeye mandza eye na, gawla ŋgay hay ti ye ka təv ŋgay mahəteye, ti ye ta tsətsah faya, tə gwaday: «Tsikamay, wu neheye ta ta giye bo na, kəday? Ada ŋgodgor waray nakə ma diye ha mazlambar ka maweye ada mændzibəra mazlambar ma ndəviye aye?»

⁴ Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Gum metsehe! Ndəray mæ səpat kurom bay.

⁵ Hærwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta mæzele ga. Kwa way ma gwadiye: «Neŋ na, Kəriste!» Ada ta səpatiye ndo hay haladzay.

⁶ Ka tsənum ndo hay faya ta giye vərəm bəse tə nakurom kwa neheye dərən tə nakurom aye na, kə dzədzarum bay. Hærwi wu neheye na, kutoŋ ta ndisleyeye. Ane tuk na, mandəve i mændzibəra zuk bay.

⁷ Slala ŋged ta giye vərəm ta slala neŋged, bəy ta bəy ta giye vərəm. Mandərzlan ma giye, dala ma bæliye ma gəma hay wal wal.

⁸ Wu neheye tebiye ta giye bo na, andza mæwe wawa nakə a dazlay a ŋgwas aye.»

Wu nakə mandzateye a gær a gawla i Yesu hay aye

⁹ «Ma dəba eye na, ndo hay ta gəsiye kurom hærwi ada tæ gakum dæretsəteh, ta kədīye kurom. Slala i ndo hay tebiye ta nakumeye dære hærwi ga.

¹⁰ A həlay niye na, ndo hay haladzay ta gəriye ha mæpe mædzal gær abəra ka neŋ. Ta həliye ka bo me ada ta niye a bo dære mæ walaŋ tay nəte nəte.

¹¹ Ndo neheye tə gwad nəteye ndo mæde ha bazlam i Mbælom aye haladzay ta deyeweye. Ta səpatiye ndo hay haladzay.

¹² Mənese ma səkahiye haladzay. Hærwi niye, mawude bo i ndo hay haladzay ma nəkidīye.

¹³ Ane tuk na, ndoweye kə səmay naha hus ka mandəve aye na, Mbælom ma təmiye ha.

¹⁴ Ta diye ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom a ndo i mändzibəra hay tebiye hərwi ada ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye tã tsəne. Tsa na, mändzibəra ma ndəviye.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem

Markus 13.14-23; Luka 17.23-24,37, 21.20-24

¹⁵ Yesu a gwadatay: «Ka ngatumeye a wuray maga zluwer eye andza mazəlatonŋgo, ma lətsiye a təv nakə tsədanŋa eye, andza nakə Daniyel* ndo mæde ha bazlam i Mbəlom kə tsik faya. (Ndoweye kə dzanŋa na, mã tsəne lele.)

¹⁶ Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ngatay a wu niye na, tã hway a mahəmba hay.

¹⁷ Ndo nakə neŋgeye ka gər i gay aye na, mã mbəzlaw ka dala hərwi mede məhəlaw wu ngay hay abəra mə gay ngay bay.

¹⁸ Ndo nakə neŋgeye ma guvah aye na, mã mbəda gər a mətəgay ngay məzlaw peteked ngay bay.

¹⁹ Pat eye niye na, dəretsətseh wene wene eye na, ka gər i ngwas neheye tə bo sulo aye ada ka ngwas neheye faya ta vəlateye wah a wawa tay hay aye!

²⁰ Duwulumay me a Mbəlom hərwi mah-way nakə ka hwayumeye mã ge a həlay i mətəsl bay kəgəbay pat i mazəzukw bo bay.

²¹ Andza niye, a həlay niye na, ndo hay ta siye dəretsətseh haladzay. Kwa ahəl nakə Mbəlom a ge mändzibəra aye hus anəke na, dāda ndəray kə sa dəretsətseh andza niye bay ada dāda ma giye bo andza niye sa bay.

²² Tadə Mbəlom mã nəkid ha abəra ka pat i dəretsətseh bay na, ndəray kwa nətə ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkid ha hərwi ndo ngay neheye a pala aye.

²³ «Tadə ndəray kə gwadəkum: “Zəbum! Kəriste ananŋ!” kəgəbay “Neŋgeye atay!” na, kã təmum bazlam ngay bay.

²⁴ Andza niye, ndo masəpete ndo hay ta deyeweye. Ta gwadiye nətəye na, ndo mæde ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye. Nətəye na, ta giye masuwayanŋ hay ada tə wu neheye ma giye hərbaəkkə aye hərwi tadə ma giye bo na, masəpete tay ha ndo neheye Mbəlom a pala aye.

²⁵ Ananŋ, na tsikakum ka bo abəra kurre. Pum a zləm lele.

²⁶ «Tadə ta gwadəkum: “Kəriste ananŋ mə pesl”, kã yum bay, kəgəbay ta gwadəkum: “Neŋgeye ananŋ manŋaha bo eye kananŋ” na, kã təmum bay.

²⁷ Neŋ Wawa i Ndo, na deyeweye na, andza mawutsədə i mbəlom nakə ta ngateye kwa tə waray aye.

²⁸ Andza niye, təv nakə wu maməta eye mæ dəma aye na, magoduk hay ta hayiye gər a dəma.»

Məmwaw i Wawa i Ndo

Markus 13.24-27; Luka 21.25-28

²⁹ «Kwayanŋa dəretsətseh niye hay ta ye abəra mæ dəma na, pat ma giye andaya sa bay ada kiye ma dəviye bay. Wur-zla hay darmak ta kutsaweye abəra ka magərbəlom, ada wu neheye gədanŋ eye ka magərbəlom aye ta bəliye haladzay.

³⁰ Pat eye niye na, ndo hay ta ngateye a wu nakə ma diye ha neŋgeye faya ma deyeweye aye ka magərbəlom. Ndo i mändzibəra hay tebiye ta tuwiye ka bo. Ta ngeteŋeye a neŋ Wawa i Ndo na deyeweye ma pazlay ta gədanŋ ada ta məzlaə eye haladzay.

³¹ Ta fa tolom bagwar eye na, ma sləraweye gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha aye abəra ka kokway i mändzibəra tebiye kwa ka waray ka waray.»

Dzeke i gurov

Markus 13.28-31; Luka 21.29-33

³² Yesu a gwadatay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ngatamay a gurov ka dūda na, ka sərūm ha gwaduvay kə ge, mazlam-bar yam ma piye bədaw?

³³ Andza niye, ka ngatamay a wu neheye tebiye ta ndislew na, sərūm ha neŋ Wawa i Ndo mazlambar na deyeweye, neŋ ka maged.

³⁴ Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərūm ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay.

³⁵ Magərbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, dāda ma dziye bay.»

Maa sər pat nakə mändzibəra ma ndəviye na, Mbəlom nətə ngweŋ

Markus 13.32-37; Luka 17.26-30,34-36

³⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ma deyeweye pat waray na, ndəray kwa nətə a sər bay. Ada ma deyeweye ahəl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom hay mæ mbəlom, kwa neŋ Wawa ngay bəbay, nəmaa sər bay. Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nətə ngweŋ.

³⁷ Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta giye bo andza niye darmak.†

³⁸ Hərwi ahəl nakə yam ka dazlay a məpe zuk bay aye na, ndo hay tə ndayawa wu mənday, tə sawa wu məsəy, tə zlawə dahəlay ada tə vələwa dem tay hay a zal hus a pat nakə Nuhu a fəlakwa a kwalalanŋ i yam aye.

³⁹ Ta sər ka bo bay hus a həlay nakə yam a yaw a həl tay ha tebiye. Ahəl nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma giye andza niye darmak.

* 24:15 Zəba ma Daniyel 9.27; 11.31; 12.11. † 24:37 Madazlay i wu hay 7.17-23.

⁴⁰ «A háláy niye na, ndo hay sulo ma guvah na, ta zliye nòte, ta gəriye ha nenǵed.

⁴¹ Nǵwas hay sulo ta ləǵəriye na, ta zliye nòte ta gəriye ha nenǵed.

⁴² Hərwi niye, ndzum na, tsezlezlenǵe bəna ka sərúm pət nakə Bəy Maduweŋ kurom ma maweye bay.

⁴³ «Tsənum wu nakay lele: Ndo i gay mǎ sər háláy nakə məkal ma deyeweye ma kəliye na aye na, ma ndzahəriye bay. Ma ndziye tsezlezlenǵe, ma gəriye ha məkal mǎ fələkwa a gay ŋgay bay.

⁴⁴ Hərwi niye, nəkurom dərmaǵ ləvum bo, hərwi neŋ Wawa i Ndo na maweye ahl waray na, ka sərume ye bay.»

*Ndo i məsler ŋgwalak eye
Luka 12.41-48*

⁴⁵ Yesu a gwadatay: «Ndo i məsler ŋgwalak eye ada ma giye məsler tə metshe lele eye na, way? Nenǵeye na, ndo nakə ndo i gay ŋgay a gwadáy «Gatay gər a siye i ndo məǵe məsler ga hay. Vəlatay wu mǎnday tə háláy eye.»

⁴⁶ Məŋǵewese ka gər i ndo məǵe məsler niye tadə ndo i gay ŋgay ki yaw, kə ndzay a gər nenǵeye faya ma giye məsler andza nakə tə tsikay aye.

⁴⁷ Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərúm ha na, ndo i gay ŋgay ma gər ay ha zlele ŋgay tebiye mǎ ləvay gər.

⁴⁸ «Ane tuk na, tadə ndo məǵe məsler niye ŋgwalak eye bay na, ma gwadeye a gər ŋgay: «Ndo i gay ga faya ma gəweye mahonok, ma deyeweye bəse bay»,

⁴⁹ ma piye bo mǎndəbə siye i ndo neheye faya ta giye məsler dziye. Ma ndiye wu mǎnday ada ma siye wu məs ay ta ndo məkweye hay.

⁵⁰ Ndo i gay ŋgay ma maweye na, ka háláy nakə faya ma həbiye bay aye ada a sər bay aye.

⁵¹ Ki yaw na, ma vəleye dərətsətsəh haladzay, ma həhariye na ndo i məsler niye. Ma kəliye ha a təv i ndo i bəbərək hay. Mə dərma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.‡»

25

*Dzeke i merehe i dem hay kuro
Luka 12.35-38, 13.25-28*

¹ Yesu a gwadatay: «A háláy niye na, Bəy i Mbəlom ma ndzəkitiye bo na, tə merehe i dem hay kuro. Tə həl lalam tay hay, ti ye hərwi mǎdzəgər tə zal i daháláy.

² Mə waləŋ i merehe i dem neheye kuro aye, zlam na, matərakahan eye hay, siye hay zlam na, metshe tay andaya.

³ Merehe i dem neheye zlam matərakahan aye, tə həl lalam tay na, ta ləva ha bo tə mal bay.

⁴ Merehe i dem neheye zlam metshe tay andaya aye na, tə həl lalam tay ada kwa way a ləva ha bo tə mal ma dos.

⁵ Zal i daháláy ki yaw bəse bay. Merehe i dem niye hay tebiye mǎndzəhərə a gatay, tə ndzahərə.

⁶ «Ta magər həvad na, mawude a tsəne. «Anəŋ zal i daháláy kə ndzew! Lətsum ka mbəlom, dum ta dzum gər.»

⁷ Merehe i dem niye hay ta pədəke abərə ka mǎndzəhərə, ta dazlay mələve bo ta lalam tay hay.

⁸ Merehe i dem neheye matərakahan aye na, ta tsətsah mal ka merehe i dem neheye metshe tay andaya aye, tə gwadatay: «Mbədumamay mal a lalam may hay tsekweŋ tey hərwi faya ta mbatiye.»

⁹ Merehe i dem neheye metshe tay andaya aye, ta mbədətay faya, tə gwadatay: «A'ay, andaya haladzay ma sliye a nəmay ada a nəkurom bay. Hwayum naha bəse düh ka təv i ndo i tsakala, səkəmmaw.»

¹⁰ Ahəl nakə ti ye məsəkəməw mal aye na, zal i daháláy a ndislew. Merehe i dem neheye zlam mələva bo aye na, tə fələkwa ka bo tə nenǵeye a gay i magurlom i mǎzle daháláy. A dərəzl a məǵed.

¹¹ Mǎndze zərət na, siye i merehe i dem niye hay tə maw. Tə maw na, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, Bəy Maduweŋ, həndəkamay abərə ma məǵed!»

¹² Ane tuk na, zal i daháláy a gwadatay: «Neŋ faya na gwadəkumeye ta dedek, na sər kurom bay.»

¹³ Hərwi niye, ndzum tsezlezlenǵe bəna pət eye kwa háláy eye na, ka sərúm bay.»

*Dzeke i ndo məǵe məsler hay mahkar
Luka 19.11-27*

¹⁴ Yesu a gwadatay sa: «Ma giye bo andza ndo i gay nakə a say mede a tsekene aye. A zalatay a ndo i məsler ŋgay hay, a gər ha zlele ŋgay a háláy tay.

¹⁵ A vəlay kwa a way ka gədaŋ ŋgay. A vəlay a ndo ŋǵed kwar i suloy temerre zlam, a ndo ŋǵed temerre sulo, a ndo mamahkar eye temerre nòte. Tsa na, a ye ŋgway.

¹⁶ «Ndo i məsler nakə tə vəlay kwar i suloy temerre zlam aye na, a ye a mbədə ha háláy kwayaŋŋa. A huta faya kwar i suloy temerre zlam sa.

¹⁷ Ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre sulo aye na, a ge ha andza niye dərmaǵ. A huta faya kwar i suloy temerre sulo.

¹⁸ Ane tuk na, ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre nòte aye na, a ye a la bəd, a ŋgaha na suloy i ndo i gay ŋgay niye a dərma.

¹⁹ «Aza a ndzaw məve tsakway na, ndo i gay i ndo i məsler niye hay a maw. Tsa na, a say məpesle na suloy ŋgay nakə a vəlatay aye.

‡ 24:51 Zəba ma Mata 8.12 ada dzanga wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

²⁰ Ndo nakə a vəlay kwar i suloy temerre zlam aye, a ye ka təv ɲgay, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vələɲ na, kwar i suloy temerre zlam. Anaɲ na huta faya kwar i suloy temerre zlam.”

²¹ Ndo i gay ɲgay a gwaday: “Lele haladzay, nəkar na, ndo i ɲgwalak ada ndo i dedək. Nəkar ndo i dedək kwa mə wu neh-eye tsekweɲ aye, na pakeye wu haladzay a həlay. Dara ɲgwasama ka bo tə neɲ.”

²² Ndo i məsler nakə a vəlay kwar i suloy temerre sulo aye, a ye naha, a gwaday: “Ndo i gay ga, ka vələɲ kwar i suloy temerre sulo. Anaɲ na huta faya kwar i suloy temerre sulo.”

²³ Ndo i gay ɲgay a gwaday: “Lele, nəkar na, ndo i ɲgwalak ada ndo i dedək. Nəkar ndo i dedək kwa mə wu neh-eye tsekweɲ aye, na pakeye wu haladzay a həlay. Dara ɲgwasama ka bo tə neɲ.”

²⁴ Ndo nakə tə vəlay kwar i suloy temerre nəte aye, a ye naha a gwaday: “Ndo i gay ga, na sər ha, nəkar na, ndo makula gər eye. Ka dziye wu nakə ka sləga bay aye, ka hayay gər a wu nakə ka zəv bay aye.”

²⁵ Na dzadzər, hərwi niye na ye na ɲgaha kwar i suloy yak a bəf. Anaɲ suloy yak.”

²⁶ Ndo i gay ɲgay a gwaday: “Nəkar na, ndo i məsler nakə ɲgwalak eye bay aye ada sœ eye. Ka sər na, na dziye wu nakə na sləga bay aye ada na hayay gər a wu nakə na zəv bay aye ba?”

²⁷ Meeneɲ na, peɲ na suloy a bank. A həlay i məmaw ga na, na həla ahaya suloy ga ta magogoy eye faya.

²⁸ Həlum faya abəra kwar i suloy niye temerre nəte aye. Vəlumay ha faya a ndo naka kwar i suloy andaya faya gwezem aye.

²⁹ Hərwi ndo nakə wu ɲgay andaya aye na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu ɲgay andaya bay aye na, kwa tsekweɲ eye nakə andaya faya aye na, ta zliye na faya abəra.

³⁰ Gəsum na ndo nakay ma giye ɲgama bay aye. Kalum naha abəra a ləvəɲ. Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye.*”

Sariya i mandəve i məndzibəra

³¹ Yesu a gwadatay sa: «Ahəl nakə neɲ Wawa i Ndo na deyeweye ma məzlaḅ ga ta gawla i Mbəlom hay tebiye aye na, na ndziye ka dzaɲga i bəy ga ta məzlaḅ.

³² Ndo i məndzibəra hay tebiye ta hayiye gər ka təv ga ada na ɲgəniye ha ka bo abəra ndo hay ta ndo siye hay andza ndo mətsəkure ma ɲgəniye tay ha təḅaɲ hay ta wak hay.

³³ Ka ɲgəna tay ha na, ma piye tay ha təḅaɲ hay a diye i həlay i mənday ɲgay ada ma piye tay ha wak hay a diye i həlay i gula ɲgay.

³⁴ «Bəy ma gwadateye a ndo neh-eye tə həlay i mənday ɲgay aye: “Dumara, nəkurom neh-eye Mbəlom Bəba ga a pa fakuma ɲgama aye, ka ndzumeye ma bəy ga nakə Mbəlom a ləvakum ha bo kwa ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye.

³⁵ Hərwi ahəl niye, may a wur fagaya na, ka vəlumenɲ wu mənday, yam a geɲ na, ka vəlumenɲ yam məsay, neɲ mbəlök eye na, ka təmum ga a gay kurom.

³⁶ peteked andaya fagaya bay na, ka pumenɲ ka bo peteked, neɲ dəvats eye na, ka gumenɲ gər, neɲ ma danɲay na, ka yum ka zəbumeɲew dəre.”

³⁷ «Ndo neh-eye tə gawa wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ta mbədəye faya, ta gwadeye: “Bəy Maduweɲ, nəmaa ɲgataka may a wur fakaya ada nəmaa vəlaka wu mənday na, kəday? Yam a gaka ada nəmaa vəlaka yam məsay na, kəday?”

³⁸ Nəmaa ɲgataka nəkar mbəlök eye ada nəmaa təma kar a gay may na, kəday? Peteked fakaya bay ada nəmaa paka ka bo peteked na, kəday?”

³⁹ Nəmaa ɲgataka nəkar dəvats eye kəgəbay nəkar ma danɲay ada nəmaa ye mazəbakaw dəre na, kəday?”

⁴⁰ «Bəy ma mbədəteye faya, ma gwadateye: “Neɲ faya na gwadakumeye, sərüm ha, kwa mey ka gumay a ndo wawa eye tsekweɲ mə walaɲ i malamar ga hay na, ka gum niye na, a neɲ.”

⁴¹ Ma dəba eye bəy ma gwadateye a ndo neh-eye tə həlay i gula ɲgay aye: “Dum abəra ka təv ga, nəkurom neh-eye Mbəlom a vəlakum mezeleme aye! Dum a ako nakə ma mbatiye dāda bay Mbəlom a ləvatay ha bo a Fakalaw ta gawla ɲgay hay aye.

⁴² Hərwi, ahəl nakə may a wur fagaya na, ka vəlumenɲ wu mənday bay. Yam a geɲ na, ka vəlumenɲ yam bay,

⁴³ Neɲ mbəlök eye na, ka təmum ga a gay kurom bay, peteked andaya fagaya bay na, ka pumenɲ ka bo peteked bay, neɲ dəvats eye ada neɲ ma danɲay na, ka gumenɲ gər bay.”

⁴⁴ «Nəteye dərmak ta mbədəye faya, ta gwadeye: “Nəmaa ɲgataka may a wur fakaya, yam a gaka, nəkar mbəlök eye, dəvats eye kəgəbay ma danɲay nəmaa gaka gər bay na, kəday?”

⁴⁵ «Bəy ma mbədəteye faya, ma gwadateye: “Neɲ faya na gwadakumeye: Sərüm ha na, wu nakə ka slum faya məgay a ndo wawa eye tsekweɲ mə walaɲ i ndo neh-eye bay na, ka gumenɲ a neɲ bay dərmak.”»

⁴⁶ Yesu a gwadatay: «Nəteye, ta diye ta hutiiye na, dəretsətseh nakə ma ndəviye bay ka tor eye. Ndo neh-eye tə ge wu nakə a yay a

* 25:30 Zəba ma Mata 8.12 ada dzaɲga wu nakə mawatsa eye ka gər aye.

gər a Mbəlom aye na, ta diye a sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

26

Ta pəla tsəved mægəse na Yesu

Markus 14.1-2; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-53

¹ Ahəl nakə Yesu a ndəv ha matətike aye na, a gwadatay a gawla ngay hay:

² «Ka sərūm ha magurlom i Pak a zəkaw na, məhəne sulo. Neñ Wawa i Ndo ta gəsiye ga hərwi ada t̄a dar ga ka mayako mazzələmbada eye.»

³ A həlay niye na, bagwar hay i ndo neheye t̄ə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay t̄ə haya gər a gay i Kayif, bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom.

⁴ Tə ma ha ka bo bazlam mə walañ tay, a satay mægəse Yesu ta məkal ada məkəde na.

⁵ Ane tuk na, t̄ə gwad: «K̄a gəsakwa na t̄ə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gariye kway ha bay.»

Ngwas wuray a mbəda mal ka gər i Yesu

Markus 14.3-9; Yuhana 12.1-8

⁶ Yesu neñgeye ma gəma i Betani, mə gay i ndo wuray t̄ə zalay Simoñ. Ndoweye niye a ndzawa na, dəvats i madəgwede a gaway.

⁷ Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənday aye na, ngwas wuray a ye naha ka t̄əv i Yesu ta dos mə həlay a le haladzay, maraha eye t̄ə mal nakə a ze huñña tsakala eye haladzay aye. A mbəda mal niye ka gər i Yesu.

⁸ Gawla ngay hay t̄ə ngatay na, a yatay a gər bay, t̄ə gwad: «A nas ha mal nakay na, hərwi mey?»

⁹ Ngama meeneñ m̄a səkəm ha na, ma hutiye ha suloy haladzay ada ma pateye suloy eye a ndo i mətawak hay.»

¹⁰ Yesu a sərətay naha a gər ka bazlam tay niye, a gwadatay: «Ka kwasumeye gər a ngwas nakay na, hərwi mey? Wu nakə a ge hərwi ga aye na, lele haladzay.

¹¹ Ndo i mətawak hay na, nəteye ka t̄əv kurom huya. Ane tuk na, neñ na, na ndziye t̄ə nəkurom huya bay.

¹² Neñgeye ka mbəda mal ka bo ga hərwi mələve ha bo i məzle ga a bəd.

¹³ Neñ faya na gwadəkumeye, sərūm ha: Kwa a ngay ta diye ha Labara Ngwalak eye nakay ka məndzibəra tebiye na, ta tsikiye ka ngwas nakay hərwi wu nakə a ge aye. Ndo hay ta mətsiye ha gər bay.»

Yudas Iskariyot a pəla tsəved mäge daf ka Yesu

Markus 14.10-11; Luka 22.3-6

¹⁴ Ndo nəte mə walañ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo, məzele ngay Yudas

Iskariyot, a ye ka t̄əv i bagwar hay i ndo neheye t̄ə vəlaway wu a Mbəlom aye.

¹⁵ A ye naha, a gwadatay: «Tadə na pələkum tsəved mægəse Yesu na, ka vəluməneye mey?» Bagwar hay i ndo neheye t̄ə vəlaway wu a Mbəlom t̄ə paslay kwar i suloy kuro kuro məhkar*, t̄ə vəlay.

¹⁶ A dazlay pat eye niye Yudas a pəla həlay nakə lele eye hərwi mäge daf ka Yesu aye.

Yesu a ləva ha bo t̄ə dafi Pak

Markus 14.12-16; Luka 22.7-14

¹⁷ Pat makurre i magurlom nakə t̄ə ndayawa wu mənday nakə gəde faya bay aye na, gawla i Yesu hay ti ye ka t̄əv i Yesu, t̄ə gwaday: «A saka nəmaa daka daf i magurlom i Pak na, ka waray?»

¹⁸ Yesu a gwadatay: «Dum a wuzlahgəma, a gay i ndo weye andaya, gwadumay: “Miter a gwad: Həlay eye i ga kə slaw. Na ndiye daf i Pak ta gawla ga hay na, mə gay yak.”»

¹⁹ Gawla i Yesu hay ti ye t̄ə ge wu nakə Yesu a tsikatay aye. Tə da wu mənday i Pak mə dəma.

Yesu a da ha gawla ngay nəte ma giye faya daf

Markus 14.17-21; Luka 22.21-23; Yuhana 13.21-30

²⁰ Huwa a ge na, Yesu ta gawla ngay hay kuro gər eye sulo ti ye t̄ə ndza, ta dazlay a mənde wu mənday.

²¹ A həlay nakə nəteye faya ta ndiye wu mənday aye na, Yesu a gwadatay: «Neñ faya na gwadəkumeye: Sərūm ha na, ndo nəte mə walañ kurom ma giye fagaya daf.»

²² A ndalatay a gawla ngay hay tebiye. Tsa na, ta dazlay matsətsehe faya, nəte ta nəte: «Bəy Maduweñ, neñ dāv?»

²³ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Mata ge fagaya daf na, ndo nakə faya nəmaa tələkiye həlay a sərə salamay aye.

²⁴ Neñ Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma giye daf ka neñ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ngama meeneñ t̄ə wa na bay.»

²⁵ Yudas, ndo nakə ma giye daf ka Yesu aye, a tsətsah faya: «Neñ dāv, Miter?»

Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Andza nakə ka tsik aye.»

Dafi Bəy Maduweñ

Markus 14.22-26; Luka 22.15-20; 1 Korinthe hay 11.23-25

²⁶ Ahəl nakə faya ta ndiye daf aye na, Yesu a zla peñ, a gay naha sisəe a Mbəlom. Ma dəba eye na, a ngəna ha peñ niye, a vəlatay a gawla ngay hay, a gwadatay: «Zlum, ndayum. Nakay na, bo ga.»

* 26:15 Zəba ma Zakari 11.12.

²⁷ Ma dāba eye a zla gəvet, a gay naha sişə a Mbəlom. Ma dāba eye a vəlatay, a gwadətay: «Sum nəkurom tebiye.

²⁸ Nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye dzam ta ndo hay aye. Ta mbədiye ha na, hərwi məpəse ha mezeleme i ndo hay haladzay.

²⁹ Neñ faya na tsikakumeye, na ta siye wu məse nakay sa bay hus a pat nakə ka ta sakweye wedeye ma bəy i Bəba ga Mbəlom aye.»

³⁰ Ma dāba eye, ta zambadəy a Mbəlom ta dəmes† na, ti ye tə tsal a Mahəmba i Tetədxəz.

Piyer ma gwadiye: «Na sər Yesu bay»

Markus 14.27-31; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

³¹ Ma dāba eye na, Yesu a gwadətay a gawla ŋgay hay: «Bəgom ta həvad nakay nəkurom tebiye ka gərumege ga ha. Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Na ta kədiye na ndo mətsəkure tay, ada təbañ niye hay mahaya gər eye ta ŋgəniye gər kweye kweye kwa a ŋgay.»[‡]

³² Ane tuk na, na mbəlaw abəra ma mədahəñ na, na həbiye kurom ma Galile.»

³³ Piyer a mbədəy faya, a gwadəy: «Kwa siye i ndo hay ta gər kar ha na, neñ na gəriye kar ha dāda təbey.»

³⁴ Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Neñ faya na gwadakeye: Sər ha na, bəgom ta həvad nakay dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər neñ bay.»

³⁵ Piyer a gwadəy: «Na sər kar bay na, na tsikiye dāda bay, kwa tadə ka mətameye ka bo salamay.» Siye i gawla ŋgay hay tebiye tə tsik andza niye darmak.

Yesu ma Getsemene

Markus 14.32-42; Luka 22.39-46; Yuhana 18.1

³⁶ Yesu ta gawla ŋgay hay tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Getsemene. Mə dāma na, a gwadətay: «Ndzum kanəñ. Na diye, na dūwulay naha me a Mbəlom katadəy.»

³⁷ Tsa na, ti ye ta Piyer ada ta wawa i Dzebede hay sulo. Tə ndisl a dāma na, mevel i Yesu a dazlay məwure faya ada a dzədzar haladzay.

³⁸ A gwadətay: «Dərev ga na, kə rah tə dəretsətseh i mədahəñ. Nəkurom na, ndzum kanəñ, ndzakwa na, tsezlezleñje.»

³⁹ A ye abəra ka təv niye izad tsekweñ, a ye naha a kal ha bo ka dala bərut da'ar ka dala. A dūwulay naha me a Mbəlom, a gwad: «Bəba ga, tadə ma giye bo na, zla fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye tey. Ane tuk na, kə ge andza nakə a señ a neñ aye bay, ge andza nakə a saka a nakar aye.»

⁴⁰ A maw ka təv i gawla ŋgay neheye mahkar aye na, nəteye mandzahəra eye. A

gwadəy a Piyer: «Andza niye, ka slum faya məndze ta neñ tsezlezleñje tə dəre kwa bəre nəte bay na, kəkay?»

⁴¹ Ndzum tə dəre tsezlezleñje ada dūwulumay me a Mbəlom hərwi ada kə dədam a masəpete i Fakalaw bay. Masəfəre na, a say məge wu lele eye, ane tuk na, gədañ kurom andaya məsəmay naha a masəpete i Fakalaw bay.»

⁴² A ye fataya abəra masulo eye sa, a ye naha a dūwulay me a Mbəlom. A gwad: «Bəba, tadə ka sliye məzle fagaya abəra dəretsətseh nakay na siye bay na, vəleñ gədañ nā sa andza nakə a saka a nakar aye.»

⁴³ Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay neheye sa. A ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Tə mba faya məndze tə dəre kwa tsekweñ bay tebiye.

⁴⁴ A gər tay ha, a ye sa. A dūwulay me a Mbəlom andza nakə meeneñ eye.

⁴⁵ Tsa na, a maw ka təv i gawla ŋgay hay, a gwadətay: «Faya ka ndzahərumege sa ada faya ka zazakumeye bo ba? Gum metsehe, anəke na, həlay eye kə slaw. Neñ Wawa i Ndo ta vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay tuk.

⁴⁶ Lətsum, takwa ta dzakwa gər! Zəbum, ndo nakə ma giye fagaya daf aye, kə ndzew.»

Tə gəs na Yesu

Markus 14.43-50; Luka 22.47-53; Yuhana 18.2-11

⁴⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pəsləñ Yudas neñgeye nakə nəte mə walañ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye, a ye naha. Ti ye naha ta ndo hay haladzay ta maslalam tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slər tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay.

⁴⁸ Yudas ndo məgatay daf ka Yesu aye 6a kə datay ha wu nakə ma giye. A gwadətay: «Ndo nakə na ye na gəs na ka bo təmbolok təmbolok aye na, neñgeye! Gəsəm na.»

⁴⁹ Yudas a həndzəd naha kwayanña ka təv i Yesu, a gwadəy: «Zay daw, Miter!» Tsa na, a gəs na ka bo təmbolok təmbolok.

⁵⁰ Tsa na, Yesu a mbədəy faya, a gwadəy: «Dzam ga, wu nakə ka yaw məge na, ge na.» Tsa na, siye i ndo hay ti ye naha, tə wuya kura ka Yesu, tə gəs na.

⁵¹ Ndo nəte mə walañ i ndo neheye nəteye tə Yesu aye, a ŋgadaw maslalam ŋgay mbəhhat, a fay ha na i məslər i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom, a dəsay na zləm fats ka dala.

⁵² Tsa na, Yesu a gwadəy: «Ma ha maslalam yak a gay ŋgay eye hərwi ndo neheye ta giye vəram ta maslalam aye na, ta bəbazliye tay ha ta maslalam darmak.

† 26:30 Tə ge dāmes ka məndəve i məndə daf i Pak na, mə Dəmes hay 113 ka 118. ‡ 26:31 Zakari 13.7.

⁵³ Neñ na sliye məzalay a Bəba ga Mbəlom, mā slareñew gawla ñgay hay gwezem haladzay anake na, ka sər təbədəw?

⁵⁴ Ane tuk na, kə ge andza niye na, wu nakə tə watsa a Dərewel i Mbəlom ma giye bo na, ma kəkay kəla?»

⁵⁵ Yesu a gwadatay a ndo hay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom hay andza ta gəsiye ndo i məkal daw? Pat pat neñ mandza eye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, na tətikawa, ka gasum ga bay!

⁵⁶ Ane tuk na, wu neheye tebiye tə ge bo aye na, hərwi ada wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa mə Dərewel i Mbəlom aye tə ge bo.»

Tsa na, gawla ñgay hay tə gər ha, ta hway faya abəra.

Yesu kame i bagwar i Yahuda hay

Markus 14.53-65; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.12-14,19-23

⁵⁷ Ma dəba eye ndo neheye tə gəs Yesu aye na, ti ye ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom. Mə dəma na, ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta madugula i Yahuda hay, nəteye mahaya gər eye.

⁵⁸ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu aye na, Piyer a pay bəzay ma dəba dərəñ hus a dalamətagay i gay i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom. A ye naha a fələkwa a dalamətagay, a ndza ka təv i ndo niye hay faya ta tsəpiye məged aye. A say mazəbe faya ta giye ha tə Yesu na, kəkay.

⁵⁹ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tebiye ta pəla ndo hay hərwi maraw faya me hərwi məgay sariya i məkədə na.

⁶⁰ Ndo hay haladzay ti ye naha ta raw faya me. Ane tuk na, ta huta tsəved məkədə na bay. Ka mandəve ñgay eye na, ndo hay sulo ti ye naha, tə gwad:

⁶¹ «Ndo nakay a gwad: “Na sliye faya mambəzle ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ma məhəne mahkar na, na dəzliye na wedeye.”»

⁶² Tə tsəne andza niye na, bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a lətse, a gwaday a Yesu. «Ka mbədətay faya a ndo neheye təbədəw? Tə tsik fakaya na, mey?»

⁶³ Ane tuk na, Yesu a ndza ñgway tete. Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a gwaday: «Neñ faya na tsətsahiye fakaya tə məzele i Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye, mbədeñew faya: Nəkar na, Kəriste Wawa i Mbəlom daw?»

⁶⁴ Yesu a gwaday faya: «Andza nakə ka tsik aye. Ane tuk na, sərurum ha, ma dazlay anake, ka ñgatumenəye a neñ Wawa i Ndo na ndziye tə həlay i mənday i Mbəlom, neñgeye nakə gədan eye ka gər i wu hay tebiye aye.

Ka ñgatumenəye sa na, ma magərmbəlom na deyeweye ma pazlay.»

⁶⁵ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A ñgurada ha peteked ñgay, a gwad: «Kə tsalay ka gər a Mbəlom! Ka palakweye na, sa mey, na gwad ka tsənum wu nakə a tsik aye.

⁶⁶ Nəkurom ka dzalum na, kəkay?»

Ndo hay ta mbəday faya, tə gwaday: «Neñgeye ndo məge mənese, təde məkədə na.»

⁶⁷ Tsa na, ta tufay slesle6 ka dərə a Yesu, tə fay ta məpede həlay, siye hay tə fay ka maholom.

⁶⁸ Tə gwaday: «Kəriste, nəkar ndo məde ha bazlam i Mbəlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?»

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»

Markus 14.66-72; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

⁶⁹ Piyer na, neñgeye mandza eye ma dalamətagay ma bəra. Nğwas wuray a gawa məsler mə gay i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom niye, a həndzəd ka təv i Piyer, a gwaday: «Nəkar dərma na, ndo i Yesu, ndo i Galile.»

⁷⁰ Ane tuk na, Piyer a dāy bərakəzan a Yesu kame i ndo niye hay tebiye, a gwad: «A'ay, na sər wu nakə a saka mətsiken aye bay.»

⁷¹ Ma dəba eye Piyer a ye a ndza sləp ka həlay məged. Nğwas wuray a ye ka təv ñgay, a gwadatay a ndo neheye ka təv niye aye: «Ndo nakay tə ndzawa tə Yesu ndo i Nazaret!»

⁷² Piyer a dāy bərakəzan a Yesu masulo eye. A mbada, a gwad: «A'ay, na gwadum na sər ndo niye bay tiya!»

⁷³ Ma dəba i məndze tsekweñ na, ndo neheye ka təv niye aye, ta həndzəd ka təv i Piyer, tə gwaday: «Ta dedek, nəkar dərma na, nəte mə walañ i gawla i Yesu hay. Hərwi mətsike me nakə faya ka tsikiye na, a da ha təv yak nakə ka yaw abəra mə dəma aye.»

⁷⁴ Tsa na, Piyer a gwad: «Kə ge na raw me na, Mbəlom mā geñ dərətsətseh. Na mbada na, ta dedek na sər na ndo nakay bay.»

Kwayanña dzagulok a zlaha.

⁷⁵ Bazlam i Yesu nakə a tsik aye a mayaw a gər a Piyer. Yesu a gwaday: «Dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad sik mahkar ka sər neñ bay.» Tsa na, Piyer a yaw abəra ma dalamətagay, a tuwa tsiduk tsiduk.

27

Ti ye ha Yesu a gay i Pilat

Markus 15.1; Luka 23.1; Yuhana 18.28-32

¹ Pərik i mekedə na, bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam tebiye hərwi məkədə na Yesu.

² Tə dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat ngomna i dala i Yahuda, ndo i Roma. Tə vəlay ha a Pilat.

Yudas a kəḏbo ḡgay
Məsler hay 1.18-19

³ Yudas, ndo nakə a ge ḏaf ka Yesu aye, a zəba ta gəs na Yesu a sariya na, a dzala ka wu nakə a ge aye na, ḡgwalak eye bay. A həl kwar i suloy nakə tə vəlay kuro kuro mahkar aye, a matay naha a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta madugula i Yahuda hay.

⁴ A ye naha a gwadətay: «Na ge mənese, hərwi na ge ḏaf ka ndo nakə kə ge mənese bay aye.»

Ta mbəḏay faya, tə gwadətay: «Bazlam yak bəna, i may mey tey.»

⁵ Yudas a kutsatay naha suloy niye mə gay i məḏəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a ye a hərwa bo ta ləber, a mət.

⁶ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom tə həl sulo niye, tə gwadətay: «Suloy nakay na, bazlam kway mapala eye kə vəlakway tsəved məpe na a gayi məḏəslay ha gər a Mbəlom bay. Suloy nakay na, i məkəḏe gər i ndo.»

⁷ Ma dəba eye, madugula i Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam mə walaḡ tay hərwi suloy niye na, ta səkam guvah abəra ka ndo mənḡere gərwa. A guvah eye niye na, ta liye a dəma slele hay.

⁸ Hərwi niye, hus ka bəgom tə zalay a guvah eye niye na, Guvah i Bambaz.

⁹ Andza niye, a ḏa ha na, bazlam i Zeremi ndo məḏe ha bazlam i Mbəlom nakə a tsik aye. A gwadətay: «Tə həl kwar i suloy kuro kuro mahkar, niye na tsakala nakə ndo i Israyel hay tə gwadətay vəliye hərwi ḡgay aye.»

¹⁰ Ada ta səkam ha guvah abəra ka ndo mənḡere gərwa andza nakə Bəy Maduwerḡ Mbəlom a gwəḏeḡ ge aye. *

Yesu kame i Pilat
Markus 15.2-5; Luka 23.3-5; Yuhana 18.33-38

¹¹ Yesu nənḡe ye kame i Pilat. Pilat a tsətsah faya, a gwadətay: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay ḏeḏək ḏaw?»

Yesu a gwadətay faya: «Nəkar ka tsik segey.»

¹² Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay tə ḏəs parasay ka Yesu haladzay. Ane tuk na, Yesu ka mbəḏətay faya bay.

¹³ Pilat a gwadətay: «Wu neheye faya ta tsikiye fakaya tebiye aye na, ka tsəne təbəḏew?»

¹⁴ Ane tuk na, Yesu ka mbəḏətay faya kwa tsekwenḡ bay. Niye na, a gay wadəḡ wadəḡ a Pilat.

Tə gay sariya a Yesu i məkəḏe
Markus 15.6-15; Luka 23.13-25; Yuhana 18.3-19.16

¹⁵ Magurlom i Pak kə ndzew na, ngomna a gərwa ha ndo i ḏanḡay nəte, ndo nakə a satay a ndo hay aye.

¹⁶ A həlay niye na, ndowe ye andaya nənḡe ye seweḏ eye ma ḏanḡay, tə zalay Barabas.

¹⁷ Ndo hay tə haya gər haladzay. Pilat a tsətsah fataya, a gwadətay: «A sakum nā gərakum ha na, way? Barabas tsukudu Yesu nakə tə zalay Kəriste aye ḏaw?»

¹⁸ Pilat a sər ha tə gəsay naha Yesu na, tə ge faya na, sələk kəriye.

¹⁹ Ahəl nakə Pilat mandza eye ka təv məge sariya aye na, ḡgwas ḡgay a slər ndo ka təv ḡgay, a ye naha a gwadətay: «Kā gay wuray a ndo nakay bay, hərwi kə ge mənese bay. Ta həvəḏ nakay, na sa ḏəretsətseh haladzay ma məsine hərwi ḡgay.»

²⁰ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay tə vəlatay gəḏaḡ a ndo hay, ta tsətsah ka Pilat mā gərətay ha Barabas. Yesu na, mā kəḏ na.

²¹ Pilat a gwadətay: «Na gərakumeye ha ndo i ḏanḡay nəte. Mə walaḡ tay nəte a sakum nā gərakum ha na, way?»

Ta mbəḏətay faya. «Gəramay ha na, Barabas!»

²² Pilat a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ada na ge ye a Yesu nakə tə zalay Kəriste aye na, mey?»

Nəte ye tebiye tə gwadətay: «Dar na ka mayako mazləlmbəḏa eye!»

²³ Pilat a gwadətay: «Nənḡe ye a ge na, mənese waray?»

Ane tuk na, ta səkah ha mawude haladzay ta gəḏaḡ, tə gwadətay: «Dar na ka mayako mazləlmbəḏa eye!»

²⁴ Pilat a zəba faya ma sliye məge wuray kwa tsekwenḡ bay ada ndo hay faya ta ḏazleye mawude haladzay na, a təḏ yam, a bara həlay kame i ndo niye hay, a gwadətay: «Mənese i məkəḏe ndo nakay na, ka gər ga bay. Mənese eye na, ka gər kurom.»

²⁵ Ndo hay tebiye ta mbəḏətay faya, tə gwadətay: «Ayaw, nəmaa təma. Mənese i məkəḏe ndo nakay mā yaw ka gər may ada ka wawa may hay.»

²⁶ Tsa na, Pilat a gərətay ha Barabas. Yesu na, a ndəḏa na ta mandalaḏa, a vəlatay ha a sidzew hay hərwi ada tā ye tā dar na ka mayako mazləlmbəḏa eye.

Sidzew hay tə ḡgwasə ka Yesu
Markus 15.16-20; Luka 19.2-3

²⁷ Ma dəba eye na, sidzew i Pilat hay ti ye ha Yesu a gay i ngomna. Ti ye naha, tə haya gər a sidzew hay tebiye.

* 27:10 Zəba ma Zakari 11.12-13; Zeremi 18.2-3; 19.1-2; 32.6-15. † 27:28 Petekəḏ ndozza eye: Petekəḏ nakə sidzew i Roma hay tə pawə ka bo andza petekəḏ i bəy aye.

²⁸ Ta tsək w faya abəra peteked ngay hay. Tə pa faya peteked ndozza eye.[†]

²⁹ Tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, ta pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. Tə vəlay sakwal[‡] a həlay. Ta dəkway gurmets a huvo ada tə ngwasa faya, tə gwaday: «Zay daw, bəy i Yahuda hay?»

³⁰ Ta tuf faya slesle6 ada ta buwa faya abəra sakwal nakə mə həlay aye, tə fay ha ka gər.

³¹ Ta ndəv ha mən gwese faya na, ta tsək w faya abəra peteked ndozza eye niye, tə ma ha faya peteked ngay hay. Ti ye ha hərwi madar na ka mayako mazləmbada eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazləmbada eye

Markus 15.21-32; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27

³² Ahəl nakə sidzew hay faya ta diye ha Yesu, ta tasiye abəra mə walañ gay aye na, tə dzəgər ta ndo i Siren, məzele ngay Simon. Tə gay kuton ka məzle mayako mazləmbada eye nakə ta dariye faya Yesu aye.

³³ Tə ndisl a təv eye andaya tə zalay Goltgwata, andza mægweđe: «Təv i mətasl i gər».

³⁴ Tə vəlay guzom mazdapa eye tə wuye duwekeke eye. Yesu a ndzaka na, a say bay.

³⁵ Ma dəba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazləmbada eye. Tə ge tsakwal ka peteked ngay hərwi məsəre mata hute na, way. Tsa na, ta ngəna ha a bo mə walañ tay.

³⁶ Tsa na, tə ndza mə dəma hərwi matsəpe na Yesu.

³⁷ Tə watsa gər i bazlam nakə tə kəf na faya Yesu aye, tə gwad: «Nakay na, Yesu bəy i Yahuda hay.» Ta law na zal ka gər ngay.

³⁸ Ta dar ndo i məkəl hay sulo ka tsakay i Yesu, nəte tə həlay i mənday, nən ged tə həlay i gula.

³⁹ Ndo neheye ti yawa ta təv niye na, tə bəlawə ha gər tay hay tekəm tekəm tə mət saday pəleslesle.

⁴⁰ Tə gwadaway: «Hey! Nəkar ha bə a saka mambəzl ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka gwad ma məhəne mahkar na, ka dəzl na aye na, təv i wu yak aye na, mən gay tuk? Nəkar təma ha bo yak eye tey! Kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, mbəzlaw abəra ka mayako nakay mazləmbada eye.»

⁴¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədanzəgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula i Yahuda hay tə ngwasa ka Yesu. Tə gwad:

⁴² «Kə təma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mətəme ha gər ngay təbədew? A gwad nən ge ye bəy i Israyel hay sa na, mə mbəzlaw abəra ka mayako mazləmbada eye ada nəmaa dzaliye ha.

⁴³ A dzala ha ka Mbəlom sa na, a gwad nən ge ye Wawa i Mbəlom. Kə ge Mbəlom a wuda na na, mə təma ha anəke.»

⁴⁴ Ndo i məkəl neheye sulo ta dar tay naha ka tsakay ngay aye, tə tsaday andza niye dərma k.

Məmate i Yesu

Markus 15.33-41; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

⁴⁵ A dazlay ta magər həpat, ləvon a ge ka dala niye tebiye tekədəgəm. A ge na, hus a bəre mahkar i huwa.

⁴⁶ Ma giye bəre mahkar i huwa, Yesu a wuda ta magala kəlerra, a gwad: «Eli, Eli, lama sabaktani?» Andza mægweđe: «Mbəlom ga, Mbəlom ga, ka gər ga ha na, hərwi mey?Š»

⁴⁷ Siye i ndo neheye ka təv aye niye tə tsəne na, tə gwad: «Faya ma zəleye a Eliya!»

⁴⁸ Kwayanña ndo nəte mə walañ tay niye a hway, a ye naha a zla wuye andaya kofkoffa. A tsəhu6 ha a wuye guyakaka. A hak ka gwavəkw. Tsa na, a pay naha ka bazlam a Yesu hərwi ada mə dəvətse.

⁴⁹ Ane tuk na, siye i ndo hay tə gwad: «Ngatay, zəbakwa faya təday, Eliya ma deyeweye ma təmiye ha daw?»

⁵⁰ Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kəlerra. Tsa na, a mət.

⁵¹ A həlay niye kwayanña, peteked nakə a ngəna ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom sulo aye, a ta ka bo bəra sulo tsanña kwa abəra mə gəma hus ka dala. Dala a bəl, hotokom hay ta ngəma wudəgər wudəgər.

⁵² Tsəvay hay ta həndək, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom haladzay neheye tə mət aye tə mbəlaw.

⁵³ Tə ndohwaw abəra ma tsəvay. Ma dəba i mələtsew i Yesu abəra ma mədahan na, ti ye a Zerozelem, gəma tsədənña eye. Mə dəma na, ndo hay haladzay ta ngatay.

⁵⁴ Bagwar i sidzew ta sidzew niye hay faya ta həbiye ka Yesu dziye, tə ngatay dala a bəl tə wu neheye a ge bo aye tebiye na, zluwer a gatay haladzay, tə gwad: «Ta dedek, ndo nakay na, Wawa i Mbəlom!»

⁵⁵ Ngwas hay haladzay nəte ye malətsa eye dərən faya ta zəbiye naha faya. Tə payaw bəzay a Yesu kwa abəra ma gəma i Galile, tə gaway məsler.

⁵⁶ Mə walañ tay niye hay na, Mari nakə a yaw abəra ma gəma i Magədala aye, Mari maya i Yakuba ta Yusufa ada ta maya i wawa i Dzebede hay.

Tə pa na Yesu a tsəvay

Markus 15.42-47; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

[‡] 27:29 Sakwal niye na, a bəram i sakwal i bəy bagwar eye.

^Š 27:46 Dəmes hay 22.2.

⁵⁷ Huwa a ge na, ndo wuray zlele eye a yaw. Nenŋeeye ndo i gəma i Arimate, məzele nŋay Yusufu. Nenŋeeye dərma, gawla i Yesu.

⁵⁸ A ye ka təv i Pilat, a tsətsah faya mədahaŋ i Yesu. Pilat a vəlay tsəved ka məzle mədahaŋ i Yesu.

⁵⁹ Yusufu a ye a zla na mədahaŋ i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye, a zla rəkwa ta mbəkwa na.

⁶⁰ A pa na a tsəvay nakə a la ka geseh weɖeye hərwi nŋay eye nŋway aye. Tsa na, a bədaŋgwal beber bagwar eye hərwi madərəzle faya. A dərəzl faya na, a ye nŋway.

⁶¹ Mari i Magədala ta Mari nenŋed nəteye andaya mandza eye dəgerger bəse ta tsəvay.

Sidzew ha ta tsəpa na tsəvay

⁶² Təɖe eye andza məgwede pat nakə a mbay naha a pat i mələve bo i mazəzukuw bo aye, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay, ti ye dziye a gay i Pilat.

⁶³ Ti ye naha, tə gwadaɣ: «Ŋgalaka, nəmaa yaw ka təv yak na, hərwi wu nakə ndo i parasay nakay a tsik ahl niye aye na, ka mamayaw a gər. A gwad: “Ma dəba i məhəne mahkar na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.”

⁶⁴ Gwadaɣay a sidzew hay na, tə tsəpa na tsəvay lele hus a məhəne mamahkar eye bəna gawla nŋay hay ta deyeweeye ta kəliye na. Ma dəba eye ta gwadaɣeeye a ndo hay: “Yesu kə lətsew abəra ma mədahaŋ.” Parasay nŋay ma səkahiyə wene wene eye ma ziye nakə kurre aye.»

⁶⁵ Pilat a gwadaɣay: «Həlum sidzew hay anan dum tay ha ka tsəvay, tə tsəpa andza nakə a sakumeye.»

⁶⁶ Tə həl bo ti ye. Ti ye naha tə ləva bo tə matsəpe tsəvay. Tə slərəba na me i tsəvay, tə gəs na ənŋəts lele. Tsa na, tə pa sidzew hay ka matsəpe na.

28

Yesu a lətsew abəra ma mədahaŋ

Markus 16.1-10; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

¹ Ma dəba i pat i mazəzukuw bo na, pat i luma i sidzew ta mekedə, Mari i Magədala ta Mari nenŋed ti ye mazəbe ka tsəvay.

² Tə ndisl naha kwayanŋa na, dala a bəl haladzay dzekiḅ dzekiḅ hərwi gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə mbəlom, a yaw a bədaŋgwal beber abəra ka tsəvay, toŋ a ndza faya.

³ Gawla i Mbəlom niye na, a dəv andza mawutsede ada peteked nŋay a sləde haladzay herre.

⁴ Zluwer a gatay a sidzew neheye faya ta tsəpiye tsəvay aye. Ta dzədzar haladzay, ta tərə andza nəteye maməta eye hay tsadək tsadək.

⁵ Gawla i Mbəlom a gwadaɣay a nŋwas niye hay: «Kā dzədzarum bay. Na sər nəkurom faya ka pəlumeeye Yesu, ndo nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye aye.

⁶ Nenŋeeye andaya kanan bay, kə lətsew abəra ma mədahaŋ andza nakə a tsik aye. Dumara zəbum ka təv nakə tə həna ha faya kwa.

⁷ Dum bəse ta gwadumataɣ a gawla nŋay hay na: “Yesu kə lətsew abəra ma mədahaŋ, ma lahakumeye a Galile. Ka nŋatumeye mə dəma.” Anan wu nakə na tsikakum aye.»

⁸ Nŋwas niye hay ta hway abəra ka tsəvay bəse. Zluwer a gatay, ane tuk na, dəvən tay manŋwasa eye. Ta hway mədaɣay ha labara eye a gawla i Yesu hay.

⁹ Kwayanŋa, Yesu a yaw tə dzəgər ta nəteye, a gwadaɣay: «Na tsikakum me!» Nŋwas niye hay ta həndzəd naha ka təv nŋay, ta dəkway gurmets a huvo. Tə gəs na abəra mə sik ada tə dəslay ha gər.

¹⁰ Yesu a gwadaɣay: «Kā dzədzarum bay. Dum gwadumataɣ a malamar ga hay na, tə ye a Galile. Ta nŋeteneye mə dəma.»

Wu nakə sidzew hay ta təkər aye

¹¹ Ahəl nakə nŋwas hay faya ta diye abəra ka tsəvay, nəteye ka tsəved aye na, siye i sidzew neheye faya ta həbiye ka tsəvay aye ti ye a walaŋ i gay. Ti ye naha ta təkər wu nakə a ge bo aye tebiye a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye.

¹² Bay hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə haya gər ta madugula i Yahuda hay. Tə ma ha ka bo bazlam mə walaŋ tay. Tə vəlatay suloy haladzay a sidzew neheye ta tsəpa tsəvay aye.

¹³ Tə gwadaɣay: «Wu nakə ka təkərumatəye a ndo hay aye na, anan: “Ahəl nakə nəmay mandzahəra eye ta həvad aye na, gawla i Yesu hay ta yaw, ta kəla na mədahaŋ i Yesu.”

¹⁴ Tadə nŋomma kə tsəne na, ma gakumeye wuray bay. Nəmaa səriye wu nakə nəmaa tsikiye.»

¹⁵ Sidzew hay tə həl suloy nakə tə vəlatay aye. Ti ye tə dəs parasay andza nakə tə tsikatay aye. Andza niye, bazlam nakay a dā zləm a Yahuda hay tebiye hus ka bəgom.

Yesu a bəzataɣ ha bo a gawla nŋay hay

Markus 16.14-18; Luka 24.36-49; Yuhana 20.19-23; Məsler hay 1.6-8

¹⁶ Ma dəba eye na, gawla i Yesu hay kuro gər eye nate ti ye a Galile. Ti ye naha, tə tsal a mahəmba nakə Yesu a gwadaɣay «Tsalum a dəma» aye.

¹⁷ Tə ndisl a dəma na, tə nŋatay a Yesu, tə dəslay ha gər. Ane tuk na, siye mə walaŋ tay ta dzala ha faya ta dedek eye bay.

¹⁸ Yesu a həndzəd ka təv tay, a gwadaɣay: «Mbəlom kə vələŋ gədaŋ mə mbəlom ada ka məndzibəra.

¹⁹ Hərwi niye, dum ha bazlam ga ka təv i ndo i gəma hay tebiye, tərüm tay ha gawla ga hay. Dzəhuḅum tay ha a yam ta məzele i Bəba Mbəlom, tə məzele i Wawa ŋgay ada tə məzele i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye.

²⁰ Tətikumataŋ bazlam neheye na tsikakumeye. Tā rəhay ha gər tebiye, tā dzala ha faya. Ada neŋ, na ndziye tə nəkurom pat hus ka mandəve i mändzibəra.»

Nɔgwalak i bazlam nakə

Markus a watsa aye Məfələkwe

Markus a dazlay məwetse labara nakay na, a gwad nakay na: «Labara nɔgwalak eye nakə a tsik ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom». A da ha Yesu na, ndo mäge məsler, a sla faya mäge wu hay. Ka tətikatay a ndo hay, ka həhar fakalaw abəra mə bo i ndo hay, kə pəsətay ha mezeleme a ndo hay. Yesu a gwad nəngeye Wawa i Ndo, a yaw a vəl ha məsəfəre nɔgay hərwi mətəme tay ha ndo hay abəra mə mezeleme tay.

Markus a watsa ka məsler i Yesu, i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam, ka gər i madzəhuḅe i Yesu tə masəpete nakə a say a Fakalaw masəpat na aye, a da ha məsler i Yesu ta məmbəle tay ha ndo i dəvats hay tə matətike nakə a tətikatay a ndo hay aye. A watsa ka gər i mändze maduk i duk eye ka mändzibəra, ka gər i məməte nɔgay ka mayako mazzələmbada eye, mələtsew nɔgay abəra ma mədahaŋ.

Madazlay i labara 1.1-13

Məsler i Yesu ma Galile 1.14–9.50

Yesu a lətse abəra ma Galile a ye a Ze-rozelem 10.1-52

Maduk i duk i məhəne i Yesu 11.1–15.47

Mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ 16.1-8

Yesu a bəz ha bo ada mede nɔgay a mbəlom

16.9-20

Yuhana madzəhuḅe ndo a yam

Mata 3.1-12; Luka 3.1-18; Yuhana 1.19-28

¹ Labara nɔgwalak eye nakə a tsik ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom aye, a dazlay

² andza nakə mawatsa eye mə derewel i Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye, a gwad:

«Nɔj Mbəlom, na sləriye naha ndo mədə ha bazlam ga kame yak.

Ma lambadakeye na tsəved.

³ Faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad:

Lambadumay tsəved a Bəy Maduweŋ, lambadumay tsəved hay fehe lele, tə hədzak bay.*»

⁴ Andza niye, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam a ndohwaw mə kəsaf. A tsikatay me a ndo hay, a gwadatay: «Mbədum ha mede kurom. Dzəhuḅum bo a yam ada Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom hay.»

⁵ Ndo neheye ma Zerozelem ada ka dala i Yahuda ti ye tebiye. Tə yawa ka təv i Yuhana. Tə dawa ha mezeleme tay hay parakka kame i ndo hay ada Yuhana a

dzəhuḅawa tay ha a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.

⁶ Yuhana niye na, peteked nɔgay manɔgara eye ta məkwets i zlagweme ada a ɔarawa bəzihud nɔgay na, ta həzlay. A ndayawa mə kəsaf niye na, heyye ta wum.

⁷ Anan labara nakə a tsik aye sa, a gwad: «Ndo mekeleŋ eye ma deyeweye kame ga, nəngeye na, gədaŋ eye a ze ga. Na sliye mahəndzədə ka təv nɔgay, məpəlay ha ləber i tahərak nɔgay bay tebiye.

⁸ Nɔj na, na dzəhuḅ kurom ha a yam tsa. Nəngeye na, ma dzəhuḅiyeye kurom ha ta Məsəfəre Tsədaŋŋa eye.»

Madzəhuḅe i Yesu a yam, a say a Fakalaw masəpete Yesu

Mata 3.13–4.11; Luka 3.21–22, 4.1–13

⁹ Ma məhəne niye na, Yesu a yaw ma Nazaret ka dala i Galile. A ndislew na, Yuhana a dzəhuḅ na a yam mə magayam nakə tə zalay Yurdum aye.

¹⁰ A həlay nakə faya ma tsalaweye abəra ma yam aye na, a nɔgatay a magərmbəlom a ta ka bo bəra ndzadədəda. Tsa na, Məsəfəre i Mbəlom a mbəzlaw ka Yesu andza bodobodo.

¹¹ Ada mətsike me a tsənew abəra mə mbəlom, a gwad: «Nəkar na, wawa ga. Na wuda kar haladzay. Dərev ga faya ma nɔgwasiye tə nəkar.»

¹² Kwayaŋŋa Məsəfəre i Mbəlom a zla na a makulkwandah.

¹³ Yesu a ndza mə kəsaf məve kuro kuro faɖ. Mə dāma na, a say a Fakalaw masəpete na ada mədəde ha a mezeleme. Mə kəsaf niye na, wu i pesl hay mə dāma haladzay. Gawla i Mbəlom hay ti yaw ka təv i Yesu, tə vəlay wu mänday.

Yesu ma gəma i Kafarnahum

Mata 4.18–22; Luka 5.1–11

¹⁴ Ma dəba eye na, tə gəs na Yuhana a danɔay. Tə gəs na Yuhana na, Yesu a ye a Galile. A da ha Labara Nɔgwalak eye i Mbəlom mə dāma.

¹⁵ A gwad: «Həlay eye kə ndislew tuk, mbədum ha mede kurom. Təmun Labara Nɔgwalak eye i Mbəlom a dərev kurom hərwi Bəy i Mbəlom ka həndzədəw.»

¹⁶ Yesu a zəŋgal me i dəlöv i Galile. Ahəl nakə faya ta zəŋgaliye me i dəlöv niye aye na, a nɔgatay a ndo mägəse kələf hay sulo. Niye hay na, Simon ta malamar nɔgay Anɔdərə, faya ta kaliye gadaŋ tay a dəlöv.

¹⁷ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Dumara, pumenɔj bəzay. Anəke faya ka həlumeye kələf, ane tuk na, na təriye kurom ha ndo məhələw ndo hay.»

¹⁸ Tə tsane na, tə gər ha gadaŋ tay hay, tə pay bəzay a Yesu.

* 1:3 Ezay 40.3.

¹⁹ Yesu a ye kame tsekweŋ na, a ŋgatay a Yakuba ta malamar ŋgay Yuhana. Nəteye na, wawa i Dzebede hay. A ŋgatatay na, nəteye mə kwalalaŋ i yam faya ta lambadiye gadaŋ tay hay.

²⁰ Kwayaŋŋa Yesu a zalatay. Tə tsəne məzele i Yesu na, tə gər ha bəba tay Dzebede mə kwalalaŋ i yam ta ndo i məsler ŋgay hay, tə pay bəzay a Yesu.

Yesu a mbəl tay ha ndo hay abəra ma dəvats tay hay wal wal

Mata 8.14-17; Luka 4.31-44

²¹ Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye a wuzlahgəma i Kafernahum. Pati i mazəzukuw bo na, Yesu a ye a gay i mađuwule me. Mə dəma na, a tətikatay a ndo hay.

²² Ndo hay tə tsəne matətike ŋgay nakə a tətikatay aye na, a gatay hərbaəbəkka. Hərwi neŋgeye a tətikatay andza i ndo neheye tə dzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye bay. Ane tuk na, i ŋgay a tətikatay na, ta məzlaəb eye. Hərwi bazlam niye hay ti yaw na, abəra mə neŋgeye ŋgway.

²³ Ahəl nakə faya ma tətikatəye a ndo hay aye na, ndo wuray məsəfəre lele bay eye, paf a ye naha a gay i mađuwule me niye. Tsa na, a wuda ta magala kəłərra.

²⁴ A gwad: «Nəkar Yesu ndo i Nazaret, meŋ yak ka nəmay na, meŋ? Ka yaw na, mata dze may ha daw? Nəkar way na, na sər ha lele: Nəkar na, ndo nakə tsədaŋŋa Mbəlom a sləraw aye.»

²⁵ Tsa na, Yesu a gay me, a gwaday: «Ndza dikdik. Dara abəra mə bo i ndo nakay.»

²⁶ Kwayaŋŋa məsəfəre lele bay eye a bəl ha ndo niye ta gədaŋ tə mawude eye kəłərra. Tsa na, a yaw abəra mə bo i ndo niye.

²⁷ Ka təv niye na, a gatay a ndo hay daəbək daəbək, hərbaəbəkka. Tə gwad mə walaŋ tay: «Eh! Eh! Nakay na, wu wuray? Labara nakay a tsik aye na, ta məzlaəb eye. Nakay na, ndo waray, a gatay me a məsəfəre lele bay eye hay ada tə gəsay me na, ndo waray.»

²⁸ Labara i Yesu a da a zləm kwayaŋŋa ka dala i Galile tebiye.

²⁹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ŋgay hay ti ye abəra mə gay i mađuwule me niye, ti ye a gay i Simon ta Yuhəne. Nəteye ti ye dziye ta Yakuba ada ta Yuhana.

³⁰ Tə ndisl naha na, mese i Simon mahəna eye mə gay, maraəaraəb a gay. Tsa na, tə gwaday a Yesu: «Mese i Simon lele bay.»

³¹ Yesu a ye ka təv ŋgay a gay. A ye naha na, a gəs na abəra mə həlay, a lətse ha ka mbəlom. Tsa na, maraəaraəb a ndala faya abəra. A ye, a gatay mbəlok.

³² Ta huwa ma dəba i pat mədəde na, ndo hay tə həlaw ndo i dəvats hay haladzay ta ndo neheye fakalaw mə bo tay aye.

³³ Ndo i gəma niye hay tebiye tə haya gər ka məged i gay nakə Yesu mə dəma aye.

³⁴ Ndo neheye dəvats a gatay wal wal aye na, Yesu a mbəl tay ha ada a həhar fakalaw abəra ka ndo hay haladzay dərmak. Ane tuk na, Yesu a ŋgəzəz fəwya, a gwaday: «Kā tsikum me bay.» Hərwi nəteye na, Yesu neŋgeye way na, tə sər na.

³⁵ Pərik, mbəlomda i dzagulok məzlehe na, Yesu a lətse, a ndohhaw abəra mə gay. Tsa na, a ye dəreŋ abəra ma wuzlahgəma. A ye na, a təv nakə ndəray andaya mə dəma bay aye. A ye a dəma mata duwule me.

³⁶ Simon ta siye i gawla ŋgay hay ta pədeke abəra ka məndzəhare na, ta ŋgatay a Yesu bay. Tsa na, ti ye ta pəla na Yesu.

³⁷ Ka təv nakə faya ta pəliye na aye na, ta huta na. Tə gwaday: «Ndo hay haladzay faya ta pəliye kar.»

³⁸ Yesu a gwaday: «Kwa ta pəliye ga bəbay na, takwa a təv mekeleŋ. Ka deyekweye na, a gəma neheye bəse bəse aye. Na diye ha bazlam i Mbəlom mə dəma dərmak. Na yaw na, hərwiye.»

³⁹ A ndav ha məsike me ŋgay niye na, a lətse a ye a həhal ka dala i Galile tebiye. A dawa ha bazlam i Mbəlom mə gay i mađuwule me ada a həharawa fakalaw abəra ka gər mavuwe hay.

Yesu a mbəl ha ndo madəgwada eye

Mata 8.1-14; Luka 5.12-16

⁴⁰ Pat wuray na, ndo wuray madəgwada eye a ye ka təv i Yesu. A ye naha na, a dəkw gurmets kame i Yesu. A tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədaŋŋa.»

⁴¹ Yesu a zəba faya na, a gay mə bo. A nduda ha həlay ŋgay, a lamay. Tsa na, a gwaday: «A seŋ na, təra tsədaŋŋa!»

⁴² Tsa na, dəvats i madəgwədə a ye faya abəra. A mbəl suwud suwud lele.

⁴³ Ane tuk na, Yesu a gay me, ada a gwaday:

⁴⁴ «Do, ka diye wu yak na, tsəne lele hədzakay zləm.» Tsa na, Yesu a gwaday: «Tsəne lele: Kā tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məwəlay wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədaŋŋa.»

⁴⁵ Ma dəba eye na, ndo niye a ye. A ye naha duh na, a pa bo ka matəkəratay wu nakə a təra tə neŋgeye aye a ndo hay. Yesu kə sla faya mabəz ha bo ma wuzlahgəma sa bay. A ndzawa na, dəreŋ ta wuzlahgəma, ma təv neheye ndo hay mə dəma haladzay bay aye. Ada huya, ndo hay ti yawa ka təv ŋgay kwa məŋgay, kwa məŋgay.

2

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye

Mata 9.1-8; Luka 5.17-26

¹ A ndza mähöne tsakway na, Yesu a mbäda gər a Kafernahum. Ndo hay tə tsəne Yesu kə maw a Kafernahum, nenḡeyə mə gay naka a ndzawa mə dāma aye na,

² ndo hay ti ye, tə haya gər haladzay ka təv ḡgay. Tə rah a gay niye bərits. Kwa ma bəra, ka me i maged bəbay, təv andaya bay hərwi ndo hay. Tə haya gər andza niye na, hərwi Yesu a tətikawatay bazlam i Mbəlom.

³ Ahəl nakə Yesu faya ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay aye na, ndo hay fad tə zlay naha ndo matəra eye madzawa eye ka sləlah.

⁴ Ta pəla tsəved mede ha ka təvi Yesu na, ta huta tsəved bay, hərwi ndo hay haladzay ka tsəved. Tsa na, tə tsal ka gər i gay niye. Gər i gay niye na, fatata. Tə sləl bəd. Ta dānḡar ha ta təv nakə Yesu mə dāma aye. Tə mbəzla ha ndo matəra eye niye ta ləbər ka təv i Yesu ta sləlah ḡgay niye dzay.

⁵ Yesu a zəba ka mədzał gər tay nakə tə dzala ha faya na, a gwadāy a ndo niye matəra eye: «Wawa ga, na pəsaka ha mezeleme yak hay.»

⁶ Mə gay niye na, ndo mədzaḡgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye andaya mandza eye dərmak. Tə tsəne andza niye na, tə dzala mə gər tay, tə gwad:

⁷ «Ndo nakay a tsik me i ḡgay andza niye na, kəkay? Nakay na, a tsalay ka gər a Mbəlom. Bəna way nakə da məpəsay ha mezeleme a ndo aye? Maa sla məpəsay ha mezeleme a ndo na, Mbəlom nəte ḡgwen bəna, way?»

⁸ Tsa na, Yesu a sər wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwadātay: «Ka dzalum andza niye mə gər kurom na, hərwi mey?»

⁹ Maa da me mēgwadāy a ndo matəra eye: «Mezeleme yak kə pəsa» na, waray, kəḡəbay «Lətse zla sləlah yak do» na, maa da me mə dāma na, waray?»

¹⁰ A seḡ na, sərurum ha neḡ Wawa i Ndo na, ḡdāḡ ga andaya məpəsātay ha mezeleme a ndo hay ka mändzibəra.»

Tsa na, a gwadāy a ndo niye matəra eye:
¹¹ «Faya na gwadəkəye, lətse, zla sləlah yak, do a mətāḡay.»

¹² Yesu a tsikay andza niye na, kwayaḡḡa a lətse, a zla sləlah ḡgay. A ye kame i ndo niye hay mahaya gər eye duwak duwak lele, a yaw abara. Ndo niye hay mbərzəzza eye tə ḡgatay na, a gatay hərbaəbəkka. Ta zambadāy a Mbəlom tə gwad: «Eh! Eh! Nakay na, ḡdāḡ i Mbəlom bəna, ka ḡgatakway a wu andza nakay dadā bay.»

Yesu a zalay Levi

Mata 9.9-13; Luka 5.27-32

¹³ Ma dāba eye na, Yesu a mbəda gər, a ye ka me i dəlōv nakə tə zalay dəlōv i Galile aye. Ndo hay haladzay tə yawa naha ka təv ḡgay. A tətikawatay bazlam i Mbəlom.

¹⁴ Yesu a ndəv ha matətike, a lətse faya ma diye ka tsəved na, a ndzay a gər a ndo matsekele dzanḡal ka təv i məsler ḡgay. Ndo niye na, tə zalay Levi. Nenḡeyə na, wawa i Alfe. Yesu a gwadāy: «Dara, peḡ bəzay!» Tsa na, Levi a lətse a pay bəzay.

¹⁵ Pat wuray na, Yesu ta gawla ḡgay hay tə nda wu mänday mə gay i Levi. Ndo matsekele dzanḡal hay ada ta ndo i mezeleme hay tə nda wu mänday dziye tage Yesu. Nəteye tebiye tə pay bəzay a Yesu.

¹⁶ Mə dāma na, ndo neheye tə dzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye a ndo hay aye ta Farisa hay, nəteye andaya dərmak. Tə ḡgatay a Yesu faya ma ndiye wu mänday ta ndo i mezeleme hay na, tə gwadātay a gawla i Yesu hay: «A nda wu mänday ka təv eye nəte ta ndo matsekele dzanḡal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hərwi mey?»

¹⁷ Yesu a tsəne bazlam tay niye na, a gwadātay: «Ndo neheye wuray a gatay bay nəteye zayzay aye na, ta pəliye ndo i sidem bay. Mata pəle ndo i sidem na, ndo neheye dāvats eye hay aye. Na yaw məzalātay a ndo neheye tə gwadāy a gər tay nəteye ḡḡwalak eye hay aye bay, ane tuk na, məzalātay a ndo i mezeleme hay dūh.»

Məḡe daliyam

Mata 9.14-17; Luka 5.33-39

¹⁸ Pat wuray na, gawla i Yuhana hay ta Farisa hay, ta ge daliyam andza nakə tə gawa ma slala tay aye. Ndo hay tə yaw ta tsətsah ka Yesu, tə gwadāy: «Gawla i Yuhana ta Farisa hay nəteye na, ta ge daliyam. Ada hərwi mey gawla yak hay ta ge daliyam bay na, kemey?»

¹⁹ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Nəteye na, ta giye daliyam bay, hərwi nəteye na, andza mə magurłom i məzle dahəlay. Ahəl nakə zal i dahəlay ka təv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurłom i məzle dahəlay na, ta giye daliyam daw? Ahəl nakə zal i dahəlay andaya mba na, ta sliye faya məḡe daliyam bay.

²⁰ Ane tuk na, pat eye ma slaweye na, ta ḡsiye fataya abəra zal i dahəlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.

²¹ «Bazlam nakay na, andza peteked guram eye tə wedeye. Ta nasiye ha peteked wedeye mətəpe ka peteked guram eye bay. Hərwi tadə ta tapa peteked wedeye ka guram eye na, peteked wedeye ma ḡḡardiye ha peteked guram eye. Tsa na, ma ḡḡuradiye. Peteked guram eye niye ma səkahiye maḡḡuredə haladzay.

²² «Sa na, ndo ma mbədiye guzum lelem eye a gwezem i həzlay guram eye bay na, ka sərurum ha təbədew. Hərwi ta mbəda a dāma na, guzum niye lelem eye kə kwasa na, həzlay niye guram eye ma ndohwiye.

Guzom dɛrmak sɛktih ma mbɛdiye ka dala. Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbɛdiye na, a gwezem i hɛzlay wedeye dɛrmak.»

Mɛlavay gɛr a pat i mazɛzukw bo na, Yesu Mata 12.1-8; Luka 6.1-5

²³ Pat i mazɛzukw bo na, Yesu ta gawla ngay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah niye tɛ ge a dɛma na, wuye andaya tɛ zalay bɛle. Gawla i Yesu hay tɛ hɛ6 wu niye, tɛ nda.

²⁴ Farisa hay tɛ ngatay na, tɛ gwaday a Yesu: «Zɛba, gawla yak hay ta giye wu nakɛ bazlam i Mbɛlom mapala eye a ge faya me pat i mazɛzukw bo aye na, hɛrwi mey?»

²⁵ Yesu a mbɛdatay faya, a gwadatay: «Dada ka dzanɔum wu nakɛ Davit a ge ahɛl niye aye tɛbɛdew?» May a wur faya ta ndo ngay hay.

²⁶ Tsa na, a ye a fɛlɛkwa a madzawadzawa i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom. A ye naha, a zla makwala nakɛ tɛ vɛlay a Mbɛlom aye. A nda. A vɛlatay a ndo ngay hay dɛrmak, tɛ nda. Bazlam i Mbɛlom mapala eye a vɛl tsɛved ka mɛnde na, a ndo mɛvɛlay wu a Mbɛlom dekdɛk bɛdaw? Wu nakay a ge bo na, ahɛl nakɛ Abiyatar nenɔeye bagwar eye i ndo mɛvɛlaway wu a Mbɛlom aye.»

²⁷ Yesu a gwadatay sa: «Mbɛlom a vɛl pat i mazɛzukw bo na, ada mɛ dzɛna ndo zezen bɛna, Mbɛlom a ge ndo zezen hɛrwi mɛpay bɛzay bay.»

²⁸ A gwadatay: «Maa lɛvay gɛr a pat i mazɛzukw bo na, nenj Wawa i Ndo.»

3

Yesu a mbɛl ha ndo pat i mazɛzukw bo Mata 12.9-14; Luka 6.6-11

¹ Pat eye andaya na, Yesu a ye a gay i maduwule me. Mɛ dɛma na, ndoweye andaya hɛlay ngay mamɛta eye.

² Ndo mekeleɔ eye hay andaya mɛ gay i maduwule me niye dɛrmak. Tɛ dzala mɛ gɛr tay, tɛ gwad: «Zɛbakwa faya lele, ngatay ma mbɛliye ha ndo nakay mamɛta hɛlay eye pat i mazɛzukw bo daw?» Tɛ tsik andza niye na, hɛrwi mɛhɛle faya bɛra suwat.

³ Yesu a gwaday a ndo niye hɛlay ngay mamɛta eye: «Lɛtse ka niye kame i ndo hay tebiye.»

⁴ Tsa na, Yesu a tsɛtsah ka ndo neheye ta zɛbiye faya aye. A gwadatay: «Bazlam kway mapala eye a vɛl tsɛved mɛge na, mey? A gwad: Gum ngwalak pat i mazɛzukw bo tsukudu, gum na, sewed daw? Mɛmbɛle ha ndo tsukudu mɛgɛr ha mɛ mɛt daw?» Ane tuk na, ta mbɛday faya bay.

⁵ Yesu a zɛba fataya na, a ndalay haladzay, hɛrwi ta kula ha mɛdzele gɛr tay. Tsa na, a gwaday a ndo niye hɛlay mamɛta eye:

«Nduɛa ha hɛlay yak.» A nduɛa ha na, hɛlay ngay a mbɛl suwud suwud.

⁶ Tsa na, Farisa hay ti yaw a bɛra mɛ gay i maduwule me niye. Tɛ haya gɛr ta ndo i Herod hay. Tɛ haya gɛr na, hɛrwi ta hutieye tsɛved ka mɛkɛde Yesu na, kɛkay.

Yesu ta ndo hay haladzay

⁷ Yesu ta gawla ngay hay ti yaw abɛra mɛ gay i maduwule me niye dɛrmak. Ti ye ka me i dɛlov nakɛ tɛ zalay dɛlov i Galile aye. Ndo hay haladzay tɛ patay bɛzay. Ndowneye neheye na, ti yaw abɛra ma Galile, ti yaw abɛra ka dala i Yahuda

⁸ kwa ndo neheye ma Zerozelem aye dɛrmak. Ti yaw abɛra ka dala i Idume ada ta ndo neheye ta diye i magayam i Yurdum aye, ti yaw abɛra ma gɛma neheye tɛ mbay naha a Tir ta Sidon aye. Ndo neheye ti yaw haladzay ka tɛv i Yesu aye na, hɛrwi tɛ tsɛne wu nakɛ Yesu a gawa aye.

⁹ Yesu a ngatay a ndo neheye haladzay ti ye naha ka tɛv ngay aye na, a gwadatay a gawla ngay hay: «Lɛvum bo ta kwalalanj i yam. Na tsaliye a dɛma, hɛrwi ada ndo hay tɛ dzɛgɛd ga ha bay.»

¹⁰ Andza nakɛ Yesu a mbɛlawa tay ha ndo i dɛvats hay haladzay aye na, ndo i dɛvats hay tebiye ta hway ka tɛv ngay hɛrwi matɛtele faya.

¹¹ Ndo neheye fakalaw mɛ bo tay aye tɛ ngatay a Yesu na, tɛ kal ha bo kame i Yesu. Ta wuda, tɛ gwad: «Nɛkar na, Wawa i Mbɛlom.»

¹² Ane tuk na, Yesu a gatay me, a gwadatay: «Nenj way na, kɛ tsikumay a ndɛray bay.»

Yesu a pala ndo i maslanj ngay hay Mata 10.1-4; Luka 6.12-16

¹³ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo neheye a say mɛ dɛrev ngay aye. Tɛ tsal a tsaholok.

¹⁴ Ma tsaholok niye na, a pala ndo i maslanj ngay hay kuro gɛr eye sulo abɛra mɛ walanj tay niye. A pala tay ha na, hɛrwi ada ta ndziye dziye ada ma slɛriye tay ha mata da ha labara i Mbɛlom.

¹⁵ Ma vɛlatay gɛdanj ka mahɛhere fakalaw abɛra ka ndo hay dɛrmak.

¹⁶ Mɛzele i ndo neheye Yesu a pala tay ha kuro gɛr eye sulo aye na, ananj: Simonj nakɛ Yesu a pa faya mɛzele Piyer,

¹⁷ Yakuba ta malamar ngay Yuhana, nɛteye wawa i Dzebede, a pa fataya mɛzele na, Bowenerges, andza mɛgwede wawa i malɛve i Mbɛlom,

¹⁸ ada Anɛdɛre, Filip, Bartelemi, Mata, Tomas, Yakuba wawa i Alfe, Tade, Simonj ndo mɛge vɛram hɛrwi dala ngay,

¹⁹ ada Yudas Iskariyot ndo mɛge daf ka Yesu.

* 2:25 Zɛba ma 1 Samuyel 21.2-7.

Yesu: Mbəlom kəgəbay Fakalaw

Mata 12.22-32; Luka 11.14-23, 12.10

²⁰ Ma dəba eye na, Yesu a maw a gay nakə a ndzawa mə dəma aye. Tsa na, slala i ndo neheye tə yawa naha ka təv ŋgay haladzay aye na, ti ye naha ka təv ŋgay haladzay sa. Hərwi niye, Yesu ta gawla ŋgay hay tə huta həlay i mənde daf kwa tsekweŋ bay tebiye.

²¹ Ndo ŋgay hay tə tsəne andza niye na, ti ye mata gəsa ahaya Yesu. Hərwi tə gwad: «Nenŋeye na, andza gər mavuwe.»

²² Ndo neheye tə dzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye ti yaw abəra ma Zerozelem, tə gwadawa: «Yesu na, Bedzabul mə bo ŋgay.» Siye hay tə gwadawa: «Maa vəlay gədan ka mahəhere fakalaw na, bəy i fakalaw hay.»

²³ Yesu a zalatay a ndo niye hay a tsikatay me ta dzeke, a gwadatay: «Bəy i Fakalaw tə Fakalaw ta həhariye bo tay na, ma kəkay?»

²⁴ Tadə gəma ka ŋgəna, faya ta giye magazlaga mə walaŋ tay na, gəma niye ma hutiyə gədan məndze huya daw?

²⁵ Tadə ndo hay mə gay tay faya ta giye magazlaga mə walaŋ tay na, ndo neheye mə gay niye na, ta hutiyə gədan məndze huya daw?

²⁶ Ka dzalum na, bəy i Fakalaw ma həhariye bo ŋgay daw? Ka həhar bo ŋgay na, gədan ŋgay ma ndziye bay, ma dziye.

²⁷ «Ka sərur təbədew ndo ma sliye faya məfələkwe a gay i ndo i gədan məhəla ahaya wu ŋgay bay. Ma ta sliye məfələkwe na, ma lahiye mədzewe na təday. Kə dzawa na tuk na, ma sliye faya mede a gay, məhəla ahaya wu ŋgay hay tuk.

²⁸ «Sərur ha na, Mbəlom ma pəsətay ha mezeleme a ndo hay. Kwa bazlam tay nakə ta tsik lelbay ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma pəsətay ha.

²⁹ Ane tuk na, anan ndo kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədanŋa eye na, dada ma hutiyə məpəse me təbey. Mezeleme ŋgay ma ndziye ka tor eye.»

³⁰ Yesu a tsikatay andza niye na, hərwi tə gwadawa: «Nenŋeye na, gər mavuwe.»

May i Yesu ta malamar i Yesu hay

Mata 12.46-50; Luka 8.19-21

³¹ May i Yesu ta malamar i Yesu hay tə ndisl naha tuk. Tə ndisl naha na, tə lətse ma bəra. Tsa na, tə slər ndo məzalay naha a Yesu.

³² Ka təv eye niye na, ndo hay haladzay mandza eye. Tə lawara na Yesu a wuzlah. Ndo nakə tə slər naha aye a gwaday a Yesu: «Pa zləm təday. May yak ta malamar yak hay faya ta tsətsahiye kar ma bəra.»

³³ Yesu a mbədāy faya, a gwaday: «May ga ta malamar ga hay na, way hay?»

³⁴ Tsa na, a zəba ka ndo niye hay, a dzaha gər tuwzik ada a gwad: «May ga ta malamar ga hay na, nəteye anan.»

³⁵ Hərwi matara malamar ga ta may ga na, ndo neheye faya ta giye wu nakə a say a Mbəlom aye.»

4

Dzeke i ndo maslaga

Mata 13.1-9; Luka 8.4-8

¹ Yesu a ye mata da ha labara i Mbəlom ka me i dəlov nakə tə zalay dəlov i Galile aye sa. Ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ŋgay. Tsa na, Yesu a tsal a kwalalan i yam ada a ndza a dəma. Kwalalan i yam niye na, ka gər i dəlov i Galile niye. Ndo neheye haladzay tə haya gər ka təv ŋgay aye na, nəteye mandza eye ka dala bəse ka pəpəz i dəlov.

² A tətikawatay wu hay haladzay ta dzeke. Ada matətike ŋgay nakə faya ma tətikateye na, a gwadawatay:

³ «Tsənum! Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe ŋgay, a ye ha a pesl mata sləge.

⁴ A ye naha na, a dazlay a maslaga.* Ahəl nakə faya ma kutsiyə hulfe ŋgay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəwəd. Diyeŋ hay ti yaw, tə pala na tebiye.

⁵ Hulfe mekeləŋ eye a dəd ka sik i pələd, təv nakə bətekweŋ andaya faya haladzay bay aye. Hulfe niye hay tə ndzohwaw bəse tsa. Tə ndzohwaw bəse na, hərwi bətekweŋ andaya ka sik i pələd niye bay.

⁶ Ane tuk na, pat a tsaraw, a zla faya abəra ŋgulak na, a fəka na hulfe neheye tə ndzohwaw aye. Tə kula heriyew heriyew hərwi ta huta bəd məpe zləlay haladzay bay.

⁷ Nenŋed a dəd a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ŋgədətsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay.

⁸ Siye sa na, tə kuts ka təv lele eye, tə ndzohwaw na, lele. Tə gəl ada tə nah, gər eye həbəts həbəts lele. Mə walaŋ tay niye na, neheye hohway tay hay makwehe nəte na, wur eye kuro kuro mahkar, siye hay a ge kuro kuro məkwa, mekeləŋ eye hay a ge temerre.»

⁹ Yesu a ndəv ha andza niye na, a gwadatay: «Ndo naka zləm andaya mətsəne aye na, mā tsəne lele!»

Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?

Mata 13.10-17; Luka 8.9-10

¹⁰ Ahəl nakə Yesu ta ndo neheye tə ndzawa ka təv ŋgay ada ta gawla ŋgay hay ti ye abəra ka təv i ndo niye hay haladzay aye, ka təv nakə nəteye mahəteye na, gawla ŋgay hay ta tsətsah faya tə gwaday: «Dzeke niye a say məgwədə na, mey?»

* 4:4 Ma gəma niye i tay na, ta slagawa tə tsaluv təbey. Tə kutsawa ha na, məkutse məkutse.

¹¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəkurom na, Mbəlom kə dəkum ha wu nakə manğaha eye ma bəy ngay aye. Ane tuk na, ndo siye hay ta tsəniye wu hay na, ta dzeke.

¹² Andza niye nətəye na, «Ta zəbiye faya tə dəre tay ada ta ngatəye bay. Ta tsəne tə zləm tay ada ta səriye ha andza məgwede mey na, ta səriye ha bay.

Bəna ta ta maweye ka təv i Mbəlom ada Mbəlom ma ta pəsətay ha mezeleme tay.»

*Yesu a datay ha dzeke i ndo masləge
Mata 13.18-23; Luka 8.11-15*

¹³ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Nəkurom, ka tsənum dzeke nakay a say məgwede mey na, ka tsənum bədaw? Ka tsənum dzeke nakay bay na, ada ka sərumeye siye i dzeke mekelej eye hay na, ma kəkay tuk?

¹⁴ A say məgwede na, anəj: Ndo masləge a sləga bazlam i Mbəlom.

¹⁵ Ndo mekelej eye hay ta ndzəkit bo andza tsakay i tsəved. Bazlam i Mbəlom a dəd ka tsakay i tsəved eye niye. Ndo neheye tə tsəne aye na, Fakalaw a yaw a buwa na bazlam i Mbəlom niye masləga eye ma nətəye.

¹⁶ «Siye hay ta ndzəkit bo sik i pələd nakə hulfe a kuts faya aye. Nətəye tə tsəne bazlam i Mbəlom kwayanja na, ta təma tə məngwese.

¹⁷ Ane tuk na, ta gəray tsəved a bazlam i Mbəlom ada mā pa zləlay a dərev tay bay. Tə dzala ha faya na, tsekwen tsa. Ma dəba eye dəretsətseh kəgəbay madzəgur me a ndzatay a gər hərwi bazlam i Mbəlom. Tsa na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom ta bəse.

¹⁸ «Ndo mekelej eye hay ta ndzəkit bo ta hulfe nakə a dəd a gay i dak aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom,

¹⁹ ane tuk na, mədzal gər ka wu i mändzibəra, bor i zlele ada ta bor i wu mekelej eye hay wal wal yuh a ye tay a bo. Wu niye hay tə ngədətsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərev tay aye. Tsa na, bazlam i Mbəlom dərma kə wa hohway mə dərev tay bay.

²⁰ «Ndo mekelej eye hay ta ndzəkit bo ta dala nakə lele aye. Hulfe a kuts faya na, a ndzohw lele. Nətəye tə tsəne bazlam i Mbəlom na, ta təma a dərev tay lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə dərev tay lele ada a nah. Nənged, makwehe nətə na, wur eye kuro kuro mahkar, nənged sa na, wur eye kuro kuro məkwa ada siye temerre.»

*Dzeke i lalam
Luka 8.16-18*

²¹ Tsa na, Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Ndo ma zlaweye lalam ngay ma piye faya ako ada ma hurəkwiye faya gəse daw? Kəgəbay, ma piye na a dəba i sləlah

daw? Ma piye na dūh na, ka wu məpe lalam bədaw?

²² Ma piye na ka wu məpe lalam na, hərwi ada dəre mā zəba dzaydzay ada wu neheye dəre a ngatay bay aye na, mā zəba lele. Wu neheye manğaha eye ta ta zəbiye mə dzaydzay.

²³ Ndo nakə zləm andaya mətsəne aye na, mā tsəne lele!»

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Gumay metsəhe a wu nakə ka tsənum aye! Ndowneye kə pay zləm lele na, Mbəlom ma sakaheye ha mətsəne, hərwi ada mā tsəne lele. Hərwi Mbəlom ma ləvakumeye wu tə wu nakə ka ləvwumatay wu a ndo hay aye.

²⁵ Hərwi ndo nakə wu ngay andaya na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wuray ngay andaya bay aye na, kwa tsekwen eye nakə andaya faya aye na, ta buwiye na.»

Dzeke i hulfe

²⁶ Yesu a gwadatay sa: «Anəj Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo na, andza ndo wuray a həl hulfe a ye a sləga na a guvah ngay.

²⁷ Ma dəba eye huwa a ge na, ndo niye a ye ngway a matagay. Ta həvad na, a ndzaharawa ada ta həpat na, a pədəkawa abəra ka mändzəhəre, a lətsawa ka mbəlom. Ahəl nakə faya ma giye andza niye na, hulfe nakə masləga aye a ndzohw ada faya ma gəliye. Nəngəye na, wu nakə a sləga aye faya ma gəliye ma kəkay na, a sər bay.

²⁸ Dala a ndzohwa ahaya wu niye ka gər bo ngay. A ndzohw a dazlay na, səmber aye ka me i bəd. Tsa na, a ye tə gər. Ma dəba eye na, a pa wur ada a nah lele.

²⁹ A nah tsa na, ndo i guvah a zla bembek ngay a ye mata dze na wu ngay niye hərwi həlay məpele wu abəra ka dala kə sla.»

Dzeke i wur i bəzanj

Mata 13.31-32,34; Luka 13.18-19

³⁰ Yesu a gwadatay sa: «Ka ndzəkitakway ha Bəy i Mbəlom sa tə mey? Ka dədəkwatay ha labara nakay a zləm a ndo hay na, ta dzeke waray?

³¹ Anəj Bəy i Mbəlom a ndzəkit bo sa na, andza wur i bəzanj. Ahəl nakə ta sləgiye mba na, mə walañ i wur i wu neheye ka mändzibəra tebiye na, nengeye tsekwenj.

³² Ane tuk na, ta sləga na, ma ndzohwiye. Kə ndzohw na, ma gəliye a ze ala neheye tə sləga ka dədanj aye tebiye. A təra andza gərdaf, dīyenj hay ta ngariye faya gay tay ada mezek eye ma gateye ngama.»

³³ Andza niye, Yesu a tsikawatay labara ngay a ndo hay tebiye na, ta dzeke andza nakay anəj eye. A tsikawatay na, wu nakə ndo neheye ta sliye faya mətsəne lele aye.

³⁴ Yesu a tsikawatay wu hay na, ze mətsike ta dzeke bay. A tsikawatay na, ta dzeke. Ane tuk na, ahəl nakə nətəye mahətəye ta gawla

ngay hay aye na, dzeke eye a say mægweɔe mey na, a dawatay ha tebiye.

*Yesu a gay me a vavəray
Mata 8.23-27; Luka 8.22-25*

³⁵ Pat eye niye huwa a ge na, Yesu a gwadətay a gawla ngay hay: «Łatsakwa! Takwa! Tasakwa a diye i dəlöv nenğed.»

³⁶ Tə lətse, tə gər tay ha ndo hay ka niye. Gawla ngay hay tə zla na ta kwalalanj i yam nakə nenğeye mə dəma aye. Siye i kwalalanj i yam mekeleñ eye hay andaya bəse ka təv ngay sa.

³⁷ Ahəl nakə faya ta diye, ta tasiye a diye i dəlöv nenğed aye na, vavəray bagwar eye a ge haladzay. Yam a tsal ka bo danğwala wekit wekit ada faya ma viye a kwalalanj i yam niye, mazlambar ma rahiye a dəma.

³⁸ Yesu na, nenğeye ngway duk ma dəba, mə huɔ i kwalalanj niye ada nenğeye mandzahəra eye. Gər ngay mapa eye ka təv gər. Gawla ngay hay ta dzədzar haladzay, ta pədeke ha abəra ka mändzehəre tə gwadəy: «Ndo matətike ndo, faya ka mətakweye na, a gaka mə gər təbədew?»

³⁹ Tsa na, Yesu a pədeke abəra ka mändzehəre. A lətse, a nğəraz ka mətasl, a gay me ada a gwadəy a dəlöv niye: «Ndzə dıkđık!» Kwayanñja mətasl a gər ha mäge. Məbəle i wuray kwa tsekweñ andaya sa bay.

⁴⁰ Tsa na, Yesu a gwadətay a gawla ngay hay: «Ka dzədzarum kate na, hərwi mey? Ka dzalum ga ha zuk bədaw?»

⁴¹ Kwayanñja ta dzədzar haladzay, tə gwad a bo mə walən tay: «Nakay i ngay ndo waray naka a gay me a mətasl ta yam na, tə gəsay me aye?»

5

*Yesu a mbəl ha gər mavuwe
Mata 8.28-34; Luka 8.26-39*

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ngay hay tə ndisl a diye i dəlöv niye. Təv eye niye ti ye a dəma aye na, dala i Geraseni hay. Tə ndisl a dəma na, tə mbəzlaw abəra mə kwalalanj i yam.

² Yesu a mbəzlaw abəra mə kwalalanj i yam na, kwayanñja ndo wuray a ndohwaw abəra mə walən i tsəvay hay, hərwi mede ka təv i Yesu. Ndowne niye na, məsəfəre lele bay eye mə bo.

³ A ndzawa na, mə walən i tsəvay hay. Ndəray kwa nəte a mba faya məgəse ada mədzewe na bay. Kwa mədzewe tə tsalalaw bəbay na, ndəray a mba faya bay.

⁴ Haɔe tə dzawaway na sik tə səselek ada tə paway tsalalaw a həlay. Wu neheye tə dzawa ha aye na, a nğəzlah ndərtsətsətse. Ndəray kwa nəte a mba faya məgəse na bay.

⁵ Ta huwa, kwa ta həpat a həhalawa na, mə walən i tsəvay hay ada mə mahəmba. A

həhalawa na, tə mawude eye ada a tawa bo ngay tə kwar tsurad tsurad.

⁶ Gər mavuwe niye a ngatay naha a Yesu dərəñ na, a hway ka təv ngay. A hway naha na, a dəkway gurmets a huvo.

⁷ Tsa na, a wuda ta gədanj, a gwad: «Nəkar Yesu Wawa i Mbəlom Fetek, ka wuda ka neñ na, mey? Amboh tə məzele i Mbəlom, kə genj wuray bay.»

⁸ A tsik andza niye na, hərwi Yesu a gwadəy: «Nəkar fakalaw, dara abəra mə bo i ndo nakay!»

⁹ Yesu a tsətsəh faya, a gwadəy: «Məzele yak way?»

Fakalaw a mbədəy faya a Yesu, a gwadəy: «Məzele ga Haladzay, hərwi nəmay haladzay.»

¹⁰ Tsa na, a gay amboh a Yesu haladzay hərwi ada Yesu mə həhar na dərəñ abəra ka dala niye bay tey.

¹¹ Azlakwa bay, mə mahəmba wuray ka təv eye niye na, mədərəs hay andaya faya ta tsəkuriye tay ha.

¹² Fakalaw niye hay mə bo i ndo niye tə gay amboh a Yesu, tə gwadəy: «Amboh, gər may ha namaā ye a bo i mədərəs tadaheye.»

¹³ Yesu a vəlatay tsəved. Tsa na, məsəfəre lele bay eye ti yaw abəra mə bo i ndo niye ti ye tə fələkwa a bo i mədərəs niye hay. Mədəras niye hay haladzay ta giye gwezem sulo ta hwayaw abəra ma tsaholok niye ti ye tə kuts a dəlöv, tə dze a dəma.

¹⁴ Ndo mətsakure mədərəs neheye tə ngatay andza niye na, ta hway, ti ye a wuzlahgəma mata dətay ha labara niye a ndo hay ada a ndo neheye nəteye dərəñ ta wuzlahgəma aye. Tsa na, ndo hay ti yaw mata zəbe naha ka wu naka a ge bo aye.

¹⁵ Ndo niye hay tə ndislew ka təv i Yesu na, tə ngatay a ndo nakə fakalaw hay tə ndzawa mə bo ngay haladzay aye. Tə ngatay na, mandza eye, peteked ka bo ada nenğeye lele bəna andza nakə a ndzawa aye bay. Tə ngatay andza niye na, ta dzədzar.

¹⁶ Ndo neheye labara i gər mavuwe ta mədərəs hay a ge bo ka dərə tay aye na, nəteye dərmaak ta təkəratay labara eye a ndo neheye ti ye naha, nəteye ta ngatay təbey aye.

¹⁷ Tə tsəne na, tə gay amboh a Yesu, tə gwadəy: «Amboh, do abəra ma gəma may.»

¹⁸ Ahəl nakə Yesu faya ma tsaliye a kwalalanj i yam aye na, ndo niye a mbəl hərwi fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ngay na, a gwadəy a Yesu: «Amboh nə paka bəzay tey?»

¹⁹ Ane tuk na, Yesu kə vəlay tsəved ka məpay bəzay bay. Yesu a gwadəy: «Do! Ta bəzay ha bo a ndo yak hay. Təkəratay ngwalak nakə Bəy Maduweñ a ge hərwi yak aye.»

²⁰ A tsәне andza niye na, a lətse a ye a dala nakə tə zalay Dekapol* aye. A ndisl a dəma na, a dazlay matəkəratay wu nakə Bəy Maduwenj a ge hərwi ngay aye. Ndo neheye tebiye tə tsәне labara niye na, a gatay masuwayan.

Yesu a mbəl ha dem i Dzayrus abəra ma mədahanj

Ngwas wuray dāvats eye mave kuro gər eye sulo

Mata 9.18-26; Luka 8.40-56

²¹ Ma daba eye na, Yesu ta gawla ngay hay tə maw tə kwalalanj i yam ka dəlov niye. Tə maw a diye neŋged. Tə ndisl a dəma na, ndo hay haladzay ti ye ka təv ngay. Ndo hay ti ye ka təv ngay na, neŋgeye ka me i dəlov niye mba.

²² Bəy i gay i mađuwule me wuray tə zalay Dzayrus, a ye naha dərma. A ngatay a Yesu na, a dəkway gurmets a huvo.

²³ A gay amboh a Yesu, a gwadaj: «Dem ga wuray hala bəy faya ma mətiye. Amboh, dara ta peŋ faya həlay ada mə mbəl tey.»

²⁴ Yesu a tsәне andza niye na, a həl bo, ti ye salamay.

Ahəl nakə faya ma diye na, ndo hay haladzay gədəbille tə pay bəzay ada faya ta ngədətsiye na kwa tə waray, tə waray.

²⁵ Ngwas wuray andaya dərma. Ngwas eye niye na, dāvats eye. Bambaz a mbədawayaw abəra mə huđ. Dāvats eye niye kə ndza faya mave kuro gər eye sulo.

²⁶ Ki ye ha a gay i ndo i sidem hay wal wal haladzay. A sa dərətsəteh kəriye bəna, kə huta zay bay. Kə dze ha suloy ngay haladzay ka sidem ada kə gay ngama kwa tsekwenj bay. Duh dāvats niye a zaka faya.

²⁷⁻²⁸ Ngwas niye a tsәне wu nakə ndo hay faya ta tsikiye ka gər i Yesu aye na, a ye a walanj i ndo niye hay Yesu mə dəma aye. A dzala mə gər ngay, a gwad: «Na lamay a peteked ngay na, na mbəliye segey.» Tsa na, a ye tsərid tsərid mə walanj i ndo niye hay. A ndisl bəse ka təv i Yesu ta dəba na, a lamay a peteked i Yesu.

²⁹ A ye a lamay nets na, kwayanŋa bambaz niye a mbədawayaw faya abəra a tərəts tsandzanj. A sər ha mə bo ngay na, kə mbəl abəra ma dāvats ngay niye.

³⁰ Kwayanŋa Yesu a sər ha gədanj ki yaw abara mə bo ngay. Tsa na, a mbədə me a diye i ndo neheye faya ta pay naha bəzay ma daba aye. A tsətsah, a gwad: «Maa lamay a peteked ga na, way?»

³¹ Gawla ngay hay ta mbədəy faya, tə gwadaj: «Ka gwadiye “Maa lemeŋ way” na, ka ngatay a ndo neheye haladzay faya ta ngədətsiye kar təbədew?»

³² Ane tuk na, Yesu a zəba dəre ka təv niye pərwasla hərwi ada mə ngatay a ndo nakə a lamay a peteked ngay aye.

³³ Ngwas niye a lamay a peteked i Yesu aye na, a dzədzar slađ slađ, hərwi a sər ha wu naka a ge bo tə neŋgeye. A ye a dəkway gurmets a huvo a Yesu. Tsa na, a daj ha wu nakə dedek aye a Yesu.

³⁴ Yesu a gwadaj: «Dem ga, mədzal gər yak kə mbəl kar ha. Do wu yak barbarra. Ka mbəl abəra ma dāvats yak nakay na, ka tor eye.»

³⁵ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikeye a ngwas niye andza niye na, ndo hay ti yaw mə gay i Dzayrus. Ti yaw na, ka təv i Dzayrus. Tə gwadaj: «Dem yak kə mət, ka wurdəye me a miter na, sa meriye?»

³⁶ Ane tuk na, Yesu na, kə pa gər ka bazlam tay niye bay. Yesu a gwaday a Dzayrus: «Kā dzədzar bay, dzala ha ka neŋ tsa na, tsiy.»

³⁷ Tsa na, a lətse, a ye. Ahəl nakə faya ma diye na, a gatay me a ndo hay ada tā zəŋgal na bay. A vəlay tsəved mede ka bo dziye na, a Piyer, a Yakuba ta malamar ngay Yuhana.

³⁸ Tə ndisl naha a gay i Dzayrus bəy i gay i mađuwule me na, Yesu a zəba dəre na, ndo hay faya ta tuwiye tanğof tanğof, siye hay faya ta tuwiye tə mawude eye ndəŋndəŋ.

³⁹ Yesu a ngatay andza niye na, a fəlakwa a gay, a ye naha a gwadatay a ndo neheye mə gay aye: «Mədzədəy ta mətuway nakay na, kemey? Wawa nakay na, kə mət bay, neŋgeye mandzahəra eye.»

⁴⁰ Ndo hay wuyi tə ngwasa faya. Tsa na, a həharataya ahaya abəra. Maa ləkaw ka təv ngay mə gay na, bəba ta may i wawa ta gawla ngay neheye mahkar ti ye ka bo dziye. Nəteye, ti ye tə fəlakwa a gay nakə wawa mahana eye mə dəma aye.

⁴¹ Tə ndisl naha na, Yesu a gəs dem niye abəra mə həlay ada a gwadaj: «*Talita kum!*» (Andza məgwede: «Dem, faya na gwadakeye, lətse!»)

⁴² Tsa na, dem niye kwayanŋa hurum a lətse. A ye tə sik ngay kuteŋ kuteŋ. Məve i dem niye na, kuro gər eye sulo. Tsa na, ndo niye hay tə ngatay a wu niye a ge bo aye na, a gatay masuwayan.

⁴³ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Wu nakay na ge aye na, kə dumay ha a ndəray bay.» A gwadatay a bəba ta may i dem niye: «Vəlumay wu mənday ada mə nda.»

6

Yesu ka dala i Nazaret

Mata 13.53-58; Luka 4.16-30

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ngay hay, tə lətse abəra ka təv niye, ti ye a gəma nakə Yesu a gəl mə dəma aye.

* 5:20 Dekapol na, gəma nakə dala mə dəma kuro aye.

² Pat i mazəzək w bo na, a ye a gay i mađuwule me. Mə đəma na, ndo hay haladzay. A đatay ha bazlam i Mbəlom. Tə tsəne bazlam i Mbəlom nakə a tsikatay aye na, a gatay hərəbəkka. Tə gwad: «A hutaw labara nakay na, mənğay? Maa vəlay ndaraw nakay na, way? Masuwayan nakay faya ma giye na, a yaw mənğay?

³ Nənğeyə na, ndo matsəsedə mayako bəda? Ada nənğeyə na, wawa i Mari bəda? Malamar nğay hay na, Yakuba, Zozes, Yuda ada Simon bəda? Malamar nğay dem aye hay dərma kə nəteye ka təv kway kanan, nəkway dziye bəda w?» Hərwi wu neheye tebiye ndo i Nazaret hay ta kərah məpe mədzal gər ka Yesu.

⁴ Yesu a gwadətay: «Ndo məde ha bazlam i Mbəlom na, ndo hay ta təma na ada tə đəslay ha gər kwa mənğay. Ane tuk na, ma gəma nğay mə walañ i ndo nğay hay ta malamar nğay hay na, tə đəslay ha gər bay.»

⁵ Hərwi niye, Yesu kə sla məge masuwayan i wuray kwa tsekwen bay tebiye. Wu nakə a ge aye na, a pa halay ka ndo wuray hay đəvats eye hay ada tə mbəl abəra ma đəvats.

⁶ Ka təv eye niye, a gay wadən wadən a Yesu hərwi nakə ta dzala ha bay aye. Tsa na, a ləse a ye a gəma mekelən eye hay bəse ta gəma nğay niye. A ye na, mata đatay ha bazlam i Mbəlom a ndo hay.

Yesu a slər gawla nğay hay kuro gər eye sulo

Mata 10.1,5-15; Luka 9.1-6

⁷ Pat wuray na, Yesu a zalatay a gawla nğay hay kuro gər eye sulo, a gwadətay: «Na sləriye kurom ha a gəma hay wal wal. Ka deyumeye na, sulo sulo.» Tsa na, a vəlatay gədañ ka mahəhere məsəfəre neh-eye nğwalak eye bay aye abəra ka ndo hay.

⁸ A gwadətay: «Ka deyumeye na, kə zlum wuray a həlay bay. Sakwal na, kə zlumeye kəla. Ane tuk na, kə zlum wu mənday bay. Kwa bəbəro, kwa suloy kə pum a gwezem bay.

⁹ Tahərak na, pum a sik, ane tuk na, kə həlum peteked i məkelkabo kurom hay sulo, sulo bay.»

¹⁰ Yesu a gwadətay sa: «Ka ndislum a gəma nakə ka deyumeye a đəma aye na, ndzum mə gay nakə ta təma kurom tə mənğwese aye. Kə yum kurom abəra mə gay niye bəse tsa bay. Ndzum mə đəma hus a pat nakə ka deyumeye a gəma mekelən eye.

¹¹ Tadə ndo i gəma niye ka deyumeye a đəma, ta təma kurom bay ada ağəna ta kərah məpe zləm ka bazlam kurom na, dum kurom abəra ma gəma niye. Ahəl nakə ka yumaw kurom, nəkurom ka tsəved mazlambar ka gərume ye ha tsəved i gəma niye na, tətəkum ha bətekwew i gəma niye abəra ka

sik kurom hay. Niye na, ta səriye ha ta təma kurom bay.»

¹² Yesu a ndəvatay ha me nğay niye a tsikatay aye na, tə həl bo ti ye. Tə ndisl a gəma niye hay na, ta dazlay a məde ha bazlam i Mbəlom a ndo hay. Tə gwadətay a ndo i gəma niye hay: «Mbədum ha mede kurom»

¹³ ada ta həhar fakalaw abəra ka ndo hay. Tə fada mal ka ndo neheye đəvats eye hay aye. Tə mbəl tay ha abəra ma đəvats niye. Ndo neheye tə mbəl tay ha aye na, nəteye haladzay.

Herod ta Yuhana madzəhubə ndo a yam Mata 14.1-12; Luka 3.19-20, 9.7-9

¹⁴ Yesu a đə a zləm haladzay a gəma hay wal wal tebiye. Kwa bəy nakə tə zalay Herod aye kə tsəne labara i Yesu dərma k.

Ndo mekelən eye hay tə gwad ka Yesu: «Nənğeyə na, Yuhana madzəhubə ndo a yam kə ləsew abəra ma mədahañ. Hərwi niye nakə a huta gədañ ka məge masuwayan.»

¹⁵ Siye hay na, tə gwad: «Nənğeyə na, Eliya ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye ahəl niye.»

Siye hay tə gwad: «Nənğeyə na, ndo i maslañ i Mbəlom nəte mə walañ i ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye aye.»

¹⁶ Herod a tsəne andza niye na, a gwad: «Ndo niye na, Yuhana nakə ahəl niye na đəs faya abəra gər eye na, kə ləsew abəra ma tsəvay.»

¹⁷ Herod a tsik andza niye na, hərwi maa vəl tsəved ka məgəse Yuhana na, bo nğay eye. Tə gəs na ada tə pa na a dangay. Tə pay səselek a sik. Herod a ge andza niye na, hərwi Yuhana a gay me ka mabuwe Herodiyad nğwas i malamar nğay nakə tə zalay Filip aye.

¹⁸ A gəs Yuhana a pa na a dangay na, hərwi Yuhana a gwadətay: «Bazlam i Mbəlom a ge me ka mabuwe nğwas i malamar yak.»

¹⁹ Yuhana a tsik andza niye na, a ndalay a Herodiyad. A say həbə məkəde Yuhana. Herodiyad a sla məkəde na Yuhana bay na, hərwi Herod.

²⁰ Hərwi mey na? Herod na, a dzədzaraway a Yuhana. A dzədzaraway na, a sər ha Yuhana na, nənğeyə ndo lele eye, kə ge mənese bay. Herod a ge faya me hərwi ada tə kəd na bay. A tsəne andza niye na, a dzədzar haladzay. Həbə đuh a pawa zləm ka bazlam i Yuhana na, lele. Aya ane a sla faya matəme bay.

²¹ Pat eye andaya na, Herodiyad a huta tsəved ka məkəde Yuhana tuk. Pat eye niye na, Herod a ge magurlom i pat i məwe nğay. A zalatay a ndo nğay neheye bagwar eye ma məsler ka dala nğay aye. A zalay a bagwar i sidzew hay ada ta ndo neheye ka dala i

Galile mæzele tay a dā a zləm aye. Ti ye naha tebiye a magurlom niye.

²² Anāke na, dem i Herodiyad niye a ye, a faləkwa ka tøv i ndo neheye mahaya gər eye. A ye naha na, a dazlay a mähetse. Mähetse i dem niye a hats eye na, a le ka bəy ta ndo neheye a zalatay a magurlom aye. Bəy a zalay a dem niye a gwaday: «Nəkar na, tsətsah fagaya wu nakə a saka aye, na vəlakeye.»

²³ A mbaday tsad tsad, a gwaday: «Kwa mey mey! Ka tsətsah na, na vəlakeye. Kwa dala, na dəsakeye faya abəra, na vəlakeye ha a nəkar ka ləviye.»

²⁴ Tsa na, dem niye a yaw abəra, a ye ka tøv i may ngay. A gwaday a may ngay: «May ga, bəy a gwedəŋ “Tsətsah wu nakə a saka aye, na vəlakeye” na, na tsətsah faya na, mey?»

May ngay a gwaday: «Tsətsah na, mā dəsaka gər i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam.»

²⁵ Dem niye a ma ta bəse ka tøv i bəy. A ye naha a tsətsah wu nakə a say aye tuk. A gwaday a bəy: «A seŋ na, vələŋ gər i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ka bəgəlam anəke kiyye.»

²⁶ Bəy a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay, hərwi a say məkədə na Yuhana bay. Kwa a ndalay bəbay na, a sla makərahay ha bay hərwi ḅa ka mbərəm məmbede kame i ndo neheye mazala eye a magurlom aye.

²⁷ A zalay a sidzew ngay nətə, a gwaday: «Do bəse! Tā dəsaw gər i Yuhana madzəhuḅe ndo a yam ada kā pa ahaya ka bəgəlam.» Sidzew niye a ye. A ye naha na, a faləkwa a gay i danğay, a dəs gər i Yuhana.

²⁸ Tsa na, a pa ahaya ka bəgəlam. A zla ahaya a vəlay a dem niye. Dem niye a təma, a ye ha a vəlay a may ngay dərma.

²⁹ Gawla i Yuhana hay tə tsəne, ta dəs gər abəra ka Yuhana na, ti yaw tə zla ahaya mədahan i Yuhana abəra ma danğay, tə pa na a bəd.

Tapa i daf zləm tə kələf sulo

Mata 14.13-21; Luka 9.10-17; Yuhana 6.1-14

³⁰ Yesu ka slər ndo i maslaŋ ngay hay mata dā ha bazlam i Mbəlom. Anəke na, tə maw tuk. Tə maw ka tøv i Yesu, ta təkəray wu nakə tə gaw aye ada tə matətike nakə ta tətikatayaw a ndo hay aye.

³¹ Azlakwa bay ka tøv nakə nətəye mə dāma aye na, ndo hay haladzay faya ta diye naha ka tøv tay ada siye hay haladzay faya ta mbədiye gər wu tay. Yesu ta gawla ngay hay ta huta həlay i mände wu mənday kwa tsekweŋ bay tebiye. Yesu a zəba faya andza niye na, a gwadətay a gawla ngay hay: «Takwa kway abəra kanan, takwa a tøv nakə ndo hay andaya bay aye ta zəzukwakwa bo mə dāma.»

³² Tsa na, tə lətse, tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye a tøv nakə ndəray andaya mə dāma bay aye.

³³ Ahəl nakə faya ta diye na, ndo hay haladzay ta ngatatay faya ta diye. Tə sər ha faya ta diye wu tay. Tsa na, ndo hay ti yaw abəra ma gəma hay wal wal ta hway ta sik, ka məndisle a tøv nakə Yesu ta gawla ngay hay ta diye a dāma aye.

³⁴ Yesu ta gawla ngay hay tə ndisl naha na, Yesu a mbəzlaw abəra ma kwalalaŋ i yam. A zəba dərə na, ndo hay mbərəzəzza mahaya gər eye. A zəba fataya na, tə gay mə bo haladzay. Hərwi ndo neheye ta ndzəkət bo na, andza təbəŋ neheye ndo mətəkure tay andaya bay aye. Tsa na, a dazlay mətəsikətay labara hay wal wal haladzay.

³⁵ Mazlambar huwa faya ma giye na, gawla a Yesu ta handzəd ka tøv i Yesu tə gwaday: «Anəke huwa kə ge ada tøv nakay kəsaf na, kəkay? Ndo neheye tebiye ta ndeyeweye wu mənday na, mənggay?»

³⁶ Ngama gwadətay tā ye mata səkəmw wu mənday ma wuzlahgəma ada mə gay i ndo neheye tə mbay naha a wuzlahgəma aye.»

³⁷ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Nəkurom eye vəlumatay wu mənday!»

Gawla ngay hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəmaa hutaweye dala masəkəmw wu mənday a ndo neheye dā ta rahiye na, mənggay?»

³⁸ Yesu a gwadətay: «Tapa i makwala nakə andaya fakuma aye na, nday? Ehey! Dum, zəbum ahaya tədāy!» Tə tsəne andza niye na, ti ye ta zəba ka makwala niye, nətəye tapa nday.

Ta zəbaw faya na, ti yaw tə gwaday a Yesu: «Makwala andaya na, tapa zlam tə kələf sulo.»

³⁹ Ma dəba eye, Yesu a gwadətay: «Dum naha gwadumatay a ndo hay tā ndza ka bərək ka bərək, ka guzer.» Guzer niye na, beremeffe a ndzohwaw mba.

⁴⁰ Gawla i Yesu hay tə tsikatay a ndo niye hay andza niye. Tə ndza ka guzer niye. Ta nar bo na, siye nətəye temerre temerre. Siye hay kuro kuro zlam kuro kuro zlam.

⁴¹ Tə ndza na, Yesu a həl tapa i makwala niye zlam tə kələf niye sulo aye. Tsa na, a zəba dərə a mbəlom, a gay naha sisə a Mbəlom. A ndəv ha məgay naha sisə a Mbəlom na, a ngəna ha makwala niye. A vəlatay a gawla ngay hay, a gwadətay: «Vəlumatay a ndo hay.» Tsa na, ti ye ta ngənatay a ndo neheye mandza eye tebiye. Yesu a həl kələf neheye sulo aye, a ngənatay ha faya a ndo niye hay mandza eye tebiye sa.

⁴² Kwa way a nda makwala niye tə kələf eye ka mərəhe.

⁴³ Ma dāba eye na, gawla i Yesu hay, ti ye naha, t̄a hayay ḡar a siye i makwala t̄a k̄alef eye nak̄a l̄akaw aye. T̄a hayay ḡar na, a rah a gwan̄ kuro ḡar eye sulo.

⁴⁴ Ndo neheye tebiye t̄a nda makwala niye aye na, hasl̄aka hay na, gwezem zlam.

*Yesu a ye ka ḡar i yam t̄a sik
Mata 14.22-33; Yuhana 6.15-21*

⁴⁵ Ma dāba eye kwayan̄ja na, Yesu a gwadatay a gawla hay ngay: «Tsalum a kwalalan̄ i yam, dum ka ḡar i d̄alov nakay a diye nenged̄. Ka deyumeye na, a diye i ḡama i Betesayda. Dum kame! Na ndziye kurom naha a d̄ama.» Tsa na, t̄a l̄atse ti ye. Yesu na, a tsikatay me a ndo neheye a ndatay ha wu m̄anday aye. A gwadatay: «Dum kurom a m̄atagay kurom hay tuk.»

⁴⁶ Ma dāba eye na, ndo neheye ti ye wu tay na, Yesu a tsal a tsaholok. A ye na, mata d̄uwule me.

⁴⁷ H̄evad̄ a ge na, ah̄al nak̄a gawla i Yesu hay faya ta diye, t̄a ndisl a wuzlah i d̄alov. Yesu na, nen̄geye mah̄an̄geye ka dala mba, k̄a h̄al bo mede zuk bay.

⁴⁸ Gawla ngay hay faya ta giye d̄arets̄atseh h̄arwi m̄etasl a ge ta ḡedan̄j ta diye tay, a say m̄ame ha kwalalan̄ i yam ta d̄aba. Yesu a ngatay na, n̄ateye faya ta siye d̄arets̄atseh. Mb̄alomda i dzagulok m̄azlehe na, Yesu a h̄al bo a ye ka t̄av tay ts̄epak ts̄epak ka ḡar i yam t̄a sik. A h̄andz̄ad̄ b̄ase ta n̄ateye na, a say m̄alahatay kame.

⁴⁹ T̄a ngatay a Yesu faya ma diye ka ḡar i yam t̄a sik na, t̄a gwad̄ ma giye na, wu mat̄ere ka ndo. Ta wuda.

⁵⁰ N̄ateye niye tebiye t̄a ngatay na, ta dz̄adzar haladzay.

Ane tuk na, nen̄geye a tsikatay naha me, a gwadatay: «Tete kurom! K̄a dz̄adzarum bay. Nakay na, nen̄!»

⁵¹ Tsa na, a h̄andz̄ad̄ ka t̄av i kwalalan̄ i yam. A tsal ka t̄av tay a kwalalan̄ i yam na, m̄etasl a ndza d̄ed̄ik. Tsa na, a gatay h̄ar̄b̄ab̄akka a gawla ngay hay.

⁵² A gatay h̄ar̄b̄ab̄akka na, h̄arwi ta s̄ar ha ḡedan̄j i Yesu zuk bay. Kwa masuwayan̄ nak̄a Yesu a ge ta wu m̄anday aye b̄abay na, huya ta pa na a m̄adzele ḡar tay bay, h̄arwi ta kula ha ḡar tay.

Yesu a mb̄al tay ha ndo i d̄avats hay ma Genesaret

Mata 14.34-36

⁵³ Ma dāba eye nak̄a Yesu ta gawla ngay hay t̄a tas ab̄era ma d̄alov niye aye na, t̄a ndisl a ḡama eye andaya t̄a zalay Genesaret. T̄a ndisl a d̄ama na, t̄a b̄ar na, kwalalan̄ i yam tay ka p̄ep̄ez i d̄alov niye.

⁵⁴ T̄a mb̄azlaw ab̄era ma kwalalan̄ i yam na, ndo neheye ma ḡama niye aye t̄a s̄ar na Yesu.

⁵⁵ Ta hway m̄azalatayaw a ndo hay kwa m̄an̄gay kwa m̄an̄gay, ta h̄elatay ahaya ndo i d̄avats hay a Yesu. Kwa ma ḡama waray waray Yesu a yawa na, t̄a h̄alaway naha ndo i d̄avats hay ta sl̄alah.

⁵⁶ Kwa Yesu a ye na, a ngay, kwa a ḡama wawa eye, kwa a ḡama bagwar eye, kwa ndo neheye mandza eye ma d̄aba i ḡama aye b̄abay na, ndo hay t̄a haya ḡar ka t̄av m̄ahay ḡar. T̄a h̄alawayaw ndo i d̄avats hay. T̄a gaway amboh a Yesu h̄arwi ada m̄a v̄elatay ts̄aved̄ a ndo i d̄avats hay t̄a lamay na, a me i peteked̄ ngay tsa. Ndo neheye ta lamay aye na, n̄ateye tebiye ta mb̄al.

7

Farisa hay t̄a kule tay

Mata 15.1-20

¹ Pat wuray na, Farisa hay ta ndo m̄adz̄angawa bazlam i Mb̄alom mapala eye, t̄a yaw ma Zerozelem. T̄a yaw t̄a haya ḡar ka t̄av i Yesu.

² T̄a ngatay a siye i gawla i Yesu hay na, t̄a nda wu m̄anday andza niye ze m̄abere h̄alay. Andza m̄agwed̄e na, ta bara h̄alay andza nak̄a kule i b̄aba t̄ate tay hay a tsikatay aye bay.

³ H̄arwi mey na, Farisa hay n̄ateye ta Yahuda hay tebiye na, t̄a d̄aslaway ha ḡar a kule i b̄aba t̄ate tay hay. Ta bara h̄alay lele andza nak̄a m̄a kule tay bay na, ta ndiye d̄af bay.

⁴ Tad̄a ta m̄aw m̄a luma na, ta bariye h̄alay t̄eday ada ta ndiye d̄af. Sa na, t̄a d̄aslaway ha ḡar a siye i kule tay hay wal wal, andza matsekede ḡase, ḡazla ta s̄anḡale i b̄are.

⁵ An̄eke na, Farisa hay ta ndo m̄adz̄angawa bazlam i Mb̄alom mapala eye ta tsatsah ka Yesu, t̄a gwaday: «Gawla yak hay t̄a d̄aslay ha ḡar a kule i b̄aba t̄ate kway t̄abey na, kemey? T̄a nda d̄af ze m̄abere h̄alay andza i kule i b̄aba t̄ate kway hay na, kemey?»

⁶ Yesu a ts̄ane andza niye na, a mb̄adatay faya, a gwadatay: «N̄akurom na, ndo i b̄ab̄erek hay andza nak̄a Ezay ndo maslan̄ i Mb̄alom a watsa ah̄al niye! A watsa na, Mb̄alom a gwad̄:

“Ndo neheye ta zembeden̄j na, t̄a bazlam d̄ekdek tsa,

d̄arev tay na, d̄aren̄j t̄a nen̄j.

⁷ N̄ateye faya ta zembeden̄je k̄ariye, ane tuk na, k̄ariye b̄ona dedek bay.

Wu nak̄a faya ta t̄atikateye a ndo hay aye na, bazlam mapala eye i ndo hay tsa.*”

⁸ Yesu a gwadatay sa: «Ka ḡarum ha bazlam i Mb̄alom mapala eye h̄arwi m̄ad̄aslay ha ḡar a kule i ndo hay d̄uh na, k̄okay!»

⁹ A gwadatay sa: «Asah! Ka ḡarum ha bazlam i Mb̄alom mapala eye na, d̄aren̄j t̄a

* 7:7 Ezay 29.13.

nəkurom, hərwi məgay gər a kule i bəba tətə kurom hay lele düh!

¹⁰ Musa a gwad: “Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak bədaw!”[†] A gwad sa: “Ndowney kə tsaday a bəba nğay ta may nğay na, kuton tã kad na bədaw!”[‡]

¹¹ Nəkurom na, ka təmum bazlam nakay bay. Nəkurom faya ka tətikumatay a ndo hay na, kule i *kurban* tə mægweđe a bəba kurom ta may kurom na: “Wu nakə na sliye faya məvəlaka hađe hərwi madzəne kar aye na, *kurban*” (andza mægweđe zlele nakə mavəla eye hərwi Mbəlom aye).

¹² Ma dāba eye na, a sakum ndo mã dzəna bəba nğay ta may nğay sa bay.

¹³ Andza niye, faya ka nasumeye ha bazlam i Mbəlom tə kule nakə faya ka tətikumatay a ndo hay aye. Ada faya ka gumeye wu hay haladzay andza nakay sa.»

¹⁴ Ma dāba eye na, Yesu a zalatay a ndo hay. Ti ye naha ka təv nğay. Ti ye naha na, a gwadatay: «Nəkurom tebiye pum zləm ada tsənum wu nakay.

¹⁵ Wu nakə ndo ma ndiye a hud aye na, ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom bay. Mata nas ha ndo na, wu nakə a yaw abəra mə dərev i ndo aye.

¹⁶ [Ndo nakə zləm andaya faya na, mã tsəne!]

¹⁷ Yesu a ndəv ha andza niye na, a ye nğway a gay. Gawla nğay hay ta zəngal na a gay. Ti ye naha ta tsətsah tə gwaday: «Dzeke nakə meenen ka tsik aye na, mbədaw bo na, kəkay?»

¹⁸ Yesu a gwadatay: «Nəkurom dərma na, ka sərur bədaw? Wu mənday nakə ndo ma ndiye a hud eye na, ma nasiye ha dərev i ndo zezeñ bay.

¹⁹ Hərwi wu mənday nakə ndo zezeñ a nda aye na, a ye a dərev bay. A ye na, a kutes tsa ada ma deyeweye abəra mə bo.»

Bazlam i Yesu nakay a dā ha na, kwa wu mənday waray waray na, ndo ma ndiye.

²⁰ Yesu a gwadatay sa na: «Wu nakə ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom aye na, wu nakə a yaw abəra mə dərev aye.

²¹ Hərwi mədzal gər lelebay eye a yaw na, abəra mə dərev. Ta diye a mede nakə nğwalak eye bay aye, mäge makal, məkəde gər i ndo,

²² mäge madama, məwe bor ka wu i ndo, mäge sewed, məvatay gər a ndo hay, mäge zlərwek, mäge sələk, mənğəlay bəzay a ndo hay, mədəslay ha gər a bo, matere ha bo andza gər mavuwe.

²³ Wu neheye tebiye lelebay aye na, a yaw abəra mə bo i ndo zezeñ. Wu neheye lelebay aye na, ma nasiye ha ndo ka təv i Mbəlom.»

*Nğwas Kanan wuray a dzala ha ka Yesu
Mata 15.12-28*

²⁴ Ma dāba eye na, a lətse a ye abəra ka təv niye. A ye ka dala i Tir ada a Sidon. A ye a gay eye andaya mə dāma. A ye a dāma na, a say hađe ndəray mã sər ha nəngeye ka niye bay. Ane tuk na, nəngeye na, a sla məngehe bo bay.

²⁵⁻²⁶ Nğwas wuray andaya ka dala i Tir eye niye. Nəngeye na, slala i Yahuda hay təbey. Tə wa na ma gəma nakə tə zalay Fenisi aye. Fenisi na, nəngeye ka dala i Siri. Nğwas eye niye na, dem nğay andaya mahorvov a gay. A tsəne labara i Yesu nakə ndo hay faya ta tsikiye na, a ye ka təv i Yesu ta bəse. A ye naha a dəkway gurmets a Yesu, a gwaday: «Amboh! Fakalaw faya ma giye ha dərətsətseh tə dem ga, həhar faya abəra tey.»

²⁷ Ane tuk na, Yesu a gwaday a nğwas niye na, «Gər ga ha! Neñ na, na dzəniye slala ga təday andza nakə ta vəlatəye wu mənday a wawa hay aye təday ada tã rah. Məzle wu mənday i wawa hay məkalatay a wawa i kəra hay na, lele bay.»

²⁸ Nğwas a mbəday faya, a gwaday: «Andza niye, bəy ga. Kwa neñ Yahuda hay bay bəbay na, ka sliye faya madzəne ga segey. Hərwi kwa wawa hay faya ta ndiye wu mənday na, nakə a dədaw fataya abəra mə bazlam aye na, wawa i kəra hay ta paliye, ta ndiye bədaw?»

²⁹ Yesu a tsəne andza niye na, a gwaday a nğwas: «Bazlam yak nakə ka mbədeñew faya ye na, lele. Do a mətəgay, fakalaw ki yaw abəra mə bo i dem yak.»

³⁰ Tsa na, nğwas niye a maw a mətəgay na, dem nğay mahəna eye ka təv məhəne. Fakalaw ki ye faya abəra.

Yesu a mbəl ha ndo wuray madəngəzlak eye

³¹ Ma dāba eye na, Yesu a lətse abəra ma gəma i Tir. A həl bo, a ye ta gəma eye andaya tə zalay Sidon ada ta dala nakə tə zalay Dekapol aye. A yaw tə dāma na, hərwi məmaw ka tsakay i dəlov i Galile.

³² A ndislew a dāma na, tə zlay naha ndo wuray mandək aye. Tə gay amboh a Yesu, tə gwaday: «Amboh! Pa həlay ka ndo may nakay ada mã mbəl abəra ma dəvats nğay nakay tey.»

³³ Tsa na, Yesu a gay wiyaw a mandək niye mahəngeye, ti ye dərən abəra ka təv i ndo hay. Ti ye naha na, a pay wur həlay a zləm i mandək niye. A pay wur həlay na, a zləm sulo sulo. A tuf slesləf ka wur həlay a lamay ha a dərneh i ndo niye.

³⁴ Tsa na, a zəba dəre a mbəlom. A ma ha məsəfəre nğək a bəzihud. Tsa na, a gwaday a ndo niye: «*Effata!*» Andza mægweđe: «Zləm yak mã həndək!»

[†] 7:10 Madayaw abəra ma Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16. [‡] 7:10 Madayaw abəra ma Ezipt 21.17; Levitik 20.9.

³⁵ Kwayan̄na zləm i ndo niye a händək. A tsəne zləm lele tuk. Wu nakə a ɓaray na ɗərneh a tsik ha me lelebay eye na, a pəla tuk. A tsik me wulan̄an̄a lele tuk.

³⁶ Ma ɗəba eye na, Yesu a gatay me a ndo niye hay tebiye, a gwadətay: «Kā ɗum ha wu nakə na ge aye a ndaray bay.» Yesu a gatay me mæde ha na, nəteye tə zaka ha mæde ha wu i Yesu niye a giye ɗuh.

³⁷ Wu nakə Yesu a ge aye na, a gatay masuwayan̄ a ndo hay. Tə gwad: «Wu nakə Yesu a ge tebiye aye na, lele haladzay. Nen̄geye na, kwa ndo mandək eye hay, ka händəkətatay na zləm, tə tsəne zləm lele. Kwa ndo neheye tə tsik me bay aye na, ka lambadətay ha ɗərneh tay, tə tsik me lele.»

8

Ndo hay gwezem fad Yesu a vəlatay wu mənday

Mata 15.32-39

¹ Pat wuray na, ndo hay haladzay tə haya gər ka təv i Yesu sa. Yesu a zəba fataya na, may a wur fataya. Ada wu mənday andaya fataya bay. Yesu a zalatay a gawla ŋgay hay, a gwadətay:

² «Ndo neheye na, tə geŋ mə bo haladzay, hərwi anan̄ məhəne mahkar na, nəteye ka təv ga ada wu mənday andaya fataya bay.

³ Na gwadətay: “Dum kurom ze mən̄de wu mənday” na, may ma kəɗiye tay ha ka tsəved, ta ndisliye a mətəgay tay hay bay. Hərwi ndo siye hay mə walan̄ tay na, nəteye ɗərəŋ.»

⁴ Gawla ŋgay hay ta mbəɗay faya, tə gwadətay: «Anəkə mə kəsaf nakay na, ka hutakweye wu mənday ɗa məvəlatay a ndo neheye na, mən̄gay?»

⁵ Yesu a tsətsah ka gawla ŋgay hay, a gwadətay: «Makwala andaya fakuma na, tapa nday?»

Tsa na, ta mbəɗay faya, tə gwadətay: «Makwala andaya famaya na, tapa tasəla.»

⁶ Tsa na, Yesu a gwadətay a ndo niye hay tə ndza ka dala. A ye, a həlaw makwala neheye tapa tasəla aye. A gay naha sisəe a Mbəlom. A gay naha sisəe a Mbəlom na, a ŋgəna ha ɗaf niye, a vəlatay a gawla ŋgay ada tə vəlatay a ndo hay tebiye. Gawla ŋgay hay tə vəlatay makwala niye a ndo hay.

⁷ Kələf andaya ka gawla ŋgay hay tsakway sa. Yesu a həl kələf niye, a gay naha sisəe a Mbəlom. A vəlatay a gawla ŋgay hay. A gwadətay: «Ŋgənumatay a ndo hay ɗərmak.»

⁸ Makwala tə kələf niye na, kwa way a nda ɓəh ɓəh ka mərəhe. Gawla i Yesu hay tə hayay gər a bəmalə nakə a ləkaw aye na, kətəh tasəla.

⁹ Ndo neheye tə nda ɗaf aye na, ta giye gwezem fad.

Ma ɗəba eye na, Yesu a gwadətay: «Dum kurom tuk!»

¹⁰ Tsa na, Yesu a tsal ŋgway a kwalalan̄ i yam ta gawla ŋgay hay. Ti ye a gəma wuray tə zalay Daləmanuta.

Farisa hay ta tsətsah masuwayan̄ ka Yesu

Mata 16.1-12

¹¹ Tə ndisl a Daləmanuta na, Farisa hay ti ye naha ka təv tay. Ti ye naha na, ta ɗazlay mətsike me ta Yesu, hərwi a satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah ka Yesu, tə gwadətay: «Gamay masuwayan̄ nakə ma ɗiye ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»

¹² Yesu a tsəne bazlam tay nakə tə tsik aye na, a ma ha məsəfəre ŋgak a bəzihud, a gwadətay: «Nəkurom ndo neheye tə ɗere ka tsətsahumeye masuwayan̄ sa na, kemey? Anan̄ na tsikakumeye ta dedək: ɗada ndaray ma gakumeye masuwayan̄ bay!»

¹³ Tsa na, Yesu a gər tay ha. A tsal ŋgway a kwalalan̄ i yam, a ye a tas abəra ma ɗəlov niye a ɗiye nen̄ged.

¹⁴ Gawla i Yesu hay ta zəba wu tay hay na, ta mətsa ha gər tə məsəkəme makwala. Andaya fataya mə kwalalan̄ i yam na, tapa nətə tsa.

¹⁵ Ahəl nakə faya ta ɗiye na, Yesu a gatay ɗaf, a gwadətay: «Gum metsəhe! Tsəpum gər kurom abəra ka gəde i Farisa hay tə bəmalə i Herod.»

¹⁶ Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walan̄ tay. Tə gwad: «A tsikakway na, hərwi nakə makwala andaya fakwaya bay aye!»

¹⁷ Tsa na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə faya ta miye ha a bo mə walan̄ tay aye. A gwadətay: «Ka ŋgurumeye bo kurom hərwi makwala naka andaya fakuma bay aye na, kemey? Ada ka tsən̄um zuk bəɗaw? Ka pum a mədzal gər kurom təbədew? Mədzal gər kurom na, məɗərəzla eye kəla ɗaw?»

¹⁸ «ɗere andaya fakuma ada kə ŋgatumay a ɗere bəɗaw? Zləm andaya fakuma hərwi mətsəne ada kə tsən̄um bəɗaw?»

«Ada kə makumaw a gər təbədew?»

¹⁹ Na ge tə makwala na, kəkay? Na ŋgəna ha makwala tapa zlam na, ndo hay gwezem zlam tə nda bəɗaw? Ada nakə a ləkaw ka hayumay gər na, gwan̄ nday?»

Ta mbəɗay faya, tə gwadətay: «Gwan̄ kuro gər eye sulo.»

²⁰ Yesu a gwadətay sa: «Makwala neh-eye tapa tasəla aye na ŋgənatay a ndo hay gwezem fad aye na, nakə a ləkaw a rah na, kətəh nday?»

Ta mbəɗay faya, tə gwadətay: «Kətəh tasəla.»

²¹ Yesu a gwadətay: «Aya! Ada ka sər̄um ha sa bəɗaw?»

Yesu a mbəl ha guluf

²² Tsa na, tã ndisl a gãma wuray tã zalay Betesayda. Mã dãma na, tã gãsay naha hãlay a ndoweye andaya guluf eye ka tãv i Yesu. Tã gay amboh a Yesu. Tã gwaday: «Tatal ka ndo may ananj ada mã ngatay a dãre tey.»

²³ Yesu a gãs ndo niye guluf eye mã hãlay, a ye ha abãra ma wuzlahgãma. Ti ye naha na, Yesu a tuf slesle6 ka dãre i guluf niye. A pa faya hãlay, a tsãtsah faya a gwaday: «Ka ngatay a wu dãw?»

²⁴ Guluf niye a zãba dãre na, a gwaday a Yesu: «Na ngatay a ndo hay. Na ngatatay na, andza gãrdãf hay, ane tuk na, faya ta diye.»

²⁵ Tsa na, Yesu a pay halay ka dãre sa. Dãre i guluf niye na, a mbãl lele. A ngatay a dãre kulir kulir tuk.

²⁶ Yesu a gwaday: «Anãke na, do wu yak a mätagay tuk. Kã ye ta wuzlahgãma bay kãla.»

*Piyer a da ha Yesu nenjeyeye Kãriste
Mata 16.13-20; Luka 9.18-21*

²⁷ Ma dãba eye na, Yesu ta gawla ngay hay tã lãtse, ti ye abãra ma gãma niye. Ti ye a gãma neheye base ta mbay naha a gãma i Sezare Filipi aye. Ahãl nakã nãteye ka tsãved faya ta diye na, Yesu a tsãtsah ka gawla ngay hay, a gwadatay: «Ndo hay tã gwad fagaya nen na, way?»

²⁸ Ta mbãday faya tã gwaday: «Siye hay tã gwad nãkar na, Yuhana madzãhu6e ndo a yam, ndo mekenj eye hay tã gwad nãkar na, Eliya, siye hay tã gwad nãkar na, nãte mã walañ i ndo mãde ha bazlam i Mbãlom hay.»

²⁹ Yesu a tsãtsah fataya, a gwadatay: «Ada nãkurom ka gwadum i kurom, nen na, way?»

Tsa na, Piyer a mbãday faya, a gwaday: «Nãkar na, Kãriste.»

³⁰ Tsa na, Yesu a gatay me, a gwadatay: «Kã tsikumay a ndãray bay.»

*Yesu a da ha mãmate ngay
Mata 16.21-28*

³¹ Tsa na, Yesu a pa bo ka mãtsikatay me a zãm. A gwadatay: «Nenj Wawa i Ndo na, kutonj na siye dãretsãseh haladzay. Bagwar hay i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom ta ndo neheye tã dzãngãwa bazlam i Mbãlom mapala eye ada siye i madugula hay na, nãteye ta wudiye ga bay. Ta kaliye ga ha, ta ta kãdiye ga. Ane tuk na, na hãniye sulo mamahkar eye na, na lãtseweye abãra ma mãdahanj.»

³² A datay ha parak parak lele ka hãmbãr mãtsikatay bay.

Tsa na, Piyer a zalay kãtsah mahãnjeyeye, a gay me.

³³ Yesu a mbãda me ka tãv i gawla ngay siye hay. A zãba naha fataya. A gay me a Piyer, kutik kutik, a gwaday: «Do abãra ka tãv ga.

Do a dãba, nãkar na, Fakalaw. Ka dzala gãr andza Mbãlom bay, ka dzala gãr na, andza i ndo zezenj.»

³⁴ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay ta gawla ngay hay. A gwadatay a nãteye tebiye: «A say a ndoweye mãpenj bãzay na, mã gãr ha wu nakã a say a dãrev ngay aye. Mã zla mayako mazlãmbãda eye ada mã penj bãzay.*

³⁵ Andza niye, ndo nakã a say mãtãme ha mãsãfãre ngay aye na, mã dziye ha dũh. Ane tuk na, ndo nakã mã dziye ha mãsãfãre ngay hãrwi ga ada hãrwi Labara Ngwalak eye na, mã tãmiye ha dũh.

³⁶ Tadã ndoweye kã huta zlele i mãndzibãra tebiye a nenjeyeye, ane tuk na, kã dze ha mãsãfãre ngay na, ngama ngay aye na, mey?

³⁷ Wu andaya nakã ndo zezenj mã sliye faya mãvãle hãrwi mãmbãda ahaya mãsãfãre ngay aye dãw?

³⁸ «Nãkurom ndo neheye anãke aye, nãkurom na, mã walañ i ndo neheye tã sãr Mbãlom bay, faya ta giye mezeleme aye. Tadã ndoweye ka kãrah ga ada kã datay ha bazlam ga a ndo hay bay na, nenj darmak na ta kãrahiye na. Na ta kãrahiye na na, ahãl nakã nenj Wawa i Ndo na deyeweye ta mãzla6 i Bãba Mbãlom ada ta gawla i Mbãlom hay aye.»

9

¹ Yesu a gwadatay sa: «Sãrum ha na, ndo siye hay mã walañ kurom neheye anãke kãnanj aye, nãteye na, ta mãtiye zuk bay. Ta ta mãtiye na, ta ngateye tã dãre tay a Bãy i Mbãlom nakã mã lãviye bãy ngay ta gãdanj aye tãday.»

Bo i Yesu a mbãda

Mata 17.1-13; Luka 9.28-36; 2 Piyer 1.16-18

² Ma dãba i mãhãne mãkwa na, Yesu a zalay a Piyer, a Yakuba ta Yuhana, ti ye tã tsal a mãhãmbã zãbol eye. Ahãl nakã nãteye mã mãhãmbã niye mãhãteye na, bo i Yesu a mbãda ka dãre tay.

³ Peteked ngay a mbãda herre kudẽkudẽk. Mãslãde i peteked niye na, ndãray kwa nãte ka mãndzibãra mã sliye mãslãde ha andza niye na, andaya bay.

⁴ Kwayãnjã gawla i Yesu neheye mãhkar aye tã ngatatay a Eliya ta Musa nãteye faya ta tsikiye me tã Yesu.

⁵ Tsa na, Piyer a gwaday a Yesu: «Miter ga! Lele na, ndzakwa kãnanj. Nãmaa kãruwakumeye madzawadzawa mãhkar, nãte i yak, nãte i Musa ada nãte i Eliya.»

* 8:34 Mãzle mayako mazlãmbãda eye na, andza mãgwede: Mãndze mãlãva bo eye mãvãle ha mãsãfãre ngay andza Yesu.

⁶ Piyer a tsik andza niye na, hærwi a sær wu naka ma tsikiye bay. Hærwi nøteye neheye mahkar aye na, ta dzædzar haladzay.

⁷ Pazlay a mbæzlaw mæ mbælom, a dæræzl tay ha. Ma pazlay niye na, bazlam a tsænaw abæra mæ gæma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na wuda na haladzay. Pumay zlæm a wu naka ma tsikakumeye!»

⁸ Tsa na, gawla i Yesu neheye mahkar aye ta zæba dære na, ndæray andaya sa bay. Andaya ka tæv niye na, Yesu mahærngeye.

⁹ Ahæl nakæ faya ta mbæzlaweeye abæra mæ mahæmba aye na, Yesu a gwadatay: «Wu nakæ ka ngatumay aye na, kâ tækærumay a ndæray bay hus a pat naka neŋ. Wawa i Ndo na lætsew abæra ma mædahan aye tæday.»

¹⁰ Ta tæma bazlam nakæ Yesu a tsikatay aye. Anæke na, ta tsætsah mæ walaŋ tay, ta gwad: «Mælætsew abæra ma mædahan na, andza mægweðe mey?»

¹¹ Tsa na, gawla ngay hay ta tsætsah faya, ta gwaday: «Ndo neheye tæ dzaŋgawa bazlam i Mbælom mapala eye tæ gwad na, Eliya ma lahaweeye madayaw tæday na, hærwi mey?»

¹² Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Andza niye, Eliya ma lahaweeye madayaw. Ma lambadiye tay ha wu hay tebiye tæday. Ta watsa ka gær i Wawa i Ndo dærmak. Tæ watsa na, tæ gwad: “Neŋgeye na, ma siye dæretsætsæh haladzay ada ta zæbiye faya andza ndo bay” bædaw?»

¹³ Na tsikakumeye parakka: Eliya na, bæ ki yaw tsiy. Ndo hay ta gay wu nakæ a satay aye. Bazlam i Mbælom kæ tsik faya andza niye.»

*Yesu a mbæl ha wawa
Mata 17.14-21; Luka 9.37-43*

¹⁴ Tæ ndisl ka tæv i siye i gawla ngay hay na, tæ ndzay naha a gær a ndo hay haladzay tæ lawara tay ha a wuzlah. Ndo neheye tæ dzaŋgawa bazlam i Mbælom mapala eye aye ta gawla i Yesu hay faya ta kædiye wuway a bo.

¹⁵ Ndo hay tæ ngatay a Yesu faya ta diye naha ka tæv tay ta gawla ngay neheye mahkar aye na, a gatay hærbaæbækka. Tsa na, ta hway ka tæv ngay mata tsikay me.

¹⁶ A gwadatay: «Ka kædum wuway ta nøteye ka wuye mey?»

¹⁷ Tsa na, ndoweeye andaya mæ walaŋ i ndo niye hay a mbædayaw faya, a gwaday: «Miter, neŋ na zlakaw wawa ga, hærwi mahorrov a gay. A gay na, a bæraway ka bazlam ngæts.

¹⁸ Mahorrov a gæsawa na. A gæsawa na na, kwa ka waray. A kalawa ha ka dala bæra bæra. Makukufay a yawaw faya abæra ada a hæpædawa zler ada a sarawa ha. Na tsætsah ka gawla yak neheye ta hæhar faya bæra mahorrov tey na, tæ mba faya mahæhere bay.»

¹⁹ Yesu a tsikatay parakka a ndo niye hay, a gwadatay: «Nækurom neheye anæke ka dzalum ha ka Mbælom bay aye! Na ndziye ka tæv kurom na, hadzægay? Na zliye ngatay hærwi kurom na, mændze hadzægay? Ahe! Zlumenj ahaya wawa eye kanaan.»

²⁰ Ti ye, tæ zlawaw wawa niye.

Fakalaw niye mæ bo i wawa niye a ngatay a Yesu na, a bæl ha wawa niye ta gædaŋ. Wawa niye a dæd. Tsa na, a tambolom ha ka dala tambolom tambolom. Makukufay a yaw ka bazlam.

²¹ Yesu a gwaday a bæba i wawa niye: «Wu nakay a gay na, kæ ndza faya hadzægay?»

Bæba i wawa niye a mbæday faya, a gwaday: «Wu nakay a dazlay na, neŋgeye wawa eye mba.

²² Fakalaw a kalawa ha a ako ada a yam hærwi ada mâ mæt. Tædæ ka sliye faya na, amboh dzæna may tey.»

²³ Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Ka gwad na, “Tædæ ka sliye faya na, dzæna may tey” bæ! Ane tuk na, hærwi ndo nakæ kæ dzala ha ka neŋ aye na, wuray andaya ma giye bo hærwi ngay bay na, andaya bay.»

²⁴ Tsa na, bæba i wawa niye a wuda ta magala, a gwad: «Na dzala ha! Sækeheŋ ha mædzele ka nækar.»

²⁵ Ahæl nakæ Yesu ta bæba i wawa niye faya ta tsikiye me aye na, ndo hay ta hway naha haladzay ka tæv tay. Yesu ka zæba ndo hay faya ta diye naha na, a ngæræz ka fakalaw, a gwad: «Nækar fakalaw nakay matæra ha ndo mandæk eye ada mætsike me bay aye na, faya na gwadakeye dara abæra mæ bo i wawa nakay. Kâ ma faya mede a bo i wawa nakay dæda sa bay!»

²⁶ Fakalaw niye a wuda, a bæl ha wawa niye ta gædaŋ. Tsa na, a ndohwaw abæra mæ bo i wawa niye. Wawa niye ma kaleye zlaw andza ma mætiye. Ndo hay haladzay ka niye tæ gwad: «Wawa nakay na, kæ mæt.»

²⁷ Yesu a gæs na mæ hælaj, a lætse ha. Wawa niye a lætse ka mbælom.

²⁸ Tsa na, Yesu ta gawla ngay hay, ti ye abæra ka niye, ti ye a mætægay. Ahæl nakæ nøteye mahæteye mætægay na, ta tsætsah faya tæ gwaday: «Næmay, næmaa mba faya mahæhere fakalaw abæra ka wawa niye tæbey na, hærwi mey?»

²⁹ Yesu a mbædatay faya: «Ka dūwulumay me a Mbælom bay na, ka slumeye faya mahæhere slala i Fakalaw niye bay.»

*Yesu a da ha mæmæte ta mælætsew ngay
abæra ma tsæway*

Mata 17.22-23; Luka 9.43-45

³⁰ Yesu ta gawla ngay hay tæ lætse, ti ye abæra ma tæv niye. Ti ye a tæv mekeleŋ eye ta dala i Galile. Yesu a say na, ndo hay tæ sær ha tæv nakæ neŋgeye mæ dæma aye bay.

³¹ A say ndo hay tâ sər faya bay na, hərwi faya ma tətikateye a gawla ngay hay.

A tətikawatay a gawla ngay hay na, a gwadawatay: «Neñ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vələteye ga ha a həlay a ndo hay. Ta kadiye ga mədahanj eye, ada ma məhəne mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahanj.»

³² Ane tuk na, gawla ngay hay ta tsəne me ngay niye a say mægweđe mey na, ta tsəne bay. Ada ta dzədzar matsətsehe faya.

Matəme wawa hay

Mata 18.1-5; Luka 9.46-48

³³ Tsa na, tə ndisl a Kafernahum. Ti ye naha, ti ye a gay nakə tə ndzawa mə dəma aye. Ahəl nakə nəteye mə gay niye na, Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Meeneñ faya ka deyekweye ka tsəved na, ka tsikum mə walañ kurom na, ka wuye mey?»

³⁴ Ta mbəday faya a Yesu bay. Hərwi ahəl nakə faya ta diye ka tsəved aye na, ta tsətsah ka bo mə walañ tay, ta gwad: «Ndo nakə neñgeye bagwar eye a ze ndo mə walañ kway nakay aye na, way?»

³⁵ Yesu a ndza ka dala. Tsa na, a hayay gər a gawla ngay hay kuro gər eye sulo ka təv ngay. A gwadatay: «Ndo nakə a say matəre bagwar eye ka gər i ndo hay aye na, mə həna ha gər dūh. Sa na, mə təra ndo məgay məsler a ndo hay tebiye.»

³⁶ Tsa na, Yesu a zla wawa tsekweñ, a lətse ha a wuzlah tay. A gəs na wawa niye kurup kurup ka bo lele.

³⁷ Tsa na, a gwadatay: «Ndowne ka təma na wawa nakay lele andza wawa nakay anañ eye hərwi nakə a wuda ga aye na, a təma na, neñ. Ndowne ka təma ga na, a təma neñ mahəgeye bay. A təma na, ndo nakə a sləra ga ahaya dərmmak.»

Ndo nakə kə neñ dəre bay aye na, ndo ga Luka 9.49-50

³⁸ Ma dəba eye na, Yuhana a gwaday a Yesu: «Miter, nəmaa ngatay a ndowne faya ma həhariye fakalaw abəra mə bo i ndo ta məzele yak. A samay haəbe məgay me hərwi neñgeye na, ndo kway bay.»

³⁹ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Kā gumay me bay. Hərwi ndowne kə ge masuwayañ tə məzele ga na, ma tsikiye fagaya wu nakə lelebay aye bay.

⁴⁰ Hərwi ndo nakə kə nakway dəre bay aye na, neñgeye ndo kway.»

⁴¹ Yesu a gwadatay sa: «Ndowne kə vələkum yam məse hərwi nakə ka pumenj bəzay a neñ Kəriste aye na, sərūm ha ta dedək, magogoy ngay ma dziye bay.»

Masəpete

Mata 18.6-9; Luka 17.1-2

⁴² Yesu a gwadatay sa: «Ndowne ka səpat ndo nəte mə walañ i wawa neheye tə dzala

ha ka neñ aye a mezeleme na, ngama tâ baray madiz i kwar a day ada tâ kal ha a hud i bəlay.

⁴³ Tadə həlay yak ma dadiye kar ha a mezeleme na, dəs na. Ngama huta məsəfəre ka təv i Mbəlom tə həlay yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə ma mbatiye dāda bay tə həlay yak sulo aye. [

⁴⁴ Mə dəma na, mətul neheye tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə dāda ma mbatiye bay aye.]

⁴⁵ Tadə sik yak ma dadiye kar ha a mezeleme na, dəs na. Ngama dūh na, fələkwa a Bəy i Mbəlom tə sik yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako tə sik yak sulo aye. [

⁴⁶ Hərwi mə dəma na, mətul neheye tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə dāda ma mbatiye bay aye.]

⁴⁷ Ada kə ge tadə dəre yak ma dadiye kar ha a mezeleme na, ngwad na. Ngama dūh na, fələkwa a Bəy i Mbəlom tə dəre yak nəte tə bəmalə nakə ta kaliye kar ha a ako nakə dāda ma mbatiye bay tə dəre yak sulo aye.

⁴⁸ Mə dəma na, mətul neheye tə nda ndo aye na, tə mət bay, ada ako nakə dāda ma mbatiye bay aye.»

⁴⁹ Yesu a gwadatay sa: «Andza ako nakə ndo məvəde ma vadiye ha wu aye na, ndo neheye tə dzala ga ha ta siye dərətsətseh hərwi mede tay. Sluwal dərmmak andza niye, ta giye ka ala na, ada mə vəd.

⁵⁰ Sluwal na, wu nakə lele aye. Ane tuk na, tadə sluwal a tsəhən bay na, ta giye ha sa kəkay ada mə tsəhən na? Wewer andaya matəra ha lele sa bay. Nəkurom dərmmak na, tərūm andza sluwal nakə a tsəhən lele aye. Mə walañ kurom na, ndzum barbarra.»

10

Yesu a tsik ka mahəhere ngwas Mata 19.1-12; Luka 16.18

¹ Ma dəba eye na, Yesu ta gawla ngay hay tə lətse, ti ye abəra ma Kafernahum, ti ye ka dala i Yahuda. Tsa na, tə lətse, ti ye tə tas magayam i Yurdum. Mə dəma na, ndo hay haladzay tə haya gər ka təv ngay sa. Tsa na, a tsikatay bazlam i mbəlom andza nakə a tsikawatay aye.

² Farisa hay ti ye naha ka təv ngay. Ti ye naha ka təv ngay na, hərwi a satay məhəle faya abəra suwat. Ta tsətsah faya tə gwaday: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved a ndo ka mahəhere ngwas ngay daw?»

³ Yesu a mbədatay faya na, tə matsətsehe dərmmak. A gwadatay: «Bazlam mapala eye waray nakə Musa a vələkum a tsik ka mahəhere ngwas na?»

⁴ Tə gwaday: «Musa a gwad na, tadə ndowne a say mahəhere ngwas ngay na, mə watsay dərrewel i mahəhere a həlay. Kə watsay na, ada mə həhar na tuk. Ndo hay ta sariye

ha manañ ka hæhar na ngwas ngay na, ka derewel niye.»

⁵ Tsa na, Yesu a gwadatay: «Musa a wat-sakum gær i bazlam mapala eye nakay andza nakay na, hærwi dærev kurom nakæ makula eye tonjwa tonjwa.»

⁶ Ahæl niye ka madazlay na, andza niye bay. Hærwi mawatsa eye ka madazlay i mæge mændzibæra na: «Mbælom a ge haslæka ada ngwas.»

⁷ Hærwi niye haslæka ma gæriye ha bæba ngay ta may ngay, ta ndziye ta ngwas ngay.

⁸ Ada næteye ta tæriye na, bo næte.*» Andza niye, næteye sulo sa bay, ane tuk na, andza ndo næte.»

⁹ Yesu a gwadatay sa: «Ndo zezenj mâ ngæna ha wu nakæ Mbælom a dzapa ha aye bay.»

¹⁰ Yesu ta gawla ngay hay ti ye wu tay. Ahæl naka næteye mæ gay ta gawla ngay hay aye na, gawla ngay hay ta tsætsah sa, tæ gwadáy: «Bazlam niye ka tsik eye na, andza mægwede meiy?»

¹¹ Yesu a mbædatay faya, a gwadatay: «Tadæ ndoweye ka hæhar na ngwas ngay ada kæ zla a dæma ngwas mekelej eye na, kæ ge madama. Kæ gay mænese a ngwas ngay kurre eye.»

¹² Tadæ ngwas a wudá na zal ngay sa bay, a zla zal mekelej eye dærmak na, kæ ge madama.»

Yesu a tæma wawa hay

Mata 19.13-15; Luka 18.15-17

¹³ Ma dæba aye na, ndo hay tæ hæl naha wawa hay a Yesu hærwi ada mâ pa fataya hælây ada tâ huta ngama. Ane tuk na, gawla ngay hay tæ gatay me a ndo niye hay tæ hælây naha wawa hay aye.

¹⁴ Yesu a ngatay andza niye na, a yay a gær bay. A ndalay. A gwadatay a gawla ngay hay: «Gærum tay ha wawa hay tâ yaw ka tæv ga! Kæ hæharum tay hay bay, hærwi Bæy i Mbælom mavæla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye.»

¹⁵ Særum ha na, ndoweye ka tæma Bæy i Mbælom andza wawa neheye bay na, ma diye a Bæy i Mbælom bay.»

¹⁶ Tsa na, a zla wawa niye hay a hælây næte ta næte. A pa fataya ngama.

Ndo i zlele ta Bæy i Mbælom

Mata 19.16-30; Luka 18.18-30

¹⁷ Yesu ta gawla ngay hay tæ lætse, ta diye na, ndoweye a yaw ka tæv ngay mahway mahway. A ndisl ka tæv ngay na, a dækway gurmets kame ngay, a gwadáy: «Miter lele eye, na hutiiye sifa nakæ ma ndæviye bay aye na, na giye na, kækay?»

¹⁸ Yesu a gwadáy: «Ka zelej ndo lele eye na, kemey? Ndo lele eye na, Mbælom næte ngwej.»

¹⁹ Ka sær bazlam i Mbælom mapala eye dæw? Bazlam i Mbælom mapala eye a gwadáy na: «Kæ kæd gær i ndo bay, kæ ge madama bay, kæ ge mækal bay, kæ raw me ka ndo kame i sariya bay, kæ vay gær a ndo bay, ræhatay ha gær a bæba yak ta may yak.†»

²⁰ Ndo niye a gwadáy: «Miter, gær i bazlam mapala eye neheye ka paslaweye na, na hænay ha gær kwa ma wawa.»

²¹ Yesu a ndazl na na, a wudá na haladzay. Tsa na, a gwadáy: «A lækaw fakaya abæra na, wu næte. Anæke na, do ta sækæm ha zlele yak hay tebiye ada kæ ngænatay suloy aye a ndo i mætawak hay. Ka ge andza niye na, ka ta hutiiye zlele mæ mbælom. Tsa na, dara, penj bæzay.»

²² Ndo niye a tsæne bazlam niye na, dærev a hæbay. A ye ngway ta mevel eye, hærwi zlele ngay na, haladzay.

²³ Yesu a ngatay a ndo niye a ye ngway na, a zæba ka gawla ngay niye hay tæ lawara na a wuzlah aye. A gwadatay: «Kay! Hærwi ndo i zlele na, mede a Bæy i Mbælom i ngay na, mada me eye haladzay.»

²⁴ Gawla ngay hay tæ tsæne bazlam niye na, a vælatay madzædzere. Ane tuk na, Yesu a gwadatay sa: «Wawa ga hay! Mede a Bæy i Mbælom na, mada me eye haladzay!»

²⁵ Tæ bæmalæ nakæ ndo i zlele ma diye a Bæy i Mbælom aye na, ngama zlægweme mâ ye ta bæd i læpære.»

²⁶ Tsa na, a gatay wadæj wadæj a gawla ngay hay. Tæ gwadáy mæ walañ tay: «Ane tuk na, kæ ge andza niye na, mata sle mætæme na, way?»

²⁷ Yesu a zæba fataya, a gwadatay: «Ndæray ma sliye mætæme bay. Ane tuk na, Mbælom ma sliye mætæme ha ndo. Hærwi nenjeye na, wuray a zay gadaj tæbey.»

²⁸ Tsa na, Piyer a gwadáy: «Tsæne! Næmay anañ, næmaa gær ha wu hay tebiye hærwi mæpaka bæzay na, kækay?»

²⁹ Yesu a mbædatay faya a gwadatay: «Særum ha! Ndowneye kæ gær ha gay ngay, malamar ngay haslæka eye hay ta malamar ngay dem eye hay, may ngay, bæba ngay, wawa ngay hay, guvah ngay hærwi ga ada hærwi Labara Ngwalak eye na,

³⁰ anæke ahæl kway nakay ma hutiiye a dæma gay hay, malamar haslæka eye hay, malamar dem eye hay, maya hay, wawa hay, guvah hay na, haladzay a ze nakæ a gær ha aye. Kæla na, ta geye dæretsæseh haladzay dærmak. Aza kame na, ma hutiiye sifa nakæ ma ndæviye bay aye.

³¹ Mæ walañ i ndo neheye anæke næteye ndo i me hay aye na, haladzay ta tæriye ndo

* **10:8** Madazlay i wu hay 1.27, 2.24. † **10:19** Madayaw abæra ma Ezipt 20.12-16; Bazlam mapala eye masulo eye 5.16-20.

i dāba ada mā walaŋ i ndo neheye anāke nāteye ndo i dāba hay aye na, haladzay ta tēriye ndo i me.»

Yesu a dā ha māmāte ŋgay

Mata 20.17-19; Luka 18.31-34

³² Yesu ta gawla ŋgay hay, tē hāl bo, tē lātse hārwi mede a Zerozelem. Anāke na, nāteye ka tsōved faya ta diye. Kame tay na, Yesu. Gawla ŋgay niye hay ta dzādzar. Ndo neheye tē patay bōzay faya ta diye ka bo dziye ta dzādzar haladzay.

Yesu a zalatay a gawla ŋgay niye hay kuro gar eye sulo aye abara mā walaŋ i ndo niye hay kōtsah sa. Ka tēv niye na, a tsikatay wu nakā ma ta tēriye ka gār ŋgay aye.

³³ A gwadātay: «Tsānum, anāke na, faya ka deyekweye a Zerozelem. Mā dāma na, neŋ Wawa i Ndo ta vōlateye ga ha a hōlay a bagwar i ndo neheye tē vōlaway wu a Mbālom aye ada a ndo neheye tē dzāngawa bazlam i Mbālom mapala eye. Ta geŋeye sariya i mākāde. Ta vōlay ga ha a hōlay i ndo neheye tē sār Mbālom bay aye.

³⁴ Nāteye na, ta ŋwesēŋeye dāla abāra mā gar. Ta tufeŋeye sleslēb a dāre. Ta ndābiye ga ta mandalaāba. Tsa na, ada ta kēdiye ga tuk. Aya ane, mā dāba i māhāne mahkar na, na lātseweye abāra mā mādahaŋ.»

Ndo bagwar eye ta ndo i māsler

Mata 20.20-28; Luka 22.25-27

³⁵ Mā dāba aye na, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay ta hāndzād ka tēv ŋgay, tē gwadāy: «Bōy Maduweŋ may, a samay na, gamay wu nakā a samay matsātsēhe fakaya aye?»

³⁶ Yesu a gwadātay: «A sakum nā ge hārwi kurom na, wuyē mey?»

³⁷ Ta mbōday faya tē gwadāy: «Wu nakā nōmaa tsōtsah fakaya aye na, ahāl nakā aza ka ndziye mā bōy yak na, vōlamay tsōved nōmaā ndza ka tēv yak, nāte ta diye i hōlay i mōnday ada neŋged ta diye i hōlay i gula yak tēy.»

³⁸ Ane tuk na, Yesu a gwadātay: «Ka sārūm wu nakā ka tsōtsahumeye aye bay? Ka slumeye mase dāretsātsēh nakā na siye aye dāw? Ka slumeye faya matāme tē dzāhūb kurom ha a dāretsātsēh nakā ta dzāhūbiye ga ha a dāma aye ŋgway dāw?»

³⁹ Ta mbōday faya, tē gwadāy: «Nāmaa sliye faya.»

Yesu a gwadātay: «Andza niye dedek, dāretsātsēh nakā na ta siye na, ka ta sumeye. Dāretsātsēh nakā ta dzāhūbiye ga ha a dāma aye na, ta dzāhūbiye kurom ha a dāma.

⁴⁰ Ane tuk na, mōndze ta diye i hōlay i mōnday ga kēgōbay ta diye i hōlay i gula ga na, mata tsike na, neŋ bay. Tēv mōndze niye na, i ndo neheye Mbālom a lōvatay ha bo aye wu tay.»

⁴¹ Siye i gawla ŋgay neheye kuro aye tē tsōne bazlam niye na, a ndalatay haladzay. Tē ge mevel ka Yakuba ta Yuhana.

⁴² Hārwi niye Yesu a zalatay tebiye ka tēv ŋgay, a gwadātay: «Ka sārūm ha na, ndo neheye ta zāba fataya andza bōy bagwar eye ka mōndzibāra faya ta lōviye ndo hay ta gōdaŋ ada ndo bagwar eye hay ta bōrākiye ha gōdaŋ tay ka siye i ndo hay.

⁴³ Ane tuk na, mā ge andza niye mā walaŋ kurom bay. Duh na, kē ge ndērāy mā walaŋ kurom a say matāre bagwar eye na, mā tēra ndo i māsler kurom.

⁴⁴ Ada tadā ndo mā walaŋ kurom a say matāre ndo i me na, mā tēra beke i ndo hay tebiye duh.

⁴⁵ Kwa neŋ Wawa i Ndo na yaw na, hārwi ada ndo hay tē geŋ māsler bay. Na yaw duh na, hārwi māgatay māsler a ndo hay ada mōvāle ha māsōfāre ga hārwi māmāle tay ha ndo hay haladzay.»

Yesu a mbāl ha ndo guluf eye

Mata 20.29-34; Luka 18.35-43

⁴⁶ Yesu ta gawla ŋgay hay tē ndisl a gōma i Zeriko. Ahāl nakā ti yaw abāra mā gōma niye na, ndo hay haladzay tē patayaw bōzay. Faya ta diye na, tē ndzay a gār a guluf wuray faya mā rākiye wu mandza eye ka tsakay i tsōved. Māzele ŋgay na, Bartime, andza māgwede wawa i Time.

⁴⁷ Guluf niye a tsōne tadākay faya mā diye na, Yesu ndo i Nazaret na, a wuda, a gwadā: «Yesu, Wawa i Davit, nā gaka mā bo tēbōdēw?»

⁴⁸ Ndo hay haladzay tē gay me, tē gwadāy: «Ka bōbāl mey? Ndza dīkdīk!»

Neŋgeye na, a sōkah ha mawude sa duh: «Wawa i Davit, nā gaka mā bo tēbōdēw?»

⁴⁹ Tsa na, Yesu a lātse, a gwadātay: «Dum zalumenjāyāw, mā yaw.»

Ti ye tē zalay a guluf niye, tē gwadāy: «Dērev mā ye fakaya abāra bay. Lātse! Dara, faya ta zalakeye.»

⁵⁰ Tsa na, a lātse hurum, a kal ha peteked i mōtasl ŋgay ōvez ka dala. A ndapa a mbālom, tsa na, a ye ka tēv i Yesu.

⁵¹ Yesu a tsōtsah faya, a gwadāy: «A saka nā ge hārwi yak na, mey?»

Guluf niye a mbōday faya, a gwadāy: «Miter, a seŋ na, nā ŋgatay a dāre sa tēy.»

⁵² Tsa na, Yesu a gwadāy: «Ka pa mōdzal gār yak ka neŋ ta dedek. Do, ka mbāl!»

Tsa na, guluf niye a ŋgatay a dāre kwetseh kwetseh lele. A pay bōzay a Yesu.

11

Yesu a ndisl a Zerozelem

Mata 21.1-11; Luka 19.28-40; Yuhana 12.12-19

¹ Anāke na, Yesu ta gawla ŋgay hay, nāteye base ta Zerozelem. Nāteye mā māhāmā

nakə tə zalay Mahamba i Tetədəz aye. Ka mahamba eye niye na, gama i Betifadze ta Betani andaya. Mə dəma na, Yesu a slər tay ha gawla nğay hay sulo, a gwadatay:

² «Dum a gama nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha a dəma na, ka ndzumeye a gər a zunğo wawa eye da məzle ndo mabara eye. Ndəray kə ndza faya dāda zuk bay. Pəlumaw ada ká yumerj ahaya.

³ Ndəray kə gwadakum: “Ka pəlumeye zunğo eye məge ha mey?” na, gwadumay: “A say a Bəy Maduwej. Ma ta ma ahaya kanañ bəse, ma ndziye bay.”

⁴ Tsa na, ti ye a gama niye. Ti ye naha a dəma na, tə huta zunğo niye wawa aye mabara eye ma bəra ka maged, ka tsakay i tsəved. Tsa na, tə pala ha zunğo niye.

⁵ Mə dəma na, ndo hay andaya mandza eye. Tə gwadatay: «Ka gumeye ka niye mey? Ka pəlumeye zunğo eye məge ha mey?»

⁶ Tsa na, ta mbədatay faya andza nakə Yesu a tsikatay naha aye. Ndo niye hay tə tsəne andza niye na, tə gər tay ha. Tsa na, ti ye ha zunğo niye.

⁷ Ti ye ahaya zunğo niye a Yesu na, ta fətəl faya petekəd tay hay. Tsa na, a ndza ka zunğo niye.

⁸ Ndo hay haladzay ta fətəl petekəd tay hay ka tsəved. Siye hay tə pa hawal i gərdaf neheye tə dəsaw ma gəvah hay aye hərwi mədəslay ha gər a Yesu dərmaç.

⁹ Ndo neheye kame i Yesu ta ndo neheye ma dāba nğay aye na, ta wuda, tə gwad: «Zambadəkway a Mbəlom! Mā pa nğama ka ndo nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduwej aye!

¹⁰ Mbəlom mā pa nğama ka bəy i bəba kway Davit! Zambadəkway a Mbəlom, neñgeye nakə mə mbəlom aye!»

*Yesu a vələy mezeleme a gərdafi gurov
Mata 21.18-19*

¹¹ Tsa na, tə ndisl a Zerozelem. Tə ndisl naha a Zerozelem na, ti ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ndisl naha na, a zəba ka wu nakə ndo hay faya ta giye mə dəma aye. Ma dāba eye na, ti ye ta gawla nğay hay a gama i Betani. Ti ye a dəma na, hərwi mazlambar pat faya ma dādiye.

¹² Tədə eye na, Yesu ta gawla nğay hay tə lətse abəra ma gama i Betani, tə ma a Zerozelem. Ka tsəved faya ta diye na, may a wur ka Yesu.

¹³ A nğatay naha a dərizl i gərdaf wu-ray andza gurov slambah faya haladzay. Tsa na, a ye mata zəbaw faya. A gwad: «İnğedhay na hutiiye hohway nğay eye na ndiye.» A ye, a ndisl naha ka təv i dərizl i gərdaf niye na, kakupkuppa slambah dekdek bəna, hohway andaya bay. Hərwi kə ndisl ahəl nğay məwe bay.

¹⁴ Tsa na, Yesu a gwaday a dərizl i gərdaf niye: «Ndəray mā nda hohway yak dāda sa bay!» Tsa na, gawla nğay hay ta tsəne.

*Yesu mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom
Mata 21.12-17; Luka 19.45-48; Yuhana 2.13-22*

¹⁵ Ma dāba eye na, tə ndisl a Zerozelem sa. Yesu a ye naha na, a ye a dalamətəgay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a dazlay mahəhere tay ha ndo masəkəme wu hay ta ndo neheye ta səkəmiye hay wu hay aye. A pay həlay a tabal i ndo mambədə ha suloy, a mbəzl ha təv məndze i ndo masakəme ha bodobodo hay.

¹⁶ A gatay me a ndo məzle wu i tsakala kwa waray waray mede ha ta dalamətəgay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom.

¹⁷ A dətay ha lele, a gwadatay: «Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na: “Ta zəleye a gay ga na, gay i məduwule me i slala i ndo hay wal wal tebiye.*” Ane tuk na, nəkurom ka tərurum ha lar i məkal hay na, kəkay?†»

¹⁸ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom ta ndo mədzangawa bazlam i Mbəlom mapala eye, tə tsəne wu nakə Yesu a gawa aye na, ta dżdzar hərwi ndo hay ta wuda bazlam i Yesu niye a tsikatay aye. Ta pala tsəved ka məkədə na Yesu.

¹⁹ Ta huwa pat pizze na, Yesu ta gawla nğay hay tə lətse, ti ye abəra ma Zerozelem.

*Məpe mədzal gər ka Yesu tə məduwule me
Mata 21.20-22*

²⁰ Tədə eye pərik i mekedə na, Yesu ta gawla nğay hay tə ma a Zerozelem. Ahəl nakə faya ta diye na, tə nğatay a dərizl i gərdaf niye andza gurov aye. Dərizl i gərdaf niye na, makula eye hus ta zləlay eye dzay.

²¹ Piyer a nğatay na, bazlam i Yesu nakə a tsikay a dərizl i gərdaf niye a mayaw a gər. Tsa na, a gwaday a Yesu: «Miter, zəba ka dərizl i gərdaf nakə ka vələy mezeleme aye na, kə kula.»

²² Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Gərumay ha mədzal gər kurom a Mbəlom!

²³ Sərum ha lele, ndoweye kə gwaday a mahəmba nakay: “Lətse abəra kanañ, ta kal ha bo a bəlay”, kə ge a tsik ta mədzal gər nəte na, Mbəlom ma təmiye na. Ada mā sər ha na, ma giye bo andza nakə a tsətsah aye.

²⁴ Hərwi niye faya na tsikakumeye: Tədə ka duwulum me, ka tsətsahum wu ka Mbəlom na, dzalum ha na, 6a ka hutum tsiy. Mbəlom ma vələkumeye.

²⁵ Ağəna nəkurom ta magum eye ta ndo na, ka ta duwulumeye me a Mbəlom na, dum pəsum ha bo təday. Ada Mbəlom Bəba kurom mə mbəlom ma pəsakumeye ha dərmaç. [

* 11:17 Ezay 56.7. † 11:17 Zeremi 7.11.

²⁶ Tadə nəkurom mandza eye huya ta magum eye na, Bəba kurom nakə mə mbəlom aye ma pəsakumeye ha bay dərma[k.]»

Gədanj i Yesu

Mata 21.23-27; Luka 20.1-8

²⁷ Ma dəba eye na, tə ma a Zerozelem tuk. Yesu a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma həhaliye mə dəma aye na, bagwar hay i ndo neh-eye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula siye hay, ti ye ka təv i Yesu.

²⁸ Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwadəy: «Ka ge wu neheye na, ta gədanj waray? Maa vəlaka gədanj eye na, way?»

²⁹ Yesu a mbədətatay faya, a gwadətatay: «Nəj dərma[k] na tsətsahiye fakuma matsətsəhe nəte, tadə ka mbədumeñew faya na, na ge wu neheye ta gədanj waray na, na tsikakumeye.

³⁰ Maa slərəw Yuhana madzəhuḅe ndo a yam na, way? Maa slərəw na, Mbəlom tsukudu ndo hay daw? Mbədumeñew faya tey.»

³¹ Tsa na, tə tsik mə walañ tay, tə gwad: «Ka mbədəkweye faya na, kəkay? Tadə ka gwadəkwa, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadəkweye: “Ka dzalum ha ka wu nakə Yuhana a tsik aye bay na, kemey?”

³² Ada ka mbədəkweye faya məgwədə maa slərəw Yuhana na, ndo hay, ka tsikakweye təta bay.» Tə tsik təta bay na, hərwi ndo hay tebiye tə sər ta dedək Yuhana na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Ta dzədzar mətsike andza niye hərwi ndo hay.

³³ Ta mbədəy faya a Yesu, tə gwadəy: «Nəmaa sər bay.»

Yesu a gwadətatay: «Nəj bəbay na ge wu neheye ta gədanj i way na, na tsikakumeye bay.»

12

Dzeke i ndo neheye tə həl tay ha a guvah nəteye sewed eye hay aye

Mata 21.33-46; Luka 20.9-19

¹ Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay me ta dzeke, a gwadətatay: «Ndoweye a dəs guvah. A zəv a dəma dərizl i gərdaf haladzay. Dərizl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway aye. A ndəv ha mazəve na, a lawara na handits ta zled. Tsa na, a lambad a dəma təgwad hərwi maditə a dəma hohway i dərizl i gərdaf niye hay. A dəzl a dəma təv matsəpe wu. A ndəv ha məlembədə guvah ngay niye na, a həl ndo i məfəte hay ada tā fətay na. Bo ngay aye a ye a tsekene.

² «Həlay i manğəle hohway i dərizl i gərdaf niye hay ka sla. A slər ndo nəte mə walañ i ndo i məsler ngay hay hərwi ada tā vəlayaw faya abəra i ngay.

³ Tsa na, ndo i məsler niye a ye. A ye naha na, ndo neheye faya ta tsəpiye guvah aye tə gəs na. Tə ndaḅa na ada ta həhara ahaya həlay kəriye.

⁴ Ndo i guvah a ngatay andza niye na, a slər ndo nəñgey. A ye naha na, kurah tə wuya faya məkədə na. Tə kəd na ka gər, tə tsadəy pələslesle.

⁵ Ndo i guvah niye a zla ndo i məsler ngay mamahkar eye, a slər na sa. Nəñgeye na, tə kəd na mədahanj eye. Ndo i guvah niye a slər ndo wal wal sa. Tə ge tay ha andza niye dərma[k]. Siye hay tə ndaḅa tay ha, siye tə kəd tay mədahanj eye hay.

⁶ «Anəke a zəkayaw a ndo i guvah niye na, wawa ngay nəte nakə a wudə na haladzay aye. A slər na wawa ngay niye nəte aye. Hərwi a dzala a gwad: “Wawa ga na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.”

⁷ «Wawa niye a ye. Tə ngatay na, tə gwad mə walañ tay: “Aya! Ananj magedze ngay nakə ma ta ndiye na guvah ngay aye, ki yaw! Takwa, kədəkwa na, ada guvah nakay ma mətsakweye a nakway!”

⁸ Tsa na, ti ye faya, tə gəs na. Tə kəd na. Tə kal ha mədahanj eye dərən abəra ma guvah niye.»

⁹ Tsa na, Yesu a tsətsah fataya a gwadətatay: «Ndo i guvah ma giye anəke na, kəkay? Ndo i guvah niye ma deyewe na, ma gəsiye tay ha ndo niye hay, ma kədiye tay ha. Ada ma həliye a dəma ndo mekeleñ eye hay.

¹⁰ Ka dzanğum bazlam nakay mə Derewel i Mbəlom bədəw? Mə dəma mawatsa eye na, a gwad:

“Kwar nakə ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na,

maa təra kwar lele eye a ze siye kwar hay na, nəñgeye dūh.

¹¹ Maa gwad kwar niye mā təra kwar nakə lele eye hərwi madəzle gay na, Mbəlom.

Niye na, məsler i Mbəlom hərwi kway.*»

¹² Madugula i Yahuda hay tə sər ha a tsik andza niye na, ka nəteye. Tsa na, ta pəla tsəved məgəse na. Ane tuk na, tə gər ha, ti ye wu tay hərwi ta dzədzar ma ta ndalateye a ndo hay.

Məvəlay dzanğal a bəy i Roma

Mata 22.15-22; Luka 20.20-26

¹³ Ma dəba eye na, tə slər Farisa hay ta ndo hay ngal mə walañ i ndo i Herod. Ti ye ka təv i Yesu hərwi məhəle faya abəra suwat.

¹⁴ Ti ye naha tə gwadəy: «Miter, nəmaa sər ha nəkar ka tsik na, dedək. Ka dzədzaray a wu nakə ndo hay ta dzaliye təbey ada ka ngəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey. Faya ka tətikatəye a ndo hay dedək ka mede nakə a say a Mbəlom aye. Ane tuk na, a samay matsətsəhe fakaya: Bazlam kway mapala

* 12:11 Dəməs hay 118.22-23.

eye kə vəl tsəved məvələ dzaŋgal a bəy i Roma tsukuđu kə vəl tsəved məvələ bay? Lele məvələ bay tsukuđu, lele məvələ daw?»

¹⁵ Yesu a sər ha a satay məhələ faya abəra suwat. Tsa na, a gwadətay: «A sakum məhələ fagaya abəra suwat na ka mey? Ehe zluenəw kwar i suloy təday, a serj mazəbe faya.»

¹⁶ Tə zlay naha kwar i suloy nəte. Tə vəlay.

A təma kwar i suloy niye a zəba faya. Tsa na, a tsətsah, a gwadətay: «Mandəkkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

Tə gwadətay: «I bay i Roma ada mawatsa eye faya na, məzele ŋgay.»

¹⁷ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ŋgway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ŋgway.»

Tə tsəne bazlam i Yesu niye na, a gatay hərbaəbəkka.

Məltəsew abəra ma mədahaŋ

Mata 22.23-33; Luka 20.27-40

¹⁸ Ma dəba eye na, Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Azlakwa bay Saduke hay na, nəteye tē dzala ha tē gwad: «Ka mət na, məltəsew abəra ma mədahaŋ andaya sa bay.»

¹⁹ Ti ye ta tsətsah ka Yesu, tē gwadətay: «Miter, bazlam nakə Musa a watsamay a bazlam i Mbəlom mapala eye na, anaŋ. A gwad: “Tədə ndo a mət a gər ha ŋgwas ŋgay, ta wa zuk bay na, mata zle na madakway i ŋgwas niye na, malamar i ndo niye a mət aye bədaw? Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye mā dze bay.”

²⁰ Aya andaya ahəl niye ndo ta malamar ŋgay hay tasəla. Malamar tay bagwar eye a zla dahəlay. A zla dahəlay na, a mət. A mət na, ta wa ta dahəlay ŋgay niye a zla aye bay.

²¹ Məmbager ŋgay a zla na madakway i ŋgwas niye. Tsa na, a mət te məwe wawa ta ŋgwas niye. Malamar tay mamahkar eye a ge ha andza niye dərma.

²² Nəteye niye tasəla tē zla ŋgwas niye na, tē mət tebiye. Ndəray nəte mə walaŋ tay ta wa wawa ta ŋgwas niye bay. Ma dəba eye nəteye niye tebiye tē mət na, ŋgwas a mət dərma.

²³ Pat nakə aza ndo hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ŋgwas niye ma mətseye na, a way? Hərwi mey na, nəteye niye tasəla aye ta zla na ka ŋgwas!»

²⁴ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Andza niye bay. Kā vumay gər a mədzal gər kurom bay. Ka tsikum andza niye na, hərwi ka sərūm wu nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye bay ada ka sərūm gədaŋ i Mbəlom bay.

²⁵ Ahəl nakə ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, hasləka hay ta ŋgwas hay

ta zliye bo sa bay. Ane tuk na, ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom neheye mə mbəlom aye.

²⁶ Bazlam nakə a tsik ka məltəsew abəra ma mədahaŋ aye na, ka dzaŋgum dāda mə dərewel i Musa tēbədew? A dā ha na, bazlam nakə Mbəlom a tsikayaw mə gay i dak niye dzaydzay andza faya ma təmiye na aye. Ka təv eye niye na, Mbəlom a gwadətay a Musa: “Nəŋ na, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.”

²⁷ Mbəlom na, nəngeye Mbəlom i mədahaŋ hay bay, nəngeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye. Nəkurom ka dzum tsəved hərwi nakə ka gwadum məltəsew abəra ma mədahaŋ andaya bay aye.»

Bazlam mapala eye bagwar eye

Mata 22.34-40; Luka 10.25-28

²⁸ Ahəl nakə Yesu ta Saduke hay faya ta tsikiye me aye na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye andaya dərma, faya ma piye zləm. A tsik ma mədzele gər ŋgay, a gwad: «Yawa! Yesu a mbədətay faya a Saduke hay na, lele.» Tsa na, a həndzəd ka təv i Yesu. A tsətsah ka Yesu a gwadətay: «Bazlam i Mbəlom mapala eye nakə a ze siye hay aye na, waray?»

²⁹ Yesu a gwadətay: «Bazlam i Mbəlom nakə mapala eye a ze siye hay aye na, anaŋ: “Nəkurom Israyel hay, pum zləm! Bəy Maduweŋ Mbəlom kway na, nəngeye Bəy Maduweŋ nəte ŋgeweŋ.

³⁰ Wudā Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tē dərēv yak tebiye, ta məsəfere yak tebiye, tē metsehe yak tebiye, ada ta gədaŋ yak peteh.Š”

³¹ Bazlam mapala eye masulo eye anaŋ sa: “Wudā ndo i maged yak dərma andza ka wudā na gər yak.*” Bazlam i Mbəlom mapala eye maze neheye sulo aye na, andaya sa bay.»

³² Tsa na, ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye a gwadətay a Yesu: «Lele haladzay ŋgalaka! Wu nakə ka tsik aye na, dedek. Bəy Maduweŋ na, nəngeye Mbəlom nəte. Ma dəba ŋgay na, Mbəlom mekeleŋ eye andaya bay.

³³ Kwa way mā wudā Mbəlom tē dərēv ŋgay tebiye, ta ndaraw ŋgay tebiye. Ada mā wudā ndo i maged ŋgay dərma andza a wudā na gər ŋgay. Niye na, a ze məfəkay naha slo i gənaŋ a Mbəlom tē məvələy naha siye i wu hay wal wal.»

³⁴ Yesu a ŋgatay ndo niye a mbədətay faya na, tē metsehe lele. Tsa na, a gwadətay a ndo niye: «Nəkar na, bəse tē mede a Bəy i Mbəlom.»

† 12:19 Madazlay i wu hay 38.8; Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-10. ‡ 12:26 Madayaw abəra ma Ezipt 3.2-4, 6, 15-16. § 12:30 Bazlam mapala eye masulo eye 6.4-5. * 12:31 Levitik 19.18.

Ma dɛba eye na, horoy a gatay a ndo hay matsɛtsehe faya bazlam.

Kariste na, Wawa i Davit daw?

Mata 22.41-46; Luka 20.41-44

³⁵ Ahɛl niye na, Yesu a tɛtikawatay a ndo hay mɛ gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom. A tsatsah ka ndo hay, a gwadatay: «Ndo mɛdzanɔgawa bazlam i Mbɛlom mapala eye tɛ gwad Kariste nenɔgeye na, Wawa i Davit na, kɛkay?»

³⁶ Hɛrwi kwa Davit na, a tsik ta Mɛsɛfɛrɛ Tsɛdanɔa eye, a gwad:

“Bɛy Maduwen Mbɛlom a gwadɛy a Bɛy Maduwen ga na:

Dara, ndza tɛ hɛlay i mɛnday ga,

hus a pat nakɛ nen, na piye tay ha ndo mɛne dɛrɛ yak hay a huɗ i sik yak aye.”

³⁷ «Davit tɛ gɛr nɔgay na, kɛ zalay a Kariste “Bɛy Maduwen” tuk na, Kariste ma tɛriye wawa nɔgay na, kɛkay?»

Bazlam i Yesu niye a tsik eye na, a yatay a gɛr a ndo niye hay faya ta pay zlɛm aye.

Mɔgay metsɛhe a masɛpetɛ

Mata 23.1-14; Luka 20.45-47

³⁸ Wu nakɛ faya ma tɛtikateye aye na, anan. A gwadatay: «Hɛbum gɛr kurom abɛra ka ndo mɛdzanɔgawa bazlam i Mbɛlom mapala eye hay. Nɛteye i tay ta wuɗa mahɛhele na, ta rɛkwat eye. Ka tɛv mɛhay gɛr na, a satay ndo hay tɛ tsikatay me ta mɛdɛslatay ha gɛr.

³⁹ Kwa mɛ gay i maɗuwule me na, ta pɛlawa i tay na, tɛv mɛndze nakɛ kame i ndo hay aye, ndo hay ta nɔgatateye lele. Mɛ magurlom, ta wuɗa na, tɛv mɛndze nɔgwalak eye.

⁴⁰ Wu nakɛ tɛ vɛlawatay a madakway i nɔgwas hay aye na, tɛ ndayawa na. Tɛ duwulawa me na, vɛɗvɛɗ a ndɛv bɛse bay hɛrwi ada ndo hay tɛ gwad fataya nɛteye ndo nɔgwalak eye hay. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, Mbɛlom ma giye fataya sariya na, ma ziye ndo siye hay!»

Madakway i nɔgwas mɛtawak eye

Luka 21.1-4

⁴¹ Ma dɛba eye na, Yesu a ndza bɛse ta tɛv nakɛ ndo hay tɛ pawa a dɛma suloy mɛ gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom. Ahɛl nakɛ ndo hay faya ta piye suloy a wu mɛpe suloy aye na, Yesu faya ma zɛbiye ka ndo hay ta piye suloy eye na, kɛkay. Ndo i zlele hay haladzay tɛ pa a dɛma suloy haladzay.

⁴² Madakway i nɔgwas wuray mɛtawak eye a ye naha dɛrmak. A ye naha a pa a dɛma koɔo sulo. Koɔo nɔgay niye na, a sla dala nɛte bay.

⁴³ Yesu a nɔgatay a madakway i nɔgwas niye na, a zalatay a gawla nɔgay, a gwadatay:

«Sɛrum ha, madakway i nɔgwas nakay na, maa vɛl dala haladzay a ze i ndo hay na, nenɔgeye.

⁴⁴ Hɛrwi ndo mekelen eye hay tɛ vɛl na, abɛra ka siye. A gatay mɛ gɛr sa bay. Ane tuk na, madakway i nɔgwas nakay mɛtawak eye na, a vɛl ha tebiye, siye andaya sa bay.»

13

Yesu a da ha ta mbɛzliye ha gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom

Mata 24.1-2; Luka 21.5-6

¹ Ahɛl nakɛ Yesu a yaw abɛra ma dalamɛtagay i gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom aye na, ndo nɛte mɛ walaɔ i gawla hay a gwadatay: «Miter! Zɛba ka gay nakay tey. Ma dɛzliye na, bagwar eye ada kwar neheye ta dɛzl ha aye na, bagwar eye hay ada tɛ le haladzay!»

² Yesu a mbɛɗay faya a gwadɛy: «Zɛba gay nakay na, ka nɔgatumeye a kwar kwa nɛte ka gɛr i kwar nɔgɛɗ bay. Ta mbɛzliye ha hele hele.»

Nɔgɔɗgor i mandɛve i mɛndzibɛra

Mata 24.3-14; Luka 21.7-19

³ Ma dɛba eye na, Yesu a tsal a mahɛmba nakɛ tɛ zalay Mahɛmba i Tetɛɗɛz aye. A ye naha na, a ndza dɛgerger tɛ gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom. A mahɛmba niye ti ye na, tage Piyer, Yakuba, Yuhana, ta Anɗɛre tsa bɛna ndo hay tebiye bay. Mɛ mahɛmba niye na, ta tsatsah faya tɛ gwadɛy:

⁴ «Tsikamay, wu neheye ta ta giye bo na, kɛɗay? Ada nɔgɔɗgor waray nakɛ nɛmaa sɛriye ha na, wu neheye tebiye ta ndislew-eye aye?»

⁵ Tsa na, a dazlay mɛtsikatay, a gwadatay: «Gum metsɛhe lele! Ndɛray mɛ sapat kurom bay.

⁶ Hɛrwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta mɛzele ga. Kwa way ma gwadiye: “Nen na, Kariste!” Ada ta sɛpatiye ndo hay haladzay.

⁷ Ka tsɛnum ndo hay faya ta giye vɛram bɛse tɛ nɛkurom kwa neheye dɛren tɛ nɛkurom aye na, kɛ dzɛɗarum bay. Wu neheye na, kuton tɛ ndislew-eye. Ane tuk na, niye na, mandɛve i mɛndzibɛra zuk bay.

⁸ Slala nɔgɛɗ ta giye vɛram ta slala nenɔgɛɗ, bɛy ta bɛy ta giye vɛram. Dala ma bɛliye ma gɛma hay wal wal, ada mandɛrzlan ma giye. Wu neheye ta giye bo na, andza mɛwe wawa nakɛ a dazlay a nɔgwas aye.

⁹ «Dɛretsatsɛh neheye ta ndzakum a gɛr na, gumay metsɛhe a gɛr lele. Hɛrwi mey na, hɛrwi ndo hay ta gɛsiye kurom, ta diye kurom ha a gay i sariya. Ta ndɛbiye kurom ta mandalaɔa mɛ gay i maɗuwule me hay. Ta diye kurom kame i ndo mɛlɛve dala hay ada kame i bɛy hay, hɛrwi nakɛ ka pumen

bəzay a neñ aye. Niye na, ta səriye ha ka pumay bəzay na, a Mbəlom dedək.

¹⁰ Wu neheye ta giye bo andza niye na, hərwi ada ndo i mändzibəra hay tebiye tã tsəne Labara Ngwalak eye.

¹¹ Tadə ta gəs kurom, ta diye kurom ha kame i ndo məge sariya hay na, kã dzalum nəmaa ta gwadiye kəkay na, kã dzadzaru bay. Ta ye kurom ha na, tsikum wu nakə a yakumaw a mədzal gər aye. Hərwi ma deyeweyə na, abəra mə nəkurom bay. Mata dākum ha wu nakə ka tsikumeyə na, Məsəfərə Tsədanña eye.

¹² Həlay eye ma slaweyə na, ndo hay ta vəliye ha malamar tay hay ada tã kədf tay ha, bəba hay ta giye ta wawa tay hay andza niye dərmak. Wawa hay ta natay dəre a bəba tay hay, ta kədiye tay ha.

¹³ Ndo hay tebiye ta nakumeyə dəre hərwi ga. Ane tuk na, ndoweyə kə səmay naha hus ka mandəve aye na, Mbəlom ma təmiye ha.»

Ta mbəzliye ha Zerozelem

Mata 24.15-28; Luka 21.20-24

¹⁴ Yesu a gwadatay sa: «Ka ngatumeyə a wu-ray maga zluwer eye andza mazəlatorŋgo. Wuyə niye na, ma ta ndziye ka təv nakə həbə ma ndziye faya bay aye. (Ndowneyə kə dzanğa na, mã tsəne lele.) Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ngatay a wu niye na, tã hway a mahəmba hay.

¹⁵ Ndo nakə neñgeye kə gər i gay aye na, mã mbəzlaw hərwi məzlaw wu mə gay bay. Kə mbəzlaw na, mã hway düh.

¹⁶ Ada ndo nakə neñgeye ma guvah aye na, mã mbədə gər a matagay ŋgay məzlaw peteked ŋgay bay.

¹⁷ Pat eye niye na, dəretsətseh wene wene eye na, ka gər i ŋgwas neheye tə bo sulo aye ada ka ŋgwas neheye faya ta vəlatəy wəh a wawa tay hay aye!

¹⁸ Gumay amboh a Mbəlom, hərwi ada wu neheye mã ge bo a həlay i mətasl bay.

¹⁹ Hərwi mey na, pat eye niye na, dəretsətseh bagwar eye. Slala i dəretsətseh niye ma ta deyeweyə na, kə ge bo dādā bay kwa ka gər nakə Mbəlom a ge mändzibəra aye hus anəke. Ada slala i dəretsətseh niye na, dādā ma ta giye andaya sa bay.

²⁰ Tadə Mbəlom mã zla həlay eye bəna, ndəray kwa nəte ma təmiye bay. Ane tuk na, a nəkid ha hərwi ndo ŋgay neheye a pala aye.

²¹ «Tadə ndəray kə gwadakum: “Zəbum! Kəriste anan!” kəgəbay “Zəbum! Neñgeye atay!” na, kã təmum bazlam ŋgay bay.

²² Andza niye, ndo masəpete ndo hay ta deyeweyə. Ta gwadiye nəteyə na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweyə. Nəteyə na, ta giye masuwayan hay ada tə wu neh-eye ma giye hərbaəkkə aye hərwi tadə ma

giye bo na, masəpete tay ha ndo neheye Mbəlom a pala aye.

²³ Nəkurom na, gum metsehe lele! Na tsikakum ka bo abəra kurre.»

Madayaw i Wawa i Ndo

Mata 24.29-35; Luka 21.25-33

²⁴ «Ma dəba i dəretsətseh neheye na, pat eye niye na, pat ma giye andaya sa bay ada kiye ma dəviye bay.

²⁵ Wurzla hay dərmak ta kutsaweyə abəra ka magərmbəlom ada wu neheye gədan eye ka magərmbəlom aye ta bəliye haladzay.

²⁶ Tsa na, ndo hay ta ngetenəyə a neñ Wawa i Ndo na deyeweyə ma pazlay ta gədan haladzay ada ta məzlaə eye.

²⁷ Kwayanña ma sləraweyə gawla i Mbəlom hay, ta hayay gər a ndo neheye a pala tay ha aye abəra ka kokway i mändzibəra tebiye kwa ka waray ka waray ka təv ŋgay.»

Dzeke i gurov

²⁸ A gwadatay: «Tsənum dzeke i gurov təday. Ka ngatumay a gurov ka dūda na, ka sərum ha gwaduvay kə ge, mazlambar yam ma piye bədfaw?

²⁹ Andza niye ahl nakə ka ngatumay a wu neheye ta ndislew na, sərum ha neñ Wawa i Ndo mazlambar na deyeweyə, neñ ka maged.

³⁰ Neñ faya na gwadəkumeyə: Sərum ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anəke aye ta mət zuk bay.

³¹ Magərmbəlom ta dala ta dziye, bazlam ga na, dādā ma dziye bay.»

Maa sər pat nakə mändzibəra ma ndəviye na,

Mbəlom nəte ŋgweñ

Mata 24.36-44

³² «Ma deyeweyə pat waray na, ndəray kwa nəte a sər bay. Ada ma deyeweyə ahl waray na, ndəray a sər həlay eye bay sa. Kwa gawla i Mbəlom hay mə mbəlom, kwa neñ wawa ŋgay bəbay, nəmaa sər bay. Maa sər pat eye na, Mbəlom Bəba ga nəte ŋgweñ.

³³ Gum metsehe bəna, kã dzadzaru bay, hərwi ka sərum ma deyeweyə kəday na, ka sərum həlay eye bay.

³⁴ Ma deyeweyə na, andza ndo i gay nakə a say mede a tsekene aye. A ye na, a gəratay ha gay ŋgay a ndo i məsler ŋgay hay ada tã gay gər a bədgay ŋgay lele. A vəl məsler kwa a way. A ndo matsəpe maged na, a gwaday: “Tsəpa na lele, kã ndzahəra bay.”

³⁵ Nəkurom dərmak andza niye. Ndzum na, tsezlezlənəy, hərwi ka sərum ndo i gay ma deyeweyə ta huwa, agəna ta magərnhəvad, agəna ta mbəlom dā, agəna ta mekedə, ndəray a sər bay.

³⁶ Agəna ma deyeweyə həf na, ma ndzakum a gər nəkurom mandzahəra eye bay.

³⁷ Wu nakə faya na tsikakumeye na, na tsikateye a ndo hay tebiye. Na gwadateye: Kā ndzaharum bay! Ndzum tsezlezlenjɛ!»

14

Ta pəla tsəved mǎgəse na Yesu

Mata 26.1-5; Luka 22.1-2; Yuhana 11.45-

53

¹ A zəkaw məhəne sulo nakə Yahuda hay ta hatsiye magurlom i Pak ada ta mənɔde wu mənɔday nakə tə zalay peŋ aye na, gəde faya bay. Ahəl niye na, bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye faya ta pəliye tsəved ka mǎgəse Yesu ta məkal hərwi ada tā kəd na.

² Tə gwad mǎ walaŋ tay: «Kā gəsakwa na tə magurlom nakay bay bəna, ndo hay ta gəriye kway ha bay.»

Ŋgwas wuray a mbəda mal ka Yesu

Mata 26.6-13; Yuhana 12.1-8

³ Ahəl niye na, Yesu ma gəma i Betani, mə gay i ndo wuray tə zalay Simonj. Nɔdoweye niye a ndzawa na, dāvats i madəgwede a gaway. Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənɔday aye na, ŋgwas wuray a ye a fələkwa ka təv tay dos ŋgay mə həlay maraha eye tə mal nakə a ze huŋŋa aye. Mal niye na, tsakala eye haladzay. A ye naha na, a hə6 ha me i dos niye mədakw. Tsa na, a mbəda mal niye ka gər i Yesu.

⁴ Ndo neheye ka təv i Yesu aye na, siye hay a ndalatay haladzay. Tə gwad mǎ walaŋ tay: «Asah! Ŋgwas nakay a nas ha mal nakay na, kemey?»

⁵ Ta səkəm ha na, ta hutaye dala haladzay segey? Ada dala aye na, ta sliye məvələtatay a ndo i mətawak hay bədaw!» Tə may ha mənese haladzay a ŋgwas niye.

⁶ Yesu a gwadatay: «Duh bay, gər um ha ŋgwas nakay na, səfek. Ka kwasumeye gər a ŋgwas nakay na, hərwi mey? Wu nakə a ge hərwi ga aye na, lele haladzay.

⁷ Ndo i mətawak hay na, nəteye ka təv kurom huya. Kə sakum mǎgatay ŋgwalak a mətawak hay na, ka mbumeye faya mǎgatay kwa kəday. Ane tuk na, neŋ na, na ndziye tə nəkurom huya bay.

⁸ Ŋgwas nakay a geŋ na, wu nakə gədaŋ ŋgay a mba faya mǎge aye. Nengeye na, kə lah mambəde ka bo ga mal nakə həbe ta giye fagaya pat nakə ta piye ga a bəf aye.

⁹ Neŋ faya na gwadəkumeye, sərum ha: Kwa a ŋgay ta diye ha Labara Ŋgwalak eye ka mənɔzibəra tebiye na, ta tsikiye ka ŋgwas nakay hərwi wu nakə a ge aye. Ndo hay ta mətsiye ha gər bay.»

Yudas a ge daf ka Yesu

Mata 26.14-16; Luka 22.3-6

¹⁰ Ndo nəte mə walaŋ i gawla i Yesu niye hay kuro gər eye sulo aye, a ye ka təv i

bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye. Məzele ŋgay na, Yudas Iskariyot. A ye hərwi a say mǎge daf ka Yesu.

¹¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə tsəne labara nakə a tsikatay aye na, a yatay a gər haladzay. Tsa na, tə gwaday: «Nəmaa vələkeye dala.» Yudas a maw abara ka təv tay na, a yaw a pəla wewer ada həlay nakə lele eye hərwi mǎge daf ka Yesu aye.

Yesu tə ge magurlom i Pak ta gawla ŋgay hay

Mata 26.17-30; Luka 22.7-23; Yuhana 13.21-30; 1 Korinje hay 11.23-25

¹² Pat makurre i magurlom nakə tə ndayawa wu mənɔday nakə gəde faya bay aye na, tə kədawa təbaŋ hərwi məde wu mənɔday i Pak. Pat eye niye na, gawla i Yesu hay ta tsətsah, tə gwaday a Yesu: «A saka nəmaa ye mata daka daf i magurlom i Pak na, ka waray?»

¹³ Yesu a tsəne andza niye na, a slər gawla ŋgay hay sulo ka me, a gwadatay: «Dum a wuzlahgəma! Ka yum naha na, ka ndzumeye a gər a ndo faya ma zliye yam ta gəzla eye. Ka ŋgatamay na, pumay bəzay.

¹⁴ Gay nakə ma fələkwiye a dəma aye na, fələkum dərmak ada kā tsətsahum ka ndo i gay niye, gwadumay: “Miter a gwadaka: Gay nakə namaa ndiye mə dəma wu mənɔday i magurlom i Pak ta gawla ga hay aye na, mǎŋgay?”

¹⁵ Ka tsətsahum andza niye na, ma dəkumeye faya ka gay nakə ka gər i gay nengef aye. Hud i gay niye na, bagwar eye. Wu hay mə dəma maləva bo eye tsiy. Wu neheye ka gəkweye ha məsler aye tebiye andaya mə dəma. Ka dumeye wu mənɔday i magurlom i Pak na, mə dəma.»

¹⁶ Gawla ŋgay niye hay sulo aye tə lətse, ti ye a wuzlahgəma. Ti ye naha na, tə ndzay a gər andza nakə Yesu a tsikatay aye. Tsa na, tə da wu mənɔday i Pak mə dəma.

¹⁷ Huwa a ge na, Yesu ta gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo, ti ye a gay niye tuk.

¹⁸ Ahəl nakə faya ta ndiye wu mənɔday aye na, Yesu a gwadatay: «Neŋ faya na gwadəkumeye: Sərum ha na, ndo nəte mə walaŋ kway nakay ka ndayakweye wu mənɔday dziye na, ma giye fagaya daf.»

¹⁹ Gawla ŋgay hay tə tsəne andza niye na, a ndalatay. Tsa na, kwa way a tsətsah faya, tə gwaday: «Neŋ daw? Neŋ daw?»

²⁰ Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Ndo nəte mə walaŋ kurom neheye kuro gər eye sulo aye. Mata ge fagaya daf na, ndo nakə faya ka ndayakweye wu mənɔday dziye aye.

²¹ Neŋ Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, dərətsətseh ka gər i ndo nakə ma giye daf ka

neŋ Wawa i Ndo aye. Ndo niye na, ŋgama meeneŋ tã wa na bay.»

²² Ahel nakæ faya ta ndiye daf aye na, Yesu a zla peŋ, a gay naha sisœ a Mbælom. Ma dæba eye na, a ŋgana ha peŋ niye, a vëlatay a gawla ŋgay hay, a gwadatay: «Zlum. Nakay na, bo ga.»

²³ A zla gævet maraha eye tæ wu mæse, a gay naha sisœ a Mbælom. Ma dæba eye a vëlatay tæ sa tebiye tay eye.

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Nakay na, bambaz ga nakæ Mbælom ma bæriye dzam ta ndo hay aye. Ta mbædiye ha na, hærwi ndo hay haladzay.

²⁵ Neŋ faya na tsikakumeye, na ta siye wu mæse nakay sa bay hus a pat nakæ na ta siye wedeye ma Bøy i Mbælom aye.»

²⁶ Ma dæba eye, ta zambaday a Mbælom ta dæmes na, ti ye tæ tsal a Mahæmba i Tetædœz.

Yesu a dæ ha Piyer ma ta gwadiye: «Na sær Yesu bay»

Mata 26.31-35; Luka 22.31-34; Yuhana 13.36-38

²⁷ Ahel nakæ faya ta diye ka tsæved aye na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Nakurom neheye tebiye ka gurumeye ga ha, ka hwayumeye kurom. Mawatsa eye mæ bazlam i Mbælom na: “Na ta kædiye na ndo mætsækure tay ada tæban hay ta ŋganiye gær kweye kweye kwa a ŋgay.*»

²⁸ Yesu a gwadatay sa: «Ane tuk na, na mbælaw abæra ma mædahan na, na hæbiye kurom ma Galile.»

²⁹ Piyer neŋgeye na, a gwaday: «Kwa siye i ndo hay ta gær kar ha na, neŋ na, na gæriye kar ha bay.»

³⁰ Tsa na, Yesu a mbæday faya a Piyer a gwaday: «Neŋ faya na gwadakeye: Sær ha na, bægom ta hævad nakay, dzagulok ma ta zlahiye sik sulo na, 6a ka gwad sik mahkar ka sær neŋ bay.»

³¹ Piyer a mbæday faya sa: «Na sær kar bay na, na tsikiye dæda bay, kwa tadæ ka mætameye ka bo salamay.» Siye i gawla ŋgay hay tebiye tæ tsik andza niye dærmak.

*Næteye ka Mahæmba i Tetædœz
Mata 26.36-46; Luka 22.39-46*

³² Tsa na, tæ ndisl a tæv wuray tæ zalay Getsemene. Tæ ndisl naha na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Ndzum kanan! Neŋ na, na diye na ta dũwuliye me.»

³³ Yesu a ye na, næteye ti ye dziye tage Piyer, Yakuba ada Yuhana. Tæ ndisl naha na, dærev a ye abæra ka Yesu, a dzædzar haladzay.

³⁴ A gwadatay: «Dærev ga na, kæ rah tæ dæretsætseh i mædahan, Nækurom na, ndzum kanan tselezleŋŋe!»

³⁵ A ye izad abæra ka tæv i gawla ŋgay neheye mahkar aye. A ye naha na, a kal bo ka dala bærut tæ huð. A dũwulay naha me a Mbælom a gwad: «Tadæ ma giye bo na, hælai i dæretsætseh nakay mâ ye fagaya abæra wuw tey.»

³⁶ A gwad: «Abba, Bæba ga, nækar na, wuray a wuraka bo tæbey. Zla fagaya abæra dæretsætseh nakay na siye tey. Kwa mey na, andza nakæ a saka a nækar aye bæna, andza nakæ a seŋ a neŋ aye bay.»

³⁷ Ma dæba eye, a maw ka tæv i gawla ŋgay neheye mahkar aye. A maw a ndzatay a gær na, næteye mandzahara eye. Tsa na, a zalay a Piyer a gwaday: «Simon, ka ndzahara daw? Nækar na, ka mba faya mændze tæ dære kwa bære næte tæbædew?

³⁸ Ndzum tæ dære tselezleŋŋe ada dũwulumay me a Mbælom hærwi ada kã dædum a masæpete i Fakalaw bay. Mæsafære na, a say mæge wu lele eye, ane tuk na, gædan kurom andaya mæsamay naha a masæpete i Fakalaw bay.»

³⁹ Yesu a ndæv ha na, a ye abæra ka tæv tay izad sa. A ye mata dũwule me. A ye naha a tsik na, bazlam ŋgay neheye a sik kurre aye.

⁴⁰ Tsa na, a maw ka tæv i gawla ŋgay neheye sa. A ndzatay a gær na, næteye mandzahara eye. Tæ mba faya mændze tæ dære kwa tsekweŋ bay tebiye. Ta pædeke abæra ka mændzehære na, tæ sær wu nakæ ta tsikiye bay. Yesu a ye mata dũwule me sa.

⁴¹ A maw mamahkar eye na, a gwadatay: «Huya faya ka ndzaharumeye daw? Nækurom faya ka zæzækumeye bo kurom ba? Anæke na, ka ndæv tsiy, hælai eye kæ ndislew tuk! Neŋ Wawa i Ndo ta wælai ga ha a hælai i ndo i mezeleme hay tuk.

⁴² Lætsum, takwa, ta dzakwa gær! Zæbum, ndo nakæ ma giye fagaya daf aye, kæ ndzew.»

Tæ gæs na Yesu

Mata 26.47-56; Luka 22.47-53; Yuhana 18.3-12

⁴³ Ahel nakæ Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, pæslan Yudas neŋgeye nakæ næte mæ walan i gawla i Yesu hay kuro gær eye sulo aye, a ye naha. Ti ye naha ta ndo hay haladzay ta maslamay tay hay ada ta sakwal tay hay. Maa slær tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tæ wælaway wu a Mbælom aye ta ndo mædzanŋawa bazlam i Mbælom mapala eye ada ta madugula hay.

⁴⁴ Yudas ndo mægatay daf ka Yesu aye 6a kæ datay ha wu nakæ ma giye. A gwadatay: «Ndo nakæ na ye, na gæs na ka bo tæmbolok tæmbolok aye na, neŋgeye! Gæsum na. Ka deyumeye ha na, tsæpum na lele.»

⁴⁵ Yudas a ndisl naha na, a hændzæd kwayanŋa ka tæv i Yesu, a gwaday: «Miter! Tsa na, a gæs na ka bo tæmbolok tæmbolok.

* 14:27 Zakari 13.7.

⁴⁶ Ndo niye hay tã ngatay andza niye na, kwayanŋa tã gãs na Yesu.

⁴⁷ Ka tãv niye ndo nãte mã walaŋ tay, pãkat a ngwadãw maslalam ngay. Tsa na, a fay ha a ndo i mäsler i bagwar i ndo mãvãlaway wu a Mbãlom, a dãsay na zlam fats ka dala.

⁴⁸ Yesu a gwadãtay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam kurom hay ada ta sakwal kurom andza ta gãsiye ndo i mãkal dãw?»

⁴⁹ Pat pat na ndzawa ka tãv kurom. Na tãtikawa mã gay i mãdãslay ha gãr a Mbãlom na, ka gãsum ga bay. Wu neheye a ge bo na, hãrwi ada mã ge bo andza nakã Derewel i Mbãlom a tsik aye.»

⁵⁰ Tã gãs na Yesu na, gawla ngay hay ta hway kweye kweye tã gãr ha.

⁵¹ Faya ta diye ha Yesu na, ndo wuray gawla aye a zãngal na Yesu. Ka bo ngay na, gwedere tsa. Ndo neheye faya ta diye ha Yesu aye tã ge andza ta gãsiye na gawla niye na,

⁵² a gãr ha gwedere ngay ngudek, a hway ngway bo kariye.

Yesu kame i bagwar i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom aye

Mata 26.57-68; Luka 22.54-55,63-71; Yuhana 18.13-14,19-24

⁵³ Ti ye ha Yesu na, a gay i bagwar i ndo mãvãlaway wu a Mbãlom aye. Mã dãma na, bagwar hay i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom tebiye, madugula hay ta ndo mãdzãngawa bazlam i Mbãlom mapala eye tebiye nãteye mahaya gãr eye.

⁵⁴ Piyer nẽngẽye na, a zãngal naha Yesu dãrenj ma dãba. A ye naha a fãlãkwa a dalamãtagay i bagwar i ndo mãvãlaway wu a Mbãlom niye. Mã dãma na, a ndza ka tãv i ndo niye hay faya ta tsãpiye mãged aye. A ye naha a ndza ka ako ka tãv tay niye.

⁵⁵ Bagwar hay i ndo neheye tã vãlaway wu a Mbãlom aye ta madugula i Yahuda hay tebiye ta pãla ndo hay hãrwi maraw faya me hãrwi mãgay sariya i mãkãde na. Ane tuk na, ta huta faya mãnese bay.

⁵⁶ Ndo hay haladzay ta raw faya me. Ane tuk na, maraw me tay niye ki ye tay faya bay. Kwa way a tsik i ngay wal.

⁵⁷ Siye i ndo mekelẽj aye hay tã lãtse, ta raw me ka Yesu, tã gwad:

⁵⁸ «Nãmaa tsãne faya abãra a gwad: “Na mãbãzliye ha gay i mãdãslay ha gãr a Mbãlom nakay ndo hay ta dãzl eye ada ma mãhãne mahkar na, na dãzliye a dãma mekelẽj nakã tã hãlay i ndo zezẽj bay aye.”»

⁵⁹ Kwa tã tsik andza niye bãbay na, huya bazlam tay niye ki ye tay ka bo bay.

⁶⁰ Tsa na, bagwar i ndo mãvãlaway wu a Mbãlom a lãtse tsãkwãd kame i ndo hay. A tsãtsah ka Yesu, a gwadãy: «Ka mãbãdatay faya a ndo neheye tãbãdew? Tã tsik fakaya na, mey?»

⁶¹ Ka bazlam tay niye na, Yesu ka mãbãdatay faya bay. Kã tsikatay faya kwa tsekweŋ bay tebiye.

Bagwar i ndo mãvãlaway wu a Mbãlom niye a tsãtsah faya sa: «Nãkar na, Kãriste Wawa i Mbãlom nakã nãmay faya nãmaa zambãdeye dãw?»

⁶² Yesu a mãbãday faya a gwadãy: «Nẽj na, nẽngẽye. Ma dazlay anãke, ka ngatumeŋeye a nẽj Wawa i Ndo na ndziye tã hãlay i mãnday i Mbãlom, nẽngẽye nakã gãdan eye ka gãr i wu hay tebiye aye. Ka ngatumeŋeye sa na, ma magãrmbãlom na deyeweye ma pazlay.»

⁶³ Bagwar i ndo mãvãlaway wu a Mbãlom a tsãne andza niye na, a ndalay haladzay. A ngurãda ha peteked ngay. Tsa na, a gwad: «Ka pãlakweye na, sa mey?»

⁶⁴ Ka tsãnum wu nakã a tsik aye bãdãw? A tsalay ka gãr a Mbãlom. Niye na, ka dzalum na, kãkay?» Ndo niye hay tebiye tã gay sariya i mãkãde na.

⁶⁵ Kwayanŋa siye i ndo mekelẽj eye hay tã wuya faya kurah. Ta tufay slesleã a dãre. Tã mbuzay na dãre ada tã kãd na. Tã gwadãy: «Nãkar ndo mãde ha bazlam i Mbãlom ba! Tsikamay, maa faka na, way?» Tsa na, tã vãlatay ha a hãlay a ndo matsãpe gay i bãy i ndo mãvãlaway a Mbãlom. Nãteye tã gãs na ada tã fay ka maholom pura pura.

Piyer a gwad: «Na sãr Yesu bay»

Mata 26.69-75; Luka 22.56-62; Yuhana 18.15-18,25-27

⁶⁶ Piyer na, nẽngẽye andaya huya ma dalamãtagay ka dala. Ngwas nakã a gawa mäsler mã gay i bagwar i ndo mãvãlaway wu a Mbãlom aye, a ye naha a ndzay a gãr a Piyer.

⁶⁷ A ngatay a Piyer mandza eye ka ako. A zãba faya nduzle, a gwadãy: «Nãkar dãrmak na, ndo i Yesu, ndo i Nazaret na gwãd bãdã?»

⁶⁸ Piyer a tsãne na, a gwadãy a ngwas niye: «A'ay! Na sãr wu nakã a saka mãtsike aye bay. Na sãr bay tebiye.» Tsa na Piyer a ye abãra ma dalamãtagay. A ye a lãtse slãp ka hãlay i mãged madayaw abãra. [Kwayanŋa dzagulok a zlahã.]

⁶⁹ Piyer a ye a ndza slãp ka hãlay i mãged na, ngwas niye kã ngatay naha. Tsa na, a masay ha slala i bazlam ngay nakã a tsikay a Piyer kame i ndo neheye mã dãma aye. «Ndo nakay na, nãte mã walaŋ tay.»

⁷⁰ Piyer a tsãne na, a gwad: «Na sãr ndo niye bay.»

Mãndze tsekweŋ na, ndo neheye ka tãv eye niye tã gwadãy sa: «Nãkar na, mã walaŋ tay, nãkurom dziye. Nãkar na, ndo i Galile!»

⁷¹ Piyer a mbaãda a gwad: «Na sãr ndo nakã ka tsikum faya aye bay. Kã ge na raw me na, Mbãlom mã genj dãretsãtseh.»

⁷² Kwayan̄ṅa dzagulok a zlaha masulo aye. Tsa na, bazlam i Yesu nakə a tsik aye a mayaw a gər a Piyer tuk. Yesu a gwad̄ay: «Dzagulok ma ta zlahiye sik sulo na, 6a ka gwad̄ sik mahkar ka sər neṅ bay.» Piyer a dzala ha ka bazlam i Yesu nakə a tsikay aye na, a hwayaw abəra. A ye a tuwa tsiduk tsiduk.

15

Yesu kame i Pilat

Mata 27.1-2,11-26; Luka 23.1-5,13-25; Yuhana 18.28-19.16

¹ Pərik i mekedə, bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta madugula hay ta ndo mēdzan̄gawa bazlam i Mbəlom mapala eye ada ta madugula hay tebiye, tə haya gər. Tə haya gər na, hərwi mətsike mə walaṅ tay mäge ha Yesu na, kəkay? Ta ndəv ha məhay gər na, tə dzawa na Yesu ada ti ye ha a gay i Pilat. Ti ye naha na, tə vələy ha a Pilat.

² Pilat, neṅgeye na, a tsətsah ka Yesu, a gwad̄ay: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a mbəd̄ay faya, a gwad̄ay: «Nəkar ka tsik segey.»

³ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə dəs parasay haladzay ka Yesu.

⁴ Ma dəba eye na, Pilat a tsətsah faya sa, a gwad̄ay: «Nəkar na, ka mbəd̄a faya bay na, kəkay? Ka tsəne wu neheye faya ta tsikiye fakaya haladzay aye təbədew!»

⁵ Ada kwa Yesu ka həndək bazlam ndə mambəd̄ay faya sa bay tebiye. Tsa na, a gay wadəṅ wadəṅ a Pilat.

⁶ Ka məve, ta giye magurlom nakə tə zalay Pak aye na, Pilat a gərawa ha ndo i dan̄gay nətə. A gər ha na, ndo nakə ta tsətsahawa aye.

⁷ Azlakwa ahəl niye na, ndoweye andaya tə zalay Barabas, neṅgeye ma dan̄gay. Neṅgeye mə walaṅ i ndo neheye tə nay dərə a bəy i dala i hay aye. Tə gəs tay na, hərwi tə kəd̄ ndo ahəl i magazl̄ga tay niye.

⁸ Anəke na, ndo hay tebiye ti ye a gay i Pilat. Ti ye naha a dəma na, kwa way a tsətsah ka Pilat wu nakə a təmawatay na andza nakə ta tsətsahawa aye.

⁹ Tsa na, Pilat a mbəd̄atay faya a gwad̄atay: «A sakum nā gərakum ha na, bəy i Yahuda hay daw?»

¹⁰ Pilat a sər ha bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə gəsay naha Yesu na, tə ge faya na, səlak kəriye.

¹¹ Bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye, nətəye duh na, tə vələtay gədan̄ a ndo hay ada mēgwad̄ay a Pilat mā gərətay ha na, Barabas bəna, Yesu bay.

¹² Pilat a gwad̄atay a ndo hay sa: «A sakum nā ge ha ta ndo nakay ka zalumay bəy i Yahuda hay aye na, kəkay?»

¹³ Tsa na, ndo hay ta mbəd̄ay faya tə mawude, tə gwad̄ay: «Dar na ka mayako mazlələmbad̄a eye!»

¹⁴ Pilat a tsətsah fataya, a gwad̄atay: «Neṅgeye a ge na, mənese waray?»

Ane tuk na, ta səkah ha mawude haladzay ta gədan̄, tə gwad̄: «Dar na ka mayako mazlələmbad̄a eye!»

¹⁵ Pilat a say mən̄gwatay ha dərəv a ndo niye hay. Andza niye a gərətay ha Barabas. Yesu na, a ndəba na ta mandalaṅa, a vələtay ha a sidzew hay hərwi ada tā ye tā dar na ka mayako mazlələmbad̄a eye.

Tə gay sariya a Yesu i məkədə

Mata 27.27-31; Yuhana 19.2-3

¹⁶ Sidzew hay ti ye ha Yesu a huḍ i gay i ṅgomna ada tə zalatay a siye i sidzew hay tebiye, ti ye dər̄mak.

¹⁷ Mə dəma na, ta tsək̄w faya abəra peteked̄ ṅgay hay. Ta zla peteked̄ ndozza eye, ta kalay ka bo. Tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, tə pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy.

¹⁸ Tsa na, ta dazlay mətsikay me. Tə gwad̄ay: «Zay daw? A nəkar bəy i Yahuda hay!»

¹⁹ Tə tsikay andza niye na, ada tə fay ka gər ta sakwal. Ta tufay slesleḅ a dərə. Ta dəkway gurmets kame ṅgay hərwi mətsikay me andza bəy.

²⁰ Ta ndəv ha mən̄gwese faya na, ta tsək̄w faya abəra peteked̄ nakə tə kalay ka bo ndozza aye ada tə may ha ka bo peteked̄ ṅgay hay. Tsa na, tə gəs ahaya abəra hərwi mede ha mata dar na ka mayako mazlələmbad̄a eye.

Mata 27.33-44; Luka 23.26-43; Yuhana 19.17-27

²¹ Ahəl nakə faya ta diye ha Yesu mata dar na ka mayako mazlələmbad̄a eye na, pəslaṅ ndo wuray məzele ṅgay Simoṅ. Neṅgeye na, ndo i Siren, neṅgeye bəba i Aləgəzandər ta Rufus. Neṅgeye faya ma diye ta təv niye. Neṅgeye a maw abara mə pəsl. Sidzew hay tə ṅgatay na, tə gay kutoṅ ka mazole mayako mazlələmbad̄a eye nakə ta dariye faya Yesu aye.

²² Tsa na, ti ye ha Yesu a təv eye andaya tə zalay Golgwata, andza mēgwede: Təv i mətasl i gər.

²³ Tə ndisl naha a dəma na, a satay a sidzew niye hay məvələy gizom madzapa eye tə wuye andaya tə zalay mir. Ane tuk na, a say a Yesu bay, a kərah məse.

²⁴ Ma dəba eye na, ta dar na Yesu ka mayako mazlələmbad̄a eye. Ta dar na na, tə ge tsakwal ka peteked̄ ṅgay hay. Tə ge andza niye na, məsərə ha mata zle na, way?

²⁵ Ta dar na Yesu ka mayako mazlɛmbada eye na, ta mekedɛ ta ɓɛre tsid.

²⁶ Tɔ watsa ka palalam eye andaya gɛr i bazlam nakɛ tɔ kɛd na faya Yesu aye. Gɛr i bazlam nakɛ tɔ watsa aye na, anan: «Nɛngɛye na, ɓɛy i Yahuda hay.»

²⁷ Pat niye na, ta dar mɛkal hay sulo ka mayako mazlɛmbada eye ka tsakay i Yesu dɛrmak. Ta dar tay na, nɛte tɔ hɛlay i mɛnday, nɛngɛd tɔ hɛlay i gula. [

²⁸ Anan andza nakay wu nakɛ bazlam i Mbɛlom a tsik aye na, a gwad: «Nɛngɛye na, tɔ pasla na a walan i ndo i sewed hay.»]

²⁹ Ndo neheye ti yawa ta tɔv niye na, tɔ ɓɛlaw ha gɛr tay hay tekɛm tekɛm tɔ mɛtsaday pɛleslesle. Tɔ gwadɛy: «Hey! Nɛkar haɓɛ a saka mambɛzl ha gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom ada ka gwad ma mɛhɛne mahkar na, ka dɛzl na aye na, tɔv i wu yak aye na, mɛngay tuk?»

³⁰ Nɛkar tɛma ha bo yak aye tey! Mbɛzlaw abɛra ka mayako nakay mazlɛmbada eye!»

³¹ Bagwar hay i ndo neheye tɔ vɛlaway wu a Mbɛlom aye ta ndo mɛdzangawa bazlam i Mbɛlom mapala eye a ndo hay tɔ ngwasa ka Yesu andza niye dɛrmak. Tɔ tsik mɛ walan tay, tɔ gwad: «Kɛ tɛma tay ha siye i ndo hay tuk na, a sla faya mɛtɛme ha gɛr ngay tɛbɛdɛw?»

³² Kariste, ɓɛy i Israyel hay mɛ mbɛzlaw abɛra ka mayako mazlɛmbada eye anɛke! Tada nɛmaa ngatay kɛ mbɛzlaw abɛra ka mayako mazlɛmbada eye na, nɛmay nɛmaa dzaliye ha ka nɛngɛye.»

Ndo neheye ta dar tay ka tsakay i Yesu aye tɔ tsada na Yesu dɛrmak.

Mɛmɛte i Yesu

Mata 27.45-56; Luka 23.44-49; Yuhana 19.28-30

³³ Magɛrhɛpat a ge na, lɛvonj a ge ka dala niye tebiye tekɛdɛgɛm. A ge na, hus a ɓɛre mahkar i huwa.

³⁴ Ta ɓɛre mahkar eye niye na, Yesu a wuda ta magala kɛlɛrra, a gwad: «*Eluya, Eluya, lama sabaktani?*» Andza mɛgwɛdɛ: «Mbɛlom ga, Mbɛlom ga, ka gɛr ga na, hɛrwi mey?»

³⁵ Siye i ndo neheye ka tɔv aye niye tɔ tsɛne na, tɔ gwad: «Pum zlɛm tɛday, faya ma zaleyɛ a Eliya!»

³⁶ Tsa na, ndo nɛte mɛ walan tay niye, a hway, a ye a zlaw wuye kofkoffa. A tɛlɛka ha a wuye andaya guyakaka, wu niye a rah a dɛma. Tsa na, a hak na ka gwavɛkw zɛbol eye, a pay naha ka bazlam a Yesu ada mɛ dɛvɛtɛ abɛra mɛ dɛma wu niye. Ndoweye niye a gwad: «Ngatay, zɛbakwa faya tɛday, aza Eliya ma deyeweye mambɛzla ahaya dɛw?»

³⁷ Ane tuk na, Yesu a wuda ta magala kɛlɛrra. Tsa na, a mɛt.

³⁸ A mɛt na, kwayanɲa petekɛd nakɛ a ngɛna ha gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom sulo aye, a ta ka bo ɓɛra sulo tsanɲa kwa abɛra mɛ gɛma hus ka dala.

³⁹ Bagwar i sidzew i Roma hay, nɛngɛye andaya malɛtsa eye kame i Yesu, Yesu a mɛt ma kɛkay na, a ngatay. Tsa na, a gwad: «Ta dɛdɛk, ndo nakay na, Wawa i Mbɛlom!»

⁴⁰ Ngwas wuray hay andaya ka tɔv eye niye dɛrmak. Nɛteye dɛrenj faya ta zɛbiye naha faya. Mɛ walan tay niye andaya na, Mari nakɛ a yaw ma gɛma i Magɛdala aye, Salome ada ta Mari may i Yakuba nakɛ gawla aye, may tay ta Zozes.

⁴¹ Nɛteye na, ta zɛngalawa na Yesu ada tɔ gaway mɛsler ahɛl nakɛ Yesu, nɛngɛye ka dala i Galile aye. Ka tɔv eye niye na, siye i ngwas hay andaya haladzay. Nɛteye, tɔ yaw ka bo dziye tage Yesu abɛra ma Zerozelem.

Tɔ pa na Yesu a tsɔvay

Mata 27.57-61; Luka 23.50-56; Yuhana 19.38-42

⁴² Huwa ɓa ka mbɛrɛm mɛge tsiy. Pat eye niye na, pat mɛlɛve bo i Yahuda hay, andza mɛgwɛdɛ pat mɛhɛne mɛ gay i pat i mazazukw bo.

⁴³ Ta huwa eye niye na, ndo wuray tɔ zalay Yusufa a yaw. Nɛngɛye ndo i gɛma i Arimate. Yusufa na, nɛngɛye nɛte mɛ walan i bagwar i ndo mɛge sariya dɛrmak. Nɛngɛye dɛrmak faya ma hɛbiye ɓɛy i Mbɛlom. A gas dɛrev ka dzɛdzar bay, a ye a gay i Pilat mata tsɛtsahaw mɛdahanj i Yesu.

⁴⁴ Pilat a tsɛne ɓa Yesu kɛ mɛt na, a gay wadɛnj wadɛnj. Tsa na, a zalay a bagwar i sidzew niye. A tsɛtsah faya abɛra, a gwadɛy: «Yesu a mɛt na, kɛ ndza haladzay dɛw?»

⁴⁵ Ma dɛba eye bagwar i sidzew niye a mbɛday faya na, tsa na, a vɛlay tsɛved a Yusufa ka mɛzle mɛdahanj i Yesu.

⁴⁶ Yusufa a ye a sɛkɛmaw rɛkwat. A sɛkɛmaw na, a maw a mbɛzla ahaya mɛdahanj i Yesu abɛra ka mayako mazlɛmbada eye. Tsa na, a mbɛkwa na mɛdahanj a dɛma. A zla na a ye, a pa na a tsɔvay. Tsɔvay niye na, tɔ la ka geseh ka tɔv nakɛ sɛrpalahha aye. A pa na a dɛma na, a bɛdɛngwalaw faya beber bagwar eye ka madɛrɛzl na tsɔvay niye.

⁴⁷ Mari i Magɛdala ta Mari may i Zozes na, faya ta zɛbiye ka tɔv nakɛ tɔ pa na Yesu aye.

16

Yesu a lɛtsew abɛra ma tsɔvay

Mata 28.1-8; Luka 24.1-12; Yuhana 20.1-10

* 15:28 Ezay 53.12. † 15:34 Dɛmes hay 22.2.

¹ Pat i mazəzükw bo a ye abəra mə dāma na, Mari i Magədala, Mari may i Yakuba ta Salome, ti ye ta səkam mal hunḡa eye, hərwi a satay məwetse ka mədahaḡ i Yesu.

² Pat i luma i sidzew i mekedəe ḡgwas neheye ti ye ka me tsəvay. Tə husa na, pat faya ma tsarəweye tərđassa.

³ Ahəl nakə faya ta diye na, ta tsətsah ka bo mə walaḡ tay, tə gwad: «Mata bədaḡwalakway na beber abəra ka me i tsəvay na, way?»

⁴ Tə ndisl naha na, ta zəba dāre. Ta zəba dāre na, tə ḡgatay a beber niye bagwar eye ta dərəzl ha ka tsəvay aye na, 6a mabədaḡwala eye faya abəra, madzaka eye ka tsakay tsiy.

⁵ Ti ye naha na, tə fələkwa a tsəvay niye. Ti ye na tə ḡgatay a ndo gawla aye. Neḡgeye mandza eye ta diye i həlay i mənday. Ndow-eye niye na, tə peteked kwedek kwedek eye ka bo. Peteked eye niye faya na, zəbol eye təzl. ḡgwas niye hay tə ḡgatay andza niye ta dzədzar slaḡ slaḡ.

⁶ Ane tuk na, a gwadətay: «Kā dzədzarum bay. Faya ka pəlumeye na, Yesu ndo i Nazaret, neḡgeye nakə ta dar na ka mayako mazzlmbada eye. Neḡgeye andaya kanaḡ bay, kə mbəlaw abəra ma mədahaḡ. Ehey! Zəbum, təv nakə tə həna ha faya aye na, anaj.

⁷ Dum anəke ta tsikumətay faya a gawla ḡgay hay ada kā dūmay ha a Piyer lele. Gwadumətay na, ma lahakumeye a Galile. Ka ḡgatumeye mə dāma andza nakə a tsikakum eye.»

⁸ Tə tsəne andza niye na, tə ndohwaw abəra na, ta hway dərəḡ abəra ka təv i tsəvay niye. Ta hway na, hərwi zluwer a gatay, faya ta dzədzariye. Ta təkəray a ndəray kwa tsekweḡ bay tebiye hərwi zluwer a gatay.

*Yesu a bəzatay ha bo a gawla ḡgay hay
Mata 28.9-10,16-20; Luka 24.36-49;
Yuhana 20.11-23; Məsler hay 1.6-8*

⁹ Pat i luma i sidzew pərik i mekedəe na, Yesu a lətsew abəra ma mədahaḡ. A lətsew na, a bəzay ha bo kurre a Mari nakə a yaw abəra ma Magədala aye. Neḡgeye na, ḡgwas nakə Yesu a həhar faya abəra fakalaw hay tasəla aye.

¹⁰ A ye a təkəratay a ndo neheye tə ndzawa tage Yesu aye. A ye naha na, faya ta tuwiye hərwi mədahaḡ i Yesu. A təkəratay wu naka a ge bo tə neḡgeye.

¹¹ Tə tsəne wu nakə a tsikatay aye, a gwadətay: «Yesu na, kə mbəlaw abəra ma mədahaḡ, neḡ na, na ḡgatay bəna mey na!» Ndo neheye ta təma bazlam ḡgay niye a tsikatay aye bay.

¹² Ma dəba eye na, Yesu a mbəda ha bo ḡgay wal a bəzatay ha bo a gawla ḡgay hay sulo. A bəzatay ha bo na, ahəl nakə nəteye ka tsəved faya ta diye a gəma aye.

¹³ Ndo niye hay sulo aye tə maw a Ze-rozelem. Tə maw na, ta təkəray wu nakə tə ḡgatay aye a siye i gawla i Yesu hay. Nəteye ta təmatay na bay ḡgway huya.

¹⁴ Ma dəba eye sa na, Yesu a bəzatay ha bo a gawla ḡgay hay kuro gər eye nəte. A bəzatay ha bo na, ahəl nakə nəteye faya ta ndiye daf aye. Tsa na, a gatay me hərwi mədzele gər tay nakə andaya bay aye, ada hərwi ta dzala ha ka wu nakə ndo neheye tə tsikatay kurre, tə gwadətay: «Nəmaa ḡgatay a Yesu kə lətsew abəra ma mədahaḡ» aye na, ta dzala ha bay.

¹⁵ Tsa na, a gwadətay: «Anəke na, dum ka kokway i məndzibəra tebiye. Dum ha Labara ḡwalak eye a ndo zezeḡ tebiye ka məndzibəra.

¹⁶ Ndo nakə kə tsəne ada kə dzala ga ha tə dārev nəte ada ta dzəhuḡ ha a yam aye na, ma təmiye. Ndo nakə kə dzala ga ha bay aye na, Mbəlom ma ta giye faya sariya

¹⁷ Ta ta səriye ha ndo neheye ta dzala ga ha ta dedək na, ma kəkay? Nəteye na, ta sliye faya mahəhere fakalaw abəra mə bo i ndo tə məzele ga. Ta tsikiye me tə bazlam i gəma hay wal wal.

¹⁸ Kwa tadə ta gəs dədəe tə həlay, kwa tə sa muwar na, ma gateye wuray kwa tsekweḡ bay tebiye. Ta piye həlay ka ndo i dəvats hay na, ta mbəliye.»

*Yesu a tsal a Mbəlom
Luka 24.50-53; Məsler hay 1.9-11*

¹⁹ Yesu Bəy Maduweḡ a tsikatay andza niye na, a tsal ḡgway a mbəlom. A ye na, a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom.

²⁰ Gawla ḡgay hay dərmaḡ ti ye mata dā ha bazlam ḡwalak eye niye Yesu a tsikatay aye kwa a ḡgay. Bəy Maduweḡ a dzənawa tay ha ada a vələwatay gədaḡ ka məge wu neheye a ge masuwayaḡ aye. Maa dā ha tə tsik bazlam i Mbəlom ta gədaḡ i Yesu na, masuwayaḡ nakə tə gawa aye.

**Nɔgwalak i bazlam nakə
Luka
a watsa aye
Məfələkwə**

Luka a da ha Yesu na, neŋgeye ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom ma slərətayawewe a ndo i Israyel hay aye. Ane tuk na, neŋgeye ndo mətəme ha ndo i mändzibəra hay tebiye. Məsəfəre i Mbəlom a zalay a Yesu hərwi ada mā dātay ha labara i məŋgwese a mətawak hay. Labara eye nakay na, labara i mawuđe bo hərwi ndo i mezeleme hay wal wal tebiye ada labara i məŋgwese. A dazlay na, a tsik ka məmaw i Yesu, ka mede i Yesu a mbəlom.

Ka ndzay a gər a bazlam i Luka mə Mata, ma Markus ada ma Yuhana. Kə da ha ka gər i məwe Yuhana madzəhuđe ndo a yam ada ka gər i məwe Yesu.

Madazlay 1.1-4

Məwe ta mägəle i Yuhana tə Yesu 1.5–2.52

Bazlam i Yuhana nakə a tsik aye 3.1-20

Madzəhuđe i Yesu a yam tə masəpete 3.21-43

Məsler ta labara i Yesu ma Galile 4.14–9.50

Yesu a lətse abəra ma Galile a ye a Zərozelem 9.51–19.27

Maduk i duk i məhəne i Yesu ka mändzibəra 19.28–23.56

Mələtsew, mabəz ha bo tə mede i Yesu a mbəlom 24.1-53

¹ A nəkar Tiyoofil ŋgwalak i ndo, ndo hay haladzay 6a ta vəl ha gər tay məwetse labara nakə Yesu a ge mə walan may aye.

² Tə watsa na, wu nakə nəteye tə tsəne abəra ka ndo neheye tə da ha bazlam i Mbəlom aye. Nəteye neheye na, ta ŋgatay tə dəre tay kwa ka madazlay ŋgay aye.

³ Aya! Neŋ dərmak a seŋ məwatsaka naha ka gər i bazlam eye nakay, hərwi na pəla na bəzay i bazlam nakay kwa ka madazlay ŋgay eye.

⁴ Anəke na, nəkar dərmak ka sliye faya məsəre ha bazlam nakay ta tətikaka aye na, dedək.

Gawla i Mbəlom a yaw a da ha məwe i Yuhana

⁵ Ahəl nakə Herod neŋgeye bəy ka dala i Yahuda aye na, ndoweye andaya tə zalay Zakari. Neŋgeye na, gwala i Abiya, ndo məvəlay wu a Mbəlom aye. Məzele i ŋgwas ŋgay na, Elizabet. Neŋgeye dərmakna, gwala i Aron bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom.

⁶ Nəteye salamay tay eye kame i Mbəlom na, ndo lele eye hay. Wu neheye Mbəlom

a tsik aye tə bazlam mapala eye na, tə pay bəzay tə metsehe lele.

⁷ Ane tuk na, wawa tay andaya bay. Hərwi Elizabet na, a wa bay. Dəlay eye. Sa na, nəteye guram eye tsiy.

⁸⁻⁹ Anəke na, həlay i ndo neheye tə zalatay Abiya hay aye kə sla hərwi məfəkay naha wu a Mbəlom. Andza nakə ndo neheye tə vəlaway naha wu a Mbəlom tə pawa faya bo aye na, tə ge duk a way. Duk a way nakə tə ge aye na, a dəf ka Zakari. Mata fəkay naha wu ma təv niye tsədanŋa eye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, neŋgeye. Tsa na, a fələkwa a təv niye mata fəkay naha wu a Mbəlom.

¹⁰ Ahəl nakə Zakari faya ma fəkay naha wu a Mbəlom mə gay aye na, ndo hay haladzay ma bəra faya ta duwuliye me.

¹¹ A həlay niye na, gawla i Mbəlom a yaw a bəzay ha bo a Zakari. A lətse tə həlay i mänday i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye.

¹² Zakari a ŋgatay na, a dzədzar haladzay, zluwer a gay.

¹³ Ane tuk na, gawla i Mbəlom niye a gwadāy: «Zakari, kə dzədzar bay. Ba Mbəlom kə tsəne maduwule me yak. Elizabet, ŋgwas yak ma ta wakeye wawa hasləka eye. Ka ta zəleye Yuhana.

¹⁴ Dərev yak ma ta ŋgwasiye haladzay. Pat i məwe ŋgay na, ndo hay haladzay ta ŋgwasiye hərwi ŋgay.

¹⁵ Neŋgeye na, ma ta təriye bagwar eye, ndo məgay məsler a Bəy Maduweŋ. Dada ma ta siye guzom bay. Kwa wu naka makwasa eye na, ma ndzakiye bay. Məsəfəre Tsədanŋa eye ma ndziye faya kwa mə hud i may ŋgay.

¹⁶ Ma ta matay ahaya Israyel hay haladzay ka təv i Bəy Maduweŋ tay Mbəlom.

¹⁷ Maa lahayaw madayaw kame a Bəy Maduweŋ na, neŋgeye. Ma tsikatəye me a ndo hay ta məzla6 bagwar eye andza i Eliya hərwi ada bəba hay tā sər bo ta wawa tay hay. Ma matay ahaya ndo neheye ta rəhay ha gər a Mbəlom bay aye ka təv i Mbəlom. Ma təriye tay ha ndo ŋgwalak eye hay. Ma ta tsətsaliye tay ha ndo neheye nəteye maləwa bo eye hərwi Bəy Maduweŋ aye.*»

¹⁸ Ane tuk na, Zakari a gwadāy a gawla i Mbəlom: «Na səriye ha wu nakay ka tsikerŋ aye dedək na, kəkay? Neŋ na, 6a guram eye, ŋgwas ga dərmak na, guram eye tuk na, kəkay?»

¹⁹ Gawla i Mbəlom a mbəday faya, a gwadāy: «Neŋ Gabəriyel. Neŋ na, ka təv i Mbəlom. A sləra ga ahaya mətsikaka bazlam nakay ada nā zlakaw Labara ŋgwalak eye.

* 1:17 Zəba ma Malasi 3.23-24.

²⁰ Ane tuk na, ka dzala ha ka bazlam nakay bay sa na, wu nakay ma giye bo ka səriye mætsike me bay hus a pat nakæ ta wiye na wawa niye aye.»

²¹ Ndo neheye faya ta hæbiye Zakari ma bæra aye na, a gatay wadæŋ wadæŋ. Tæ gwad: «Zakari kæ yaw abæra bay, kwa meenerŋ na, hærwı mey?»

²² Zakari a yaw abæra na, a sla faya mætsike me bay. Tsa na, ndo neheye ma bæra aye tæ sær wu ka bæzay ha bo a Zakari mæ gay. A tsikatay me na, tæ hælai tsa. Nenŋeje huya mandæk eye.

²³ Hælai i mæge mæsler i Zakari mæ gay i Mbælom a ndæv na, a ye a mætægay.

²⁴ Ma dæba i kiye tsakway na, wawa a dæday a huɗ a Elizabet. Kiye zlam na, a ŋgahawa bo mæ gay. A gwad mæ dærev ŋgay:

²⁵ «Anæke na, Bæy Maduweŋ kæ ŋgeteŋ. Kæ wæleŋ wawa. Ndo hay ta ŋgwasiye fagaya sa bay.»

Gawla i Mbælom a dæ ha mæwe i Yesu

²⁶ Kiye a yay a Elizabet mækwa na, Mbælom a slær gawla ŋgay Gabæriyel a gama wuray tæ zalay Nazaret ka dala i Galile.

²⁷ A slær ha na, a gay i dem eye andaya mædel i ndo wuray tæ zalay Yusufa gwala i Bæy Davit. Tæ zalay a dem eye niye na, Mari.

²⁸ Gawla i Mbælom niye a fælækwa a gay i Mari, a ye naha a gwadai: «Na tsikaka me Mari, Bæy Maduweŋ kæ gaka ŋgwalak.»

²⁹ Mari a tsæne andza niye na, a dzædzar a gwad mæ dærev ŋgay: «Mætsike me niye na, andza mægwede mey?»

³⁰ Gawla i Mbælom a gwadai: «Kâ dzædzar bay Mari, Mbælom a wuɗa kar.

³¹ Wawa ma dædakeye a huɗ. Ka ta wiye wawa niye na, haslæka eye. Ka ta zaleyeye Yesu.

³² Nenŋeje na, ma ta tæriye bagwar eye. Ta ta zaleyeye Wawa i Mbælom Fetek mæ gæma. Bæy Maduweŋ Mbælom ma tæriye ha bæy bagwar eye andza bæba tæte ŋgay Davit:

³³ Nenŋeje ma ta læviye tay ha Israyel hay ka tor eye. Bæy ŋgay na, ma ndæviye bay.»

³⁴ Mari a gwadai a gawla i Mbælom niye: «Wuye ma ta giye bo na, kækay? Neŋ na, na sær zal zuk bay tuk na, kækay!»

³⁵ Gawla i Mbælom a mbæday faya: «Mæsæfære Tsædanŋa eye ma mbæzlaweye fakaya. Gædanŋ i Mbælom Fetek ma ndziye fakaya andza mezek. Yawa! Wawa niye ka ta wiye na, ta zaleyeye Tsædanŋa, Wawa i Mbælom.

³⁶ Zæba dem i bæba yak Elizabet kwa nenŋeje guram eye bæbay na, anæke kiye kæ yay mækwa.

³⁷ Hærwı wuray a zay gædanŋ a Mbælom tabey.»

³⁸ Tsa na, Mari a gwadai a gawla i Mbælom: «Neŋ ndo i mæsler i Bæy Maduweŋ. Mâ ge bo andza nakæ ka tsik aye.»

Tsa na, gawla i Mbælom a ye ŋgway.

Mari a ye a gay i Elizabet

³⁹ Ma dæba i mændze tsekweŋ na, Mari a læte a ye ta bæse a gæma eye andaya mæ mahæmba i Yahuda.

⁴⁰ A ye na, a gay i Zakari. A ye naha a ndisl na, a fælækwa a gay. A tsikay me a Elizabet.

⁴¹ Elizabet a tsæne mætsike me i Mari na, wawa a hats mæ huɗ ŋgay. Mæsæfære Tsædanŋa eye a mbæzlaw ka Elizabet.

⁴² Tsa na, Elizabet a wuda, a gwad: «Nækar na, Mbælom kæ pa fakaya ŋgama a ze siye i ŋgwas hay tebiye. ŋgama mâ ndza ka wawa niye ka wiye.

⁴³ May i Bæy Maduweŋ ga a yaw ka tæv ga na, kækay! Neŋ tæday na, way!

⁴⁴ Na gwad ka ŋgatay ba! Ahæl nakæ ka tsikeŋ me aye na, wawa a bæl tæ mæŋgwese eye mæ huɗ ga.

⁴⁵ Nækar na, dærev yak mæŋgwasa eye hærwı wu nakæ Bæy Maduweŋ a tsik aye na, ka tæma, ma giye bo!»

⁴⁶ Tsa na, Mari a gwad:

«Na zambædeye a Bæy Maduweŋ tæ dærev ga peteh.

⁴⁷ Dærev ga kæ ŋgwasa haladzay hærwı Mbælom nakæ a tæma ga ha aye.

⁴⁸ Ka zæba fagaya tsekweŋ mæ walaŋ i ndo neheye neŋ ndo i mæsler ŋgay.

Ndo neheye anæke aye ta ndo neheye ta ta wiye tay ha aye na, ta gwedeŋeje “Nækar na, dærev yak mæŋgwasa eye.”

⁴⁹ Hærwı Mbælom bagwar eye kæ ge wu naka lele aye hærwı ga.

Nenŋeje na, Mbælom tsædanŋa eye.

⁵⁰ Nenŋeje na, ŋgwalak ŋgay dæda a ndæv tæbey.

Ndo neheye ta ræhay ha gær aye na, ŋgwalak ŋgay ma ndziye huya ta næteye.

⁵¹ Ka bæz ha gædanŋ ŋgay, ka hæhar tay ha ndo neheye tæ dæslay ha gær a bo tay aye.

⁵² Ka hæhar tay ha bæy hay abæra ka tæv mændze i bæy tay hay.

Kæ wælatay gædanŋ a ndo i mætawak hay.

⁵³ Ndo neheye may a gatay aye na, kæ wælatay wu mæday.

Ndo i mezeleme hay na, ka hæhar tay ha.

⁵⁴ Ki yaw madzæne tay hay Israyel hay, ndo i mæsler ŋgay hay.

Mbælom na, kæ mætsa ha gær ta ŋgwalak ŋgay bay.

⁵⁵ Kæ ge andza nakæ a tsikatay a bæba tæte kway hay ahæl niye aye.

A tsikay a Abraham ada a gwala i Abraham hay tebiye ka tor eye.»

⁵⁶ Mari a ndza mə gay i Elizabet kiye mahkar. Tsa na, a ye a mətəgay.

Məwe i Yuhana

⁵⁷ Anəke na, kiye i Elizabet kə sla məwe. A wa wawa hasləka eye.

⁵⁸ Ndo ngay hay ta ndo i maged ngay hay tə tsəne Mbəlom kə gay ngwalak a Elizabet na, ti ye mata ngwese ka bo dziye.

⁵⁹ Wawa a həna tsamahkar na, ndo hay ti yaw mata dəse na wawa niye. A satay haḃe məpe faya məzele na, Zakari, tə məzele i Baba ngay.

⁶⁰ Ane tuk na, may i wawa niye, a gwadatay: «A'ay! Ta zaleyə na, Yuhana.»

⁶¹ Tə gwaday: «Məzele andaya andza niye ma gwala yak bay tuk na, kəkay!»

⁶² Tsa na, ta tsətsah ka bəba ngay wulək wulək tə həlay. Tə gwaday: «A saka məpe məzele ka wawa na, way?»

⁶³ Zakari a tsətsah fataya palalam nakə tə watsawa faya aye. Tə zlayaw. Tsa na, a watsa: «Məzele ngay na, Yuhana.» Tsa na, a gatay wadəŋ wadəŋ tebiye tay eye.

⁶⁴ Kwayanŋa bazlam i Zakari a həndək ka mətsike me. Tsa na, a zambaday a Mbəlom.

⁶⁵ Ndo i maged hay tebiye ta dzədzar. Ndo i gəma niye hay tebiye hus a mahamba i Yahuda tə tsikawa faya.

⁶⁶ Kwa way a tsəne bazlam niye na, tə dzalawa faya mə gər tay, tə gwadawa: «Wawa nakay ma ta təriye na, mey?» Ta dedek, gədan i Bəy Maduweŋ ka gər ngay.

Zakari a zambaday a Mbəlom

⁶⁷ Məsəfəre Tsədanŋa eye a mbəzlaw ka Zakari, bəba i wawa niye. Tsa na, a da ha, a gwad:

⁶⁸ «Zambadakway a Bəy Maduweŋ kway Mbəlom i İsrəyel hay.

Nenŋeye kə mbəzlaw a walaŋ kway hərwi məmbəle kway hay.

⁶⁹ Nenŋeye kə sləkwayaw ndo gədan eye hərwi mətəme kway hay.

Nenŋeye na, gwala i Davit ndo i məsler i Mbəlom.

⁷⁰ Bazlam nakay na, Mbəlom 6a kə tsikatay a ndo məde ha bazlam ngay tsədanŋa eye hay ahəl niye.

⁷¹ A gwad na, ma ta təmiye kway ha abəra mə həlay i ndo i varam kway hay, ada mə həlay i ndo neheye tebiye tə nakway dəre aye.

⁷² Kə gatay ngwalak ngay a bəba kway hay. Ma mətsiye ha gər ta dzam nakə a 6ar eye bay.

⁷³ Mbəlom 6a ka mbəram məmbaday a bəba tətə kway Abraham.

⁷⁴ A gwad: Ma ta təmiye kway ha abəra mə həlay i ndo i varam kway hay na, hərwi ada kə slakwa faya məgay məsler tə madzədzar eye sa bay.

⁷⁵ A ge andza niye na, hərwi ada kə tərakwa ndo ngay hay.

Ka tərakweye na, ndo ngay tsədanŋa eye hay huya ma mändze kway.

⁷⁶ Nəkar na, wawa ga, ta ta zalakeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom Fetek, hərwi nəkar na, ka laheye kame a Bəy Maduweŋ, ka lambadəye na tsaved.

⁷⁷ Ka ta tsikateye a ndo ngay hay ma deyeweye mətəme tay ha. Ma ta pəsətay ha mənese tay hay.

⁷⁸ Mbəlom kway na, ngwalak ngay a ndəv bay. Andza niye, dzaydzay ngay ma dəvakweye andza pat nakə faya ma tsaraweye.

⁷⁹ Tsa na, ma dəvateye dzaydzay a ndo neheye ma mezek i mədahan aye.

Ma lakiye kway ka tsəved i zay.»

⁸⁰ Yawa! Yuhana a gəl na, metsehe ngay a səkah kame kame. A lətse a ye a kəsaf. A ndza mə dəma hus a pat nakə a bəzatay ha bo parakka a İsrəyel hay aye.

2

Məwe i Yesu

Mata 1.18-25

¹ Ahəl niye tə wa Yuhana madzəhuḃe ndo a yam na, Augustus nenŋeye bəy i Roma. Anəke na, a gwadatay a ndo hay tā pasla ndo hay ka dala ngay tebiye.

² Nakay na, makurre i məpesle ndo nakə tə pasla ahəl niye Kiriniyus a ləvawa gəma i Siri ka dala i Roma aye.

³ Kwa way a ye mata wetse məzele ngay na, ma gəma ngay.

⁴ Andza niye, Yusufa nenŋeye ma ndziye ma gəma i Nazaret ka dala i Galile. A tsəne na, a ye ka dala i Yahuda ma gəma nakə tə zalay Betelehem aye. Gəma nakə tə wa mə dəma bəba tətə ngay Davit aye.

⁵ A ye na, ta Mari mədel ngay tə bo sulo eye mata wetse məzele tay.

⁶ Ahəl nakə nəteye ma Betelehem aye na, həlay i məwe wawa i Mari kə sla.

⁷ A wa malkwara ngay niye na, hasləka eye. A mbuzna na a peteked, a həna ha a təv mənde wu mənday i gənaw hay hərwi ta huta təv mə gay i mbəlok hay bay.

Gawla i Mbəlom hay ta bəzatay ha bo a ndo mətsəkure gənaw hay

⁸ Ma gəma niye na, ndo mətsəkure gənaw hay andaya tə hənawa mə pesl, tə tsəkurawa gənaw tay hay ta həvad.

⁹ Gawla i Mbəlom a mbəzlaw a bəzatay ha bo. Təv niye nəteye mə dəma aye na, a dəv dzaydzay ta gədan i Bəy Maduweŋ. Tsa na, ndo mətsəkure gənaw niye hay ta dzədzar.

¹⁰ Ane tuk na, Gawla i Mbəlom niye a gwadatay: «Kə dzədzarum bay! Na zlakumaw na, Labara Ngwalak eye. Ndo hay hadzay ta ngwasiye hərwi bazlam nakay.

¹¹ Bəgom ta həvad nakay ta wakum ndo mətəme kurom ha ma Betelehem, ma gama i Davit. Nəngeye na, Kəriste, Bəy Maduwej.

¹² Dum ta zəbumaw faya. Ka ngatumeye a wawa eye. Ka sərumeye ha nəngeye na, hərwi mambuza eye mə peteked. Ma həniye ma təv mənday wu i gənaw hay.»

¹³ Kwayanña, gawla i Mbəlom hay haladzay tə yaw ka təv i gawla i Mbəlom niye ta zambadəy a Mbəlom tə gwad:

¹⁴ «Ŋgama mâ təra mə mbəlom mægəma, ka gər i ndo hay tebiye.

Zay mâ təra ka mənədzibəra mə walaŋ i ndo neheye Mbəlom a wuda tay ha aye.»

¹⁵ Tsa na, gawla i Mbəlom hay ti ye wu tay a mbəlom. Ti ye wu tay na, ndo mətəkure gənaw hay tə gwad mə walaŋ tay: «Łatsakwa, takwa hus a Betelehem ta zəbakwaw ka wu nakə a ge bo aye, nakə Bəy Maduwej a dəkway ha aye.»

¹⁶ Ti ye ta bəse a Betelehem. Tə ndisl naha a dəma na, tə ngatay a Mari ta Yusuf a ada ta wawa ndəriz niye mahəna eye ma təv mənday wu i gənaw hay.*

¹⁷ Tə ngatay andza niye na, ta təkəratay wu nakə gawla i Mbəlom a tsikatay ka gər i wawa niye aye.

¹⁸ Kwa way a tsəne wu nakə ndo mətəkure gənaw hay ta təkər aye na, a gatay hərbaəkkka.

¹⁹ Mari na, wu neheye tə tsik aye na, a pa na tebiye a gər a dzalawa faya.

²⁰ Tsa na, ndo mətəkure gənaw hay tə maw wu tay. Tə dəslay ha gər a Mbəlom ta zambadəy hərwi wu nakə tə tsəne ada tə ngatay aye na, kə ge bo andza nakə tə tsikatay aye.

²¹ Məhəne tasəla a ge matsamahkar eye na, həlay i mədəse wawa kə sla. A pa faya məzele Yesu. Məzele niye na, məzele nakə gawla i Mbəlom a tsikay a Mari ahəl niye kə huta huđ zuk bay aye.

Yusufa ta Mari ti ye ha Yesu a Zerozelem

²² Həlay i məbere bo tay ka dərə i Mbəlom kə sla andza bazlam i Mbəlom mapala eye nakə Musa a watsa aye. Andza niye, Yusuf a ta Mari tə zla wawa, ti ye ha a Zerozelem mata bazay ha a Bəy Maduwej,

²³ hərwi mawatsa eye mə dərəwel i Musa na: «Malkwara i wawa hasləka eye na, i Mbəlom.†»

²⁴ Ada andza nakə mawatsa eye mə dərəwel i Musa na, ti ye tə vəlay maydagwar sulo kəgəbay bədobodo sulo a Mbəlom.‡

²⁵ Yawa! Ndo weye andaya ma Zerozelem, məzele ngay Simeyən. Nəngeye na, ngwalak i ndo, ka təma bazlam i Mbəlom lele. Faya ma həbiye ndo mətəme tay ha İsrayel

hay. Simeyən na, Məsəfəre Tsədənña eye ka nəngeye.

²⁶ Məsəfəre Tsədənña eye ba kə tsikay, a gwaday: «Ka ta mətiye na, ka ngateye a Kəriste nakə Bəy Maduwej ma sləraweye təday.»

²⁷ Anəke na, Simeyən a ye a gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom ta gədan i Məsəfəre i Mbəlom. Ahəl niye na, bəba i Yesu hay ti ye naha tə fələkwa a gay ta wawa mäge andza nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye.

²⁸ Tsa na, Simeyən a zla wawa niye a həlay, a zambadəy a Mbəlom, a gwad:

²⁹ «Bəy Maduwej ga, anəke na, gər ha ndo i məsler yak mâ ye ngway, mâ mət tə zay, hərwi ka ge wu nakə ka tsik aye.

³⁰ Na ngatay tə dərə ga a ndo mətəme ha ndo yak nakə ka sləraweye.

³¹ Ka lava ha bo na, hərwi ndo hay tebiye.

³² Ndo nakə ka sləraweye na, nəngeye na, dzaydzay nakə ma davateye a ndo hay tebiye ka mənədzibəra ada nəngeye ma vəlatəye məzlaə a ndo yak hay İsrayel hay.»

³³ Bəba ta may i Yesu na, a gatay hərbaəkkka hərwi bazlam i Simeyən niye a tsik aye.

³⁴ Tsa na, Simeyən a pa fataya ngama i Mbəlom. A gwaday a Mari may i wawa niye: «Wawa nakay na, İsrayel hay haladzay ta dəfiye faya. Andza niye, ndo hay haladzay ta maweye ka təv i Mbəlom hərwi ngay. Ma ta dətay ha məsler i Mbəlom na, nəngeye. Ane tuk na, ndo hay ta kərəhiye na.

³⁵ Wu nakə manğaha eye ma mədzal gər kwa i way i way na, ma bəziye ha parakka. Nəkar dərmaḱ Mari, dərətsətseh ma ta ngəniye ha ka bo bəra dərəv yak andza maslalam.»

³⁶ Ngwas wuray andaya guram eye ketef ketef, məzele ngay Anna. Nəngeye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Dem i Fanuwel gwala i Aser. Ahəl nakə nəngeye dem eye na, a ye a zal. A ndza mə zal məve tasəla na, zal ngay niye a mət.

³⁷ Tsa na, ki ye a zal sa bay, a ndza ngway madagway i ngwas eye. Məve ngay na, kuro kuro tsamahkar gər eye fađ. Ma mənədze ngay na, a gaway məsler a Mbəlom. A yawa a gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom ta həvad kwa ta həpat pat pat. A dūwulaway me a Mbəlom. A gawa daliyam.

³⁸ A ye a gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom na, ahəl nakə Simeyən faya ma tsikiye me mba aye. A ye naha, a gay naha sisə a Mbəlom. A tsik ka wawa niye a ndo neheye faya ta həbiye madayaw i ndo mətəme hay ndo nakə ma təmiye ha Zerozelem aye.

* 2:16 Zəba mə Luka 2.7. † 2:23 Madayaw abəra ma Ezipt 13.2, 12. ‡ 2:24 Levitik 12.8.

³⁹Yusufa ta Mari ta ndəv ha məge wu nakə mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom mapala eye na, ta mbəda gər a gəma tay a Nazaret ka dala i Galile.

⁴⁰Wawa niye faya ma gəliye na, gədanj tə metsehe ngay a səkah kame kame, ngama i Mbəlom tə neŋgeye.

Yesu ta madugula i Yahuda hay

⁴¹Ka məve na, Yusufa ta Mari ti yawa a magurlom i Pak a Zerozelem.

⁴²Yesu a ge məve kuro gər eye sulo na, ti ye dziye ta bəba ngay hay andza nakə ti yawa aye.

⁴³Magurlom a ndəv na, tə maw a mətagay. Yesu na, kə mətsa ma Zerozelem. Bəba ngay hay ta sər faya bay.

⁴⁴Nəteye tə dzala mə gər tay na, Yesu neŋgeye ta ndo neheye ti ye ka bo dziye. Tə ndza hwapat ka mede. Ta huwa na, tə pa bo ka mapəle na mə walaŋ i gwala tay hay ada mə walaŋ i dzam tay hay.

⁴⁵Ta pəla na na, ta huta na bay. Ta mbəda gər a Zerozelem tə mapəle na haladzay.

⁴⁶Ma dəba i məhəne mahkar, ti ye naha tə huta na mə gay i mədəsley ha gər a Mbəlom. Neŋgeye ma ndziye mə walaŋ i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye, faya ma piye zlam ka bazlam ada faya ma tsətsahiye fataya bazlam hay.

⁴⁷Ndo niye hay tə tsəne wu nakə faya ma tsikiye na, a gatay hərbaḅakka hərwi ndaraw ngay ada tə mambəde ka bazlam nakə a mbədawatay faya aye.

⁴⁸Bəba ngay hay tə ngatay andza niye na, a gatay hərbaḅakka. May ngay a gwaday: «Wawa ga, ka gamay andza niye na, hərwi mey? Nəmay ta bəba yak na, faya nəmaa pəliye kar. Mədzal gər may ka dzədzə haladzay.»

⁴⁹A gwadatay: «Ka pəlumeye ga na, hərwi mey? Neŋ na, na ndziye mə gay i bəba ga na, ka sərəm təbədəw.»

⁵⁰Ane tuk na, ta tsəne wu nakə Yesu a tsikatay aye bay.

⁵¹Tsa na, Yesu a lətse ti ye ta bəba ngay hay a Nazaret. Yesu na, a hənawatay ha gər lele. May ngay a pa na bazlam niye a gər ngay.

⁵²Yesu a gəl na, metsehe ngay a səkah kame kame. A yay a gər a Mbəlom haladzay ada ndo hay ta zambədaway haladzay.

3

Yuhana madzəhuḅe ndo a yam na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom

Mata 3.1-12; Markus 1.1-8; Yuhana 1.19-28

¹Ahəl niye na, Tiber neŋgeye bəy i Roma. Kə va ma bəy kuro gər eye zlam. Poŋos Pilat, bəy nakə ka dala i Yahuda aye. Herod neŋgeye a ləva dala i Galile. Malamar ngay

Filip na, a ləva dala i Iture ta Trakonitit, Lisaniyas i ngay na, a ləva dala i Abilen.

²Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom na, Han ta Kayif. Ahəl niye na, Yuhana wawa i Zakari na, mə makulkwandah. Mbəlom a tsikayaw me a slər na.

³Tsa na, Yuhana a dazlay mahəhele gəma neheye tə mbay naha a magayam i Yurdum aye tebiye. A gwadawatay a ndo hay: «Mbədum ha mede kurom. Dzəhuḅum bo a yam ada Mbəlom ma pəsakumeye ha mənese kurom hay.»

⁴Andza niye, nakay na, wu nakə mawatsa eye mə derewel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye, a gwad: «Ndo faya ma wudiye mə kəsaf, a gwad:

“Lambadumay tsəved a Bəy Maduweŋ, lambadumay tsəved hay fehe lele, tā hədzak bay!

⁵Lolonj hay tebiye ta ta rahiye fədəde!

Mahəmba hay ta tsaholok hay ta ta miye ka dala fadada!

Tsəved neheye mahədzaka eye hay ta ta lambadiye tay hay dandər dandər lele!

Tsəved neheye tsərsloslo tə kwar aye hay ta ta ləviye fehe lele!

⁶Mbəlom ma təmiye tay ha ndo hay kəkay na, ndo hay tebiye ta ngateye.*»

⁷Ndo hay haladzay ti yawa naha ka təv i Yuhana hərwi ada mə dzəhuḅ tay ha a yam. Yuhana a gwadawa tay: «Wawa i palas hay! Maa dəkum ha hwayum abəra ka sariya i Mbəlom naka bəse kə ndzew aye na, way?

⁸Anəke na, gum məsler neheye ngwalak eye ndo hay ta səriye ha ka mbədum ha mede kurom aye tuk. Ka dzalum mə gər kurom “Nəmay na, wawa i Abraham hay sa na, ma ta gamay mey bay!” Sərəm ha na, Mbəlom ma sliye faya məge tay ha kwar neheye ananj aye wawa i Abraham hay!

⁹Ba hadzaya maləva bo eye mədəse tay ha dərizl i gərdaf hay ta zləlay eye dzay tebiye. Dərizl i gərdaf neheye tebiye tə wa hohway ngwalak eye bay aye na, ta dəsiye tay ha ada ta kaliye tay ha ako.»

¹⁰Ndo hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəmaa giye na, mey?»

¹¹A mbədətay faya, a gwadatay: «Ndo nakə məkelkabo ngay sulo aye na, mə vəlay nəte a ndo nakə i ngay andaya bay aye. Ndo nakə wu mənday ngay andaya na, tā ngəna ta ndo nakə i ngay andaya bay aye.»

¹²Ndo matsekele dzanjal hay ti ye naha hərwi madzəhuḅ bo a yam dərmak. Ta tsətsah ka Yuhana tə gwaday: «Miter, nəmaa giye na, mey!»

¹³A mbədətay faya a gwadatay: «Kā təmum wu abəra ka ndo mə ze nakə bəy i dala a gwadəkum təmum aye bay.»

* 3:6 Ezay 40.3-5.

¹⁴ Sidzew hay ta tsətsah andza niye dərmaḱ: «Ada nəmay na, nəmaa giye mey tey?»

A gwadətay: «Kâ buwum suloy abəra ka ndo ta gədan̄ bay. Kâ rawum me ka ndo hərwi matəme faya bəra suloy bay. Duh həbum na, madagər kurom nakə ta vəlakumeye ka kiye aye.»

¹⁵ Ndo hay ta dazlay mədzele ka wu nakə ma giye bo aye, tə dzalawa mə gər tay ta gwad: «Ma giye Yuhana na, Kəriste.»

¹⁶ Yuhana a gwadətay a nəteye niye tebiye: «Nəj na, na dzəhuḅiye kurom ha a yam tsa. Ndo mekelej eye ma deyeweye kame ga, nenḡeye na, gədan̄ eye a ze ga. Na sliye mahəndzəde ka təv nḡay məpəlay ha ləbər i tahərak nḡay bay tebiye. Nenḡeye, ma dzəhuḅiye kurom ha ta Məsəfəre Tsədan̄ḡa eye ada ta ako. ¹⁷ Wu mahəve daw andaya mə həlay. Ma nḡəniye tay ha daw ta dzəndzar. Daw na, ma hayay gər ma həliye na a de. Ada dzəndzar na, ma dziye a ako nakə ma mbatiye dāda bay aye.»

¹⁸ Yuhana a dawatay ha Labara Nḡwalak eye tə məvəlatay gədan̄ tə bazlam hay wal wal.

¹⁹ Yuhana kə gay me a Herod hərwi a zla Herodiyad nḡwas i malamar nḡay. Ada Yuhana kə gay me ka wu hay wal wal.

²⁰ Herod a səkah ha məḡe mənese sa. A gəs na Yuhana a danḡay.

Madzəhuḅe i Yesu a yam

Mata 3.13-17; Markus 1.9-11

²¹ Ma dəba aye Yuhana a dzəhuḅ tay hay ndo hay tebiye a yam na, a dzəhuḅ ha Yesu a yam dərmaḱ. A həlay nakə faya ma dūwuliye me aye na, magərmbəlom a həndək tuwan̄.

²² Tsa na, Məsəfəre Tsədan̄ḡa a mbəzlaw faya, dərə a nḡatay andza bodobodo. Tsa na, mətsike me a tsənəw abəra mə mbəlom a gwad: «Nəkar na, wawa ga. Na wuḡa kar haladzay. Dərev ga faya ma nḡwasiiye tə nəkar.»

Bəba tətə i Yesu hay

Mata 1.1-17

²³ Yesu a dazlay a məḡe məsler na, məve nḡay ma giye kuro kuro mahkar. Ndo hay ta dzala tə gwad nenḡeye na, wawa i Yusufu. Yusufu wawa i Heli

²⁴ Heli wawa i Matat, Matat wawa i Levi, Levi wawa i Melki, Melki wawa i Zanay, Zanay wawa i Yusufu,

²⁵ Yusufu wawa i Matatias, Matatias wawa i Amos, Amos wawa i Nahum, Nahum wawa i Esəli, Esəli wawa i Nagay,

²⁶ Nagay wawa i Maat, Maat wawa i Matatias, Matatias wawa i Semeyin, Semeyin wawa i Zozek, Zozek wawa i Zoda,

²⁷ Zoda wawa i Yohanan, Yohanan wawa i Resa, Resa wawa i Zorobabel, Zorobabel wawa i Salatiyel, Salatiyel wawa i Neri,

²⁸ Neri wawa i Melki, Melki wawa i Addi, Addi wawa i Kozam, Kozam wawa i Elmamad, Elmamad wawa i Er;

²⁹ Er wawa i Zozowe, Zozowe wawa i Eliyezer, Eliyezer wawa i Zorim, Zorim wawa i Matat, Matat wawa i Levi,

³⁰ Levi wawa i Simeyon, Simeyon wawa i Yahuda, Yahuda wawa i Yusufu, Yusufu wawa i Zonam, Zonam wawa i Eliyakim,

³¹ Eliyakim wawa i Meliya, Meliya wawa i Mena, Mena wawa i Matata, Matata wawa i Natan, Natan wawa i Davit,

³² Davit wawa i Zese, Zese wawa i Obed, Obed wawa i Booz, Booz wawa i Salmon, Salmon wawa i Nason,

³³ Nason wawa i Aminadab, Aminadab wawa i Admiḡ, Admiḡ wawa i Arni, Arni wawa i Hesron, Hesron wawa i Fares, Fares wawa i Yahuda,

³⁴ Yahuda wawa i Zakob, Zakob wawa i Izak, Izak wawa i Abraham, Abraham wawa i Tara, Tara wawa i Nakor,

³⁵ Nakor wawa i Serok, Serok wawa i Ragu, Ragu wawa i Falek, Falek wawa i Eber, Eber wawa i Sala,

³⁶ Sala wawa i Kaynam, Kaynam wawa i Arfadzad, Arfadzad wawa i Sem, Sem wawa i Nuhu, Nuhu wawa i Lamek,

³⁷ Lamek wawa i Matosalem, Matosalem wawa i Henok, Henok wawa i Iyaret, Iyaret wawa i Maleleyel, Maleleyel wawa i Kaynam.

³⁸ Kaynam Wawa i Enos, Enos wawa i Set, Set wawa i Adam, Adam nenḡeye na, Wawa i Mbəlom.

4

A say a Fakalaw masəpete na Yesu

Mata 4.1-11; Markus 1.12-13

¹ Ma dəba eye Məsəfəre Tsədan̄ḡa a rahay a bo i Yesu na, a ye abəra ka təv i magayam i Yurdum niye. Tsa na, Məsəfəre Tsədan̄ḡa eye a ye ha a makulkwandah.

² Mə dəma na, Yesu kə ndza məhəne kuro kuro fad, Fakalaw a say masəpete na. Ma mənḡze niye na, Yesu kə nda wu mənḡday kwa tsekwen̄ bay tebiye. Ka mənḡve i məhəne niye hay na, may a wur faya tuk.

³ Tsa na, Fakalaw a yaw ka təv nḡay, a gwadətay: «Tadə kə ge nəkar Wawa i Mbəlom na, gwadətay a kwar nakay mā təraka wu mənḡday.»

⁴ Yesu a mbəḡday faya: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na: “Ndo zezen̄ ma ndziye na, ta wu mənḡday dekdek bay.*”»

⁵ Fakalaw a ye ha ka gər i gəma. Kwayan̄ḡa a bəzay ha bəy i mənḡzibəra tebiye.

* 4:4 Bazlam mapala eye masulo eye 8.3.

⁶ A bəzay ha na, a gwadáy: «Na vələkeye a nəkar hərwi gadañ ta zlele neheye ma bəy i dala neheye tebiye mavəla eye a neñ. Na sliye faya mavəle kwa a way andza nakə a señ aye.

⁷ Tadə ka dəkweñ gurmets na, na vələkeye ha tebiye a nəkar.»

⁸ Yesu a mbədáy faya: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Dəslay ha gər a Bəy Maduweñ yak Mbəlom, ada ka geye məsler na, a neñgeye nəte ñgweñ.”[†]»

⁹ Fakalaw a ye ha a gəma i Zerozelem, ka gər i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tə ndis i dəma na, a gwadáy a Yesu: «Tadə ka gə nəkar Wawa i Mbəlom sa na, kal ha bo abəra ka gər i gay nakay ka dala.

¹⁰ Hərwi mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Mbəlom ma gwadateye a gawla ñgay hay na, tã dzəna kar, tã tsəpa kar.

¹¹ Tã kəndawa kar, hərwi ada sik yak mã ndzay a kwar bay.[‡]»

¹² Yesu a mbədáy faya a gwadáy: «Mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom na, a gwad: “Kã dza ha Bəy Maduweñ yak Mbəlom bay.S”»

¹³ Fakalaw a ndəv ha wewer ñgay tebiye hərwi maspete Yesu. Ma dəba eye na, a ye ñgway abəra ka təv i Yesu hus a pat mekeleñ eye.

Yesu a ge məsler ma Galile

Mata 4.12-17; Markus 1.14-15

¹⁴ Ma dəba eye na, Yesu a mbədə gər a Galile. A ye na, neñgeye maraha eye ta gadañ i Məsəfəre i Mbəlom. Mə dəma na, məzele ñgay a dā zlam a gəma hay tebiye.

¹⁵ A tətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay mə gay i mađuwule me. Ndo hay tebiye ta zambadaway.

Ndo i gəma i Nazaret hay ta kərah Yesu

Mata 13.53-58; Markus 6.1-6

¹⁶ Ma dəba eye Yesu a lətse, a ye a gəma i Nazaret. Nazaret na, gəma nakə a gəl mə dəma aye. Pat i mazəzukuw bo na, a lətse a ye a gay i mađuwule me andza nakə a gawa ha aye. Mə dəma na, a lətse hərwi mədzenge bazlam i Mbəlom.

¹⁷ Tsa na, ti ye naha tə zlayaw dərewel i Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom, tə vələy. Tsa na, a pəla ha dərewel niye. A pəla ha na, a huta təv nakə mawatsa eye, a gwad:

¹⁸ «Məsəfəre i Bəy Maduweñ ka gər ga.

A zla ga, a sləra ga ahaya na, hərwi məzlatayaw Labara Nğwalak eye a ndo i mətawak hay.

A sləra ga ahaya na, hərwi mədətay labara i mətəme a ndo i danğay hay.

A sləra ga ahaya hərwi mahəndəkətatay na dərə a guluf hay.

A sləra ga ahaya na, mətəme tay ha, ndo neheye faya ta gateye dərətsətseh aye.

¹⁹ Mədə ha məve nakə Mbəlom ma gat-eye ñgwalak ñgay a ndo hay aye na, kə ndislew.*»

²⁰ Yesu a ndəv ha mədzenge andza niye na, a padā na dərewel niye. A may ha a ndo mäge məsler i gay i mađuwule me niye. Tsa na, a ye a ndza ñgway. Ndo niye hay tebiye mə gay i mađuwule me aye na, ta zəba ka Yesu.

²¹ Tsa na, Yesu a dazlay mətsikatay, a gwadatay: «Nəkurom neheye faya ka pumay zlam a wu nakə faya na tsikakumeye na, wu nakə na dzanğa mə Dərewel i Mbəlom aye na, ға kə ge bo bəgom tsiy.»

²² Ndo niye hay tebiye tə tsik faya, tə gwad: «Ndo nakay na, lele.» Ada Bazlam i Yesu niye a tsikatay aye na, bazlam niye ñgwalak eye a gatay hərəbəkka. Tə gwad: «Neñgeye na, wawa i Yusufa na gwad bədə?»

²³ Yesu a gwadatay sa: «Ta dedek, nəkurom ka tsikuməneje bazlam i dzeke nakay anañ aye. Ka gweduməneje: “Nəkar ndo mətəme ha ndo, təma ha bo yak aye tey.” Nəmaa tsəne wu neheye ka ge ma Kafərnahum aye. Anəke na, ge ma gəma yak andza neheye ka ge ma Kafərnahum aye dərmaç.»

²⁴ Tsa na, a gwadatay sa: «Sərum ha ndo mədə ha bazlam i Mbəlom na, kwa nəte ta təma na ma gəma ñgay nakə tə wa na mə dəma aye bay.

²⁵ Sa tsa na, sərum ha ahəl i Eliya ndo i maslañ i Mbəlom na, madakway i ñgwas hay haladzay ma Israyel. Ahəl niye na, yam kə pa bay məve mahkar ta kiye məkwa. Mandərzlañ bagwar eye a ge ka dala niye tebiye.

²⁶ Madakway i ñgwas hay andaya ma Israyel, ane tuk na, Mbəlom kə slər Eliya a gay i madakway i ñgwas hay kwa nəte bay tebiye. Ane tuk na, Mbəlom a slər Eliya na, a gay i madakway i ñgwas wuray a ndzawa ka dala i Səripta ma gəma i Sidon.[†]

²⁷ Ahəl i Elize ndo mədə ha bazlam i Mbəlom na, ndo madagwada eye hay haladzay ka dala i Israyel. Mbəlom kə mbəl tay ha ndo niye madagwada eye hay kwa nəte bay, a mbəl ha na, Namañ ndo i gəma i Siri.[‡]»

²⁸ Ndo niye hay tebiye mə gay i mađuwule me aye tə tsəne bazlam ñgay niye na, a ndalatay haladzay.

²⁹ Tsa na, tə lətse, tə pay həlay a Yesu. Ti ye ahaya abəra ma wuzlahgəma, ti ye ha a gər i mahəmba i Nazaret. Gəma i Nazaret ma geye na, ka mahəmba eye niye. Tə tsal ha a dəma na, hərwi madzəgəda ahaya a zavay.

[†] 4:8 Bazlam mapala eye masulo eye 6.13. [‡] 4:11 Dəmes hay 91.11-12. [§] 4:12 Bazlam mapala eye masulo eye 6.16.

* 4:19 Ezay 61.1-2. [†] 4:26 1 Bəy hay 17.8-16. [‡] 4:27 2 Bəy hay 5.1-14.

³⁰ Ane tuk na, Yesu a ye mə walaŋ tay tsərid tsərid a ye ŋgway.

Yesu a mbəl ha ndo nakə məsəfare lele bay mə bo aye

Markus 1.21-28

³¹ Ma dəba eye na, Yesu a lətse a ye a Kafer-nahum. Kafernahum na, wuzlahgəma i Galile. Pat i mazəzukw bo na, pat pat a tətikawatay a ndo hay.

³² Ndo hay tə tsəne matətike ŋgay niye na, a gatay hərbəbəkka. Hərwi matətike ŋgay nakə a tətikatay aye ta məzlab eye.

³³ Azlakwa bay mə gay i mađuwule me niye na, ndoweye andaya gər a vuway. A wuda ta gədan kələrra, a gwad:

³⁴ «Nəkar Yesu ndo i Nazaret, mey yak ka nəmay na, mey? Ka yaw na, mata dze may ha daw? Nəkar way na, na sər ha lele: Nəkar na, ndo nakə tsədanŋa Mbəlom a sləraw aye!»

³⁵ Tsa na, Yesu a gay me, a gwaday: «Ndza dikdik! Dara abəra mə bo i ndo nakay!»

Tsa na, fakalaw a kal ha ndo niye kame i ndo niye hay bərra. Tsa na, a ndohwaw abəra mə bo i ndo niye. Kə gay wuray a ndo niye kwa tsekweŋ bay.

³⁶ Ka təv niye na, a gatay a ndo hay dəbək dəbək, hərbəbəkka. Tə gwad mə walaŋ tay: «Eh! Eh! Nakay na, bazlam waray! Nakay i ŋgay na, ndo waray a tsik me ta məzlab eye! A gatay me ta gədan a məsəfare lele bay eye hay na, tə gəsay me ada tə ndohwaw abəra mə bo ndo nakay aye!»

³⁷ Labara i Yesu a da a zləm ma gəma niye tebiye.

Yesu a mbəl tay ha ndo hay abəra ma dəvats tay hay wal wal

Mata 8.14-17; Markus 1.29-34

³⁸ Ma dəba eye na, Yesu a yaw abəra mə gay i mađuwule me niye. A həl bo a ye a gay i Simoŋ. A ye naha na, mese i Simoŋ lele bay. Marabara a gay haladzay. Tsa na, tə gwaday a Yesu: «Marabara a gay a mese i Simoŋ, dzəna na tey!»

³⁹ Yesu a lətse, a ye ka təv ŋgay. A ye naha na, a guduk faya. A ŋgəz ka marabara niye ta gədan. Tsa na, marabara niye a ndala abəra ka ŋgwas niye. Kwayanŋa a gatay mbəlök.

⁴⁰ Ma dəba eye pat a dəf na, ndo hay tə həlayaw ndo neheye dəvats mə bo tay tebiye a Yesu. Kwa slala i dəvats waray waray na, tə həlayaw a Yesu. Yesu a pa fataya həlay nətə nətə tay eye. A mbəl tay ha abəra ma dəvats tay niye hay.

⁴¹ A həhar fakalaw hay abəra mə bo i ndo hay haladzay dərmak. Fakalaw niye hay ta wuda, tə gwaday: «Nəkar na, Wawa i Mbəlom!»

Ane tuk, na, Yesu a ŋgəz fataya. A gwaday: «Kā tsikum me bay.» Hərwi nətəye na, tə sər ha Yesu na, Kəriste.

Yesu a da ha bazlam i Mbəlom mə gay i mađuwule me

Markus 1.35-39

⁴² Dəre a tsada kwayanŋa na, Yesu a lətse a ndohwaw, a yaw abəra mə gay. A ye dəreŋ abəra ma wuzlahgəma. A ye a təv nakə ndaray andaya mə dəma bay aye. Ndo hay haladzay ta zəba dəre na, ta ŋgatay a Yesu bay. Tsa na, ta pəla na. Tə huta na Yesu na, a satay Yesu mā ye fataya abəra bay, mā ndza ta nətəye huya.

⁴³ Ane tuk na, Yesu a gwaday: «Na diye a gəma mekeleŋ eye hay, na ta datay ha Labara ŋwalak eye i Bəy i Mbəlom dərmak. Mbəlom a sləra ga ahaya na, hərwiye.»

⁴⁴ Tsa na, a lətse, a ye a dawa ha bazlam i Mbəlom mə gay i mađuwule me neheye ka dala i Yahuda aye.

5

Makurre i gawla i Yesu hay

Mata 4.18-22; Markus 1.16-20

¹ Pat wuray na, Yesu a ye ka me i dəlov i Genesaret. A ye na, a lətse ka me i dəlov i Genesaret niye. Ka təv eye niye na, ndo hay haladzay faya ta lawariye na hərwi mətsəne bazlam i Mbəlom.

² Yesu a ŋgatay a kwalalan i yam hay sulo ka dəkak. Ndo mэгəse kələf hay tə mbəzlaw abəra mə dəma, faya ta bariye gadan tay hay.

³ Tsa na, Yesu a ye, a tsal a kwalalan i yam nenged. Kwalalan i yam niye na, i Simoŋ. Tsa na, a gay amboh a Simoŋ, a gwaday: «Amboh, həndzəd ga ha tsekweŋ a bəra ka dəkak.» Simoŋ a ge ha andza niye. Yesu a ndza a kwalalan i yam niye na, a pa bo ka matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo niye hay.

⁴ A ndəv ha matətikatay a ndo hay na, a gwaday a Simoŋ: «Həndzəd ha kwalalan i yam dəreŋ, a təv nakə siduk aye, a wuzlah i dəlov. Ka ye ha na, nəkar ta ndo məpaka bəzay yak hay kalum gadan kurom hay a yam hərwi mэгəse kələf.»

⁵ Simoŋ a mbəday faya, a gwaday: «ŋgalaka, nəmaa ye gər haladzay ta həvad hərwi mэгəse kələf ada kwa nətə nəmaa gəs bay. Aya ane nəkar ka tsiken, nā ge sa na, na kaliye gadan hay a yam.»

⁶ Tsa na, tə kal gadan tay niye hay a yam. Tə kal a dəma na, kələf hay ti ye a gadan tay niye hay haladzay. Gadan tay niye hay a dazlay a mangəzlehe ndərtsətse hərwi kələf kə rah a dəma ka zal naha.

⁷ Tsa na, tə gatay naha wiyaw a mandala tay neheye mə kwalalan i yam nenged aye hərwi ada tā yaw tə dzəna tay tey. Mandala

tay niye hay ti yaw. Tə vaha ahaya gadan niye hay abəra ma yam. Tə rah ha, kwalalan i yam niye hay sulo aye tə kələf. Kwalalan i yam niye hay ta sər masəleme a hud i yam hərwi maraha eye hay haladzay.

⁸ Simon Piyer a ngatay andza niye na, a ye a dəkway gurmetə a huvo a Yesu. A gwaday: «Do wu yak abəra ka təv ga Bəy Maduweñ, hərwi neñ na, ndo i mezeleme!»

⁹ Simon a dzədzar haladzay. Ndo niye hay nətəye dziye ta dzədzar andza Simon dərma. Ta dzədzar na, hərwi kələf niye tə gəş haladzay aye.

¹⁰ Andza niye, ndo məpay bəzay a Simon, ta dzədzar dərma. Ndo neheye tə paway bəzay a Simon aye na, Yakuba ta Yuhana wawa i Dzebede hay.

Ane tuk na, Yesu a gwaday a Simon: «Kā dzədzar bay. Nəkar na, ka ta həlaweye ndo hay ka təv ga.»

¹¹ Tsa na, tə ma tay ahaya kwalalan i yam tay hay ka dəkak. Tə gər ha wu tay niye hay tebiye tə pay bəzay a Yesu.

Yesu a mbəl tay ha ndo i dāvats hay ada a pasatay ha mezeleme

Mata 8.1-4; Markus 1.40-45

¹² Pat wuray na, Yesu a ye a wuzlahgəma wuray. Ahəl nakə neñgeye mə dəma aye na, paf ndo wuray madəgwada eye a ye naha. A ngatay a Yesu na, a kal ha bo kame ngay. Dəbuz da'ar ka dala, a gay amboh a Yesu, a gwaday: «Ŋgalaka, tadə kə saka na, ka sliye faya matəre ga ha tsədəñña.»

¹³ Yesu a tsəne andza niye na, a nduđa ha həlay ngay, a lamay. Tsa na, a gwaday: «A señ na, təra tsədəñña!» Kwayanña dāvats i madəgwədə a ndala abəra ka ndo niye.

¹⁴ Yesu a gwaday: «Tsəne lele: Kā tsik wu nakay a ndəray bay. Ane tuk na, do ta bəzay ha bo a ndo məvalaway wu a Mbəlom ada vəl wu nakə Musa a tsik aye hərwi mədatay ha a ndo hay tebiye na, ka təra tsədəñña.»

¹⁵ Kwa andza niye bəbay na, labara i Yesu a da a zləm haladzay. Ndo hay haladzay tə hayawa gər ka təv ngay hərwi məpay zləm a bazlam ngay. Siye hay ti yawa ka təv ngay hərwi ada mā mbəl tay ha abəra ma dāvats tay hay.

¹⁶ Ane tuk na, Yesu na, a yawa a təv neheye dərən aye. A yawa a dəma mata dūwule me.

Yesu a mbəl ha ndo matəra eye

Mata 9.1-8; Markus 2.1-12

¹⁷ Pat wuray na, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay. Farisa hay ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nətəye andaya dərma. Ti yaw na, ma gəma neheye ka dala i Galile aye tebiye, ma Zerozelem ada abəra ma Yahuda. Yesu a mbəlaway tay ha ndo i dāvats hay ta gədan i Bəy Maduweñ Mbəlom.

¹⁸ Ahəl nakə Yesu faya ma tətikateye a ndo hay aye na, ndo hay, tə zlay naha ndo wuray matəra eye madzawa eye ka slələh. Ta pəla tsəved mede ha məpe kame i Yesu.

¹⁹ Ane tuk na, ta huta tsəved mede məfələkwa ha a gay bay, hərwi ndo hay haladzay ka tsəved. Tsa na, tə tsal ka gər i gay niye. Tə sləl bəd dəgerger tə Yesu. Tə mbəzla ha ndo niye ta slələh eye dzay tə walañ i ndo niye hay kame i Yesu.

²⁰ Yesu a ngatay a mədzal gər i ndo niye hay na, a gwaday a ndo matəra eye niye: «Dzam ga, na pasaka ha mezeleme yak hay.»

²¹ Ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay tə tsəne bazlam i Yesu niye na, tə tsik mə walañ tay, tə gwad: «Nakay na, ndo waray i ngay a tsalay ka gər a Mbəlom aye! Way nakə da məpəsay ha mezeleme a ndo na, way. Maa sla məpəsay ha mezeleme a ndo na, Mbəlom nətə ngweñ bəna, way?»

²² Tsa na, Yesu a sər wu nakə tə dzala mə gər tay aye, a gwadatay: «Ka dzalum andza niye mə gər kurom na, hərwi mey?»

²³ Maa da me məgwədə: «Mezeleme yak kə pəsa» na, waray, kəgəbay «Lətse, do» na, maa da me mə dəma na, waray?

²⁴ A señ na, sərur ha neñ Wawa i Ndo na, gədan ga andaya məpəsatay ha mezeleme a ndo hay ka məndzibəra.»

Tsa na, a gwaday a ndo matəra eye: «Faya na gwadakeye, lətse, zla slələh yak do a mətagay!»

²⁵ Kwayanña ndo niye a lətse hurum kame i ndo niye hay tebiye. A zla slələh ngay niye tə zla ahaya. A ye kame i ndo niye hay duwak duwak tə mazambaday a Mbəlom. A ye a mətagay.

²⁶ Ndo niye hay mbərzəzza aye tə ngatay andza niye na, a gatay hərbaəkkə. Ta zambaday a Mbəlom. Tə dzədzar haladzay ada tə gwad: «Bəgom na, ka ngatakway a wu məge masuwayan eye!»

Yesu a zalay a Levi

Mata 9.9-13; Markus 2.13-17

²⁷ Ma dəba eye na, Yesu a lətse a yaw abəra mə gay niye. Yesu faya ma diye na, a ngatay a ndo matsekele dzanğal mandza eye ka təv i məsler ngay. Ndo niye na, tə zalay Levi. Yesu a gwaday: «Dara, peñ bəzay!»

²⁸ Tsa na, Levi a lətse, a gər ha wu ngay hay tebiye, a pay bəzay a Yesu.

²⁹ Ma dəba eye ti ye a gay i Levi. Ti ye naha na, Levi a datay wu mənday. Tə nda wu mənday niye na, nətəye haladzay tə ndo matsekele dzanğal ha ada tə siye i ndo hay haladzay.

³⁰ Farisa hay ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ngatay a Yesu faya ma ndiye daf ta ndo i mezeleme hay na, tə tsik faya wu nakə leləbay aye. Tə

gwadátay a gawla i Yesu hay: «Ka ndayum wu mǎnday ada ka sum wu ka tǎv manǎte eye ta ndo matsekele dzǎngal hay ada ta ndo i mezeleme hay na, hǎrwi mey?»

³¹ Yesu a tsǎne bazlam tay niye na, a mbǎdatay faya, a gwadátay: «Ndo neheye wuray a gatay bay nǎteye zayzay aye na, ta pǎliye ndo i sidem bay. Mata pǎle ndo i sidem na, ndo neheye dǎvats eye hay aye.

³² Na yaw mǎzalatay a ndo neheye tǎ gwadáy a gǎr nǎteye ngwalak eye hay aye bay, ane tuk na, mǎzalatay a ndo i mezeleme hay dǎh, hǎrwi ada tǎ mbǎdǎ ha mede tay.»

*Wu wedeye ta wu guram eye
Mata 9.14-17; Markus 2.18-22*

³³ Ta tsǎtsah ka Yesu, tǎ gwadáy: «Gawla i Yuhana ta gawla i Farisa hay tǎ gawa daliyam ada ta dúwulawa. Ane tuk na, gawla yak hay i tay tǎ ndayawa wu mǎnday ada tǎ sawa wu mǎse na, kǎkay?»

³⁴ Yesu a mbǎdatay faya: «Ka dzalum na, nǎteye na, ta giye daliyam dǎw? Ta giye bay hǎrwi nǎteye na, andza mǎ magurlom i mǎzle dahǎlay. Ahǎl nakǎ zal i dahǎlay ka tǎv tay mba aye na, ndo neheye mazala eye a magurlom i mǎzle dahǎlay na, ta giye daliyam bay.

³⁵ Ane tuk na, pat eye ma slaweye na, ta gǎsiye fataya abǎra zal i dahǎlay niye. Pat eye niye na, ta giye daliyam tuk.»

³⁶ Yesu a tsikatay dzeke nakay sa. A gwadátay: «Dada ndaray ma dǎsiye peteked wedeye mǎtepe ka peteked guram eye bay. Hǎrwi tadǎ ta tapa peteked wedeye ka guram eye na, peteked wedeye ma ngǎrdiye ha peteked guram eye niye. Ta nasiye ha peteked wedeye. Peteked wedeye ta guram eye ta diye ka bo bay.

³⁷ Sa na, ndo ma mbǎdiye guzom lelem eye a gwezem i hǎzlay guram eye bay na, ka sǎrum tǎbǎdǎw? Hǎrwi ta mbǎdǎ a dǎma na, guzom niye lelem eye kǎ kwasa na, hǎzlay guram eye ma ndohwiye. Guzom dǎrmak sǎkthi ma mbǎdiye ka dala ada gwezem ma nasiye.

³⁸ Ane tuk na, guzom lelem eye ta mbǎdiye na, a gwezem i hǎzlay wedeye dǎrmak.

³⁹ Sǎrum ha ndo kǎ sa guzom makwasa eye na, ma dǎba eye na, ma siye lelem eye sa bay. Hǎrwi tǎ gwad: «Guzom makwasa eye na, lele.»»

6

*Yesu na, a lǎvay gǎr a pat i mazǎzukw bo
Mata 12.1-8; Markus 2.23-28*

¹ Pat i mazǎzukw bo na, Yesu ta gawla ngay hay ti ye ta guvah wuray. Ma guvah eye niye ta ge a dǎma na, wuye andaya tǎ zalay bǎle.

Gawla i Yesu hay tǎ hǎ6 wu niye. Ta gugwah na wu niye ada tǎ nda.

² Siye i Farisa hay ta ngatay. Tsa na, tǎ gwadátay: «Ka gum wu nakǎ bazlam i Mbǎlom mapala eye a ge faya me pat i mazǎzukw bo aye na, hǎrwi mey?»

³ Yesu a mbǎdatay faya a gwadátay: «Dada ka dzǎngum wu nakǎ Davit a ge ahǎl niye aye tǎbǎdǎw?»* May a wur faya ta ndo ngay hay.

⁴ Tsa na, a ye, a fǎlǎkwa a madzawadzawa i mǎdǎslay ha gǎr a Mbǎlom. A ye naha, a zla makwala nakǎ tǎ vǎlay a Mbǎlom aye. A nda. A vǎlatay a ndo ngay hay dǎrmak, tǎ nda. Bazlam i Mbǎlom mapala eye a vǎl tsǎved ka mǎnde na, a ndo mǎvǎlaway wu a Mbǎlom dǎkdek bǎdǎw?»

⁵ Yesu a gwadátay sa: «Maa lǎvay gǎr a pat i mazǎzukw bo na, Wawa i Ndo.»

*Yesu a mbǎl ha ndo wuray mamǎta hǎlay
eye*

Mata 12.9-14; Markus 3.1-6

⁶ Pat eye andaya pat i mazǎzukw bo na, Yesu a ye a gay i madúwule me. A ye naha a pa bo ka matǎtikatay a ndo hay. Mǎ dǎma na, ndoweye andaya hǎlay i mǎnday ngay mamǎta eye.

⁷ Mǎ gay i madúwule me niye na, ndo mǎdzǎngawa bazlam i Mbǎlom mapala eye ta Farisa hay nǎteye andaya. Faya ta zǎbiye ka Yesu. Tǎ dzala mǎ gǎr tay, tǎ gwad: «Zǎbakwa faya lele, ngatay ma mbǎliye ha ndo nakay mamǎta hǎlay eye pat i mazǎzukw bo dǎw?» Tǎ tsik andza niye na, hǎrwi mǎhǎle faya bǎra suwat.

⁸ Ane tuk na, Yesu a sǎr ha mǎdzal gǎr tay. A gwadáy a ndo niye hǎlay ngay mamǎta eye: «Lǎtse, do, lǎtse ka niye, kame i ndo hay tǎbiye.» Ndo niye a lǎtse ka niye.

⁹ Tsa na, Yesu a gwadátay: «Na tsǎtsahiye fakuma: Bazlam kway mapala eye a vǎl tsǎved mǎge na, mey? A gwad: Gum ngwalak pat i mazǎzukw bo tsukudú, gum na, sewed dǎw? Mǎmbǎle ha ndo pat i mazǎzukw bo tsukudú mǎgǎr ha mǎ mǎt dǎw?» Ane tuk na, ta mbǎday faya bay.

¹⁰ Yesu a zǎba fataya. Tsa na, a gwadáy a ndo niye hǎlay mamǎta eye «Nduda ha hǎlay yak.»

A nduda ha na, hǎlay ngay a mbǎl a tǎra lele suwud suwud.

¹¹ Tsa na, a ndalatay a ndo mǎdzǎngawa bazlam i Mbǎlom mapala eye ta Farisa hay. Tǎ tsik ma walǎn tay ta hutiyé tsǎved ka mǎkǎde Yesu na, kǎkay.

*Yesu a pala ndo i maslanj ngay hay
Mata 10.1-4; Markus 3.13-19*

* 6:3 1 Samuyel 21.2-7.

¹² Ahəl niye Yesu a ye, a tsal a tsaholok hərwi mađuwule me. A ndza ma tsaholok niye huyup ka mađuwulay naha me a Mbəlom.

¹³ Dəre a tsada na, a zalatay a gawla ngay hay ka təv ngay. Ti ye naha. Tsa na, a pala mə walaŋ tay niye ndo kuro gər eye sulo. A zalatay ndo i maslaŋ hay.

¹⁴ Nəteye na: Simonj nakə a pa faya məzele Piyer aye, ta malamar ngay Aŋdare, Yakuba ta Yuhana, Filip ta Bartelemi,

¹⁵ Mata ta Tomas, Yakuba wawa i Alfe, Simonj ndo məge vərəm hərwi dala ngay,

¹⁶ Yuda wawa i Yakuba, Yudas Iskariyot ndo məge daf ka Yesu.

Yesu ta ndo hay haladzay

Mata 4.23-25

¹⁷ Yesu ta gawla ngay niye hay, tə mbəzlaw abəra ma tsaholok niye. Ti yaw tə ndza ka təv eye andaya barbara eye fatata. Gawla ngay hay ka təv eye niye haladzay. Ndo hay haladzay mbərzəzza andaya ka təv eye niye dərmak. Ndo niye hay na, ti yaw abəra kwa ma Zerolelem ka dala i Yahuda ada mə Tir ta Sidonj gəma neheye tə mbay naha a bəlay aye.

¹⁸ Ndo niye hay ti yaw ka təv ngay na, mata pay zləm a bazlam ngay ada hərwi mā mbəl tay ha abəra ma dāvats tay hay wal wal. Ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye na, kə mbəl tay hay.

¹⁹ Kwa way a pəla tsəved məlamay nets tsa hərwi gədaŋ a yaw abəra mə bo ngay. Ndo neheye ta lamay aye na, a mbəl tay ha tebiye.

Ngama ta marava

Mata 5.1-12

²⁰ Yesu a zəba ka gawla ngay hay na, a gwadatay:

«A nəkurom ndo i mətawak hay, ngwasum hərwi Bəy i Mbəlom na, i kurom.

²¹ A nəkurom neheye may a wur fakuma anəke aye, ngwasum hərwi Mbəlom ma vəlakumeye wu nakə a sakum aye.

A nəkurom neheye faya ka tuwumeye anəke aye, ngwasum hərwi ka ta ngwasumeye.

²² Nəkurom neheye ndo hay faya ta gakum eye dərətsəseh aye, kwa ta kal kurom ha, kwa ta tsadakum, kwa ta tsik fakuma wu nakə lelebay eye hərwi nakə ka dzalum ha Wawa i Ndo aye na, ngwasum.

²³ Aza pat nakə wu neheye ta ndzakum a gər aye na, mbərzlum tə mənğwese eye

hərwi Mbəlom ma ta vəlakumeye magogoy kurom bagwar eye mə mbəlom.

Aya ane, sərum ha na, bəba tətə tay hay tə gatay a ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay na, andza niye.

²⁴ A nəkurom ndo i zlele hay, dərətsəseh ka gər kurom hərwi bə ka hutum magogoy kurom tsiy.

²⁵ A nəkurom neheye hawa i wu a gakum bay aye wu kurom andaya anəke haladzay aye, dərətsəseh ka gər kurom hərwi may ma ta wuriye fakuma.

A nəkurom neheye faya ka ngwasumeye anəke aye, dərətsəseh ka gər kurom hərwi ka ta ndzumeye ta mədzal gər aye ada ka tuwumeye.

²⁶ A nəkurom neheye ndo hay tə gwad fakuma nəkurom ngwalak i ndo hay aye, dərətsəseh ka gər kurom.

Hərwi bəba tətə tay hay tə gwadawa ka ndo neheye tə gwad nəteye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye ta səpatawa ndo hay ahəl niye na, andza niye.»

Wuđum ndo mənə dəre kurom hay

Mata 5.38-48, 7.12

²⁷ «Ane tuk na, na tsikakumeye a nəkurom neheye faya ka pumeneye zləm aye: Wuđum ndo mənə dəre kurom hay. Gumatay ngwalak a ndo neheye tə nakum dəre aye.

²⁸ Pum ngama ka ndo neheye faya ta vəlakumeye mezeleme aye. Duwulumay me a Mbəlom hərwi ndo neheye faya ta gakumeye dərətsəseh aye.

²⁹ «Tadə ndoweye kə faka ka maholom na, mbəday ha maholom i diye nənğed. Ndowneye ka buwa faka abəra kələmedze yak na, gər ha mā zla na faya məkelkabo yak i huđ aye.

³⁰ «Ndo ka tsətsah fakaya wu na, vəlay ada tadə ndoweye kə zla faka abəra wu yak na, kə tsətsah faya bay.

³¹ «Ka gwadum ndo hay tā gakum ngwalak na, gumatay ngwalak a ndo hay dərmak.

³² «Kə wuđum ndo neheye ta wuđa kurom aye dəkdek bay. Tadə ka wuđum ndo neheye ta wuđa kurom aye dəkdek na, ka dzalum na, ka hutumeye merəbe kurom daw? Kwa ndo i mezeleme hay ta wuđa ndo neheye ta wuđa tay ha aye dərmak!

³³ Ada tadə ka gumatay ngwalak a ndo neheye faya ta gakumeye ngwalak aye dəkdek na, ka dzalum na, ka hutumeye merəbe kurom daw? Kwa ndo i mezeleme hay na, tə ge andza niye.

³⁴ «Tadə ka vəlumateye wu a ndo neheye ka sərum ha nəteye ta sliye məmakum ha aye na, ka dzalum na, ka hutumeye merəbe kurom daw? Kwa ndo i mezeleme hay tə

vələwa wu na, a ndo i mezeleme hay andza nəteye hərwi ada tã matay ha andza nakã tã vələtay aye!

³⁵ Duh bay, wudum ndo mənə dəre kurom hay! Gumatay ngwalak. Ka vələumatay wu na, kã gwadum tã makum ha a dāma bay. Mbəlom ma ta vələkumeye a dāma magogoy kurom na, haladzay. Nəkurom ka ta tərume ye wawa i Mbəlom Fetek. Hərwi nənge ye na, a wudã ndo i həzay hay ta ndo i sewed hay dərma k.

³⁶ Tərūm ndo mäge ngwalak hay andza Bəba kurom Mbəlom, nənge ye ndo i ngwalak.

Kã gumatay sariya a ndo hay bay
Mata 7.1-5

³⁷ «Kã gum sariya ka ndo bay. Mbəlom dərma k ma gakumeye sariya bay. Kã rawum me ka ndo hay bay. Mbəlom bəbay ma rawiye fakuma me bay. Pəsumatay ha mənese a ndo hay, Mbəlom dərma k ma pəsakumeye ha mənese kurom.

³⁸ «Vələumatay wu a ndo hay, Mbəlom dərma k ma vələkumeye. Mbəlom ma vələkumeye na, ma rahakumeye ha lele. Ma dzədzakakumeye ha a gwezem kurom hay na, madzədzeke madzədzeke. Mbəlom ma ləvakumeye wu tã wu nakã ka ləvawumatay ha wu a ndo hay aye dərma k.»

³⁹ Yesu a tsikatay ta dzeke mekeləy eye sa, a gwadətay: «Guluf ma sliye məgəsay həlay a guluf nənge d daw? Nəte ye salamay tay eye ta dədiye a bəd.

⁴⁰ Ndo nakã faya ma tətikiye wu aye na, ma ziye ndo matətikay wu bay. Ane tuk na, ndo nakã faya ta tətikay wu kã sər tsiy na, ma təriye andza ndo matətikay wu.»

⁴¹ A gwadətay sa: «Nəkar na, ka ngatay a tsakwal mə dəre i malamar yak. Ane tuk na, mayako nakã mə dəre yak aye ka ngatay bay na, hərwi mey?

⁴² Kəkay, ka sliye məgwədə: “Malamar ga, ehəy nã zlaka ahaya tsakwal abəra mə dəre yak” na, düh i yak aye mayako gələwwa ka ngatay bay na, kəkay? Nəkar ndo i bəbərək, lah faya məzle ahaya mayako abəra mə dəre yak tədäy ada ka ngatəye a dəre kwetseh kwetseh. Ka zlaya ahaya tsakwal abəra mə dəre i malamar yak tuk.»

Dərizl i gərdaf ta hohway ngay eye hay
Mata 7.16-20, 12.33-35

⁴³ Yesu a gwadətay sa: «Sərūm ha na, dərizl i gərdaf lele eye na, ma wiye hohway i dərizl i gərdaf nakã lele bay aye bay, andza niye dərizl i gərdaf lele bay eye ma wiye hohway i gərdaf nakã lele eye bay aye.

⁴⁴ Ka sərakwa ka bo abəra dərizl i gərdaf hay ta hohway tay hay. Ka slumeye faya manğəle hohway i gurom abəra ka wuradak bay ada ka slumeye manğəle hohway i təröz abəra ka dzəgew bay.

⁴⁵ Sərūm ha na, ndo nakã ngwalak eye na, ma giye wu ngwalak eye hay hərwi mə dərev ngay na, wu neheye ngwalak eye dərma k. Ndo nakã sewed eye na, ma giye wu neheye sewed eye hərwi dərev ngay maraha eye tã wu neheye sewed eye. Hərwi kwa wya a ndohwa ahaya na, wu nakã maraha eye mə dərev ngay aye.»

Gay hay sulo
Mata 7.24-27

⁴⁶ Yesu a gwadətay sa: «Ka zalumenj a nej “Bəy Maduwenj, Bəy Maduwenj” na, hərwi mey? Ada wal faya ka gumeye wu nakã na tsikakum aye bay sa tuk na, kəkay?

⁴⁷ Tsənūm, na dakumeye ha ndo nakã a penj bəzay ta dedik aye. Nənge ye na, a pay zləm a bazlam ga lele. A ndəv ha mələ na, a ge ha məsler tã bazlam nakã a tsənə aye.

⁴⁸ Nənge ye a ndzəkət bo na, ta ndo nakã a say madəzle gay aye. A dazlay na, a la na mədok i gay sідuk lele. A ndəv ha mələ na, a dazla ahaya mədok i gay ngay niye ma bəd tã kwar lele. Tsa na, a ngar na gay niye tuk. Yam a pa na, mazaw a yaw ngəf ka gay ngay niye na, dādä a mba faya mambəzle ha bay, hərwi madəzla eye lele.

⁴⁹ Aya ane tuk na, ndo nakã a tsənə bazlam ga ada kə ge ha məsler bay na aye, nənge ye dərma k a ndzəkət bo ndo nakã a say mäge gay aye. Ane tuk na, a dazlay kwayanŋa ze mələ na mədok eye. A pa na mədok eye təhas ka dala tsa. A ndəv na, yam a pa. Mazaw i magayam hay ngəf ti yaw ka gay niye na, kwayanŋa bərem a mbəzl, tsekək yam a həl na gay niye. A mbəzl na, liyeh liyeh kwa tsekweŋ ka ləkaw bay.»

7

Gədaŋ i Yesu a ze mədaharj
Mata 8.5-13

¹ Yesu a ndəv ha mətsikatay a ndo niye hay ka təv ngay aye na, a həl bo a ye a Kafərnahum.

² Ma Kafərnahum na, ndo i Roma wuray andaya nənge ye bagwar i sidzew. Ndo i məsler ngay andaya a wudã na haladzay. Ndowneye niye na, bo a wur faya haladzay.

³ Bagwar i sidzew niye a tsənə ndo hay faya ta tsikiye ka Yesu na, a slər ndo hay mə walaŋ i madugula i Yahuda hay. A slər tay ha na, hərwi ada tã zalayaw mã yaw mã mbəl ha ndo i məsler ngay niye.

⁴ Ndo niye hay ti ye, tã ndisl ka təv i Yesu na, ta dazlay məgay amboh haladzay. Tə gwadäy: «Bagwar i sidzew may a gwadaka: “Dara mbələj ha ndo i məsler ga tey.” Ka ye, ka dzəna na ndoweye niye na, lele.

⁵ Nənge ye na, ndo lele eye. A wudã slala kway haladzay. Ada maa dazlakway gay i maduwule me na, nənge ye.»

⁶ Yesu a tsәне andza niye na, a lətse, ti ye ka bo dziye. Mazlambar nətəye bəse tə gay i bagwar i sidzew. Bagwar i sidzew niye a sləraw ndo hay ka təv i Yesu. Ti yaw tə gwaday: «Bəy Maduwer, tə gwadaka na, kə ye gər madayaw sa bay. Neŋ na sla dā, nəkar kə ye a gay ga bay.

⁷ Hərwi niye, neŋ hərəŋ na sla mede naha ka təv yak bay. Ane tuk na, ka tsik bazlam yak nate na, ndo i məsler ga ma mbəliye segey.

⁸ Neŋ na, faya na rəhay ha gər a bagwar ga ada sidzew ga hay ta rəheŋ ha gər dərma. Na gwaday a ndo nətə mə walaŋ tay “Do!” na, ma diye. Na gwaday a ndo neŋged “Dara!” na, ma deyeweye. Na gwaday a beke ga “Ge nakay!” na, ma giye.»

⁹ Yesu a tsәне bazlam i bagwar i sidzew niye na, a yay a gər lele. A mbəda me a diye i ndo neheye ta zəŋgal naha aye. A gwadatay: «Sərum ha na, dāda neŋ na huta slala i mədzał gər nakay bay, kwa ma İsrayel.»

¹⁰ Tsa na, ndo neheye tə sləra tay ahaya aye ta mbəda gər a gay i bagwar i sidzew niye. Ti ye naha na, ndo i məsler i sidzew niye kə mbəl tsiy. Nengeye zay zay!

¹¹ Ma dəba eye na, Yesu a ye a gəma eye andaya tə zalay Nay. Gawla ŋgay hay tə ndo hay haladzay tə pay bəzay.

¹² Ahəl nakə mazlambar ta ndisliye ta fələkwiye a wuzlahgəma niye na, tə dzəgər ta ndo hay faya ta zliye mədahaŋ ta diye ha ka me tsəvay. Maa mət na, wawa i madakway i ŋgwas wuray. Wawa ŋgay na, nətə eye niye. Ndo i gəma niye haladzay tə laka na ŋgwas niye ka dā tsəvay.

¹³ Yesu a ŋgatay na, madakway i ŋgwas niye a gay mə bo, a gwaday: «Kə tuwa sa bay.»

¹⁴ Tsa na, a ye a lamay a hubok niye faya ta zliye ha mədahaŋ aye. Ndo məzle mədahaŋ hay tə lətse. Yesu a gwad: «Gawla, faya na gwadakeye, lətse!»

¹⁵ Mədahaŋ niye a lətse, a ndza. Tsa na, a dazlay a mətsike me. Yesu a zla na a vəlay a may ŋgay.

¹⁶ Ndo niye hay tebiye ka təv eye niye ta dzədzar. Nətəye tebiye ta zambaday a Mbəlom, tə gwad: «Ndo mədə ha bazlam i Mbəlom bagwar eye ki yaw a walaŋ kway! Mbəlom ki yaw madzəne ndo ŋgay hay.»

¹⁷ Wu niye Yesu a ge aye a dā zləm ka dala i Yahuda tebiye ta dala neheye a mbay naha aye.

*Yesu ta Yuhana
Mata 11.2-19*

¹⁸ Gawla i Yuhana hay ta təkər wu neheye Yesu a ge aye a Yuhana. Yuhana a tsane na, a zal ndo hay mə walaŋ i gawla ŋgay niye hay sulo.

¹⁹ Tsa na, a slər tay ha ka təv i Bəy Maduwer Yesu. A slər tay ha na, tə ye tə tsətsah faya, tə gwaday: «Nəkar na, Kəriste nakə ma deyeweye aye dāw? Kəgəbay nəmaā həba ndo mekeleŋ dāw?»

²⁰ Gawla i Yuhana niye sulo eye ti ye. Tə ndisł ka təv i Yesu na, tə gwaday: «Yuhana madzəhuəbe ndo a yam a sləramaya ahaya ka təv yak matsətsəhe fakaya, a gwad nəmaā gwadaka: Nəkar na, Kəriste nakə ma deyeweye aye dāw? Kəgəbay nəmaā həba ndo mekeleŋ dāw?»

²¹ Ahəl eye niye, Yesu faya ma mbəliye tay ha ndo hay haladzay abəra ma dāvats ada tə bo nakə a wurawa fataya aye. A mbəl tay ha gər mavuwe hay, a həndəkətay na dərə a guluf hay.

²² Tsa na, Yesu a mbədatay ka bazlam i ndo niye hay Yuhana a slər tay naha ka təv ŋgay aye tuk, a gwadatay: «Gwadumay na, guluf hay tə ŋgatay a dərə, ndo matəra eye hay ti ye lele, ndo madəgwada eye ta mbəl suwud suwud, mandək hay tə tsəne zləm, mədahaŋ hay ta lətsew a sifa, ndo i mətawak ta tsəne Labara ŋgwalak eye.»

²³ Yesu a gwadatay sa: «Məŋgwese ka gər i ndo nakə kə gər ha mədzał gər abəra ka neŋ bay aye!»

²⁴ Gawla i Yuhana hay ti ye wu tay na, Yesu a dazlay mətsike ka gər i Yuhana. A tsikatay a ndo hay haladzay, a gwadatay: «Ka yum a kasaf mata zəbaw na, ka mey? Ka zəbumaw ka guzer nakə mətasł faya ma bəliye ha aye dāw? A'ay andza niye bay.

²⁵ Aya ane kəla ka yum ka zəbumaw na, ka mey? Ka zəbumaw na, ka ndo malambada bo eye tə peteked lele eye dāw? Tsukudu kəkay? Ane tuk na, ndo neheye tə pa ka bo peteked lele eye ada wu tay hay lele eye na, nətəye mandza eye na, mə gay i bəy hay.

²⁶ Ka yum mata zəbaw na, ka wuye mey? Ka zəbumaw na, ka ndo mədə ha bazlam i Mbəlom dāw? Ayaw, neŋgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ada neŋ faya na gwadakumeye, neŋgeye a ze ndo mədə ha bazlam i Mbəlom.

²⁷ Yuhana na, ndo nakə tə watsa a Dərewel aye, Mbəlom a gwad:

“Neŋ na sləriye naha ndo mədə ha bazlam ga kame yak.

Ma lambadakeye na tsəved.*”

²⁸ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, mə walaŋ i ndo zezeŋ hay tebiye ndo nakə a ze Yuhana aye na, andaya bay. Ane tuk na, ndo nakə neŋgeye tsekweŋ makətsa eye ma Bəy i Mbəlom aye na, a ze Yuhana.»

²⁹ Ndo hay tebiye tə pa zləm ka bazlam ŋgay, kwa ndo matsekele dzəŋgal hay. Hərwi tə sər wu nakə a tsik aye na, bazlam i

* 7:27 Malasi 3.1, Madayaw abara ma Ezipt 23.20.

Mbəlom dedek. Ada Yuhana ka dzəhuḅ tay ha a yam dedek.

³⁰ Ane tuk na, Farisa hay ta ndo mädzaṅgawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta kal ha wu nakə a say a Mbəlom haḅe mäge hərwi tay aye ada ta kərah Yuhana madzəhuḅe tay hay a yam.

³¹ Yesu a gwadətay sa: «Na ndzəkitiye tay hay ndo neheye bəgom aye na, tə mey? Na ndzəkitiye tay ha bo na, tə mey?»

³² Ta ndzəkət bo na, ta wawa neheye mandza eye ka pələd nakə ndo hay tə hayawa faya gər aye. Siye hay faya ta wu-datay naha a siye hay, tə gwadətay: “Nəmaa fakum naha fagam i məhetse, ka hatsum bay, nəmaa gakum naha dəmes i mädahaṅ na, ka tuwum bay.”

³³ Andza niye, Yuhana madzəhuḅe ndo a yam, a ndayawa wu mänday bay, a sawa guzom bay. Nakuroḅ ka gwadum: “Nəṅgeye na, məsəfəre nakə ṅgwalak eye bay aye mə bo ṅgay.”

³⁴ Nəṅ Wawa i Ndo na yaw, na nda wu mänday ada na sa wu məse, ka gwadum: “Zəbum ka ndo nakay. A dzala i ṅgay na, ka wu mänday ada ka məse guzom. Nəṅgeye na, dzam i ndo matsekele dzəṅgal hay ta ndo i mezeleme hay.”

³⁵ Ane tuk na, wawa i Mbəlom hay tebiye tə sər ha, metsehe i Mbəlom na, dedek.»

Mawudə bo na, hohway i məpəse mezeleme

³⁶ Farisa wuray a zalay a Yesu mata nde wu mänday mə gay ṅgay. Yesu a ye a gay i ndo niye. Ti ye naha na, ta dazlay a mände wu mänday.

³⁷ Ma gəma niye na, ṅgwas wuray andaya mezeleme aye. A tsəne Yesu andaya mə gay i Farisa niye faya ta ndiye wu mänday na, a ye a gay i ndo niye. Dos ṅgay mə həlay maraha eye tə mal nakə a ze hunṅa aye.

³⁸ A ye naha, a lətse a dəba i Yesu bəse tə sik ṅgay hay. Tsa na, a tuwa ta yam däre. A bara na sik i Yesu ta yam däre ṅgay niye. Tsa na, a takad na ta məkwets i gər ṅgay. A gəs na ka bo sik niye ada a mbədə faya mal ṅgay niye tuk.

³⁹ Farisa niye a zalay a Yesu ka wu mänday aye a ṅgatay andza niye na, a tsik ma mädzele gər ṅgay, a gwad: «Ndo nakay na, ndo mädə ha bazlam i Mbəlom bay! ṅgwas nakay faya ma tətaliye faya aye na, mezeleme eye. Ada ṅgwas nakay mezeleme eye na, a sər ha bədaw!»

⁴⁰ Tsa na, Yesu a sər wu nakə Farisa niye a dzala aye. A gwadətay a Farisa niye: «Simon, a seṅ mətsikaka wu andaya.»

Simon a mbədəy faya: «Tsik me, Miter.»

⁴¹ Yesu a gwadətay: «Ndoṅweye hay andaya sulo. Ndoṅweye niye hay sulo aye na, gwedere i ndo fataya. Ndo nengəd na, ma

hamiye kwar i suloy temerre zlam. I ndo nengəd ma hamiye suloṅ kuro kuro zlam.

⁴² Ane tuk na, ndo neheye sulo aye na, tə sla məheme gwedere i ndo niye bay. Ndo niye a gərətay ha gwedere ṅgay a nəteye neheye sulo aye tebiye.» Yesu a təkaray andza niye na, a gwadətay: «Mə walaṅ tay neheye sulo aye mata wudə ndo niye ka zal na, way?»

⁴³ Simon a mbədəy, a gwadətay: «Na dzala maa wudə ndo niye ka zal na, ndo nakə kwar i suloṅ faya temerre zlam aye.»

Yesu a gwadətay faya: «Dedek, ka mbədə faya na, lele.»

⁴⁴ Tsa na, Yesu a mbədə me a diye i ṅgwas. A gwadətay a Simon: «Simon ka ṅgatay a ṅgwas nakay ba? Na yaw na, a gay yak duḅ bədaw? Ada nəkar ka tədeṅew yam hərwi məbere ha sik ga bay. Aya ane, ṅgwas nakay na, kə bereṅ na sik ga ta yam däre ṅgay ada ka takad na ta məkwets i gər ṅgay bədaw?»

⁴⁵ Nəkar, ka tama ga a gay yak tə məgəse ga ka bo bay. Ane tuk na, nəṅgeye na, kwa i mädəyaw ga kənaṅ na, faya ma gəsiye ka bo sik ga.

⁴⁶ Nəkar na, ka mbədəṅ mal ka gər bay. Ane tuk na, nəṅgeye na, ka mbədəṅ mal ka sik.

⁴⁷ Hərwi niye sər ha na, mawudə bo ṅgay nakə a wudə ga haladzay aye. A dā ha na, mezeleme ṅgay neheye a ge haladzay aye na, na pəsəy ha tebiye. Ane tuk na, i ndo nakə tə pəsəy ha mezeleme ṅgay tsekweṅ aye na, nəṅgeye dərmaḅ a wudə ndo na, tsekweṅ dərmaḅ.

⁴⁸ Tsa na, Yesu a gwadətay a ṅgwas niye: «ṅgwas, mezeleme yak kə pəsa.»

⁴⁹ Ndo niye hay faya ta ndiye wu mänday dziye, tə tsik mə walaṅ tay, tə gwad: «Nakay i ṅgay ndo wuray a dza bo ka məpəsəy ha məneṅse a ndo aye?»

⁵⁰ Aya ane, Yesu a gwadətay a ṅgwas niye: «Mədzal gər yak kə mbəl kar ha. Do wu yak barbarra.»

8

Ndo neheye tə pay bəzay a Yesu aye

¹ Ma dāba eye na, Yesu a ye a walaṅ i gay hay ta gəma hay. A ye a həhal mə dāma na, a dā ha Labara ṅgwalak eye i Bəy i Mbəlom mə dāma tebiye. Gawla ṅgay hay kuro gər eye sulo tə paway bəzay.

² ṅgwas neheye Yesu a həhar fataya abəra fakalaw aye ta neheye a mbəl tay ha abəra ma dāvats aye ta zəṅgal na dərmaḅ. Nəteye na: Mari nakə tə zalay Mari Məgədala eye, Yesu a həhar faya abəra Fakalaw hay tasələ aye;

³ Zan ṅgwas i Kuza nəṅgeye ndo məgəse dala i Herod; Suzan; ada ta ṅgwas hay wal wal neheye ta dzənawa Yesu ta gawla ṅgay hay tə wu tay hay aye.

*Dzeke i ndo maslæge**Mata 13.1-9; Markus 4.1-9*

⁴ Ndo hay haladzay ti ye naha ma gəma hay wal wal. Yesu a ngatay a ndo niye hay ti ye naha haladzay tə haya gər ka təv ngay na, a tsikatay me ta dzeke a gwadatay:

⁵ «Ndo wuray a ndohwaw abəra mə gay. A həl hulfe ngay a ye ha a pesl mata slæge. A ye naha na, a dazlay a maslæge. Ahəl nakə faya ma kutsiye hulfe ngay a guvah aye na, siye hay tə kuts ka tsakay i tsəved. Hulfe niye na, ndo hay ta mbərasla na, diyen hay tə pala na tebiye.

⁶ Siye a dəf ka sik i pələf. Tə ndzohwaw na, kwayanŋa tə kula heryew heryew. Tə kula na, hərwi ta huta yam ma bəd bay.

⁷ Nəŋged a dəf a gay i dak. Dak niye hay tə gəl. Tsa na, dak niye hay tə ngədətəsa na hulfe niye a ndzohwaw aye, kwa hulfe niye hay ta ge bo bay ada ta nah bay.

⁸ Ane tuk na, siye hay tə kuts ka təv lele eye. Tə ndzohwaw ada tə gəl. Tə gəl na, tə nah lele. Makwehe nətə na, wur eye faya temerre.»

Yesu a gwadatay sa: «Ndo nakə zləm andaya faya mətəne aye na, mātəne lele!»

*Yesu a ge məsler ta dzeke na, hərwi mey?**Mata 13.10-17; Markus 4.10-12*

⁹ Ma dəba eye na, gawla ngay hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Dzeke nakə ka tsik aye na, a say məgwedə mey?»

¹⁰ Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Nəkurom na, Mbəlom kə dakum ha wu nakə maŋgaha eye ma bəy ngay aye. Ane tuk na, ndo siye hay ta tsəniye wu hay na, ta dzeke. Andza niye:

«Ta sliye mazəbe faya, ane tuk na, ta ngateye bay.

Ta sliye faya mətəne, ane tuk na, andza məgwedə mey na, ta tsəniye bay.*»

*Yesu a dā ha dzeke i ndo maslæge**Mata 13.18-23; Markus 4.13-20*

¹¹ Yesu a gwadatay sa: «Dzeke nakay a say məgwedə na, anəŋ: Hulfe na, bazlam i Mbəlom

¹² Ndo siye hay ta ndzəkkit bo ta tsakay i tsəved nakə hulfe a kuts faya aye. Nətəye na, tə tsəne bazlam i Mbəlom. Tsa na, Fakalaw a yaw a buwa na bazlam i Mbəlom niye tə tsəne aye abəra mə dərev tay. A buwa na na, hərwi ada tātə dzala ha faya bay ada tātəma bay.

¹³ Siye hay ta ndzəkkit bo ta təv nakə bətəkwekwek andaya faya haladzay bay aye. Tə tsəne bazlam i Mbəlom ada ta təma tə məŋgwesə eye lele. Ane tuk na, ta huta məpe zləlay mə bazlam i Mbəlom bay. Dəretsətəh tə masəpete i Fakalaw a ndzatay a gər na, tə gər ha mədzele gər abəra ka Mbəlom.

¹⁴ Hulfe neheye tə kuts a gay i dak hay aye na, ta ndzəkkit bo ta ndo neheye tə tsəne bazlam i Mbəlom aye. Ane tuk na, bor i məndzibəra, bor i zlele, ta bor i wu mekeləŋ eye hay wal wal a ye tay a bo. Wu niye hay tə ngədətəsa na bazlam i Mbəlom nakə mə dərev tay aye. Bazlam i Mbəlom dərma kə huta məvələ hohway bay.

¹⁵ Hulfe nakə a kuts ka təv lele eye na, ta ndzəkkit bo ta ndo neheye tə tsəne bazlam i Mbəlom aye na, tə pa na a dərev tay lele. Tə gay metsehe lele. Bazlam i Mbəlom a gəl mə dərev tay, tə nah lele.»

*Dzeke i lalam**Mata 4.21-25*

¹⁶ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Dada ndo ma zlaweye lalam ngay ma piye faya ako ada ma hurəkwiye faya gəsə dāw? Kəgəbay ma piye na a dəba i slələh dāw? Duh ma piye na na, ka wu məpe lalam hərwi ada ndo neheye ta fələkwiye a gay aye mātə dəvatay dzaydzay.

¹⁷ Sərum ha na, wu neheye maŋgaha eye hay aye na, ta zəbiye ngəray ngəray ta həpat. Ada wu neheye ndo hay tə sər bay aye na, ndo hay ta ta səriye mətə dzaydzay.»

¹⁸ A gwadatay sa: «Gumay metsehe a mətəne wu nakə ka pawumay zləm aye. Hərwi ndoweye kə pay zləm lele na, Mbəlom ma səkahiyə ha mətəne ada mātəne lele. Ane tuk na, ndo nakə a say mətəne bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə a tsəne aye na, ta buwiye na.»

*Ndo i Yesu hay**Mata 12.46-50; Markus 3.31-35*

¹⁹ May i Yesu ta malamar i Yesu hay ta pəla na Yesu. Ta pəla na na, ta huta na Yesu. Ane tuk na, ta ndisil ka təv ngay bay hərwi ndo hay haladzay ka tsəved.

²⁰ Tə gwaday a Yesu: «May yak ta malamar yak hay, nətəye ma bəra faya ta tsətsahiye kar. A satay məŋgataka.»

²¹ Ane tuk na, Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «May ga ta malamar ga hay na, ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam i Mbəlom ada faya ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom a tsik aye.»

*Gədanj i Yesu na, a ze mətasl**Mata 8.23-27; Markus 4.35-41*

²² Pat wuray na, Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Tsalakwa a kwalalaŋ i yam takwa a diye i dəlöv nəŋged.» Tsa na, tə tsal a kwalalaŋ i yam, ti ye.

²³ Ahəl nakə faya ta diye ka gər i yam aye na, Yesu a ndzahəra. A ndzahəra na, kwayanŋa mətasl a vəzl ka gər i dəlöv niye ta gədanj. Tsa na, kwalalaŋ i yam a rah ta yam mazlambar ta kutsiye a yam.

* 8:10 Ezay 6.9.

²⁴ Gawla ngay hay ta händzəf ka təv ngay. Ta wuda ka bo, ta pədeke ha Yesu abəra ka mändzəhəre. Tə gwadəy: «Bəy may, Bəy may, ka matakweye!»

Tsa na, Yesu a pədeke, a gay me a mətəsl ada a yam. Kwayanŋa mətəsl a ndza dēdik. Məbəle i wuray kwa tsekweŋ andaya sa bay.

²⁵ Yesu a gwadətay a gawla ngay hay: «Ka yum ha mədzał gər kurom aye a ngay!»

Ane tuk na, ta dzədzar haladzay. A gatay hərbəbəkka. Tə gwad mə walaŋ tay: «Nakay na, ndo wuray? A gatay me a mətəsl ta yam na, tə gəsay me aye!»

*Gədanj i Yesu na, a ze i Fakalaw
Mata 8.28-34; Markus 5.1-20*

²⁶ Yesu ta gawla ngay hay tə ndisl a gəma i Geraseni nakə ta diye i dəlov niye tə zalay dəlov i Galile aye. Niye na, bəse kame i dala i Galile.

²⁷ Yesu a mbəzlaw abəra mə kwalalaŋ i yam na, ndo wuray a ndzawa ma wuzlahgəma, a ngatay a Yesu na, a yaw ka təv ngay. Ndowe ye niye na, gər a wuway. Kə ndza haladzay a pawa ka bo peteked sa bay ada a hənawa mə gay bay sa tsa. Ane tuk na, a hənawa mə walaŋ i tsəvay hay.

²⁸ A ngatay a Yesu na, kwayanŋa a wuda ta gədanj. A kal ha bo kame i Yesu. Tsa na, a gwadəy: «Nəkar na, Yesu Wawa i Bəy Mbəlom Fetek. Ka wuda ka neŋ na, mey? Amboh kə geŋ wuray bay tey.»

²⁹ A tsik andza niye na, hərwi Yesu a gwadəway a fakalaw: «Dara abəra mə bo i ndo nakay.»

Tə dzawaway na sik tə səselek ada tə paway tsalalaw a həlay. Ane tuk na, a ngəzlahawa ha wu niye hay tə dzawawa na aye ndərtsətsətse ada fakalaw a yawa ha a təv dərən aye hay abəra mə walaŋ i gay, a kəsaf.

³⁰ Yesu a tsətsah faya, a gwadəy: «Məzele yak na, way?»

Fakalaw niye a mbədəy faya a gwadəy: «Məzele ga na, Haladzay.» A tsikay a Yesu andza niye na, hərwi nəteye haladzay mə bo i ndo niye.

³¹ Fakalaw niye hay tə gay amboh a Yesu hərwi ada mā kuts tay a bəf nakə kutsik bagwar eye aye bay.

³² Ka təv eye niye na, madəras hay andaya faya ta pəliye wu mənday tay hay ma tsaholok wuray. Fakalaw niye hay mə bo i ndo niye tə gay amboh a Yesu hərwi ada mā vəlatay tsəved məfələkwe a bo i madəras niye hay. Yesu a vəlatay tsəved mede a bo i madəras niye hay.

³³ Tsa na, fakalaw niye hay ti yaw abəra mə bo i ndo niye ti ye, tə fələkwa a bo i madəras hay. Madəras niye haladzay aye ta hwayaw abəra ka mahəmba niye. Ti yaw tə kuts a dəlov niye tebiye, tə dze a dəma.

³⁴ Ndo mətsəkure madəras niye hay tə ngatay andza niye na, ta hway, ti ye a wuzlahgəma mata dətay ha labara niye a ndo hay ada a ndo neheye nəteye dərən ta wuzlahgəma aye hay.

³⁵ Tsa na, ndo hay tə tsəne na, ti yaw mata zəbe naha ka wu nakə a ge bo aye. Ti yaw tə ndislew ka təv i Yesu na, tə ngatay a ndo niye fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ngay aye mandza eye ka təv i Yesu. Anəke na, peteked ka bo ada neŋgeye lele, andza nakə a ndzawa aye sa bay. Tə ngatay andza niye na, ta dzədzar.

³⁶ Ndo neheye labara i gər mavuwe a ge bo ka dərə tay aye nəteye dərmał ta təkəratay labara eye a ndo niye hay ti ye naha, nəteye ta ngatay təbey aye. Gər mavuwe niye a mbəl kəkay na, ta təkəratay.

³⁷ Tə tsəne na, ndo i dala i Geraseni niye tebiye ta tsətsah ka Yesu tə gwadəy: «Do abəra ka dala may» hərwi ta dzədzar haladzay. Tsa na, Yesu a tsal a kwalalaŋ i yam hərwi mede abəra ka dala niye.

³⁸ Ndo nakə fakalaw hay ti yaw abəra mə bo ngay aye, a gay amboh a Yesu ada Yesu mā vəlay tsəved mā zəŋgal na. Ane tuk na, Yesu kə vəlay tsəved ka məpay bəzay bay. A gwadəy:

³⁹ «Do a mətəgay yak! Təkəratay a ndo hay wu nakə Mbəlom a ge hərwi yak aye, kwa tsekweŋ ka gər ha faya abəra bay.» Tsa na, ndo niye a ye a təkər wu nakə Yesu a ge hərwi ngay aye ma wuzlah gay tebiye.

Gədanj i Yesu na, a ze dəvats hay ada a ze mədahaj

Mata 9.18-26; Markus 5.21-43

⁴⁰ Yesu a maw ma diye i dəlov a diye neŋged na, ndo hay haladzay faya ta həbiye na. Ndo niye hay tə ngatay a Yesu na, ta təma na lele.

⁴¹ Tsa na, ndo wuray tə zalay Dzayrus a ye naha dərmał. Neŋgeye na, bəy i gay i maduwwule me. A ye naha a dəkway gurmets a huvo a Yesu. A gay amboh a Yesu, a gwadəy: «Amboh kə ma a gay ga tey.»

⁴² A say Yesu mā ye a gay ngay na, hərwi dem ngay andaya nəte məve ngay ma giye kuro gər eye sulo. Dem eye niye na, bo a wur faya ma mətiye.

Ahəl nakə Yesu faya ma diye na, ndo hay haladzay faya ta ngədətsiye na kwa tə waray kwa tə waray.

⁴³ Ngwas wuray andaya dərmał. Ngwas eye niye na, dəvats eye. Bambaz a mbədawayaw abəra mə huđ. Dəvats eye niye kə ndza faya məve kuro gər eye sulo. Kə dze ha zlele ngay haladzay a gay i ndo i sidem hay. Ane tuk na, ndəray nəte kə sla faya məmbəle ha bay.

⁴⁴ A ye a walaŋ i ndo niye hay. Tsa na, a händzəf ka təv i Yesu ta dəba, a lamay a me

i peteked i Yesu. Kwayan̄nja bambaz nakə a mbəḍawayaw faya abəra aye a tərəts. A huta zay.

⁴⁵ Yesu a tsətsah, a gwad: «Maa lemen, way?» Nəteye tebiye tə sər maa lamay way na, tə sər bay.

Piyer a gwaday: «Bəy ga, ka gwadiye “Maa lemen way” na, ka ngatay tə lawara kar ada faya ta ngəḍətsiye kar kwa tə waray kwa tə waray təbədew.»

⁴⁶ Aya ane tuk na, Yesu a gwad: «Nḍəray kə lemen, hərwi na sər ha gədan̄ ki yaw abəra mə bo ga.»

⁴⁷ Ngwas niye a sər ta huta na na, a ye ka təv i Yesu tə madzədzere eye. A ye a dəkway gurmets a huvo a Yesu. A təkəray, a lamay hərwi mey ada a mbəl kwayan̄nja na, a təkəray kame i ndo niye hay tebiye.

⁴⁸ Yesu a gwaday: «Dem ga, mədzal gər yak kə mbəl kar ha. Do wu yak barbarra.»

⁴⁹ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikeye a ngwas niye andza niye na, ta sləraw ndo abəra mə gay i bəy i gay i maduwule me niye tə zalay Dzayrus aye. A yaw a gwaday: «Dem yak kə mət. Kā wurday me a Miter sa bay.»

⁵⁰ Ane tuk na, Yesu kə tsəne, a gwaday a Dzayrus: «Kā dzədzar bay, dzala ha ka neñ tsa na tsiy, dem yak ma mbəliye.»

⁵¹ Tə ndisl naha a gay i Dzayrus na, kə vəlatay tsəved a ndo hay məfələkwe a gay bay. Ti ye na, ta Piyer, Yuhana ta Yakuba dəkdek tsa ta bəba ada ta may i wawa.

⁵² Mə gay i mədahan̄ niye na, ndo hay tebiye tan̄gof tan̄gof, siye faya ta ndəviye kuda hərwi wawa niye a mət aye. Yesu a ye naha na, a gwadatay: «Kā tuwum bay. Dem nakay na, kə mət bay, neñgeye mandzahəra eye.»

⁵³ Ane tuk na, ndo niye hay tə ngwasay dala mə gər, tə sər lele dem niye na, kə mət.

⁵⁴ Yesu a ye naha na, a gəs na dem niye mə həlay ada a gwaday ta gədan̄: «Wawa, lətse!»

⁵⁵ Dem niye a mbəl. Kwayan̄nja a lətse tsəkwaḍ. Yesu a gwadatay: «Vəlumay wu mənḍay.»

⁵⁶ Tsa na, bəba ta may i wawa a gatay hərḅəḅəkka. Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Wu nakay a təra aye na, kā tsikumay a nḍəray bay.»

9

Yesu a slər gawla ngay hay kuro gər eye sulo

Mata 10.5-15; Markus 6.7-13

¹ Pat wuray na, Yesu a zalatay a gawla ngay hay kuro gər eye sulo, a hayatay gər. A vəlatay gədan̄ ta məzlaḅ ka mahəhere fakalaw hay abəra ka ndo hay tebiye ada məmbəle tay ha abəra ma dəvats tay hay.

² Ma sləriye tay ha na, mata ḍa ha Bəy i Mbəlom ada məmbəle tay ha ndo hay.

³ A tsikatay me a zləm, a gwadatay: «Ka deyumeye na, kā zlum wuray a həlay bay tebiye. Kwa sakwal, kwa gwezem, kwa wu mənḍay, kwa suloy ada kwa way mā zla peteked i məkəlkabo sulo bay.

⁴ Ka ndislum a gəma nakə ka deyumeye a ḍəma aye na, ndzum mə gay nakə ta təma kurom tə mən̄gwese aye. Kā yum kurom abəra mə gay niye bəse tsa bay. Ndzum mə ḍəma hus a pat nakə ka deyumeye a gəma mekeləy eye.

⁵ Ada ma gəma nakə ta wuḍa matəme kurom təbəy aye na, dum abəra ma gəma tay. Ahəl nakə nəkurom ka tsəved məzlambar ka gərume ye ha tsəved i gəma niye na, tətəkum ha bətəkew i gəma tay abəra ka sik kurom hay. Niye na, ta səriye ha ta təma kurom bay.»

⁶ Yesu a ndəvatay ha bazlam ngay niye na, tə həl bo ti ye tuk. Ti ye na, ta həhal ma gəma hay tebiye. Tə ḍa ha Labara Ngwalak eye. Tə mbəl tay ha ndo i dəvats hay kwa mən̄gəy mən̄gəy.

Herod a dzədzar

Mata 14.1-12; Markus 6.14-16

⁷ Azlakwa bay, Herod neñgeye bəy ka dala i Galile, a tsəne wu nakə faya ma giye bo aye na, a vəlay mədzal gər haladzay. Hərwi ndo hay tə gwad: «Yuhana mədzəhubə ndo a yam kə mbəlaw abəra ma mədahan̄.»

⁸ Siye hay tə gwad: «Ma giye maa yaw na, Eliya.»

Siye hay tə gwad sa: «Neñgeye na, ndo məḍe ha bazlam i Mbəlom nətə mə walan̄ i ndo məḍe ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye a lətsew abəra ma mədahan̄.»

⁹ Ane tuk na, Herod a gwad: «Yuhana na, maa ḍəs faya abəra gər na, neñ. Ada ndo nakay na tsəne ndo hay faya ta tsikeye faya na, way?»

Tsa na, a pəla tsəved mən̄gatay a Yesu.

Tapa i ḍaf zlam tə kəlefsulo

Mata 14.13-20; Markus 6.30-44; Yuhana 6.1-14

¹⁰ Anəke na, ndo i maslan̄ hay tə maw tuk. Tə maw ka təv i Yesu ta təkəray wu nakə tə gaw aye. Ma ḍəba aye na, Yesu ta ndo i maslan̄ ngay hay ti ye abəra ka təv niye. Ti ye a təv aye andaya bəse ta gəma nakə tə zalay Betesayda aye.

¹¹ Ane tuk na, ndo hay ta sər fataya. Tsa na, tə patay bəzay. Yesu a ngatay na, a təma tay ha. A ḍatay ha Bəy i Mbəlom ada a mbəl tay ha ndo i dəvats hay.

¹² Mazlambar huwa faya ma giye na, gawla i Yesu hay ta həndzəḍ ka təv i Yesu. Ti ye naha tə gwaday: «Gwadatay a ndo neheye na, tā ye a wuzlahgəma ada a gay i ndo neheye tə mbay naha a wuzlahgəma aye. Tā ye mata həne mə ḍəma ada mata nde wu

mənday bəna, kəkay? Hərwi nəkway anar na, ma təv nakə dəreñ aye.»

¹³ Ane tuk na, Yesu a gwadatay: «Nəkurom eye vəlumata y wu mənday!»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Tapa i makwala andaya na, zlam ada kələf hay sulo tsa. A saka na, nəmaə ye mata səkəməw wu mənday hərwi ndo neheye tebiye daw?»

¹⁴ Ndo neheye tebiye ka təv i Yesu aye na, hasləka hay ta giye gwezem zlam.

Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Dum gwadumatay a ndo hay tə ndza ka dala. Tə ndza bəruk i ndo kuro kuro zlam, kuro kuro zlam.»

¹⁵ Tsa na, gawla ngay hay ta təma wu nakə a tsikatay aye. Ti ye tə tsikatay a ndo niye hay andza niye. Tə ndza bəruk kuro kuro zlam, kuro kuro zlam.

¹⁶ Tsa na, Yesu a həl tapa i makwala zlam tə kələf niye hay sulo aye. A zəba dəre a mbəlom ada a gay naha sisəe a Mbəlom hərwi wu mənday niye. A ngəna ha ada a vəlatay a gawla ngay hay hərwi ada nəteye dərmak tə ngənatay a ndo hay.

¹⁷ Gawla i Yesu hay ta ngənatay wu mənday niye a ndo hay. Kwa way a nda wu mənday niye ka mərehe. Tə hayay gər a bəmalə nakə a zəkaw aye na, a rah gwanj hay kuro gər eye sulo.

Dedek eye Yesu na, way?

Mata 16.13-19; Markus 8.27-29

¹⁸ Pat wuray na, Yesu faya ma dūwuliye me mahəngəye. Gawla ngay hay ti ye ka təv ngay. Tə ndisil naha na, Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Ndo hay tə gwad fagaya, neñ na, way?»

¹⁹ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Siye hay tə gwad nəkar na, Yuhana madzəhubə ndo a yam. Ndo mekeleñ eye hay tə gwad nəkar na, Eliya. Siye hay tə gwad nəkar na, nəte mə walañ i ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye a lətsew abəra ma mədahanj.»

²⁰ Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Ada nəkurom ka gwadum i kurom, neñ na, way?»

Tsa na, Piyer a gwaday: «Nəkar na, Kəriste, ndo nakə Mbəlom a slaraw aye.»

²¹ Tsa na, Yesu a gatay me, a gwadatay: «Kə dūmay ha a ndəray bay.»

²² A gwadatay sa: «Neñ Wawa i Ndo na, kutoñ na siye dəretsətseh haladzay. Madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye na, nəteye ta wudiyə ga bay. Ta kaliye ga ha, ta ta kədiye ga. Ane tuk na, na həniye sulo mamahkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahanj.»

Məpay bəzay a Yesu na, kəkay?

Mata 16.20-28; Markus 8.30-9.1

²³ Tsa na, Yesu a zalatay a ndo hay ta gawla ngay hay ka təv ngay. A gwadatay a nəteye tebiye: «A say a ndoweye məpeñ bəzay na, mə gər ha wu nakə a say a dərev ngay aye. Mə zla mayako mazelmbada eye ada mə peñ bəzay pat pat.

²⁴ Andza niye, ndo nakə a say mətəme ha məsəfəre ngay aye na, ma dziye ha dūh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ngay hərwi ga aye na, ma təmiye ha dūh.

²⁵ Tadə ndoweye kə huta zlele i məndzibəra tebiye a neñgeye, ane tuk na, kə dze ha məsəfəre ngay na, ngama ngay aye na, mey?

²⁶ «Tadə ndoweye ka kərah ga ada kə dətay ha bazlam ga a ndo hay bay na, neñ dərmak na ta kərahiye na. Na ta kərahiye na na, ahəl nakə neñ Wawa i Ndo na deyeweye ta məzla6 ga ada ta məzla6 i Bəba Mbəlom ada ta gawla i Mbəlom hay aye.»

²⁷ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, ndo siye hay mə walañ kurom neheye anəke kənanj aye, nəteye na, ta mətiye zuk bay. Ta ta mətiye na, ta ngateye tə dəre tay a Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye bəy ngay ta gədanj aye təday.»

Bo i Yesu a mbəda

Mata 17.1-8; Markus 9.2-8

²⁸ Ma dəba i bazlam ngay niye a tsik aye a ndza məhəne tsamahkar na, a zalay a Piyer, a Yuhana, ada a Yakuba, ti ye tə tsal a mahəmba. Ti ye a dəma na, mata dūwule me.

²⁹ Ahəl nakə Yesu faya ma dūwuliye me aye na, dəre ngay a mbəda. Peteked ngay a mbəda herre kudəkudək, a sləda haladzay.

³⁰ Kwayanña, ndo hay sulo ti yaw ka təv ngay. Nəteye faya ta tsikiye me. Ndowneye niye hay na, Musa ta Eliya.

³¹ Ti yaw na, tə dzaydzay i Mbəlom. Tə tsik ka məsler i Yesu nakə ma ta ndəviye ha ta mədahanj ngay ma Zerozelem aye.

³² Ahəl nakə ndo niye hay sulo aye faya ta tsikiye me ta Yesu aye na, Piyer ta ndo neheye nəteye dziye na, nəteye mandzahəra eye. Ane tuk na, ta pədeke abəra ka məndzəhare. Ta pədeke na, tə ngatay a dzaydzay i Yesu ada tə ndo niye hay sulo malətsa eye hay ka təv i Yesu aye.

³³ Ka təv nakə ndo niye hay ta diye wu tay abəra ka təv i Yesu aye na, Piyer a gwaday a Yesu: «Bəy ga! Lele na, ndza-kwa kənanj. Namaa kəruwakumeyə madzawadzawa mahkar, nəte i yak, nəte i Musa ada nəte i Eliya.» Piyer a tsik andza niye na, a sər wu nakə ma tsikiye bay.

³⁴ Ahəl nakə faya ma tsikiye andza niye na, pazlay a mbəzlaw a dərəzl tay ha dəzəgaləm. Gawla i Yesu niye hay mahkar eye tə ngatay a pazlay niye a dərəzl tay ha aye na, ta dzədzar haladzay.

³⁵ Ma pazlay niye na, matsike me a tsənew abəra mə dāma, a gwad: «Nakay na, wawa ga. Na zla na, neŋgeye. Pumay zləm a wu nakə ma tsikakumeye!»

³⁶ Ma dəba i bazlam niye, tə ŋgatay na, a Yesu mahəŋgeye. Gawla i Yesu niye mahkar aye wu nakə tə ŋgatay aye na, ta təkəray a ndaray zuk bay. Tə ndza wu tay tete.

Yesu a mbəl ha wawa wuray mahorvov a gay

Mata 17.14-18; Markus 9.14-27

³⁷ Tədce eye na, Yesu ta gawla ŋgay niye hay mahkar aye, tə mbəzlaw abəra mə mahamba. Faya ta mbəzlaweye na, ndo hay haladzay ti yaw mədze gər tə Yesu.

³⁸ Mə walaŋ i ndo niye haladzay aye na, ndoweye andaya a pa bo ka mawude. A gwad: «Miter! Amboh zəba ka wawa ga nakay tey! Wawa ga mekeləŋ eye andaya bay. Neŋgeye nətə ŋwenj.

³⁹ Fakalaw a gəsawa na. A gəsawa na na, ta gədaŋ. A wudawa ka bo ada a kalawa ha ka dala bəra bəra. Makukufay a yawaw ka bazlam. A gawa ha dəretsətseh haladzay ada a yawa faya abəra base bay.

⁴⁰ Na gatay amboh a gawla yak hay tə hahar faya abəra fakalaw tey na, tə mba faya bay.»

⁴¹ Yesu a tsəne andza niye na, a wuda, a gwad: «Nəkurom neheye anəke, ka dzalum ha ka Mbəlom bay aye. Na zliye ŋgatay hərwi kurom na, mändze hadzəgay. Ahe! Do, zla ahaya wawa yak eye kanan!»

⁴² Tsa na, Bəba i wawa a ye a zla ahaya wawa niye. Ahəl nakə wawa niye ma ta husiye naha ka təv i Yesu kədiyya na, mahorvov a kal ha ka dala bəra. A tambolom ha ka dala ta gədaŋ.

Kwayaŋŋa Yesu a ŋgəraz ka mahorvov niye. A mbəl ha wawa ada a vəlay ha a bəba ŋgay.

⁴³ Ndo niye hay tebiye ka təv niye a gatay hərbəbəkka. Tə gwad: «Ta dedek Mbəlom na, gədaŋ eye.»

Yesu a dā ha mədahaŋ ŋgay

Mata 17.22-23; Markus 9.30-32

Nətəye tebiye a gatay hərbəbəkka. Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay:

⁴⁴ «Wu nakə na dākumeye ha anəke aye na, pum na a wuzlah i mədzał gər kurom lele: Neŋ Wawa i Ndo na, ta gəsiye ga, ta vəlateye ga ha a həlay a ndo hay.»

⁴⁵ Ane tuk na, gawla ŋgay hay ta tsəne bazlam ŋgay niye bay. Mətsəne ŋgay eye andza məgwede kəkay na, mənəgaha eye hərwi ada tə tsəne bay. Ada zluwer a gatay matsətsəhe ka Yesu ka gər i bazlam eye niye.

Matəme wawa hay

Mata 18.1-5; Markus 9.33-37

⁴⁶ Gawla i Yesu hay ta dazlay məkədə wuway mə walaŋ tay. Tə kəf wuway na, məsər ha bagwar eye mə walaŋ tay na, way?

⁴⁷ Ane tuk na, Yesu a sərətay naha ka wu nakə tə dzala aye. Tsa na, a zla wawa. A lətse ha ka təv ŋgay.

⁴⁸ A gwadatay: «Ndowneye ka təma na wawa nakay lele hərwi nakə a wudā ga aye na, a təma na, neŋ. Ndowneye ka təma ga na, a təma na, ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Hərwi ndo nakə wawa eye mə walaŋ kurom aye, maa təra bagwar eye na, neŋgeye duh.»

Ndo nakə kə neŋ dəre bay aye na, ndo ga Markus 9.38-40

⁴⁹ Ma dəba eye na, Yuhana a gwaday: «Bəy Maduwerj, nəmaa ŋgatay a ndoweye faya ma həhariye fakalaw abəra ka ndo ta məzele yak. A samay həbē məgay me hərwi neŋgeye na, mə walaŋ kway bay.»

⁵⁰ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya a gwaday: «Kā gumay me bay. Hərwi ndo nakə kə nakum dəre bay aye na, neŋgeye ndo kurom.»

Yesu a ye a Zerozelem

⁵¹ Həlay nakə kutoŋ Yesu ma diye abəra ka mändzibəra aye mazlambar kə ndislew. Tsa na, a həl bo ta dedek eye mede a Zerozelem.

⁵² A slər ndo i məsler ŋgay hay kame. Ti ye naha ta fələkwa a gəma i Samari hərwi mede mələve ha bo ta mede i Yesu nakə ma diye a dāma aye.

⁵³ Ane tuk na, ndo i gəma niye hay ta wuda mā ye naha a gəma tay bay. Ta wudā bay na, hərwi nakə faya ma diye ta diye i Zerozelem aye.

⁵⁴ Yakuba ta Yuhana tə tsəne andza niye na, tə gwaday a Yesu: «Bəy Maduwenj! A saka na, nəmaa tsətsahaw ako mə mbəlom mā mbəzlaw fataya matəma tay ha abəra mə dāma dāw?»

⁵⁵ Yesu a tsəne me tay niye na, a mbəda me ka təv tay a gatay me.

⁵⁶ Tsa na, ti ye a gəma mekeləŋ eye.

Gawla i Yesu hay tə vəl bo tay peteh ka məpay bəzay a Yesu

Mata 8.19-22

⁵⁷ Ahəl nakə nətəye ka tsəved faya ta diye na, ndo wuray a yaw ka təv i Yesu, a gwaday: «Kwa a ŋgay ka diye na, na pakeye bəzay.»

⁵⁸ Yesu a gwaday: «Mezerew hay na, bəf tay andaya hərwi məhəne mə dāma, diyeŋ hay dərmak gay tay andaya. Ane tuk na, neŋ Wawa i Ndo na, təv ga andaya nakə na haniye mə dāma hərwi mazəzükwe bo aye bay.»

⁵⁹ Yesu a gwaday a ndo mekeləŋ eye: «Peŋ bəzay.»

Ane tuk na, ndo niye a gwaday a Yesu: «Bəy ga! Vələŋ tsəved nā ye, nā la na bəba ga təday.»

⁶⁰ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Gər ha mədahan hay tã la bo tay. Nəkar, do ta da ha Bəy i Mbəlom.»

⁶¹ Ndo mekelej eye a yaw ka tæv i Yesu sa a gwaday: «Bəy Maduwej, nej na, na pakeye bəzay. Aya ane, vəlej tsəved nã ye, nã tsikatayaw me a ndo i gay ga hay təday.»

⁶² Yesu a dã ha parakka, a gwaday: «Ndoweye faya ma fətiye tã sla hay na, ma sliye faya mazəbe dərə ta dəba bay. Andza niye ndoweye niye na, ma sliye faya mæge məsler i Bəy i Mbəlom bay.»

10

Yesu a slər tay ha gawla ŋgay hay kuro kuro tasəla gər eye sulo

¹ Ma dəba eye na, Yesu a pala gawla ŋgay mekelej eye hay kuro kuro tasəla gər eye sulo hərwi məslərə tay ha. A slər tay ha na, sulo sulo kame ŋgay, a wuzlahgəma hay tebiye ada a tæv neheye bo ŋgay eye a say mede a dəma aye dərma.

² A pala tay ha na, a gwadatay: «Wu mənday andaya haladzay məpele ka dala. Ane tuk na, ndo məpele na abərə ka dala na, nəteye haladzay bay. Hərwi niye, gumay amboh a ndo i guvah mã səkah ha ndo i məsler hay hərwi məpele wu mənday abərə ka dala.

³ «Dum! Na sləriye kurom ha na, nəkurom ka tərüm andza wawa i təban hay a wuzlah i ndo neheye nəteye andza kərə i pəsl hay aye.

⁴ Ka deyumeye na, kã həlum suloy a həlay bay, kã zlum bəbərə bay, kã həlum təhərak kurom hay a sik bay, kã ləsum ka tsəved hərwi mətsikay me a ndo bay.

⁵ «A gay nakə ka deyumeye a dəma aye na, lahum məgwədə: “Zay mã ndza ka gay nakay.”

⁶ Tadə ndəray ka təma kurom mə gay niye lele na, zay kurom ma ndziye ka gay niye. Tadə ka təma zay kurom bay na, mum ha zay kurom.

⁷ Ndo nakə ka təma kurom aye na, ndzum mə gay ŋgay. Wu nakə ta vəlakumeye na, ndayum, ada sum wu məse nakə ta vəlakumeye, hərwi ndo mæge məsler na, kutoj ma hutiyə merəbe ŋgay.

⁸ «Tadə ka ndislum a wuzlahgəma waray waray ta təma kurom na, ndayum wu nakə ta vəlakumeye.

⁹ Mbəlum tay ha ndo i dəvats niye hay ma gəma niye ada kã gwadumatay a ndo i gəma niye hay: “Bəy i Mbəlom ka həndzədaw fakuma.”

¹⁰ Ane tuk na, kã yum kwa a gəma waray, waray, ta təma kurom bay na, dum kurom abərə ma gəma niye. Dum ka tsəved ada gwadumatay a ndo hay tebiye:

¹¹ “Burhway i gəma kurom nakay a mətsamay ka sik aye na, nəmaa tətəkwakum na kurom. Duh bay! Sərüm ha na, Bəy i Mbəlom ka həndzədaw fakuma.”

¹² Sərüm ha pat i sariya i Mbəlom na, sariya i ndo i gəma niye na, ma ziye i gəma i Sodom.*»

Dəretsətseh ka gəma neheye ta təma Yesu bay aye

Mata 11.20-24

¹³ Yesu a gwad sa: «A nəkurom ndo i gəma i Koraziñ hay, tuwum bo kurom, hərwi dəretsətseh ka gər kurom! A nəkurom ndo i gəma i Betesayda hay, tuwum bo kurom hərwi dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi tadə masuwayan neheye na ge mə gay kurom aye nã ge ma gəma i Tir ta gəma i Sidon na, atay na, ndo i gəma niye hay ta dzaliye bo tay ta tuwiye, ta pa ka bo təbay manasa eye ada ta kutsiyə bətekwew məlaməts a gər hərwi məde ha na, ta gər ha mezeleme tay.

¹⁴ Hərwi niye, pat naka Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, sariya kurom ma diye me ma ziye i ndo i gəma i Tir ta Sidon.

¹⁵ «Nəkurom ndo i gəma i Kafernahum hay, ka dzalum nəkurom na, Mbəlom ma ta həliye kurom a mbəlom wal dāw? A'ay! Nəkurom duh na, Mbəlom ma ta mbəzliye kurom ha na, a tæv məndze i mədahan hay.»

¹⁶ Yesu a gwadatay a gawla ŋgay sa: «Ndoweye kə pa zləm ka bazlam kurom ada ka təma na, a təma na, nej. Ndoweye ka təma kurom bay na, a təma bay na, nej. Ndoweye ka təma ga bay na, a təma bay na, ndo nakə a slərə ga ahaya aye.» Ndoweye neheye kuro kuro tasəla gər eye sulo aye ti ye.

Gawla i Yesu neheye kuro kuro tasəla gər eye sulo aye tə maw

¹⁷ Anəke na, gawla i Yesu niye hay kuro kuro tasəla gər eye sulo aye tə maw tuk. Tə maw na, tə məngwese eye mə dərəv tay lele. Tə gwaday a Yesu: «Bəy Maduwej, kwa fakalaw hay ta rəhamay ha gər tə məzele yak.»

¹⁸ Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Na ŋgatay a Fakalaw a dədaw mə gəma andza mawutsede i Mbəlom.

¹⁹ Anəñ tsənüm! Na vəlakum gədanj ka mandaresle tay ha dədə hay ta hərdədə hay ada ka mandaresle na gədanj i ndo mənə dərə kurom tebiye. Wuray kwa tsekwej ma gakumeye bay.

²⁰ Ane tuk na, kã ŋgwasum hərwi nakə fakalaw hay ta rəhakum ha gər aye bay. ŋgwasum duh na, hərwi məzele kurom hay mawatsa eye mə mbəlom.»

Yesu a ŋgwasu

Mata 11.25-27, 13.16-17

* 10:12 Madazlay i wu hay 19.1-29.

²¹ Kwayanŋa Məsəfəre Tsədanŋa eye a rayah a bo a Yesu. Tsa na, a wuda tə mənŋwese eye, a gwad: «A nəkar Bəba Mbəlom, ndo mələve maŋar mbəlom ta dala, na gaka sisə hərwi nəkar ka dātay ha wu nakə mənŋaha eye a ndo neheye tə sər wuray bay aye, ada ka ŋgaha abəra ka ndo i ndaraw hay ta ndo neheye nəteye tə sər wu aye. Ayaw, Bəba Mbəlom, a yaka a gər a nəkar hərwi mā ge bo andza niye.»

²² Yesu a gwad sa: «Bəba ga kə vələŋ wu hay tebiye. Wawa i Mbəlom way na, ndəray a sər bay. Maa sər na, Bəba Mbəlom nəte ŋgweŋ. Ada Bəba way na, ndəray a sər bay. Maa sər na, neŋ wawa ŋgay ada maa sər na ndo neheye a seŋ mədātay ha aye.»

²³ Tsa na, Yesu a mbəda me ka təv i gawla ŋgay hay, a gwadātay a nəteye mahəteye: «Ŋgwasum hərwi wu nakə faya ka ŋgatamay aye!

²⁴ Hərwi sərüm ha na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ta bəy hay haladzay a satay habə mənŋatay a wu nakə faya ka ŋgatumeye, ane tuk na, ta ŋgatay bay. A satay mətsəne wu nakə faya ka tsənumeye, ane tuk na, ta tsəne bay.»

Dzeke i ndo i Samari

²⁵ Ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye andaya ka təv eye niye dərmak. A lətse a tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Miter, na giye na mey, nakə ada nā huta sifa nakə ma ndəviye bay aye? A tsikay andza niye na, hərwi məhəle faya abəra suwat.»

²⁶ Yesu a gwaday: «Ka dzanŋa mə dərewel i Musa, a gwad na, kəkay?»

²⁷ Ndo niye a mbəday faya: «A gwad na: “Wuda na Bəy Maduweŋ Mbəlom yak tə dərəv yak tebiye, ta məsəfəre yak tebiye, ta gadan yak peteh, ada tə metsehe yak tebiye.” Ada: “Wuda ndo i maged yak dərmak andza ka wuda na gər yak.”»

²⁸ Yesu a gwaday: «Tədə! Ka mbəda faya lele. Ge andza niye ada ka hutiiye məsəfəre.»

²⁹ Ane tuk na, ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye niye a say məgwaday a gər ŋgay na, neŋgeye ndo i dədək. A tsətsah ka Yesu a gwaday: «Ada matəra ndo nakə na wudiye andza neŋ aye na, way?»

³⁰ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Ndo wuray a yaw abəra ma Zerəzelem ma diye a Zeriko. Məkal hay tə mbəzla faya. Ta buwa faya abəra wu ŋgay hay tebiye. Tə kəd na lehhe. Tsa na, ta hway wu tay. Tə gər ha ndo niye məbərzla eye.

³¹ «Ndo məvələy wu a Mbəlom wuray andaya a mbəzlaw ta tsəved eye niye. A ŋgatay a ndo niye na, a ŋgəday tsanŋəhha dərən. A ye ta tsəved mekelen eye.

³² «Andza niye, ndo i Levit wuray a ndisl ka təv eye niye, a ŋgatay a ndo niye na, a ŋgəday dərən. A ye ŋgway ta tsəved mekelen eye.

³³ «Ane tuk na, ndo i Samari wuray a ye naha. Faya ma diye a mahəhele, a ndisl ka təv niye. A ŋgatay a ndo niye na, a gay mə bo haladzay.

³⁴ A handzəd naha ka təv i ndo niye lele. A pala ha gwezem ŋgay. A zlaw guzom a baray na abəra ka mbəlak. A mbəda faya mal ada a baray faya lele. A ndəv ha na, a zla na ka gər i zunŋo ŋgay a ye ha a gay i mbəlok hay. A gay gər mə dāma lele.

³⁵ «Tədə eye ma ta diye ŋgway na, a tələka həlay a gwezem, a zlaw kwar i suloy sulo. A vələy a ndo məge məsler mə gay i mbəlok niye hay. A gwaday: “Gay gər a ndo nakay lele. Aza na maweye tə fanaŋ na, na makeye ha wu nakə ka dze ha haladzay hərwi ŋgay aye.”»

³⁶ Yesu a gwaday sa: «Ka nəkar na, mə walaŋ i ndo neheye mahkar aye, matəra ndo i maged i ndo nakay məkal hay tə kəd na aye na, way?»

³⁷ Ndo mədzanŋawa bazlam i Mbəlom mapala eye niye a mbəda faya a Yesu a gwaday: «Ndo nakə a gay ŋgwalak aye.»

Yesu a gwaday: «Aya! Nəkar dərmak do ge andza niye.»

Wu lele eye nakə ndo ma hutiiye aye

³⁸ Yesu ta gawla ŋgay hay tə həl bo, ti ye a gəma mekelen eye. Ahəl nakə nəteye ka tsəved faya ta diye na, a ye a gəma wuray. Mə dāma na, ŋgwas eye andaya tə zalay Marta a təma na a gay ŋgay.

³⁹ ŋgwas niye na, malamar ŋgay andaya tə zalay Mari. Neŋgeye na, a ndza ka təv i Yesu faya ma piye zləm ka matatike i Yesu.

⁴⁰ Azlakwa bay Marta i ŋgay na, faya ma giye məsler hay wal wal ma ləver. A yaw ka təv i Yesu. A yaw na, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, na gaka mə bo təbədəw? Malamar ga a gər ga ha mahəgeye ka məge məsler hay wal wal tebiye na, kəkay. Gwaday mā yaw, mā dzəna ga.»

⁴¹ Bəy Maduweŋ a mbəday faya a gwaday: «Marta, Marta nəkar na, ka vələy ha mədzal gər ada ka hatsay dūh a məsler haladzay na, kəkay?»

⁴² Ane tuk na, wu nəte ka nəkar na, kə mətsa fakaya abəra. Mari dūh na, kə zla wu nakə lele aye. Dədə ndəray ma sliye məzle faya abəra bay.»

11

Maduwulay me a Mbəlom na, kəkay?

Mata 6.9-13, 7.7-11

¹ Pat wuray na, Yesu a dūwulay me ma təv eye andaya. A ndəv ha maduwule me na,

† 10:27 Bazlam mapala eye masulo eye 6.5. ‡ 10:27 Levitik 19.18.

ndo nôte mæ walaŋ i gawla ŋgay hay a tsətsah faya, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, tətikamay mađuwule me a Mbəlom andza i Yuhana naka a tətikatay a gawla ŋgay hay ahəl niye.»

² Yesu a gwadatay: «Ka duwulumay me na, ka gwadumeye:

Bəba may,

kwa way mâ sər ha, mæzele yak na, tsədəŋŋa.

Ndo hay tebiye tâ zambadaka.

Bəy yak mæ gəma mâ ge bo ka təv may dərmaŋ,

³ vəlamay wu mənday nakə ma slameye pat pat aye,

⁴ Pəsamay ha mənese may,

hərwi nəmay dərmaŋ nəmaa pəsataŋ ha a ndo neheye tə gamay mənese aye.

Tsəpa may hərwi ada Fakalaw mâ səpat may bay.»

⁵ Yesu a gwadatay sa: «Agəla ndo nôte mæ walaŋ kurom dzam ŋgay andaya. Ane tuk na, a ye ka təv i dzam ŋgay niye ta magərħəvad. A ye naha a tsətsah a gwaday: “Dzam ga amboh vələŋ tapa i daf mahkar tey.

⁶ Hərwi ndo nôte mæ walaŋ i dzam ga hay a yaw a mahəhele. A ndislew anəke a gay ga. Ane tuk na, wuray andaya məvəlay bay.”

⁷ Ndo niye mæ gay aye a mbədayaw faya, a gwaday: “Gər ga ha, kâ wurdeŋ me bay! Na dərəzl na maged ga tsiy. Neŋ ta wawa ga hay nəmaa həna tsiy. Na sliye faya mələtse məvələka daf sa bay.”

⁸ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, kwa tadə a say mələtse bay bəbay na, ma latsiyə ma vəleye wu nakə a say aye. Ma vəleye na, hərwi a gay amboh haladzay bəna hərwi dzam bay.

⁹ «Neŋ faya na tsikakumeye: Tsətsahum, ta vəlakumeye, pəlum, ka hutumeye, fumay a maged, ta həndəkakumeye abəra ma maged.

¹⁰ Hərwi kwa way ka tsətsah na, ta vəleye, kwa way ka pəla na, ma hutiyə, ada kwa way kə fay a maged na, ta həndəkeye abəra ma maged.

¹¹ «Way mæ walaŋ kurom tadə wawa ŋgay ka tsətsah faya kələf na, ma vəleye dədə dāw?

¹² Kəgəbay ka tsətsah faya dəsle na, ma vəleye hərdədə dāw?

¹³ Nəkurom neheye sadzək ŋgwalak eye hay bay aye ka sərūm məvələ wu ŋgwalak eye hay a wawa kurom hay dūh tuk na, ada Bəba kurom mæ mbəlom ma ziye kurom ha ta məvələ Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a ndo neheye ta tsətsah faya aye bədaw!»

Mbəlom kəgəbay Fakalaw

Mata 12.22-30; Markus 3.20-27

¹⁴ Pat wuray na, Yesu faya ma həhariye fakalaw abəra mæ bo i ndoweye andaya a

təra ha mandək eye. Fakalaw a yaw abəra mæ bo i ndo niye na, ndo niye a tsik me lele. A gatay a ndo niye hay mahaya gər eye hərəbəkka.

¹⁵ Ndo mekeleŋ eye hay mæ walaŋ tay niye na, tə gwad: «Maa vəlay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, Bedzabul bəy i fakalaw hay.»

¹⁶ Ndo mekeleŋ eye hay na, a satay məhələ faya abəra suwat. Ta tsətsah faya tə gwaday: «Gamay masuwayaŋ nakə ma diye ha ka yaw abəra ka təv i Mbəlom aye.»

Ŋgama Mbəlom

¹⁷ Ane tuk na, Yesu a sərataŋ naha ka mədzal gər tay. A gwadatay: «Tadə ndo i gəma hay ta ŋgəna, faya ta giye vəram mæ walaŋ tay na, gəma niye ma dziye. Gəma mekeleŋ eye ma dufiye na. Tadə ndo hay mæ gay tay faya ta giye magazləga mæ walaŋ tay na, ndo niye hay mæ gay niye ta hutiyə gədaŋ məndze huya bay.

¹⁸ Tadə Fakalaw tə Fakalaw ma giye magazləga ka bo ŋgay na, ka dzalum na, bəy ŋgay ma ndziye huya na, ma kəkay? Sa na, ka gwadum maa vələŋ gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul.

¹⁹ Ka gwadum maa vələŋ gədaŋ ka mahəhere fakalaw na, Bedzabul. Ane tuk na, a dzam kurom hay na, maa vəlatay gədaŋ ka mahəhere fakalaw hay na, way? Andza niye, dzam kurom hay faya ta diye ha na, dedek andaya mæ nəkurom bay.

²⁰ Maa vələŋ gədaŋ a neŋ ka mahəhere fakalaw na, gədaŋ i Mbəlom. Andza məgwədə na, Bəy i Mbəlom bə ki yaw tsiy hus ka təv kurom.»

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Ndo gədaŋ eye tə wu həlay ŋgay na, ma tsəpiye gay ŋgay lele wuray ma tətaliye ka zlele ŋgay kwa tsekweŋ bay.

²² Ane tuk na, tadə ndo mekeleŋ eye a ze neŋgeye ta gədaŋ ki yaw na, ma buwiye faya abəra wu həlay ŋgay niye hay a samawa ha ka bo aye. Ada ma həliye zlele i ndo niye ma ŋganatay ha a ndo hay tebiye.»

²³ Yesu a gwadatay sa: «Ndo nakə neŋgeye tə neŋ bay aye na, neŋgeye ndo mənəŋ dərə. Ndo nakə ka dzəna ga bay aye na, neŋgeye dūh ndo mənəneŋ ha məsler.»

Məməw i məsəfəre nakə lele bay aye

Mata 12.43-45

²⁴ Yesu a gwadatay sa: «Fakalaw ki yaw abəra mæ bo i ndo na, ma diye ma dzədziye mæ kəsaf ma pəliye təv mazəzək w bo. Kə huta bay na, ma gwadəye a gər ŋgay: “Na mbədiye gər a gay ga nakə na yaw abəra mæ dəma aye.”

²⁵ Ma mbədiye gər, kə ye naha kə ŋgatay a gay mafadā eye lele ada malambadā eye.

²⁶ Tsa na, ma diye ma həlaweye siye i məsəfəre neheye sewed eye hay wene wene

ta ze nenḡeye aye tasəla. Ta fələkwīye a gay, ta ndziye mə dāma. Ka mandave eye na, wu niye ma miye ka ndo niye ma ziye nakə kurre aye.»

²⁷ Ahəl nakə faya ma tsikiye andza niye na, nḡwas wuray mə walaŋ i ndo niye hay haladzay aye, a wuda a gwad: «Məŋgwese ka gər i nḡwas nakə a wa kar aye ada ka sa wah nḡay aye.»

²⁸ Ane tuk na, Yesu a mbəday faya a gwaday: «Məŋgwese duh na, ka gər i ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam i Mbəlom ada faya ta giye andza nakə a tsik aye.»

Masuwayaŋ tə dzaydzay

Mata 12.38-42; 5.15, 6.22-23

²⁹ Ka təv nakə ndo hay faya ta səkaḡiye naha haladzay ka təv i Yesu aye na, Yesu a pa bo ka mətsike, a gwad: «Ndo neheye anake aye na, lele eye hay bay. Ta tsətsahiye nā gatay masuwayaŋ na, kəkay! Asah! Ma dəba i masuwayaŋ i Zonas ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə tə nḡatay aye na, ta nḡateye a masuwayaŋ mekeleŋ eye bay.

³⁰ Hərwi Zonas a tara na, masuwayaŋ ka gər i ndo i gəma i Ninive hay.* Andza niye neŋ Wawa i Ndo na təriye masuwayaŋ a ndo neheye anəke aye dərmak.

³¹ Nḡwas wuray andaya nenḡeye bəy bagwar eye, a yaw abəra ma diye i tsakay. A yaw mətsane bazlam i Saloməŋ neheye maraha eye ta metsehe aye.† Ndo andaya kanaŋ a ze ha Saloməŋ. Hərwi niye, ahəl nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, nḡwas nakay bəy bagwar eye ma deyeweye abəra ma diye i tsakay, ma lətsiye kame i ndo neheye mamatay ha mənese.

³² Pat i sariya i Mbəlom na, ndo i gəma i Ninive hay ta deyeweye. Ta lətsiye kame i ndo neheye anəke aye ta matay ha mənese. Hərwi ndo i gəma i Ninive hay ta tsəne bazlam i Mbəlom nakə Zonas a tsikatay aye na, ta gər ha mezeleme. Ndo andaya kanaŋ a ze Zonas bədaw?»

³³ Yesu a gwadatay sa: «Dadā ndo ma zlaweye lalam nḡay ma piye faya ako ma nḡahiye na kəgəbay ma hurakwiye gəse daw? Ma piye na duh na, ka wu məpe lalam hərwi ada ndo neheye ta fələkwīye a gay aye mā dəvatay dzaydzay.

³⁴ «Dəre yak na, andza lalam ma dəviye dzaydzay a bo yak tebiye. Tadə dəre yak a zəba kwetseh kwetseh lele na, bo yak kətsək mə dzaydzay. Ane tuk na, tadə dəre magulfa eye na, bo yak ma ləvoŋ.

³⁵ Ge metsehe lele bəna, wu nakə ma vəlakeye dzaydzay aye mā təra ləvoŋ bay.

³⁶ Tadə bo yak kətsək mə dzaydzay, təv kwa tsekweŋ ma ləvoŋ bəna, niye na bo yak tebiye mə dzaydzay. Niye na, andza lalam

nakə dzaydzay nḡay aye faya ma dəvakeye dzaydzay aye.»

Yesu a matay ha mənese a Farisa hay ta ndo mədzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye

Mata 23.1-36; Markus 12.38-40

³⁷ Yesu a ndəv ha mətsike me na, Farisa wuray a zalay ka mənde wu mənday a gay nḡay. Ti ye ta dzalay a mənde wu mənday.

³⁸ Farisa niye a zəba ka Yesu na, a gay wadəŋ wadəŋ. A gay wadəŋ wadəŋ na, hərwi Yesu kə bara həlay andza i kule tay nakə a tsik aye bay.

³⁹ Bəy Maduweŋ a gwaday: «Nəkurom Farisa hay na, ka tsakađum na, dəba i gəsiyem ta dəba i bəgəlam, ane tuk na, nəkurom maraha eye ta mədzele ka makəle, ka məge sewed.

⁴⁰ Nəkurom na, matarakahaŋ eye hay. Sərum ha na, Mbəlom nakə a ge dəba i wu hay aye na, maa ge huđ eye na, nenḡeye dərmak bədaw?

⁴¹ Duh na, wu neheye ma gəse ada neheye ka bəgəlam kurom hay na, vəlumatay a mətawak hay ada wu hay tebiye ma təriye hərwi kurom tsədanḡa.

⁴² «Ane tuk na, nəkurom Farisa hay na, dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi ka hayumay gər a slambah i ala kurom hay tebiye na, mə kuro na, ka zlawum nəte ka vəlawumay a Mbəlom. Azlakwa duh faya ka gərumeye ha dedek tə mawude bo i Mbəlom eye. Anaŋ gum wu nakə a ye ka bo məge aye, ze məgər ha siye bay.

⁴³ «Nəkurom Farisa hay, dəretsətseh ka gər kurom. Hərwi mə gay i maduwule me na, ka wuđum mənđeze ka təv mənđeze nakə nḡwalak aye. Ada ka wuđum tā tsikakum me ta mədəslakum ha gər ka təv məhay gər i ndo hay tebiye.

⁴⁴ «Nəkurom na, dəretsətseh ka gər kurom. Nəkurom na, ka ndzəkitem bo andza tsəvay neheye ndo hay faya ta həhaliye faya tə nḡatay bay aye!»

⁴⁵ Ndo nəte mə walaŋ i ndo mədzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay a gwaday a Yesu: «Miter, ka tsik andza niye na, ka tsada nəmay dərmak.»

⁴⁶ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Nəkurom ndo mədzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay dərmak, dəretsətseh ka gər kurom! Nəkurom na, faya ka pumeye wu mamba eye ka ndo hay. Nəkurom eye kwa ta wur həlay nets ka lamumay madzəne tay ha bay.

⁴⁷ «Dəretsətseh ka gər kurom! Hərwi nəkurom faya ka dəzlumeye tsəvay male eye hay. Tsəvay niye hay na, i ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye hay ahəl niye bəba tətə kurom hay tə kad tay ha aye.

* 11:30 Zonas 1-4. † 11:31 I Bəy hay 10.1-13.

⁴⁸ Andza niye, ka bəzum ha na, nəkurom ma məsler i bəba tətə kurom niye ahl niye. Nətəye ta kəf tay hay ndo məde ha bazlam i Mbəlom. Nəkurom i kurom na, faya ka dəzluməye ka tsəvay tay aye hay.

⁴⁹ Hərwi niye Mbəlom ta ndaraw ŋgay kə tsik ahl niye, a gwad: “Neŋ Mbəlom na sləratay naha ndo məde ha bazlam ga hay ta ndo i maslan ga hay. Na slər tay naha na, ta kədiye tay hay siye mə walan tay, ada siye hay ta gateye dəretsətəseh.”

⁵⁰ A nəkurom ndo neheye bəgom aye, Mbəlom ma ta tsətsahiye fakuma ndo məde ha bazlam ŋgay neheye ka kəfum tay ha zla anəke bay, kwa ka gər nakə Mbəlom a ge mändzibara aye.

⁵¹ Mbəlom ma tsətsahiye na, kwa ka məkədə i Abel[‡] hus ka Zakari nakə tə kəf na mə walan i təv məvəlay wu a Mbəlom tə gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom aye. §

⁵² «Nəkurom ndo mädzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye, dəretsətəseh ka gər kurom. Nəkurom na, ka dərəzlumatay na maged i məsəre wu a ndo hay. Nəkurom eye na, ka deyuməye a dəma bay. Ada ndo neheye a satay məfələkwe a dəma aye na, faya ka kərahumatay eye tsəved məfələkwe a dəma.»

⁵³ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a yaw abəra mə gay niye. Ndo mädzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay ta payaw bəzay abəra. Ti yaw na, tə wuya ka Yesu tə bazlam i tereŋgez hay wal wal. Ta tsətsah faya gər i bazlam hay wal wal tebiye.

⁵⁴ Ta tsətsah faya andza niye na, hərwi ada mə tsik bazlam nakə ŋğwalak eye bay aye. Ada a satay məhəle faya abəra suwat.

12

*Məvəlay ha bo tebiye a Yesu
Mata 10.26-33, 12.32; 10.19-20*

¹ Ahəl niye na, ndo hay haladzay ta haya gər. Nətəye ta giye gwezem wiye. Faya ta mbərasliye bo ka sik tay hay. Ka təv eye niye na, Yesu a lah məsikətatay me a gawla ŋgay hay təday. A gwadətay: «Tsəpum gər kurom abəra ka gədə i Farisa hay. Andza məğwədə bəbək tay nakə faya ta giye aye.

² Wu nakə tebiye mənğaha eye na, ta diye ha, ada wu nakə tə tsikawa ta məkal aye na, ta diye ha.

³ Hərwi niye wu nakə ka tsikum ma ləvonj aye na, ma ta diye a zləm mə dzaydzay. Wu nakə ka tsikumay a zləm a ndo ta suksuk mə gay aye na, ndo hay ta ta tsəniye ka zavay.

⁴ «Malar ga hay, neŋ faya na gwadəkuməye: Kə dzədzarumay a ndo neheye ta dziye ha slo i bo aye bay. Nətəye

na, ta sliye faya məge wu mekeleŋ ma ziye nakay bay.

⁵ Ndo nakə ka dzədzaruməye na, na dəkuməye ha: Dzədzarumay na, a Mbəlom. Ma dəba i mədahan na, neŋgeye dūh ma kaliye kurom ha a ako nakə ma mbatiye dāda bay aye. Ayaw! Sərum ha lele! Dzədzarumay na, a neŋgeye.

⁶ «Ka sərum təbədəw, sisi hay zlam na, ta səkəm ta dala sulo bədəw? Mbəlom na, kwa nəte a mətsa ha gər bay.

⁷ Nəkurom na, ka zum tay ha diyeŋ hay. Kwa məkwets i gər kurom na, Mbəlom kə pasla na. Aya ane kə dzədzarumay bay.

⁸ «Sərum ha na, ndowəye kə dā ha kame i do hay kə gwad: “Neŋ gawla i Yesu” na, neŋ Wawa i Ndo na ta diye ha neŋgeye gawla ga kame i gawla i Mbəlom hay dərmak.

⁹ Ane tuk na, tədə ndowəye kə dā ha kame i ndo hay parakka a sər ga ha bay na, neŋ na tsikiye kame i gawla i Mbəlom hay, na sər na bay dərmak.

¹⁰ «Kwa kə tsik wu nakə lelebay aye ka neŋ Wawa i Ndo na, Mbəlom ma pəseye ha. Ane tuk na, ndowəye kə tsalay ka gər a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye na, ma hutiyə məpəse me bay.

¹¹ «Tədə ta diye kurom ha a gay i maduwule me ada kame i ndo mələve dala hərwi məge sariya na, kə dzalum “Nəmaa ta giye kəkay” bay, kəgəbay “Nəmaa ta gwadiye mey” bay.

¹² Mata dəkum ha wu nakə ka tsikuməye na, Məsəfəre Tsədəŋŋa eye.»

*Zlele eye hay tə zlele eye bay aye hay
Mata 6.25-34, 6.19-21*

¹³ Tsa na, ndowəye mə walan i ndo niye hay a yaw ka təv i Yesu a gwadətay: «Miter, gwadətay a malar ga na, nəmaa ŋğəna zlele nakə bəba may a gəramay ha aye.»

¹⁴ Yesu a mbədəy faya a gwadətay: «Dzam ga, maa pa ga məgakum na sariya i wu kurom hay kəgəbay mənğənakum ha zlele kurom na, maa pa ga way?»

¹⁵ Tsa na, a gwadətay a ndo hay tebiye: «Gum mətsəhe! Həbom gər kurom abəra ka bor i zlele. Hərwi kwa ndo neŋgeye zlele eye bəbay na, sifa ŋgay mə zlele ŋgay niye bay.»

¹⁶ Yesu a təkəratay dzeke, a gwadətay: «Ndwəye andaya zlele eye, wu ŋgay məpele abəra ka dala na, haladzay.

¹⁷ A dzala ada a tsətsahay a gər ŋgay, a gwad: “Na giye kəkay? Təv andaya hərwi məhayay gər a wu ga hay bay.”

¹⁸ «A gwad sa: “Wu naka na giye na, anəŋ: Na mbəzliye ha de ga hay. Na ŋgariye a dəma bagwar eye hay neheye ta sliye də məhayay gər a dəma a wu mənday ga hay tə siye i wu ga hay aye.

¹⁹ Na ge andza niye na, na gwadəye a bo ga: Bo ga! Wu ga na, haladzay. Ma ndziye

‡ 11:51 Madazlay i wu hay 4.8. § 11:51 2 Labara hay 24.20-22.

mæve wede wede. Anæke na, zæzukw bo tuk! Nda wu mæday, sa wu mæsay ada ngwasa.”

²⁰ «Ane tuk na, Mbælom a gwadafay a ndo niye: “Nækar na, matærahahay eye! Bægom ta hævad nakay na, ka mætiye. Ada wu neheye tebiye ka hayay gær aye na, i way tuk!”»

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Andza niye, hærw i ndo nakæ a hayay gær a zelele a bo ngay eye ngway aye. Ane tuk na, ka dære i Mbælom na, zelele eye bay.»

²² Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Hærw i niye neŋ faya na tsikakumeye: Kå dzalum gær hærw i wu mæday kægæbay hærw i peteked bay.

²³ Hærw i mæsæfære na, a ze wu mæday ada bo kurom na, a ze peteked segey.

²⁴ Zæbum ka mangahak hay tæday: Næteye na, ta slæga bay, tæ pala wu tay tæ hayay gær andaya bay. De tay andaya mæpe a dæma wu tay hay bay. Kwa ada sewene tay andaya bay. Ane tuk na, Mbælom faya ma wælateye wu mæday. Nækurom na, ka zum diyen hay bædaw?

²⁵ «Way nakæ mæ walaŋ kurom ma sliye faya masakah ha mændze ngay ka mændzibæra ta mædzele gær ngay nakæ faya ma dzaliye aye na, way?»

²⁶ Aya! Ka wu nakæ tsekweŋ aye na, ka slum faya mæge düh bay tuk na, ka dzalum-eye ka wu siye na hærw i mey?

²⁷ Ehey zæbum ka guzer neheye mavurza eye tæday! Næteye na, tæ ge mæsler i wuray bay, tæ ngær peteked bay. Faya na gwadakumeye, kwa Salomon nakæ zelele eye haladzay aye, dæda kæ pa ka bo peteked andza mævurze i guzer neheye bay.

²⁸ Andza niye Mbælom na, faya ma pateye ka bo peteked a guzer hay ka bægom nakay. Tædæ na, guzer niye ta kuliye. Ta kula na, ta kaliye tay ha ako. Kæ ge andza niye na, nækurom düh Mbælom ma pakumeye peteked ka bo ma ziye i guzer hay bædaw? Kwa a nækurom neheye mædzal gær tsekweŋ aye bædaw!

²⁹ «Ka ndædikum gær huya ka mædzele ka wu nakæ ka ta ndayumeye tæ wu mæse aye bay.

³⁰ Maa pala wu neheye na, ndo neheye tæ sær Mbælom bay aye. Næteye na, ta zæzukway bo a mapæle bay tebiye. Ane tuk na, Bæba kurom mæ mbælom a sær wu nakæ a sakum aye.

³¹ Lahum mapæle na, Bæy i Mbælom ada wu siye hay na, Mbælom ma wælakumeye.

³² Nækurom neheye haladzay bay aye, kå dzædzarum bay! Hærw i ki yay a gær a Mbælom Bæba kurom kæ wælakum tæv mændze ma bæy ngay.

³³ «Nækurom düh sækæmum ha wu kurom hay ada wælumatay suloy eye a ndo i mætawak hay. Ngarum gwæzem neheye ta

nasiye bay aye. Ada ka hayumay gær a dæma a zelele kurom nakæ mæ mbælom aye. Mæ dæma na, mækal ma sliye mede faya bay. Kwa mætul ma ndisliye faya bay.

³⁴ Hærw i dærev kurom mandza eye na, ma tæv nakæ zelele kurom mæ dæma aye.»

Ndzum tsezlezleŋge mahæbe mæmaw i Yesu

Mata 24.45-51

³⁵ «Barum na bæzihud kurom hærw i mæge mæsler. Pum ako ka lalam kurom hay mâ mbata bay.

³⁶ Tærum na, andza ndo mæge mæsler neheye ndo i gay a garatay ha gay ngay, a ye mæzle dahalay aye. Næteye na, ta hæbiye na hus ahæl nakæ ma maweye abæra ma mæzle dahalay aye. Kæ maw kæ fay a mæged na, ta hændækeye na mæged.

³⁷ Mængwese ka gær i ndo i mæsler niye hay ndo i gay tay kæ ndislew na, ma ndzateye a gær næteye mandzahæra eye bay. Særum ha lele! Ndo i gay niye ma bæriye bæzihud ngay ta wu i mæbere bæzihud. Ma zalateye a ndo i mæsler ngay hay. Ma ndziye tay ha ka tæv mændzay. Ma wælateye wu mæday.

³⁸ Kwa tadæ a maw na, ta magærhævad kwa kæ gaw mahonok ka zay magærhævad, ki yaw kæ ndislew fataya faya ta hæbiye na ta ndzahæra bay na, mængwese ka gær tay.»

³⁹ Yesu a gwadatay sa: «Tsænnum wu nakay lele: Ndo i gay mâ sær hælay nakæ mækal ma deyeweye ma kæliye na aye na, ma gæriye ha gay ngay mækal mâ yaw mâ slalay na bay.

⁴⁰ Nækurom dærmak lævum bo, hærw i neŋ Wawa i Ndo na maweye ahæl waray na, ka særumeye bay.»

⁴¹ Tsa na, Piyer a tsætsah faya a gwadafay: «Bæy Maduweŋ, dzeke nakay ka ndzækit ha bo na, hærw i may dekdek tsukudu hærw i ndo hay tebiye dæw?»

⁴² Bæy Maduweŋ a mbæday faya, a gwadafay: «Ndo i mæsler ngwalak eye ada ma giye mæsler tæ metsehe lele eye na, way? Neŋgeye na, ndo nakæ ndo i gay ngay a gwadafay: “Gatay gær a siye i ndo mæge mæsler ga hay. Wælatay wu mæday tæ hælay eye.”

⁴³ Mængwese ka gær i ndo mæge mæsler niye tadæ ndo i gay ngay ki yaw, kæ ndzay a gær neŋgeye faya ma giye mæsler andza nakæ tæ tsikay aye.

⁴⁴ Neŋ faya na gwadakumeye: Særum ha na, ndo i gay ngay ma gæray ha zelele ngay tebiye mâ lævay gær.

⁴⁵ «Ane tuk na, ndo i mæsler kæ gwadafay a gær ngay: “Maka! Ndo i gay ga ma maweye bæse bay.” Tsa na, a pa bo ka mændebe ndo i mæsler haslæka eye siye hay ta ndo i mæsler ngwas eye hay. Tadæ a nda wu mæday, a sa wu mæsay ada a kwaya,

⁴⁶ ndo i gay ngay ma maweye na, ka hælay nakæ faya ma hæbiye bay aye ada a sær bay

aye. Ki yaw na, ma vāleye dāretsātsēh haladzay, ma hāhariye na ndo i māsler niye. Ma kaliye ha a tēv i ndo neheye ta tēma bazlam i Mbēlom bay aye.

⁴⁷ «Tadā ndo i māsler a sēr ha wu nakē ndo i gay ngay a say mā gay aye, ane tuk na, ndo i māsler kēlāva ha bo bay kagēbay kē ge andza nakē a say a ndo i gay ngay aye bay na, ta geye dāretsātsēh haladzay.

⁴⁸ Aya ane tuk na, ndo i māsler nakē a sēr wu nakē a say a ndo i gay ngay mā gay na bay na, ada kē ge wu nakē dā i mōndēbē na na, ta ndābiye na haladzay bay. Ndo nakē ta vālay haladzay aye na, ta tsātsahiye faya haladzay dārmak. Ndo nakē ta gēray ha wu a hālay haladzay aye na, ta tsātsahiye faya haladzay wene wene aye.»

*Manḡane ta sariya
Mata 10.34-36*

⁴⁹ «Neḡ na yaw na, na zlaw ako mēkele ka dala. A seḡ na, mā vat anāke.

⁵⁰ Ane tuk na, ta dzāhuḡiye ga ha a dāretsātsēh tēday, a seḡ mā dārev ga na, kē ge bo tsiy.

⁵¹ Ka dzalum na zlaw ka mōndzibāra na, zay dāw? Na gwadākumeye a'ay! Na zlaw na, manḡane.

⁵² Ma dazleye anāke, ndo hay zlam mā gay na, ta ngēniye ndo mahkar ta kēdiye bo ta ndo neheye sulo aye. Ndo hay sulo ta kēdiye bo ta ndo neheye mahkar aye.

⁵³ Bāba ta wawa ngay ta sēriye bo bay, wawa ta bāba ngay ta sēriye bo bay. Maya tē dem ngay ta sēriye bo bay ada dem ta may ngay ta sēriye bo bay. Maya i zal ta dahālay i wawa ngay ta sēriye bo bay ada dahālay i wawa ta may i zal ngay ta sēriye bo bay.»

*Māsāre ha ka bo abāra wu
Mata 16.2-3, 5.25-26*

⁵⁴ Yesu a gwadawatay a ndo niye hay tebiye dārmak sa: «Nākurom na, ka ngatamay a pazlay kē lētsew tē mēgēma na, ka gwadum bāse tsa, yam ma piye ada yam ma piye dedek.

⁵⁵ Tadā ka ngatamay a mētasl ka vāzlaw ta diye i Salawa na, ka gwadum merābē ma giye. Ada merābē ma giye dedek.

⁵⁶ Nākurom na, ndo māvay gēr a ndo hay. Ka sērūm manḡane tay ha wu i dala tē wu i magēmbēlom na, tē waray. Ada hālay naka anāke aye ka sērūm bay na, kākay?

⁵⁷ «Hērwi mey, nākurom na, ka sērūm manḡane ha ka bo abāra wu nakē lele bay aye tē wu nakē dedek aye bay na, ka mey?

⁵⁸ Tadā ndo ka wuda fakaya, faya ka deyemeye kame i ndo mēge sariya na, lambadum ha bazlam eye ka tsāved ahāl naka faya ka deyemeye mba aye. Kē ge andza niye bay na, ndo niye ki ye kar ha ka tēv i ndo mēge sariya na, ndo mēge sariya

ma vāliye kar ha a hālay i sidzew. Sidzew ma kaliye kar ha a dangay.

⁵⁹ Sēr ha na, kwa a lākaw fakaya dala nēte ka hama na bay na, ka deyeweye abāra ma dangay bay.»

13

Mambāde tsālok

¹ Ahāl niye na, ndo hay ti yaw ka tēv i Yesu. Ti ye naha ta tākēray tē gwaday: «Ahāl niye na, Pilat kē kēd siye i ndo i Galile hay. A kēd tay ha ahāl nakē faya ta vālay wu a Mbēlom aye. A dzapa ha bambaz tay tē bambaz i gēnaw neheye tē kēday a Mbēlom aye.»

² Yesu a mbādatay faya a gwadatay: «Ka dzalum na, Galile neheye ta bēbazl tay ha aye na, ta ze siye i Galile hay tē mezeleme dāw?

³ Neḡ faya na tsikakumeye, a'ay andza niye bay! Ane tuk na, tadā ka gērūm ha mezeleme kurom bay na, nākurom tebiye ka mētumeye andza nēteye dārmak.

⁴ Tsukudu ndo niye hay kuro gēr eye tsamahkar aye gay zābol eye a mbāzl fataya ma Silowe ka dala i Zerozelem aye na, ka dzalum na, ta ze tay ha siye i ndo i dala i Zerozelem tē mezeleme dāw?

⁵ Neḡ faya na tsikakumeye andza niye bay. Ane tuk na, tadā ka gērūm ha mezeleme kurom bay na, nākurom tebiye ka mētumeye andza nēteye.»

⁶ Tsa na, Yesu a tsikatay dzeke, a gwadatay: «Ndoweye andaya a zāv dārizl i gērdaf wuray andza gurov a guvah ngay. Pat wuray na, a ye mata ngēlaw hohway i gērdaf niye. A ye naha na, dārizl i gērdaf niye kē wa bay.

⁷ Ndo i guvah niye a gwaday a ndo matsēpay na guvah niye: “Zāba! Kē ge anāke mēve mahkar na yawaw mata pāle naha hohway i dārizl gērdaf nakay. Ane tuk na, na huta faya hohway bay. Ma neseneye ha tēv ma guvah kēriye na, hērwi mey? Dēs na abāra mē dāmal!”

⁸ Ane tuk na, ndo matsēpay na guvah niye a mbāday faya a gwaday: “Ndo i gay ga, biyeḡ na, gēr ha. Na leye bād ka tsakay eye tuwwe. Na lay na, na peye bārbur.

⁹ Na ge ha andza niye na, agēna ka viye nenged na, ma wiye. Kē wa bay na, ka dāsiye na tuk.”»

Yesu a mbāl ha ndo abāra ma dāvats pat i mazāzukw bo

¹⁰ Yesu faya ma tētkatay a ndo hay mā gay i maḡuwule me pat i mazāzukw bo.

¹¹ Ngwas wuray andaya dāvats eye mē dāma dārmak. Dāvats niye kē ndza faya mēve kuro gēr eye tsamahkar. Fakalaw a tēra ha. A gudūk ha a mba faya mēlatse dzik bay.

12 Yesu a ngatay a ngwas niye na, a zalay. Tsa na, a gwaday: «Ka mbəl abəra ma dəvats yak.»

13 Yesu a pa faya həlay. A pa faya həlay na, kwayanŋa a lətse dzik lele. Tsa na, ngwas niye a zambadaya a Mbəlom.

14 Ane tuk na, wu nakə Yesu a ge, a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo aye na, a ndalay a bəy i gay i maɖuwule me. A tsikatay a ndo hay a gwadatay: «Pat andaya məkwa hərwi məge məsler. Kə mbəlamay ha ndo na, pat niye hay bəna, pat i mazəzukw bo bay!»

15 Bəy Maduweŋ a mbəday faya a gwaday: «Nəkurom tebiye na, ndo neheye ta məvay gər a ndo aye! Pat i mazəzukw bo na, kwa way a pəla ha sla ngay kəgəbay zungo ngay mede ha ka mase yam bəɖaw?»

16 Ngwas nakay gwala i Abraham, Fakalaw a dzawa na na, nengeye məve kuro gər eye tsamahkar. A ye ka bo məpəle ha abəra ma mədzewe pat i mazəzukw bo bəɖaw?»

17 Bazlam i Yesu niye a mbədatay faya andza niye na, horoy a gatay a ndo mənə dəre ngay niye hay tebiye. Ane tuk na, ndo hay tebiye na, məsler i Yesu niye a gawa aye, a ye tay a gər haladzay.

Dzeke i wur i bəzanŋ ta gəde

Mata 13.31-33; Markus 4.30-32

18 Yesu a gwad: «Bəy i Mbəlom a ndzəkɪt bo na, wuye mey?»

19 Bəy i Mbəlom a ndzəkɪt bo na, andza wur i bəzanŋ nakə ndo a zla a sləga ka dədanŋ aye. A sləga na na, a ndzohw. A gal, a təra andza gərdaf, diyeŋ hay tə ngar gay tay hay ka hawal eye hay.»

20 Yesu a gwadatay sa: «Na ndzəkɪt ha Bəy i Mbəlom sa na, ta wuye mey?»

21 Bəy i Mbəlom a ndzəkɪt bo na, gəde nakə ngwas a həl tsekweŋ a dzapa ha ta gufa aye. Gufa niye na, haladzay. A hələb tay ha ka bo na, gufa niye mahələbə eye a kwasa a həmbot.»

Mede a Bəy i Mbəlom

Mata 7.13-14, 21-23

22 Yesu a həl bo ma diye a Zerozelem na, a ye ta wuzlahgəma ada ta gəma hay. Faya ma diye na, a dawa ha bazlam i Mbəlom.

23 Ahəl nakə faya ma tsikateye bazlam i Mbəlom aye na, ndoweye a tsətsah faya a gwaday: «Bəy Maduweŋ, mata təme na, ndo ma i ngal eye daw?»

Yesu a mbəda faya a tsikatay a ndo niye hay tebiye, a gwadatay:

24 «Gum gədanŋ məfələkwe ta tsəved nakə maŋgəɖətse aye. Faya na gwadəkumeye ndo hay haladzay ta pəliye tsəved məfələkwe ada ta hutie tsəved sa bay.

25 Hərwi ndo i gay kə lətse ka dərəzl a məged na, ka ndzumeye ma bəra. Ka fum-eye a məged ngay. Ka gwadəkumeye naha: “Bəy Maduweŋ, həndəkamay na məged tey.”

«Ma mbəɖakumaweye faya, ma gwadəkumeye: “Ka yumaw mənŋgay, na sər kurom ha bay.”

26 «Aya! Ka gwadəkumeye: “Ka ndayakwa wu mənɖay ada ka sakwa wu məsəy dziye tə nəkar. Ka tətikamay bazlam i Mbəlom ka təv neheye ma gəma may aye.”

27 «Ma gwadəkumeye sa: “Ka yumaw mənŋgay na, na sər kurom ha bay, a nəkurom ndo məge mezeleme hay. Dum abəra ka təv gal!”

28 «Mə dəma na, ta tuwiye tə mahəpəde zler eye. Ka ngatumeye a Abraham, a Izak, a Zakob ta ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ma Bəy i Mbəlom. Nəkurom na, ta dərəzliye fakuma abəra.

29 Ndo hay ta deyeweye abəra mə bəzay, ma məgəma ta deyeweye ma diye i yam ada ta deyeweye ma diye i tsakay. Nəteye tebiye ta diye a Bəy i Mbəlom. Ta ndziye ta ndiye wu mənɖay mə dəma.

30 Ane tuk na, ndo neheye nəteye ndo i dəba hay anəke aye na, ta təriye ndo i me hay, ndo i me hay ta təriye ndo i dəba hay.»

Yesu nengeye ka tsəved faya ma diye a Zerozelem

Mata 23.37-39

31 Yesu a ndəv ha mətsike me na, kwayanŋa Farisa wuray ta həndzəɖ naha ka təv ngay, tə gwaday: «Lətse do a bəra kanan! Do a təv mekeləŋ eye bəna, a say a Herod məkəde kar.»

32 Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Dum gwadumay a mezerew niye na, na həhəriye fakalaw abəra ka ndo hay ada na mbəliye tay ha ndo hay abəra ma dəvats bəgom tə təɖə təɖay. Ka pat mamahkar eye na, na ndəviye ha məsler ga.

33 Ane tuk na, na ndisliye ha mede ga bəgom, təɖə ada təɖə təɖay təɖay. Hərwi ta kəɖiye ndo məde ha bazlam i Mbəlom ma təv mekeləŋ na, a ye ka bo bay. A ye ka bo ta kəɖiye na ma Zerozelem.»

34 Yesu a dazlay maɖuwe Zerozelem. A gwad: «Nəkurom ndo i Zerozelem hay, nəkurom ndo i Zerozelem hay. Nəkurom neheye ka bəbazlum tay ha ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ada ka kəɖum tay ha ndo neheye Mbəlom a slarakum naha aye tə kwar! Sik nday nakə a seŋ məhayakum gər ka təv ga andza mandzekwer nakə ma hayatay gər a wawa ngay ha a hud i gwəzle-viyek ngay aye. Ane tuk na, ka wudum bay!

35 Andza niye, nen faya na gwadəkumeye: Ma dazleye anəke ka ngatumeŋeye sa bay hus ahəl nakə ka gwadəkumeye: “Mbəlom mā pa

ngama ka ndo nakə faya ma deyeweye ta mæzele i Bəy Maduwej aye!*"»

14

Yesu a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo sa

¹ Pat i mazəzukw bo na, Yesu a ye a gay i bəy i Farisa wuray hay mata ndayaw wu mənday. Ndo hay niye tebiye mæ dəma aye faya ta zəzuriye na Yesu.

² Ndo wuray andaya dāvats eye, bo ngay mazlambara eye. Neŋgeye malətse eye kame i Yesu.

³ Yesu a dazlay a mətšike me, a tsətsah ka ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ta Farisa hay. A gwadətay: «Bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məmbəle ha ndo pat i mazəzukw bo tsukuđu kə vəl bədaw?»

⁴ Ane tuk na, a satay mambəday faya bay.

Yesu a gəs ndo niye dāvats eye mə həlay. Tsa na, a mbəl ha. A gwadətay: «Do wu yak a mətəgay.»

⁵ Tsa na, a gwadətay a ndo niye hay: «Tadə ndo mə walaŋ kurom, wawa ngay kəgəbay sla ngay kə dəd a bədiyem pat i mazəzukw bo na, ma diye kwayaŋna ma zla ahaya abəra mæ dəma bədaw?»

⁶ Ndo niye hay ta mba faya mambəday faya bay.

Məhəne ha gər

⁷ Yesu a ge ngodgor ka ndo neheye tə zalatay ka wu mənday aye. A ge fataya ngodgor na, hərwi tə lah ka təv məndzay lele eye. Hərwi niye a tsikatay a ndo niye hay tebiye ta dzeke.

⁸ A gwadətay: «Tadə ndo kə zalaka a magurlom i mæzle dahəlay na, kə ye kə ndza ka təv məndzay lele eye bay. Ka ndza ka təv məndzay lele eye na, agana ta zalay a ndo nakə a ze kar aye dərma.

⁹ Ada ndo nakə a zalakum ta ndo niye, ki yaw na, ma gwadakeye: «Lətse! Gəray ha təv məndzay a ndo nakay.» Ka lətšiyə, ka diye ka təv məndze nakə duk aye na, horoy ma gakeye.

¹⁰ Duh bay, tadə ta zalaka na, do ndza ka təv məndzay nakə lelebay duk ma dəba aye, hərwi ada ahəl nakə ndo nakə a zalaka ki yaw na, ma gwadakeye: «Dzam ga, dara ndza ka təv məndzay lele eye. Andza niye, nəkar, ka təriye kame i ndo niye mazala eye hay tebiye na, ndo bagwar eye.»

¹¹ Hərwi ndoweye ka səgər ha bo ngay na, ta təriye ha wawa eye. Ndowneye kə həna ha gər, a tara ha bo ngay wawa eye na, ta səgəriye ha bagwar eye.»

¹² Tsa na, Yesu a gwadətay a ndo nakə a zalay aye: «Tadə ka vəliye wu mənday a ndo hay na, kə zalatay a dzam yak, a malamar yak hay, a gwala yak hay, a ndo i zlele hay bay, hərwi nəteye na, ta sliye faya məzalaka.

Ta hamakeye wu mənday nakə ka vəlatay aye.

¹³ Ane tuk na, tadə ka vəlateye wu mənday i magurlom a ndo hay na, zalatay a ndo i mətawak hay, a ndo videl eye hay, a ndo matəra eye hay, ada a guluf hay.

¹⁴ Ka ge andza niye na, ka ta hutiyə məŋgwese pat nakə ndo i ngwalak hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye. Nəteye na, wu tay andaya məvalatay a dəma bay. Mata vəlatay a dəma na, Mbəlom.»

Dzeke i ndo mazala eye hay

Mata 22.1-10

¹⁵ Ndo niye hay tebiye tə tsəne bazlam i Yesu niye na, ndo nəte mə walaŋ tay a gwadətay a Yesu: «Məŋgwese ka ndo nakə ma ta ndiyə wu mənday ma Bəy i Mbəlom aye.»

¹⁶ Yesu a mbəday faya a gwadətay: «Pat wuray na, ndoweye andaya a da wu mənday haladzay. A da wu mənday niye na, a zalatay a ndo hay haladzay ka mənde.

¹⁷ Həlay i mənde wu mənday a sla na, a slər ndo i məsler ngay mata zalatayaw a ndo hay. Mə gwadətay tə yaw anəke hərwi wu mənday maləva bo eye tsiy.

¹⁸ «Ndo i məsler a həl bo a ye a gwadətay dumara. Ane tuk na, kwa way a may ha me. Ndo makurre eye a gwadətay a ndo i məsler: «Na slay mede naha bay. Na səkəm guvah anəke na zabaweye faya təday. Pəsa ga ha, mə ndalaka bay.»

¹⁹ «Ndo nenged a gwadətay: «Na səkəm sla hay anəke sulo sulo zləm, na diye na ta dziye tay ha təday. Amboh pəsa ga ha, na slay naha bay. Mə ndalaka bay.»

²⁰ «Ndo mekeləŋ eye a gwadətay sa: «Na zla dahəlay anəke hərwi niye na slay naha mede naha bay.»

²¹ «Ndo i məsler niye a maw a mətəgay. A ye ka təv i ndo i gay ngay. A təkəray bazlam i ndo niye hay a ndo i gay ngay. Ndo i gay ngay a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A gwadətay a ndo i məsler ngay: «Do bəse ka təv məhay gər hay, ka tsəved i walaŋ i gay hay. Zalatayaw a ndo i mətawak hay, a ndo videl eye hay, a guluf hay, a ndo matəra eye hay, tə yaw kənaŋ.»

²² «Ndo i məsler a ye a zalatayaw a slala i ndo niye hay. A maw a gwadətay a ndo i gay ngay: «Ndo i gay ga na ge məsler nakə ka tsiken aye, ane tuk na, təv andaya ndo hay ta rah a dəma bay.»

²³ «Tsa na, ndo i gay ngay a gwadətay: «Do ka tsəved neheye a ye a gəma wawa eye hay ada ka tsəved neheye a ye ta tsakay i dzal aye. Gatay kutoŋ tə yaw ada gay ga mə rah ta ndo hay birtsitse.

²⁴ Neŋ faya na gwadəkum eye: Ndo neheye tə lah məzalətay kurre ta yaw bay aye na, ndəray kwa nəte mə walaŋ tay ta ndzakiyə daf ga bay.»»

Matære gawla i Yesu ta dedek eye

Mata 10.37-38, 5.13; Markus 9.50

²⁵ Ndo hay haladzay tə paway bəzay a Yesu. Ahəl nakə faya ta diye ka tsəved aye na, Yesu a mbəda me ka təv i ndo niye hay faya ta pay bəzay aye, a gwadətay a nətəye niye tebiye:

²⁶ «Ndo nakə a say matære gawla ga aye na, mā wuda bəba ngay, may ngay, ngwas ngay, wawa ngay hay, malamar ngay hasləka eye hay kwa malamar ngay dem eye hay, mā wuda tay ha mā ze neŋ bay, kwa məgwaday a gər ngay neŋ eye mā ze neŋ bay, bəna, ma sliye faya matære gawla ga bay.

²⁷ Ndowneyə kə zla mayako mazzləmbada eye kə peŋ bəzay bay na, ma sliye faya matære gawla ga bay.

²⁸ «Tadə ndo mə walaŋ kurom a say məge gay na, ma ndziye ada ma pasliye suloy nakə ma dziye ha ka məge gay, ma zəbiye faya ma sleye da mandəve ha məsler daw.

²⁹ Andza niye tadə kə dzala faya dze bay. A pa naha mədok eye dekdək tsa, ka ndəv ha madəzle bay na, ndo hay ta ngatay na, ta ngwasiye faya.

³⁰ Ta gwadiye: “Ndo nakay a dazlay a madəzle gay tuk na, kə mba faya mandəv ha məsler eye bay!”

³¹ «Andza niye bəy nakə sidzew ngay hay gwezem kuro aye na, ma diye mata ge varam ta bəy nakə sidzew ngay hay gwezem kuro kuro sulo aye daw? Ma ta diye mada-zlay a varam na, ma ndziye ma dzaliye gər lele təday. Ma tsətsahiye a gər ngay: “Anəke na, ta sidzew ga hay gwezem kuro na, ma sliye faya məge varam ta bəy nakə sidzew ngay hay gwezem kuro kuro sulo aye daw?”

³² Tadə ma sliye faya bay na, ma sləriye ndo hay ka təv i bəy niye ahəl nakə neŋgeye dərəŋ mba aye. Ma tsətsahiye naha faya mändze zay.»

³³ Yesu a gwadətay sa: «Andza niye mə walaŋ kurom darmak, tadə ndoweyə kə gər ha wu ngay tebiye bay na, ma sliye faya matære gawla ga bay.»

³⁴ Yesu a tsikatay dzeke mekeləŋ eye sa, a gwadətay: «Ayaw sluwal na, wu nakə lele aye. Ane tuk na, tadə sluwal a vəd sa bay na, ta sliye matære ha mā vəd hərəbəba sa na, ma kəkay?»

³⁵ Ta sliye faya məge ha məsler sa bay. Kwa məkutse a guvah andza bərbur bəbay na, ma giye ngama bay. Ta kutsiye ha a bara. Ndo nakə zləm andaya faya mətsəne aye na, mā tsəne lele!»

15

Dzeke i təbaŋ nakə a dze aye

Mata 18.12-14

¹ Pat wuray na, ndo matsekele dzanğal hay ta siye i ndo i mezeleme hay tebiye ti

ye ka təv i Yesu. Nətəye niye tebiye ti ye na, mata pay zləm a bazlam i Yesu.

² Farisa hay ta ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə ngatay a Yesu ta ndo niye hay na, tə may ha mənese a Yesu, tə gwad: «Ndo nakay i ngay a tama tay ha ndo i mezeleme hay ada ta ndiye ka bo wu mänday ka təv manətə eye na, kəkay?»

³ Yesu a sərətay naha ka wu nakə faya ta tsikiye. A mbədətay faya ta dzeke, a gwadətay:

⁴ «Tadə ndərəy mə walaŋ kurom təbaŋ ngay hay andaya temerre ada a dze faya abəra nətə mə walaŋ i təbaŋ ngay niye hay na, ma gəriye ha kuro kuro tsid gər eye tsid eye niye hay, ma diye mapala ahaya nətə eye niye a dze aye ma huta ahaya təday bədaw?»

⁵ Tadə kə huta na na, dərəv ngay ma ngwasiye haladzay. Ma pa ahaya təbaŋ ngay niye ka dzegwem,

⁶ ma zla ahaya a mətəgay. Kə zla ahaya na, ma zalateye a dzam ngay hay ta ndo i məged ngay hay ada ma gwadətəye: “Dumara ngwasakwa ka bo dziye hərwi təbaŋ ga nakə a dze aye na, na huta na.”»

⁷ Yesu a gwadətay sa: «Tadə ndo nətə kə gər ha mezeleme ngay na, sərūm ha na, məŋgwese ma giye andaya ka təv i Mbəlom mə mbəlom andza niye dərmaak, a ze ndo neheye kuro kuro tsid gər eye tsid ta zəba ka bo tay andza mezeleme andaya fataya təbey, a satay məgərə ha mezeleme tay bay aye.»

Dzeke i kwar i suloy nakə a dze aye

⁸ Yesu a gwadətay sa: «Kəgəbay, ngwas waray nakə kwar i suloy andaya kuro ada a dze faya abəra nətə na, ma piye ako ka lalam, ma fadiye na gay ngay ada ma pəliye na tə marəzlay a gər eye lele ma hutiyə na təday.

⁹ Kə huta na na, ma zalateye a dzam ngay hay ta ndo i məged ngay hay. Ma gwadətəye: “Dumara, ngwasakwa ka bo dziye hərwi na huta na kwar i suloy ga nakə a dze aye.”»

¹⁰ Yesu a gwadətay sa: «Sərūm ha, tadə ndo nətə kə gər ha mezeleme ngay na, məŋgwese andaya mə walaŋ i gawla i Mbəlom hay.»

Dzeke i bəba nakə a pasay ha mənese a wawa ngay aye

¹¹ Yesu a gwadətay sa: «Ndowneyə andaya na, wawa ngay hay sulo.

¹² Pat wuray na, bo wawa eye nakə a tsətsah ka bəba ngay, a gwaday: “Bəba ga, zlele yak nakə ka ngənamay ha aza ta malamar ga aye na, vələŋ faya abəra i ga anəke.” Bəba tay a tsəne andza niye na, a ngənətatay ha zlele ngay a wawa ngay niye hay sulo aye.

¹³ «A ndza məhəne tsekweŋ na, wawa niye bo wawa eye a həl zlele nakə bəba ngay a vələy aye, a səkəm ha. Ma dəba eye na, a həl bo a ye ha ka bo ta suloy niye a gəma dərəŋ

eye. A ndisl a gəma niye na, a dazlay a mæge wu nakə lelebay aye. A nas ha suloy niye tebiye.

¹⁴ «Suloy niye a ndəv faya abəra tebiye na, mandərzlan bagwar eye a ge ma gəma eye niye. Wawa niye a huta wu mənday sa bay.

¹⁵ Tsa na, a ye mata pəle məsler. A huta məsler niye na, mə gay i ndo wuray ma gəma eye niye. Ndo niye a slər ha a pesl mata tsəkure madəras hay.

¹⁶ Ahəl nakə nengeye faya ma tsəkuriye madəras hay aye na, may a wur faya. A say hafe mände wu mənday nakə tə vəlawatay a madəras hay aye na, ndəray kə vəlay bay.

¹⁷ «Tsa na, a dazlay mədzele ka dəretsətseh ngay. A dzala ka məndze ngay nakə mə gay i bəba ngay aye, a gwad: “Mə gay i bəba na, ndo i məsler ngay hay faya ta ndiye wu mənday lele ada a ze naha fataya abəra. Ada neŋ tuk na, na mətīye tə may kanan na, kəkay!

¹⁸ Ngama anəke na, na həliye bo na miye ka təv i bəba ga. Na ye na, na gwadəye: Bəba ga, na ge mənese kame i Bəba Mbəlom ada kame yak.

¹⁹ Anəke na, na sla t̄a zelen wawa yak sa bay. Təra ga ha andza ndo i məsler yak tsa.”

²⁰ A dzala andza niye na, a həl bo a mbəfa gər a gay i bəba ngay.

«Mazlambar ma ndisliye a gay i bəba ngay na, bəba ngay a ngatay naha dərən. A ngatay naha na, a gay mə bo haladzay. Tsa na, a hway ka təv ngay. A ye naha a gəs na ka bo təmbolok təmbolok tə məngwese eye lele.

²¹ Yawa! Wawa niye a gwadəy: “Bəba ga, neŋ na, na ge mənese kame i Mbəlom ada kame yak. Neŋ na, na sla t̄a zelen wawa yak sa bay.”

²² «Ane tuk na, bəba ngay a zalatay a ndo i məsler ngay hay, a gwadəy: “A niye bəse! Dum naha, zlumaw rəkwat nakə a le haladzay aye ada kalumay ka bo. Dum naha, zlumaw matsərad, pumay a wur i həlay ada həlumaw tahərak, pumay a sik.

²³ Gəsəmwə sla niye magəla eye, kəđum. Ndayakwa ada ka hatsakweye.

²⁴ Hərwi wawa ga nakay na, hafe na gwad kə mət, anəke na, nengeye andaya tə dərə. Hafe kə dze, anəke na, na huta na. Anəke na, dərəv ga kə ngwasa.” Tsa na, ta dazlay a məhetse tuk.

²⁵ «Ahəl nakə faya ta hatsiye aye na, wawa ngay bagwar eye mə pesl ma guvah. Həlay i madayaw ngay a mətəgay a sla na, a həlaw bo abəra ma guvah. A yaw mazlambar bəse tə gay i bəba ngay na, a tsəne məhetse ta ganjan eye dəbtsim dəbtsim.

²⁶ Tsa na, a zalay a ndo nəte mə walan i ndo i məsler i bəba ngay hay, a tsətsah faya a gwadəy: “Maa ge mə gay kway bəgom na, mey?”

²⁷ Ndo i məsler i bəba ngay niye a mbəday faya a gwadəy: “Faya ta hatsiye hərwi malamar yak kə maw ma təv eye. Ada bəba yak a kəd sla niye magəla eye hərwi kə huta na wawa ngay, nengeye andaya zayzay lele, wuray kə gay bay.”

²⁸ «Wawa bagwar eye a tsəne andza niye na, a ndalay haladzay. A kərah mede a mətəgay. Bəba ngay a yaw ka təv ngay, a gay amboh. A gwadəy: “Dara a mətəgay.”

²⁹ Ane tuk na, wawa ngay a mbəday faya a gwadəy: “Tsəne wu nakə na tsikakeye təday. Kwa anəke bay, na gaka məsler na, nəve haladzay ada dāda na kərah bazlam yak dāw? Ka vəlen wawa i vo’ar ada nā ge ha magurlom ta dzam ga hay tey na, ka vəlen dāw?”

³⁰ Ane tuk na, anan wawa yak nakay a nasaka ha zelele ka ngwas hay aye na, anəke a maw na, ka kəday sla sa na, kəkay?”

³¹ «Bəba ngay a mbəday faya a gwadəy: “Wawa ga, m̄a ndalaka bay. Nəkar mandza eye na, huya ka təv ga ada zelele ga hay tebiye na, i yak bədāw?”

³² A ye ka bo təde mäge magurlom tə məngwese eye na, lele ngway. Hərwi malamar yak nakay na gwad na, kə mət. Anəke na, nengeye andaya tə dərə. Hafe kə dze, anəke na, na huta na!”»

16

Mbəlom ta suloy

Mata 6.24, 11.12-13, 5.31-32; Markus 10.11-12

¹ Ma dəba eye na, Yesu a gwadəy a gawla ngay hay sa: «Ndo weye andaya zelele eye, ndo məpesle suloy ngay andaya. Ti ye naha tə gwadəy a ndo i zelele niye: “Ndo məpaslaka na suloy yak na, faya ma nasakeye ha zelele yak.”

² «Ndo i zelele niye a tsəne andza niye na, a zalay a ndo məpesle suloy ngay niye a gwadəy: “Na tsəne ndo hay tə tsik ka nəkar na, mey? Suloy nday na, peslen na ka ge ha na, wu waray wu waray, hərwi nəkar na, ka sliye faya matəre ndo i məsler ga sa bay.”

³ «Ndo məpesle suloy niye a tsik mə gər ngay, a gwad: “Ndo i gay ga ma həhariye ga abəra ma məsler ngay ada na giye na, kəkay? Ada kwa gədan ga andaya məfate sa bay tuk na, kəkay? Na gwad na rəkiye na, horoy ma gəneye.

⁴ Ah! Na sər na giye hərwi ada ndo hay ta təmiye ga a gay tay tadə ta kal ga ha abəra ma məsler na!”

⁵ «A ye a zalatay a ndo neheye gwedere i ndo i gay ngay andaya fataya aye nəte ta nəte. Ti ye naha. Tsa na, a gwadəy a ndo kurre eye: “Gwedere i ndo i gay ga fakaya na, nday?”

⁶ «Ndo niye a mbəday faya a gwaday: “Dos i mal temerre.” Ndo məpesle suloy niye a gwaday: “Derewel i gwedere yak anaj. A niye ndza bəse, watsa a dāma na, dos i mal kuro kuro zləm tsa.”

⁷ «Tsa na, a gwaday a ndo nenjed: “Ada nəkar na, gwedere i ndo i gay ga fakaya na, nday?” Ndo niye a mbəday faya a gwaday: “Tabay i bəle temerre.”

«Ndo məpesle suloy niye a gwaday: “Derewel i gwedere yak anaj. A niye ndza bəse, watsa a dāma tabay i bəle kuro kuro tsamahkar tsa.”

⁸ «Ndo i gay ngay a ngatay andza niye na, a zambaday a ndo məpesle suloy ngay hərwi a ge məsler ta bəbəkək. Andza niye, ndo neheye təsər Mbəlom bay aye na, tə dzala ka wu nakə ma ta giye bo kame aye. Ta wuda bo mə walaŋ tay. Nəteye bəbəkək eye hay ta ze ha ndo i Mbəlom hay.»

⁹ Yesu a səkah ha me ngay niye, a gwaday: «Neŋ faya na gwadumeye sa: Gum ngwalak tə zlele i mändzibəra nakay lele. Hərwi tadə ka ndəv fakuma abəra na, ka ta hutumeye sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹⁰ «Ndo nakə a ge wu wawa eye hay ta tsəved eye na, ma giye wu bagwar eye hay ta tsəved eye dərma. Ndo nakə kwa wu wawa eye hay a ge na ta tsəved eye bay aye na, wu bagwar eye hay dərma ma giye na ta tsəved eye bay.

¹¹ Ada tadə ka mbum faya mäge məsler ta tsəved eye lele tə zlele i mändzibəra nakay bay na, mata vəlakum zlele lele eye na, way?

¹² Tadə ka sərum magay gar a wu i ndo hay bay na, mata vəlakum wu kurom neheye ka ləvumay gar aye na, way?

¹³ «Ndəray ma sliye mäge məsler a ndo i gay ngay hay sulo bay. Hərwi pat nenjed na, ma geye sewed a ndo i gay ngay nenjed, ma wudiyə na nenjed lele. Kəgabay ma gəseye me a ndo nenjed, a ndo nenjed na, ma gəseye me bay tebiye. Nəkurom bəbay ka slumeye faya mäge məsler a Mbəlom ada a suloy sulo bay.»

¹⁴ Farisa hay tə tsəne bazlam i Yesu neheye a tsik aye tebiye. Tə ngwasa ka Yesu hərwi nəteye na, ta wuda suloy haladzay.

¹⁵ Yesu a gwaday a Farisa niye hay: «Nəkurom ka təv dərə i ndo hay na, ka gwadum nəkurom ndo lele eye hay. Ane tuk na, Mbəlom na, a sər dərəv kurom hay. Hərwi wu nakə ndo hay tə gwad bagwar eye na, ka təv dərə i Mbəlom na, lele bay tebiye.

¹⁶ Həlay i bazlam i Musa mapala eye tə dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay kə ndza hus a həlay i Yuhana madzəhube ndo a yam. Kwa abəra ahəl niye na, tə dawa ha Labara Ngwalak eye i Bəy i Mbəlom. Həlay nakay na, kwa way a ge gədan hərwi məfələkwe a Bəy i Mbəlom.

¹⁷ Magərmbəlom ta dala na, ta ndəviye. Ane tuk na, kwa wu tsekweŋ ma dziye abəra mə bazlam ga mapala eye bay.

¹⁸ «Ndowneye ka həhar na ngwas ngay ada kə zla a dāma ngwas mekeləŋ eye na, kə ge madama. Ada ndowneye kə zla ngwas nakə zal ngay a həhar na aye na, kə ge madama dərma.»

Ndo i zlele ta Lazar

¹⁹ Yesu a gwaday sa: «Ndowneye andaya zlele eye. Nengeye a pawə ka bo petekəd nakə a le haladzay aye ada masəkəme ngay eye na, suloy haladzay. Nengeye mandza eye pat pat ma wiya ada wu mənday ngay na, lele.

²⁰ Ndowneye andaya dərma məzele ngay Lazar. Nengeye na, mətawak eye, wuray ngay andaya bay. Bo ngay tebiye na, mbəlak eye dəkək. A yaw ka maged i ndo i zlele niye. A hənawa mə dāma.

²¹ A say haḡe mənde batatuk i wu mənday nakə a kutsawa abəra ka təv mənde wu mənday i ndo i zlele niye. Ane tuk na, kəra hay tə yawa naha ka təv ngay mandekədə mbəlak ngay niye dūh.

²² «Ma dəba eye na, Lazar a mət. Gawla i Mbəlom hay tə zla na ka təv i Abraham. Ndo niye zlele eye a mət dərma. Tsa na, tə la na.

²³ Ndo niye zlele eye na, a sawa dərətsətseh haladzay ma təv məndze i mədahaŋ hay. A zəba dərə, a ma ha dərə a gəma na, a ngatay naha a Abraham ta Lazar nəteye ka təv manət eye dərəŋ tə nengeye.

²⁴ A zalay naha a Abraham, a gwaday: “Bəba ga Abraham, na gaka mə bo təbədew? Amboh slər Lazar na, mē tələka wur həlay ngay a yam ada mē təkwəŋew ka dərəneh magen zayya tey. Hərwi neŋ faya na siye dərətsətseh haladzay ma ako nakay.”

²⁵ «Ane tuk na, Abraham a gwaday naha: “Wawa ga, sər ha na, ka huta ka mändzibəra na, haladzay. Lazar nengeye na, kə sa dərətsətseh haladzay. Anəke na, nengeye mandza eye barbarra, ma ndiye i ngay tey. Anəke nəkar na, ka siye dərətsətseh dərma tey.

²⁶ Ada sa tsa na, bəd zəbol eye mə walaŋ kway. Andza niye ndo neheye a satay mede naha a diye kurom aye na, ta sliye faya mede naha bay. Ada madayaw abəra ka təv kurom a təv may bəbay na, ma tasiye bo bay.”

²⁷ «Ndo i zlele niye a gwaday naha a Abraham: “Amboh, slər Lazar a gay i bəba ga,

²⁸ malamar ga hay andaya zlam. Mā ye mā gatay daf na, tā yaw a təv i dərətsətseh nakay bay.”

²⁹ «Abraham a mbəday faya, a gwaday: “Malamar yak hay na, Musa ta ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay andaya ta datay ha. Tā pay zləm a bazlam tay.”

³⁰ «Ndo i zlele niye a gwaday a Abraham: “Niye na, ma sliye da bay, baba ga Abraham. Ane tuk na, tadā ndaray a maw abara ma bād, a ye ka tāv tay na, ta mbādiye ha mede tay.”

³¹ «Abraham a gwaday: “Tadā ta pay zlēm a Musa ta ndo mādē ha bazlam i Mbēlom hay bay na, kwa ndo mā lātsew abara ma mādahan, mā ye ka tāv tay bābay na, ta tsāniye bay.”»

17

Mezeleme

Mata 18.6-7,21-22; Markus 9.42

¹ Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Wu hay andaya haladzay ta sapatyiye tay ha ndo hay ka mäge mezeleme. Kutoŋ ma giye bo andza niye. Ane tuk na, dāretsatsēh ka gār i ndo nakā ma sapatyiye ndo hay ka mäge mezeleme aye.

² Ngama tā ɓaray madiz i kwar a ɗay ada tā kal ha a huɗ i bēlay tē bēmalē nakā ma sapatyiye nēte mē walaŋ i wawa neheye tsekweŋ tsekweŋ ka mäge mezeleme aye.

³ Anāke na, gum metsehe lele, hēbum gār kurom.

«Tadā malamar yak kē gaka mēnese na, tsikay faya ta tsāfetsāfe aye. Ada tadā kē gār ha mezeleme ngay na, pāsāy ha mezeleme ngay.

⁴ Tadā a gaka mēnese mē walaŋ i mēhāne nēte sik tasāla ada faya ma deyeweye ka tāv yak mēgwadaka: “Na nasaka, amboh pāsa ga ha” na, pāsa ha.»

Māgāle ha mādzal gār

Mata 17.20

⁵ Ndo i maslaŋ i Yesu hay ta tsātsah, tē gwaday a Yesu: «Bāy Maduweŋ, sakahamay ha mādzal gār ka nākar tey.»

⁶ Bāy Maduweŋ a mbādatay faya a gwadatay: «Tadā ta dedēk mādzal gār kurom mā ge andaya tsekweŋ andza wur i ɓazaŋ na, ka slumeye faya mēgwaday a dārizl i gārdaf i kuvoray nakay: “Ngwad abara kanaŋ, do ta zāv bo a bēlay” na, ma gāsakumeye me.»

Ndo mäge māsler neheye ta hutiyē magogoy bay aye

⁷ Yesu a gwadatay sa: «Way nakā mē walaŋ kurom, ndo i māsler ngay faya ma fātēye ma guvah agāna ma tsākureye na gānaw ngay hay, kē maw a mātēgāy na, ndo i gāy ngay ma gwādeye: “Dara bāse, nda daf” daw?

⁸ Ane tuk na, ma gwādeye dūh na: “Do naha, deŋew daf ga. Mbādaw ka bo peteked mekelēŋ hārwi mēhāleŋew daf ga. Ahāl nakā neŋ fāye na ndiye ada na siye wu mēse aye na, ma dāba eye nākar dārmak ka sliye faya mēnde wu mēnday ada ka siye wu mēse.” Ndo i gāy ngay ma tsikēye andza niye bādaw?

⁹ Ka dzalum na, ma gēye sisē a ndo i māsler ngay niye hārwi kē gāy na wu nakā a tsikay ge aye dāw?

¹⁰ «Nākuroŋ dārmak andza niye, tadā ka gum māsler nakā Mbēlom a gwadakum “gum” aye na, gwadum dūh na: “Nēmay ndo mäge māsler tsa hārwi nēmay, nēmaa ge na, māsler nakā tādē a ye ka bo nēmaa giye.”»

Yesu a mbāl tay ha ndo madāgwadā eye hay kuro

¹¹ Yesu faya ma diye a Zerozelem na, a ye tē kokway nakā a ngāna ha dala i Samari ta dala i Galile aye.

¹² Mazlambar ma ta ndisliye a gāma wuray na, ndo madāgwadā eye hay kuro ta hway naha a satay mādzagār tage Yesu. Tē lātse dāreŋ.

¹³ Tsa na, ta wuda ta gādāŋ, tē zalay naha a Yesu, tē gwad: «Yesu, Bāy! Nēmaa gaka mē bo tēbādew!»

¹⁴ Yesu a ngatāy, a gwadatay naha: «Dum ta bēzumay ha bo a ndo neheye tē wālaway wu a Mbēlom aye.» Nētēye faya ta diye mata bēzatay ha bo a ndo māvālaway wu a Mbēlom na, tē mbāl suwud suwud.

¹⁵ Ndo nēte mē walaŋ tay a zāba ka bo ngay na, kē mbāl suwud suwud. A mbādā gār ka tāv i Yesu pālasl. A ye tē mazambādāy naha a Mbēlom ta magala.

¹⁶ A ye naha na, a kal ha bo kame i Yesu ta dā ar luz ka dala. A gāy sisē haladzay a Yesu. Ndoweye niye na, ndo i Samari hay.

¹⁷ Yesu a gwad: «Na gwad tē mbāl na, kuro tebiye bādaw? Neheye tsid eye na, nētēye māngay?

¹⁸ Ndaray kē dzala mē walaŋ tay ma-dayaw māgāy naha sisē a Mbēlom bay. Duh mayaw na, bārakazaŋ nakay daw?»

¹⁹ Tsa na, Yesu a gwaday a bārakazaŋ niye: «Lātse! Do wu yak, mādzal gār yak nakā ka dzala ha ka neŋ aye kē mbāl kar ha.»

Maa sār pat i mandāve i mēndzibāra na, Mbēlom nōte ngweŋ

Mata 24.23-28,37-41

²⁰ Pat wuray na, Farisa hay ta tsātsah ka Yesu, tē gwaday: «Bāy i Mbēlom ma ta deyeweye na, kāday?»

Yesu a mbādatay faya a gwadatay: «Bāy i Mbēlom ma deyeweye na, ndo hay ta ngateye bay.

²¹ Ta gwādiye: “Zēbum neŋgeye anaŋ kanaŋ” kēgābay “Neŋgeye atay” bay. Hārwi sārūm ha Bāy i Mbēlom na, neŋgeye mē walaŋ kurom.»

²² Tsa na, a gwadatay a gawla ngay hay: «Hālay eye ma deyeweye ma sakumeye māngatay a Wawa i Ndo kwa pat eye nēte tsa, ane tuk na, ka ngatūmēye bay.

²³ Ta gwadūmēye: “Zēbum atay!” Kēgābay “Zēbum neŋgeye anaŋ!” Ane tuk na, kā yum bay, kā hwayum faya bay.

²⁴ Pat eye ma deyeweye neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, andza mawutsede i mbəlom nakə a wutsede na, dzaydzay ŋgay eye a dāv kwa abəra mə bəzay i mbəlom hus a mægəma aye. Na deyeweye na, andza niye.

²⁵ Ane tuk na, na siye dəretsətseh haladzay təday ada ndo neheye anəke aye ta kaliye ga ha.»

²⁶ «Wu nakə a ge bo a həlay i Nuhu aye na, pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta giye bo andza niye dərmak.*

²⁷ Ahəl niye na, ndo hay tə ndayawa wu mənday ada tə sawa wu məsay, tə zlawā dahəlay hay ada tə vəlawa dem tay hay a zal hus a pat nakə Nuhu a fəlakwa a kwalalanŋ i yam aye. Yam bagwar eye a rah ka məndzibəra a dze tay ha siye i ndo hay tebiye.

²⁸ «Sa na, ma ta təriye andza a həlay i Lot: Ndo hay tə ndayawa wu mənday ada tə sawa wu məsay. Ta səkəmawa wu hay ada ta səməkawa ha. Ta zəvawa dərizl i gərdaf hay ada ta dəzlawa gay tay hay.

²⁹ Ane tuk na, pat nakə Lot a lətse a yaw abəra ma gəma i Sodom aye na, ako a paw abəra mə mbəlom andza yam ada tə wuyə andaya a tama wafafafa, a dze tay ha ndo i gəma niye hay tebiye.†

³⁰ Pat nakə neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, ma ta təriye andza niye dərmak.

³¹ «Pat eye niye na, ndo nakə ka gər i gay ada wu ŋgay hay mə gay aye na, mə mbəzlaw hərwī məzlaw wu mə gay bay. Andza niye ndo nakə ma guvah aye na, mə maw a mətəgay bay.

³² Wu nakə a ge bo ta ŋwas i Lot aye na, mə mətsakum gər bay!‡

³³ Ndo nakə ka pəla mətəme ha məsəfəre ŋgay aye na, ma ta dziye ha đuh. Ane tuk na, ndo nakə ma dziye ha məsəfəre ŋgay hərwī ga aye na, ma təmiye ha đuh.

³⁴ «Sərum ha pat eye niye ta həvad na, ndo hay sulo mahana eye ka sləlah na, ta zliye nətə, ta gəriye ha nenged.

³⁵ ŋwas hay sulo ta ləgəriye salamay ka ber, ta zliye nətə, ta gəriye ha nenged. [

³⁶ Haslaka hay sulo ma guvah ta fətiye, ta zliye nətə, ta gəriye ha nenged.]»

³⁷ Gawla ŋgay hay ta tsətsah faya tə gwadāy: «Wu niye ma ta giye bo andza niye na, ka waray Bəy Maduweŋ.»

Yesu a mbədātay faya a gwadātay: «Təv nakə wu mamata eye mə dəma aye na, mago-duk hay ta hayiye gər a dəma.»

18

Maduwulay me a Mbəlom tə marəzlay a gər

¹ Ma dəba eye, Yesu a tsikatay dzeke hərwī məde tay ha na, tā đuwulay me a Mbəlom huya tā ye gər maduwule me bay.

² A gwadātay:

«Ndo məge sariya wuray ma gəma eye andaya. Ndoeweye niye na, madzədere i Mbəlom mə dərev ŋgay təbey, ada ndo a gay mə gər bay sa.

³ Madakway i ŋwas andaya ma gəma eye niye dərmak. Madakway i ŋwas niye a yawa ka təv ŋgay pat pat hərwī mə gay na sariya ŋgay tey. A gwadāy a ndo məge sariya niye: «Gamay na sariya ta ndo mənə dəre ga anan tey.»

⁴ «Kə ndza haladzay ndo məge sariya a kəma məge sariya i madakway i ŋwas niye bay. A dzala mə gər ŋgay a gwad: «Ayaw! Neŋ na dzala gər ka Mbəlom bay ada kwa ndo a gər mə gər bay,

⁵ ane tuk na, madakway i ŋwas nakay faya ma wurdəneje me, ŋgama na geye na sariya ŋgay təday bəna, ma gəriye ha madayaw ka təv ga bay.»

⁶ Bəy Maduweŋ a gwadātay sa: «Təsum wu nakə ndo məge sariya niye ŋgwalak eye bay a tsik aye!

⁷ Ada Mbəlom nengəye na, ma dzəniye ndo ŋgay hay bəđaw? Tadə faya ta tuway naha bo na, ma giye mahonok madzəne tay daw?

⁸ Sərum ha na, ma dzəniye tay ta bəse. Ane tuk na, aza neŋ Wawa i Ndo na deyeweye na, na hutiyə ndo mədzał gər hay ka neŋ ŋgway daw?»

Ndo i Farisa ta ndo matsekele dzanjal

⁹ Yesu a tsikatay dzeke mekeleŋ eye sa. Dzeke niye na, hərwī ndo neheye tə dzala tə gwad nəteye ka dəre i Mbəlom na, ŋgwalak eye hay ada nəteye ta zəba ka siye i ndo hay na, andza ndo hay bay.

¹⁰ A gwadātay:

«Ndoeweye hay andaya sulo, ti ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mata đuwulay me a Mbəlom. Ndo nenged na, ndo Farisa, nenged na, ndo matsekele dzanjal.

¹¹ «Ti ye naha na, ndo Farisa niye a lətse təv ŋgay wal. A gwad mə dərev ŋgay: «A! A! Mbəlom ga, na gaka naha siyə hərwī neŋ na, andza siye i ndo hay təbey. Nəteye na, məkal eye hay, ndo ŋgwalak eye hay bay. Tə gawa madama. Neŋ na, na gaka naha siyə hərwī neŋ andza ndo matsekele dzanjal nakay təbey.

¹² Mə luma nətə na, na gawa daliyam sik sulo. Wu ga kuro na, na vəlawa nətə.»

¹³ «Ndo matsekele dzanjal nengəye na, a lətse dərenj. Kwa kə lətse ha gər mazəbe dəre a mbəlom bay tebiye. Ane tuk na, a gwad: «Mbəlom! Na gaka mə bo tey hərwī neŋ na, ndo i mezeleme.»»

* 17:26 Madazlay i wu hay 6.5-12, 7.6-23. † 17:29 Madazlay i wu hay 19.24-25. ‡ 17:32 Madazlay i wu hay 19.26.

¹⁴ Yesu a gwadatay: «Sərum ha na, ndo matekele dzangal nakay a ye a ngway a mətəgay na, neŋgeye ka təv i Mbəlom na, lele. Ane tuk na, ndo Farisa niye neŋgeye na, andza niye təbəy. Hərwi ndo nakə a say tā gwad neŋgeye bagwar eye na, Mbəlom ma təriye ha wawa eye dūh. Ndo nakə a tərā ha bo ngay wawa eye kame i ndo hay aye na, Mbəlom ma təriye ha bagwar eye dūh.»

Yesu a təma wawa hay

Mata 19.13-15; Markus 10.13-16

¹⁵ Ma dəba eye na, ndo hay tə həl naha wawa tsekweŋ tsekweŋ eye hay a Yesu hərwi ada mā pa fataya həlay ada tā huta ngama. Ane tuk na, gawla ngay hay tə gatay me a ndo niye hay tə həlay naha wawa hay aye.

¹⁶ Yesu a gwadatay a wawa hay: «Həndzədumaw ka təv ga.» A gwadatay a gawla ngay hay: «Gərum tay ha wawa hay, tā yaw ka təv ga! Kā həharum tay ha bay, hərwi Bəy i Mbəlom mavəla eye na, a slala i ndo neheye andza wawa neheye.

¹⁷ Sərum ha na, ndoweye ka təma Bəy i Mbəlom andza wawa neheye bay na, ma diye a Bəy i Mbəlom bay.»

Ndo i zlele ta Bəy i Mbəlom

Mata 19.16-30; Markus 10.17-31

¹⁸ Bəy i Yahuda wuray a tsətsah ka Yesu, a gwadāy: «Miter lele eye, na hutiyē sifa nakə ma ndəviye bay aye na, na giye na, kəkay?»

¹⁹ Yesu a gwadāy: «Ka zeleŋ ndo lele eye na kemey? Ndo lele eye na, Mbəlom nəte ngweŋ.

²⁰ Ka sər bazlam i Mbəlom mapala eye daw? Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad na: Kā ge madama bay, kā kəf gər i ndo bay, kā ge məkal bay, kā raw me ka ndo kame i sariya bay, rəhatay ha gər a bəba yak ta may yak.*»

²¹ Ndo niye a mbədāy faya a gwadāy: «Gər i bazlam mapala eye neheye ka paslaw aye na, na hənay ha gər kwa ma wawa.»

²² Yesu a tsəne andza niye na, a gwadāy: «A zəkaw fakaya abəra wu nəte sa: Anəke na, do ta səkəm ha zlele yak hay tebiye ada kā ngənətay suloy eye a ndo i mətawak hay. Ka ge andza niye na, ka ta hutiyē zlele mə mbəlom. Tsa na, dara, peŋ bəzay.»

²³ Ane tuk na, ndo niye a tsəne bazlam niye na, a ndalay haladzay hərwi zlele ngay na, haladzay.

²⁴ Yesu a zəba faya na, a ndalay, a gwad: «Hərwi ndo i zlele na, mede a Bəy i Mbəlom i ngay na, mada me eye haladzay.

²⁵ Tə bəmalə nakə ndo i zlele ma diye a Bəy i Mbəlom aye na, ngama zləgweme mā ye ta bəd i ləpəre.»

²⁶ Ndo neheye tə tsəne bazlam i Yesu nakə a tsik aye na, tə gwad: «Ane tuk na, kə ge andza niye na, mata sle mətəme na, way?»

²⁷ Yesu a mbədāy faya, a gwadāy: «Ndəray ma sliye mətəme bay. Ane tuk na, Mbəlom ma sliye mətəme ha ndo.»

²⁸ Tsa na, Piyer a gwadāy: «Tsəne! Nəmay anəŋ, nəmaa gər ha gay may hərwi məpaka bəzay na, kəkay?»

²⁹ Yesu a gwadāy: «Sərum ha, ndoweye kə gər ha gay ngay, ngwas ngay, malamar ngay hasləka eye hay ta malamar ngay dem eye hay, bəba ngay ta may ngay, wawa ngay hay hərwi Bəy i Mbəlom na,

³⁰ anəke ahl kway nakay ma hutiyē a dāma haladzay ada kame na, ma hutiyē sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

Yesu a dā ha məməte ngay

Mata 20.17-19; Markus 10.32-34

³¹ Yesu a zalatay a gawla ngay niye hay kuro gər eye sulo aye abəra ma walaŋ i ndo hay kətsah. Tsa na, a gwadāy: «Tsənum! Anəke na, ka tsalakweye a Zerozelem. Mə dāma na, wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ahl niye ka gər i neŋ Wawa i Ndo aye na, ma giye bo tuk.

³² Ta vələteye ga ha a ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Ta ngwasiye fagaya, ta tsedeŋeye, ta tufeneŋeye slesle6 a dāre.

³³ Ta ndəbiye ga ta mandala6a ada ta kədiye ga. Ane tuk na, ma məhəne maməhkar eye na, na lətseweye abəra ma mədahaŋ.»

³⁴ Ane tuk na, gawla ngay hay ta tsəne wu nakə a tsik aye bay. A ge fataya bazlam nakə Yesu a tsik aye a say məgwede meŋ na, maŋgaha eye. A tsik na, ka gər i wu waray na, tə sər bay.

Yesu a mbəl ha ndo wuray guluf eye ma gəma i Zeriko

Mata 20.29-34; Markus 10.46-52

³⁵ Mazlambar Yesu ma ndisliye a Zeriko na, guluf wuray andaya mandza eye ka tsakay i tsəved, a rəkawa wu ka ndo hay.

³⁶ A tsəne ndo hay faya ta diye ka tsəved na, a gwadāy: «Labara i meŋ?»

³⁷ Ta mbədāy faya, tə gwadāy: «Yesu ndo i Nazaret ma diye tə fa anəŋ.»

³⁸ Guluf niye a tsəne andza niye na, a wuda ta magala, a gwad: «Yesu, Wawa i Davit, nə gaka mə bo təbədew?»

³⁹ Ndo neheye tə lah naha kame aye na, tə gay me a guluf niye hərwi ada mā bəbəl wuray bay, mā ndza dikdik.

Duh a zaka ha mawude haladzay ta magala, a gwad: «Wawa i Davit, nə gaka mə bo təbədew!»

⁴⁰ Yesu a ndisl naha na, a lətse, a gwadāy: «Dum gəsumayaw həlay kanəŋ.»

* 18:20 Madayaw abəra ma Ezipt 20.12-16; Levitik 5.16-20.

Tsa na, ti ye tə ɡəsəyaw həlay. A ndisl naha ka təv i Yesu na, Yesu a tsətsah faya, a gwadāy:

⁴¹ «A saka nā ge hərwi yak na, mey?»

Guluf niye a mbəday faya, a gwadāy: «Bəy ga, a seŋ na, nā ŋgatay a dərə sa tey.»

⁴² Tsa na, Yesu a gwadāy: «Yawa lele, mədzal ɡər yak nakə ka dzala ga ha aye na, kə mbəl kar ha.»

⁴³ Kwayanŋa guluf niye a ŋgatay a dərə. A pay bəzay a Yesu. A zambadāy a Mbəlom. Ndo niye hay haladzay aye tə ŋgatay a wu nakə a ge bo aye na, nəteye tebiye ta zambadāy a Mbəlom.

19

Yesu ta Zase

¹ Yesu a ndisl a Zeriko na, a ye ta wu-zlahgəma i Zeriko niye.

² Ahəl nakə faya ma diye na, ndoweje andaya dərma. Nəŋgeye na, zlele eye. Nəŋgeye bagwar i ndo matsekele dzanɡal hay.

³ A pəla tsəved mənɡatay a Yesu na, way. Ane tuk na, kə ŋgatay bay hərwi ndo hay haladzay ada nəŋgeye na, dakwel eye.

⁴ A hway ka me, a ye naha a tsal a ɡərdaƒ i kuvoray. A tsal a ɡərdaƒ na, hərwi mənɡatay a Yesu naka ma diye ta tsəved niye aye.

⁵ Yesu a ndisl naha a bəzay i ɡərdaƒ i kuvoray niye na, a zla ɡər ka mbəlom, a zəba dərə a ɡərdaƒ niye. A ŋgatay naha a Zase. Tsa na, a gwadāy naha: «Zase, mbəzlaw bəse. Bəgom na diye na ta ndziye mə gay yak.»

⁶ Zase a tsəne andza niye na, a mbəzlaw bəse. Tsa na, ti ye ka bo a gay ŋgay. Ti ye naha na, a təma tay ha tə mənɡwese lele.

⁷ Ndo hay tə ŋgatay andza niye na, a ndalatay. Ta ŋgəlay bəzay a Yesu. Tə gwad: «Ndo nakay a ye mata ndze mə gay i ndo i mezeleme daw!»

⁸ Zase nəŋgeye a lətse kame i Bəy Maduweŋ a gwadāy: «Tsəne Bəy Maduweŋ ga! Anəke na, na ŋgəniye ha zlele ga wudak, na ŋgənatay ha a mətawak hay. Ada tadə na zla suloy abəra ka ndoweje ka zal na, na may ha ŋgway a dəma madzəga faɗ.»

⁹ Yesu a tsəne andza niye na, a gwadāy: «Bəgom mətəme ki yaw a gay yak hərwi nəkar na, wawa i Abraham dərma.»

¹⁰ Hərwi neŋ Wawa i Ndo na yaw na, mapəle ndo neheye madza eye hay ada mətəme tay ha.»

Dzeke i suloy nakə ndo a ŋgənatay a ndo i məsler ŋgay hay aye

Mata 25.14-30

¹¹ Ndo niye hay faya ta pay zləm a bazlam ŋgay niye hay na, Yesu a tsikatay dzeke sa. A tsik dzeke niye na, mazlambar ma ndisliye a Zerolelem. Ndo hay tə dzala

na, tə gwad: «Mazlambar Bəy i Mbəlom ma deyeweye tuk.»

¹² Wu nakə Yesu a tsikatay aye na, anəŋ, a gwadāy:

«Ndowneje andaya nəŋgeye na, gwala i bəy hay. A ye a ɡama dərəŋ eye hərwi ada tā pa ahaya a bəy. Ta pa na a bəy na, ma maweye ma ləviye ndo ŋgay hay.

¹³ Ma ta həliye bo ma diye na, a zalatay a ndo i məsler ŋgay hay kuro. Nəteye niye kuro aye ti ye naha. Ti ye naha na, a ŋgənatay kwar i suloy. A vəlatay kwar i suloy nəte nəte tay aye. Kwar i suloy niye nəte na, suloy mə dəma haladzay. A gwadāy: «Mbədum ha həlay hus a pat nakə na maw aye.»

¹⁴ «Ane tuk na, ndoweje niye a say bəy aye na, ndo i ɡama ŋgay hay ta wudə na bay. Tə slər ndo hay ma dəba ŋgay hərwi tā ye tā gwadāy na: “A samay ndo nakay mə tərə bəy may bay.”

¹⁵ «Ada dūh huya ta pa na a bəy. Tə pa na a bəy na, a maw a ɡama ŋgay tuk. A maw na, a zalatay a ndo i məsler ŋgay niye hay a ŋgənatay kwar i suloy aye hərwi məsərə ha magogoy nakə ta huta faya aye.

¹⁶ «Ndo makurre eye a ye naha, a gwadāy: “Ndo i gay ga, kwar i suloy nakə ka vələŋ aye na, na huta faya kuro.”

¹⁷ «Bəy niye a gwadāy: “Nəkar na, ndo i məsler lele eye dedək. Anəke na, na piye kar a bəy, ka ləviye ɡama kuro hərwi məsler nakə tsekweŋ aye ka ge na ta tsəved eye.”

¹⁸ «Ndo masulo eye a ye naha a gwadāy: “Ndo i gay ga, suloy niye ka vələŋ eye na, na huta faya zlam.”

¹⁹ «Bəy a gwadāy a ndo niye: “Nəkar na, na piye kar bəy eye, ka ləviye ɡama zlam.”

²⁰ «Ma dəba eye na, ndo nəŋged a ye naha a gwadāy: “Ndo i gay ga, kwar i suloy yak nakə ka vələŋ aye anəŋ. Na ləva faya bo lele na mbuza na a peteked, na ŋgaha na lele.

²¹ Na dzədzaraka haladzay, hərwi nəkar na, ndo makula ɡər eye. Wu yak bay na, ka zliye tsa, ka sləga bay na, ka dziye tsa.”

²² «Bəy niye a mbəday faya a gwadāy: “Nəkar na, ndo i məsler nakə ŋgwalak eye bay aye. Maa ɡas kar a sariya na, bazlam yak eye wu yak. Ka sər ha kurre neŋ na, ndo makula ɡər eye, ada kwa wu ga bay na, na zliye, na sləga bay na, na dziye tsa na,

²³ ada ka mey, meeneŋ na, peŋ na suloy a gay nakə tə pawə a dəma suloy aye. Atay ka məmaw ga na, na diye na həlaweye abəra mə dəma na, na hutiyə faya magogoy.”

²⁴ «Tsa na, a gwadāy a ndo neheye ka təv aye niye: “A niye zlum faya abəra kwar i suloy niye. Vələmay faya a ndo nakə kwar i suloy andaya faya kuro aye.”

²⁵ «Ndo niye hay ta mbəday faya tə gwadāy: “Bəy may, nəŋgeye na, kwar i suloy ŋgay andaya kuro segey!”

²⁶ «Bəy niye a gwadatay: «Sərum ha na, ndo nakə wu ngay andaya na, ta səkahay ha sa. Ane tuk na, ndo nakə wu ngay andaya bay aye na, kwa tsekweŋ eye nakə andaya faya aye na, ta zliye na faya abəra.

²⁷ Ane tuk na, ndo neheye a satay nā təra bəy tay bay aye na, dum naha, gəsumatay ahaya ada kâ kədum tay ha ka dərə ga kanan.»

Məfələkwe i Yesu a Zerozelem

Mata 21.1-11; Markus 11.1-11; Yuhana 12.12-19

²⁸ Yesu a ndəv ha mətsike me niye andza niye na, a ye a ndzatay kame a ndo hay mede a Zerozelem.

²⁹ Mazlambar ta husiye a gəma i Betifadze ta Betani bəse ta mahəmba nakə tə zalay Mahəmba i Tetəddəz aye na, a slər gawla ngay hay kame sulo.

³⁰ A gwadatay: «Dum a gəma nakə kame kurom aye. Ka ndislum naha na, ka ndzum-eye a gər a zuŋgo wawa eye mabara eye ndəray kə ndza faya dāda zuk bay. Pəlumaw ada kâ yumen ahaya kanan.

³¹ Tadə ndəray ka tsətsah fakuma: «Ka pəlumeye na zuŋgo eye a ngay» na, gwadumay: «A say a Bəy Maduweŋ.»

³² Ndo i məsler niye hay sulo aye tə həl bo ti ye. Ti ye naha na, tə ndzay a gər andza naka Yesu a tsikatay aye.

³³ Tsa na, ta dazlay a məpəle zuŋgo niye. Ahəl nakə nəteye faya ta pəliye zuŋgo niye na, ndo i zuŋgo niye a gwadatay: «Ka pəlumeye na zuŋgo eye hərwi mey?»

³⁴ Ta mbəday faya tə gwaday: «A say a Bəy Maduweŋ.»

³⁵ Gawla i Yesu neheye sulo aye, ti ye ahaya zuŋgo niye a Yesu. Ti ye ahaya na, ta fətəl faya peteked tay hay. Tsa na, tə tsal ha faya Yesu.

³⁶ Faya ta diye na, ndo hay ta fətəl peteked tay hay ka tsəved nakə Yesu faya ma diye tə dəma aye.

³⁷ Mazlambar faya ta ndisliye a Zerozelem ta tsəved nakə ma mbəzlaw ta Mahəmba i Tetəddəz aye na, gawla ngay hay tebiye ta dazlay a mazambaday a Mbəlom tə mənŋwese eye lele ada tə mawude ta magala ngələkaka hərwi masuwayan nakə tə ngatay Yesu a ge aye.

³⁸ Tə gwadawa: «Mbəlom mâ pa ngama ka Bəy nakə faya ma deyeweye tə məzele i Bəy Maduweŋ aye!»*

«Zay mə mbəlom, ada zambadəkway a Mbəlom, nənŋeye nakə mə mbəlom aye!»

³⁹ Mə walaŋ i ndo niye hay haladzay aye na, Farisa hay andaya. Tə gwaday a Yesu: «Miter, gwadatay a gawla yak hay tã gər ha mabəbale wuray.»

⁴⁰ Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Sərum ha na, kwa nəteye ta ndza dıkđık bəbay na, kwar hay ta wudiye!»

Yesu a tuwa dərətsətseh i Zerozelem

⁴¹ Ahəl nakə Yesu a ndisl nənŋeye bəse tə wuzlahgəma i Zerozelem aye na, a ngatay na, a tuwa. ⁴² A gwad: «A nəkar Zerozelem, tadə bəgom ka sər wu nakə ma sliye faya məvələka zay aye na, həbe ka təmiye abəra mə dərətsətseh. Ane tuk na, anəke na, mangaha eye faka abəra, ka sliye faya mənŋatay bay!

⁴³ Pat i dərətsətseh hay ta deyeweye fakaya. Ndo mənə dərə yak hay ta deyeweye tə wu həlay tay ta lawariye kar tuwzik, ta dərəzliye kar. Ta ngədətsiye kar kwa tə waray tə waray.

⁴⁴ Ta bəbazliye kurom ta ndo yak hay tebiye. Kwa kwar ka gər i kwar ta gəriye ha bay, ta mbəzliye ha tebiye hele hele. Hərwi mey andza niye na? Hərwi nəkar na, pat nakə Mbəlom ma yaw mata dzəne kar aye na, ka sər ha bay!»

Yesu a tsikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay

Mata 21.12-17; Markus 11.15-19; Yuhana 2.13-22

⁴⁵ Yesu a ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha na, a dazlay mahəhere ndo mäge tsakala hay abəra ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye. A gwadatay:

⁴⁶ «Mawatsa eye mə Dərewel i Mbəlom na: «Gay ga ma ta təriye na, gay i maduwule me.»[†] Ane tuk na, nəkurom ka tərüm ha lar i məkal hay na, kəkay?»[‡]

⁴⁷ Yesu a tsikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay pat pat mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo mədzəngawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ada ta madugula hay, ta pəla tsəved ka məkədə na Yesu.

⁴⁸ Ane tuk na, ta gəsiye na ma kəkay na, tə sər bay. Ta huta faya tsəved məgəse na bay. Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay zləm a wu nakə faya ma tətikateye na, tə metsehe eye lele.

20

Gədanj i Yesu

Mata 21.23-27; Markus 11.27-33

¹ Pat wuray na, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay ada faya ma dətəye ha Labara Ngwalak eye ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ahəl nakə faya ma tətikateye na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo

* 19:38 Dəmes hay 118.26. † 19:46 Ezay 56.7. ‡ 19:46 Zeremi 7.11.

mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ada ta madugula hay ti ye ka təv i Yesu.

² Ti ye naha ta tsətsah faya tə gwadəy: «Ka ge wu neheye na, ta gədan waray? Maa vəlaka gədan aye na, way, tsikamay?»

³ Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Neñ dərma na tsətsahiye fakuma:

⁴ Maa sləraw Yuhana madzəhuəe ndo a yam na, way? Maa sləraw na, Mbəlom tsukudu ndo hay daw?»

⁵ Ane tuk na, tə tsik mə walañ tay tə gwad: «Ka mbədakweye faya na, kəkay? Tadə ka gwadakwa, maa slər ha Mbəlom, Yesu ma gwadakweye: “Ka dzalum ha ka wu nakə Yuhana a tsik aye bay na, kemey?”

⁶ Ada tadə ka gwadakwa maa sləraw Yuhana na, ndo hay, ndo hay tebiye ta kaliye kway tə kwar, ta kədiye kway. Hərwi tə sər ha ta dedək Yuhana na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom.»

⁷ Ta mbədəy faya a Yesu, tə gwadəy: «Maa sləra ahaya Yuhana ndo madzəhuəe ndo a yam way na, nəmaa sər bay.»

⁸ Yesu a gwadətay: «Neñ bəbay na ge wu neheye ta gədan i way na, na tsikakumeye bay.»

Dzeke i ndo wuray a zəv dərizl i gərdaf a guvah nğay

Mata 21.33-46; Markus 12.1-12

⁹ Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay me a ndo hay ta dzeke, a gwadətay: «Ndowneye andaya a dəs guvah. A zəv a dəma gərdaf hay haladzay. Dərizl i gərdaf niye hay na, tə wa hohway. A ndəv ha mazəve na, a həl ndo i məfəte hay ada tā fətay na. Bo nğay aye a ye a tsekene. A ye na, ma ndzaweye haladzay.

¹⁰ «Həlay i manğəle hohway i gərdaf niye hay kə sla. A slər ndo nəte mə walañ i ndo i məsler nğay hay hərwi ada tā vəlayaw faya abəra i nğay. Ndo i məsler nğay a həl bo a ye. A ye naha na, ndo neheye faya ta tsəpiye guvah aye, tə gəs na. Tə ndəba na ada ta həhar na həlay kəriye.

¹¹ «Ndo i guvah a nğatay andza niye na, a slər ndo nenged sa. Ndo niye a həl bo a ye. A ye naha na, tə gəs na ada tə ndəba na dərma. Tə tsaday pəleslesle, ta həhar na. Ta vəlay wuray kwa tsekwen bay.

¹² Ndo i guvah a slər ndo mamahkar eye sa. Ndo niye a ye na, tə gay mbəlak. Tsa na, tə kala ahaya abəra ma guvah niye.

¹³ «Ndo i guvah niye a gwad: “Na giye anake na, kəkay? Na sləriye wawa ga nakay nəte na wuda na haladzay aye təday. Agəla nengeye na, ta rəhay ha gər, ta geye wuray bay.”

¹⁴ «Ane tuk na, tə nğatay a wawa niye na, tə tsik mə walañ tay tə gwad: “Aya! Anan magedze nğay nakə ma ta ndiye na guvah

nğay aye, ki yaw! Kədəkwa na, ada guvah nakay ma mətsakweye a nəkway!”

¹⁵ Tsa na, ti ye faya, tə gəs na. Tə kəd na. Tə kal ha mədahan eye abəra ma guvah niye.»

Tsa na, Yesu a tsətsah fataya a gwadətay: «Ndo i guvah ma giye tay ha anəke na, kəkay?»

¹⁶ Ndo i guvah niye ma deyeweye ma gəsiye tay ha ndo niye hay, ma kədiye tay ha. Kə kəd tay ha na, ma həliye a dəma ndo mekeləñ eye hay.»

Ndo hay tə tsəne wu niye hay a tsik aye na, tə gwad: «Wu niye andza niye na, ma giye bo bay.»

¹⁷ Ane tuk na, Yesu a zəba fataya a gwadətay: «Dzeke nakay mə Derewel i Mbəlom aye a say məgwədə na, kəkay?»

“Kwar naka ndo madəzle gay hay tə kal ha aye na,

matəra kwar lele eye a ze siye i kwar hay na, nengeye düh.*”

¹⁸ «Kwa way kə dəd ka kwar niye na, ma toliye. Ada kwar niye kə dəd ka ndow-eye na, ma ləgəriye na kərdik kərdik andza merebək.»

¹⁹ Ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye hay ta pəla tsəved kwayanğa ka məgəse na Yesu hərwi tə sər ha Yesu a tsik dzeke niye na, ka nəteye. Ane tuk a, ta dzədzaratay a ndo hay.

Məvəle dzanğal a bəy i Roma

Mata 22.15-22; Markus 12.13-17

²⁰ Ma dəba eye na, ta dazlay a matsəpe na Yesu. Tə slər ndo ka təv nğay. Ndo niye hay tə slər tay ha aye na, tə ge ha gər tay andza nəteye ndo lele eye hay kame i Mbəlom. Ndo niye hay na, a satay mapəle mənese abəra ka Yesu mə bazlam nğay neheye ma tsikiye aye. Tadə ta huta faya abəra mənese na, ta sliye faya məvəlay a həlay a ndo məvəle dala tuk. Hərwi bəy i Roma na, nengeye gədan eye ada maa ləva dala i Roma na, nengeye.

²¹ Ndo neheye tə slər tay ha aye na, ti ye ka təv i Yesu. Ti ye naha ta tsətsah faya andza nakay, tə gwadəy: «Miter, nəmaa sər ha nəkar ka tsik na, dedək. Ka nğəna tay ha ka bəra ndo hay təbey. Ka gwad ada faya ka tətikateye a ndo hay na, wu neheye dedək aye.

²² Ane tuk na, a samay matsətsəhe fakaya, bazlam kway mapala eye kə vəl tsəved məvəle dzanğal a bəy i Roma tsukudu kə vəl tsəved məvəle bay daw?»

²³ Ane tuk na, Yesu a sər ha, a satay məhəle faya abəra suwat. Tsa na, a gwadətay:

²⁴ «Ehey bəzumenəñ ahaya kwar i suloy təday.» Ta bəzay ha kwar i suloy niye. A gwadətay: «Mandzəkit bo nakay ta məzele nakay faya na, i way?»

* 20:17 Dəmes hay 118.22.

Ta mbədəy faya, tə gwadəy: «I bəy i Roma.»

²⁵ Tsa na, Yesu a gwadətay: «Aya! Wu i bəy i Roma na, vəlumay ha a bəy i Roma ngway. Wu i Mbəlom na, vəlumay ha a Mbəlom ngway.»

²⁶ Ka gər i bazlam niye Yesu a tsikatay kame i ndo hay tebiye na, ta huta faya abəra mənese bay tebiye. Duh bazlam ngay nakə a tsikatay aye na, a gatay hərbaəəkka, a dərəzlatay ka bazlam.

Tə tsik ka gər i mələtsew abəra ma mədahaŋ

Mata 22.23-33; Markus 12.18-27

²⁷ Ma dəba eye na, siye i Saduke hay ti ye ka təv i Yesu. Saduke hay na, ndo neheye tə gwad: «Ka mət na, mələtsew abəra ma mədahaŋ andaya sa bəy» aye.

²⁸ Ti ye naha, ta tsətsah ka Yesu, tə gwadəy: «Miter, bazlam nakə Musa a watsamay a bazlam i Mbəlom mapala eye na, anaŋ. A gwad: “Tədə ndo a mət a gər ha ngwas ngay ta wa zuk bəy na, mata zle na madakway i ngwas niye na, malamar i ndo niye a mət aye”† bədaw? Ma zliye na, hərwi ada hulfe i ndo niye a mət aye māt dze bəy.

²⁹ Yaw! Andaya ahəl niye ndo ta malamar ngay hay tasəla. Malamar tay makurre eye a zla dahəlay. A zla dahəlay na, a mət. A mət na, ta wa ta dahəlay ngay niye a zla aye bay.

³⁰ Məmbager ngay a zla na madakway i ngwas niye. A zla na, a mət.

³¹ Malamar tay mamahkar eye a zla. A zla na, a mət. Siye hay tebiye tə ge andza niye dərmak. Nəteye neheye tasəla aye tə zla ngwas niye na, tə mət tebiye. Ndəray kwa nəte mə walaŋ tay ta wa ta ngwas niye bay.

³² Ka mandəve ngay eye na, ngwas niye a mət dərmak.

³³ Pat nakə aza mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ngwas niye ma mətseye na, a way? Hərwi nəteye niye tasəla eye ta zla na ka ngwas!»

³⁴ Yesu a mbədətay faya, a gwadətay: «Hasləka ta ngwas neheye ka məndzibəra nakay anaŋ aye na, ta zliye bo.

³⁵ Ane tuk na, ndo neheye Mbəlom a pala tay ha, nəteye ta ndziye ka məndzibəra nakə wədeye na, ta lətseweye abəra ma mədahaŋ na, ta zliye bo nakay na, zal kəgəbay, ngwas na, ta zliye bo sa bay.

³⁶ Nəteye na, ta mətiye sa bay. Ta ndziye na, andza gawla i Mbəlom hay. Nəteye wawa i Mbəlom hay, hərwi ta lətsew abəra ma mədahaŋ a məsəfəre.

³⁷ «Mələtsew abəra ma mədahaŋ na, ka sarakwa ha mədahaŋ hay ta lətseweye abəra ma bəd na, hərwi bazlam i Musa nakə a tsik ahəl niye aye. A da ha na, bazlam

nakə Mbəlom a tsikayaw mə gay i dak niye dzaydzay andza faya ma təmiye na aye. A zalay a Bəy Maduweŋ na, “Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, Mbəlom i Zakob.‡”

³⁸ A tsik andza niye na, hərwi Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom i mədahaŋ hay bay, neŋgeye Mbəlom i ndo neheye ta ndziye huya ta sifa aye. Ta ndziye ma sifa na, hərwi Mbəlom.»

³⁹ Siye i ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə tsəne andza niye na, tə gwad: «Miter, bazlam yak niye ka tsik aye na, tədə.»

⁴⁰ Tə tsikay andza niye na, hərwi horoy a gatay matsəsehe faya wu hay.

Yesu a yaw na, ma gwala i way?

Mata 22.41-46; Markus 12.35-37

⁴¹ Yesu a gwadətay: «Ndo hay tə gwad ka Kəriste na, neŋgeye Wawa i Davit na, kəkay?»

⁴² Duh Davit tə gər ngay a gwad ma dərəwel i Dames hay na:

“Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwadəy a Bəy Maduweŋ ga na:

Dara, ndza tə həlay i mənday ga,

⁴³ hus a pat nakə na piye tay ha ndo mənə dəre yak hay a huđ i sik yak aye.§”

⁴⁴ «Ane tuk na, Davit na, kə zalay a Kəriste “Bəy Maduweŋ” tuk na, ada ndo hay ta gwadiye wawa ngay na, ma kəkay?»

Sariya ka gər i ndo mədzaŋgawa

bazlam i Mbəlom mapala eye hay

Mata 23.1-36; Markus 12.38-40

⁴⁵ Ahəl nakə ndo hay faya ta pay zləm a bazlam ngay nakə faya ma tsikateye na, Yesu a gwadətay a gawla ngay hay:

⁴⁶ «Həbum gər kurəm abəra ka ndo mədzaŋgawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay. Nəteye i tay ta wuda mahəhele na, ta rəkəwat eye. Ka təv məhay gər na, ta wuda ndo hay tə tsikatay me ta mədəslatay ha gər. Mə gay i maduwule me na, ta pəlawə i tay na, təv məndze nakə kame i ndo hay aye, ndo hay ta ngatəteye lele. Mə magurlom, ta wuda na, təv məndze ngwalak eye.

⁴⁷ Wu nakə tə vələwatay a madakway i gwas hay aye na, tə ndayawa na. Tə dūwulaway me a Mbəlom na, vədəvəd a ndəv bəse bay hərwi ada ndo hay tə gwad fataya nəteye ndo ngwalak eye hay. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, Mbəlom ma giye fataya sariya na, ma ziye i ndo siye hay.»

21

Məvəlay wu a Mbəlom tə dərəv nəte eye

Mata 12.41-44

† 20:28 Bazlam mapala eye masulo eye 25.5-6.

‡ 20:37 Madayaw abəra ma Ezipt 3.6.

§ 20:43 Dames hay 110.1.

¹ Ma dɛba eye, Yesu a zɛba ka bo bɛra dɛre na, a ngatay a ndo i zlele hay ta piye suloy a wu mɛpe suloy mɛ gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom.

² Yesu a ngatay a madakway i ngwas wuray mɛtawak eye, a ye naha a pa a dɛma kobo sulo dɛrmak.

³ Yesu a gwadɛtɛy: «Sɛrum ha madakway i ngwas nakay na, kɛ vɛl dala haladzay a ze i ndo hay tebiye.

⁴ Hɛrwi ndo mekelɛɲ eye hay tɛ vɛl na, abɛra ka siye. A gatay mɛ gɛr sa bay. Ane tuk na, madakway i ngwas nakay mɛtawak eye na, a vɛl ha tebiye, siye andaya sa bay.»

Yesu a da ha ta mbɛzliye gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom

Mata 24.1-2; Markus 13.1-2

⁵ Ndo mekelɛɲ eye hay tɛ tsik ka gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom. Tɛ gwadɛ: «Gay nakay na, a le. Kwar neheye ta dɛzl ha aye na, tɛ le. Ada wu neheye tɛ vɛlay a Mbɛlom aye, tɛ le.»

Ane tuk na, Yesu a gwadɛtɛy:

⁶ «Wu nakɛ faya ka zɛbumeye faya aye na, pat mekelɛɲ eye na, ka ngatumeye a kwar kwa nɛte ka gɛr i kwar ngɛd bay. Ta mbɛzliye ha hele hele.»

Ngodgor i mandɛve i mɛndzibɛra

Mata 24.3-14; Markus 13.3-13

⁷ Ndo niye hay ka tɛv eye niye ta tsɛtsah faya, tɛ gwadɛy: «Miter, wu neheye ka tsik aye ta giye bo na, kɛday? Ngodgor waray nakɛ nɛmaa sariye ha na, wu neheye tebiye ta ndisleweye aye?»

⁸ Yesu a mbɛdɛtɛy faya, a gwadɛtɛy: «Gum metsehe lele! Ndɛray mɛ sɛpat kurom bay. Hɛrwi ndo hay haladzay ta deyeweye ta mɛzele ga. Kwa way ma gwadiye: “Nɛɲ na, Kɛriste, hɛlay eye kɛ ndislew!” Ane tuk na, kɛ pumatay bɛzay bay.

⁹ Ka tsɛnum ndo hay faya ta giye vɛram ta ndo neheye ta niye dɛre a bo aye na, kɛ dzɛdzarum bay. Wu neheye na, kutoɲ ta ndisleweye tɛday. Ane tuk na, niye na, mandɛve i mɛndzibɛra zuk bay.»

¹⁰ Yesu a gwadɛtɛy sa: «Slala ngɛd ta giye vɛram ta slala nɛngɛd, bɛy ta bɛy ta giye vɛram.

¹¹ Dala ma ɛliye, ada mandɛrzlɛɲ ma giye, dɛvats i magɛdama haladzay ma gat-eye a ndo hay ma gama hay wal wal. Wu neheye a ge masuwayɛɲ eye tɛ wu mekelɛɲ eye hay wal wal ma dzɛdzariye tay ha ndo hay, ta ta deyeweye mɛ mbɛlom.

¹² «Ane tuk na, wu niye hay ta deyeweye na, ta gakumeye dɛretsɛtseh. Ta gɛsiye kurom a gay i maɲuwule me, ta gakumeye sariya ada ta dɛrɛzliye fakuma a gay i dangay. Ta gɛsiye kurom, ta diye kurom ha kame i bɛy hay ada kame i ndo mɛlɛve dala hay hɛrwi ga.

¹³ Niye na, hɛlay eye i kurom mɛhɛle mbɛl i gɛr ga tuk.

¹⁴ Pat eye kɛ ndislew na, gɛsum dɛrev lele. Kɛ dzɛdzarum mɛ dɛrev kurom anɛke na: “Mata mbɛdɛ famaya abɛra me way?” na, kɛ dzalum bay.

¹⁵ Nɛɲ eye na dɛkumeye ha bazlam nakɛ ka tsikumeye ada ndaraw nakɛ kwa ndo mɛne dɛre kurom hay ta sliye faya mɛdɛdɛ kurom ha ta sariya bay aye.

¹⁶ «Kwa bɛba kurom hay ta may kurom hay ta giye fakuma dɛf. Malamar kurom hay, wurɛbɛba kurom hay ta dzam kurom hay ta giye fakuma dɛf. Ta gɛsiye kurom ada ta gakumeye sariya i mɛdahaɲ a siye hay haladzay mɛ walaɲ kurom.

¹⁷ Ndo hay tebiye ta nakumeye dɛre hɛrwi ga.

¹⁸ Ane tuk na, sɛrum ha na, mɛkwets i gɛr kurom kwa nɛte ma dziye bay.

¹⁹ Gum gɛdaɲ lele. Ka ta mbɛlumeye ha mɛsɛfɛre kurom hay na, andza niye.»

Ta mbɛzliye ha Zerozelem

Mata 24.15-21; Markus 13.14-19

²⁰ «Tadɛ ka ngatumeye a vɛram kɛ lɛtsew, ta lawara Zerozelem na, sɛrum ha mazlambar ta mbɛzliye ha bɛse tuk.

²¹ Ndo neheye ka dala i Yahuda aye, ta ngatay a wu niye na, tɛ hway a mahɛmba hay. Ndo neheye nɛteye ma wuzlah gay i Zerozelem aye na, tɛ hwayaw abɛra mɛ dɛma dɛrɛɲ ada ndo neheye mɛ gɛma aye na, tɛ hway a wuzlah gay bay.

²² «Hɛrwi pat eye niye na, pat nakɛ Mbɛlom ma giye sariya ngay aye tuk. Niye na, andza nakɛ ndo i maslɛɲ hay ta tsik faya mɛ Derewel i Mbɛlom ma ta giye bo aye.

²³ Pat eye niye na, dɛretsɛtseh wene wene eye na, ka gɛr i ngwas neheye tɛ bo sulo aye ada ka ngwas neheye faya ta vɛlateye wah a wawa tay hay aye! Ayaw! Ndo i gɛma neheye ta ta siye dɛretsɛtseh haladzay hɛrwi Mbɛlom ma ta gateye dɛretsɛtseh.

²⁴ Ndo niye hay tɛ sɛr Mbɛlom bay aye siye hay ta kɛdiye tay ha ta maslalam. Siye hay ta gɛsiye tay ha beke eye hay, ta diye tay ha a gɛma hay wal wal. Ndo neheye tɛ sɛr Mbɛlom bay aye ta deyeweye, ta mbɛzliye ha Zerozelem hele hele. Ta ndziye mɛ dɛma na, hus ahɛl tay nakɛ ka ndɛv aye.»

Madayaw i Wawa i Ndo

Mata 24.29-31; Markus 13.24-27

²⁵ Yesu a gwadɛtɛy sa: «Pat eye niye wu niye hay ta dazlay na, ka pat, ka kiye, ka wurzla hay, wu mɛge masuwayɛɲ wal wal ta bɛziye ha bo. Ma ta giye na, andza mɛtasl nakɛ a vɛzl haladzay vɛvɛva a ɛl ha dɛlov i yam wekit wekit aye. Ndo i mɛndzibɛra hay tebiye ta dzɛdzariye, ma vɛlateye mɛdzal gɛr.

²⁶ Ndo hay haladzay ta ta mætiye tæ zluwer i wu niye hay. Andza niye wu neheye gædan eye ka magærmælom aye ta bæliye haladzay.

²⁷ «Ma dæba eye na, ndo hay ta ngetenjeje a neŋ Wawa i Ndo na deyeweje ma pazlay ta gædan ada ta mæzlaḅ eye haladzay.

²⁸ Aza ka ŋgatumay a wu niye hay ta dazlay mændislew na, lævum bo lele ada zlum gær kurom ka mbælom, hærwī Mbælom ma ta tæmiye kurom ha bæse tuk.»

Dzeke i gurov

Mata 24.32-35; Markus 13.28-31

²⁹ Yesu a tsikatay dzeke sa, a gwadatay: «Zæbum ka gurov ada ka dærizl i gærdaf hay tebiye kwa!

³⁰ Ka ŋgatumatay ta gægar ha ka bo abæra slambah hay ada ta dazlay a maḅuḅe na, ka særum ha gwaduvay kæ ge, mazlambar yam ma piye bæḅaw!

³¹ Andza niye ka ŋgatumay a wu neheye ta ndislew na, særum ha Bøy i Mbælom neŋgeje bæse ta nækurom.

³² «Neŋ faya na gwadækumeye: Særum ha na, wu nakay tebiye ma giye bo na, ndo neheye anæke aye ta mæt zuk bay.

³³ Magærmælom ta dala ta dziye, bazlam ga na, daḅa ma dziye bay.»

Gumay metsehe a bo kurom

³⁴ «Gumay metsehe a bo kurom. Kæ gærumay ha dærev kurom a wu mæse bay, kæ kwayum bay ada kæ vælumay ha mædzal gær kurom a wu i mændzibæra bay. Ka gumeye metsehe a bo kurom na, hærwī ada sariya i Mbælom mâ ndzakum a gær hæf bay.

³⁵ Hærwī pat eye ma deyeweje na, ndo hay tebiye ka mændzibæra ta særiye ka bo bay. Ma mbæzliye tay ha tæḅæts andza bælay nakæ a mbæzl wu aye.

³⁶ Ndzum tsezlezleŋje, dūwulumay me a Mbælom pat pat. Ka gum andza niye na, ka hutumeye gædan ka mæsæmay naha a wu neheye tebiye ta ndzakumeye a gær aye. Andza niye ka mbumeye faya mælætse ka tæv ga, neŋ Wawa i Ndo.»

³⁷ Ta hæpat na, Yesu a tætikawa tay ha ndo hay ma dalamætagay i gay i mæḅæslay ha gær a Mbælom, ta huwa na, a yawa mata hæne ma tsaholok nakæ tæ zalay Mahæmba i Tetæḅæz aye.

³⁸ Pærik i mekedæ na, ndo hay ti yawa a gay i mæḅæslay ha gær a Mbælom mata pay zlæm a matætike i Yesu.

22

Yudas a ge ḅaf ka Yesu

Mata 26.1-5,14-16; Markus 14.1-2,10-11; Yuhana 11.45-53

¹ Magurlom nakæ tæ zalay magurlom i Pak aye na, mazlambar ta hatsiye. Ahæl i magurlom tay niye na, tæ ndayawa wu mænday tay nakæ tæ zalay «peŋ» aye na, gæḅe faya bay.

² A hælay i magurlom eye niye na, bagwar hay i ndo neheye tæ vælaway wu a Mbælom aye ta ndo neheye tæ dzaŋgawa bazlam i Mbælom mapala eye aye ta pæla tsæved ka mækæḅe na Yesu. Ane tuk na, ta dzædzar ta ndo hay.

³ Fakalaw a fælækway a bo a Yudas nakæ tæ zalay Iskariyot aye. Neŋgeje na, næte mæ walaŋ i gawla i Yesu niye hay kuro gær eye sulo, aye.

⁴ Yudas a hæł bo a ye ka tæv i bagwar hay i ndo neheye tæ vælaway wu a Mbælom aye ada ka tæv i bagwar i sidzew neheye ta tsæpawa gay i mæḅæslay ha gær a Mbælom aye. A ye na, hærwī mapæle tsæved ka mæge ḅaf ka Yesu.

⁵ A yatay a gær a ndo niye hay haladzay, tæ gwaday: «Næmaa vælakeye dala.»

⁶ Yudas a tsæne andza niye na, a tæma bazlam tay niye. Tsa na, a maw abæra ka tæv tay, a ye a pæla wewer ada hælay nakæ lele eye hærwī mæge ḅaf ka Yesu ndo hay ta særiye faya bay aye.

Yesu ta gawla ŋgay hay, tæ ge magurlom i Pak

Mata 26.17-25; Markus 14.12-21; Yuhana 13.21-30

⁷ Yaw! Ahæl nakæ tæ ndayawa wu mænday nakæ gæḅe faya bay aye na, pat i mækæḅe tæḅaŋ hærwī mæde wu mænday i Pak aye kæ husaw tuk.

⁸ Yesu a slær Piyer ta Yuhana, a gwadatay: «Dum ta dumakway wu mænday i magurlom i Pak nakæ ka ndayakweye.»

⁹ Piyer ta Yuhana ta tsætsah faya, tæ gwaday: «A saka næmaaḅ daka ḅaf na, ka waray?»

¹⁰ Yesu a mbæḅatay faya, a gwadatay: «Tsænum lele! Taḅe faya ka deyumeye, ka ndislum a wuzlahgæma na, ka ndzumeye a gær a ndo faya ma zliye yam ta gæzla aye. Pumay bæzay hus a gay nakæ ma fælækwiye a ḅæma aye,

¹¹ ada gwadumay a ndo i gay niye: “Miter a tsætsah fakaya, a gwadaka: Gay nakæ næmaaḅ ndiye wu mænday i magurlom i Pak ta gawla ga hay aye na, mæŋgay?”

¹² Ka tsætsahum andza niye na, ma ḅakumeye faya ka gay nakæ ka gær i gay nengeḅ aye. Hud i gay niye na, bagwar eye. Wu hay malæva bo eye mæ ḅæma. Ka dumeye wu mænday i magurlom i Pak na, mæ ḅæma.»

¹³ Gawla i Yesu niye hay sulo eye tæ hæł bo ti ye. Ti ye naha na, tæ ndzay a gær andza nakæ Yesu a tsikatay aye. Tsa na, tæ da wu mænday i Pak mæ ḅæma.

Wu mænday i Bøy Maduweŋ

Mata 26.26-30; Markus 14.22-26; 1 Ko-riŋte hay 11.23-25

¹⁴ Hələy i mände wu mənday niye a sla na, Yesu ta ndo i maslan ɲgay hay ti ye naha, tə ndza hərwi mände wu mənday.

¹⁵ A gwadatay: «Na ta giye dəretsətseh na, a seɲ haladzay mände wu mənday i magur-lom i Pak nakay tage nəkurom təday.

¹⁶ Ayaw! Neɲ faya na tsikakumeye, dāda na ta ndiye wu mənday nakay sa bay hus a pat nakə dedek ɲgay eye ma giye bo ma Bəy i Mbəlom aye.»

¹⁷ Ma dāba eye na, a zla gəvet, a rah ha ta wu məsay. A gay naha sisəe a Mbəlom. Tsa na, a gwad: «Zlum gəvet nakay ada kâ sum wu məsay nakay mə dāma aye.

¹⁸ Neɲ faya na tsikakumeye, na ta siye wu məse nakay sa bay ka madazlay anəke hus a pat nakə Bəy i Mbəlom ma deyeweye aye.»

¹⁹ Tsa na, a zla peɲ, a gay naha sisəe a Mbəlom. Ma dāba eye na, a ɲgəna ha peɲ niye, a vələtay a gawla ɲgay hay, a gwadatay: «Nakay na, bo ga, mavəla eye hərwi kurom. Gum ha andza nakay huya hərwi ada kâ dzalum ha ka neɲ.»

²⁰ Ma dāba i mände wu mənday niye na, a zla gəvet, a gwadətay: «Wu məse nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye dzam ta ndo hay aye. Ta mbədiye ha na, hərwi kurom.

²¹ Ane tuk na, zəbum ndo nakə ma giye fağaya daf aye na, faya ka ndayakweye wu mənday dziye.

²² Neɲ Wawa i Ndo na mətiye andza nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye. Ane tuk na, dəretsətseh ka gər i ndo nakə ma giye fağaya daf aye.»

²³ Gawla ɲgay hay tə tsəne andza niye na, ta dazlay a matsətsehe ka bo mə walaɲ tay, tə gwad: «Way nakə mata ge andza niye mə walaɲ kway na, way?»

Bagwar eye na, way?

²⁴ Ma dāba eye na, gawla i Yesu hay ta dazlay məkədə wuway mə walaɲ tay haladzay, tə gwad: «Way nakə mə walaɲ kway nakay neɲgeye bagwar eye na, way?»

²⁵ Yesu a gwadatay: «Bəy bagwar eye i gəma hay faya ta ləviye bəy hay. Ndo neheye gədaɲ tay andaya aye na, a satay dzam ta ndo hay.

²⁶ Ane tuk na, nəkurom na, kâ gum andza nəteye təbey! Duh na, ndo nakə bagwar eye na, mə təra andza wawa eye tsekweɲ ada ndo nakə mə ləviye ndo hay aye na, mə təra ndo i məsler.

²⁷ «Ayaw! Bagwar eye na, way tuk? Ndo nakə neɲgeye mandza eye ta geye məsler ka həlay aye tsukudu ndo məge məsler ba? Bagwar eye na, ndo nakə ta geye məsler aye bədaw? Andza niye, neɲ nakay anaj mə walaɲ kurom anəke aye, neɲ na, andza ndo i məsler.

²⁸ «Nəkurom na, ka ndzum ka təv ga. Ka zlum ɲgatay ma wuzlah i dəretsətseh nakə tə geɲ aye haladzay.

²⁹ Neɲ bəbay na, na vələkumeye Bəy i Mbəlom andza bəba ga Mbəlom nakə a vələɲ aye.

³⁰ Ka ndayumeye ada ka sumeye wu məsay tage neɲ ma Bəy ga, ada ka ta ndzum-eye ka təv mändze i bəy hərwi məge sariya ka gwala i İsrayel neheye kuro gər eye sulo aye.»

Piyer ma gwadiye: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.31-35; Markus 14.27-31; Yuhana 13.36-38

³¹ Yesu a gwadətay a Simoɲ Piyer: «Simoɲ, Simoɲ tsəne! Fakalaw kə huta gədaɲ məbəle kurom ha, ma həviye kurom andza məhəve daw nakə ta həvawa hərwi maɲgəne tay ha ka bo abəra ta dzəndzar aye.

³² Ane tuk na, neɲ na dūwulay me a Mbəlom hərwi yak. Na dūwulay me a Mbəlom na, hərwi ada mədzal gər yak ka neɲ mə ge bəle bay. Ka tsətsah məpəse me na, vələtay gədaɲ a malamar yak hay.»

³³ Piyer a gwadətay: «Bəy Maduweɲ, neɲ na, maləva bo eye kwa mede a dangay ka deye-meye salamay. Kwa məməte, ka mətameye salamay!»

³⁴ Yesu a mbəday faya, a gwadətay: «Ka tsik na, dedek ɲgway daw Piyer. Tsəne! Na tsikakeye, bəgom nakay dzagulok ma ta zlahiye na, bə ka gwad sik mahkar ka sər neɲ bay.»

Mələve bo ta suloy ada ta maslalam

³⁵ Yesu a gwadətay a gawla ɲgay hay sa: «Ahəl niye na slər kurom ha ze dala, ze gwezem, ze tahərak mə sik na, wuray kə kətsakum daw?»

Ta mbəday faya: «Wuray kwa tsekweɲ kə kətsamay bay.»

³⁶ Yesu a gwadətay: «Anəke dūh na, ndo nakə suloy ɲgay andaya aye na, mə həl. Ndo nakə gwezem ɲgay andaya aye na, mə zla dərmak. Ada ndo nakə maslalam ɲgay andaya bay aye na, mə səkəm ha rəkwat ɲgay ada mə səkəm maslalam.

³⁷ Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Neɲgeye na, ndo hay tə pasla na a walaɲ i ndo i məkədə ndo hay.*» Na tsikakumeye: Wu nakə Derewel i Mbəlom a tsik aye na, ma giye bo tebiye.»

³⁸ Gawla ɲgay hay tə gwadətay: «Bəy Maduweɲ, maslalam hay anaj sulo.»

Yesu a mbədatay faya, a gwadətay: «Niye na, dā kə sla.»

Yesu a ye mata dūwulay me a Mbəlom ma tsaɦolok i tetədəz

Mata 26.36-46; Markus 14.32-42

* 22:37 Ezay 53.12.

³⁹ Ma dāba aye na, Yesu a ye abāra ka tāv niye, a ye a tsal a Mahamba i Tetādēz andza nakə a gawa ha aye. Gawla ŋgay hay tə pay bəzay.

⁴⁰ Tə ndisl naha a dēma na, Yesu a gwadatay: «Duwulumay me a Mbəlom hərwi ada kâ dādum a masəpete i Fakalaw bay.»

⁴¹ Tsa na, a gər tay ha gawla ŋgay hay. A ye abāra ka tāv tay əzad dāren tsekweŋ tsa. A ye naha a dək w gurmets ka dala, a duwulay me a Mbəlom,

⁴² a gwad: «Bəba, tadə ka wudā na, zla fagaya abāra daretətseh nakay na siye tey! Ane tuk na, ge na, andza nakə a saka aye bəna, andza nakə a seŋ a neŋ aye bay.»

[
⁴³ Tsa na, gawla i Mbəlom a mbəzlaw mə mbəlom, a yaw a bəzay ha bo hərwi məvəlay gədan.]

⁴⁴ Yesu a dzədzar, mədzal gər ŋgay a mbədə haladzay. A duwulay me a Mbəlom ta gədan sa. Merəbe nakə faya aye na, a tər andza bambaz nakə a tək w ka dala təluk təluk aye.]

⁴⁵ A ndəv ha madu wulay me a Mbəlom na, a mbədə gər ka tāv i gawla ŋgay hay. A ye naha a ndzatay a gər na, nəteye mandzahəra eye. Madagər a gatay hərwi dārev a ndalatay.

⁴⁶ A gwadatay: «Lətsum, duwulumay me a Mbəlom hərwi ada kâ dādum a masəpete i Fakalaw bay.»

Tə gəs na Yesu

Mata 26.47-56; Markus 14.43-50; Yuhana 18.3-11

⁴⁷ Ahəl nakə Yesu faya ma tsikiye me mba aye na, ndo hay haladzay ti ye naha. Maa ndzatay naha kame na, Yudas nengeye nakə nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay kuro gər eye sulo aye. A ye naha bəse ka tāv i Yesu hərwi məgase na ka bo təmbolok təmbolok.

⁴⁸ Ane tuk na, Yesu a gwadāy: «Yudas, ka giye daf ka neŋ Wawa i Ndo na, ta məgase ga ka bo təmbolok təmbolok dāw?»

⁴⁹ Gawla i Yesu hay tə ŋgatay a wu niye hay faya ma giye bo andza niye na, ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Bəy Maduweŋ, nəmaa watsa tay ta maslalam dāw?»

⁵⁰ Tsa na, ndo nəte mə walaŋ tay a fay a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom, a dəsay na zləm i həlay i mənday fats ka dala.

⁵¹ Ane tuk na, Yesu a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Gərūm tay ha, niye na, dā.»

Tsa na, a lamay a zləm i ndo niye, a paha suwud suwud.

⁵² Tsa na, Yesu a tsikatay a bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, a bagwar hay i ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hay ada a madugula i Yahuda niye hay ti ye naha faya mata gəse na aye, a gwadatay: «Ka yumaw fagaya ta maslalam

kurom hay ada ta sakwal kurom andza ta gəsiye ndo i makal dāw?

⁵³ Ada pat pat ka ndzawakwa ka bo dziye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, ka pəlum tsəved məgəse ga bay. Ane tuk na, i kurom na, həlay eye kə sla tuk, ada həlay i ndo nakə ma ləvonj aye ma bəziye ha gədanj ŋgay.»

Piyer a gwad: «Na sər Yesu bay»

Mata 26.57-58,69-75; Markus 14.53-54,66-72; Yuhana 18.12-18,25-27

⁵⁴ Tə gəs na Yesu, ti ye ha a gay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. Piyer na, a patay naha bəzay ma dāba dārenj.

⁵⁵ Ma dalamətagay i gay niye na, ta vat ako ma wuzlah eye. Ndo hay nəteye mandza eye ka ako eye niye. Piyer a ye naha a ndza ka tāv tay dərma.

⁵⁶ Ŋgwas wuray andaya a gawa məsler mə gay eye niye a ŋgatay a Piyer mandza eye ka ako. A zəba faya, a ndazl na Piyer lele. Tsa na, a gwad: «Nəkar dərma na, ndo i Yesu.»

⁵⁷ Ane tuk na, Piyer a mbədəy faya a ŋgwas niye, a gwadāy: «A'ay! Na sər na bay!»

⁵⁸ Məndze tsekweŋ na, ndo mekelənj eye a ŋgatay a Piyer, a gwadāy: «Nəkar dərma na, nəte mə walaŋ i gawla i Yesu hay!»

Piyer a gwadāy a ndo niye: «A'ay! Neŋ na mə walaŋ tay bay.»

⁵⁹ A ndza ma dāba eye tsekweŋ mazlambar bəre nəte na, ndo mekelənj eye a tsik sa, a gwad: «Ta dedək ndo nakay na, tə ndzawa tə Yesu dərma! Sa tsa na, nengeye ndo i Galile hay.»

⁶⁰ Ane tuk na, Piyer a mbədəy faya, a gwadāy: «A saka məgwedə mey na, na sər bay.»

Kwayanŋa ahəl nakə faya ma tsikiye me mba aye na, dzagulok a zlahā.

⁶¹ Bəy Maduweŋ a mbədə bo, a ndazl naha Piyer nduzle a dāre. Tsa na, wu nakə Yesu a tsikay a Piyer aye na, a mayaw a gər tuk. A gwadāy na: «Bəgom dzagulok ma ta zlahiye na, ba ka gwad sik mahkar ka sər neŋ bay.»

⁶² Tsa na, Piyer a yaw abāra na dalamətagay, a tuwa tsiduk tsiduk.

Ndo hay tə ŋgwas ka Yesu

Mata 26.67-68; Markus 14.65

⁶³ Ndo neheye ta tsəpawa Yesu aye, tə ŋgwasawa ka Yesu ada tə kədāwa na.

⁶⁴ Tə mbuzaway na dāre ada ta tsətsahawa faya, tə gwadāy: «Nəkar na, Kəriste ba! Tsikamay, maa faka na, way?»

⁶⁵ Ada tə tsikaway wu siye hay haladzay hərwi mətsadāy a Yesu.

Yesu kame i madugula i Yahuda hay

Mata 26.59-66; Markus 14.55-64; Yuhana 18.19-24

⁶⁶ Dāre a tsadā na, madugula i Yahuda hay, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway

wu a Mbəlom aye ta ndo mədzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye hay tə haya ḡar. Tsa na, ti ye ha Yesu kame i sariya tay.

⁶⁷ Ti ye naha ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Nəkar na, Kəriste daw? Tsikamay tey!»

Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Kwa tadə na tsikakum bəbay na, ka təmuneyeye bay,

⁶⁸ ada tadə na tsətsah fakuma na, ka mbədumeneyeye faya bay.

⁶⁹ Ane tuk na, sərūm ha kwa anəke Wawa i Ndo ma ndziye tə həlay i mənday i Mbəlom ḡadan eye.»

⁷⁰ Tsa na, nəteye niye tebiye tə gwadāy: «Azlakwa nəkar na, Wawa i Mbəlom daw?»

Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Bo kurom eye ka gwadum neŋ neŋgeye.»

⁷¹ Tə tsəne andza niye na, tə gwad: «Ka pəlakweye na, sa mey. Ba bo kway eye ka tsənakwa wu neheye a tsik tə bazlam ŋgay aye.»

23

Ti ye ha Yesu kame i Pilat ada kame i Herod

Mata 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Yuhana 18.28-38

¹ Ma dāba eye na, ndo niye hay tebiye tə lətse, ti ye ha Yesu a gay i Pilat.

² Tə ndisl naha a dəma na, ta dazlay a mədəse parasay ka Yesu haladzay, tə gwad: «Nəmaa ndzay a ḡar a ndo nakay na, faya ma tsəviye tay ha ndo may hay a pesl. A gwadatay na: “Kā vəlūmay dzanḡal a bəy i Roma bay” ada a gwad neŋgeye Kəriste, bəy bagwar eye.»

³ Pilat a tsətsah ka Yesu, a gwadāy: «Nəkar na, bəy i Yahuda hay dedek daw?»

Yesu a mbəday faya, a gwadāy: «Nəkar ka tsik seḡey.»

⁴ Pilat a gwadatay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ada a ndo hay tebiye: «Neŋ na, na huta mənese nakə ma ḡəsiye na ndo nakay a sariya aye na, na huta bay.»

⁵ Ane tuk na, ndo hay tebiye tə gwadāy ta magala: «Faya ma tsəviye tay ha ndo hay tə matəlike ŋgay nakə a tətikawatay aye. A dazlay məḡe andza niye na, ka dala i Galile. A həhal ha ka dala i Yahuda tebiye ada kə ya ahaya kanəŋ anəke a Zerozelem sa.»

⁶ Pilat a tsəne bazlam tay niye na, a tsətsah, a gwad: «Ndo nakay na, ndo i Galile daw?»

⁷ Tə gwadāy faya: «Yesu na, ndo i Galile.» Azlakwa maa ləva Galile na, bəy nakə tə zalay Herod aye. Pat eye niye na, neŋgeye andaya ma Zerozelem. Tsa na, Pilat a gwadatay: «Dum ha Yesu ka təv i Herod.»

⁸ Herod a ŋgatay a Yesu na, dərev ŋgay a ŋwasa haladzay. Kə tsəne ndo hay tə

tsikawa ka Yesu ada a say mənḡatay a Yesu na, kwa anəke bay. A say na, Yesu mā gay masuwayan ka təv ŋgay.

⁹ A tsətsah wu hay haladzay ka Yesu. Ane tuk na, Yesu ka mbəday faya wuray kwa tsekweŋ bay.

¹⁰ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ta ndo mədzanḡawa bazlam i Mbəlom mapala eye, ta ye naha dərma. Tə dəs parasay ka Yesu haladzay ta ḡadan.

¹¹ Herod ta sidzew ŋgay hay tə tsəne andza niye na, tə tsaday a Yesu ada tə ŋgwasa faya haladzay. Tə pa faya peteked nakə a le haladzay aye. Tsa na, tə ma ha a gay i Pilat.

¹² Kurre na, Herod ta Pilat na, ta wuda bo bay, tə naye dəre a bo. Pat eye niye na, ta tərā ta dzam eye tuk.

Mata 27.15-26; Markus 15.6-15; Yuhana 18.39-19.16

¹³ Ma dāba eye na, Pilat a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, a bəy i dala hay ta ndo i ḡəma hay tebiye.

¹⁴ A gwadatay: «Ka ḡəsumenew ndo nakay ka gwadum na, faya ma tsəviye tay ha ndo hay a pesl ba! Ada na tsətsah faya bazlam, ane tuk na, na huta faya mənese nakə ma ḡəsiye na ta sariya aye bay. Ka dəsūm faya parasay.

¹⁵ Herod Anḡipas bəbay kə huta faya mənese bay, hərwi niye kə makwaya ahaya kway. Ndo nakay na, kə ge wuray kwa tsekweŋ nakə məkədə na aye bay.

¹⁶ Hərwi niye, na ndəbiye na ta mandalaḡa ada na ḡəriye ha.»

[
¹⁷ Ka viye ka viye na, Pilat a ḡərawatay ha ndo abəra ma danḡay nəte hərwi magurlom i Pak.]

¹⁸ Andza niye ndo hay tə tsəne bazlam i Pilat niye na, tə pa bo ka mawude ta ḡadan, nəteye tebiye tə gwad: «Kəd na ndo nakay, ḡəramay ha na, Barabas!»

¹⁹ Barabas na, tə ḡas na hərwi a kəd ndo ahəl nakə tə ge magazləḡa ma wuzlahḡəma aye.

²⁰ A say a Pilat məḡər ha Yesu. A tsikatay a ndo niye hay sa.

²¹ Ndo niye hay tebiye ta wuda, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləmbada eye! Dar na ka mayako mazləmbada eye!»

²² Pilat a gwadatay mamahkar eye sa: «Neŋgeye a ge na, mənese waray? Neŋ na, na huta faya mənese nakə məkədə na aye na, na huta bay. Hərwi niye, na ndəbiye na ta mandalaḡa na, ada na ḡəriye ha.»

²³ Ane tuk na, ndo hay tə tsəne andza niye na, ta səkah ha mawude haladzay ta ḡadan, tə gwad: «Dar na ka mayako mazləmbada eye!» Tsiy mawude tay niye a gay zləm a Pilat.

²⁴ Tsa na, a tãma andza i ndo hay nakã a satay aye.

²⁵ A gëratay ha Barabas andza nakã a satay aye. Azlakwa ðuh Barabas tã gãs na a ðangay na, hãrwi a kãd ndo ahãl nakã tã ge magazãga ta ndo i Roma hay aye.

Yesu na, Pilat a vëlatay ha a ndo hay, a gwadãtay: «Gumay wu nakã andza a sakum mægay aye!»

Ti ye ha Yesu mata kãdã na

Mata 27.32-44; Markus 15.21-32; Yuhana 19.17-27

²⁶ Ahãl nakã faya ta diye ha Yesu ka tãv nakã ta kãdiye na mã ðãma aye na, tã dza gër ka tsãvedãta ndoweye andaya tã zalay Simon a maw abãra mã pesl. Nengëye na, ndo i gãma i Siren. Sidzew hay tã gãs na tã gay kutoŋ ka mãzle mayako niye mazlãmbadã eye hãrwi ada mã zla naha ma ðãba i Yesu.

²⁷ Ndo hay haladzay tã pay bãzay a Yesu. Ngwas hay haladzay faya ta tuwiye hãrwi ngay.

²⁸ Yesu a mbãdã bo ka tãv i ngwas niye hay faya ta tuwiye, a gwadãtay: «A nãkurom ngwas i Zerozelem hay, kã tuwum hãrwi ga bay. Ðuh na, tuwum hãrwi bo kurom ada hãrwi wawa kurom hay.

²⁹ Hãrwi hãlay eye ma deyeweye, ta gwadiye: «Mãngwese ka gër i ngwas neheye ðadã ta wa bay aye ada neheye ðadã wawa kã sa wah tay bay aye!»

³⁰ Ndo hay ta gwadëye a mahãmba hay: «Amboh mbãzlaw famaya tey!» Ada ta gwadëye a tsaholok hay: «Amboh ngaha may tey!»*

³¹ Ayaw! Ta gay wu nakay andza nakay a mayako ngãdiz eye na, ada mayako makula eye na, ma giye na, kãkay?»

³² Ti ye ha Yesu ka tãv nakã ta kãdiye na aye na, ta gãs naha ndo wuray hay sulo tã ge mãnese hãrwi madar tay ha ka mayako tage Yesu dziye.

³³ Tã ndisl naha ka tãv niye tã zalay Tãv i Mãtasl i Gër aye. Sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazlãmbadã eye na, ka tãv eye niye. Ta dar tay ha ndo niye hay sulo tã ge mãnese aye ðãrmak, nãte tã hãlay i mãnday, nenjged tã hãlay i gula.

³⁴ Yesu a gwad: «Bãba ga, pãsatay ha mãnese tay hãrwi wu nakã ta giye na, tã sãr bay.»

Sidzew hay tã ge tsakwal ka peteked ngay hãrwi mãsãre ha peteked mamãtsa eye na, a way. Tsa na, ta ngãna ha a bo peteked niye.

³⁵ Ndo hay tebiye nãteye ka tãv eye niye faya ta zãbiye ka Yesu. Bagwar i madugula i Yahuda hay tã ngwasa ka Yesu, tã gwad: «Nengëye na, kã tãma tay ha siye i ndo hay sa na, mã tãma ha bo ngay tey. Tadã kã ge

nengëye na, Kãriste, nengëye nakã Mbãlom a zla na aye na, mã tãma ha gër ngay tey.»

³⁶ Sidzew hay tã ngwasa ka Yesu ðãrmak, ta hãndzãd naha ka tãv ngay tã vëlay wuyë andaya guyakaka.

³⁷ Tã gwaday: «Kã ge nãkar bãy i Yahuda hay na, tãma ha bo yak aye tey!»

³⁸ Ka mayako niye mazlãmbadã eye na, ta law naha faya palalam wuray zal ka gër i Yesu, tã watsa: «Nakay na, bãy i Yahuda hay.»

³⁹ Ndo nãte mã walaŋ i ndo niye sulo tã ge mãnese, ta dar tay ka bo dziye tage Yesu aye a tsaday a Yesu. A gwaday: «Ka gwad nãkar na, Kãriste sa na, tãma ha gër yak ada kã tãma may ha tey!»

⁴⁰ Ane tuk na, ndo nenjed a may ha mãnese a gwaday: «Ka sãr Mbãlom tãbãdew? Nãkar anãke ta kãdiye kar andza nengëye ðãrmak.

⁴¹ Ane tuk na, i may ta kãd may na, tãdã bãna, ta kãdiye may ka wu nakã ka gama lele bay aye. Nengëye na, kã ge mãnese kwa tsekweŋ bay.»

⁴² Tsa na, a gwadãay a Yesu: «Pat nakã ka deyeweye andza bay bagwar eye na, kã mãtsa ga ha gër bay, dzala fagaya tey.»

⁴³ Yesu a mbãdãay faya, a gwaday: «Nen aye na tsikakeye: Sãr ha na, bãgom nakay ka ta ndzameye tã nãkar mã mbãlom.»

Mãmãte i Yesu

Mata 27.45-46; Markus 15.33-41; Yuhana 19.28-30

⁴⁴ Ma giye mazlambar magãrhãpat, lãvon a ge ka dala niye tebiye tekãdãgãm. A ge na, hus a bãre mahkar i huwa.

⁴⁵ Pat a ndãrmadã a tãv eye. Tsa na, peteked nakã a ngãna ha ka bo abãra gay i mãdãslay ha gër a Mbãlom sulo aye a nguradã tsãnjã ma wuzlah.

⁴⁶ Yesu a wuda ta magala kãlãrra, a gwad: «Bãba, na gër ha mãsãfãre ga a hãlay yak.†»

A tsik andza niye na, a mët tuk.

⁴⁷ Bagwar i sidzew i Roma hay a ngatay a wu niye a ge bo aye na, a zambadãay a Mbãlom, a gwad: «Ta dedek ndo nakay na, ndo lele eye.»

⁴⁸ Ndo neheye haladzay ti ye mata zãbaw faya aye, tã ngatay a wu nakã a ge bo aye na, a ndalatay haladzay, ti ye wu tay a mëttagay.

⁴⁹ Dzam i Yesu hay ta ngwas neheye tã payaw bãzay kwa abãra ma Galile aye nãteye malãtsa eye ðãren faya ta zãbiye ka wu nakã ma giye bo aye.

Tã pa na mãdahan i Yesu a tsãvay

Mata 27.57-61; Markus 15.42-47; Yuhana 19.38-42

⁵⁰ Ndowneye andaya tã zalay Yusuf. Nengëye ngwalak i ndo. Nengëye nãte mã walaŋ i ndo mãge sariya hay ðãrmak.

* 23:30 Oze 10.8. † 23:46 Dãmes hay 31.6.

⁵¹ Nengeye na, kə ndza ta nətēye ka mäge bəbəkək tay ada ka məsler tay niye tə ge aye na, kə ndza ta nətēye bay. Nengeye na, ndo i gəma i Arimate. Gəma eye niye ma dəma na, Yahuda hay. Nengeye faya ma həbiye Bəy i Mbəlom.

⁵² A ye a gay i Pilat. A ye naha a tsətsah faya tsəved ka məzle mədahaŋ i Yesu.

⁵³ Pilat a vəlay tsəved ka mədahaŋ i Yesu. Tsa na, a ye a mbəzla ahaya mədahaŋ i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye. A mbəkwa na mədahaŋ niye ta rəkwaŋ. A zla na a ye ha, a pa na a tsəvay nakə mala eye ka geseh aye. Tsəvay eye niye na, ta pa a dəma mədahaŋ dāda zuk bay.

⁵⁴ Pat eye niye na, pat i luma i dezele. Andza məgwede pat i mələve bo i pat i mazəzukw bo ada pat i mazəzukw bo ma dazleye.

⁵⁵ Ngwas neheye tə pay naha bəzay a Yesu kwa abəra ma Galile aye, ti ye ka bo dziye ta Yusufa. Ta zəba ka tsəvay ada ta zəba faya Yusufa a pa na mədahaŋ i Yesu na, kəkay.

⁵⁶ Tsa na, tə maw a mətəgay. Tə maw na, tə ləva ha bo tə mal ada tə wurdə hərwi mambəde ka mədahaŋ i Yesu. Ane tuk na, pat i mazəzukw bo na, ta zəzukw bo. Hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye a ge me mäge məsler pat i mazəzukw bo.

24

Yesu a lətsəw abəra ma tsəvay

Mata 28.1-10; Markus 16.1-8; Yuhana 20.1-10

¹ Pat i luma i sidzew pərik i mekedə na, ngwas niye hay ti ye ka me tsəvay. Tə zla mal tay niye hay tə ləva ha bo aye ka həlay.

² Tə ndisl naha na, tə ngatay a beber nakə ta dərəzl ha ka tsəvay aye mabədaŋgala eye faya abəra, madzaka eye dzakka ka tsakay aye.

³ Tə fələkwa a dəma na, ta ngatay a mədahaŋ i Bəy Maduweŋ Yesu bay.

⁴ Tə sər wu nakə ta dzaliye bay.

Kwayaŋŋa ndo hay sulo ti yaw dzərik kame tay ta bəzatay ha bo. Peteked tay hay ka bo na, a dəv haladzay.

⁵ Tə ngatay a ndo niye hay sulo aye na, ta dzədzar haladzay. Ta rəh gər tay hay ka dala rəhe rəhe.

Ndo niye hay sulo aye tə gwadatay: «Ka pəlumeye ndo nakə nengeye andaya tə dərə mə walaŋ i mədahaŋ hay na, hərwi mey?»

⁶ Nengeye andaya kənaŋ bay, kə lətsəw abəra ma mədahaŋ. Wu nakə a tsikakum ahal niye nengeye ma Galile mba aye na, mā makumaw a mədzal gər.

⁷ A gwad na: «Kutoŋ neŋ Wawa i Ndo na, tā vəlay ga ha a həlay i ndo i mezeleme hay. Ta dariye ga na, ka mayako mazləmbada

eye, ada kə həna sulo ma mamahkar eye na, na lətsəweye abəra ma mədahaŋ.»

⁸ Tə tsəne andza niye na, bazlam i Yesu niye a tsikawatay aye a matayaw a gər tuk.

⁹ Tsa na, ti ye abəra ka me tsəvay niye. Ti ye ta təkəratay labara niye a gawla i Yesu niye hay ta zəkaw kuro gər eye nətē aye ada a siye i ndo neheye tə paway bəzay a Yesu aye dərmaŋ.

¹⁰ Mə walaŋ i ngwas niye hay na, Mari nakə a yaw ma gəma i Magədala aye, Zan ta Mari may i Yakuba ada ngwas neheye nətēye ka bo dziye ta təkəratay labara i bazlam aye niye a ndo i maslaŋ i Yesu hay.

¹¹ Ane tuk na, ndo niye ta tsəne bazlam tay niye hay ta təkəratay aye na, ta təma bay, ta zəba faya andza bazlam i matərakahaŋ.

¹² Ane tuk na, Piyer a lətse a hway ka me tsəvay mata zəbaw. A ndisl naha ka me tsəvay na, a zəba dərə a tsəvay niye zərəd. A ngatay naha na, a rəkwaŋ nakə tə mbəkwa ha Yesu aye dəkdek. Tsa na, a mbəda gər a mətəgay. Wu niye a ge bo aye na, a gay hərbaḅəkka.

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ngay hay

Markus 16.12-13

¹³ Pat eye niye gawla i Yesu hay sulo mə walaŋ tay niye hay, tə həl bo ti ye a gəma nakə tə zalay Imayus aye. Gəma niye na, dərəŋ tsəfa ta Zerozelem. Tadə ka diye tə sik abəra ma Zerozelem na, ka giye ka tsəved bərə sulo.

¹⁴ Ahəl nakə faya ta diye na, faya ta tsikiye ka wu nakə a ge bo aye tebiye.

¹⁵ Ahəl nakə nətēye faya ta tsikiye me ada faya ta kədiye wuway ka gər i wu nakə a ge bo aye na, Yesu a yaw a həndzəd ka təv tay. Ti ye ka tsəved eye nətē.

¹⁶ Faya ta ngateye a Yesu ane tuk na, tə sər na bay hərwi wuye a gwadatay ta sər na bay.

¹⁷ Yesu a tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka tsikum na, ka gər i bazlam i mey?»

Tə tsəne andza niye na, tə lətse. Dərəv a ndalatay haladzay.

¹⁸ Ndo nətē mə walaŋ tay niye sulo aye na, məzele ngay Kəleyopas, a gwaday: «Wu nakə a ge bo ma məhəne neheye ka sər bay na, nəkər mbəlok eye ma Zerozelem kəla daw?»

¹⁹ A mbəday faya, a gwaday: «Maa ge mey?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Wu nakə a ge tə Yesu ndo i Nazeret aye na, ka tsəne təbədew? Nengeye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom. Məsler nakə a gawa aye tə bazlam nakə a tsikawa kame i Mbəlom ada kame i ndo aye hay na, ta gədaŋ eye

²⁰ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta bagwar kway hay tə gəs na. Tə vəlay ha a Pilat, a gay sariya i məkəde. Ma dəba aye na, ta dar na ka mayako mazləmbada eye.

²¹ Nəmaa dzala haḅe mə gər may na, nəmaa gwad mata tama tay ha İsrayel hay na, neŋgeye. Ane tuk na, zle ka wu neheye a ge bo aye, kə ge məhane mahkar bəgom.

²² Sa tsa na, siye i ŋwas neheye mə walaŋ may ta vəlamay madzdzere. Kə ma may ha hərḅaḅəkka. Hərwi ta wula pərek i mekedəe ka me tsəvay,

²³ ane tuk na, ta huta na mədahaŋ i Yesu bay. Ta mbədaw gər, tə maw ka təv may na, ta təkəramay, tə gwad gawla i Mbəlom hay ta bəzatay ha bo ada gawla i Mbəlom niye hay tə gwadətay na, Yesu andaya tə dère.

²⁴ Nəmaa tsəne andza niye na, siye i ndo mə walaŋ may hay ti ye ka me tsəvay sa. Ti ye, tə huta na, andza i ŋwas niye hay ta təkəramay aye. Ane tuk na, ta ŋgatay a Yesu bay.»

²⁵ Yesu a gwadətay: «Nəkurom ndo neh-eye metsehe andaya fakuma bay aye. Wu neheye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə da ha kurre na, a mbakum a mədzal gər kurom təbədew?

²⁶ Ka sərüm təbədew, Kəriste ma diye a bəy ŋgay na, ma giye dərətsətseh haladzay təday.»

²⁷ Tsa na, a datay ha wu nakə tə sik ka neŋgeye mə Derewel i Mbəlom aye tebiye. Ma dazlay mə dərewel i Musa ada mede ha hus a dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay.

²⁸ Ahəl nakə faya ta diye, tə ndisl bəse ta gəma nakə faya ta diye a dəma aye na, Yesu a ge andza ma zliye tsəved ŋgay.

²⁹ Ane tuk na, ndo niye hay tə gwadətay: «Kâ ye a təv eye bay, ndza tə nəmay. Hərwi dère faya ma gəsiye ada mazlambar həvad segey.» Tsa na, tə fələkwa a gay wuray, a ndza ta nəteye.

³⁰ Yesu a pa bo ka mənde wu mənday ta nəteye. A zla peŋ, a gay naha sisəe a Mbəlom. Tsa na, a ŋgənatay ha peŋ niye ada a vəlatay.

³¹ Kwayaŋŋa dère tay a həndək, tə sər na tuk. Ane tuk na, ta zəba dère na, neŋgeye andaya ka təv tay sa bay kə gər tay ha.

³² Tə gwad mə walaŋ tay: «Ahəl nakə faya ma dakway ha Derewel i Mbəlom ka tsəved aye na, wuye mə dèrev may andza ako!»

³³ Ndo niye sulo aye tə lətse kwayaŋŋa ta mbədə gər a Zerozelem. Tə ndisl naha a wuzlah gay na, tə ndzay a gər a gawla i Yesu neheye kuro gər eye nəte aye tə siye i ndo mekeleŋ eye hay nəteye mahaya gər eye.

³⁴ Ndo niye hay tə ŋgatay a ndo neh-eye sulo aye na, tə gwadətay: «Ta dedək Bəy Maduweŋ kway kə lətsew abəra ma mədahaŋ, Simoŋ kə ŋgatay!»

³⁵ Nəteye dərmaŋk ta təkəratay wu nakə a ge bo ta nəteye ka tsəved aye. Tə gwadətay: «Nəmaa ŋgatay a Yesu ada nəmaa sər na na, ahəl nakə a ŋgənamay peŋ aye.»

Yesu a bəzatay ha bo a gawla ŋgay hay kuro gər eye sulo

Mata 28.16-20; Markus 16.14-18; Yuhana 20.19-23; Məsler hay 1.6-8

³⁶ Ahəl nakə nəteye faya ta tsikiye me mba aye na, Yesu a yaw a walaŋ tay slekərtik. Tsa na, a gwadətay: «Zay mâ ndza fakuma!»

³⁷ Gawla ŋgay niye hay ta dzədzar, zluwer a gatay haladzay. Hərwi tə dzala ma giye na, manakasla.

³⁸ Ane tuk na, Yesu a gwadətay: «Ka dzədzarum andza niye na, hərwi mey? Ada ka dzalum mə gər kurom andza niye na, kemey?

³⁹ Zəbum ka həlay ga tə sik ga. Na gwad neŋ dedek ŋgway bədaw? Tətalum fagaya ada zəbum fagaya lele. Hərwi sərüm ha manakasla na, slo faya bay ada mətasl mə dəma andza neŋ nakə faya ka zəbumeye fagaya aye bay.»

⁴⁰ A tsikatay andza niye na, a bəzatay ha vavay nakə ka həlay ŋgay hay ada ka sik ŋgay hay.

⁴¹ Məŋgweŋe a rah a dèrev i gawla ŋgay niye hay ada a gatay hərḅaḅəkka. Ada huya ta dzala ha faya zuk bay. Tsa na, Yesu a tsətsəh fataya, a gwadətay: «Wu mənday andaya fakuma daw?»

⁴² Ti ye naha tə zlayaw siye i kələf mafəka eye nəte, tə vəlay.

⁴³ Yesu a təma kələf niye ada a həpəd kame tay.

Tsa na, a gwadətay:

⁴⁴ «Ahəl niye neŋ tə nəkurom mba aye na, na tsikakum, na gwadawakum: Wu nakə tə watsa ka gər ga mə dərewel i Musa, mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ada mə dərewel i Dəmes hay aye na, kutoŋ wu niye ma giye bo.»

⁴⁵ Tsa na, Yesu a həndəkətatay ha metsehe hərwi ada tə sər Derewel i Mbəlom.

⁴⁶ A gwadətay sa: «Wu nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye na, anaŋ; Kəriste na, ma ta giye dərətsətseh, ada məhəne sulo mamahkar eye na, ma lətseweye abəra ma mədahaŋ.

⁴⁷ Ada ma sləriye ndo hay ka mədatay ha bazlam i Mbəlom a slala i ndo i məndzibəra hay tebiye tə gər ha mezeleme hərwi ada Mbəlom mâ pasatay ha mənese tay hay. Tâ dazlay na, ma Zerozelem.

⁴⁸ Maa təra ndo i məhəle mbal i wu nakay ma giye bo tebiye na, nəkurom.

⁴⁹ Ada neŋ eye na slərəweye fakuma wu nakə Bəba a gwad ma vəlakumeye. Nəkurom na, ndzum ma wuzlah gay. Həbum gadəŋ i Mbəlom nakə ma vəlakumeye mə mbəlom aye.»

Yesu a tsal a mbəlom

Markus 16.19-20; Məsler hay 1.9-11

⁵⁰ Ma dɛba eye na, Yesu a hɛl gawla ɲgay hay abɛra ma gɛma niye, a ye tay ha a tɔv nakɛ bɛse ta gɛma i Betani aye. Mɛ dɛma na, a zla hɛlay ka mbɛlom. Tsa na, a pa fataya ɲgama.

⁵¹ Ahɛl nakɛ faya ma piye fataya ɲgama aye na, a ye fataya abɛra, a tsal ka tɔv i Mbɛlom.

⁵² Nɛteye na, tɛ dɛslay ha gɛr ada ta mbɛda gɛr a Zerozelem ta mɛɲgwese eye haladzay mɛ dɛrev tay.

⁵³ Ti yawa a gay i mɛdɛslay ha gɛr a Mbɛlom pat pat, ta zambadaway a Mbɛlom.

Ngwalak i bazlam nakə

Yuhana a watsa aye Məfələkwe

Ngwalak i bazlam nakay Yuhana a watsa na, hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mandza eye ma Siri kəgəbay ma Azi, ma Turki nakə anəke aye.

Wu nakə mawatsa eye mə dəma aye na, wal abəra ka Mata, ka Markus ada ka Luka. A vəlay məzla6 haladzay a bazlam neheye matsika eye ta dzeke ada a məsler i Yesu.

Madədo 1 ka 12 faya ma tsikiye ka məsler neheye a ge masuwayan a ge aye.

Madədo 13 ka 21 faya ma ləviye ha bo ada faya ma tsikiye ka həlay nakə Yesu ma diye ka təv i Bəba ngay aye.

Labara i məməte i Yesu aye (madədo 18 ada 19) ta ndzəkit bo ta wu neheye mə Mata, ma Markus, ada mə Luka aye, tə tsik ka wu eye nətə ngwej.

Pat i Magurloom i Pak na, Yesu a bəzatay ha a gawla ngay (madədo 20 ada 21).

Ngwalak i bazlam i Yuhana na, kə tsik ka məwe i Yesu bay. Ane tuk na, ka madazlay na, a da ha Yesu Kəriste na, neŋgeye bazlam i Mbəlom, neŋgeye andaya huya ta Mbəlom (1.1-18). Yesu neŋgeye bazlam i Mbəlom, a yaw məndze ta ndo zezen hay.

Bazlam i Mbəlom a təra ndo

¹ Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye na, neŋgeye andaya. Neŋgeye na, ta Mbəlom ada neŋgeye na, Mbəlom.

² Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, neŋgeye andaya ta Mbəlom

³ Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə həlay ngay. Wu kwa nətə nakə Mbəlom a ge ze neŋgeye na, andaya bay.

⁴ Maa vəl sifa a ndo hay na, neŋgeye. Sifa niye na, a vəlatay dzaydzay a ndo hay.

⁵ Dzaydzay niye ma dəviye ma ləvonj ada ləvonj kə mbata ha bay.

⁶ Ahəl niye na, Mbəlom a sləraw ndoweye andaya tə zalay Yuhana.

⁷ A yaw na, mədatay ha dzaydzay eye niye a ndo hay hərwi ada ndo hay tebiye tā tsəne bazlam ngay ada tā dzala ha ka bazlam ngay.

⁸ Yuhana neŋgeye na, dzaydzay niye ma dəvateye a ndo hay aye bay. Neŋgeye a yaw na, mata datay ha a ndo hay tsa.

⁹ Dzaydzay niye na, dzaydzay dedek eye ma deyeweye ka məndzibəra, ma dəvateye dzaydzay a ndo hay tebiye.

¹⁰ Ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye na, ki yaw ka məndzibəra. Kwa tadə Mbəlom

a ge məndzibəra tə həlay ngay bəbay na, ndo hay ta sər na bay.

¹¹ A yaw na, a təv ngay, ane tuk na, ndo ngay hay ta tama na bay.

¹² Ane tuk na, ndo mekeləŋ eye hay na, ta təma na ada ta dzala ha. Nətəye na, kə vəlatay tsəved matəre wawa i Mbəlom hay.

¹³ Ta təra wawa i Mbəlom hay na, andza nakə ndo hay faya ta wiye bo ka məndzibəra aye bay ada hərwi nakə a satay a ndo hay aye bay. Ane tuk na, ta təra wawa i Mbəlom hay na, hərwi Mbəlom eye ngway a vəlatay məsəfəre wədeye.

¹⁴ Neŋgeye nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye na, ka təra ndo zezen ada ki yaw kə ndza mə walaŋ kway. Neŋgeye na, a gatay ngwalak a ndo hay haladzay. Ka bəzakway ha dedek i Mbəlom. Nəmaa ngatay a məzla6 ngay. Maa vəlay məzla6 niye na, Mbəlom Bəba ngay. A vəlay na, a wawa ngay niye nətə aye.

¹⁵ Yuhana faya ma datay ha a ndo hay, a wuda kələrra a gwad: «Ndo nakə na tsik faya aye na, neŋgeye anan. Ahəl niye na gwad na: “Ndowneye andaya ma deyeweye ma dəba ga a ze ga, hərwi neŋgeye na, andaya kwa ahəl nakə ta wa ga zuk bay aye.”»

¹⁶ Andza niye nəkway tebiye ka hutakwa ngwalak ngay, kə pa fakwaya ngama ada ma piye fakwaya ngama ngay huya.

¹⁷ Mbəlom a vəlakway bazlam ngay m-pala eye na, tə həlay i Musa. Ane tuk na, ngwalak ngay ta dedek ngay a vəlakway na, tə həlay i Yesu Kəriste.

¹⁸ Ndaray dāda kə ngatay a Mbəlom bay. Ane tuk na, wawa ngay niye nətə aye mandza eye ka təv i bəba ngay aye, neŋgeye na, Mbəlom. Mbəlom neŋgeye kəkay na, ka bəzakway ha.

Bazlam nakə Yuhana madzəhube ndo a yam a tsik aye

Mata 3.1-12; Markus 1.1-8; Luka 3.1-18

¹⁹ Pat wuray na, bagwar i Yahuda neheye ma Zerozelem aye tə slər ndo məvəlay wu a Mbəlom hay ta Levit hay ka təv i Yuhana mata tsətsəhe faya: «Nəkar təday na, way?»

²⁰ Ti ye ta tsətsah faya na, ka kərah mambədatay faya bay. Ane tuk na, a tsikatay parakka kame i ndo hay tebiye. A gwadatay: «Nəŋ na, Kəriste bay.»

²¹ Ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Ada nəkar na way? Nəkar na, Eliya ndo məde ha bazlam i Mbəlom niye ahəl niye dāw?»

Yuhana a mbədatay faya, a gwadatay: «A'ay.»

Ta tsətsah faya sa, tə gwadāy: «Nəkar na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə faya nəmaa həbiye dāw?»

Yuhana a mbədatay faya, a gwadatay: «A'ay.»

* 1:21 Bazlam mapala eye masulo eye 18.15.

²² Tə gwaday: «Ada tebiye nəkar kəla na, way? Damay ha tey hərwi nəmaa ta tsikat-eye a ndo neheye tə sləra may ahaya aye. Bo yak eye ka gwad nəkar na, way?»

²³ Yuhana a gwadatay: «Nəj na, ndo nakə Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom a tsik faya ahl niye, a gwad ka nəj na:

“Ndo nakə faya ma wudiye mə kəsaf a gwad: Lambadumay tsəved a Bəy Maduwej fehe lele,

mā hədzak bay.”†»

²⁴ Mə walañ i ndo neheye tə slər tay naha ka təv i Yuhana aye na, Farisa hay andaya mə walañ tay.

²⁵ Ti ye naha tə gwaday: «Tədə nəkar na, Kəriste bay, nəkar Eliya bay, nəkar ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə faya nəmaa həbiye bay na, ada faya ka dzəhuḅiye tay ha ndo hay a yam na, hərwi mey?»

²⁶ Yuhana a mbədatay faya, a gwadatay: «Nəj na, na dzəhuḅiye ndo hay na, a yam tsa, aya ane ndo andaya mə walañ kurom ka sər um na bay.

²⁷ Nəngeye na, ma deyeweye kame ga. Na sliye mahəndzədə ka təv ngay məpəlay ha ləber i tahərak ngay bay tebiye.»

²⁸ Wu niye a ge bo tebiye na, ma gəma i Betani, ma diye i magayam i Yurdum ka təv nakə Yuhana a dzəhuḅawa a dəma ndo hay a yam aye.

Yesu na, wawa i təbanj i Mbəlom

²⁹ Tədəcə eye na, Yuhana a ngatay a Yesu faya ma deyeweye ka təv ngay. Tsa na, a gwad: «Wawa i təbanj nakə Mbəlom ma vəliye hərwi məpəsətay ha mezeleme i ndo hay aye na, atay ma deyeweye.

³⁰ Na gwad: “Ndo ma deyeweye ma dəba ga, nəngeye a ze ga, hərwi nəngeye na, kwa ahl nakə ta ge mənəzibəra zuk bay aye na, nəngeye andaya.” Na tsik na, ka nəngeye.

³¹ Nəj kurre na, nəngeye way na, na sər na bay. Ane tuk na, nəj na yaw na, madzəhuḅe tay ha ndo hay a yam tsa, ada mədatay ha a Israyel hay hərwi ada tā sər na.»

³² Yuhana a datay ha, a gwadatay sa: «Na ngatay a Məsəfəre i Mbəlom faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom andza bodobodo. A yaw a ndza ka gər ngay.

³³ Ahəl niye na, nəngeye way na, na sər ha zuk bay. Ane tuk na, Mbəlom nakə a sləra ga ahaya madzəhuḅe ndo hay a yam aye na, a gwedəñ: “Ka ta ngateye a Məsəfəre ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom ma ndziye ka gər i ndo. Mata dzəhuḅe tay ha ndo hay ta Məsəfəre Tsədanjja eye na, nəngeye.”

³⁴ Ada nəj na, na ngatay, na da ha. Ta dedek nəngeye na, Wawa i Mbəlom.»

Gawla i Yesu kurre eye hay

³⁵ Tədəcə eye na, Yuhana ta gawla ngay hay sulo ti ye ka təv eye niye sa.

³⁶ A ngatay a Yesu faya ma diye na, a gwad: «Nakay na, wawa i təbanj i Mbəlom nakə a vəl aye.»

³⁷ Gawla i Yuhana niye hay sulo aye tə tsəne andza niye na, tə pay bəzay a Yesu.

³⁸ Faya ta diye na, Yesu a zəba dərə a dəba, a ngatay faya ta pay bəzay. A tsətsah fataya, a gwadatay: «Ka pəlum mey?»

Tə gwaday: «*Rabi*, təv yak nakə ka ndzawa mə dəma aye na, ka waray?» (*Rabi* na, andza məgwede «Miter»).

³⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Dumara, takwa, ka ngatumeye a təv ga nakə nəj na ndzawa mə dəma aye.»

Tsa na, ti ye. Ti ye naha tə ngatay a təv nakə nəngeye mandza eye mə dəma aye. Ti ye na, ma giye bəre fad. Tə ndza ka bo dziye hus a həvad.

⁴⁰ Ndo nətə mə walañ tay niye tə tsəne bazlam i Yuhana niye a tsik aye ada tə pay bəzay a Yesu aye na, məzele ngay Añdərə. Nəngeye malarar i Simonj Piyer.

⁴¹ Añdərə a ndzay a gər kurre na, a malarar ngay Simonj. A gwaday: «Nəmaa ngatay a ndo nakə Mbəlom a pay dzagwa i bəy a gər aye.» Andza məgwede, Kəriste.

⁴² A laka ha Simonj ka təv i Yesu. Tsa na, Yesu a zəba faya, a gwaday: «Nəkar na, Simonj, wawa i Yuhana. Ta ta zalakeye na, Sefas.» Andza məgwede Piyer‡.

Yesu a zal Filip ta Nataniyel

⁴³ Tədəcə eye na, a say a Yesu mede a Galile. Ahəl nakə faya ma diye na, a ndzay a gər a Filip, a gwaday: «Dara, peñ bəzay!»

⁴⁴ Filip nəngeye na, ndo i gəma i Betsayda, gəma nakə Añdərə ta Piyer ti yaw abəra mə dəma aye darmak.

⁴⁵ Ma dəba aye na, Filip a ye a ndzay a gər a Nataniyel, a gwaday: «Ndo nakə Musa a watsa faya mə dərəwel ngay ada ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa faya ahl niye aye nəmaa ngatay. Nəngeye na, Yesu, ndo i gəma i Nazaret wawa i Yusufa.»

⁴⁶ Nataniyel a gwaday faya: «Ka dzala na, wu lele eye ma sliye faya madayaw abəra ma gəma i Nazaret daw?»

Filip a mbəday faya, a gwaday: «Dara, ka ngateye.»

⁴⁷ Yesu a ngatay a Nataniyel faya ma diye naha ka təv ngay na, a tsik ka Nataniyel, a gwad: «Ndo i Israyel nakə dədəñ eye na, anañ. Nəngeye na, maraw me andaya faya kwa tsekweñ bay.»

⁴⁸ Nataniyel a tsətsah faya, a gwaday: «Ka sər ga ha na, ma kəkay?»

Yesu a mbəday faya a gwaday: «Ahəl nakə Filip kə zalakaw zuk bay aye na, na ngataka, nəkar mə bəzay i gurov.»

† 1:23 Ezay 40.3. ‡ 1:42 Piyer: Tə bazlam i Mere na, palad.

⁴⁹ Tsa na, Nataniyel a gwaday: «Miter, nêkar na, Wawa i Mbêlom, nêkar Bêy bagwar eye i Israyel hay!»

⁵⁰ Yesu a mbêday faya, a gwaday: «Andza niye, ka dzala ha ka neŋ na, hêrwi na gwadaka na ngataka naha mê bəzay i gurov aye daw? Nêkar na, ka ta ngateye a wu bagwar eye hay ta ziye nakay anan aye!»

⁵¹ Yesu a gwaday sa: «Sêrum ha na, ka ngatumeye a magêrmbêlom ma hêndêkiye tuwan. Gawla i Mbêlom hay ta tsaliye ada ta mbəzlaweye ka gêr ga, neŋ Wawa i Ndo!»

2

Mabəzłame gər i dahəlay ma gəma i Kana

¹ Məhəne sulo ma dəba i mədzəgər i Yesu ta Nataniyel na, mabəzłame gər i dahəlay a ge bo ma gəma i Kana, ka dala i Galile. May i Yesu andaya mē dəma.

² Ta zalay a Yesu ta gawla ngay hay dərma.

³ Faya magurlom ma giye na, guzom a ndəv fataya abəra. May i Yesu a gwaday a wawa ngay Yesu: «Guzom andaya sa bay. Ka ndəv na, kəkay?»

⁴ Yesu a mbêday faya, a gwaday: «May ga, wu nakə neŋ na giye na, mata tsikeŋ na, nêkar daw? Həlay ga kə slaw zuk bay.»

⁵ May i Yesu a tsəne andza niye na, a ye a gwadatay a ndo i məsler hay: «Gum wu nakə mə tsikakumeye tebiye.»

⁶ Ka təv eye niye na, gah hay andaya məkwa. Gah niye hay məkwa aye na, Yahuda hay ta mbədawa a dəma yam ka məbere wu hay ada tə həlay andza nakə bazlam tay mapala eye a tsik aye. Gah niye hay na, yam ma diye a dəma ma giye kalawah zlam, zlam.

⁷ Yesu a gwadatay a ndo i məsler hay: «Dum naha tədumaw yam, rahum ha a gah neheye tsəsłəse tsəsłəse.» Ndo i məsler niye hay ti ye tə tədaw yam. Tə rah ha a gah niye hay tsəsłəse tsəsłəse. ⁸ Yesu a gwadatay: «Anəke na, tədum yam nakay, zlumay naha a ndo mələvay gər a magurlom, mā ndzaka na.» Ndo i məsler hay tə zlay naha yam niye.

⁹ Ndo mələvay gər a magurlom niye a ndzaka na, yam niye a tara guzom aye. A ndzaka na, guzom eye a yaw mənngay na, a sər bay. Ane tuk na, ndo i məsler neheye tə təd yam aye na, nəteye tə sər ha. Yesu a zalay a zal i dahəlay,

¹⁰ a gwaday: «Kwa way kə zalatay a ndo hay na, ma vəlateye guzom nakə a tsəhən aye təday. Ta sa haladzay na, ma vəlateye nakə a tsəhən bay aye tuk. Ane tuk na, nêkar na, ka pa na nakə lele eye wu yak hus anəke na, kəkay!»

¹¹ Nakay na, makurre i masuwayan nakə Yesu a lah məge aye. A ge na, ma Kana ka dala i Galile. Andza niye Yesu a bəz ha məzłəb ngay. Hêrwi niye gawla ngay hay ta dzala ha ka Yesu.

¹² Ma dəba aye na, Yesu a ye a Kafernahum ta may ngay, ta malamar ngay hay ada ta gawla ngay hay. Tə ndza mē dəma məhəne tsakway.

Yesu a həhar ndo hay abəra mē gay məvəlay wu a Mbêlom

Mata 21.12-13; Markus 11.15-17; Luka 19.45-46

¹³ Magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye na, mazlambar kə ndzew bəse. Hêrwi niye, Yesu a həl bo a ye a Zerozelem.

¹⁴ A ndisl a Zerozelem na, a ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbêlom. A ye naha a dəma na, a ndzay a gər a ndo masəkəme ha sla hay, ta təbən, ta maydagwar hay. A ndzay naha a gər a ndo mambəde suloy hay mandza eye hay ka wu məpe wu tay hay dərma.

¹⁵ Tsa na, a zla ləbər, a slapa ha ka bo, a tərə ha mandalabə. A ye a həhar tay ha ndo niye hay abəra dərən, tə sla tay hay, ta təbən tay hay tebiye abəra mē gay i mədəslay ha gər a Mbêlom. A kwats ha suloy i ndo mambəde suloy ka dala, a pay həlay a wu məpe wu tay niye hay. ¹⁶ A gwadatay a ndo masəkəme ha maydagwar hay: «Həlum wu kurom neheye abəra kanan! Kə tərəm ha gər i Bəba ga, gay i məge tsakala mē dəma bay.»

¹⁷ Gawla ngay hay tə ngatay andza niye na, wu nakə mawatsa eye mē Derewel i Mbêlom aye a matayaw a gər. Tə watsa na, tə gwad: «Gay yak nakay na, na wuda na haladzay. Mədzal gər ga peteh, na pa na a dəma.*»

¹⁸ Bagwar i Yahuda hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ka sliye faya məge na, masuwayan waray nakə ada namay nəmaa səriye ha ta vəlaka tsəved ka məge wu andza nakay aye?»

¹⁹ Yesu a mbədətay faya, a gwadatay: «Mbəzłum ha gay i mədəslay ha gər a Mbêlom nakay. Ma məhəne mahkar na, na lətsiye ha ka mbəlom.»

²⁰ Tə gwaday: «Gay nakay nəmaa ndza faya ka mədəzle na, məve kuro kuro fad gər eye məkwa tuk na, ada nêkar i yak na, ma məhəne mahkar tsa na, ka dəzl na, kəkay?»

²¹ Ane tuk na, gay i mədəslay ha gər a Mbêlom niye Yesu a tsik faya aye na, a tsik dzeke ka bo ngay.

²² Ahəl nakə Yesu a mət ada a lətsew abəra ma mədahan aye na, bazlam ngay niye a tsik aye a matayaw a gər a gawla ngay hay. Pat eye niye na, tə dzala ha ka wu nakə mawatsa eye mē Derewel i Mbêlom aye ada ka bazlam ngay nakə a tsik aye.

* 2:17 Dəmes hay 69.10.

²³ Ahəl nakə Yesu nenjeyə ma Zerozelem ada nenjeyə mə magurlom i Pak aye na, kə ge wu neheye a ge masuwayəŋ haladzay aye. Andza niye, ndo hay haladzay ta ŋgatay a masuwayəŋ niye hay ada ta dzala ha ka Yesu.

²⁴ Ane tuk na, Yesu na, kə pa mədzal gər ŋgay ka nəteye bay hərwi nenjeyə a sər tay ha tebiye,

²⁵ ada nenjeyə na, ndo məday ha wu nakə mə bo i ndo zezeŋ aye ka həlay təbey hərwi bo ŋgay eye a sər ha wu nakə mə dərev i ndo zezeŋ aye.

3

Yesu ta Nikodem

¹ Ndoweyə andaya məzele ŋgay Nikodem. Nenjeyə na, bagwar eye mə walaŋ i ndo neheye tə ləvwawa Yahuda hay aye. Nenjeyə na, Farisa hay.

² Pat wuray na, a ye ka təv i Yesu ta həvad. A ye naha, a gwaday: «Miter, nəmaa sər ha Mbəlom a sləra kar ahaya na, ka matətikamay wu hay dedək, hərwi ndəray ma sliye faya məge masuwayəŋ andza nakə ka ge aye bay tadə gadəŋ i Mbəlom andaya faya bay na, ma sliye faya bay.»

³ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Sər ha na, ndoweyə kə wa bo wedeyə bay na, ma sliye faya mede a Bəy i Mbəlom bay.»

⁴ Nikodem a tsətsah faya a gwaday: «Ndo guram eye tsiy tuk na, ma wiye bo wedeyə sa na, kəkay? Ma sliye faya məmə a hud i may ŋgay ada ta wiye na masulo eye sa daw?»

⁵ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Sər ha na, ta dzəhuəb kar ha a yam ada ta Məsəfəre i Mbəlom bay na, ka sliye faya mede a Bəy i Mbəlom bay.

⁶ Ndo nakə ndo zezeŋ a wa aye na, ndo zezeŋ ŋgway. Ada ndo nakə tə wa na ta Məsəfəre i Mbəlom aye na, məsəfəre ŋgway.

⁷ Bazlam nakə na gwadaka “wum bo masulo” aye na, mə gaka wadəŋ wadəŋ bay.

⁸ Mətasl a vəzl a təv nakə a say aye. Ka tsəne mavəzle ŋgay eye, ane tuk na, a yaw məŋgay ada ma diye a ŋgay na, ka sər bay. Ma giye bo ta ndo nakə tə wa na ta Məsəfəre i Mbəlom aye na, andza nakay.»

⁹ Nikodem a gwaday: «Ada tebiye wuyə ma giye bo na, kəkay?»

¹⁰ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Nəkar ndo matətikay wu a ndo hay nakə bagwar eye ma gwala i İsrayel aye. Ane tuk na, ka sər wu neheye bay na, kəkay?»

¹¹ Sər ha na, nəmaa tsikakum na, wu nakə nəmaa sər aye ada ka gər i wu nakə nəmaa ŋgatay aye. Ane tuk na, a sakum matəmə wu nakə nəmaa dəkum ha aye bay.

¹² Na tsikakum ka wu nakay ka məndzibəra aye ka təmum bay. Ada kəkay tadə na tsikakum ka wu nakə mə mbəlom aye na, ka təmumeye daw?

¹³ «Ndəray dadə kə tsal a mbəlom bay. Ndo nakə neŋ Wawa i Ndo aye nəte ŋgweŋ.

¹⁴ Andza nakə ahəl niye Musa a lətse ha bəre nakə tə vəd na andza dədə kə mayako mə makulkwandah aye na, andza niye neŋ Wawa i Ndo kutoŋ ta lətsiye ga ha ka mayako dərmak* ,

¹⁵ hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋ Wawa i Ndo na, ma hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹⁶ Hərwi Mbəlom a wuda məndzibəra na, haladzay. Hərwi niye a sləraw Wawa ŋgay felik eye hərwi ada kwa way kə dzala ha faya na, ma dziye sa bay. Ane tuk na, ma hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹⁷ Mbəlom a sləraw Wawa ŋgay ka məndzibəra na, hərwi ada mə ge sariya ka ndo hay bay. A sləra ahaya na, hərwi ada ndo hay tā təma düh.

¹⁸ «Ndo nakə kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, sariya ma ta gəsiye na bay. Ane tuk na, ndo nakə kə dzala ha bay aye na, bə sariya kə gəs na, hərwi kə dzala ha ka felik i Wawa i Mbəlom bay.

¹⁹ Sariya ma ta gəsiye ndo hay ta tsəved waray na, ma ta gəsiye tay ha na, andza nakay: Dzaydzay ki yaw ka məndzibəra. Ane tuk na, ndo hay ta wuda dzaydzay niye bay. Nəteye ta wuda düh na, ləvon, hərwi tə gawa na, wu neheye lele bay aye hay.

²⁰ Kwa way kə ge məneşe na, a ma nay dəre a dzaydzay. Ma həndzədiye ta təv i dzaydzay bay, hərwi a say wu ŋgay neheye a gawa lele bay aye na, mə zəba bay, a dzədzar.

²¹ Ane tuk na, ndo nakə a gawa wu lele eye hay aye na, nenjeyə ma zəbiye mə dzaydzay hərwi ada ndo hay tā ŋgatay a wu neheye lele a ge aye, ada tā sər ha maa ge məsler mə nenjeyə na, Mbəlom.»

Yesu ta Yuhana madzəhuəbe ndo a yam

²² Ma dəba aye na, Yesu ta gawla ŋgay hay tə lətse ti ye ka dala i Yahuda. Tə ndza mə dəma ada ta dzəhuəbawa ndo hay a yam.

²³ Ahəl niye na, Yuhana a dzəhuəbawa ndo hay a yam dərmak. A dzəhuəbawa tay ha ndo hay na, ma gəma i Enon bəse ta gəma i Salim hərwi dəlov andaya haladzay ma təv eye niye. Ndo hay ti yawa naha ka təv ŋgay ada a dzəhuəbawa tay ha a yam.

²⁴ Ahəl niye na, ta gəs na Yuhana a danğay zuk bay.

²⁵ Pat wuray na, siye i gawla i Yuhana hay ta dazlay a məkədə wuway ta ndo i Yahuda wuray ka məbere wu hay ta məndze tsədanğa.

* 3:14 Məpesle 21.

²⁶ Gawla i Yuhana niye hay ti ye ka tøv i Yuhana, ti ye naha tə gwadáy: «Miter, ndo niye ahəl niye ka dzum gər ma diye i magayam i Yurдум ka tsik faya aye na, faya ma dzəhuḅiye tay ha ndo hay a yam ada ndo hay tebiye faya ta diye ka tøv ḅgay tuk na, kəkay?»

²⁷ Yuhana a mbəḁatay faya a gwadətay: «Tadə Mbəlom kə vəlay bay na, ndəray ma sliye məhute bay tebiye.

²⁸ Bo kurom eye ka slumeye faya məhəle mbəl ga, na gwadəkum: “Neḅ na, Kəriste bay. Ane tuk na, Mbəlom a sləra ga ahaya, nā lahayaw kame tsa.”

²⁹ Ndo nakə a zla dahəlay aye na, dahəlay niye na, i ḅgay ḅgway. Ane tuk na, dzam i zal i dahəlay niye na, ma lətsiye sləp ka tsakay ḅgay ada ma piye zləm ka bazlam ḅgay. Kə tsəne bazlam ḅgay niye faya ma piye faya zləm aye na, ma ḅgwasiye haladzay. Andza niye mənḅwese niye anəke na, i ga haladzay dərma.

³⁰ Neḅgeye na, mā səkah kame kame, neḅ na, na nəkid.

³¹ «Ndo nakə a yaw abəra mə mbəlom aye na, neḅgeye ka gər i ndo hay tebiye. Ndo nakə neḅgeye ka məndzibəra aye na, neḅgeye ndo i məndzibəra ḅgway ada ma tsikiye na, ka wu i məndzibəra hay. Ane tuk na, ndo nakə a yaw abəra ka tøv i Mbəlom aye na, neḅgeye ka gər i ndo hay tebiye.

³² Ma tsikiye na, ka wu nakə a tsik aye na, ndəray ma təmiye bay.

³³ Ndowne ka təma bazlam ḅgay nakə a tsik aye na, niye na, faya ma diye ha wu nakə Mbəlom a tsik aye na, dedək.

³⁴ Ndo nakə Mbəlom a sləraw aye na, faya ma tsikiye na, bazlam i Mbəlom, hərwi Mbəlom kə rah ha ta Məsəfəre ḅgay.

³⁵ Bəba ḅgay a wudə na wawa ḅgay ada kə vəlay mələve i bəy ḅgay.

³⁶ Ndo nakə kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, ma hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ndo nakə a kərah mədzala ha ka Wawa i Mbəlom aye na, ma hutiyə sifa niye təbey. Mevel i Mbəlom ma ta ndziye faya.»

4

Yesu ta ḅgwas i Samari wuray

¹ Farisa hay tə tsəne, ndo hay tə pay bəzay a Yesu ada a dzəhuḅawa tay ha ndo hay a yam na, haladzay a ze i Yuhana.

² Azlakwa ta dedək eye na, Yesu a dzəhuḅawa tay ha ndo hay a yam bay. Maa dzəhuḅawa tay ha ndo hay a yam na, gawla ḅgay hay bəna, bo ḅgay eye bay.

³ Ahəl nakə Yesu a tsəne wu nakə Farisa hay tə tsik faya na, a həl bo abəra ka dala i Yahuda a ye ka dala i Galile.

⁴ Tsəved mede a Galile na, ta dala i Samari.

⁵ Ahəl nakə faya ma diye na, a ndisl a tøv aye andaya ka dala i Samari tə zalay Sikar. Tøv niye na, bəse ta guvah nakə Zakob a vəlay a wawa ḅgay Yusufa ahəl niye aye.*

⁶ Ada bəḁiyem nakə Zakob a la ahəl niye andaya ka tøv aye niye.

Yesu a ndisl ka bəḁiyem niye na, ki ye gər, a ndza ka tsakay i bəḁiyem niye. Məndisle nakə Yesu a ndisl naha ka tøv aye niye na, ma giye magərḅəpat.

⁷⁻⁸ Ahəl nakə gawla i Yesu hay ti ye mata səkəmaw wu mənday mə walaḅ gay na, ḅgwas i Samari wuray a ye naha mata təḁe yam. A yaw na, Yesu a gwadáy: «Tədəḅew yam nā sa tey.»

⁹ ḅgwas i Samari niye a gwadáy a Yesu: «Na gwad nəkar na, Yahuda hay bəḁa! Ada ka tsətsahiye yam ka neḅ ḅgwas i Samari na, kəkay?» ḅgwas niye a tsik andza niye na, hərwi Yahuda hay tə dzawa gər a bo ta Samari hay bay.

¹⁰ Yesu a mbəḁay faya, a gwadáy: «Tadə ka sər wu nakə Mbəlom ma vəliye ada ka sər neḅ nakə na tsətsah fakaya yam aye na, nəkar dūh ka tsətsahiye fagaya yam naka ma vəliye sifa aye ada na vəlakeye.»

¹¹ ḅgwas niye a gwadáy faya: «Bəy ga, wu mətəḁe yam andaya fakaya bay ada bəḁiyem eye na, siduk tuk na, ka hutiyə yam nakə ma vəliye sifa a ndo aye na, ma kəkay?»

¹² Maa lamay bəḁiyem nakay na, bəba tətə kway Zakob. Bo ḅgay eye kə sa yam ma bəḁiyem nakay. Wawa ḅgay hay ta gəḅaw ḅgay hay ta sa yam ma bəḁiyem nakay dərma. Ada nəkar ka dzala na, ka ze na Zakob dāw?»

¹³ Yesu a mbəḁay faya, a gwadáy: «Kwa way kə sa yam nakay na, yam ma geye sa.

¹⁴ Ane tuk na, ndowne kə sa yam nakə neḅ na vəleye na, dāḁa yam ma geye sa bay. Yam nakə na vəleye na, ma təriye andza bəḁiyem nakə a ḅgəz wad wad aye ada ma vəleye sifa nakə ma ndəviye bay aye.»

¹⁵ ḅgwas niye a gwadáy: «Bəy ga, vələḅ yam eye niye tey hərwi ada yam mā geḅ sa bay ada nā yaw dāḁa mətəḁe naha yam kanaḅ sa bay.»

¹⁶ Yesu a gwadáy: «Do, pəla ahaya zal yak ada kā yumaw kanaḅ.»

¹⁷ ḅgwas niye a mbəḁay faya, a gwadáy: «Zal ga andaya bay.»

Yesu a gwadáy: «Ka gwad zal yak andaya bay na, ka tsik na, dedək.

¹⁸ Hərwi zal yak hay na, zlam ada ndo nakə anəke nəkurom mandza eye salamay aye na, zal yak bay. Ka tsik na, dedək.»

* 4:5 Madazlay i wu hay 33.19.

¹⁹ Tsa na, ngwas niye a gwaday: «Ah! Bəy ga, na sər ha nəkar na, ndo mæde ha bazlam i Mbəlom.

²⁰ Bəba tate may Samari hay tə dəsławay ha gər a Mbəlom na, mə gər i gəma nakay. Ane tuk na, nəkurom Yahuda hay na, ka gwadum i kurom təv mædəsłay ha gər a Mbəlom na, ma Zerozelem.»

²¹ Yesu a gwaday: «Ngwas nakay, dzala ha ka wu nakə na tsikakeye, həlay eye ma deyeweye na, ndo hay ta dəsłay ha gər a Bəba Mbəlom na, mə gər i gəma nakay dəkdek kəgəbay ma Zerozelem dəkdek tsa bay.

²² Nəkurom Samari hay ka sərur wu nakə ka dəsłumay ha gər aye bay. Nəmay Yahuda hay na, nəmaa sər, hərwi Mbəlom a bəzatay ha tsəved i mətəme a ndo hay na, ta Yahuda hay.

²³ Ane tuk na, həlay eye ma deyeweye 6a həlay eye anaj tsiy, Məsəfəre i Mbəlom ma vəliye gadaj a ndo neheye a satay mædəsłay ha gər a Bəba Mbəlom ta dedek eye na, ta dəsłay ha gər ta dedek Mbəlom ma pəliye na, slala i ndo niye hay.

²⁴ Mbəlom na, məsəfəre. Hərwi niye ndo neheye ta dəsłay ha gər aye na, tə dəsłay ha gər na, ta dedek ada ta gadaj i məsəfəre.»

²⁵ Ngwas niye a gwaday: «Na sər ha na, ndo nakə Mbəlom a pay dzagwa i bəy a gər aye ma deyeweye (andza mægweđe Kəriste). Aza ki yaw na, ma dəkway ha wu hay tebiye.»

²⁶ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Nəj nakə faya na tsikakeye me anəke, nəj eye.»

²⁷ Ahəl nakə Yesu ta ngwas niye faya ta tsikiye me na, gawla i Yesu hay tə maw tuk. Tə ngatay a Yesu faya ta tsikiye me ta ngwas niye na, a gatay hərəbəkka. Ane tuk na, ndaray kwa nətə mə walañ tay ka tsətsah ka Yesu, kə gwaday: «Ka pəla abəra ka ngwas eye mey?» kəgəbay «Ka tsikumeye me ta ngwas eye na, hərwi mey?» na, ndaray ka tsətsah faya bay.

²⁸ Ngwas niye a gər ha kalawah ngay ka bədiyem, a mbəda gər a walañ gay. A ye naha a gwadatay a ndo hay:

²⁹ «Dumara, zəbum ka ndo wuray anaj eye təday, a pesləj na wu nakə na gawa ahəl niye aye tebiye. Ma giye na, Kəriste nakə Mbəlom a gwad ma sləraweye aye.»

³⁰ Ndo hay tə tsəne bazlam i ngwas niye a tsikatay aye na, ti yaw abəra mə walañ gay, ti yaw ka təv i Yesu.

³¹ Ahəl nakə ngwas niye a ye a walañ gay aye, gawla i Yesu hay nətəye faya ta geye amboh a Yesu mā nda wu mənday, tə gwaday: «Miter may, nda wu mənday!»

³² Ane tuk na, Yesu a mbədatay faya a gwadatay: «Wu mənday ga andaya nakə na ndiye, nəkurom ka sərur bay.»

³³ Gawla ngay hay tə tsəne andza niye na, tə tsik mə walañ tay, tə gwad: «Ma giye na, ndaray kə zlayaw wu mənday kəla daw?»

³⁴ Yesu a gwadatay: «Wu mənday ga na, mæge wu nakə a say a ndo nakə a sləra ga ahaya aye ada mædəve ha məsler nakə a vələj a gwedeñ ge aye. Matəra wu mənday ga na, nəjgeye.»

³⁵ Yesu a gwadatay sa: «Dzeke andaya, a gwad: “A ləkaw kiye fad na, ta dziye wu mənday abəra ka dala.” Ane tuk na, nəj düh na gwadakumeye: Ehey, zəbum ka guvah hay lele, təday. Wu hay na, ta nah tsiy. Kə sla mædze.

³⁶ Ndo nakə mə dziye na wu mənday abəra ka dala aye na, ma hutiyə mərəbe ngay ada ma hayay gər a wu mənday niye. Wu mənday na, andza mægweđe ndo neheye ta huta sifa nakə mə ndəviye bay ka tor aye. Andza niye ndo masləge ta ndo mædze wu abəra ka dala na, ta ngwasiyə salamay.

³⁷ Hərwi dzeke nakə a gwad: “Ndo nəjged ma sləgiye, ndo nəjged na, mə dziye na abəra ka dala”, a tsik na, dedek.

³⁸ Na slər kurom a guvah mata dze na wu mənday nakə ka fətumay bay aye, ka təmunay a həlay a ndo hay tsa.»

³⁹ Ndo i dala i Samari niye hay haladzay tə dzala ha ka Yesu. Tə dzala ha na, hərwi ngwas niye a datay ha parakka a gwadatay: «A pesləj wu nakə na gawa ahəl niye tebiye.»

⁴⁰ Samari niye hay tə ndisl naha ka təv i Yesu na, ta tsətsah ka Yesu, tə gwaday: «Ndzə ka təv may tey.» Yesu a təma bazlam tay niye, a ndza ka təv tay məhəne sulo.

⁴¹ Yesu a tsikawatay bazlam i Mbəlom. Tə tsəne na, ndo siye hay haladzay tə dzala ha ka Yesu sa.

⁴² Ndo niye hay tə gwaday a ngwas niye: «Anəke nəmaa dzala ka Yesu na, hərwi wu nakə ka təkəramay aye sa bay. Nəmaa dzala ha na, hərwi nakə nəmaa tsəne wu nakə bo ngay eye a tsik aye. Ada nəmaa sər ha nəjgeye na, ndo mətəme ha ndo i məndzibəra hay dedek.»

Yesu a mbəl ha wawa i ndo mæge məsler i bəy bagwar eye

⁴³ Yesu a ndza ka təv niye məhəne sulo na, a həl bo a ye abəra ka təv niye, a ye a Galile.

⁴⁴ Bo i Yesu eye a tsik, tə gər ngay, a gwad: «Ndo mæde ha bazlam i Mbəlom na, ta rəhay ha gər ma gəma ngay bay.»

⁴⁵ Azlakwa düh Yesu a ndisl a Galile na, ndo i dala niye hay ta təma na lele tə mængwese eye hərwi nətəye dərmaq ta ye a magurlom i Pak niye ma Zerozelem aye ada a həlay i magurlom niye na, ta ngatay a wu nakə Yesu a ge aye.

⁴⁶ Andza niye, Yesu a mbəda gər a Kana ka dala i Galile sa, gəma nakə a təra ha yam

guzom eye. Ndo mæge mæsler i bøy bagwar eye wuray andaya, wawa ngay dævats eye ma gəma i Kafernahum.

⁴⁷ A tsəne Yesu kə maw abəra ma Yahuda nenɣeye ka dala i Galile na, a həl bo a ye ka tæv i Yesu. A ye naha a gay amboh a Yesu, a gwaday: «Amboh tama a Kafernahum, ta mbəleŋ ahaya wawa ga andaya dævats eye faya ma mətiye tey.»

⁴⁸ Yesu a gwaday: «Nəkurom na, taɗə na ge masuwayaŋ eye bay na, ka dzalumeye ha bay na, kəkay?»

⁴⁹ Ndo mæge mæsler niye a mbəday faya, a gwaday: «Bøy ga, tama bəse bəna wawa ga ma ta mətiye.»

⁵⁰ Yesu a gwaday: «Mbəɗa gər a mətəgay, wawa yak ma mbəliye.»

Ndo niye a dzala ha ka bazlam i Yesu niye a tsikay aye. A ma a mətəgay.

⁵¹ Ahəl nakə ndo niye faya ma diye a mətəgay, nenɣeye ka tsəved mba na, ndo i mæsler ngay hay ti yaw, tə ngəlayaw gər həf ka tsəved tə gwaday: «Wawa yak kə mbəl!»

⁵² A tsətsah fataya, a gwadatay: «Wuye a gay ngama na, kəday?»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «A gay ngama na, məvenəŋ ta bəre nate i huwa.»

⁵³ A sər ha həlay niye na, tits həlay nakə Yesu a gwaday: «Wawa yak ma mbəliye» aye. Tsa na, nenɣeye ta ndo i gay ngay hay tebiye tə dzala ha ka Yesu.

⁵⁴ Nakay na, masuwayaŋ masulo eye nakə a ge ma Galile aye. A ge na, ahəl nakə a maw abəra ma Yahuda aye.

5

Yesu a mbəl ha ndo wuray matəra eye ma Zerozelem

¹ Ma dəba eye na, magurlom i Yahuda hay andaya ma Zerozelem. Hərwi niye, Yesu a ye a magurlom i Yahuda niye hay ma Zerozelem aye.

² Ma Zerozelem niye na, dəlöv wuray andaya bəse ta Məged i Təɗaŋ hay nakə ti yawa tay ha tə dəma a walaŋ gay aye. Tə zalay a dəlöv eye niye tə bazlam i Yahuda hay na, Baytidzata. Ka tsakay i dəlöv niye na, galak andaya maŋgəna eye zlam.

³ Ndo i dævats hay haladzay tə hənawa mə dəma: Guluf hay, ndo matəra eye, ndo neheye sik tay maməta eye hay. [Ta həbawa yam nakə ma bəliye wekit aye.

⁴ Hərwi həlay eye andaya gawla i Mbəlom a mbəzlawaw, a bəlawə ha. Kə bəl ha na, ndo nakə kə lah kurre məkal ha bo a yam niye gawla i Mbəlom a bəl ha aye na, kə mbəl abəra ma dævats ngay. Kwa dævats eye na, kəkay kəkay, ma mbəliye.]

⁵ Mə walaŋ i ndo i dævats niye hay na, ndoweye andaya kə ndza ma dævats məve kuro kuro mahkar gər eye tsamahkar.

⁶ Yesu a ndisl a tæv i ndo i dævats niye hay na, a ngatay a ndo niye mahəna eye ada a tsəne na, ndo niye kə ndza ma dævats məve haladzay. A tsətsah faya, a gwaday: «A saka məmbəle dāw?»

⁷ Ndo niye dævats eye a gwaday: «Ahəl nakə yam faya ma bəliye na, ndəray andaya məzle ga, məkele ga ha a dəma bay. Na gwad na dziye faya bo məkele ha bo a dəma na, ndo mekeleŋ eye a leheŋ a dəma.»

⁸ Yesu a tsəne andza niye na, a gwaday: «Lətse, zla tæv məhəne yak, do wu yak!»

⁹ Kwayaŋna ndo niye a mbəl. A zla tæv məhəne ngay ada a pa bo ka mede.

Azlakwa bay, wu niye a ge bo na, pat i mazəzukw bo.

¹⁰ Bøy i Yahuda hay tə ngatay a ndo niye a mbəl eye faya ma zliye tæv məhəne na, tə gwaday: «Bəgom na, pat i mazəzukw bo sa na, tsəved andaya məzle hubok pat i mazəzukwe bay.»

¹¹ A mbədatay faya, a gwadatay: «Ndo nakə a mbəl ga ha aye, a gwedeŋ: «Zla tæv məhəne yak do wu yak.»»

¹² Ndo niye hay ta tsətsah faya: «Ndowneye i ngay way nakə ma gwadakeye: “Zla tæv məhəne yak ada kə ye ha” pat i mazəzukw bo na, way?»

¹³ Ane tuk na, ndo niye a sər ndo nakə a mbəl ha aye bay, hərwi Yesu ki ye ngway abəra ka tæv niye, kə gər tay ha ndo niye hay haladzay aye.

¹⁴ Ma dəba aye na, Yesu tə dza gər ta ndo nakə a mbəl ha aye mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, a gwaday: «Anəke na, ka mbəl tuk. Kə ge mənese sa bay. Ka ge mənese na, wu ma ta gakeye ma ziye nakə a gaka aye.»

¹⁵ Ma dəba eye ndo niye a ye, a gwadatay a bøy i Yahuda hay: «Maa mbəl ga ha na, Yesu.»

¹⁶ Tsa na, bøy i Yahuda niye hay ta dazlay məgay sewed a Yesu hərwi nakə a mbəl ha ndo pat i mazəzukw bo aye.

¹⁷ Ane tuk na, Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Bəba ga faya ma giye mæsler na, pat pat ada neŋ na giye andza niye dərma.»

¹⁸ Bøy i Yahuda hay tə tsəne bazlam i Yesu niye na, ta sakah ha mapəle tsəved məkəde na. A satay məkəde na Yesu na, hərwi a rəhay ha gər a pat i mazəzukw bo bay, dəkdək bay. Ane tuk na, hərwi nakə a gwad Mbəlom na, bəba ngay aye. Andza məgwede a ləva ha gər ngay ta Mbəlom.

Bəba Mbəlom kə wəlay gədan a wawa ngay tebiye

¹⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Sərum ha na, neŋ na sliye faya ka mæge wu tə həlay ga aye tsa bay. Na giye na, wu nakə na ngatay Bəba ga a gawa aye. Wu nakə Bəba ga a gawa aye na, neŋ wawa ngay na giye dərma.»

²⁰ Bəba ga a wuɗa neŋ wawa ŋgay, ada ma deŋeye ha wu nakə a gawa aye tebiye. Ma deŋeye ha məsler bagwar eye sa a ze wu neheye ada aza ma gakumeye hərbəbəkka.

²¹ «Andza nakə Bəba Mbəlom a mbəl ha ndo hay abərə ma mədahaŋ ada faya ma vəlateye sifa aye na, andza niye neŋ wawa ŋgay na vəliye sifa a ndo neheye a seŋ aye.

²² «Ada sa na, Bəba ma giye sariya tə həlay ŋgay aye bay. Kə vəleŋ gədaŋ a həlay ga ka məge sariya.

²³ A ge ha andza niye na, hərwi ada ndo hay tebiye tə dəsləŋ ha gər andza naka ndo hay faya ta dəslay ha gər a neŋeye Bəba Mbəlom aye. Taɗə ndoweye kə dəsləŋ ha gər a neŋ wawa ŋgay bay na, kə dəslay ha gər a Bəba ga nakə a slərə ga ahaya bay dərmak.»

²⁴ Yesu a gwadaɗay sa: «Sərum ha na, ndoweye kə pay zləm a bazlam ga neheye na tsik aye ada kə dzala ha ka Mbəlom nakə a slərə ga ahaya aye na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma ta geye sariya bay. Neŋeye na, ɓa ki ye abərə ka tsəved i məməte. Ka dazlay a məndze ma sifa nakə ka tor eye.

²⁵ «Ayaw! Sərum ha na, pat eye ma deyeweye, ɓa duh pat eye anaŋ ki yaw tsiy, ahəl nakə ndo neheye neteye andza mədahaŋ hay ta tsəniye wu nakə Wawa i Mbəlom a tsik aye. Ndo neheye ta pay zləm ada ta dzala ha ka wu nakə na tsik aye na, ta mbəliye.

²⁶ Mbəlom na, gədaŋ ŋgay andaya ma vəliye sifa a ndo. Andza niye kə vəleŋ gədaŋ a neŋ wawa ŋgay ma vəliye sifa a ndo dərmak.

²⁷ Ada kə vəleŋ gədaŋ a neŋ wawa ŋgay məge sariya ka ndo hay. A vəleŋ gədaŋ məge sariya ka ndo hay na, hərwi neŋ Wawa i Ndo.

²⁸ «Mā gakum masuwayaŋ bay, hərwi pat eye ma deyeweye na, mədahaŋ neheye ma bəɗ ta tsəniye bəɗiɗay ga.

²⁹ Ta tsəne na, ta lətseweye abərə ma mədahaŋ. Ndo neheye ahəl niye tə gawa wu ŋgwalak eye na, ta lətseweye abərə ma mədahaŋ, ta hutiyə sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ada ndo neheye tə gawa wu ŋgwalak eye bay aye na, ta lətseweye abərə ma mədahaŋ i tay na, ta gəsiye tay a sariya.

³⁰ Neŋ na, na sliye faya məge wuray ka gər bo ga bay. Na giye sariya na, andza nakə Mbəlom a tsiken aye ada sariya ga nakə na giye na, dedək hərwi na pəla na, wu nakə a yeŋ a gər a neŋ eye bay. Ane tuk na, na giye na, wu nakə a yay a gər a ndo nakə a slərə ga ahaya aye.»

Ndo neheye ta həliye mbal i Yesu aye

³¹ Yesu a gwadaɗay sa: «Taɗə na ta mbal i gər ga na, ndo hay ta gwadiye dedək bay.»

³² Ane tuk na, mata həle mbal i gər ga na, ndo mekeleŋ eye ada na sər ha ndo məhələ mbal ga na, ma həliye, ta dedək.

³³ Ka slərum ndo hay ka təv i Yuhana ada kə tsikakum wu nakə dedək eye.

³⁴ Neŋ na, na pa gər ka məhələ mbal i ndo təbey. Duŋ na tsikakum andza niye na, hərwi ada kə hutum mətəme.

³⁵ Ahəl niye, Yuhana na, a təra andza lalam nakə ta piye faya ako hərwi ada mā ɗakum ha dedək aye. Ma məndze tsakway na, ka təmum bazlam ŋgay ada ka ŋgwasum hərwi dzayɗay ŋgay niye.

³⁶ «Ane tuk na, i ga na, wu mekeleŋ eye neheye a ze bazlam i Yuhana nakə a tsik ta həliye mbal i gər ga aye na, anaŋ. Neŋ faya na tsikiye ka məsler nakə Bəba ga a vəleŋ a gwedeŋ “ge” aye. Wu neheye faya ta baziye ha maslərə ga ahaya na, Mbəlom dedək.

³⁷ «Ada Baba ga nakə a slərə ga ahaya na, ma həliye mbal ga. Ane tuk na, ka tsənum bəɗiɗay ŋgay ɗaɗa bay ada ka ŋgatumay ɗaɗa bay.

³⁸ Ka təmum bazlam ŋgay hay, ta ndza mə ɗərev kurom bay hərwi ka dzalum ha ka neŋ wawa ŋgay nakə a slərəw aye bay.

³⁹ «Ada nakurom na, faya ka dzaŋgumeye Derewel i Mbəlom pat pat hərwi ka pum məɗzal gər kurom na, ka gwadum ka hutumeye mə ɗəma sifa nakə ma ndəviye bay aye. Bazlam i Mbəlom neheye tə həl mbal na, i gər ga.

⁴⁰ Azlakwa duh a sakum madayaw ka təv ga məhute sifa nakə dedək aye bay na, kəkay?»

⁴¹ Yesu a gwadaɗay: «Ka dzalum na, a seŋ ndo hay tə zembedeŋ ɗaw? A'ay! Neŋ na, məɗzal gər ga a ye ka mazembede nakə ndo hay ta zambadaɗawatay a siye i ndo hay aye təbey.

⁴² Ane tuk na, nakurom na, andza neŋ təbey. Na sər ha ta dedək, ka wuɗum Mbəlom bay.

⁴³ Na yaw na, maa slərə ga ahaya na, Bəba ga Mbəlom ada ka wuɗum mətəme ga bay. Ane tuk na, taɗə ndo mekeleŋ eye mā yaw ta gədaŋ ŋgay na, ka təmumeye na.

⁴⁴ A sakum na, ndo hay tə zambadaɗakum. Duŋ Mbəlom nakə dedək eye na, ka wuɗum mazambadaɗay bay. Ada taɗə nakurom andza niye dedək na, ka dzalumeye ha fagaya ma kəkay?»

⁴⁵ «Ane tuk na, kə dzalum na, na ta makumeye ha mənese kame i Bəba ga bay. Mata makum ha mənese na, Musa neŋgeye nakə ka pum faya məɗzal gər kurom aye.

⁴⁶ Taɗə ka dzalum ha ka Musa ta dedək na, haɓe ka dzalum ha ka neŋ, hərwi Musa a watsa na, ka neŋ.

⁴⁷ Taɗə ka dzalum ha ka wu nakə Musa a watsa aye bay na, ka dzalumeye ka wu nakə faya na tsikiye na, ma kəkay?»

6

Yesu a vlatay wu munday a ndo hay ta giye gwezem zlam

Mata 14.13-21; Markus 6.30-44; Luka 9.10-17

¹ Ma dāba aye na, Yesu a lətse, a ye a tas a diye i dəlov i Galile. Dəlov niye na, tə zalay dəlov i Tiber dərma.

² Ndo hay haladzay tə paway bəzay. Tə paway bəzay na, hərwi nakə tə ɲgataway a masuwayaɲ neheye a gawa aye. Masuwayaɲ niye a gawa aye na, a mbəlawaya tay ha ndo i dəvats hay.

³ Yesu ta gawla ɲgay hay tə tsal a mahamba, ti ye tə ndza mə dāma.

⁴ Magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Pak aye na, mazlambar kə ndzew.

⁵ Yesu a zəba dərə na, a ɲgatay a ndo hay haladzay ta diye naha ka təv ɲgay. Tsa na, a tsətsah ka Filip, a gwadāy: «Ka hutakwaw-eye məsəkəməw wu munday dā məvəlatay a ndo neheye tebiye na, mənɲgay?»

⁶ Yesu a tsikay a Filip andza niye na, mazəbe ka mədzal gər i Filip. Hərwi Yesu na, a sər wu nakə ma giye.

⁷ Filip a mbəday faya a gwadāy: «Kwa tadə ka səkəmakwaw wu munday ta *dinar** sulo, kwa way ada mā huta tsekwen tsekwen bəbay na, ma slateye bay.»

⁸ Ndo mekeleɲ eye mə walaɲ i gawla ɲgay hay, məzele ɲgay Andərə malamar i Simon Piyer, a gwadāy:

⁹ «Wawa wuray anaɲ kanaɲ na, tapa i makwala andaya faya zlam tə kələf hay sulo. Ane tuk na, hərwi ndo neheye haladzay aye na, ma sliye mey?»

¹⁰ Tsa na, Yesu a gwadāy a gawla ɲgay hay: «Dum gwadūmatay a ndo hay tā ndza tebiye ka dala.»

Ka təv eye niye na, guzer andaya haladzay beremeffe a ndzohwaw mba. Gawla ɲgay hay ti ye, tə gwadāy a ndo hay, ndzum ka dala. Ndo niye hay tebiye tə ndza ka dala. Haslaka hay dəkdek ta giye gwezem zlam.

¹¹ Ndo niye hay tebiye tə ndza na, Yesu a zla makwala niye, a gay naha sisə a Mbəlom, a ɲgəna ha. A ɲgəna ha na, a vlatay a ndo niye hay mandza eye. A həl kələf niye hay, a ge ha andza niye sa. Tə nda makwala niye tə kələf aye ka mərəhe tay.

¹² Tə nda makwala niye tə rah lele na, Yesu a gwadāy a gawla ɲgay hay: «Hayumay gər a siye nakə a zaw aye kwa tsekwen mā dze bay.»

¹³ Tsa na, tə hayay gər a makwala nakə a zaw abərə ka ndo neheye tə nda aye. Tə hayay gər na, a rah a gwaɲ kuro gər eye sulo.

¹⁴ Ndo hay tə ɲgatay a masuwayaɲ niye Yesu a ge nakə a bəz ha gədaɲ i Yesu aye na,

tə gwad: «Ndo nakay na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom dəkək. Neɲgeye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə tə tsik faya ahəl niye tə gwad ma deyeweye ka mändzibərə aye.»

¹⁵ Yesu a sər ha ndo niye hay ta deyeweye ta piye na a bəy ta gədaɲ na, a mbəda gər, a tsal ɲgway a tsaholok niye sa. A tsal na, mahənɲgeye.

Yesu a ye ka gər i yam tə sik

Mata 14.22-33; Markus 6.45-52

¹⁶ Huwa a ge na, gawla i Yesu hay tə mbəzla ka me i dəlov.

¹⁷ Ti ye naha na, tə tsal a kwalalaɲ i yam, ta dazlay məte a diye neɲged mede a gəma i Kafernahum. Ahəl nakə faya ta diye na, həvad kə ge fataya tsiy, ada Yesu kə husa ka təv tay zuk bay.

¹⁸ Dəlov niye a dazlay məbəle haladzay wekit wekit hərwi mətasl a ge ta gədaɲ.

¹⁹ Ta ye ma giye kilomiter zlam kəgəbay məkwa na, tə ɲgatay a Yesu faya ma diye naha ka təv i kwalalaɲ yam tay, ka gər i yam tə sik. Tə ɲgatay na, ta dzədzar haladzay.

²⁰ Ane tuk na, Yesu a gwadāy: «Kā dzədzarum bay. Nakay na, neɲ!»

²¹ Gawla ɲgay hay a satay məgəsay naha mə həlay a kwalalaɲ i yam. Kwayaɲɲa kwalalaɲ i yam niye a husa dənuts ka me i dəlov ka dala, ka təv nakə a satay mede a dāma aye.

Wu munday nakə ma vəliye sifa aye

²² Tadə eye na, ndo niye hay haladzay eye tə ze naha ma diye i dəlov niye ta pəla Yesu. Ta sər ha na, kwalalaɲ i yam ka təv eye niye na, nəte. Tə sər ha na, Yesu kə tsal a kwalalaɲ i yam niye bay. Ane tuk na, gawla ɲgay hay ti ye na, mahətay eye.

²³ Siye i ndo hay ti yaw tə kwalalaɲ i yam tay hay abərə ma gəma i Tiber, tə ndislew tə ndzay a gər a ndo hay ka me i dəlov niye bəse ta təv nakə ndo hay tə nda wu munday mə dāma aye, wu munday nakə Yesu a zla a gay naha sisə a Mbəlom ada a vlatay a ndo niye hay aye.

²⁴ Ndo hay ta zəba dərə na, Yesu andaya bay ada gawla ɲgay hay bəbay nəteye andaya ka təv niye bay na, tə tsal a kwalalaɲ i yam niye hay, ti ye a Kafernahum mata pəle na Yesu.

²⁵ Ti ye tə huta na Yesu ka me i dəlov niye ta diye neɲged. Ti ye tə gwadāy: «Miter, ka ndislew kanaɲ na, sa kədəy?»

²⁶ Yesu a mbədatay faya, a gwadāy: «Ayaw! Sərum ha na, ka pəlum ga na, hərwi nakə ka ndayum wu munday ka rahum bəh bəh lele aye bəna, hərwi nakə ka tsənum masuwayaɲ nakə na giye a say məgwədə mey na, ka tsənum bay.

* 6:7 Dinar: Kwar i suloy temerre sulo, ma hamije merəbe i ndo məge məsler pat nəte. Zaba mə Mata 20.2.

²⁷ Kâ gum mäsler hærwi wu mänday nakä ma nasiye aye bay. Duh gum mäsler na, hærwi wu mänday nakä ma nasiye bay ma ndziye huya ada ma väliye sifa nakä ma ndäviye bay ka tor eye. Wu mänday niye na, neñ Wawa i Ndo na välakumeye. Na välakumeye na, hærwi Bäba Mbälom kə välen gədanj ka mäge.»

²⁸ Ta tsətsah faya tə gwadäy: «Nəmaa giye na, mäsler waray nakä ma deyeye a gər a Mbälom aye?»

²⁹ Yesu a mbədätay faya, a gwadätay: «Mäsler nakä a yay a gər a Mbälom ka gum-eye na, dzalum ha ka neñ ndo nakä a sləra ga ahaya aye.»

³⁰ Tə gwadäy: «Kə ge andza niye na, nəmaa ta dzaliye ha fakaya na, ka bəzamay ha masuwayanj waray? Kəgəbay ka giye na, mäsler waray?»

³¹ Hærwi ahəl niye bəba tətə kway hay ti yaw abəra mə Ezipt, nəteye mə makulkwandah na, tə nda wu mänday nakä a yaw mə mbälom tə zalay *man* aye†. Andza nakä tə watsa mə Derewel i Mbälom aye na, tə gwad: “Mbälom kə välatay wu mänday nakä a yaw mə Mbälom aye, tə nda.”‡»

³² Yesu a mbədätay faya, a gwadätay: «Sərum ha na, wu mänday nakä ahəl niye Musa a välakum mə makulkwandah aye na, wu mänday nakä a yaw abəra mə mbälom aye ta dedək bay. Ane tuk na, wu mänday nakä bəba ga Mbälom ma välakumaweye abəra mə mbälom aye na, nakä ta dedək aye.»

³³ Hærwi wu mänday niye Mbälom ma välakumeye na, neñ ndo nakä na mbəzlaw abəra mə mbälom aye, ada wu mänday niye na, ma välateye sifa a ndo i mändzibəra hay.»

³⁴ Tə gwadäy: «Bəy may, välamay wu mänday niye huya tey.»

³⁵ Yesu a tsikatay parakka, a gwadätay: «Wu mänday nakä ma väliye sifa a ndo hay aye na, neñ. Ndowneye ki yaw ka təv ga ada kə dzala ha ka neñ na, may ma wuriye faya dāda bay, yam ma geye dāda sa bay.»

³⁶ Ane tuk na, 6a na tsikakum ka ngatumenj ada ka dzalum ga ha wal bay.

³⁷ Ndo neheye Bəba ga a välen tay ha aye na, ta deyeweye ka təv ga. Ada ndo nakä ki yaw ka təv ga aye na, dāda na kaliye ha bay.

³⁸ Hærwi na mbəzlaw abəra mə mbälom na, ka mäge wu naka a yenj a gər a neñ aye bay, ane tuk na, mäge mäsler nakä a yay a gər a ndo nakä a sləra ga ahaya aye.

³⁹ Mäsler nakä a say a ndo nakä a sləra ga ahaya aye na, waray? Ndo neheye a välenj tay ha a həlay aye na, kwa nəte na dziye tay ha bay tebiye. Ane tuk na, na ta mbəliye tay ha abəra ma mədahanj pat i sariya.

⁴⁰ Wu nakä a say a Bəba ga na, ananj: Ndo neheye ta zəba ka neñ wawa ngay ada ta dzala ha fagaya aye na, tā huta sifa nakä ma ndäviye bay ka tor eye. Pat i sariya na, neñ na ta mbəliye tay ha abəra ma mədahanj.»

⁴¹ Yahuda niye hay ta dazlay mäsə bazlam ka Yesu, hærwi nakä a gwadätay: «Neñ na, wu mänday nakä a mbəzlaw abəra mə mbälom aye.»

⁴² Tə gwad: «Na gwad Yesu neñgeye na, wawa i Yusufa bədaw? Ka sarakwa bəba ngay ta may ngay lele tuk na, ada ma sliye faya anake mägweđe neñgeye na, a mbəzlaw abəra mə mbälom na, kəkay?»

⁴³ Yesu a mbədätay faya, a gwadätay: «Gərum ha mäsə fagaya bazlam mə walanj kurom!»

⁴⁴ Tādə Bəba ga ki ye ahaya ndoweye ka təv ga bay na, ma sliye faya madayaw ka təv ga bay. Bəba ga nakä a sləra ga ahaya aye ki ye ahaya ndoweye ka təv ga na, neñ na ta mbəliye ha abəra ma mədahanj pat i sariya.

⁴⁵ Ahəl niye ndo mädə ha bazlam i Mbälom hay tə watsa mə Derewel i Mbälom, tə gwad: “Mbälom neñgeye ma ta dätay ha bazlam ngay a ndo hay.§” Ndowneye kə tsəne bazlam i Mbälom Bəba ga ada ka tətik na, ma deyeweye ka təv ga.

⁴⁶ Azlakwa andza mägweđe ndəray dāda kə ngatay a Bəba ga bay, maa ngatay na, neñ ndo nakä na yaw abəra ka təv ngay aye nəte ngweñj.

⁴⁷ «Sərum ha na, ndo nakä kə dzala ha ka neñ aye na, kə huta sifa nakä ma ndäviye bay ka tor eye.»

⁴⁸ Neñ na, wu mänday nakä ma väliye sifa a ndo hay aye.

⁴⁹ Ahəl niye na, bəba tətə kurom hay tə nda wu mänday nakä tə zalay *man* aye mə makulkwandah*, ada huya tə mət ngway.

⁵⁰ Ane tuk na, ndoweye kə nda wu mänday nakä a yaw abəra mə mbälom aye na, ma ta mətaye bay.

⁵¹ Neñ na, wu mänday nakä ma väliye sifa, a mbəzlaw abəra mə mbälom aye. Ndowneye kə nda wu mänday nakay na, ma mətaye bay, ma ndziye ka tor eye. Wu mänday nakä na väliye na, bo ga. Na väliye na, hærwi ada ndo i mändzibəra hay tā huta sifa.»

⁵² Yahuda hay tə kəd faya wuway mə walanj tay haladzay hærwi bazlam i Yesu niye a tsik aye. Ta tsətsah tə gwad: «Ndo nakay ma välakweye bo ngay ada ka ndayakweye na, ma kəkay?»

⁵³ Yesu a gwadätay: «Ayaw! Sərum ha na, tādə ka ndayum bo ga, neñ Wawa i Ndo, bay ada ka sum bambaz ga bay na, ka hutum sifa bay.»

† 6:31 Madayaw abəra mə Ezipt 16.13-15, 31.

‡ 6:31 Madayaw abəra mə Ezipt 16.4.

§ 6:45 Ezay 54.13.

* 6:49

⁵⁴ Ndowneये kə nda bo ga ada kə sa bambaz ga na, kə huta sifa nakə ma ndəviye bay aye ada pat i sariya na, na ta mbəliye ha abəra ma mədahaŋ.

⁵⁵ Hərwi bo ga na, wu mənday nakə dedək aye ada bambaz ga na, wu məse nakə dedək aye.

⁵⁶ Ndowneये ma ndiye bo ga ada ma siye bambaz ga na, ma ndziye huya mə neŋ ada neŋ na ndziye mə neŋgeye.

⁵⁷ Bəba ga nakə a sləra ga ahaya na, neŋgeye ma ndziye huya ada neŋ na ndziye huya na, hərwi neŋgeye. Andza niye ndoweye kə nda bo ga na, neŋgeye dərma kə ma ndziye huya hərwi neŋ.

⁵⁸ «Wu mənday nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye na, anarj: Neŋgeye andza nakə bəba tətə kurom hay tə nda ahəl niye mə makulkwandah aye təbey. Tə nda wu mənday niye na, huya tə mət ŋgway. Ane tuk na, ndoweye kə nda wu mənday nakay na, ma ndziye ka tor eye.»

⁵⁹ Yesu a tsik bazlam neheye na, ahəl nakə neŋgeye faya ma tətikateye a ndo hay mə gay i maduwule me ma gəma i Kafernahum aye.

⁶⁰ Gawla i Yesu niye hay tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsik aye na, siye hay haladzay mə walaŋ tay tə gwad: «Bazlam nakay na, mawura bo eye. Mata mbe faya məpay zləm na, way?»

⁶¹ Yesu a səratay naha faya ka wu nakə faya ta tsikiye ka gər ŋgay aye. Hərwi niye a gwadatay: «Bazlam ga nakə na tsik aye na, a ndalakum daw?»

⁶² Tadə ka ŋgatamay a neŋ Wawa i Ndo faya na tsaliye a təv ga nakə na mbəzlaw abəra mə dəma aye na, ada ka gwadumeye kəkay?

⁶³ Mata vəle sifa a ndo hay na, Məsəfəre i Mbəlom. Ndo hay na, ta sliye faya məhute sifa niye ta gədan tay bay. Bazlam neheye na tsikakum aye maa vəleŋ na, Məsəfəre i Mbəlom ada bazlam neheye ta vəliye sifa a ndo hay aye.

⁶⁴ Ane tuk na, siye hay mə walaŋ kurom na, ta dzala ha ka neŋ bay.»

Ayaw! Ba kwa ka madazlay na, Yesu a sər ha neheye ta dzaliye ha faya bay aye ada a sər ha ndo nakə ma ta giye faya daf aye.

⁶⁵ Yesu a gwadatay sa: «Hərwi niye na gwadəkum: Tadə Bəba ga kə vəlay tsəved bay na, ndəray ma sliye faya madayaw ka təv ga bay.»

⁶⁶ Ma dəba eye na, gawla ŋgay hay haladzay tə gər ha ti ye wu tay. Ta pay bəzay sa bay.

⁶⁷ Tsa na, Yesu a tsətsah ka ndo i maslaŋ ŋgay hay kuro gər eye sulo, a gwadatay: «Nəkurom dərma kə a sakum mede wu kurom daw?»

⁶⁸ Simon Piyer a gwaday: «Bəy ga, bazlam yak nakə faya ka tsikiye na, ma vəlameye

sifa nakə ma ndəviye bay aye. Nəmaa pay bəzay na, a way sa way?»

⁶⁹ Nəmay nəmaa dzala kar ha ada nəmaa sər ha nəkar na, ndo nakə tsədanŋa Mbəlom a sləraw aye.»

⁷⁰ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Na gwad mapala kurom kuro gər eye sulo na, neŋ bədaw? Ada azlakwa ndo nəte mə walaŋ kurom neŋgeye na, Fakalaw.»

⁷¹ A tsik andza niye na, ka Yudas wawa i Simon Iskariyot. Hərwi Yudas na, kwa neŋgeye nəte mə walaŋ i ndo i maslaŋ i Yesu hay kuro gər eye sulo bəbay na, ma ta giye daf ka Yesu na, neŋgeye.

7

Magurlom i madzawadzawa

¹ Ma dəba aye na, Yesu a həhal ka dala i Galile tebiye a say mede ka dala i Yuda bay hərwi a satay a bagwar i Yahuda hay məkədə na.

² Ahəl niye na, magurlom i Yahuda hay nakə tə zalay Magurlom i Madzawadzawa aye kə ndzew mazlambar.

³ Hərwi niye malamar ŋgay hay tə gwaday: «Do abəra kanaŋ do a dala i Yahuda hərwi ada gawla yak hay nateye tā ŋgatay a məsler nakə ka giye dərma kə.»

⁴ Tadə a say a ndoweye ndo hay tā sər na na, ma sliye faya məŋgehe na wu nakə ma giye bay. Faya ka giye məsler neheye andza nakay sa na, ge wu neheye, ada ndo hay tebiye tā sər kar ha.»

⁵ Malamar ŋgay niye hay tə tsikay andza niye na, kwa bo tay eye bəbay ta dzala ha ka Yesu bay.

⁶ Yesu a gwadatay: «I ga na, həlay eye kə slaw zuk bay. Ane tuk na, i kurom na, kwa həlay waray waray, lele tsa.»

⁷ Nəkurom na, ndo i məndzibəra hay ta sliye faya mənakum dəre təbey. Ane tuk na, neŋ na, ta neŋgeye dəre hərwi na gwadawa məsler tay nakə faya ta giye na, lele bay.

⁸ Nəkurom eye, dum a magurlom niye. Neŋ na, na diye bay, hərwi ga na, həlay eye kə ndislew zuk bay.»

⁹ A tsikatay ka bo abəra bazlam niye andza niye na, a ndza ŋgway ma Galile.

¹⁰ Malamar ŋgay hay ti ye a magurlom i madzawadzawa niye na, Yesu a ye dərma kə. A zəŋgal tay naha ma dəba. Ane tuk na, a ndisl naha a dəma na, ka bəz ha bo parakka bay. A ŋgaha bo.

¹¹ Bagwar i Yahuda hay mə magurlom niye, ta pəla na Yesu, ta tsətsah ka ndo hay, tə gwad: «Neŋgeye i ŋgay tebiye na, məŋgay?»

¹² Ndo hay haladzay tə kəd faya wuway haladzay. Siye hay tə gwad: «Ndo nakay na, neŋgeye ndo lele eye.» Siye hay tə gwad: «A'ay! Neŋgeye na, faya ma səpatiye tay ha ndo hay.»

¹³ Ane tuk na, ndəray kwa nɔtə a sla faya matsike bazlam niye parakka bay hərwi ndo hay tebiye ta dzədzar ta bagwar i Yahuda hay.

¹⁴ Magurlom niye məzaw ɲgay eye mazlambər ka ndəv na, Yesu a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A ye naha a pa bo ka matətikatay a ndo hay.

¹⁵ Bazlam ɲgay niye faya ma tətikateye a ndo hay aye na, a gatay a bagwar i Yahuda hay hərbaəbəkka, tə gwad: «Ndo nakay kə dzəɲga bay tuk na, ada a sər wu haladzay na, kəkay?»

¹⁶ Yesu a mbədətay faya a gwadatay: «Bazlam nakay faya na tsikakumeye na, a yaw mə neɲ bay. A yaw mə Mbəlom neɲgeye nakə a sləra ga ahaya aye.

¹⁷ Ndowneyə kə say məge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye na, ma səriye bazlam ga nakə na tsik aye a yaw abəra mə Mbəlom kəgəbay a yaw ma mədzal gər ga.

¹⁸ Ndo nakə a tsik bazlam nakə a yaw ma mədzal gər ɲgay aye na, a say ndo hay tã dəslay ha gər. Ane tuk na, ndo nakə faya ma tətikateye a ndo hay hərwi ada ndo hay tã dəslay ha gər a ndo nakə a sləra ahaya na, neɲgeye ndo i dedək. Neɲgeye na, maraw me andaya mə neɲgeye bay.

¹⁹ Na gwad maa vəlakum bazlam i Mbəlom mapala eye na, Musa bədaw? Ada ndəray kwa nɔtə mə walaɲ kurom ka rəhay ha gər bay. Ada a sakum məkədə ga na, hərwi mey?»

²⁰ Ndo hay ta mbədəy faya a Yesu, tə gwadəy: «Nəkar na, fakalaw mə bo yak kəla dāw? Mapala tsəved məkədə kar na, way?»

²¹ Yesu a gwadatay: «Na ge masuwayaɲ nɔtə pat i mazəzukw bo na, a gakum hərbaəbəkka a nəkurom tebiye.

²² Sərūm ha, Musa kə tsikakum dəsūm tay ha wawa kurom hay. Maa dazlay məge andza niye na, bəba tətə kurom hay bəna Musa bay. Andza niye na, ka dəsawum wawa kurom hay pat i mazəzukw bo.

²³ Ka dəsūm wawa pat i mazəzukw bo na, hərwi ada marəhay gər a bazlam i Mbəlom mapala eye nakə Musa a vəlakum aye. Ada na mbəl ha ndo abəra ma dāvats pat i mazəzukw bo dūh na, ka gum fagaya mevel na, hərwi mey?»

²⁴ Kā gum sariya ka ndo tə wu nakə ka ɲgatūmay tə dərə aye tsa bay. Duh gum na, ta tsəved dedək eye.»

²⁵ Siye i ndo i Zerozelem hay, tə gwad: «Ndo nakə ta pəla məkədə na aye na, neɲgeye bədaw?»

²⁶ Zəbum faya tey: Faya ma tsikiye me parakka mə walaɲ i ndo hay tebiye, ada ta gwadəy wuray kwa tsekweɲ bay tebiye. Ma giye na, bəy kway hay tə sər neɲgeye Kəriste nakə Mbəlom a gwad ma slərəweye kəla dāw?»

²⁷ Ane tuk na, ma giye na, andza niye bay bəna Kəriste ma deyeweyə na, a yaw məɲgay na, ndəray ma səriye bay. Ndo nakay a yaw məɲgay na, ka sərakwa.»

²⁸ Andza niye, Yesu faya ma tətikateye a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mba, a tsik me ta magala, a gwad: «Ka sərūm ga ha azlakwa dāw? Neɲ na yaw məɲgay na, ka sərūm ha. Ane tuk na, na yaw na, ka gər bo ga bay. Ndo nakə a sləra ga ahaya na, neɲgeye ndo i dedək. Nəkurom ka sərūm na bay.

²⁹ Neɲ na, na sər na hərwi na yaw na, abəra ka təv ɲgay ada maa sləra ga ahaya na, neɲgeye.»

³⁰ Andza niye, ta pəla tsəved məgəse na Yesu. Ane tuk na, ndəray kə gəs na bay hərwi həlay ɲgay aye kə ndisl a dəma zuk bay.

³¹ Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu. Tə gwad: «Ndo nakay ma giye na, Kəriste. Ndo mekeleɲ eye ma deyeweyə ma giye masuwayaɲ ma ziye i ndo nakay dāw?»

A satay a Farisa hay məgəse na Yesu

³² Farisa hay tə tsəne wu neheye ndo hay faya ta tsikiye ka Yesu tə masəsəkwe aye. Nəteye ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom hay tə haya gər, tə slər sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye hərwi ada tã ye, tã gəsaw Yesu.

³³ Yesu a ɲgatay andza niye na, a gwad: «Neɲ andaya ka təv kurom ma məndze tsekweɲ mba. Tsa na, na miye gwa ka təv i ndo nakə a sləra ga ahaya aye.

³⁴ Ka ta pəlumeyə ga ada ka ta hutumeyə ga bay hərwi ka slumeyə faya mede a təv nakə neɲ na diye a dəma aye bay.»

³⁵ Tsa na, Yahuda hay ta tsətsah mə walaɲ tay, tə gwad: «Ma diye na, a ɲgay nakə ada ka slakweye faya məhute na bay aye. Ma diye na, a walaɲ i Yahuda neheye nəteye mandza eye mə walaɲ i Gərek hay aye kəla dāw? Ada ma ta tətikateye a Gərek hay kəla dāw?»

³⁶ Bazlam ɲgay niye a gwad: «Ka ta pəlumeyə ga, ada ka ta hutumeyə ga bay hərwi ka slumeyə faya mede a təv nakə neɲ na diye a dəma aye bay.» A tsik andza niye na, andza məgwədə mey?»

Yam nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye

³⁷ Pat i mandəve i magurlom na, pat nakə bagwar aye. Pat eye niye Yesu a lətse, a tsik me ta magala, a gwad: «Tadə ndoweyə yam a gay na, mə yaw ka təv ga mə sa.

³⁸ Ndowneyə kə dzala ha ka neɲ na, “yam nakə ma vəliye sifa aye ma ɲgəziye wad wad mə dərəv ɲgay” andza nakə tə watsa ahəl niye mə Derewel i Mbəlom.»

³⁹ Yesu a tsik andza niye na ka Məsəfəre i Mbəlom. Ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye na, ta hutiyə Məsəfəre niye. Ahəl nakə Yesu a tsik andza niye na, Məsəfəre ki

yaw zuk bay hærwi Yesu kə tsal a tøv naka Mbəlom ma dəslay ha gər aye zuk bay.

Bazlam ki ye tay ka bo a ndo hay bay

⁴⁰ Ndo hay tə tsəne bazlam i Yesu nakə a tsik aye na, siye i ndo hay tə gwad: «Ta dedək ndo nakay na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom nakə faya ka həkakweye aye!»

⁴¹ Siye hay tə gwad: «Nenġeye na, Kəriste!» Ane tuk na, siye hay tə gwad sa: «Kəriste na, ma deyeweye abəra ka dala i Galile dāw?»

⁴² Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad Kəriste ma deyeweye na, abəra ma gwala i Davit ada ma Betelehem, gəma nakə Davit a ndzawa mə dəma aye.*»

⁴³ Andza niye, bazlam a ye tay ka bo a ndo hay bay hærwi Yesu.

⁴⁴ Ndo siye hay a satay mægəse na Yesu. Ane tuk na, ndəray kwa nətə kə lamay bay.

Bagwar i Yahuda hay ta təma Yesu bay

⁴⁵ Sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom hay, tə maw ka tøv i bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta Farisa hay. Anake tə maw na, ndo neheye ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Ka gəsəməw Yesu bay na, hærwi mey?»

⁴⁶ Sidzew matsəpe gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom niye hay ta mbədətəy faya, tə gwadatay: «Ndəray kə tsik me dāda andza ndo nakay bay!»

⁴⁷ Farisa hay tə gwadatay: «Nəkurom dərma kə səpat kurom dāw?»

⁴⁸ Ka ŋgatəməw a ndəray mə walaŋ may bəy i Farisa hay ada mə walaŋ i bəy hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye hay kə dzala ha ka ndo niye dāw?

⁴⁹ Ane tuk na, maa dzala ha ka Yesu eye na, ndo kəriye hay, tə sər bazlam i Musa mapala eye bay. Nətəye na, Mbəlom kə vələtəy mezeleme.»

⁵⁰ Nikodem nenġeye nətə mə walaŋ i Farisa niye hay dərma. Nenġeye ndo nakə a ye ka tøv i Yesu ahal niye aye. A gwadatay a siye i Farisa niye hay:

⁵¹ «Bazlam kway mapala eye kə vələkway tsəved mægay sariya a ndo andza niye kəriye tsa bay. Tsənəkwa wu nakə ma tsikiye ada wu nakə a ge aye təday.»

⁵² Ta mbədəy faya, tə gwad: «Nəkar na, ndo i Galile dərma dāw? Dzaŋga bazlam i Mbəlom lele təday ada ka səriye ha na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom kwa nətə ma deyeweye abəra ma Galile bay.»

⁵³ Kwa way a tsəne andza niye na, a ye ŋgway a mətəgay.

8

Ŋgwas nakə a ge madama aye

¹ Yesu a tsal a Mahəmba i Tetədfəz.

² Ta mekedə pərik na, a mbədəwa gər a gay i mədəslyay ha gər a Mbəlom. A ye naha a ndza ka dzənga. Ndo hay haladzay ti ye naha ka tøv ŋgay. Tsa na, a dazlay a matatikəy.

³ Ahal nakə faya ma tətikəteye a ndo hay aye na, ndo mədəzəngəwə bazlam i Mbəlom mapala eye ta Farisa hay tə gəsəy naha ŋgwas wuray tə tatsa na ka məge madama. Tə gəs naha, tə lətse ha kame i ndo hay tēbiye.

⁴ Tə gwadəy a Yesu: «Miter, ŋgwas nakay tə tatsa na na, nenġeye faya ma giye madama.

⁵ Bazlam i Musa mapala eye a gwad na, ka ndzəməw a gər a slala i ŋgwas andza nakay na, kədum na tə kwar. Ada nəkar ka gwad faya na, kəkay?»

⁶ Tə tsikay andza niye na, məhəle faya abəra suwat hærwi ada məhute faya mənese.

Ane tuk na, Yesu a tsəne andza niye na, a rəh gər ŋgay ka dala. A pa bo ka məzehe ka dala ta wur həlay.

⁷ Ndo neheye na, nətəye ta tsətsahiye faya huya. Hærwi niye Yesu a lətse, a gwadatay: «Mə walaŋ kurom nakay ndo nakə dāda kə ge mezeleme bay aye mā lahay ha məkalay kwar təday.»

⁸ Tsa na, Yesu a rəh gər ka dala sa. A ma ka məzehe ka dala.

⁹ Tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsikatay aye na, tə gəd nətə ta nətə. Maa lah mede na, madugula hay.

Yesu ta ŋgwas niye tə ze naha sulo tsiy. Ŋgwas niye mələtse eye huya kame i Yesu.

¹⁰ Yesu a lətse, a gwad: «Ŋgwas nakay, ndo neheye tə gəsə kar ahaya na, nətəye məŋgay? Ndəray kə gəs kar ta sariya bay sadzək dāw?»

¹¹ Ŋgwas niye a mbədəy faya, a gwad: «A'ay bəy.»

Yesu a gwad: «Nenġəbəy na, sariya ga ma gəsiye kar bay. Do wu yak, ane tuk na, kə ge mezeleme sa bay.»]

Yesu na, dzaydzay nakə ma dəviye ka mändzibəra aye

¹² Ma dəba eye na, Yesu a tsikatay a ndo hay, a gwadatay: «Nenġə na, dzaydzay nakə ma dəviye ka mändzibəra aye. Ndoweye kə penġəzay na, ma ndziye ma ləvon sa bay, ma hutiyə dzaydzay, dzaydzay nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye.»

¹³ Farisa hay tə gwad: «Nəkar na, bo yak eye ka həl mbal i gər yak eye tsa dāw? Bazlam yak nakə ka tsik aye na, dedək bay.»

¹⁴ Yesu a mbədətəy faya, a gwadatay: «Kwa nenġə eye na həl mbal i gər na, wu nakə na tsik aye na, dedək. Hærwi na sər tøv nakə na yaw abəra mə dəma aye ada tøv nakə na diye a dəma aye. Ane tuk na, nəkurom na, tøv ga

* 7:42 Zəba ma 2 Samuyel 7.12; Dəməs hay 89.4-5; Zeremi 23.5; Mise 5.1.

nakə na yaw abəra mə dəma aye ada təv nakə na diye a dəma aye na, ka sərūm bay.

¹⁵ Nəkurom na, faya ka gumateye sariya a ndo hay na, andza i ndo i mändzibəra hay. Neñ na, na giye sariya a ndəray təbey.

¹⁶ Kwa tadə na giye sariya bəbay na, sariya ga na giye ta tsəved eye. Hərwi na giye sariya na, mahəgeye bay. Nəmaa giye na, ta Bəba ga. Maa sləra ga ahaya na, neñgeye.

¹⁷ Mawatsa eye mə bazlam kurom mapala eye na, a gwad: "Tadə ndo hay sulo bazlam tay kə ge nəte na, wu niye na, dedək.*"

¹⁸ Andza niye, neñ na, na tsikiye ka bo ngway ada Bəba nakə a sləra ga ahaya ma tsikiye ka neñ.»

¹⁹ Ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Bəba yak eye na, məngay?»

Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Ka sərūm ga ha bay ada ka sərūm Bəba ga bay. Tadə ka sərūm neñ na, ka sərūmeye Bəba ga.»

²⁰ Yesu a tsik bazlam niye hay na, ahəl nakə faya ma tətikateye bazlam ngay a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye. Neñgeye mandza eye ta təv nakə ta pawa a dəma wu kəriye a Mbəlom aye. Ndəray kə gas na bay hərwi həlay ngay eye kə sla zuk bay.

²¹ Yesu a gwadātay sa: «Na diye gwa. Na ye na, ka pəlumeye ga. Ane tuk na, ka mətumeye mə mezeleme kurom. Ka slum-eye faya mede a təv nakə neñ na diye a dəma aye bay.»

²² Yahuda hay tə gwad mə walañ tay: «A gwad ka slakweye mede a təv nakə ma diye a dəma aye bay na, ma kədiye bo ngay kəla dāw?»

²³ Yesu a gwadātay: «Nəkurom ka wum bo na, ka mändzibəra. Neñ na yaw na, mə mbəlom. Nəkurom na, ndo i mändzibəra hay. Ane tuk na, neñ na, ndo i mändzibəra təbey.

²⁴ Hərwi niye na gwadākum na: "Ka mətumeye mə mezeleme kurom." Kə ge ka dzalum ha neñ ndo nakə neñgeye aye bay na, ta dedək ka mətumeye mə mezeleme kurom.»

²⁵ Ta tsətsah faya, tə gwadāy: «Nəkar na, way?»

Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Neñ na, ndo nakə na tsikakum kwa ahəl nakə na dazlay mətšikakum bazlam ga aye.

²⁶ Wu andaya haladzay mətšike ka gər kurom ada sariya ma gəsiye kurom tə wu niye hay. Ane tuk na, ndo nakə a sləra ga ahaya na, neñgeye ndo i dedək ada wu nakə na tsikateye a ndo hay aye, maa tsikenj na, neñgeye.»

²⁷ Yesu a tsikatay ka Bəba Mbəlom na, nəteye ta tsəne bay.

²⁸ Yesu a gwadātay sa: «Ka lətsum ga ha, ka kədum neñ Wawa i Ndo na, neñ ndo nakə neñgeye aye ka sərūmeye ha. Ka sərūmeye ha wu nakə na ge aye na, ka gər bo ga tsa bay. Na tsik na, wu nakə Bəba a tsikenj aye dəkdek tsa.

²⁹ Ndo nakə a sləra ga ahaya na, neñgeye tə neñ. Kə gər ga ha mahəgeye bay hərwi faya na giye na, wu nakə a yay a gər aye.»

³⁰ Kwayanñja ndo hay haladzay tə dzala ha ka Yesu hərwi bazlam ngay niye a tsik aye.

³¹ Yesu a gwadātay a Yahuda neheye tə dzala ha faya: «Ka pumay bəzay a bazlam ga na, ka tərūmeye gawla ga hay ta dedək.

³² Andza niye ka sərūmeye dedək. Ada ma təma kurom ahaya abəra ma beke dedək.»

³³ Tə tsəne andza niye, ta mbədāy faya, tə gwadāy: «Nəmay na, gwala i Abraham hay ada dāda nəmaa təra beke hay bay. Ane tuk na, ka gwad nəmaa təməweye abəra ma beke na, kəkay?»

³⁴ Yesu a mbədātay faya, a gwadātay: «Ayaw! Sərūm ha na, ndo nakə faya ma giye mezeleme aye na, neñgeye ka təra beke i mezeleme.

³⁵ Beke na, ma ndziye huya mə gay i ndo i gay ngay bay. Wawa, neñgeye na, ma ndziye huya mə gay i bəba ngay.

³⁶ Andza niye, neñ wawa Mbəlom na təma kurom ahaya abəra ma beke na, ka tərūmeye beke hay sa bay.

³⁷ Na sər ha nəkurom na, gwala i Abraham hay. Ane tuk na, faya ka pəlumeye tsəved ka məkədə ga hərwi ka kərahum bazlam ga.

³⁸ Neñ, na tsik na, wu nakə na ngatayaw abəra ka təv i Bəba aye. Nəkurom ka gum na, wu nakə bəba kurom a tsikakum aye.»

³⁹ Ta mbədāy faya, tə gwadāy: «Bəba may na, Abraham.»

Yesu a gwadātay: «Tadə nəkurom wawa i Abraham hay na, ka gumeye andza Abraham bədāw?

⁴⁰ Neñ, na tsikawakum na, dedək nakə na tsənew ka Mbəlom aye. Kwa mā ge andza niye bəbay na, nəkurom faya ka pəlumeye tsəved məkədə ga. Abraham na, neñgeye kə ge andza niye təbey.

⁴¹ Nəkurom na, faya ka gumeye wu nakə bəba kurom a gawa aye.»

Tə gwadāy: «Nəmay na, madazla hay bay. Wawa neheye madazla aye hay na, ndəray a sər bəba tay hay bay. Bəba may na, Mbəlom nəte ngwej.»

⁴² Yesu a gwadātay: «Tadə Mbəlom Bəba kurom na, ka wudumeye ga. Hərwi neñ na, na yaw mə Mbəlom ada neñ kanaj na, hərwi ngay. Na yaw ka gər bo ga bay, maa sləra ga ahaya na, neñgeye.

* 8:17 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 17.6; 19.15.

⁴³ Wu nakə faya na tsikiye ka tsənum bay na, hərwi mey? Ka tsənum bay na, hərwi ka slum faya matəme bazlam ga bay.

⁴⁴ «Bəba kurom na, Fakalaw ada a yakum a gər məge na, wu nakə bəba kurom a wuda aye. Neŋgeye ndo məkədə ndo kwa anəke bay. Neŋgeye na, a say dedək təbey hərwi dedək andaya mə neŋgeye bay. Maraw me na, wu ŋgay hərwi neŋgeye ndo i maraw me. Maraw me waray waray na, a yaw abəra na, ma neŋgeye.

⁴⁵ «Ane tuk na, neŋ na, na tsik dedək. A sakum mədzele ha ka neŋ bay na, hərwi nakə na tsik dedək aye.

⁴⁶ Way nakə mə waləŋ kurom ma gwađiye ka neŋ, na ge mənese na, way? Na tsikakum dedək na, ka dzalum ha faya bay na, hərwi mey?

⁴⁷ Kə ge ndoweye wawa i Mbəlom na, ma pay zləm a bazlam i Mbəlom. Nəkurom ka pumay zləm a bazlam ga bay na, hərwi nakə nəkurom wawa i Mbəlom hay bay aye.»

Yesu tə Abraham

⁴⁸ Bagwar i Yahuda hay tə gwadaŋ a Yesu: «Nəmaa gwađ nəkar ndo i Samari ada fakalaw mə bo yak na, nəmaa tsik na, dedək.»

⁴⁹ Yesu a mbədatay faya, a gwađatay: «Fakalaw andaya mə bo ga bay. Neŋ faya na dəslay ha gər a Bəba ga. Nəkurom na, ka wudum mədəsleŋ ha gər bay.

⁵⁰ Neŋ na, na dəslay gər a bo ga bay. Duh ndo nakə a say mədəsleŋ ha gər aye na, andaya. Mata ge sariya eye na, neŋgeye.

⁵¹ Ayaw! Sərum ha na, tadə ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam ga na, ma mətiye dāda bay.»

⁵² Yahuda hay tə gwadaŋ: «Anəke nəmaa sər ha tuk. Fakalaw andaya mə bo yak. Abraham kə mət, ada ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ta mət tuk na, ada nəkar ka gwađ ndoweye ka rəhay ha gər a bazlam yak na, ma mətiye dāda bay na, kəkay?

⁵³ Nəkar na, ka ze bəba may Abraham dāw? Neŋgeye na, kə mət ada ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ta mət dərmak. Nəkar na, way?»

⁵⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwađatay: «Tadə neŋ na dəslay ha gər a bo ga na, ma geŋeye ŋgama bay. Maa dəsleŋ ha gər na, Bəba ga. Neŋgeye na, ndo nakə ka gwađum Mbəlom kurom aye.

⁵⁵ Ane tuk na, ka sərum na bay. Neŋ na, na sər na. Tadə na gwađawa na sər na bay na, neŋ ndo i maraw me andza nəkurom. Ane tuk na, na sər na ada neŋ faya na rəhay ha gər a bazlam ŋgay.

⁵⁶ Mbəlom kə tsikay a bəba tətə kurom Abraham ma ŋgateye a pat i madayaw ga ada Abraham na, dərev ŋgay kə ŋgwasa.

Abraham a ŋgatay a pat eye na, məŋgwese kə rah a dərev ŋgay.»

⁵⁷ Yahuda hay tə gwadaŋ: «Nəkar məve kə husa məve kuro kuro zlam zuk bay tuk na, ka ŋgatayaw a Abraham aye na, məŋgay?»

⁵⁸ Yesu a mbədatay faya, a gwađatay: «Ayaw! Sərum ha na, kwa ahəl nakə ta wa na Abraham zuk bay aye na, neŋ andaya.»

⁵⁹ Tə tsəne andza niye na, tə pala kwar, a satay məkele na Yesu. Ane tuk na, Yesu a ŋgaha bo, ada a gədaŋ abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom.

9

Yesu a mbəl ha ndo wuray gulufeye

¹ Pat wuray Yesu faya ma diye ka tsəved na, a ŋgatay a ndo wuray guluf eye. Tə wa na na, guluf eye.

² Gawla i Yesu hay tə ŋgatay a guluf niye na, ta tsətsah ka Yesu, tə gwadaŋ: «Miter, tə wa na ndo nakay guluf eye na, hərwi mezeleme ŋgay ŋgway tsukudu hərwi mezeleme i bəba ŋgay hay dāw?»

³ Yesu a mbədatay faya, a gwađatay: «Tə wa na guluf eye na, hərwi mezeleme ŋgay bay, ada hərwi mezeleme i bəba hay ŋgay wal bay. Neŋgeye guluf eye na, hərwi ada ndo hay tā ŋgatay a gədaŋ i Mbəlom nakə ma giye bo tə neŋgeye aye.

⁴ Anəke pat andaya mba na, kutoŋ ka gakweye məsler i ndo nakə a sləra ga ahaya aye. Mazlambar həvad ma giye. Həvad kə ge na, ndəray ma sliye faya məge məsler sa bay.

⁵ Ahəl nakə neŋ andaya ka məndzibəra mba aye na, neŋ na, dzaydzay nakə ma dəviye ka məndzibəra aye.»

⁶ Yesu a ndəv ha mətsike me na, a tuf slesləb ka dala, a hələb bətekwew tsekweŋ ta slesləb ŋgay niye. Tsa na, a ndađ, a fađay ka dərə i guluf niye.

⁷ A gwadaŋ: «Do ta bara dərə a dəlöv nakə tə zalay Silowe aye.» Silowe na, andza məgwədə «Masləra eye».

Guluf niye a ye. A ye naha a bara dərə ŋgay. A maw na, a ŋgatay a dərə tuk.

⁸ Ndo i maged ŋgay hay ta ndo neheye tə ŋgatayaw ka tsəved faya ma rəkiye na, tə gwad: «Nakay na, ndo niye a ndzawa ka tsəved a rəkawa aye bədaŋ?»

⁹ Ndo siye hay tə gwad: «Dedək, neŋgeye.»

Ndo mekeleŋ eye hay tə gwad: «A'ay! Neŋgeye bay. Ane tuk na, a ndzakit bo neŋgeye.»

Ndo niye a gwadaŋ: «Neŋ eye dedək ŋgway.»

¹⁰ Ta tsətsah faya, tə gwadaŋ: «Dərə yak a həndək na, ma kəkay?»

¹¹ A mbədatay faya, a gwadaŋ: «Ndo nakə tə zalay Yesu aye a hələb bətekwew tsekweŋ, a fedəŋ ka dərə ada a gwədəŋ: «Do a dəlöv i Silowe ta bara dərə mə dəma.» Tsa na, na həl

bo na ye. Na ye naha, na bara däre ga na, däre ga a händäk, na ngatay a däre!»

¹² Ta tsätsah faya sa, tã gwaday: «Ndowney niye anäke nengeye mænggay?»

A mbädätay faya, a gwadatay: «Nengeye ka waray na, na sër bay.»

¹³ Ma däba aye na, ti ye ha ndo niye däre ngay a händäk aye ka tãv i Farisa hay.

¹⁴ Azlakwa Yesu a hãlaḅ bätëkwew ada a händäkay na däre a guluf niye na, pat i mazëzukw bo i Yahuda hay.

¹⁵ Hërwi niye Farisa hay, näteye därmak ta tsätsah faya, tã gwaday: «Däre yak a händäk sadzäk na, ma këkay?»

Ndo niye a gwadatay: «Yesu a fedëñ bätëkwew ka däre ada na bara däre. Tsa na, na ngatay a däre tuk.»

¹⁶ Siye hay mä walañ i Farisa hay, tã gwad: «Ndo niye a ge wu niye na, a yaw abëra ka tãv i Mbëlom bay. Bazlam kway mapala eye a gwad nakä a ge mäslër pat i mazëzukw bo aye. Ka rähay ha gër täbey.»

Ane tuk na, ndo mekelenj eye hay mä walañ tay tã gwad: «Ndo i mezeleme ma sliye faya mäge slala i masuwayanj nakay na, ma këkay?»

Mä walañ tay niye na, bazlam a ye tay ka bo bay, näteye mawuna eye.

¹⁷ Farisa niye hay ta tsätsah ka ndo niye däre ngay a händäk aye sa, tã gwaday: «Ada näkar ka gwad ka ndo niye a händäkaka ha däre aye, nengeye na, way?»

A mbädätay faya, a gwadatay: «Nengeye na, ndo mäde ha bazlam i Mbëlom.»

¹⁸ Ndo niye a ndzawa ahël niye guluf eye ada anäke däre ngay ka händäk na, bagwar i Yahuda hay ta dzala ha dedëk bay. Hërwi niye tã zalay a bäba ngay ta may ngay hërwi matsätsehe fataya.

¹⁹ Ta tsätsah fataya, tã gwadatay: «Nakay na, wawa kurom dedëk daw? Ka gwadum ka wum na guluf eye na, dedëk daw? Ada anäke a ngatay a däre na, ma këkay?»

²⁰ Bäba ta may i ndo niye ta mbädätay faya, tã gwadatay: «Nämaa sër ha ta dedëk nengeye na, wawa may ada nämaa wa na guluf eye.»

²¹ Ane tuk na, wu nakä a tëra tã nengeye ada anäke a ngatay a däre tuk aye na, nämaa sër bay. Ndo nakä a händäkay na däre aye na, nämaa sër wal bay. Tsätsahum ka bo ngay eye. Nengeye na, wawa eye sa bay, ma sliye faya mambädäkum ka bazlam nakä ka tsätsahumeye faya aye.»

²² Tã tsik andza niye na, hërwi ta dzädzar ta bagwar i Yahuda hay. Hërwi 6a bagwar i Yahuda hay ta 6ar bazlam näte. Ndo nakä kë gwad Yesu na, nengeye Këriste na, tã hähara ahaya abëra mä gay i maduwule me tay.

²³ Hërwi niye ta mbädäy faya bay. Ane tuk na, tã gwad: «Nengeye wawa eye sa bay, tsätsahum ka bo ngay eye.»

²⁴ Farisa hay tã zalay a ndo niye däre ngay a händäk aye masulo eye sa, tã gwaday: «Tsikamay dedëk kame i Mbëlom, hërwi nämaa sër ha ndo niye na, ndo i mezeleme.»

²⁵ A mbädätay faya, a gwadatay: «Nengeye ndo i mezeleme, na sër bay, ndo i mezeleme bay na sër bay. Ane tuk na, wu nakä na sër aye na, häbe na ndzawa na, guluf eye, anäke na, na ngatay a däre.»

²⁶ Ta tsätsah faya, tã gwaday: «Ka ngatay a däre na, a ge ka näkar na, këkay? A händäkaka ha däre yak na, këkay?»

²⁷ A mbädätay faya, a gwadatay: «Ba na tãkarakum tsiy, ka wudum mäpay zläm bay. A sakum mätsäne sa na, hërwi mey? A sakum matäre gawla ngay hay därmak këla daw?»

²⁸ Tã tsäne andza niye na, tã tsaday päleslele. Tã gwaday: «Gawla i ndo niye na, näkar! Nämay na gawla i Musa hay.»

²⁹ Nämaa sër Mbëlom a tsikay me ahël niye na, a Musa. Ane tuk na, ndo niye düh a yaw mænggay na, nämaa sër na bay.»

³⁰ Ndo niye a mbädätay faya, a gwadatay: «Wu nakä na tsäne aye na, a geñ hërbaḅäkkä! Ndo nakä a händäkenj na däre aye ka gwadum ka sërüm tãv ngay nakä a yaw abëra mä däma aye bay na, këkay!»

³¹ Kä sërakwa ha Mbëlom na, ma pay zläm a bazlam i ndo i mezeleme hay bay. Ane tuk na, faya ma pay zläm kwa a way ka rähay ha gër ada faya ma giye wu nakä a say aye.

³² Dada ndäray kë tsäne ta händäkay na däre a ndo nakä tã wa na guluf eye bay.

³³ Tadä ndo nakay a yaw na, abëra ka tãv i Mbëlom bay na, ma sliye faya mäge wuray bay.»

³⁴ Ta mbädäy faya, tã gwaday: «Näkar kwa ahël nakä tã wa kar aye na, näkar mä mezeleme. A saka matätikamay därmak daw?»

Tsa na, ta hähär na abëra mä gay i maduwule me.

³⁵ Yesu a tsäne ta hähär na ndo niye a händäkay na däre aye abëra mä gay i maduwule me na, a pa bo ka mapäle na. A huta na ndo niye na, a gwaday: «Ka dzala ha neñ Wawa i Ndo daw?»

³⁶ Ndo niye a mbädäy faya a Yesu, a gwaday: «Bëy Maduwej, Wawa i Ndo nakä a señ na dzaliye ha faya aye na, way. Deñ ha tey.»

³⁷ Yesu a mbädäy faya, a gwaday: «Näkar ka ngatay. Nengeye nakä faya ma tsikakeye me anäke aye.»

³⁸ Ndo niye a gwaday: «Bëy Maduwej, na dzala kar ha.» Tsa na, a däkway gurmets a huvo a Yesu.

³⁹ Yesu a gwad: «Na yaw ka mändzibëra na, hërwi mängane tay ha ndo neheye faya ta pay bäzay a Mbëlom abëra ta ndo neheye tã pay bäzay a Mbëlom bay aye. Ada ndo

nehēye tə ɲgatay a dāre bay aye na, ta ɲgateye a dāre, ndo nehēye tə ɲgatay aye na, ta təriye guluf eye hay.»

⁴⁰ Farisa niye hay ka təv ɲgay aye tə tsəne na, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəkar ka gwad nəmay na, guluf eye hay dərmaƙ dāw?»

⁴¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Tadə nəkurom guluf eye hay na, habə ka gumeyə mezeleme bay. Aya ane ka gwadum dūh na, nəkurom guluf eye hay bay sa na, hərwi niye ka ndzumeyə huya mə mezeleme.»

10

Ndo mətəkure təbaŋ lele eye

¹ Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, ndoweyə kə fələkwa a gay i təbaŋ ta maged bay, a fələkwa ta təv mekelen eye wal na, neŋgeye məkal ada ndo mabuwe tay ha təbaŋ hay.

² Ane tuk na, ndo nakə mə fələkwiye ta maged aye na, neŋgeye ndo mətəkure təbaŋ hay.

³ «Ndo matsəpe maged i gay i təbaŋ hay ka həndək na maged a ndo mətəkure təbaŋ hay na, mə fələkwiye a dāma. Kə fələkwa a dāma na, mə zaliye a təbaŋ ɲgay hay ta məzele. Ta tsəne məzele tay na, mə pəla tay ahaya abəra.

⁴ Kə pəla tay ahaya abəra tebiye na, mə ndzateye kame. Kə ndzatay kame na, ta pay bəzay hərwi tə sər bədiday ɲgay.

⁵ Ane tuk na, ndo nakə tə sər na bay aye na, ta pay bəzay bay. Ta pay bəzay bay na, hərwi tə sər bədiday ɲgay bay.»

⁶ Yesu a tsikatay bazlam niye ta dzeke. Ane tuk na, wu nakə Yesu a say mətəsike aye na, ta tsəne bay.

⁷ Hərwi niye Yesu a gwadatay sa: «Sərum ha na, maged i gay i təbaŋ hay na, neŋ.

⁸ Ndo nehēye tə leheŋew madayaw aye nəteye na, məkal hay, ndo mabuwe ndo hay. Təbaŋ hay ta piye zləm ka bazlam tay bay.

⁹ Neŋ na, maged. Ndowneyə kə fələkwa tə neŋ na, na ta təmiye ha. Neŋgeye na, mə sliye faya məfələkwe a gay ada mə deyeweye abəra andza nakə a say aye. Mə ndziye na, barbarra, mə hutiyə wu mənday.

¹⁰ Məkal mə deyeweyə i ɲgay na, hərwi makəle təbaŋ hay, məkədə tay ha ada hərwi mənese tay dəkdek tsa. Neŋ na yaw na, hərwi ada ndo hay t̄a huta sifa. Sifa niye ta hutiyə na, mə ndəviye bay ka tor eye.

¹¹ «Neŋ na, ndo mətəkure təbaŋ hay ta lele eye. Ndo mətəkure təbaŋ ta lele eye na, neŋgeye mələva bo eye məvələ məsəfərə ɲgay hərwi təbaŋ ɲgay hay.

¹² Ndo nakə a ge məsler hərwi suloy aye na, neŋgeye ndo mətəkure wu ta lele eye bay. Kə ɲgatay a kəra i pezl faya mə deyeweye ka təbaŋ hay na, mə huyə mə gəriye tay

ha təbaŋ hay. Kəra i pezl niye mə həhariye tay ha təbaŋ niye hay mə gəsiye tay ha, siye hay ta hwiye kweye kweye a təv eye. A ge andza niye na, hərwi təbaŋ niye na, i ɲgay bay.

¹³ Andza niye, ndo nakə a ge məsler hərwi suloy aye na, mə gateye gər a təbaŋ hay lele bay.

¹⁴ «Neŋ na, ndo mətəkure təbaŋ hay ta lele eye. Na sər tay ha təbaŋ ga hay, nəteye dərmaƙ tə sər ga ha.

¹⁵ Andza nakə Bəba ga a sər ga ha andza neŋ na sər Bəba ga aye. Ada na vəliye məsəfərə ga hərwi təbaŋ ga hay.

¹⁶ Təbaŋ ga mekelen eye hay nəteye andaya mə zləget nakay bay, nəteye mə təv eye. Ane tuk na, kutoŋ na hayateye gər ka təv ga dərmaƙ. Ta tsəniye na, bədiday ga. Ta dzapiye ka təv mə nəte eye, ndo mətəkure tay ha na, nəte dərmaƙ.

¹⁷ «Bəba ga a wuda ga. A wuda ga na, hərwi nakə neŋ na vəliye ha məsəfərə ga aye. Ada na sər ha na hutiyə na məsəfərə ga sa.

¹⁸ Ndəray mə sliye faya məzle fagaya abəra məsəfərə ga ta gədaŋ bay. Mata vəle ha na, neŋ eye. Neŋ na, gədaŋ andaya məvələ ha məsəfərə ga ada gədaŋ andaya məhute na. Nakay na, wu nakə bəba ga a gwedeŋ ge aye.»

¹⁹ Bagwar i Yahuda hay tə tsəne bazlam i Yesu niye a tsik andza niye na, ta ɲgəna.

²⁰ Ndo siye hay haladzay mə walaŋ tay tə gwad: «Mə giye na, fakalaw mə bo ɲgay! Ka pakweye zləm a bazlam i gər mavuwe na, hərwi mey?»

²¹ Ndo mekelen eye hay tə gwad: «Ndo nakə fakalaw mə bo ɲgay aye na, mə tsikiye me andza niye bay. Ada fakalaw na, mə sliye faya məhəndəkay na dərə a guluf dāw?»

Bagwar i Yahuda hay ta təma Yesu bay

²² Ahəl niye na, Yahuda hay tə pə magur-lom i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə ma ha ka mbəlom mə Zerozelem aye sa. Tə hatsawa magur-lom niye na, ka məve. Tə hatsawa na, ahəl i mətasl. Anəke na, həlay i məhetse magur-lom niye kə sla tuk.

²³ Pat wuray na, Yesu andaya mə magur-lom niye dərmaƙ faya mə həhaliye. Faya mə həhaliye na, mə mazambal i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay mazambal i Salomon ay.

²⁴ Bagwar i Yahuda hay tə lawara na Yesu, tə gwaday: «Tadə nəkar Kəriste na, tsikamay parakka. Nəmaa həbiye nakə ada ka tsikameye na, hus kəday?»

²⁵ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ba na tsikakum tsiy, ane tuk na, ka dzalum ha bay. Məsler nakə faya na giye na, na ge na, ta gədaŋ i Bəba ga. Mata bəzakum ha neŋ way na, məsler nakə faya na giye.

²⁶ Ane tuk na, nakurom ka dzalum ha bay, hærwi nakurom na, ndo ga hay bay.

²⁷ «Ndo ga hay na, ta pay zlãm a bazlam ga andza tãbanj neheye ta pay zlãm a ndo mætsakure tay ha aye. Na sær tay ha ada nõtaye ta peneye bəzay dærmak.

²⁸ Na vølateye sifa nakæ ma ndəviye bay aye. Nõtaye na, dādā ta mətīye bay ada ndaray ma sliye faya mabuwe tay ha abæra mæ hølay ga bay.

²⁹ Bəba ga a vøleñ tay ha a hølay ga, nengeye na, bagwar eye a ze wu hay tebiye. Ada ndaray ma sliye faya mabuwe wuray abara mæ hølay i Bəba ga bay.

³⁰ Bəba tæ neñ na, nəmay nôte.»

³¹ Bagwar i Yahuda hay tæ tsæne bazlam ŋgay niye na, tæ hæl kwar a hølay, a satay mækæde na tæ kwar sa.

³² Yesu a gwadatay: «Na ge wu lele eye hay haladzay ta gədanj i Bəba ga ada ka ŋgatumay tæ dære kurom. Mæ walanj i wu neheye na ge aye, a sakum mækele ga tæ kwar faya aye na, wu waray?»

³³ Bagwar i Yahuda niye hay ta mbəday faya tæ gwaday: «Nəmaa kədiye kar tæ kwar dũh na, hærwi mæsler lele eye nakæ ka giye aye bay. Nəmaa kədiye kar tæ kwar na, hærwi ka tsalay ka gær a Mbəlom. Nəkar na, ndo zezeñ tuk na, ka gwad nəkar Mbəlom na, ma kəkay?»

³⁴ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Mawatsa eye mæ derewel kurom na, Mbəlom a gwad: “Nakurom mbəlom hay.”»

³⁵ Ka sarakwa ha na, wu nakæ mawatsa eye mæ Derewel i Mbəlom aye na, ma ndziye andza niye huya. Ndo neheye a tsikatay bazlam aye tadə Mbəlom a zalatay mbəlom hay aye na,

³⁶ neñ nakæ Mbəlom a zla ga ada a slæra ga ahaya ka mændzibara aye na, na ze tay ha bədaw? Neñ na gwad neñ Wawa i Mbəlom. Nakurom ka gwadum faya na tsaleyey ka gær a Mbəlom, na tsalay ka gær na, ma kəkay?

³⁷ Tadə faya na giye mæsler i Bəba ga bay na, ka dzalum ha ka bazlam ga nakæ na tsikakumeye bay.

³⁸ Ane tuk na, tadə faya na giye mæsler ŋgay na, kwa ka tæmum bazlam ga bay bəbay na, dzalum ha ka neñ hærwi mæsler nakæ faya na giye aye hærwi ada ka særumeye ha parakka neñ ta Bəba ga na, nəmay nôte.»

³⁹ Tæ tsæne bazlam i Yesu niye na, kwayanña ta pæla tsæved magæse na sa. Ane tuk na, kæ tæma fataya abæra.

⁴⁰ Ma dæba aye na, Yesu a hæl bo, a ma a diye i magayam i Yurdum, magayam nakæ Yuhana madzəhuðe ndo a yam a dzəhuðəwəna ndo hay a dæma aye. Yesu a ndza ŋgway mæ dæma.

⁴¹ Ndo hay ti ye naha ka tøv ŋgay haladzay. Ti ye naha na, tæ gwadawə: «Yuhana kə ge masuwayan kwa nôte bay. Ane tuk na, wu nakæ a tsik tebiye ka ndo nakay aye na, dedek.»

⁴² Ndo hay haladzay tæ dzala ha ka Yesu.

11

Lazar a mæt

¹⁻² Ndowneye andaya tæ zalay Lazar. A ndzawa na, ma gəma i Betani. Malamar ŋgay hay Marta ta Mari tæ ndzawa ma gəma eye niye. Mari na, ŋgwas nakæ ma ta mbədiye mal ka sik i Yesu ada ma ta takadiye na ta mækwets i gær ŋgay aye. Pat wuray na, Lazar a dæd a dævats.

³ Hærwi niye malamar ŋgay niye hay sulo eye tæ slær ndo ka Yesu. Ndo niye a ye a gwaday: «Bəy Maduweñ, dzam yak nakæ ka wudə na haladzay aye na, dævats a gay.»

⁴ Yesu a tsæne andza niye na, a gwad: «Lazar ma mətīye ta dævats niye bay. Dævats niye a gay na, hærwi ada ndo hay tã ŋgatay a mæzlaḅ i Mbəlom ada ta zembədeñeye a neñ Wawa i Mbəlom dærmak.»

⁵ Yesu na, a wudə Marta ta malamar ŋgay Mari ada a wudə Lazar.

⁶ Yesu a tsæne Lazar nengeye dævats eye na, ki ye bəse bay. A ndza ma tøv ŋgay niye nengeye mæ dæma aye mæhəne sulo.

⁷ Ma dæba i mæhəne niye sulo eye na, a gwadatay a gawla ŋgay hay: «Takwa abæra kanan, makwa ka dala i Yahuda.»

⁸ Gawla ŋgay hay ta mbəday faya, tæ gwaday: «Eh! Miter may, kæ ndza haladzay bay nakæ ndo niye hay mæ dæma aye a satay mækæde kar tæ kwar tuk na, ada ka makweye a dæma sa na, kəkay?»

⁹ Yesu a gwadatay: «A dazlay ka məkədø hus a huwa na, pat a dæv dzaydzay bədaw? Tadə ndowneye ma həhaliye ta həpat na, ma ndəfiye sik bə hærwi dzaydzay i mændzibæra faya ma dæviye ka tøv ŋgay.

¹⁰ Ane tuk na, tadə ndowneye ma həhaliye ta həvad na, ma ndəfiye sik hærwi ləvonj zəñzəñ, dzaydzay andaya ka tøv ŋgay bay.»

¹¹ Yesu a tsikatay bazlam niye hay na, ma dæba aye a gwadatay sa: «Dzam kway Lazar na, kæ ndzahæra. Ane tuk na, na diye na ta pædekiye abæra ka mændzəhære.»

¹² Gawla ŋgay hay ta mbəday faya, tæ gwaday: «Bəy Maduweñ, kæ ge nengeye mændzəhære eye na, ma mbəliye.»

¹³ Yesu nengeye a say mægweðe dũh na, Lazar kæ mæt. Ane tuk na, nõtaye tæ dzala na, tæ gwad Yesu a tsik ka mændzəhære nakæ dedek aye.

¹⁴ Andza niye Yesu a tsikatay parakka, a gwadatay: «Lazar kæ mæt bay.

* 10:34 Dæmes hay 82.6.

¹⁵ Ane tuk na, dɛvats a gəs Lazar na, neŋ andaya ka tɔv ŋgay bay. Na ye bay na, hɛrwi kurom. A ge bo andza niye na, hɛrwi ada nɛkurom kɛ dzalum ha ka neŋ. Hɛrwi niye dɛrev ga maŋgwasu eye. Lɛtsakwa, takwa ta zɛbakwaw faya.»

¹⁶ Tomas ndo nakɛ tɛ zalay Mawsa aye, a gwadɛtɛy a siye i gawla i Yesu hay: «Takwa, mɛtakwa ka bo ta Bɛy Maduweŋ kway.»

¹⁷ Yesu ta gawla ŋgay hay tɛ husa a gɛma niye na, ɛa Lazar kɛ ge mɛhɛne fad ma tsɔvay.

¹⁸ Gɛma i Betani na, bɛse ta Zerozelem. Ka diye abɛra ma Betani a Zerozelem na, a sla kilomiter mahkar bay.

¹⁹ Yahuda hay haladzay ta ye naha mata gatayaw azekw a Marta ta Mari i mɛdahan j i malamari tay Lazar.

²⁰ Marta a tsɛne Yesu kɛ ndzew, neŋgeye bɛse ka tsɛved faya ma deyeweye na, a lɛtse, a ye mata dzɛgar tɛ Yesu. Mari neŋgeye na, mandza eye mɛtagay.

²¹ Marta a ye naha tɛ dzɛgar tɛ Yesu na, a gwadɛy a Yesu: «Bɛy Maduweŋ ga, tadɛ ka ge andaya kanan j na, haɛbe malamari ga ma mɛtiye bay.

²² Na sɛr ha kwa anɛke bɛbay na, wu nakɛ ka tsɛtsah aye na, Mbɛlom ma vɛlakeye.»

²³ Yesu a mbɛday faya, a gwadɛy: «Malamari yak ma lɛtseweye abɛra ma mɛdahan j.»

²⁴ Marta a mbɛday faya, a gwadɛy: «Na sɛr, ahɛl nakɛ aza mɛndzibɛra ma ndɛviye, ndo hay tebiye ta lɛtseweye abɛra ma mɛdahan j aye na, neŋgeye dɛrmak ma lɛtseweye abɛra ma mɛdahan j.»

²⁵ Yesu a gwadɛy: «Neŋ na, ndo mɛtɛme ha ndo abɛra ma mɛdahan j ada ndo mɛvɛle sifa a ndo hay. Ndoweye kɛ dzala ha ka neŋ na, kwa kɛ mɛt bɛbay na, ma hutiyi a dɛma sifa nakɛ ma ndɛviye bay aye.

²⁶ Ndo kɛ dzala ha ka neŋ na, mɛsɛfɛre ŋgay ma dziye bay. Ma ndziye ka tor eye. Ka dzala ha bɛdaw Marta?»

²⁷ Marta a gwadɛy faya: «Ayaw Bɛy Maduweŋ, na dzala nɛkar na, Kɛriste. Nɛkar na, Wawa i Mbɛlom niye tɛ gwad ma deyeweye ka mɛndzibɛra aye.»

Yesu a tuwa

²⁸ Marta a tsik ka bo abɛra andza niye na, a mbɛda gɛr a mɛtagay mata zalayaw a malamari ŋgay Mari. A ye naha a tsikay me ta suksuk eye, a gwadɛy: «Bɛy Maduweŋ ki yaw, faya ma zalakeye. A gwadɛka dara.»

²⁹ Mari a tsɛne andza niye na, kwayan j a a lɛtse, a ye bɛse ka tɔv i Yesu.

³⁰ Azlakwa Yesu na, kɛ husa a gɛma niye zuk bay. Neŋgeye huya ka tɔv nakɛ tɛ dzɛgar ta Marta aye.

³¹ Ndo neheye ti ye naha a gay i Mari mata gatay azekw aye, tɛ ŋgatay a Mari a lɛtse, a

yaw abɛra na, tɛ payaw bɛzay. Tɛ gwad ma giye na, ma diye ka tsɔvay mata tuwe.

³² Mari a ye na, ka tɔv i Yesu. A husa ka tɔv naka Yesu mɛ dɛma aye. A ŋgatay a Yesu na, a dɛkw gurmets kame ŋgay, a gwadɛy: «Bɛy Maduweŋ, tadɛ ka ge andaya kanan j na, haɛbe malamari ga ma mɛtiye bay.»

³³ Yesu a zɛba ka Mari na, faya ma tuwiye ada ndo neheye ti ye naha dziye faya ta tuwiye dɛrmak. Tsa na, dɛrev a ndalay haladzay, a mbɛday ha mɛdzal gɛr.

³⁴ A tsɛtsah fataya, a gwadɛtɛy: «Ka lum na na, ka waray?»

Ta mbɛday faya, tɛ gwadɛy: «Bɛy Maduweŋ, dara nɛmaa dakeye faya.»

³⁵ Yesu a tuwa.

³⁶ Ndo niye hay tɛ gwad: «Zɛbum faya tey, a wuda Lazar haladzay!»

³⁷ Ane tuk na, ndo siye hay ma walan j tay, tɛ gwad: «Ka hɛndɛkay ha dɛre a guluf, Lazar mɛ mɛt bay na, a sla faya mɛge tɛbɛdew?»

Yesu a mbɛl ha Lazar abɛra ma mɛdahan j

³⁸ Dɛrev a ndalay a Yesu sa. A ye ka tsɔvay. Tsɔvay niye na, andza lar. Tɛ pa na mɛdahan j i Lazar na, a lar niye. Ta dɛrɛzl me i tsɔvay niye na, ta beber bagwar eye.

³⁹ Yesu a gwadɛtɛy: «Hɛndɛkum faya abɛra beber nakay.»

Marta malamari i mɛdahan j niye a gwadɛy: «Bɛy Maduweŋ, kɛ ge ma tsɔvay mɛhɛne fad tuk na, anɛke na, ma ziye bɛdaw?»

⁴⁰ Yesu a mbɛday faya, a gwadɛy: «Na tsikaka bɛdaw? Ka dzala ha ka neŋ na, ka ŋgateye a mɛzlaɛ i Mbɛlom.»

⁴¹ Ta hɛndɛk faya abɛra beber niye. Ta hɛndɛk faya abɛra na, Yesu a zɛba dɛre a mbɛlom. A gwad: «Bɛba ga na gaka naha sisɛ haladzay hɛrwi wu nakɛ na tsɛtsah naha fakaya na, ka tsɛner j na.

⁴² Na sɛr ha wu nakɛ na tsɛtsahiye naha fakaya aye na, ka tsɛner j na huya. Na tsik wene wene aye na, hɛrwi ndo neheye kanan j ka tɔv ga aye, tɛ dzala ha maa slɛra ga ahaya na, nɛkar.»

⁴³ A tsikay naha a Mbɛlom andza niye na, a zalay a Lazar ta magala, a gwad: «Ndohwaw abɛra.»

⁴⁴ Tsa na, Lazar a ndohwaw abɛra. A ndohway na, tɛ petekɛd niye tɛ pa na ka bo a tsɔvay aye tebiye. Hɛlay tɛ sik ŋgay hay mambɛkwa eye ada gɛr ŋgay mambɛkwa eye dɛrmak.

Yesu a gwadɛtɛy: «Pɛlum faya abɛra pe-tekɛd niye ada kɛ gɛrum ha mɛ ye ŋgway.»

Bagwar i Yahuda hay ta pɛla tsɛved ka mɛkɛde na Yesu

Mata 26.1-5; Markus 14.1-2; Luka 22.1-2

⁴⁵ Ndo neheye ta ye mata gayaw azekw a Mari ada ta ŋgatay a masuwayan j niye Yesu

a ge aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka Yesu.

⁴⁶ Ane tuk na, ndo siye hay ti ye ka tæv i Farisa hay. Ti ye naha ta tækératay wu naké Yesu a ge aye.

⁴⁷ Bagwar hay i ndo neheye tæ vólaway wu a Mbálom hay ta Farisa hay tæ hayay gær a bagwar i Yahuda hay tebiye. Tæ haya gær na, tæ gwad: «Ndo nakay na, faya ma giye masuwayañ hay haladzay huya. Ka gakweye ha na, kækay?»

⁴⁸ Tadæ ka gærakwa ha andza niye na, ndo hay tebiye ta dzaliye ha faya. Ndo hay tebiye ta pay bæzay na, ndo i Roma hay ta deyeweýe ta mbæzliye ha gay i mædæslay ha gær a Mbálom ada ta bæbazliye tay ha ndo kway hay.»

⁴⁹ Ndoweýe andaya mæ walañ tay, mæzele ñgay Kayif. Bæy i bagwar i ndo mævólaway wu a Mbálom ka viye aye niye na, neñgeye. A gwadátay: «Ka særum wuray kwa tsekwenñ bay.

⁵⁰ Ngama ndo nôte mâ mæt hærwi ndo hay tebiye tæ bamalæ naké ndo kway hay tebiye ta dziye aye.»

⁵¹ Wu nakæ a tsik aye na, a yaw abæra ma mædzal gær ñgay bay. Ka viye eye niye na, neñgeye bagwar i ndo mævólaway wu a Mbálom. Hærwi niye Mbálom a vóløy gædañ matsike ka wu nakæ ma giye bo kame aye, Yesu ma mætiye hærwi Yahuda hay tebiye.

⁵² Ane tuk na, ma mætiye na, hærwi Yahuda hay dekdæk bay. Ma mætiye hærwi ndo i Mbálom neheye kweye kweye ka mændzibæra tebiye dærmak aye, hærwi ada mâ hæla tay ahaya tebiye tâ ndza ka tæv eye nôte.

⁵³ Hærwi bazlam i Kayif niye a tsik aye na, pat eye niye ta dazlay mapæle tsæved ka makæde na Yesu.

⁵⁴ Hærwi niye Yesu a hæhalawa na, a bæzawa ha bo parakka mæ walañ i Yahuda hay sa bay. Ane tuk na, a ye ñgway dærenñ a gæma wuray tæ zalay Efrayim. Gæma niye na, bæse tæ kæsaf. Tæ ndza mæ dæma ta gawla ñgay hay.

⁵⁵ Magurlom i Yahuda hay nakæ tæ zalay Pak aye mazlambar kæ ndzew. Ndo hay haladzay ti yaw abæra ma gæma hay wal wal, ti ye a Zerozelem. Ti ye na, magurlom niye kæ sla zuk bay. Ti ye hærwi ada tâ bara bo andza i kule tay nakæ a tsik aye.

⁵⁶ Ahæl nakæ nôteye mæ dæma aye na, ta pæla Yesu. Ta tsætsah ka bo mæ walañ tay ma gay i mædæslay ha gær a Mbálom niye, tæ gwad: «Ma deyeweýe a magurlom bædaw? Ka dzalum na, kækay?»

⁵⁷ Tæ tsik andza niye na, hærwi bagwar hay i ndo neheye tæ vólaway wu a Mbálom aye ta Farisa hay tæ gwad: «Ndoweýe ka sær tæv i Yesu nakæ neñgeye mæ dæma aye na, mâ dátay ha hærwi ada ta diye faya ta gæsiye na.»

12

Mari a mbæda mal ka sik i Yesu

Mata 26.6-13; Markus 14.3-9

¹ Mahetse i magurlom i Pak a zækaw mæhæne mækwa na, Yesu a mbæda gær, a ye a gæma i Betani. Betani na, gæma nakæ Lazar mandza eye mæ dæma aye. Lazar na, ndo nakæ Yesu a mbæl ha abæra ma mædahañ aye.

² Yesu a husa naha a Betani na, tæ day wu mændaý. Marta na, neñgeye faya ma vólæye wu mændaý a Yesu. Lazar na, neñgeye mæ walañ i ndo neheye tæ nda wu mændaý dziye tæ Yesu aye.

³ Ahæl nakæ faya ta ndiye wu mændaý aye na, Mari a zla dos maraha eye tæ mal nakæ a ze hunña aye. Mal niye na, tsakala eye haladzay. Mal niye na, tæ ge ta dærizl i gærdaf aye andaya tæ zalay *nardi*. A zla mal niye, a mbæda ka sik i Yesu. A takad na mal niye ta mækwets i gær ñgay. Mæze i mal niye hunña eye a rah a gay niye nôteye mæ dæma aye.

⁴ Yudas Iskariyot na, neñgeye nôte mæ walañ i gawla i Yesu hay, neñgeye ma ta giye daf ka Yesu. A ñgatay a mal niye Mari a mbæda ka sik i Yesu aye na, a gwad:

⁵ «Ass! Ta sækæm ha mal niye bay na, hærwi mey? Hæbe ta sækæm ha na, ka hutakweye ha suloy haladzay segey? Ada dala eye na, ta sliye mævólataý a mætawak hay bædaw!»

⁶ A tsik andza niye na, hærwi neñgeye mækal. Maa gæsa ha dala na, neñgeye. Ane tuk na, a hælawá faya abara ka dala aye niye. A dzala andza niye na, ka mætawak hay dekdæk bay.

⁷ Yesu a gwadáy: «Gær ha ñgwas nakay na, sæfek. A ge andza niye na, hærwi neñgeye a ge fagaya na, wu nakæ ta zliye ga ha a bæd aye.

⁸ Ndo i mætawak hay na, nôteye ka tæv kurom huya. Ane tuk na, neñ na, na ndziye tæ nækuruom huya bay.»

A satay a bagwar i Yahuda hay makæde Lazar

⁹ Yahuda hay haladzay tæ tsæne Yesu neñgeye ma Betani na, tæ hælo bo ti ye. Ti ye na, ka tæv i Yesu dekdæk bay. Ti ye na, a satay mæñgatay a Lazar nakæ Yesu a mbæl abæra ma mædahañ aye.

¹⁰ Hærwi niye bagwar hay i ndo neheye tæ vólaway wu a Mbálom aye tæ haya gær hærwi a satay makæde na Lazar dærmak.

¹¹ A satay makæde na Lazar na, hærwi ndo hay haladzay tæ patay bæzay sa bay, tæ dzala ha ka Yesu hærwi ñgay.

Yesu a ye a Zerozelem

Mata 21.1-11; Markus 11.1-11; Luka 19.28-40

¹² Tædcæ eye na, ndo neheye haladzay ti ye naha a magurlom i Pak aye na, tæ tsæne Yesu faya ma diye naha a Zerozelem dærmak.

¹³ Ti ye tã dásaw hawal i gerdaf wuray a ndzakit bo tãbah mægãse ha mã hãlay. Ti ye mata dzãgãr tã Yesu ka tsãved. Ahãl nakã faya ta diye na, ta wuda, tã gwad: «Zambadãkway a Mbãlom! Mbãlom mã pa ngama ka ndo nakã faya ma deyeweyã ta mãzele i Bãy Maduweyã aye! Mbãlom mã pa ngama ka Bãy i Israyel hay!»

¹⁴ Yesu a ngatay a zuñgo wuray na, a ndza faya andza nakã mawatsa eye mã Derewel i Mbãlom, Mbãlom a gwad:

¹⁵ «Nakar gãma i Zerozelem, kã dzãdzãr bay! Zãba, bã yãk faya ma diye naha

mandza eye ka zuñgo wawa eye.*»

¹⁶ Ahãl niye na, gawla i Yesu hay tã sãr bazlam niye a tsik ka Yesu na, tã sãr zuk bay. Ahãl nakã Mbãlom a bãz ha mãzlaã i Yesu, a matayaw a gãr aye na, bazlam i Mbãlom kã tsik faya andza niye dedek ada ndo hay tã ge andza niye dãrmak.

¹⁷ Ahãl nakã Yesu a zalay naha a Lazar a tsãvay, a mbãl ha abãra ma mãdahañ aye na, ndo hay andaya haladzay ka tãv eye niye. Ndo niye hay ta takãr wu nakã tã ngatay Yesu a ge aye a ndo hay.

¹⁸ Hãrwi niye ndo hay haladzay ti ye mata dzãgãr tã Yesu. Ndo niye hay tã tsãne Yesu na, kã ge masuwayãñ niye.

¹⁹ Farisa hay tã ngatay andza niye na, tã tsik mã walañ tay, tã gwad: «Zãbum kwa, wu nakã faya ka gakweye tebiye na, ma gakweye ngama bay! Ndo hay tebiye ta pay bãzay.»

Gãrek wuray hay ta pãla Yesu

²⁰ Ahãl nakã ndo hay ti ye a magurlom i Pak mata dãslay ha gãr a Mbãlom aye na, Gãrek hay andaya mã walañ tay.

²¹ Gãrek niye hay ti ye ka tãv i Filip. Filip neñgeye ndo i gãma i Betesayda ka dala i Galile. Ti ye naha tã gwadãy a Filip: «ñgalaka, a samay mãngatay a Yesu tey.»

²² Filip a tsãne na, a ye a tsikay a Añdãre. Tsa na, ti ye tã tsikay a Yesu.

²³ Yesu a gwadãtay: «Hãlay eye kã sla anãke tuk, Mbãlom mã dãtay ha mãzlaã ga i neñ Wawa i Ndo, a ndo hay.»

²⁴ Yesu a gwadãtay sa: «Sãrum ha na, ta slãga hulfe i wu nãte a bãd bay na, ma ndziye andza niye ma sakahiye bay. Tadã ta slãga na, ma ndzohwiye. Nakay a ndzohwaw abãra aye na, mã galiye ada mã giye wur haladzay.

²⁵ Ndoweyã ka wudã sifa ngay na, mã dziye ha ãuh. Ndoweyã ka kãrah mægãy gãr a sifa ngay hãrwi ga na, mã hutiyã sifa nakã mã ndãviyã bay aye.

²⁶ Tadã kã say a ndoweyã mãgãñ mãsler na, mã peñ bãzay. Andza niye ndo i mãsler ga na, mã ndziye ka tãv nakã neñ na ndziye

mã dãma aye dãrmak. Ndo nakã mã geñeyã mãsler aye na, Bãba ga mã dãslay ha gãr.»

Yesu a da ha mãmãte ngay

²⁷ Yesu a gwadãtay sa: «Anãke na, dãrev ki ye fagaya abãra. Ada na gwadiyã na, kãkay? Na gwadãyã a Bãba: “Bãba ga, zla fagaya abãra dãretsãtseh nakay tey” na, na tsikiyã dãw? A'ay! Na tsikiyã andza niye bay, hãrwi na yaw ka mãndziãbãra na, hãrwi ada mã sa dãretsãtseh nakay.

²⁸ Na gwadiyã ãuh na, Bãba, ge wu nakã ndo hay ta sãriyã na na, nãkar bagwar eye.»

A tsik andza niye na, mãtsikã me a tsãnew abãra mã mbãlom, a gwad: «Ba na mbãrãm mãdã ha mãzlaã ga nakã ndo hay ta dãsleñeyã ha gãr aye ada na dãtay ha mãzlaã ga sa.»

²⁹ Ndo neheye nãteyã haladzay ka tãv eye niye, tã tsãne mãtsikã me niye a tsãnew mã mbãlom aye, tã gwad: «Maa lãv na, mãlãve i mbãlom.»

Siye hay tã gwad: «Maa tsikayaw me na, gawla i Mbãlom!»

³⁰ Ane tuk na, Yesu a mãbãdãtay faya, a gwadãtay: «Mãtsikã me nakay a tsãnew mã mbãlom aye na, hãrwi kurom bãna hãrwi ga bay.

³¹ Nakay na, hãlay nakã Mbãlom mã gatãyã sariyã a ndo hay aye tuk. Anãke na, Mbãlom mã hãhariyã na bã yã i mãndziãbãra nakay.

³² Neñ na, ta gãsiyã ga, ta dariyã ga ka mãyako mãzlaãmbadã eye, ta lãsiyã ga ha ka bo ka mbãlom. Ta lãtse ga ha na, na zalatãyã a ndo hay tebiyã tã yaw ka tãv ga.»

³³ Yesu a tsik andza niyã na, mã mãmãte ngay. Mã ta mãtiyã kãkay na, a dã ha neñgeyã.

³⁴ Ndo hay tã gwadãy: «Mã derewel i Mbãlom na, tã watsa, tã gwad: “Kãristã na, mã ndziyã na, huya.” Ada mã gwadiyã Wawa i Ndo na, ta ta dariyã na mã mãyako na, mã kãkay? Wawa i Ndo na, way?»

³⁵ Yesu a gwadãtay: «Anãke na, dzaydzay andaya mã walañ kurom. Ane tuk na, mã ndziyã na, tsekweñ tsa. Ahãl nakã dzaydzay andaya mã aye na, dum kãmã hãrwi ada lãvõñ mã ndzakum a gãr hãf bay. Hãrwi ndo nakã faya mã diyã mã lãvõñ aye na, a sãr tãv nakã mã diyã a dãma aye bay.

³⁶ Ahãl nakã dzaydzay niyã faya mã dãviyã na, dzalum ha faya hãrwi ada kã tãrum ndo i dzaydzay hay.»

Yesu a tsik bazlam niyã andza niyã na, a ye a ngaha bo abãra mã nãteyã.

Yahuda hay haladzay ta dzala ha ka Yesu bay

³⁷ Kwa tadã kã ge mãsuwayãñ haladzay mã dãre tay bãbay na, Yahuda hay haladzay ta dzala ha faya bay.

* 12:15 Zakari 9.9.

³⁸ Wu nakay a ge andza niye na, hærwi ada wu nakæ Ezay ndo mæde ha bazlam i Mbælom a tsik ahæl niye mâ ge bo. A gwad: «Bây Maduwej, maa tæma bazlam yak nakæ næmaa dæ ha aye na, way? Bây Maduwej, ka bæzay ha gædan yak na, a way?»[†]»

³⁹ Hærwi niye ndo hay tæ dzala ha ka Yesu bay na, hærwi mey? Ezay a gwad:

⁴⁰ «Mbælom ka tæra tay ha guluf eye hay, ka dærazlatay ka metsehe tay.

A satay mænगतay tæ dære bay,

a satay mæsare tæ metsehe tay bay.

Tadæ a satay mambæde ha mede tay na, na tæmiye tay ha dærmak.[‡]»

⁴¹ Ezay a tsik wu niye na, hærwi nenjeyæ ka ngatay a mæzla6 i Yesu ada a tsikawa faya. §

⁴² Kwa Ezay kæ tsik andza niye bæbay na, bagwar i Yahuda hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. Ane tuk na, tæ dzala ha ka Yesu na, ta makal. Ta dæ ha bay hærwi ta dzædzaray a Farisa hay. Ta dzædzar na, hærwi ta hæhariye tay abæra mæ gay i maðuwule me tay.

⁴³ A satay na, ndo tâ zambadatay, düh Mbælom mâ zambadatay bay.

Wu nakæ Yesu a tsik aye na, ma gæsiye ndo hay a sariya

⁴⁴ Ma dæba eye na, Yesu a wuda kælærra, a gwad:

«Ndoweye kæ dzala ha ka nenj na, ta dedæk a dzala ha ka nenj bay. Ane tuk na, a dzala ha na, ka ndo nakæ a slæra ga ahaya aye.

⁴⁵ Ndoweye kæ ngetenj na, a ngatay a ndo nakæ a slæra ga ahaya aye.

⁴⁶ Nenj na, na yaw ka mændzibæra andza dzaydzay nakæ a dæv aye, hærwi ada kwa way kæ dzala ha ka nenj na, ma ndziye ma lævonj sa bay.

⁴⁷ «Tadæ ndoweye kæ tsæne bazlam nakay ada kæ pay bæzay bay na, mata gay sariya na, nenj bay. Hærwi nenj na yaw ka mændzibæra na, mata gatay sariya a ndo hay bay, ane tuk na, hærwi mætæme tay ha.

⁴⁸ Tadæ ndoweye ka tæma ga bay ada ka kærah bazlam ga na, sariya ma ta gæsiye na. Sariya ma ta gæsiye na pat nakæ mændzibæra ma ndæviye na, hærwi a kærah bazlam ga.

⁴⁹ «Andza niye, bazlam nakay na tsik aye na, na tsik ta mædzal gær ga bay. Ane tuk na, maa gwedæn tsik nakay na, Bæba ga nakæ a slæra ga ahaya aye.

⁵⁰ Ada na sær wu nakæ a gwedæn aye na, ma væliye sifa nakæ ma ndæviye bay a ndo hay. Andza niye wu nakæ na tsikiye aye na, na tsik na, andza nakæ Bæba ga a gwedæn tsik aye.»

13

Yesu a bara sik i gawla ngay hay

¹ Hælai i magurlom i Pak mazlambar kæ husaw a dæma. Yawa! Yesu a sær hælai ngay nakæ ma diye abæra ka mændzibæra aye kæ sla. Ma miye ngway ka tæv i Bæba ngay. Yesu a wudæ ndo ngay neheye ka mændzibæra aye huya. Anake Yesu ka bæzatay ha na, a wudæ tay ha tæ dærev ngay peteh.

² Pat eye niye ta huwa na, Yesu ta gawla ngay faya ta ndiye daf. Ba Fakalaw ka mbæræm mævælai bazlam a Yudas wawa i Simonj Iskariyot hærwi ada mâ ge daf ka Yesu.

³ Yesu a sær ha Bæba ngay kæ vælai gædanj ka mælæve wu hay tebiye. Yesu a sær ha nenjeyæ a yaw abara ka tæv i Mbælom ada ma miye na, ka tæv i Mbælom.

⁴ Hærwi niye Yesu a gær ha mænde wu mænday, a lætse. A tsakw ka bo abæra peteked. A ye naha a zla peteked i matekede yam abæra ka bo, a bær ha bæzay i hud.

⁵ Ma dæba aye na, a mbæda yam a gædayah. Tsa na, a dazlay mæbere tay na sik a gawla ngay hay. A ndæv ha mæbere tay na sik na, a pæla haya peteked matekede yam niye abæra mæ bæzay i hud, a takad yam abæra ka sik.

⁶ A ndisl ka tæv i Simonj Piyer na, Simonj Piyer a gwaday: «Bây Maduwej, mata berenj na sik düh na, nækar dæw?»

⁷ Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Wu nakæ faya na giye anake aye na, ka særiye bay, ane tuk na, ka sariye mba.»

⁸ Piyer a gwaday: «A'ay! Ka ta bereneyæ na sik dæda bay.»

Yesu a mbæday faya, a gwaday: «Tadæ na baraka na sik bay na, ka dzapameye næte tæ nækar sa bay.»

⁹ Simonj Piyer a tsæne andza niye na, a gwaday: «Bây Maduwej, kâ berenj na sik dækdæk tsa bay. Berenj na hælai ga hay ta gær ga dærmak.»

¹⁰ Yesu a gwaday: «Ndo nakæ kæ bara na bo ngay aye na, ndælub andaya ka bo ngay bay. Ma bariye bo sa bay. Ma bariye na, sik dækdæk tsa. Nækurom, ndælub andaya fakuma bay, nækurom tsædanja. Ane tuk na, ndo næte na, ndælub faya.»

¹¹ Yesu a sær ndo nakæ ma ta giye faya daf aye. Hærwi niye a gwad næteye tebiye mabara eye hay bay.

¹² A ndæv ha mæbaratay na sik na, a zla peteked ngay a ma ha ka bo. A ye, a ma ka tæv mænde daf tay niye, a ndza. Tsa na, a gwadatay: «Ka særum wu nakæ na gækum aye dæw?»

¹³ Nækurom faya ka zalumenjeyæ “ndo mædzænge ndo” ada “Bây Maduwej”. Ka tsikum andza niye na, lele dedæk. Nenj na, andza niye dedæk.

¹⁴ Neŋ duh ndo mædzenge ndo ada Bøy Maduweŋ, na barakum na sik, nakurom dærmak kuton barum sik kurom hay a bo næte næte mæ walaŋ kurom.

¹⁵ Na bəzakum ha wu nakə ka gumeye hærwi ada nakurom dærmak kə gum a bo mæ walaŋ kurom andza nakə neŋ na ge aye.

¹⁶ Ayaw! Særum ha na, ndo i mæsler ma ziye ha ndo i gay ŋgay bay, ada ndo i mæsler na, ma ziye ha ndo naka a slær na aye bay.

¹⁷ Anæke na, ka særumeye ha tuk. Taðə ka gum ha mæsler tæ wu neheye na, ka hutum-eye mæŋgese.

¹⁸ «Na tsik na, ka nakurom tebiye kurom aye bay. Neŋ na, na sær ndo neheye na pala tay aye. Ane tuk na, bazlam nakə tæ watsa mæ Derewel i Mbəlom aye na, ma giye bo andza nakə tæ watsa aye. Mawatsa eye na, a gwad: “Ndo nakə nəmaa nda daf salamay aye na, ka tæra ndo mæne dære ga.”

¹⁹ Na tsikakum ka bo abæra anæke na, hærwi ada wu nakay aza kə husaw na, ka dzalumeye ha neŋ na, neŋ.

²⁰ «Neŋ faya na tsikakumeye parakka: Særum ha, ndoweye ka tæma ndo nakə neŋ na slær ha aye na, a tæma na, neŋ dærmak. Ada ndo nakə ka tæma ga aye na, a tæma na, ndo nakə a slæra ga ahaya aye.»

Ndo mæge dafka Yesu

Mata 26.20-25; Markus 14.17-21; Luka 22.21-23

²¹ Ma dæba i bazlam niye Yesu a tsik aye na, dærev ŋgay a ye faya abæra. A tsikatay parakka, a gwadatay: «Neŋ faya na gwadakumeye: Særum ha na, ndo næte mæ walaŋ kurom ma giye fagaya daf.»

²² Gawla ŋgay hay tæ tsæne andza niye na, tæ ma ha ka bo dære mæ walaŋ tay tebiye. Ane tuk na, Yesu a tsik ka way na, tæ sær kwa tsekweŋ bay tebiye.

²³ Ndo næte mæ walaŋ i gawla i Yesu hay, ndo nakə Yesu a wuda na haladzay aye, neŋgeye mandza eye ka tæv i Yesu.

²⁴ Simon Piyer a gay naha mbætsek w tæ dære hærwi ada mæ tsætsah ka Yesu, a tsik andza niye na, ka way.

²⁵ Mandærkwasla i Yesu niye a hændzæd naha gær ka tæv i Yesu, a tsætsah faya, a gwad: «Bøy Maduweŋ, ka tsik na, ka way?»

²⁶ Yesu a mbæday faya, a gwad: «Na dæsiye peŋ ada na giye faya ala. Ndo nakə na wəlay aye na, mata ge fagaya daf na, neŋgeye.» Tsa na, Yesu a dæs peŋ, a ge faya ala, a wəlay a Yudas wawa i Simon Iskariyot.

²⁷ Yudas a tæma peŋ niye na, kwayaŋŋa Fakalaw a yay a mædzal gær. Yesu a gwad: «Wu nakə ka giye na, ge na anæke bæse!»

²⁸ Ndo neheye næteye mandza eye tage Yesu aye, Yesu a tsik andza niye hærwi mey

na, ndæray kwa næte mæ walaŋ tay niye a sær bay.

²⁹ Yudas na, neŋgeye ndo mægæse suloy. Hærwi niye siye i gawla i Yesu hay tæ dzala na, Yesu a gwad: «Mæ ye mata sækamakwayaw wu mæday hærwi magur-lom i Pak. Kægəbay a gwad: «Mæ ye mæ wəlatay wu a mætawak hay.»

³⁰ Ahæl nakə Yudas a tæma peŋ niye na, kwayaŋŋa a yaw abæra. Niye na, ta hævad.

Bazlam mapala eye wedeye

³¹ Ma dæba eye Yudas a yaw abæra na, Yesu a gwad: «Anæke na, mæzlað ga i Wawa i Ndo ma bæziye parakka ada ndo hay ta ŋgateye a mæzlað i Mbəlom hærwi ga dærmak.

³² Na bæzatay ha mæzlað i Mbəlom a ndo hay, Mbəlom dærmak ma bæzatay ha mæzlað i wawa ŋgay a ndo hay tæ wu nakə faya ma giye aye. Ma giye mahonok mæbæzatay ha bay.

³³ Wawa ga hay, na ndziye tæ nakurom haladzay sa bay. Na ye fakuma abæra na, ka pælumeye ga. Ane tuk na, wu nakə na tsikatay a bagwar i Yahuda hay aye na, na tsikakumeye anæke. “Tæv nakə neŋ na diye a dæma aye na, ka slumeye faya mede a dæma bay.”

³⁴ Na tsikakumeye bazlam mapala eye wedeye. Bazlam mapala eye wedeye na, waray? Wudum bo næte næte mæ walaŋ kurom. Andza neŋ nakə na wuda kurom aye na, kuton wudum bo næte næte mæ walaŋ kurom dærmak.

³⁵ Taðə ka wudum bo næte næte mæ walaŋ kurom na, ndo hay tebiye ta særiye ha nakurom gawla ga hay.»

Piyer ma gwadaye: «Na sær Yesu bay»

Mata 26.31-35; Markus 14.27-31; Luka 22.31-34

³⁶ Simon Piyer a tsætsah faya, a gwad: «Bøy Maduweŋ, ka diye na, a ŋgay?»

Yesu a mbæday faya, a gwad: «Anæke na, ka sliye faya mæpeŋ bæzay a tæv naka na diye a dæma aye bay. Ane tuk na, hæløy eye ma slaweye aza ka peŋeye bæzay.»

³⁷ Piyer a gwad: «Bøy Maduweŋ, na sliye faya mæpaka bæzay anæke bay na, hærwi mey? Neŋ maləva bo eye mævæle ha mæsæfære ga hærwi yak.»

³⁸ Yesu a mbæday faya, a gwad: «Nækar maləva bo mævæle ha mæsæfære yak hærwi ga ta dedek ŋgway daw? Na tsikakeye parakka, sær ha na, dzagulok ma ta zlahiye na, 6a ka gwad sik mahkar ka sær neŋ bay.»

14

Yesu na, tsæved i ndo hay mede a Mbəlom

* 13:18 Dæmes hay 41.10.

1 Yesu a gwadatay a gawla ngay hay: «Darev mâ ye fakuma abëra bay. Dzalum ha ka Mbëlom ada dzalum ha ka neŋ dërmak.

2 Gay hay andaya haladzay mä gay i Bëba ga. Tadë tøv andaya bay na, häbe na gwadäkumeye badaw? Na diye na ta lambadäkumeye tøv nakë ka ta ndzumeye mä dëma aye.

3 Na ye, na lambadäkumaw tøv na, na maweye mata häle kurom ka tøv ga, härwi ada näkurom dërmak ka ndzumeye ma tøv nakë neŋ mä dëma aye.

4 Näkurom na, ka sërüm tsæved nakë a ye a tøv nakë na diye a dëma aye.»

5 Tomas a gwadäy: «Bëy ga, tøv nakë ka diye a dëma aye na, nämaa sër bay. Nämaa sliye faya mä sare tsæved niye na, ma këkay?»

6 Yesu a mbädäy faya, a gwadäy: «Neŋ na, tsæved, dedek ada sifa. Ndowneye ki yaw ta tøv ga bay na, ma sliye faya mede ka tøv i Bëba ga bay.

7 Tadë ka sërüm neŋ na, ka sërümeye Bëba ga dërmak. Kwa anëke ka sërüm na ka ngatumay.»

8 Filip a gwadäy: «Bëy ga, damay ka Bëba yak tsa na, tsiy da may.»

9 Yesu a mbädäy faya, a gwadäy: «Na ndza ka tøv kurom na, haladzay ada ka sër ga ha bay ngway huya daw Filip? Ndowneye kë ngeteŋ a neŋ na, a ngatay na, a Bëba ga. Ada ka gwad: “Damay ka Bëba yak” na, härwi mey?

10 Neŋ ta Bëba ga, nämay mandza eye näte na, ka dzala ha tæbædew? Bazlam neheye na tsikawakum a näkurom tebiye na, ti yaw abëra mä neŋ dëkdëk bay. Na tsik na, i Bëba ga nakë nämay mandza eye näte aye. Maa ge mäslër mä neŋ na, nengeye.

11 Tadë na gwadäkum: “Neŋ ta Bëba, Bëba ga tæ neŋ, nämay näte” na, dzalum ha faya. Dzalum ha ka mäslër neheye na gawa aye kwa.

12 «Ayaw! Neŋ faya na gwadäkumeye: Sërüm ha na, ndowneye kë dzala ha ka neŋ na, ma giye mäslër neheye neŋ faya na giye dërmak. Ma ta giye na, ma ziye neheye anëke aye, härwi neŋ na, na diye ka tøv i Bëba ga.

13 Ka tsätsahum kwa mey ta mäzele ga na, na gäkumeye na tebiye, härwi ada neŋ Wawa i Mbëlom nä bæz ha mäzlæb i Bëba.

14 Ka tsätsahum kwa mey ta mäzele ga na, na välakumeye.»

Yesu a gwad ma slërawaye Mäsäfare Tsädänŋa eye

15 Yesu a gwadatay sa: «Tadë ka wudum ga na, ka rähumeye ha gër a bazlam ga mapala eye.

16 Neŋ, na geye amboh a Bëba ga mä slërakumaw ndo mekelëŋ mä dzëna kurom härwi ada mä ndza huya ka tøv kurom.

17 Ma slërakumaweye na, Mäsäfare nakë ma däkumeye ha dedek aye. Mändzibëra na, ma sliye faya mä hute tæbey härwi kë ngatay bay, ma sërüye na bay sa. Näkurom na, ka sërümeye härwi ma ndziye na, ka tøv kurom ada ma ndziye huya mä näkurom.

18 Härwi niye, na gërüye kurom ha mahäkumeye anda wur mä tawak hay bay. Na maweye ka tøv kurom.

19 Ma mändze tsekweŋ na, ndo i mändzibëra hay ta ngeteŋeye sa bay. Näkurom na, ka ta ngatumeŋeye härwi neŋ na ndziye ta sifa ga huya ada näkurom dërmak ka ndzumeye ma sifa huya.

20 Pat eye niye na, ka sërümeye neŋ madzapa eye ta Bëba ga, näkurom madzapa eye tæ neŋ ada neŋ madzapa eye tæ näkurom.

21 «Ndowneye kë pa na bazlam ga mapala eye a gër, ada ka rähay ha gër na, nengeye na, a wudä ga. Bëba ga ma wudüye na ndo nakë a wudä ga aye, neŋ dërmak na wudüye na ada na bæzay ha bo ga.»

22 Gawla i Yesu andaya mäzele ngay Yuda. Nengeye na, Yudas Iskariyot bay. A gwadäy a Yesu: «Bëy ga, ka bæziye ha bo a nämay dëkdëk, ka bæziye ha bo a ndo i mändzibëra hay bay na, ma giye bo ma këkay?»

23 Yesu a mbädäy faya, a gwadäy: «Ndowneye ka wudä ga na, ma räheye ha gër a bazlam ga. Bëba ga ma wudüye na. Nämaa deyeweye ka tøv ngay. Neŋ ta Bëba nämaa ndziye mä gay ngay.

24 Ndo nakë a wudä ga bay aye na, ma räheye ha gër a bazlam ga bay. Kë mä tømsum ha gër tæ wu nakë na tsik aye bay. Wu nakë ka tsänüm na tsik aye na, a yaw mä neŋ bay. A yaw na, ka tøv i Bëba ga nengeye nakë a slëra ga ahaya aye.

25 Na tsikakum ka bo abëra bazlam nakay anëke na, härwi neŋ andaya ka tøv kurom mba.

26 Mazlambar Bëba ga ma slërawaye Mäsäfare Tsädänŋa eye a bëräm ga, ma dzëniye kurom. Nengeye na, ma tætikakumeye wu hay tebiye ada bazlam ga neheye na tsikawakum aye na, mä makum ahaya a gër tebiye.

27 «Anëke na diye gwa na, na välakumeye mändze zay a dærev kurom. Mändze nakë dærev kurom ma ndziye zay aye na, na välakumeye anda i mändzibëra bay. Dærev mä ye fakuma abëra bay. Kä dzädzarum bay.

28 Ba ka tsänüm, na gwadäkum: Na diye gwa. Ane tuk na, na maweye ka tøv kurom. Tadë ka wudum ga na, ka ngwasumeye härwi na diye na, ka tøv i Bëba ga. Bëba ga, nengeye na, bagwar eye a ze ga.

29 «Wu neheye ta ndislew zuk bay. Na tsikakum ka bo abëra anëke na, härwi ada

aza ta ndislew na, kâ dzalum ha ka wu neheye na tsikakum aye.

³⁰ Na ta tsikakumeye wuray andaya haladzay sa bay. Na tsikakumeye wuray haladzay sa bay na, hærwi mey? Hærwi bay i ndo i mændzibæra hay faya ma deyeweye. Ane tuk na, gædanŋgay andaya kwa tsekwerŋ mælave ga bay.

³¹ Ane tuk na, ndo i mændzibæra hay tâ sær ha na, na wudâ Bæba ga ada neŋ faya na giye andza nakæ Bæba a gwedæŋ ge aye.

«Anæke na, lætsum takwa abæra kananŋ!»

15

Yesu na, dærizl i gærdaf

¹ Yesu a gwadätay a gawla ŋgay hay sa: «Neŋ na, andza dærizl i gærdaf dedek eye. Bæba ga na, a tæra andza ndo i guvah.

² Hawal neheye tæ wa bay aye na, ma dæsiye tay ha. Hawal neheye tæ wa aye na, ma kækaliye fataya abæra hærwi ada tâ wa hohway haladzay.

³ Wu neheye na tætikakum aye na, ka tæra kurom ha tsædanŋa, andza dærizl i gærdaf nakæ ta kækal na aye.

⁴ Ndzum na, madzapa eye ka neŋ andza neŋ nakæ madzapa eye tæ nækuroom aye. Hawal kæ ge neŋgeye ka dærizl ŋgay eye bay na, ma sliye faya mæwe ka gær bo ŋgay bay, mâ ndza ka dærizl ŋgay. Andza niye, nækuroom ka dzapum tæ neŋ bay na, ka mbumeye faya mæge wuray lele eye bay.»

⁵ Yesu a gwadätay sa: Neŋ na, andza dærizl i gærdaf, nækuroom hawal eye hay. Ndowneye kæ dzapa tæ neŋ ada na dzapa ta neŋgeye na, ma wiye hohway haladzay andza dærizl i gærdaf. Hærwi ze neŋ na, ka slumeye mæge wuray lele eye bay. ⁶ Ndowneye kæ dzapa tæ neŋ bay na, Mbælom ma kærahiye na. Ma tæriye andza hawal i dærizl i gærdaf nakæ tæ dæs faya abæra aye. Ta kaliye ha ada ma kuliye. Kæ kula na, ta hayay gær ada ta dziye a ako, ma tæmiye.

⁷ «Tadæ ka ndzum nækuroom madzapa eye ka neŋ ada ka pum na bazlam ga a dærev na, tsætsahum wu nakæ a sakum aye, ka hutumeye.

⁸ Tadæ faya ka gumeye ŋgwalak huya na, faya ka bæzumatay ha a ndo hay, nækuroom gawla ga hay. Kæ ge andza niye na, ndo hay ta zambadæye a Bæba ga.

⁹ «Na wudâ kurom andza nakæ Bæba a wudâ ga aye. Ndzum huya madzapa eye ka neŋ ada ka særumeye ha na, na wudâ kurom.

¹⁰ Tadæ ka ræhumay ha gær a bazlam ga mapala eye na, ka ndzumeye nækuroom madzapa eye ka neŋ ada ka særumeye ha na wudâ kurom huya, andza neŋ nakæ na ræhay ha gær a bazlam i Bæba ga mapala eye

ada neŋ madzapa eye tæ neŋgeye ada na sær ha a wudâ ga huya.

¹¹ Na tsikakum wu neheye na, hærwi ada dærev kurom mâ ŋgwasæ andza neŋ nakæ dærev ga maŋgwasæ eye dærmak. Andza niye maŋgwasæ ma rahiye a dærev kurom lele.

¹² «Bazlam ga nakæ na tsikakumeye na, waray? Bazlam nakæ na tsikakumeye na, wudum bo næte næte mæ walaŋ kurom andza neŋ nakæ na wudâ kurom aye.

¹³ Ndowneye kæ dze ha mæsæfære ŋgay hærwi dzam ŋgay hay na, mawudæ bo mæze niye na, andaya sa bay.

¹⁴ Tadæ ka gum wu nakæ na gwadum gum aye na, nækuroom dzam ga hay.

¹⁵ Na zalakumeye ndo i mæsler ga hay sa bay hærwi ndo i mæsler na, a sær wu nakæ ndo i gay ŋgay ma giye bay. Duh na zalakumeye dzam ga hay hærwi na dækum ha wu nakæ Bæba a dæŋ ha aye tebiye.

¹⁶ Nækuroom ka zlum ga bay. Duh maa pala kurom na, neŋ hærwi ada kâ pumæŋ bæzay. Na slær kurom ha dærmak, kâ yum mata ge wu nakæ lele eye ada wu niye lele eye ma ndziye huya. Andza niye, ka tsætsahum wu hay tebiye ta mæzele ga na, Bæba ga ma wælakumeye.

¹⁷ Wu nakæ na tsikakumeye anæke aye na, wudum bo næte næte mæ walaŋ kurom.»

Ndo i mændzibæra hay ta nateye dære a gawla i Yesu hay

¹⁸ Yesu a gwadätay sa: «Tadæ ndo i mændzibæra ta nakum dære na, særum ha bæ kurre tæ nay dære na, a neŋ.

¹⁹ Tadæ nækuroom ndo i mændzibæra hay na, ta wudæye kurom hærwi nækuroom ndo tay hay. Ane tuk na, ka tæra andza niye bay. Na pala kurom abæra mæ walaŋ tay. Nækuroom ka tærum ndo tay hay sa bay. Tæ nakum dære na, hærwi nakæ nækuroom ndo tay hay sa bay aye.

²⁰ «Kâ mætsum ha gær tæ bazlam nakæ na tsikakum aye bay. Na gwadæ ndo i mæsler na, a ze ndo i gay ŋgay bay. A seŋ mægwadækum na, tadæ ta geŋ dæretsæteh na, ta gakumeye dæretsæteh a nækuroom dærmak. Ndo neheye ta ræhay ha gær a bazlam ga aye na, ta dza-liye i kurom dærmak.

²¹ Dæretsæteh nakæ ta gakumeye na, hærwi nakæ nækuroom gawla ga hay aye. Tæ ge andza niye na, hærwi tæ sær ndo nakæ a slæra ga ahaya aye bay.

²² «Tadæ na yaw na tsikatay bazlam i Mbælom bay na, sariya ma gæsiye tay ha hærwi mezeleme tay bay. Ane tuk na, anæke na yaw, na tsikatay. Anæke ta sliye faya mætsike “næmaa sær mezeleme bay” na, ta sliye faya bay.

²³ Ndowneye kæ neŋ dære na, a nay dære a Bæba ga dærmak.

²⁴ Tada 6a na mbaram mæge mæsler neheye ndaray dada ka ge bay aye na, haɓe Mbalom ma gasiye tay ha a sariya ngay bay. Azlakwa anake na, ta ngatay a mæsler ga hay ada faya ta namay dære ta baba ga.

²⁵ Ane tuk na, a ge andza niye na, hærwi ada ma tæra andza nakæ ndo tay hay ta watsa ma Derewel i Mbalom aye. Tæ watsa, tæ gwad: “Tæ neɗ dære na, kærïye bæna na ge mænese bay.*”

²⁶ Yesu a gwadatay sa: «Ndo nakæ ma deyeweye madzæne kurom aye na, ma deyeweye. Ma deyeweye na, ma hælai i Bæba ga. Na ye ka tæv i Bæba ga na, na slarakumaweye. Ndoeweye niye na, Mæsæfære Tsædanɗa aye. Neɗgeye ma dæteye ha dedek a ndo hay. Ki yaw na, ma tsikiye ka neɗ.

²⁷ Nækurom dærmak ka ta tsikumeye ka neɗ hærwi ahæl nakæ na dazlay a mæsler aye na, nækurom tæ neɗ hus bægom.»

16

¹ «Na tsikakum wu neheye ka bo abæra anæke na, hærwi ada kâ gærum ha mædzele ka neɗ bay.

² Ta ta hæhara kurom ahaya abæra mæ gay i maduwule me. Hælai eye ma deyeweye, ndo hay ta kærïye kurom, ada ta dzaliye mæ gær tay na: “Næmaa ge na, wu nakæ a yay a gær a Mbalom aye.”

³ Ta giye andza niye na, hærwi næteye tæ sær Bæba ga bay ada tæ sær neɗ bay.

⁴ Na tsikakum ka bo abæra anæke na, hærwi ada ahæl nakæ faya ta gakumeye andza niye na, bazlam nakæ na tsikakum aye ma makumaw a gær.»

Mæsler nakæ Mæsæfære Tsædanɗa ma giye

Yesu a gwadatay sa: «Na tsikakum kurre bay na, hærwi neɗ ka tæv kurom mba.

⁵ Anæke na, na miye gwa ka tæv i ndo nakæ a slæra ga ahaya aye. Nðaray kwa næte mæ walaɗ kurom ma tsætsahiye tæv ga nakæ na diye a dæma aye bay.

⁶ Ane tuk na, ma ndalakumeye haladzay hærwi nakæ na gwadakum na, na diye gwa aye.

⁷ Ayaw! Særum ha lele, na ye fakuma abæra düh i kurom na, lele. Andza niye tada na ye gwa bay na, ndo nakæ ma deyeweye mata dzæne kurom aye na, ma deyeweye sa bay. Ane tuk na, na ye na, na slæra ahaya.

⁸ «Ki yaw na, ma bæzatay ha a ndo i mændzibæra hay na, næteye faya ta giye mezeleme, ma bæzatay ha tsæved nakæ dedek aye, ada ma bæzatay ha sariya i Mbalom nakæ ma ta giye.

⁹ Mezeleme nakæ ma bæzatay ha aye, a da ha na, næteye ta dzala ga ha bay.

¹⁰ Ta særïye ha tsæved nakæ dedek eye na, tsæved mæpeɗ bæzay a neɗ hærwi na miye ka tæv i Bæba ga. Ka ta ngatumeɗe sa bay.

¹¹ A bæzatay ha sariya na, hærwi 6a Mbalom kæ gæs bæy i mændzibæra nakay a sariya.»

¹² Yesu a gwadatay sa: «Wu neheye na tsikakum zuk bay aye na, andaya haladzay. Ane tuk na, na tsikakum anæke na, ka slumeye faya mætsæne bay.

¹³ Mæsæfære niye ma datay ha tsæved i dedek a ndo hay. Ki yaw na, ma dakumeye ha tsæved niye dedek eye tebiye. Ma ta tsikiye na, ka gær bo ngay bay. Ane tuk na, ma ta tsikiye na, wu nakæ a tsænew ka Mbalom aye. Ma dakumeye ha wu nakæ ma giye bo kame aye.

¹⁴ Ndo hay ta dæslenjeɗe ha gær hærwi ngay. Hærwi wu neheye ma dakumeye ha aye na, ti yaw abæra mæ neɗ.

¹⁵ Wu neheye mæ hælai i Bæba ga tebiye na, i ga dærmak. Hærwi niye na gwadakum na, wu nakæ Mæsæfære ma ta dakumeye ha aye na, ma deyeweye abæra na, mæ neɗ.»

Gawla i Yesu hay ta ngwasiye haladzay

¹⁶ Yesu a gwadatay: «Mændze tsekweɗ na, ka ngatumeɗe sa bay. Ada mændze tsekweɗ na, ka ngatumeɗe sa.»

¹⁷ Siye hay mæ walaɗ i gawla ngay hay tæ tsæne andza niye na, tæ gwad mæ walaɗ tay: «A say mægwede na, kækay? A gwad: “Mændze tsekweɗ na, ka ngatumeɗe sa bay ada mændze tsekweɗ na, ka ngatumeɗe sa.” Ada a gwadakway sa na: “Ka ngatumeɗe sa bay, hærwi na miye ka tæv i Bæba” na, hærwi mey?

¹⁸ “Mændze tsekweɗ” niye a tsik aye na, andza mægwede mey? Ka sarakwa wu nakæ a say mætsike aye bay.»

¹⁹ Yesu a sær ha a satay a gawla ngay hay matsætsehe faya bazlam. A gwadatay: «Ka tsikum mæ walaɗ kurom na, ka bazlam nakæ na gwad “mændze tsekweɗ na, ka ngatumeɗe sa bay ada mændze tsekweɗ na, ka ngatumeɗe sa” dæw?

²⁰ «Ayaw! Særum ha na, ka ta tuwumeye, ka wudumeye ka bo haladzay. Ndo i mændzibæra hay na, ta ngwasiye. Dærev ma ndalakumeye haladzay, ane tuk na, dæretsætseh kurom ma tærïye mængwese.

²¹ Ma giye na, andza mæwe wawa nakæ a dazlay a ngwas aye. Ahæl nakæ wawa a dazlay a ngwas aye na, dærev a ndalay hærwi dæretsætseh. Ane tuk na, ka wa na wawa tsïy na, ma mætsiye ha gær tæ dæretsætseh. Ma ngwasiye hærwi wawa nakæ a wa, a yaw ka mændzibæra aye.

²² Andza niye nækurom mæ dæretsætseh anæke dærmak. Ane tuk na, na ta ngatakumeye, ka ta ngwasumeye haladzay,

* 15:25 Dæmes hay 35.19; 69.5.

ndəray ma sliye faya mabuwe fakuma abəra mənɣwese niye bay.

²³ «Pat eye niye na, ka ta tsətsahumeye fagaya sa bay. Sərum ha na, kwa mey ka tsətsahum ta məzele ga na, Bəba ma vəlakumeye.

²⁴ Hus anəke ka tsətsahum wuray ta məzele ga zuk bay. Tsətsahum, ka hutum-eye ada mənɣwese ma rahiye a dərev kurom lele.»

Yesu a nɣwasa ka məndzibəra

²⁵ Yesu a gwadatay: «Na tsikakum wu neheye tebiye na, ta dzeke. Həlay eye ma deyeweye, na tsikakumeye ta dzeke sa bay. Ane tuk na, na ta tsikakumeye ka gər i Bəba ga parakka.

²⁶ Pat eye niye na, ka tsətsahumeye wu hay ka Bəba ga ta məzele ga. Agəla ka gwadumeye na, na ta tsətsahiye faya wu hərwı kurom. A'ay! Bo kurom eye ka tsətsahumeye tə bazlam kurom.

²⁷ Bəba, bo nɣay eye a wuda kurom. A wuda kurom na, hərwı nəkurom ka wudum ga ada ka dzalum ha neɲ na yaw na, abəra ka təv i Mbəlom.

²⁸ Na yaw na, ma təv i Bəba ga ada na yaw ka məndzibəra. Anəke na, na gəriye ha məndzibəra, na miye ka təv i Bəba ga.»

²⁹ Gawla nɣay hay tə gwaday: «Yawal Anəke faya ka tsik me na, parakka tuk. Ka tsik ta dzeke sa bay.

³⁰ Anəke nəmaa sər ha, ka sər wu hay tebiye. Ndo ma ta tsətsahiye fakaya bazlam na, 6a ka sər tsiy. Hərwı niye nəmaa dzala kar ha, nəmaa sər ka yaw na, abəra ka təv i Mbəlom dedek.»

³¹ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Ka dzalum ha na, anəke daw?

³² Pat eye ma deyeweye, 6a ka mbərəm madayaw tsiy. Pat eye niye na, ka nɣənumeye gər kweye kweye kwa way ma miye a mətəgay nɣay. Ka gərumeye ga ha mahəgeye. A'ay! Ta dedek na, neɲ mahəgeye bay. Bəba ga, neɲgeye tə neɲ.

³³ «Na tsikakum wu neheye kurre ada nəkurom neheye madzapa eye tə neɲ aye na, hərwı ada kâ ndzum zay. Ka məndzibəra na, ka gumeye dərətsəseh. Ane tuk na, dərev mâ ye fakuma abəra bay, hərwı neɲ na, na nɣwasa ka məndzibəra.»

17

Yesu a dıwulay me a Mbəlom hərwı gawla nɣay hay

¹ Yesu a tsikatay ka bo abəra bazlam niye na, a zəba dərə a mbəlom, a gwad: «Bəba ga, i ga na, həlay eye kə husaw tuk. Bəzatay ha məzla6 ga a ndo hay ada neɲ wawa yak nâ bəzatay ha məzla6 yak dərmaç.

² Nəkar na, ka vələɲ gədaɲ ka gər i ndo hay tebiye hərwı ada nâ vəlatay sifa naka

ma ndəviye bay aye a ndo neheye ka vələɲ tay naha a həlay aye.

³ Sifa niye ma ndəviye bay aye na, andza məgwede ta sər kar ha, nəkar na, Mbəlom dedek eye nəte nɣweɲ, ada ta sər neɲ Yesu Kəriste nakə ka sləratayaw aye.

⁴ «Ahəl nakə neɲ ka məndzibəra aye na, na 6a ha məzla6 yak a ndo hay, hərwı na ndəv ha məsler nakə ka sləra ga ahaya faya məge aye.

⁵ Anəke na, Bəba ga, vələɲ məzla6 ka dərə yak andza məzla6 ga ahəl nakə nəmay sala-may, məndzibəra andaya zuk bay aye.

⁶ «Ndo neheye ka pala tay ha abəra ka məndzibəra aye ada ka vələɲ tay ha a həlay ga aye, tə sər kar ha na, hərwı ga. Nəteye tebiye na, i yak hay ada ka vələɲ tay ha a həlay ga. Nəteye faya ta rəhay ha gər a bazlam yak.

⁷ Tə sər ha wu neheye ka vələɲ tebiye aye na, a yaw mə nəkar.

⁸ Bəna na tsikatay bazlam nakə ka gwedeɲ tsikatay aye. Ta təma lele. Ta sər ha ta dedek na yaw na, abəra ma nəkar. Ada ta dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar.

⁹ «Na dıwulakeye naha me hərwı tay, bəna hərwı ndo i məndzibəra hay bay. Na dıwulakeye naha me na, hərwı ndo neheye ka vələɲ tay ha aye. Nəteye na, ndo yak hay.

¹⁰ Ndo ga hay na, ndo yak hay dərmaç, ada ndo yak hay na, ndo ga hay. Nəteye ta datay ha məzla6 ga a ndo hay.

¹¹ Anəke na, na miye naha ka təv yak. Na gəriye ha məndzibəra, nəteye ta ndziye ka məndzibəra. Bəba ga, nəkar nakə tsədaɲɲa eye, tsəpa tay ha ta gədaɲ yak nakə ka vələɲ aye. Tsəpa tay ha hərwı ada tā təra madzapa eye nəteye andza nəkar tə neɲ, nəmay madzapa eye nəte.

¹² Ahəl nakə nəmaa ndzawa huya dziye na, neɲ na tsəpawa tay ha. Na tsəpawa tay ha ta gədaɲ yak nakə ka vələɲ aye. Na tsəpa tay lele, ndəray kwa nəte kə dze bay. Maa dze na, ndo nakə tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom tə gwad ma ta dziye a ako nakə ma mbatiye bay aye.

¹³ «Anəke na, na diye naha ka təv yak. Na tsik andza niye na, ahəl nakə neɲ ka məndzibəra mba aye hərwı ada mənɣwese ga mâ rah a dərev tay.

¹⁴ Na tsikatay bazlam yak nakə ka gwedeɲ tsikatay aye. Ane tuk na, ndo i məndzibəra hay faya ta natay dərə hərwı nəteye na, ndo tay hay bay andza neɲ nakə neɲ ndo tay bay aye.

¹⁵ Na dıwulakeye naha me na, hərwı nakə kâ həl tay naha abəra ka məndzibəra aye bay. Duh na dıwulakeye naha me na, tsəpa tay ha hərwı ada Fakalaw mâ gatay wuray bay.

¹⁶ Hərwi nəteye na, ndo i mändzibəra hay bay andza neñ nakə ndo i mändzibəra bay aye.

¹⁷ «Bəzatay ha dedək hərwi ada tã tãra kətsek tebiye i yak hay. Hərwi bazlam yak na, dedək.

¹⁸ Andza nəkar nakə ka sləra ga ahaya ka mändzibəra aye na, neñ kanəñ dərmaq faya na sləriye tay ka mändzibəra ka mæge məsler.

¹⁹ Na vəlaka ha bo ga tebiye hərwi tay hərwi ada nəteye tebiye tã tãra ndo yak hay.

²⁰ «Na dıwulakeye naha me na, hərwi nəteye dekdək tsa bay. Na dıwulakeye naha me hərwi ndo neheye ta piye zləm ka bazlam tay ada aza ta dzaliye ha ka neñ.

²¹ Na dıwulakeye naha me hərwi ada nəteye tebiye tã tãra nəte. Bəba, tã ndza madzapa eye tã nəmay andza nəkar nakə madzapa eye tã neñ aye ada neñ madzapa eye tã nəkar aye. Tã tãra na, nəte madzapa eye tã nəmay hərwi ada ndo i mändzibəra hay tã dzala ha maa sləra ga ahaya na, nəkar.

²² Na vəlatay məzlaḅ nakə ka vələñ aye hərwi ada tã tãra nəte andza nəkar tã neñ, nəmay nəte.

²³ Neñ madzapa eye ta nəteye andza nəkar nakə madzapa eye tã neñ aye hərwi ada tã tãra nəte, ada ndo i mändzibəra hay tã sər na, nəkar ka sləra ga ahaya ada ka wudã tay ha andza nakə ka wudã neñ aye.

²⁴ «Bəba, a señ na, ndo neheye ka vələñ tay ha a həlay aye na, ta ndziye ma tãv nakə na ta ndziye mə dəma aye dərmaq hərwi ada tã ngatay a məzlaḅ ga. Ka wudã ga na, kwa ahəl nakə mändzibəra andaya zuk bay aye ada hərwi niye ka vələñ məzlaḅ aye.

²⁵ «Bəba ga nəkar na, ndo i dedək. Ndo i mändzibəra hay tã sər kar ha bay. Ane tuk na, neñ na sər kar ha ada ndo neheye mə həlay ga aye tã sər maa sləra ga ahaya na, nəkar.

²⁶ Tã sər kar ha na, hərwi ga ada ta səriye kar ha hərwi ga dərmaq hərwi ada tã wudã siye i ndo mekeləñ eye hay andza nakə ka wudã ga aye ada neñ dərmaq nã ndza mə dərev tay.»

18

Tã gəs na Yesu

Mata 26.47-56; Markus 14.43-50; Luka 22.47-53

¹ Yesu a ndəv ha mađuwulay naha me a Mbəlom na, a həl bo ta gawla hay, ti ye a diye i magayam wuray tã zalay Sedron. Ka tãv aye niye na, dədan andaya ta zəv a dəma gərđaf hay. Tsa na, ti ye a dəma ta gawla ngay hay.

² Yudas ndo nakə a ge đaf ka Yesu aye a sər tãv eye niye. A sər na, hərwi Yesu ta gawla ngay hay ti yawa a dəma.

³ Yudas a ye a dədan niye ta sidzew i Roma hay, tã siye i sidzew neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Maa slər tay naha na, bagwar hay i ndo neheye tã vəlaway wu a Mbəlom aye ada ta Farisa hay. Ti ye na, tã wu i həlay hay, ta lalam tay hay ada siye ta dəv ako. Maa həl tay naha na, Yudas.

⁴ Azlakwa bay Yesu na, 6a kə sər wu nakə ma ta giye bo tã neñgeye. Mazlambar faya ta ndisliye naha ka tãv tay na, Yesu a həndəđ naha ka tãv tay. A tsətsah fataya, a gwadətay: «Ka pəlum way?»

⁵ Ta mbəđay faya, tã gwadətay: «Nəmaa pəla Yesu ndo i Nazaret.»

Yesu a gwadətay: «Yesu na, neñ eye.»

Yudas ndo nakə a gatay đaf ka Yesu aye malətsa eye ka tãv i sidzew niye hay.

⁶ Tã tsəne i Yesu nakə a gwadətay: «Yesu na, neñ eye» ta ma ta dəba, tã đəđ ka dala tolololo.

⁷ Yesu a tsətsah fataya sa, a gwadətay: «Ka pəlum way?»

Tã gwad: «Yesu ndo i Nazaret.»

⁸ Yesu a mbəđətay faya, a gwadətay: «Ba na gwadəkum Yesu na, neñ tsiy. Təđə ka pəlum neñ na, gərur tay ha siye i ndo hay, tã ye wu tay.»

⁹ Andza niye, wu nakə Yesu a tsik aye na, ma giye bo andza nakə a tsik aye. A gwad: «Bəba, ndo neheye ka vələñ tay ha a həlay aye na, kwa nəte kə dze fagaya abəra bay.»

¹⁰ Simon Piyer na, maslalam andaya faya. A ngwadaw maslalam ngay niye a fay ha a ndo i məsler i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom. A đasay na zləm i həlay i mənday fats ka dala. Ndo i məsler niye tã zalay na, Malkus.

¹¹ Ane tuk na, Yesu a gwadətay a Piyer: «Ma ha maslalam yak a gay ngay eye. Dəretsətsəh nakə Bəba a vələñ aye na, na siye bəđaw?»

¹² Sidzew niye hay ta bəy tay ada ta ndo neheye ta tsəpawa gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye, tã gəs na Yesu. Tsa na, tã dzawa na.

Sidzew hay ti ye ha Yesu a gay i Han

¹³ Tã lah mede ha Yesu na, a gay i Han təđay. Han na, neñgeye mese i Kayif. Anəke ka viye niye na, Kayif neñgeye bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom.

¹⁴ Kayif na, ndo nakə a gwadətay a bagwar i Yahuda hay: «Tã bəmalə nakə ndo hay tebiye ta dziye na, ngama ndo nəte mã mat.»

Piyer a đay bərakazəñ a Yesu

Mata 26.69-70; Markus 14.66-68; Luka 22.55-57

¹⁵ Simon Piyer ta gawla i Yesu nenjed nate ta zengal na Yesu. Bagwar i ndo mavelaway wu a Mbalom a sar na gawla i Yesu niye nenjed eye. Harwi niye nenjege na, ti ye a dalametagay i bagwar i ndo mavelaway wu a Mbalom ta Yesu salamay.

¹⁶ Ane tuk na, Piyer nenjege na, a ndza ma bera, slap ka halay i maged i dalametagay niye. Gawla i Yesu niye bagwar i ndo mavelaway wu a Mbalom a sar na aye na, a maw. A yaw ka tav i dem nakə faya ma tsəpiye maged aye a tsikay me a dem niye harwi ada mā velay tsəved a Piyer. Piyer a falakwa a dalametagay tuk.

¹⁷ Ahəl nakə faya ta diye na, ngwas nakə a gawa mäsler mə gay i ndo mavelaway wu a Mbalom aye, a gwaday a Piyer: «Nəkar na, gawla i ndo nakay dərmak ba?»

Piyer a mbəday faya a gwaday: «A'ay neŋ na, gawla ngay bay!»

¹⁸ Mətasl a ge haladzay. Harwi niye ndo i mäsler hay ta ndo neheye ta tsəpawa gay i mädəslay ha gər a Mbalom ta vat ako. Nəteye mandza eye faya. Piyer nenjege mandza eye ka ako niye dərmak ta nəteye dziye.

Bagwar i ndo mavelaway wu a Mbalom a tsətsah ka Yesu

Mata 26.59-66; Markus 14.55-64; Luka 22.66-71

¹⁹ Ma dəba aye na, bagwar i ndo mavelaway wu a Mbalom a tsətsah ka Yesu ka gər i gawla ngay hay ada ka matətike ngay nakə a tətikawa aye.

²⁰ Yesu a mbəday faya a gwaday: «Na tsikawatay bazlam parakka kame i ndo hay tebiye. Na tətikawatay a ndo hay na, mə gay i maduwule me ada mə gay i mädəslay ha gər a Mbalom ma tav nakə Yahuda hay ta hayawa gər a dəma aye. Na tsik wuray dāda ta məkal bay.

²¹ Ada ka tsətsahiye fagaya bazlam na, harwi mey? Wu nakə na tsikawa aye na, tsətsah ka ndo neheye tə tsəne aye. Nəteye na, tə sar wu nakə na tsik aye.»

²² Yesu a tsik andza niye na, kwayanŋa ndo nəte mə walaŋ i ndo matsəpe gay i mädəslay ha gər a Mbalom a fay a Yesu. A gwaday: «Ta mbədaway ka bazlam a bagwar i ndo mavelaway wu a Mbalom na, andza niye daw?»

²³ Yesu a gwaday a ndo niye: «Kə ge na tsik wu nakə lele bay aye na, dā ha wu nakə na tsik lele bay aye. Tadə na tsik lele na, ka kəd ga harwi mey?»

²⁴ Tsa na, Han a slər ha Yesu a gay i Kayif bagwar i ndo mavelaway wu a Mbalom. Ti ye ha Yesu na, madzawa eye huya.

Piyer a day bərakəzan a Yesu sa

Mata 26.71-75; Markus 14.69-72; Luka 22.58-62

²⁵ Ahəl nakə ti ye ha Yesu a gay i Kayif aye na, Piyer nenjege ma dalametagay, mandza eye ka ako. Ta tsətsah faya, tə gwaday: «Nəkar na, gawla i ndo nakay dərmak bədaw?»

Piyer a day bərakəzan a Yesu, a gwad: «A'ay, neŋ gawla ngay bay!»

²⁶ Ndo mə walaŋ i ndo i mäsler i bagwar i ndo mavelaway wu a Mbalom andaya ka tav eye niye. Ndowne niye na, gwala i ndo nakə Piyer a dəs faya abəra zləm ahəl nakə tə gəs na Yesu aye. A gwaday: «Nəkar na, gawla ngay. Na ngataka nəkurom tə Yesu ma dədan bədaw?»

²⁷ Ane tuk na, Piyer a day bərakəzan a Yesu sa, a gwaday: «A'ay, neŋ bay!»

Piyer a ndəv ha mətsike andza niye na, kwayanŋa dzagulok a zlaha.

Yesu kame i Pilat

Mata 27.1-2,11-14; Markus 15.1-5; Luka 23.1-5

²⁸ Dəre a tsadā pərik i mekedə na, tə ma ahaya Yesu abəra mə gay i Kayif. Ti ye ha a gay i Pilat ndo i sik i bəy i Roma hay. Ane tuk na, bəy i Yahuda hay ta fələkwa a gay i Pilat bay. Ti ye a dəma bay na, harwi a satay mändze tsədanŋa ada ta sliye faya mände wu mänday i Pak.

²⁹ Harwi niye Pilat ndo i sik i bəy i Roma hay, a yaw abəra mə gay. A yaw ka tav tay, a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ka gasum ahaya ndo nakay na, a gakum mey?»

³⁰ Ta mbəday faya, tə gwaday: «Tadə kə ge mənese bay na, nəmaa gəsaka ahaya daw?»

³¹ Harwi niye Pilat a mbədətay faya, a gwadətay: «Kə ge andza niye na, bo kurom eye dum ha ta gumay sariya andza nakə bazlam kurom mapala eye a tsikakum aye.»

Ta mbəday faya, tə gwaday: «Nəmay na, tsəved may andaya məge sariya i məkədə ndo bay.»

³² Andza nakay bazlam nakə Yesu a tsik ahəl niye a ge bo aye. Ba kə dā ha məməte ngay nakə ma ta mətiye.

³³ Pilat a mbəda gər a gay. A ye naha a zalayaw a Yesu, a tsətsah faya, a gwaday: «Nəkar na, bay i Yahuda hay dedek daw?»

³⁴ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Ka tsik andza niye na, bo yak eye ka dzala tsukudu, siye i ndo hay tə tsikaka daw?»

³⁵ Pilat a gwaday: «Ka tsiken andza niye na, neŋ Yahuda hay tədew? Maa gəsa kar ahaya na, ndo yak hay ta bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbalom aye bəna neŋ tədew? Tə gəsa kar ahaya na, ka ge na, mey?»

³⁶ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Bəy ga na, ka mändzibəra nakay bay. Tadə bəy ga ka mändzibəra nakay na, ndo i mäsler ga hay ta giye vərəm harwi ada ndəray mā gəs ga mavelay ga ha a bəy i Yahuda hay bay.

Ane tuk na, bəy ga na, ka məndzibəra nakay bay.»

³⁷ Pilat a gwaday: «Azlakwa nəkar na, bəy daw?»

Yesu a gwaday: «Maa tsik na, nəkar. Neŋ bəy dedek. Tə wa ga, na yaw ka məndzibəra na, ka mədə ha dedek. Ndo neheye tə sər dedek aye na, ta tamiye bazlam ga.»

³⁸ Pilat a gwaday a Yesu: «Dedek na, wuyey mey?»

Tə gay sariya a Yesu i makədə

Mata 27.15-31; Markus 15.6-20; Luka 23.13-25

Pilat a tsik bazlam ŋgay niye na, a yaw abəra mə gay sa. A ye ka təv i bəy i Yahuda niye hay ma bəra aye. A gwadatay: «Neŋ na, na huta faya abəra mənese bay.

³⁹ Ane tuk na, a say a kule kurom, nə gərakum ha ndo i dangay nətə hərwi magurlom i Pak. A sakum nə gərakum ha na, bəy i Yahuda hay daw?»

⁴⁰ Tə tsəne andza niye na, ta wuda ta magala, tə gwad: «Gəramay ha na, Barabas bəna neŋgeye bay!»

Azlakwa Barabas na, ndo i galak duh.

19

¹ Pilat a vəlatay tsəved a sidzew hay tā gəs na Yesu ada tā ndaḡa na ta mandalaḡa.

² Sidzew hay tə dəsaw dak tə slapa na ka bo, ta pay a gər a Yesu andza dzagwa i bəy. Tə kalay ka bo peteked ndozza eye.

³ Tsa na, ta həndzəd naha ka təv ŋgay, tə gwaday: «Zay daw, bəy i Yahuda hay!» Tə fay ka maholom.

⁴ Pilat a yaw abəra mə gay sa, a gwadatay a ndo hay: «Tsənum təday! Na gəsakuma ahaya Yesu abəra. Sərum ha neŋ na, na huta faya abəra mənese bay.»

⁵ Tə gəsa ahaya Yesu abəra tuk. Dzagwa i dak mə gar ada peteked ka bo ndozza. Pilat a gwadatay: «Ndo nakay na, anaŋ!»

⁶ Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta ndo matsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hay tə ŋgatay a Yesu na, tə pa bo ka mawude ta magala. Tə gwad: «Dar na ka mayako mazləlmbada eye! Dar na ka mayako mazləlmbada eye!»

Ane tuk na, Pilat a gwadatay: «Bo kurom eye gəsūm na ada kə yum kə darum na ka mayako mazləlmbada eye. Neŋ na, na huta faya mənese bay.»

⁷ Bəy i Yahuda hay ta mbəday naha faya, tə gwaday: «Nəmay na, bazlam may mapala eye andaya, ada andza bazlam may mapala eye a tsik na, kutonj məkədə na, hərwi a gwad: «Neŋ na, Wawa i Mbəlom.»»

⁸ Pilat a tsəne bazlam tay neheye faya ta tsikiye na, a dzədzar haladzay.

⁹ A fələkwa a gay sa, a ye naha a tsətsah ka Yesu, a gwaday: «Ka yaw na, məŋgay?»

Ane tuk na, Yesu ka mbəday faya bay.

¹⁰ Andza niye Pilat a gwaday: «A saka mətsikerŋ me a neŋ bəday? Neŋ na, gədanj ga andaya məgar kar ha ada gədanj ga andaya madere kar ka mayako mazləlmbada eye na, ka sər təbədeŋ?»

¹¹ Yesu a mbəday faya, a gwaday: «Kə ge Mbəlom kə vələka ga ha a həlay bay na, ka sliye faya magerŋ wuray kwa tsekweŋ bay tebiye. Hərwi niye ndo məgəsa ga ahaya məvələka ga ha a həlay na, mənese ŋgay a ze i yak.»

¹² Ka təv eye niye kwayanŋa na, Pilat a pala tsəved məgar ha Yesu. Ane tuk na, bəy i Yahuda hay ta wuda ta magala, tə gwad: «Ka gər ha ndo nakay na, nəkar dzam i bəy i Roma sa bay. Ndo weye kə gwad neŋgeye bəy na, neŋgeye ndo mənə dəre i bəy i Roma.»

¹³ Pilat a tsəne bazlam tay niye hay na, a ye ahaya Yesu abəra. A ye ka təv nakə dala eye madəzla eye tə beleter aye. Tə bazlam i Yahuda hay na, Gabata. A ndza ka təv niye hərwi məge sariya.

¹⁴ Pat niye na, pat i luma i dezele, mazlambar magər həpat. Ada həlay i magurlom i Pak.

Pilat a gwadatay a Yahuda hay: «Bəy kurom anaŋ.»

¹⁵ Ane tuk na, tə tsəne bazlam i Pilat niye na, tə pa bo ka mawude, tə gwaday: «Kəd! Kəd! Dar na ka mayako mazləlmbada eye!»

Pilat a gwadatay: «Nə dar na bəy kurom ka mayako mazləlmbada eye daw?»

Bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta mbəday faya: «Bəy may na, bəy i Roma nətə ŋgweŋ.»

¹⁶ Andza niye, Pilat a vəlatay ha Yesu a həlay a sidzew hay hərwi ada tā ye tā dar na ka mayako mazləlmbada eye.

Ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye

Mata 27.32-44; Markus 15.21-32; Luka 23.26-43

Sidzew hay ti ye ha Yesu mata kədə na.

¹⁷ Yesu a zla mayako mazləlmbada eye niye ta ta dariye na faya aye, a ye ahaya abəra ma wuzlah gay. A ye ha a təv nakə tə zalay Təv i Mətasl i Gər aye. Tə zalay tə bazlam i Yahuda hay na, Golgwata.

¹⁸ Mə dəma na, sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazləlmbada eye. Ta dar naha ndo hay sulo ka mayako mazləlmbada eye ka tsakay i Yesu, nətə tə həlay i mənday, nengəd tə həlay i gula, Yesu ma wuzlah.

¹⁹ Pilat a watsa bazlam ŋgay nakə tə kəd na faya ka palalam. A law zal ka gər i Yesu. A watsa na, a gwad: «Yesu ndo i Nazaret, bəy i Yahuda hay.»

²⁰ Yahuda hay haladzay tə dzanğawa bazlam niye mawatsa eye, hərwi təv nakə ta dar faya Yesu aye na, bəse ta wuzlah gay.

Ada wu niye tɔ watsa aye na, tɔ bazlam i gɔma hay wal wal mahkar: Tɔ bazlam i Yahuda hay, i Roma hay ada ta Gɔrek hay.

²¹ Bagwar hay i ndo neheye tɔ vɔlaway wu a Mbɔlom aye tɔ dzaŋga bazlam niye na, ti ye ka tɔv i Pilat, tɔ gwaday: «Ka watsa faya “Bɔy i Yahuda hay” meriye. Watsa faya na: “Ndo nakay a gwad: Neŋ na, bɔy i Yahuda hay.”»

²² Pilat a gwadatay: «Wu nakɔ neŋ na watsa aye na, ma ndziye andza niye.»

²³ Sidzew hay ta dar na Yesu ka mayako mazlɔmbada eye na, tɔ zla peteked ŋgay aye. Ta ŋgɛna ha faɗ, kwa way a zla nɔte. Tɔ zla mɔkelkabo ŋgay nakɔ maŋgara eye andza niye mɔmbele andaya faya bay aye sa.

²⁴ Tɔ tsik mɔ walaŋ tay, tɔ gwad: «Peteked nakay na, kɔ ŋguradakwa ha bay. Ane tuk na, gakwa faya tsakwal hɔrwi mɔsɛre ha mata zle na, way.»

Andza niye, wu nakay a ge bo aye na, andza nakɔ mawatsa eye mɔ Derewel i Mbɔlom aye, tɔ gwad:

«Ta ŋgɛna ha peteked ga mɔ walaŋ tay
ada tɔ ge faya tsakwal ka mɔkelkabo
ga.»^{*}

Wu nakɔ sidzew hay tɔ ge aye na, anaŋ.

²⁵ Base ta tɔv i mayako niye mazlɔmbada eye ta dar faya Yesu aye na, may i Yesu ta malamari i may ŋgay, Mari ŋgwas i Kɔlopas ada ta Mari nakɔ a yaw ma gɔma i Magɔdala aye, nɔteye malɔtsa eye ka tɔv eye niye.

²⁶ Yesu a ŋgatay a may ŋgay ta gawla ŋgay naka a wuda na haladzay aye. A gwaday a may ŋgay: «May ga, wawa yak anaŋ.»

²⁷ Ma dɔba aye a gwaday a gawla ŋgay niye a wuda na haladzay aye: «May yak anaŋ.» Pat eye niye gawla i Yesu niye a wuda na haladzay aye a zla na Mari a gay ŋgay.

Mɔmɔte i Yesu

Mata 27.45-56; Markus 15.33-41; Luka 23.44-49

²⁸ Ma dɔba eye na, Yesu a sɔr ha wu nakɔ Mbɔlom a slɔra ahaya faya mɔge aye na, ka ndɔv tebiye tuk. Yesu a gwad: «Yam a geŋ.» A tsik andza niye hɔrwi ada wu nakɔ tɔ dzaŋgawa mɔ Derewel i Mbɔlom aye mɔ ge bo.[†]

²⁹ Gɔzla wuray andaya maraha eye tɔ wuye andaya guyakaka. Sidzew niye hay tɔ zla wuye kɔfkɔffa, tɔ tɔlɔka a wu niye. Tsa na, ta hak na a mayako. Tɔ pay naha ka bazlam a Yesu.

³⁰ Yesu a dɔvɔtse wu niye na, a gwad: «Wu tebiye ka ndɔv!»

Gɔr ŋgay a kal gɔzɔk. Tsa na, a mɔt.

Sidzew nɔte a gay naha suwal a Yesu a dzaham

³¹ Tɔ kɔɗ na Yesu na, pat i mɔhɔne mɔ gay i mazɔzɔkɔ bo. Pat i mazɔzɔkɔ bo eye niye na, a ze ha siye hay, hɔrwi magurlom andaya pat eye niye. Hɔrwi niye a satay a bɔy i Yahuda hay mɔdahaŋ mɔ ndza ka mayako mazlɔmbada eye pat i mazɔzɔkɔ bo bay. Ti ye ta tsɔtsah ka Pilat mɔ vɔlatay tsɔved ka mɔhɔbe sik i ndo niye hay ada mɔzla ahaya abɔra ka mayako.

³² Tsa na, sidzew hay ti yaw ka tɔv i ndo neheye ta dar ka mayako mazlɔmbada eye tage Yesu aye. Tɔ hɔbɔy ha sik a ndo makurre eye. Tsa na, tɔ hɔbɔy ha a ndo nenɔgeɗ.

³³ Tɔ ndisil ka tɔv i Yesu na, ta zɔba faya na, kɔ mɔt tsiy. Nenɔgeye na, ta hɔbɔy ha sik ŋgay hay tɔbey.

³⁴ Ane tuk na, ndo nɔte mɔ walaŋ i sidzew hay a ye naha a taz na dzaham i Yesu ta suwal. Kwayaŋŋa bambaz ta yam ta mbɔdaw.

³⁵ Neŋ nakɔ na watsa na bazlam neheye na, na ŋgatay tɔ dɔre ga ada wu nakɔ na watsa aye na, dedek eye. Na ŋgatay tɔ dɔre ga, na sɔr ha na tsik na, dedek. Na watsa na, hɔrwi ada nɔkurom dɔrmak kɔ dzalum ha faya.

³⁶ Wu neheye a ge bo na, hɔrwi ada wu nakɔ mawatsa eye mɔ Derewel i Mbɔlom aye mɔ ge bo, a gwad: «Mɔtasl ŋgay hay na, kwa nɔte ta hɔbiye ha bay.»[‡]

³⁷ Tɔ watsa mɔ Derewel i Mbɔlom sa, tɔ gwad: «Ta ta zɔbiye na, ka ndo nakɔ ta tazay na aye.»[§]

Yusufa ta Nikodem tɔ pa Yesu a bɔɗ

Mata 27.57-61; Markus 15.42-47; Luka 23.50-56

³⁸ Nɔdoweye andaya tɔ zalay Yusufa, nenɔgeye ndo i gɔma i Arimate. Nenɔgeye gawla i Yesu, ane tuk na, ta mɔkal, hɔrwi a dzɔdzar ta bɔy i Yahuda hay. A ye a tsɔtsah tsɔved mɔzle mɔdahaŋ i Yesu ka Pilat. A ye a tsɔtsah na, Pilat a gwaday faya ayaw. Yusufa a maw, a zla na mɔdahaŋ i Yesu.

³⁹ Nikodem ndo nakɔ a ye ka tɔv i Yesu ta hɔvad aye, a ye naha dɔrmak. Nenɔgeye a zla naha mal madzapa eye a ze huŋŋa. Wuye niye hay tebiye ma giye kilo kuro kuro mahkar.

⁴⁰ Yusufa ta Nikodem nɔteye salamay tɔ zla mɔdahaŋ i Yesu. Tɔ mbɔkwa ta rɔkwat ada ta wats faya mal niye hay huŋŋa eye andza nakɔ Yahuda hay tɔ gawa ahɔl nakɔ tɔ lawa mɔdahaŋ hay aye.

⁴¹ Ma tɔv niye ta dar na Yesu ka mayako mazlɔmbada eye na, guvah andaya. Ma guvah niye na, tsɔvay wedeye mala eye mɔ dɔma. Ta pa a dɔma mɔdahaŋ dɔda zuk bay.

* 19:24 Dames hay 22.19. † 19:28 Dames hay 22.16, 69.22. ‡ 19:36 Madayaw abɔra ma Ezipt 12.46, Mɔpesle 9.12.

§ 19:37 Zakari 12.10.

⁴² Pat eye niye na, pat i mæløve bo i pat i mazazukw bo i Yahuda hay ada tsəvay niye na, bəse. Hərwi niye Yusufa ta Nikodem tə zla Yesu tə pa na a tsəvay.

20

Tsəvay kəriye

Mata 28.1-8; Markus 16.1-8; Luka 24.1-12

¹ Pərik i mekedə pat i luma i sidzew na, Mari i Magədala a ye ka me tsəvay. A ye na, həvad mə dəma mba, dəre a zəba bay. Ta dərəzl ka tsəvay niye na, tə beber bagwar eye. Mari a ye naha na, beber madərəzla eye ka tsəvay sa bay, ta həndək faya abəra.

² Mari a ngatay andza niye na, a hway ka təv i Simon Piyer ta gawla nakə Yesu a wudə na haladzay aye. A ye naha a gwadatay: «Bəy Maduwej andaya ma tsəvay sa bay, ta zla na. Ada nəmaa sər təv nakə tə pa na a dəma aye bay.»

³ Tsa na, Piyer ta gawla i Yesu niye nengəd eye tə lətse, ti ye ka tsəvay niye.

⁴ Nətəye salamay ta hway ka me tsəvay. Ane tuk na, gawla i Yesu niye nengəd eye a hway bəse a ze Piyer. Nengəye a lah məndisla ka tsəvay.

⁵ A ndisl ka tsəvay na, a zəba dəre a dəma zərəf. A ngatay na, a peteked neheye tə mbəkwa na Yesu aye mə dəma. Ane tuk na, ka fələkwa a dəma bay.

⁶ Simon Piyer na, a ndisl naha ma dəba. A ye naha a fələkwa a tsəvay, a zəba ka peteked neheye tə mbəkwa na Yesu aye na, mə dəma.

⁷ Piyer a zəba ka peteked nakə ta nduday ha gər a Yesu aye dərma. Peteked niye na, madzapa eye tə siye hay bay. Mapada eye, təv ngay wal.

⁸ Tsa na, gawla i Yesu nengəd eye, ndo nakə a lah naha kurre, a fələkwa a tsəvay dərma. A zəba faya andza niye na, a dzala ha.

⁹ Gawla i Yesu hay na, wu nakə mə Derewel i Mbəlom a tsik, a gwad Yesu na, kutorj ma lətseweye abəra ma mədahanj aye na, ta sər zuk bay.

¹⁰ Tsa na, gawla i Yesu niye sulo eye ta mbəda gər a mətəgay.

Yesu a bəzay ha bo a Mari i Magədala

Mata 28.9-10; Markus 16.9-11

¹¹ Mari nengəye na, malətse eye ma bəra bəse ka təv i tsəvay faya ma tuwiye. Faya ma tuwiye na, a rəh ha gər a tsəvay, a zəba dəre a dəma.

¹² A ngatay naha a gawla i Mbəlom hay sulo tə peteked ka bo kudəkudək. Nətəye mandza eye ka təv nakə tə pa faya mədahanj i Yesu aye. Nengəd ta diye i gər ada nengəd ta diye i sik.

¹³ Gawla i Mbəlom niye hay sulo aye ta tsətsəh ka Mari, tə gwaday: «Ngwas niye, ka tuwa mey?»

Mari a mbədatay faya, a gwadatay: «Na tuwa na, hərwi ta zla na Bəy Maduwej ga ada na sər təv nakə tə pa na a dəma aye bay.»

¹⁴ Mari a ndəv ha mətəsike andza niye na, a mbəda bo, a ngatay a Yesu malətse eye ka təv niye. Mari a sər ha nengəye bay.

¹⁵ Yesu a tsətsəh faya, a gwaday: «Ngwas ka tuwa mey? Ka pəla way?»

Mari a dzala mə gər ngay na, ma giye na, ndo i guvah. Hərwi niye a gwaday: «Sadək bay, ka ge maa zla na nakar na, deñ ha təv nakə ka pa na a dəma aye. Na diye na ta zla ahaya.»

¹⁶ Yesu a gwaday: «Mari!»

Mari a mbəda me ka təv ngay, a gwaday tə bazlam i Yahuda hay: «*Raboni!*» Andza məgwede: «Miter ga!»

¹⁷ Yesu a gwaday: «Kā lemeñ bay, hərwi na tsal ka təv i Bəba ga zuk bay. Ane tuk na, do gwadatay a malamar ga hay na, na tsaliye ka təv i Bəba ga, nengəye Bəba kurom dərma, Mbəlom ga, nengəye Mbəlom kurom dərma.»

¹⁸ Tsa na, Mari i Magədala a ye ka təv i gawla i Yesu hay. A ye a gwadatay: «Na ngatay a Bəy Maduwej kway!» A təkəratay wu nakə Yesu a tsikay aye.

Yesu a bəzətay ha bo a gawla ngay hay

Mata 28.16-20; Markus 16.14-18; Luka 24.36-49

¹⁹ Ta huwa eye niye pat i luma i sidzew, gawla i Yesu hay nətəye mahaya gər eye mə gay. Ta dərəzl ka bo a gay lele hərwi ta dzədzar ta bəy i Yahuda hay.

Tsa na, Yesu a ye naha slekərtik a wuzlah tay. A gwadatay: «Zay mə ndza fakuma!»

²⁰ A tsikatay andza niye na, a bəzatay ha vavay nakə ka həlay ngay hay ada ka dzəham ngay aye. Gawla ngay hay tə ngatay andza niye na, dərev tay a ngwasa haladzay hərwi tə ngatay a Bəy Maduwej.

²¹ Yesu a gwadatay sa: «Zay mə ndza fakuma! Andza nakə Bəba a sləra ga ahaya aye na, neñ na sləriye kurom dərma.»

²² Ma dəba i bazlam ngay niye na, a vəzl fataya, a gwadatay: «Təmum Məsəfəre Tsədanja eye!»

²³ Ndo neheye ka pəsumatay ha mezeleme tay hay aye na, Mbəlom ma pəsatəye ha mezeleme tay hay. Ndo neheye ta kərah məpəse ha mezeleme aye na, Mbəlom ma kərahiye məpəsatay ha mezeleme tay dərma.»

Yesu a bəzay ha bo a Tomas

²⁴ Tomas nakə tə zalay Mawsa nengəye nətə mə walañ i gawla i Yesu. Azlakwa bay ahəl nakə Yesu a ye a bəzatay ha bo a gawla ngay aye na, nengəye andaya bay.

²⁵ Siye i gawla i Yesu hay tə gwadáy: «Nəmaa ngatay a Bəy Maduweñ.»

Ane tuk na, Tomas a mbədatay faya, a gwadátay: «Na ngatay a vavay i mbəlak i ponje ka həlay ngay bay, na pa wur həlay ga a bəd i ponje bay ada na pa wur həlay ga a bəd i suwal nakə ka dzəham ngay aye bay na, na dzaliye ha faya bay.»

²⁶ A ndza ma dəba eye luma nətə na, gawla i Yesu hay tə haya gər sa. Pat eye niye na, Tomas andaya ta nətəye tuk. Ta dərəzl na məged lele. Yesu a ye naha a lətse a wuzlah tay, a gwad: «Zay mǎ ndza fakuma!»

²⁷ Tsa na, a gwadáy a Tomas: «Tələkaw wur həlay kənanj ada zaba ka həlay ga hay. Zlaw həlay yak ada tələkaw a dzəham ga. Gər ha mədzele gər sulo sulo, dzala ha ka neñ nətə ngweñ.»

²⁸ Tomas a mbəday faya, a gwadáy: «Ta dədək, nəkar na, Bəy Maduweñ ga ada Mbəlom ga.»

²⁹ Yesu a gwadáy: «Ka dzala ha ka neñ na, hərwi nakə ka ngeten aye. Məngwese ka ndo neheye tə dzala ha ka neñ ze məngeten aye.»

³⁰ Yesu a ge masuwayanj siye hay haladzay kame i gawla ngay hay. Ane tuk na, na watsa tay ha a dərəwel nakay bay.

³¹ Na watsa wu neheye na, hərwi ada kǎ dzalum ha Yesu neñgeye na, Kəriste, neñgeye Wawa i Mbəlom, ada ka hutumeye sifa ma neñgeye hərwi ka pum mədzal gər ka neñgeye.

21

Yesu ka me i dəlov i Tiber

¹ Ma dəba aye na, Yesu a bəzatay ha bo a gawla ngay hay sa. A bəzatay ha bo na, ka me i dəlov i Tiber*. A bəzatay bo na, kəkay?

² Pat eye niye siye i gawla i Yesu hay nətəye ka təv manətə eye. Nətəye na, Simonj Piyer, Tomas nakə tə zalay Mawsa aye, Nataniyel ndo i gama i Kana ka dala i Galile, wawa i Dzebede hay ada tə siye i gawla i Yesu hay sulo.

³ Simonj Piyer a gwadátay: «Na diye na ta gəsiye kələf.»

Siye hay tə gwadáy: «Nəmay dərma k nəmaa diye, takwa dziye.»

Tsa na, tə həl bo ti ye, tə tsal a kwalalanj i yam. Ta dazlay a məgəse kələf. Ane tuk na, ta həvad eye niye na, ta gəs kələf kwa nətə bay tebiye.

⁴ Dərə a dazlay a mətse də na, Yesu a ye naha a lətse ka me i dəlov niye. Ane tuk na, gawla ngay hay ta sər ha Yesu bay.

⁵ Tsa na, Yesu a gwadátay: «Ka gəsum kələf daw, wawa ga hay?»

Ta mbəday faya, tə gwadáy: «A'ay!»

⁶ Yesu a gwadátay: «Kalum gadanj ta diye i həlay i mənday kurom təday, ka gəsumaweye.»

Tə kal gadanj a yam na, tə gəs kələf haladzay. Tə mba faya məvahaw gadanj abəra ma yam bay.

⁷ Tsa na, gawla i Yesu nakə Yesu a wudá na haladzay aye a gwadáy a Piyer: «Nakay na, Bəy Maduweñ!»

Simonj Piyer a tsəne andza niye: «Nakay na, Bəy Maduweñ» na, a zla peteked ngay a kal ka bo hərwi 6a ka tsoloka ka bo abəra. Tsa na, a kal ha bo a yam.

⁸ Gawla i Yesu siye hay tə maw ta kwalalanj i yam ta mavaha ahaya gadanj niye maraha eye tə kələf aye. Nətəye həbə na, dərən tə dəkak bay. Ta ze ka bo abəra na, dal tsa.

⁹ Tə ndislew, tə mbəzlaw ka dala na, tə ngatay a ako ka təv eye niye kələf faya ada peñ andaya dərma k.

¹⁰ Yesu a gwadátay: «Həlumaw abəra ka kələf kurom niye hay ka gəsumaw aye, fəkakwa.»

¹¹ Simonj Piyer a tsal a kwalalanj i yam. A ye naha, a vaha ahaya gadanj niye maraha eye tə kələf bagwar eye hay. Kələf neheye na, nətəye temerre tə kuro kuro zlam gər eye mahkar. Gadanj niye kwa tsekweñ ka ngəzlah bay, ada azlakwa kələf mə dəma maraha eye haladzay.

¹² Yesu a gwadátay a gawla ngay hay: «Dumara ndayakwa!» Ndo kwa nətə mə walanj tay ka tsətsah faya, kə gwadáy: «Nəkar way?» na, ka tsətsah bay. Hərwi tə sər ha neñgeye na, Bəy Maduweñ.

¹³ Yesu a həndzəd naha ka təv tay, a zla a vəlatay a gawla ngay hay. A zla kələf dərma k a vəlatay.

¹⁴ Kwa ahəl nakə Yesu a lətsew abəra ma mədahanj aye, a bəzatay ha bo a gawla ngay hay aye na, nakay na, mamahkar eye.

Yesu ta Piyer

¹⁵ Ma dəba i mənde daf na, Yesu a gwadáy a Simonj Piyer: «Simonj wawa i Yuhana, ka wudá ga a ze i ndo neheye daw?»

Simonj Piyer a mbəday faya, a gwadáy: «Ayaw Bəy Maduweñ! Ka sər ha na wudá kar segey.»

Yesu a gwadáy: «Gatay gər a wawa i təbanj ga hay lele.»

¹⁶ Yesu a tsətsah faya masulo eye sa, a gwadáy: «Simonj wawa i Yuhana, ka wudá ga daw?»

Simonj Piyer a mbəday faya, a gwadáy: «Ayaw Bəy Maduweñ, ka sər ha na wudá kar segey.»

Yesu a gwadáy: «Gatay gər a təbanj ga hay.»

¹⁷ Tsa na, a tsətsah mamahkar eye sa: «Simonj wawa i Yuhana ka wudá ga daw?»

* 21:1 Tiber: Mazele mekelən eye i dəlov i Galile.

Yesu a masay ha a Piyer mamahkar eye: «Ka wuda ga daw?» aye na, a ndalay. A mbaday faya, a gwaday: «Bay Maduwej, nakar na, ka sar wu tebiye. Ka sar ha na wuda kar!»

Yesu a gwaday: «Gatay gar a taban ga hay. ¹⁸ Neɗ faya na gwadakeye: Sar ha na, ahel niye nakar gawla eye na, ka barawa bazihud ta helay yak eye ada ka yawa na, a tev nakæ a saka aye. Ahel nakæ ka ge guram aye na, ka gæsiye na helay ka mbalom, ada ndo mekelen eye ma barakeye na bazihud ada ma diye kar ha a tev nakæ a saka bay aye.»

¹⁹ Yesu a tsik bazlam neheye na, a day ha mamate nakæ Piyer ma ta mætiye na, kækay. Mamate ngay niye na, ma bæziye ha mæzlab i Mbalom.

Tsa na, Yesu a gwaday a Piyer: «Peɗ bæzay.»

Yesu ta gawla ngay nakæ a wuda na aye

²⁰ Piyer a mbada bo a zaba dare a daba na, a ngatay a gawla i Yesu nakæ Yesu a wuda na haladzay aye. Ahel niye, ahel nakæ faya ta ndiye daf aye, maa handzad ka tev i Yesu ada maa tsatsah: «Bay Maduwej mata ge fakaya daf way?» na, neɗgeye.

²¹ Piyer a ngatay na, a tsatsah ka Yesu, a gwaday: «Bay Maduwej, mata gay a neɗgeye mey?»

²² Yesu a mbaday faya, a gwaday: «Tada a seɗ ma ndza ka bæra hus ahel nakæ na maweye na, me yak faya mey tey? Nakar na, peɗ bæzay!»

²³ Labara nakay a dædatay a zlom a ndo mape madzal gar hay ka Yesu na, gawla i Yesu niye Yesu a tsik faya andza niye na, ma mætiye bay. Azlakwa Yesu ka gwaday a Piyer ma mætiye bay na, kæ tsikay bay. Ane tuk na, a gwaday na: «Tada a seɗ ma ndza ka bæra hus ahel nakæ na maweye na, me yak faya mey tey?»

²⁴ Wu neheye tebiye Yesu a ge aye na, maa da ha ada maa watsa na, gawla i Yesu niye Yesu a wuda na haladzay aye. Ada namaa sar ha na, wu neheye a da ha aye na, dedek.

²⁵ Siye i wu neheye Yesu a ge na, nateye haladzay. Tada ta watsa tebiye ka derewel nate ta nate na, derewel niye hay tev ma slateye ka mandzibæra bay.

Derewel i məsler i ndo i maslañ hay Məfələkwe

Ka Luka na, Derewel i məsler i ndo i maslañ hay a tsik na, huya ka Labara Ngwalak eye. Faya ma tsikiye Yesu a slər tay ha ndo i maslañ hay kəkay, tə dā ha bazlam ŋgay kwa a ŋgay. Tə dā ha təday na, ma Zerozelem ada ma gəma neheye tə mbay naha aye, ada a dala neheye tə lawara na bəlay nakə tə zalay Mediterane aye. Ta ge na məsler nakə Yesu a vəlatay aye (Luka 24.47-48; Derewel i ndo i maslañ hay 1.8).

Ka madazlay i derewel nakay na, Yesu a tsal ka təv i Mbəlom (1.9). Anəke na, neŋgeye andaya ka təv tay sa bay, ane tuk na, a slərəw Məsəfəre Tsədanŋa eye a ndo i maslañ hay (Məsler hay 2). Məsəfəre niye a vəlatay tsəvəy mədə ha wu neheye bagwar eye Mbəlom faya ma giye, ada Məsəfəre Tsədanŋa eye faya ma həlaweye ndo wedeye hay ka məpe mədzal gər ka Yesu.

Hus ka madədo 12 na, Piyer ndo i maslañ i Yesu neŋgeye ndo nakə derewel nakay a tsik faya haladzay aye.

Gawla i Yesu hay tə hutawa dərətsətsəh ta təv i bagwar i Yahuda hay andza Yesu (Madədo 3 hus ka 8).

Tə dā ha Labara Ngwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye (Madədo 8 hus ka 12).

A dazlay ka madədo 13 na, Pol ndo i maslañ i Yesu a zəvay naha faya a Piyer. Yesu Kəriste a zalay a Pol (madədo 9). Madədo 13 hus ka 28 faya ma tsikiye ka mahəhele i Pol nakə a dāwa ha Labara Ngwalak eye aye.

¹ A nəkar Tiyoofil, mə derewel ga nakə kurre na watsaka naha aye na, məsler i Yesu nakə a ge, tə matətike nakə a tətik tay ha ndo hay aye tebiye, na pasla a dəma, kwa ka madazlay i məsler ŋgay,

² hus ka mede ŋgay a mbəlom. Ahəl nakə ki ye ŋgway a mbəlom zuk bay aye na, kə datay ha wu hay ta gədan i Məsəfəre Tsədanŋa eye a ndo neheye a pala tay andza ndo i maslañ hay aye.

Yesu a gwad ma slərəweye Məsəfəre Tsədanŋa eye

³ Ma dəba i məməte ŋgay na, kə lətsa abəra ma mədahan ka bəzatay ha bo a ndo i maslañ ŋgay hay lele, a datay ha na, neŋgeye andaya. Kə ndza ka təv i gawla ŋgay hay məhəne kuro kuro fad. Ma məhəne niye kuro kuro fad eye na, a tsikawatay bazlam i Bay i Mbəlom nakə ma ta ləviye.

⁴ Pat eye andaya Yesu faya ta ndiye wu mənday ta gawla ŋgay hay na, a gwadatay: «Kā yum abəra ma Zerozelem zuk bay. Həbum wu nakə na gwadəkum Bəba Mbəlom a gwad ma vələkumeye.

⁵ Yuhana neŋgeye a dzəhuḃawa tay ha ndo hay na, a yam. Ane tuk na, nəkurom na, ma məndze aza mba tsekweŋ na, nəkurom ta dzəhuḃiye kurom ha a Məsəfəre Tsədanŋa eye.»

Yesu a tsal a mbəlom

⁶ Ndo neheye ka təv i Yesu aye, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Bəy Maduweŋ, ka ta matay ha bəy a ndo i Israyel hay na, pat eye niye dāv?»

⁷ Yesu a mbədatay faya, a gwadatay: «Pat eye kəday na, mata sərə na, nəkurom bay. Mata tsike na, Bəba ga, neŋgeye nəte ŋgweŋ gədan ŋgay andaya məge.

⁸ Ane tuk na, ka ta hutumeye gədan ahəl nakə Məsəfəre Tsədanŋa eye ma mbəzlaweye fakuma aye. Ka ta tərumeye ndo mədə ha labara ga ma Zerozelem, ka dala i Yahuda, ka dala i Samari ada ka kokway i məndzibəra tebiye.»

⁹ Ma dəba i bazlam ŋgay niye hay na, a tsal ha a mbəlom. Ahəl nakə gawla ŋgay hay faya ta zəbiye faya na, pazlay a ŋgaha na abəra ka dərə tay.

¹⁰ Yesu faya ma tsaliye na, nəteye faya ta zəbiye naha faya huya. Tsa na, ndo hay sulo tə peteked kwedek kwedek eye hay ti yaw ka təv tay,

¹¹ tə gwadatay: «A nəkurom Galile hay, faya ka mətsumeye mazəbe dərə a magərmbəlom na, hərwi mey? Yesu na, ki ye fakuma abəra a mbəlom. Ma ta maweye na, andza nakə ka ŋgatumay, a ye fakuma abəra aye.»

Bərək i ndo i maslañ hay

¹² Ndo i maslañ i Yesu hay tə tsəne andza niye na, tə mbəzlaw abəra ma tsaholok niye tə zalay Mahəmba i Tetədəz aye, ta mbəda gər a Zerozelem. Tsaholok niye na, bəse ta wuzlah gay. Mede abəra ma Zerozelem a dəma na, ma sliye bərə nəte bay.

¹³ Ahəl nakə tə ndisl a Zerozelem aye na, ti ye naha tə tsal a gay nakə ka gər i gay nenged aye. Tə ndzawa pat pat na, mə dəma. Məzele i ndo neheye tə ndzawa mə gay niye na, Piyer, Yuhana, Yakuba ta Anjdəre, Filip ta Tomas, Bartelemi tə Mata, Yuda wawa i Alfe, Simoŋ ndo məge vərəm hərwi dala ŋgay* ada Yahuda wawa i Yakuba. ¹⁴ Nəteye tebiye tə hayawa gər pat pat, ta ŋgwas hay, ta Mari may i Yesu ada ta malamar i Yesu. Tə hayawa gər hərwi maḃuwulay naha me a Mbəlom.

* 1:13 A həlay i Yesu na, Yahuda hay tə gasawatay me a Roma hay bay, a satay mələve gər tay. Roma ma ləva dala tay bay.

Tə pa Matiyas a bəram i Yudas

¹⁵ Pat wuray na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom tə haya gər. Nəteye tebiye ta giye na, temerre tə kuro kuro sulo. Piyer a lətse a wuzlah tay, a gwadətay:

¹⁶ «Malamar ga hay, wu nakə Məsəfəre Tsədənna eye a tsik mə Derewel i Mbəlom aye na, kə ge bo. A tsik tə bazlam i Davit. A tsik kurre ka Yudas nakə a tərə ndo mədatay tsəved a ndo neheye tə gəs Yesu aye.

¹⁷ Yudas na, neŋgeye nəte mə walaŋ may, kə huta məsler andza nəmay.»

¹⁸ Suloy nakə tə vəlay hərwi məkəde gər i ndo aye na, Yudas a səkam ha guvah. Mə dəma na, a dəf tə hud. Hud ŋgay a nduzl, dende ŋgay hay ti yaw a bəra tebiye.

¹⁹ Ndo i gəma i Zerozelem hay tə tsəne labara niye na, tə zalay a guvah niye tə me i gəma tay guvah i Hakeldama, andza məgwede: Guvah i Bambaz.

²⁰ Piyer a gwadətay sa: «Azlakwa mawatsa eye mə derewel i Dəmes hay na, a gwad:

“Gay ŋgay mə tərə na, rəgay, ndəray mə ndza mə gay ŋgay bay.†”

«Mawatsa eye sa na, a gwad:

“Ndo mekeleŋ eye mə zla məsler ŋgay.‡”

²¹ «Anəke na, a ye ka bo nakə ka zlakweye ndo nəte mə walaŋ i ndo neheye ta zəŋgalawa kway ahəl nakə Bəy Maduweŋ tə nəkway ka həhalawakwa ka gəma aye.

²² Kwa ahəl nakə Yuhana madzəhuə ndo a yam a dzəhuə Yesu a yam aye hus ahəl ŋgay nakə a ye abəra mə walaŋ kway a tsal a mbəlom aye na, nəteye tə nəkway. Ndo weye niye ka zlakweye na, ma ndziye tə nəkway. Ma diye ha labara i mələtsew i Yesu abəra ma mədahaŋ.»

²³ Mə walaŋ i ndo niye hay na, tə pala ndo hay sulo. Ndo niye hay sulo eye na, neŋged məzele ŋgay Yusufa nakə tə zalay Barsabas aye. Tə pa faya məzele mamahkar eye sa, tə zalay Zustus. Ada ndo neŋged tə zalay Matiyas.

²⁴ Tsa na, ndo niye hay mahaya gər eye ta dıwulay me a Mbəlom, tə gwad: «Bəy Maduweŋ, nəkar nakə ka sər dərev i ndo zezəŋ aye na, dəmay ha way nakə mə walaŋ i ndo neheye sulo ka zla,

²⁵ hərwi məge məsler yak aye, a bəram i Yudas nakə a gər ha, a ye a təv nakə a say a neŋgeye aye.»

²⁶ Ta ndəv ha mađuwule me na, tə ge tsakwal. Tsakwal a zla Matiyas, Matiyas a tərə makuro gər eye sulo i ndo i maslaŋ hay.

2*Məsəfəre i Mbəlom a yaw*

¹ Magurlom i Peŋtekot* a slaw na, gawla i Yesu hay nəteye mahaya gər eye ka təv manəte eye.

² Ahəl nakə nəteye mahaya gər eye na, kwayanŋa maləve i wuye a tsənew ma magəmbəlom. Maləve i wuye niye na, andza mətasl bagwar eye. A ye fataya, mavəzle ŋgay eye a rah a gay nakə nəteye mandza eye mə dəma aye.

³ Kwayanŋa tə ŋgatay andza dərneħ i ako a yaw, a ŋgəna bo, ti ye tə ndza ka gər i ndo niye hay nəte nəte tebiye.

⁴ Nəteye tebiye tə rah ta Məsəfəre Tsədənna eye ada ta dazlay a mətsike me tə me hay wal wal. Kwa way a tsik andza nakə Məsəfəre Tsədənna eye a gwaday tsik aye.

⁵ Azlakwa pat eye niye na, Yahuda neheye tə paway bəzay a Mbəlom ta tsəved eye, nəteye andaya. Ti yaw ma gəma neheye wal wal ka məndzibəra aye mata ndze naha məhəne tsekweŋ ma Zerozelem.

⁶ Tə tsəne maləve i wu niye na, tə haya gər tebiye. Nəteye niye tebiye a gatay wadəŋ wadəŋ. Ti ye naha na, tə ŋgatay a ndo niye hay mə gay aye. Kwa way a tsəne mətsike me i ndo məpe mədzal gər niye hay faya a tsik me tə me ŋgay ŋgway.

⁷ Nəteye neheye ti ye naha tebiye aye faya ta zəbiye fataya, ada a gatay hərəbəəkka. Tə gwad: «Ndo neheye faya ta tsikiye me aye nəteye tebiye na, Galile hay bədaw?

⁸ Ada kwa way kway eye ka tsənəkwa nəteye faya ta tsikiye me tə me kway na, ma kəkay?

⁹ Mə walaŋ kway na, siye hay ti yaw ma dala i Partiya, ma Madiya ada ma Elam. Siye hay ti yaw ma dala i Mizapotami, ma Yahuda ta Kapados ada ma dala i Porŋtus, ma dala i Azi,

¹⁰ ma dala i Firigiya, ma dala i Pamfeli, ma dala i Ezipt, ta dala Libiya nakə bəse ta gəma i Siren aye. Siye hay ti yaw ma Roma,

¹¹ ma dala i Kəret ta Arabi. Mə walaŋ tay niye hay na, siye hay tə wa tay nəteye Yahuda hay, siye hay madurloŋ hay ta tərə Yahuda hay matəre. Ada azlakwa ka tsənəkwa nəteye faya ta diye tə bazlam i gəma kway hay wu neheye bagwar eye Mbəlom a ge aye.»

¹² Nəteye tebiye a gatay wadəŋ wadəŋ, tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Tə tsik mə walaŋ tay, tə gwad: «Wu nakay na, andza məgwede mey?»

¹³ Siye hay tə ŋgwasa ka ndo məpe gər niye hay ka Yesu aye, tə gwad: «Ndo neheye na, ta kwaya.»

Piyer a tsik me

† 1:20 Dəmes hay 69.26. ‡ 1:20 Dəmes hay 109.8. * 2:1 Peŋtekot na, tə me i Garek. Magurlom i gər i ndzuhoŋ. Tə ge magurlom eye na, məhəne 50 ma dəba i Pak. I ndo məpe mədzal gər ka Yesu magurlom i məhute Məsəfəre Tsədənna eye.

14 Piyer a tsəne bazlam niye na, a lətse. Tə lətse tə siye i ndo i maslan i Yesu niye hay kuro gər eye nətə aye tebiye. Piyer a lətse na, a tsik ta magala, a gwadatay a ndo niye hay: «Nəkurom Yahuda hay ada tə nəkurom neheye tebiye mandza eye ma Zerzelem aye, pumay zləm a bazlam ga neheye na tsikakumeye ada tsənum wu nakə a ge bo aye lele təday.

15 Andza nakə ka dzalum aye na, ndo neheye ta kwaya bay. Hərwi anəke na, mekedəe mba zlezle ta kwaya tsa daw?

16 Ane tuk na, wu nakə Zowel ndo mədəe ha bazlam i Mbəlom a tsik ahəl niye mə Derewel i Mbəlom aye na, ma giye bo anəke tuk.

17 «Mbəlom a gwad:

Mata dayaw ka mandəve i məndzibəra na, wuye mey?

Na vəlatəye Məsəfəre ga a ndo hay tebiye. Wawa kurom hasləka eye hay tə dem kurom hay ta təriye ndo i maslan ga hay.

Na ta bəzatay ha wu wədeye a gawla kurom hay.

Məsine ma ta gateye a bagwar kurom hay, na tsikiye me ma nətəye.

18 Ayaw! Pat eye niye na, na sləratayawəye Məsəfəre ga a ndo i məsler ga hay, ta təriye ndo i maslan ga hay.

19 Na ta giye masuwayan mə mbəlom, ada wu neheye ta gateye hərəbəəkka a ndo hay aye ka məndzibəra. Ndo hay ta ngateye a bambaz, ta ngateye a ako ta gəngis eye tərdələnjə.

20 Pat ma ta dəviye sa bay ada kiye ma təriye ndozza andza bambaz.

Pat eye niye na, pat bagwar eye, pat mədəslay ha gər.

Wu neheye kə ge bo tebiye na, Bəy Maduweñ ma deyewəye tuk.

21 Kwa way ka dūwulay me a Bəy Maduweñ mā təma ha na, Bəy Maduweñ ma təmiye ha.†»

22 «A nəkurom İsrayel hay, pumay zləm a wu nakə na tsikakumeye: Yesu ndo i Nazaret na, ndo nakə Mbəlom a dəkum ha gədanj ngay tə neñgeye. Kə ge masuwayan hay wal wal mə walanj kurom, kə dəkum ha neñgeye way na, ka sərūm.

23 Yesu, neñgeye Mbəlom a vəlakum ha a həlay na, andza nakə a say aye. Wu nakə ka gum ta neñgeye na, bə Mbəlom a sər kurre. Nəkurom ka vəlumay ha a ndo neheye lele bay aye hay hərwi ada tā dar na ka mayako mazelmbada eye, ada kə mət.

24 Ane tuk na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra na mədahanj. Kə mbəla ahaya abəra mə dəretsətseh i mədahanj. A ndza ma

mədahanj huya bay na, hərwi mədahanj a slə faya bay.

25 Hərwi Davit kə tsik faya ahəl niye, a gwad:

«Na ngataway a Bəy Maduweñ ga huya kame ga.

Neñgeye ka tsakay ga hərwi ada nā dzadzər bay.

26 Hərwi niye dərev ga kə rah ta mənğwese, ada bazlam ga faya ma giye dəmes ta mənğwese.

Bo ga ma zəzukwiye bo lele, na dzaliye wu-ray sa bay.

27 Bəy Maduweñ, ka gəriye ga ha ma təv məndze i mədahanj hay bay.

Ka gəriye ha neñ ndo məpe mədzal gər ka nəkar nā ze ma tsəvay bay.

28 Ka dən ha tsəved nəkə na zəngaliye, ma diye ga ha a sifa aye,

Ka tərə ga ha ndo mənğwasa eye hərwi nəkar tə neñ.‡»

29 Piyer a gwadatay sa: «Malamar ga hay, ka bəba tətə kway Davit na, na sliye faya mətsikakum parakka lele. Neñgeye na, kə mət. Ta la na ada ka sərəkwa ha tsəvay ngay andaya bəgom ma təv kway.

30 Ane tuk na, ahəl niye na, neñgeye ndo mədəe ha bazlam i Mbəlom. A sər ha bə Mbəlom kə tsikay kurre, a gwad: «Aza ma dəba yak na, na ta vəliye bəy yak a ndo nətə mə walanj i wawa yak hay.§»

31 «Neñgeye na, bə kə sər ha kurre Kəriste na, ma lətsewəye abəra ma mədahanj. «Mbəlom ma gəriye ha ma təv məndze i mədahanj hay bay,

ada bo ngay ma ziye ma tsəvay bay.*»

32 Piyer a gwadatay sa: «Yesu nakə na tsik faya aye na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahanj. Nəmay tebiye nəmaa həliye na mbal ngay.

33 Ma dəba eye na, Mbəlom kə zla na Yesu, a pa na tə həlay i mənday ngay. Mbəlom kə vəlay Məsəfəre Tsədənjə eye nakə Mbəlom a tsik kurre a gwad ma ta vəleye aye. Neñgeye dərmək kə vəlamayaw wu nakə anəke ka ngatamay ada ka tsənum aye.

34 Davit na, neñgeye kə tsal a mbəlom təbey, ane tuk na, a gwad:

«Bəy Maduweñ Mbəlom a gwad a Bəy Maduweñ ga na:

Dara, ndza tə həlay i mənday ga,

35 hus a pat nakə neñ, na piye ndo mənə dəre yak hay a hud i sik yak hay andza wu məpe faya sik aye təday.†»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta səkah

36 «Nəkurom İsrayel hay tebiye sərūm ha ta dedək, Yesu nakə ka darum na ka mayako mazelmbada eye na, Mbəlom a tərə ha Bəy

† 2:21 Zowel 3.1-5. ‡ 2:28 Dəmes hay 16.8-11. § 2:30 Dəmes hay 132.11. * 2:31 Dəmes hay 16.10. † 2:35 Dəmes hay 110.1.

Maduweŋ ada ndo mətəme ha ndo hay na, neŋgeye.»

³⁷ Ndo niye hay tebiye tə tsəne bazlam niye na, dərev a ye fataya abəra. Ta tsətsah ka Piyer ada ka siye i ndo i maslaŋ hay, tə gwad: «Məlar hay, anəke nəmaa giye na, kəkay?»

³⁸ Piyer a mbədatay faya, a gwadatay: «Gərum ha mezeleme kurom ada tã dzəhuḅ kurom ha a yam ta məzele i Yesu Kəriste hərwi ada Yesu ma pəsakumeyə ha mezeleme kurom hay. Ka gum andza niye na, Mbəlom ma vələkumeyə Məsəfəre ŋgay Tsədanŋa eye.

³⁹ Hərwi Mbəlom kə tsik kurre, a gwad: Ma vələkumeyə a nəkurom ada a wawa kurom hay. A gwad ma vəliye a ndo neh-eye nəteye mandza eye dərən aye dərmak. Ayaw! Bəy Maduweŋ kway Mbəlom ma vəliye Məsəfəre ŋgay a ndo neheye ma zalat-eye hərwi ada tã pay bəzay aye.»

⁴⁰ Piyer a tsikatay bazlam mekeləŋ eye hay haladzay hərwi məmatay naha dərev ada tã dzala ha. A gwadatay: «Dumara abəra mə walaŋ i ndo neheye sewed eye hay. Gərumay ha bo kurom a Mbəlom mã təma kurom ha.»

⁴¹ Ndo hay haladzay mə walaŋ i ndo niye hay ta təma bazlam i Piyer. Tsa na, ta dzəhuḅ tay ha a yam. Pat eye niye na, ndo hay ta giye gwezem mahkar tə pa mədzal gər ka Yesu, ta səkah tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Məndze i ndo məpe mədzal gər ka Yesu

⁴² Nəteye niye tebiye tə paway zlam a matətike i ndo i maslaŋ i Yesu neheye ta tətikawatay aye tə metsəhe lele. Tə ndzawa ka təv manəte eye, tə ndayawa wu mənday ka təv manəte eye ada ta dūwulaway me a Mbəlom ka təv manəte eye.

⁴³ Kwa way a ndzawa na, tə madzədzere eye hərwi Mbəlom a gawa masuwayaŋ wal wal tə həlay i ndo i maslaŋ i Yesu hay.

⁴⁴ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye, nəteye madzapa eye nətə, wu tay hay tebiye ta ŋgənawa ha a bo mə walaŋ tay.

⁴⁵ Ta səkəmawa ha wu tay hay ada ta ŋgənawa ha a bo suloy eye kwa a way dā ka məge wu ŋgay nakə a say aye.

⁴⁶ Tə hayawa gər pat pat a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, kwa tsekweŋ ta tərətsawa ha bay. Tə ndayawa wu mənday ka təv manəte eye mə gay tay hay. Tə ndayawa wu mənday niye na, ta məŋgwesə eye, maŋguze kwa tsekweŋ andaya bay.

⁴⁷ Ta zambadaway a Mbəlom ada nəteye niye hay tebiye tə yatay a gər a ndo hay. Andza niye, Bəy Maduweŋ a təmawa tay ha ndo hay pat pat, a səkah tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndo neheye faya ma təmiye tay ha aye.

3

Piyer ta Yuhana tə mbəl ha ndo matəra eye

¹ Pat wuray Piyer ta Yuhana ti ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom mata dūwulay me a Mbəlom. Ti ye ta bəre mahkar i huwa. Ndo hay ti yawa ta dūwulaway naha me a Mbəlom na, ta bəre mahkar eye niye.

² Ndo weye andaya bəse ta məged i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye. Məged nakə tə zalay məged nakə a le aye. Ndo weye niye na, matəra eye kwa abəra ka məwe ŋgay. Tə zlawə naha, tə hənawə ha bəse ta məged niye pat pat. A tsətsahawa dala ka ndo neheye ti yawa naha a gay i məvəlay wu a Mbəlom aye.

³ Pat eye niye na, a ŋgatay a Piyer ta Yuhana ta diye, ta fələkwiye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, a tsətsah fataya dala.

⁴ Piyer ta Yuhana ta ndazl na lele. Tsa na, Piyer a gwaday: «Zəba famaya lele.»

⁵ Tsa na, ndo niye a zəba fataya, a zəzur tay ha tə metsəhe lele. Neŋgeye a dzala na, ta vələŋeye wu.

⁶ Piyer a gwaday: «Dala andaya fagaya bay tebiye, ane tuk na, na vələkeye na, wu nakə andaya fagaya aye. Neŋ faya na gwadakeye ta gədan i Yesu Kəriste i Nazaret lətse, dol!»

⁷ Tsa na, Piyer a gəs na abəra mə həlay i mənday hərwi mədzane na ka mələtse ha ka mbəlom. Kwayaŋŋa sik ŋgay hay tə məndərkukwasl ŋgay hay tə huta gədan.

⁸ A ndapa a mbəlom tə sik ŋgay hay lele. Tsa na, a pa bo ka mede. A ye, tə fələkwa ka bo dziye ta ndo i maslaŋ i Yesu niye hay a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ndo niye na, a ye lele ta mandepe a mbəlom tsadaw tsadaw ada tə mazambaday a Mbəlom.

⁹ Ndo hay tebiye tə ŋgatay faya ma diye kuteŋ kuteŋ lele ada faya ma zambadəye a Mbəlom.

¹⁰ Tə sər ha, neŋgeye ndo nakə a rəkawa bəse ta məged nakə a le haladzay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, nəteye niye tebiye ta dzədzar ada a gatay hərəbəkka hərwi wu nakə a ge bo ta ndo niye aye.

¹¹ Piyer ta Yuhana nəteye mə mazambal i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə tə zalay Mazambal i Salomon aye. Ndo nakə a mbəl abəra mə matəre aye na, a wuda məgəre tay ha sa bay. Ndo hay haladzay ti ye naha mahway mahway hərwi nəteye tebiye a gatay hərəbəkka.

¹² Piyer a ŋgatay a ndo neheye ti ye naha haladzay aye na, a gwadatay andza nakay: «Nəkurom ndo i İsrayel hay, ndo nakay a mbəl na, a gakum hərəbəkka na, hərwi mey? Nəkurom faya ka zəbumeyə famaya andza niye na, hərwi mey? Nəkurom faya

ka dzalume ye mə gər kurom na, maa mbəl ha ndo nakay na, Piyer ta Yuhana hərwi bo tay eye gədañ eye. Tə mbəl ha na, nəteye tə pay bazay a Mbəlom lele. Ane tuk na, a'ay andza niye bay.

¹³ Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak ada Mbəlom i Zakob nakə nəteye neheye ta dūwulay me aye, a bəz ha məzlaḅ i ndo i məsler ŋgay Yesu. Nəkurom eye, ka vəlumay ha a həlay i Roma hay hərwi ada tã kəḁ na ada ka kalum ha kame i Pilat. Pilat na, haḅe a say mægəre ha.

¹⁴ Nəkurom ka kalum ha ndo nakə daḁa neñgeye kə ge mənese bay. Neñgeye ndo dedek eye. A yakum a gər dūh matsətsəse tã gərakum ha na, ndo makəḁe ndo.

¹⁵ Andza niye, ka kəḁum na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. Ane tuk na, Mbəlom kə lətsə ahaya abəra mə walañ i mədahañ hay. Nəkway tebiye ka sərakwa ha.

¹⁶ Ndo nakay anañ ka ŋgatumay, ka sərūm ha aye na, maa vəlay gədañ na, məzele i Yesu hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər may ka Yesu aye. Ayaw! Ndo nakay a mbəl lele ka ŋgatumay ta dəre kurom aye na, hərwi nakə nəmaa pa mədzal gər ka Yesu aye.

¹⁷ «Malamar ga hay, ahəl nakə nəkurom ta bəy kurom hay ka kalum ha Yesu aye na, neñ na sər ha wu nakə ka gum aye na, ka sərūm bay.

¹⁸ Ane tuk na, Mbəlom a ge na, wu nakə a tsik ahəl niye tə bazlam i ndo məḁe ha bazlam ŋgay aye. A gwad: Kəriste na, ma ta giye dəretsətsəh.

¹⁹ Anəke na, mbəḁum ha mede kurom, mbəḁumaw me ka təv i Mbəlom hərwi ada mā mbatakum ha mənese kurom hay.

²⁰ Ka gum andza niye na, Bəy Maduweñ Mbəlom ma vəlakumeye zay ada ma ta slərakumawe ye Yesu ndo mətəme ha ndo nakə a zla na kurre hərwi kurom aye.

²¹ Anəke na, kutoñ Yesu Kəriste ma ndziye mə mbəlom təmad hus a pat nakə Mbəlom ka təra ha wu hay tebiye andza nakə a ḁa ha ahəl niye tə bazlam i ndo məḁe ha bazlam ŋgay hay aye.

²² Musa, neñgeye a gwadatay a bəba tətə kway hay: “Bəy Maduweñ kurom Mbəlom ma ta slərakumawe ye ndo məḁe ha bazlam ŋgay andza neñ na gwad bəḁaw? Neñgeye na, slala kurom. Ka ta pumay zləm a wu nakə ma ta tsikakumeye tebiye.

²³ Ndowe ye kə pay zləm a bazlam i ndo məḁe ha bazlam i Mbəlom niye bay na, ma ndziye mə walañ i ndo i Mbəlom hay bay. Ta kəḁiye na mədahañ eye.*”

²⁴ «Siye i ndo məḁe ha bazlam i Mbəlom hay dərmak ta tsik andza i Musa. Ta tsik ka wu nakə ma giye bo ahəl kway nakay

anañ aye. Kwa Samuyel ada kwa siye i ndo maslañ i Mbəlom neheye ti yaw ma ḁəba ŋgay aye.

²⁵ Malamar ga hay, Mbəlom a tsik wu neheye tə bazlam i ndo məḁe ha bazlam ŋgay hay na, a nəkurom. Andza niye dərmak, ahəl nakə Mbəlom a ḅar dzam ta bəba tətə kurom hay aye na, a gwad ay a Abraham: “Na ta piye ŋgama ka ndo i mənəzibəra hay tebiye tə həlay i wawa i huḁ yak hay. Dzam nakə Mbəlom a ḅar aye na, i kurom.”

²⁶ Andza niye, Mbəlom a sləraw ndo i məsler ŋgay na, hərwi kurom təḁay. A sləraw na, hərwi məpe fakuma ŋgama, ada mətsəwa kurom ahaya abəra ka tsəved i mənese.»

4

Piyer ta Yuhana kame i bagwar i Yahuda hay

¹ Ahəl nakə Piyer ta Yuhana, nəteye faya ta tsikateye me a ndo hay mba aye na, ndo məvəlay wu a Mbəlom hay, bəy i ndo matsəpe gay i məḁəslay ha gər a Mbəlom ada ta Saduke hay ti ye naha ka təv tay.

² Ti ye naha na, tə ge dərev haladzay ka Piyer ta Yuhana hərwi nəteye faya ta tətikiye tay ha ndo hay, tə gwadatay: «Yesu kə lətsəw abəra ma mədahañ ada mələtsəw i Yesu niye a lətsəw aye na, ndo hay ta sliye faya mələtsəw abəra ma mədahañ.»

³ Ndo niye hay tə gəs tay ha Piyer ta Yuhana, ta dərəzl fataya a dañgay. Ta dərəzl fataya na, ta gatay sariya zuk bay, hərwi həvad kə ge tsiy.

⁴ Mə walañ i ndo neheye tə tsəne matətike i Piyer ta Yuhana aye na, ndo hay haladzay ta dzala ha ka Yesu. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta səkah, ndo hay tebiye ma giye gwezem zlam.

⁵ Təḁə eye i mekedə na, bəy i Yahuda hay, madugula i Yahuda hay ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye tə haya gər a Zerozelem.

⁶ Mə walañ tay niye hay tə haya gər aye na, bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom nakə tə zalay Han aye andaya, Kayif, Yuhana, Aləgazandar ada tə siye i ndo neheye ma bəḁgay i bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom tebiye nəteye andaya.

⁷ Tə həlataya ahaya ndo i maslañ i Yesu niye hay sulo eye kame tay. Tsa na, ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Ka mbəlum ha ndo nakay na, ma kəkay? Ka hutumaw gədañ eye na, mənğay? Ada ka mbəlum ha na, ta məzele i way?»

⁸ Ta tsətsah fataya andza niye na, kwayanña Piyer a rah ta Məsəfəre Tsədañña eye, a gwadatay: «Nəkurom bəy mələve ndo hay ta madugula hay,

* 3:23 Madayaw abəra ma Ezipt 18.15, 18-19. † 3:25 Madazlay i wu hay 22.18; 26.4.

⁹ ka tsətsahumeye famaya bazlam bəgom na, hərwi nakə nəmaa gay nğwalak a ndo matəra eye, a mbəl ma kəkay ka tsətsahum famaya andza niye na gwad ba?

¹⁰ Ayaw lele! Kə ge andza niye na, nəkurom sərüm ha, nəkurom tebiye tə siye i ndo i İsrayel hay, sərüm ha na, ndo nakə a lətse kame kurom neñgeye zay lele aye na, ta məzele i Yesu Kəriste nakə a yaw abəra na Nazaret aye. Neñgeye ndo nakə ka darum na ka mayako mazləmbada eye ada Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahañ aye na, neñgeye.

¹¹ Derewel i Mbəlom a tsik faya, a gwad: “Kwar nakə nəkurom ndo mədəzle gay hay ka kalum ha aye na, ka təra kwar nakə ma vəleye gədan j gay aye düh.*”

¹² «Ka mbakweye faya mətame na, tə neñgeye nəte nğweñ. Hərwi ka məndzibəra tebiye Mbəlom kə vəl ndo mekeləñ eye nakə ma təmiye kway ha aye na, andaya bay.»

¹³ Ndo niye hay tə haya gər aye na, a gatay wadəñ wadəñ. Hərwi tə zəba ka Piyer ta Yuhana na, tə dzədzar bay, tə tsik me parakka. A gatay wadəñ wadəñ wene wene eye na, hərwi nəteye tə tatik wuray kwa tsekweñ bay tebiye. Tə sər ha nəteye na, ndo məpay bəzay a Yesu tsa.

¹⁴ Ane tuk na, nəteye faya tə nğateye a ndo nakə a mbəl aye dərmak, neñgeye malətsa eye ka təv tay. Tə sər wu nakə tə mbədətatay faya a Piyer ta Yuhana aye bay.

¹⁵ Tsa na, tə gwadətay: «Dum abəra mə gay.» Piyer ta Yuhana ti yaw wu tay abəra mə dəma na, nəteye tə mətsa mə gay tə ma ha ka bo bazlam.

¹⁶ Tə gwad a bo mə walañ tay: «Ndo neheye ka gəkweye tay ha na, kəkay? Ndo i Zerozelem hay tebiye tə sər ha masuwayañ nakə tə nğatay aye parakka, maa ge na, Piyer ta Yuhana. Ka slakweye faya məmbədə bay.

¹⁷ Ane tuk na, gəkwatay me ada pakwa fataya zluwer na, tə tətikatay bazlam nakay a ndo hay tə məzele i Yesu Kəriste bay hərwi ada siye i ndo hay tə tsəne labara i masuwayañ nakə tə ge aye bay.»

¹⁸ Ti ye tə zalatayaw. Piyer ta Yuhana tə mbədə naha gər ka təv tay. Ti ye naha na, tə gatay me, tə gwadətay: «Kā tsikumətatay kəgəbay kə tətikumətatay a ndo hay tə məzele i Yesu sa bay.»

¹⁹ Ane tuk na, Piyer ta Yuhana tə mbədətatay faya, tə gwadətay: «Nəkurom na, dzalum ha wu nakə dedek eye kame i Mbəlom aye təday. Lele marəhay ha gər na, a nəkurom tsukuđu a Mbəlom dəw?»

²⁰ Nəmaa sliye faya məgər ha matətike wu nakə nəmaa nğatay ada nəmaa tsəne aye bay. Nəmaa tsikiye huya.»

²¹ Ndo niye hay mahaya gər eye tə tsəne andza niye na, tə pa fataya zluwer haladzay sa. Tsa na, tə gər tay hay, ti ye wu tay. Tə gər tay ha na, tə huta fataya mənese nakə da məgatay dəretsətseh aye bay, hərwi siye i ndo hay nəteye tebiye faya tə zambadəye a Mbəlom hərwi wu nakə Piyer ta Yuhana tə ge aye.

²² Ndo niye tə mbəl ha ta masuwayañ aye na, məve nğay ma ziye məve kuro kuro fad.

Maduwule me i ndo məpe mədzal gər hay

²³ Tə gər tay ha Piyer ta Yuhana. Tə gər tay ha na, tə mbədə gər, ti ye ka təv i ndo məpe mədzal hay ka Yesu. Ti ye naha na, tə təkəratay wu nakə bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta madugula hay i Yahuda hay tə tsik aye.

²⁴ Tə tsəne bazlam niye na, kwayañña nəteye tebiye tə dzapa nəte, tə pa bo ka maduwulay me a Mbəlom. Tə gwaday naha a Mbəlom: «Bəy Maduweñ, maa ge məgərmbəlom ta dala, tə bəlay ada tə wu neheye mə dəma tebiye aye na, nəkar.

²⁵ Maa tsik me tə bazlam i bəba tətə may Davit ndo i məsler i yak na, nəkar. Neñgeye a tsik ta gədan j Məsəfəre Tsədəñña eye, a gwad:

“Ndo hay tebiye tə ge mevel na, kemey?

Tə ma ha ka bo bazlam na, hərwi mey?

²⁶ Bagwar i bəy i dala i məndzibəra hay ta ləva bo məge vəram.

Bəy hay ta haya gər məge vəram ta Bəy Maduweñ Mbəlom ada ta ndo nakə a pay dzagwa i bəy a gər aye.†”

²⁷ «Andza niye dedək, ta haya gər ma gəma nakay. Herod tə Pəños Pilat ta gəma hay ada ndo i İsrayel hay ta haya gər məge vəram ka Yesu ndo i məsler yak tsədəñña eye. Neñgeye nakə ka pay dzagwa i bəy a gər aye.

²⁸ Wu nakə tə ge andza nakay aye na, andza i yak nakə ka tsik kurre a saka məge ta gədan yak aye.

²⁹ Anəke na, Bəy Maduweñ may, dzana may abəra ka təv i sewed tay neheye tə gamay aye tey. Vələmay gədan yak ada nəmaâ də ha bazlam yak ta dedək.

³⁰ Vələmay gədan hərwi ada nəmaâ mbəl tay ha ndo hay, hərwi ada nəmaâ ge masuwayañ hay wal wal ta məzele i Yesu, ndo i məsler yak tsədəñña eye.»

³¹ Ta ndəv ha maduwulay me a Mbəlom na, təv nakə nəteye mahaya gər eye mə dəma aye a bəl haladzay dzekiö dzekiö. Nəteye niye tebiye, Məsəfəre Tsədəñña eye a rahatay a bo. Kwayañña tə pa bo ka məde ha bazlam i Mbəlom ze madzədzere.

Məndze nəte i ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom

* 4:11 Dəmes hay 118.22. Kwar eye niye na, Yesu. † 4:26 Dəmes hay 2.1-2.

³² Ndo neheye ta tæra ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu aye na, nateye tebiye tæ ndzawa na, nate, ta wuda bo lele ada mædzal gær tay nate. Ndaray kwa nate mæ walañ tay mætsike nakay na, wu ga na, andaya bay. Mæ walañ tay wu tay hay tebiye ta ngænawa ha a bo mæ walañ tay.

³³ Ndo i maslañ i Yesu hay tæ dawa ha bazlam i mælætsew i Bøy Maduweñ Yesu abæra ma mædahañ ta gædañ haladzay. Tæ gwadawa: «Næmaa ngatay kæ lætsew abæra ma mædahañ.» Ada Mbælom a pa ngama haladzay ka ndo mæpe mædzal gær hay.

³⁴ Ndaray mæ walañ tay kwa tsekweñ wu a kætsey bay. Ndo neheye guvah tay hay kægəbay gay tay andaya na, ta sækəməwa ha. Suloy i wu nakə ta sækəmə ha aye na, ti yawa ahaya

³⁵ ada tæ vələwatay a ndo i maslañ i Yesu hay. Ma dæba eye na, ta ngænawa ha suloy eye kwa a way da andza nakə a say aye.

³⁶ Andza niye ndoweje andaya tæ zalay Yusufe. Ndo i maslañ i Yesu hay tæ pa faya mæzele na, Barnabas, andza mægweðe: Ndo naka ma gwadiye tete a siye i ndo hay aye. Neñgeye slala ngay na, Levit hay. Tæ wa na ma gəma nakə tæ zalay Sipære aye.

³⁷ Neñgeye a ye, a sækəmə ha guvah ngay. Tsa na, a zla ahaya suloy eye, a vələtatay a ndo i maslañ i Yesu hay.

5

Maraw me i Ananiyas ta Safira

¹ Ane tuk na, ndoweje andaya tæ zalay Ananiyas. Tæ zalay a ngwas ngay Safira. Pat wuray na, ta sækəmə ha guvah tay tæ gwad ayaw mæ walañ tay.

² Ananiyas a hæl faya abæra ka suloy i guvah niye, a ye ha siye a vələtatay a ndo i maslañ i Yesu hay. Suloy nakə a hæl faya abæra aye na, ngwas ngay a sær faya lele.

³ A ye naha na, Piyer a gwadaye: «Ananiyas, ka gəray ha dærev yak a Fakalaw na, hærwi mey? Ka gær ha siye i suloy i guvah yak a mætəgay, ka zlaw tsekweñ, ka raway me a Məsəfære Tsədanña eye na, hærwi mey?

⁴ Ahæl nakə ka sækəmə zuk bay aye na, guvah yak wu yak bæna i ndarəy dæw? Ada suloy i guvah nakə ka sækəmə ha aye na, i yak bædæw? Ka dzala mægær yak mæge wu andza nakay na, ma kækay? Ka raway me na, a Mbælom bæna, a ndo hay bay.»

⁵ Ananiyas a tsæne bazlam niye hay na, a dæd abæra ka mbælom. Kwayanña a mæt tsədək tsədək. Ndo neheye tæ tsæne labara niye aye na, nateye tebiye ta dzədzar haladzay.

⁶ A mæt na, gawla hay ti yaw tæ mbəkwa na mædahañ. Tsa na, tæ zla na, ti ye tæ la na.

⁷ Mazlambær ma giye bære mahkar na, ngwas i Ananiyas a yaw a fæləkwa a gay. A yaw na, kæ sær ka wu nakə a ge bo aye bay.

⁸ A fæləkwa naha a gay na, Piyer a tsətsah faya, a gwadaye: «Tsiken, suloy i guvah kurom nakə ka sækəmə ha ta zal yak aye na, andza nakay dæw?»

Ngwas niye a mbədæy faya, a gwadaye: «Ayaw! Næmaa sækəmə ha na, suloy eye andza nakay.»

⁹ Piyer a gwadaye: «Ka mum ha ka bo bazlam mæ walañ kurom hærwi madzəgur me ka Məsəfære i Bøy Maduweñ na, kækay? Tsæne, ndo neheye tæ la zal yak aye, nateye andaya malatsa eye ka mægəd tsiy ada ta deyeweje ta zliye kar dærmak.»

¹⁰ Piyer a tsikay andza niye na, kwayanña a dæd ka sik i ndo i maslañ i Yesu niye hay. Tsa na, a mæt. Gawla hay ti yaw, tæ fæləkwa naha a gay. Ti ye naha na, kæ mæt. Tæ zla na, ti ye ha tæ la na ka tsakay i zal ngay.

¹¹ Ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu Kæriste tebiye ada tæ siye i ndo neheye tæ tsæne labara niye aye na, ta dzədzar haladzay.

Ndo i maslañ hay tæ gawa masuwayañ wal wal haladzay

¹² Ndo i maslañ hay tæ gawa masuwayañ wal wal haladzay mæ walañ i ndo hay. Ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu tæ hayawa gær a dalamətagay i gay i mædæsly ha gær a Mbælom, mæ Mazambal i Salomon.

¹³ Ndo neheye tæ pa mædzal gær ka Yesu tæbey aye na, zluwer a gatay mede ka tæv tay. Ane tuk na, ndo hay tebiye tæ dæslatay ha gær.

¹⁴ Ndo hay haladzay faya ta səkahiye, hasləka hay ta ngwas hay tæ dzala ha ka Bøy Maduweñ. Ndo mæpe mædzal gær hay ta səkah haladzay.

¹⁵ Hærwi masuwayañ neheye ndo i maslañ hay tæ ge aye na, ndo hay tæ hælawa naha ndo i dævats hay. Tæ hælawa tay naha ka slələh kægəbay ka hubok. Tæ pawə tay ha ka tsakay i tsəved hærwi ada ahæl nakə Piyer ma diye tæ dæma aye na, kwa kækay mezek ngay kæ husa ka ndo nate mæ walañ tay ma mbəliye.

¹⁶ Ndo hay haladzay ti yawaw abæra ma gəma neheye tæ mbay naha a Zerozelem aye. Tæ hælawa naha ndo i dævats ta ndo neheye məsəfære lele bay eye hay mæ bo tay aye. Ndo i maslañ hay tæ mbəl tay ha tebiye.

Tæ gæs tay ha ndo i maslañ hay

¹⁷ Bagwar i ndo mævələway wu a Mbælom ta ndo neheye tæ paway bəzay aye, andza mægweðe ta Saduke hay, tæ tsæne ndo i maslañ hay faya ta giye masuwayañ haladzay na, a ndalatay, dærev tay a rah ta sələk. Tæ ma ha ka bo bazlam, tæ gwad: «Gəsakwa tay ha!»

¹⁸ Tsa na, ti ye tə gəs tay ha. Ti ye tə pa tay a dangay.

¹⁹ Ane tuk na, ta həvad ahəl nakə ndo i maslanj hay nəteye ma dangay aye na, gawla i Mbəlom a ye, a həndəkətatay na məged i gay i dangay niye. A həlatay ahaya ndo i maslanj niye hay abəra mə dəma, a gwadatay:

²⁰ «Dum ta dumətatay ha labara i sifa wədeye a ndo hay ma dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom!»

²¹ Ndo i maslanj hay ta təma bazlam i gawla i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Pərik i mekedə na, tə həl bo ti ye a dalamətagay i gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ti ye naha tə pa bo ka matətikətatay a ndo hay.

Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta ndo neheye nəteye dziye, tə zalətatay a madugula i Yahuda hay, tə haya gər. Tə ma ha ka bo bazlam mə walañ tay. Tsa na, tə slər ndo hay ka ndo i maslanj hay a gay i dangay, tə ye tə həlatay ahaya.

²² Ane tuk na, ndo neheye ti ye, tə husa a dəma na, ta huta tay ha mə gay i dangay bay. Tə maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye, tə matay ha labara eye.

²³ Tə gwadatay: «Nəmaa ye naha, nəmaa ndzay a gər a gay i dangay na, mədəzla eye lele ada ndo mətsəpe məged hay nəteye andaya faya ta tsəpiye. Ane tuk na, nəmaa həndək na məged na, nəmaa huta ndəray kwa nəte bay!»

²⁴ Tə tsəne labara niye andza niye na, bəy i ndo mətsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye tə sər wu nakə ta dzaliye bay. Ta tsətsəhaya a gər tay, tə gwad: «Matəra ta ndo i məsler niye hay na, wuyə mey?»

²⁵ Ahəl nakə nəteye faya ta dzaliye andza niye na, ndoweyə a yaw ka təv tay, a gwadatay: «Tsənum! Ndo neheye ka pum tay a dangay aye na, nəteye faya ta tətikəteye a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom!»

²⁶ Tə tsəne andza niye na, kwayanña bəy i ndo mətsəpe gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta ndo ngay hay, ti ye mata ma tay ahaya ndo i maslanj niye hay. Ane tuk na, ti ye tə ma tay ahaya na, ta gatay dəretsətəseh bay hərwi ta dzədzar ta ndo hay, ta ta kaliye tay ha tə kwar.

Ndo i maslanj hay kame i sariya

²⁷ Ti ye tə həlatay ahaya na, ti ye tay ha kame i madugula i Yahuda hay. Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a pa bo ka mətsətsəhe fataya abəra bazlam.

²⁸ A gwadatay: «Nəmaa gakum me ka matətikətatay a ndo hay ta məzele i Yesu bədaw? Ada ka gum na, mey? Nəkurom na, tsəkam matətikətatay a ndo hay ma wuzlahgəma i Zerozelem tebiye na, kəkay? Ada

a sakum məgwədə maa kəf na ndo niye na, nəmay daw?»

²⁹ Piyer tə siye i ndo i maslanj hay ta mbədatay faya, tə gwadatay: «Marahay ha gər na, a Mbəlom bəna a ndo hay bay.

³⁰ Ka darum na Yesu ka mayako mazləmbadə eye hərwi ada mə mət. Ane tuk na, Mbəlom i bəba təte kway hay kə lətse ahaya abəra ma mədahən.

³¹ Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahən ta gədanj ngay. Kə pa na a bəy, nəngeye ndo mətəme ha ndo hərwi ada İsrayel hay tə mbədə ha mede tay. Ta huta, Mbəlom ma pəsətay ha mezeleme tay hay.

³² Nəmay na, ndo məhəle mbal i wu nəheye a ge bo aye, nəmay ta Məsəfərə Tsədanña eye nakə Mbəlom a vələtatay a ndo neheye ta rəhay ha gər aye.»

³³ Tə tsəne bazlam niye na, a ndalətatay halədzay. A satay mədəke tay ha ndo i maslanj hay.

³⁴ Ane tuk na, Farisa wuray andaya məzele ngay Gamaliyel. Nəngeye na, ndo mədzəngəwə bazlam i Mbəlom məpala eye. Ndo hay tebiye ta təmawə bazlam ngay. A lətse mə walañ i ndo niye hay mahaya gər eye, a gwadatay: «Ndo neheye tə ye abəra kənanj tsekweñ təday.»

³⁵ Ndo i maslanj hay ti yaw abəra mə dəma na, a gwadatay: «İsrayel hay, gum mətsəhe hərwi wu nakə a sakum məgatay a ndo nəheye.

³⁶ Ndo niye məzele ngay Tiyodas aye na, mə makumaw a gər. A yaw ahəl niye a gwad nəngeye na, bagwar i ndo. Ndo hay ta giye temerre fad ta pay bəzay. Ane tuk na, ta kəf na. Ndo neheye tə pay bəzay aye ta ngəna gər tebiye. Kwa ndəray ka lakaw bay.

³⁷ «Ma dəba ngay na, ndoweyə andaya dərmək, məzele ngay Yudas. Nəngeye ndo i Galile. Nəngeye a ndohaw ahəl i məpəslə ndo, kə zalətatay a ndo hay halədzay ka məpay bəzay. Nəngeye dərmək ta kəf na ada ndo neheye tə pay bəzay aye ta ngəna gər tebiye kweye kweye.

³⁸ Neñ faya na tsikakumeyə anəke, kə mətsum ka ndo neheye bay, gərəm tay ha tə ye wu tay. Hərwi kə ge mədzal gər tay, ta məsler tay, ti yaw ma ndo hay na, ta ndziye bay. Ta dziye.

³⁹ Ane tuk na, kə ge məsler tay a yaw abəra mə həlay i Mbəlom na, ka slumeyə faya məmbete ha bay. Gum mətsəhe lele, faya ka gumeyə vərəm na, ka Mbəlom duh!»

⁴⁰ Ndo niye hay mahaya gər eye ta təma bazlam i Gamaliyel. Tə zalətatay a ndo i maslanj hay sa. Ti ye naha, tə ndəba tay ha. Tə gwadatay: «Dada kə tsikumay me a ndəray tə məzele i Yesu sa bay.» Tsa na, tə gər tay ha.

⁴¹ Ndo i maslanj i Yesu niye hay ti yaw abəra mə walañ i məhay gər tay niye tə

məngwese hərwi dəreťsəťseh nakə tə gatay hərwi məzele i Yesu aye.

⁴² Duh ta tətikawa ada tə dawa ha mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada mə gay tay hay pat pat tə gərawa ha bay, Yesu na, Kəriste.

6

Tə pala ndo hay tasəla hərwi madzəne ndo i maslaŋ i Yesu hay

¹ Ahəl niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu faya ta səkahiye haladzay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər neheye tə tsik me i Gərek aye na, tə ge dərev ka ndo məpe mədzal gər neheye nəteye tə tsik bazlam i Yahuda hay aye. Tə ge dərev na, hərwi ahəl nakə ta ŋgənawatay wu mənday a madakway i ŋgwas hay aye na, tə vələwatay a madakway i ŋgwas tay hay təbey.

² Ndo i maslaŋ neheye kuro gər eye sulo aye, tə haytatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, tə gwadətay: «Nəmaa gəriye ha mədə ha bazlam i Mbəlom hərwi məmətse mangəne wu mənday bay.

³ Hərwi niye malamar hay, pəlum ndo hay tasəla mə walaŋ kurom. Ka pəlumeye na, ndo i ŋgwalak hay, ndo neheye nəteye maraha eye ta Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ada tə sər gər lele aye. Nəmaa vəliye məsler i mangəne wu mənday na, a həlay tay.

⁴ Nəmay, nəmaa dıwulay me a Mbəlom ada ta mədə ha bazlam ŋgay a ndo hay.»

⁵ Bazlam tay niye a yatay a gər a ndo hay tebiye. Tsa na, tə pala ndo hay tasəla. Ndo makurre eye na, Etiyen, ndo nakə ta mədzal gər lele ada maraha eye ta Məsəfəre Tsədəŋŋa eye, Filip, Pərakor, Nikanor, Timon, Parmenas ada Nikolas ndo i gəma i Aŋtiyos neŋgeye a gawa kule, ane tuk na, ahəl niye na, ka dazlay a məpay bəzay a kule i Yahuda hay.

⁶ Tsa na, ti ye tay ha ka təv i ndo i maslaŋ i Yesu hay. Ndo i maslaŋ i Yesu hay tə pa fataya həlay ada ta dıwulay me a Mbəlom.

⁷ Bazlam i Mbəlom a da a zləm haladzay. Ndo məpe mədzal gər hay ta səkah haladzay ma Zerozelem ada ndo məvələy wu a Mbəlom hay haladzay tə dzala ha ka Yesu.

Tə gəs na Etiyen

⁸ Etiyen na, ndo nakə nəte mə walaŋ i ndo neheye tə pala tay tasəla aye. Neŋgeye na, Mbəlom kə pa faya ŋgama haladzay. Ka tsəved i Mbəlom na, neŋgeye gədaŋ eye haladzay. A gawa masuwayaŋ hay mə walaŋ i ndo hay.

⁹ Siye i Yahuda hay nəteye andaya, tə haya gər a gay i madıwule me nakə tə zalay gay i madıwule me i beke neheye tə gər tay ha aye. Ti yaw ma gəma i Siren ada ma gəma i Aləgəzandəri, ti yaw ma dala i Silisi ada

ma dala i Azi. Nəteye niye tebiye ta təma bazlam i Etiyen bay, faya ta kədiye wuway tə neŋgeye.

¹⁰ Ane tuk na, ndo niye hay tə mba ka Etiyen tə bazlam bay, hərwi maa vəlay ndaraw ka mətsike me na, Məsəfəre i Mbəlom.

¹¹ Tə vələtatay wu a ndo hay, hərwi ada ndo niye hay tə raw me tə gwad na: «Nəmaa tsəne faya abəra bazlam, faya ma tsaleye ka gər a Musa ada faya ma tsaleye ka gər a Mbəlom.»

¹² Tə suta faya ndo hay, madugula hay ada ta ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye ka Etiyen. Tsa na, tə wuya kurah ka Etiyen, tə gəs na. Ti ye ha kame i madugula i Yahuda hay.

¹³ Tə həl naha ndo mədəse faya parasay hay, tə gwad: «Ndo nakay na, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ka bazlam i Musa mapala eye.

¹⁴ Nəmaa tsəne faya abəra a gwad: Yesu ndo i Nazaret ma deyeweye, ma mbəzliye ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ada ma mbədiye ha kule kway nakə Musa a vələkway aye.»

¹⁵ Ndo niye hay tebiye nəteye mandza eye mə gay i məhay gər aye, tə ma ha dərə ka Etiyen. Ta zəba faya, tə ŋgatay na, da'ar ŋgay a dəv andza i gawla i Mbəlom.

7

Bazlam i Etiyen

¹ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom a tsəťsah ka Etiyen, a gwaday: «Wu nakə tə tsik fakaya na, dedek daw?»

² Etiyen a mbəday faya, a gwaday: «Malamar ga hay ta bəba ga hay, tsənum wu nakə na tsikakumeye təday. Mbəlom nakə a ze wu hay tebiye ta məzlaḅ aye a bəzay ha bo a bəba təte kway Abraham ka dala i Mizapotami kurre ahəl nakə ki ye a Haran zuk bay aye,

³ ada a gwaday: “Lətse abəra ma gəma yak ada gər ha ndo yak hay, do a gəma nakə na dakeye faya aye.*”

⁴ «Yaw! Abraham a tsəne bazlam i Mbəlom na, a lətse abəra ma Kaladeyen hay, a ye mata ndze ma Haran. Ma dəba eye bəba ŋgay a mət na, Mbəlom a zla na abəra ma Haran, a ye ha a gəma nakay anaŋ nəkway mandza eye mə dəma aye.

⁵ Mə dəma na, Mbəlom kə vəlay guvah i mədə ŋgay kwa tsekweŋ bay, kwa dala tsekweŋ bəbay na, kə dəsay bay. Ba Mbəlom kə tsikay kurre, a gwaday: “Gəma nakay na, na ta vələkeye ha tebiye. Aza nəkar andaya sa bay na, wawa i huḅ yak hay ta ndziye mə dəma, ma təriye i tay.” Ahəl niye Mbəlom

* 7:3 Madazlay i wu hay 12.1.

a tsikay a Abraham na, wawa ngay andaya kwa nəte zək bay.

⁶ Wu nakə Mbəlom a tsikay aye na, a gwaday: “Wawa i hud yak hay ta diye, ta ndziye ma gəma i ndo hay. Mə dəma na, ta təriye tay beke eye hay. Ta gateye dəretsətseh. Ta ndziye məve temerre fad mə dəretsətseh.

⁷ Ane tuk na, na ta giye sariya ka ndo i gəma niye hay tə gatay dəretsətseh aye. Ma dəba eye na, ta diye abəra ma gəma nakay, ta diye ta dəsleñ ha gər ma təv nakə ta ndziye mə dəma aye.”[†]

⁸ Mbəlom a ər dzam ta Abraham, a day ha na, ta mədəse bo. Ma dəba eye, Abraham a wa Izak, a ge məhəne tsamahkar na, a dəs na. Izak a wa Zakob, Izak a dəs na. Zakob dərmak a wa wawa hay kuro gər eye sulo. Nəteye neheye ta tərə bəba tətə kway hay na, Zakob a dəs tay ha dərmak.

⁹ «Bəba tətə kway hay tə nay dərə a malamar tay nakə nətə mə walañ tay tə zalay Yusufa aye. Tə gəs na ta səkam ha beke eye a gəma i Ezipt. Ane tuk na, Mbəlom ka tsəpa na.

¹⁰ Mbəlom kə təma ahaya Yusufa abəra mə dəretsətseh hay tebiye. A vəlay metsehe ta ngwalak i bo ka dərə i bəy nakə a ləva Ezipt tebiye, tə zalay Farawon aye. Nengeye a pa na bəy eye ka dala i Ezipt ada a lavay gər a ndo neheye mə gay ngay aye tebiye.

¹¹ «Ma dəba eye na, mandərzlañ a ge ka dala i Ezipt tebiye ada ka dala i Kanan. Mandərzlañ niye a ge na, mandərzlañ bagwar eye. Ndo hay ta sa dəretsətseh haladzay. Bəba tətə kway hay tə huta wu mənday kwa tsekweñ bay tebiye.

¹² Zakob a tsəne wu mənday andaya ma Ezipt na, a slər wawa ngay niye hay ta tərə bəba tətə kway aye. A slər tay ha makurre eye.

¹³ Ta mbəda gər masulo eye na, Yusufa a datay ha bo ada Farawon bəy bagwar eye a sər ha nəteye na, gwala i Yusufa hay.

¹⁴ Tsa na, Yusufa a slər ndo hay ka bəba ngay Zakob ta ndo i gay ngay hay tebiye. Nəteye tebiye na, kuro kuro tasəla gər eye zləm.

¹⁵ Zakob tə həl bo, ti ye a Ezipt ta ndo i gay ngay hay. Zakob a mət mə dəma ada bəba tətə kway hay dərmak tə mət mə dəma.

¹⁶ Mədahan tay na, tə həlawa a gəma nakə tə zalay Sisem aye. Tə pawa a tsəvay nakə Abraham a səkam abəra ka wawa i Hamor ma gəma i Sisem ta suloy aye.

¹⁷ «Wu nakə Mbəlom a tsikay kurre a Abraham aye na, mazlambar həlay eye kə ndislew. Gwala kway hay tə wa bo. Ta səkah məwe bo haladzay ma Ezipt.

¹⁸ Bəy nakə a sər Yusufa aye na, andaya sa hay. Tə pa na bəy wedeye nakə faya ma ləviye dala i Ezipt aye. Nengeye na, a sər Yusufa bay.

¹⁹ Bəy niye bagwar eye a vatay gər a bəba tətə kway hay. A gawatay dəretsətseh haladzay ada a gawatay kutoñ ka məkwetse wawa tay a pəsł ada tə mət.

²⁰ Həlay niye na, tə wa na Musa. Musa a le haladzay ada a yay a gər a Mbəlom. Tə wa na na, tə gəl na kiye məhkar mə gay i bəba ngay.

²¹ Ma dəba eye na, tə gər ha. Dem i Farawon a ndzay a gər, a zla na. A ye ha a gəl na andza wawa ngay.

²² Andza niye, Musa a gəl bo na, a zla metsehe ta ndaraw i Ezipt hay. A tərə ndo ta məzlaḅ eye hərwi bazlam ngay neheye a tsikawa aye ta məsler neheye a gawa aye.

²³ «Musa a ge məve kuro kuro fad na, a say mede mata dzəne tay ha gwala ngay Israyel hay.

²⁴ A ye na, a ngatay a ndo i Ezipt faya ma geye dəretsətseh a ndo nətə mə walañ i Israyel hay. Tsa na, a ye naha a dzəna na ndo niye faya ta geye dəretsətseh aye. A kəf na ndo i Ezipt niye mədahan eye.

²⁵ Musa a dzala na, Israyel malamar ngay hay tə sər ha Mbəlom ma ta təmiye tay ha abəra mə dəretsətseh tə həlay ngay. Ane tuk na, tə sər bay.

²⁶ Tədə eye Musa a ndzatay a gər a Israyel hay sulo faya ta kədiye bo. A say a Musa mənəne tay ha ada tə ndza zay mə walañ tay. A gwaday: “Dzam ga, nəkuro m ta malamar tuk na, ada ka gumeye dəretsətseh a bo kuro m ta məkədə bo na, hərwi mey?”

²⁷ Ane tuk na, ndo nakə faya ma geye dəretsətseh a malamar ngay aye na, a pay həlay a Musa, a gwaday: “Maa pa kar bəy ada ndo məge may sariya na, way?”

²⁸ A saka məkədə ga andza nakə ka kəf ndo i Ezipt məvenəñ aye sa daw?”

²⁹ Musa a tsəne andza niye na, a hway, a ye ngway ka dala i Madiyan. Mə dəma na, a zla ngwas. Tə wa wawa hasləka eye hay sulo.

³⁰ «Ma dəba i məve kuro kuro fad na, Musa nengeye huya ma gəma niye mə makulkwandah aye. Pat wuray na, nengeye bəse ta mahəmba i Sinay. Gawla i Mbəlom a yaw, a bəzay ha bo. Musa a ngatay na, ma ako ka gay i dak nakə faya ma təmiye aye.

³¹ Musa a ngatay andza niye na, a gay hərḅaḅəkka. Ane tuk na, ahəl nakə nengeye faya ma həndzədiye naha faya bəse mazəbe faya na, a tsəne mətsike me i Bəy Maduweñ, a gwadayaw:

³² “Nəñ Mbəlom i bəba tətə yak hay, Mbəlom i Abraham, Mbəlom i Izak, ada Mbəlom i Zakob.” Musa a tsəne andza niye

[†] 7:7 Zəba mə Madazlay i wu hay 15.13-14 ada mə Madayaw abəra ma Ezipt 3.12.

na, a dzədzar, zluwer a gay. Tsa na, a say mazəbə dəre ka ako niye sa bay.

³³ Mbəlom a gwadāyaw sa: “Musa, tsok na tahərak abəra mə sik, hərwi təv nakay nəkar mə dəma aye na, təv tsədanḡa eye.

³⁴ Faya ta gateye dəretsətseh a ndo ga hay ma Ezipt kəkay na, na ḡgatay. Na tsəne mətuwe tay ada na yaw na, mata mbəle tay ha. Na sləriye kar ha, do anəke a Ezipt.”[†]

³⁵ «Musa neḡgeye nakə Israyel hay tə kal ha, tə gwaday: “Maa pa kar bəy ada ndo məge may sariya na, way?” aye. Ane tuk na, Mbəlom a slər ka təv tay hərwi ada mā tərə bəy tay ada ndo mətəme tay ha abəra mə dəretsətseh na, neḡgeye. Mata slərə na ka məsler niye na, gawla i Mbəlom nakə a bəzay ha bo ma ako ka gay i dak aye.

³⁶ Maa ndzatatay kame a Israyel hay məndohwaw abəra ma Ezipt na, neḡgeye. Kə ge masuwayaḡ hay wal wal mə dəma. Kə ge kame i Bəlay Ndozza eye ada mə makulkwandah dərmak hus a məve kuro kuro faḡ.

³⁷ «Maa gwadātatay a Israyel hay: “Mbəlom ma ta slərakumaweye ndo məde ha bazlam ḡgay andza neḡ. Ma zliye na, abəra ma gwala kuroḡ na, Musa.

³⁸ Sa na, aḡal nakə Israyel hay nəteye mahaya gər eye mə makulkwandah aye na, maa lətse mə walaḡ i bəba tətə kway ta gawla nakə a tsikawatayaw me mə mahəmba i Sinay aye na, Musa. Gawla i Mbəlom ma tsikataweye bazlam nakə ma vəliye sifa aye ada neḡgeye ma makweye ha.

³⁹ «Ane tuk na, bəba tətə kway hay ta kərah mətəme bazlam ḡgay. Ta kal na a pesl. A satay mambəde gər ka dala i Ezipt.

⁴⁰ Tə gwaday a Aron: “Lambadamay mbəlom hay hərwi məzle kame kway. Hərwi ka sərakwa wu nakə a ndzay a gər a Musa, ndo məhəlakway ahaya abəra mə Ezipt na, ka sərakwa bay.”^{*}

⁴¹ Tsa na, ta lambad kule andza sla wawa eye andza mbəlom tay. Tə vəlay wu a kule tay niye. Tə ge magurlom tə məḡwese eye lele hərwi wu nakə bo tay eye ta lambad aye.

⁴² Ane tuk na, Mbəlom a mbədatay dəba. Ma dəba eye tə dəslay ha gər a wurzla hay. Mbəlom a vəlay tsəved andza naka mawatsa eye mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay, Mbəlom a gwad:

“A nəkurom Israyel hay,
wu neḡgeye hay ka vəlawum wal wal
ada ta gəhaw hay
məve kuro kuro faḡ aye na, a neḡ
bədaw?”

⁴³ Ka zlum madzawadzawa i gay i mbəlom kurom Molok,
ka zlum mandzəkət bo i wurzla i
mbəlom kurom Refam.

Kule kurom neḡgeye ka gum aye na,
hərwi mədəslay ha gər:
Hərwi niye na həliye kurom abəra ma gəma
nakay,
na diye kurom ha dəreḡ abəra ta gəma i
Babilon.”[†]»

⁴⁴ Etiyen a gwadātatay sa: «Aḡal niye bəba tətə kway hay nəteye mə makulkwandah na, madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom andaya fataya hərwi ada tā sər ha Mbəlom andaya ta nəteye. Gay niye mapə eye na, andza nakə Mbəlom a tsikay a Musa aye. Mbəlom a gwaday a Musa tā ge na gay niye na, andza nakə a ḡgatay aye.

⁴⁵ Ma dəba eye na, bəba tətə kway hay ta vəlatay ha madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom niye a wawa i huḡ tay hay. Ndo məndzatatay kame a wawa i huḡ tay niye hay na, Zozowe. Ti ye a gəma niye na, ta zla na gay i madzawadzawa niye. Mbəlom ka həhar tay ha ndo i gəma niye abəra kame tay. Ta sla fataya. Andza niye gay i madzawadzawa a ndza ma gəma niye hus a həlay i bəy Davit.

⁴⁶ Davit na, a yay a gər a Mbəlom haladzay. A tsətsah tsəved ka Mbəlom ka mədəzlay gay nakə wawa i huḡ i Zakob hay ta sliye faya mədəslay ha gər a Mbəlom mə dəma aye.

⁴⁷ Maa dəzlay gay na, Salomonḡ.

⁴⁸ «Ane tuk na, Mbəlom Fetek ma ndziye mə gay neḡgeye ndo hay ta dəzl aye bay. Andza nakə mawatsa eye mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwad:

⁴⁹ “Təv məndze i bəy ga na, mbəlom,
ada məndzibəra na, təv sik ga.
Gay nakə ka dəzluməneye na, slala i gay
waray?”

Təv nakə ma sliye məndze mə dəma aye
na, waray?”

⁵⁰ Maa ge wu neḡgeye tebiye na, neḡ
bədaw?”[†]»

⁵¹ Etiyen a gwadātatay sa: «A nəkurom neḡgeye sewed eye hay. Ka dərzlum na dərev kurom ta zləm kurom hay a məzele i Mbəlom nakə faya ma zalakumeye. A sakum məhəndəkay na dərev kurom a Məsəfəre Tsədanḡa eye bay. Nəkurom na, andza bəba tətə kurom hay.

⁵² Ndo məde ha bazlam i Mbəlom waray nakə bəba tətə kurom hay ta gay dəretsətseh bay aye? Kwa məkəde ta kəḡ tay ha ndo neḡgeye tə də ha madayaw i ndo nakə neḡgeye

‡ 7:34 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 2.14-3.10. § 7:37 Bazlam mapala eye masulo eye 18.15. * 7:40 Madayaw abəra ma Ezipt 32.1, 23. † 7:43 Amos 5.25-27. Molok, tə zalay Molek ma Dzam Guram, mbəlom i Kanan hay. Tə dzala, məvəlay a mbəlom tay niye na, ndo zezəḡ. Refam mbəlom zlezle eye i Babilon hay. ‡ 7:50 Ezay 66.1-2.

ndo i dedek nāte ḡgweḡ aye. Ndo nakə anəke ka gum fayə daf ada ka kədum na aye na, nenḡgeye.

⁵³ Mbəlom kə vəlakum bazlam ḡgay ma-pala eye tə həlay i gawla ḡgay hay[§], ane tuk na, ka rəhumay ha ḡar bay.»

Tə kədna Etiyen

⁵⁴ Ndo niye hay mahaya ḡar eye tə tsəne bazlam i Etiyen niye na, a ndalatay hal-adzay, ta həpəḡ zler ka Etiyen kəraw kəraw.

⁵⁵ Ane tuk na, Etiyen na, a rah ta Məsəfəre Tsəḡanḡa eye. Tsa na, a zəba ḡere a mbəlom. A ḡgatay naha a dzaydzay i Mbəlom ada a ḡgatay naha a Yesu malətsa eye tə həlay i mənday i Mbəlom.

⁵⁶ A ḡwadətay a ndo niye hay: «Tsənum! Neḡ fayə na ḡgateye a mbəlom mahəḡka eye ada Wawa i Ndo nenḡgeye malətsa eye tə həlay i mənday i Mbəlom.»

⁵⁷ Tə tsəne andza niye na, nətəye tebiye ta wuda haladzay ada ta ḡərəzl na zləm tay hay. Nətəye tebiye ka manəte eye tə mbəzla ka Etiyen məḡsə.

⁵⁸ Tə ḡəs na, tə vaha na abəra mə wuzlah gay. Ti ye naha, tə pa bo ka məkele na tə kwar hərwi məkəde na. Ndo məhəle mbal hay ta tsok na peteked tay hay, tə ḡar ha ka təv i gawla eye andaya tə zalay Sol.

⁵⁹ Ahəl nakə nətəye fayə ta kaliye Etiyen tə kwar aye na, Etiyen nenḡgeye fayə ma ḡuwuleye me a Mbəlom. Mə maḡuwule me niye fayə ma ḡuwuliye na, a ḡwad: «Bəy Maduweḡ ga Yesu, zla na məsəfəre ga.»

⁶⁰ Tsa na, a ḡəkw ḡurmets, a wuda ta magala, a ḡwad: «Bəy Maduweḡ ga, mezeleme nakay tə ge aye na, kə matay ha mənese bay.» A tsik andza niye na, ma ḡəba eye a mət.

8

¹ Məkəde Etiyen nakə tə kəd aye na, a yay a ḡar a Sol.

Pat eye niye na, kwayanḡa ta dazlay a məgatay ḡəretsətseh a ndo məpe mədzal ḡar hay ka Yesu Kəriste neheye ma Zerozelem aye. Ndo məpe mədzal ḡar hay ka Yesu ta ḡḡəna ḡar, ta hway tebiye. Ta hway a ḡəma i Yahuda ada siye hay a Samari. Maa ze naha na, ndo i maslanḡ hay.

² Siye neheye tə pa mədzal ḡar tay dedek ka Yesu aye, ti ye tə zla na məḡahanḡ i Etiyen, tə la na. Tə tuwa na haladzay.

³ Sol na, a zaka ha maḡəbeze tay ha ndo məpe mədzal ḡar hay ka Yesu. A yawa ka gay ka gay, a ḡəsawa ndo məpe mədzal ḡar hay ka Yesu, hasləka hay kwa ḡḡwas. A pawa tay ha a gay i danḡay.

Filip a ḡa ha labara weḡeye ma Samari

⁴ Ndo neheye ta hway, ta ḡḡəna ḡar aye na, ta həhal ka ḡəma ka ḡəma. Tə ḡawa ha bazlam i Mbəlom.

⁵ Filip nenḡgeye na, a ye a wuzlah i dala i Samari. A ye naha, a ḡa ha Yesu ndo mətəme ha ndo nakə Mbəlom a sləraweye.

⁶ Ndo i ḡəma niye hay tebiye tə tsəne bazlam i Filip ada tə ḡgatay a masuwayanḡ neheye a ge aye na, tə pay zləm a bazlam ḡgay ta səkeffe eye lele.

⁷ Fakalaw hay tə yawaw abəra mə bo i ndo i ḡəvats hay. Tə yawaw abəra mə bo tay na, ta wudawa ka bo haladzay. Ndo neheye vərəz i bo tay maməta eye hay ta ndo neheye ta dzəḡəḡasla sik tay matəra eye hay aye, ta mbəl.

⁸ Andza niye mənḡwese bagwar eye a ge ma ḡəma niye.

⁹ Ahəl niye na, ndoweye andaya ka dala i Samari eye niye. Ndowneye niye na, tə zalay Simonḡ. Nenḡgeye na, a ḡawa maharam zla anəke bay ada maharam ḡgay nakə a ḡawa aye na, a ḡawatay a ndo i ḡəma niye hay hərḡəḡəḡka. Ma mədzal ḡar ḡgay na, a ḡwad nenḡgeye ḡḡwalak i ndo.

¹⁰ Ndo hay tebiye, ḡawla hay ta bagwar hay, tə pa zləm na, ka nenḡgeye. Tə ḡwad: «Ndo nakay na, ḡəḡanḡ i Mbəlom bagwar eye nakə tə zalay ḡəḡanḡ Bagwar eye.»

¹¹ Tə pawa zləm ka wu ḡgay nakə a ḡawa aye na, lele. Hərwi maharam ḡgay nakə a ḡawatay masuwayanḡ a ndo hay aye na, kə ndza haladzay.

¹² Ane tuk na, Filip a ye naha mata ḡa ha Labara ḡḡwalak eye ka Bəy i Mbəlom ada ka Yesu Kəriste na, tə dzala ha ka Yesu. Hasləka hay, ḡḡwas hay, Filip a dzəhuḡ tay ha a yam.

¹³ Simonḡ nenḡgeye ḡərmak a dzala ha ka Yesu, ta dzəhuḡ ha a yam. Nenḡgeye na, a ndzawa ka təv i Filip. A ḡḡataway a masuwayanḡ tə wu hay wal wal neheye Filip a ḡawa aye na, a gay hərḡəḡəḡka.

¹⁴ Ndo i maslanḡ neheye nətəye ma Zerozelem aye tə tsəne ndo i ḡəma i Samari hay ta pa mədzal ḡar tay ka bazlam i Mbəlom na, tə sləratay naha Piyer ta Yuhana.

¹⁵ Tə həl bo, ti ye. Tə ndisl naha a ḡəma na, ta ḡuwulay me a Mbəlom hərwi ada ndo i ḡəma i Samari niye hay tə pa ḡar ka bazlam i Mbəlom aye tə huta Məsəfəre Tsəḡanḡa eye.

¹⁶ Ahəl nakə ta dzəhuḡ tay ha a yam aye na, ta dzəhuḡ tay ha tə məzele i Yesu Bəy Maduweḡ. Ndo kwa nətə mə walanḡ tay Məsəfəre Tsəḡanḡa eye kə mbəzlaw fayə zuk bay.

¹⁷ Hərwi niye, Piyer ta Yuhana tə pa fataya həlay, ta ḡuwulay me a Mbəlom. Tsa na, tə huta Məsəfəre Tsəḡanḡa eye.

¹⁸ Simonḡ a ḡgatay a ndo məpe mədzal ḡar hay ka Yesu tə huta Məsəfəre Tsəḡanḡa eye

§ 7:53 Andza nakə kule i Yahuda a tsik aye na, Mbəlom a ḡay ha bazlam mapala eye a Musa tə həlay i gawla ḡgay hay.

hərwi nakə ndo i maslan hay tə pa fataya həlay aye na, a vəlatay suloy a Piyer ta Yuhana.

¹⁹ A gwadətay: «Volumen gədan eye dərmaq hərwi ada ndo neheye na piye fataya həlay aye na, tə huta Məsəfəre Tsədanña eye.»

²⁰ Ane tuk na, Piyer a mbəday faya, a gwadətay: «Dze ta suloy yak tebiye, hərwi nəkar ka dzala mə gər yak masəkəme gədan i Mbəlom na, ta suloy!»

²¹ Ka məsler nakay nəmay faya nəmaa giye na, ka sliye faya mədzepe tə nəmay bay hərwi dərev yak tsədanña kame i Mbəlom bay.

²² Da ha mezeleme yak, dūwulay me a Bəy Maduweñ ada ağəna ma pəsəkeye ha mədzal gər yak neheye lele bay eye.

²³ Na zəba faya na, dərev yak maraha eye ta bor i bo ada mezeleme kə pa kar a danğay.»

²⁴ Simon a tsəne bazlam niye hay na, a gwadətay a Piyer ta Yuhana: «Bo kurəm eye, dūwulumay me a Bəy Maduweñ hərwi ga hərwi ada wu nakay ka tsikum aye mətəra ta neñ bay tey.»

²⁵ Ma dəba eye na, Piyer ta Yuhana tə də ha Yesu ada tə də ha bazlam nğay a ndo hay. Tsa na, tə həl bo, ta mbəda gər a Zerozelem. Nəteye ka tsəved faya ta diye na, tə də ha Labara Nğwalak eye ma gəma hay wal wal ka dala i Samari.

Filip ta ndo i Etiyopi wuray

²⁶ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gwadətay a Filip: «Do, ka diye na, ka zəngaliye tsəvednakə a ye ta diye i tsakay aye, ta tsəvednakə a yaw abəra ma Zerozelem a ye a gəma i Gaza aye. Tsəved eye niye na, a ye tə kəsaf.»

²⁷ Filip a tsəne na, kwayanña a həl bo, a ye. A husa ka tsəved, faya ma diye na, a nğatay a ndo wuray, neñgeye bagwar i ndo mäge məsler i Bəy i Etiyopi Kandəs. Məsler nğay na, mələvay gər a suloy i bəy. Bəy i Etiyopi niye na, nğwas eye. A ye a Zerozelem mata dəslay ha gər a Mbəlom.

²⁸ Anəke na, faya ma maweye abəra ma Zerozelem, ma diye a mətagay. Neñgeye mandza eye mətə mutə i pələs nğay faya ma diye ha. Neñgeye faya ma dzanğiyə dərrewel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom.

²⁹ Filip a nğatay a ndo niye na, Məsəfəre Tsədanña eye a gwadətay: «Hway bəse ka tsakay i muta i pələs tadətay faya ma diye aye.»

³⁰ Filip a tsəne andza niye na, a hway, a ye a həndəfəf naha faya. Nəteye faya ta diye na, a tsəne ndo i Etiyopi niye faya ma dzanğiyə dərrewel i Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom. Filip a tsətsah faya, a

gwadətay: «Wu nakə faya ka dzanğiyə na, ka tsəne nğway dəw?»

³¹ Ndo niye a mbəday faya, a gwadətay: «Kə ge ndəray kə deñ ha bay na, na sliye faya mətsəne na, ma kəkay?» Tsa na, a gwadətay a Filip: «Tsalaw a muta i pələs ada ndza ka tsakay ga.»

³² Ndo niye faya ma dzanğiyə mətə dərrewel niye na, wuyə mey? Təv nakə faya ma dzanğiyə mətə dəma aye na, a gwadətay:

«Neñgeye a tərə andza təban naka tə gəs, ta diye ha ka təv nakə tə kədawa wu mətə dəma aye.

Neñgeye a tərə andza təban nakə ta dəsiye faya abəra məkwets na, a tuwa bay aye.

Ka həndək abəra ka bazlam bay tebiye.

³³ Tə pasla na a walan i ndo hay na, kəriye ada ta gay sariya i dedək bay.

Mata tsike me ka wawa nğay hay na, way? Ndəray kwa nəte andaya bay!

Neñgeye ta dze ha məsəfəre nğay abəra ka mənədzibəra. *

³⁴ Ndo mäge məsler niye a tsətsah ka Filip a gwadətay: «Amboh, tsiken tey, ndo məde ha bazlam i Mbəlom a tsik niye na, ka way? A tsik na, ka bo nğay eye nğway tsukudu ka ndo mekelən dəw?»

³⁵ Yawa! Filip a dazlay a məday ha ka təv nakə a dzanğa aye. A day ha Labara Nğwalak eye i Yesu.

³⁶ Ahəl nakə nəteye faya ta diye aye na, tə ndisl a təv eye andaya yam mətə dəma. Ndo mäge məsler niye a gwadətay a Filip: «Yam anan, anəke mata geñ nğatay abəra ka madzəhuə bo a yam na, mey sa mey?»

[
³⁷ Filip a gwadətay: «Tədə ka pa mədzal gər yak ka Yesu na, ka sliye faya madzəhuə bo a yam.»

Ndo niye a mbəday faya, a gwadətay: «Na pa mədzal gər ka Yesu Kəriste. Neñgeye na, Wawa i Mbəlom.»]

³⁸ Tsa na, a lətse ha muta i pələs nğay niye, tə mbəzlaw abəra mətə dəma ta Filip. Filip ta neñgeye salamay tə mbəzla a yam, Filip a dzəhuə ha a yam.

³⁹ Tə tsalaw abəra ma yam na, Məsəfəre i Bəy Maduweñ a zla na Filip. Ndo mäge məsler niye kə nğatay a Filip sa bay. Ane tuk na, neñgeye a ye nğway tə mənğwese eye.

⁴⁰ Filip a zəba dəre na, neñgeye ma gəma i Azot. Tsa na, ahəl bo ma diye a Sezare. Faya ma diye na, a də ha Labara Nğwalak eye ka gəma, ka gəma hus a həlay nakə a ndisl ka dala i Sezare aye.

9

Bəy Maduweñ a zalay a Sol

* 8:33 Ezay 53.7-8.

¹ Ahəl niye na, Sol neŋgeye a dzala huya ka məzlatay zay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu huya hərwi məkədə tay ha. A ye ka təv i bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom.

² A ye naha a tsətsah faya dərəwel nakə ma diye ha ka təv i bagwar i gay i maɖuwule me neheye ma Damas aye hərwi ada taɖə ndo hay andaya faya ta pay bəzay a tsəved i Bəy Maduweŋ, hasləka hay kwa ŋgwas hay na, ma gəsiye tay ha ada ma diye tay ha a Zerozelem.

³ Tə watsay dərəwel niye tə vəlay na, a həl bo a ye a Damas.

Pol faya ma ndisliye bəse ta Damas na, dzaydzay a mbəzlaw abəra mə mbəlom, a dəv ka təv ŋgay niye. A lawara na a wuzlah.

⁴ A dəɖ ka dala. Tsa na, a tsəne mətsike me, a gwaday: «Sol, Sol, nəkar faya ka geŋeye dərətsəseh andza niye na, hərwi mey?»

⁵ Sol a mbəɖay faya, a gwaday faya: «Nəkar eye na, way, Bəy Maduweŋ?»

Mətsike me niye a mbəɖayaw faya, a gwaday: «Neŋ na, Yesu nakə faya ka geye dərətsəseh aye.

⁶ Ane tuk na, lətse do a walaŋ gay. Ka ye a dəma na, ta tsikakeye wu nakə ka giye.»

⁷ Ndo neheye ti ye naha ka bo dziye tə Sol aye, tə lətse ka təv niye. Kwa mətsike me, ta sla faya mətsike bay tebiye. Mətsike me nakə a tsənew mə mbəlom aye na, tə tsəne. Ane tuk na, nəteye ta ŋgatay a ndəray bay.

⁸ Sol a lətse abəra ka dala. A həndək abəra ka dərə na, a ŋgatay a dərə bay tebiye. Tə gəsay həlay, ti ye ha a Damas.

⁹ A ye naha a dəma na, məhəne mahkar neŋgeye mandza eye guluf eye, a ŋgatay a dərə kwa tsekweŋ bay. Məhəne mahkar eye niye na, kə nda wu mənɖay bay ada kə sa yam bay.

¹⁰ Ndo məpe mədzal gər wuray ka Yesu andaya ma Damas, məzele ŋgay Ananiyas. Bəy Maduweŋ a zalay ma məsine, a gwaday: «Ananiyas, Ananiyas!»

Ananiyas a mbəɖay faya, a gwaday: «Neŋ anan!»

¹¹ Bəy Maduweŋ a gwaday: «Do anəke ka tsəved nakə tə zalay “Mahədzaka eye bay” aye ada kə ye a gay i Yudas. Ka ye naha na, tsətsah ndo i gəma i Tarsis wuray, tə zalay Sol. Neŋgeye faya ma dıwuleye me a Mbəlom,

¹² ada a ŋgatay a Ananiyas ma məsine faya ma diye naha ka təv ŋgay ada ma piye faya həlay hərwi ada mə ŋgatay a dərə.»

¹³ Ananiyas a mbəɖay faya, a gwaday: «Bəy Maduweŋ, ndo niye na, ndo haladzay ta təkərəŋ dərətsəseh nakə faya ma gateye a ndo yak hay ma Zerozelem aye tebiye.

¹⁴ Ada a yaw kanaŋ na, baɖwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ta vəlay tsəved ka məgəse ndo neheye faya ta pakeye

bəzay kanaŋ aye tebiye dərma. A yaw na, hərwi niye.»

¹⁵ Ane tuk na, Bəy Maduweŋ a gwaday: «Do, hərwi na zla na ndo niye hərwi məge məsler ga. Neŋgeye na, ma diye ha məzele ga a siye i gəma hay ada a bəy tay hay. Ada ma ta dətəye ha a ndo i İsrəyel hay dərma.

¹⁶ Bo ga eye na ta dətəye ha wu nakə ma giye dərətsəseh hərwi ga aye tebiye.»

¹⁷ Ananiyas a tsəne andza niye na, a həl bo a ye. A ye naha a fələkwa a gay nakə Sol mə dəma aye. A ye naha a pa həlay ka Sol, a gwaday: «Sol məlamam ga, maa sləra ga ahaya ka təv yak na, Bəy Maduweŋ Yesu. Maa bəzaka ha bo ka tsəved nakə faya ka diye ahaya aye na, neŋgeye. A sləra ga ahaya hərwi ada kə ŋgatay a dərə andza nakə kurre aye ada kə rah ta Məsəfəre Tsəɖəŋna eye.»

¹⁸ Kwayaŋna wuyə ha tə kutsayaw abəra ka dərə i Sol andza dəba i kələf, a ŋgatay a dərə tuk. Tsa na a lətse, a ye ta dzəhuɖ ha a yam.

¹⁹ Ma dəba eye, a nda wu mənɖay ada gədaŋ ŋgay a maw tuk.

Sol a ndza məhəne tsakway ta ndo məpay bəzay a Yesu neheye ma Damas aye.

²⁰ Kwayaŋna a dazlay a məde ha bazlam i Mbəlom mə gay i maɖuwule me hay. A da ha parakka Yesu na, Wawa i Mbəlom.

²¹ Ndo neheye tebiye tə tsəne bazlam ŋgay niye na, a gatay hərbaəkkə. Ta tsətsah, tə gwad: «Maa gatay dərətsəseh haladzay a ndo məpay bəzay a Yesu hay ma Zerozelem na, ndo nakay bəɖaw? Ada a yaw kanaŋ na, hərwi məgəse tay ha ada mede tay naha a bagwar hay i ndo neheye tə vələway wu a Mbəlom aye ba?»

²² Sol neŋgeye dıh gədaŋ ŋgay a səkah ka məde ha bazlam i Mbəlom pat pat. A dətay ha a Yahuda neheye ma gəma i Damas aye parakka Yesu na, Kəriste. Nəteye niye tə sər wu nakə ta tsikeye faya aye sa bay.

²³ Ma dəba i məhəne tsakway na, Yahuda hay tə ma ha ka bo bazlam ka təv manəte eye hərwi məkədə na Sol.

²⁴ Ane tuk na, Sol a sər tay naha ka wu tay nakə a satay məge aye. Ta tsəpawa na məged i walaŋ i gay ta həpat kwa ta həvad hərwi ada taɖə ta gəs na na, ta kədiye na.

²⁵ Sol ta gawla ŋgay hay ti ye ta həvad ka bəɖ i mavavar i zled i walaŋ gay niye. Tə zla na Sol tə pa na a kətəh. Tə mbəzla ahaya tə mavavar niye dərəŋ tə walaŋ gay.

Sol ma Zerozelem

²⁶ Sol a ye a Zerozelem. A ndisl naha a dəma na, a say mədzepe ta ndo məpe mədzal gər ka Yesu hay. Ane tuk na, ndo hay tebiye ta dzədzaray, hərwi tə dzala na, tə gwad neŋgeye ka təra ndo məpe mədzal gər ka Yesu ta dədək bay.

²⁷ Ane tuk na, Barnabas, neŋgeye a zla na, a ye ha ka tøv i ndo i maslan i Yesu hay. Ti ye naha na, a təkəratay kəkay nakə Sol a ŋgatay a Bəy Maduweŋ ka tsəved i mede a Damas ada kəkay nakə Bəy Maduweŋ a tsikay me aye, ada Sol a da ha bazlam i Yesu kwa ka dzədzar bay ma Damas na, kə tsikatay dərma.

²⁸ Pat eye niye kwayanŋa Sol a ndza ka tøv tay. A yawa ta nəteye a Zerozelem ada tə mawa ka bo dziye, a dawa ha bazlam i Bəy Maduweŋ parakka lele.

²⁹ A tsikawatay bazlam i Yesu a Yahuda neheye tə tsik me i Gərek aye dərma. Tə kədawa wuway haladzay. Ane tuk na, ta pəla tsəved a satay məkəde na.

³⁰ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta tərə malamar hay, tə tsəne na, tə zla na Sol abəra ka tøv niye. Ti ye ha a gəma i Sezare. Ma dəba eye na, ti ye ha a gəma i Tarsis.

³¹ Yawa! Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma i Yahuda, ma Galile, ada ma Samari, nəteye tebiye mandza eye zay zay lele. Nəteye faya ta hutiyə gədan pat pat. Ta rəhay ha gər a Bəy Maduweŋ lele. Məsəfəre Tsədanŋa eye a vəlawatay gədan, a səkahawa tay ha haladzay.

Piyer a mbəl ha Ene

³² A həlay niye na, Piyer a yawa a gəma hay tebiye. Pat wuray na, a ye a gəma i Lida.

³³ Mə dəma na, ndoweye andaya tə zalay Ene, neŋgeye matəra eye. Məve tсамahkar neŋgeye mahəna eye. Ahəl nakə Piyer a ye naha aye na, a ŋgatay.

³⁴ Piyer a gwaday: «Ene! Yesu Kəriste ma mbəliye kar ha, lətse, zla sləlah yak.» Kwayanŋa Ene a lətse.

³⁵ Ndo i gəma i Lida hay ta ndo neheye ka barrbar i Saron aye tebiye tə ŋgatay andza niye na, ta mbəda ha mədzal gər tay. Tə pa mədzal gər tay ka Bəy Maduweŋ.

Piyer a mbəl ahaya Tabita abəra ma mədahan

³⁶ Ŋgwas məpe mədzal gər ka Yesu andaya məzele ŋgay Tabita. Tə zalay tə bazlam i Gərek na, Dorkas. Andza məgwede: Mawene. A ndzawa i ŋgay na, ma gəma i Zope. Neŋgeye a gawa ŋgwalak a ndo hay huya ada a dzənawa tay ha mətawak hay.

³⁷ A həlay niye na, a dəda dəvats ada a mət. A mət na, tə bara na. Tsa na, tə tsal ha a gay nakə ka gər i gay niye aye.

³⁸ Gəma i Lida na, bəse ta gəma i Zope. Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zope aye tə tsəne Piyer neŋgeye ma Lida na, tə slər ndo hay sulo ka tøv i Piyer, mā yaw. Tə gwaday naha: «Nəmaa gaka naha amboh, dara bəse təday.» Ndo neheye sulo aye ti ye ka tøv i Piyer.

³⁹ Piyer a tsəne bazlam tay niye na, kwayanŋa a həlaw bo, ti yaw ta ndo niye hay.

Piyer a husaw na, tə laka ha a gay nakə ka gər i gay neŋged mədahan mə dəma aye. Madakway i ŋgwas hay tə ŋgatay na, ta həndzəd naha ka tøv ŋgay ta mətuwe eye. Ta bəzay ha peteked neheye Tabita a ŋgarawa ahəl nakə neŋgeye andaya tə dəre mba aye.

⁴⁰ Tsa na, Piyer a həlar tay ahaya ndo hay tebiye abəra. A dəkw gurmets, a dūwulay naha me a Mbəlom. A mbəda me ka tøv i mədahan. A gwad: «Tabita lətse!» Tabita a həndək abəra ka dəre. A ŋgatay a Piyer na, a lətse, a ndza.

⁴¹ Piyer a gəs na abəra mə həlay, a dzəna na mələtse ha ka mbəlom. Tsa na, a zalatay a madakway i ŋgwas niye hay ta siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Ta ma naha ka tøv ŋgay a gay. Ti ye naha na, a gwaday: «Anan ndo kurom kə mbəl.»

⁴² Masuwayan nakə a ge bo aye na, a da a zləm ma gəma i Zope tebiye. Ndo hay haladzay tə dzala ha ka Bəy Maduweŋ.

⁴³ Piyer a ndza haladzay ma Zope. A ndza na, mə gay i ndo wuray a lambadawa mbal, məzele ŋgay Simon.

10

Gawla i Mbəlom a bəzay ha bo a Korney

¹ Ndo wuray ma gəma i Sezare, məzele ŋgay Korney. Neŋgeye na, bagwar i sidzew i Roma hay. Sidzew niye hay na, tə zalatay Sidzew i Itali hay.

² Ndo niye na, a paway bəzay a Mbəlom ada a rəhaway naha gər a Mbəlom ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. A dzənawa tay ha Yahuda neheye mətawak eye hay aye ada a dūwulaway me a Mbəlom pat pat.

³ Pat wuray ta huwa ma giye bəre mahkar na, məsine a gay. Ane tuk na, neŋgeye tə dəre. A ŋgatay a gawla i Mbəlom parakka lele faya ma diye naha a gay ka tøv ŋgay. A ye naha a zalay, a gwaday: «Korney!»

⁴ Korney a zəba ka gawla i Mbəlom niye tə madzədzerə eye, a gwaday: «Ka yaw na, labara i mey Bəy Maduweŋ ga?»

Gawla i Mbəlom a mbəday faya, a gwaday: «Mbəlom kə tsəne madūwule me yak hay. Wu nakə ka vəlay a mətawak hay aye na, a yay a gər haladzay. Neŋgeye faya ma dzaliye ka nakar, ma mətsiye kar ha gər bay.

⁵ Anəke na, slər ndo hay a gəma i Zope, tā ye tā zalayaw a ndoweye andaya məzele ŋgay Simon nakə tə zalay Piyer aye.

⁶ Neŋgeye mə gay i ndoweye andaya məzele ŋgay Simon, a lambadawa mbal. Gay ŋgay na, ka me i dələv.»

⁷ Gawla i Mbəlom niye a tsikay ka bo abəra na, a ye ŋgway. Korney a zalatay a ndo i məsler ŋgay hay sulo ada a zalay a sidzew

nəte mə walañ i sidzew neheye tə gaway məsler aye. Sidzew eye niye na, ndo məpay naha faya a Mbəlom.

⁸ A ye naha a təkəratay wu nakə a ge bo tebiye aye. Tsa na, a slər tay ha a Zope.

Piyer a ngatay a wuye andza ma məsine

⁹ Yaw! Ndo niye hay tə həl bo, ti ye. Tədœ eye na, nəteye huya ka tsəved faya ta diye. Magərħəpat na, nəteye faya mazlambər ta ndisliye a Zope. Ta magərħəpat eye niye Piyer neñgeye dərmak a tsal ka gər i gay wuray fatata mata dūwulay me a Mbəlom.

¹⁰ Tsa na, may a wur faya, a say məndə wu mənday. Ahəl nakə faya ta deye wu mənday aye na, wuye a gay andza məsine.

¹¹ A ngatay a mbəlom məhəndəka eye ada wuye faya ma mbəzləweye əbərə mə dəma. Wuye niye na, andza peteked məfətəla eye, bagwar eye, magasa eye ka me eye wal wal təv fad, faya ma mbəzləweye ka dala.

¹² Mə dəma na, wu hay haladzay. Wu i pesl hay, gənwə hay, wu neheye tə va tə hud aye, ada tə diyəñ hay.

¹³ Piyer a tsəne mətsike me, a gwadəy: «Lətse Piyer, kəd wu neheye ada kə həpəd!»

¹⁴ Ane tuk na, wu niye hay na, Yahuda hay tə ge faya me məndə. Hərwi niye Piyer a mbəday faya, a gwadəy: «Ah! A'ay Bəy Maduweñ ga, wu nakə tə ge faya me, ka tərə tsədanñə bay aye na, na nda dadə bay. A señ bay.»

¹⁵ Mətsike me niye a tsikayaw sa, a gwadəy: «Wu nakə Mbəlom a gwad tsədanñə eye na, kə zəba faya andza mandzadək bay.»

¹⁶ A ma ahaya bazlam niye sik mahkar. Ma dəba eye na, kwayanñə wu niye a ma ngway a mbəlom.

¹⁷ Piyer a tsətsahay a gər ngay, a gwad: «Wu nakay na ngatay aye na, a say məgwədə mey?»

Azlakwa ahəl nakə Piyer faya ma dzaliye andza niye na, ndo neheye Korney a slər tay naha aye 6a ta tsətsah gay i Simoñ ada nəteye anəke ka məged i məfalakwe.

¹⁸ Tə zal ta gədan, ta tsətsah hərwi məsərə ha ta dedek Simoñ ndo nakə tə zalay Piyer aye neñgeye andaya kanəñ dəw.

¹⁹ Ane tuk na, Piyer neñgeye faya ma dzaliye ka wu nakə a ngatay aye. Ahəl nakə neñgeye faya ma dzaliye aye na, Məsəfərə i Mbəlom a gwadəy: «Piyer, tsəne! Ndo hay anəñ mahkar faya ta pəliye kar.

²⁰ Lətse, mbəzla ka təv tay. Do ta nəteye. Kə dzala faya gər sulo sulo bay, hərwi maa slərətaya ahaya na, neñ.»

²¹ Piyer a tsəne andza niye na, a mbəzlaw ka təv i ndo niye hay. A gwadəy: «Neñ na, ndo nakə faya ka pəlumeye aye. Ka yumaw na, hərwi mey?»

²² Ta mbəday faya, tə gwadəy: «Nəmaa yaw, maa sləramaya ahaya na, bəy i sidzew, məzele ngay Korney. Neñgeye na, ndo mədəslay ha gər a Mbəlom. Neñgeye ndo i dedek ada Yahuda hay tebiye tə gwad faya neñgeye na, lele. Gawla i Mbəlom a gwadəy: «Slər ndo hay ka təv i Piyer hərwi ada mə yaw a gay yak. Ki yaw na, pay zləm a wu nakə ma tsikiye aye.»»

²³ Tsa na, Piyer a ye tay ha a gay, a vəlatay təv məhəne hərwi həvad kə ge.

Tədœ eye na, tə həl bo ti ye ka bo dziye. Siye i ndo neheye ta tərə ta məlamər hay ma məpe mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay ha.

²⁴ Tədœ təday eye na, tə ndisl a gəma i Sezare. Korney neñgeye na, kə haya tay gər a ndo ngay hay, ta dzam ngay, nəteye faya ta həbiye.

²⁵ Ahəl nakə tə ndisl, Piyer faya ta fələkwiye a gay i Korney aye na, Korney a yaw ka təv tay. A gudək ka dala kame i Piyer ta mədəslay ha gər.

²⁶ Ane tuk na, Piyer a lətse ha ka mbəlom, a gwadəy: «Lətse, hərwi neñ na, ndo zezən andza nəkar dərmak.»

²⁷ Tsa na, ti ye ka bo a gay ta Korney nəteye faya ta tsikiye me. Ti ye naha na, ndo hay mahaya gər eye haladzay.

²⁸ A gwadəy: «Sərum ha na, i may Yahuda hay mede a gay i slala mekeleñ eye hay wal kəgəbay məndze ka təv manətə aye na, lele bay a wesl. Ane tuk na, Mbəlom kə dəñ ha mazəbe ka ndo neñgeye tsədanñə təbey kəgəbay mede a gay ngay lele bay na, kə dəñ ha andza niye bay.

²⁹ Hərwi niye, ahəl nakə ka zalumeñ aye na, na kərəh madayaw bay. Na yaw bəse. A señ məsərə ha, ka zalumeñew na, hərwi mey?»

³⁰ Korney a mbəday faya, a gwadəy: «Neñ nakə na zalaka naha aye, anəke kə ge məhəne mahkar ta 6ərə mahkar andza nakay, faya na dūwuleye me a Mbəlom kanəñ mə gay ga. Neñ faya na dūwuliye me na, kwayanñə ndo tə peteked eye ka bo herre a yaw kame ga.

³¹ Tsa na, a gwədəy: «Korney, Mbəlom kə tsəne mədūwule me yak ada kə mətsa ha gər tə madzəne yak nakə ka dzənawa tay ha mətawak hay aye bay.

³² A gwədəy slər ndo hay a gəma i Zope mata zalayaw a Simoñ nakə tə zalay Piyer aye. Neñgeye məndza eye mə gay i ndo wuray a lambadawa mbal, məzele ngay Simoñ. Gay ngay na, ka me i dəlow.»

³³ Hərwi niye, na slər naha fakaya ndo hay kwayanñə ada kə yaw. Sisə yak, ka təma ka yaw bəse. Anəke nəkway tebiye kanəñ kame i Mbəlom hərwi məpay zləm a bazlam i Bəy Maduweñ nakə a vəlaka, a gwadəka tsik aye.»

Piyer a da ha bazlam i Mbəlom

³⁴ Piyer a dazlay a mətsike me, a gwaday: «Anəke na, na sər tuk. Ndo hay tebiye kame i Mbəlom na, nəte, ka ngəna tay ha ka bo bəra bay.

³⁵ Ndo zezenj tebiye, kwa neŋgeye na, ndo i gəma wuray wuray ka rəhay ha gər a Mbəlom ada kə ge wu nakə dedək aye na, neŋgeye ka təv i Mbəlom na, lele.

³⁶ Ka sərur ha Mbəlom a slərav bazlam ŋgay na, a Israyel hay ada tā huta zay i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste. Neŋgeye na, Bəy Maduweŋ i ndo hay tebiye.

³⁷ Bazlam nakay a dazlay ma Galile ahəl nakə Yuhana madzəhuəbe ndo a yam a dzəhuəbawa tay ha ndo hay a yam aye. A gwadawatay a ndo hay: “Dzəhuəbum bo a yam.” Wu nakə a ge bo ma dəba eye, ma Yahuda ada ma təv mekeləŋ eye tebiye na, ka sərur.

³⁸ Ka sərur ha labara i Yesu ndo i Nazaret. Mbəlom ka dzərif ha faya gədanj i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye. Ada sa na, Yesu ka həhal gəma ha, kə ge ŋgwalak ada kə mbəl tay ha ndo neheye Fakalaw a dzawa tay ha aye. A ge andza niye na, hərwi Mbəlom andaya tə neŋgeye.

³⁹ «Nəmay na, nəmaa təra ndo məhəle mbal i wu neheye a ge aye tebiye ma gəma i Yahuda ada ka dala i Zerozelem aye. Ta kəd na, ka mayako mazləmbada eye.

⁴⁰ Ane tuk na, a ge məhəne sulo, mamahkar eye na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma bəd. Kə vəlay tsəved mə bəzamay ha bo a nəmay ndo i maslanj ŋgay hay,

⁴¹ bəna ka bəzatay ha bo a ndo neheye tebiye ta ŋgatay aye bay. Ane tuk na, a bəz ha bo na, a nəmay neheye Mbəlom a pala may kurre andza ndo məhəle mbal ŋgay hay aye. Ma dəba eye nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahanj aye na, nəmaa nda wu mənday ada nəmaa sa wu məse ta neŋgeye ka təv manətə eye.

⁴² Neŋgeye a gwadamay: “Dum dumatay ha bazlam ga a ndo hay ada dumatay ha neŋ na, ndo nakə Mbəlom a pa na hərwi məgatay sariya a ndo neheye nəteye andaya tə dəre ada a ndo neheye ta mət aye hay.”

⁴³ Ndo məde ha bazlam i Mbəlom tebiye ta tsik faya. Tadə ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəsay ha mezeleme ŋgay hay hərwi wu nakə Yesu a ge aye.»

Məsəfəre Tsədəŋŋa eye mavəla eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye

⁴⁴ Ahəl nakə Piyer faya ma tsikiye me mba aye na, Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a mbəzlaw ka ndo neheye nəteye faya ta pay zləm a bazlam ŋgay aye tebiye.

⁴⁵ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, neheye nəteye Yahuda hay ti yaw tage Piyer aye a gatay wadəŋ wadəŋ hərwi nakə tə ŋgatay

a Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a mbəzlaw ka ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye.

⁴⁶ Hərwi niye tə tsəne nəteye faya ta tsikiye me tə bazlam neheye nəteye tə tsəne bay aye ada faya ta zambadəye a Mbəlom bagwar aye.

Tsa na, Piyer a gwad:

⁴⁷ «Mata sle faya məge me ka madzəhuəbe tay ha ndo neheye anəke tə huta Məsəfəre Tsədəŋŋa eye andza nəkway na, wuyə mey?»

⁴⁸ Tsa na, a gwadətay: «Dzəhuəbum tay ha a yam ta məzele i Yesu Kəriste.» Ndo niye hay ta tsatsah faya mə ndza ka təv tay məhəne tsakway tey.

11

Piyer a datay ha wu nakə a ge bo aye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Zerozelem

¹ Ndo i maslanj i Yesu hay ta malamar tay neheye ma Yuda aye tə tsəne na, ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ta təma bazlam i Mbəlom dərmak.

² Piyer a maw a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nəteye neheye Yahuda hay aye ta gay me a Piyer.

³ Tə gwadətay: «Ka ye ka təv i ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye ada ka nda wu mənday ta nəteye na, hərwi mey?»

⁴ Piyer a tsəne andza niye na, a təkəratay wu nakə a ge bo aye ka madazlay hus ka mandəve aye. A gwadətay:

⁵ «Kurre eye na, neŋ ma gəma i Zope. Ahəl nakə neŋ faya na duwuliye me aye na, wuyə a geŋ andza məsine. Na ŋgatay a wuyə faya ma mbəzlaweye ta təv ga. Wu niye na, andza petekəd məfətəla eye, bagwar eye, magasa eye ka me eye wal wal təv fad, faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom. A yaw na, bəse ta təv ga.

⁶ Na zəba dəre a dəma ada na ŋgatay a wu i pəsl hay, a gənaŋ hay, wu neheye tə va tə hüd aye, ada diyeŋ hay.

⁷ «Tsa na, na tsəne mətsike me, a gwedeŋ: “Lətse Piyer, kəd wu neheye ada kə həpəd!”

⁸ «Na mbədəy faya, na gwadətay: “Ah! A’ay Bəy Maduweŋ, dada na həpəd wu nakə tə ge faya me aye kəgəbay wu nakə tsədəŋŋa bay aye na, na həpəd dada bay.”

⁹ «Na tsəne mətsike me sa, a gwedeŋ: “Wu nakə Mbəlom a gwad tsədəŋŋa aye na, kə zəba faya andza mandzədək bay.”

¹⁰ A mesəŋ ha bazlam sik mahkar. Tsa na, wu niye a ma a mbəlom tebiye.

¹¹ «Azlakwa bay ndo hay mahkar ti ye naha kwayanŋa a həlay niye a gay nakə nəmay mə dəma aye. Tə slərətaya ahaya abəra ma Sezare.

¹² Məsəfəre Tsədəŋŋa eye a gwedeŋ: “Ka ge mahonok bay, do bəse.” Malamar neheye məkwa na hələtaya ahaya kanarj aye na, tə

laka ga ahaya a Sezare ada nəmaa ye a gay i Korney ta nəteye tebiye.

¹³ Tsa na, a təkəramay kəkay nakə a ɲgatay a gawla i Mbəlom aye. Gawla i Mbəlom a gwaɗay: “Slər ndo a Zope, t̄a ye t̄a zalayaw a Simoŋ nakə t̄e pa faya məzele Piyer aye.

¹⁴ Ki yaw na, ma tsikakeye bazlam i mətəme ada a ndo yak hay tebiye.”

¹⁵ «Na dazlay a mətsike me na, Məsəfəre Tsədaŋɲa eye a mbəzlaw fataya andza nakə a mbəzlaw fakwaya ahəl niye aye.

¹⁶ Wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik ahəl niye na, a meŋaw a gər: “Yuhana a dzəhuɓ tay ha ndo hay na, a yam dəkdek tsa. Ane tuk na, nəkurom na, ta dzəhuɓiye kurom a Məsəfəre Tsədaŋɲa eye.”

¹⁷ Ta dedek, Mbəlom kə vəlatay Məsəfəre ɲgay, andza nakə a vəlakway ahəl nakə ka dzalakwa ha ka Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye. Neŋ d̄a məgay me a Mbəlom na, neŋ way?»

¹⁸ Tə tsəne bazlam niye na, ta may ha maŋkok a Piyer sa biye. Ta zambad̄ay a Mbəlom, t̄e gwad: «Mbəlom kə vəlatay tsəved a ndo neheye nəteye Yahuda hay t̄əbey aye mambəde ha mede tay ada t̄a huta sifa nakə dedek aye.»

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Aŋtiyos

¹⁹ Ahəl nakə t̄e kəɗ Etiyen aye na, ta dazlay məgatay d̄əretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye, ta dazlay mahway a gəma mekeləŋ eye hay. Siye hay mə walaŋ tay, ti ye a Fenisi, a Sipəre, siye hay a gəma i Aŋtiyos. Ane tuk na, nəteye niye hay t̄e d̄awatay ha bazlam i Mbəlom a Yahuda hay dəkdek.

²⁰ Siye i ndo məpe mədzal gər neheye ma gəma i Sipəre ta Siren aye ti ye a Aŋtiyos. Ti ye t̄e d̄atay ha labara i Bəy Maduweŋ Yesu a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye d̄ərmak.

²¹ Gədaŋ i Bəy Maduweŋ andaya fataya. Hərwi niye ndo hay haladzay ta dzala ha ka Bəy Maduweŋ.

²² Ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma Zerozelem aye t̄e tsəne labara i malamar neheye ma Aŋtiyos aye na, t̄e slər Barnabas ka t̄əv tay.

²³ Barnabas a həl bo, a ye a d̄əma, a ye naha a ɲgatay ma kəkay nakə Mbəlom a pa ɲgama ka ndo məpe mədzal gər aye na, a yay a gər haladzay. Tsa na, a vəlatay gədaŋ a nəteye niye hay tebiye ta ndza huya ka tsəved i Bəy Maduweŋ.

²⁴ Andza niye, Barnabas na, ndo lele eye. Neŋgeye maraha eye ta Məsəfəre Tsədaŋɲa eye ada kə pa mədzal gər peteh ka Yesu. Ndo hay haladzay ta səkah, t̄e pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ.

²⁵ Ma d̄əba eye na, Barnabas a həl bo a ye a gama i Tarsis mata p̄alaw Sol.

²⁶ A ndisl naha a d̄əma na, a huta Sol. Ti yaw ka bo salamay a Aŋtiyos. Nəteye salamay t̄e ndza ma Aŋtiyos məve nəte ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Ta t̄atik tay ha ndo hay haladzay ka məpe mədzal gər ka Yesu. Tə lah məzele a ndo məpay bəzay a Yesu hay ndo i Kəriste hay na, ma Aŋtiyos.

²⁷ Pat wuray na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay t̄e həl bo abəra ma Zerozelem, ti ye a Aŋtiyos.

²⁸ Ndo nəte mə walaŋ tay məzele ɲgay Agabus, a d̄a ha ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋɲa eye, a gwad: «Mandərzlaŋ ma giye ka məndzibəra tebiye.» Slala i mandərzlaŋ niye na, kə ge ahəl nakə Kəlod neŋgeye bəy i Roma aye.

²⁹ A tsik andza niye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, t̄e gwad: «Kwa way m̄a vəl wu nakə ma sliye faya məvəle aye hərwi məsləre tay naha madzəne a malamar neheye ma Yahuda aye.»

³⁰ Tsa na, ta tsakal wu, t̄e sləratay naha a madugula neheye ma Yahuda aye t̄e həlay i Barnabas t̄e Sol.

12

Tə kəɗ na Yakuba ada t̄e gəs Piyer

¹ A həlay niye na, bəy nakə t̄e zalay Herod aye a pa bo ka məgatay d̄əretsətseh a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

² A kəɗ na Yakuba malamar i Yuhana ta maslalam.

³ A zəba faya ka məkəde Yakuba nakə a kəɗ na aye, a yay a gər a Yahuda hay. A gəs na Piyer a həlay i magurlom nakə t̄e zalay magurlom i peŋ nakə t̄e kwasa ha bay aye.

⁴ Herod a gəs na Piyer na, a pa na a d̄angay. A həl sidzew hay fad fad madzəga fad matsəpe na. A dzala mə gər ɲgay na, aza m̄a gəsə ahaya kame i ndo hay ma d̄əba i magurlom ada ma ge ye sariya.

⁵ Sidzew hay faya ta tsəpiye na Piyer ma d̄angay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Mbəlom nəteye faya ta d̄uwuleye me a Mbəlom pat pat hərwi Piyer.

Gawla i Mbəlom a t̄əma ahaya Piyer abəra ma d̄angay

⁶ Ta həvad eye niye d̄əre ma ta tsadiye na, Herod ma ta ge ye sariya a Piyer kame i ndo hay. Piyer mandzahəra eye ma wuzlah i sidzew hay sulo. Neŋgeye madzawa eye t̄e tsalalaw hay sulo ada sidzew mekeləŋ eye hay sulo faya ta tsəpiye məged i gay i d̄angay niye.

⁷ Kwayaŋɲa gawla i Mbəlom a yaw a gay nakə Piyer mə d̄əma aye, wuye a d̄əv dzay-dzay mə gay niye. Gawla i Mbəlom a lamay a Piyer, a d̄angwazla ha, a p̄ədeke ha. A

gwaday: «Lətse bəse!» Tsa na, tsalalaw hay ta ɲgəzlah ndaruts ndaruts abəra mə həlay.

⁸ Tsa na, gawla i Mbəlom a gwaday: «Pa wu i bəzay i huɖ yak ada ɓar taharak yak a sik.» Piyer a ge andza nakə gawla i Mbəlom a tsikay aye. Gawla i Mbəlom a gwaday sa: «Pa ka bo məkelkabo yak ada dara peɲ bəzay.»

⁹ Piyer a zəŋgal ahaya gawla i Mbəlom, ti yaw abəra mə gay i danɲay. Kə dzala ha wu nakə gawla i Mbəlom faya ma giye dedek na, kə dzala ha bay. A dzala ha mə gər ɲgay na, məsine a gay.

¹⁰ Tə tawadaw abəra ka sidzew neheye ka maged makurre aye, tə ndislew ka masulo eye. Tsa na, tə ndislew ka maged i ɓere nakə madayaw a walaɲ gay aye. Tə ndisl naha faya na, maged niye a həndək bo mahəŋgeye bətaɲ kame tay. Tsa na, tə ndo-hwaw abəra. Ti ye ka tsəved na, kwayaɲɲa gawla i Mbəlom a gər ha Piyer.

¹¹ Wu nakə a ge bo aye na, Piyer a sər tuk. Tsa na, a gwad: «Anəke na, na sər ta dedek Mbəlom kə sləraw gawla ɲgay ka təv ga, kə tama ga ahaya abəra mə həlay i bəy Herod ada mə dəretsətseh i Yahuda neheye tə dzala məŋen aye.»

¹² Ahəl nakə Piyer a sər ha wu nakə a ge bo aye lele tuk na, a ye a gay i Mari maya i Yuhana nakə tə zalay Markus aye. Mə dəma na, ndo hay mahaya gər eye haladzay, nəteye faya ta duwuleye me a Mbəlom.

¹³ Tsa na, Piyer a ye naha a fay a maged. Ndo i məsler dem eye, məzele ɲgay Rodi a tsəne, a həndzəd naha ka maged hərwi mahəndəke abəra ma maged.

¹⁴ A tsəne mətsike me i Piyer na, a sər ha bəɖiday ɲgay. Dərev ɲgay a ɲgwasa haladzay. Ka həndək abəra mə gay sa bay. Duh a hway mata ɖatay ha a ndo hay, Piyer ma bəra.

¹⁵ Tə gwaday: «Gər a vuwaka ɖaw?»

Ane tuk na, a gwadatay sa: «Ta dedek Piyer ma bəra, maraw me bay.»

Tə gwad: «Aɲala ma giye na, gawla i Mbəlom nakə a həbawa na aye.»

¹⁶ Piyer na, nənɲeye faya ma feye a maged huya. Ta həndək abəra ma maged na, tə ɲgatay a Piyer. Tsa na, a gatay hərɓəbəkka.

¹⁷ A gatay kət kət tə həlay, tə bəbəl wuray bay, tə ndza dıkdık. Tsa na, a təkəratay ma kəkay nakə Bəy Maduweɲ a laka ahaya abəra mə gay i danɲay aye. A gwadatay sa: «Dumay ha a Yakuba* ada a siye i malamar hay.» Tsa na, a yaw abəra mə gay, a ye a təv eye.

¹⁸ Dəre a tsada na, sidzew hay ta ɲgatay a Piyer bay. Wadəɲ wadəɲ a ge mə walaɲ tay haladzay. Ta tsətsah ka bo mə walaɲ tay, tə gwad: «Piyer a təra mey?»

¹⁹ Herod a tsəne Piyer kə təmaw abəra ma danɲay na, a gwadatay a ndo hay: «Dum ta pəlum ahaya.» Ndo hay ti ye ta pəla na, ta huta na bay. A zalatay a ndo matsəpe niye hay, a tsətsah fataya abəra, a gwadatay a ndo hay: «Kəɖum tay ha sidzew neheye abəra mə ɖəma.»

Ma dəba eye na, Herod a lətse abəra ma Yahuda, a ye a Sezare. A ndza mə ɖəma tsakway.

Məməte i Herod

²⁰ Ndo i wuzlahgama i Tir ta Sidon tə ndza ta dala i Herod. Tə huta wu mənɖay tay na, mə ɖəma. Ahəl niye na, wu a ndalay a Herod ka ndo i gəma i Tir ta Sidon. Ndo hay tə ma ha ka bo bazlam. Tsa na, ti yaw ka təv i ndoweeye andaya məzele ɲgay Bəlastus, nənɲeye ndo i sik i bəy. Tə slər na ka təv i Herod, mə ye mə gwaday: «Barakwa mənɖze zay mə walaɲ kway.»

²¹ Herod a tsəne bazlam tay niye na, a patay pat hərwi məma ha ka bo bazlam mə walaɲ tay lele. Məpesle həlay tay kə ndisl a ɖəma tuk. Pat eye niye na, Herod a pa ka bo peteked i mələve bəy ɲgay. A ndza ka təv mənɖze i bəy ɲgay, kame i ndo hay tebiye. A tsikataɲ bazlam neheye a ləva ha bo aye.

²² Tsa na, ndo hay ta wba haladzay, tə gwad: «Maa tsik me na, mbəlom bəna ndo zezeɲ bay!»

²³ Herod a tsəne andza niye na, a ɖəslay ha gər a bo, kə ɖəslay ha gər a Mbəlom bay. Kwayaɲɲa gawla i Mbəlom a yaw a fay a Herod, səɲ hay tə way a huɖ. Tsa na, a mət.

²⁴ Azlakwa duh, bazlam i Mbəlom a ɖa zləm kame kame haladzay.

²⁵ Barnabas tə Sol ta ndəv ha məsləre tay nakə tə slər tay ha a Zerozelem aye na, ta mbəda gər a Aɲtiyos. Tə zla ahaya Yuhana nakə tə zalay Markus aye ka həlay.

13

Məsəfəre Tsədaɲɲa eye a zla Barnabas ta Sol

¹ Ahəl niye mə walaɲ i ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye ma gəma i Aɲtiyos aye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay ta ndo matətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay andaya. Ndo i maslaɲ eye niye hay na, Barnabas, Simeyən nakə tə zalay Zəɲzeɲ eye aye, Lukiyus ndo i Siren, Manayən ndo nakə ta həhalawa ta Herod bəy i Galile ahəl nakə nəteye wawa eye hay mba aye, ada Sol. Herod a ləvawa na, gəma i Galile.

² Pat wuray nəteye faya ta ɖəsleye ha gər a Bəy Maduweɲ ada faya ta giye daliyam na, Məsəfəre Tsədaɲɲa eye a gwadatay: «Pum tay ha Barnabas tə Sol təv wal hərwi mäge məsler ga nakə na zalatay faya aye.»

* 12:17 Kanaɲ a tsik na, ka bəy i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye.

³ Ta ndəv ha daliyam tə mađuwule me na, tə pa həlay ka Barnabas tə Sol. Tsa na, tə gər tay ha, ti ye mata ge məsler i Mbəlom tuk.

Barnabas tə Sol mə Sipəre

⁴ Andza nakə Məsəfəre Tsədənğa eye a slər tay ha Barnabas tə Sol aye na, tə həl bo ti ye a gəma i Selosi. Mə dəma na, tə tsal a kwalalan j yam, ti ye ha a gəma i Sipəre gəma nakə ma wuzlah i dəlov aye.

⁵ Tə ndisl a gəma wuray tə zalay Salamin na, tə pa bo ka mədə ha bazlam i Mbəlom mə gay i mađuwule me i Yahuda hay. Nəteye dziye ta Yuhana Markus, a dzənawa tay ha.

⁶ Tə tas abəra ma gəma niye ma wuzlah i yam aye na, tə husa a gəma i Pafos. Mə dəma na, tə ndzay a gər a maharam wuray tə zalay Bar-Yesu. Nəweye niye na, nəgeye ndo i Yahuda, ndo nakə a gwad nəgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye.

⁷ A ndzawa na, ka təv i bəy i gəma niye ma wuzlah i dəlov nakə tə zalay Sipəre aye. Bəy niye tə zalay na, Sergiyos Polus. Nəgeye na, a tsah lele, a sər wu. Barnabas tə Sol tə ndisl naha na, a zalatay hərwi a say tə tsikay bazlam i Mbəlom.

⁸ Ane tuk na, Bar-Yesu maharam nakə tə zalay Elenas dərmak aye, a ye a gaw maləved ka təv i bəy. A say bəy m̄a t̄era ndo məpe mədzal gər ka Yesu bay.

⁹ Məsəfəre Tsədənğa eye a yaw a rah a bo i Sol nakə tə zalay Pol aye dərmak. A ndazl na maharam niye.

¹⁰ Tsa na, a gwad̄ay: «Nəkar ndo nakə bəbərək mə bo yak haladzay aye ada nəkar sewed̄ eye haladzay. Nəkar na, wawa i Fakalaw. Wu nakə lele aye na, ka nay dəre tebiye. Nəkar na, a saka matara ha bazlam i Bəy Maduweñ maraw me na, hərwi mey?

¹¹ Tsəne, anəkə! Bəy Maduweñ ma giye fakaya mevel. Ma təriye kar ha guluf eye, ka ndziye tsakway ka nğateye a pat sa bay.»

Tsa na, kwayanğa Elanas a ge guluf dedək tətərgam həvad̄. A nğatay a dəre bay. A mbədə bo tewelewle mapəle ndo məgəsay həlay.

¹² Bəy niye a nğatay a wu nakə a ge bo aye na, a dzala ha ka Yesu hərwi matətike i Pol nakə a tətik ka Bəy Maduweñ aye kə gay hərbaəkkka.

Barnabas tə Pol ma Anğiyos i Pizidi

¹³ Pol ta ndo nğay hay, tə həl bo abəra ma Pafos. Tə tsal a kwalalan j yam, ti ye a gəma i Perge ka dala i Pamfeli. Mə dəma na, Yuhana Markus a gər tay ha, a mbədə gər a Zərozelem.

¹⁴ Barnabas tə Pol na, ti ye kame kame. Ti ye abəra mə Perge, ti ye a Anğiyos ka dala i Pizidi ta tsəved̄. Pat i mazəzukw bo na, ti ye a gay i mađuwule me. Ti ye naha tə ndza ka dala.

¹⁵ Ti ye naha na, faya ta dzanğateye mə dərəwel i Musa ada mə dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay. Ma dəba eye ta ndəv ha mədzənge na, bəy hay i gay i mađuwule me niye tə gwad̄atay: «Malamar ga hay, tadə bazlam kuro m andaya mətsikatay a ndo hay hərwi məvələtay gədan na, ka slumeye faya mətsike me anəkə tuk.»

¹⁶ Pol a lətse, a zla həlay ka mbəlom, a gatay həlay kət kət, andza məgwede: «Ndzum d̄ikd̄ik.» A gwad̄atay: «Nəkurom ndo i Israyel hay ada ta nəkurom siye i ndo neheye ka dzədzarumay a Mbəlom aye dərmak. Pumay zlam a bazlam nakə na tsikakumeye.

¹⁷ «Mbəlom kway nəkway ndo i Israyel hay kə pala bəba tətə kway hay ahəl niye. Ahəl nakə nəteye tə ndzawa ma gəma i Ezipt aye na, Mbəlom ka səkah tay ha haladzay. Ma dəba eye na, kə həlatay ahaya ta gədan j həlay nğay.

¹⁸ Mbəlom kə gatay gər ma kəsaf məve kuro kuro fad̄.

¹⁹ Ma dəba eye na, ka bəbazl tay ha gəma hay tasəla abəra ka dala i Kanan. A vələtay dala niye a ndo nğay Israyel hay andza i tay wu tay.

²⁰ Wu niye tebiye kə ndza ma giye məve kuro kuro fad̄ gər eye zlam. Ma dəba eye na, kə pa tay ndo məge sariya hay a bəba tətə kway hay. A ge andza niye na, hus a həlay nakə Samuyel nəgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye.

²¹ «Ma dəba eye na, ta tsətsah bəy ka Mbəlom. Mbəlom a vələtay Sayul, wawa i Kis, ma ləver i Bendzamenj. Sayul a ndza ma bəy məve kuro kuro fad̄.

²² «Tsa na, Mbəlom a kal ha Sayul, a patay Davit andza bəy. Mbəlom a gwad̄: «Na sər ha Davit wawa i Zese, nəgeye na, a yen a gər. Ma giye na, wu nakə a señ aye tebiye.»

²³ Pol a gwad̄atay sa: «Ndo nəte mə walan j i gwala i Davit hay Mbəlom a pa na ndo mətəme tay ha Israyel hay na, Yesu. Ba kə tsik kurre, a gwad̄ ma vəliye.

²⁴ Ahəl nakə Yesu ki yaw zuk bay aye na, Yuhana madzəhuə ndo a yam kə da ha bazlam i Mbəlom. Kə zalatay a ndo i Israyel hay tebiye tə mbədə ha mede tay ada tə dzəhuə bo a yam.

²⁵ A ndisl a həlay nakə Yuhana madzəhuə ndo a yam ma ndəviye ha məsler nğay aye na, a gwad̄awa: «Ka dzalum mə gər kuro m, neñ na, way? Neñ na, ndo nakə nəkurom faya ka həbumeye bay. Ane tuk na, tsənum: Nəgeye na, ma deyeweye kame ga. Neñ na sla da kwa məpəlay ha ləber i tahərak nğay bay.»

²⁶ «A nəkurom malamar ga hay, nəkurom wawa i Abraham hay ada a nəkurom siye neheye ka dzədzarumay a Mbəlom

aye, Mbəlom a sləraw labara nakay na, a nəkway, kəkay nakə a təma kway ha aye.

²⁷ Andza niye, ndo i Zerozelem hay ta bəy tay hay, Yesu neŋgeye way na, ta sər ha bay. Bazlam i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye ta dzaŋgawa pat i mazazukw bo aye na, ta tsəne bay. Ahəl nakə tə kəf Yesu aye na, bazlam i ndo imədə ha bazlam i Mbəlom hay kə ge bo tuk.

²⁸ Kwa tadə ta huta faya abəra mənese nakə da məkədə aye bay bəbay na, ta tsətsah ka Pilat m̄a kəf na ka mayako mazləmbada eye.

²⁹ Tə ge wu nakə Derewel i Mbəlom a da ha ka gər ŋgay aye. Ma dəba na, ti ye tə mbəzla ahaya mədahan i Yesu abəra ka mayako mazləmbada eye. Ti ye ha, tə pa na a tsəvay.

³⁰ Ane tuk na, Mbəlom kə mbəla ahaya abəra ma mədahan.

³¹ Ma məhəne haladzay, ka bəzatay ha bo a ndo neheye ti yaw ka bo ma Galile, ti ye ka bo a Zerozelem aye. Anəke nəteye niye ta həhal ka bo dziye na, nəteye ta tərə ndo məhəle mbal ŋgay hay kame i ndo i İsrayel hay.

³² «Nəmay eye, nəmaa yakum ahaya Labara Ŋgwalak eye. Wu nakə Mbəlom a tsik kurre a gwad ma vəlateye a bəba tətə kway hay aye na,

³³ kə ge na hərwi kway. A ge na, a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahan. Mawatsa eye mə Derewel i Dəmes hay 2, a gwad:

“Nəkar wawa ga.

Bəgom neŋ na tərə Bəba yak.*”

³⁴ «Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahan. A da ha kurre, a gwad ma ziye ma tsəvay bay. Kə tsik andza nakay, a gwad:

“Na ta vəlakumeye wu nakə tsədanŋa eye ada dedek eye andza nakə na tsikay a Davit, na gwaday na vəlakeye aye.†”

³⁵ «Hərwi niye, kə tsik ma Dəmes hay sa, a gwad:

“Nəkar Mbəlom na, ka gəriye ha ndo i məsler yak m̄a ze ma tsəvay bay.‡”

³⁶ «Davit a həlay i mändze ŋgay na, kə ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Ma dəba eye Davit a mət. Ta la na ka təv i bəba tətə ŋgay hay ada kə ze ma tsəvay.

³⁷ Ane tuk na, ndo nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahan aye na, kə ze ma tsəvay təbey.

³⁸ «Malar hay, sərūm na, nəmay faya nəmaa dākumeye ha Mbəlom a pəsətay ha mezeleme i ndo hay na, hərwi Yesu.

³⁹ Ndoweye kə dzala ha ka Yesu na, Mbəlom ma pəseye ha mənese ŋgay tebiye. Bazlam i Musa mapala eye, neŋgeye na, gədan ŋgay andaya məpəsakum ha mənese bay.

⁴⁰ «Gum metsehe, wu nakə ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ahəl niye na, m̄a ndzakum a gər bay. Tə watsa na, tə gwad:

⁴¹ “A həlay kurom nakay, na giye məsler nakə ka dzalumeye ha faya bay kwa tadə ndəray m̄a təkarakum aye.

Zəbum, nəkurom neheye ka zəbum ka bazlam ga andza wu lele aye bay aye,

m̄a gakum hərbaəəkka, dum mətūm.§”

⁴² Pol ta Barnabas ta ndəv ha bazlam tay na, ti yaw abəra mə gay i maduwule me. Ti yaw abəra na, ta tsətsah fataya, tə gwadatay: «Mumaw pat i mazəzukw bo mekeleŋ eye sa ada ka tsikumameye ka gər i labara nakay sa.»

⁴³ Ahəl nakə ndo hay faya ta ŋəniye gər aye na, Yahuda hay haladzay ta ndo neheye tə dəslaway ha gər a kule i Yahuda hay aye, tə patay bəzay a Pol ta Barnabas. Pol ta Barnabas tə vəlatay gədan hərwi ada tā gər ha ŋgwalak i Mbəlom sa bay.

⁴⁴ Pat i mazəzukw bo mekeleŋ eye a slaw na, həlay a yay a ndo i ndo niye hay tebiye tə haya gər hərwi mətsəne bazlam i Bəy Maduweŋ.

⁴⁵ Siye i Yahuda hay tə ŋgatay a ndo neheye hay haladzay tə haya gər aye na, a ndalatay haladzay. Tə ge fataya sələk. Ta dazlay mətsike wu nakə lele bay aye ka Pol ada tə tsaday pəleslele.

⁴⁶ Pol ta Barnabas tə tsik me tə zluwer eye bay tebiye, tə gwadatay: «Həbe nəmaa dākumeye ha bazlam i Mbəlom na, a nəkurom təday. Ane tuk na, ka dzalum na, lele bay nakə k̄a hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye. Anəke na, nəmaa diye wu may, nəmaa ta dəteye ha a ndo neheye Yahuda hay bay aye.

⁴⁷ Bəy Maduweŋ a gwadamay na, kəkay? A gwad:

“Nəkar na, na pa kar andza dzaydzay ma dəvateye a ndo i mändzibəra hay tebiye,

hərwi ada k̄a ye ka təv neheye dəreŋ eye ka tsikatay a ndo hay,

neŋ Bəy Maduweŋ na mbəliye* tay ha na, kəkay?†”

⁴⁸ Ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, tə tsəne bazlam niye na, dərev tay a ŋgwasa haladzay, a yatay a gər. Ta dazlay a mazambadaya bazlam i Bəy Maduweŋ. Ndo neheye Mbəlom a pala tay ha hərwi məhute sifa nakə ma ndəviye bay aye na, nəteye tebiye tə dzala ha ka Mbəlom.

⁴⁹ Andza niye, bazlam i Mbəlom a ŋgəna gər ka gəma niye tebiye.

⁵⁰ Ane tuk na, Yahuda hay tə patay me a ŋgwas zlele eye neheye tə dəslaway ha gər

* 13:33 Dəmes hay 2.7. † 13:34 Ezay 55.3. ‡ 13:35 Dəmes hay 16.10. § 13:41 Habakuk 1.5. * 13:47 Ezay 49.6.

a Mbəlom aye ta ndo neheye bagwar eye, tə gatay dəretsəteh a Pol ta Barnabas. Ta həhar tay ha abəra ka dala niye.

⁵¹ Pol ta Barnabas ta tətəkw ha burhway i gəma tay abəra ka sik tay.[†] Ti ye a gəma wuray tə zalay Ikoniyyom.

⁵² Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə zaw ma Anṭiyyos aye na, dərev tay a rah ta mənḡwese ada ta Məsəfəre Tsədənṡa eye.

14

Pol ta Barnabas mə Ikoniyyom

¹ Pol ta Barnabas tə husa a Ikoniyyom na, ti ye tə falakwa a gay i maduwule me i Yahuda hay andza nakə ma Anṭiyyos aye dərmak. Ta tətikatay bazlam i Yesu a ndo hay. Yahuda hay haladzay ta ndo neheye Yahuda hay bay aye tə dzala ha ka Yesu.

² Ane tuk na, Yahuda neheye ta təma bazlam i Yesu bay aye na, tə patay me a ndo neheye Yahuda hay bay aye hərwi ada tə dzala wu nakə lele bay aye ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

³ Duh Pol ta Barnabas tə ndza ma Ikoniyyom haladzay. Tə tsikatay me tə zluwer eye bay ka gər i Bəy Maduwej. Tə dəwa ha nḡwalak nḡay ada bəy Maduwej na, a vəlawatay gədanj ka məge masuwayan hay hərwi məde ha bazlam tay nakə faya ta tsikiye na, dedək.

⁴ Ndo i gəma niye hay ta nḡəna sulo. Ndo siye hay nəteye ta diye i Yahuda hay, siye hay ta diye i ndo i maslanj i Yesu hay.

⁵ Tsa na, Yahuda siye hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, tə ləva bo hərwi məge dəretsəteh a Pol ta Barnabas ada məkədə tay ha abəra mə dəma tə kwar.

⁶ Pol ta Barnabas tə sər, ta kədiye tay ha na, ta hway. Tə zla tsəved nakə a ye a gəma i Listəre ada a ye a gəma i Derbe. Gəma neheye sulo aye na, ka dala i Likawni salamay.

⁷ Tə dəwa ha Labara Nḡwalak eye ka dala eye niye.

Pol ta Barnabas mə Listəre

⁸ Ma gəma i Listəre na, ndoweye andaya matəra eye mə sik. Nənḡeye matəra eye kwa ka məwe nḡay. Kə lətse, ki ye dāda tə sik nḡay bay.

⁹ Pat wuray na, nənḡeye faya ma pay zləm a bazlam i Pol, Pol a zəba faya. Kwayanṡa Pol a sər nənḡeye na, tsəved andaya məmbəle ha hərwi kə pa mədzal gər ka Yesu.

¹⁰ Pol a tsikay me ta magala, a gwadāy: «Lətse tə sik yak dzək lele.» Tsa na, a lətse tsəkwađ, a mbərazla tə sik nḡay. A pa bo ka mede duwak duwak.

¹¹ Ndo hay tə nḡatay a wu nakə Pol a ge aye na, ta wuda tə bazlam i gəma tay Likawni, tə gwad: «Mbəlom hay ta təra andza ndo zezen, ta mbəzlaw ka təv kway.»

¹² Tə pa məzele ka Barnabas «Zeus», mbəlom tay ada ka Pol «Hermes»^{*} hərwi nənḡeye na, ndo i maslanj.

¹³ Gay i məvəlay wu a mbəlom nakə Zeus aye bəse ka tsəved məfələkwe a gəma niye. Tsa na, ndo məvəlay wu a Zeus tay niye a ye a gəsaw sla bagwar eye hay, a pa fataya məvurze i wu neheye lele haladzay aye. A gəsa tay ahaya ka maged i gay i məvəlay wu a mbəlom tay niye. A say na, ndo hay tə vəlatay a Pol ta Barnabas andza wu nakə tə vəlawə kəriye a mbəlom tay aye.

¹⁴ Ane tuk na, Pol ta Barnabas tə tsəne na, a ndalatay haladzay. Ta nḡurada ha petekəd tay, ti ye a walanj i ndo niye hay, ta wuda, tə gwadətay:

¹⁵ «Ndo neheye, ka gum wu nakay na, hərwi mey? Nəmay na, ndo zezen hay andza nəkurom dərmak. Nəmaa yaw na, nəmaa zlakumaw Labara Nḡwalak eye ada mədəakum ha na, gərūm ha kule kurom neheye nḡama andaya mə dəma bay aye. Ada mbəduumaw me ka təv i Mbəlom na ndziye ka tor eye. Nənḡeye nakə a ge magərmbəlom, dala, dəlov ada tə wu neheye mə dəma aye tebiye.

¹⁶ Ahəl niye na, kə gər tay ha ndo hay tə pay bəzay a wu tay neheye faya ta paway bəzay aye.

¹⁷ Ane tuk na, kə dətay ha a ndo hay na, nənḡeye andaya tə nəteye. A dətay ha na, ta nḡwalak nḡay nakə faya ma gateye aye. A pakumaw yam ada kə palakumaw wu mənday abəra ma guvah tə həlay eye. Ka hutum wu mənday ada a nḡwasakum ha dərev kurom.»

¹⁸ Kwa Pol ta Barnabas tə tsikatay andza niye bəbay na, ta təma bay. A satay məkədə tay sla niye huya.

¹⁹ A həlay niye na, Yahuda hay ti yaw abəra ma Anṭiyyos i Pizidi, siye hay ti yaw ma Ikoniyyom, tə ndislew a gəma i Listəre. Tsa na, tə patay me a ndo hay. Tə kal na Pol tə kwar hərwi mədəke na. Tə vaha na dərenj abəra mə walanj gay. Tə dzala na, tə gwad ma giye kə mət.

²⁰ Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə haya faya gər, tə lawara na a wuzlah. Pol a lətse, a mbəda gər a walanj gay. Təde eye na, a həl bo, ti ye ta Barnabas a gəma i Derbe.

Pol ta Barnabas tə ma a Anṭiyyos

[†] 13:51 Matətəkw ha burhway abəra ka sik andza məgwede Pol ta Barnabas ta giye wuray hərwi ndo i wuzlahgəma nakay sa bay. Wu i wuzlahgəma niye ma mətəsa fataya bay kwa burhway nakə ka sik aye. ^{*} 14:12 Mə kule i Gərek hay na, Zeus nənḡeye bay i mbəlom tay hay ada Hermes na, ndo i maslanj.

²¹ Pol ta Barnabas tə ndisl naha a dəma na, tə da ha Labara Nğwalak eye mə walañ i gəma i Derbe. Ndo hay haladzay tə pa mədzal gər ka Yesu. Ma dəba eye na, ta mbəda gər a Listəre, ti ye abəra ma Listəre, ti ye a İkoniyom. Ti ye abəra ma İkoniyom, ti ye a Anıtyos i Pizidi.

²² A gəma nakə ta ndisl a dəma aye na, tə vəlawatay gədañ a dərev a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka mədzele ha huya ka Yesu. Tə gwadawatay: «Ka deyekweye a Bəy i Mbəlom na, kutoñ ka sakweye dəretsətseh haladzay.»

²³ Tə pala ndo hay mə walañ tay, ta tərə tay ha madugula hay. Tsa na, tə ndza, tə ge daliyam, ta dıwulay me a Mbəlom hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Tə pa tay ha a həlay i Bəy Maduweñ nakə tə dzala ha faya aye. Tsa na, ti ye wu tay.

²⁴ Ti ye, tə tas abəra ma gəma i Pizidi, tə ndisl a gəma i Pamfeli.

²⁵ Ti ye naha tə da ha bazlam i Mbəlom ma Perge. Tsa na, ti ye a gəma i Ataliya.

²⁶ Tə tsal a kwalalañ i yam, ti ye a Anıtyos. Anıtyos na, gəma nakə tə pa tay a həlay i Mbəlom mə dəma aye hərwi ada mə vəlatay nğwalak ka məge məsler nğay. Anəke tə ge na, məsler eye niye tuk.

²⁷ Tə ndisl naha a Anıtyos na, tə hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge hərwi tay aye tebiye, ada ma kəkay nakə a həndəkətatay tsəved a ndo neheye Yahuda hay bay aye ka məpe mədzal gər ka Yesu aye dərmək.

²⁸ Pol ta Barnabas tə ndza haladzay ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Anıtyos.

15

Məkəde wuway ka mədəse bo

¹ Ma dəba eye na, ndo hay ti yaw abəra ma Yahuda a Anıtyos. Ti yaw na, ta dazlay a matətkətatay a malamar hay. Tə gwadawatay: «Ka dəsəm bo andza i bazlam i Musa mapala eye nakə a tsik aye bay na, ka slumeye faya mətəme bay.»

² Pol ta Barnabas, tə gwadawatay: «Ka tsikum andza niye na, ka rawum me.» Bazlam niye a zlatayaw məkəde wuway haladzay ta nəteye. Tə ma ha ka bo bazlam mə walañ tay, tə gwad: «Anəke na, slərakwa Pol ta Barnabas ada ta siye i ndo i Anıtyos hay a Zerozelem hərwi mətsikaw ka wu nakay ta ndo i maslañ hay ada ta madugula hay.»

³ Tsa na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dzəna tay ha hərwi mede tay. Tə həl bo, ti ye. Tə tas abəra ma gəma i Fenisi, tə tas a bəra ma Samari. Nəteye faya ta diye na, ta təkəratay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma kəkay nakə ndo neheye Yahuda hay bay ta təma bazlam i Bəy Maduweñ aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə tsəne labara niye na, dərev tay a nğwasa, a yatay a gər haladzay.

⁴ Tə ndisl a Zerozelem na, ndo məpe mədzal gər ka Yesu, ndo i maslañ hay ta madugula hay ta təma tay lele. Tsa na, ta təkəratay wu nakə Mbəlom a ge ta nəteye aye.

⁵ Ane tuk na, siye i ndo neheye ta tərə nəteye ma bəruk i Farisa hay ta tərə ndo məpe mədzal gər ka Yesu aye na, tə zla bazlam, tə gwad: «Kutoñ ndo neheye Yahuda hay bay aye, ta tərə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, tə dəs bo ada tə rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye.»

⁶ Ndo i maslañ hay ta madugula hay tə haya gər hərwi məzəbe ka bazlam eye niye.

⁷ Tə kəd wuway ka bazlam eye niye haladzay. Piyer a lətse, a gwadawatay: «Malamar ga hay, ka sərüm ha Mbəlom a zla ga na, hərwi ada nə datay ha Labara Nğwalak eye a ndo neheye Yahuda hay bay aye, hərwi ada tə tsəne. Ta tsəne na, ta dzaliye ha ka Yesu bədaw?»

⁸ Mbəlom nakə a sər dərev i ndo zezeñ aye kə datay ha na, ka təma tay ha. Na gwad kə vəlatay Məsəfəre Tsədañña eye andza nakə a vəlakway ahəl niye aye bədaw?

⁹ Ka nğəna ha ka bo abəra nəteye tə nəkway bay. A tərə ha dərev tay tsədañña na, hərwi nakə tə dzala ha aye.

¹⁰ Anəke a sakum məgatay kutoñ a ndo məpe mədzal gər neheye tə pa mədzal gər ka Yesu marəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye na, hərwi mey? Kwa bəba tətə kway, kwa bo kway eye ka slakwa faya marəhay gər a bazlam i Musa mapala bay tuk na, kəkay? Kə dzum ha Mbəlom bay.

¹¹ Dzalakwa ha düh na, Bəy Maduweñ a təma kway ha na, ta nğwalak nğay andza nakə a təma tay nəteye.»

¹² Ndo hay tebiye tə ndza dıkdıik. Tsa na, Barnabas tə Pol ta təkəratay masuwayañ ta wu neheye Mbəlom a ge ta nəteye mə walañ i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

¹³ Ta ndəv ha mətsike me na, Yakuba a zla bazlam, a gwadawatay: «Malamar gay hay, tsənüm wu nakə na tsikakumeye təday.

¹⁴ Piyer ka təkər ma kəkay nakə Mbəlom a gatay gər a ndo neheye Yahuda hay bay aye. Ahəl nakə bəruk kway a dazlay mba aye na, 6a tsiy a say a Mbəlom məpele siye i ndo hay hərwi ada tə tərə ndo nğay hay.

¹⁵ Bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye tə tsik aye na, a ye ka bo tə wu nakə a ge bo aye:

¹⁶ «Aza kame na, gay i Davit ma mbəzliye.

Ane tuk na, aza kame, na ta dəzliye na. Kwa kə nas bəbay na, na lambadiye na.

¹⁷ Hərwi ada siye i ndo hay tebiye tə pəla ga,

* 15:17 Amos 9.11-12.

ada ndo i gəma hay tebiye dərmak.
Nakay na, wu nakə Bəy Maduweŋ a tsik aye.*

¹⁸ A dā ha wu neheye na, kurre.»

¹⁹ Hərwi niye, Yakuba a gwadətay sa: «Na dzala na, kâ kwasakwatay gər a ndo neheye Yahuda hay bay aye ta təma Mbəlom aye bay.

²⁰ Watsakwatay naha hərwi mægweđe tay na, kâ həpəđum slo nakə ndo hay tə kəday a kule aye bay. Hərwi slo niye na, tsədaŋŋa bay. Tā ge mezeleme bay. Wu nakə ta mburođmamburođe aye na, tā həpəđslo eye bay, kâ ndayum bambaz bay.†

²¹ Hərwi bazlam i Musa mapala eye na, zla anəke bay, ndo hay faya ta diye ha mə walaŋ i gay ada mə gay i mađuwule me i Yahuda hay pat i mazəzukw bo pat pat.»

Derewel i məvəle gədan

²² Ndo i maslaŋ hay ta mađugula hay ta məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə ma ha ka bo bazlam, tə gwad: «Palakwa ndo hay mə walaŋ tay ada kâ slərakwa tay ha a Anđiyos tə Pol ada ta Barnabas.» Tsa na, tə zla Yuda nakə tə zalay Barsabas aye ada ta Silas. Ndo neheye sulo aye nəteye bagwar eye hay mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

²³ Tə watsa derewel, tə vələtay a həlay. Tə watsa derewel eye niye na, tə gwad:

«Nəmay ndo i maslaŋ hay ta mađugula hay, nəmay na, malamar kurom hay. Nəmaa tsikakum naha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ma slala mekelen eye hay ma Anđiyos ada ma gəma i Siri ta Silisi.

²⁴ «Nəmaa tsəne ndo siye hay mə walaŋ may ta ye naha ka təv kurom, ta kwasakum ha mədzal gər tə bazlam hay ada bazlam tay niye na, a gakum hiyem hiyem. Kwa tsekweŋ nəmaa vələtay naha tsəved bay.

²⁵ Hərwi niye, nəmaa dzapa ha mədzal gər may ka təv manəte eye, nəmaa pala ndo hay ada məsləre tay naha. Ta lakiye naha dzam kurom hay, Pol ta Barnabas.

²⁶ Nəteye neheye ta səkəm ha məsəfəre tay hərwi məsler i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye.

²⁷ Nəmaa sləriye naha Yuda ta Silas, bo tay eye ta tsikakumeye wu nakə nəmaa watsa a derewel nakay aye.

²⁸ «Məsəfəre Tsədaŋŋa eye ta nəmay, nəmaa ma ha ka bo bazlam na, nəmaa gwad: Nəmaa piye fakuma wu mamba eye bay. A samay na, pumay bəzay a wu neheye dəkdek tsa.

²⁹ Kâ həpəđum slo neheye ta təzay a kule aye bay, kâ ndayum bambaz bay, kâ

həpəđum slo i wu neheye ta mburođ mam-burođe aye bay, kâ gum mezeleme bay‡. Ka gum wu neheye bay na, niye na, ka gum lele.

«Nəmay malamar kurom hay, nəmaa tsikakum naha me.»

³⁰ Tə vələtay derewel niye a ndo neheye tə slər tay ha aye. Ti ye, tə ndisl a Anđiyos na, tə hayətay gər a ndo məpe mədzal gər hay. Tsa na, tə vələtay derewel niye.

³¹ Tə dzanğa na derewel niye na, a vələtay gədan haladzay, dərev tay a ŋwasa.

³² Yuda ta Silas, nəteye neheye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye, tə pa bo ka mətsike bazlam i məvələtay gədan a malamar hay məndze haladzay. Tə vələtay gədan məndze huya ka məpe mədzal gər ka Yesu.

³³ Tə ndza ma Anđiyos məndze tsakway na, tə ləva bo mede wu tay, malamar hay tə tsikatay me, tə gwadətay: «Dum tə zay hərwi ada tā maw ka təv i ndo neheye tə slər tay naha aye.» [

³⁴ Ane tuk na Silas na, a gwad ma ndziye mə dəma.]

³⁵ Pol ta Barnabas tə ndza ma Anđiyos. Nəteye ta siye i ndo hay haladzay ta tətikawatay a ndo hay ada tə dəwa ha Labara Ŋwalak eye i Bəy Maduweŋ a ndo hay.

Pol ta Barnabas ta ŋgəna gər

³⁶ Ma dəba eye na, Pol a gwaday a Barnabas: «Anəke na, mbədəma gər ta zəbamətay dəre a malamar hay ma gəma neheye ka dəma ha bazlam i Bəy Maduweŋ mə dəma aye hərwi məsəre nəteye andaya zay bəbay daw?»

³⁷ Barnabas a gwaday faya ayaw a Pol, ada a say məzle Yuhana-Markus ka həlay.

³⁸ Ane tuk na, a say a Pol Barnabas mə zla Yuhana-Markus bay, hərwi kə gər tay ha ahəl niye ma Pamfeli. Mə məhəhele tay neheye faya ta həhaliye na, kə ge məsler ta nəteye sa bay.

³⁹ Tə kəđ wuway haladzay. Tsa na, Pol ta Barnabas ta ŋgəna gər. Barnabas a zla Markus, tə həl bo ti ye a Sipəre.

⁴⁰ Pol na, nengəye a zla Silas. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta duwulay me a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mə gatay ŋwalak huya. Tsa na, Pol ta Silas tə həl bo, ti ye.

⁴¹ Ti ye, tə tas ta Siri ada ta Silisi. Tə vələtay gədan a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

16

Timote a laka ha Pol ta Silas

¹ Pol ta Silas tə ndisl a Derbe ada a Listəre. Mə dəma na, ndoweye andaya kə pa mədzal gər ka Yesu, məzele ŋgay Timote. May ŋgay

† 15:20 Zəba ma Levitik 18.6-18 ada 17.10-16.

‡ 15:29 Zəba mə Məsler hay 15.20 ada zəba wu nakə tə watsa ka gər i bazlam eye nakay aye.

‡ 15:29 Zəba mə Məsler hay 15.20 ada zəba wu nakə tə watsa ka gər i

na, dem i Yahuda hay, ka təra ndo məpay bəzay a Kəriste. Anə tuk na, zal ɲgay, bəba i Timote na, Gərek hay.

² Timote na, malamar neheye ma Listəre aye ada ma Ikoniym aye na, tə tsikawa faya wu lele eye haladzay.

³ A say a Pol məzle na ta diye ka bo dziye. A zla na, a dəs na hərwi Yahuda neheye hay ma gəma niye hay aye. Ndo haladzay tə sər ha bəba i Timote na, Gərek hay.

⁴ Ahəl nakə ta diye na, ti ye ka gəma ka gəma. Tə dətay ha bazlam neheye ndo i maslaɲ i Yesu hay ta madugula hay ma Zerozelem tə tsik aye. Ta tsatsah fataya, tə gwadatay: «Rəhumay ha gər lele.»

⁵ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta huta gədaɲ ada ndo hay ta səkah pat pat tə dzala ha ka Yesu.

Ndo i Masedowan

⁶ Ma dəba eye na, a satay mede mata da ha bazlam i Mbəlom ka dala i Azi. Anə tuk na, Məsəfəre Tsədəɲɲa eye a gwadatay: «Kā yum bay.» Tsa na, tə tas abəra ma gəma i Firigiya ada Galat.

⁷ Ahəl nakə tə ndisl a gəma i Mizi aye na, tə dzala mə gər tay mede a Bitini. Anə tuk na, Məsəfəre i Yesu kə vələtay tsəved mede a dəma bay.

⁸ Tsa na, tə tas abəra ma Mizi ada ti ye a wuzlahgəma i Tərowas.

⁹ Ta həvad na, məsine a gay a Pol. A ɲgatay a ndo i Masedowan, malətsa eye. Ndo i Masedowan niye a gay amboh, a gwaday: «Tasaw a Masedowan, ta məmay bo tey!»

¹⁰ Ma dəba i məsine niye na, kwayaɲɲa nəmaa pəla tsəved mede a Masedowan. Hərwi nəmaa sər ta dedək Mbəlom a zalamay mata da ha Labara ɲgwalak eye a ndo i gəma niye hay.

Lidiya a pa mədzal gər ka Bəy Maduweɲ

¹¹ Tsa na, nəmaa həl bo abəra ma Tərowas, nəmaa ye kwayaɲɲa a Samotəras ta wuzlah i yam. Tədə eye na, nəmaa həndzəd a Neyapoli.

¹² Abəra mə dəma na, nəmaa həl bo nəmaa ye a gəma i Filip, wuzlahgəma nakə a ze siye hay ka dala i Masedowan aye. Maa ndzawa ma gəma eye niye na, Roma hay. Nəmaa ndza məhəne haladzay mə walaɲ gay niye.

¹³ Pat i mazəzukw bo na, nəmaa yaw abəra mə walaɲ gay, nəmaa ye ka me i magayam. Nəmaa dzala na, nəmaa hutiye təv məduwulay me a Mbəlom i Yahuda hay. ɲgwas wuray hay andaya mahaya gər eye ka təv niye. Nəmaa ndisl naha a dəma na, nəmaa ndza ka dala hərwi mətsikatay me.

¹⁴ Mə walaɲ i ɲgwas niye hay na, ɲgwas eye andaya tə zalay Lidiya. A yaw abəra ma gəma i Tiyatir. A səkəmawa petekəd lele eye hay, ndozza mə luma. Neɲgeye na, a dəsławay ha gər a Mbəlom. Bəy Maduweɲ a

həndəkay ha dərev hərwi ada mə pay zləm a bazlam i Pol. Tsa na, a dzala ha.

¹⁵ Pol a dzəhuɓ ha a yam ta ndo neheye mə gay ɲgay aye tebiye. Lidiya a gwadatay: «Tədə ka dzalum, nəmaa dzala ha ka Bəy Maduweɲ ta dedək na, dumara ta ndzum mə gay ga.» A gatay kutoɲ, ta təma məndze mə gay ɲgay.

Tə gəs Pol ta Silas a danɲay

¹⁶ Pat wuray nəmay faya nəmaa diye a təv i məduwule me na, dem wuray a yaw mata dzəgər ta nəmay. Məsəfəre nakə lele bay eye mə bo ɲgay, a tsikawa wu nakə ma deyeweye kame aye. Ndo neheye a gawatay məsler aye na, tə hutawa suloy haladzay tə wu ɲgay nakə a tsikawa aye.

¹⁷ A dazlay məpamay bəzay a Pol ta nəmay. A gwadawa: «Ndo neheye na, ndo i məsler i Mbəlom nakə bagwar eye mə gər eye. Nəteye na, faya ta dəkumeye ha tsəved nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye.»

¹⁸ A pamay bəzay ma giye məhəne haladzay.

Ka məndəve eye na, a ndalay a Pol. A mbədə bo ta təv i dem niye, a ɲgəraz ka məsəfəre niye lele bay eye, a gwaday: «Ta məzele i Yesu Kəriste, dara abəra mə bo i dem nakay bəse.» Kwayaɲɲa məsəfəre niye a yaw abəra mə bo i dem niye.

¹⁹ Ndo i gay ɲgay niye hay tə ɲgatay, məsəfəre niye tə hutawa ha suloy andaya sa bay na, tə gəs tay ha Pol ta Silas, ti ye tay ha kame i bəy i dala hay.

²⁰ Ti ye tay ha kame i sariya. Ti ye naha, tə gwadatay: «Ndo neheye na, nəteye faya ta zlamayaweye mawesewes a gəma. Nəteye na, Yahuda hay,

²¹ ada nəteye faya ta tətikiye kule tay nakə nəkway Roma hay ta vələkway faya tsəved məpay bəzay bay aye.»

²² Ndo hay tebiye ta mbədə fataya me tə bazlam. Bagwar tay hay ta buwa petekəd abəra ka Pol ta Silas, tə gwadatay: «Ndaɓum tay ha ta mandalaɓa.»

²³ Tə ndaɓa tay ha ledede. Ma dəba eye na, tə gəs tay ha, ti ye tay ha a danɲay. Tə gwaday a ndo matsəpe gay i danɲay: «Tsəpa tay ha lele.»

²⁴ Ndo matsəpe gay i danɲay a tsəne andza niye na, kwayaɲɲa a ye a pa tay ha a huɓ i gay i danɲay. A tələkatay ha sik tay hay a səselek hay.

²⁵ Magarhəvad a ge na, Pol ta Silas tə duwulawa me ada tə gawa dəmes hərwi mazambaday a Mbəlom. Siye i ndo neheye ma danɲay aye nəteye faya ta piye fataya zləm.

²⁶ Ahəl nakə nəteye faya ta giye dəmes aye na, kwayaɲɲa dala a ɓəl. A ɓəl ha gay i danɲay niye hus ka mədok eye. Məged i gay i danɲay ta həndək tebiye ada tsalalaw i ndo

neheye ma daŋgay aye ta ŋgəzlah abəra mə sik tebiye.

²⁷ Tsa na, ndo matsəpe gay i daŋgay niye a pədeke abəra ka məndzəhare. A ŋgatay a məged i gay i daŋgay hay mahəndəka eye hay tebiye na, a zla maslalam ŋgay a say makədə bo ŋgay abəra mə dəma, hərwi a dzala a gwad ma giye na, ndo neheye mə gay i daŋgay aye ta hway.

²⁸ Pol a ŋgatay na, a wuda ta gədaŋ ŋgay peteh, a gwadāy: «Kā kəd bo yak bay. Nəmay andaya tebiye kanaŋ, ndaray ka hway bay.»

²⁹ A tsəne bazlam i Pol niye na, a tsətsah ako. Tsa na, a ye ha a hud i gay i daŋgay tə madzədzere eye haladzay, zluwer a gay. A ye naha, a kal ha bo kame i Pol ta Silas.

³⁰ Tsa na, a həlatay ahaya abəra mə gay i daŋgay, a tsətsah fataya, a gwadāy: «A nəkurom, na ta təmiye na, na giye kəkay?»

³¹ Ta mbəday faya, tə gwadāy: «Dzala ha ka Bəy Maduweŋ Yesu ada ka təmiye ta ndo i gay yak hay tebiye.»

³² Tə tsikay bazlam i Bəy Maduweŋ ada a ndo neheye mə gay ŋgay aye tebiye.

³³ Tsa na, ndo matsəpe gay i daŋgay niye a həl Pol ta Silas ta həvad eye niye, a ye a baratay na mbəlak i məndəbe tay nakə tə ndaəa tay ha aye. Pol ta Silas ta dzəhuə ha ndo niye a yam ta ndo i gay ŋgay hay tebiye.

³⁴ Ma dəba eye a həl Pol ta Silas a gay ŋgay. A vəlatay wu mənday, tə nda. Ndo niye ta ndo i gay ŋgay hay tebiye, dərev tay a rah ta məŋgwese hərwi nakə tə dzala ha ka Mbəlom aye.

³⁵ Dəre a tsadə na, bagwar i Roma hay tə slər ndo hay ka təv i ndo matsəpe gay i daŋgay, ta gwadāy na, mə gər tay ha Pol ta Silas abəra ma daŋgay.

³⁶ Ndo matsəpe gay i daŋgay niye, a ye a tsikay a Pol, a gwadāy: «Bagwar i Roma hay ta sləraw ndo hay, tə gwədəŋ na, nə gər kurom ha. Anəke na, ka slumeye madayaw abəra ada dum kurom tə zay.»

³⁷ Ane tuk na, Pol a gwadāy ta ndo neheye tə slər tay naha aye: «Ta ndaəa may kame i ndo hay tebiye, ta gamay sariya bay. Ada nəmay na, Roma hay dərmak tuk na, ta gəriye may ta məkal na, kəkay? Andza niye na, nəmaa wuda bay. Bo tay eye tā yaw tā gər may ha.»

³⁸ Ndo neheye tə slər tay naha aye, ta mbəda gər ka təv i bagwar i Roma hay. Ti ye, ta təkəratay wu nakə Pol a tsik aye. Tə tsəne Pol ta Silas nəteye Roma hay na, ta dzədzar haladzay.

³⁹ Tsa na, ti ye tə gatay ambəh. Tə həlatay ahaya abəra mə gay i daŋgay, tə gwadāy: «Ambəh, dum kurom abəra ma walaŋ i gay.»

⁴⁰ Pol ta Silas ti yaw abəra ma daŋgay na, ti ye a gay i Lidiya. Ti ye naha, tə ndzatay a gər a malamar hay. Tə vəlatay gədaŋ. Tsa na, ti ye wu tay.

17

Pol ta Silas ma Tesalonik

¹ Ma dəba eye na, Pol ta Silas ti ye ta gəma i Amfipolis ada ta gəma i Apoloni. Tə ndisl a gəma i Tesalonik. Mə dəma na, gay i mađuwule me i Yahuda hay andaya.

² Pol a ye a dəma andza nakə a gawa aye. Pol a yawa, a mba ha ka bo pat i mazəzəkw bo sik mahkar. Tə kədawa wuway ka Derewel i Mbəlom ta ndo neheye mə dəma aye.

³ A dəwa tay ha, a gwadāy: «Kəriste na, kutoŋ ma siye dəretsəteh, ta kədiye na. Ma lətseweye abəra ma mədahaŋ. Yesu nakə neŋ faya na dəkumeye ha anəke aye na, Kəriste.»

⁴ Tə tsəne bazlam niye na, siye mə walaŋ i Yahuda hay ta təma bazlam i Pol ta Silas. Tə patay bəzay. Siye i Gərek hay haladzay neheye tə dəslaway ha gər a Mbəlom aye ta ŋgwas neheye tə da a zləm aye, nəteye haladzay ta təma bazlam niye dərmak.

⁵ Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ta təma təbey aye na, tə ge salək ka Pol ta Silas. Ti ye ta pəlaw ndo neheye tə sər wuway bay nəteye faya ta həhaliye ka tsəved kəriye, tə hayatay gər. Tə ma ha ka bo bazlam ka gər i Pol ta Silas. Ta ŋgəna ha bazlam niye a wuzlahgəma tebiye. Tsa na, ndo hay ti ye tə lawara na gay i Zason. Ta pəla Pol ta Silas hərwi məhəla tay ahaya kame i ndo hay.

⁶ Ta pəla tay na, ta huta tay ha bay. Tsa na, tə gəsətay ahaya Zason ta malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye. Tə həlatay ahaya kame i ndo i sariya hay. Tə ndislew ka təv tay na, ta wuda, tə gwad: «Ndo neheye na, nəteye faya ta kwasatay gər a ndo hay tebiye ka məndzibəra, ada anəke na, ta ndislew kanaŋ na, kəkay!

⁷ Zason a təma tay ha ada ndo neheye tebiye faya ta tsikiye na, wu nakə wal tə bazlam i bəy i Roma aye a gay ŋgay. Nəteye tə gwad: Bəy bagwar eye andaya mekələŋ eye, tə zalay Yesu.»

⁸ Siye i ndo hay ta ndo məge sariya hay tə tsəne bazlam niye hay na, a ndalatay haladzay.

⁹ Zason tə siye i ndo hay tə hamatay a ndo i sariya hay təday ada tə gər tay ha.

Pol ta Silas ma Bere

¹⁰ Həvad a ge na, malamar neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye, tə laka tay ha Pol ta Silas a gəma i Bere. Tə ndisl a dəma na, ti ye a gay i mađuwule me i Yahuda hay.

¹¹ Ndo i gəma i Bere hay na, nəteye ŋgwalak i ndo hay abəra ka Yahuda neheye ma gəma i Tesalonik aye. Ta təma bazlam i Mbəlom tə dərev tay peteh. Tə dzəŋgawa Derewel i Mbəlom pat pat hərwi məsəre ha wu nakə Pol a tsik aye na, dedək daw?

¹² Ndo hay haladzay mə walañ tay tə dzala ha ka Yesu ada mə walañ i Gerek hay ta ɲgwas neheye məzele tay a da a zləm haladzay aye nəteye haladzay tə dzala ha ka Yesu dərmak.

¹³ Ane tuk na, Yahuda neheye ma Tesalonik aye tə tsəne Pol faya ma diye ha bazlam i Mbəlom ma Bere na, tə həl bo, ti ye mata kwasatay gər a ndo hay ka Pol.

¹⁴ Malamar neheye nəteye mapa mədzal gər eye ka Yesu aye ta zəba faya andza niye na, kwayaɲɲa, ti ye ha Pol ta diye i dəlov. Silas ta Timote na, tə ndza ma Bere.

¹⁵ Ndo neheye tə laka ha Pol aye, tə tsal a kwalalañ i yam. Ti ye a gəma i Aten. Tsa na, Pol a gwadatay: «Ka mbədum gər a Bere na, gwadumatay a Silas ta Timote na, tə yaw, tə ndza ga ahaya a kanañ bəse.» Tsa na, ndo neheye ta mbəda gər a Bere.

Pol ta Silas ga Aten

¹⁶ Ahəl nakə Pol faya ma həbiye Silas ta Timote aye na, a zəba ka gəma i Aten na, a ndalay haladzay hərwi maraha eye tə kule hay.

¹⁷ Tə kədawa wuway mə gay i maduwule me ta Yahuda hay ada ta ndo neheye Yahuda hay bay, nəteye tə dəslaway ha gər a Mbəlom aye. Ada ka təv məhay gər nakə tə hayawa gər a dəma aye na, tə kədawa wuway pat pat ta ndo neheye ta diye ta təv eye niye aye.

¹⁸ Ndowneye hay andaya tə pawa bəzay a matəti ke i Epikuriyeñ hay ta Sətosiyen hay. Pat wuray tə tsik me tə Pol. Siye hay mə walañ tay, tə gwad: «Ndo nakay faya ma bəbəliye wu andza nakay na, mbədaw bo na, kəkay?» Siye hay tə tsəne Pol faya ma diye ha labara i Yesu ada mədahañ hay ta lətseweye abəra ma mədahañ na, tə gwad: «Ma giye faya ma diye ha na, mbəlom i bərakəzan hay kəla dāw?»

¹⁹ Ma dəba eye na, ti ye ha kame i madugula hay ka təv nakə tə zalay Ayəropaz aye. Ti ye naha na, ta tsətsah faya, tə gwaday: «Damay ha matəti ke nakay wedeye nəkar faya ka tsikiye tey.

²⁰ Nəkar faya ka tsikameye wu neheye dədə nəmaa tsəne bay aye. A say məgwede kəkay na, a samay nəmaā sər tey.»

²¹ Ndo i Aten hay ta madurlon hay tə dzawa ha həlay i məndze tay tebiye ka məpay zləm a wu neheye wedeye tsa ada ka matəkəre wu wedeye hay.

²² Pol a lətse kame i ndo niye hay, a gwadatay: «Nəkurom Aten hay, na zəba faya nəkurom na, a sakum məpay bəzay a mbəlom hay wal wal haladzay.

²³ Hərwi na həhal ma wuzlahgəma kurom na, na ɲgatay a təv neheye ka tawalawum kule kurom hay mə dəma aye. Na ɲgatay a təv eye andaya nəte tə watsa faya: “Təv

nakay na, hərwi mbəlom nakə ndo hay tə sər bay aye.” Ayaw! Mbəlom nakə nəkurom faya ka dəslumay ha gər ka sərüm bay aye na, neñ na yaw anañ mata dākum ha.

²⁴ «Maa ge məndzibəra tə wu neheye mə dəma aye na, neñgeye. Neñgeye bəy i məgərmbəlom ta dala. Neñgeye na, ma ndziye mə gay neheye ndo hay ta dāzl aye bay.

²⁵ Ada neñgeye na, a say ndo zezeñ mə rəzlay a gər məvalay wuray bay. Hərwi maa vəl sifa, məsəfəre ada tə siye i wu hay tebiye a ndo hay na, neñgeye.

²⁶ «Ta ndo nəte na, a ge slala hay tebiye hərwi ada tə ndza ka məndzibəra tebiye. Ahəl nakə kə ge məndzibəra zuk bay aye na, bə kə pa na kokway i həlay i təv məndze tay, kə pa na kokway i gəma neheye ta ndziye mə dəma aye.

²⁷ A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tə pəla na. A say tə bəzay naha həlay ada ta hutiyə na. Ta dedək Mbəlom na, neñgeye dəreñ ta nəkway bay.

²⁸ Andza ndoweye andaya a gwad:

“Maa vəlakway sifa na, neñgeye.

Nəkway kanañ, wu nakə faya ka gəkw-eye na, hərwi ɲgay.”

«Siye i ndo məvədə bazlam kurom hay bə ta tsik:

“Ayaw, nəmay wawa ɲgay hay.”

²⁹ «Tədə nəkway tebiye wawa i Mbəlom hay na, kə dzalakwa mə gər kway, Mbəlom na, a ndzakit bo i kule i gura, i bəre kəgəbay i kwar bay. Wu neheye ndo zezeñ a lambad tə metsehe ɲgay hərwi mətre ha kule hay. Ane tuk na, wu neheye na, Mbəlom bay.

³⁰ Mbəlom na, kə pa mezeleme niye hay ahəl niye ka məda bay hərwi ahəl niye ndo hay tə sər wuray bay. Ane tuk na, anəke na, neñgeye faya ma zalateye kwa məɲgay tə yaw, tə mbəda ha mede tay.

³¹ Bə Mbəlom ka mbərəm məpe pat i sariya nakə ma giye. Sariya nakə ma giye na, sariya i dedək. Ndo nakə ma gateye sariya a ndo hay aye na, Yesu. A da ha na, ahəl nakə a lətse ahaya abəra ma mədahañ aye.»

³² Tə tsəne bazlam i Pol nakə a tsik ma mələtsew abəra ma mədahañ aye na, siye hay tə ɲgwas faya ada siye hay tə gwaday: «A samay na, ka tsikameye wu nakay nəmaa piye faya zləm pat mekeleñ eye sa.»

³³ Tsa na, Pol a yaw abəra mə walañ tay, a ye ɲgway.

³⁴ Siye i ndo mekeleñ eye hay ta dzala ha ka bazlam i Pol, tə pay bəzay. Mə walañ tay niye na, Dənis ndo məgawa sariya ka təv i məge sariya tay nakə tə zalay Ayəropaz aye, ɲgwas eye andaya tə zalay Damaris ada siye i ndo mekeleñ eye hay sa.

18

Pol ma gəma i Korinje

¹ Ma dəba eye na, Pol a lətse abəra ma gəma i Aten, a ye a gəma i Korinje.

² A ye naha a dəma na, a ndzay a gər a Yahuda wuray məzele ngay Akelas. Neŋgeye tə wa na ka dala i Ponjtus. A yaw abəra ma gəma i Itali ta ngwas ngay Pərisil hərwi Kələd bəy i Roma a gwad: «Yahuda hay tebiye tə lətse, tə ye abəra ka dala i Roma.» Pol a ye ka təv tay mata tsikatay me.

³ Pol na, a nğarawa peteked i mäge ha madzawadzawa. Məsler i Akelas ta ngwas ngay na, mənğere peteked eye niye darmak. Hərwi niye Pol a ndza mə gay tay, tə ge məsler dziye.

⁴ Pat i mazəzükw bo na, Pol a yawa a gay i maduwule me i Yahuda hay. A tsikawatay a Yahuda hay kwa a Gərek hay dərmağk tə dzala ha ka Yesu.

⁵ Ane tuk na, ahəl nakə Silas ta Timote ti yaw abəra ka dala i Masedowan aye na, Pol kə ge məsler i wuray sa bay. A dawa ha bazlam i Mbəlom dekdek tsa. A dawatay ha a Yahuda hay Yesu na, Kəriste.

⁶ Ane tuk na, Yahuda hay ta təma bazlam ngay bay. Tə tsaday pələslesle. Tsa na, Pol a yaw abəra mə walaŋ tay. A bəzlum ha burhway i gəma tay abəra ka peteked ngay, a gwadatay: «Tadə ka dzum na, mənese ga sa bay. Mənese eye ka gər kurom. Anəke kwayanğa na diye na ta dətay ha bazlam i Yesu a ndo neheye Yahuda hay bay aye.»

⁷ A lətse, a ye abəra mə təv niye. A ye a gay i ndo wuray tə zalay Titus Zustus. Neŋgeye na, a dəsaway ha gər a Mbəlom ada gay ngay na, ka tsakay i gay i maduwule me i Yahuda hay.

⁸ Kərispus na, neŋgeye bəy i gay i maduwule me niye. A dzala ha ka Bəy Maduweŋ ta ndo i gay ngay hay tebiye. Korinje hay haladzay, neheye tə pawa zləm ka bazlam i Pol aye tə dzala ha ka Yesu dərmağk. Pol a dzəhuə tay ha a yam.

⁹ Pat wuray ta həvad na, Bay Maduweŋ a tsikay me a Pol ma məsine, a gwaday: «Pol kə dzədzar bay, dā ha bazlam ga huya, kə ndza tete bay.

¹⁰ Neŋ andaya tə nəkar, ndəray mə sliye faya məgaka wuray kwa tsekweŋ bay, hərwi mə gəma nakay na, ndo ga hay haladzay mə dəma.»

¹¹ Tsa na, Pol a ndza ma Korinje məve nəte ta məzaw. A tətikawatay bazlam i Mbəlom a ndo hay tebiye.

¹² A həlay wuray Gayoŋ neŋgeye a ləva dala i Akay eye na, Yahuda hay tə haya gər ka Pol. Tə gəs na ti ye ha kame i Sariya.

¹³ Tə gwaday a bəy niye: «Ndo nakay na, faya mə tsəviye tay ha ndo hay a pəsl tə matətikatay mədəslay ha gər a Mbəlom ta

tsəved wədeye wal. Wu nakə faya mə tsikateye na, a ye ka bo tə bazlam mapala eye bay.»

¹⁴ A say həbə a Pol mətsike me, Gayoŋ a mbədətay naha faya a Yahuda hay, a gwadatay: «Tadə ndo nakay kə tsik wuray ka bəy i dala kəgəbay a ge mənese nakə ka zal naha aye na, nəkurom Yahuda hay na sliye faya məzle həlay eye mətsənakum na.

¹⁵ Ane tuk na, ka kədum wuway na, ka wu hay, ka məzele hay kəriye ada ka bazlam kurom mapala eye hay. Wu neheye a zəbakum naha dərə aye na, a nəkurom eye kurom bəna, neŋ na giye sariya i wu neheye andza nakay aye bay. A seŋ bay, bazlam ga mə dəma bay.»

¹⁶ Tsa na, a həhar tay ahaya abəra mə təv mäge sariya.

¹⁷ Ti yaw abəra na, tə gəs Sosten bəy i gay i maduwule me, tə ndəba na kame i sariya. Ane tuk na, a gay mə gər kəset a Gayoŋ bay.

Pol a ma a Anjtijos

¹⁸ Pol a ndza məhəne haladzay mə Korinje. Ma dəba eye, a lətse abəra mə Korinje, a gər ha malamar hay. A ye a gəma i Seŋkəre ta Pərisil ada ta Akelas. Mə dəma na, Pol a həz na gər hərwi bə kə gwad kurre: «Na vəl ha bo ka mäge məsler i Mbəlom.» Tsa na, tə lətse abəra mə Seŋkəre, tə tsal a kwalalaŋ i yam ti ye ta Akelas ada ta Pərisil a Anjtijos ka dala i Siri.

¹⁹ Tə ndisl a Efez na, Pol a gər ha Pərisil ta Akelas. Neŋgeye a ye a gay i maduwule me mata kəde wuway ta Yahuda hay.

²⁰ Mə dəma na, Yahuda hay ta tsətsah faya, tə gwaday: «Ndzə ka təv may məhəne haladzay.» Pol a wuda məndze bay.

²¹ A lətse, a gər tay ha, a gwadatay: «Tadə kə say a Mbəlom na, na maweye ka təv kurom mba.» A tsal a kwalalaŋ i yam ma Efez a ye a Sezare.

²² A lətsew abəra mə Sezare na, a ye a Zerozelem təday. A ye a tsikatayaw me a ndo məpe madzal gər hay ka Yesu. Tsa na, a ye a Anjtijos.

²³ A ndza mə dəma məhəne tsakway. A mbədə gər ta dəba, a ye a tas ta Galat ada ta Firigiya. A vəlatay gədaŋ a ndo məpe madzal gər hay ka Yesu tebiye mə dəma.

Apolos a dā ha bazlam i Mbəlom ma Efez

²⁴ A həlay niye na, Yahuda wuray andaya məzele ngay Apolos, tə wa na ka dala i Aləgazandəri. Neŋgeye kə ndislew a Efez. Ndo weye niye na, a sər matətike wu a ndo hay lele. A sər Derewel i Mbəlom lele.

²⁵ Neŋgeye ka tətik bazlam i Yesu. A dawatay ha a ndo hay ada a tətikawatay na, ta tsətsuə tsətsuə eye lele. A dawa ha na, wu nakə a tsik ka Yesu ta dək aye. Ane tuk na, a sər na, madzəhuə nakə Yuhana a dzəhuəbawa ha ndo hay a yam aye tsa.

²⁶ A dazlay a mətsike me parakka mə gay i maduwule me i Yahuda hay, zluwer a gay bay. Pərisil tə zal ɲgay Akelas tə tsəne bazlam ɲgay niye na, tə zla na ka təv tay. Tə dəy ha tsəved i Mbəlom peteh.

²⁷ Ma dəba eye na, a say a Apolos mede a gəma i Akay.* Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə vəlay gədan ada tə watsay dərewel a həlay hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Akay aye tā təma na lele. Tə watsa a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Akay aye hərwi məgwadətay naha: «Apolos ki ye naha na, təmum na lele.» Tsa na, Apolos a ye a Akay. A ye naha na, a dzəna tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ɲgwalak i Mbəlom.

²⁸ Hərwi niye, a dzaɲgawatay Dərewel i Mbəlom a Yahuda hay, a dawatay ha parakka Yesu na, Kəriste. Andza niye a dərəzlawatay ka bazlam i Yahuda kame i ndo hay tebiye.

19

Pol ma Efez

¹ Ahəl nakə Apolos ma Korinje aye na, Pol a ye a Efez. A ye ta mahəmba i dala i Galat. A ye naha na, a ndzatay a gər a ndo neheye ta pa mədzal gər ka Yesu aye.

² A ye naha a tsətsah fataya, a gwadətay: «Ahəl nakə ka dzalum ha ka Yesu aye na, ka hutum Məsəfəre Tsədanja eye daw?»

Ta mbəday faya, tə gwadətay: «Nəmaa tsəne dāda ndəray kə tsikamay ka Məsəfəre Tsədanja eye bay.»

³ Pol a tsətsah, a gwadətay: «Ka hutum na, madzəhuḅe waray?»

Ta mbəday faya, tə gwadətay: «Madzəhuḅe nakə Yuhana a datay ha a ndo hay aye.»

⁴ Pol a gwadətay sa: «Yuhana a dzəhuḅawa na, ndo neheye a satay mambəde ha mede tay aye. A gwadətay a İsrayel hay na: “Dzalum ha ka ndo nakə ma deyeweye kame ga aye”, andza məgwede, Yesu.»

⁵ Tə tsəne bazlam ɲgay na, Pol a dzəhuḅ tay ha yam ta məzele i Bəy Maduwey Yesu.

⁶ Pol a pa fataya həlay. Kwayanja kwa way a huta Məsəfəre Tsədanja eye. Tsa na, ta pa bo ka mətsike me tə bazlam i gəma hay wal wal, tə da ha bazlam i Mbəlom.

⁷ Ndowne neheye na, ta giye kuro gər eye sulo.

⁸ Ahəl nakə Pol neɲgeye ma Efez aye na, a yawa a gay i maduwule me i Yahuda hay. Kiye mahkar na, a tsikawa me mə dəma, zluwer a gay bay. A tsikawatay a ndo hay ka gər i Bəy i Mbəlom. A say na, ndo neheye faya ta pay zləm aye tā təma bazlam ɲgay.

⁹ Ane tuk na, siye i Yahuda hay haladzay ta kula ha dərəv tay. Ta təma bazlam i Pol bay. Tə tsik wu nakə lele bay aye ka tsəved

i məpay bəzay a Bəy Maduwey kame i ndo niye hay tebiye. Tsa na, Pol a gər tay ha, a həl ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a lekwal i ndoweye andaya tə zalay Tiranus. Nəteye niye tebiye, tə kədawa wuway ta ndo hay pat pat.

¹⁰ Niye na, kə ndza məve sulo. Ndo neheye nəteye mandza eye ka dala i Azi niye, Yahuda hay ada Gərek hay tə tsəne bazlam i Bəy Maduwey Yesu.

Wawa i Seva hay

¹¹ Mbəlom a gawa masuwayan neheye a gatay hərḅəḅəkka a ndo hay aye tə həlay i Pol.

¹² Tə zlawatay naha a ndo i dəvats pe-teked neheye ta lamay a bo i Pol aye. Tə lamawatay ha a ndo i dəvats hay. Ndo i dəvats hay tə mbəlawə ada ndo neheye məsəfəre lele bay eye hay mə bo tay aye, ti yawa abəra mə bo tay.

¹³ Siye i Yahuda hay andaya ta həhalawa ka gama ka gəma hərwi mahəhere fakalaw abəra ka ndo hay. Nəteye dərək tə dze ha mahəhere fakalaw tə məzele i Bəy Maduwey Yesu. Tə gwadawatay a məsəfəre neheye lele bay aye: «Ndohumaw abəra mə bo i ndo nakay tə məzele i Yesu nakə Pol faya ma diye ha bazlam ɲgay aye.»

¹⁴ Tə gawa wu niye na, nəteye tasəla. Nəteye wawa i bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, tə zalay Seva.

¹⁵ Pat wuray tə tsikay a məsəfəre nakə lele bay eye andza niye, a gwadətay: «Nəj na, na sər Yesu, ada Pol neɲgeye way na, na sər. Nəkurom na, məhey tey?»

¹⁶ Tsa na, ndo niye fakalaw mə bo ɲgay aye a mbəzla fataya dədəvdəv tə gədan. A ze tay ha ta gədan, a gatay mbəlak ada a buwa fataya abəra peteked tay hay. Ta hway bo kəriye.

¹⁷ Yahuda hay ta Gərek neheye ma gəma i Efez aye tebiye tə tsəne wu nakə a ge bo aye na, ta dzədzar haladzay. Tə dəslay ha gər a məzele i Bəy Maduwey Yesu haladzay.

¹⁸ Ndo hay haladzay ta tərə ndo məpe mədzal gər hay. Ti yawa, tə dawa ha mənese tay neheye tə gawa aye kame i ndo hay tebiye.

¹⁹ Ndo hay haladzay, nəteye neheye tə gawa maharam aye tə həlaw dərewel i maharam tay, tə fəka tay ha kame i ndo hay tebiye. Tə pasla na andza ta səkəm ha na, suloy eye ma giye kwar i suloy gwezem kuro kuro zlam.

²⁰ Andza niye bazlam i Bəy Maduwey a ye kame kame, a səkah ta gədan.

Magazlaga ma Efez

²¹ Ma dəba i wu neheye a ge bo aye na, Pol a dzala mə gər ɲgay mede a Zerozelem.

* 18:27 Məsler hay 18.12. * 19:21 Məsler hay 18.12.

Ma diye ta Masedowan ada ta dala i Akay.*
A gwad: «Na ye a Zerozelem na, na diye a Roma dərma.»

²² Tsa na, a slər ndo madzəne ɲgay hay, Timote ta Erast a Masedowan. Ane tuk na, bo ɲgay eye a ndza ka dala i Azi tsakwulay sa.

²³ A hələy niye na, magazləga a lətse haladzay ma gəma i Efez hərwi bazlam i Yesu Bəy Maduweɲ.

²⁴ Ndo weye andaya a lambadawa wu hay ka suloy. Məzele ɲgay na, Demetəriyos. Wu neheye a lambadawa aye na, wawa i gay hay tsekweɲ tsekweɲ neheye a ndzəkıt bo gay bagwar eye nakə ndo hay ta dıwulaway me a mbəlom tay nakə a ndzəkıt bo ɲgwas, tə zalay Artemis aye. Andza niye neɲgeye ta ndo i məsler ɲgay hay tə hutawa ha suloy haladzay.

²⁵ A ye, a hayatay gər a ndo i məsler ɲgay hay ta ndo neheye tə gawa slala i məsler niye aye, a gwadatay: «Dzam ga hay sərüm ha, ka hutakweye zlele haladzay na, hərwi məsler nakay.

²⁶ Ane tuk na, nəkurom faya ka ɲgatumeye ada faya ka tsənumeye wu nakə faya ma giye bo aye. Pol faya ma tsikateye a ndo hay na, kule neheye nəkway faya ka ɲgarakweye aye nəteye mbəlom hay bay. Ndo hay haladzay ta təma bazlam ɲgay. Kanaɲ ma gəma i Efez dəkdək bay, ka dala i Azi tebiye.

²⁷ Tadə kə ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wu nakə lele bay eye ka məsler kway. Ada ta tsikiye na, ka məsler kway dəkdək bay. Ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka gay i maduwule me i bagwar i mbəlom kway Artemis. Kwa neɲgeye na, ndo hay ta zabiye faya bagwar eye sa bay. Azlakwa ndo hay tebiye ka dala i Azi ada ka mändzibəra tə dəslay ha gər na, a neɲgeye dıh.»

²⁸ Ndo hay tebiye tə tsəne andza niye na, a ndalatay haladzay. Ta wuda, tə gwad: «Bagwar eye na, Artemis mbəlom i Efez hay.»

²⁹ Gəma a ndza na, huɓuya, huɓuya. Ndo hay tə gas Gayus ta Aristark. Nəteye neheye sulo aye na, Masedowan hay, tə lakawa ha Pol. Ti ye tay ha a təv i həbad tay nakə tə gawa mə dəma aye.

³⁰ A say a Pol mede a təv i ndo niye hay. Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə gay me, ta vəlay tsəved mede bay.

³¹ Siye i ndo neheye nəteye ma məsler bagwar eye ka dala i Azi ta təra dzam i Pol aye, tə slər ndo ka təv i Pol, tə gwad mə ye a təv i həbad tay niye bay.

³² Nəteye niye hay tebiye mahaya gər eye na, nəteye mə wadəɲ wadəɲ hərwi siye hay faya ta wudiye wu mekeleɲ, siye hay ta wuda hərwi wu neɲged. Siye haladzay mə walaɲ tay niye tə haya gər hərwi mey na, tə sər bay.

³³ Ndo Yahuda wuray andaya ka təv eye niye. Məzele ɲgay Aləgəzandər. Siye i

Yahuda hay ti ye ha Aləgəzandər kame. Ta təkəray bazlam eye niye. Tsa na, a zla hələy ka mbəlom, a say mətsike me ada mədatay ha.

³⁴ Ane tuk na, ndo niye hay ta zəba faya neɲgeye ndo i Yahuda na, ta wuda tebiye tay eye, tə gwad: «Bagwar eye na, Artemis i Efez hay.» Tə ndza faya ka mətsike andza niye bəre sulo.

³⁵ Ka mandəve ɲgay eye na, ndo mələve gəma niye kə sla faya məgwadatay tə ndza tete. Ndo niye hay tebiye tə ndza tete. Tsa na, a gwadatay: «A nəkurom Efez hay, Efez na, gəma i mbəlom bagwar eye Artemis, maa sər bay na, way? Ada kwa way ma dəslay ha gər a mandzəkıt bo ɲgay nakə a kalaw mə mbəlom aye.

³⁶ Kwa way na, a sər. Nəkurom ndzum dıkdıkdı. Kə gum wu neheye lele bay aye bay.

³⁷ Ndo neheye ka gəsumatay ahaya kanaɲ aye na, tə gaw məkal mə gay i mbəlom kway bay ada ta tsadəy a mbəlom kway wal bay tuk na, kəkay?

³⁸ Tadə Demetəriyos ta ndo i məsler ɲgay hay bazlam tay andaya mətsike ka ndo na, tə ge ta tsəved eye. Ndo məge sariya hay andaya, tə ye tə wuda ka təv tay.

³⁹ Tadə wu mekeleɲ eye hay andaya a sakum bəbay na, bagwar neheye anəke kanaɲ aye tə ɲgənakum ha bazlam eye.

⁴⁰ Ka gakwa metsehe bay na, Roma hay ta makway ha mənese, tə gwadakweye “Ka dazlumay na, a vəram.” Ka hutakweye gər i bazlam kwa tsekweɲ mədatay ha nəmay haya gər hərwi wu nakay na, ka slakweye faya mətsikatay bay.» Tsa na, a gwadatay a ndo hay: «ɲgənum gər.» Ndo hay ta ɲgəna gər, ti ye wu tay tuk.

20

Pol ma Masedowan ada ma Akay

¹ Haya haya i bazlam niye hay a ndəv na, Pol a hayatay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A vəlatay gədaɲ tə məmatay naha dərev. A gwadatay na: «Ndze gwa.» Tsa na, a ye ɲgway ka dala i Masedowan.

² A həhal ma gəma niye, a vəlatay gədaɲ a ndo məpe mədzal gər hay ta məmatay naha dərev. Ma dəba eye, a ye a gəma i Gərek.

³ Mə dəma na, a ndza kiye mahkar. Həbe a say a Pol mede a gəma i Siri. Ane tuk na, a tsəne a satay a Yahuda hay məkədə na. Hərwi niye a ma ɲgway ta Masedowan.

⁴ Ndo neheye tə laka ha aye na, Sopater wawa i Pirrus, neɲgeye ndo i gəma i Bere, Aristark ta Sekondus, nəteye ndo i gəma i Tesalonik hay, Gayus neɲgeye a yaw abəra ma Derbe, Timote ada Tisik ta Tərofime nəteye ka dala i Azi.

⁵ Nəteye neheye na, tə lahamay kame, ti ye a Tərowas mata həbe may mə dəma.

⁶Ma dəba i magurlom i Pak, nəmay nəmaa tsal a kwalalan i yam, nəmaa ye abəra ma Filipi. Nəmaa ge məhəne zləm ka tsəved na, nəmaa ndisl a gəma i Tərowas tuk. Nəmaa ndza mə dəma luma nəte.

Awtis a lətsew abəra ma mədahan

⁷Pat i luma i manğazla ta huwa na, nəmaa haya gər hərwi mənde daf i matəkəre məməte i Yesu. * Tədcə eye na, Pol ma gəriye tay ha, ma diye nğway. Hərwi niye, a tsikatay bazlam i Mbəlom hus a magər həvad.

⁸Nəmay mahaya gər eye na, ka gər i gay nənğed. Gay nakə nəmay mə dəma aye na, lalam hay haladzay mavata eye.

⁹Mə gay eye niye na, wawa eye andaya gawla eye, məzele nğay Awtis. Nənğeye mandza eye ka mavavar faya ma piye zləm ka bazlam i Pol niye a tərəts ha bay, faya ma tsikiye huya aye. Tsa na, məndzəhəre a gəs na, a bərəzl a məndzəhəre. A sər ka bo sa bay, səkwat a dədəw abəra mə gay ka gər i gay mamahkar eye ka dala. Ndo hay tə mbəzlaw tə lətse ha ka mbəlom na, kə mət tsiy.

¹⁰Pol a mbəzlaw, a ye ka təv nğay. A guduk naha faya, a zla na a həlay, a gwadatay: «Dərev mā ye fakuma abəra bay, kə mət bay.»

¹¹Tsa na, Pol a tsal a gay niye sa. A ye naha a zla makwala, a nğəna ha. Tsa na, tə nda. A ma ka mətsike me haladzay sa hus a mekedcə, a ye nğway.

¹²Ndo hay tə laka ahaya gawla nakə meenej aye a mətagay. Ndo hay tebiye dərev tay a nğwasa.

¹³Nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalan i yam hərwi məhəle may a Asos. Pol nənğeye, a say mede tə sik. Nəmay, nəmaa gwəd na, nəmaa zliye na ka me i dəlov mə dəma.

¹⁴A ndzamay naha a gər ma Asos na, a tsal a kwalalan i yam, nəmaa zla na ka me i dəlov. Nəmaa ye a gəma i Metilen.

¹⁵Tədcə eye na, nəmaa ndisl a Siyo. Tədcə taday eye na, nəmaa ndisl a Samos. Tədcə tadakay eye na, nəmaa ndisl a gəma i Melet.

¹⁶Niye andza məgwədə na, a say a Pol məndze ma Efez bay hərwi ma ta mətsiye ka dala i Azi, ma ndisliye a Zerozelem bəse bay. Tadə ma giye bo na, a say məndisle a Zerozelem pat i Pən̄tekot.†

Pol a tsikatay me a ndo i Efez hay

¹⁷Ahəl nakə nəmaa ndisl a Melet aye na, Pol a slər ndo ka madugula neheye tə ndzətay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Efez aye ada tā yaw ka təv nğay. Ndo niye a ye, a zalətayaw.

¹⁸Ndo niye hay tə həlaw bo, tə ndislew ka təv nğay na, a gwadatay: «Kwa i mede naha

ga a gay kurom ka dala i Azi na, ka sərums ha məndze ga mə walañ kurom.

¹⁹Na gay məsler a Bəy Maduwerj tə marahay ha gər, tə mədzal gər eye ada na sa dəretsətseh haladzay hərwi Yahuda hay a satay məkədə ga.

²⁰Ka sərums ha, wu nakə ma gəkumeye nğama aye na, na nğaha na bay. Na dəkum ha tebiye. Na tətikakum kame i ndo hay ada mə gay kurom hay.

²¹Na tsikatay a Yahuda hay ada a ndo neheye Yahuda hay bay aye, tā gər ha mezeleme tay, tā yaw ka təv i Mbəlom. Tā yaw, tā pa mədzal gər tay ka Bəy Maduwerj kway Yesu Kəriste.

²²«Anəke na, na diye a Zerozelem. Maa genj kutoñ mede a dəma na, Məsəfəre Tsədanñja eye ada na sər wu nakə ma ta ndzeñeye a gər mə dəma aye bay.

²³Wu nakə na sər aye na, gəma nakə na ye a dəma aye na, Məsəfəre Tsədanñja eye faya ma deñeye ha. A gwedəñ: «Məgəse kar a dangay tə dəretsətseh faya ma həbiye kar.»

²⁴Ane i ga na, na ndziye ma bəra mba, a'ay düh na mətiye na, wuray andaya a yeñ a gər ka zal bay. Wu nakə a señ aye na, na ndəviye ha məsler i bəy Maduwerj Yesu nakə a vələñ aye hus ka mənəve nğay eye. Məsler nakə a vələñ aye na, məde ha Labara Nğwalak eye i nğama i Mbəlom.

²⁵«Məndze ga nakə na ndza mə walañ kurom aye, na tsikawakum na, labara i Bəy i Mbəlom. Na sər ha anəke na, ka ta nğatumeñeye dāda sa bay.

²⁶Hərwi niye, na tiye mbal abəra ka gər kurom. Tadə ndəray nəte kə dze abəra mə walañ kurom na, mənese ga sa bay.

²⁷Hərwi na dəkum ha wu nakə a say a Mbəlom məge aye tebiye. Na nğaha fakuma abəra wuray kwa tsekwenj bay tebiye.

²⁸Tsəpum gər kurom, ada wene wene eye na, tsəpum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye Məsəfəre Tsədanñja eye a gwadəkum tsəpum aye. Gumətay gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Wawa i Mbəlom, bo nğay eye a mət na, hərwi ada tā tərə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

²⁹Hərwi, na sər ha, na ye gwa na, ndo hay ta deyeweye a walañ kurom. Nəteye ta ndzəkət bo na, andza kəra i pesl hay, ta gəriye ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu bay.

³⁰Ada kwa mə walañ kurom ndo hay ta dazleye a maraw me hərwi məsəpete tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka məpatay bəzay.

³¹Gum mətsehe lele, sərums ha na, məve mahkar, ta həvad ta həpat neñ faya na dəy ha mətsehe kwa a way nəte ta nəte ta mətuwe eye.

* 20:7 Məsler hay 2.42. † 20:16 Məsler hay 2.1.

³² «Anəke na, na gəriye ha a həlay i Mbəlom. Neŋgeye ma gakumeye ŋgwalak andza nakə a tsik aye. Neŋgeye na, ma səkahakumeye ha mədzəle ka Yesu kame kame ta gədanj ŋgay ada ma vəlakumeye wu neheye a lava ha bo ma ta vəlateye a ndo neheye ta təra i ŋgay hay aye.

³³ Neŋ na, dāda na tsətsah suloy, gura kəgəbay peteked ka ndəray bay.

³⁴ Bo kurom eye ka sərüm ha, na ge məsler na, tə həlay ga eye hərwi məhute wu mənday may a neŋ ta ndo neheye tə lakawa ga ha aye.

³⁵ Na dākum ha na, ada kâ gum məsler nakə ma dzəniye ndo i mətawak hay aye. Bazlam i Bəy Maduweŋ kway Yesu nakə a tsik aye na, mâ makumaw a gər. A gwad: «Ka vəlay wu a ndo na, ka hutiyə mənğwese a ze ndo nakə a təma aye.»

³⁶ Pol a ndəv ha bazlam niye na, a dəkw gurmets, a dūwulay naha me a Mbəlom ta nəteye tebiye.

³⁷ Ta ndəv ha maduwule me na, nəteye tebiye tə pa bo ka mətuwe haladzay. Ti ye naha, tə gəs na ka bo təmbolok təmbolok, tə tsikay me ta mətuwe eye, tə gwaday: «Do tə zay.»

³⁸ Wu nakə a ndalatay wene wene aye na, Pol a gwadatay: «Dada ka ta ŋgatumeneye sa bay» aye. Tsa na, tə laka ha Pol hus ka təv i kwalalanj i yam.

21

Pol ma diye a Zerozelem

¹ Nəmaa ŋgəna gər na, nəmaa ye, nəmaa tsal a kwalalanj i yam. Nəmaa ye kwayanŋja a gəma i Kos. Tədcə eye na, nəmaa ndisl a Rodes. Nəmaa lətse abəra ma Rodes, nəmaa ye a Patara.

² Nəmaa ye naha a dəma na, nəmaa huta kwalalanj i yam nakə ma diye a gəma i Fenisi aye. Tsa na, nəmaa tsal a dəma, nəmaa ye ha.

³ Ahəl nakə nəmay ma wuzlah i dəlov aye na, nəmaa ŋgatay a gəma i Sipəre tə həlay i gula. Nəmaa ye a gəma i Siri. Nəmaa ndisl a gəma i Tir. Mə dəma na, tə mbəzla ahaya wu hay abəra mə kwalalanj i yam.

⁴ Nəmaa ndzatay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mə dəma. Nəmaa ndza ka bo dziye luma nəte. Məsəfəre Tsədanŋja eye a datay ha wu nakə ma ta ndzay a gər a Pol aye. Tsa na, tə gwaday: «Pol, kâ ye a Zerozelem bay.»

⁵ Ane tuk na, məhəne təsəla ka ndəv tsiy, nəmaa həl bo, nəmaa ye. Tə laka may ha tebiye tay eye, ŋgwas tay hay, ta wawa hay hus ka me i bəlay dərən tə walanj gay. Nəmaa ndisl ka me i bəlay na, nəmaa dəkw gurmets, nəmaa dūwulay me a Mbəlom.

⁶ Tsa na, nəmaa tsik me a bo nəte nəte. Nəmay nəmaa tsal a kwalalanj i yam, nəteye na, ta mbəda gər a mətagay tay hay.

⁷ Nəmaa ye abəra mə Tir tə kwalalanj i yam, nəmaa ye a Pətolmayis. Mə dəma na, nəmaa tsikatay me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəmaa ndza mə dəma məhəne nəte ta nəteye.

⁸ Tədcə eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ye ada nəmaa ndisl a Sezare. Mə dəma na, nəmaa ye a gay i Filip. Neŋgeye ndo mətətikawa bazlam i Mbəlom. Neŋgeye na, nəte mə walanj i ndo neheye təsəla tə pala tay ha ahəl niye ma Zerozelem aye.*

⁹ Dem ŋgay hay andaya fad, ta ye a zal zuk bay. Tə dawa ha bazlam i Mbəlom a ndo hay.

¹⁰ Nəmaa ndza məhəne haladzay na, ndo mədcə ha bazlam i Mbəlom wuray tə zalay Agabus a yaw abəra ma Yahuda, a ye naha ka təv may.

¹¹ Tsa na, a zla wu məbərə bəzay i hud i Pol. A dzawa ha sik tə həlay ŋgay. Tsa na, a gwad: «Məsəfəre Tsədanŋja eye a gwad na, kəkay? A gwad na: «Ndo nakə na zla wu i bəzay i hud ŋgay aye na, bay i Yahuda hay ta dzawiye na andza nakay ma Zerozelem. Ta dzawa na na, ta vəlateye ha a həlay a ndo neheye Yahuda hay bay aye.»

¹² Bo may eye ta məlamar neheye ma Sezare aye nəmaa tsəne bazlam niye na, nəmaa gay amboh a Pol. Nəmaa gwaday: «Kâ ye a Zerozelem bay.»

¹³ Ane tuk na, a mbədamay faya, a gwadamay: «Ka tuwumeye ada faya ka dədumeneye ha dərev na, hərwi mey? Neŋ na, neŋ malava bo eye tə gəs ga a danjay kə ge düh bay tə kəd ga, nə mət hərwi Bəy Maduweŋ Yesu ma Zerozelem.»

¹⁴ Nəmaa zəba faya na, mə gəsiye bazlam may bay. Nəmaa rəzlay a gər mətsikay sa bay. Nəmaa gwad: «Bəy Maduweŋ mâ ge wu nakə a say aye.»

¹⁵ Nəmaa ndza məhəne tsakway ma Sezare na, nəmaa həl bo, nəmaa ye a Zerozelem tuk.

¹⁶ Siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə lakamay ha. Nəmaa ye a gay i ndoweye andaya məzəle ŋgay Mənasəŋ. Neŋgeye ndo i gəma i Sipəre, a pa mədzal gər ka Yesu na, kurre. Nəmaa ndziye na, mə gay ŋgay.

Pol ta Yakuba

¹⁷ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təma may ta mənğwese eye lele.

¹⁸ Tədcə eye na, Pol ta nəmay, nəmaa ye a gay i Yakuba. Mə dəma na, madugula neheye tə ndzatay kame a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tə haya gər tebiye.

¹⁹ Pol a tsikatay me ada a təkəratay wu nakə Mbəlom a ge tə neŋgeye ma məsler ŋgay

* 21:8 Məsler hay 6.5 ada 8.5-40.

nakə a ge mə walaŋ i ndo neheye Yahuda hay bay aye tebiye.

²⁰ Tə tsəne andza niye na, ta zambadəy a Mbəlom. Tsa na, tə gwadəy a Pol: «Pol, malamar, zəba Yahuda hay haladzay ma pəsiye bo bay, ta dzala ha ka Yesu, nəteye huya faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye.

²¹ Azlakwa bay, ta tsəne nəkar na, ka tətikateye a Yahuda neheye tebiye nəteye mandza eye mə walaŋ i bərakazaŋ hay ta gər ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəlay a Musa aye. Ka gwadəteye: “Kā dəsüm tay ha wawa kurom hay bay ada kâ pumay bəzay a kule i Yahuda hay bay sa.”

²² Ada mäge kəkay? Ta səriye ha ta dedək nəkar andaya ka ndislew kanan.

²³ Ge wu nakə nəmaa tsikaka anəke aye. Ndo hay anaŋ fad, ta vəl ha bo tay hərwi məsler i Mbəlom.

²⁴ Həlay tay mede hərwi məbere bo tsədəŋŋa ada mahəze gər andza nakə tə gawa aye mazlambar kə sla. Dum ka bo dziye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom hərwi məbere bo yak dərma. Səkamumatay wu hay a həlay. Ka ge andza niye na, wu nakə ndo hay ta təkər ka nəkar aye na, andza dedək andaya mə bazlam tay niye ta təkər aye bay. Ada ta gwadiye nəkar dərma faya ka rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye.

²⁵ Ndo neheye Yahuda hay bay aye ada ta tara ndo məpə mədzal gər hay ka Yesu aye na, bə nəmaa watsa tay naha bədaw? Nəmaa watsa tay naha, nəmaa gwadətay: “Tâ həpəd slo nakə tə kədəy a kule aye bay. Tâ nda bambaz bay kwa gənw nakə a mət məməte aye tâ həpəd slo eye bay. Tâ tsəpa bo tay abəra ka mezeleme.”†»

²⁶ Tədə eye na, Pol a ye ta ndo neheye fad aye, ti ye mata bəre bo tsədəŋŋa. Tsa na, Pol a ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, a gwadəy a ndo məvəlay wu a Mbəlom: «Məhəne tasəla ka ndəv abəra mə dəma na, məbere bo kway ma ndəviye, nəmaa maw-eye hərwi ada kwa way mâ vəlay wu a Mbəlom.»

Tə gəs na Pol

²⁷ Məhəne niye tasəla eye ma ta ndəviye kədəyya na, Yahuda neheye ti yaw abəra ka dala i Azi aye tə ŋgatay a Pol mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tə patay me a ndo hay ada tā ye tə gəs na. Ti ye faya tə gəs na.

²⁸ Ta wuda, tə gwad: «İsrayel hay, hwayumaw! Ndo nakə a tsikawa wu nakə lele bay ka İsrayel hay, ka bazlam i Musa mapala eye ada ka gay i mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, nəŋgeye anaŋ. Anəke na, nəŋgeye

faya ma zakiye ha wene wene eye na, kə həlaw ndo neheye Yahuda hay bay aye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Kə nas ha təv nakə tsədəŋŋa eye.»

²⁹ Tə tsik andza niye na, tə ŋgatay a Tərofime ndo i Efez tə Pol mə walaŋ gay. Tə dzala mə gər tay ma giye Pol kə zla ahaya a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom.

³⁰ Ndo hay tebiye mə walaŋ gay tə tsəne labara niye. Ndo hay ta hwayaw kwa məŋgay məŋgay. Tə gəs na Pol, tə vaha na abəra dərəŋ tə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Tsa na, kwayaŋŋa ta dərəzl na maged.

³¹ Ahəl nakə ta pəla tsəved a satay məkəde na Pol aye na, bagwar i bəy i sidzew i Roma a tsəne ndo hay tebiye ma Zerozelem mə wadəŋ wadəŋ.

³² Kwayaŋŋa, a ye ta bagwar i sidzew ada sidzew siye hay ta hway ka təv i ndo niye hay. Ndo hay tə ŋgatay a bagwar i bəy i sidzew ta sidzew siye hay na, tə gər ha məkəde Pol.

³³ Bagwar i bəy i sidzew niye a həndzəd naha ka təv i Pol, a gəs na. Tsa na, a gwadətay: «Dzawum na lele tə tsalalaw sulo.» Tsa na, a tsətsah ka ndo hay, a gwadətay: «Ndo nakay nəŋgeye na, way? A ge na, mey?»

³⁴ Ane tuk na, ndo niye hay tebiye faya ta wudiye ta gədaŋ. Siye hay ta wuda, tə tsik wal, ada siye hay ta wuda, tə tsik wu mekeleŋ. Bagwar i bəy i sidzew niye a sla faya mətsəne wuray dedək eye bay, hərwi faya ta wudiye haladzay. Tsa na, a gwadətay a sidzew hay: «Dum ha Pol a təv kway nakə ka ndzawakwa mə dəma aye.» Tsa na, ti ye ha Pol a dəma.

³⁵ Ahəl nakə faya ta diye na, Pol a ndisl ka təv nakə maga madədo aye na, sidzew hay tə zla na hərwi ndo hay faya ta ŋgədətsiye na ka zal.

³⁶ Hərwi ndo hay tebiye faya ta pay bəzay tə mawude eye, tə gwad: «Kədum na!»

Pol a tsikatay me a ndo hay

³⁷ Ahəl nakə faya ta fəlkəwiye ha Pol a gay tay niye na, Pol a gwadəy a bagwar i bəy i sidzew niye tə bazlam i Gərek: «Ka vələŋeye tsəved ka mətsikaka wu ga andaya tədew?»

Bagwar i bəy i sidzew niye a tsətsah faya, a gwadəy: «Nəkar na, ka sər bazlam i Gərek dāw?»

³⁸ Na gwad nəkar ndo i Ezipt wuray patakay a zlaw mawesewes a hudgay aye ada a həlaw ndo hay gwezem fad tə wu həlay a patay ha a kəsaf hərwi məbəbzal tay ha ndo hay aye bədaw?»

³⁹ Pol a mbədəy faya, a gwadəy: «Nəŋ na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Nəŋ ta dedək wawa i gəma niye

lele eye. Amboh vələj tsəved ka mətsike me, na tsikateye me a ndo hay.»

⁴⁰ Bagwar i bəy i sidzew niye a vələj tsəved ka mətsike me. Pol a lətse ka dakakal i gay, a gatay tə həlay kət kət ada ndo hay tebiye tə ndza tete. Tsa na, ndo hay tebiye tə ndza tete. Pol a dazlay mətsikatay me tə bazlam i Yahuda hay.

22

¹ «Malar ga hay ta bəba ga hay, bazlam ga nakə anəke na tsikakumeye, na mbədiye ha ka bo abəra me aye na, tsənum təday.»

² Ndo niye hay tə tsəne Pol faya ma tsikat-eye me tə bazlam i Yahuda hay na, ta səkah ha məndze tete sa.

Tsa na, Pol a gwadətay:

³ «Nəj na, ndo i Yahuda. Tə wa ga ma gəma i Tarsis ka dala i Silisi. Na gəl na, kənañ a Zerozelem. Ndo nakə a dzengeñ aye na, Gamaliyel. Maa tətikenj məpay bəzay a bazlam mapala eye i bəba tətə kway hay kəkay na, nəngeye. Na vələj ha bo peteh a Mbəlom andza nəkurom neheye anəñ bəgom aye.

⁴ Na gatay dərətətseh a ndo neheye tə pay bəzay a Bəy Maduweñ Yesu aye hus ka məkəde tay ha mədahanj eye. Na gəs tay ha haladzay. Kwa ngwas hay, na ye tay ha a dangay.

⁵ Bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta madugula hay ta sliye faya məhəle mbal ga, na tsik na, dedek. Ta watsa dərəwel hay, ta vələj a həlay hərwi mede ha ka təv i malar neheye nəteye Yahuda hay ma gəma i Damas aye. Ada na ye a dəma na, mata gəse ndo neheye faya ta pay bəzay a Yesu aye hərwi ada nə həlatay ahaya kənañ a Zerozelem məgatay dərətətseh.

⁶ «Ahəl nakə nəj faya na diye, nəj bəse na ndisliye a Damas aye na, mazlambər magərhapət. Kwayanña dzaydzay bagwar eye a mbəzlaw abəra mə mbəlom. A lawəra ga a wuzlah tuwzik, a dāv dzaydzay haladzay.

⁷ Tsa na, na dəd ka dala. Na tsəne mətsike me, a ləvaw mə mbəlom, a gwedənəw: “Sol, Sol, nəkar faya ka gənəye dərətətseh andza niye na, hərwi mey?”

⁸ «Na tsətsah: “Nəkar way, Bəy Maduweñ?”

«Mətsike me niye a mbədənəw faya, a gwad: “Nəj na, Yesu ndo i Nazaret nakə faya ka geye dərətətseh aye.”

⁹ Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye ta ngatay a dzaydzay niye, ane tuk na, ta tsəne mətsike me i ndo nakə a tsikenəw me aye bay.

¹⁰ «Na tsətsah naha faya, na gwadətay: “Na giye na, kəkay, Bəy Maduweñ?”

«Bəy Maduweñ a gwedənəw faya: “Lətse, do a Damas. Ka ndisl naha a dəma na, ta

tsikakeye wu nakə Mbəlom ma gwadakeye ge aye.”

¹¹ Na lətse ka mbəlom na, na ngatay a dərə bay, hərwi dzaydzay nakə a dāv haladzay aye ka gulufən ha dərə. Ndo neheye faya ta lakiye ga ha aye, tə gəsən həlay, ti ye ga ha a Damas.

¹² «Ma Damas na, ndoweye andaya məzele ngay Ananiyas. Nəngeye ndo məpay naha faya a Mbəlom lele ada a rəhay ha gər a bazlam kway mapala eye lele. Yahuda neheye ma Damas aye ta rəhay ha gər lele.

¹³ A ye naha ka təv ga, a gwedən: “Sol malar ga, dərə yak mə həndək!” A tsik andza niye na, kwayanña dərə ga a həndək. Na ngatay a bo ngay eye tuk.

¹⁴ A gwedən sa: “Mbəlom i bəba tətə kway hay kə zla kar kurre hərwi ada kə sər wu nakə a say ka giye eye ada kə ngatay a ndo nakə mənese andaya faya təbey aye ada kə tsəne mətsike me i ngay eye ngway andza nakə anəke kə ge bo tsiy aye.

¹⁵ Anəke nəkar ka tərə na, ndo məhəle mbal ngay. Mbəlom kə slər kar ha mədətay ha a ndo hay wu nakə ka tsəne aye tə wu nakə ka ngatay aye.

¹⁶ Anəke ka həba na, sa mey? Lətse ka mbəlom ta dzəhuə kar ha a yam ada tsətsah faya mə dzəna kar hərwi ada Mbəlom mə bara fakaya abəra mezeleme.”

¹⁷ «Ma dəba eye na, na mbəda gər a Zerozelem. Na yawa a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, na duwulaway me a Mbəlom. Pat wuray na, na ye a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Nəj faya na duwuleye me na, məsine a gən.

¹⁸ Ma məsine ga niye na, na ngatay a Bəy Maduweñ, a gwedən: “Lətse, do abəra ma Zerozelem hərwi ndo neheye na, ta tsəniye bazlam yak nakə ka nəj aye bay.”

¹⁹ «Na mbəday faya a Bəy Maduweñ, na gwadətay: “Dedek Bəy Maduweñ, tə sər ha lele na yawa a gay i maduwule me hərwi məgəse tay ha ndo neheye tə dzala ha ka nəkar aye a dangay ada məndəbe tay ha.

²⁰ Ahəl nakə tə kəd na Etiyen, ndo məde ha bazlam yak aye na, nəj andaya dərək, a yən a gər. Na həba ka petekəd i ndo neheye tə kəd na Etiyen aye.”

²¹ «Ane tuk na, Bəy Maduweñ a gwedən: “Do, na sləriye kar ha a gəma dərən eye hay, ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye.”»

Pol kame i bagwar i sidzew i Roma

²² Ndo niye hay tə pay zləm a bazlam i Pol nakə faya ma tsikateye hus a ndisl ka bazlam nakə a gwad «Na sləriye kar ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay» aye. Tsa na, ta wuda ta magala, tə gwad: «Dzum ha ndo nakay abəra mə dəma! Kədum na abəra mə dəma mədahanj eye! Nəngeye na, a ye ka bo ma ndziye ka bəra bay.»

²³ Ta wuda haladzay, ta kal ha peteked tay a magərmbəlom. Tə həl bətekwey məkutse a magərmbəlom dadukdukwe.

²⁴ Bəy i sidzew a zəba faya andza niye na, a gwađatay a sidzew hay: «Gəsüm na, ada kâ yum ha a gay.» Tə gəs Pol, tə faləkwa ha a gay. Ti ye naha na, a satay məndebe na Pol hərwi məgay kutoŋ ka mətsike me, mâ đatay ha Yahuda hay ta wuda na, hərwi mey?

²⁵ Tə dzawa Pol mata ndebe tuk na, Pol a gwađay a bagwar i sidzew niye: «Nəkar na, tsəved yak andaya məndebe ndo i Roma nakə ta gay sariya zuk bay aye ta mandalađa đaw?»

²⁶ Bagwar i sidzew a tsəne bazlam i Pol na, a ye ka təv i bəy bagwar eye i sidzew hay, a ye a đay ha bazlam i Pol nakə a tsik aye. A gwađay: «Ka giye tebiye na, kəkay? Ndo nakay na, ndo i Roma.»

²⁷ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye a ye ka təv i Pol. A ye naha a tsətsah faya, a gwađay: «Tsikeŋ ta dedek, nəkar na, ndo i Roma đaw?»

Pol a mbəđay faya, a gwađay: «Ayaw! Neŋ ndo i Roma.»

²⁸ Bəy i bagwar i sidzew niye a gwađ: «Neŋ na tərə ndo i Roma na, na vəl suloy haladzay.»

Pol a mbəđay faya, a gwađay: «Neŋ tə wa ga na, ndo i Roma ŋgway bəna na səkəm ta suloy andza nəkar bay.»

²⁹ Kwayaŋŋa ndo neheye maləva bo eye ta ndəfiye Pol məgay kutoŋ ka mətsike me aye, ta həndzəd faya abəra. Bo i bagwar i bəy i sidzew eye a sər ha Pol neŋgeye ndo, a pay tsalalaw a ndo i Roma na, a dzədzar haladzay.

Pol kame i madugula i Yahuda hay

³⁰ Bagwar i bəy i sidzew niye a say məsəre ha Yahuda hay tə may ha mənese hərwi mey. Hərwi niye, tədəcə eye na, a pəla ahaya tsalalaw abəra mə həlay a Pol. Tsa na, a zalatay a bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tebiye. A hayatay gər. Tsa na, tə zla ahaya Pol, a lətse ha kame tay.

23

¹ Pol a ndazl tay ha bagwar i Yahuda hay. Tsa na, a gwađatay: «Malar ga hay, neŋ na sər ha məndze ga ka tsəved i Mbəlom na, lele. Mədzal gər ga mapa eye na, ka neŋgeye.»

² Bagwar i ndo məvalaway wu a Mbəlom məzele ŋgay Ananiyas, a tsəne na, a gwađatay a ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye: «Fumay ka bazlam.»

³ Pol a gwađay: «Mbəlom ma fakeye na, a nəkar. Ka ndza kanan məgeŋ sariya na, andza nakə bazlam mapala eye a tsikaka aye. Ane tuk na, nəkar eye đuh faya ka nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye

hərwi ka vəlateye tsəved a ndo hay tā kəd ga.»

⁴ Ndo neheye nəteye bəse ka təv i Pol aye, tə gwađay a Pol: «Ka tsəday a bagwar i ndo məvalaway wu a Mbəlom na, kəkay!»

⁵ Pol a mbəđatay faya, a gwađatay: «Malar ga hay, na sər ha neŋgeye bagwar i ndo məvalaway wu a Mbəlom bay. Hərwi məwatsa eye mə Dərewel i Mbəlom na, tə gwađ: «Dada ka tsikiye wuray manasa eye ka bəy i gəma yak bay.*»

⁶ Pol a sər ha, ndo neheye mahaya gər aye na, siye hay Saduke hay, siye hay Farisa hay. Hərwi niye a wuda kələra kame tay, a gwađatay: «Malar ga hay, neŋ na, ndo Farisa ada gwala ga hay na, Farisa hay. Ka gumeŋeye sariya anake na, hərwi nakə na dzala ha ta dedek mədahan hay ta lətseweye abəra ma mədahan aye.»

⁷ Pol a ndəv ha bazlam ŋgay niye na, kwayaŋŋa Saduke hay ta Farisa hay tə pa bo ka məma ha ka bo maŋgok mə walaŋ tay. Ma məhay gər tay niye na, mədzal gər tay a ŋgəna.

⁸ Saduke hay nəteye tə gwađ na, mədahan hay ta lətseweye abəra ma mədahan sa bay, gawla i Mbəlom hay andaya bay ada kwa məsəfəre andaya bay. Farisa hay i tay na, ta pa faya mədzal gər tay. Tə gwađ wu neheye tebiye andaya.

⁹ Ta səkah ha mawude haladzay sa. Tsa na, siye i ndo mədzanğawa bazlam i Mbəlom mapala eye, nəteye ma bəruk i Farisa hay dərmak, hərəm tə lətse, tə gwađ: «Nəmay na, nəmaa huta mənese kwa tsekweŋ ka ndo nakay təbey. Ma giye maa tsikay me na, ağəna gawla i Mbəlom kəgəbay məsəfəre.»

¹⁰ Ta səkah hay məbetse me huwwa mə walaŋ tay sa. Bagwar i Bəy i sidzew a zəba faya na, ta kədiye na Pol, a vəlay madzədere haladzay. Tsa na, a gatay wiyaw a sidzew hay, a gwađatay: «Dum, gəsüm ahaya Pol abəra ma wuzlah tay ada kâ yum ha a gay nakə a ndzawa mə đəma aye.»

¹¹ Ta həvad eye niye na, Bəy Maduweŋ a yaw a bəzay ha bo a Pol, a gwađay: «Dərev mā ye fakaya abəra bay, tete yak. Ka həl mbal ga ma Zerozelem. A seŋ kâ həl mbal ga ma Roma dərmak.»

A satay a Yahuda hay məkədə Pol

¹² Tədəcə eye na, siye i Yahuda hay tə haya gər, tə ma ha ka bo bazlam. Tə mbada, tə gwađ: «Nəmaa kəd na Pol bay na, nəmaa ndiye daf bay, nəmaa siye yam bay. Kutoŋ nəmaa kədiye na təday.»

¹³ Ndo neheye tə haya gər, tə ma ha ka bo bazlam aye na, ta ziye kuro kuro fad.

¹⁴ Tə həl bo, ti ye ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta madugula hay. Ti ye naha, tə gwađay:

* 23:5 Madayaw abəra ma Ezipt 22.27.

«Nəmay na, nəmaa mbaɖaka kame i ndo hay. Nəmaa ndiye daf bəy, nəmaa siye yam bəy. Kutoŋ nəmaa kədiye na Pol təday ada nəmaa ndiye daf, nəmaa siye yam.

¹⁵ Nəkurom ta bagwar i ndo mələve dala kway na, dum tsətsahum ka bagwar i bəy i sidzew, mâ zlakuma ahaya Pol a bəra. Gwadumay na, a samay mazəbe ada mətsəne bazlam nakə a tsikawa aye lele. Nəmay na, nəmaa ləviye bo lele, ta zla ahaya, ma ta ndisleweye kananə na, nəmaa kəd na.»

¹⁶ Ane tuk na, bazlam niye faya ta tsikiye na, wawa i malamar i Pol kətsəne. A ye a gay i bagwar i bəy i sidzew nakə tə pa a dəma Pol aye. A ye naha, a day ha a Pol.

¹⁷ Pol a tsəne andza niye na, a zalay a bəy i sidzew, a gwaday: «Laka ha wawa nakay ka təv i bagwar i bəy i sidzew hərwi bazlam ŋgay andaya a say məday ha.»

¹⁸ Bəy i sidzew ti ye ta wawa niye. A laka ha ka təv i bagwar i bəy i sidzew. A ye naha a gwaday: «Nəmaa yaw ka təv yak na, Pol i dangay a zelenə. Na ye ka təv ŋgay na, a gwedeŋ nā lakaka ahaya wawa nakay hərwi wu andaya a say məɖaka ha.»

¹⁹ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye hay a gəs na wawa niye abəra mə həlay. A ye ha kətsah abəra ka təv i ndo hay. A tsətsah faya, a gwaday: «Ka gwedeŋ na, kəkay?»

²⁰ Wawa niye a gwaday: «Yahuda hay ta haya gər, tə ma ha ka bo bazlam, tə gwad ta deyewe, ta tsətsahiye naha fakaya Pol. Ka zlatay naha təɖe kame i məhay gər i bagwar i ndo mələve dala tay andza agəna ta zəbiye ka bazlam ŋgay nakə a tsikawa aye.

²¹ Ane tuk na, ta yaw, ta tsətsah na, kâ təma tay na bay. Hərwi ndo hay mə walaŋ tay, ta ziye kuro kuro fad ta pay bo a gofo. Nəteye na, ta mbəɖa tsiy. Tə gwad ta ndiye daf bəy, ta siye yam bəy. Kutoŋ ta kədiye na Pol təday. Anəke na, nəteye mahaya gər eye tsiy, ta həba na, bazlam yak nəte ŋgeweŋ.»

²² Bagwar i bəy i sidzew niye hay, a gwaday: «Kâ təkəray bazlam nakay a ndəray sa bay.» Tsa na, a gwaday: «Do wu yak.»

Tə slər ha Pol ka təv i Felikus

²³ Ma dəba eye na, bagwar i bəy i sidzew niye a zalatay a bəy i sidzew hay sulo, a gwadatay: «Hayumay gər a sidzew hay temerre sulo, ndo makukure pəles hay kuro kuro tasəla ada hasləka hay temerre sulo, ta həl suwal tay a həlay. Nəkurom tebiye ləvum bo lele ka mede a Sezare. Ka həlumeye bo ta bəre tsid i havad.

²⁴ Ləvum ha bo tə pəles neheye ka zlumeye ha Pol aye. Ka deyumeye na, mâ ndisl ka təv i Felikus ndo mələve dala i Sezare na, wuray kwa tsekweŋ mâ gay bay.»

²⁵ Tsa na, bagwar i bəy i sidzew niye hay a watsatay dərəwel a həlay, a gwad:

²⁶ «Nəŋ Kələd Lisiyas, na tsikaka naha me a nəkar Felikus.

²⁷ «Ndo nakay na sləraka naha na, Yahuda hay tə gəs na a satay məkəde na. Nəŋ na tsəne nəŋgeye ndo i Roma na, na zla na bazlam eye ka gər ga nəmay ta sidzew ga hay. Nəmaa təma ha, nəmaa gəs na nəmaa ye ha a gay may.

²⁸ Hərwi məsəre ha wu nakə ta kədiye na faya aye na, na zla, na ye ha kame i məhay gər i ndo mələve dala tay hay.

²⁹ Na ye ha, na pay zləm a bazlam tay eye na, tə tsik ka bazlam tay mapala eye. Gər i bazlam eye nakə də məgwede kə nas ada məkəde na faya aye kəgəbay məgəse na a dangay aye na, andaya bay.

³⁰ Ma dəba eye na, tə gwedeŋ Yahuda hay ta haya gər, ta ma ha ka bo bazlam. Hərwi niye, na ge mahonok bəy, na sləraka naha bəse. Na gwadatay a ndo neheye tə may ha mənesə aye na, tã ye naha tã wuda ka təv yak.»

³¹ Sidzew hay tə ge andza nakə tə tsikatay aye. Tə zla Pol, ti ye ha ta həvad hus a gəma i Antipataris.

³² Təɖe eye na, sidzew neheye tə laka tay tə sik aye, tə gər tay ha. Ta mbəɖa gər a dəba, tə ma a təv nakə tə ndzawa mə dəma aye. Ndo makukure tə pəles ti ye ha Pol.

³³ Tə husa a Sezare na, ndo makukure pəles hay tə vəlay dərəwel nakə tə vəlatay naha a həlay a Felikus ada tə vəlay ha Pol a həlay.

³⁴ Bəy a təma dərəwel niye a dzaŋga. Tsa na, a tsətsah ka Pol, a gwaday: «Nəkar na, ndo i dala waray?»

Pol a day ha, a gwaday: «Nəŋ ndo i dala i Silisi.»

³⁵ Bəy a tsəne andza niye na, a gwaday: «Na gakeye na sariya yak na, ndo neheye tə maka ha mənesə aye tã yaw təday.» Tsa na, a gwadatay a sidzew hay: «Dum ha Pol a gay nakə bəy Herod, bəy bagwar eye a ŋgar ahəl niye aye.»

24

Pol kame i Felikus

¹ Ma dəba i məhəne zlam na, Ananiyas bagwar i ndo məvələway wu a Mbəlom ta siye i madugula i Yahuda hay ada ndoweye andaya tə zalay Tertulus, ndo məsəre gər i bazlam i sariya i bəy i Roma, ti ye a Sezare. Ti ye ka təv i bəy niye tə zalay Felikus aye, ta wuda ka Pol.

² Bəy a slər ndo ka Pol. Ti ye, tə zalay naha. Pol a yaw na, Tertulus a dazlay mənəy naha bazlam a gər a Pol. A gwaday a bəy: «Bəy bagwar eye, zay andaya mənəde haladzay ka dala kway na, hərwi yak. Mələve i bəy yak nakə faya ka ləviye na, tə metsehe lele. Ka

lambad tay ha wu hay lele hərwi madzəne dala kway.

³ Hərwi wu neheye tebiye nəmaa huta aye na, nəmaa gaka sisəe kwa ahəl waray ada kwa kəday. Nəmaa gaka sisəe haladzay.

⁴ «A serj məmətse kar ha haladzay bay. Ane tuk na, bamboh hərwi ɲɟwalak yak, pəmay zləm ka bazlam may məndze tsekwenj tey.

⁵ Nəmaa sər ha, ndo nakay na, ndo mənese ha dala kway. Nənɟeyə na, bəy i ndo neheye faya ta pay bəzay a parasay i ndo neheye tə zalatay Nazaret hay aye. Nənɟeyə faya makwasatay ha gər a Yahuda hay tebiye ka məndzibəra.*

⁶ Ka pəla tsəved ka mənese ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Hərwi niye, nəmaa gəs na. [A samay məgay sariya andza bazlam may mapala eye,

⁷ ane tuk na, Lisiyas bəy i sidzew a buwa famaya abəra ta gədan a ɲgaha na.

⁸ Tsa na, Lisiyas a gwadamay: “Dum ta wudum faya ka təv i bəy Felikus.” Nəmaa yaw ka təv yak na, hərwi mawude faya.] Tadə ka tsətsah faya bazlam na, nəkar tə gər yak ka səriye wu nakə nəmaa wuda ha faya aye na, dedek.»

⁹ Yahuda hay dərmak tə gwad: «Bazlam niye na, dedek andza niye. Wu neheye tə tsik ka Pol aye na, nəte.»

¹⁰ Ta ndəv ha bazlam tay na, bəy a vəlay tsəved a Pol ka mətsike me. A gay naha a Pol wiyaw tə həlay. Tsa na, Pol a dazlay a mətsike me, a gwad: «Na sər ha, nəkar na, ndo məge sariya ka dala kway kə ndza məve haladzay. Hərwi niye dərev ga kə ɲgwasa haladzay hərwi na huta tsəved məge sariya kame yak.

¹¹ Bəy, nəkar tə gər yak ka sliye faya matsətsehe məndze ga ka ndo hay. Kə ge anəke na, ma ziye məhəne kuro gər eye sulo bay nakə na yaw a Zerozelem mata dəslay naha gər a Mbəlom aye.

¹² Ahəl nakə na ye a dəma aye na, nəmaa ge mahamba kwa ta ndo hay bay ada kwa na pay me a ndo hay mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom bay. Ada kwa mə gay i maduwule me, kwa ma wuzlahgəma na pay me a ndo hay bay.

¹³ Ndo neheye anəke nəteyə faya ta ndərbəkiye na, wuray kəriye. Ta sla faya mətsike wu nakə ta dədiye ga ha ta sariya aye bay.

¹⁴ Nej na, na dəkeye ha wu nakə na sər aye. Ta dedek, na pay bəzay a tsəved nakə nəteyə tə gwad lele bay aye. Ane tuk na, nej faya na gay məsler na, a Mbəlom i bəba tətə may hay. Ada na dzala ha ka wu nakə mawatsa eye mə dərewel i Musa ada nakə

mawatsa eye mə dərewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay aye.

¹⁵ Hərwi na sər ha ta dedek andza nəteyə neheye tə sər ta dedek ndo neheye mənese andaya fataya bay aye ta ndo i mezeleme hay ta lətseweye abəra ma mədahanj.

¹⁶ Hərwi niye, nej na vəliye ha bo ga məndze tsədəɲja kame i Mbəlom ada kame i ndo hay pat pat.

¹⁷ «Na ndza mə slele məve haladzay, na ye a Zerozelem bay. Na ye a Zerozelem na, na zla madzəne a ndo ga hay ada hərwi məvəlay wu a Mbəlom.

¹⁸ Tə ndzenj a gər mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, na ndəv ha məsler i məbere bo tsədəɲja tsiy. Ndo hay andaya bay ada magazlaga andaya bay.

¹⁹ Ane tuk na, siye i Yahuda neheye ka dala i Azi aye, nəteyə andaya. Həfə tadə ta huta fəgaya mənese na, mata dayaw mawude fəgaya ka təv yak na, nəteyə.

²⁰ Kəgəbay mənese nakə na ge tə gəs ga faya, ti ye ga ha kame i bagwar i Yahuda hay aye na, ta tsikaka.

²¹ Ma giye na, hərwi nakə na gwad ta məgala kame tay: “Ka gəsuma ga ahaya kame kurom bəgom na, hərwi nakə nej na dzala ha ta dedek mədahanj hay ta lətseweye abəra ma mədahanj aye.”

²² Bəy Felikus na, a sər ha tsəved i məpay bəzay a Yesu lele. Hərwi niye, ka ndəv ha sariya bay, a gwadətay: «Lisiyas bəy i sidzew ki yaw na, na ndəviye ha sariya aye.»

²³ A gwadəy a bagwar i sidzew: «Pa na Pol a danɟay, kə gay dəretsətəsh bay, gəray tsəved a dzam ɲgay hay tə zəbay dəre.»

²⁴ A ndza məhəne tsekwenj na, Felikus ta ɲgwas ɲgay Duruzel tə ndisl naha. ɲgwas ɲgay na, dem i Yahuda hay. A slər ndo ka Pol, mə zalayaw ada mə yaw ka təv tay. Ki yaw, ka təkəratay ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste, ta pay zləm.

²⁵ Tsa na, a dazlay mətsikatay ka məndze nakə ta ndziye mənese andaya fataya bay, ka məgay metsehe a bo ada ka sariya nakə Mbəlom ma gateyə a ndo hay aye. Felikus a tsəne andza niye na, zluwer a gay. Tsa na, a gwadəy a Pol: «Anəke na, do wu yak, aza na huta həlay eye na, na zalakeye sa.»

²⁶ Felikus a dzala mə gər ɲgay aɡəna Pol ma vəleyə suloy. Hərwi niye a zalaway a Pol mətsike me.

²⁷ Tə ndza ka bo məve sulo na, ta məbəda ha Felikus ta Porsiyos Festus. Felikus na, nənɟeyə a say mayatay a gər a Yahuda hay. Hərwi niye a gər ha Pol ma danɟay.

25

Pol kame i bəy Festus

* 24:5 Mata 2.23.

¹ Ahəl nakə tə pa na Festus a bəy, a dazlay a məsler, a ge məhəne mahkar na, a həl bo abəra ma gəma i Sezare, a ye a Zerozelem.

² A ndisl a Zerozelem na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta bagwar i Yahuda hay ti ye ka təv ɲgay hərwi mawude ka Pol. Ta tsətsah faya, tə gwaɖay:

³ «Amboh, zlamay ahaya Pol a Zerozelem ka mäge sariya may kənan.» Tə tsikay andza niye na, 6a ta nda faya me ada a satay mata kədə na ka tsəved.

⁴ Ane tuk na, Festus a mbəɖatay faya, a gwaɖatay: «Pol na, neɲgeye ma daɲgay mə gay ma Sezare. Anəke na, na giye ma-honok bay, na ndziye məhəne tsekweɲ na, na mbəɖiye gər a mətagay.»

⁵ A gwaɖatay sa: «Kə sakum na, bəy kurom hay tə peɲ bəzay a Sezare. Tadə ndo nakay kə ge wu nakə lele bay aye na, tə ye naha, tə ge faya sariya.»

⁶ Festus a ndza ma Zerozelem na, məhəne tsamahkar hus a məhəne kuro tsa. Tsa na, a mbəɖa gər a Sezare. Bəy i Yahuda hay tə pay bəzay. Təɖə eye na, a ye a təv mäge sariya. A gwaɖatay: «Dum, zlumeɲew Pol.»

⁷ Pol a ye ka təv mäge sariya na, kwayaɲɲa Yahuda neheye ti yaw ma Zerozelem aye tə lawara na. Ta raw faya me ka mənese neheye a say a zləm mətsəne bay aye wal wal haladzay, ane tuk na, tə sla faya mətsike dedək ɲgay eye bay.

⁸ Ta ndəv ha mətsike bazlam tay niye hay na, Pol a ge ka bo abəra me, a gwaɖatay: «Na ge mənese kwa tsekweɲ bay tebiye, kwa ka bazlam mapala eye i Yahuda hay, kwa ka gay i məɖaslay ha gər a Mbəlom, kwa ka bəy i Roma eye, na ge mənese bay.»

⁹ Festus a say neɲgeye m̄a yatay a gər a Yahuda hay. Hərwi niye, a tsətsah ka Pol, a gwaɖay: «Ka deyekweye a Zerozelem na ta gakeye sariya yak mə ɖəma na, a saka ɖaw?»

¹⁰ Pol a mbəɖay faya, a gwaɖay: «Neɲ kame i sariya i bəy i Roma, tə ɲgəneɲ ha sariya ga na, kənan. Kwa nəkar tə gər yak ka sər lele, na gatay mənese a Yahuda hay bay.

¹¹ Tadə na ge mənese nakə ɖa məkədə ga faya aye na, na may ha me a məməte wal bay. Ane tuk na, təɖa maraw me i ndo neheye ta raw fəgaya me andaya mə ɖəma bay na, ndaray ma sliye faya məvəlatay ga ha bay. Mata ge sariya ga na, bəy i Roma!»

¹² Festus a tsəne bazlam ɲgay niye na, tə ma ha ka bo bazlam mə walaɲ tay ta ndo ɲgay hay. Ma ɖəba eye, Festus a gwaɖay: «Ka gwaɖ mata gaka sariya yak na, bəy i Roma ba! Ka diye ka təv ɲgay dedək.»

¹³ Ma ɖəba eye andza tsekweɲ na, bəy bagwar eye nakə tə zalay Agərɪpa aye neɲgeye ta malamar ɲgay ɲgwas eye, tə zalay Berenis, ti ye a Sezare mata zəbayaw ɖəre a Festus.

¹⁴ Tə ndza mə ɖəma məhəne haladzay. Hərwi niye Festus a huta həlay eye məɖay ha labara i Pol a bəy bagwar eye. A gwaɖay: «Ndo wuray andaya kənan Felikus a gər ha a daɲgay, na yaw na ndzay a gər.

¹⁵ Na ye a Zerozelem na, bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye ta maɖugula i Yahuda hay ti ye naha ka təv ga, ta wuda faya, tə gwedeɲ: “Gəs na ta sariya.”

¹⁶ Ane tuk na, na mbəɖay faya, na gwaɖatay: “Daɖa Roma hay ta kəɖiye ndo ze məɖzatay ha gər a ndo neheye ta wuda faya aye bay. Tə ɖzatay ha gər ta ndo neheye ta raw faya me aye ada neɲgeye ɖərmak təɖə dedək, dedək bay na, ma tiye mbal i gər ɲgay.”

¹⁷ Tsa na, nəmaa yaw ka bo dziye. Nəmaa yaw na, na mətsa ka wuray bay. Təɖə eye na, na ye ka təv mäge sariya. Tsa na, na slər ndo hay, na gwaɖatay: “Zalumay naha a Pol m̄a yaw.”

¹⁸ Pol a yaw na, ndo neheye ta wuda faya aye ti ye naha. Ndo neheye ta wuda faya aye na, tə tsik faya wuray andza nakə na dzala aye bay.

¹⁹ Wu nakə na tsəne aye, tə kəɖ wuway na, ka kule tay nakə tə paway bəzay aye. Ada sa na, ka ndo nakə tə zalay Yesu a mət aye na, Pol a gwaɖawa kə lətsew abəra ma məɖahan aye.

²⁰ Neɲ na, a geɲ wadəɲ wadəɲ, na sər mäge kəkay bay. Hərwi niye, na gwaɖay a Pol: “A saka na, takwa mata ge sariya i bazlam nakay ma Zerozelem kala ɖaw?”

²¹ Ane tuk na, Pol a wuda andza niye bay. A gwaɖ: “Mata ɲgəneɲ ha sariya ga na, bəy i Roma.” Aya ane, na gwaɖatay a sidzew hay: “Pum na a gay i daɲgay, tsəpum na hus a pat nakə na sləriye ha ka təv i bəy i Roma aye.”»

²² Agərɪpa a tsəne andza niye na, a gwaɖay a Festus: «Neɲ ɖərmak a seɲ mətsəne bazlam i ndo niye tə zləm ga.»

Festus a mbəɖay faya, a gwaɖay: «Təɖə na, ka tsəniye bazlam ɲgay.»

²³ Təɖə eye na, Agərɪpa ta malamar ɲgay Berenis ti ye naha ta ndo neheye tə patay naha bəzay aye. Bəy i sidzew hay, ndo neheye bagwar eye ma gəma niye aye tə patay naha bəzay. Ti ye naha tə fələkwa a gay i mäge sariya. Ti ye naha na, Festus a gwaɖatay a ndo ɲgay hay: «Dum, zalumayaw a Pol, m̄a yaw.» Ndo niye hay ti ye, tə zalayaw a Pol. Pol a yaw ka təv tay.

²⁴ Tsa na, Festus a gwaɖ: «A nakar Agərɪpa, bəy bagwar eye ada a nəkurom neheye tebiye kənan aye. Ndo nakə Yahuda neheye ma Zerozelem aye ta Yahuda neheye kənan aye ta wuda faya ka təv ga. Ta wuda faya, tə gwaɖ neɲgeye na, m̄a ndza sa bay, məkədə na.

²⁵ Neɲ na, na huta faya mənese nakə ɖa məkədə na aye bay. Ane tuk na, bo ɲgay eye

tə gər ɲgay a gwad: “Bəy i Roma mâ ɲgəneɲ ha sariya ga.” Hərwi niye, na dzala na, na sləriye naha.

²⁶ Neɲ na, gər i bazlam eye nakə da na watsay naha a bəy i Roma na, na sər bay. Hərwi niye na slər naha kame kurom tebiye ada wene wene eye kame yak Agərripa bəy bagwar eye. Tsətsah faya gər i bazlam eye. Ka tsətsah na, agəna neɲ dərmak na hutiyə gər i bazlam nakə na tsikiye aye hərwi ada nâ huta wu nakə na watsay naha a bəy i Roma aye.

²⁷ Na zəba faya məslərə ha ndo i daɲgay ka təv i bəy i Roma ze məsərə mənese ɲgay eye na, lele bay.»

26

Pol kame i Agərripa

¹ Agərripa a gwaday a Pol: «Anəke na, na vəlaka tsəved ka mətsike me abəra ka bo yak.»

Tsa na, Pol a zla həlay a mbəlom, andza məgwədə a say ma tsikiye me. A dazlay a mətsike me abəra ka bo ɲgay. A gwaday a bəy Agərripa:

² «A nəkar bəy Agərripa, dərev ga kə ɲgwasa haladzay, hərwi na huta tsəved mətsike me abəra ka bo ga bəgom kame yak hərwi bazlam neheye tebiye Yahuda hay tə ɲgeɲ naha a gər aye.

³ Dərev ga a ɲgwasa wene wene eye na, hərwi nəkar ka sər məndze i Yahuda hay ada ta məkadə wuway nakə tə kədəwa ka kule tay nakə tə paway bəzay tebiye aye na, ka sər. Neɲ faya na gakeye ambəh, bazlam ga nakə na tsikiye na, pay zləm tay.

⁴ «Yahuda hay tebiye tə sər məndze ga lele, kwa abəra ma wawa. Məndze ga mə walaɲ i gwala ga hay ma Tarsis ada ma Zerozelem, na ndza mə walaɲ tay ahəl niye kəkay na, tə sər.

⁵ Nətəye tə sər ga ha zla anəke bay, ta sliye faya məte mbal i gər ga. Tadə a satay na, ta sliye faya mətsike dedek. Na pay bəzay a kule i Farisa nakə mawura bo aye.

⁶ Ada anəke faya ta geɲeye sariya na, hərwi nakə na pa mədzal gər ga ka wu nakə Mbəlom a tsik ahəl niye, a gwad ma vəlatəye a bəba tətə hay həlay ɲgwalak eye.

⁷ Slala may hay kuro gər eye sulo ta pa mədzal gər tay ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye na, ta məgad məsler a Mbəlom tsekerkerre həvad ta həpat tebiye. Bəy Agərripa, Yahuda hay ta raw fagaya me na, hərwi nakə na pa faya mədzal gər aye dərmak.

⁸ Nəkurom Yahuda hay, Mbəlom ma ta təmiye tay ha ndo hay abəra ma mədahaɲ na, a sakum mədzele ha faya bay na, hərwi mey?

⁹ «Neɲ tə gər ga, na dzala məge vəram ka bazlam i Yesu ndo i Nazaret andza nəkurom neheye ka dzalum aye dərmak.

¹⁰ Wu neheye tebiye na ge na, ma Zerozelem. Na huta gədaɲ na, abəra ka təv i bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye. Na gəs ndo neheye tə paway bəzay a Yesu aye haladzay a daɲgay. Ahəl nakə tə gawatay sariya i məkadə tay ha aye na, na gwadawa faya yawa dərmak.

¹¹ Na yawa a gay i maduwəle me hay wal wal, na gawatay dəretsətəsh ada a seweɲ məgatay kutoɲ ada tã gər ha məpe mədzal gər ka Yesu. A ndeleɲ fataya turtur haladzay. Na pələwa tay ha, kwa ma gəma neheye dəreɲ aye. Na yawa fataya mata gatay dəretsətəsh.

¹² «Andza niye, na həl bo na ye a Damas ta gədaɲ ada ta məsler nakə bagwar hay i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə slər ga ha aye.

¹³ Bəy bagwar eye, ma giye magərhapət, neɲ faya na diye a Damas nakə na ɲgatay a dzaydzay faya ma mbəzlawəye abəra mə mbəlom aye. A dəv na, a ze madəve i pat. Dzaydzay niye a lawara may ta ndo ga neheye faya ta lakiye ga ha aye.

¹⁴ Nəmay tebiye nəmaa dəd ka dala. Tsa na, na tsəne mətsike me, a tsik tə bazlam i Yahuda hay. A gwad: “Sol, Sol, nəkar faya ka geɲeye dəretsətəsh andza niye na, hərwi mey? Nəkar faya ka giye gədaɲ kurtsətsa andza sla nakə faya ma giye gədaɲ ka sakwal i ndo nakə faya ma kədəye na aye.”

¹⁵ «Na mbəday faya, na gwaday: “Nəkar eye na, way, Bay Maduweɲ?”

«Tsa na, Bəy Maduweɲ a gwədəɲ: “Neɲ na, Yesu naka faya ka geɲeye dəretsətəsh aye.

¹⁶ Ane tuk na, lətse. Lətse dzək tə sik yak lele. Na bəzaka ha bo na, hərwi matəre kar ha ndo i məsler ga ada ka diye ha wu neheye ka ɲgatay aye ada neheye ka ta ɲgateye aye.

¹⁷ Na tsəpiye kar abəra ka Yahuda hay ada ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na sləriye kar ha ka təv i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

¹⁸ Ka diye ka həndəkətatay na dəre tay hay hərwi ada tã yaw abəra ma ləvoɲ, tã ye a dzaydzay, tã təmaw abəra ma gədaɲ i Fakalaw, tã maw ka təv i Mbəlom hərwi tã təma məpəse ha mənese tay ada ta hutiyə təv məndze ka təv i Mbəlom andza ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka neɲ aye.”

¹⁹ «Hərwi niye, Agərripa bəy bagwar eye, na kərəh wu nakə na ɲgatay a yaw mə mbəlom aye bay.

²⁰ Na da ha bazlam i Bəy Maduweɲ ma Damas təday, ma dəba eye ma Zerozelem, ka dala i Yahuda tebiye, ada a ndo neheye Yahuda hay bay aye. Na tsikatay, tã gər ha mezeleme, tã yaw ka təv i Mbəlom, tã ge

məsler nakə ma diye ha ta dedək ta gər ha mezeleme tay aye.

²¹ Anan, hərwi niye Yahuda hay tə gəs ga mə gay i mädəslay ha gər a Mbəlom ada a satay məkədə ga.

²² Na gay sisə a Mbəlom ka matsəpe ga, hus ka bəgom neñ andaya faya na diye ha bazlam nğay kame i ndo makətsa eye hay kwa kame i ndo bagwar eye hay. Wu neh-eye Musa ta ndo mədə ha bazlam i Mbəlom siye hay tə də ha parakka, ka wu nakə ma giye bo aye, neñ na gər ha faya abəra kwa tsekwen bay.

²³ Tə də ha, tə gwad: «Kəriste ma ta siye dəretsətseh, ma mətiye ada neñgeye ma təriye makurre i ndo mələtsew abəra ma mədahan. Ma dəfatay ha dzaydzay i bazlam nğay a İsrayel hay ada a ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye.»

²⁴ Pol faya ma tsikiye andza niye na, Festus a tsik ta magala, a gwaday: «Gər a wuwaka dāw Pol? Məsəre wu yak nakə ka sər haladzay aye ka sər ha mətsike me ta tsəved eye sa bay dāw?»

²⁵ Pol a gwaday: «Gər a wuven bay nğalaka Festus. Na tsik dūh na, bazlam neheye dedək aye ada bazlam neheye a tsəne bo aye.

²⁶ Wu neheye na, bəy bagwar eye kə tsəne ada na tsikeye parakka, hərwi na sər ha ta dedək wu nakə neñgeye a sər bay aye ada kə tsəne bay aye na, andaya bay. Hərwi wu neheye tebiye a ge bo aye na, ta məkal bay.

²⁷ Nəkar, Agərīpa bəy bagwar eye, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye tə də ha bazlam i Mbəlom aye na, ka dzala ha ka bazlam tay niye tə də ha aye bəddaw? Na sər ha, ka dzala ha.»

²⁸ Agərīpa a gwaday a Pol: «Ka dzala na, na təriye ndo məpe mədzal gər ka Yesu hərwi bazlam nakay anəke aye tsa dāw?»

²⁹ Pol a mbəday faya, a gwaday: «Anəke bəse, kwa aza bay. Faya na dūwulay me a Mbəlom hərwi yak ada ta ndo neheye bəgom faya ta peñeye zləm tebiye aye kə tərüm andza neñ. Ane tuk na, a señ na, tə dzawa kurom a danğay andza neñ bay tey.»

³⁰ Bəy Agərīpa, Festus, Berenis ada ta ndo neheye mandza eye ka təv tay aye tebiye tə lətse.

³¹ Ahəl nakə nəteye faya ta deyeweye wu tay aye na, tə gwad nəte nəte mə walan tay: «Ndo nakay na, kə ge wuray nakə də məkədə na kəgəbay məgəse na a danğay aye bay.»

³² Tsa na, Agərīpa a gwaday a Festus: «Ndo nakay tadə bə ka tsətsah a say bəy i Roma mā nğənay ha sariya bəna, həbe na, məgər ha.»

¹ Ma dəba eye na, bəy a pamay pat mede ka dala i Itali ta kwalalan i yam. Ahəl nakə pat eye a ndisl a dəma aye na, tə vəlay ha Pol ta ndo i danğay siye hay a həlay i bəy i sidzew wuray ada mā ye tay ha a Roma. Məzele i bəy i sidzew niye na, Zuliyus. Nengeye nəte mə walan i sidzew neheye ta tsəpawa bəy i Roma aye dərmak.

² Nəmaa tsal a kwalalan i yam nakə a yaw abəra ma gəma i Adramite aye. Sləlah i yam faya ma diye ta wuzlahgəma i Azi neheye ka me i həlay aye. Tsa na, nəmaa ye tuk. Nəmay ka bo dziye ta ndoweye andaya tə zalay Aristark, ndo i gəma i Tesalonik ka dala i Masedowan.

³ Tədə eye na, nəmaa ndisl a gəma i Sidon. Nəmaa ndisl naha na, bəy i sidzew niye tə zalay Zuliyus, neñgeye a gay gər a Pol lele. A vəlay tsəved a Pol mā ye, mə zəbatay dəre a dzam nğay hay ada tə vəlay wu hay, tə gay gər lele.

⁴ Nəmaa həl bo abəra ka təv niye na, tə kwalalan i yam sa. Nəmaa ye tə həlay i gula i Sipəre. Həbe nəmaa ye tə həlay i mənday, aya ane mətasl a vəlamay tsəved bay.

⁵ Nəmaa tas ta dəlow nakə bəse ta gəma i Silisi ada ta gəma i Pamfeli aye ada nəmaa ndisl a gəma i Mira ka dala i Lisiya.

⁶ Nəmaa ndisl naha a dəma na, bəy i sidzew niye a huta kwalalan i yam nakə a yaw abəra ma Aləgəzandəri aye. Ma diye ka dala i Itali. Nəmaa mbəzlaw abəra ma neñged, nəmaa tsal a dəma. Tsa na, nəmaa ye kwayanğa.

⁷ Nəmaa ndza ka tsəved məhəne haladzay. Nəmaa ye tsəfetsəfe, nəmaa ndisl a wuzlahgəma i Kinidus na, ta gər eye. Nəmaa sla faya mede deder sa bay, mətasl a ma may ha a diye i həlay i gula. Nəmaa ye tə həlay i gula i Kəret nəmaa ndisle bəse ta gəma i Salmone. Kəret na, malawara eye ta yam.

⁸ Mede kame na, mawura bo eye haladzay. Tsa na, nəmaa ndisl a təv eye andaya tə zalay Təv Nğwalak Eye Hay neheye ndo hay tələtsawa ha a dəma kwalalan i yam hay aye, bəse ta wuzlahgəma i Lase.

⁹ Nəmaa ndza ka tsəved haladzay. Ahəl i mede may nakə faya nəmaa diye na, pat i daliyam i Yahuda hay ka mberəm mede abəra mə dəma. Hərwi kə ndisl ka kiye niye andza niye na, ndəray ma diye tə kwalalan i yam sa bay. Ta bəriye kwalalan i yam tay hay ka dəkal hərwi mətasl nakə a gawa haladzay yam a tsalawa ka bo danğwala aye. Ta həbiye ka təv eye niye haladzay bəna ta dədiye a yam. Ane tuk na, Pol a zəba ka ndo niye hay a satay mələtse bay, ta diye kame na, a gatay dəf.

¹⁰ A gwadatay: «Dzam ga hay, na zəba faya na, mede kway nakay faya ka deyekweye tə kwalalan i yam aye na, mədze andaya mə dəma. Kwalalan i yam tə wu neheye mə

dəma tebiye aye na, ta nasiye. Ada nəkway dərmak na, ağana ka təkəweye bay, ka dzakweye.»

¹¹ Ahəl nakə tə həl bo, ndo məbəle kwalalan i yam ta ndo i kwalalan i yam, tə gwad: «Takwa ha ka bo kame.» Bəy i sidzew niye a tsəne bazlam i Pol nakə a tsik aye na, kwa ka təma bay. A təma na, i ndo neheye ta gwad «Takwa ha ka bo» aye.

¹² Ada sa na, təv niye məndze mə dəma a həlay i mətasl na, lele bay, hərwi mətasl a gawa haladzay. Hərwi niye matsəla ndo hay tebiye na, a satay mede kame. A satay tadə ma giye bo na, ta ndisliye a Fenikis təv məpe bo i kwalalan i yam nakə ma Kəret aye. Bəlay andaya na, ta diye i məgama dəkdək tsa. Ta ndziye mə dəma təmad.

Mətasl bagwar eye

¹³ Mətasl a dazlay a mavəzle farfar. Mətasl nakə a yaw ma diye i Salawa aye. Tə dzala mə gər tay na, ta sliye faya məndisle a təv nakə ta ndisliye a dəma aye. Tə lətse ha bəre eye andaya mə kwalalan i yam. Ti ye bəse ta tsakay i gəma i Kəret.

¹⁴ Ane tuk na, wəyayəna mətsal bagwar eye a vəzl haladzay. Mətasl niye tə zalay na, mətasl nakə a yaw ma bəzay i gəma aye.

¹⁵ A zla na kwalalan i yam. Tə dza bo ka məmay ahaya gər a kwalalan i yam a diye i mətasl nakə a yaw aye na, tə sla faya bay. Nəmaa gər ha, mətasl mə ye may ha.

¹⁶ Nəmaa ye ta diye i Salawa i gəma wuray tə zalay Koda ma wuzlah i yam. Nəmaa zəzukw bo tsekwey abəra ka mətasl. Andza niye, nəmaa bər na, kwalalan nakə wawa eye ta gər eye, merəbe gwetsek hərwi mə dze bay.

¹⁷ Tə zla ahaya kwalalan i yam niye tsekwey eye tə pa na ka gər i kwalalan i yam bagwar eye. Tsa na, ləber andaya maləva bo eye, ta ndewəd ka kwalalan i yam bagwar eye. Ta dzədzar haladzay hərwi hewiyey andaya bəse ka tsakay i Libiya, kwalalan i yam ma ta ndəfiye faya sik. Ka ndəf faya sik na, ma dziye a yam. Hərwi niye tə kal ha təngel wuray məbərə eye ka kwalalan i yam hərwi ada kwalalan i yam mə ngərzla faya.

¹⁸ Huya, mətasl niye na, kə gər ha mavəzle bay, faya ma bəliye may ha ta gədan haladzay. Tə dəcə eye na, tə pa bo ka məkutse tay ha wu hay abəra mə kwalalan i yam a bəlay.

¹⁹ Tə dəcə eye sa na, tə kuts ha ləber, petekəd nakə faya ma diye ma kwalalan i yam. Tə kuts ahaya tə həlay tay eye.

²⁰ Məhəne haladzay nəmaa ngatay a pat bay, a wurzla bay. Mətasl faya ma vəzliye ta gədan huya. Nəmaa təmiye na, nəmaa pa faya mədzal gər may sa bay.

²¹ Ta nda wu mənday bay məhəne haladzay. Pol a lətse kame tay, a gwadatay: «Dzam ga hay, ka tsənuyen na bazlam ga,

ada ka yakwaw abəra ma Kəret bay na, ka sakweye dəretsətseh bay, wu kway hay ta dziye bay.

²² Ane tuk na, anəke na, faya na gwadəkumeyə dərev mə ye fakuma abəra bay. Ndəray kwa nəte mə matiye bay. Kwalalan i yam kway na, ma dziye.

²³ Ta həvad nakay, gawla i Mbəlom ga nakə faya na geye məsler aye, ki yaw ka təv ga.

²⁴ A gwedey: «Pol, kə dzədzar bay! Bəy i Roma ma gakeye sariya yak. Mbəlom ma təmiye tay ha ndo neheye faya ka deyumeyə ka bo dziye hərwi yak.»

²⁵ Dzam ga hay, dərev mə ye fakuma abəra bay. Na sər ha ta dedək wu nakə Mbəlom a tsiken aye na, ma giye bo.

²⁶ Ka təkəweye na, a dala eye andaya malawara eye ta yam.»

²⁷ Məhəne kuro gər eye fəd, mətasl niye faya ma diye may ha huya ka gər i bəlay i Mediterane. Ta magarhəvad na, ndo məbəle kwalalan i yam, tə sər ha nəteye faya ta həndzədiye bəse ta dala.

²⁸ Tə kal bəre məbərə eye ka ləber a yam mələve ha zəbol i yam. Ta zəba faya na, zəbol ngay eye miter 40. Ti ye kame tsekwey sa na, ta dazlay a mələve. Ta zəba faya kwetsetsik yam niye na, miter 30.

²⁹ Ta dzədzar haladzay, tə gwad kwalalan i yam ka ndəf sik ka hotokom na, ka dzakweye. Hərwi niye tə həl ləber hay fəd, tə bər ka təngel hay fəd, tə kal tay ha ta dəba. Tsa na, ta dūwulay me a mbəlom tay hay hərwi ada dəre mə tsada.

³⁰ Ndo məbəle kwalalan hay a satay mətəməw abəra mə kwalalan i yam. Ta pəla tsəvəd ka məzla ha kwalalan niye wawa eye a yam ada tə gwad na, ta pəliye ha təngel hay, ane tuk ta raw me ka məhute gər i bazlam hərwi məzlaw abəra mə kwalalan ada mətəme.

³¹ Pol a gwaday a bagwar i sidzew i Roma ta sidzew hay: «Tədə ndo neheye ta ndza ma kwalalan i yam bay na, ka slumeyə faya mətəmə bay.»

³² Tsa na, sidzew hay ta tərəts ha ləber neheye tə bər ha kwalalan i yam nakə wawa aye, tə gər ha a ye ka gər i yam.

³³ Mazlambar dəre ma tsadiye na, Pol a zalatay a ndo hay tebiye ka mənde wu mənday, a gwadatay: «Bəgom, kə ge məhəne kuro gər eye fəd, faya ka həbumeyə ze mənde wu mənday.

³⁴ Nej faya na gwadəkumeyə, ndayum wu mənday hərwi kwa way a say mətəme. Andza niye, ndəray kwa nəte mə walan kuro m a dziye bay, kwa məkwets i gər ngay ma dziye bay.»

³⁵ Ma dəba i bazlam niye hay na, Pol a zla wu mənday, a gay naha sisə a Mbəlom kame i ndo hay tebiye. Tsa na, a ngənatay

wu mənday* niye a dazlay a mənde wu mənday.

³⁶ Nəteye tebiye tə ma ha a bo dərev, tə nda wu mənday.

³⁷ Nəmay tebiye mə kwalalanı i yam na, temerre sulo tə kuro kuro tasəla gər eye məkwa.

³⁸ Ahəl nakə kwa way a nda wu mənday ka mərəhe aye na, tə kuts ha siye i wu mənday a yam hərwi kwalalanı mə mba ka gər i yam sa bay.

Kwalalanı i yam a həb

³⁹ Dəre a tsadə na, ndo madzərweđe kwalalanı i yam ta sər ha nəteye ka waray bay. Ane tuk na, tə ngatay a təv lalonı eye ta hewiyenı eye. Tə gwad: «Tadə ma giye bo na, takwa ha a dəma, kwalalanı i yam mə gərza a dəma.»

⁴⁰ Tə pəla ha ləber neheye tə 6ar ka 6ere mə huf i yam aye. Tə gər ha 6ere niye a yam. Ti ye naha tə pəla ləber neheye mazəva eye ka mayako nakə a may bo a kwalalanı i yam ka məday ha tsəved aye. Tə 6ar peteked ka mbəlom kame ngay eye ada mətasl mə təhay lele. Ahəl nakə faya ta diye na, mətasl a təhatay ta gədanı, a ye tay ha ka hewiyenı niye.

⁴¹ Ane tuk na, tə ndisl na, kwalalanı i yam a husa dənuts ka hewiyenı. Kwalalanı i yam a sla faya məbəle sa bay. Me ngay eye a ye mbəzək a hewiyenı, a sla faya madayaw abəra mə dəma sa bay. Tsa na, yam nakə a tsal ka bo aye, a 6əl haladzay a həb ha dəba i kwalalanı niye.

⁴² A satay həb a sidzew hay məkəde ndo i danıgay hay hərwi ada ndaray mə təma ha bo tə mahuzluve bay.

⁴³ Ane tuk na, a say a bəy i sidzew i Roma mətəme ha Pol. A gatay me a sidzew hay ka məge wu nakə tə dzala aye. A gwadətay a ndo neheye tə sər mahuzluve aye, tə lah mambəzle a yam ada tə tas ka dala.

⁴⁴ A gwadətay a siye hay, tə gəs həlay ka mayako kəgəbay ka wu neheye a həbaw abəra ka kwalalanı i yam aye, tə patay bəzay. Kwa way a təmaw abəra mə bəlay na, andza nakay.

28

Pol ka dala nakə tə zalay Malta

¹ Nəmaa təmaw abəra ma yam niye na, nəmaa tsal ka dəkəl na, nəmaa tsəne məzele i dala niye malawara eye ta yam. Tə zalay Malta.

² Ndo neheye mə dəma aye ta təma may lele. Ma dəba eye na, yam a pa, mətasl a ge tsiyifəbe haladzay. Tsa na, tə vat ako əngəh. Tə gwadamay: «Dumara, ndzum ka ako.»

³ Pol a ye, a həlaw mayako, a pa ka ako. Azlakwa ma mayako niye na, palas mə

dəma. Ako a vədəy na, a mbərzlaw abəra ma ako tsakwalak ka həlay i Pol, a naz na.

⁴ Ndo i dala niye hay tə ngatay a palas niye məbala eye ka həlay i Pol aye na, tə gwad mə walənı tay: «Ndo nakay na, tə dedək ndo məkəde ndo hay. Kə təmaw abəra ma bəlay, ane tuk na, mə təmiye abəra ka sariya i Mbəlom bay.»

⁵ Pol a gwatsaka ha palas niye abəra ka həlay a ako. Kwa tsekweŋ wuray kə wur faya bay tebiye.

⁶ Ndo hay tə dzala na, həlay i Pol ma dəsliye kəgəbay mə dədiye abəra ka mbəlom, mə mətiye. Ta həba məndze haladzay na, wuray a gay a Pol bay. Tsa na, tə mbədə ha mədzal gər tay, tə gwad: «Ndo nakay na, mbəlom!»

⁷ Bagwar tay eye andaya ka dala eye niye, məzele ngay Publiyus. Gay ngay ta guvah ngay andaya bəse ta təv nakə nəmay mə dəma aye. Ndo niye a təma may tə mənıgweşe eye a gay ngay. Nəmaa həna mə gay ngay məhəne mahkar.

⁸ Bəba i Publiyus andaya, neŋgeye ngwalak eye bay, mara6ara6 ada zay a lohay. Pol a ye ka təv ngay, a pay həlay ka gər ada a duwulay me a Mbəlom. Tsa na, a mbəl.

⁹ Ndo i dəvats neheye ka dala niye tə tsəne na, ti ye ka təv i Pol. Pol a mbəl tay ha.

¹⁰ Ndo hay tebiye tə bəzamay ha ta dedək ta rəhamay ha gər. Ahəl nakə nəmaa diye may aye na, tə vələmay wu neheye ta gamay ngama ka tsəved aye.

Pol a ndisl a Roma

¹¹ Nəmaa ndza mə dəma kiye mahkar na, nəmaa həl bo, nəmaa ye tə kwalalanı i yam nakə a yaw abəra ka dala i Aləgəzəndəri aye. Məzele i kwalalanı i yam niye na, Diyoskur. Kwalalanı i yam nakay kə ndza kiye haladzay hərwi həlay niye həlay nakə ngwalak eye bay mətasl a gawa haladzay aye.

¹² Nəmaa ndisl a gəma i Sirakus na, nəmaa ndza mə dəma məhəne mahkar.

¹³ Nəmaa lətse abəra mə dəma, nəmaa ye ta tsakay i dəlöv, nəmaa ye a gəma i Regiyo. Tədö eye na, nəmaa həl bo, nəmaa ndisl a gəma i Pozoles. Nəmaa ndza ka tsəved na, məhəne sulo tsa, mətasl a təhamay.

¹⁴ Ma gəma niye na, nəmaa ndzay a gər a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə zalamay, nəmaa ndza mə gay tay luma nəte. Ada nəmaa ye a Roma na, andza nakay.

¹⁵ Malamar neheye mə Roma aye tə tsəne faya nəmaa diye naha na, ti yaw mədze gər tə nəmay. Ti ye hus a luma i Appiyus ada a təv nakə tə zalay Gay i Mbəlok Mahkar aye. Pol a ngatay na, a gay sıse a Mbəlom ada dərev a may naha.

* 27:35 Məsler hay 2.42.

¹⁶ Nəmaa ndisl naha a Roma na, tə vəlay tsəved a Pol m̄a ndza mə gay n̄gay wal tə sidzew nakə ma tsəpiye na aye.

Pol a da ha bazlam i Mbəlom

¹⁷ Ma dəba i məhəne mahkar na, Pol a zalatay a madugula i Yahuda neheye ma Roma aye tā ye ka təv n̄gay. Ti ye, tə haya gər ka təv n̄gay na, a gwadatay: «Malar ga hay, tə gəs ga ma Zerozelem, tə vəlatay ga ha a həlay a Roma hay. Tə gəs ga na, na tsik wuray nakə n̄gwalak eye bay aye ka slala kway kəgəbay ka bazlam i bəba tətə kway hay mapala eye, na tsik faya wuray bay.

¹⁸ Ndo neheye ti ye ga ha ka təv tay aye ta tsətsah fagaya bazlam na, a satay həbə məgər ga ha. Hərwi ta huta fagaya mənese nakə da məkədə ga faya aye bay.

¹⁹ Ane tuk na, a satay a bəy i Yahuda hay bay. Hərwi niye, na gwad kutoŋ na diye ka təv i bəy i Roma. Nəngəye ma geŋeye na sariya ga. Wal a seŋ məme tay ha mənese a gwala ga hay bay.

²⁰ Hərwi niye na zalakum na, a seŋ mən̄gatakum ada mətsike me tə nəkurom. Ka sərūm ha neŋ madzawa eye tə tsalalaw na, hərwi wu nakə Israyel hay tə pa faya mədzal gər aye.»

²¹ Madugula i Yahuda hay ta mbədāy faya, tə gwadāy: «Nəmaa huta dərəwel nakə a yaw ma Yahuda a tsik ka nəkar aye bay. Ndəray nətə mə walaŋ i malar kway hay ki yaw, kə tsikamay labara i wuray kəgəbay wu nakə n̄gwalak eye bay aye ka nəkar bay.

²² Ane tuk na, a samay na, bo yak eye dāmay ha wu nakə ka dzala aye. Andza niye, nəmaa sər ha ndo hay kwa mən̄gay andaya faya ta tsikiye wu nakə n̄gwalak eye bay aye ka ndo i Yesu neheye.»

²³ Madugula i Yahuda hay tə pay pat nakə ta dziye gər tə Pol aye, pat eye niye ta məweye a gay n̄gay. Pat eye a slaw na, ndo hay haladzay ti ye a gay n̄gay. Pol a ndza hway ka mədatay ha Bəy i Mbəlom ta gədaŋ ada a pəla tsəved tā təma bazlam nakə ma tsikatəye ka gər i Yesu aye mə dərəwel i Musa ada mə dərəwel i ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay.

²⁴ Siye i ndo hay na, ta təma bazlam i Pol nakə a tsik aye, ane tuk na, ndo mekeləŋ eye ta kərah mədzal ha.

²⁵ Ta kəd wuway haladzay mə walaŋ tay. A həlay nakə ta diye na, Pol a tsikatay bazlam nətə tsa, a gwadatay: «Wu nakə Məsəfərə Tsədaŋŋa eye a tsikatay a bəba tətə kurom hay tə bazlam i Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye na, dedek.

²⁶ Mbəlom a gwad:

“Do zəbaw ka ndo neheye ada gwadatay:

Ka tsənuməye lele,

ane tuk na, ka sərūməye bay.

Ka zəbuməye faya lele,

ane tuk na, ka n̄gatuməye bay.

²⁷ Ndo neheye ta kula ha gər, a satay mətsəne bay.

Ta dərəzl na zləm,

ta dərəzl na dərə tay.

A satay mən̄gatay tə dərə tay bay,

a satay mətsəne tə zləm tay bay,

a satay məsərə tə gər tay bay.

A satay məmaw ka təv ga bay.

Hərwi niye, na mbəliye tay ha bay.*»

²⁸ Pol a gwadatay sa: «Sərūm ha na, Mbəlom a slaraw Labara N̄gwalak eye i mətəme ha ndo neheye Yahuda hay bay aye. Nətəye na, ta tsəniye na bazlam n̄gay.»

[²⁹ Ma dəba i bazlam neheye na, Yahuda hay ti ye wu tay. Ahəl nakə faya ta diye na, faya ta kədiye wuway mə walaŋ tay.]

³⁰ Pol a ndza məve sulo mə gay nakə a vəlawə faya suloy aye. A təmawa tay ha ndo neheye ti yawa ka təv n̄gay aye tebiye.

³¹ A da ha labara i Bəy i Mbəlom ada a da ha bazlam i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a ndo hay. A tsikatay ta gədaŋ tə tsəbtsəb eye, ndəray kə gay faya me bay.

* 28:27 Ezay 6.9-10.

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Roma hay aye Məfələkwe

Ahəl nakə Pol a watsatay naha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Roma aye na, a ndəv ha mamahkar i mahəhele ngay. A say mede hus a Roma, təv nakə ki ye a dəma zuk bay aye. A say mede dəreŋ a mægəma hus a Espayonj hərwi məde ha Labara Ngwalak eye i Yesu (15.22-24). A watsa derewel ngay hərwi mələve ha bo tə mede ngay a Roma ada ta məde ha matətike ngay a ndo məpe mədzal gər neheye ma wuzlahgəma aye.

Derewel nakay na, gər i bazlam hay tebiye matsətsala eye ta labara i Pol nakə ma diye ha aye. Gər a gər i bazlam eye na, anəŋ: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ngwalak eye ka dəre ngay, ada ma hutiyə sifa» (1.17).

Pol a səkah ha labara nakay ta tsəved wal mahkar:

Madədo 1 ka 8 faya ma tsikiye ka mədzepe mə walaŋ i marəhay ha gər a bazlam mapala eye ada məpe mədzal gər ka Mbəlom nakə Yesu Kəriste a tərə tsəved eye mawura bo eye bay.

Madədo 9 ka 11 a tsik ka mədzepe mə walaŋ i Israyel hay slala nakə Mbəlom a zla aye, ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 12 ka 15 faya ma tsikiye ka pendzeŋ i mənđe mə walaŋ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste.

Derewel nakay a ndəv ta mətsike me haladzay (madədo 16).

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol, ndo məge məsler i Yesu Kəriste. Mbəlom a zelen, a tərə ga ha ndo i maslaŋ ngay, a zla ga, a pa ga wal hərwi ada nā dā ha labara ngay ngwalak eye a ndo hay.

² Labara nakay ngwalak eye na, 6a Mbəlom kə tsik ahəl niye kurre tə bazlam i ndo məde ha bazlam ngay hay, a gwad ma slərakwəweye ada ta watsa faya mə Derewel i Mbəlom.

³ Labara nakay ngwalak eye a tsik na, ka wawa ngay, ahəl nakə a tərə ndo zezeŋ, tə wa na ma gwala i Davit aye.

⁴ Ahəl nakə a lətsəw abəra ma mədahaŋ aye na, Mbəlom a dā ha neŋgeye wawa ngay ta gədaŋ, neŋgeye Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway ada a rah ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋna eye tebiye.

⁵ Mbəlom a pa ga ndo i maslaŋ ngay na, tə həlay i Yesu Kəriste. A ge andza niye na,

ta ngwalak ngay hərwi ada nā ye, nā dā ha bazlam ngay a ndo i gama hay wal wal tebiye hərwi ada tā tərə ndo ngay hay ada tā rəhay ha gər. Andza niye, tā dəslay ha gər a məzele i Yesu Kəriste.

⁶ Nəkurom ndo i Roma hay, nəkurom mə walaŋ i ndo neheye dərmak, hərwi Mbəlom kə zalakum hərwi ada kā pumay bəzay a Yesu Kəriste.

⁷ Na watsa naha derewel nakay na, a nəkurom neheye ma Roma aye tebiye. Mbəlom a wudā kurom haladzay. A zalakum na, hərwi ada kā tərūm ndo ngay hay.

Mbəlom Bəba kway ada Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ngama ada tā vəlakum zay.

A say a Pol mede a Roma

⁸ Makurre eye na, neŋ faya na gay naha sişə a Mbəlom ga hərwi kurom tebiye. Maa vəleŋ tsəved məgay naha sişə na, Yesu Kəriste hərwi məpe mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye na, kə dā a zləm ka mənđzibəra tebiye.

⁹ Huya ahəl nakə faya na dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, na dūwulaway naha me hərwi kurom. Wu nakə na tsik aye na, Mbəlom a sər ha na tsik dedək, neŋgeye nakə faya na giye məsler ngay tə dərev ga peteh, faya na diye ha Labara Ngwalak eye ka wawa ngay aye.

¹⁰ Faya na dūwulay naha me huya mā vəleŋ tsəved anəke ta gədaŋ ngay hərwi ada nā ye naha a gay kurom tuk.

¹¹ Hərwi a seŋ haladzay mənğatakum. A seŋ mədəakum ha wu nakə Məsəfəre a vəleŋ aye hərwi ada kā hutum gədaŋ ka tsəved i Mbəlom.

¹² Kəgəbay nəkway tebiye ka vəlakweye a bo gədaŋ nəte nəte mə walaŋ kway. Ka vəlumenəye gədaŋ hərwi ka pum mədzal gər ka Kəriste ada na vəlakuməye gədaŋ hərwi na pa mədzal gər ka Yesu dərmak.

¹³ Malamar ga hay, sərūm ha na, madzəga haladzay na dzala mede naha a gay kurom. Ane tuk na, hus anəke na huta tsəved bay. A seŋ na diye naha madzəne kurom mede kame kame ada kā gəlūm andza faya na giye ta ndo neheye ma gəma siye hay aye.

¹⁴ Mbəlom kə vəleŋ məsler. Andza niye, kutoŋ na diye ha Labara Ngwalak eye kwa a way tebiye. Na dateye ha a ndo neheye ma wuzlahgəma aye ada a ndo neheye ma wuzlahgəma bay aye, na dateye ha a ndo neheye tə sər wu aye ada a ndo neheye tə sər wu bay aye.

¹⁵ Hərwi niye a yeŋ a gər mede naha məde ha Labara Ngwalak eye a nəkurom Roma hay tebiye dərmak.

¹⁶ Hərwi neŋ faya na diye ha Labara Ngwalak eye ta mənğwese lele. Labara nakay na, gədaŋ i Mbəlom mə dəma mətəme tay

ha ndo neheye tã dzala ha ka Yesu Kãriste aye. A vël tsãved i mætãme na, hãrwi Yahuda hay tãday ada hãrwi slala mekelej eye hay dãrmak.

¹⁷ Labara nakay ñgwalak eye a dakway ha na, ma kãkay nakã Mbãlom a tãra ha ndo hay ñgwalak eye ka dãre ñgay aye. Ndo hay ta dzala ha ka Yesu Kãriste dẽkdek tsa, tsãved mekelej eye andaya bay. Andza nakã tã watsa mã Derewel i Mbãlom aye, tã gwad: «Ndo nakã kã dzala ha ka Mbãlom aye na, Mbãlom mã tãriye ha ñgwalak eye ka dãre ñgay, ada mã hutiyẽ sifa.*»

Kwa way mezeleme eye

¹⁸ Andza niye, Mbãlom faya mã dã ahaya abãra mã mbãlom, nenjeyẽ ta mevel eyẽ ka ndo neheye tebiye faya ta giye mezeleme ada tã dãslay ha gãr bay aye. Mã gateye sariya hãrwi wu tay neheye lele bay faya ta giye aye, mã dãrãzlatay na tsãved a ndo hay ka mãsãre dedek.

¹⁹ Sariya mã gãsiye tay ha hãrwi tsãved nakã ta sliye faya mãsãre Mbãlom aye na, parakka mangaha eye bay, bo i Mbãlom eye kã dãtay ha. Ane tuk na, ta pay bẽzay a tsãved eye nakay bay.

²⁰ Ndãray kã ñgatay a Mbãlom kwa nãte bay. Ane tuk na, kwa a halay nakã a ge mãndzibãra aye hus anãke na, wu neheye a ge tebiye faya ta dãteye ha a ndo hay Mbãlom nenjeyẽ na, kãkay. Ta ñgatay a wu neheye na, a sãr bo parakka gadãñ ñgay mã ndãviye dãdã bay ada Mbãlom na, nenjeyẽ nãte ñgwenj. Ta sliye faya mãgwedẽ «Nãmaa sãr bay» na, ta sliye faya mãtsike bay.

²¹ Kwa tadã tã sãr Mbãlom andaya bẽbay na, tã dãslay ha gãr bay ada tã gay sisõ andza nakã hãbe ta dãslay ha gãr ada ta geyẽ sisõ aye na, ta ge andza niye bay. Faya ta dzaliye dũh na, ka wu nakã kãriye, nãteye mandza eye mã lãvonj, tã sãr wu lele eye hay sa bay.

²² Tã dzala mã gãr tay na, ta tsah. Duh gãr a wuwatay na, tã sãr bay.

²³ Mbãlom nakã ta mãzla6 eye ada mã mãtiye dãdã bay aye na, tã rãhay ha gãr bay, tã gãr ha. Duh ta rãhay ha gãr na, a kule hay, a wu neheye tã ñgar andza ndo zezẽj aye kwa tadã ndo hay ta mãtiye. Siye hay andza dũyenj hay, siye hay andza wu i pesl hay, mekelej eye hay sa andza wu neheye tã va tã hud aye.

²⁴ Hãrwi niye Mbãlom a gãr tay ha hãrwi ada tã ge wu neheye lele bay aye andza nakã a yatay a gãr mãge haladzay aye. Andza niye faya ta giye wu neheye a ge horoy aye nãte nãte mã walañ tay.

²⁵ Ta gãr ha Mbãlom nakã dedek eye, tã pay bẽzay a maraw me. I tay na, faya ta dãslay ha gãr a Mbãlom nakã a ge wu hay tebiye aye bay, faya ta dãslay ha gãr a wu neheye

nenjeyẽ a ge aye ada ta geyẽ mãsler. Hãbe ta dãslay ha gãr dũh na, a Mbãlom, nenjeyẽ nakã hãbe ta zambãdãye huya aye. Mã ge bo andza niye.

²⁶ Hãrwi niye Mbãlom a gãr tay ha hãrwi ada tã ge wu neheye a ge horoy andza nakã a yatay a gãr mãge haladzay aye. Ñgwas hay ta gãr ha mãndze ta haslãka hay, tã hãnawa tã siye i ñgwas hay. Niye na, wu nakã a yay a gãr a Mbãlom bay aye.

²⁷ Haslãka hay dãrmak faya ta giye andza niye, tã gãr ha ñgwas hay, a yatay a gãr haladzay mãhãne ta haslãka siye hay. Haslãka hay ta haslãka hay faya ta giye wu neheye a ge horoy aye. Faya ta vahiyẽ ka bo tay dãretsãtseh dã ka mãnese tay nakã faya ta giye.

²⁸ Ndo neheye ta kãrah Mbãlom aye na, a satay mãsãre na bay. Andza niye, Mbãlom a gãr tay ha hãrwi ada tã dzala andza nakã a ye ka bo aye sa bay. Ta dzala sãwa. Andza niye ta giye wu neheye hãbe mãge bay aye.

²⁹ Nãteye maraha eye tã wu neheye ñgwalak eye bay aye, tã gawa dãre ka wu i ndo hay, ta dzãgurawa me ka ndo hay, tã gawa dãre a ndo hay, tã kãdãwa ndo hay, tã gawa mãgazlãga mã walañ tay, tã wawatay gãr a ndo hay ta bãbãrek, tã gawa sewed a ndo hay, ta ñgãlawatay bẽzay a siye i ndo hay.

³⁰ Nãteye tã tsikawa wu neheye ñgwalak eye bay aye ka ndo hay, nãteye tã naway dãre a Mbãlom, tã tsãdãwatay a siye i ndo hay, tã dãslaway ha gãr a bo, tã gawa zlapay. Nãteye pat pat tã dzalawa tsãved wedeyẽ hay ka mãge mezeleme, ta rãhawatay ha gãr a bãba tay ta may tay hay bay.

³¹ Wu nakã ñgwalak eye na, tã sãr sa bay, dãrneh mã bazlam tay sulo, tã sãr mãwudẽ ndo hay bay, ta sakãteye naha a ndo hay bay.

³² Duh nãteye na, tã sãr bazlam i Mbãlom mãpala eye. Bazlam i Mbãlom mãpala eye a gwad: Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye ñgwalak eye bay aye huya na, ta vahãweye ka bo mãdãhañ ka gãr tay. Kwa andza niye bẽbay na, huya faya ta giye wu neheye ñgwalak eye bay aye. Sa tsa na, faya ta giye wu nakã a ze neheye aye. Nãteye faya ta zambãdãteye a ndo neheye faya ta giye wu neheye ñgwalak eye bay andza nãteye aye. Faya ta vãlateye gadãñ ka mãge huya!

2

Mbãlom mã giye sariya ñgay ta tsãved eye

¹ Ndo nãka a gwad nãkar ndo mãmay ha mãnese a ndo hay aye, nãkar eye na, way? Sãr ha nãkar eye ka mãniye abãra ka sariya i Mbãlom bay. Tadã faya ka matay ha mãnese a ndo hay na, bo yak eye faya ka may ha

* 1:17 Habakuk 2.4.

mənese a gər yak, hərwi wu neheye ngwalak eye bay faya ta giye na, nəkar faya ka giye andza nəteye.

² Nəkway ka sərakwa ha Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya ndo neheye faya ta giye wu neheye ngwalak eye bay aye ada sariya ngay na, ta dedək.

³ Nəkar nakə faya ka matay ha mənese a ndo hay hərwi wu neheye ngwalak eye bay faya ta giye ada bo yak eye faya ka giye andza nəteye na, ka gwad na, ka təmiye abara ka sariya i Mbəlom wal daw?

⁴ Mbəlom nəngeye ngwalak eye, faya ma zliye ngatay, a sər mahabe. Faya ka ngwaseye dala mə gər a Mbəlom tsukudu? A səmay naha a mezeleme yak na, hərwi məvalaka tsəved ka məgare ha mezeleme yak na, ka sər tabədəw?

⁵ Nəkar na, faya ka kuliye ha gər yak, ka kərah mambəde ha dərev yak. Andza niye bo yak eye tə gər yak faya ka vahaweye ka bo sariya i Mbəlom. Sariya ma gəsiye kar pat nakə Mbəlom ma diye ha, kə ge mevel ka ndo hay ada ma gateye sariya a ndo hay tebiye ta lele eye.

⁶ «Kwa a way ma vəleye wu i merəbe ngay.*»

⁷ Zəba, ndo neheye faya ta pəliye məge ngwalak aye na, a satay Mbəlom mā zambadatay, a satay Mbəlom mā tsik fataya wu ngwalak eye, a satay Mbəlom mā vəlatay sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, a nəteye.

⁸ Ane tuk na, siye i ndo hay na, ta rəhay gər a Mbəlom bay, a satay məpay bəzay a tsəved dedək eye bay, tə pay bəzay dūh na, a wu nakə ngwalak eye bay aye. Nəteye na, Mbəlom ma giye fataya mevel, ma gateye dəretsətseh.

⁹ Ndo neheye tebiye tə gawa mənese aye na, ta siye dəretsətseh, Mbəlom ma gateye dəretsətseh haladzay. Ma lahiye məgatay dəretsətseh na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərmak.

¹⁰ Ane tuk na, ndo neheye tebiye faya ta giye ngwalak eye na, Mbəlom ma vəlateye məzlab, ma tsikiye fataya wu ngwalak eye, ma vəlateye zay. Ma vəlateye a ndo neheye tebiye, ane tuk na, ma lahiye ha na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərmak.

¹¹ Andza niye Mbəlom na, a ngəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay.

¹² Ndo neheye Yahuda hay bay aye, nəteye neheye tə sər bazlam i Musa mapala eye bay aye, faya ta giye mənese kəriye tsa. Ta mətiye kəriye andza niye tsa dərmak ze bazlam i Musa mapala eye. Yahuda hay, nəteye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye.

Ndo neheye faya ta nasiye ha bazlam i Musa mapala eye na, Mbəlom ma gateye sariya tə bazlam i Musa mapala eye.

¹³ Mbəlom ma təriye ha ndo hay ngwalak eye hay kame ngay na, hərwi nakə faya ta pay zləm a bazlam i Musa dekdək aye tsa bay. Ane tuk na, ma təriye tay ha ngwalak eye hay kame ngay na, ndo neheye faya ta rəhay ha gər a wu nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye.

¹⁴ Hərwi ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye bay. Azlakwa bay, siye hay tə gawa tə gər tay wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye. Faya ta giye andza niye kwa təday tə sər bazlam i Musa mapala eye bay bəbay na, faya ta diye ha, tə sər məge wu ngwalak eye hay.

¹⁵ Ahəl nakə faya ta giye andza niye na, faya ta diye ha na, Mbəlom kə watsa ada kə patay na bazlam i Musa mapala eye a dərev tay hərwi ta giye wu waray na, ta sər ha. Mədzal gər tay faya ta diye ha andza niye dərmak. Pat mekeləy eye hay na, tə sərəwa ta ge wu ngwalak eye. A həlay mekeləy eye na, tə sər ta ge mənese.

¹⁶ Wu neheye na tsik faya kənan aye na, ta zəbiye parakka pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay tə həlay i Yesu Kəriste. Ma giye sariya a ndo hay hərwi wu neheye manğaha eye mə dərev tay aye. Wu nakə na tsik kənan aye na, Labara Ngwalak eye nakə faya na diye ha aye.

Yahuda hay ta rəhay gər a bazlam mapala eye bay

¹⁷ Nəkurom Yahuda hay, ka sərūm nəkurom Yahuda hay, ka dzalum na, kwa mey faya ma diye lele hərwi nakə ka sərūm bazlam i Musa mapala eye, faya ka gumeye zlapay, tə məgwedə ka sərūm Mbəlom.

¹⁸ Ka sərūm wu nakə a say a Mbəlom ndo hay tā ge aye, bazlam i Musa mapala eye kə dākum ha wu nakə ngwalak eye ta wu nakə ngwalak eye bay aye.

¹⁹ Ka dzalum na, dəre andaya fakuma ba! Faya ka dumatəye ha tsəved a guluf hay. Ka dzalum na, nəkurom ka tərūm andza dzay dzay hərwi ndo neheye nəteye ma ləvonj aye hərwi ada tā ngatay a dəre.

²⁰ Nəkurom ka dzalum na, ka dumatay ha wu a ndo neheye tə sər wuray bay bədaw? Ka dzalum sa na, faya ka tətikumateye a ndo neheye ta gəl ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye. Ka dzalum andza niye na, hərwi nakə ka sərūm bazlam i Mbəlom mapala eye ba? Ka gwadum na, bazlam mapala eye kə dākum ha dedək hərwi ada kə sərūm.

²¹ Faya ka tətikumateye wu hay a ndo hay, bo kurom eye ka tətikumay a gər kurom bay na, hərwi mey? Faya ka tsikumateye a ndo

* 2:6 Zəba mə Dames hay 62.13; Dzeke hay 24.12.

hay «kâ kælum bay», bo kurom eye faya ka kælumeye na, sa kəkay?

²² Nəkurom faya ka gumateye me a ndo hay ka mage madama, bo kurom eye faya ka gume! Faya ka gwadumateye a ndo hay «kâ gum kule bay». Ada faya ka kælumeye wu neheye ndo hay tə vəlay a kule aye na, ma kəkay?

²³ Faya ka zlapumeye haladzay hərwi nakə ka sərüm bazlam i Mbəlom mapala eye aye, ane tuk na, faya ka nasumeye ha bazlam i Mbəlom mapala eye ada ndo hay ta tsikiye wu nakə ɲgwalak eye bay aye ka Mbəlom hərwi kurom sa na, ma kəkay?

²⁴ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Ndo neheye Yahuda hay bay aye faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom hərwi kurom Yahuda hay.†»

²⁵ Nəkway Yahuda hay faya ka dəsakweye bo hərwi mədə ha na, nəkway ndo i Mbəlom hay. Faya na gwadiye: Tadə faya ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye lele na, mədəse bo nakə faya ka dəsəməye na, ma dzəniye kurom. Ane tuk na, tadə faya ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye bay na, mədəse bo nakə faya ka dəsəməye na, andza faya ka dəsəməye bay, ma dzəniye kurom sa bay.

²⁶ Tadə ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye tə dəs bo təbey, faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, nəteye ka dərə i Mbəlom na, andza nəteye mədəsa bo eye.

²⁷ Nəkurom Yahuda hay, ta vəlakum bazlam mapala eye a həlay. Ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay ada ka gum mədəse bo. Ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, kwa tadə nəteye mədəsa bo eye bay bəbay, ta pay bəzay a bazlam mapala eye na, ta gəsiye kurom a sariya.

²⁸ Yahuda nakə dedək eye na, way? Ndo nakə a dā ha neŋgeye Yahuda hay tə slo i bo dəkdek aye daw? A'ay! Mədəse bo dedək eye na, wuye mey tuk? Mədəse bo nakə ndo hay ta ɲgateye tə dərə aye dəkdek tsa bay.

²⁹ Duh Yahuda dedək eye na, ndo nakə Mbəlom ka mbəday ha dərəv ɲgay aye. Mədəse bo dedək eye na, nakə Məsəfərə i Mbəlom faya ma giye mə dərəv i ndo aye, bəna məslər i bazlam mapala eye andaya mə dəma bay. Slala i ndo nakay, maa zambəday na, Mbəlom bəna ndo hay bay.

3

¹ Kə ge andza niye na, ndo nakə Yahuda aye na, a ze ndo nakə Yahuda bay aye na, tə mey? Tadə ndoweye kə dəs bo na, ɲgama eye mə dəma na, mey?

² Faya na gwadəkumeye: «Ma giye ɲgama haladzay ta tsəved mekelenj eye hay wal

wal.» Mbəlom a vəl bazlam ɲgay na, a Yahuda hay təday.

³ Ane tuk na, tadə siye i Yahuda hay ta kula ha gər tay na, niye na, ma sliye məgay me a Mbəlom ka mäge wu nakə a tsik aye daw?

⁴ A'ay, andza niye bay tebiye, kwa tadə ndo hay tebiye maraw me eye hay na, Mbəlom ma giye wu nakə a tsik aye huya. Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Nəkar Mbəlom, ka tsik me na, ndo hay tebiye tə sər ha ka tsik na, dedək.

Tadə ta maka ha mənese na, ndrəray ma sliye məgəse kar a sariya bay.*»

⁵ Ağəla siye hay ta gwadiye, mənese nakə faya ka gəkweye ma dzəniye tay ha ndo hay ka məsərə ha Mbəlom na, neŋgeye a ge mənese bay. Wu nakə ka mbədakwateye faya na, wuye mey? Kə ge andza niye na, ka gwadəkweye Mbəlom faya ma giye mənese bəna faya ma sakweye dəretsətseh bədaw? Wu nakə na tsik aye na, na tsik bazlam i ndo hay.

⁶ A'ay, andza niye bay, Mbəlom neŋgeye ɲgwalak eye. Tadə neŋgeye ɲgwalak eye bay na, ma giye sariya a ndo i məndzibərə hay na, ma kəkay?

⁷ Ağəla siye hay ta gwadiye sa: «Tadə maraw me ga hay faya ta dzəniye ndo hay ka məsərə Mbəlom neŋgeye a tsik dedək na, ta zambədeye hərwiye. Kə ge andza niye na, nəkway ndo mäge mezeleme hay Mbəlom ma gəsiye kway a sariya na, hərwi mey?»

⁸ Siye hay faya ta gwadiye: «Gakwa mənese hərwi ada tā ɲgatay parakka Mbəlom na, ɲgwalak eye, ma giye wuray daw?» Siye hay faya ta tsikiye wu nakə ɲgwalak eye bay aye fagaya, tə gwad neŋ eye na tsik andza niye. Nəteye dā nakə Mbəlom mā gəs tay ha a sariya aye.

Ndo hay tebiye mezeleme eye hay

⁹ Andza niye, nəkway Yahuda hay na, ka zakwa tay ha siye i ndo hay daw? A'ay, kwa tsekweŋ bay. Ba na tsik tsiy, Yahuda hay ta siye i ndo hay tebiye mezeleme faya ma ləviye kway.

¹⁰ Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad:

«Ndrəray nakə neŋgeye ɲgwalak eye kame i Mbəlom aye na, andaya bay, kwa nəte.

¹¹ Ndrəray nakə a sər dedək aye na, andaya bay,

ndərəray nakə faya ma pəliye Mbəlom aye na, andaya bay.

¹² Nəteye tebiye ta mbəday dəba a tsəved i Mbəlom, ta dze tebiye,

ndərəray nakə faya ma giye ɲgwalak aye na, andaya bay, kwa nəte.†

13 Wu nakə ma ndahwaweýe abəra mə bazlam tay aye na, ɲɟwalak eye bay andza wu nakə a zaw ma tsəvay nakə ta həndək faya abəra aye.

Ta dərneħ tay na, faya ta vateye ha gər a ndo hay.[‡]

Ka təbələm tay na, muwar i dədəe.[§]

14 Faya ta vəlateye mezeleme a ndo hay huya,

ta tsikiye wu ɲɟwalak eye bay huya.*

15 Tə sik tay hay na, ta hwiye ha ka məkədə ndo hay.

16 Tsəved tay nakə ta ye tə dəma aye na, ta nasiye ha wu hay tebiye, ada ta sateye dəretsətseh a ndo hay.

17 Tsəved i zay na, tə sər bay.[†]

18 Ta dzədzaray a Mbəlom bay tebiye.^{‡»}

19 Na gwad ka sərakwa ha wu neheye tebiye bazlam i Mbəlom mapala eye faya ma tsikiye aye na, a tsik ka ndo neheye faya ta rəhay ha gər aye. Andza niye, ndəray ma sliye mambədə me abəra ka bo bay. Kwa way ka ge mənese kame i Mbəlom.

20 Hərwi niye ka dərə i Mbəlom na, ndəray nakə ɲɟwalak eye hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye andaya bay. Bazlam i Mbəlom mapala eye faya ma diye ha mezeleme i ndo hay hərwi ada tə sər ha.

Ndo hay ta ndziye dedek eye hay kame i Mbəlom na, kəkay?

21 Anəke na, tsəved i ndo hay ta təriye ɲɟwalak eye kame i Mbəlom aye na, kə ndohwaw parakka. Tsəved eye a ndohwaw na, abəra mə dərəwel i Musa bay. Ane tuk na, dərəwel i Musa ada ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ta tsik faya kurre.

22 Tsəved eye na, andza nakay: Ndo neheye tə dzala ha ka Yesu Kəriste, Mbəlom a tərə tay ha dedek eye hay ka dərə ɲɟay aye na, nəteye. Mbəlom a həndək tsəved nakay na, a ndo neheye tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye tebiye bəna a Yahuda hay dekdək bay. Mbəlom a ɲɟəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay.

23 Hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme, ta sliye məndze ma məzlaḅ i Mbəlom bay.

24 Ane tuk na, Mbəlom kə gatay ɲɟwalak kəriye, ka tərə tay ha dedek eye kame ɲɟay. A ge andza niye na, tə həlay i Yesu Kəriste nakə ma mbəliye tay ha abəra mə mezeleme aye.

25 Nəɲɟeye na, Mbəlom a zla na ada mə mət hərwi ndo hay hərwi ada mə zla fataya abəra mezeleme tay tə bambaz ɲɟay. Tsəved eye nakay Mbəlom a həndək na, hərwi ndo neheye tebiye ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye. A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tə zəba nəɲɟeye na, dedek. Mezeleme

neheye ahəl niye ndo hay tə gawa aye na, Mbəlom a gawa ha andza a ɲɟataway bay.

26 A tsikawa faya bay, a dəmawa. Ane tuk na, anəke na, faya ma dətay ha a ndo hay, nəɲɟeye na, dedek. Nəɲɟeye a say məge na, wu nakə dedek eye ada a say matere tay ha ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka Yesu Kəriste aye ndo dedek eye hay.

27 Kə ge andza niye na, wuray andaya nakə ka gəkwəye ha zlapay aye daw? A'ay, andaya bay! Mbəlom a tərə kway ha dedek eye hay kame ɲɟay na, hərwi nakə faya ka dzalakwəye ha ka Yesu Kəriste aye bəna hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam mapala eye bay. Andza niye, wuray andaya nakə ka gəkwəye ha zlapay aye bay.

28 Andza niye, Mbəlom a tərə tay ha ndo hay dedek eye hay kame ɲɟay na, hərwi nakə faya ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye dekdək tsa bəna hərwi nakə tə pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye aye bay.

29 Mbəlom na, nəɲɟeye Mbəlom i Yahuda hay dekdək bay, nəɲɟeye Mbəlom i ndo hay tebiye, kwa i Yahuda hay ada kwa i siye i ndo hay,

30 hərwi Mbəlom na, nəte ɲɟewɲ. Tadə Yahuda hay ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha dedek eye hay kame ɲɟay. Hərwi ndo siye hay na, andza niye dərmak, tadə ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha ndo i dedek eye hay kame ɲɟay dərmak.

31 Məgwədə na, Mbəlom a tərə tay ha ndo dedek eye hay na, hərwi nakə tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye, niye a say məgwədə na, ndo hay tə pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye sa bay daw? A'ay, andza niye bay. Duh bazlam i Mbəlom mapala eye na, ka təmakwəye na lele andza nakə a ye ka bo aye.

4

Mbəlom a tərə ha Abraham ndo i dedek kame ɲɟay

1 Dzalakwa ka Abraham bəba tətə kway təday. Ka gwadəkweye ka nəɲɟeye na, mey? A huta ka təv i Mbəlom na, mey?

2 Tadə Mbəlom a tərə ha ndo i dedek kame ɲɟay hərwi nakə a gawa məsler ɲɟwalak eye hay aye na, Abraham ma sliye faya məge zlapay. Ane tuk na, Abraham kə sla faya məzlepe kame i Mbəlom bay.

3 Andza nakə tə watsa a Dərəwel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a tərə ha ndo i dedek kame ɲɟay.*»

4 Sərum ha na, tadə ndowəye kə ge məsler na, ta vəleye wu hərwi məsler ɲɟay. Wu nakə

‡ 3:13 Dəmes hay 5.10. § 3:13 Dəmes hay 140.4. * 3:14 Dəmes hay 10.7. † 3:17 Ezay 59.7-8. ‡ 3:18 Dəmes hay 36.2. * 4:3 Madazlay i wu hay 15.6.

ta vāleye na, meræbe ŋgay bæna ta vāleye kəriye bay.

⁵ Tadæ duh ndoweye kə dzala ha ka Mbəlom ada ma dzaliye mə gər ŋgay a gawa məsler neheye ŋgwalak eye bay aye na, Mbəlom a tæra ha ndo i dedek kame ŋgay. Andza niye tsæved i Mbəlom andaya matære ha ndo hay dedek eye kame ŋgay na, kəriye.

⁶ Davit kə tsik andza niye dærmak. A gwad ka ndo nakæ Mbəlom a tæra ha ndo i dedek kame ŋgay aye na, ka zæba ka məsler ŋgay hay bay. A gwad ndo neheye na, Mbəlom kə vālatay mæŋgwese.

⁷ A gwad:

«Ndo neheye Mbəlom a pəsatay ha mezeleme tay na,

maa huta mæŋgwese na, nətəye.

Ndo neheye Mbəlom a mbatatay ha mænese tay aye na,

maa huta mæŋgwese na, nətəye.

⁸ Ndo neheye Bəy Maduwej Mbəlom a pasla mænese tay bay aye na,

maa huta mæŋgwese na, nətəye.[†]»

⁹ Ahəl nakæ Davit a tsik andza niye na, andza mægwede maa huta mæŋgwese na, ndo neheye tæ dəs bo aye dəkdek tsa dæw? A'ay, ndo neheye tæ dəs bo bay aye ta hutiiye mæŋgwese dærmak. Ta dedek ka tsənakwa na, Mbəlom a tæra ha Abraham ndo i dedek kame ŋgay na, hærwi nakæ Abraham a pa mædzal gər ka nengeye, na gwad bædæw?

¹⁰ Mbəlom a tæra ha Abraham ndo i dedek kame ŋgay na, kəday? Nengeye madæsa bo eye tsukudu nengeye madæsa bo eye zuk bay dæw? A hælai niye na, nengeye madæsa bo eye zuk bay!

¹¹ Mbəlom a tæra ha ndo i dedek kame ŋgay na, ahəl nakæ kə dəs bo zuk bay aye hærwi kə dzala ha ka Mbəlom. Ma dæba eye na, Mbəlom a gwadæy «dæs bo». Madæse bo nakæ a dæs aye na, ŋgodgor nakæ nengeye ndo i dedek kame i Mbəlom aye. Andza niye, Abraham nengeye bæba i ndo neheye tæ dəs bo bay ada ta dzala ha ka Mbəlom aye. Mbəlom a pa tay ha nətəye dedek eye hay kame ŋgay andza nakæ a pa Abraham ndo i dedek kame ŋgay aye.

¹² Sa na, Abraham nengeye bæba i ndo neheye madæsa bo aye. Ane tuk na, kutoŋ tæ ge andza Abraham hærwi mædzal ha ka Mbəlom andza nakæ nengeye a dzala ha kwa ahəl nakæ kə dəs bo zuk bay aye.

Wu nakæ Mbəlom a gwad ma vāliye aye

¹³ Mbəlom a gwadæy ahəl niye a Abraham ada a hulfe ŋgay na, ma vālateye mændzibæra. Mbəlom a tsik andza niye na, hærwi nakæ Abraham a pay bæzay a bazlam mapala eye bay, a tsikay andza niye na,

hærwi Abraham a dzala ha ka Mbəlom aye ada a tæra ndo i dedek kame ŋgay na, andza niye.[‡]

¹⁴ Tadæ ahəl niye ndo neheye tæ paway bæzay a bazlam mapala eye aye ta hutiiye wu nakæ Mbəlom a gwad ma vāliye na, ndo neheye tæ dzala ka Mbəlom aye na, tæ dzala ha hærwi mey? Wu nakæ Mbəlom a gwad ma vāliye na, ma tæriye wu kəriye.

¹⁵ Andza niye, hærwi bazlam mapala eye a zlaw mevel i Mbəlom ka ndo hay hærwi ta pay bæzay bay. Tadæ bazlam mapala eye andaya bay na, ndæray andaya ma nasiye ha bazlam mapala eye bay.

¹⁶ Wu nakæ Mbəlom a gwad ma vāliye, ma vāliye a ndo neheye tæ dzala ha ka nengeye aye. A ge andza niye na, hærwi madæ ha ŋgwalak ŋgay ta mævæle wu kəriye. A say mævæle a hulfe i Abraham, a nətəye tebiye. A vəl na, a ndo mædzal gər neheye tæ pay bæzay a bazlam i Mbəlom mapala eye dəkdek bay, ane tuk na, a siye i ndo neheye tæ dzala ha ka Mbəlom andza Abraham nakæ a dzala ha aye dærmak, hærwi Abraham na, bæba kway tebiye ma mædzal gər ka Mbəlom.

¹⁷ Andza nakæ tæ watsa a Derewel i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwadæy a Abraham: «Na pa kar bæba i slala hay haladzay.» Nengeye bæba kway kame i Mbəlom hærwi nakæ a dzala ha aye. Mbəlom nakæ a mbəl ha ndo hay abæra ma mædahan aye ada nengeye nakæ a ge wu hay a dazlay ka kəriye, a tsik me na, wuye hay tæ ndohwaw.[§]

¹⁸ Abraham nengeye na, a dzalawa ha huya ka Mbəlom. Kwa mæ ge andza tsæved eye nakay ada Mbəlom mæ ge wu nakæ a gwad ma vāliye andaya sa bay bæbay na, Abraham a pa faya mædzal gər ŋgay ka Mbəlom huya. A tæra bæba i slala hay haladzay na, andza niye.* Andza nakæ Mbəlom a tsikay, a gwadæy: «Hulfe yak hay ta giye haladzay.»

¹⁹ Ahəl nakæ Mbəlom a tsikay andza niye na, mæve i Abraham ma giye temerre. A sər bo ŋgay na, 6a andza mamata eye tsiy, Sara ŋgwas ŋgay ma sliye faya mæwe sa bay. Ane tuk na, a dzalawa ha ka Mbəlom huya, kə ye gər bay.

²⁰ A sər ha lele ma hutiiye wu nakæ Mbəlom a gwad ma vāleye. Ka dzædza ha mædzal gər ŋgay bay. Duh mædzal gər nakæ a dzala ha ka Mbəlom aye na, a vālay gædanj 6æŋ6æŋ ka tsæved i Mbəlom ada a zambadaway a mæzla6 i Mbəlom.

²¹ A sər ha lele gædanj i Mbəlom andaya ka mæge wu nakæ a gwad ma giye aye.

²² Hærwi niye Mbəlom a tæra ha Abraham ndo i dedek kame ŋgay.[†]

[†] 4:8 Dames hay 32.1-2. [‡] 4:13 Zæba mæ Madazlay i wu hay 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18. [§] 4:17 Madazlay i wu hay 17.5.

* 4:18 Madazlay i wu hay 15.5. [†] 4:22 Zæba mæ Madazlay i wu hay 15.6.

²³ Wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na: «Mbəlom ka zəba faya nəngeye ndo i dedək kame ŋgay.» Tə watsa na, hərwi ŋgay dəkdek bay,

²⁴ tə watsa hərwi kway dərma. Tađə ka dzalakwa ha ka Mbəlom nakə a lətse ahaya Yesu Bəy Maduweŋ kway abəra mə walaŋ i mədahaŋ hay aye na, ma zəbiye fakwaya dedək eye hay kame ŋgay dərma.

²⁵ Yesu, nəngeye Mbəlom a vəl a həlay i ndo hay hərwi ada mə mət hərwi mezeleme kway. Ma dəba eye Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahaŋ hərwi ada mə pa kway dedək eye hay kame ŋgay.

5

Yesu kə vəlakway məsəre bo ta Mbəlom

¹ Andza niye, Mbəlom ka təra kway ha dedək eye hay kame ŋgay hərwi faya ka dzalakweye ha ka nəngeye. Anəke tuk na, nəkway mandza eye ta Mbəlom tə zay hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

² Maa həndəkakway na tsaved eye na, Yesu Kəriste hərwi ada Mbəlom mə gakway ŋgwalak ŋgay hərwi faya ka dzalakweye ha ka nəngeye. Ka lətsakwa duwirre bəŋbəŋ na, ka ŋgwalak ŋgay eye nakay ada ka ŋgalakakweye hərwi ka sarakwa ha Mbəlom ma ta vəlakweye məzlaḅ andza nəngeye.

³ Sa na, faya ka sakweye dəretsətseh na, dərev kway faya ma ŋgwasiye hərwi ka sarakwa ha dəretsətseh ma dzəniye kway ka məzle ŋgatay.

⁴ Ka zlakwa ŋgatay na, ka hutakweye gədaŋ. Tađə ka hutakwa gədaŋ na, ka pakweye mədzal gər ka Mbəlom, ma giye wu nakə a gwad ma giye.

⁵ Tađə ka pa faya mədzal gər andza niye na, ma təriye wu kəriye bəy hərwi ḅa Mbəlom kə dəkway ha parakka a wuda kway haladzay. A dəkway ha na, tə həlay i Məsəfəre ŋgay Tsədaŋna eye nakə a vəlakway aye.

⁶ Ayaw, ahəl niye gədaŋ kway andaya mətəme ha gər kway bay. Ane tuk na, həlay eye nakə Mbəlom a pa aye, Kəriste a yaw a mət hərwi mezeleme kway.

⁷ Ka sarakwa ha na, mawura bo eye haladzay nakə ndo ma təriye məməte hərwi ndo nakə dedək eye, mawura bo eye. Tađə ndoweye faya ma giye wu ŋgwalak eye na, aḡəna ma təriye məməte hərwi ŋgay.

⁸ Ane tuk na, Kəriste, nəngeye kə mət hərwi kway. A mət na, ahəl nakə nəkway huya mə mezeleme aye. Andza niye Mbəlom a dəkway ha ma kəkay nakə a wuda kway aye.

⁹ Ma məməte i Kəriste nakə a mət hərwi kway aye na, Mbəlom ka təra kway ha dedək eye hay tə bambaz ŋgay. Kə ge andza niye na, ka sarakwa ha dedək Kəriste ma təriye

kway ha hərwi ada Mbəlom mə gəs kway ta sariya bay.

¹⁰ Ahəl niye nəkway ndo mane dəre i Mbəlom na, nəngeye kə sər kway ha ka bo ta nəngeye tə məməte i wawa ŋgay. Kə ge andza niye na, ka sarakwa ha ta dedək ma təriye kway ka tor eye hərwi wawa ŋgay kə lətsew abəra ma mədahaŋ.

¹¹ Nəngeye niye dəkdek tsa bay. Sa na, faya ka ŋgalakakweye ta Mbəlom hərwi maa ye kway ha məsəre kway ha ka bo ta Mbəlom na, nəngeye. Wu nakə a ge aye na, hərwi Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

Adam tə Yesu Kəriste

¹² Maa zlaw mezeleme ka məndzibəra na, ndo nəte ŋgweŋ, Adam. Hərwi mezeleme, ndo hay faya ta mətiye. Andza niye, mədahaŋ a zəvay a ndo zezeŋ ka məndzibəra tebiye, hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme.

¹³ Mezeleme andaya ka məndzibəra na, kurre kwa ahəl nakə Mbəlom kə vəlay bazlam mapala eye a Musa zuk bay aye. A həlay niye bazlam mapala eye andaya zuk bay na, Mbəlom kə pasla mezeleme i ndo hay bay.

¹⁴ Ane tuk na, kwa kə ge bo andza niye bəbay na, madazlay ka Adam hus a həlay i Musa na, mədahaŋ a kədawa ndo hay tebiye. Kwa tađə ta gəsay me a Mbəlom andza Adam nakə kə ge bay aye na, tə mətawə huya.

Adam na, andza Yesu, ndo nakə ma deyeweye kame aye.

¹⁵ Ane tuk na, nəteye niye sulo aye na, məsler tay wal wal. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, wal andza ŋgama nakə Mbəlom a vəl aye bay. Dedək, ndo hay haladzay ta mət hərwi Adam nakə nəngeye nəte a ge mezeleme aye. Ane tuk na, ŋgwalak i Mbəlom gədaŋ eye a ze kwa mey. Kə pa ŋgama haladzay ka ndo hay haladzay kəriye, kə gatay ŋgwalak tə həlay i ndo nəte, Yesu Kəriste.

¹⁶ Wu nakə Mbəlom a vəl aye na, hohway ŋgay eye wal dərma. Andza i mezeleme bay. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, Mbəlom kə gəs na faya a sariya. Ane tuk na, Mbəlom faya ma vəliye ŋgwalak ŋgay a ndo hay, kwa tađə ta ge mezeleme haladzay bəbay na, faya ma təriye tay ha dedək eye hay kame ŋgay ada sariya ma gəsiye tay ha bay.

¹⁷ Dedək, ndo nəte kə ge mezeleme ada mədahaŋ ka zəvatay a ndo hay tebiye hərwi ndo nakay nəte eye. Ane tuk na, ndo nənḡed, Yesu Kəriste, nəngeye a ge məsler mekeləŋ. Hərwi ŋgay, Mbəlom kə vəl ŋgwalak ŋgay haladzay ada kə vəl məsəre bo, ndo hay ta sər bo ta nəngeye. Andza niye, ta hutieye sifa ka tor eye ada ta giye bəy tə Yesu Kəriste.

¹⁸ Andza niye, sariya kə gəs ndo hay tebiye hərwi mezeleme i Adam. Yesu Kəriste, nengəye ndo nəte a ge ɲɟwalak, andza niye a tama ahaya ndo hay tebiye abəra ma sariya, a vələtay sifa.

¹⁹ Zəbum, ndo hay haladzay tə ge mezeleme na, hərwi ndo nəte a kərah marəhay ha gər a Mbəlom. I ndo nengəd, andza niye. Ndo hay haladzay ta təriye dedək eye hay kame i Mbəlom na, hərwi nakə nengəye a rəhay ha gər a Mbəlom aye.

²⁰ Bazlam i Musa mapala eye a yaw na, hərwi ada mezeleme mā səkah. Ane tuk na, mezeleme a səkah mazəbe na, ɲɟwalak i Mbəlom a səkah kame kame.

²¹ Ahəl niye na, mezeleme a kədawa ndo hay ta gədan. Anəke na, ɲɟwalak i Mbəlom andaya ta gədan eye matəre ha ndo hay dedək eye hay kame i Mbəlom. Mbəlom a vələkway ɲɟwalak ɲgay niye na, hərwi mede kway ha a sifa nakə ma ndəviye bay aye tə həlay i Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste.

6

Ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye nəteye ma sifa

¹ Ayaw, ka gwadəkweye na, mey tuk? Niye na, andza məgwede «Gakwa mezeleme hərwi ada Mbəlom mā səkah ha məvəle ɲɟwalak kame kame» tsukudu, kəkay?

² Andza niye bay tebiye! Nəkway na, andza ka mətakwa, mezeleme ma sliye faya mələvakway gər sa bay. Ka ndzakweye mə mezeleme sa na, ma kəkay?

³ Ahəl nakə ta dzəhuḅ kway ha a yam aye na, nəkway ka dzapakwa tə Yesu Kəriste. Andza məgwede na, ka mətakwa ka bo tə nengəye. Ka sərurum təbədəw?

⁴ Ahəl nakə ta dzəhuḅ kway ha a yam aye na, ka tərəkwa maməta eye hay tə nengəye ada ta tələka kway ha a mədahan andza nengəye hərwi ada Bəba Mbəlom mā lətsakway ahaya abəra ma mədahan andza nakə a ləse ahaya Kəriste abəra ma mədahan ta məzlaḅ i gədan ɲgay aye. Məmbəle kway ahaya nakə a mbəl kway ha aye na, a say kə hutakwa məndze nakə wedəye aye.

⁵ Ayaw, ka tərəkwa maməta eye hay andza nengəye mə madzəhuḅə nakə ta dzəhuḅ kway ha a yam aye. Andza niye nəkway ka dzapakwa tə nengəye. Kə ge andza niye na, ka lətsakwəweye abəra ma mədahan andza nengəye nakə a ləsew aye dərmaḅ hərwi məndze ma məndze wedəye.

⁶ Sərakwa ha na, ahəl nakə Kəriste a mət ka mayako mazləmbada eye na, Mbəlom ka dar mede kway nakə guram eye ka mayako mazləmbada eye dərmaḅ, hərwi ada Mbəlom mā dze ha bo nakə a saway

məge mezeleme aye ada kə tərəkwa beke i mezeleme sa bay.

⁷ Hərwi ndo nakə kə mət aye na, gədan i mezeleme andaya faya sa bay.

⁸ Ahəl nakə Kəriste a mət aye na, nəkway dərmaḅ ka mətakwa. Kə ge andza niye na, ka dzalakwa ha nəkway tə nengəye ka ndzakweye ma sifa dərmaḅ.

⁹ Ka sərakwa ha Yesu Kəriste kə ləsew abəra ma mədahan, ma mətiye sa bay. Gədan i mədahan andaya faya sa bay.

¹⁰ A mət na, a mət mə mezeleme i ndo hay, sik nəte ka ndəv. Anəke nengəye mandza eye tə dəre na, nengəye mandza eye hərwi Mbəlom.

¹¹ Tə nəkurom na, andza niye dərmaḅ. Sərurum ha na, ka mətum, gədan i mezeleme andaya fakuma sa bay. Anəke nəkurom mandza eye i Mbəlom hərwi nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste.

¹² Kə ge andza niye na, ka təmum mezeleme mā ge fakuma gədan sa bay. Wu neheye ɲɟwalak eye bay, a say a bor i bo kurom aye na, kə pumay bəzay bay. Sərurum ha na, bo ma ndziye bay, ma mətiye.

¹³ Ka vəlumay ha bo kurom a mezeleme mā gakum wu nakə ɲɟwalak eye bay aye sa bay. Vəlumay ha bo kurom dūh na, a Mbəlom andza ndo neheye tə ləsew abəra ma mədahan aye. Vəlumay ha bo kurom peteh hərwi ada mā ge kurom ha məsler ka tsəved ɲɟwalak eye.

¹⁴ Andza niye, gədan i mezeleme andaya fakuma sa bay hərwi ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay. Faya ka puməye bəzay a ɲɟwalak i Mbəlom nakə a gakum aye hərwi ada kə tərum dedək eye hay kame ɲgay.

Nəkway na, beke i way?

¹⁵ Ağala ndəray ma gwadiye, nəmay faya nəmaa pay bəzay a bazlam mapala eye sa bay, nəmaa pay bəzay a ɲɟwalak i Mbəlom. Kə ge andza niye na, tsəved kway andaya ka məge mezeleme sa daw? A'ay, andaya kwa tsekweɲ sa bay tebiye.

¹⁶ Na gwad ka sərurum ha tadə ka vəlumay ha bo kurom a ndowəye, ka gwadum ka rəhumay ha gər na, ka tərum beke ɲgay. Tadə gədan i mezeleme fakuma na, nəkurom ka tərum beke i mezeleme faya ka vahumaw-eye məməte ka gər kurom. Tadə dūh ka rəhumay ha gər a Mbəlom na, ka tərum beke ɲgay hay ada ma təriye kurom ha dedək eye hay kame ɲgay.

¹⁷ Na gwad ahəl niye na, nəkurom beke i mezeleme bada? Sisəe a Mbəlom, anəke dūh na, ka rəhumay ha gər a Mbəlom. Ka təmum bazlam neheye ta tətikakum aye.

¹⁸ Mbəlom kə təma kurom ahaya abəra ma beke i mezeleme, ka tərum beke i Mbəlom

duh hærwi ada kâ pumay bəzay a tsəved
ngwalak eye.

¹⁹ Na tsikakum ka beke hay na, hærwi ada
kâ tsənum lele hærwi wu neheye a wur bo
aye ka slum faya mətəne bay. Ahəl niye
ka vəlawum ha bo kurom peteh ka mäge
mənese, ka səkahawum ha mäge mezeleme
hay wal wal haladzay. Andza nakə ka
gawum ahəl niye aye na, anəke vəlumay ha
bo kurom peteh a Mbəlom hærwi ada kâ
gum wu nakə dedek eye. Andza niye mede
kurom ma deyeye a gær a Mbəlom.

²⁰ Ahəl nakə nakurom beke i mezeleme
aye na, wuray a gakum kutəñ ka mäge wu
nakə a say a Mbəlom aye bay.

²¹ A həlay niye ka gawum wu neheye
ngwalak eye bay a gakum horoy anəke aye
na, wu nakə ka hutum mə dəma ma dzaniye
kurom aye na, wu waray? Wu neheye duh
na, ta diye ha ndo a mədahañ.

²² Anəke na, Mbəlom kə təma kurom
ahaya abara ma beke i mezeleme, ka tarum
beke i Mbəlom duh. Magogoy kurom nakə
ka hutumeye na, mändze kurom ma तरीye
tsədañña ada ka hutumeye sifa nakə ma
ndəviye bay aye.

²³ Tadə ndoweye kə ge mezeleme na,
mezeleme ma diye ha a məməte hærwi
magogoy i mezeleme na, məməte. Ane
tuk na, Mbəlom neñgeye ma vəliye sifa
nakə ma ndəviye bay aye na, kəriye. Ma
vəlakweye hærwi nəkway madzapa eye ta
Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste.

7

*Gədañ i bazlam mapala eye andaya fak-
waya sa bay*

¹ Malammar ga hay, faya na tsikiye ka ba-
zlam mapala eye. Na gwad nakurom na,
ka sərüm bazlam mapala eye bədaw? Ka
sərüm ha bazlam mapala eye a lavay gær a
ndo na, ahəl nakə ndoweye tə dəre huya aye
dəkdek tsa.

² Na dākum ha ta ngwas nakə neñgeye tə zal
ngay aye. Ahəl nakə zal ngay andaya tə dəre
mba aye na, tsəved ngay andaya məgær ha
zal ngay, məzle zal mekelen eye bay, hærwi
bazlam mapala eye a ge me. Tadə zal ngay
kə mət na, tsəved ngay andaya mede a gay i
ndo mekelen eye tuk, maga me eye sa bay.

³ Tadə zal ngay kə mət zuk bay, a gær ha,
a ye a zal mekelen na, kə ge madama. Ane
tuk na, tadə zal ngay kə mət na, neñgeye tsiy
barbarra. Kwa tadə ki ye a zal mekelen
bəbay na, kə nas ha bazlam mapala eye bay,
kə ge madama bay.

⁴ Malammar ga hay, i kurom bəbay andza
niye dərmak. Bazlam mapala eye a ləva
kurom sa bay, nakurom kame ngay andza
maməta eye hay, hærwi ahəl nakə Kəriste

a mət aye na, ka mətum dərmak. Andza
niye, nakurom na, i ngay, neñgeye nakə
Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahañ
aye. Nakurom i ngay hay hærwi ada kâ
gakwa wu ngwalak eye hay a neñgeye.

⁵ Andza məgwede, ahəl niye ka gawakwa
wu neheye a yakway a gær aye mba na,
bazlam mapala eye a gwadawakway: «Wu
nakay na, mezeleme.» Kə dākway ha
mezeleme andza niye na, nəkway a sawak-
way mäge wu niye duh. Wu neheye ngwalak
eye bay aye a yawa kway ha kame kame ada
a yawa kway ha a məməte.

⁶ Ahəl niye na, bazlam mapala eye a təra
kway ha beke ngay hay, anəke na, nəkway
kame ngay andza maməta eye hay. Mbəlom
kə təma kway ahaya abəra mə həlay ngay.
Anəke faya ka gakweye məsler i Mbəlom na,
ta tsəved wedeye nakə Məsəfəre i Mbəlom
a dākway ha aye. Faya ka gakweye məsler
ngay ta tsəved guram eye tə watsa mə ba-
zlam mapala eye sa bay.

Bazlam mapala eye tə mezeleme

⁷ Nakay na, a say məgwede mey? Bazlam
i Musa mapala eye na, wu nakə ngwalak
eye bay aye daw? A'ay, andza niye bay.
Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, na
səriye mezeleme bay. Tadə bazlam mapala
eye mə gwad: «Kâ ge dəre ka wu i ndo bay*»
na, na səriye mezeleme niye bay.

⁸ Ane tuk na, ahəl nakə bazlam mapala
eye a deñ ha mäge dəre ka mezeleme nakay
aye na, mezeleme a huta fagaya tsəved, na
dazlay mäge dəre ka wu hay wal wal tebiye.
Tadə bazlam mapala eye andaya bay na,
mezeleme maməta eye.

⁹ Ahəl niye na sər bazlam mapala eye zuk
bay na, ka dəre ga na, neñ mandza eye tə
dəre. Ane tuk na, ahəl nakə na sər wu nakə a
say a bazlam mapala eye ndo mə ge aye na,
mezeleme a mbəl,

¹⁰ ada ka dəre i Mbəlom na, na mət.
Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hærwi
ada mə vəlatay sifa a ndo hay. Ane tuk na,
neñ na mət na, neñgeye a mət ga ha.

¹¹ Ahəl nakə na tsəne bazlam mapala eye
na, mezeleme a huta fagaya tsəved, a veñ
gær hærwi ada nə ge mənese ada andza niye
nâ mət hærwi mezeleme a kəd ga.

¹² Andza niye bazlam mapala eye a yaw
na, mə həlay i Mbəlom ada bazlam ngay hay
tebiye na, tsədañña. Wu nakə ngwalak eye
bay aye na, andaya mə dəma bay.

¹³ Yaw! Andza məgwede na, wu ngwalak
eye kə kəd ga mədahañ eye daw? A'ay, maa
kəd ga na, bazlam mapala eye bay. Maa kəd
ga duh na, mezeleme. Mezeleme a gəs ga tə
wu nakay ngwalak eye a kəd ga ha mədahañ
eye. Andza niye hærwi ta sər ha mezeleme

* 7:7 Madayaw abəra ma Ezipt 20.17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.21.

na, mezeleme dedek. Mezeleme nenḡeye nḡwalak eye bay na, ka zəba parakka hərwi bazlam mapala eye.

Lele ta lele bay eye salamay ma ndo

¹⁴ Ka sərakwa ha bazlam mapala eye a yaw abəra ka təv i Mbəlom. Ane tuk na, neḡ na, ndo zezeḡ tsa, na təra andza beke i mezeleme.

¹⁵ Wu nakə faya na giye na, na sər bay. Wu nakə a seḡ məge aye na, na ge bay, faya na giye dūh na, wu nakə a seḡ bay aye.

¹⁶ Azlakwa tadə na wuda wu nakə na giye aye bay na, faya ma diye ha na sər bazlam mapala eye nenḡeye nḡwalak eye.

¹⁷ Mənese nakə faya na giye na, maa ge na, neḡ bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə neḡ aye.

¹⁸ Na sər ha wu nḡwalak eye andaya mə neḡ bay. Na tsik na, mə bo ga nakə a saway məge mezeleme aye. A seḡ ta dedek məge wu lele eye, ane tuk na, na sla faya məge bay.

¹⁹ Wu nḡwalak eye nakə a seḡ məge aye a seḡ na giye bay. Faya na giye dūh na, wu nḡwalak eye bay nakə a seḡ məge bay aye.

²⁰ Tadə na ge wu nakə a seḡ məge bay aye na, andza məgweḡe maa ge na, neḡ bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə neḡ aye.

²¹ Andza niye, wu nakə neḡ faya na tsəniye mə bo ga aye na, andza nakay: A seḡ məge nḡwalak, ane tuk na, na sla faya məge na, mənese dekdək.

²² Andza məgweḡe bazlam i Mbəlom mapala eye a yeḡ a gər ta dedek mə dərev ga.

²³ Ane tuk na, na zəba faya na, gədan mekeleḡ eye andaya mə neḡ ada faya ma giye vərəm tə wu neheye nḡwalak eye mə neḡ aye. Wu nakay nḡwalak eye bay aye na, a təra ga ha beke i mezeleme.

²⁴ I ga na, dəretsətəh waray! Na mətiye, hərwi nakə bo ga mezeleme aye. Mata buwa ga ahaya abəra ka tsəved nakay ma diye ga ha a məməte aye na, way?

²⁵ Mata buwa ga ahaya na, Mbəlom tə həlay i Bəy Maduweḡ kway Yesu Kəriste. Na gay siḡe tə dərev ga peteh.

Andza niye, ta mədzal gər ga na, faya na rahay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye. Ane tuk na, bo ga a say nā pay bəzay dūh na, a mezeleme.

8

Məndze ta gədan i Məsəfəre Tsədanḡa eye

¹ Andza niye, ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya dādā bay.

² Andza niye hərwi gədan i Məsəfəre Tsədanḡa eye nakə a vəl sifa dedek eye tə həlay i Yesu Kəriste kə təma ga ahaya abəra ma gədan i mezeleme nakə ma diye ga ha a mədahan aye.

³ Bazlam i Musa mapala eye na, kə sla faya məvəle sifa bay hərwi nəkway ndo zezeḡ, nəkway bəle eye hay, ka slakwa faya marəhay ha gər a bazlam mapala eye bay. Ane tuk na, wu nakə bazlam mapala eye a sla faya bay aye na, Mbəlom kə ge na. A ge na, a sləraw wawa nḡay ka məndzibəra ada a təra ha andza ndo, a ndzəkət bo ta nəkway ndo i mezeleme hay, hərwi ada mə mət hərwi mezeleme kway. Andza niye, Mbəlom a gəs na mezeleme nakə ndo hay faya ta giye a sariya.

⁴ A ge andza niye na, hərwi ada kə tərakwa nḡwalak eye tebiye andza i bazlam mapala eye nakə a gwad həbe ka tərakweye aye. Niye na, ka gəkweye tə mede ka tsəved i Məsəfəre Tsədanḡa eye bəna ka tsəved nakə a yay a gər a bo kway aye bay.

⁵ Ndo neheye faya ta giye andza niye na, a yay a gər a bo tay. Tə dzala na, huya ka wu nakə a yatay a gər aye. Ndo neheye faya ta ndziye andza nakə Məsəfəre Tsədanḡa eye a tətikatay aye na, nəteye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədanḡa eye.

⁶ Ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, tsəved eye niye ma diye tay ha a məməte. Ane tuk na, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədanḡa eye na, Mbəlom ma vələteye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye ada ta məndze zay.

⁷ Hərwi niye, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, nəteye tə nəy dəre a Mbəlom. Faya ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik aye bay. Ta sliye faya kwa tsekweḡ marəhay ha gər bay.

⁸ Ndo neheye faya ta giye wu nakə a yay a gər a bo tay aye huya na, ta sliye faya madayay a gər a Mbəlom bay.

⁹ Nəkurom na, faya ka gumeye wu nakə a yay a gər a bo kurom aye bay. Nəkurom faya ka ndzumeye dūh na, ka tsəved i Məsəfəre i Mbəlom, hərwi Məsəfəre i Mbəlom andaya mə nəkurom. Tadə ndoweye, Məsəfəre i Yesu Kəriste andaya mə nenḡeye bay na, nenḡeye ndo i Kəriste bay.

¹⁰ Tadə Yesu Kəriste andaya mə nəkurom na, Məsəfəre nḡay ma vələkumeye sifa nakə ma ndəviye bay hərwi ka tərūm nḡwalak eye hay ka dəre i Mbəlom. Andza niye, kwa bo kurom hay tə mətiye hərwi mezeleme.

¹¹ Mbəlom, nenḡeye kə ləse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahan. Tadə Məsəfəre nḡay andaya mə nəkurom na, ta dedek ma mbəla kurom ahaya abəra ma mədahan dərmak. Ma giye wu niye na, ta Məsəfəre nḡay nakay mə nəkurom aye.

¹² Kə ge andza niye na, malamar ga hay, gwedere andaya fakwaya. Slala i gwedere nakay na, məge məsler andza nakə a say a

Məsəfəre Tsədanña eye, bəna məge wu nakə a say a bo kway aye bay.

¹³ Tadə faya ka pumay bəzay a tsəved nakə a yakum a gər aye na, ta dedək ka mətumeye. Duh ka vəlumay ha bo a həlay i Məsəfəre Tsədanña eye hərwı ada mǎ mbat-akum ha mezeleme nakə mǎ nəkurom aye na, ka ndzumeye ma sifa dedək eye.

¹⁴ Ndo neheye tebiye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye tay ha aye na, nəteye wawa i Mbəlom hay.

¹⁵ Məsəfəre niye Mbəlom a vəlakum aye na, neŋgeye ma təriye kurom ha beke hay bay, ka dzədzarumeye sa bay. Məsəfəre niye ma təriye kurom ha wawa i Mbəlom hay duh. Ada ta Məsəfəre niye na, ka wudakweye, ka gwadakweye: «*Abba! Bəba!*»

¹⁶ Məsəfəre Tsədanña eye, bo ŋgay eye faya ma tsikiye mǎ dərev kway na, ta dedək nəkway wawa i Mbəlom hay.

¹⁷ Kə ge nəkway wawa ŋgay hay na, ka hutakweye wu ŋgwalak eye hay neheye a gwad ma vələteye a ndo ŋgay hay aye dərma. Mata hute na, nəkway tǎ Kəriste tadə ka sakwa dərətsətseh andza neŋgeye dərma. Andza niye, nəkway ta neŋgeye ka ndzakweye ma tǎv i məzla6 ŋgay.

Məzla6 nakə kame aye

¹⁸ Na sər ha na, dərətsətseh nakə faya ka sakweye a həlay nakay anan aye na, neŋgeye andza wu tsəkweŋ eye kəriye. Neŋgeye andza məzla6 nakə Mbəlom ma vəlakweye aye bay.

¹⁹ Wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye faya ta həbiye ndokndok. A satay haladzay mənġatay a pat eye nakə Mbəlom ma bəziye ha wawa ŋgay hay mǎ dzaydzay aye.

²⁰ Mbəlom ka tǎra tay ha wu neheye a ge aye wu kəriye. Wu neheye bo tay aye na, a satay andza niye bay. Mbəlom eye a say makəte tay ha. Ane tuk na, faya ma həbiye wu nakə ma giye bo aye huya.*

²¹ A sər ha na, pat mekeləŋ eye ma təmiye wu neheye a ge aye tebiye. Wu neheye ta təriye andza beke hay sa bay, ta ziye sa bay, ta hutıye məzla6 andza Wawa i Mbəlom hay, ta ndziye barbarra.

²² Ka sərakwa ka madazlay hus anəke, wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, faya ta siye dərətsətseh. A wur fataya andza ŋgwas nakə ma wiye wawa aye.

²³ Faya ma siye dərətsətseh na, wu neheye dekdək bay. Nəkway dərma, nəkway neheye Mbəlom a lah məvələkway Məsəfəre ŋgay ada ma vəlakweye məzla6 sa aye na, faya ka sakweye dərətsətseh mǎ dərev kway hay. Faya ka həbakweye ndokndok Mbəlom mǎ tǎra kway ha wawa ŋgay hay, andza məgweđe mǎ mbəl kway ha abəra mǎ dərətsətseh.

²⁴ Mbəlom kə tǎma kway ha. A tǎma kway ha na, ka dazlakway a məpe mədzal gər ka wu nakə ma vəlakweye kame aye. Tadə ndoweye kə dzala nəkway faya ka ŋgatakweye tǎ dəre kway wu neheye ka pakwa faya mədzal gər aye na, niye na, məpe faya mədzal gər sa bay 6a wu neheye andaya mǎ həlay kway tsiy. Way nakə faya ma piye mədzal gər ka wu nakə kə huta tsiy aye? Ndəray andaya bay.

²⁵ Ane tuk na, faya ka ŋgatakway a wu nakə ka pakwa faya mədzal gər aye bay. Andza niye, ka sərakway naha, ka həbakweye ndokndok!

²⁶ Andza niye, Məsəfəre Tsədanña eye ma deyeweye ma dzaniye kway dərma, hərwı nəkway bəle eye hay ka tsəved i Mbəlom. Ka sərakwa maduwulay me a Mbəlom ta tsəved aye bay. Məsəfəre tǎ gər ŋgay eye faya ma duwuleye me a Mbəlom a baram kway, faya ma duwuleye me a Mbəlom tǎ dərev ŋgay peteh andza faya ma siye dərətsətseh, a ze ha wu nakə mətsike tǎ bazlam aye.

²⁷ Mbəlom a sər wu nakə mǎ dərev i ndo hay aye. A sər wu nakə Məsəfəre ma tsətsahiye faya aye dərma hərwı Məsəfəre faya ma duwulay me a baram i ndo ŋgay hay ada wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye nakə faya ma duwuleye me aye.

²⁸ Ndo neheye ta wudǎ Mbəlom aye na, Mbəlom kə zalatay hərwı ada tǎ ge wu nakə a yay a gər aye. Ka sərakwa ha na, Mbəlom a ge məsler ta nəteye hərwı ada wu hay tebiye kə ndzatay a gər na, mǎ ge ŋgwalak eye.

²⁹ Ndo neheye Mbəlom a pala tay ha ahl niye aye na, kə pa tay ha wal hərwi ada tǎ ndzəkıt bo andza wawa ŋgay Yesu, hərwı ada Wawa ŋgay Yesu mǎ tǎra malkwara mə walaŋ i wawa ŋgay neheye haladzay aye.

³⁰ A pa tay ha wal dekdək tsa bay, kə zalatay dərma hərwı ada tǎ tǎra ndo ŋgay hay. A zalatay dekdək tsa bay, ka tǎra ha ŋgwalak eye hay ka dəre ŋgay. Neŋgeye niye dekdək tsa bay, kə vələtay məzla6 dərma.

Mbəlom ma wudıye kway kame kame

³¹ Andza niye na, ka gwadakweye faya sa mey? Kə ge Mbəlom neŋgeye tǎ nəkway na, ndəray ma sliye fakwaya bay!

³² Mbəlom, neŋgeye kə tǎma ha wawa ŋgay deđəŋ eye bay. A slara ahaya hərwı ada mǎ yaw mǎ mət hərwı kway tebiye. Mbəlom kə vələkway wawa niye tuk na, ka dzalum na, ma vələkweye wu hay tebiye bay dəw? Ta dedək, ma vələkweye siye i wu hay tebiye dərma.

³³ Way nakə ma sliye məmatay ha mənese a ndo neheye Mbəlom a pala tay ha, a pa tay ha wal aye na, way? Ndəray andaya bay. Mbəlom eye tǎ gər ŋgay ka tǎra kway ha ŋgwalak eye hay ka dəre ŋgay.

* 8:20 Zaba mǎ Madazlay i wu hay 3.17.

³⁴ Way nakə ma sliye mægəse tay a sariya na, way? Ndəray andaya bay. Yesu Kəriste tə gər ɲgay eye kə mət hərwi kway, sa na, Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahaŋ, neŋgeye mandza eye tə həlay i mənday i Mbəlom. Neŋgeye, faya ma duwuleye me a Mbəlom hərwi kway.

³⁵ Way nakə ma ɲgəniye kway ha ka bo abəra tə Kəriste hərwi ada mâ wudakway sa bay na, way? Dəretsətseh daw, mədzal gər daw, madzəgur me nakə ta dzəguriye fakway me tsukudu, may daw, mətawak daw, məkədə nakə ta kədiye kway mədahaŋ eye daw?

³⁶ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwaɗ:

«Hərwi yak Mbəlom, nakə faya ta pəliye tsəved məkədə may kwa a həlay waray aye.

Ka dərə i ndo hay nəmay na, andza təbaŋ neheye ta zlatay ɗay aye.†»

³⁷ Duh nəmaa ɲgwas ka dərətsətseh neheye tebiye ta gədaŋ i ndo nakə a wuda may aye.

³⁸ Na sər ha ta dedək wuray andaya naka ma ɲgəniye kway ha tə neŋgeye hərwi ada mâ wuda kway sa bay aye na, andaya bay. Kwa mədahaŋ, kwa sifa, kwa gawla i Mbəlom hay ada kwa wu neheye ta gədaŋ eye mə mbəlom aye, kwa wu neheye anəke aye, ada kwa wu neheye ta deyeweye kame aye, kwa ndo neheye ta gədaŋ eye ka məndzibəra aye,

³⁹ kwa gədaŋ neheye ka magərmbəlom aye, kwa wu neheye ma bəd aye, kwa wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, ta sliye faya maŋgene kway ha ka bo abəra ta Mbəlom hərwi ada mâ wuda kway sa bay aye na, ta sliye faya bay. Ka sərakwa ha niye na, hərwi Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste.

9

Yahuda hay

¹ Wu nakə na tsikiye aye na, dedək, hərwi neŋ i Yesu Kəriste, na rawiye me bay. Məsəfərə Tsədaŋŋa eye faya ma deŋeye ha bazlam ga na, dedək ada mədzal gər ga bəbay andza niye.

² Mevel a wur fagaya haladzay, faya ma geŋeye dərətsətseh huya,

³ hərwi gwala ga Yahuda hay. Nəteye na, malamar ga hay. Tadə tsəved andaya na, Mbəlom mâ vəleŋ mezeleme ada mâ mbəl tay ha duh. A seŋ na, mâ vəleŋ mezeleme, mâ ɲgəna ga ha ka bo abəra tə Yesu Kəriste hərwi madzəne tay.

⁴ Nəteye Israyel hay, Mbəlom a pala tay hərwi ada tâ tərə waya ɲgay hay. Ka bəzatay

ha məzlaḅ ɲgay. Kə ɓar dzam ta nəteye, kə vəlatay bazlam mapala eye, kə ɗatay ha tsəved i mədəslay ha gər, kə tsikatay wu nakə ma giye hərwi tay aye.

⁵ Nəteye ti yaw ma hulfe i Abraham ta wawa ɲgay hay. Kəriste dərmak ahəl nakə a tərə ndo aye na, neŋgeye slala tay. Kəriste neŋgeye Mbəlom, a lava wu tebiye. Zambadəkway ka tor eye! Mâ ge bo andza niye.*

⁶ Na gwaɗ na, wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma giye hərwi ndo neheye ka tərə kəriye na, na tsik bay. Wu nakə a tsik aye na, kə ge bo. Ane tuk na, siye i ndo i Israyel hay nəteye ndo i Mbəlom hay bay.

⁷ Wawa i Abraham hay na, haladzay, ane tuk na, nəteye tebiye wawa ɲgay hay dedək eye andza nakə a Mbəlom a tsik aye bay. Mbəlom a gwaɗay a Abraham ahəl niye: «Hulfe yak dedək eye ma deyeweye na, ma hulfe i wawa yak Izak.†»

⁸ Andza mægweɗe: Wawa i Abraham hay ta tərə wawa i Mbəlom hay hərwi bəba tətə tay bay. Ta tərə wawa i Mbəlom hay hərwi wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəliye aye dəkdek.

⁹ Wu nakə Mbəlom a gwaɗ ma vəleye aye na: «Aza həlay eye nakə na pa aye kə sla, na diye naha na, Sara kə wa wawa. Ma wiye wawa haslaka eye.‡»

¹⁰ Neŋgeye niye dəkdek bay. Rebeka andaya dərmak. Neŋgeye ɲgwas i bəba tətə kway Izak. Kə wa mawsa hay.

¹¹⁻¹² Mbəlom a gwaɗay: «Wawa bagwar eye ma geŋe məsler a malamar ɲgay wawa eye.» Ahəl nakə Mbəlom a tsik andza niye na, ta ge ɲgwalak bay, ta ge mənese bay. Rebeka kə wa tay zuk bay. Mbəlom a ge andza niye hərwi məde ha, a gawa wu na, andza nakə a say aye. Ma zliye ndo ɲgay mə walaŋ i ndo hay na, ma zliye hərwi məsler tay ɲgwalak eye bay.§

¹³ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwaɗ: «Na wuda Zakob, ane tuk na, na kal ha Ezayu.*»

¹⁴ Niye na, andza mægweɗe: Mbəlom a ge wu hay ta tsəved eye bay ɗaw? A'ay, andza niye bay.

¹⁵ A gwaɗay a Musa ahəl niye:

«Na geŋe ɲgwalak a ndo nakə a seŋ məgay ɲgwalak aye.

Na sakay naha a ndo nakə a geŋ mə bo aye.†»

¹⁶ Mbəlom a zla ndo na, a zla na hərwi nakə a say məgay ɲgwalak aye dəkdek bəna hərwi nakə a say a ndoweye kəgəbay hərwi məsler ɲgay bay.

† 8:36 Dəmes hay 44.23. * 9:5 Bəba tətə niye hay na, Abraham, Izak, Zakob ada wawa tay hay. † 9:7 Madazlay i wu hay 21.12. ‡ 9:9 Zaba mə Madazlay i wu hay 18.10-14. § 9:11-12 Zaba mə Madazlay i wu hay 25.23. * 9:13 Malasi 1.2-3. † 9:15 Madayaw abəra ma Ezipt 33.19.

17 Mbəlom kə tsikay a Farawonj dərmak ada mawatsa eye mə Derewel ngay, a gwad: «Na təra kar ha bəy na, hərwi ada ahəl nakə ka rəhej ha gər bay aye na, na bəziye ha gədanj ga a ndo hay tebiye ka nəkar ada məzele ga mâ da a zləm kwa ka waray ka məndzibəra.»[‡]

18 Andza niye Mbəlom na, ma giye ngwalak a ndo nakə a say aye. Ma kulay ha dərev a ndo nakə a say aye.

Mbəlom na, andza ndo mənğere gərwa

19 Ağəla ndəray ma gwadiye: «Tadə kə ge andza niye na, Mbəlom faya ma matay ha mənğok a ndo hay na, hərwi mey? Nəteye faya ta giye na, wu nakə bo ngay eye a pa hərwi tay aye.»

20 Nəkar ndo zezej kəriye! Nəkar nakə faya ka tsətsahiye andza niye, ka may ha mənğok a Mbəlom andza niye na, nəkar eye na, way? Səngəle i dodo ma sliye faya mənğwaday a ndo nakə a ngar na aye: «Ka ngar ga andza niye hərwi mey?» na, ma tsikiye tətə daw?

21 Ndo nakə a ngar səngəle na, gədanj ngay andaya məge wu nakə a say aye ta dodo. Ma sliye faya mənğəna ha dodo sulo, ma zliye nənğed, ma ngariye ha səngəle nakə ta giye ha məsler na, pat i magurlom aye. Nənğed na, ma ngariye ha səngəle nakə ta giye ha məsler pat pat aye.

22 Ayaw, tadə kə say a Mbəlom məge andza ndo mənğere gərwa na me yak andaya mə dəma daw? A say na, ndo hay tə sər ha nənğeye ta mevel eye ada nənğeye gədanj eye. Hərwi niye, ma zliye ngatay hərwi ndo neheye nənğeye ta mevel eye fataya neheye ha bəfə də mədze tay ha abəra mə dəma aye.

23 Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tə sər ha nənğeye məzlaḅ eye haladzay ada ma ngəniye məzlaḅ ngay niye a nəteye, a say mənğatay ngwalak. Ba kə ləva ha bo kurre hərwi ada tə huta məzlaḅ ngay.

24 Nəkway tebiye ndo neheye Mbəlom a pala matəre kway ha i ngay aye. A pala na, Yahuda hay dekdek tsa bay. A pala nəteye ta siye i ndo hay dərmak.

25 Andza nakə Mbəlom a tsik mə derewel i Oze nakə a watsa, a gwad:

«Ndo neheye ahəl niye ndo ga hay bay aye na,
na gwadateye: Nəkurom ndo ga hay,
Slala nakə ahəl niye na wudə bay aye,
na gwadaye: Na wudə kar.»

26 Ada

«Ma təv nakə tə gwadatay a ndo hay:
“Nəkurom ndo ga hay bay”,
ta zalateye Wawa i Mbəlom nakə ta sifa
aye.»[§]

27 Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom kə tsik ka gər tay dərmak, kə tsik ta magala, a gwad:

«Tadə Israyel hay kwa ta ge haladzay andza hewiyen ka me i bəlay na,
sərum ha ndo neheye Mbəlom ma təmiye tay ha aye na, nəteye haladzay bay.

28 Bəy Maduwej Mbəlom ma giye mahonok bay,
ma deyeweye ka məndzibəra ma giye wu nakə a tsik aye.* »

29 Andza Ezay nakay eye ḅa kə tsik faya, a gwad:

«Tadə Bəy Maduwej Mbəlom Gədanj eye,
mā gər ha siye i gwala kway hay bay na,
ka dzakweye andza ndo i Sodom hay ta Gomora hay.»[†]

Yahuda hay tə sər tsəved dedek eye bay

30 Andza mənğwede mey? Andza mənğwede na, ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, nəteye ta pala tsəved matəre ngwalak eye ka dərə i Mbəlom bay, ane tuk na, anəke ta təra ngwalak eye ka dərə ngay. Andza niye hərwi ta dzala ha ka nənğeye.

31 Ane tuk na, Yahuda hay nəteye ta pala bazlam i Musa mapala eye məpay bəzay hərwi ada tə tara ngwalak eye hay ka dərə i Mbəlom andza niye, ane tuk na, ta dəd ka tsəved.

32 Tə dəd ka tsəved na, hərwi mey? Hərwi tə dzala na, ta təriye ngwalak eye hay ka dərə i Mbəlom tə wu nakə bo tay eye tə gawa aye ada tə dzala ha ka Mbəlom bay. Hərwi niye ta kərəh Yesu nənğeye nakə andza kwar nakə ndo hay ta ndəfiye faya sik ta dədiye,

33 tə tsik faya mə Derewel i Mbəlom aye. Mə dərəwel niye na, Mbəlom a gwad:

«Zəbum! Na piye kwar a wuzlahgəma i Zerozelem.

Ndo hay ta ndəfiye faya sik.
Hotokom nakə ndo hay ta dədiye hərwi ngay aye.

Ane tuk na, ndo nakə kə pa faya mədzaḅ gər ngay aye na,
wuray ma dzəmiye na dədə sa bay.»[‡]

10

1 Malamar ga hay, a seḅ tə dərəv ga peteh, ndo ga hay tə yaw hərwi ada Mbəlom mâ mbəl tay ha. Hərwi niye neḅ faya na dūwuleye me a Mbəlom haladzay.

2 Na sər ha ta dedək a satay məpay bəzay a Mbəlom peteh. Ane tuk na, tsəved nakə dedək eye məpay bəzay a Mbəlom aye na, tə sər bay.

3 Tsəved nakə Mbəlom ma təriye ha ndo ngwalak eye kame ngay aye na, tə sər bay. Ta pala tsəved tay wal. Andza niye, tsəved nakə

‡ 9:17 Madayaw abəra ma Ezipt 9.16.

§ 9:26 Oze 2.1-3; 2.25.

* 9:28 Ezay 10.22-23.

† 9:29 Madazlay i wu hay

19.23-28. ‡ 9:33 Ezay 28.6.

Mbəlom ma təriye tay ha ndo hay ɲɟwalak eye kame ɲgay aye na, a satay bay.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ahəl nakə Kəriste a yaw aye na, ka ndav ha bazlam mapala eye tebiye. A ge andza niye na, hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋgeye na nətəye na, Mbəlom ma təriye tay ha ɲɟwalak eye hay kame ɲgay.

Mbəlom ma təriye tay ha ndo neheye ta dzala ha ka neŋgeye aye

⁵ Musa tə gər ɲgay kə watsa ka tsəved i məpay bəzay a bazlam mapala eye, ta tsəved eye kame ndo ma təriye ɲɟwalak eye kame i Mbəlom. A watsa, a gwad: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye na, ma hutiyə sifa dedək eye tə neŋgeye.*»

⁶ Tsəved nakə ndo hay ta tərə ɲɟwalak eye hay kame i Mbəlom hərwi nakə tə dzala ha ka neŋgeye aye na, wal. Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad ka tsəved eye niye: «Ka tsatsah mə dərev: «Mata tsele a mbəlom way?» bay.†» Andza məgwədə: Mata tsele məzalay naha a Yesu Kəriste hərwi ada mə mbəzlaw na, way?

⁷ «Kā tsik mə dərev yak: «Mata mbəzle a təv i mədahan hay ka dala way?» sa bay.‡» Andza məgwədə: Mata zalayaw a Yesu Kəriste hərwi ada mə yaw na, way? Ba kə lətsew abəra ma mədahan tsiy.

⁸ Derewel i Mbəlom a gwad duh na: «Bazlam i Mbəlom neŋgeye bəse tə nəkar, neŋgeye dərən bay, neŋgeye mə bazlam yak, neŋgeye mə dərev yak.§» Bazlam eye neŋgeye nətə naka faya nəmay nəmaa datay ha a ndo hay aye, nəmay faya nəmaa gwadiye: «Dzalum ha ka Mbəlom.»

⁹ Tadə ka tsik tə bazlam yak «Yesu Kəriste na, Bəy Maduweŋ» ada ka təma a dərev yak Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahan na, Mbəlom ma təriye kar ha.

¹⁰ Tadə ka dzalakwa ha ka Yesu tə dərev kway na, ka tərakweye ɲɟwalak eye hay kame i Mbəlom. Tadə ka gwadakwa tə bazlam kway Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ na, Mbəlom ma təriye kway ha.

¹¹ Andza tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə kə pa faya mədzal gər ɲgay aye na, wuray ma dzəriye na dāda sa bay.*»

¹² Mbəlom a tsikatay wu niye a nətəye tebiye. Wuray ka ɲgəna tay ha ka bo abəra Yahuda hay ta ndo neheye nətəye Yahuda hay bay aye bay. Bəy Maduweŋ neŋgeye Bəy Maduweŋ i ndo hay tebiye. Faya na giye ɲɟwalak a ndo neheye faya ta dūwuleye me aye tebiye.

¹³ Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Kwa way ka dūwulay me a Bəy Maduweŋ mə təma ha na, Bəy Maduweŋ ma təriye ha.†»

¹⁴ Ane tuk na, ta dzala ha ka neŋgeye bay tuk na, ta dūwulay me na, kəkay? Ta tsəne labara ɲgay bay tuk na, ta dzaliye ha ka neŋgeye na, kəkay? Ndəray kə tsikatay bazlam ɲgay bay tuk na, ta tsəriye labara ɲgay na, kəkay?

¹⁵ Ada tə slər ndo i maslan hay bay tuk na, ndo i maslan hay ta diye ta tsikateye na, kəkay? Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, a gwad: «Zəbum ma kəkay nakə ndo hay faya ta ɲgwasiye ta ndo neheye ti yaw məde ha Labara ɲɟwalak eye.‡»

¹⁶ Ane tuk na, maa təma Labara ɲɟwalak eye na, ndo hay tsekweŋ tsa. Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a gwad: «Bəy Maduweŋ, maa təma bazlam yak nakə nəmaa dā ha aye na, way? Ndo hay haladzay bay.§»

¹⁷ Andza niye, ndoweye kə dzala ha na, kə tsəne təday. Ndowneye kə tsəne labara i Yesu Kəriste na, andza məgwədə ndəray kə tsikay təday.

¹⁸ Kə ge andza niye na, na tsətsahiye: Ta dedək ndo i Israyel hay ta tsəne labara nakay bədaw? Ta tsəne. Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad:

«Ta tsəne bazlam tay ka mändzibəra tebiye, ada bazlam tay kə ndisl ka kokway i mändzibəra?*»

¹⁹ Na tsətsahiye sa: Ta dedək ndo i Israyel hay ta sər ha bədaw? A satay məsəre ha bay. Maa tsik ahəl niye təday na, Musa, a gwad: «Mbəlom a gwad:

Nəkurom Israyel hay, na təriye kurom ha kə gum dərə ka slala nakə kəriye a dəd dala bay aye.

Ka gumeye mevel, hərwi slala i ndo neheye tə sər wuray bay aye.†»

²⁰ Ma dəba eye, Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom kə tsik parakka, a gwad, Mbəlom a gwad:

«Ndo neheye ta pəlawə ga bay aye, ta huta ga.

Na dā tay ha bo a ndo neheye, ta tsətsahawa ga bay aye.‡»

²¹ Ka gər i Israyel hay na, Mbəlom a gwad: «Na bəza ha həlay ga.

Hwapat neŋ faya na gateye wiyaw a ndo ga hay hərwi ada tā yaw.

Ane tuk na, ta rəheŋ ha gər bay, ta kərəh ga.§»

* 10:5 Levitik 18.5. † 10:6 Bazlam mapala eye masulo eye 30.12. ‡ 10:7 Bazlam mapala eye masulo eye 30.14.

§ 10:8 Bazlam mapala eye masulo eye 30.14. * 10:11 Ezay 28.16. † 10:13 Zowel 3.5. ‡ 10:15 Ezay 52.7. § 10:16

Ezay 53.1. * 10:18 Dəmes hay 19.5. † 10:19 Bazlam mapala eye masulo eye 32.21. ‡ 10:20 Ezay 65.1. § 10:21

Ezay 65.2.

11

Mbəlom ma gəriye tay ha Yahuda hay bay

¹ Yaw, faya na tsikakumeye: Kə ge andza niye na, andza mægweđe Mbəlom kə kal tay ha ndo nğay hay daw? A'ay, kə kal tay ha bay. Neñ tə gər ga, neñ ndo i Israyel, na yaw abara ma hulfe i Bendzamen. Neñ slala i Abraham.

² Mbəlom kə gər tay ha ndo nğay hay bay tebiye. A pala tay ha na, zla anəke bay hərwi ada tã tãra ndo nğay hay. Ka sərũm wu nakə tə watsa ka Eliya ndo mæde ha bazlam i Mbəlom mæ Derewel i Mbəlom aye bədaw? Eliya faya ma wudiye ka Israyel hay kame i Mbəlom. A gwad:

³ «Bəy Maduwen, ndo neheye na, ta kəd ndo mæde ha bazlam yak hay, ta mbəzl ha tæv mævəlaka wu hay. Maa zəkaw na, neñ nate nğwen ada a satay məkæde ga dərmaκ.*»

⁴ Mbəlom, neñgeye a mbəday faya na, kəkay? A gwaday: «A'ay, nəkar mehiyekeye bay. Na ləva ha bo ta ndo hay gwezem tasəla neheye ta peñeye bəzay aye. Ta rəhay ha gər a kule i Ba'al təbey.†»

⁵ Kwa ahəl kway nakə anəke aye na, andza niye dərmaκ. Mbəlom a pala mə walañ i Israyel hay siye i nğal tsa. A pala tay na, hərwi a gatay nğwalak a ndo hay.

⁶ Kə ge Mbəlom a gatay nğwalak hərwi mæpele tay ha na, andza mægweđe a pala tay ha hərwi mæsler tay nakə tə ge aye bay. Kə ge Mbəlom a palawa ndo hay hərwi mæsler tay na, nğwalak nğay ka tãra nğwalak sa bay.

⁷ Niye andza mægweđe na, Israyel hay ta huta wu nakə faya ta pəliye bay. Mə walañ tay na, ndo ma nğal eye nakə Mbəlom a pala tay aye, nəteye na, ta huta na. Siye hay na, Mbəlom kə kula tay ha gər tay tonğwa tonğwa.

⁸ Andza nakə mawatsa eye mæ Derewel i Mbəlom aye na, a gwad:

«Mbəlom ka tãra tay hay ada tã sər wuray bay.

Ka dərəzlatay ka dære,

kə dəkataj na zlam hus ka bəgom ta ndziye andza niye.‡»

⁹ Davit dərmaκ a gwad:

«Wu mənday tay naka ta ndiye mǎ gəs tay andza bəlay nakə a mbəzl wu aye,

tã dæd a dæma,

Mbəlom mǎ satay dərətsətseh.

¹⁰ Tã ge guluf,

ada tã nğatay a dære sa bay!

Tã huta dərətsətseh huya

hərwi ada dərəv mǎ ye fataya abərə!§»

¹¹ Yaw! Na tsətsahiye sa: Ahəl nakə matədakwen a ndzətay a Yahuda hay aye na, ta dæd mambəñ daw? A'ay, ta dæd mambəñ bay! Ane tuk na, Mbəlom a mbəl tay ha slala mekeləñ eye hay na, hərwi nakə nəteye tə ge mezeleme aye. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada Yahuda hay tã ge sələk ka siye i slala mekeləñ eye hay ada tã pala tsəved hərwi gər tay.

¹² Ahəl nakə Israyel hay tə ge mezeleme aye na, Mbəlom a gatay nğwalak a siye i ndo hay ka məndzibərə. Ndo siye hay ta huta nğama haladzay mə həlay i Mbəlom hərwi Yahuda hay nəteye mətawak eye hay ka tsəved i Mbəlom. Kə ge Mbəlom a ge nğwalak a siye i slala mekeləñ eye hay a həlay nakə Yahuda hay ta kərəh marəhay ha gər a Mbəlom aye na, ahəl nakə aza Yahuda hay tebiye ta maweje ka tæv nğay aye ta dedək ma piye fataya nğama, ma ziye.

Bazlam nakə Pol a tsikatay a ndo neheye Yahuda hay bay aye

¹³ Na tsikiye anəke na, a nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Neñ na, ndo i maslañ i Yesu. A sləra ga ahaya na, a nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Yaw, hərwi niye neñ faya na nğalakiye ha ta mæsler nakə a valəñ aye.

¹⁴ A señ tadə ma giye bo na, gwala ga hay tã zəba faya andza niye, siye hay mə walañ tay tã ge sələk ka ndo neheye Yahuda hay bay aye, tã yaw hərwi ada Mbəlom mǎ təma tay ha ta mæsler ga dərmaκ.

¹⁵ Ahəl nakə Mbəlom a gər tay ha Yahuda hay aye na, kə ma ha ka bo ndo i məndzibərə hay tə neñgeye. Kə ge andza niye na, ahəl nakə aza Mbəlom ma ma tay ahaya Yahuda hay ka tæv nğay sa aye na, wu eye ma giye na, kəkay? Niye ma vəliye sifa a ndo neheye ta mət aye.

¹⁶ Tadə tə dəs peñ, tə vəlay a Mbəlom na, andza mægweđe peñ eye tebiye i nğay dərmaκ.* Tadə zləlay i dərizl i gərdaf i nğay na, hawal eye hay i nğay dərmaκ.

¹⁷ Israyel na, andza dərizl i gərdaf i tetədöz nakə Mbəlom a dəs faya abərə hawal eye hay aye. A dəs tay faya abərə na, a tapa† faya nəkar nakə Yahuda bay aye. Andza hawal i dərizl i gərdaf i kəsaf. Anəke faya ka nğasliye ha bo ta mase yam eye nakə a tsalaw ma zləlay i dərizl i gərdaf i tetədöz aye.

¹⁸ Kə ge andza niye na, kã kəts tay ha bay. Ka dəslumay ha gər a bo kurom na, hərwi mey? Nəkurom na, hawal hay tsa. Gədanj i hawal hay a yaw na, abərə ma zləlay, bəna gədanj i zləlay a yaw abərə ma hawal hay bay.

* 11:3 I Bay hay 19.10, 14. † 11:4 I Bay hay 19.18. ‡ 11:8 Bazlam mapala eye masulo eye 29.3; Ezay 6.10. § 11:10

Dames hay 69.23-24. * 11:16 Məpesle 15.19-21. † 11:17 Tə bazlam i Sara «greffer» na, mætepe hawal i dərizl i gərdaf mekeləñ eye ka dərizl i gərdaf neñged. Dərizl nakə tã tapa faya hawal i dərizl i gərdaf neñged aye ma wiye hohway nğwalak eye.

¹⁹ Agëla nëkar ka gwadfiye: «Ayaw, Mbëlom kë däs siye i hawal hay hërwï ada mâ tapa ga a dëma.»

²⁰ Ka tsik na, dedëk. Mbëlom a däs tay ha na, hërwï nakë ta dzala ka nëngëye bay aye. I yak na, hërwï nakë nëkar ka dzala ha ka nëngëye nakë a vëlaka tøv niye aye. Kâ ge ha zlapay bay, dzëdzaray düh a Mbëlom.

²¹ Tadë Mbëlom ka hëhar tay ha Yahuda hay kwa nëteye andza hawal dedëk eye bëbay, ka dzala më gër yak na, ma hëhariye kar nëkar nakë a tapa kar mëtepe mëtepe aye bay na, hërwï mey?

²² Tsëne! Mbëlom nëngëye ngwalak eye ada nëngëye mevel eye dërmak. A ge mevel ka ndo neheye tã dëd' abëra ka tsëved' aye. Ane tuk na, nëkar na, ma giye ngwalak tadë huya faya ka pay bëzay hërwï nakë a gaka ngwalak aye dëkdëk. Tadë ka gum andza niye bay na, ma dësiye kar dërmak.

²³ Yahuda hay na, tadë ta ma ka tsëved', ta yaw ta dzala ha na, Mbëlom ma miye tay ha, ma tapiye tay ha. Faya na tsikakumeye ta dedëk, gëdan ngay andaya mëme tay ha.

²⁴ Nëkurom neheye Yahuda hay bay aye na, nëkurom hawal i dërizl i gërdaf i kësaf hay neheye tã däs tay ha abëra ka tøv tay aye ada ti ye kurom ha mëtepe ka dërizl i gërdaf ngwalak eye i guvah nakë a ndzawa ka tøv tay bay aye. Tadë Mbëlom kë sla faya mëge wu mawura bo eye andza niye na, ka dzalum na, ma miye tay ha Yahuda hay a tøv tay nakë ahäl niye aye bay këkay? Nëteye neheye hawal dedëk eye hay aye.

Yahuda hay ta maweye ka tsëved' i Mbëlom

²⁵ Andza niye, malamar ga hay, a seŋ na, sërum ha bazlam nakay bagwar eye nakë Mbëlom a dã ha parakka, hërwï ada kã dzalumay a gër kurom nëkurom ka tsahum bay. Siye hay më walaj i Israyel hay ta kula ha gër tay ka Mbëlom. Ayaw! Andza niye, ane tuk na, ta ndziye huya andza niye bay. Ndo neheye Yahuda hay bay aye Mbëlom a pala tay ha aye tã dzala ha tädäy ada ndo i Israyel hay ta dzaliye ha.

²⁶ A hëlay niye na, ndo i Israyel hay tebiye ta tãmiye, andza nakë mawatsa eye më Derewel aye na, Mbëlom a gwad:

«Ndo nakë ma tãmiye tay ha ndo hay aye na, ma deyeweye abëra ma gama i Zerolelem.

Ma mbatiye ha mezeleme i gwala i Zakob.

²⁷ Nakay na, dzam nakë na bariye ta nëteye a hëlay niye na pësätay ha mezeleme tay aye.»[‡]

²⁸ Yahuda hay ta këräh Labara Ngwalak eye, ta tãra ndo mëne dëre i Mbëlom. Andza niye hërwï ada Mbëlom mâ mbäl kurom ha, nëkurom neheye Yahuda hay bay aye. Ane

tuk na, Mbëlom a pala tay ha na, hërwï tã tãra i ngay ada a wudã tay ha hërwï ßa kë tsikatay a bëba tãte tay hay andza niye.

²⁹ Mbëlom kë zla ndoweye na, ada kë pa faya ngama na, ma mbëdeye hëlay a mëdzal gër ngay bay.

³⁰ Nëkurom neheye Yahuda hay bay aye, ahäl niye na, nëkurom ka rähumay ha gër a Mbëlom bay. Ane tuk na, anëke na, ka gumay më bo a Mbëlom, hërwï Yahuda hay ta rëhay ha gër bay.

³¹ I tay na, andza niye dërmak. A hëlay nakay anaj eye, ta rëhay ha gër a Mbëlom bay ada ma gateye ngwalak düh. Ane tuk na, andza niye hërwï ada nëteye dërmak tã mbädã gër ka tøv i Mbëlom ada tã gay më bo a Mbëlom.

³² Andza niye, Mbëlom kë gër ha kwa way tebiye hërwï ada tã rëhay ha gër bay. A ge andza niye na, hërwï ada nëteye tã gay më bo tebiye.

Zambadakway a Mbëlom

³³ Ayaw! Mbëlom na, zlele eye më wu hay tebiye! Metsehe ngay a ze kwa mey tebiye, a sër wu hay tebiye. Wu nakë a dzala më dërev ngay aye na, a say mëgwede mey na, ndaray ma sliye mëme ahaya abëra më dëma bay, ndaray ma sliye mësëre wu nakë faya ma giye bay. Andza nakë mawatsa eye më Derewel i Mbëlom aye, a gwad:

³⁴ «Wu nakë Mbëlom a dzala aye na, maa sër na, way?

Maa dáy ha wu ka hëlay a Mbëlom na, way?»[§]

³⁵ «Maa vëlay wu a Mbëlom nëte hërwï ada Mbëlom ma vëleye a dëma na, way?»^{*}

³⁶ Ndëray andaya bay hërwï maa ge wu hay tebiye na, Mbëlom.

Nëngëye a tsäpa wu hay tebiye ada wu hay tebiye andaya na,

hërwï ada tã tãra i ngay.

Zambadakway ka tor eye. Mâ tãra andza niye!

12

Mede i ndo mëgay mëslër a Mbëlom

¹ Malamar ga hay, na däkum ha hadzëgay nakë Mbëlom a gakway ngwalak aye. Hërwï niye, faya na gäkumeye amboh: Vëlumay ha bo kurom peteh a Mbëlom andza vo'ar nakë tã kädaway a Mbëlom aye ada ka dayumeye a gër. Ane tuk na, nëkurom ka ndzumeye tã dëre. Nakay na, wu nakë a ye ka bo mëdëslay naha gër a Mbëlom aye.

² Kã pumay bëzay a ndo i mëndzibëra hay bay. Mbëlom mâ vëlakum mëdzal gër wëdeye hërwï ada mâ mbädã ha dërev kurom. Tadë ka gum andza niye na, ka

sarumeye wu nakə a say a Mbəlom aye. Andza məgwədə: Ka sarumeye wu nakə ɲɔwalak eye, wu nakə a yay a gər aye, ada wu nakə a ye ka bo aye.

³ Mbəlom kə geɲ ɲɔwalak ɲgay kəriye, ka pa ga a məsler ɲgay. Hərwi niye neɲ faya na gwadəkumeye a nəkurom tebiye: Kā dəsłumay ha gər a bo kurom bay, sarum ha düh nəkurom ta dedək na, kəkay. Zəbum ka gədan neheye Mbəlom a vəlakum aye, hərwi ada kwa way mâ gay sariya a gər ɲgay ta tsəved eye.

⁴ Kwa way bo ɲgay na, nəte, ane tuk na, vərezl hay faya wal wal haladzay ada vərezl eye niye hay kwa way ta məsler ɲgay wal.

⁵ Nəkway neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, andza niye. Nəkway haladzay, ane tuk na, nəkway madzapa eye nəte andza bo nəte. Nəkway tebiye madzapa eye ka bo i ndo nəte andza bo nəte andza vərezl neheye mazəva eye ka bo i ndo aye.

⁶ Mbəlom kə vəlakway gədan wal wal, andza nakə a say məvəlakway aye. Kə ge andza niye na, kwa way mâ ge məsler ta gədan nakə Mbəlom a vəlay aye. Tadə Mbəlom a vəlaka gədan mədə ha bazlam ɲgay na, dā ha andza nakə ka sər Mbəlom a vəlaka gədan aye.

⁷ Tadə Mbəlom a vəlaka gədan ka madzəne ndo hay na, dzəna andza nakə a ye ka bo aye. Tadə Mbəlom a vəlaka gədan ka matətikatay wu a ndo hay na, tətikatay.

⁸ Tadə Mbəlom a vəlaka gədan məmatay naha dərev a ndo hay na, matay naha dərev. Tadə Mbəlom a vəlaka gədan ka vəlatay wu a mətawak hay na, vəlatay tə dərev yak peteh. Tadə Mbəlom a vəlaka gədan ka məndzatay kame a ndo hay na, ge na məsler eye tə dərev yak peteh. Tadə Mbəlom a vəlaka gədan məgatay ɲɔwalak a ndo hay na, gatay ta mənɟwese.

⁹ Wudum ndo hay tə dərev kurom peteh, ka wudum tay ha tə bazlam dəkdek tsa bay. Numay dərə a wu nakə ɲɔwalak eye bay aye. Wudum wu nakə ɲɔwalak eye.

¹⁰ Wudum bo mə walaɲ kurom nəte nəte, andza nakə malamar hay ta wudə bo mə walaɲ tay aye. Rəhumay ha gər a siye i ndo hay mâ ze bo kurom eye.

¹¹ Vəlum ha bo kurom ka məge məsler. Kā gum sə bay. Vəlumay ha bo kurom peteh ka məge məsler i Bəy Maduweɲ.

¹² ɲɟwasum hərwi məpe mədzal gər nakə ka pum ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlakumeye aye. Ahəl nakə faya ka sumeye dərətsətseh aye na, zlum ɲgatay. Duwulumay me a Mbəlom huya, kâ gərɟum ha bay.

¹³ Dzanum tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mətawak aye hay tə

zlele kurom. Ndo neheye ti ye naha a gay kurom aye na, tamum tay ha lele.

¹⁴ Tsətsahum ka Mbəlom, mâ pa ɲɟama ka ndo neheye faya ta sakumeye dərətsətseh aye, kâ vəlumay mezeleme bay.

¹⁵ ɲɟwasum ka bo ta ndo neheye faya ta ɲɟwasiiye. Tuwum ka bo ta ndo neheye faya ta tuwiye.

¹⁶ Ndzum ayaw tə ayaw mə walaɲ kurom. Kâ dəsłumay gər a bo kurom bay, kwa məsler eye tsekweɲ bəbay na, kâ kərəhum bay. Kâ dzalum mə gər kurom ka sarum wu hay tebiye bay.

¹⁷ Kâ mumay ha mənese a ndəray mənese ta mənese bay, pəlum düh na, gum wu nakə kwa way a sər ɲɔwalak eye aye.

¹⁸ Tadə ka slumeye məge wu nakə ka slumeye aye na, ndzum zay ta ndo hay tebiye.

¹⁹ A nəkurom neheye na wudə kurom haladzay aye, ndo kə gakum mənese na, kâ məmumay ha a dəma bay. Gərɟum ha Mbəlom mâ gay sariya. Andza niye, mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, Bəy Maduweɲ Mbəlom a gwad: «Mata ma ha mənese a ndo na, neɲ!»

²⁰ Ane tuk na, bazlam i Mbəlom a gwad: «Tadə may a wur ka ndo mənese dərə yak na, vəlay wu mənday, tadə yam a gay na, vəlay yam. Tadə ka ge andza niye na, andza faya ka hayiye zler i ako ka gər ɲgay.»

²¹ Ka gərɟum ha mənese mâ ɲɟwasa fakuma bay. ɲɟwasum ka mənese tə məge wu ɲɔwalak eye hay düh.

13

Rəhumatay ha gər a bəy i dala hay

¹ Kwa way mâ rəhay ha gər a bəy i dala hay hərwi ndo neheye tebiye ma bəy aye na, maa vəlatay na, Mbəlom ada maa pa tay ha a bəy na, neɲgeye.

² Yaw, ndoweye kə ge vəram ka bəy i dala hay na, a ge vəram ka wu nakə Mbəlom a bər aye. Ndo neheye faya ta giye andza niye na, faya ta vahaweye sariya ka gər tay.

³ Ndo neheye faya ta giye wu ɲɟwalak eye, ta dzədzariye ta bəy i dala hay bay. Mata dzədzere düh na, ndo neheye faya ta giye wu ɲɟwalak eye bay aye. Tadə a saka madzədzaratay a bəy i dala hay bay na, ge wu nakə ɲɟwalak eye hərwi ada kâ yatay a gər lele.

⁴ Andza niye, hərwi bəy i dala hay faya ta giye na, məsler i Mbəlom hərwi ada tã dzəna kurom ka məge ɲɟwalak. Tadə düh ka ge lele bay na, dzədzaratay a bəy i dala hay hərwi gədan nakə Mbəlom a vəlatay na, a vəlatay kəriye bay. A vəlatay hərwi məbəz ha mevel i Mbəlom hərwi ada mâ gatay dərətsətseh a ndo neheye faya ta giye mənese aye.

* 12:19 Bazlam mapala eye masulo eye 32.35. † 12:20 Dzeke hay 25.21-22.

⁵ Hərwi niye rəhumatay ha gər a bəy i dala hay. Ka rəhumatay ha gər na, hərwi nakə faya ta gakumeye dəretsətseh aye dəkdək aye bay. Rəhumatay ha gər hərwi ka sərüm ha mə dərev kurom niye na, tsəved ɲgwalak eye.

⁶ Ka vəlumeye dzaɲgal na, hərwi niye dərma, Mbəlom a pa ndo i bəy i dala hay hərwi ada tã ge məsler nakay lele.

⁷ Vəlumay a bəy i dala hay wu nakə tədə məvələtəy a nətey aye. Vəlumatay dzaɲgal a ndo neheye faya ta tsakaliye. Wu nakə ta tsətsah fakuma məvələ aye na, vəlumatay. Rəhumatay ha gər lele hərwi nətey aye na, tədə ka rəhumatay ha gər.

Mawudə siye i ndo hay na, marəhay gər a Mbəlom

⁸ Gwedere i ndo fakuma na, hamumay. Gwedere nakə ma mətsiye fakuma aye na, nəte. Gwedere niye na, wudum ndo hay huya. Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye.

⁹ Ka sərüm bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad: «Kã ge madama bay, kã kəd ndo bay, kã kəla bay, kã ge dəre ka wu i ndo hay bay.» Bazlam neheye mapala eye ada ta siye hay tebiye nətey mə bazlam mapala eye nəte. A gwad: «Wuda ndo i məged yak dərma andza ka wuda na gər yak.*»

¹⁰ Ndo nakə a wuda ndo aye na, ma geyə mənese bay. Yaw, tadə ka wuda ndo hay na, ka pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye.

¹¹ Gum andza niye, hərwi ka sərüm həlay nakay nəkway mə dəma aye. Anəke na, həlay nakə ka pədəkumeye abəra ka mändəzəre aye. Həlay nakə Mbəlom ma vələkwey mətəmə aye ka həndzədəw. Nəngəy dəren andza a həlay nakə ka dazlakway mədzal ha ka Yesu Kəriste aye sa bay.

¹² Mazlambar həvad ma ndəviye, dəre ma tsadiye, dzaydzay ma deyeweye. Mbədəkway dəba a məsler i həvad. Hələkwa wu həlay neheye a ye ka bo məge ha məsler ta həpat aye.

¹³ Mede kway mã ge ɲgwalak eye andza i ndo neheye faya ta diye mə dzaydzay aye. Kã gakwa magurlom nakə ɲgwalak eye bay aye bay ada kã kwayakwa bay. Madama tə wu neheye ɲgwalak eye bay aye na, kã gakwa bay, gərakwa ha magazləga ta məge səlak.

¹⁴ Bəy Maduweɲ Yesu Kəriste mã tərä andza wu həlay kurom. Kã pumay bəzay a wu neheye ɲgwalak eye bay a sawakum hərwi mã yay a gər a bo kurom aye sa bay.

14

Kã may ha mənese a ndo bay

¹ Təmum ndo nakə gədaɲ eye bay ka tsəved i Mbəlom aye, ada kã kədum wuway ka wu nakə a dzala mə dərev ɲgay aye bay.

² Ağəna ndo mekeleɲ eye a dzala na, tsəved andaya mände wu hay tebiye. Ane tuk na, ndo nakə gədaɲ ɲgay andaya ka tsəved i Mbəlom bay aye na, a nda ala i slambah tsa.

³ Ndo nakə a nda wu hay tebiye aye na, mã may ha mənese a ndo nakə a nda siye i wu hay bay aye bay. Ada ndo nakə a nda wu hay tebiye bay aye na, mã may ha mənese a ndo nakə a nda wu hay tebiye aye bay hərwi Mbəlom ka tama na.

⁴ Nəkar way nakə ka may ha mənese a ndo i məsler i ndo aye? Tadə kə ge mənese na, mata tsikay faya na, ndo nakə a ləvay gər aye, ada kə ge lele na, mata tsikay faya na, huya ndo nakə a ləva na aye. Ma dədiye bay hərwi ndo nakə a ləva na aye ma sliye faya mətsəpe na hərwi ada mã dəd bay.

⁵ Ndo mekeleɲ eye hay tə dzala na, pat siye hay a ze pat siye. Ane tuk na, ndo siye hay i tay na, pat hay nəte tə ləva. Kwa way mã sər wu nakə a dzala mə dərev ɲgay aye lele.

⁶ Ndo nakə a dzala pat nəte a ze ha siye i pat mekeleɲ eye hay na, a ge andza niye hərwi ada mã dəslay ha gər a Bəy Maduweɲ Yesu. Ndo nakə a nda wu hay tebiye aye na, a say mədəslay ha gər a Bəy Maduweɲ Yesu hərwi a gay naha sişə a Mbəlom. Ndo nakə a kərah mände siye i wu hay aye na, a ge andza niye hərwi ada mã dəslay ha gər a Bəy Maduweɲ dərma ada hərwi məgay naha sişə a Mbəlom.

⁷ Ndəray kwa nəte a ndza hərwi mändze ɲgay bay ada ndəray kwa nəte ma mətiye hərwi tə gər ɲgay eye bay.

⁸ Ahəl nakə nəkway tə dəre aye na, nəkway tə dəre hərwi mədəslay hay gər a Bəy Maduweɲ. Ahəl nakə ka mətəkwey na, ka mətəkwey hərwi mədəslay ha gər a Bəy Maduweɲ. Andza niye, kwa ma mändze tə dəre, kwa ma məməte na, nəkway i bəy Maduweɲ.

⁹ Hərwi Yesu Kəriste kə mət ada kə lətsew abəra ma madahaɲ hərwi ada mã tərä Bəy Maduweɲ i mədahaɲ hay ada i ndo neheye tə dəre aye.

¹⁰ Nəkar, ka may ha mənese a malamar yak na, hərwi mey? Ada nəkar ka zəba ka malamar yak andza ndo bay na, hərwi mey? Nəkway tebiye ka deyəkwey kame i Mbəlom, ma gakwey sariya.

* 13:9 Zəba mə Madayaw abəra mə Ezipt 20.13-17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17-21; Levitik 19.18.

¹¹ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwad:

«Ta dedək neŋ faya na tsikakumeye, ndo hay tebiye ta deyeweye ta dəkweye gurmets.

Kwa way ma tsikiye tə bazlam ka neŋ, neŋ Mbəlom.*»

¹² Andza niye, kwa way ma diye ha wu nakə a ge aye. Bo ŋgay eye tə gər ŋgay eye ma diye ha kame i Mbəlom.

Kā kal ha malamarm yak a mezeleme bay

¹³ Kə ge andza niye na, kā makwa ha mənese mə walaŋ kway bay. Wu neheye ka pum ka bo tərzlekeŋ aye dūh na, anaŋ: Kā pa wuray ka tsəved nakə malamarm ma vəleye madəfe sik aye, kəgəbay ma dədiye ha a mezeleme aye bay.

¹⁴ Neŋ madzapa eye tə Yesu Kəriste, hərwi niye na sər ha ta dedək wu nakə ŋgwalak eye bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, tadə ndoweye kə dzala, wu nakay ŋgwalak eye bay aye na, mā nda bay. Wu neheye i ŋgay na, ta dedək ŋgwalak eye hay bay.

¹⁵ Tadə ka dziye ha malamarm yak tə wu nakə faya ka ndiye na, niye na, ka wuda ndo bay. Yesu Kəriste kə mət hərwi malamarm yak. Hərwi niye kə dzəgəd ha malamarm abəra ka tsəved i Mbəlom hərwi wu yak nakə ka ndiye bay.

¹⁶ Ka dərə yak na, wu ŋgwalak eye. Ane tuk na, tadə ka sər ha ndo hay ta tsikiye fakaya wu nakə lele bay aye na, kə ge sa bay.

¹⁷ Bay i Mbəlom na, wu mənday ta wu məse bay. Bəy i Mbəlom dūh na, wu nakə Məsəfare Tsədəŋŋa eye faya ma giye mə nəkway aye. Faya ma dzəniye kway ka məge wu ŋgwalak eye, faya ma vəlakweye zay mə walaŋ kway, faya ma vəlakweye məŋgwese.

¹⁸ Ndo nakə faya ma geye məsler andza niye a Yesu Kəriste aye na, a yay a gər a Mbəlom ada ndo hay ta rəhay ha gər dərmak.

¹⁹ Kə ge andza niye na, gakwa gədanj məge wu nakə ma dzəniye ndo hay ka məndze zay mə walaŋ kway aye. Ka gəkweye wu nakə ma dzəniye tay siye i ndo ka məgəle ka tsəved i Mbəlom aye dərmak.

²⁰ Kā nas ha məsler i Mbəlom tə wu nakə faya ka ndiye aye bay. Ayaw, dedək tsəved andaya ka mənde wu hay tebiye, ane tuk na, tadə siye i ndo hay ta dədiye abəra ka tsəved i Mbəlom hərwi yak na, kā nda bay.

²¹ Wu nakə ŋgwalak aye na, kwa mahəpəde slo, kwa məse guzom, kwa mey nakə ma diye ha malamarm yak a mənese aye na, kə ge bay.

²² Tadə ka dzala ka sliye faya mənde wu hay tebiye, kəgəbay tadə ka dzala ka sliye faya bay na, mā ndza mə dərəv yak. Mata

səre ha na, nəkar ta Mbəlom dəkdek tsa. Ndo nakə a ge wu ada a ge tə mədzal gər eye sulo sulo bay na, dərəv ŋgay məŋgwasa eye.

²³ Ndo nakə mədzal gər ŋgay sulo sulo, kə gwad wu nakay mənde bay ka nda na, Mbəlom ma geye sariya hərwi kə pa na mədzal gər ŋgay peteh ka wu nakə ma giye aye bay. Wu nakə ndo a sər ha lele bay mədzal gər faya sulo sulo, kə ge ha ka bo na, kə ge mezeleme.

15

Ge wu nakə ma deyete ye a gər a siye i ndo hay aye

¹ Nəkway neheye gədanj eye ka tsəved i Mbəlom aye na, kutoŋ dzənakwa ndo neheye bəle eye hay aye. Kā gakwa wu neheye a yay a gər a bo kway aye dəkdek bay.

² Kwa way mā ge wu nakə ma deyete ye a gər a siye i ndo hay aye hərwi mədzane tay ha hərwi ada tā gəl ka tsəved i Mbəlom.

³ Yesu Kəriste, neŋgeye tə gər ŋgay ka pala madayay a gər a bo ŋgay eye bay. Duh na, andza nakə tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo hay ta tsada kar Mbəlom, ane tuk na, mətsede tay a dədna, ka neŋ.*»

⁴ Wu nakə tebiye tə watsa ahl niye mə Derewel i Mbəlom aye, tə watsa na, hərwi ada mā dəkway ha dedək, hərwi ada kā pəkwa mədzal gər ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlakweye aye. Ka pəkweye mədzal gər ka neŋgeye hərwi bazlam neheye mə Derewel i Mbəlom aye faya ma vəlakweye gədanj ada faya ma dzəniye ka məzle ŋgatay.

⁵ Maa vəl gədanj ta məzle ŋgatay a ndo hay na, Mbəlom. Mā vəlakum mədzal gər kurom nətə ada gum andza i Yesu Kəriste nakə a tətikakum aye,

⁶ hərwi ada nəkurom tebiye kə zambadumay a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tə dərəv kurom peteh ada tə bazlam kurom nətə.

Təmum bo nətə nətə mə walaŋ kurom

⁷ Təmum bo nətə nətə mə walaŋ kurom andza i Yesu Kəriste nakə a təma kurom aye. Gum andza niye, hərwi ada ndo hay tā zambaday a Mbəlom.

⁸ Faya na tsikakumeye dedək, Yesu Kəriste a təra ndo i məsler i Yahuda hay na, hərwi mədatay ha Mbəlom a raw me bay. A yaw na, hərwi ada wu neheye Mbəlom a gwad ma vəlateye a bəba tətə ŋgay hay aye na, mā ge bo.

⁹ A yaw sa na, hərwi ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tā zambaday a Mbəlom hərwi ŋgwalak ŋgay nakə a gatay aye. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

* 14:11 Ezay 45.23. * 15:3 Dəmes hay 69.10.

«Hərwi niye, na zambadakeye mə walañ i ndo neheye Yahuda hay bay aye, na zambadakeye ta dəmes.†»

¹⁰ Bazlam i Mbəlom a gwađ sa:

«Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye, ɲgwasum ta ndo i Mbəlom hay.‡»

¹¹ Ma təv mekeleñ eye a gwađ sa:

«Nəkurom neheye tebiye Yahuda hay bay, zambadumay a Bəy Maduweñ Mbəlom. Nəkurom ndo hay tebiye, zambadumay.§»

¹² Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a gwađ dərmak:

«Nəaray ma deyeweye abəra ma hulfe i Zese. Ma deyeweye ma təriye bəy i ndo neheye Yahuda hay bay aye.

Ndo neheye Yahuda hay bay aye ta piye mədzal gər tay ka neñgeye.*»

¹³ Mbəlom a vəlawatay gədañ a ndo hay tə dzala ha ka neñgeye. Mā rah kurom ha ta məñgweşe ada tə zay hərwi ka dzalum ha ka neñgeye. Andza niye, kâ dzalakwa ha ka neñgeye peteh ta gədañ i Məsəfəre Tsədañña eye.

Pol a tsik ka məsler ɲgay

¹⁴ Malamar ga hay, neñ tə gər ga na sər ta dedək faya ka gumeye wu nakə ɲgwalak eye, ka sər um dedək lele ada ka slumeye faya mətsikatay me a zlam a siye i ndo hay,

¹⁵ ane tuk na, bazlam mekeleñ eye na, na tsikakum naha ta məge me eye hərwi ada kâ mətsum ha gər bay. Na tsikakum naha andza niye na, hərwi ɲgwalak nakə Mbəlom a geñ aye.

¹⁶ A zla ga, a pa ga ndo i məsler i Yesu Kəriste a walañ i ndo neheye Yahuda hay bay aye. A pa ga wal hərwi məde ha Labara ɲgwalak eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye. Na dətəy ha a ndo neheye Yahuda hay bay hərwi ada tā dzala ha ka neñgeye ada tā vəl ha bo tay peteh a Mbəlom andza vo'ar nakə tə kəda way a Mbəlom a yaway a gər aye. Məsəfəre Tsədañña eye a pa tay ha i Mbəlom.

¹⁷ Kə ge andza niye na, na sliye faya mañgeleke ta məsler i Mbəlom nakə faya na giye ma mədzepe ta Yesu Kəriste.

¹⁸ Tađə bazlam andaya mətsike na, na tsikiye ka wu nakə Yesu Kəriste a ge tə neñ aye dekdək tsa, hərwi ada nâ həlatay ahaya ndo neheye Yahuda hay bay aye kame i Mbəlom, ada tā rəhay ha gər. A ge andza niye na, tə bazlam neheye na tsik aye ada tə wu neheye na ge aye.

¹⁹ Kə ge masuwayañ hay wal wal ada Məsəfəre i Mbəlom kə da ha gədañ ɲgay. Andza niye, na da ha kwa a ɲgay Labara

ɲgwalak eye i Yesu Kəriste a ndo hay. Na dazlay ma Zerozelem hus a gəma i lliyi.†

²⁰ A señ məde ha Labara ɲgwalak eye a təv neheye ndo hay ta sər Yesu Kəriste zük bay aye. Na ge andza niye na, hərwi a señ mədazle gay ka mədok i ndo mekeleñ eye bay.

²¹ A señ duh na, andza nakə mawatsa eye mə Dərewel i Mbəlom aye, a gwađ:

«Ndo neheye ta tsikatay dāda ka neñgeye bay aye na, nəteye ta ɲgateye.

Ndo neheye ta tsəne zük bay aye na,

nəteye ta tsəniye Labara ɲgwalak eye.‡»

A say a Pol mede a Roma

²² Hərwi niye, a seweñ haladzay mede naha a təv kurom, aya ane na ye naha bay.

²³ Kə ndza məve haladzay nakə a señ mede naha məzəbakumaw dəre aye. Na huta həlay eye bay hərwi məsler. Anəke na, ma gəma neheye na, məsler ga ka ndəv.

²⁴ Na diye naha, na ndziye ka təv kurom tsekweñ hərwi ada kâ vəlumen gədañ. Ma dəba eye na, na diye a gəma i Espayon ada a señ na, ka dzənumeye ga hərwi mede a dəma.

²⁵ Ane tuk na, anəke na, na diye a Zerozelem, na zlatay naha mədzəne i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu təday,

²⁶ hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Masedowan ta Akay§ aye, kə yatay a gər matsekele suloy hərwi mədzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mətəwak eye ma Zerozelem aye.

²⁷ Bo tay eye tə dzala lele ada dedək lele nakə tə ge andza niye aye. Yahuda hay ta ɲgəna ta siye i ndo hay wu neheye ɲgwalak eye Mbəlom a gwađ ma vəlateye aye. Andza niye, ndo neheye Yahuda hay bay aye ta dzəna Yahuda hay tə wu nakə andaya fataya bay aye.

²⁸ Ahəl nakə na ndəv ha məsler nakay ada na ye məvalatay wu naka məsleratay naha aye tebiye na, na diye a Espayon. Na diye a dəma na, na diye naha a təv kurom təday.

²⁹ Na sər ahəl nakə na diye naha aye na, Yesu Kəriste ma rahiye kway ha tsisl tə ɲgama hərwi mede naha ga nakə na zəbakuməweye dəre aye.

³⁰ Malamar ga hay hərwi Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste, ada hərwi wu nakə Məsəfəre Tsədañña eye a ge ada ka wudakwa bo nəte nəte mə walañ kway aye na, neñ faya na gakumeye ambəh: Duwulumay me a Mbəlom hərwi ga, duwulumay me tə dərev kurom peteh

† 15:9 2 Samuyel 22.50; Dəmes hay 18.50. ‡ 15:10 Bazlam mapala eye masulo eye 32.43. § 15:11 Dəmes hay 117.1.

* 15:12 Ezay 11.10. † 15:19 lliyi: Neñgeye dala ta diye i tsakay i Gares. ‡ 15:21 Ezay 52.15. § 15:26 Akay:

Məzele guram eye i diye i Salawa i Gares.

³¹ Hərwi ada ndo i Yahuda neheye tə sər Mbəlom bay aye tã serj d̄aretsətseh bay. Duwulumay me a Mbəlom sa hərwi ada ndo mape mädzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tã tãma wu nakə na zlatay naha aye ta mən̄gwese.

³² Andza niye, ta d̄ə kə yay a gər a Mbəlom na, na diye ta mən̄gwese eye. Ka ndzakweye dziye hərwi ada nã zəzukw bo.

³³ Mbəlom, neŋgeye nakə a vəl zay a ndo hay aye, mã ndza tã n̄akurom. Mã ge bo andza niye.

16

Mətsike me i Pol a ndo hay

¹ Anan̄, neŋ faya na tsikakumeye naha ka malamar kway n̄gwas eye Fowebe faya ma diye naha. Neŋgeye faya ma giye məsler i Mbəlom mə walaŋ i məhay gər i ndo mape mädzal gər hay ka Yesu neheye ma Sen̄kərə aye.

² Kə ndisl naha a t̄əv kurom na, t̄əvum na lele hərwi neŋgeye i Bəy Maduweŋ dərma. T̄əvum na andza nakə ndo mape mädzal gər hay ka Yesu ha b̄ə ta giye aye. D̄əvum na t̄ə wu nakə hawa eye ma geye tebiye hərwi neŋgeye ka dzəna ndo hay haladzay, ka dzəna ga dərma.

³ Tsikumatay ha me a Pərisil t̄ə zal n̄gay Akelas. N̄əteye tã neŋ, n̄əmay faya namaa giye məsler i Yesu Kəriste aye.

⁴ Ahəl niye n̄əteye na, ta sər mädze ha məsəfəre tay hərwi ga. Na gatay sis̄ə haladzay ada maa gatay sis̄ə na, neŋ mahəgeye bay. Ndo mape mädzal gər hay ka Yesu tebiye neheye Yahuda hay bay aye ta gatay sis̄ə.

⁵ Na tsikatay naha me a ndo neheye t̄ə hayawa gər a gay tay hərwi maduwulay me a Mbəlom aye.

Na tsikay naha me a dzam ga Epenete. Maa lah mädzal ha ka Yesu Kəriste ka dala i Azi* na, neŋgeye.

⁶ Na tsikay naha me a Mari, neŋgeye a ge məsler haladzay hərwi kurom aye.

⁷ Na tsikatay naha me a Andronikos ta Zuniyas. N̄əteye na, ndo ga hay. Neŋ ta n̄əteye ta gəs may a d̄əngay. Ndo hay t̄ə sər n̄əteye neheye sulo mə walaŋ i ndo i maslaŋ hay aye na, ta məzla b̄ eye. Maa lah mape mädzal gər ka Yesu Kəriste na, n̄əteye bəna neŋ bay.

⁸ Na tsikay naha me a Ampəliyat̄os, dzam ga, n̄əmay salamay mə həlay i Bəy Maduweŋ.

⁹ Na tsikay naha me a Urban. Nəkway t̄ə neŋgeye, faya ka gəkwəye məsler i Yesu Kəriste.

Na tsikay naha me a dzam ga Sitakis.

¹⁰ Na tsikay naha me a Apelles. Neŋgeye kə sa d̄aretsətseh hərwi Yesu Kəriste ada kə ndza b̄əŋ b̄əŋ.

Na tsikatay naha me a ndo i gay i Aristobul.

¹¹ Na tsikay naha me a Herodiyon, ndo ga. Na tsikatay naha me a ndo i gay i Narkise hay, n̄əteye i Bəy Maduweŋ.

¹² Tsikumen̄atay ha me a Tirifene ta Tirifoz, n̄əteye malamar kway n̄gwas eye hay neheye faya ta giye məsler i Mbəlom aye.

Na tsikay naha me a Perisid malamar kway n̄gwas eye nakə na wuda na aye. Faya ma giye məsler haladzay hərwi Bəy Maduweŋ.

¹³ Tsikumen̄ay ha me a Rufus, ndo n̄gwalak eye ka tsəved i Bəy Maduweŋ.

Na tsikay ha me a may n̄gay dərma, neŋgeye andza may ga.

¹⁴ Tsikumen̄atay ha me a Asin̄kərit ta Fəleŋon ada a Hermes, a Patrobas ada Hermas ada a ndo mädzal gər neheye ta n̄əteye aye.

¹⁵ Tsikumen̄ay ha me a Filologe ada a Zuli, ada a Nere ta malamar n̄gay dem eye.

Na tsikay naha me a Olimp̄as ada a siye i ndo mape mädzal gər hay ka Yesu tebiye neheye ta n̄əteye aye.

¹⁶ Tsikum a bo me n̄əte n̄əte lele mə walaŋ kurom. Məhay gər i ndo mape mädzal gər hay ka Yesu Kəriste ta tsikakum naha me tebiye.

Mandəve i bazlam i Pol

¹⁷ Malamar ga hay, neŋ faya na gəkwəye amboh: Gumay metsehe a ndo neheye faya ta tsikiye wu n̄gwalak eye bay aye ka wu nakə ka t̄ətikum aye. Andza niye, faya ta n̄gəniye tay ha ndo hay ada faya ta diye tay ha ka tsəved nakə n̄gwalak eye bay aye. Ka ndzum ta n̄əteye bay.

¹⁸ Slala i ndo neheye andza niye t̄ə ge na, ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste bay, faya ta giye d̄uh na, wu nakə a yatay a gər aye. Faya ta səpatiyə ndo hay t̄ə bazlam tay neheye l̄əfedede aye. Andza niye, faya ta vatay gər a ndo neheye t̄ə sər mənesə bay aye.

¹⁹ Nəkurom na, ndo mädzal gər hay ka Yesu Kəriste t̄ə sər ma kəkay nakə ka rəhumay ha gər a Bəy Maduweŋ aye. D̄əre ga ka n̄gwas haladzay hərwi kurom ada a seŋ na, t̄ərum metsehe eye hay hərwi ada k̄ə gum wu n̄gwalak eye ada k̄ə gum mənesə bay.

²⁰ Mbəlom faya ma vəliye zay huya a ndo hay. Mazlambar ma ndərəsliye na gədaŋ i Fakalaw, ma piye na a hud i sik kurom.

Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste m̄ə pa fakuma n̄gama.

* 16:5 Dala i Azi, anake na, ma Turki.

²¹ Timote nakə faya ma giye məsler tə neŋ aye kə tsikakum naha me. Ndo gay hay Lukiyus, Zason, ada Sosipater ta tsikakum naha me dərmak.

²² Maa watsa dərewel nakay na, neŋ Tertiyus† ndo məwetse wu nakə a say a Pol aye. Na tsikakum naha me ta məzele i Bəy Maduweŋ.

²³ Neŋ Pol faya na gwadəkumeye, Gayus kə tsikakum naha me dərmak. Neŋ mandza eye mə gay ŋgay ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye tə yawaw maduwulay naha me a Mbəlom mə gay ŋgay. Erast ndo məgay gər a suloy i wuzlahgəma ada malamar kway Kartus ta tsikakum naha me.

[Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama ka nəkurom tebiye.]

²⁵ Zambadəkway a Mbəlom! Neŋgeye nəte ŋgweŋ ta gədaŋ hərwi ma vəlakumeye gədaŋ bəŋbəŋ ka tsəvedŋgay andza Labara Ŋgwalak eye nakə faya na dətay ha a ndo hay ka gər i Yesu Kəriste aye. Labara Ŋgwalak eye nakay kə dā ha parakka bazlam nakay manğaha eye ahəl niye aye.

²⁶ Ane tuk na, anəke na, Mbəlom kə dā ha parakka ada faya ta dīye ha ka gər i wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ka gər i Kəriste aye. Andza niye, bazlam nakay kə dā a zləm a slala hay tebiye andza i Mbəlom neŋgeye ma ndziye ka tor eye a gwad tā tsəne hərwi ndo hay tā dzala ha ada tā rəhay ha gər aye.

²⁷ Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom nəte ŋgweŋ. Neŋgeye tə gər ŋgay a tsah. Zambadəkway hərwi wu neheye a ge tə həlay i Yesu Kəriste aye. Mā ge bo andza niye!

† 16:22 Tertiyus na, ndo məwetse dərewel i Pol.

Makurre i ðerewel i Pol nakə a watsatay naha a

Koriñte hay aye

Məfələkwe

Pol a pa məhay gər i ndo mədzal gər hay ka Yesu ma Koriñte ahəl i mahəhele ngay masulo eye. Koriñte na, wuzlahgəma nakə ka dala i Gəres zlele eye aye, zlele eye hərwi təv mələtse i kwalalañ i yam hay sulo. Beke hay mə ðəma haladzay ada ndo i mətawak hay. Ndo haladzay məndze tay na, swa tsa.

Ahəl niye na, Koriñte hay tə pay bəzay a kule kwa waray waray.

Pol a tsəne labara tay (zəba 1.11 ta 7.11). Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Koriñte, mədzal gər tay madzədza eye tə gər i bazlam hay wal wal.

Mə madədo 1 ka 4, Pol a tsik ka ndo məpe mədzal gər neheye ma Koriñte aye ada ka ndo neheye a ðatay ha Labara Ngwalak eye i Yesu Kəriste aye.

Ma madədo 5.1 ka 11.16, Pol a ðatay naha ka gər i bazlam hay

Ka 11.17 ka 14.40, Pol faya ma tsikiye ka məndze mə walañ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 15 faya ma tsikiye na, Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahañ, ada pat mekeleñ eye mədahañ hay ta lətseweye abəra ma mədahañ ðərmak.

Andza ðerewel siye neheye Pol a watsa aye, nakay anañ eye a ndəv ta labara hay ada ta mətsike me a ndo hay (madədo 16).

Pol a tsikatay naha me a ndo neheye ma Koriñte aye

¹ Maa watsakum naha ðerewel nakay na, neñ Pol nakə Mbəlom a zla ga hərwi ada nə təra ndo i maslañ i Yesu Kəriste aye. A zla ga na, hərwi a yay a gər. Nəmay ta malamar kway Sosten, nəmaa tsikakum naha me.

² Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye ma gəma i Koriñte aye. Nəkurom na, Mbəlom kə pala kurom, kə pa kurom a həlay i Yesu Kəriste. A zalakum na, hərwi ada kə tərüm ndo ngay hay, andza a zalatay a ndo neheye tebiye mandza eye kwa ka waray ka waray faya ka ðuwulumeye me a Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste aye. Neñgeye na, Bəy Maduweñ kway tebiye.

³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste tə pa fakuma ngama ada tə vəlakum zay.

Wu neheye lele Yesu a vəlatay aye

⁴ Neñ faya na gay naha sisə a Mbəlom huya hərwi kurom, hərwi kə pa fakuma ngama hərwi nakə nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

⁵ Ayaw dedek! Ahəl nakə ka dzapum ta neñgeye na, Mbəlom kə vəlakum wu neheye ngwalak eye hay tebiye. Andza niye, Mbəlom kə vəlakum tsəved ka məsəre wu neheye dedek eye ada ka slum faya məða ha wu neheye a ndo hay.

⁶ Andza niye hərwi ahəl nakə nəmaa ðakum ha bazlam i Yesu Kəriste aye na, ka tərüm tə ðərev kurom bəñbəñ lele.

⁷ Hərwi niye wu neheye Mbəlom faya ma vəlateye a ndo ngay hay aye na, wuray kwa tsekweñ a kətsakum bay, a nəkurom neheye faya ka həbum pat nakə Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste ma maweye aye.

⁸ Mbəlom neñgeye, ma dzəniye kurom ta gədañ bəñbəñ hus ka mandəve eye, hərwi ada pat nakə Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste ma maweye na, wuray kwa tsekweñ ma dədiye kurom ha a sariya bay.

⁹ Kə dzədzarum bay, maa zalakum na, bo i Mbəlom eye ngway hərwi ada kə tərüm nəkurom madzapa eye ta wawa ngay Yesu Kəriste Bəy Maduweñ kway. Ada tadə Mbəlom kə tsik, kə gwad ma giye na, ma giye ta dedek andza nakə a tsik aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Koriñte ta ngəna

¹⁰ Malamar ga hay, neñ faya na gakumeye naha amboh ta gədañ i Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste, bazlam kurom mə təra na, nəte. Kə ngənum ha bo mə walañ kurom bay. Dərev kurom mə təra nəte ada mədzal gər kurom mə təra nəte ðərmak.

¹¹ Malamar ga hay, na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye mə gay i Kəlowe aye ta yaw ka təv ga. Ti yaw tə gwedeñ na, məkəde wuway andaya mə walañ kurom haladzay.

¹² A señ məgwadakum na, mey? A señ məgwadakum na, kwa way mə walañ kurom faya ma tsikiye wu mekeleñ eye hay wal wal. Siye hay tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Pol.» Siye hay tə gwad: «Nəmay ndo məpay bəzay a Apolos.» Siye hay tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Piyer.» Ndo mekeleñ eye tə gwad: «Nəmay na, ndo məpay bəzay a Kəriste.»

¹³ Tə tsik andza niye na, Kəriste manğəna eye wal wal daw? Ta dar ka mayako mazləmbadə eye hərwi kurom na, neñ Pol bay na gwad bədaw? Ta dzəhuə kurom ha a yam na, ta məzele ga bay na gwad bədaw?

¹⁴ Na gay sisə a Mbəlom hərwi na dzəhuə ndaray a yam kwa nəte mə walañ kurom bay. Ane tuk na, na dzəhuə a yam na, Kərispus ta Gayus dekdək tsa.

¹⁵ Andza niye ndaray mə walaŋ kurom ma sliye faya mətsike ta dzəhuḅ ha a yam ta məzele ga na, andaya bay.

¹⁶ Ayaw dedək ŋgway! Na dzəhuḅ Sitefanas a yam ta ndo i gay ŋgay hay dərmak. Tadə ndo mekeleŋ eye andaya na dzəhuḅ ha a yam na, na sər sa bay.

¹⁷ Kəriste kə sləra ga ahaya madzəhuḅə tay ha ndo hay a yam bay. A gwedeŋ: «Do datay ha Labara Ŋgwalak eye a ndo hay.» A gwedeŋ sa: «Kā tsik tə metsehe i ndo zezeŋ bay.» Tadə na tsikawa tə metsehe i ndo zezeŋ na, məməte ŋgay nakə a mət ka mayako mazləmbada eye na, ma təriye wu kəriye. Ma giye ŋgama bay.

Gədaŋ tə metsehe i Mbəlom

¹⁸ Labara i məməte i Yesu nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye a təra ka ndo neheye faya ta dziye na, wu kəriye. Ma giye ŋgama bay. Ane tuk na, nəkway neh-eye Mbəlom ma təmiye kway ha aye na, ka sərakwa bazlam niye na, gədaŋ i Mbəlom.

¹⁹ Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, Mbəlom a gwad: «Na ta dziye ha metsehe i ndo neheye ta tsah aye.

Na ta kərahiye ndo neheye tə gwad nəteye ndaraw eye hay aye.*»

²⁰ Kə ge andza niye na, ndo i mändzibəra neheye tə gwad: «Ta tsah aye na, metsehe tay eye mənğay tuk? Ndo neheye tə dzəŋgawa bazlam mapala eye i Yahuda hay aye na, wu tay neheye tə sər aye na, ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom daw? Ndo neheye tə sər mətsike me haladzay aye na, məsəre mətsike me tay ma dzəniye tay ha kame i Mbəlom daw?» Mbəlom kə da ha, məsəre wu i ndo i mändzibəra hay na, wu nakə kəriye. Ma giye ŋgama bay.

²¹ Ndo i mändzibəra hay ta ŋgatay a wu nakə Mbəlom a ge tə metsehe ŋgay aye. Ane tuk na, ta sər na bay. Hərwi niye, neŋgeye na, faya ma giye məsler tə bazlam neheye faya nəmaa diye ha aye. Nəteye na, tə gwad: «Bazlam neheye na, wu kəriye. Ma giye ŋgama bay.» Ane tuk na, a yay a gər a Mbəlom mətəme tay ha ndo neheye tə dzala ha ka bazlam niye hay.

²² Yahuda hay, nəteye a satay mənğatay a masuwayaŋ hərwi ada nakə ta səriye ha bazlam neheye na, dedək aye. Gərek hay na, a satay məsəre Mbəlom tə metsehe tay eye wu tay.

²³ Ane tuk na, nəmay faya nəmaa diye ha na, Yesu Kəriste. Nəmaa dawa ha, nəmaa gwadawa: «Kəriste na, ta dar na ka mayako mazləmbada eye.» Yahuda hay ta tsəne na, ta təma bay, a ndalatay, ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tə gwad: «Bazlam niye

na, bazlam nakə kəriye. Ma giye ŋgama bay.»

²⁴ Ane tuk na, ndo neheye Mbəlom a zalatay, a təra tay ha ndo ŋgay hay, kwa Yahuda hay, kwa ndo neheye Yahuda hay bay aye na, ta zəba faya andza wu kəriye təbey. Tə sər ha Yesu Kəriste na, neŋgeye gədaŋ i Mbəlom ada neŋgeye faya ma diye ha metsehe i Mbəlom.

²⁵ Tadə ndo hay ta dzala, ta gwad: «Wu nakə Mbəlom a ge aye, wu kəriye» na, ta sər ha wu nakə tə gwad: «Wu kəriye na, a ze metsehe tay duh.» Tadə tə dzala ta gwad: «Mbəlom na, gədaŋ ŋgay andaya bay» na, ta sər ha məsler ŋgay nakə tə gwad gədaŋ eye bay aye na, a ze gədaŋ tay duh.

²⁶ Malamar ga hay, nəkurom neheye Mbəlom a zalakum aye na, nəkurom wu hay tey? Ka dəre i ndo i mändzibəra hay na, ndo i metsehe andaya mə walaŋ kurom haladzay bay. Ndo i gədaŋ andaya haladzay mə walaŋ kurom bay ada ndo neheye tə da a zləm aye andaya mə walaŋ kurom haladzay bay sa.

²⁷ Mbəlom a pala duh na, ndo neheye ndo i mändzibəra hay tə gwad fataya ta tsah bay aye hərwi ada tā təra ndo ŋgay hay. A pala tay ha na, hərwi məpatay horoy a dəre a ndo neheye tə gwad ta tsah aye. Ada Mbəlom a pala ndo neheye ndo i mändzibəra hay tə gwad fataya nəteye bəle eye hay na, hərwi məpatay horoy a dəre a ndo i gədaŋ hay.

²⁸ Mbəlom a pala na, ndo kəriye hay tsa, ta zəba fataya andza wu kəriye mədava zləm tay andaya bay. A ge andza niye na, hərwi ada mədze tay ha ndo neheye lele tə da a zləm aye.

²⁹ Mbəlom a pala slala i ndo neheye andza niye na, hərwi ada ndaray mə dəslay ha gər a bo kame ŋgay bay.

³⁰ Maa dzapa kway ha tə Yesu Kəriste na, Mbəlom nəte ŋgweŋ. Hərwi niye Mbəlom a dakway ha metsehe ŋgay tə həlay i Yesu. Andza məgwede na, Mbəlom a təra kway ha ndo ŋgwalak eye hay na, tə həlay i Yesu Kəriste. Ada a təmakway ahaya abara mə mezeleme na, tə həlay i Yesu Kəriste ada ka tərakwa ndo ŋgay hay.

³¹ Andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə a say məge zlapay aye na, mə ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduweŋ a ge aye.†»

2

Pol a da ha Yesu Kəriste

¹ Malamar ga hay, neŋ eye ahəl niye na ye naha a gay kurom mədakum ha wu i Mbəlom nakə mənğaha eye na, na tsik bazlam neheye a da me aye bay ada na tsik wuray tə metsehe i ndo hay bay.

* 1:19 Ezay 29.14. † 1:31 Zəba ma Zeremi 9.22-23.

² Ahəl nakə na ye naha a gay kurom zuk bay aye na, na gwad: «Na ye naha na tsikiye na, ka Yesu Kəriste dəkdek. Na tsikiye wuray mekelenj eye bay. Na tsikiye wene wene eye na, ka məməte ngay nakə tə dar na ka mayako mazləmbada eye.»

³ Ahəl nakə neŋ ka təv kurom aye na, gədanj ga andaya bay, zluwer a geŋ ada na dzədzar haladzay.

⁴ Ahəl nakə na dəkum ha bazlam i Mbəlom aye na, na tsikakum tə metsehe i ndo neh-eye tə gwad ta tsah aye hərwi məvakum gər bay. Ane tuk na, Məsəfəre i Mbəlom a dəkum ha ta gədanj i Mbəlom bazlam ga nakə na tsikakum aye na, dedek.

⁵ Hərwi niye, ka pum mədzal gər kurom ka Yesu Kəriste na, hərwi ka ŋgatumay a gədanj i Mbəlom bəna, a metsehe i ndo hay bay.

⁶ Ndo neheye ta sara ka tsəved i Mbəlom aye na, nəmaa tətikatay metsehe i Mbəlom. Ane tuk na, metsehe i ndo i mändzibəra hay bay ada metsehe i bəy tay neheye faya ta ləviye mändzibəra aye bay. Nəteye na ta dziye.

⁷ Sadzək bay, metsehe nakə na dəkum ha aye na, metsehe i Mbəlom. Ahəl niye na, maŋgaha eye, ndo hay tə sər bay. Ahəl nakə kə ge mändzibəra zuk bay aye na, bə kə ləva ha bo hərwi mətəme kway ha hərwi ada kə yakwa a təv mändze ngay nakə ta dəslyay ha gər aye.

⁸ Metsehe niye na, ndəray kwa nətə mə walaŋ i ndo neheye tə ləva mändzibəra aye ta sər metsehe niye bay. Tadə ta sər na, ta dariye Bəy Maduweŋ kway ka mayako mazləmbada eye bay. Nengeye na, məzlab ngay a ze kwa mey tebiye.

⁹ Wu niye Mbəlom a ge na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Wu nakə Mbəlom a ləva ha bo hərwi ndo neheye ta wuda Mbəlom aye na^{*}, a ze wu neheye ndo hay ta ŋgatay bay aye tebiye
ada nakə ta tsəne bay kwa wu nakə ta dzala faya bay aye.»

¹⁰ Mbəlom a də ha metsehe niye na, a nəmay ta gədanj i Məsəfəre ngay. Məsəfəre na, a sər wu hay tebiye. Kwa wu nakə Mbəlom a dzala mə gər ngay aye na, a sər.

¹¹ Maa sər mədzal gər i ndo mekelenj eye na, way? Ndo məsəre na andaya bay. Maa sər na, məsəfəre ngay eye ngway. I Mbəlom na, andza niye dərma. Maa sər mədzal gər i Mbəlom na, Məsəfəre ngay eye ngway, ndo mekelenj eye a sər bay.

¹² Məsəfəre nakə Mbəlom a vəlakway a nəkway aye na, a yaw abəra ma ndo i mändzibəra hay bay. Məsəfəre na, i Mbəlom

eye ngway. Mbəlom a vəlakway na, hərwi ada kə sərakwa wu neheye a vəlakway ta ŋgwalak ngay aye tebiye.

¹³ Nəmay, nəmaa tsikawa wu neheye na, nəmaa tsikawa tə metsehe i ndo zezeŋ bay. Bazlam may hay ti yaw na, ma Məsəfəre. Andza niye, nəmaa dəwa ha na, wu neh-eye a tsik ka Məsəfəre aye a ndo neheye Məsəfəre niye andaya mə dərəv tay aye.

¹⁴ Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom andaya mə dərəv ngay bay aye na, ma sliye faya mətəme dedek neheye Məsəfəre faya ma datay ha a ndo hay aye bay. A tsəne bay, a dzala mə gər ngay na, wu kəriye hay, neheye ma giye ngama bay aye, bəna tadə ndoweye Məsəfəre andaya mə dərəv ngay bay na, ma sliye faya mətsəne bay.

¹⁵ Ndo nakə Məsəfəre i Mbəlom mə dərəv ngay aye na, a sər tay ha ka bo abəra wu hay tebiye. Tadə ngwalak eye hay kwa ngwalak eye bay na, a sər. Ane tuk na, ndo hay na, ta sliye faya məsəray naha ka wu nakə ma dzaliye aye bay.

¹⁶ Niye na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way?

Maa dəy ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?»

Ane tuk na, nəmay neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərəv may aye na, nəmaa dzalawa gər na, andza i Yesu Kəriste nakə ma dzaliye dərma.

3

Ndo mədzal gər hay na, i Yesu

¹ Malamar ga hay ahəl nakə neŋ tə nəkurom aye na, na tsikawakum wu andza nakə na tsikateye a ndo neheye Məsəfəre i Mbəlom mə dərəv tay aye bay. Na tsikawakum na, andza a ndo i mändzibəra hay hərwi nəkurom ka tsəved i Yesu Kəriste na, andza wawa ndəriz hay.

² Na tətikakum wu neheye a wur bo bay aye bəna, na tətikakum wu neheye a wur bo aye bay. Nəkurom ka tərüm na, andza wawa ndəriz neheye ta vəlatəye wah dəkdek, ta sliye faya mändə dəf zuk bay aye.

³ Hərwi nəkurom na, huya andza ndo neheye faya ta dzaliye ka wu i mändzibəra aye. Nəkurom faya ka guməye sələk ka ndo mekelenj eye hay. Nəkurom faya ka guməye məkədə wuway mə walaŋ kurom. Kə ge faya ka guməye andza niye na, nəkurom ndo i mändzibəra hay mba huya bədaw? Ta dedek nəkurom na, andza nəteye.

⁴ Siye hay tə gwad tə peŋ bəzay na, a neŋ Pol, siye hay tə gwad tə pay bəzay na, a Apolos. Kə ge faya ka tsikuməye andza niye na,

* 2:9 Ezay 64.3. † 2:16 Ezay 40.13.

nəkurom ka tərüm andza ndo i mändzibəra hay!

⁵ Apolos na, way? Ada neŋ na, way tey? Nəmay na, ndo i məsler i Mbəlom tsa. A slər naha may ka təv kurom hərwı mədākum ha bazlam ŋgay hərwı ada kâ dzalum ha ka Kəriste. Kwa way ma giye na, məsler nakə Mbəlom a dəy ha mäge aye.

⁶ Neŋ na, na zəv. Apolos neŋgeye a mbədəy yam. Ane tuk na, ndo mägele ha na, bo i Mbəlom eye ŋgway.

⁷ Andza niye, ndo nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbədəy yam aye na, nəteye sala-may tə sla wuray bay. Mbəlom nəte ŋgweŋ neŋgeye a sla mäge wu, hərwı neŋgeye a sla faya mägele ha wu.

⁸ Ndo nakə a zəv wu aye ta ndo nakə a mbədəy yam aye na, wuray ka ŋgəna tay ha ka bo abəra bay. Ane tuk na, Mbəlom ma valıye kwa a way merəbe ŋgay andza nakə ma hutıye aye.

⁹ Neŋ ta Apolos na, nəmay madzapa eye nəte ma məsler i Mbəlom.

Nəkurom na, ka tərüm andza guvah i Mbəlom. Nəkurom andza gay i Mbəlom dərmak.

¹⁰ Mbəlom kə vəlenj tsəved tə ŋgwalak ŋgay hərwı madazlay a məsler ŋgay tə nəkurom. Neŋ na tərə andza ndo nakə a sər madəzle gay, a sər məsler ŋgay lele aye. Ahəl nakə na dazlay a mäge məsler i Mbəlom mə gay kurom aye na, na pa naha mədok aye andza nakə Mbəlom a vəlenj faya tsəved nâ ge aye. Anəke ndo siye ha faya ta dəzliye faya. Kwa way mâ ge metsehe, mâ dəzl faya gay na, lele.

¹¹ Mədok i gay niye na, Yesu Kəriste. Mbəlom a pa na andza mədok. Ndəray ma sliye faya məpe naha mədok mekeləŋ eye sa bay.

¹² Ka mədok niye na, ndo siye hay ta dəzliye faya gay ta gura, siye hay ta dəzliye ta bəre, ndo siye hay ta dəzliye tə kwar neheye tsakala eye haladzay aye. Ndo siye hay na, ta dəzliye faya ta mayako, siye hay ta guzer ada siye hay ta dəzliye ta gwavəkw.

¹³ Pat nakə Mbəlom ma gateye sariya ŋgay a ndo hay aye na, kwa way məsler ŋgay ma bəziye parakka lele hərwı pat eye niye na, ako ma bəziye ha məsler kwa i way. Kwa way ma ŋgateye a məsler ŋgay, kwa lele kwa lele bay, ma ŋgateye.

¹⁴ Gay i ndo nakə a dəzl aye, ako ka təma na bay na, ma hutıye merəbe ŋgay.

¹⁵ Ane tuk na, ndo nakə ako ka təma na gay nakə a dəzl aye na, ma hutıye merəbe ŋgay bay. Mbəlom ma təmiye ha. Ane tuk na, neŋgeye ma təmiye andza ndo nakə a təmaw abəra ma ako i gay aye.

¹⁶ Nəkurom tebiye na, gay i mədəslay ha gər a Mbəlom, ada Məsəfəre ŋgay mandza eye mə nəkurom na, ka sərüm təbədəw?

¹⁷ Tadə ndoweye kə nas ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, Mbəlom ma kədiye na ndoweye dərmak hərwı gay i mədəslay ha gər a Mbəlom na, tsədəŋŋa. Gay eye niye Mbəlom mandza eye mə dəma aye na, nəkurom.

¹⁸ Ndəray mâ vay gər a bo ŋgay bay. Tadə ndoweye mə walaŋ kurom kə dzala neŋgeye a tsah andza ndo i mändzibəra hay na, mâ gər ha. Mâ tərə ka dərə i ndo hay düh na, andza a tsah bay tebiye. Kə ge andza niye na, ma hutıye metsehe lele eye.

¹⁹ Na tsik andza niye na, hərwı wu neheye ndo i mändzibəra hay tə dzala, tə gwad nəteye ta tsah aye na, ka dərə i Mbəlom na, wu kəriye. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Mbəlom ma gəsiye tay ha ndo i metsehe hay ma balay i wewer tay nakə tə ŋga ka bo aye. *»

²⁰ Ma təv mekeləŋ eye tə gwad sa: «Bəy Maduweŋ a sər mədzal gər i ndo i metsehe hay. A sər ha nəteye na, wu kəriye.†»

²¹ Hərwı niye neŋ faya na tsikakumeye, ndəray mâ zlapa tə wu naka ndo mekeləŋ eye a ge aye bay. Sərüm ha na, wu hay tebiye na, i kurom düh.

²² Neŋ Pol, Apolos ada Piyer, nəmay na, i kurom hay tebiye. Kwa mändzibəra, sifa, məməte i kurom tebiye. Wu neheye anəke ta wu neheye kame aye na, i kurom tebiye dərmak.

²³ Nəkurom na, ndo i Yesu Kəriste hay ada Kəriste, neŋgeye i Mbəlom.

4

Ndo i maslanj i Kəriste hay

¹ Sərüm ha, nəmay na, ndo mäge məsler i Yesu Kəriste hay. Mbəlom a vəl wu ŋgay neheye maŋgaha eye ahəl niye na, a nəmay hərwı ada nəmaâ datay ha a ndo hay.

² Ndo naka ndo i gay ŋgay a gəray ha wu ŋgay hay, wu kurre a say ka neŋgeye mâ tərə na, ndo i dedek.

³ Neŋ na, tadə faya ka ŋgəlu meŋgeye bəzay ka wu na, kwa tsekweŋ wuray a geŋ mə bo haladzay bay. Kwa tadə siye i ndo hay faya ta ŋgəleŋgeye bəzay neŋ ndo i dedek tsukudu neŋ ndo i dedek bədaw na, niye na, wuray a geŋ mə bo bay dərmak. Kwa neŋ eye na geye sariya a gər bay.

⁴ Neŋ na, na sər wuray nakə mə neŋ na may ha mənese a gər ga aye bay. Ane tuk na, andza məgwede mənese andaya fagaya təbey aye bay. Mata ge sariya i gər ga na, Mbəlom bəna ndo hay bay.

⁵ Hərwı niye həlay eye kə ndislew zuk bay na, kâ gum sariya ka siye i ndo bay. Pat

* 3:19 Zob 5.13. † 3:20 Dames hay 94.11.

nakə Bəy Maduweŋ Yesu ma maweye na, ma bəziye ha wu neheye anəkə ma ləvoŋ aye parakka mə dzaydzay. Wu nakə ndo hay tə dzala mə gər tay aye na, ma bəziye dərma. Pat eye niye na, Mbəlom ma zambadəye kwa a way hərwi məsler nakə a ge aye. Tadə a ge haladzay na, Mbəlom ma zambadəye haladzay. Tadə a ge tsekweŋ na, Mbəlom ma zambadəye tsekweŋ.

⁶ Malamar ga hay, na dākum ha wu neh-eye ka neŋ ta Apolos aye na, hərwi madzəne kurom hərwi ada kâ tətikum wu nakə mə dəma aye. A seŋ na, pumay bəzay a bazlam i Mbəlom lele. Andza niye, kâ gum zlapay ta ndo siye hay bay ada kâ kətsum tay ha ndo siye hay bay.

⁷ Nəkar nakə ka dzala mə gər yak, ka ze siye i ndo hay aye na, nəkar way? Maa vəlaka wu hay tebiye na, Mbəlom bədaw? Tadə maa vəlaka Mbəlom na, ka giye ha zlapay andza ka huta wu niye hay ta gədaŋ yak na, hərwi mey?

⁸ A'əhəŋ! Nəkurom na, ka hutum wu hay tebiye ba! Ka tərüm ndo neheye zlele eye tsiy ka tsəved i Mbəlom aye na gwad! Ka gwadum nəkurom na, bəy hay. Nəmay na, bəy eye hay təbey. Tadə nəkurom bəy eye hay ka dərə i Mbəlom ta dedek na, həbe lele hərwi ada nəmay ndo i maslaŋ i Kəriste hay nəmaa sliye faya matərə bəy hay dərma.

⁹ Nəmay na, ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste hay, ane tuk na, a ge fagaya ka dərə ga na, andza nəmay ma dəba i siye i ndo hay duk ma təv nakə lele bay aye. Nəmay na, ndo neheye tə gəs tay ha tə gatay sariya, ta diye tay hay mata kədə tay ha kame i ndo hay aye. Na tsik andza niye na, hərwi nəmay ka dərə i ndo i mändzibərə hay ada kwa ka dərə i gawla i Mbəlom hay tebiye na, andza ndo məge dərətsətseh hay hərwi ada ndo i mändzibərə ada kwa gawla i Mbəlom hay tə zəba famaya andza wu məge həba.

¹⁰ Andza niye nəmay na, andza ndo i matərahəŋ hay. Nəkurom ka dzalum na, ka tsahum hərwi nəkurom madzapa eye tə Kəriste. Ndo hay tə dzala na, nəmay bəle eye hay, ane tuk na, nəkurom ka gwadum nəkurom gədaŋ eye hay. Nəmay na, ndo hay tə kəts may, nəkurom na, faya ta rəhakumeye ha gər.

¹¹ Hus anəkə bəgom, may a wur famaya, yam a gamay dərma. Petekəd may manasa eye hay. Faya ta gameye dərətsətseh haladzay, gay may andaya məhəne mə dəma bay, nəmaa tərə ndo madzədə aye hay.

¹² Nəmaa ge məsler ta gədaŋ may hərwi məhute wu mənday.* Ndo hay faya ta tsadəmeye na, nəmaa dūwulay me a Mbəlom hərwi ada mə pa fataya ŋama. Ahəl nakə ndo hay faya ta gameye dərətsətseh

aye na, nəmaa ndza tete, nəmaa matay ha a dəma bay.

¹³ Ndo hay faya ta tsikiye famaya wu lele bay eye na, nəmaa tsikatay bazlam ləfedede eye dūh. Ndo hay tə dzala nəmay ka dərə i ndo i mändzibərə hay na, andza kwasuk-walay kəriye. Hus bəgom tə dzala na, nəmay nəmaa tərə andza wu neheye ndaləu eye ndo hay ta fadiye, ta kutsiye ha a pəsl aye.

Pol a tsikatay me a wawa ŋgay hay

¹⁴ Wu nakə na watsa kənaŋ aye na, na watsakum hərwi məpakum horoy a dərə ka wu nakə ka gumeye bay. Na watsa andza nakay na, hərwi nəkurom wawa ga neh-eye na wudə kurom haladzay aye. A seŋ mədakum ha metsehe.

¹⁵ Kwa tadə ndo hay wal wal haladzay ta dākum ha məpay bəzay a Yesu Kəriste bəbay na, bəba kurom hay haladzay bay. Bəba kurom na, nəte. Neŋ na tərə bəba kurom na, hərwi maa dākum ha Labara Ŋgwalak eye na, neŋ ada nəkurom ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste.

¹⁶ Bəba kurom na, neŋ sa, faya na gakum-eye amboh, tərüm andza neŋ.

¹⁷ A seŋ na, gum andza niye. Hərwi niye na sləriye naha Timote ka təv kurom hərwi ada mə ye naha mə makum ahaya a gər mede ga ka tsəved i Yesu Kəriste. Wu nakə ma diye naha ma tətikakumeye na, wu nakə na tətikawatay a ndo hay kwa ka waray aye. Tsənum! Timote na, neŋgeye wawa ga, na wudə na haladzay. Ada neŋgeye na, ma giye məsler i Bəy Maduweŋ Yesu ta tsəved eye lele.

¹⁸ Na sər ha, siye i ndo hay ta zəba faya na ye naha ka təv kurom zuk bay na, tə dzala na, na diye naha sa bay, hərwi niye faya ta dəslay gər a bo tay.

¹⁹ Ane tuk na, tadə Bəy Maduweŋ kway kə vəleŋ tsəved na, na diye naha bəse. Na ndisl naha na, na səriye ha ndo neheye faya ta giye zlapay aye na, na zəbiye fataya təday. Na səriye ha ta tsikawa na, bazlam kəriye tsa tsukudu ta huta gədaŋ i Mbəlom daw?

²⁰ Na tsik andza niye na, hərwi mələve i Bəy i Mbəlom nakə ma ləviye. A sər bo na, ma gədaŋ bəna mə bazlam hay kəriye dəkdek tsa bay.

²¹ A sakum na, wuyə mey? Ahəl nakə aza na diye naha aye na, a sakum nā zla naha mandaləba ka həlay hərwi makəte kurom ha daw? Kəgəbay ka məbədumeye ha dərəv kurom ada neŋ na diye naha tə bazlam ləfedede eye hərwi mədakum ha na, na wudə kurom daw?

5

Wu nakə a ge horoy mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye

* 4:12 Məsler hay 18.3.

¹ Na tsənawa wu hay ka nəkurom. Ndo hay tə gwad na, faya ka gumeje wu nakə lele bay aye. Kwa ndo neheje tə sər Mbəlom bay aye na, faya ta giye slala i wu niye bay. Tə gwedəŋ na, ndo ta hənə ta ŋgwas i bəba ŋgay.*

² Ada ka dəsłumay ha gər a bo düh na, kəkay? Tuwum düh hərwi mənese kurom. Ndo nakə faya ma giye andza niye ka gərüm ha na, kəkay?

³ Neŋ na, na ge na sariya eye tsiy andza nəkway ka bo dziye. Neŋ mə walaŋ kurom bay, ane tuk na, dərəv ga mandza eye tə nəkurom.

⁴ Na ge sariya nakay ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu. Wu nakə na tsikakumeye naha aye na, hayum gər ada dərəv ga ma ndziye tə nəkurom. Gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu ma ndziye tə nəkurom dərma.

⁵ Ahəl nakə ka hayum gər aye vəlumay ha ndo niye a həlay i Fakalaw hərwi ada Fakalaw mā nas ha slo i bo ŋgay. Mā nas ha slo i bo ŋgay na, hərwi ada Mbəlom mā təma ha pat nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu ma maweye.

⁶ Ka dəsłumay ha gər a bo na, hərwi mey? Mədəslay ha gər a bo na, lele bay. «Gədə tsekweŋ i kwaya ha wu tebiye» na, ka sərüm təbədew? Andza niye mezeleme tsekweŋ na, ma nasiye wu na, ka sərüm təbədew?

⁷ Złum na mezeleme niye andza gədə abəra mə walaŋ kurom hərwi ada kə tərüm tsədəŋŋa andza wu nakə gədə faya bay aye. Na sər ha ta dedək, Mbəlom ka tərə kurom ha tsədəŋŋa hərwi kə kəd təbən hərwi ada kə hatsakwa magurłom i Pak ta neŋgeje. Təbən eye niye na, Yesu Kəriste nakə a mət hərwi kway aye.†

⁸ Hatsakwa magurłom lele. Ane tuk na, hatsakwa magurłom tə makwala wedeye, gədə mā ge mə dəma bay. Tərakwa ndo neheje tsədəŋŋa eye. Pakway bəzay a tsəved i Mbəlom tə dərəv kway peteh‡. Gərakwa ha məge wu neheje lele bay tebiye. Wu niye hay na, andza gədə niye.

⁹ Mə dərewel ga nakə na watsakum naha ahəl niye na, na gwadəkum: «Kə ndzum dziye ta ndo neheje faya ta giye madama aye bay.»

¹⁰ Na tsik andza niye na, ka ndo i mändzibəra hay bay. Hərwi ndo məge madama hay, ndo i bor hay, məkal hay ada ndo məge kule hay, nəteje ndo i mändzibəra hay. Məŋgədatay hərwi mədzepe ta nəteje bay na, haḅe ka deyumeye abəra ma mändzibəra.

¹¹ A'ay! Wu nakə na watsa aye na, na watsa düh na, ka ndo məpay bəzay a Yesu

Kəriste. Tadə ndoweye kə gwad neŋgeje ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste ada faya ma giye madama, faya ma giye bor ka wu i ndo, faya ma giye kule, faya ma tsikiye wu lele bay eye ka ndo hay, faya ma kwayiye ta guzom, faya ma kəliye wu hay na, kə ndzum ka təv manəte aye ta neŋgeje bay. A həlay nakə nəkurom mandza eye ka mändzibəra mba aye na, tsəved andaya ka ŋgənumeye ta nəteje aye bay.

¹² Mata ge sariya i ndo neheje tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, neŋ tədew? Nəkurom dərma na, ka gumateje sariya na, a ndo neheje ka hayawum gər dziye.

¹³ Mata ge sariya a ndo neheje tə pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, Mbəlom. Gum andza nakə mawatsa eye mə Dərewel i Mbəlom na, a gwad: «Həharum na ndo nakə faya ma giye wu nakə lele bay aye abəra mə walaŋ kurom.Š»

6

Ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay ta wuda ka bo bay

¹ Tadə faya ka tərumeje mə walaŋ kurom na, ka yawum ka təv i ndo məge sariya neheje tə sər Mbəlom bay aye na, ka gum andza niye hərwi mey? Mata ŋgənəkum ha sariya düh na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

² Mata gatay sariya a ndo neheje tə sər Mbəlom bay aye na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, ka sərüm təbədew? Kə ge düh mata gatay sariya a ndo neheje tə sər Mbəlom bay aye nəkurom tuk na, ada ka sərüm məge sariya i wu neheje tsekweŋ tsekweŋ aye bay na, kəkay?

³ Mata gatay sariya kwa a gawla i Mbəlom hay nəkway na, ka sərüm təbədew? Kə ge andza niye na, ka ŋgənəkumeye ha sariya a bo ka mändzibəra bəna kemey?

⁴ Tadə ka tərüm mə walaŋ kurom na, ka diyumeye ha ka təv i ndo neheje tə sər Mbəlom bay aye na, kəkay? Nəteje na, wu-ray kə dzapa kurom ha kwa tsekweŋ bay. Ane tuk na, a sakum tə ŋgənəkum ha sariya na, ma kəkay?

⁵ Horoy a gakum təbədew? Ndo nakə a tsah na tsikakumeye me a złum aye na, andaya mə walaŋ kurom ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay təbədew?

⁶ Ndo məpay bəzay a Yesu ma wudiye ka malamar nakə faya ma pay bəzay a Yesu andza neŋgeje na, lele bay. Ada kwa ka təv i ndo neheje tə sər Mbəlom bay aye ka wudawum.

⁷ Ka wudumeye ka bo mə walaŋ kurom na, lele bay. Ka wudum ka bo mə walaŋ

* 5:1 Levitik 18.8; Bazlam mapala eye masulo eye 23.1. † 5:7 Madayaw abəra ma Ezipt 13.7; 12.21. ‡ 5:8 Madayaw abəra ma Ezipt 12.15-20; Bazlam mapala eye masulo eye 16.3. Š 5:13 Bazlam mapala eye masulo eye 17.7.

kurom na, ka dæfum abæra ka tsæved i Mbælom. Ka sakumay naha a ndo neheye faya ta gakumeye mænese aye. Tadæ ta kalakum na wu kurom na, gæsum dærev, kâ wudum fataya bay.

⁸ Ane tuk na, ka gæsum dærev bay, faya ka gumateye wu lele bay eye a siye ndo hay düh. Faya ka kælumeye wu i ndo hay, kwa næteye malamar kurom hay ka tsæved i Mbælom bæbay na, faya ka kælumeye tay ha.

⁹ Ndo neheye faya ta giye lele bay eye ta diye a Bøy i Mbælom bay na, ka særum tæbædew? Kâ vumay gær a bo kurom bay. Særum ha na, ndo neheye faya ta giye madama, ta giye kule, faya ta haniye ta ngwas i ndo hay ada ndo neheye tæ zla haslaka ta tæra ha andza ngwas eye,

¹⁰ Ndo makæle wu i ndo hay, ndo mæge dære ka wu i ndo, ndo mækway eye hay, ndo mætsadåtay a ndo hay, ndo mabuwe siye i ndo hay ta gædan, slala i ndo neheye tebiye na, ta diye a Bøy i Mbælom bay.

¹¹ Ahæl niye na, siye i ndo hay mæ walañ kurom tæ gawa wu neheye lele bay aye. Ane tuk na, Mæsafære i Mbælom nakæ faya ka dæslakweye ha gær aye kæ pæsakum ha mezeleme kurom ada kæ bara kurom. Kæ pala kurom hærwi ada kâ tærum ndo i Mbælom hay. Ka tæra kurom hay tsædanña kame i Mbælom. A ge andza niye na, hærwi ka pum mædzal gær ka Bøy Maduweñ Yesu Kæriste.

Bo na, hærwi mazambadáy a Mbælom

¹² Ndo siye hay mæ walañ kurom tæ dzala mæ gær tay na: «Tsæved andaya ka mæge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu tebiye lele hærwi kurom bay. «Tsæved andaya ka mæge wu hay tebiye.» Ane tuk na, a señ matære beke i wu bay.

¹³ Ka gwadum sa: «Mbælom a ge wu mænday na, hærwi hud, a ge hud hærwi wu mænday dærmak.» Ayaw dedek, ane tuk na, Mbælom ma dziye tay ha sulo tay eye tebiye. Mbælom a lambad bo na, hærwi mæge ha madama bay. A lambad na, hærwi ada kâ dæslakway ha gær a Bøy Maduweñ kway düh, hærwi nengeye faya ma tsæpiye bo kway.

¹⁴ Mbælom kæ lætse ahaya Bøy Maduweñ kway Yesu abæra ma mædahan. Mâ lætsakway ahaya abæra ma mædahan ta gædan ngay dærmak. Ka lætsakweye abæra ma mædahan tæ slo i bo kway tebiye.

¹⁵ Nakurom siye i bo i Yesu Kæriste na, ka særum tæbædew? Na sliye faya mabuwe siye i bo i Yesu mævælai ha a ngwas mæge madama daw? A'ay, ma giye bo andza niye bay!

¹⁶ Ka særum bædaw? Ndowne kæ vælai ha bo ngay a ngwas mæge madama na, næteye sulo ta tæra bo næte. Andza nakæ tæ watsa mæ

Dereweli Mbælom, Mbælom a gwad: «Ndo hay sulo na, ta tæriye bo næte. *»

¹⁷ Ane tuk na, ndo nakæ kæ vælai ha bo ngay a Bøy Maduweñ Yesu aye na, nengeye ta Bøy Maduweñ, dærev tay næte.

¹⁸ Hærwi niye, kâ gum madama bay. Siye i wu neheye ndo hay faya ta giye na, bo tay madzapa eye tæ wu niye hay bay. Ane tuk na, ndo nakæ faya ma giye madama aye na, a gay wu nakæ lele bay aye a bo ngay.

¹⁹ Bo kurom na, gay i mædæslay ha gær a Mæsæfære Tsædanña eye na, ka særum bædaw? Mbælom a vælakum Mæsæfære Tsædanña eye ada ma ndziye mæ dærev kurom. Maa lævay gær a bo kurom hay na, bo kurom eye bay. Maa lævay gær na, Mbælom.

²⁰ Mbælom a mbæda kurom ahaya tæ wu nakæ tsakala eye haladzay aye. Hærwi niye dæslumay ha gær a Mbælom tæ bo kurom.

7

Bazlam i mæzle bo

¹ Anæke na, na mbædakumeye naha ka bazlam kurom nakæ ka watsumenjew a dærewel aye. Ayaw! Tadæ haslaka kæ zla ngwas bay na, kæ ge lele.

² Ane tuk na, lele eye na, haslaka mâ zla ngwas ada ngwas mâ ye a zal hærwi ada tâ ge madama bay.

³ Haslaka mâ kærah mæhæne ta ngwas ngay bay, ngwas dærmak mâ kærah mæhæne tæ zal ngay bay.

⁴ Bo i ngwas na, i ngay eye ngay bay. Bo ngay na, i zal ngay dærmak. Bo i haslaka bæbay na, i ngay eye ngway bay. Bo ngay na, i ngwas ngay dærmak.

⁵ Andza niye, haslaka ta ngwas ngay na, tâ kærah ha a bo mæhæne bay. Tadæ agæna næteye salamay ta gwad ayaw na, ta sliye faya mæhæne bay mændze tsekweñ tsa hærwi maduwulay me a Mbælom. Kâ ndzum wal wal mændze haladzay bay, Fakalum ma ta vakumeye gær hærwi nakæ ka gumay metsehe a bo kurom bay aye.

⁶ Wu nakæ na tsikakum ka mæzle bo aye na, na tsikakum na, gum tæ kutoñ bay. Tadæ ka gum andza nakay na, ka gum mænese bay.

⁷ Tadæ neñ na, na gwadiye ngama ndo hay tebiye tâ ndza andza neñ ze ngwas. Ane tuk na, ta dedek ma giye lele bay hærwi Mbælom a væl ngwalak kwa a way andza nakæ a say mæge aye. Ndo siye hay a vælatay gædan mæpay bæzay ta ngwas. Ndo mekelen eye hay tæ sær mændze ze ngwas ta gædan i Mbælom.

⁸ Anæke, neñ faya na tsikakumeye a nakurom madakway i ngwas ta nakurom neheye ka zlum ngwas zuk bay aye. Neñ faya na gwadakumeye: Lele na, ndzum andza

* 6:16 Madazlay i wu hay 2.24.

nej, Kâ zlum ngwas bay, nõkurom ngwas hay babay kâ yum a zal bay.

⁹ Ane tuk na, kâ ge ka mbumeye faya mândze tãta bay na, haslãka mã zla ngwas, ngwas mã ye a zal. Ngama haslãka mã zla ngwas, ngwas ðarmak mã zla zal tã bãmãlã nakã bor i bo ma gãsiye kurom aye.

¹⁰ Anãke faya na tsikateye a ndo neheye nõteye ta ngwas tay hay aye, kãgãbay nõteye tã zal tay hay aye. Maa tsik bazlam nakay na, nej mahãgeye bay. Maa tsik na, Bõy Maduwej Yesu Kõriste. A gwãd: Ngwas mã gãr ha zal ngay bay.

¹¹ Kã ge ngwas eye kã gãr ha zal ngay na, mã zla zal mekelej eye bay. Tadã kã ge a say zal sa na, mã ma ta ðãba kã tãv i zal kurre eye tã ma ka bo. Haslãka ðarmak mã hãhar na ngwas ngay bay.

¹² Anãke na tsikateye naha a ndo mekelej eye hay nakã agãna ngwas kã dzala ha ka Yesu bay nõteye mandza eye aye. Maa tsik na, nej bãna Bõy Maduwej Yesu bay. Faya na tsikiye: Tadã ndoweye ngwas ngay kã dzala ha ka Yesu zuk bay na, tadã ka tãma mândze tã nenjege na, mã hãhar na bay.

¹³ Hãrwi ngwas nakã kã dzala ha ka Yesu aye na, andza niye ðarmak. Tadã zal ngay kã dzala ha ka Yesu bay ada tadã a say mândze ta ngwas ngay na, ngwas mã kãrah mândze ma gãy ngay bay.

¹⁴ Na tsik andza niye na, hãrwi zal ngay nakã kã dzala ha ka Yesu zuk bay aye na, nenjege i Mbãlom hãrwi ngwas nakã a dzala ha ka Yesu aye. Hãrwi ngwas nakã kã dzala ha ka Yesu zuk bay aye na, andza niye ðarmak. Kã ge zal mapa gãr eye ka Yesu na, ngwas ngay na, i Mbãlom ðarmak. Tadã kã ge andza niye bay na, wawa tay ta tãriye andza ndo neheye tã sãr Mbãlom bay aye. Ane tuk na, wawa tay hay nõteye ta tãra andza niye bay, Mbãlom kã pa tay hay a wãlãj i ndo ngay hay.

¹⁵ Kã ge ndoweye kã dzala ha ka Yesu bay, tadã a say mãgãr ha ndo nenjed na, mã ye. Tadã kã gãr ha, ki ye ngway na, haslãka kãgãbay ngwas, mã dzala wuray bay. Hãrwi ngay na, mãnese andaya bay. A yay a gãr a Mbãlom hãrwi ada kã ndzum zay.

¹⁶ A nõkar ngwas mapa gãr eye ka Yesu, tadã Mbãlom ma tãmiye ha zal yak hãrwi yak na, ka sãr ðãw? A nõkar zal mapa gãr eye ka Yesu, tadã Mbãlom ma tãmiye ha ngwas yak hãrwi yak na, ka sãr ðãw? Ka sãr bay tebiye.

Ndzum andza nakã Mbãlom a zalakum aye

¹⁷ Ane tuk na, kwa way mã pay bãzay a tsãved nakã Bõy Maduwej a vãlay aye ada mã ndza andza nakã ahãl niye a zalayaw hãrwi ada mã pay bãzay aye. Wu nakay na tsikakum aye na, wu nakã nej faya na

tãtikateye a ndo hay ma mahay gãr i ndo mãpe mãdzal gãr hay ka Yesu aye.

¹⁸ Tadã Mbãlom a zalaka nõkar madãsa bo eye na, ndza madãsa bo eye. Kã ge tadã Mbãlom a zalaka nõkar madãsa bo eye bay na, kã gwãd «Na ðãsiye bo» bay.

¹⁹ Agãna nõkar madãsa bo eye, kãgãbay agãna nõkar madãsa bo eye bay na, kame i Mbãlom na, nõte. Wu nakã ma giye ngama mã ðãma aye na, andaya bay. Wu nakã ma dzãniye kame i Mbãlom aye na, marãhay ha gãr a bazlam i Mbãlom mapala eye.

²⁰ Kwa nõkar kãkay, kãkay na, Mbãlom a zalaka ka mândze andza niye.

²¹ Agãna Mbãlom a zalaka ahãl niye nõkar beke eye na, mã dzãma kar bay. Ane tuk na, tadã ka hutiyã tsãved matãre ndo barbarra eye ka lãviye gãr yak aye na, lele ðarmak sa tsa.

²² Na gwãd tadã nõkar beke eye kã dzãma wuray bay na, hãrwi tadã ahãl niye Bõy Maduwej Yesu Kõriste a zalaka nõkar beke eye na, sãr ha Bõy Maduwej Yesu Kõriste kã tãma kar ahaya abãra ma beke i mezeleme. Sa na, ndo nakã beke eye bay Bõy Maduwej Yesu Kõriste a zalay ka mãpay bãzay aye na, ka tãra beke i Kõriste.

²³ Nãkurom tebiye, kwa beke kwa beke eye hay bay, Mbãlom a mbãda kurom ahaya na, tã wu nakã tsakala eye haladzay aye. Nãkurom na, ndo ngay hay. Hãrwi niye kã pumay bãzay a mãdzal gãr i ndo hay andza nakã beke hay faya ta pay bãzay a ndo i gay tay hay aye bay.

²⁴ Malamar ga hay, nej faya na tsikakum-eye. Kwa way mã ndza andza nakã ahãl niye Mbãlom a zalay aye. Mã ndza kame i Mbãlom na, andza niye.

Ndo neheye ta zla bo zuk bay aye

²⁵ Anãke na, nej faya na tsikiye ka haslãka neheye ta zla ngwas zuk bay ada tã dem neheye ta ye a zal zuk bay aye. Wu nakã na tsikiye aye na, Bõy Maduwej Yesu a tsikej bay. Na tsikiye na, wu nakã na dzala mã gãr ga aye tsa. Ane tuk na, ka slumeye mãpe faya mãdzal gãr hãrwi nej na, ndo ðedek eye kame i Mbãlom ta gãdanj i Bõy Maduwej Yesu.

²⁶ Na zãba ka ðãretsãtseh nakã faya ka sakweye a hãlay nakay anãke aye, na dzala na, lele mândze andza nakã tã ndzawa aye.

²⁷ Kã ge ka zla ngwas tsiy na, kã hãhar na bay. Tadã ka zla ngwas zuk bay na, ndza andza niye, kã pãla tsãved ka mãzle ngwas bay.

²⁸ Ane tuk na, kwa tadã haslãka kã zla ngwas babay na, kã ge mãnese bay. Tadã dem kã zla zal na, kã ge mãnese bay ðarmak. Ane tuk na, sãrum ha na, ndo neheye ta ngwas tay hay aye kãgãbay tã zal tay hay aye na, faya ta siye ðãretsãtseh haladzay ka mãndzibãra.

Hərwi niye na gwad lele mändze ze mæzle ngwas kəgəbay ze mæzle zal hərwi ada kâ hutakwa dəretsətseh bay.

²⁹ Malamar ga hay, gər i bazlam nakə a seŋ mətsikakum aye na, anaŋ: Həlay nakə Mbəlom a vəlakway aye na, məzlambar ma sləweye. Hərwi ma dazlay anəke hus mede kame na, ndo neheye ta zla ngwas aye ta ndza ka tsəved i Mbəlom andza i ndo neheye ta zla ngwas bay aye.

³⁰ Ndo neheye faya ta tuwiye na, tã gay məsler a Mbəlom andza nəteye faya ta tuwiye bay aye. Ndo neheye faya ta ngwasiye na, tã gay məsler a Mbəlom andza nakə nəteye faya ta ngwasiye bay aye. Ada ndo neheye faya ta səkəmiye wu hay aye na, tã zəba faya ka wu nakə ta səkəm aye andza wu kəriye.

³¹ Ndo neheye faya ta giye məsler tə wu i mändzibəra aye na, tã ndza andza nakə nəteye faya ta giye ha məsler tə wu niye hay bay aye, hərwi mändzibəra nakay anaŋ mandza eye anəke na, ma ndəviye.

³² A seŋ na, kâ dzalum wuray bay. Ndo nakə ngwas andaya faya bay aye na, ma piye mədzal gər ngay tebiye ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu. Ma giye andza niye na, hərwi neŋgeye m̄ yay a gər a Bəy Maduweŋ Yesu.

³³ Ndo nakə ta ngwas aye neŋgeye, ma dzaliye na, ka wu i mändzibəra. A say məge na, wu nakə a yay a gər a ngwas ngay aye.

³⁴ Andza niye mədzal gər ngay na, sulo. Ngwas na, andza niye dərmak. Ngwas nakə zal ngay andaya bay aye tə dem nakə ki ye a zla zal zuk bay ta pə mədzal gər tay ka məsler i Bəy Maduweŋ Yesu. A satay məvəlay ha dərev tay tə bo tay a Mbəlom. Ngwas nakə zal ngay andaya neŋgeye a dzala na, ka wu i mändzibəra, a say məge wu nakə a yay a gər a zal ngay aye.

³⁵ Na tsikakum andza niye hərwi madzəne kurom düh bəna hərwi məgakum me bay. A seŋ düh na, mede kurom m̄ ge lele ada kâ pumay bəzay a Bəy Maduweŋ tə dərev kurom peteh.

³⁶ Anəke na tsikiye na, ka gawla ta mədel ngay. Tadə gawla a zəba faya a say mədel ngay ka zal ada ma geye mənese na, tã zla bo. Tã ge mənese bay.

³⁷ Ane tuk na, tadə gawla kə dzala ta dedək düh ma zliye mədel ngay bay na, ada tadə a dzala tə dərev ngay peteh ndəray a gay me ka mæzle bay, bo ngay eye a dzala ngway ada ma sliye mändze tətə na, a ge niye na, lele.

³⁸ Andza niye, ndo nakə kə zla dahəlay aye na, kə ge lele. Ndo nakə kə zla dahəlay bay aye na, kə ge lele haladzay sa tsa.

³⁹ Ngwas tə zal ngay ta ndziye na, huya. Tadə zal ngay kə mət na, ma sliye faya mæzle zal mekeleŋ eye andza nakə a say aye. Ane

tuk na, lele eye ma zliye na, ndo məpa gər eye ka Yesu.

⁴⁰ Neŋ na dzala, m̄ ndza mahəŋgeye, hərwi ma ta ndziye ma sifa ta məŋgwese eye ma ziye nakə neŋgeye tə zal aye düh. Wu nakə na tsik aye na, sər ha maa deŋ ha na, Məsəfəre i Mbəlom.

8

Wu nakə makadəy a kule aye

¹ Matsətsehe kurom nakə ka tsətsahum hərwi slo nakə ta tawal ha kule aye na, ta dedək nəmaa sər ha tebiye andza nakə ka tsikum aye. Ane tuk na, məsəre wu na, ndo hay ta dəslay ha gər a bo. Düh wu nakə ma dzəniye ndo hay hərwi ada kâ yakwa kame kame aye na, mawudə bo nakə ka wudəkweye bo nəte nəte mə walaŋ kway aye.

² Tadə ndoweye kə dəslay ha gər a bo ada a dzala mə gər ngay neŋgeye, a sər wu hay na, niye a bəz ha na, a sər wu hay andza nakə a say a Mbəlom aye zuk bay.

³ Ane tuk na, ndo nakə mə dəslay ha gər bo ngay andza niye təbey aye na, a wudə Mbəlom düh. Mbəlom a sər ha, a gwad: «Ndo nakay na, ndo ga.»

⁴ Slo nakə ta tawal ha kule aye na, ka həpədəkweye bay tsukudu ka həpədəkweye dāv? Wu nakə neŋ na dzala aye na, anaŋ: Ka sərakwa ha kule na, wu dedək eye bay. Ka sərakwa ha Mbəlom na, nəte ngweŋ bəna siye hay andaya bay.

⁵ Dedək, siye i ndo hay tə gwad na, mbəlom hay andaya haladzay ma məgərmbəlom ada ka mändzibəra. Ka nəteye na, dedək mbəlom hay andaya haladzay ada bəy maduweŋ hay andaya haladzay.

⁶ Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, nəkway ka sərakwa Mbəlom na, nəte ngweŋ tsa. Neŋgeye Bəba kway. Wu neheye ka mändzibəra aye tebiye a yaw na, mə həlay ngay. A ge kway na, hərwi ada kâ tərakwa ndo ngay hay. Bəy kway na, nəte tsa dərmak. Neŋgeye na, Yesu Kəriste. Wu hay tebiye ti yaw na, mə həlay ngay, ka hutakwa sifa wedeye na, tə həlay ngay.

⁷ Ane tuk na, siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta sər ha, sifa andaya mə kule hay bay na, ta sər ha bay. Ahəl nakə nəteye faya ta həpədiye slo i kule aye, tə dzala mə gər tay andza huya kule na, mbəlom dedək. Ta huta gədaŋ ka tsəved i Mbəlom zuk bay. Tə dzala mə gər tay, tadə ta həpəd slo i kule na, ta ge mənese.

⁸ Azlakwa bay, ka sərakwa ha wu mənday na, ma təriye kway ha ndo ngwalak eye hay kame i Mbəlom bay. Kwa tadə ka ndayakwa, ma dzəniye kway bay. Kwa tadə ka ndayakwa bay, ma giye wuray kwa tsekweŋ bay dərmak.

⁹ Nəkurom, ka sərüm ha ka slumeye faya mände wu nakə a sakum aye tebiye. Ane tuk na, gum metsehe, bəna ndo neheye ta huta gədan ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye na, ta dziye abəra ka tsəved hərwi kurom.

¹⁰ Zəbum təday, nəkar nakə ka sər dedek aye, tadə ndo nakə gədan ngay andaya zuk bay kə ngataka nəkar mandza eye mə gay i matewele kule faya ka həpədiye slo nakə ta tawal ha kule aye, nəkar ka dzala na, ma həpədiye dərma bədaw?

¹¹ Hərwi niye wu nakə ka ge hərwi ka sər aye na, ma nasiye ha ndo niye gədan andaya bay aye. Ane tuk na, sər ha neŋgeye na, malamar yak nakə Yesu Kəriste a mət hərwi ngay aye.

¹² Tadə ka ge andza niye na, ka nasay a malamar yak nakə bəle eye, ka nasay ha mədza gər ngay. Ka nasay na, a malamar yak dəkdek bay, sər ha mənese nakə ka ge aye na, ka bo i Kəriste eye ngway.

¹³ Hərwi niye tadə slo nakə na həpədiye ma diye ha malamar ga a mənese na, na həpədiye slo dāda sa bay, hərwi a seŋ malamar mā dəd abəra ka tsəved bay.

9

Pol a da ha mändze ngay

¹ Zəbum ka mändze ga təday, neŋ na, na ləva gər ga! Neŋ, ndo i maslaŋ i Yesu na, ka sərüm bədaw? Neŋ na ngatay a Yesu Bəy Maduweŋ kway tə dəre ga! Nəkurom tebiye ka pum mədza gər ka Bəy Maduweŋ na, hərwi nakə na ge məsler ngay mə walaŋ kurom aye bədaw?

² Kwa tadə ka dəre i ndo mekeləŋ eye hay neŋ ndo i maslaŋ i Yesu bay bəbay na, nəkurom ka sərüm ha. Ka pum mədza gər ka Yesu Kəriste na, hərwi nakə na dəkum ha Labara Ngwalak eye bədaw? Maa bəz ha neŋ ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway na, nəkurom.

³ Hərwi ndo neheye ta meŋeye ha mənese aye na, na gwadateye faya kəkay? Na tsikat-eye faya,

⁴ neŋ na sla dā nəkurom ka vəlumeŋeye wu mənday hərwi məsler nakə faya na giye bədaw?

⁵ Neŋ na sla məzle ngwas nakə mapa gər aye ka Yesu, neŋ ta ngwas ga nəmaa həhaliye salamay andza i Piyer tə siye i ndo i maslaŋ i Yesu hay ada andza i malamar i Yesu Kəriste hay təbədew?

⁶ Sa na, nəkurom ka dzalum mata ge məsler hərwi məhute ha wu mənday a gər may na, nəmay ta Barnabas dəkdek dāw?

⁷ Tadə ndoweŋe neŋgeye ma sidzew na, ma pəliye wu mənday a gər ngay dāw? A'ay! Andza niye bay. Ndo məfəte kə fət, hohway eye kə nah na, ma ndiye. Ndo mətsakure

gənaŋ na, ma ditsiye wah eye ma siye bədaw?

⁸ Wu neheye na tsik aye na, mədza gər i ndo zeŋ dəkdek tsa bay. Kwa bazlam i Musa mapala eye a tsik faya na, andza niye dərma.

⁹ Mawatsa eye mə dərwele i Musa na, a gwad: «Ahəl nakə sla ma giye məsler ma guvah aye na, kə pay wu ka bazlam bay, gər ha mā həpəd wu mənday.*» Ka dzalum, Mbəlom a tsik na, ka sla dəkdek dəkdek dāw?

¹⁰ Mbəlom a tsik nakay na, ka nəmay. Ayaw, tə watsa bazlam neheye ahəl niye na, hərwi may. Ndo nakə faya ma fətiye na, mā pa mədza gər ta dəkdek ma hutiyə madagər ngay. Ndo nakə faya ma kəzliye daw aye, mā pa mədza gər ta dəkdek ma hutiyə wu mənday.

¹¹ Ah lele! Nəmay na, nəmaa dəkum ha bazlam i Mbəlom andza nakə ta sləga hulfe a guvah aye. Ka dzalum tadə nəmaa hutiyə wu neheye ka mändzibəra aye abəra mə həlay kurom na, lele bədaw?

¹² Tadə ta dəkdek siye i ndo hay faya ta tsətsahiye fakuma wu neheye ta ndiye na, ka dzalum nəmay nəmaa tsətsah na, lele dərma bədaw? Kwa tadə andza niye bəbay na, nəmaa tsətsah wuray abəra mə həlay kurom bay. Dəretsətsəh neheye a ndzamay a gər tebiye nəmaa dəma hərwi a say məge wu nakə ma ngəzliye na Labara Ngwalak eye i Yesu Kəriste bay.

¹³ Sərüm ha na, ndo neheye faya ta giye məsler mə gay i mədslaŋ ha gər a Mbəlom aye na, faya ta hutiyə wu mənday tay mə dəma. Ndo neheye tə kədaway naha wu a Mbəlom ma təv məvəlay wu a Mbəlom aye na, tə hutawa wu mənday tay mə dəma dərma.

¹⁴ Ndo neheye faya ta diye ha Labara Ngwalak eye na, andza niye dərma. Bəy Maduweŋ kway Yesu a gwad ndo hay ta vəlateŋ wu a ndo neheye faya ta diye labara ngay aye.†

¹⁵ Kwa tadə andza niye bəbay na, neŋ na tsətsah fakuma wuray bay. Wu nakə na watsa aye na, na watsa hərwi ada kə slərumeŋew wu bay. Tə bəmalə nakə na tsətsahiye fakuma wu aye na, ngama nā mət. Ndəray mā nesəŋ ha məŋgese ga bay.

¹⁶ Labara ngwalak eye nakə faya na diye ha aye na, ma vəleŋeye tsəved məge ha zlapay bay. Maa geŋ faya kutəŋ na, Yesu. Na dā ha bay na, dərətsətsəh ka gər ga.

¹⁷ Tadə neŋ eye na dzalay a gər ga na dātay ha labara wədeye a ndo hay na, həbe ta vəleŋeye mərəbe ga. Ane tuk na, andza niye bay! Məsler eye nakay na, neŋ na zla tə gər ga bay. Na giye na, hərwi Mbəlom a vəleŋ hərwi ada nā ge.

* 9:9 Bazlam mapala eye masulo eye 25.4. † 9:14 Zəba mə Mata 10.10; Luka 10.7.

¹⁸ Kə ge andza niye na, merəbe ga na, wuye mey? Merəbe ga na, faya na diye ha Labara Ngwalak eye kəriye, faya na tsətsahiye tã vələŋ faya wu bay. Na sliye faya matsətsehe ndo tã vələŋ wu hərwi Labara Ngwalak eye nakə faya na diye ha aye. Ane tuk na, a seŋ bay.

¹⁹ Na ndziye na, na ləva gər ga, ndəray ma sliye faya mələveŋ gər bay. Ane tuk na, na tərä beke hərwi ndo hay tebiye na, tə gər ga eye hərwi ada tã yaw tã pa mədzał gər ka Bəy Maduweŋ Yesu.

²⁰ Neŋ mə walaŋ i Yahuda hay na, na ndziye andza nəteye hərwi ada nã həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweŋ Yesu. Bazlam i Musa mapala eye na, gadaŋ ŋgay andaya fagaya bay. Ane tuk na, neŋ mə walaŋ i ndo neheye ta rəhay ha gər a bazlam mapala eye na, na giye andza nəteye hərwi ada nã həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweŋ.

²¹ Ahəl nakə neŋ mə walaŋ i ndo neheye tə sər bazlam i Musa mapala eye bay na, na ndziye andza nəteye hərwi ada nã həlata ahaya ka təv i Bəy Maduweŋ dərmał. Andza məgwede neŋ na, na rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye təbey. A'ay! Neŋ faya na rəhay gər hərwi faya na rəhay ha gər a Kəriste.

²² Ahəl nakə neŋ ta ndo neheye ta huta gadaŋ ka tsəved i Mbəlom zuk bay aye na, na ndziye andza nəteye hərwi ada na dzaniye tay ha tã huta gadaŋ ka təv i Bəy Maduweŋ. Ahəl nakə neŋ ta ndo hay tebiye aye na, na ndziye andza nəteye. Na giye wu nakə na sər aye tebiye hərwi ada nã tərä tay ha siye hay.

²³ Wu neheye na ge tebiye aye hərwi ada Labara Ngwalak eye mã ye kame kame. Mbəlom mã pa fagaya ŋgama, ka neŋ ta ndo ŋgay siye hay.

Matətike i ndo mahway hay

²⁴ Sərüm ha na, ahəl nakə ndo hay ta hwiye na, ndo mahway nəteye haladzay ta hwiye. Ane tuk na, mata ze ndo siye hay na, ndo nəte tsa, ma hutiyer merəbe i mahway ŋgay. Neŋ faya na gwadakumeye: Gum gadaŋ andza ndo mahway hay hərwi ada kã hutum merəbe kurom dərmał.

²⁵ Ndo neheye a satay mahway lele aye na, ta gəriye ha wu hay wal wal haladzay. Ta tətikiye, ta ndudiyer ha mbəle tay hay lele nakə ada ndo ma sliye faya mazay a ndo nəngeđ aye ada ma hutiyer merəbe ŋgay aye. Ane tuk na, merəbe ŋgay niye ta vələye ma ndziye bay, ma nasiye bəse. Nəkway na, nəkway ka tətikakweye mahway kame i Mbəlom hərwi ada kã hutakwa merəbe nakə ma nasiye dāda bay aye.

²⁶ Hərwi niye neŋ na, na hwiye andza ndo nakə ma hwiye so tsa bay aye. Neŋ bəbay na, andza ndo nakə faya matətikiye məgay dułl a ndo nakə faya ta tətikiye salamay, həlay ŋgay a ma a zay bay aye. Neŋ na, andza ndo nakə ma feye a matasł kafats kəriye bay.

²⁷ Neŋ eye na geye dərətsətseh a bo ga tə həlay ga eye ada ma gəseŋeye me hərwi ada pat nakə Mbəlom ma ndəviye ha mändzibəra aye na, neŋ ndo mädə ha bazlam ŋgay a ndo hay nã tərä ndo i dəba bay.

10

İsrayel hay mə makukulek

¹ Malamar ga hay, wu nakə a ge bo ahəl niye ta bəba tətə kway hay aye, a seŋ na, mã makumaw a gər. Mbəlom kə dərəzl tay ha nəteye tebiye tə makukulek. Nəteye tebiye ta tas ta bəlay nakə tə zalay Bəlay Ndozza aye.*

² Nəteye tebiye Mbəlom ka dzəhuđ tay ha mə makukulek ada ma dəlov hərwi ada tã tərä nəteye madzapa eye tə Musa.

³ Nəteye tebiye ta nda wu mänday eye nəte nakə a yaw mə mbəlom aye†,

⁴ ada nəteye tebiye ta sa yam eye nəte nakə Mbəlom a vələtay aye dərmał. Yam nakay na, yam nakə a gəzaw abəra ma hotokom aye.‡ Maa vələtay hotokom niye na, Mbəlom. Hotokom eye niye na, Kəriste ada a laka tay ha.

⁵ Kwa tadə ta ŋgatay a masuwayaŋ nakə Mbəlom a ge aye bəbay na, həlay a vay a ndo hay tə gawa wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. Hərwi niye ndo hay ta mət tolololo mə kəsaf kwa ka waray.§

⁶ Wu neheye na, ta gəkweye daf. Ta vələkweye matətike hərwi ada bor i bo kway mã ye kway ha ka mäge mənese andza nəteye bay.*

⁷ Siye hay mə walaŋ tay tə dəsłay ha gər a kule. Andza niye, tə watsa a dərəwel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo hay tə ndza, tə nda wu mänday ada tə sa wu məsay. Tsa na, tə lətse hərwi mäge həbađ ta mädəslay ha gər a kule.†» Nəkuroom na, kã tərüm ndo i kule hay andza nəteye təbey.

⁸ Kã gəkwa madama andza siye i ndo neheye mə walaŋ tay aye bay. Nəteye ta mət ada Mbəlom a kəđ tay ha pat eye nəte gwezem kuro kuro sulo gər eye mahkar hərwi nakə tə ge madama aye.‡

⁹ Nəkway na, kã dzakwa ha Mbəlom andza siye i ndo neheye mə walaŋ tay ta dza ha Mbəlom aye bay. Dədə a dza tay ha ada ta mət hərwi nakə tə ge andza niye aye.

* 10:1 Madayaw abəra ma Ezipt 13.21-22, 14.22-29. † 10:3 Madayaw abəra ma Ezipt 16.4-35. ‡ 10:4 Məpesle 20.8-11.

§ 10:5 Məpesle 14.16, 23, 29-30. * 10:6 Məpesle 11.4, 34. † 10:7 Madayaw abəra ma Ezipt 32.6. ‡ 10:8 Zəba mə Məpesle 25.1-9.

¹⁰ Kâ guṅguzum ka Mbəlom andza siye i ndo neheye mə walaŋ tay, ta guṅguzay a Mbəlom aye bay. Nəteye niye na, gawla i Mbəlom nakə a kədawa ndo hay aye kə kəd tay ha hərwi nakə ta guṅguz aye.

¹¹ Wu neheye tebiye a ge bo aye na, məgatay dəf a ndo hay hərwi ada tā ge met-sehe. Tə watsa na wu neheye a Derewel i Mbəlom na, hərwi ada kâ tətikakwa wu ne-heye, nəkway neheye mandza eye mə həlay nakə mazlambar mändzibəra ma ndəviye aye.

¹² Hərwi niye, ndo nakə a dzala mə gər ṅgay neṅgeye malətsa eye duwirre lele aye na, m̄a ge metsehe bəna ma ta dədəiye.

¹³ Wu neheye Fakalaw ma dziye kurom ha aye na, wu neheye faya a dzawa tay ha ndo hay aye huya. Mbəlom na, ma dzəniye kway andza nakə a tsik aye. Tadə Fakalaw kə say ma dziye kurom ha na, tə wu nakə ma ziye gədan kurom aye na, Mbəlom ma vəleye tsəved bay. Mbəlom ma vəlakumeye gədan məsəmay naha a mədze i fakalaw nakə ma dziye kurom ha aye.

¹⁴ Malamar ga neheye na wuda kurom haladzay aye, hərwi niye neṅ faya na gwadəkumeye: Mbəfumay dəba a mədəslay ha gər a kule.

¹⁵ Na tsik niye na, a nəkurom ndo neheye ka dzalum gər lele aye. Dzalum gər ka wu nakə na tsikakum aye na, dedək tsukudu dedək bədaw?

¹⁶ Ahəl nakə nəkway faya ka ndayakweye wu mənday i Bəy Maduweŋ ka təv manəte eye ada ahəl nakə ka gawakway naha sisə a Mbəlom hərwi məse wu nakə ka sawakwa ma gəvet aye na, nəkway tə Yesu Kəriste madzapa eye hərwi bambaz ṅgay bədaw? Ahəl nakə ka ṅənakweye peŋ ada faya ka ndayakweye[§] aye na, nəkway madzapa eye ta bo i Yesu Kəriste bədaw?

¹⁷ Nəkway haladzay, ane tuk na, ka tarakwa andza bo nəte hərwi ka ṅənakwa peŋ eye nəte.

¹⁸ Mum ahaya mədzal gər kurom ka Is-rayel hay təday. Tə kədawa wu hay ka təv məvələy wu a Mbəlom. Ndo neheye ta həpədawa slo niye na, nəteye madzapa eye ta Mbəlom.

¹⁹ A seŋ məgwede na, mey? Andza məgwede kule tə slo ṅgay niye na, wu lele eye hay dāw?

²⁰ A'ay, andza niye bay! Ane tuk na, sərūm ha ndo neheye tə sər Mbəlom bay tə kəd aye na, tə kədətay a fakalaw hay bəna a Mbəlom bay. A seŋ na, nəkurom ka dzapum tə fakalaw hay duh bay!

²¹ Ka zlumeye gəvet i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste ka sumeye ha wu məsay ada ka mbədumeye bo vərələh ka zlumeye gəvet i

fakalaw hay ka sumeye. Sulo sulo na, ma giye bo bay. Ka ndayumeye wu mənday i Bəy Maduweŋ i Yesu Kəriste ada ka mbədumeye bo vərələh ka ndayumeye i fakalaw hay dərmaḱ na, ma giye bo bay.

²² Ka gəkwa andza niye bay bəna mandala eye fakwaya a Bəy Maduweŋ kway. Ka dzalum na, ka zakwa ha neṅgeye ta gədan dāw?

Gum wu nakə ma dzəniye siye i ndo hay aye

²³ Ndo siye hay mə walaŋ kurom tə dzala mə gər tay na: «Tsəved andaya ka məge wu hay tebiye.» Andza niye, ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kurom bay. Ndo neheye tə dzala na: «Tsəved andaya ka məge wu hay tebiye.» Ane tuk na, wu siye hay ma dzəniye kway mede kame kame ka tsəved i Mbəlom bay.

²⁴ Kwa way m̄a pəla na, wu nakə ma dzəniye ndo hay aye. Kâ pəlum wu nakə ma dzəniye bo kurom eye dekdek tsa bay. Pəlum wu nakə ma dzəniye ndo hay aye.

²⁵ Tadə a sakum məsəkəme slo ma luma na, wuray kwa tsekweŋ m̄a gakum faya me bay, səkənum, həpədum.

²⁶ Serum ha na, tə watsa a Derewel i Mbəlom tə gwad: «Mändzibəra tə wu nakə mə dəma tebiye aye na, i Mbəlom Bəy Maduweŋ.*»

²⁷ Tadə ndo nakə kə dzala ha ka Yesu Kəriste bay aye, kə zalaka a gay ṅgay ka mənde wu mənday, kə yaka a gər mede na, do. Ka ye naha ta vəlaka wu mənday na, nda. Ka ndiye wu mənday nakay na, faya ka giye mənese tsukudu faya ka giye lele du na, m̄a dzəma kar bay.

²⁸ Ane tuk na, tadə kə tsikaka, a gwadaka «Nakay slo i kule» na, kâ həpəd bay. Ka həpəd na, ka nasay ha mədzal gər i ndo niye.

²⁹ Na tsik niye na, ka wu nakə neṅgeye ma dzaliye mə gər ṅgay aye bəna hərwi mədzal gər yak bay.

Agəna ndoweye ma gwadiye: «Neŋ na, tsəved ga andaya mənde wu tebiye. Ka gwedeŋeye: «Kâ nda bay, ka ta nasay ha mədzal gər i ndo mekeleŋ eye» na, hərwi mey?

³⁰ Tadə na gay naha sisə a Mbəlom hərwi wu mənday na, na ndiye. Ka meŋeye ha mənese na, hərwi mey?»

³¹ Wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, anaŋ: Tadə faya ka ndayumeye wu mənday kwa tadə ka sumeye wu məsay, tadə ka gum-eye kwa wu waray na, gum wu nakə ndo hay ta zambaday ha a Mbəlom aye.

³² Kâ gum wu nakə ma dədəiye tay ha siye i ndo hay abəra ka tsəved aye bay. Kwa Yahuda hay, kwa ndo neheye nəteye

Yahuda hay bay aye, kwa siye i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, kâ dædum ha ndaray kwa nəte abəra ka tsəved bay.

³³ Gum andza neñ nakə faya na giye aye. Wu nakə faya na giye tebiye a seņ na, mâ yatay a gər a ndo hay tebiye. Na dzala ka wu nakə ma dzəniye neñ eye bay. Duh na dzala ka wu nakə ma dzaniye ndo hay aye təday hərwi ada Mbəlom mâ təma tay ha.

11

¹ Tərum andza neñ nakə na təra andza Yesu Kəriste aye.

Haslaka hay ta ngwas hay kame i Mbəlom

² Neñ faya na zambadəkumeye naha hərwi faya ka dzalumeye ka bazlam ga kwa a həlay waray, ada faya ka pumeye bəzay na, andza nakə na tətikakum aye.

³ A seņ na, sərüm ha dərma. Yesu Kəriste na, ka gər i haslaka hay tebiye. Haslaka na, ka gər i ngwas ada Mbəlom na, ka gər i Yesu Kəriste.

⁴ Tadə haslaka ma dūwuleye me a Mbəlom agəna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheye Mbəlom a dāy ha aye, kə zla dzagwa abəra mə gər bay na, kə tsadəy a Yesu Kəriste nakə bəy ngay aye.

⁵ I ngwas na, ahəl nakə faya ma dūwuleye me a Mbəlom agəna ma tsikiye kame i ndo hay bazlam neheye Mbəlom a dāy ha aye, kə ndza kəriye ze məbere dərkađ a gər na, ka tsadəy a haslaka nakə bəy ngay aye. A ge horoy andza i ngwas nakə mahəza gər eye.

⁶ Ngwas nakə a say məbere dərkađ a gər bay aye na, wal wal tə mədəse abəra ka məkwetse bay. Tadə ngwas kə dəs abəra ka məkwets ngay kəgəbay a həz na gər na, ka sərakwa niye na, wu nakə ma geye horoy aye. Kə ge andza niye na, mâ gər ha gər kəriye bay, mâ bər a dəma dərkađ.

⁷ Tadə haslaka ma dūwulay me a Mbəlom na, mâ zla dzagwa abəra mə gər hərwi Mbəlom a ge na na, ka mandəkkit bo ngay. Ma bəziye ha məzlađ i Mbəlom nakə a ze wu hay tebiye aye. Ane tuk na, ngwas ma bəziye gədañ i haslaka.

⁸ Sərüm ha, Mbəlom a ge haslaka na, a ge tə bo i ngwas bay. A ge ngwas dūh na, tə bo i haslaka.

⁹ Sa na, Mbəlom a ge haslaka hərwi ngwas bay. A ge ngwas dūh na, hərwi haslaka.

¹⁰ Kə ge andza niye na, ngwas hay tə bər dərkađ a gər hərwi məde ha na, faya ta rəhay ha gər a zal tay hərwi ada mâ ndalatay a gawla i Mbəlom ha bay dərma.

¹¹ Kwa ka təra andza niye bəbay na, nəkway neheye madzapa eye ta Bəy Maduweñ Yesu Kəriste aye na, ka sərakwa ha ngwas na, a ndzay ka həlay na, a haslaka.

Haslaka bəbay na, a ndzay ka həlay na, a ngwas.

¹² Mbəlom a ge ngwas na, tə bo i haslaka. Ngwas nakə Mbəlom a ge aye bəbay a wa haslaka. Kâ mətsakwa ha gər bay, maa vəl wu tebiye na Mbəlom.*

¹³ Wu nakay na, bo kurom eye tsikumen tey. Tadə ngwas ma diye a məhay gər mata dūwulay me a Mbəlom gər kəriye na, lele dāw? Kə ge lele na, tsikumen.

¹⁴ Ndo hay tebiye kwa ka waray tə sər tadə haslaka kə gər ha məkwets ngay ndzəvawwa, i ngay na, horoy.

¹⁵ Ngwas na, tadə kə gər ha məkwets ngay zəbol eye na, lele haladzay dūh. Mbəlom a vəlay məkwets ngay mâ ge zəbol eye na, hərwi ada mâ ngahay na gər, mâ ndza ndozlayzlayya bay.

¹⁶ Tadə a say a ndoweye məkədə wuway ka bazlam nakay sa na, sərüm ha nəmay nəmaa sər na, andza nakay ada siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə sər tsəved mekeləñ eye wal bay.

Dafi Bəy Maduweñ Yesu

Mata 26.26-29; Markus 14.22-25; Luka 22.15-20

¹⁷ Wu mekeləñ eye andaya nakə na dəkumeye ha aye. Neñgeye na, na gəkumeye naha faya sisəe bay. Tadə na makum ha mañgok na, hərwi ahəl nakə ka hayum gər mədəslay ha gər a Mbəlom aye na, wu nakə lele eye na, ka gawum bay. Duh ka gawum na, wu nakə lele bay aye.

¹⁸ Hərwi wu nakə kurre na tsəne, tə tsiken aye na, wuyə mey? Tə gwedeñ: Ka hayum gər hərwi mədəslay ha gər a Mbəlom na, ka ngənaawum bo mə walañ kurom təv wal wal. Na dzala na, ma giye andza niye dedək tsukudu?

¹⁹ Mañgəne bo niye na, mâ ge andaya dedək ngway hərwi ada ndo hay tə ngatay a ndo neheye nəteye faya ta pay bəzay a Yesu tə dərəv tay peteh aye.

²⁰ Ane tuk na, ahəl nakə ka hayum gər aye, ka ndayawum na, dafi Bəy Maduweñ† bay.

²¹ Kwa way a dzalawa na, ka wu mənday ngay dəkdek tsa, a hway faya bəse ka mənde. Hərwi niye ndo siye hay tə ndzawa tə may ada siye hay nəteye tə kwayawa.

²² Tadə faya ka gumeye andza niye na, ka ndayum wu mənday kurom eye mətagay kurom eye hay bəđaw? A sakum mətəre ha siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wu kəriye na, hərwi mey? Ka gumeye tay ha ndo i mətawak hay andza niye na lele dāw? Na gwadəkumeye naha tebiye na, mey? Ka dzalum na, na zambadəkumeye dāw? A'ay! Duh na zambadəkumeye bay.

* 11:12 Zəba mə Madazlay i wu hay 1.26-27 ada 2.18-23. Koriñte manste eye 10.16.

† 11:20 Dafi Bəy Maduweñ: Zəba ka mede 23 hus ka 26, ada

²³ Bazlam neheye na tətikakum aye na, maa tətikej na Bəy Maduwej Yesu ada na dəkum ha. Ahəl niye ta həvad, ta ta giye faya daf na, a zla pej,

²⁴ a gay naha sıse a Mbəlom. Ma dəba eye na, a nğəna ha pej niye, a gwad: «Nakə na, bo ga, māvəla eye hərwi kurom. Gum ha andza nakay huya hərwi ada kâ dzalum ha ka nej.»

²⁵ Andza niye dərma, ta ndəv ha mənde wu mənday na, a zla gəvet, a gwad: «Wu məse nakay na, bambaz ga nakə Mbəlom ma bəriye Dzam Wədeye ta ndo hay aye. Ahəl nakə ka sumeye na, gum ha andza nakay anəke aye hərwi ada kâ dzalum ha ka nej.»

²⁶ Bazlam i Bəy Maduwej neheye tə dā ha na, pat pat ahəl nakə faya ka ndayum pej andza nakay ada faya ka sumeye wu məse na, nəkurom faya ka dumatay ha a ndo hay parakka, Bəy Maduwej kə mət hərwi mətəme kway ha.

²⁷ Hərwi niye ndo nakə kə nda pej i Bəy Maduwej i Yesu ada kə sa wu məse i Bəy Maduwej ka rəhay ha gər bay na, niye na, andza məgwede kə ge mənese ka slo i bo ada ka bambaz i Bəy Maduwej Yesu.

²⁸ Andza niye kwa way kə say mənde pej ada məse wu məse na, mā tsətsahay a mədzal gər nğay lele təday. Tadə wuray andaya bay na, mā nda ada mā sa.

²⁹ Hərwi ndo nakə kə nda pej ada kə sa wu məse i Bəy Maduwej, tadə ka rəhay ha gər a bo i Bəy Maduwej bay, kə ge mənese ada sariya ma gəsiye na.

³⁰ Hərwi niye ndo kurom hay haladzay nəteye dāvats eye hay, siye hay ta ge bəle, ada siye hay ta mət.

³¹ Tadə ka tsətsahakwa ka mədzal gər kway təday na, ha bə Mbəlom ma gəsiye kway a sariya bay.

³² Ane tuk na, Bəy Maduwej Mbəlom ma gəkweye sariya ada faya ma vəlakweye dərətsətseh na, hərwi ada pat i sariya nakə ma ta giye sariya ka ndo i məndzibəra hay aye na, nəkway kâ dədəkwa a sariya andza siye i ndo hay bay.

³³ Malamar ga hay, ahəl nakə ka hayum-eye gər hərwi mənde wu mənday i Bəy Maduwej aye na, həbum siye i ndo kurom hay t̄ə yaw təday.

³⁴ Tadə ndoweye may a wur faya na, mā ndayaw wu mənday mətəgay təday bəna, ahəl nakə ka hayum gər ka təv mənəte eye na, Mbəlom ma gəsiye kurom a sariya hərwi wu neheye faya ka gumeye aye.

Wu siye hay na, ahəl nakə na ye naha aye na, na tsikakumeye.

12

Gədan neheye Məsəfəre Tsədənğa eye ma vəlateye a ndo hay aye

¹ Malamar ga hay, anəke na, na tsikakum-eye naha ka gədan neheye wal wal Məsəfəre Tsədənğa eye ma vəlateye a ndo hay aye. A sej na, sərur ha lele.

² Sərur ha, ahəl niye ka pum mədzal gər ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ka dəsławumay ha gər a kule mandək eye hay. Gədan i fakalaw a yawa kurom ha ka matewele kule hay.

³ Hərwi niye a sej na, sərur ha ndo nakə a tsik me ta gədan i Məsəfəre i Mbəlom aye na, nengeye ma sliye faya məgwede: «Mbəlom mā vəlay mezeleme a Yesu» na, ma tsikiye bay. Kə ge ta gədan i Məsəfəre Tsədənğa bay na, ndəray ma sliye faya məgwede: «Yesu nengeye Bəy Maduwej kway» na, ma tsikiye tata bay.

⁴ Məsəfəre Tsədənğa eye na, nəte nğwej, ane tuk na, faya ma vəliye gədan hay a ndo hay wal wal hərwi məge wu hay.

⁵ Məsler neheye Bəy Maduwej a vəlateye a ndo hay hərwi ada t̄ə ge aye na, məsler eye niye hay wal wal haladzay dərma, ane tuk na, Bəy Maduwej Yesu nengeye na, nəte nğwej.

⁶ Tsəved andaya hərwi məge ha məsler hay wal wal haladzay dərma, ane tuk na, maa vəl gədan eye a ndo hay na, Mbəlom nəte nğwej.

⁷ Mbəlom faya ma bəziye ha gədan i Məsəfəre nğay kwa məy tebiye. Faya ma bəziye ha na, ta tsəved wal wal hərwi ada kwa way mā dzəna ndo siye hay.

⁸ Ndo siye hay Məsəfəre a vəlatay gədan ka mətəse bazlam i mətsehe. Ndo siye hay, Məsəfəre a dətay wu hay ada a vəlatay gədan mətəse parakka. Nəteye tebiye, maa ge məsler mə nəteye na, Məsəfəre eye nəte.

⁹ Ndo mekeləj eye na, Məsəfəre a vəlay gədan ka məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta dedək eye. Ndo nenged na, Məsəfəre a vəlay gədan məmbəle ha ndo hay abəra ma dāvats. Maa vəl gədan niye na, Məsəfəre eye nəte nğwej.

¹⁰ A vəlatay a ndo siye hay gədan i məge masuwayəj. Siye a vəlatay gədan mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikatay aye. Siye hay a vəlatay gədan məsərə ha ka bo abəra Məsəfəre Tsədənğa eye ta məsəfəre nğwalək eye bay aye. Ndo siye hay a vəlatay gədan mətəse bazlam i gəma neheye t̄ə sər bay aye. Ndo mekeləj eye hay a vəlatay gədan məma ha bazlam neheye ndo mekeləj eye t̄ə tsik aye.

¹¹ Maa ge məsler niye na, Məsəfəre eye nəte. Nengeye nəte nğwej nakə a vəl wu neheye tebiye aye. A nğəna gədan hay wal wal kwa a way andza nakə a say aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, andza bo i ndo nəte

¹² Zlakwa mandzakit bo eye tã bo i ndo. Ka sarakwa ha bo i ndo na, nãte. Ane tuk na, wu siye hay wal wal andaya ka bo ngay. Kwa hawal hay haladzay ka bo i ndo bãbay na, bo ngay na, nãte ngwenj. I Yesu Kãriste bãbay na, andza niye dãrmak.

¹³ Nãkway tebiye Mbãlom ka dzãhuã kway ha na, ta gãdanj i Mãsãfãre ngay hãrwi matãre kway ha bo nãte. Kwa Yahuda hay, kwa neheye nãteye Yahuda bay aye, kwa beke hay, kwa neheye nãteye beke hay bay aye. Ada nãkway tebiye ka hutakwa na, Mãsãfãre eye nãte, a rah kway ha andza ka sakwa wu mãse.

¹⁴ Hawal hay ka bo i ndo na, nãte tsa bay. Nãteye haladzay.

¹⁵ Kwa sik mã gwad: «Nenj wal abãra ka bo hãrwi nenj na, halay bay.» Kwa kã tsik andza niye bãbay na, nenjgeye huya ka bo.

¹⁶ Tadã kwa zãm mã gwad: «Nenj wal abãra ka bo hãrwi nenj na, dãre bay.» Kwa kã tsik andza niye bãbay na, nenjgeye huya ka bo.

¹⁷ Tadã bo i ndo na, dãre dẽkdekk tsa na, ma tsãniye wu hay ma kãkay? Tadã bo i ndo na, zãm dẽkdekk tsa na, wu ma zeye ma kãkay?

¹⁸ Ane tuk na, Mbãlom a ge bo i ndo na, andza niye bay. Duh a ge wu neheye ka bo aye tebiye ada a pa na ka membre ka membre andza nakã a say aye.

¹⁹ Tadã Mbãlom mã ge ndo sãdok nãte tsa, kã ge faya wu mekelen eye bay na, niye na, ka tãra bo dãw?

²⁰ Ane tuk na, andza niye bay. Hawal hay andaya ka bo haladzay, ane tuk na, bo na, nãte ngwenj.

²¹ Tadã kã ge andza niye na, dãre ma sliye faya mãgwadãya a hãlay: «A senj kar bay» na, ma sliye faya mãtsike bay! Gãr dãrmak ma sliye faya mãgwadãya a sik: «A senj kar bay» na, ma sliye faya mãtsike bay!

²² Duh wu nakã ka bo ka dzala mã gãr yak bãle eye na, azlakwa bay kutonj nãteye andaya.

²³ Hawal neheye fakwaya ka dãslakwatay ha gãr bay aye na, nãkway faya ka gãkwateye gãr lele duh. Hawal neheye faya ka ngãhakweye abãra ka dãre i ndo hay aye na, nãteye na, faya ka gãkwateye metsehe haladzay.

²⁴ Hawal neheye ka bo kway dãre a ngatay aye na, ngãma andaya mãngãhe tay ha aye bay. Mbãlom eye tã gãr ngay a ge bo i ndo hay na, tã dãslay ha gãr a hawal neheye tã dãslaway ha gãr bay aye.

²⁵ A ge andza niye na, hãrwi ada bo mã ngãna wal wal bay. A say duh na, hawal neheye ka bo aye tã dzãna bo nãte nãte mã walanj tay.

²⁶ Tadã hawal nãte ka bo kway faya ma giye dãretsãtseh na, nenjgeye tã siye hay tebiye faya ta giye dãretsãtseh dãrmak. Tadã

faya ka dãslakway ha gãr a hawal nenjẽd nãte na, nenjgeye tã siye hay tebiye dãrmak ta ngwasiyẽ.

²⁷ Nãkurom na, nãkurom tebiye ka manãte eye bo i Yesu Kãriste. Kwa way nenjgeye hawal i bo i Yesu Kãriste.

²⁸ Mã walanj i ndo mãpe mãdzal gãr hay ka Yesu na, Mbãlom a pa tay ha ndo hay hãrwi ada tã ge mãsler ngay hay wal wal. A lah mãpele tãday na, ndo i mãslanj hay. Masulo eye a pala ndo mãde ha bazlam ngay hay. Mamãhkar eye a pala siye hay hãrwi ada tã tãtikatay bazlam ngay a ndo hay. A pala ndo mekelenj eye hay dãrmak hãrwi ada tã ge masuwayanj. Siye hay ndo mãbãle tay ha ndo hay. Siye hay a vãlatay gãdanj ka mãdzãne ndo hay. Siye hay a vãlatay gãdanj mãndze tay kame a ndo hay. Siye hay sa na, mãtsike bazlam i gãma hay wal wal neheye tã sãr bay aye.

²⁹ Andza nakã ka ngatamay aye na, Mbãlom a pa tay ha tebiye nãteye ndo i mãslanj i Yesu dãw? Tebiye ndo mãde ha bazlam i Mbãlom dãw? Tebiye ndo mãtãtikatay bazlam i Mbãlom a ndo hay dãw? Tebiye ta giye masuwayanj dãw?

³⁰ Tebiye ta mãbãliye ha ndo hay abãra ma dãvats dãw? Tebiye ta tsikiye me tã bazlam i gãma neheye ndo hay tã sãr bay dãw? Tebiye ta miye ha bazlam dãw? A'ay! Ma giye bo andza niye bay.

³¹ Ane tuk na, pãlum wu neheye ngwalak eye hay Mãsãfãre ma vãlateye a ndo aye hãrwi ada kã hutum.

Anãke na, na dãkumeyẽ ha tsãved lele eye sa, nakã a ze siye hay haladzay hãrwi ada kã yum tã dãma.

13

Mawudẽ bo a ze kwa mey

¹ Kwa tadã na sãr mãtsike me tã bazlam i gãma hay tebiye, kwa bazlam i gawla i Mbãlom hay, na wudã ndo hay bay na, na tãra andza bãre nakã tã fay na, a lave ndoy ndoy kãriye tsa aye, kãgãbay andza mendelenj nakã a gatay zãm a ndo hay aye.

² Tadã kwa gãdanj ga andaya mãde ha bazlam i Mbãlom, tadã kwa na sãr wu hay tebiye, tadã kwa gãdanj ga andaya mãtsãne wu i Mbãlom neheye mãngãha eye, kwa ta mãdzal gãr ga nakã na dzala ha ka Mbãlom aye na gwadãy ha a mãhãmba «Lãse, do abãra kanãnj» ada kã lãtse, ki ye, ane tuk na, tadã na wudã ndo hay bay na, nenj na, wuray kãriye.

³ Kwa tadã na ngãnatay wu ga hay a ndo i mãtãwak hay, kwa tadã na tãma tã kal ga ha a ako na dul a dãma hãrwi mãdzal gãr, tadã na wudã ndo hay bay na, wuray ma gẽnjeyẽ ngãma kwa tsekwenj bay tebiye.

⁴ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, ma giye ngatay, ma gateye ngwalak a ndo hay, ma giye salak bay, ma giye zlapay bay, ma dəslay ha gər a bo bay.

⁵ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, ma giye wu nakə a ge horoy aye bay, a pəlay wu a gər ngay dəkdek bay, wu a ndalay bay, a ge zəgəle ta ndo hay bay.

⁶ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, mənese a yay a gər bay, ane tuk na, dərev ngay a ngwasa dūh na, tə wu neheye ngwalak eye.

⁷ Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, a səmay naha a dərətsətseh kwa a həlay waray, kwa kəday a dzala ha ka Mbəlom huya, pat pat a pa mədzal gər ngay na, ka tav i Mbəlom. Neŋgeye mandza eye pat pat bəŋbəŋ.

⁸ Mawudə bo na, a dze təbey. Bazlam i Mbəlom neheye ndo hay tə dawtatay ha a ndo hay aye na, ta ndəviye. Həlay eye ma slaweye, bazlam i gəma neheye faya ka tsikakweye ta ndəviye. Məsəre wu hay neheye ka sərakwa anəke aye ta ndəviye dərma.

⁹ Ma ta giye andza niye hərwi ka sərakwa wu hay tebiye bay. Bazlam i Mbəlom nakə ka dawakwa tay ha a ndo hay aye bəbay na, ka sərakwa tebiye zuk bay.

¹⁰ Ane tuk na, aza ahəl nakə Mbəlom ma dəkway ha wu neheye ngwalak eye dedək aye na, wu neheye ka sərakwa tebiye bay aye ta dziye.

¹¹ Tsənum! Ahəl niye neŋ wawa eye mba na, na tsikawa me andza wawa hay. Na tsənawa wu andza wawa hay. Anəke na tara ndo bagwar eye na, məndze ga andza i wawa hay sa bay.

¹² Anəke na, ka ngatakway a wu hay lele zuk bay andza ka zəbakwa dərə a malam. Pat eye ma slaweye ka ngatakweye parakka tə dərə kway. Anəke na sər wu hay tebiye zuk bay. Pat eye niye na, na səriye wu kwetseh kwetseh andza nakə Mbəlom a sər ga ha kwetseh kwetseh aye dərma.

¹³ Wu neheye ta ndəviye bay aye na, anəŋ nəteye mahkar: Mədzal gər nakə ka dza-lakwa ha Mbəlom aye, məpe mədzal gər ka wu nakə ka ta hutakweye ka təv ngay aye ada mawudə bo nakə ka wudakwa ndo hay aye. Ane tuk na, maa ze wu neheye tebiye na, mawudə bo.

14

Siye i bazlam neheye a tsik ka gədanj neh-eye Məsəfərə ma vələteye a ndo hay aye

¹ Rəzlumay a gər matere təday na, ndo mawudə ndo hay. Pəlum tə dərəv kurom peteh gədanj neheye Məsəfərə ma vələteye a ndo hay aye hərwi ada kə hutum. Gədanj nakə kə pəlum aye a ze siye hay tebiye

aye na, mədə ha bazlam i Mbəlom nakə a tsikakum aye.

² Tadə ndoweye a tsik bazlam i gəma neheye a sər bay aye na, a tsikatay na, a ndo hay bay. A tsikay na, a Mbəlom hərwi ndo hay tə tsənay na bay. A tsik ta gədanj i Məsəfərə, wu i Mbəlom neheye manğaha eye.

³ Ane tuk na, ndo nakə a dətay ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma ngay aye na, neŋgeye a tsikatay a ndo ngay hay. Bazlam ngay niye hay na, ma vələteye gədanj. Wu nakə faya ma tsikateye, ma mateye naha dərəv hərwi ada tə gəl, tə ye kame kame.

⁴ Ndo nakə a tsik bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye na, a dzəna na, bo ngay eye ngway. Ndo nakə a dā ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma ngay aye na, neŋgeye dūh faya ma vələteye gədanj a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mahaya gər eye tebiye.

⁵ A seŋ nəkurom tebiye kə tsikum me tə bazlam i gəma hay. Ane tuk na, kutoŋ ndo məma ha mē ge andaya tə bazlam i gəma ngay hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye tə gəl ada tə ye kame kame. Kə ge andza niye bay na, ndo nakə ma diye ha bazlam aye a ze ndo nakə ma tsikiye bazlam i gəma neheye a sər bay aye.

⁶ Malamar ga hay, tadə na ye naha a gay kurom, na tsikakum me tə bazlam i gəma neheye ka sərūm bay aye na, na gakumeye ngama na, ma kəkay? Tadə na dəkum ha wu i Mbəlom nakə manğaha eye bay, na dəkum hay siye i wu hay bay, na dəkumeye ha bazlam i Mbəlom bay ada na tətikiye kurom ha bay na, na dzəna kurom ka wuray kwa tsekweŋ bay tebiye!

⁷ Dzalum ka wu i məhetse hay təday, andza ndərloy ta gandzaval. Tadə ndo məfe ta fa tədə tədə bay na, ndo hay ta səriye məpaka naha faya bay.

⁸ Məfe fagam bəbay na, andza niye dərma. Tadə agəna gəma ta gəma neŋged ta giye vərəm ada tadə ndo məfe fagam i mede a vərəm kə fa na tə dəma bay na, ndəray ma diye a vərəm niye bay.

⁹ I kurom dərma na, andza niye. Tadə faya ka tsikumeye bazlam i gəma neheye ndəray a sər bay aye na, ndo hay ta tsəniye wu naka ka tsikum aye na, ma kəkay?

¹⁰ Bazlam i gəma hay wal wal andaya ka mändzibəra. Bazlam i gəma hay tebiye a satay məgwədə wu andaya.

¹¹ Ane tuk na, tadə ndoweye kə tsikenj me tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, neŋgeye mbəzlew kame ga ada neŋ dərma andza mbəzlew kame ngay.

¹² Andza niye, neŋ faya na gwadakumeye pəlum tə dərəv kurom peteh gədanj neheye Məsəfərə ma vələteye a ndo hay aye hərwi ada kə hutum haladzay. Ane tuk na, wu nətə na, wudum wene wene eye na, wu nakə

ma dzəniye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu məgəle ada ma ye kame kame aye.

¹³ Hərwi niye ndo nakə a sər mətsike bazlam i gəma aye na, mâ dūwulay me a Mbəlom hərwi ada Məsəfəre mâ vəlay gədañ məmatay ha a ndo hay tə bazlam nakə ndo hay tə tsəniye aye.

¹⁴ Tadə faya na dūwulay me a Mbəlom tə bazlam i gəma nakə na sər bay aye na, məsəfəre ga neŋgeye faya ma dūwuliye me a Mbəlom. Dedek, ane tuk na, metsehe ga andaya mə dəma bay.

¹⁵ Kə ge andza niye na, na giye na, kəkay? Na dūwulay me a Mbəlom ta məsəfəre ga tə bazlam i gəma neheye na sər bay aye. Ane tuk na, na dūwulay me a Mbəlom tə metsehe ga tə bazlam neheye na tsəne aye hərwi ada nā tsəne. A seŋ məge dəmes ta məsəfəre ga tə bazlam neheye na tsəne bay aye ada a seŋ məge dəmes tə metsehe ga dəmes neheye na tsəne aye.

¹⁶ Tadə kə ge andza niye bay, nəkar i yak faya ka gay naha sisəe a Mbəlom tə bazlam neheye ka sər bay aye tuk na, ada ndo neheye tə sər wu niye hay bay aye na, ta mbədiye faya «amen» na, ma kəkay? Nəteye tə tsəne wu nakə ka tsik aye bay.

¹⁷ Məgay naha sisəe yak niye ka gay naha a Mbəlom aye na, lele, ane tuk na, ma giye ŋgama a ndo neŋged bay.

¹⁸ Neŋ faya na gay naha sisəe a Mbəlom hərwi na tsik bazlam neheye na sər bay aye na, na ze kurom ha tebiye.

¹⁹ Ane tuk na, ahəl nakə neŋ ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu mahaya gər eye na, ŋgama na tsikatay gər i bazlam hay zlam neheye ta tsəniye andza niye na, na tətikiye tay ha ndo hay tə bəmalə nakə na tsikateye gər i bazlam hay gwezem kuro vədvađ haladzay tə bazlam neheye tə sər bay aye.

²⁰ Malamar ga hay, ka dzalum gər ka wu hay andza wawa ndəriz hay bay. Duh dzalum gər na, andza nəkurom bagwar eye hay. Ta təv i mənese na, tərūm andza wawa ndəriz hay. Nəteye na, tə sər məge mənese bay.

²¹ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, Bəy Maduweŋ a gwad:

«Neŋ na sləriye naha ndo i gəma neŋged hay ka təv i ndo ga hay.

Ta tsikateye bazlam ga tə bazlam i gəma mekeləŋ eye.

Kwa na ge andza niye bəbay na,

ndo hay ta peŋeye faya zləm wal bay.* »

²² Hərwi niye mətsike me tə bazlam neheye tə sər bay aye na, faya ma bəzatay ha wu a ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu Kəriste bay aye. Ndo neheye faya ta diye ha bazlam i Mbəlom aye na, faya ma bəzatay ha wu a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye

na, Mbəlom andaya ta nəteye bəna a ndo neheye ta pa mədzal gər ka Mbəlom bay aye bay.

²³ Andza niye, ahəl nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye mahaya gər eye, tadə nəkurom tebiye faya ka tsikumeye tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye, ndo məpe mədzal gər ka Yesu neheye tə sər wuray bay aye kəgəbay ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ta ye naha na, ta gwadiye gər a wuwakum.

²⁴ Ane tuk na, tadə dūh nəkurom tebiye faya ka dūmeye ha bazlam i Mbəlom tə bazlam i gəma nakə ndo hay tə sər aye na, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu zək bay aye ada ndo neheye ta dzala ha ka Yesu tə sər wuray bay aye, ta ye naha na, ta səriye ka mənese tay. Wu nakə ta tsəniye tebiye aye na, ma gateye hiyew mə dərev tay.

²⁵ Wu neheye maŋgaha eye tə dzala mə gər tay aye na, ma ndohwəweye parakka. Tsa na, ta dəkwəwey gurmets a Mbəlom, ta dəslay ha gər ada ta tsikiye parakka tə bazlam tay, ta gwadiye Mbəlom andaya mə walaŋ kurom ta dedek.

²⁶ Malamar ga hay, ka gakweye na, kəkay? Ka hayum gər na, ndoweye ma giye dəmes, ndo neŋged ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay, ndo neŋged ma tsikiye wu nakə maŋgaha eye Mbəlom a dāy ha aye, ndo neŋged neŋgeye na, ma tsikiye me tə bazlam i gəma neheye ndo hay tə sər bay aye, ada ndo neŋged ma miye ha parakka wu nakə a tsik tə bazlam i gəma nakə ndo hay tə sər bay aye. Wu nakə faya ka gumeye tebiye na, gum hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tā gəl.

²⁷ Tadə ndo hay andaya a satay mətsike me tə bazlam i gəma neheye ndo a sər bay aye na, ndo sulo kəgəbay mahkar ta tsik tsa, mâ ze ndo hay mahkar bay, ada tā tsik na, nəte ta nəte. Ada ndoweye mâ ma ha wu nakə tə tsik aye.

²⁸ Tadə ndəray andaya məma ha bay na, tā ndza tətə. Tā dzala mə gər tay ada tā tsikay a Mbəlom.

²⁹ Ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay na, ndo hay sulo kəgəbay mahkar tā tsik me tsa. Ndo siye hay tā pəy zlam a wu nakə ta tsikiye aye, a yaw abəra ka təv i Mbəlom dedek tsukudu dedek bədaw?

³⁰ Tadə ndoweye faya ma diye ha bazlam i Mbəlom, tsa na, Mbəlom a dā ha wu wedeye a ndo neŋged mə walaŋ kurom na, ndo nakə kurre faya ma tsikiye me aye mâ gər ha mətsike hərwi ada ndo neŋged mâ tsik me.

³¹ Nəkurom tebiye ka slumeye məde ha bazlam i Mbəlom, ane tuk na, tsikum me nəte ta nəte hərwi ada nəkurom tebiye kâ

* 14:21 Zəba ma Ezay 28.11-12.

tätikum wu ada kâ vëlumatay gëdanj a ndo siye hay.

³² Ndo nakë gëdanj i Məsəfəre andaya faya mädə ha bazlam i Mbəlom aye na, a sər mägay metsəhe a gëdanj eye niye dərmaç.

³³ Andza niye hərwi wu nakë ma diye ta tsəved eye bay na, a yay a gər a Mbəlom bay. Nənğeyə a say düh na, ndzakwa ta tsəved eye lele tə zay.

Ngwas hay tã ge na, andza ngwas neheye ma məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tebiye.

³⁴ Ka hayum gər ka tøv manəte eye na, tã ndza tətə, tã tsik me bay. Nətəye na, tsəved tay andaya mətsike me bay. Ngwas hay na, tã rəhay gər a hasləka hay andza nakë mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye.

³⁵ Tadə wu andaya nakə ta tsəne bay aye ada a satay matsətsehe aye na, tã tsətsah ma məhay gər bay, tã tsətsah ka zal tay hay mətəgay. Ngwas ma tsikiye me ma məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, lele bay.[†]

³⁶ Ah! Ka dzalum na, bazlam i Mbəlom a yaw abərə mə gay kurom ba! Kəgəbay ka dzalum na, maa tsəne bazlam nakay na, nəkurom dəkdek ba!

³⁷ Tadə ndoweyə kə dzala mə gər ngay kə huta gëdanj i mädə ha bazlam i Mbəlom kəgəbay gëdanj mekelən i Məsəfəre, mã sər ha wu nakə na watsa kanənj aye na, maa tsik gum andza niye na, Bəy Maduweñ kway.

³⁸ Tadə ndoweyə kə sər wu nakə na watsa aye, bazlam i Bəy Maduweñ bay na, nəməy dərmaç nəmaa təma na bay.

³⁹ Malamar ga hay vəlumay ha dərəv kurom ka məpələ mädə ha bazlam i Mbəlom ada kâ gumatay me a ndo hay mətsike me tə bazlam i gəma hay bay.

⁴⁰ Ane tuk na, gum wu hay tebiye ta lele eye. Gum ta tsəved eye dərmaç.

15

Yesu Kəriste kə lətsew abərə ma mədahanj

¹ Malamar ga hay, anəke a señ na, məmakum ahaya a gər Labara Ngwalak eye nakə na dākum ha ahəl niye aye. Ka təmum a dərəv kurom, ka dzalum ha faya lele.

² Labara niye ngwalak eye na, nakə Mbəlom ma təmiye kurom ha aye tadə faya ka dzaluməye huya andza nakə na tsikakum aye. Tadə faya ka guməye andza niye bay na, ka dzalum ha faya ta dedək bay.

³ Na tətikakum na, wu nakə Yesu Kəriste a tətikenj aye. Wu nakə a ze kwa me tebiye na lah matətikakum aye na, Yesu Kəriste kə mət hərwi mezeleme kway andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye.

⁴ A mət na, tə pa na a tsəvay. Məhəne sulo məmahkar eye na, kə lətsew abərə ma

mədahanj andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye.

⁵ Ahəl nakə a lətsew abərə ma mədahanj aye na, a bəzay ha bo a Piyer ada a bəzatay ha bo a siye i gawla ngay neheye kuro gər eye sulo aye.

⁶ Ada ka bəzatay ha bo a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ziye temerre zləm, nəteye tebiye tə ngatay a həlay manəte eye. Siye hay ta mət tsiy, ane tuk na, siye hay haladzay nəteye andaya tə dərə.

⁷ Ma dəba eye a bəzay ha bo a Yakuba ada a bəzay ha bo a ndo i maslanj siye hay tebiye dərmaç.

⁸ Tsa na, maduk i duk eye a bəzeñ ha bo a neñ dərmaç. Pat eye niye neñ na təra na, andza wawa nakə tə wa na kə ndisl a kiye i məwe ngay bay aye.

⁹ Neñ na, wawa eye tsekweədəñ mə walañj i ndo i maslanj i Yesu hay. Neñ na sla dā tã zeleñj ndo i maslanj i Yesu bay hərwi na gatay dərətsətseh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

¹⁰ Ane tuk na, Mbəlom kə geñ ngwalak ngay nakə na təra ndo i maslanj ngay andza nakay anənj ka ngatumenj anəke aye. Ngwalak i wu nakə a geñ aye na, ka təra kəriye bay. Duh na ge ha məsler haladzay a ze siye i ndo i maslanj i Yesu hay. Ane tuk na, gëdanj nakə na ge ha məsler aye na, i ga bay. Maa pa fəgaya ngəma na, Mbəlom. Maa ge məsler mə neñ na, neñğeyə.

¹¹ Andza niye, kwa tadə maa tsikakum Labara Ngwalak eye niye na, neñ, kwa maa tsik na, siye i ndo i maslanj i Yesu hay, nəməy tebiye namaa tsikiye labara Ngwalak eye andza nakə na tsikakum aye ada nakə ka dzalum ha aye.

Mbəlom ma ta lətsiye tay ahaya ndo hay abərə ma mədahanj

¹² Labara Ngwalak eye nakə nəmaa a tsik aye na, Yesu Kəriste kə lətsew abərə ma mədahanj. Kə ge andza niye tuk na, ada ndo siye hay mə walañ kurom tə gwad, ndo hay ta lətseweyə abərə ma mədahanj bay na, ma kəkay?

¹³ Tadə ta dedək ndo hay ta lətseweyə abərə ma mədahanj bay na, andza məgwədə Yesu Kəriste bəbay kə lətsew abərə ma mədahanj bay bəna mey?

¹⁴ Tadə neñğeyə kə lətsew abərə ma mədahanj bay na, andza məgwədə bazlam i Mbəlom nakə nəmaa dā ha aye na, ka təra wu kəriye. Ada mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha Yesu aye na, ma giye ngəma bay.

¹⁵ Tadə kə ge andza niye na, andza məgwədə nəməy faya nəmaa rawiye me ka Mbəlom hərwi nəməy faya namaa tsikateyə a ndo hay na, Mbəlom kə lətse ahaya Yesu Kəriste abərə ma mədahanj. Ane tuk na, tadə

[†] 14:35 1 Korinthe hay 11.5.

ndo hay ta lätseweye abära ma mädahañ bay na, Mbəlom neñgeye kə lätse ahaya Yesu Kəriste abära ma mädahañ bay.

¹⁶ Tadə Mbəlom ma lətsa tay ahaya ndo hay abära ma mädahañ bay na, Yesu Kəriste dərmak, Mbəlom kə lätse ahaya abära ma mädahañ bay.

¹⁷ Tadə Yesu Kəriste kə lätsew abära ma mädahañ bay na, mədzał gər kurom nakə ka dzalum ha aye, ma giye ɲgama bay ada nəkurom na, huya mə mezeleme.

¹⁸ Andza məgwede ndo neheye ahəl niye tə mət ta dzala ha ka Kəriste aye na, ta dze hele hele.

¹⁹ Tadə ka pakwa mədzał gər kway ka Yesu Kəriste hərwi ada mə dzəna kway ka mändzibəra dəkdek tsa ada wuray andaya kame bay na, ndo hay ta tuwiye fakwaya haladzay ma ziye ha i ndo siye hay.

²⁰ Ane tuk na, ta dedək Kəriste kə lätsew abära ma mädahañ. Maa lah məlätsew abära ma mädahañ na, neñgeye. A də ha na, siye i ndo neheye tə mət aye, ta lätseweye abära ma mädahañ dərmak.

²¹ Maa zlaw məməte ka mändzibəra na, ndo nəte. Andza niye, maa həndəkataj tsəved a ndo hay məlätsew abära ma mädahañ na, ndo nəte dərmak.

²² Ndo hay tebiye ta mətiye hərwi nəteye gwala i Adam hay. Andza niye, ndo neheye nəteye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, ta ta hutiye sifa.

²³ Ane tuk na, ma giye bo na, ka membre ka membre. Maa lah məlätsew kurre na, Yesu Kəriste. Pat nakə kə maw aye na, ndo ɲgay hay ta lätseweye abära ma mädahañ tuk.

²⁴ Ma dəba eye na, Yesu Kəriste ma bəbazliye tay ha gədañ i məsəfəre neheye lele bay eye tebiye ada ta bəy tay hay tebiye ada ta gədañ i bəy i dala hay tebiye. Tsa na, mändzibəra ma ndəviye. Ma dəba eye ma vəlay ha bəy a həlay i Bəba Mbəlom.

²⁵ Andza məgwede na, Kəriste ma ləviye təmad hus a pat nakə Mbəlom ma piye tay ha ndo məne dəre ɲgay a həlay ɲgay aye.

²⁶ Maduk i duk i ndo məne dəre nakə Mbəlom ma dziye ha aye na, məməte.

²⁷ Ka sər kwa ha na, hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Mbəlom kə pa wu hay tebiye a həlay i Wawa ɲgay.*» Mbəlom a tsik bazlam niye hay na, bo i Mbəlom eye neñgeye ma ndziye mə həlay i Wawa ɲgay bay hərwi maa pa siye i wu hay a həlay i Wawa ɲgay na, bo ɲgay eye.

²⁸ Mbəlom kə pa wu hay tebiye a həlay i wawa ɲgay na, Wawa ma rəhəy ha gər a Mbəlom nakə a pa wu hay a həlay ɲgay tebiye aye. Andza niye Bəba Mbəlom ma ləviye wu hay tebiye ada ndo zezəñ tebiye.

²⁹ Dzalum ka ndo neheye faya ta dzəhuḅiye bo a yam hərwi ndo neheye ta mət tsiy aye. Maa gatay ɲgama mə dəma na, wuye mey? Tadə ta dedək ndo hay ta lätseweye abära ma mädahañ bay na, ndo niye hay ta dzəhuḅawa bo a yam a bəram tay na, hərwi mey?

³⁰ Tadə ndo hay ta lätseweye abära ma mädahañ bay na, nəmay nəmaa siye dəretsətseh pat pat na, hərwi mey?

³¹ Malamar ga hay, pat pat neñ na, na mawa veket veket abära ma məməte. Wu nakə faya na tsikakumeye dedək. Na tsikakum na, ta dedək, neñ faya na ɲgwasiye hərwi kurom. Məñgwese ga na, hərwi nəkurom ta nəmay tebiye, nəkway madzapa eye ta Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste.

³² Ma gəma i Efez na, nəmaa ge magazləga ta ndo hay haladzay andza ta wu i pesl neheye sewed hay haladzay aye. Tadə na dzala ka wu i mändzibəra na, dəretsətseh nakay ma giye ɲgama daw? Tadə ndo hay ta lätseweye abära ma mädahañ bay na, na tsikiye andza ndo wuray a gwad: «Ndayakwa wu mänday haladzay ada sakwa wu məse haladzay hərwi mazlambar ka mətakweye.†»

³³ Kə vumay gər a bo kurom bay. Sərum ha, tədə faya ka həhalumeye ta ndo neheye faya ta giye mənese aye na, nəkurom dərmak ka gumeye mənese.

³⁴ Kə tərūm ndo i matərakahañ hay bay. Kə gum mənese bay. Na zəba faya na, siye i ndo hay mə walañ kurom tə sər Mbəlom bay. Na tsik andza niye na, hərwi ada horoy mə gakum.

Bo nakə ma lätseweye abära ma mädahañ aye

³⁵ Agəla ndoweye ma tsətsahiye, ma gwadiye: «Ndo hay ta lätseweye abära ma mädahañ na, ma kəkay? Ndowneye kə lätsew na, bo ɲgay ma təriye na, kəkay?»

³⁶ Ndowneye ka tsətsah andza niye na, neñgeye matərakahañ eye. Dzala təday! Ka sləga hulfe a guvah ma mətiye ada ma ndzohwiye.

³⁷ Ada ka sləga na, wuye mey? Ka pa a bəd na, wu mandzohwa eye tsiy ta slambah eye bay. Ka sləga na, wur eye, agəna daw, agəna hulfe i wu mekelen.

³⁸ Dərizl i gərdaf ma ndzohwiye andza nakə a say a Mbəlom aye. Dərizl i gərdaf i hulfe kwa waray waray na, wal wal.

³⁹ I wu neheye tə səfəra eye na, andza niye dərmak. Mbəlom a ge bo tay na, wal wal. Bo i ndo zezəñ na, wal, bo i wu i pesl hay wal, bo i diyen hay wal, ada bo i kələf hay wal dərmak.

* 15:27 Dames hay 110.1. † 15:32 Zəba ma Ezay 22.13.

⁴⁰ Wu neheye ka magərmbəlom aye ta wu neheye ka mändzibəra aye, nəteye na, wal wal dərmak. Məle tay nakə tə le aye na, wal wal, nəte bay.

⁴¹ Madəve i pat na, wal abəra ka madəve i kiye dərmak. Ada madəve i kiye wal abəra ka madəve i wurzla. Kwa mə walaŋ i wurzla hay bəbay na, madəve tay na, wal wal.

⁴² Ahəl nakə Mbəlom mata lətse ahaya ndo abəra ma mədahaŋ aye na, ma giye na, andza niye dərmak. Bo i ndo na, andza hulfe dərmak. Ta pa mədahaŋ a tsəvay na, ma ziye. Mbəlom kə lətse ahaya ndo niye abəra ma mədahaŋ na, bo ŋgay ma ndziye ka tor eye.

⁴³ Tə la na mədahaŋ a bəf na, gədaŋ mə dəma bay, a le bay. Ahəl nakə ma lətseweye na, ma təriye gədaŋ eye, ma liye haladzay.

⁴⁴ Bo nakə tə pa na a bəf andza hulfe aye na, wu i mändzibəra. Ane tuk na, ahəl nakə ma lətseweye abəra ma mədahaŋ aye na, ma hutiye bo nakə Məsəfəre mavəla eye.

Bo i mändzibəra andaya na gwad ba! Sərum ha na, ka ta hutakweye bo nakə Məsəfəre ma vəliye dərmak.

⁴⁵ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Adam na, ndo nakə kurre Mbəlom a vəlay məsəfəre aye.» Ndo nakə a yaw duk ma dəba aye na, Kəriste. Nengeye na, ndo nakə ma vəliye sifa a ndo hay tə həlay i Məsəfəre.‡

⁴⁶ Wu nakə Məsəfəre a vəl aye na, makurre eye nakə ndo hay tə ŋgatay aye bay. Tə ŋgatay təday na, a bo i mändzibəra ada ma dəba eye ta ŋgateye a bəmalə nakə Məsəfəre a vəl aye.

⁴⁷ Makurre i ndo na, Adam, nengeye i mändzibəra. Mbəlom a ge nengeye na, ta bətekwey. Ndo nenged na, Məsəfəre. A yaw abəra mə mbəlom.

⁴⁸ Ndo i mändzibəra hay bo tay na, andza i Adam nakə Mbəlom a ge ta bətekwey aye. Andza niye dərmak, ndo neheye ta ndziye mə mbəlom aye, ta təriye andza ndo nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye.

⁴⁹ Anəke na, ka ndzəkitaqwa bo ta ndo nakə Mbəlom a ge ta bətekwey aye. Kame mba na, ka ndzəkitaqweye bo ta ndo nakə a mbəzlaw mə mbəlom aye dərmak.

⁵⁰ Malamar ga hay, neŋ faya na tsikakumeye, ndo zereŋ ma sliye faya mede a Bəy i Mbəlom tə slo i bo ŋgay bay. Hərwi wu nakə ma ziye na, ma sliye faya mändze tə wu nakə ma ndziye ka tor eye bay.

⁵¹ Tsənum! Na tsikakumeye wu nakə maŋgaha eye Mbəlom a deŋ ha aye. Ka mətakweye tebiye kway eye bay. Ane tuk na, nakway bo kway ma mbədiye.

⁵² Ka mandəve i mändzibəra na, ta fiye tolom. Ta fa na, kwayaŋŋa ka mətsike me niye na, bo kway ka mbađa. Ta fa tolom

na, ndo neheye ta mət tsiy aye ta lətseweye abəra ma mədahaŋ tə bo nakə ma ziye bay aye. Nakway neheye tə dəre aye, Mbəlom ma vəlakweye bo wedəye dərmak.

⁵³ Andza məgwədə, bo kway nakə ma mətiye ada ma ziye na, kutoŋ ma təriye bo nakə ma mətiye bay ada ma ziye bay aye.

⁵⁴ Ahəl nakə bo nakə ma mətiye ada ma ziye ka təra bo nakə ma mətiye sa bay ada ma ziye sa bay aye na, wu nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye ma bəziye tuk. Tə watsa na: «Məməte andaya sa bay. Mbəlom kə dze ha tebiye.»

⁵⁵ «Nəkar məməte, ehey! Gədaŋ yak eye mənŋgay tuk?

Səmber yak eye nakə ka mbalawa tay

ha ndo hay aye na, mənŋgay tuk?§»

⁵⁶ Məməte na, a huta gədaŋ məgay wu nakə lele bay aye a ndo hay hərwi mezeleme. Mezeleme a huta gədaŋ na, hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye.

⁵⁷ Ane tuk na, gakway siŋce a Mbəlom hərwi kə vəlakway gədaŋ mənŋgese ka mezeleme kwa ka məməte ta gədaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

⁵⁸ Malamar ga hay neheye na wuđa kurom haladzay aye, hərwi niye ndzum bəŋbəŋ lele, kə yum gər bay. Rəzlumay a gər a məsler i Bəy Maduweŋ Yesu pat pat tə dərev kurom peteh. Ka sərum ha məsler nakə ka gumeye ta gədaŋ ŋgay aye na, ma təriye kəriye bay.

16

Ta tsakal suloy hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

¹ Anəke na, na tsikakumeye naha ka suloy nakə ka tsakalumeye hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye. Gum andza nakə na tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Galat aye.

² Pat i luma i sidzew hay na, kwa way way tsakalum dala andza nakə ka hutum, Mbəlom a vəlakum aye. Pum na hərwi ada pat nakə na ye naha aye na, ka tsakalumeye sa bay.

³ Na ye naha na, ka tsikumeneye ndo neheye ka palum tay ha hərwi ada tā ye ha suloy nakə ka tsakalum, ta diye ha a Zerozelem aye na, na watsateye dərewel a həlay.

⁴ Tađa kə ge lele neŋ nā ye dərmak na, nəmaa diye dziye.

Pol ma diye a Korinhte

⁵ Na diye naha ka təv kurom na, na diye ta Masedowan.

⁶ Ağəna na ye naha na, na ndziye tsekweŋ ka təv kurom, ağəna a həlay i mətasl na, na ndziye ka təv kurom. Ma dəba eye na diye

‡ 15:45 Madazlay i wu hay 2.7. § 15:55 Zəba ma Ezay 25.8; Oze 13.14.

abəra ka təv kurom, na diye kwa ka waray na, ka dzanumeye ga.

⁷ Na diye naha ka təv kurom na ndziye tsekwen tsa, na diye gwa na, a seŋ andza niye bay. Taɗə kə yay a gər a Bəy Maduweŋ na, a seŋ ka ndzakweye ka təv manəte eye məndze haladzay.

⁸ Ane tuk na, na ndziye kanaŋ ma Efez təmaɗ hus a magurlom i Peŋteko^{*},

⁹ hərwi Mbəlom ka hənɗeŋ na tsəved lele ka mäge məsler bagwar eye kanaŋ. Ada ndo mənə ɗəre ga hay andaya haladzay.

¹⁰ Timote ki ye naha ka təv kurom na, təmum na tə həlay sulo sulo hərwi ada mā ndza ta mənɗwese eye lele mə walaŋ kurom. Hərwi neŋgeye ndo mäge məsler i Bəy Maduweŋ andza neŋ nakə faya na giye.

¹¹ Nɗaray mā gay wuray bay. Dzanum na ɗuh hərwi ada mā gər kurom ha tə zay ada mā maw ka təv ga. Neŋ ta ndo siye hay faya nəmaa həbiye na kanaŋ.

¹² Malamar kway Apolos na, na tsikay madzəga haladzay, na gwaday na, neŋgeye tə siye i malamar hay tā ye naha ka təv kurom tey. Ane tuk na, a say mede naha anəke zuk bay. Aza kə huta həlay eye kame mba na, ma diye naha.

Mandəve i bazlam

¹³ Ndzum tsezlezleŋge tə metsehe lele. Tərūm ndo gəɗaŋ eye ka tsəved i Mbəlom ɓəŋɓəŋ lele. Kā dzəɗzarum bay. Ɗərev kurom mā ndza ta gəɗaŋ eye.

¹⁴ Wu nakə ka gumeye tebiye aye na, gum tə mawudə bo nakə ka wudumeye ha ndo hay aye.

¹⁵ Malamar ga hay, ka sərūm Sitefanas ta ndo i gay ŋgay hay tebiye. Sərūm ha, maa lah məpe mədzaɗ gər ka Yesu Kəriste ma gəma i Akay[†] na, nəteye. Ta vəl ha gər tay ka mäge məsler i Mbəlom hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzaɗ gər hay ka Yesu. Neŋ faya na gakumeye naha amboh,

¹⁶ slala i ndo neheye faya ta giye məsler i Mbəlom mə walaŋ kurom aye na, rəhumatay ha gər. Rəhumatay ha gər a ndo neheye faya ta rəzleye a gər mäge məsler i Mbəlom dziye aye ɗərmak.

¹⁷ Ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay hərwi nakə Sitefanas ta Fortunatus ada ta Akayəkus ti yaw ka təv ga aye. Na ŋgatay na, andza na ŋgatakum a nəkurom tebiye.

¹⁸ Ta meŋ naha ɗərev andza tə makum naha ɗərev a nəkurom aye ɗərmak. Slala i ndo neheye andza nakay aye na, rəhawumatay ha gər.

¹⁹ Ndo məpe mədzaɗ gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər ka təv ga kanaŋ ka dala i Azi[‡] aye ta tsikakum naha me. Akelas ta Parisil tə siye i ndo məpe mədzaɗ gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər a gay tay aye, ta tsikakum naha me lele ta məzele i Yesu Kəriste.

²⁰ Siye i ndo məpe mədzaɗ gər hay ka Yesu neheye kanaŋ aye tebiye ta tsikakum naha me ɗərmak.

Tsikum me a bo nəte nəte mə walaŋ kurom ta məgase bo kurop kurop lele.

²¹ Neŋ Pol na tsikakum naha me ɗərmak. Nakay na, neŋ na watsakum naha tə həlay gay eye.

²² Ndo nakə a wudə Bəy Maduweŋ kway Yesu bay aye na, Mbəlom mā vəlay mezeleme. *Maranata*[§], andza məgwedə Bəy Maduweŋ may, dara!

²³ Bəy Maduweŋ kway Yesu mā pa fakuma ŋgama.

²⁴ Nəkurom tebiye na wudə kurom huya hərwi nakə nəkway tebiye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

* **16:8** Peŋteko ta, ta bazlam i Gərek. Magurlom i gərndzahosl. Tə gawa magurlom eye na, məhəne 50 ma daba i Pak. I ndo məpe mədzaɗ gər hay ka Yesu na, magurlom i mahute Məsəfəre Tsəɗaŋŋa eye. † **16:15** Akay na, məzele guram i diye i Salawa i Gəres. ‡ **16:19** Dala i Azi anake na, Turki. § **16:22** Maranata: Məzele i wu tə bazlam i Gərek. Yesu ta ndo neheye tə pa madzaɗ gər kurre eye tə ndzawa ma gəma i Yahuda hay tə tsikawa bazlam eye nakay.

Masulo i derewel i Pol nakə a watsatay naha a Koriñte hay aye Məfələkwe

A gəsaw abəra ka makurre i derewel i Pol nakə a watsatay naha a Koriñte hay aye na, labara hay ti yaw abəra ma Koriñte ada ta watsayaw derewel hay a Pol ada Pol dərma kə watsatay naha (2.3). Məndze i Pol ta ndo i Koriñte hay ɲgwalak eye sa bay. Ma ta diye a dəma na, a watsatay naha hərwi malembede ha wu nakə a ye bay aye.

Mə madədo 1 ka 7 na, Pol faya ma tsikiye me abəra ka bo ɲgay.

Mə madədo 8 ka 9, Pol a tsatsah wu hərwi ndo məpe mədzal gər neheye mətawak eye hay ma Zerozelem aye.

Mə madədo (10 ka 13) na, Pol a tsik ka matəre ndo i maslañ i Yesu Kəriste na, kəkay wal wal sulo. Ndo hay andaya faya ta diye ha labara mekeləñ eye wal abəra ka bəmalə i Pol (11.3-4).

Pol a həna ha gər tsekweñ hərwi faya ma həbiye, ma hutieye gədañ ɲgay na, mə həlay i Mbəlom. Pol ka tsətsah tā dəslay gər bay, tā vəlay wu na, ka tsətsah bay. A da ha Labara ɲgwalak eye i Yesu na, kəriye.

Pol a tsikatay naha me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neñ Pol. Neñ ndo i maslañ i Yesu Kəriste hərwi a say a Mbəlom. Neñ ta Timote malamar kway nəmaa tsikakum naha me a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Koriñte aye ada a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Akay* aye.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ɲgama ada tā vəlakum zay.

Mbəlom ma matay naha dərev a ndo neh-eye faya ta siye dərətsətsəh aye

³ Zambadakway a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste. Neñgeye faya ma gateye ɲgwalak a ndo hay huya, ma matay naha dərev pat pat aye.

⁴ Kwa kəday ahəl nakə nəmay mə dərətsətsəh aye na, a vəlawamay gədañ hərwi ada nəmay nəmaa sliye faya məmatay naha dərev a siye i ndo neheye faya ta siye dərətsətsəh aye andza nakə Mbəlom a dzəna may aye dərma k.

⁵ Andza niye, Yesu Kəriste kə sa dərətsətsəh haladzay ada nəmay dərma k nəmaa siye dərətsətsəh haladzay. Mbəlom

bəbay ma vəlameye gədañ haladzay dərma k hərwi nəmay madzapa eye ta Yesu Kəriste.

⁶ Tadə nəmay faya nəmaa siye dərətsətsəh kəgəbay tadə Mbəlom faya ma vəlameye gədañ na, hərwi ada kə tərüm gədañ eye hay ada Mbəlom mə təma kurom ha. Andza niye ka slumeye faya məsəmay naha a dərətsətsəh nakə nəmay faya nəmaa səmay naha aye dərma k.

⁷ Nəmaa sər ha ta dedek ka ndzumeye bəñbəñ ka tsəved i Mbəlom. Nəmaa sər ha Mbəlom ma makumeye naha dərev andza nakə neñgeye faya ma məmeye naha dərev aye, hərwi faya ka sumeye dərətsətsəh andza nəmay neheye faya nəmaa siye dərətsətsəh aye dərma k.

⁸ Ayaw, malamar may hay, a samay na, sərüm ha dərətsətsəh nakə nəmaa sa ka dala i Azi aye. Nəmaa sa dərətsətsəh haladzay, a ze may gədañ. Nəmaa dzala na, tsiy nəmaa mətiye.

⁹ Ayaw, ta dedek nəmaa dzala mə dərev may na, nəmaa mətiye. Azlakwa Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada nəmaa pa mədzal gər may ka gədañ may bay, duh nəmaa pa mədzal gər may na, ka Mbəlom nəte ɲgeweñ. Neñgeye na, ma mbəla tay ahaya ndo hay abəra ma mədahañ.

¹⁰ Ada ma buwa may ahaya abəra mə dərətsətsəh i mədahañ nakə haladzay nəmaa mətiye ha həbe aye, ada ma buwa may ahaya abəra mə dərətsətsəh siye hay dərma k. Nəmaa piye mədzal gər may, nəmaa sər ha ma buwa may ahaya abəra mə dərətsətsəh siye hay sa.

¹¹ Nəkurom dərma k duwulumay me a Mbəlom. Andza niye, tadə ndo hay haladzay faya ta duwuliyə me a Mbəlom hərwi may na, ndo hay haladzay ta gay naha siyə dərma k hərwi ɲgwalak ɲgay nakə ma ta gamay aye.

Pol ka mbəda ha wu nakə həbe a say məge aye

¹² Wu nakə nəmaa ɲgalakiye ha aye na, anañ: Nəmaa sər ha mə dərev mede may kame i ndo hay tebiye na, dedek, nəmay ndo i dedek hay andza nakə a say a Mbəlom aye. Mede may niye lele wene wene eye na, kame kurom. Gədañ may nakə nəmaa ndza ha andza niye aye na, a yaw abəra mə metsehe i ndo i məndzibəra hay bay. Ane tuk na, Mbəlom a dzəna may ta ɲgwalak ɲgay.

¹³ Wu nakə nəmaa watsakum naha aye na, a wur bo bay, ka slumeye faya mətsəne.

¹⁴ Wu andaya nakə ka tsənüm i ɲgal aye. Ane tuk na, ka ta tsənumeye tebiye. Wu eye na, anañ: Ka ta ɲgalakumeye may ha andza nəmay dərma k nəmaa ta ɲgalakiye kurom ha pat i Bəy Maduweñ Yesu nakə ma məweye aye.

* 1:1 Akay na, məzele guram eye i diye i Salawa i Gəres.

¹⁵ Na sər ha ta dedek, hərwi niye na gwad haβe a seŋ na diye naha a gay kurom təday ada na həndzədiye kame. Na maweye na, ta təv kurom darmak hərwi ada nā dzəna kurom masulo eye.

¹⁶ Andza mægwedə, na dzala na, na diye naha a gay kurom təday ada na diye ka dala i Masedowan ada na maweye ta təv kurom. Ada aza na mbədiye gər, nakə na diye ka dala i Yahuda aye na, haβe ka dzənumeye ga.

¹⁷ Ahəl nakə na gwadəkum na giye andza niye aye na, na tsikakum ta dərneh sulo dāw? A'ay, tadə na gwad na giye wu nakə na həl faya bo mæge aye na, na giye andza i ndo i mändzibəra hay dāw? Na gwadīye ayaw ada a'ay sulo sulo bay.

¹⁸ Mbəlom, neŋgeye ndo məhəle mbəl ga. Wu nakə nəmaa tsikakum aye na, ayaw ada a'ay sulo sulo bay.

¹⁹ Hərwi neŋ, Silas ta Timote nəmay nəmaa dā ha mə waləŋ kurom na, Wawa i Mbəlom Yesu Kəriste. Ayaw ta a'ay sulo sulo mə neŋgeye bay. Mə neŋgeye na, ayaw dəkdek huya.

²⁰ Ada wu nakə tebiye Mbəlom a gwad ma vəkəweye, maa tsikakway ta dedek na, neŋgeye. Hərwi niye ka gwadəkwa «amen» na, ta neŋgeye hərwi ada ndo hay tā dəslay ha gər a Mbəlom.

²¹ Sa na, maa vələmay gədan na, Mbəlom eye tə gər ŋgay tə həlay i Yesu Kəriste ada ma vəkəkumeye gədan dərma. Maa pala kway na, neŋgeye.

²² Kə pakway Məsəfəre ŋgay a dərəkway hərwi məde ha na, nəkway ndo ŋgay hay. Andza niye a dā ha na, ma ta vəkəkweye siye i wu neheye a gwad ma vəliye aye.

²³ Kə ge na raw me na, Mbəlom mā kəd ga. Na ye naha a gay kurom a Koriñte sa bay na, hərwi a seŋ dərəkway mā wur fakuma bay.

²⁴ Nəmay na, nəmaa gəkumeye kutoŋ ka məpe mədzal gər bay. Nəmaa sər ha ka pum mədzal gər bəŋbəŋ ka Yesu Kəriste tsiy. Duh na, nəmaa giye məsler ka təv manəte eye tə nəkurom hərwi ada dərəkway kurom mā ŋgwasa.

2

¹ Andza niye, na diye naha ka təv kurom zək bay hərwi na dzala na, na ta wurakumeye ha dərəkway sa tsā.

² Tadə na wurakum ha dərəkway na, neŋ dərma dərəkway ma wuriye fagaya. Ndərəkway andaya ma ŋgwesəŋeye ha dərəkway bay, hərwi nəkurom tebiye dərəkway ma wuriye fakuma.

³ Hərwi niye nakə na watsakum naha dərəkway neŋged niye aye na, ada na ye naha ka təv kurom sa bay aye. Na watsakum naha na, hərwi ada nā ndisl naha na, ka wuruməŋeye ha dərəkway bay. Hərwi mata ŋgwesəŋ ha dərəkway na, nəkurom. Azlakwa duh na sər kurom ha tebiye, na sər tadə

dərəkway ga maŋgwasa eye na, nəkurom dərma dərəkway kurom maŋgwasa eye.

⁴ Ahəl nakə neŋ na watsakum naha dərəkway niye na, ta mətuwe eye haladzay. Na watsa ta mədzal gər eye hərwi dərəkway a wur fagaya dəkdek haladzay. Na watsakum naha na, hərwi məwurakum ha dərəkway bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hərwi ada kə sərəkway ha, na wudə kurom haladzay.

Pol a pəsay mənese a ndo nakə a nasay aye

⁵ Ndoweye kə wurakum ha dərəkway na, a wurenəŋ ha dərəkway a neŋ bay, a nəkurom tebiye, siye hay kə ndalatay haladzay, siye hay tsekwenəŋ. Ane tuk na, a seŋ mətsike faya ka zal bay.

⁶ Matsəla ndo hay haladzay ta kəta na ndo niye, kə sla dā andza niye.

⁷ Anəkə duh na, pəsumay ha mənese ŋgay ada vələmay gədan ta məmay naha dərəkway, bəna ma ta mətiye ta mevel.

⁸ Hərwi niye neŋ faya na gwadəkumeye naha ambəh, pəsumay ha mənese ŋgay hərwi ada mā sər na, ka wudum na.

⁹ Dərəkway niye na watsakum naha aye na, hərwi a seŋ məsəre ha faya ka rəhumay ha gər a bazlam ga ŋgway dāw?

¹⁰ Ka pəsumay ha mənese a ndo niye na, neŋ dərma na pəsay ha. Neŋ na, kə ge wu andaya məpəsay ha na, na pəsay ha. Na pəsay ha na, hərwi kurom, kame i Kəriste.

¹¹ Na ge andza niye na, hərwi ada Fakalaw mā ŋgwasa fakwaya bay. Hərwi wu nakə a say mæge aye na, ka sərəkwa ha lele.

Pol ma gəma i Tərowas

¹² Na həl bo, na ye a gəma i Tərowas mata dā ha Labara ŋgwalak eye nakə a tsik ka Kəriste aye mə dāma. Na ndisl naha a dāma, na zəba faya na, Bəy Maduwen Yesu kə həndekeŋ na tsəved vətoto lele.

¹³ Ane tuk na, mədzal gər ga mandza eye wadəŋ wadəŋ hərwi na huta na malamar kway Titus mə dāma bay. Hərwi niye, na gər tay ha ndo məpe mədzal gər neheye ma gəma i Tərowas aye, na ye ka dala i Masedowan.

Yesu a vəkəkway gədan ada kə mbakwa ka wu hay

¹⁴ Ane tuk na, zambadəkway a Mbəlom! Maa ye may ha kame kame məsle ka wu hay huya na, neŋgeye, hərwi nəmay madzapa eye tə Kəriste. Andza niye faya ma diye ha Kəriste a ndo hay kwa ka waray ka waray tebiye tə nəmay, ma zatay a ndo hay andza mal nakə a ze huŋŋa aye.

¹⁵ Nəmay na, andza mal nakə a ze huŋŋa lele Kəriste ma vələy naha a Mbəlom aye. Mal eye niye a zatay a ndo neheye Mbəlom ma təmiye tay ha aye ada ndo neheye ta dziye aye.

¹⁶ Hərwi ndo neheye faya Mbəlom ma tamiye tay ha na, a zatay lele ada Mbəlom ma vəlateye sifa. Hərwi ndo neheye faya ta dziye, mal niye a zatay i tay na, məməte ada faya ta mətiye hərwiye kame i Mbəlom. Mata sle faya məge məsler nakə na, way?

¹⁷ Nəmay na, ndo neheye Mbəlom a slər may ha mata ge məsler aye. Nəmay na, andza ndo neheye ta tərə ha bazlam i Mbəlom andza wu i tsakala aye bay. Maa slər may ha na, Mbəlom. Nəmaa da ha bazlam ngay ta dedək kame ngay hərwi nəmay madzapa eye tə Yesu Kəriste.

3

Məsler i ndo i Dzam Wedeye hay

¹ Nəmay faya nəmaa dazleye a mədəslay ha gər a bo may daw? Kəgəbay tā watsamay dərəwel a həlay hərwi məbəzakum ha na, nəmay ndo i maslan i Yesu Kəriste hay daw? Kəgəbay nəmaa tsətsah fakuma dərəwel hərwi məbəzatay ha a ndo mekelən eye hay daw? Ndo siye hay na, tə gawa andza niye. Ane tuk na, nəmay andza nəteye təbey.

² Dərəwel may na, nəkurom nakə Kəriste a watsa a dərəv kurom aye. Kwa way ma sliye məsərə ada mədzenge.

³ Ta dedək nəkurom na, dərəwel nakə Kəriste a watsa ada a slər tə həlay may aye. A watsa na, ta yam i wu nakə tə watsawa ha wu aye bay. A watsa na, ta Məsəfərə i Mbəlom nəngeye nakə ta sifa aye. A watsa na, ka beleler i kwar bay, a watsa a dərəv i ndo zezenj.*

⁴ Nəmaa gwaf nəkurom dərəwel i Kəriste na, hərwi Yesu Kəriste kə da may ha kame i Mbəlom maa ge məsler tə həlay may na, nəngeye.

⁵ Nəmaa sər ha, nəmay tə gər may nəmaa sla məge məsler ta gədanj may bay. Maa vəlamay gədanj ka məge na, Mbəlom.

⁶ Maa vəlamay gədanj matərə ndo məge məsler, hərwi mədatay ha bazlam i Dzam Wedeye na, nəngeye. Dzam nakay wedeye na, andza bazlam mapala eye nakə tə watsa ahəl niye aye bay. Ane tuk na, ka rəhakway ha gər na, a Məsəfərə Tsədanṅa eye. Bazlam mapala eye nakə tə watsa ahəl niye na, ma diye tay ha ndo hay a mədahaṅ. Məsəfərə Tsədanṅa eye na, ma vəliye sifa ka tor eye.

⁷ Ahəl niye Mbəlom a watsa bazlam ngay mapala eye ka beleler i kwar ada ahəl nakə a gawa aye wu niye na, ndo hay ta ngatay a məzlaḅ ngay.† Da'ar i Musa ka wuzl dərə hərwi məzlaḅ ngay. İsrayel hay ta sla faya mazəbe ka da'ar ngay bay, a dəv haladzay. Ada azlakwa dzaydzay niye na, ma ndziye

huya bay. Ada tadə bazlam mapala eye nakə ma diye tay ha ndo hay a mədahaṅ ka bəz ha məzlaḅ i Mbəlom a ndo hay ahəl nakə a yaw aye düh tuk na,

⁸ ada məsler i Məsəfərə Tsədanṅa eye ma bəziye ha məzlaḅ i Mbəlom ma ziye ha tebiye düh!

⁹ Bazlam mapala eye kə gəs tay ha ndo hay a sariya. Ada tadə bazlam mapala eye ma gəsiye kway a sariya, faya ma bəzakway ha məzlaḅ i Mbəlom tuk na, ada Dzam Wedeye nakə ma təriye kway ha ndo i dedək kame i Mbəlom aye, ma bəzakway ha məzlaḅ, ma ziye ha düh.

¹⁰ Ka slakweye faya məgwede na, wu nakə a bəzawa ha məzlaḅ i Mbəlom ahəl niye faya ma mbatiye hərwi Dzam Wedeye a ze Dzam Guram eye haladzay ta məzlaḅ.

¹¹ Ta dedək Dzam Guram eye nakə Mbəlom a vəl hərwi mändze tsekweṅ, ka bəzakway ha məzlaḅ. Ada tadə andza niye na, Dzam Wedeye nakə ma ndziye huya aye a ze na düh.

¹² Nəmaa tsik parakka kame i ndo hay tebiye na, hərwi nəmaa pa mədzal gər ka wu neheye.

¹³ Musa ahəl niye na, ka tək na dərə ngay tə peteked hərwi məzlaḅ i Mbəlom nakə ka da'ar ngay aye ada a say na, İsrayel hay tā ngatay a məzlaḅ nakay ma ndziye bay, ma mbatiye aye. Ane tuk na, nəmay nəmaa giye andza nəngeye təbey.

¹⁴ İsrayel hay ahəl niye na, tə sla faya mətsəne wu neheye a say məgwede mey na, tə tsəne bay. Bəgom kwa gwala hay tay bəbay andza niye dərmaḅ. Faya ta dzaṅgiye dərəwel i Dzam Guram eye na, tə tsəne bay andza ta mbuza na metsehe tay tə peteked nakə Musa a mbuzawa ha dərə ngay aye. Peteked niye andaya ka dərə huya. Say ndo nakə nəngeye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

¹⁵ Ayaw, kwa bəgom, ta dzaṅgiye dərəwel i Musa na, ta tsəniye bay, andza peteked kə mbuzatay na mədzal gər.

¹⁶ Ane tuk na, kwa kaday tadə ndoweye ka mbəda bo ka təv i Bay Maduweṅ na, peteked niye ma dziye.‡

¹⁷ Andza niye hərwi Bəy Maduweṅ ta Məsəfərə Tsədanṅa eye nəteye madzapa eye. Təv nakə Məsəfərə i Bəy Maduweṅ mə dəma aye na, ndo hay ta təmaw abərə ma beke. Nəteye beke i bazlam mapala eye sa bay.

¹⁸ Andza niye nəkway neheye ka dzalakwa ka nəngeye na, peteked ka mbuzakway na dərə sa bay, faya ka ngatakweye a məzlaḅ i Bəy Maduweṅ Yesu ada faya ka tərakweye andza nəngeye kame kame. Andza niye məzlaḅ ngay faya ma səkaḅiye

* 3:3 Zəba mə Madayaw abərə ma Ezipt 24.12; Zeremi 31.29-35; Ezekiyl 11.19; 36.26-27.

† 3:7 Zəba mə Madayaw abərə ma Ezipt 34.29-35.

‡ 3:16 Zəba mə Madayaw abərə ma Ezipt 34.34.

mə nəkway kame kame. Anan məsler nakə Məsəfəre i Bəy Maduwej faya ma giye aye.

4

Nəkway bəle eye hay, Mbəlom neŋgeye gədan eye

¹ Mbəlom kə gamay ŋgwalak haladzay. A vəlamay məsler nakay a həlay. Hərwi niye nəmaa zliye faya abəra mədzal gər may bay tebiye.

² Nəmaa kərah məsler neheye ndo hay tə ŋgahawa faya bo, a ge horoy aye. Nəmaa səpatiyə ndo hay bay, nəmaa dzapiye ha bazlam i Mbəlom tə maraw me bay. Duh nəmay faya nəmaa diye ha dedək parakka kame i Mbəlom. A samay na, ndo hay tebiye tā sər ha, bazlam nakə faya nəmaa tsikiye na, dedək.

³ Siye hay na, tə tsəne Labara Ŋgwalak eye nakə faya nəmaa tsikateye a ndo hay aye bay. A tərə fataya na, andza dərə tay mambuza eye tə petekəd. Kwa andza niye bəbay, sərūm na, hərwi ndo neheye nəteye faya ta dziye dəkdek tsa.

⁴ Tə dzala ha bay na, hərwi Fakalaw neŋgeye ndo mələve məndzibəra ka guluf tay ha mədzal gər hərwi ada tā dzala ha ka Labara Ŋgwalak eye bay. Hərwi a say tā ŋgatay a dzaydzay niye faya ma dəviye ka nəteye bay. Dzaydzay niye a yaw na, abəra ma Labara Ŋgwalak eye ada Labara Ŋgwalak eye faya ma dəkweye ha məzlaḅ i Kəriste. Neŋgeye, ka ŋgatay na, ka ŋgatay a Mbəlom.

⁵ Ahəl nakə nəmay faya nəmaa diye ha Labara Ŋgwalak eye na, nəmaa tsik ka bo may eye bay, nəmaa da ha Yesu Kəriste neŋgeye Bəy Maduwej. Nəmay na, nəmay ndo məgakum məsler hərwi Yesu.

⁶ Ahəl niye Mbəlom a ge məndzibəra na, a gwad: «Dzaydzay m̄a dəv ma ləvəŋ.*» Maa vəl dzaydzay nakə ma dəviye mə dərəv may aye na, Mbəlom eye nəte. A ge andza niye na, hərwi ada nəmaa ŋgatay a məzlaḅ ŋgay nakə a dəv dzaydzay ka dərə Yesu Kəriste aye.

⁷ Nəmay bəle eye hay andza gah i dodo. Ane tuk na, Mbəlom a pa zlele nakay ŋgwalak eye na, a dərəv may. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tā ŋgatay a gədan bagwar eye i Labara Ŋgwalak eye a yaw abəra ma neŋgeye bəna, ma nəmay bay.

⁸ Nəmaa sa dərətsətseh hay wal wal. Ane tuk na, ta ndəvamay ha məsəfəre bay. Nəmaa dzala gər ka bo, ane tuk na, həlay kə kədamay bay.

⁹ Ndo hay ta həhar may, ane tuk na, Mbəlom kə gər may ha bay. Ta kal may ha ka dala, ane tuk na, nəmaa mət bay.

¹⁰ Ta pəla tsəved məkədə may mədahan eye andza Yesu nakə tə kəd na aye. Ane tuk

na, nəmay andaya ta sifa ada niye a da ha na, Yesu neŋgeye andaya ta sifa.

¹¹ Pat pat ahəl nakə nəkway ka məndzibəra mba aye, ta pəliye tsəved məkədə kway hərwi faya ka pakweye bəzay a Yesu. Andza niye ta sliye faya məŋgatay a sifa i Yesu mə bo may.

¹² Andza niye, nəmay na, mə dərətsətseh i mədahan huya. Ada hərwi niye nakə ka hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹³ Tə watsa mə Dərewel i Mbəlom na, tə gwad: «Na dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye faya na tsikiye.†» Nəmay dərmaḅ nəmaa dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye nəmay dərmaḅ nəmaa tsikiye.

¹⁴ Maa lətse ahaya Yesu abəra ma tsəvay na, Mbəlom. Ka sərakwa ha ma ta lətsakway ahaya abəra ma tsəvay dərmaḅ hərwi mata ndze ta neŋgeye.

¹⁵ Mbəlom a vəlamay məsler nakay na, hərwi mədzəne kurom hərwi ada Mbəlom m̄a təma tay ha ndo hay haladzay ta ŋgwalak ŋgay kame kame. Andza niye ndo hay ta səkahiyə haladzay hərwi məgay naha sisəe a Mbəlom ada mazambaday.

Həbakwa wu nakə ndəray kwa nəte kə ŋgatay dāda bay aye

¹⁶ Hərwi niye, mədzal gər na, faya huya. Ka sərakwa bo kway faya ma giye bəle tsekweŋ tsekweŋ. Ane tuk na, gədan andaya mə dərəv kway. Pat pat Mbəlom faya ma vəlakweye gədan wedəye hərwi məpay bəzay a tsəved ŋgay.

¹⁷ A sər məgwədə dərətsətseh neheye faya ka sakweye anəke aye na, ta ndəviye. Hərwi dərətsətseh neheye na, ka hutakweye məzlaḅ bagwar eye. Məzlaḅ niye na, a ze wu hay tebiye ada ma ndziye ka tor eye. Ka sərakwa ha dərətsətseh neheye na, tsekweŋ tsa.

¹⁸ Andza niye, ka pakwa mədzal gər kway na, ka wu i Mbəlom bəna ka wu i məndzibəra bay, hərwi wu i məndzibəra hay na, ta ndziye huya bay. Wu neheye ta ndziye huya aye na, wu neheye mə mbəlom ka ŋgatakway bay aye.

5

¹ Ka sərakwa ha bo kway ma ndziye huya bay. Bo kway na, andza madzawadzawa nakə ma nasiye bəse aye. Sa na, kwa tadə madzawadzawa kway nakə kənan aye kə nas bəbay na, Mbəlom ma vəlakweye a dəma mekeləŋ eye mə mbəlom. Na tsik na, ka bo kway. Ka mətakwa na, Mbəlom ma vəlakweye bo mekeləŋ eye mə mbəlom, ma ndziye ka tor eye.

² Bo kway nakə wedəye mə mbəlom aye a yakway a gər haladzay, dərəv a ndalakway

* 4:6 Madazlay i wu hay 1.3. † 4:13 Dəmes hay 116.10.

dokdok, a sakway Mbəlom mā pakway ka bo nengeye niye wedeye.

³ Tadə ka fələkwakwa a dəma na, ka ndzakweye mə bo niye wedeye ka tor eye, məsafəre ma həhaliye kəriye ze bo bay.

⁴ Anəke nəkway huya mə madzawadzawa na, faya ka sakweye dəretsətseh ada faya ka tuwakweye. Niye na, a sakway Mbəlom mā zla fakwaya abəra wal bay. Ane tuk na, a sakway mā kalakway nakə bo wedeye ka gər aye. Andza niye sifa wedeye ma mbədiye kway ha ka mətakweye sa bay.

⁵ Maa ge məsler mə nəkway hərwi ada kə hutakwa bo wedeye na, Mbəlom. Kə vələkway Məsəfəre ngay. Andza niye ka sarakwa ha ma giye wu mekeleŋ eye hərwi kway dərma.

⁶ Hərwi niye kwa kəday ka gəsakweye dərəv bəŋbəŋ lele. Ane tuk na, ka sarakwa ha, ahəl nakə nakway huya tə bo nakay aye na, nəkway mandza eye dərəŋ tə Yesu Bəy Maduweŋ.

⁷ Andza məgwede ka ngatakway tə dərə kway zuk bay. Ane tuk na, ka ndzakweye andza niye na, hərwi ka dzalakwa ha ka nengeye.

⁸ Ta dedek, ka gəsakweye dərəv bəŋbəŋ lele. A sakway na, kə gərakway ha bo nakay ada kə deyekweye ka təv i Bəy Maduweŋ.

⁹ Ada kwa tadə nəkway mandza eye ka təv ngay zuk bay, kwa tadə ka deyekweye mata ndze ka təv ngay bəbay, a sakway na, məge wu nakə a yay a gər aye.

¹⁰ Hərwi nəkway tebiye ka deyekweye kame i Yesu Kəriste hərwi ada mā ngənakway ha sariya. Ma vələkweye magogoy a nəkway tebiye, kwa way ma hutiye ka məsler ngay nakə a ge ka məndzibəra aye. Tadə ka gakwa wu ngwalak eye na, ma vələkweye magogoy kway. Tadə ka gakwa wu lele eye bay na, ma vələkweye magogoy lele bay aye.

A say a Mbəlom məme kway ha ka bo tə nengeye tə həlay i Yesu

¹¹ Hərwi niye nəmaa rəhay ha gər haladzay a Bəy Maduweŋ. Nəmay faya nəmaa giye məsler hərwi ada ndo hay tā təma bazlam i Mbəlom. Mbəlom na, a sər may ha lele ada na dzala na, nəkurom ka sərūm ga ha mə dərəv kurom.

¹² A samay məge zlapay kame kurom bay. Duh nəmay faya nəmaa dəkumeye ha tsəved nakə ka ngalakumeye may ha aye, hərwi ada tadə ndo hay faya ta mamay ha manğok na, ka sərūmeye mambədatay faya. Nətəye ta ngalakuiye na, tə wu neheye dərə a ngatay aye. Ta zəba dərə a dərəv tay bay.

¹³ Ka dzalum mə gər kurom na, gər a vuwamay dāw? Kə ge ka dərə kurom gər a vuwamay na, hərwi nəmaa vələy ha bo

may a Mbəlom pətəh. Tadə kə ge nəmay tə metsehe may na, sərūm ha niye na, hərwi madzəne kurom.

¹⁴ Məsler neheye tebiye nəmaa ge aye na, hərwi nəmaa sər ha Kəriste a wudā may. Mawudə bo ngay nakə a wudā may aye na, a gamay kutəŋ mede kame. Nəmaa sər ha ta dedek nengeye kə mət hərwi ndo gədem. Ka dərə i Mbəlom na, ndo hay gədem ta mət tə nengeye.

¹⁵ Kə mət hərwi ndo hay gədem hərwi ada ndo neheye ta sifa aye tā ge wu nakə a satay a nətəye bay, ane tuk na, tā ge wu nakə a say aye. A mət na, hərwi tay ada Mbəlom a lətse ahaya abəra ma tsəvay hərwi tay.

¹⁶ Hərwi niye, anəke na, nəmay nəmaa zəbiye ka ndo hay andza ndo zezəŋ tsa bay. Ahəl niye kwa tadə nəmaa zəba ka Yesu Kəriste andza niye bəbay na, anəke nəmaa giye andza niye sa bay.

¹⁷ Kwa way kə dzapa tə Yesu Kəriste na, ka tərā bo wedeye. Ndo guram eye kə dze, andaya sa bay, ka tərā ndo wedeye.

¹⁸ Maa ge məsler niye tebiye na, Mbəlom. A slərāw Yesu Kəriste na, hərwi ada mā makway ha ka bo tə nengeye. Mbəlom a vələmay məsler mede məhəlātay ahaya ndo hay ada tā ma ka bo tage nengeye.

¹⁹ Andza məgwede Mbəlom a ge məsler tə həlay i Yesu Kəriste hərwi a say ndo hay gədem tā ma ka bo tə nengeye. Ma paslatay na mənese tay sa bay, ada nəmay a slər may ha hərwi məhəlāw ndo hay ada tā ma ka bo tə nengeye.

²⁰ Maa slər may ha na, Yesu Kəriste ka məde ha bazlam ngay. Maa zalakum tə bazlam may na, Mbəlom eye tə gər ngay. Faya nəmaa gəkumeye amboh hərwi Yesu Kəriste, təmum məme ka təv i Mbəlom.

²¹ Yesu Kəriste kə ge mezeleme dādā bay, ane tuk na, Mbəlom a zla mezeleme kway a pa faya. Mbəlom a ge andza niye na, hərwi kway hərwi ada ka dzapakwa tə Kəriste na, ma tərīye kway ha ndo ngwalak eye ka dərə ngay.

6

Pol a da ha nengeye ndo i maslaŋ i Mbəlom

¹ Anəke nəmay faya nəmaa ge ka bo məsler ta Mbəlom ka təv manətə eye. Andza niye faya nəmaa gəkumeye amboh na, Mbəlom kə pa fakuma ngama haladzay, kə nasum ha ngama niye kəriye bay.

² Mbəlom a gwad na:

«Ahəl nakə həlay i məge ngwalak ada həlay i mətəme tay ha ndo hay aye na, na tsəne amboh yak ada na dzəna kar. »

Malamar ga hay tsənum! Anəke na, həlay nakə a say Mbəlom məgakway ngwalak aye, ada a say mətəme tay ha ndo hay anəke.

³ A samay mæge wu kəriye nakə ma dzəgədiye tay ha ndo hay abəra ka tsəved i Mbəlom aye bay, hərwi a samay tã tsəfay a mæsler may bay.

⁴ Duh mæ wu neheye faya nəmaa giye tebiye na, faya nəmaa diye ha nəmay ndo mæge mæsler i Mbəlom hay. Kwa tadə faya nəmaa siye dəretsətseh waray waray, kwa tadə faya ta ngədətsiye may, nəmaa dəma andza niye.

⁵ Tə ndabəwə may, tə gəsawə may a dangay, tə sutawə famaya ndo hay, madagər a gawamay haladzay, nəmaa hutawə mändzəhəre bay, marəzle a gawamay, nəmaa ndzawə hwapat ze wu mänday dərmak.

⁶ Nəmaa ndzawə ma mändze may na, tsəfənjə, nəmaa sər dedek, nəmaa zlawə ngatay, dərev may lele kame i ndo hay, Məsəfəre Tsəfənjə eye mæ dərev may, nəmaa wudə tay ha ndo hay tə dərev may peteh.

⁷ Nəmaa dəwatay ha a ndo hay na, bazlam dedek eye, Mbəlom a vəlamay gədan. Andza niye nakə nəmaa də ha nəmay ndo i mæsler i Mbəlom aye. Nəmay ndo i dedek hay, ada niye andza wu halay hərwi mæge vəram ta ndo mənə dəre may ada hərwi mæge ka bo abəra dərmak.

⁸ Ndo siye hay faya ta rəhamay gər, siye hay faya ta tsikiye famaya wu nakə lele bay aye. Ndo mekeleñ eye faya ta zambadəmeyer, siye faya ta tsadəmeyer. Ta zəba famaya andza ndo i maraw me hay, nəmay ndo i dedek hay duh.

⁹ Ta zəba famaya andza ndəray a sər may ha bay, azlakwə ndo hay tebiye tə sər may ha. Tə dzala mæ gər tə gwad faya nəmaa ndziye huya bay, nəmaa mətiye. Ane tuk na, zəba! Nəmay ta sifa may lele. Tə gawamay dəretsətseh, ane tuk na, nəmaa mət bay.

¹⁰ Mæ wu neheye a ndalawamay aye bəbay na, dərev may faya ma ngəwasiye huya. Ka dəre i ndo hay na, nəmay mətawak eye hay, ane tuk na, nəmay faya nəmaa təriye tay ha ndo hay zlele eye hay ka tsəved i Mbəlom. Andza nəmay na, wuray andaya kwa tsekweñ təbey, duh ta dedek eye wu hay tebiye na, i may.

¹¹ A nəkurom Korinthe hay, nəmaa tsikawakum wu na, parakka. Wu nakə mæ dərev may aye na, nəmaa ngəha na bay.

¹² Nəmay na, nəmaa wudə kurom lele. Maa wudə may bay na, nəkurom.

¹³ Faya na tsikakumeyer me na, andza na tsikatay me a wawa ga hay. Neñ faya na gwadakumeyer: Tsikumamay wu nakə mæ dərev kurom aye. Wudum may andza nakə nəmaa wudə kurom aye.

Ndo mæpe mədzal gər ka Yesu na, mâ rəhəy ha gər a Mbəlom

¹⁴ Kã dzapum ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye bay. Wu nakə tsəfənjə ta wu nakə tsəfənjə bay aye ta dzapiye na, ma kəkay? Dzaydzay ta ləvonj ta dzapiye na, ma kəkay?

¹⁵ Yesu Kəriste ta Fakalaw ta dzapiye na, ma kəkay? Ndo neheye ta dzala ha ka Yesu aye ta ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ta dzapiye na, ma kəkay?

¹⁶ Mata dzepe tay ha gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ta kule na, wuye mey? Gay i məvəlay wu a Mbəlom na, nəkway. Mbəlom neñgeye ma ndziye ka tor eye. Andza nakə a gwad:

«Na ndziye mæ walañ i ndo ga hay,
na həhaliye mæ walañ tay,
ta dəsləneye ha gər a neñ,
ta təriye ndo ga hay.†»

¹⁷ Hərwi niye Bəy Maduweñ a gwadatay a ndo ngay hay:

«Dumara abəra mæ walañ tay,
kã ndzum ka təv manəte eye bay.

Wu nakə tsəfənjə bay aye na,
kã tətalum faya bay.

Ka gum andza niye na,
neñ na təmiye kurom.‡»

¹⁸ «Na təriye bəba kurom

ada nəkurom ka tərumeye wawa ga
hasləka eye hay ada wawa ga dem
eye hay.

Maa tsik na, Bəy Maduweñ Mbəlom bagwar
eye.§»

7

¹ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, wu neheye Mbəlom a tsik ahəl niye a gwad ma giye na, i kway. Kə ge andza niye na, bo kway mâ ndza tsəfənjə ka dəre i Mbəlom. Gərakwə ha wu neheye mæ dərev kway lele bay aye. Mede kway mâ ge lele, rəhakway ha gər a Mbəlom lele.

Məngwese i Pol

² Kã kərəhum mawudə may sa bay. Nəmaa gay mənese a ndəray bay, ndəray kə dze abəra ka tsəved i Mbəlom hərwi may bay, nəmaa zla wu i ndəray tə məvay gər bay.

³ Kã dzalum mæ gər kurom na tsik niye na, hərwi məpakum horoy a dəre bay. Niye na, andza nakə na lah mətsike aye, nəmaa wudə kurom haladzay. Wuray andaya nakə ma sliye manğəne may ha abəra ta nəkurom aye bay. Kwa tadə mədahan, nəkway dziye, kwa tadə sifa, nəkway dziye.

⁴ Na sər ha nəkurom ndo i dedek hay, dərev ga manğwasa eye haladzay hərwi kurom. Na sa dəretsətseh haladzay ane tuk

† 6:16 Levitik 26.12; Ezekiyel 37.27. ‡ 6:17 Ezay 52.11.

§ 6:18 2 Samuyel 7.14; Ezay 43.6; Zereimi 31.9; Oze 2.1.

na, dærev kə ye fagaya abəra bay. Dærev ga a ŋgwasa düh, dærev ga maraha eye ta mæŋgwese.

⁵ Ayaw nəmaa sa dæretsətseh na, haladzay. Kwa ahəl nakə nəmaa ndislew kanan a Masedowan aye na, nəmaa huta tsəved ka mazəzukwe bo kwa tsekweŋ bay tebiye. Wu mawura bo eye a ndzawamay ka tsəved wal wal haladzay. Ndo hay tə wiyawa famaya wu tə magazləga. Mə dærev may bəbay nəmay mandza eye tə mədzal gər eye, nəmaa dzədzar.

⁶ Ane tuk na, ahəl nakə ndo hay ta ge bəle aye na, maa matay naha dærev na, Mbəlom. A mamay naha dærev na, tə madayaw i Titus nakə a yaw aye.

⁷ Maa mamay naha dærev na, madayaw i Titus dəkdek tsa bay. A mamay ha dærev na, tə wu nakə Titus a tsikamay aye. A gwadamay na, ka mumay naha dærev. A gwadamay sa na, a sakum mæŋgeteŋ, mevel a wur fakuma hærwi wu neheye lele bay ka gum aye. Ada sa faya ka dzanumeye ga haladzay ta mæge fagaya abəra me ka təv i ndo mane dære ga hay. Na tsəne andza niye na, dærev ga a səkah ta mæŋgwese.

⁸ Na sər ha dærewel nakə na lah məwatsakum naha aye na, kə vəlakum mədzal gər.* Ane tuk na, na watsa andza niye kemey na, kə ndeleŋ bay. Dedek ŋgway, haəe na, ma ndeleŋeye hærwi na sər ha, na vəlakum mæge mevel tsakway tə dærewel ga nakə na watsakum naha aye.

⁹ Anəke düh na, dærev ga kə ŋgwasa hærwi dærewel nakay na watsakum naha aye. Dærev ga a ŋgwas na, hærwi nakə na vəlakum mæge mevel aye bay. Dærev ga a ŋgwasa na, hærwi wu kurom neheye ka gawum lele bay aye a ndalakum ada nakə ka gərüm ha mezeleme kurom aye. Wu nakə a ndalakum aye, ka dære i Mbəlom na, lele hærwi ada kə gərüm ha mezeleme kurom. Andza niye, tə dærewel nakə nəmaa watsakum naha aye na, nəmaa gakum wuray kwa tsekweŋ bay tebiye.

¹⁰ Ndo weye kə ge mevel hærwi nakə a say a Mbəlom aye na, mæge mevel ŋgay niye ma mbədiye ha mədzal gər ŋgay ka wu ŋwalak eye ada andza niye Mbəlom ma təmiye ha abəra ma mənese. Slala i mæge mevel niye na, ma vəlakweye madzədzere bay! Slala i mæge mevel naka ndo i mändzibəra hay ta giye na, ma kədiye ndo.

¹¹ Dedek, mevel kurom nakə ka gum aye na, a yay a gər a Mbəlom. Anəke na, zəbüm faya ma kəkay nakə a mbəda aye! Anəke na, ka vəlum ha bo kurom ka mədzal ha andza naka a ye ka bo aye. Faya ka dümeye ha na, ka wudum mənese bay, ka gum mevel ka bo kurom eye hærwi wu niye. Ka dzədzarum

hærwi wu nakə ma ta ndzakumeye a gər aye. A sakum mə dærev kurom mæŋgeteŋ haladzay. A sakum mæge wu nakə a say a Mbəlom aye ada tə mæparay a ndo nakə a ge mənese aye. Ka düm ha ta tsəved wal wal parakka hærwi nakə həlay kurom andaya mə wu niye sa bay aye.

¹² Andza niye, dærewel nakay na watsa naha aye na, na watsa naha hærwi ndo nakə a ge mənese aye dəkdek tsa bay. Na watsa naha hærwi ndo nakə ta gay mənese aye bay. Ane tuk na, na watsakum naha na, hærwi ada kə sərüm ha lele kame i Mbəlom na, ka wudum may tə dærev kurom peteh.

¹³ Hærwi niye anəke na, dærev kə mamay naha.

Dærev kə mamay naha dedek. Wu mekeleŋ eye ma ze nakay na, andaya sa. Dærev may a ŋgwasa haladzay na, hærwi Titus nakə dærev ŋgay mæŋgwasa eye hærwi nəkurom tebiye kurom eye ka mumay naha dærev aye.

¹⁴ Dærev ga a ŋgwasa na, hærwi na ŋgalak kurom ha kame ŋgay. Na ŋgalak na, kəriye tsa bay. Wu nakə nəmaa tsikawakum aye na, dedek huya. Andza niye mængeleke nakə nəmaa ŋgalak kurom ha kame i Titus aye bəbay na, dedek. A ge bo a dəma andza nakə nəmaa tsikakum aye.

¹⁵ Ahəl nakə a ye naha ka təv kurom aye na, ka təum na tə marəhay ha gər tə madzədzaray haladzay. Nəkurom tebiye ka rəhumay ha gər. A sər ha faya, faya ma səkahiyə ha mawudə kurom.

¹⁶ Dærev ga kə ŋgwasa haladzay hærwi na sər ha, nəkurom ndo i dedek hay.

8

Madzəne hærwi ndo neheye tə pa mədzal gər ka Yesu ma Zerozelem aye

¹ Malamar ga hay, a samay na, sərüm ha wu nakə ndo mæpe mədzal gər hay ka Yesu tə ge ka dala i Masedowan aye. Tə ge wu niye hærwi nakə Mbəlom a ge mäsler ma nəteye aye.

² Ta sa dæretsətseh haladzay. Ane tuk na, kwa nəteye mə dæretsətseh ada kwa nəteye mətawak eye hay bəbay na, dærev tay mangwasa eye haladzay. Ta vəl suloy haladzay hærwi mäsler i Mbəlom düh.

³ Neŋ faya na gwadakumeye, ta vəl haladzay andza nakə tə sla faya məvəle aye. Tə vəl na, haladzay a ze gədaŋ tay tebiye. Ndəray ka tsətsah fataya bay, ane tuk na, ti yaw

⁴ ta tsətsah ta amboh. Tə gwadamay: «Vəlumamay tsəved hærwi ada namaā dzəna ndo mæpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye.»

* 7:8 Zəba ma 2 Korinthe hay 2.3.

⁵ Wu nakə tə ge aye na, a ze wu nakə nəmaa dzala fataya aye. Təday na, ta vəl ha bo tay a Bəy Maduweŋ Yesu ada ta vəl ha bo tay hərwi may andza nakə a say a Mbəlom aye.

⁶ Hərwi niye nəmaa tsətsah ka Titus, nəmaa gwadəy mā mbədə naha gər ka təv kurom hərwi ada məsler i məvəle wu nakə a dazlay mə walaŋ kurom aye na, mā ye naha mā ndəv ha.

⁷ Nəkurom ka tsəved i Mbəlom na, zlele eye hay haladzay. Ka pum mədzal gər kurom ka Kəriste peteh, ka sərūm dedek i Mbəlom, ka vəlumay ha bo a Mbəlom tebiye, ka wudum may haladzay, faya ka dumeŋe ha labara i Yesu lele. Hərwi niye gum məsler niye lele eye tə dərev kurom peteh mā ze i siye ndo hay.

⁸ Wu nakə na tsikakum aye na, na gakum kutoŋ ka məvəle suloy bay. Andza niye bay, na gwadəkum na, ndo siye hay a satay haladzay məvəle. Na tsikakum andza niye na, hərwi a seŋ məsəre ha nəkurom tə gər kurom ka wudum siye i ndo hay ta dedek ŋgway dāw.

⁹ Nəkurom ka sərūm ha ŋgwalak i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste nakə a ge hərwi kurom aye. Neŋgeye na, zlele eye, ane tuk na, kə gər ha zlele, ka tərā ndo i mətawak hərwi kurom. Ka tərūm zlele eye hay mə dərev kurom na, hərwi nakə a tərā ha bo ndo i mətawak aye.

¹⁰ Na tsikakumeye wu nakə na dzala hərwi suloy aye, niye lele hərwi kurom. Dəz na, nəkurom ka lahum, a sakum matsekele suloy niye ada maa dazlay a məsler niye kurre na, nəkurom.

¹¹ Anəke hərwi kurom na, lele nakə ka ndəvumeye ha məsler niye aye. Gum tə gər kurom andza nakə ka gum aħəl niye ka dazlumay aye ada ndəvum ha məge. Vəlum andza nakə ka slum faya məvəle aye.

¹² Hərwi tadə ka vəlumeye wu a Mbəlom ta məŋgwese andza nakə ka hutum aye na, Mbəlom ma təmiye. Wu nakə andaya fakuma bay aye na, ma tsətsahiye fakuma bay.

¹³ Kā dzalum mə gər kurom na, na zliye dəretsətseh abəra ka ndo siye hay ada na piye fakuma ŋgiyats hərwi ada nəteye zay zay ada nəkurom ka sumeye dəretsətseh na, andza niye bay. A seŋ na, ləvum hərdede.

¹⁴ Anəke na, wu kurom andaya haladzay. Lele na, vəlumataŋ a ndo neheye i tay andaya bay aye. Tadə pat mekelen eye i kurom kə ge andaya bay na, i tay kə ge andaya haladzay na, nəteye ta vəlakumeye. Andza niye ka ləvumeye hərdede.

¹⁵ Ma təriye na, andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom, tə gwadək:

«Ndo neheye tə həl ka zal aye na, andaya fataya ka zal bay.

Ndo neheye tə həl tsekweŋ aye na, wuray a kətsay bay.* »

Titus tə siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ti ye a Korinthe

¹⁶ Titus na, kə vəl ha bo ŋgay hərwi mədzəne kurom andza nəmay neheye a samay mədzəne kurom aye. Maa ge andza niye mə dərev ŋgay na, Mbəlom. Hərwi niye nəmaa gay naha sişə haladzay a Mbəlom.

¹⁷ Titus ka təma matsəsehe may nakə nəmaa gwadəy mā mbədə naha gər a təv kurom aye. Ma mbədiye naha gər na, hərwi nakə nəmaa gwadəy mā ye naha aye dəkdək tsa bay. Bo ŋgay eye tə gər ŋgay a dzala mede naha a təv kurom hərwi a say mədzəne kurom haladzay.

¹⁸ Nəmaa sləriye tay naha nəteye sulo ta ndo neŋged. Ndowneye niye na, ndo məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste ta zambadəway ha haladzay hərwi a dawa ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu a ndo hay lele.

¹⁹ Nəmaa slər naha neŋgeye na, hərwi niye dəkdək tsa bay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə zla neŋgeye hərwi ada nəmaa həhal salamay. Ma dzəniye may ka matsekele suloy nakə hərwi mədzəne ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Ŋgwalak i məsler nakay na, ma səkahiye mədəslay ha gər a Bəy Maduweŋ nakə ta dəslay ha gər aye ada ma diye ha na, a samay mədzəne ndo hay.

²⁰ Mədzəne niye ka tsakalakweye na, haladzay ada nəmaa giye metsehe a gər bəna agəna ndo hay ta ta mamay ha mənese, ta gwadiye nəmaa gay gər lele bay.

²¹ A samay məge wu nakə lele ka dəre i Bəy Maduweŋ dəkdək tsa bay. Nəmaa giye lele ka dəre i ndo hay dərmak.

²² Nəmaa sləriye naha malamar mekelen eye ta diye naha dziye sa. Neŋgeye na, nəmaa zəba ka məndze ŋgay mədzəga haladzay. Kə vəl ha bo ŋgay peteh ka məsler i Mbəlom. Anəke na, kə vəl ha bo ŋgay sa tsa, hərwi a sər ha mede kurom ka tsəved i Mbəlom na, lele.

²³ Titus na, nəmaa həhalawa salamay, nəmaa gawa məsler salamay hərwi mədzəne kurom. Malamar neheye siye sulo aye na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə slər tay naha ka təv kurom. Ndo hay ta dəslay ha gər a Kəriste hərwi tay.

²⁴ Dumataŋ ha a ndo neheye na, ka wudum tay ha. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye tə slər tay naha ta tsəniye. Ta tsəne andza niye na, ta səriye ha bazlam neheye ŋgwalak eye nəmaa tsik fakuma aye na, dedek.

* 8:15 Madayaw abəra ma Ezipt 16.18.

9

A say a Pol tã hayay gær a madzãne hærwi malamar hay

¹ Hærwi madzãne nakæ mæslæratay naha a ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye na, ma giye ngama bay nakæ na watsakumeye naha dærewel aye.

² Hærwi na sær ha, a sakum madzãne tay ha. Na ngalak kurom ha ka tæv i Masedowan hay, na gwadatay: «Ndo neheye ka dala i Akay* na, nateye malæva bo eye ka mævæle zla dæz dzæy. A satay madzãne ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye ka dala i Yahuda aye.» Ndo i Masedowan hay tæ tsæne na, ndo siye hay haladzay mæ walañ tay ta sakah ha tsuftsus6 a dærev tay madzãne tay ha dærmak.

³ Na slæriye malamar neheye mahkar aye ka tæv kurom hærwi ada kã lævum ha bo tæ madzãne andza nakæ na tsik, na gwad ka gumeye. Ahæl nakæ næmaa ndisl naha ka tæv kurom aye na, wu nakæ na ngalak kurom hay aye ma tariye dedek, næmaa ndzay naha a gær nækurom malæva bo eye mævæle.

⁴ Bæna tadæ na ye naha ta ndo neheye ka dala i Masedowan aye næmaa ndzay a gær a madzãne niye ka lævum ha bo bay na, horoy ma geñe kame tay haladzay. Hærwi na mbæram mangeleke kurom ha, na gwadatay na, na sær ha ta dedek ta hayay gær a madzãne niye, azlakwa bay. Ane tuk na, horoy ma ta giye wene wene kame tay na, a nækurom.

⁵ Hærwi niye na dzala na, na gwad lele na tsætsahiye ka Titus tæ siye i malamar neheye sulo aye tã leheñ kame mede naha ka tæv kurom. A señ na, tã ye naha, tã dzana kurom ka mæge wu nakay ngwalak eye ka gwadum ka vølumeye. Andza niye, ahæl nakæ na ndisl naha aye na, 6a nækurom malæva bo eye tsiy. Niye ma diye ha na, ndaræy kæ gakum kutonj ka mævæle bay. Ka vølum na, tæ dærev kurom peteh.

⁶ Særum ha na, tadæ ndoweye kæ gay dære a hulfe ngay, ka slæga tsekweñ na, ma ta dziye tsekweñ dærmak. Tadæ ndoweye ka slæga hulfe ngay haladzay na, ma ta dziye haladzay dærmak.

⁷ Kwa way mã vøl andza nakæ a dzala mævæle mæ dærev ngay aye. Kã vølum tæ mædzal gær sulo sulo eye bay ada ndaræy mã gakum faya kutonj ka mævæle bay. Ane tuk na, vølum tæ mængwese, hærwi Mbælom a wudæ na, ndo nakæ ma væliye ta mængwese aye.

⁸ Hærwi Mbælom nenjeyeye na, ma sliye faya mæpe fakuma ngama ta tsæved mekeleñ eye wal wal haladzay hærwi ada wuray kwa tsekweñ mã kætsakum bay. Wu ma giye

andaya fakuma haladzay hærwi mæge ha mæslær ngwalak eye tebiye.

⁹ Ka tærumeye na, andza nakæ tæ watsa mæ Derewel i Mbælom aye, tæ gwad:

«Ndo nakæ a vøl hæløy lele a ndo i mætawak hay aye na,

ngwalak ma ndziye faya ka tor eye.†»

¹⁰ Maa vøl hulfe a ndo hay ada maa vælåtay wu mænday hærwi ada tã nda na, Mbælom. Ma vælakumeye hulfe dærmak, ma sakahakumeye ha haladzay hærwi ada ndo siye hay ta hutiyeye haladzay abæra mæ hæløy kurom. Wu nakæ ka vølumeye na, Mbælom ma tælækiye a dæma hæløy ngay hærwi ada ngwalak i mæslær kurom mã vøl hohway haladzay ka tsæved ngay.

¹¹ Ma piye fakuma ngama haladzay hærwi ada kã vølum hæløy a ndo siye hay. Andza niye, ndo hay haladzay ta gay naha sisæ a Mbælom haladzay hærwi wu nakæ ka vølumeye na, næmaa zla tay naha aye.

¹² Særum ha suloy nakæ ka tsakalumeye, ka dzalum mæ gær kurom ma dzæniye na, ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu dækdæk dæw? A'ay! Ma vælæteye gædanj a ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu ka mægay naha sisæ a Mbælom haladzay hærwiye.

¹³ Mævæle wu kurom nakæ ka vølumeye kæriye aye ma diye ha ta dedek nækurom na, ka tæmum Labara Ngwalak eye i Kæriste ada ka ræhumay ha gær. Ndo hay ta zambadeye a Mbælom dærmak hærwi nakæ ka vølumatay wu kurom tæ dærev kurom peteh ada ka vølumatay a ndo siye hay dærmak.

¹⁴ Madzãne kurom nakæ ka slærumatay naha aye na, ma diye ha Mbælom kæ gakum ngwalak ngay haladzay. Ndo hay ta ngatay andza niye na, ta wudiyeye kurom haladzay, ta duwulay me a Mbælom hærwi kurom.

¹⁵ Zambadækway a Mbælom hærwi wu nakæ a vælækway aye na, andza niye andaya bay, a ze wu hay tebiye.

10

Pol a tsik ka ndo neheye ta ngælaway bæzay a mæslær ngay aye

¹ Neñ Pol, a señ mætsikakum naha ka bo ga. Faya na gwadakumeye naha amboh hærwi ndo siye hay mã walañ kurom nateye faya ta gwadiye: «Ahæl nakæ nenjeyeye mandza eye mæ walañ kway aye na, a hænawa ha gær. Ane tuk na, ahæl nakæ ki ye abara ka tæv kway aye na, ma ngæræzaweye fakwaya tuk, andza a dzædzar tæ nækway a bay.» Neñ na, a señ na geye ngwalak a ndo düh, na tsikiye me læfedede andza Kæriste.

² Na gakumeye naha amboh, mbædum eye wæle wal wal haladzay hærwi ada ahæl nakæ na ye naha ka tæv kurom aye, kã gumenj kutonj ka

* 9:2 Zæba ma 2 Korinthe hay 1.1 ada ka bazlam nakæ tæ watsa faya aye. † 9:9 Dæmes hay 112.9.

matarakum bay. Ndo hay andaya mə walañ kuroṃ ta gwadiye famaya na, nəmay faya nəmaa giye məsler andza ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Slala i ndo niye hay na, na slīye faya mədatay ha gədañ.

³ Dedək, nəmay na, ndo zezeñ hay. Ane tuk na, vərəm nakə nəmaa giye na, andza i ndo i mändzibəra hay bay.

⁴ Wu i həlay neheye nəmaa giye ha vərəm aye na, wu i həlay i ndo i mändzibəra hay bay. Duḥ maa vəlamay wu i həlay niye hay na, Mbəlom hərwi mambəzl ha lar i ndo mane dəre i Mbəlom neheye tə pawə bo a dəma aye. Wu i həlay niye hay na, gədañ eye hay. Nəmaa nasiye ha mədzal gər tay neheye tə dzalawa lele bay aye.

⁵ Nəmaa mbatiye ha bazlam i ndo neheye tə dəsławay ha gər a bo tay aye, faya ta dərəzlatay na tsəved a ndo hay hərwi ada tā sər Mbəlom sa bay aye. A samay mambəda ha wu nakə ndo hay faya ta dzaliye mə dərəv tay aye hərwi ada tā rəhay ha gər a Kəriste.

⁶ Ka dūmamay ha, nəkurom ka rəhumamay ha gər na, nəmay maləva bo eye məpəratay a siye i ndo neheye tebiye ta rəhamay ha gər bay aye.

⁷ Zəbum na, ka wu nakə parakka aye. Ta də ndoweye kə dzala ta dedək neñgeye ndo i Kəriste na, mə sər ha nəmay dərmak nəmay ndo i Kəriste hay.

⁸ Gədañ nakə Bəy Maduweñ a vəleñ aye, kwa faya na ŋgalakiye ha ka zal na, horoy ma geñeye bay, hərwi Bəy Maduweñ a vəleñ hərwi ada nā dzəna kurom bəna, nā nas kurom ha bay.

⁹ Ndəray mā dzala na, a señ məpe naha fakuma zluwer tə dərewel nakə na wat-sakum naha aye. A'ay, andza niye bay.

¹⁰ Hərwi ndo siye tə gwad: «Pol a watsak-way dərewel hay na, wu neheye a watsa a dəma aye a wur bo haladzay ada a tsik ta gədañ. Ane tuk na, ahəl nakə neñgeye mə walañ kway aye na, neñgeye bəle eye, bazlam ŋgay neheye ma tsikiye bəbay na, bazlam kəriye.»

¹¹ Ndo neheye faya ta tsikiye andza niye aye tā sər na, wu nakə nəmaa watsa a dərewel may hay, ahəl nakə aza nəmay mə walañ kurom aye nəmaa tsikiye andza nakə nəmaa watsakum naha aye.

¹² Ndo neheye tə gwaday a gər tay na, nəteye bagwar eye hay, nəmay na, nəmaa sla məgwede nəmaa ləva ta nəteye bay. Nəmaa ləviye ha bo may ta nəteye bay. Ta zəba ka bo tay na, andza ndəray andaya ma dəba tay sa bay. Tə ləva ha bo tay na, ka bo tay eye wu tay. Nəteye matarakahan eye hay.

¹³ Gəma nakə Mbəlom kə vəlamay bay aye na, nəmaa ŋgalakiye ha bay. Nəmay

na, nəmaa ŋgalakiye ta gəma nakə Mbəlom a vəlamay aye. Ada nəkurom eye na, mə gəma eye nakə Mbəlom a vəlamay aye.

¹⁴ Ahəl nakə nəmaa ye naha ka təv kurom aye na, nəmaa zay ha a təv i məsler nakə Mbəlom a vəlamay aye bay. Maa lah mede naha hus a gay kurom mədəakum ha Labara Ŋgwalak eye i Kəriste na, nəmay.

¹⁵ Nəmay na, nəmaa giye zlapay ta məsler nakə ndo siye hay tə ge aye bay. Məsler i ndo niye hay na, nəmay andaya mə dəma bay. Ane tuk na, nəmaa pa mədzal gər may na, ka nəkurom. A samay na, mədzal gər kurom mə sakah kame hərwi ada nəmaā sla faya məsəkah ha məsler may mə walañ kurom. Ane tuk na, nəmaa zay ha tə gər a təv i məsler nakə Mbəlom a gwadəamay gum aye bay.*

¹⁶ Ma dəba eye na, nəmaa slīye faya məhute tsəved mede məde ha Labara Ŋgwalak eye a ndo neheye ta tsəne bay aye, a gəma dərəñ eye abəra ka gəma i Koriñte. Nəmay na, a samay məge zlapay ta təv i məsler nakə Mbəlom a vəlatay a ndo siye hay ada nəteye ta giye aye bay.

¹⁷ Ane tuk na, tə watsa mə Dərewel i Mbəlom, tə gwad: «Ndo nakə a say məge zlapay aye na, mā ge zlapay tə wu nakə Bəy Maduweñ a ge aye.†»

¹⁸ Hərwi ndo neheye tə dəsłay ha gər a bo tay aye na, Mbəlom ma təmiye tay bay. Mbəlom ma təmiye na, ndo neheye bo ŋgay eye faya ma dəsłatay ha gər aye.

11

Pol ta ndo neheye tə dawa ha bazlam i Mbəlom tə maraw me aye

¹ Anəke na, zlum ŋgatay, na tsikiye me andza gər mavuwe. Ta dedək zluweñ ŋgatay.

² Neñ faya na giye sələk hərwi kurom andza nakə Mbəlom a ge sələk hərwi kurom neheye a wuda kurom aye. Nəkurom ka tərur na, andza dem nakə a señ na vəliye na, a ndo nəte aye. Andza məgwede a Yesu Kəriste. A señ na, mā ndza tsədañña nakə na vəleye.

³ Neñ faya na dzədzariye haladzay hərwi ağəna ndəray ma vakumeye gər hərwi ada kə pumay bəzay a Yesu Kəriste tə dərəv kurom pətəh sa bay. Hərwi nəkurom ka sərur dədəe a yaw a səpat na Hawa ta bəbərək ŋgay.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ndo məde ha bazlam i Mbəlom tə maraw me eye ta ye naha a gay kurom, ka vəlumateye tsəved tə tətikakum. Bazlam nakə ta tsikiye ka Yesu aye na, wal wal abəra ka bəmalə may. Məsəfəre nakə tə tsik faya aye, Məsəfəre Tsədañña eye nakə ka hutakwa ahəl niye

* 10:15 Zəba ma Roma hay 15.17-21. † 10:17 Zəba ma 1 Koriñte hay 1.31.

aye bay, ada faya ta diye ha Labara Ngwalak eye nakə nəkuroom ka dzalum ha aye bay. Kwa andza niye bəbay na, faya ka zlumeye nggatay.

⁵ Ka dzalum na, ndo neheye nətəye bagwar i ndo i maslan hay ta dedek. Azlakwa duh neŋ na ze tay ha.

⁶ Dedek, neŋ na, na sər mətsike me lele nakə ma deyete ye a gər a ndo hay andza nətəye təbey. Ane tuk na, məsəre wu i Mbəlom na, nəmaa dākum ha parakka sik haladzay.

⁷ Ahəl niye na dākum ha Labara Ngwalak eye i Mbəlom na, na tsətsah fakuma suloy bay. Na həna ha gər ga ka dala na, hərwi kurom hərwi ada nā dzana kurom ka tsəved i Mbəlom. Duh na ge andza niye na, mənese daw?

⁸ Ahəl nakə neŋ faya na giye məsler mə gay kurom aye, na təma ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə slərənew suloy. Na tara tay ha nətəye duh matawak eye hay hərwi ada nā dzəna kurom.

⁹ Ahəl nakə neŋ mə gay kurom aye na, kwa hawa i wu hay a geŋ bəbay, na tsətsah fakuma wuray bay. Kə ge wu andaya fagaya bay na, ndo məpe mədzal gər neheye ka dala i Masedowan ti yaw tə vəlenj. A həlay nakə hawa i wu a geŋ aye na, na gakum dərətsətseh bay tebiye ada dāda ma seŋje matsətsehe fakuma wu bay.

¹⁰ Na giye zlapay hərwi na təma fakuma abəra suloy dāda bay, ndəray ma sliye faya madərəzlenj ka bazlam bay. Na giye ha zlapay kwa ka waray ka dala i Akay.* Wu nakə na tsik aye, na tsik na, dedek ta məzele i Yesu Kəriste nakə mə neŋ aye.

¹¹ Na ge andza niye na, hərwi nakə na wuda kurom bay aye daw? A'ay, Mbəlom a sər ha na wuda kurom.

¹² Wu nakə faya na giye na, na giye andza niye huya hərwi ada ndo i maslan i Mbəlom neheye tə dawa ma bazlam i Mbəlom tə maraw me aye tā huta tsəved ka mäge zlapay ta məsler tay nakə tə gwad faya ta giye andza nəmay aye bay.

¹³ Ndo niye hay na, nətəye ndo i maslan hay ta dedek eye bay. Nətəye faya ta vateye gər a ndo hay ta məsler tay niye, ta mbəda ha bo tay andza ndo i maslan i Kəriste.

¹⁴ Wu niye na, mə gakum wadəŋ wadəŋ bay. Kwa Fakalaw bəbay a mbədəwa ha bo andza gawla i Mbəlom nakə a dāv dzaydzay aye.

¹⁵ Tadə Fakalaw faya ma giye andza niye na, mā gakum wadəŋ wadəŋ bay. Ndo i məsler ngay hay ta mbədə ha bo hərwi ada tā ndzəkīt bo ta ndo neheye faya ta tətikateye tsəved nakə dedek eye a ndo hay aye. Pat nakə mändzibəra ma ndəviye aye

na, Mbəlom ma pərətəye ka wu tay nakə tə ge aye.

Pol a zlapa tə dərətsətseh ngay neheye a sa aye

¹⁶ Na masiye ha, na tsikakumeye sa, ndəray mā dzala neŋ na, gər mavuwe bay. Tadə ka dzalum mə gər kurom gər a vuweŋ na, təmum andza niye hərwi ada neŋ nā sla faya mäge zlapay dərma andza nakə ka vəlawumatay tsəved a gər mavuwe hay aye.

¹⁷ Wu nakə na tsikiye na, na tsikiye andza nakə a say a Bəy Maduweŋ aye bay. Ahəl nakə na giye zlapay aye na, ta dedek na tsikiye me andza gər mavuwe.

¹⁸ Na zəba faya na, ndo hay haladzay faya ta giye zlapay andza ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye. Neŋ dərma andza giye andza nətəye.

¹⁹ Ka gwadum nəkuroom na, ka tsahum ba? Ka zalumatay a gər mavuwe hay ta mədzal gər kurom.

²⁰ Ka vəlumatay tsəved a ndo hay tā tara kurom ha andza beke hay, ta səpatiye fakuma abəra wu kurom hay ta bəbəkək, tā vakum gər, tā zəba fakuma andza wu kəriye ada tā fakum. Ka vəlumatay tsəved andza niye.

²¹ Ah! Neŋ na, horoy a geŋ haladzay. Neŋ bəle eye, na gakum andza niye təbey.

Anəke na tsikiye me andza gər mavuwe. Na giye zlapay tə wu nakə ndo siye hay faya ta giye ha zlapay aye dərma.

²² Tə gwad nətəye na, Hebrə hay. Neŋ dərma ndo i Hebrə. Tə gwad nətəye Israyel hay. Neŋ dərma ndo i Israyel. Nətəye slala i Abraham. Neŋ dərma slala ngay.

²³ Nətəye ndo mäge məsler i Yesu Kəriste. Neŋ na ze tay ha. Na tsikiye andza neŋ ndo i matərahəŋ. Na ge məsler tə mawura bo eye a ze i tay. Tə gəsawa ga a danjay madzəga haladzay, a ze i tay, ta ndaəba ga madzəga haladzay, a ze i tay, na sər məməte madzəga haladzay, a ze i tay.

²⁴ Madzəga zləm Yahuda hay ta ndaəba ga ta mandalaəba, tə ndaəbawa ga na, kuro kuro mahkar gər eye tsid.†

²⁵ Madzəga mahkar, Roma hay ta kəd ga, sik nətə ta kal ga tə kwar hərwi məkədə gay. Madzəga mahkar kwalalanj i yam ka bətuk may ha a hud i yam. Sik nətə ta həpat kwa ta həvad, na həna mə hud i yam.

²⁶ Sik haladzay ahəl nakə faya na həhaliye na, na sa dərətsətseh hərwi mazaw nakə ma zliye ga aye, na sa dərətsətseh hərwi məkal hay ta zlenj zay haladzay, na sa dərətsətseh hərwi ndo neheye nətəye Yahuda hay bay kwa tə həlay i Yahuda gwala ga hay, ta pərəŋ haladzay. Na sa dərətsətseh haladzay kwa ma wuzlahgəma, kwa mə kəsaf, kwa ka gər

* 11:10 Zəba ma 2 Korinthe hay 1.1. † 11:24 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 25.3.

i bəlay. Ndo neheye tə gwaday a gər tay nəteye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste ta geñ dəretsətseh haladzay.

²⁷ Na ge məsler haladzay ta gədan ada na sə dəretsətseh, madzəga haladzay na hutawa tsəved ka mändzehəre bay, madzəga haladzay na ndzawa ze mənde wu mənday ada ze məse yam, mətasl a gawen ada na hutawa peteked məpe ka bo bay.

²⁸ Dəretsətseh siye hay andaya, ane tuk na, na tsikiye sa bay. Na tsikiye ka wu mekeleñ eye dekdək. Ma mədzal gər na, na dzalawa ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste huya. Na dzalawa fataya pat pat.

²⁹ Tadə ndoweye kə ge bəle ka tsəved i Mbəlom na, a wur fagaya haladzay andza maa ge bəle na, neñ. Tadə ndoweye kə dād a mezeleme na, a wur fagaya haladzay andza faya ta fəkiye ga ta ako.

³⁰ Tadə na giye zlapay na, na giye zlapay tə bəle ga.

³¹ Mbəlom Bəba i Bəy Maduweñ Yesu Kəriste, mazembədə nakə ndo hay ta zambadəye, tə zambaday. Neñgeye a sər ha na na raw me bay.

³² Ahəl niye ahəl nakə neñ ma Damas aye na, bəy bagwar eye i gəma niye tə zalay Aretas. A pa bəy hərwi mələve wuzlahgəma. Bəy a pay ndo hay ka tsəved hərwi məgəse ga. Gəma niye na, malawara eye ta zled.

³³ Ane tuk na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tə pa ga a kətəh, tə 6ar faya ləber. Tə zla ga ahaya abəra tə mavavar. Tə mbəzla ga ahaya sərəhəhə abəra ma wuzlahgəma niye. Na təmaw abəra mə həlay i bəy niye.‡

12

Pol a sər ha gədan i Yesu Kəriste

¹ Kutoñ na giye zlapay huya. Na sər ha ma giye ɲgama kwa tsekweñ bay tebiye. Ane tuk na, anəke na tsikiye ka wu nakə Yesu Kəriste a bəzeñ ha ma məsine aye.

² Na sər ndoweye andaya madzapa eye tə Yesu Kəriste. Kə ndza ma giye məve kuro gər eye fad, Mbəlom a zla na a mbəlom ka təv ɲgay. Agəna Mbəlom a bəzay ha ma məsine, agəna ki ye tə slo i bo ɲgay ta dedək, Mbəlom nəte ɲgweñ a sər.

³ Ayaw! Mbəlom kə zla na ndo niye a mbəlom ka təv ɲgay. Agəna məsine a gay, agəna ki ye ta dedək, maa sər na, Mbəlom.

⁴ Ahəl nakə neñgeye mə dəma aye na, kə tsəne wu nakə ndo zezeñ ma sliye mətsike bay aye. Ta vəl faya tsəved a ndo hay ka mətsike bay.

⁵ Na giye zlapay na, ta ndo niye, ane tuk na, ka wu neheye tebiye a zəbeñ dərə a neñ aye na, na giye zlapay tə bəle ga dekdək tsa.

⁶ Tadə a señ məge zlapay na, na tsikiye me andza gər mavuwe bay, wu nakə na tsikiye na, ma təriye dedək. Ane tuk na, na giye zlapay bay hərwi a señ bay nakə ndo ta rəheñeye ha gər hərwi wu neheye na giye ha zlapay aye. A señ tə rəheñ ha gər dūh na, hərwi bazlam neheye ɲgwalak eye hay tə tsəne abəra mə bazlam ga aye ada tə ɲgatay a mede ga.

⁷ Haḃe na, na giye zlapay hərwi wu nakə Mbəlom a bəzeñ ha aye. Ane tuk na, Mbəlom a vəleñ nakə ma wuriye fagaya mə bo aye hərwi ada nā ge zlapay sa bay. Mbəlom a geñ wu niye na, tə həlay i ndo i maslañ i Fakalaw nakə a sləraw hərwi məndeḃe ga hərwi ada nā ge zlapay bay.

⁸ Madzəga mahkar na dūwulay naha me a Bəy Maduweñ hərwi ada mā zla fagaya abəra dəretsətseh nakay.

⁹ Ane tuk na, Bəy Maduweñ a gwedəñ: «ɲgwalak ga na, dā kar. Hərwi gədan ga ma zəbiye na, ahəl nakə nəkar bəle aye.» Kə ge andza niye na, dərəv ga mañgwasa eye haladzay. Neñ faya na ɲgalakiye hərwi gədan i Kəriste mandza eye mə neñ.

¹⁰ Hərwi niye dərəv ga mañgwasa eye hərwi nakə neñ bəle eye. Kwa tadə faya ta tsedeñeye, kwa tadə faya ta pəreñeye, kwa tadə dəretsətseh siye hay faya ta ndzeñeye a gər, kwa tadə wu hay ta zeñ gədan, na sər ha faya na giye dəretsətseh hərwi Kəriste ada dərəv ga mañgwasa eye hərwi ahəl nakə neñ bəle eye na, Kəriste ma vəleñeye gədan ɲgay.

Pol a dzala ka ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Koriñte aye

¹¹ Na tsik me andza gər mavuwe, ane tuk na, maa geñ kutoñ na, nəkurom. Na zambaday a bo ga na, hərwi nəkurom ka zambadum ga ha bay. Haḃe mata zembədə ga ha na, nəkurom na gwad bədaw? Neñ wuray kəriye, ane tuk na, ndo i maslañ kurom neheye ka gwadum nəteye bagwar eye hay haladzay aye na, ta ze ga ha bay.

¹² Nəkurom ka sər um ahəl nakə neñ mə gay kurom aye na, na ge məsler ta məzle ɲgatay mə dəretsətseh ada Mbəlom kə ge masuwayañ wal wal haladzay tə həlay ga. Masuwayañ neheye a dā ha na, neñ ndo i maslañ ɲgay ta dedək.

¹³ Na ge wu hay mə gay i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste siye hay ada na ge mə gay kurom bay na, andaya dāw? Wu andaya nəte tsa nakə na ge mə gay kurom bay aye. Na tsətsah fakuma: «Ndayum ga ha wu mənday» bay. Kə ge na gakum lele bay na, pəsum ga ha!

¹⁴ Anəke na, mazlambar na diye naha a gay kurom mamahkar eye. Na ye naha na, na təmiye ka vəlumen wu wal bay. Wu nakə a señ aye na, dərəv kurom bəna wu kurom

‡ 11:33 Zəba mə Məsler hay 9.23-25.

hay bay. Andza i wawa hay ta bəba tay hay. Maa vələtay wu a bəba hay na, wawa tay hay bay. Duh maa vələtay wu a wawa hay na, bəba tay hay.

¹⁵ Kwa tadə na dziye ha wu ga tebiye, kwa tadə na vəliye ha məsəfəre ga peteh hərwi madzəne kurom na, a yerj a gər haladzay. Ass! Ka wudum ga sa bay na, hərwi nakə na wuda kurom ka zal aye daw?

¹⁶ Na gwadka sərüm ha na tsətsah fakuma vəlumenj wu bay! Ane tuk na, ndo siye hay mə walañ kurom tə gwad: «Pol nengeye bəbərək eye, faya ma vakweye gəl.»

¹⁷ Na vakum gər na, ma kəkay? Na vakum gər na, ta ndo nətə mə walañ i ndo neheye na slər tay naha a gay kurom aye tsukudu, ma kəkay?

¹⁸ Na tsətsah ka Titus mā ye naha a gay kurom. Na slər naha malamar mekelenj eye nakə ka sərüm na aye tā ye naha sala-may.* Ti ye naha na, Titus kə vakum gər hərwi məzle suloy kurom daw? Titus tə nenj, nəmay salamay mədzal gər may nətə bədaw ada faya nəmaa zəngaliye tsəved eye nətə bədaw?

¹⁹ Wu nakə nəmaa watsa a dərewel nakay aye na, agəna ka dzaluməye na watsakum naha hərwi məge me abəra ka bo may kame kurom. Nəmaa tsik na, kame i Mbəlom hərwi nəmay ndo i Kəriste hay. Nəkurom malamar may neheye nəmaa wuda kurom haladzay aye, nəmaa tsikakum wu neheye tebiye na, hərwi a samay madzəne kurom hərwi ada kə gəlüm ka tsəved i Mbəlom.

²⁰ Dərev faya ma diye fagaya abəra hərwi na dzala agəna ahal nakə na ye naha a gay kurom aye, na ndzakuməye a gər nəkurom ka tsəved nakə lele bay aye. Mede kurom ma deyeneye a gər bay. Tadə kə ge andza niye na, mede ga ma deyakuməye a gər bay. Agəla na ndzakuməye a gər na, faya ka tərüməye mə walañ kurom, faya ka gum-eye ka bo sələk mə walañ kurom, faya ka gumeye ka bo mevel, faya ka ngənuməye bo, faya ka tsikuməye wu nakə lele bay aye ka ndo hay, faya ka nasuməye ha məzele i ndo siye hay, faya ka dəsluməye ha gər a bo kurom ada faya ka gumeye wu neheye a ye ta tsəved nakə ngwalak eye bay aye.

²¹ Agəna ahal nakə na ye naha a gay kurom sa aye na, dərev ga ma ngwasiye kame i Mbəlom sa bay. Na dzadzər hərwi na ye naha na, agəna na ndzeyə a gər a ndo i mezeleme hay haladzay mə walañ kurom ta gər ha mezeleme bay. Agəla nətəye huya ta giye wu nakə lele bay aye, nətəye faya ta giye madama, faya ta giye wu neheye lele bay aye tebiye. Kə ge andza niye na, na ta tuwiye hərwi tay.

13

Mandəve i bazlam

¹ Aza na diye naha a gay kurom na, mamahkar eye. Nəmaa giye sariya ka ndo neheye faya ta giye mənese aye ada nəmaa giye andza nakə tə watsa mə Dərewel i Mbəlom, tə gwad: «Ta ngəniye sariya i wu hay tebiye na, ndo məhələ mbal hay sulo kəgəbay mahkar tā ge andaya bəna sariya ma ngəniye bay.*»

² Mede nakə na ye naha masulo aye na, bə na tsikatay a ndo neheye faya ta giye mənese ada a ndo siye hay tebiye dərək. Anəke na, na ye naha zuk bay. Na masakuməye naha mətsike wu nakə na tsikakum aye. Aza na ye naha na gəriye ndaray kwa nətə bay tebiye.

³ Maa tsik me tə bazlam ga Kəriste daw na, na gwad a sakum məsərə ha bədaw? Ka ta sərüməye ha! Nengeye na bəle eye kame kurom bay, ma giye məsler mə walañ kurom ta gədanj.

⁴ Ahəl nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye na, dedək nengeye bəle eye. Ane tuk na, kə lətsew abəra ma mədahañ, nengeye andaya ta gədanj i Mbəlom. Nəmay na, nəmay madzapa eye tə nengeye. Nəmaa həniiye ha gər hərwi bətere bəle eye hay. Ane tuk na, aza nəmaa ye naha a gay kurom na, nəmaa bəziye ha nəmay ta məsəfərə ta sifa ngay, nəmaa giye məsler ta gədanj i Mbəlom.

⁵ Tsətsahumay a gər kurom, zəbum ka mändze kurom, nəkurom mandza eye andza ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ngway daw? Yesu Kəriste andaya mə nəkurom na, ka sərüm ha bədaw? Kə ge andza niye bay na, ka dəduməye abəra ka tsəved.

⁶ Ane tuk na, kwa kəkay kəkay bəbay na, ka sərüməye ha ta dedək nəmay na, nəmaa dəd abəra ka tsəved bay. Nəmay na, ndo i maslañ i Yesu hay ta dedək.

⁷ A samay ndo hay tā gwad famaya, nəmaa ge məsler lele mə gay kurom bay. Wu nakə a samay aye na, nəmaa dūwulay naha me a Mbəlom hərwi ada kə gum mənese sa bay. Kwa tadə ndo hay tə gwad nəmaa ge məsler lele mə gay kurom bay na, wu nakə a samay aye na, kə gum ngwalak.

⁸ Nəmaa tsik andza niye na, hərwi nəmaa sliye faya mənese ha bazlam dedək eye bay. Nəmaa sliye faya məge na, wu nakə dedək eye dekdək.

⁹ Tadə nəkurom gədanj eye ka tsəved i Mbəlom, kwa tadə nəmay bəle eye hay na, dərev may faya ma ngwasiye huya. Nəmaa dūwulay naha me a Mbəlom hərwi ada mā dzəna kurom ka məgəle ka tsəved ngay.

* 12:18 Pol kə tsik ka malamar niye tsiy. Zəba 2 Korinthe hay 8.22.

19.15; Mata 18.16; 1 Timote 5.19; Hebrə 10.28.

* 13:1 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye

¹⁰ Hərwi niye na watsakum naha dərəwel nakay ka bo abəra anəke na, hərwi ada nā ye naha 6a ka tsətsahum məpəse me tsiy na, na tərakumeye sa bay. Ta dedek Mbəlom kə vələñ tsəved ka matərakum hərwi ada nā nas kurom ha dūh bay, ane tuk na, hərwi ada nā dzəna kurom ka məgəle kame kame.

¹¹ Malamar ga hay, anəke na, na ndəv ha bazlam ga kanan! Pəlum məgəle ka tsəved i Mbəlom, vələm gədan a bo mə walañ kurom nəte nəte, ndzum ayaw ayaw mə walañ kurom, ndzum ka təv manəte eye tə zay. Ada Mbəlom, neñgeye nakə a wuda ndo hay aye ada faya ma vəlateye zay a ndo hay aye, ma gakumeye gər.

¹² Tsikum me a bo lele mə walañ kurom nəte nəte andza malamar hay. Ndo məpay bəzay a Mbəlom hay tebiye kanan ta tsikakum naha me.

¹³ Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste mā pa fakuma ɲgama. Mbəlom mā rahakum ha dərəv kurom tə mawude bo ɲgay. Məsəfəre Tsədanɲa eye mā dzapakum ha dərəv kurom hay nəte nəte.

**Derewel nakə Pol a watsatay
naha a
Galat hay
aye
Məfələkwe**

Derewel i Pol nakə a watsatay naha a Galat hay aye na, a tsikatay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ta diye i tsakay i Turki nakə anəke aye. Pol a pa gay i maduwule me a həlay mahəhele ngay masulo eye ta mahkar eye. Ma dəba ngay na, ndo mekeleñ eye hay ti yaw tə labara wal abəra ka bəmalə i Pol.

Ma Galat na, slala i ndo hay wal wal: Yahuda neheye ta tərə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye tə siye i ndo neheye ti yaw abəra mə kule mekeleñ eye mə dəma andza ma təv siye hay dərma.

Pol faya ma gwadateye na, ka ta ndziye ta Mbəlom na, mənɗze yak mǎ ge lele ada ngwalak eye. A tsik niye na, tə gər i bazlam hay wal wal mahkar.

Ka madədo 1 ta 2 na, a təkər wu nakə a ge bo ka gər ngay aye.

Ka madədo 3 ta 4, Pol a ge me abəra ka labara ngay ta matsike wu nakə a tsik ma Dzam Guram eye aye.

Ka madədo 5 ta 6. Pol a dǎ ha ma kəkay nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste, nateye ta təmaw abəra ma beke i bazlam mapala eye.

¹ Maa watsakum naha dərewel nakay na, neñ Pol. Neñ ndo i maslañ i Yesu. Neñ ndo i maslañ i ndo hay bay, maa slər ga ha na, ndo hay bay. Maa slər ga ha na, Yesu Kəriste eye tə gər ngay ta Mbəlom Bəba kway nakə a lətse ahaya abəra ma mədahañ aye.

² Malamar siye hay tə neñ kanañ tebiye nəmaa tsikakum naha me a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste neheye mahaya gər eye ka dala i Galat aye.

³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ngama ada tā vəlakum zay.

⁴ Bəy Maduweñ Yesu Kəriste kə vəl ha gər ngay, a mət na, hərwi ada Mbəlom mǎ pəsakway ha mezeleme kway hərwi ada wu i mənɗzibəra neheye lele bay aye tə ge bəy ka gər kway sa bay. A ge na, andza nakə a say a Mbəlom Bəba kway mǎ ge aye.

⁵ Zambadəkway a Mbəlom ka tor eye. Mǎ ge bo andza niye!

Labara ngwalak eye na, nate ngweñ

⁶ Wu nakə nəkurom faya ka gumeye na, a geñ hərbəbəkka! Mbəlom kə zalakum hərwi kǎ tərūm ndo ngay hay ada kə gakum ngwalak kəriye tə həlay i Yesu Kəriste. Ane

tuk na, nəkurom faya ka mbəfume ye dəba ta bəse tsa, ka pumeye bəzay a labara mekeleñ eye nakə ka dzalum mǎ gər kurom ngwalak eye, ane tuk na, ngwalak eye bay.

⁷ Labara ngwalak eye na, nakə na tsikakum aye bəna, mekeleñ eye nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom sa aye na, andaya bay. Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo hay andaya faya ta kwasakumeye ha mədzal gər, a satay mənese ha ada mambəda ha Labara Ngwalak eye i Kəriste.

⁸ Tadə ndoweye a tsikakum labara mekeleñ eye wal abəra ka bəmalə nakə nəmaa tsikakum aye, kwa tadə nəmay, kwa tadə gawla i Mbəlom na, Mbəlom mǎ vəlay mezeleme.

⁹ Ba nəmaa tsikakum tsiy, ada anəke na maseye matsikakum naha sa. Tadə ndoweye kə tsikakum labara mekeleñ eye wal abəra ka bəmalə nakə ka tsənūm aye na, Mbəlom mǎ vəlay mezeleme.

¹⁰ Ka dzalum mǎ gər kurom na tsik andza niye na, hərwi ada ndo hay tā dəsleñ ha gər dǎw? A'ay! Andza niye bay. A señ na, Mbəlom neñgeye mǎ dəsleñ ha gər. Ka dzalum mǎ gər kurom na, a señ neñ nǎ yatay a gər a ndo hay dǎw? A'ay! Tadə a señ nǎ yatay a gər a ndo hay sa na, na sliye faya matəre ndo i məsler i Kəriste bay.

Pol a dǎ ha ma kəkay nakə a tərə ndo i maslañ i Yesu Kəriste aye

¹¹ Malamar ga hay, sərūm ha na, Labara Ngwalak eye nakə faya na diye ha aye, a yaw abəra mə bazlam i ndo hay bay.

¹² Na tsəne abəra ka ndo hay bay, ada maa tətiken na, ndo hay wal bay sa tsa. Yesu Kəriste eye tə gər ngay a dər ha.*

¹³ Mede ga nakə ahəl niye aye na paway bəzay a kule i Yahuda ma kəkay na, ka tsənūm. A həlay niye na, na gawatay dərətsətseh a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka zal naha haladzay. Na pəlawə tsəwəd ka mədze tay ha.

¹⁴ Mə walañ i ndo neheye məve may nate aye na, na ze tay ha siye i ndo may hay tə məpay bəzay a kule may Yahuda hay. Na vəlaway ha bo ga peteh a kule i bəba tətə may hay.

¹⁵ Ane tuk na, Mbəlom kə zla ga. A zla ga na, kwa ahəl nakə ta wa ga zuk bay aye. Kə geñ ngwalak ngay, a zeleñ hərwi ada nǎ ge məsler ngay a həlay nake a yay a gər aye.

¹⁶ A bəzeñ ha wawa ngay mə neñ hərwi ada nǎ dǎ ha Labara Ngwalak eye nakə a tsik ka neñgeye a ndo neheye nateye Yahuda hay bay aye. Ahəl nakə a bəzeñ ha aye na, nəmaa ge faya mahəmba ta ndəray bay.

¹⁷ Na ye a Zerozelem mata tsike me ta ndo neheye nateye tə leheñ matəre ndo i maslañ i Yesu hay aye na, na ye ka təv tay bay. Na

* 1:12 Zəba mə Məsler hay 9.3-6.

ye düh kwayanña, na ye ka dala i Arabi. Ma dëba aye, na maw na ye a Damas.

¹⁸ Mëve mahkar a ye abëra më dëma na, na ye a Zerozelem hërwi ada nâ ngatay a Piyer. Nëmaa ndza ta nengeye na, mëhëne kuro gër eye zlam tsa.[†]

¹⁹ Na ngatay na, a Yakuba malamar i Bëy Maduwej kway Yesu Këriste bana, na ngatay a ndo i maslan i Yesu mekelej eye bay.

²⁰ Mbëlom a sër wu nakë na tsik aye na, dedëk, na raw me bay.

²¹ Ma dëba eye na ye ka dala i Siri ada a Silisi.

²² Ahël niye na, mëhay gër i ndo mëpe mëdzal gër hay ka Yesu Këriste neheye ka dala i Yahuda aye na, tã sër ga ha zuk bay.

²³ Tã tsënawa wu neheye siye i ndo hay tã tsikawa fagaya, tã gwadawa: «Ndo nakë ahël niye a gawa kway dëretsëteh aye na, ka mbëdã. Düh anake faya ma diye ha Labara Ngwalak eye a ndo hay tuk. Ahël niye na, a palawa tsëved ka mëdze ha ndo neheye tã dzala ha ka Yesu aye.»

²⁴ Ta zambadáy a Mbëlom hërwi ga.

2

Ta tãma Pol ma Zerozelem

¹ Ma dëba i mëve kuro gër eye fad na, nenj ta Barnabas, nëmaa ye a Zerozelem sa. Na zla na Titus ka hëlay darmak.

² Na mbëdã gër a dëma na, hërwi Mbëlom ka bëzej ha, a gwedëj «do». Na ndisl naha a dëma na, nëmaa haya gër ta bagwar i ndo mëpe mëdzal gër hay ka Yesu azad abëra ka ndo hay mahëmeye. Na datay ha Labara Ngwalak eye nakë faya na datay ha a ndo neheye nëtëye Yahuda hay bay aye. Agëna ta dzaliye na, mëslër ga nakë ahël niye ta mëslër ga nakë faya na giye a tãra kəriye.

³ Titus nakë nëmaa ye salamay aye na, nengeye ndo i Gërek, ane tuk na, ta gay kutoj ka mëdëse bo hërwi mëpay bëzay a bazlam i Musa mapala eye na, ta gay bay.

⁴ Ane tuk na, ndo i maraw me hay tã yaw a walanj may ta bëbërek tay, a satay mã dës bo. Tã falëkwaw ta mëkal hërwi mazëbe ka tsëved kway nakë ka lëwakwa gër kway hërwi nëkway madzapa eye tã Yesu Këriste aye. A satay na, kã tärakwa beke i bazlam i Musa mapala eye sa.

⁵ Ane tuk na, nëmaa vëlatay tsëved kwa tsekwenj bay tebiye. A samay na, Labara Ngwalak eye mã ye kame huya ta dedëk naka ada ka tsënumeye dërmak aye.

⁶ Ndo neheye tã gwad nëtëye bagwar eye hay aye, kwa tadë nëtëye bagwar eye hay bay, mëndäre ga mey tey. Ka dëre i Mbëlom ndo hay na, tã lava nëtë. Ahël nakë faya na tsikiye wu nakë na dëwa ha a ndo hay aye

na, ndo neheye bagwar eye ta sãkehej ha faya wuray ka bazlam ga nakë na dëwa ha aye bay.

⁷ Azlakwa bay tã sër ha düh na, Mbëlom kã vëlej Labara Ngwalak eye, a gwedëj do ta datay ha a ndo neheye nëtëye Yahuda hay bay aye andza nakë a tsikay ahël niye a Piyer, a gwaday do ta datay ha a Yahuda hay aye.

⁸ Tã sër ha Mbëlom nakë a vëlay gëdanj a Piyer ada a tãra ha ndo i maslanj i Yahuda hay aye na, nengeye Mbëlom nakë a vëlej gëdanj ada a slër ga ha ka tøv i ndo neheye nëtëye Yahuda hay bay aye na, huya nengeye.

⁹ Yakuba ta Piyer ta Yuhana na, ndo mëpe mëdzal gër hay ka Yesu tã sër ha nëtëye ndo mëndzatay kame, tã sër ha ta dedëk Mbëlom kã vëlej mëslër nakay a hëlay. Hërwi niye tã gësenj hëlay a nenj ada a Barnabas. Andza mëgwedë nëmay tebiye bazlam may nëtë. Andza niye nakë nëmay tebiye bazlam may a ye ka bo ta nëtëye aye. Nëmay nëmaa diye ka tøv i ndo neheye nëtëye Yahuda hay bay aye ada nëtëye na, ta giye mëslër mã walanj i Yahuda hay.

¹⁰ Wu nakë ta tsëtsah famaya nëmaa giye na, nëtë tsa. Wu niye na, na vël ha bo ga ka mëge dërmak. Tã gwadamay nëmaaã dzana ndo i mëtawak neheye mã walanj i ndo mëpe mëdzal gër hay ka Yesu ma Zerozelem aye.

Pol a may ha manjok a Piyer ma Anjtiyos

¹¹ Ma dëba eye na, Piyer a yaw a Anjtiyos, na gay me kame i ndo hay hërwi a ge wu nakë lele bay aye.

¹² Kurre na, nengeye ta ndo mëpe mëdzal gër hay ka Yesu neheye nëtëye Yahuda hay bay aye tã ndayawa wu mënday ka tøv manëtë eye. Aza ma dëba eye na, Yakuba a slëraw ndo hay a tøv may. Ahël nakë tã ndislew, Piyer a ngatay na, a dazlay madayaw abëra mã walanj tay, kã nda wu mënday ta nëtëye sa bay. A dzädzar ta ndo neheye tã gwad ndo hay tebiye tã dës bo aye.

¹³ Siye i Yahuda neheye tã pa mëdzal gër ka Yesu andza Piyer aye dërmak. Kwa bo i Barnabas eye tã gër ngay a ge andza niye dërmak. Tã ge ta mëvatay gër.

¹⁴ Na zëba faya na, tã pay bëzay a dedëk i tsëved i Labara Ngwalak eye bay na, na tsikay a Piyer kame tay tebiye, na gwaday: «Nëkar ndo i Yahuda, ane tuk na, mëndze yak nakë ka ndza kananj aye na, andza ndo neheye nëtëye Yahuda hay bay aye. Ka ndza andza nëkar Yahuda hay bay. Kã ge andza niye na, a saka ndo neheye nëtëye Yahuda hay bay aye tã ndza andza nëtëye Yahuda hay na, hërwi mey?»

[†] 1:18 Sefas na, mazole i Piyer ndo i maslanj i Yesu Këriste.

Ka tɛmakweye na, ta mɛpe mɛdzal gɛr kway ka Yesu Kɛriste

¹⁵ Nɛkway na, tɛ wa kway Yahuda hay bɛna nɛkway ndo i slala i siye i ndo neheye tɛ sɛr bazlam i Mbɛlom mapala eye bay aye bay.

¹⁶ Ane tuk na, kwa andza niye bɛbay na, ka sɛrakwa ha ndɛray ma sliye matɛre tsɛdɛnɛna kame i Mbɛlom bay, say ndo nakɛ kɛ pɛ mɛdzal gɛr ɛgay ka Yesu Kɛriste aye. Bɛna ndo nakɛ faya ma pay bɛzay a bazlam i Musa mapala eye na, ma tɛriye tsɛdɛnɛna bay. Nɛkway bɛbay ka dzalakwa ha ka Yesu Kɛriste nakɛ ada Mbɛlom a tɛma kway andza ndo neheye nɛteye ɛgwalak eye kame ɛgay aye. Bɛna hɛrwi nakɛ ka pakway bɛzay a bazlam i Musa mapala eye bay. Ndɛray ma sliye faya matɛre ɛgwalak eye kame i Mbɛlom hɛrwi nakɛ faya ma pay bɛzay a bazlam i Musa mapala eye bay.*

¹⁷ Andza niye, nɛmay Yahuda hay a samay matɛre ɛgwalak eye hay kame i Mbɛlom na, hɛrwi nakɛ nɛmaa pɛ mɛdzal gɛr may ka Yesu Kɛriste aye. Kɛ ge nɛmay andza niye na, nɛmaa tɛra andza ndo neheye ka zalakway ndo i mezeleme hay hɛrwi faya ta pay bɛzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay aye. Niye na, andza mɛgwede Kɛriste faya ma diye may ha a mezeleme daw? Kwa tsekwenɛ andza niye duh bay!

¹⁸ Maga eye na, andza nakay duh: Tadɛ ndoweye kɛ gɛr ha mɛpay bɛzay a bazlam i Musa mapala eye hɛrwi nakɛ ma tɛriye ha ɛgwalak eye bay aye, ada ma dɛba eye a mbada gɛr mɛpay bɛzay sa, a zɛba faya andza wu nakɛ ɛgwalak eye sa. Niye a ge na, wu nakɛ a yay a gɛr a Mbɛlom bay aye.

¹⁹ Neɛj na mɛt na, hɛrwi bazlam i Musa mapala eye. Neɛj kame ɛgay na, andza ndo nakɛ mamɛta eye aye. A ge bo andza niye na, hɛrwi ada nɛ ge andaya ta sifa kame i Mbɛlom. Ahɛl nakɛ ta dar na Kɛriste ka mayako mazlɛmbada eye na, neɛj madzapa eye tɛ nenɛgeye, nɛmaa mɛt ka bo salamay.†

²⁰ Neɛj na, sifa nakɛ anɛke na ndziye ha aye na, i ga bay, mandza eye mɛ neɛj na, Kɛriste. Mɛndze ga nakɛ na ndziye ka mɛndzibɛra anɛke aye na, na ndziye hɛrwi nakɛ na dzala ha ka nenɛgeye Wawa i Mbɛlom nakɛ a wuda ga aye ada a vɛl ha gɛr ɛgay hɛrwi ga aye.

²¹ Neɛj na, dada na kɛrahiye ɛgwalak i Mbɛlom nakɛ a geɛj aye ta mɛme a bazlam i Musa mapala eye bay. Tadɛ ta dedek ndoweye ma tɛriye tsɛdɛnɛna kame i Mbɛlom hɛrwi faya ma pay bɛzay a bazlam i Musa

mapala eye na, niye na, Kɛriste a mɛt kɛriye, kɛ ge ɛgama bay. Duh andza niye bay!

3

Bazlam i Musa mapala eye ta mɛpe mɛdzal gɛr ka Yesu

¹ Nɛkuroom Galat hay, maa zla fakuma abɛra metsehe na, mey? Maa ndzɛk kurom way? Na dɛkum ha parakka lele hɛrwi ada kɛ tsɛnum ma kɛkay nakɛ Yesu Kɛriste a mɛt ka mayako mazlɛmbada eye.

² Na tsɛtsahiye fakuma wu nɛte. Mɛsɛfɛre Tsɛdɛnɛna eye nakɛ Mbɛlom a vɛlakum aye na, a vɛlakum na, hɛrwi nakɛ faya ka pumay bɛzay a bazlam i Yahuda hay mapala eye daw? A'ay, Mbɛlom a vɛlakum Mɛsɛfɛre Tsɛdɛnɛna eye na, hɛrwi nakɛ ka tsɛnum Labara ɛgwalak eye ada ka dzalum ha faya aye, na gwadba?

³ Metsehe andaya fakuma bay na, hɛrwi mey? Ka dazlumay ahɛl niye na, ta gɛdanɛ i Mɛsɛfɛre Tsɛdɛnɛna eye. Anɛke a sakum mandav ha ta gɛdanɛ kurom eye na, ma kɛkay?

⁴ Wu neheye tebiye a ndzakum a gɛr aye ka dzalum na, kɛriye tsa daw? Ta dedek ma tɛriye kɛriye tsa bay.

⁵ Mbɛlom a vɛlakum Mɛsɛfɛre ɛgay ada a ge masuwayanɛ hay mɛ walanɛ kurom na, hɛrwi nakɛ ka pumay bɛzay a bazlam i Yahuda hay mapala eye daw? A'ay, a ge na, hɛrwi nakɛ ka pumay zlam a Labara ɛgwalak eye ada ka pum mɛdzal gɛr kurom ka Kɛriste aye.

⁶ Wu nakɛ bazlam i Mbɛlom a tsik ka Abraham aye na, mɛmum ahaya a gɛr, a gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbɛlom, hɛrwi niye Mbɛlom a tɛra ha ndo i dedek kame ɛgay.*»

⁷ Niye na, andza mɛgwede, wawa i Abraham dedek eye hay na, ndo neheye ta dzala ha ka Mbɛlom aye.

⁸ Tɛ watsa kurre mɛ Derewel i Mbɛlom, a gwad: «Mbɛlom ma tɛmiye ndo neheye nɛteye Yahuda hay bay aye, ma piye tay ha nɛteye ɛgwalak eye hay kame ɛgay. Niye na, hɛrwi ta dzala ha ka nenɛgeye.» Abraham a tsɛne Labara ɛgwalak eye nakay na, kurre. Mbɛlom a gwad: «Na piye ɛgama ka ndo i mɛndzibɛra hay tebiye hɛrwi yak.†»

⁹ Andza nakɛ ahɛl niye Mbɛlom a pa ɛgama ka Abraham hɛrwi nakɛ a dzala ha ka Mbɛlom aye na, Mbɛlom ma piye ɛgama ka ndo neheye tebiye tɛ dzala ha ka nenɛgeye andza niye dɛrmak.

* 2:16 Dɛmes hay 143.2; Roma hay 3.20, 23. † 2:19 Ahɛl niye hɛrwi madayay a gɛr a Mbɛlom ada matɛre ɛgwalak eye kame ɛgay na, Pol a paway bɛzay a bazlam i Musa mapala eye. A pa mɛdzal gɛr ka Yesu Kɛriste na, a zɛba faya bazlam i Musa mapala eye ma tɛriye ha ndo ɛgwalak eye bay. Hɛrwi niye a gɛr ha mapay bɛzay a bazlam i Musa mapala eye.

* 3:6 Madazlay i wu hay 15.6. † 3:8 Madazlay i wu hay 12.3.

¹⁰ Ndo neheye tə dzala, tə gwad ta təriye ngwalak eye hay kame i Mbəlom ta mäge wu nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye na, Mbəlom ma vəlatəye mezeleme. Andza niye, tə watsa a Derewel i Mbəlom na, a gwad: «Ndowne kə pay bəzay a wu neheye mawatsa eye mə Derewel i Musa aye pat pat bay na, Mbəlom ma vəleye mezeleme.†»

¹¹ Ka sarakwa ha bazlam i Musa mapala eye ma sliye matəre ha ndo ngwalak eye kame i Mbəlom bay. Ka sarakwa ha na, hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ngwalak eye ka dərə ngay, ada ma hutiyə sifa.‡»

¹² Ane tuk na, məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, wal ta məpe mədzal gər ka Mbəlom. Duh andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye na, ma hutiyə sifa dedək eye tə nengeye.*»

¹³ Andza niye Mbəlom a vəlakway mezeleme na, hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam i Musa mapala eye peteh bay aye. Ane tuk na, Kəriste a yaw, a zla təv mändze kway hərwi ada Mbəlom mə vəlay mezeleme a nengeye a bəram kway. A ge andza niye na, a səkama kway ahaya hərwi ada Mbəlom mə vəlakway mezeleme sa bay. Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo nakə ta dar na ka mayako aye na, Mbəlom kə vəlay mezeleme.†»

¹⁴ Yesu Kəriste a ge andza niye na, hərwi ngama nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre a gwaday «na ta vəlakeye» na, ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye ta hutiyə tə həlay i Yesu Kəriste dərma. A ge andza niye na, hərwi ada nəkway kə hutakwa Məsəfare nakə Mbəlom a tsik kurre a gwad ma vəlakweye hərwi nakə ka pakwa mədzal gər kway ka nengeye aye.

Bazlam i Musa mapala eye ma nasiye ha wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye aye bay

¹⁵ Malamar ga hay, na dəkuməye ha wu nakay tə wu neheye ka ngatakway pat pat aye. Tadə ndo hay sulo tə ndza ka təv manəte eye, tə ma ha ka bo bazlam ada tə 6ar dzam mə walaŋ tay na, ndo andaya ma sliye faya məpala tay ha daw? Ndəray ma sliye faya masakah ha faya wuray bay dərma.

¹⁶ Dzam nakə Mbəlom a 6ar aye dərma andza niye. Mbəlom a tsik kurre, a gwad ma vəliye wu neheye na, a Abraham. Kə tsik, a gwad ma vəliye a hulfe ngay dərma. Ta watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom ma vəliye wu neheye a Abraham ada a hulfe

ngay hay na, andza niye bay. Tə tsik bazlam niye na, ka hulfe nəte tsa. Hulfe niye na, Kəriste.‡

¹⁷ Wu nakə a seŋ mətsike aye na, anan: Mbəlom a 6ar dzam ta Abraham kurre. Ma dəba i məve temerre fad tə kuro kuro mahkar na, Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a Musa. Andza niye, bazlam i Musa mapala eye ma sliye məpəle ha dzam nakə Mbəlom a 6ar ta Abraham kurre aye bay, wu nakə a tsik, a gwad ma vəliye na, ma sliye faya mənese ha bay.

¹⁸ Tadə Mbəlom ma vəliye wu a ndo hay hərwi nakə faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, andza məgwede ma vəliye hərwi ka gwad ma vəliye sa bay. Ane tuk na, Mbəlom a pa ngama ka Abraham na, hərwi nakə a tsikay kurre a gwaday ma ta giye andza niye aye.

Mbəlom a vəlakway bazlam mapala eye na, hərwi mey

¹⁹ Tadə kə ge andza niye na, Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a Yahuda hay na, hərwi mey? Mbəlom a vəlamay na, hərwi ada kə sarakwa ha wu neheye lele bay kame ngay aye. A vəl na, ka təmad eye hus ahəl nakə hulfe i Abraham ki yaw aye, ndo nakə Mbəlom a gwad ma ta vəleye wu niye aye. Ma dəba eye na, gədan i bazlam mapala eye andaya sa bay. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye a gwala ngay hay na, hərwi ada tə yaw, tə dəy ha a Musa ada Musa mə datay ha a Yahuda hay.‡

²⁰ Ndo məma ha bazlam nengeye na, mə walaŋ i bəruk hay sulo huya, ane tuk na, ahəl nakə Mbəlom a gwaday a Abraham na ta vəlakeye wu aye na, a ge nengeye mahəŋgeye bəna ndəray andaya mə walaŋ tay bay.*

²¹ Andza məgwede na, wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye na, a say a bazlam mapala eye bədaw? A'ay, andza niye bay. Tadə kə ge bazlam mapala eye nakə Mbəlom a vəl aye ma vəliye sifa a ndo hay na, həbə ma sliye məge tay ha ndo hay ngwalak eye hay kame i Mbəlom, ane tuk na, bazlam mapala eye andaya andza niye bay.

²² Azlakwa duh tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: Ndo i mändzibəra hay tebiye nəteye mə həlay i mezeleme. A ge andza niye na, hərwi ada Mbəlom mə vəl wu nakə a gwad ma vəlatəye a ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka Yesu Kəriste aye. A vəlatay na, hərwi nakə tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye tsa.

‡ 3:10 Bazlam mapala eye masulo eye 27.26. § 3:11 Habakuk 2.4. * 3:12 Levitik 18.5; Roma hay 10.5. † 3:13

Bazlam mapala eye masulo eye 21.23. ‡ 3:16 Madazlay i wu hay 12.7. § 3:19 Ka kule i Yahuda hay na, Mbəlom a day ha bazlam ngay mapala eye a Musa tə həlay i gawla ngay hay. Musa nengeye ndo məma ha mə walaŋ i gawla i Mbəlom hay ta Yahuda hay. * 3:20 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 6.4.

²³ Ahəl niye na, tsəved andaya hərwi anda ndo hay tã dzala ha ka Yesu zuk bay, bazlam i Musa mapala eye a ləva kway. Bazlam i Musa mapala eye a ləva kway hus a həlay nakə Mbəlom a đakway ka tsəved i mədzal ha ka Kəriste aye.

²⁴ Andza niye, bazlam i Musa mapala eye a tãra andza ndo matsəpe kway hus a həlay nakə Kəriste ma deyeweye aye. Bazlam mapala eye a tãra ahəl niye na, andza niye, hərwi ada Kəriste ki yaw na, ka tərakweye ngwalak eye hay kame i Mbəlom. Niye na, hərwi ka dzalakwa ha ka nengeye.

²⁵ Anəke na, Mbəlom ka həndəkakway tsəved i mədzal ha ka Kəriste, bazlam i Musa mapala eye ma tsəpiye kway sa bay.

²⁶ Anəke na, nəkurom madzapa eye tã Yesu Kəriste, nəkurom tebiye wawa i Mbəlom hay hərwi ka dzalum ha ka nengeye.

²⁷ Neheye tebiye tã dzapa tã Kəriste mə madzəhuə tay ha nakə ta dzəhuə tay ha aye na, ta mbəda, mändze tay a ndzəkət bo i Kəriste.

²⁸ Tadə agəna nəkar Yahuda, kəgəbay nəkar Yahuda bay na, ma giye wuray bay. Tadə nəkar beke, kəgəbay beke bay na, ma giye wuray bay. Kwa tadə nəkar hasləka eye, kwa tadə nəkar ngwas eye, ma giye wuray bay. Nəkurom tebiye nəte hərwi nəkurom madzapa eye tã Yesu Kəriste.

²⁹ Kə ge nəkurom madzapa eye tã Kəriste na, andza məgwədə nəkurom dərma ma hulfe i Abraham. Ka ta hutumeye wu neheye tebiye Mbəlom a tsik ahəl niye a gwad ma vəleye a Abraham ada a hulfe ngay hay aye.

4

¹ Wu nakə a seŋ matsikakum aye na, anan; Maga eye na, andza wawa nakə mə ndiye gay i bəba ngay aye. Ahəl nakə nengeye wawa eye mba kwa tadə wu i bəba ngay tebiye i ngay bəbay na, nengeye andza beke.

² Ahəl nakə nengeye wawa eye mba aye na, ndo hay ta geye gər, ta geye gər a wu ngay hay dərma hus a məpesle həlay i bəba ngay nakə ma ndisliye a dəma aye.

³ I kway andza niye dərma. Ahəl nakə nəkway andza wawa hay mba aye na, nəkway beke i məsəfəre neheye ngwalak eye bay neheye faya ta ləviye mändzibəra aye.

⁴ Ane tuk na, ahəl nakə məpesle i həlay i Mbəlom a ndisl a dəma aye na, a sləraw wawa ngay. Ngwas a wa na. A pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye lele,

⁵ hərwi ada mə təma tay ha ndo neheye nəteye beke i bazlam i Musa mapala eye ada kã tərakwa wawa i Mbəlom hay.

⁶ Wu nakə ka sərakweye ha ta dedək nəkway wawa ngay hay aye na, anan; Mbəlom a sləraw Məsəfəre i wawa ngay a

dərev kway. Məsəfəre niye faya ma zaleyə a Mbəlom mə dərev kway, «*Abba*, Bəba ga.»

⁷ Andza niye, nəkurom beke i fakalaw hay sa bay, nəkurom wawa i Mbəlom hay duh. Sa tsa na, ka hutumeye wu neheye ma vəlateye a wawa ngay hay aye dərma hərwi nəkurom wawa ngay hay.

A say a Pol na, Galat hay tã ma ka tsəved ngwalak eye

⁸ Ahəl niye Mbəlom nengeye way ta dəkum ha zuk bay na, nəkurom beke i wu hay wal wal ada wu niye hay na, Mbəlom nakə dedək aye bay.

⁹ Anəke na, ka sərma Mbəlom, a seŋ məgwədə duh na, Mbəlom a sər kurom. Ass! Ka mbədumeye gər məpay bəzay a wu neheye kəriye gədan andaya mə dəma bay aye sa na, ma kəkay? A sakum matəre beke i wu neheye sa na, hərwi mey?

¹⁰ Ka pum mədzal gər kurom na, ka məhəne hay, ka kiye hay, məve hay, neheye tebiye həlay eye kə sla a dəma na, ka gawum magurlom.

¹¹ Mändze kurom na, a dzədzar ga ha. Agəna məsler ga nakə na ge mə walaŋ kurom aye na, a tãra kəriye.

¹² Malamar ga hay, neŋ na tãra andza nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Neŋ faya na gəkumeye amboh, tərma andza neŋ. Ka guməŋ mənese kwa tsekweŋ bay.

¹³ Nəkurom ka sərma ha makurre eye bo a geŋ nakə na ndza mə walaŋ kurom hərwi mədəkum ha Labara Ngwalak eye aye.

¹⁴ Dəvats ga kə sakum dərətsətseh haladzay. Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, ka zəbum fagaya andza wu kəriye wal bay, ka həharum ga bay. Duh ka tərma ga lele andza neŋ na, gawla i Mbəlom, ada ka tərma ga sa na, andza neŋ na, Yesu Kəriste eye tã gər ngay.

¹⁵ A həlay niye na, dərev kurom kə ngwasa haladzay. Ada dərev kurom a ngwasa anəke sa bay na, hərwi mey? Ahəl niye neŋ tã gər ga na sər ha tadə tsəved andaya məngwədə na dərma kurom na, atay na, ka ngwadum ka vəlumen.

¹⁶ Anəke ka zlum ga andza ndo məne dərma kurom na, hərwi nakə na tsikakum dedək aye daw?

¹⁷ Ndo neheye tã tsik me ada ta mbəda ha Labara Ngwalak eye na, tã ge məsler ta tsətsəb eye mə walaŋ kurom. Ane tuk na, wu nakə tã dzala faya məge aye na, lele bay. Faya ta giye andza niye na, hərwi ada kã gərma ga ha ada kã gum tsətsəb ka məpatay bəzay a nəteye.

¹⁸ Lele haladzay nakə ndo hay ta giye tsətsəb hərwi ndo siye hay aye. Tadə ta giye andza niye huya na, lele. Tadə nəkway dziye kəgəbay neŋ dərən tã nəkurom na, a seŋ ndzum tã neŋ huya.

¹⁹ Nəkurom na, wawa ga neheye na wuda kurom haladzay aye. Neñ andza ngwas nakə faya ma wiye wawa aye. Faya na siye dəretsətseh ada ma wuriye fagaya andza niye hus ka təv nakə mədzal gər kurom ka tara andza i Kəriste aye.

²⁰ A señ tə dərev ga peteh mede naha ka təv kurom anəke hərwi ada nā sər mətsikakum wu neheye. Dərev faya ma diye fagaya abəra hərwi kurom.

Agar ta Sara

²¹ A nəkurom neheye a sakum məpay bəzay a bazlam i Musa mapala eye, tsikumeñ: Ka tsanum wu nakə Derewel i Musa a tsik aye təbədəw.

²² Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: Abraham na, wawa ngay hay sulo. Neñged na, beke a wa, wawa neñged ngwas nakə beke eye bay aye a wa. Ngwas nakə beke eye aye na, tə zalay Agar. Ngwas nakə beke eye bay aye na, tə zalay Sara.*

²³ Wawa i beke na, tə wa ta mədzal gər i slo i bo tay, ane tuk na, wawa i ngwas nakə beke eye bay aye a wa na, hərwi wu nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre, a gwaday na vəlakeye aye.†

²⁴ Bazlam nakay na, a say mədəkway ha wu andaya. Ngwas neheye sulo aye na, a ndzəkit ha bo ta dzam neheye Mbəlom a 6ar aye. Agar, ngwas beke eye na, a ndzəkit bo ta dzam nakə Mbəlom a 6ar tə Musa mə mahəmba i Sinay aye. Wawa neheye ta wiye tay ma dzam niye na, nəteye beke i bazlam i Musa mapala eye.

²⁵ Agar na, neñgeye andza mahəmba i Sinay nakə ka dala i Arabi aye. Neñgeye na, andza gəma i Zerozelem nakə anəke aye dərmak hərwi gəma niye ta ndo neheye tebiye nəteye mə dəma aye na, nəteye beke i bazlam i Musa mapala eye.‡

²⁶ Ane tuk na, Zerozelem nakə mə mbəlom aye na, neñgeye andza ngwas nakə beke eye bay aye. Maa tara andza may kway na, neñgeye.

²⁷ Maga eye na, andza nakə tə watsa mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Nəkar ngwas dəlay eye,
ka wa wawa nəte bay aye,
dərev yak mə ngwasa,
nəkar nakə dəretsətseh i məwe wawa ka
zlakazay nəte bay aye,
wuda ta mənğwese eye,
hərwi ngwas nakə zal ngay a gər ha aye na,
ma ta hutiyeye wawa hay haladzay
abəra ka ngwas nakə mandza eye tə zal
ngay aye.»

²⁸ Malamar ga hay, nəkurom na, wawa dedək eye hay andza i Mbəlom nakə a tsik

kurre aye. Neñgeye na, andza nakə Mbəlom a tsikay a Abraham kurre a gwaday nakə Sara ma ta wiye Izak aye.§

²⁹ A həlay niye na, wawa nakə tə wa ta mədzal gər i slo i bo aye na, a saway dəretsətseh a wawa nakə tə wa ta gədan i Məsəfəre Tsədanña aye. A həlay nakay anəke eye na, huya andza niye dərmak.

³⁰ Ane tuk na, tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad kəkay? «Həhar na ngwas nakə beke eye ta wawa ngay hərwi wawa i beke ma ndiye wu i bəba ngay bay. Mata nde na, wawa i ngwas nakə beke eye bay aye.*»

³¹ Malamar ga hay, nəkway na, wawa i beke bay, nəkway wawa i ngwas nakə beke eye bay aye.

5

Kā tərūm beke i bazlam i Musa mapala eye bay

¹ Kəriste kə təma kway ahaya abəra mə bazlam i Musa mapala eye hərwi ada kə tərakwa beke i wuray sa bay. Ndzum 6əñ6əñ, kə vəlumay tsəved a ndəray t̄a tara kurom ha beke i wuray bay.

² Neñ Pol, faya na tsikakumeye: Tadə a sakum ndo hay t̄a dəs kurom na, niye na, andza məgwede wu nakə Kəriste a ge hərwi kurom aye ma giye ngama bay.

³ Neñ faya na masakumeye ha sa, tadə ndoweye kə dəs bo na, kutoñ mā pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye tebiye.

⁴ Nəkurom ndo neheye ka dzalum mə gər kurom ka tərūmeye ngwalak eye hay kame i Mbəlom hərwi nakə faya ka pumeye bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, ka ngənum, ka zum a bo tə Kəriste dərəñ. Ka hutumeye ngwalak i Mbəlom sa bay.

⁵ Nəmay na, nəmaa pa faya mədzal gər may, Mbəlom ma ta təriye may ha ngwalak eye hay hərwi nəmaa vəl ha dərev may a Kəriste. Nakay na, wu nakə faya nəmaa həbiye ta gədan i Məsəfəre Tsədanña aye.

⁶ Tadə ndoweye madzapa eye tə Yesu Kəriste, tadə agəna neñgeye madəsa bo eye, agəna madəsa bo eye bay na, ma giye wuray bay. Wu bagwar eye na, nakə ka dzalakw-eye ka neñgeye aye. Məpe mədzal gər kway ka neñgeye ma vəlakweye gədan mawude siye i ndo hay.

⁷ Ahəl niye na, ka yawum kame kame ta məge wu nakə lele aye. Maa gakum me ka məge wu neheye dedək aye na, way?

⁸ Ndo nakə a səpat kurom, a say gum andza niye na, Mbəlom nakə a zalakum kə tərūm ndo ngay hay aye bay.

* 4:22 Zəba mə Madazlay i wu hay 16.15; 21.2. † 4:23 Zəba mə Madazlay i wu hay 17.16. ‡ 4:25 Kanañ Zerozelem na, andza məpay bəzay a kule i Yahuda hay. § 4:28 Ezay 54.1. * 4:30 Zəba mə Madazlay i wu hay 21.10.

⁹ Ndo hay tə gwadawa na: «Ka kuts gədə ka wu tsekweŋ na, ma kwasiye ha wu niye tebiye.*»

¹⁰ Hərwi nəkway na, madzapa eye ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste. Neŋ na sər ta dedək ka təmumeye andza i ga, ka dzalumeye andza neŋ. Na sər ha ndo faya ma zlakum-eye naha mawesewes aye na, kwa way Mbəlom ma gəsiye na a sariya.

¹¹ Malamar ga hay, neŋ na, tadə na dawa ha bazlam i Mbəlom huya, ada na gwadawatay a ndo hay dəsəm bo na, Yahuda hay ta geŋeye dərətsetsəh bay. Ada bazlam nakə na tsikiye ka madere i Kəriste naka ta dar na ka mayako mazləmbada eye aye na, ma ndalateye bay. Ane tuk na, na tsikawa andza niye bay.

¹² Ndo neheye faya ta kwasakumeye ha gər aye na, a seŋ na, tā ye tā təra andza vo'ar neheye mahəla kudəs aye.

¹³ Malamar ga hay, nəkurom na, Mbəlom a zalakum hərwi ada kə təmumaw abəra ma beke i bazlam i Musa mapala eye. Ka ləvumeye gər kurom andza niye, kə gwadumay a gər kurom ka gumeye wu nakə a say a bor i bo kurom aye bay. Duh na, dzənum bo nəte nəte tə mawudə bo.

¹⁴ Wu nakə bagwar eye mə bazlam i Musa mapala eye na, andza nakay: «Wuda ndo i maged yak dərma andza ka wuda na gər yak.[†]»

¹⁵ Tadə duh faya ka gumeye andza wu i peŋ hay, ka dzumeye bo ada ka gumeye mbəlak a bo na, gum metsehe bəna, ka na-sumeye ha bo nəte nəte kurom eye.

Məsəfəre Tsədanŋa eye tə dərev i ndo zezəŋ

¹⁶ Wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, anaŋ: Vəlumay tsəved a Məsəfəre Tsədanŋa eye mə dakum ha tsəved. Tadə ka gum andza niye na, ka pumay bəzay a tsəved neheye lele bay bo kurom a wuda aye sa bay.

¹⁷ Məsəfəre Tsədanŋa eye a wuda wu neheye lele bay a say a bo i ndo məge aye bay, ada bo i ndo nakə a kula ha gər ka Məsəfəre Tsədanŋa eye. Nəteye neheye sulo aye faya ta giye vərəm. Hərwi niye ka slumeye məge wu nakə a sakum məge aye bay.

¹⁸ Ane tuk na, tadə Məsəfəre Tsədanŋa eye faya mə dakumeye ha tsəved na, bazlam i Musa mapala eye a ləva kurom sa bay.

¹⁹ Ka sərakwa wu neheye a say a bor i bo kway aye. A say məge na, wu neheye anaŋ aye: Məge madama, məge wu nakə lele bay aye ada məge wu nakə a ge horoy aye.

²⁰ Ta tawal kule, tə ge madan, ndo hay tə nay dərə bo nəte nəte mə walaŋ tay, faya ta təriye a bo, ta sələk, wu a ndalatay, tə dzala na, bo tay dəkdek, ta ŋəna ka bo abəra ndo hay, me a ye tay ka bo bay.

²¹ Tə ge dərə ka wu i ndo hay, tə kwaya, tə ge wu nakə a ye ka bo məge bay aye, ada faya ta giye wu siye andza nakay haladzay. Ba na gakum daf, anake na maseye sa. Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye na, ta fəlakwiye a Bəy i Mbəlom bay.

²² Wu nakə a yaw ma Məsəfəre Tsədanŋa eye andza hohway i gərdaf aye anaŋ: Məsəfəre a vəl mawudə bo, mənŋwese, zay, məsəmay naha, ŋgwalak, lele, dedək,

²³ mənɗze ləfedədə, məge metsehe a bo. Ndo neheye faya ta giye andza nakay aye na, sariya ma gəsiye tay ha bay.

²⁴ Ndo neheye nəteye i Yesu Kəriste aye na, ta kərəh bor i bo tay ada ta mədzal gər nakə lele bay aye, andza ta dar tay ha wu niye hay ka mayako mazləmbada eye.

²⁵ Məsəfəre Tsədanŋa eye kə vələkway sifa. Kutoŋ mata ləve kway na, neŋgeye.

²⁶ Kə dəsłakway ha gər a bo kway bay, kə ndalakway ha dərəv a siye i ndo hay bay, kə gəkwa sələk ka siye i ndo hay bay.

6

Dzənakwa bo

¹ Malamar ga hay, tadə ka ndzumay a gər a ndo faya ma giye mənese, mata may bo mə maw ka tsəved na, nəkurom neheye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye kurom ha aye. Ane tuk na, gum na, ta ləfedədə eye. Neŋ faya na tsikiye kwa a way kurom eye: Ge metsehe hərwi ada kə dəd a mənese bay dərma.

² Dzənum bo nəte nəte mə walaŋ kurom ka wu nakə ma mbiye kurom haladzay aye. Tadə ka gum andza niye na, ka gumeye wu nakə Kəriste a gwadakum gum aye.

³ Hərwi tadə ndoweye ka zəba ka bo ŋgay andza bagwar eye azlakwa bay neŋgeye wu-ray kəriye na, niye neŋgeye faya ma səpatiye gər ŋgay.

⁴ Kwa way mə zəba ka mede ŋgay, neŋgeye lele tsukudu lele bədaw na, mə zəba faya. Tadə ka zəba ka mede ŋgay lele na, dərəv ŋgay mə ŋwasa ta məsler nakə faya ma giye aye bəna ma ŋgwasiye hərwi nakə a ze ndo ŋged aye bay.

⁵ Kwa way mə ge tə həlay ŋgay eye məsler nakə Mbəlom a vələy aye.

⁶ Ndo nakə faya ma tətikateye bazlam i Mbəlom a ndo hay aye na, a ye ka bo na, ndo niye hay tə vələy wu tsakway abəra mə wu tay hay dərma.

⁷ Sərum ha lele, Mbəlom ma gəriye ha ndo nakə ma ŋgwasiye faya aye bay. Wu nakə ndo a sləga aye na, ma dziye na, neŋgeye.

⁸ Tadə ndoweye kə ge wu nakə a yay a gər a bor i bo ŋgay aye na, magogoy ŋgay nakə ma hutiiye na, mədahaŋ. Ane tuk na, tadə duh a

* 5:9 Wu nakə tə zalay gədə kanaŋ aye, mandzakit bo i ndo neheye ta səpat tay ha Galat hay aye. † 5:14 Levitik 19.18.

ge wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədənna eye na, ma hutiiye sifa nakə ma ndəviye bay aye mə həlay i Məsəfəre Tsədənna eye.

⁹ Kə ge andza niye na, gakwa ngwalak huya, kə gərakwa ha bay hərwi tadə ka gərakwa ha bay na, həlay eye ma ndislew-eye ka hutakweye wu ngwalak eye.

¹⁰ Hərwi niye anəke na, həlay eye andaya, gakatay ngwalak a ndo hay tebiye. Wene wene eye na, a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kəriste aye.

Mandəve i bazlam

¹¹ Zəbum ka wu nakə faya na watsakum-eye naha anəke aye, faya na watsakumeye naha dogolum eye vərzləzla tə həlay ga eye.

¹² Ndo neheye a satay məgakum kutoŋ ka mədəse bo aye na, a satay ndo hay tā zambadatay hərwi məsler tay. Faya ta giye andza niye na, hərwi ada dəretsətseh mā ndzatay a gər bay dəkdək tsa. Ndo hay faya ta sateye dəretsətseh na, a ndo neheye faya ta rəzleye a gər a mədə ha məməte i Yesu Kəriste aye.

¹³ Kwa ndo neheye mədəsa bo eye hay aye na, faya ta rəhay ha gər a bazlam i Musa mapala eye bay. Ane tuk na, a satay na, dəsum bo hərwi ada ta giye ha zlapay tə nəkurom.

¹⁴ Neŋ na, na giye zlapay tə wuray bay, na giye zlapay düh na, ta məməte i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste nakə ta dar na ka mayako mazləmbada eye dəkdək tsa. Hərwi məməte ngay na, wu i məndzibəra hay ta təra ka dəre ga wu kəriye. Wu neheye na, andza ta dar tay ha ka mayako mazləmbada eye. Neŋ dərmak na, andza ndo nakə a mət ka mayako mazləmbada eye ada a gər ha wu i məndzibəra hay aye.

¹⁵ Hərwi kwa tadə ndoweye mədəsa bo eye, kwa mədəsa eye bay na, ma giye wuray bay. Wu nakə bagwar eye na, Mbəlom kə vəlakway sifa wədeye.

¹⁶ Ndo neheye tebiye faya ta pay bəzay a tsəved wədeye, andza məgwede ndo neheye nəteye ndo i Mbəlom hay ta dedek aye, Mbəlom mā vəlatay zay ada mā gatay ngwalak.

¹⁷ Kame na, ndəray mā kweseŋ gər sa bay, hərwi neŋ na, vavay ka bo ga, a də ha neŋ na, i Yesu.

¹⁸ Malamar ga hay, Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mā pa fakuma ngama. Mə ge bo andza niye.

**Derewel nakə Pol a watsatay
naha a
Efez hay
aye
Məfələkwe**

Derewel nakay tə watsatay naha a Efez hay aye na, mawatsa eye hərwi ndo hay haladzay ka dala i Azi, nakə anəke tə zalay Turki aye. Pol a watsa ahəl nakə neŋgeye ma daŋgay aye (3.1; 4.1). Derewel eye a hayay gər ada a dzapa ha maduk i duk i məsənəke i Pol nakə a sənəkatay a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. A watsa na, a ndo məpe mədzal gər neheye nəteye Yahuda hay bay aye.

Mədzal gər nakə ŋgwalak eye wene wene aye mə derewel i Pol nakay a watsatay a Efez hay aye na, wu nakə a say a Mbəlom məge aye.

Ma madədo 1 ka 3, Pol a rəzlay a gər mətsike ka mədzepe nəte kə ge bo, hərwi Yesu kə vəl ha məsəfəre ŋgay ka mayako mazləmbada eye. Ndo məpe mədzal gər hay neheye Yahuda hay bay aye ta Yahuda hay tə dzapa nəte.

Ma madədo 4 ka 6, Pol faya ma mataya ahaya a zləm a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, mədzepe nəte, ada zay nakə Mbəlom a vəlatay aye.

Pol a tsikatay naha me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neŋ Pol ndo nakə Mbəlom a zla hərwi ada nā tara ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste aye. Na watsa naha derewel nakay na, a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Efez, ka dzalum ha ka Yesu Kəriste tə dərev kurom lele ada nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduwen kway Yesu Kəriste tə pa fakuma ŋgama ada tə vəlakum zay.

Ŋgama i Mbəlom a ze wu hay tebiye

³ Zambadəkway a Mbəlom Bəba i Bəy Maduwen kway Yesu Kəriste! Ka zambadəkweye na, hərwi kə pa fakwaya ŋgama ta ŋgwalak i wu neheye tebiye ta ndziye ka tor eye mə mbəlom aye. A vəlakway na, hərwi nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste.

⁴ Ahəl nakə Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, nəkway neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, 6a Mbəlom kə pala kway. A pala kway na, hərwi ada kə tərakwa ndo ŋgay hay tsədəŋŋa eye hay ada

kə tərakwa kame ŋgay na, mənese mā ge andaya fakwaya bay.

⁵ Neŋgeye a wuda kway haladzay. Ba kə tsik kurre, a gwad ma təriye kway ha wawa ŋgay hay tə həlay i Yesu Kəriste. Niye na, a yay a gər a neŋgeye məge andza niye.

⁶ Zambadəkway a Mbəlom hərwi ŋgwalak ŋgay nakə a gəkway aye na, a ze wu hay tebiye aye. Ŋgwalak ŋgay nakə a gəkway haladzay aye tə həlay i felik i wawa ŋgay niye a wuda na haladzay aye.

⁷ Kə təmakway ahaya abəra mə həlay i Fakalaw tə bambaz* i wawa ŋgay niye nəkway madzapa eye tə neŋgeye. Andza məgwede na, kə pəsəkway ha mezeleme kway. Andza niye, a dəkway ha na, kə gəkway ŋgwalak haladzay.

⁸ Kə rah kway ha ta ŋgwalak ŋgay na, haladzay. Andza məgwede na, kə dəkway ha metsehe ŋgay. A dəkway ha na, hərwi ada kə sərakwa wu nakə a say aye.

⁹ Kə dəkway ha wu nakə maŋgaha eye kurre a say məge tə həlay i Yesu Kəriste aye. Wu neheye a ge na, ta ŋgwalak ŋgay, anəke na, kə da ha.

¹⁰ Wu niye Mbəlom ma ta ndəviye ha aye na, pat nakə həlay ŋgay eye ma ndisliye a dāma aye. Ma hayatay gər a wu hay tebiye. Wu neheye mə mbəlom aye ta wu neheye ka məndzibəra aye tebiye. Ma piye tay ha a həlay i Yesu Kəriste hərwi ada mā tərə bəy.

¹¹ Mbəlom a ge wu hay tebiye na, andza nakə a say məge aye. Kə pala kway kurre andza nakə a yay a gər aye hərwi ada kə dzapakwa tə Kəriste. Kə vəlakway wu nakə a tsik kurre a gwad ma vəlakweye.

¹² A vəlakway na, hərwi ada ndo hay tə zambadəy a neŋgeye nakə bagwar eye ta məzla6 eye hərwi may neheye nəma lah məpe mədzal gər may ka Yesu Kəriste aye.

¹³ Nəkurom dərmak na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. Ka tsənum bazlam dedək eye. Ka tsənum na, Labara Ŋgwalak eye i mətəme nakə Mbəlom a təma kurom ha aye, ka dzalum ha ka Yesu Kəriste. Ma mədzepe nakə ka dzapum tə Yesu aye na, Mbəlom kə vəlakum Məsəfəre Tsədəŋŋa eye andza nakə a tsik kurre, a gwad ma vəlakumeye. Məsəfəre Tsədəŋŋa eye niye a vəlakum aye na, andza ŋgodgər nakə ta ge ka da'ar ma diye ha na, nəkurom ndo ŋgay hay.

¹⁴ A vəlakum Məsəfəre ŋgay niye ka bo abəra təmad na, hərwi ada kə sərakwa ha ta dedək ma ta vəlakweye siye i wu neheye ŋgwalak eye hay kame mba. Ka hutakweye wu niye hay na, ahəl nakə Mbəlom ma ta təmiye kway ha ka tor eye. Zambadəkway

* 1:7 «Tə bambaz ŋgay», andza məgwede ta məməte ŋgay nakə tə kəd na ka mayako mazləmbada eye aye.

a nenŋeeye, Mbəlom nakə bagwar eye ta məzlaḅ eye.

Pol a dūwulay me a Mbəlom hərwi ndo i Efez hay

¹⁵ Hərwi niye neŋ faya na gay naha sisəe a Mbəlom hərwi kurom. Neŋ faya na gay naha sisəe a Mbəlom na, hərwi mey? Hərwi na tsəne kəkay nakə nəkurom faya ka dzalumeeye ha ka Bəy Maduweŋ Yesu kame kame ada kəkay nakə ka wuḏum ndo məpe mədzaḷ gər hay ka Yesu aye dərmak. Ayaw! Na tsəne wu niye hay andza niye na,

¹⁶ ahəl nakə neŋ faya na dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, na gaway naha sisəe a Mbəlom pat pat hərwi kurom.

¹⁷ Na dūwulay naha me na, a Mbəlom Bəba kway nakə ta məzlaḅ eye haladzay aye. Nenŋeeye Mbəlom nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste faya ma geye məsler aye. Na dūwulay naha me sa na, hərwi ada mā dukum ha metsehe ŋgay hərwi ada mā bəzakum ha bo, kə səkahum ha məsəre na lele.

¹⁸ Faya na dūwulay naha me sa na, mā həndəkakum na mədzaḷ gər kurom lele ada ka dzalumeeye ka wu nakə a zalakum faya ma vəlakumeye aye lele. Neŋ faya na dūwulay naha me na, hərwi ada kə sərūm ha kəkay wu naka ma ta vəlakumeye na, ŋgwalak eye haladzay a ze wu hay tebiye. Wu niye ma vəlakumeye na, ma vəlakumeye tə siye i ndo ŋgay hay tebiye.

¹⁹ Neŋ faya na tsətsahiye faya na, ka sərūm gədaŋ ŋgay nakə a ze ha gədaŋ i wu hay tebiye aye ada ka sərūm ha gədaŋ ŋgay niye faya ma giye məsler ma nəkway neheeye ka dzalakwa ha ka nenŋeeye na, kəkay.

²⁰ Gədaŋ ŋgay niye na, nəte tə bəmalə nakə a ge məsler tə Yesu Kəriste ahəl nakə a ləte ahaya abəra ma mədahaŋ aye. Yesu a lətezew abəra ma mədahaŋ na, Mbəlom Bəba a gwadāy: «Ndza ka təv lele eye tə həlay i məndaŋ ga.»

²¹ Ma təv niye Yesu a ndza a dāma aye na, nenŋeeye bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay ta bəy tay eye hay tebiye, ada ka gər i siye i wu neheeye gədaŋ tay andaya mə mbəlom aye tebiye. Nenŋeeye ka gər i ndo neheeye kwa məzele tay kəkay kəkay eye tebiye. Məde a zləm ŋgay na, a ze məzele neheeye ka məndzibəra nakay anəke aye ada tə bəmalə nakə ma deyeweye kame aye.

²² Mbəlom a həl wu hay tebiye, a pa na a huḏ i sik ŋgay. A zla, a pa na nenŋeeye bəy ka gər i wu hay tebiye, a gwadāy: «Nəkar na, bəy i ndo ga hay tebiye.»

²³ Ndo ŋgay hay na, ta təra andza bo i Yesu. ŋgwalak i wu neheeye lele eye hay tebiye aye na, faya ma vəlateeye a ndo ŋgay hay ada nenŋeeye na, ŋgwalak i wu i Mbəlom tebiye andaya mə nenŋeeye.

2

Mbəlom a vəl sifa tə həlay i Kəriste

¹ Ahəl niye nəkurom kame i Mbəlom na, andza maməta eye hay hərwi mənese tə mezeleme kurom neheeye ka gawum aye.

² Ka pawumay bəzay huya na, a mede i ndo i məndzibəra hay. Ka pawumay zləm a bəy i fakalaw nakə nenŋeeye mandza eye ma magərmbəlom aye. Maa ge məsler ma ndo neheeye tə pay naha faya a Mbəlom bay hus anəke aye na, nenŋeeye.

³ Nəkway tebiye ahəl niye na, nəkway andza nəteye dərmak. Ka gawakwa wu neheeye lele bay a say a bor i bo kway aye hay. Bor i bo kway a yawa kway ha ka məge wu neheeye lele bay aye hay kame kame. Ka dzalawakwa na, ka məge wu neheeye a say a bor i bo kway aye. Həbe sariya i Mbəlom ma gəsiye kway andza ndo neheeye ta dzala ha ka Yesu Kəriste təbey aye na, hərwi bor i bo kway.

⁴ Ane tuk na, anəke na, andza niye sa bay. Mbəlom, nenŋeeye na, ka gakway mə bo haladzay. A wuda kway haladzay.

⁵ Kwa nəkway andza maməta eye hay hərwi nakə faya ka gəkweye wu neheeye lele bay aye hay na, kə vəlakway sifa weḏeye. Kə dzapa kway ha tə Yesu Kəriste hərwi nakə a wuda kway haladzay aye. A təma kway ha na, kəriye.

⁶ Sa na, a lətsakway ahaya abəra ma mədahaŋ dziye tə Yesu Kəriste hərwi nakə nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste aye. Ada kə vəlakway təv məndze a nəkway tage Yesu Kəriste mə mbəlom.

⁷ Andza niye, kə gəkway wu lele eye haladzay tə həlay i Yesu Kəriste. A ge andza niye na, hərwi a say mədatay ha a ndo neheeye ta deyeweye kame mba aye. Nəteye ta sər ha dərmak ŋgwalak ŋgay nakə a vəl haladzay aye na, kəriye.

⁸ Mbəlom a təma kurom ha abəra mə mezeleme na, kəriye ta mədzaḷ gər nakə a vəlakum ka dzalum ha ka nenŋeeye. A gakum ŋgwalak ŋgay na, kəriye

⁹ bəna, hərwi məsler neheeye faya ka gum-eye lele eye hay bay. A gakum ŋgwalak ŋgay kəriye na, hərwi ada ndəray mā dəslay ha gər a bo ŋgay bay.

¹⁰ Hərwi niye maa gəkway na, nenŋeeye. A vəlakway sifa weḏeye na, tə həlay i Yesu Kəriste hərwi ada kə gəkwa wu lele eye hay huya. Mbəlom a ləva ha bo tə wu niye lele eye hay na, kurre hərwi ada kə pakway bəzay a tsəved lele eye.

Ka tərakwa nəte na, tə Kəriste

¹¹ Hərwi niye nəkurom ahəl niye kəkay na, mā makumaw a gər. Nəkurom na, Yahuda hay bay, slala kurom wal. Yahuda hay tə zalawakum na, ndo neheeye ta dəs bo təbey aye. Nəteye tə gwadaway a gər tay na,

nəteye mədəsa eye hay. Ane tuk na, tə tsik na, ka wu nakə ndo hay faya ta geye a bo tay, dəre a nğatay aye dəkdək tsa.

¹² Məmun ahaya a mədzal gər kurom, ahəl niye na, ka sərüm Kəriste bay. Mə walañ i Yahuda hay na, nəkurom mbəlok eye hay. Mbəlom na, kə 6ar dzam ta ndo nğay hay. Ma dzam niye a 6ar ta ndo nğay hay eye na, a tsik a gwad ma vəlateye wu na, kurre. Ane tuk na, nəkurom mə dəma bay, nəkurom mbəlok eye hay. Wuray andaya nakə ka pum faya mədzal gər kurom aye bay. Nəkurom ka məndzibəra nakay, ane tuk na, nəkurom dəreñ ta Mbəlom.

¹³ Ahəl niye na, nəkurom dəreñ ta Mbəlom. Anəke na, nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste. Nəkurom bəse ta Mbəlom tuk hərwi Yesu Kəriste. Neñgeye ka mbədə ha bambaz nğay hərwi kurom.

¹⁴ Neñgeye ndo i zay. Ka hutakwa məndze zay mə walañ kway na, hərwi nğay. Bana, ahəl niye na, Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay təbey aye na, nəteye mañgəna eye. Ane tuk na, neñgeye kə gaw nğwalak nğay, ka tərə kway ha nəte. Ahəl niye na, mənə dəre a bo andaya mə walañ kway, a nğəna kway ha ka bo abəra andza dzal. Ahəl nakə a mət aye na, ka mbəzl ha dzal aye niye.

¹⁵ Kə mbata ha bazlam mapala eye i Yahuda hay nakə a gwadawa: «Kə ge nakay bay» kəgəbay «Ge nakay» aye. A ge andza niye na, hərwi mədzepe tay ha Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye. Nəteye mañgəna eye sulo sa bay, nəteye nəte hərwi nəteye madzapa eye nəte ta neñgeye. Nəteye tebiye ta tərə slala wədeye. A vəlatay məndze zay a walañ tay na, andza niye.

¹⁶ Mənə dəre nakə mə walañ tay aye na, kə mbata ha ta məməte nğay. Mənə dəre andaya sa bay. Ta tərə slala nəte na, hərwi nğay. Kə sər tay ha ka bo nəteye tebiye tage Mbəlom.

¹⁷ Kəriste ki yaw ka məndzibəra, kə də ha labara wədeye ka gər i məndze zay mə walañ i ndo hay ta Mbəlom. Məndze zay niye na, i kurom neheye dəreñ ta Mbəlom aye ada i may neheye nəmay bəse ta Mbəlom aye.

¹⁸ Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, nəkway sulo kway eye tebiye ka hutakwa tsəved məhəndzədə ka təv i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste ta gədan i Məsəfəre Tsədənğa neye nəte nğwəñ.

¹⁹ Kə ge andza niye na, nəkurom mbəlok eye hay sa bay. Nəkurom madurləñ hay sa bay. Nəkurom na, wawa i dala niye hay nəkurom andza siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəkurom mə gay i Mbəlom andza nəteye.

²⁰ Nəkurom na, ka tərüm kwar neheye ta dəzliye ha gay aye. Matəra mədok eye na, ndo i maslañ hay ta ndo məde ha bazlam i

Mbəlom hay. Kəriste na, neñgeye kwar nakə ma vəleye gədan a gay aye.

²¹ Gay niye a gəl kame kame, a mbəzl bay na, hərwi nğay. Gay niye a tərə na, gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Mbəlom ma ndziye na, mə dəma.

²² Nəkurom neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, kə həl kurom ta siye i ndo hay, ka tərə kway hay tebiye andza kwar i mədəzle gay. Gay niye na, Məsəfəre i Mbəlom ma ndziye mə dəma.

3

A say a Mbəlom na, Pol mə datay ha labara nğay a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye

¹ Hərwi niye neñ Pol, neñ faya na dūwulay naha me a Mbəlom pat pat hərwi kurom. Neñ ma dangay na, hərwi məsler i Yesu Kəriste nakə faya na giye hərwi madzəne nəkurom neheye Yahuda hay bay aye.

² Ka tsənüm Mbəlom kə vələñ məsler hərwi ada nə ge hərwi kurom bədaw? Na huta na, hərwi nğwalak nğay.

³ Mbəlom kə dəñ ha wu nakə mañgəna eye kurre aye andza nakə na lah məwatsakum naha faya tsekweñ aye.

⁴ Ka dzanğum na, ka sərümeye ha kəkay nakə neñ na sər wu nakə mañgəna eye ka gər i Kəriste kurre aye lele tuk.

⁵ Ahəl niye na, Mbəlom kə datay ha wu nakə mañgəna eye andza nakə anəke aye bay. Ane tuk na, anəke na, a sləraw Məsəfəre nğay hərwi ada mə datay ha wu niye mañgəna eye parakkə. A də ha na, a ndo i maslañ nğay hay, ada a ndo məde ha bazlam nğay neheye a pala tay ha aye.

⁶ Wu niye Mbəlom a də ha aye na, nəkurom neheye Yahuda hay bay aye na, Mbəlom ma vəlakumeye dziye ta Yahuda hay. Nəkurom ta Yahuda hay nəkurom ka tərüm slala nəte. Wu nakə Mbəlom a gwad ma ta vəliye a ndo neheye nəteye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye ma vəlakumeye na, dziye ta Yahuda hay. Wu neheye tebiye na, maa də ha Labara Nğwalak eye.

⁷ Mbəlom a geñ nğwalak nğay, a zla ga məge məsler nğay hərwi ada nə də ha labara nğay nğwalak eye a ndo hay. A ge andza niye na, ta gədan nğay.

⁸ Neñ mə walañ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, na sla wuray kwa tsekweñ bay tebiye. Kwa andza niye bəbay na, Mbəlom kə geñ nğwalak nğay a neñ hərwi ada nə datay ha a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye nğama nakə a yaw mə həlay i Yesu Kəriste aye. Nğama niye na, haladzay. Ndo hay ta sliye faya məsəre tebiye bay, hərwi ka zal naha.

⁹ Mbəlom a vələñ tsəved ka mədatay ha a ndo hay wu nakə a tsik ahəl niye mañgəna

eye, ma ta giye bo na, kəkay. Mbəlom nengeye ndo mäge wu hay tebiye kə pa na wu niye maŋgaha eye hus ahəl nakay anan aye. Anake na, kə ndohwaw a dzaydzay parakka tuk.

¹⁰ Anake na, Mbəlom kə dā ha mə walaŋ i ndo ŋgay hay hərwi ada gawla ŋgay hay ta bəy tay hay mə mbəlom tā zəba fataya tā sər ha metsəhe ŋgay ka gər i wu hay wal wal tebiye.

¹¹ Andza niye, a ge na, andza nakə a tsik a gwad ma giye na, ahəl nakə mändzibəra andaya zuk bay aye. A ge na, tə həlay i Yesu Kəriste Bay Maduweŋ kway.

¹² Anake nəkway na, nəkway madzapa eye tə Kəriste. Faya ka dzalakweye ha faya. Ka dzədzarakweye sa bay, ka hutakwa tsəved mahəndzədə ka təv i Mbəlom tə həlay i Yesu Kəriste.

¹³ Hərwi niye neŋ faya na gakumeye ambəh. Dərev mā ye fakuma abəra hərwi dəretsəseh nakə neŋ faya na siye hərwi kurom aye bay. Duh dəretsəseh nakay faya na siye na, ma dzəniye kurom haladzay.

Mawudə bo i Kəriste nakə a wudə kway aye

¹⁴ Hərwi niye neŋ faya na dəkweye naha gurmets a Mbəlom Bəba kway.

¹⁵ Nengeye na, Bəba i slala hay tebiye mə mbəlom ada ka mändzibəra ta dedek.

¹⁶ Neŋ faya na dūwulay naha me hərwi ada Məsəfəre ŋgay mā vəlakum gədan. Ta gədan i Məsəfəre ŋgay nakə ma vəlakumeye aye na, ka ŋgalumeye ha bo lele ka tsəved ŋgay. Hərwi nengeye na, gədan aye haladzay, wu hay tebiye mə həlay ŋgay.

¹⁷ Neŋ faya na dūwulay naha me sa na, hərwi ada Yesu Kəriste mā ndza mə dərev kurom hay ta mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha faya aye. Neŋ faya na dūwulay naha me na, hərwi ada kə wudum bo nətə nətə mə walaŋ kurom. Tadə ka wudum bo nətə nətə mə walaŋ kurom na, ka hutumeye gədan andza dərizl i gərdaf nakə mapa zləlay eye lele aye ada andza gay nakə ta dəzl ka mədok nakə mapa eye lele aye.

¹⁸ Andza niye, nəkurom ta ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu siye hay ka mbumeye faya məsəre ha kəkay nakə Yesu Kəriste a wudə kurom aye. Kwa ka yum na, a ŋgay, kwa ka tsalum na, a gəma, kwa ka mbəzlamaw ka dala, kokway i mawudə bo ŋgay andaya təbey.

¹⁹ Neŋ faya na dūwulay naha me na, hərwi ada kə sərüm ha nengeye a wudə kurom. Mawudə bo ŋgay nakə a wudə kway aye na, ka slumeye məsəre tebiye bay. Andza niye, Mbəlom na, wuray a kətsay bay. Ma rahiye kurom ha ta wu neheye nengeye maraha eye.

²⁰ Nengeye na, ma sliye faya mäge wu hay tebiye a ze wu nakə ka tsətsahakwa faya mā gakway aye haladzay. Kwa wu nakə ka dzalakwa mā gakway aye na, a ze. Faya ma giye na, ta gədan ŋgay nakə faya ma giye məsler mə nəkway aye.

²¹ Tā zambadaya a Mbəlom hərwi wu nakə a ge ta ndo ŋgay hay ada tə Yesu Kəriste aye kame kame ka tor eye. Mā təra andza niye!

4

Dzapakwa nətə

¹ Neŋ nakə ma danŋay hərwi məsler i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste aye, faya na gakumeye naha ambəh hərwi ada mede kurom mā təra na, andza i Mbəlom nakə a zalakum ka mäge aye.

² Andza məgwədə rəhumay ha gər a ndo hay kwa kəday. Məsəre me mā ge mə walaŋ kurom. Zlum ŋgatay ka təv i wu hay tebiye. Wudum bo nətə nətə mə walaŋ kurom ada sakumay naha a bo nətə nətə mə walaŋ kurom.

³ Rəzlumay a gər, mändze kurom mā ge nətə, metsəhe nətə andza nakə Məsəfəre Tsədanŋa eye a dzapa kurom ha aye. Ndzum təzay mə walaŋ kurom hərwi ada kə ndzum nəkurom madzapa eye nətə.

⁴ Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta təra na, bo i Yesu Kəriste nətə. Məsəfəre i Mbəlom bəbay na, nətə. Wu neheye Mbəlom a zalakum faya aye na, nətə dərmak.

⁵ Bəy Maduweŋ kway na, nətə. Məpe mədzal gər kway nakə ka pakwa ka Mbəlom aye nətə. Madzahuədə nakə ta dzəhuədə kway ha a yam aye na, nətə.

⁶ Mbəlom na, nengeye nətə ŋgeweŋ. Nengeye na, Bəba i ndo hay tebiye. Nengeye a ləva wu hay tebiye. Faya ma giye məsler mə walaŋ kway tebiye. Nengeye mə walaŋ i ndo ŋgay hay.

⁷ Nəkway tebiye Kəriste kə vəlakway gədan wal wal ka mäge məsler ŋgay.

⁸ Andza nakə mawatsa eye mə bazlam i Mbəlom aye na, a gwad:

«Ahəl nakə a ŋgwasa ka ndo mənə dəre ŋgay hay aye na,
kə tsal a mbəlom,
kə həl tay ha ndo neheye magəsa eye hay.

Tsa na, a vəlatay ndaraw a ndo hay ka mändzibəra. *»

⁹ A gwad: «Kə tsal a mbəlom» na, andza məgwədə mey? A tsal a mbəlom na, duh a lahaw mambəzlaw hus ka dala təday.

¹⁰ Ndo niye a mbəzlaw aye na, nengeye ndo nakə a tsal a mbəlom a gər eye dərən hərwi ada mā təra ha wu hay tebiye lele.

¹¹ Maa vəl ndaraw a ndo hay na, nengeye. Siye hay a vəlatay ndaraw matere ndo i

* 4:8 Matsika eye andza mə Dəmes hay 68:19.

maslaŋ ŋgay hay, siye hay ndo mæde ha bazlam i Mbəlom hay, siye ndo mæde ha labara wedeye a ndo hay ada ndo mekelen eye hay ndo matsakure tə matətikatay bazlam i Mbəlom a ndo hay.

¹² A ge andza niye na, hərwi ada tã dzəna tay ha siye i ndo ŋgay neheye tã dzala ha aye ka mæge masler i Mbəlom ada ndo niye hay ta tərã bo ŋgay aye na, tã gəl.

¹³ A ge andza niye na, nəkway tebiye ka dzapakwa nəte hərwi mædzal gər kway nakə ka dzalakwa ha ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom aye na, nəte. Ada ka sərakwa na sa. Andza niye ka gəlakweye, ka tərakweye ndo neheye masəra eye ka tsəved i Mbəlom aye. Ka tərakweye ndo lele hay andza Kəriste.

¹⁴ Ka tərakwa andza niye na, nəkway wawa hay sa bay. Ndo mavay gər a ndo hay tə maraw me tay ta dziye kway ha abəra ka tsəved i Mbəlom tə matəlike tay niye hay andza mətəsəl nakə ma bəliye ha kwalalaŋ i yam ka gər i yam vuv afəŋ vuv afəŋ aye sa bay.

¹⁵ Duh na, tsikakwatay dedək a ndo hay. Gakwa wu hay tebiye tə mawude bo nəte nəte mə walaŋ kway. Ka gakwa andza niye na, ka gəlakweye hus ka matəre andza Kəriste, neŋgeye nakə ka gər i ndo neheye tebiye aye.

¹⁶ Maa hayay gər a ndo hay tebiye na, neŋgeye hərwi ada tã dzapa nəte andza vərəz i bo i ndo nakə a zəv ha bo ka təv manəte aye. Tadə siye faya ta giye məsler tebiye na, bo ma gəliye. Andza niye, ndo məpe mædzal gər hay ka Yesu ta wudə bo nəte nəte mə walaŋ tay na, ta diye kame kame.

Sifa wedeye ka təv i Yesu

¹⁷ Wu nakə na tsikakumeye naha aye na, ta mæzele i Bay Maduweŋ kway. Na tsikakumeye naha na, wuye mey? Neŋ faya na gwadəkumeye naha ambəh ta ambəh, kã pumay bəzay a mede i ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye sa bay. Nəteye tã dzala na, ka wu nakə ma giye ŋgama bay aye.

¹⁸ Mædzal gər tay na, ləvəŋ. Nəteye kame i Mbəlom na, mbəlok eye hay. Sifa nakə ma ndəviye bay ka tor aye na, ta huta bay hərwi ta kula ha gər tay tənŋwa tənŋwa andza kwar. Tə sər tsəved i Mbəlom bay.

¹⁹ Horoy a gatay sa bay. Tə vələy ha bo tay na, ka mæge wu neheye lele bay aye hay. Wu neheye a ge horoy aye na, faya ta giye ta mənŋwese.

²⁰ Nəkurom, ka tətikum ka gər Kəriste na, andza niye bay.

²¹ Ka rəhumay ha gər na, a neŋgeye bədaw? Nəkurom neheye madzapa eye tə neŋgeye na, ta tətikum dedək. Dedək niye ta tətikum aye na, Yesu.

²² Ta tətikum na, gərüm ha mædzal gər kurom neheye kurre aye. Gərüm ha mede kurom nakə ahəl niye aye. Mede kurom niye na, ma nasiye kurom ha hərwi bor i wu neheye lele bay aye ta vakumeye gər.

²³ Məsəfəre i Mbəlom mã mbədəkum ha dərəv kurom ada dzalum ka wu lele eye hay.

²⁴ Pumay bəzay na, a mede wedeye. Mede wedeye niye na, maa mbədəfã ha mə nəkurom na, Mbəlom hərwi ada mã tərã andza i ŋgay. Mede niye na, dedək eye, a yay a gər a Mbəlom. Mənese andaya kwa tsekweŋ mə dəma bay.

²⁵ Hərwi niye kã rawum me bay. Kwa way mã tsikay a ndo na, dedək hərwi nəkway madzapa eye na, nəte andza hawal i bo neheye wal wal madzapa eye ka bo eye nəte aye.

²⁶ Wuray kə ndalakum na, kã gum mezeleme bay. Pat mã dəd ka wu nakə a ndalakum aye bay, səfum ha dərəv kurom.

²⁷ Kã vələmay tsəved a Fakalaw bay.

²⁸ Məkal hay tã kəla sa bay. Duh na, tã ge məsler lele tã hələy tay hərwi ada tã huta wu hərwi məvələtay a mətawak hay dərma.

²⁹ Bazlam nakə ma nasiye ha ndo hay aye na, mã ndohwaw abəra ma təbəlem kurom bay. Tsikum duh na, bazlam nakə ma dzəniye siye i ndo hay mægəle ka tsəved i Mbəlom aye. Tsikum na, wu neheye a ye ka bo mətəlike, ma dzəniye tay ha ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam kurom aye.

³⁰ Kã gumay dərətsətseh a Məsəfəre i Mbəlom Tsədəŋŋa eye kwa tsekweŋ bay tebiye. Mbəlom a ge fakuma ŋgədgər na, ta Məsəfəre[†] niye. Andza magwedə na, nəkurom ndo ŋgay hay. A dəkum ha sa na, pat nakə hələy aye kə slaw na, ma təmiye kurom ha ka tor eye tuk.

³¹ Zlum na dəgun abəra mə dərəv kurom. Kã gum mevel bay, wu mã ndalakum bay. Gərüm ha mətəsəl bo, kã tsadum a bo bay. Kã gum sewed kwa tsekweŋ bay tebiye.

³² Tərüm duh na, kwakwad eye hay kame i ndo hay. Gumatay ŋgalak a ndo hay. Pəsum ha a bo mənese mə walaŋ kurom nəte nəte andza nakə Mbəlom a pəsakum ha tə Kəriste aye.

5

Ndo məpe mædzal gər hay ka Yesu ta ndziye na, ma dzaydzay

¹ Nəkurom na, wawa i Mbəlom hay. Mbəlom a wudə kurom haladzay. Kə ge andza niye na, tərüm andza neŋgeye.

² Ma mändze kurom tebiye na, wudum ndo hay andza Kəriste nakə a wudə kway, a mət hərwi kway aye. Məməte nakə a mət aye andza wu nakə a tsəhən ada a ze huŋŋa lele tə vələy a Mbəlom, a yay a gər haladzay aye.

[†] 4:30 Zaba ma Efez hay 1.13.

³ Anæke na, nækurom na, ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu. Kå gum madama kwa tsekwenj bay. Wu neheye a ge horoy mæge aye na, kå gum bay. Kå gum dære ka wu i ndo hay bay. Ka gær i wu neheye na, kwa tsekwenj kå tsikum bay.

⁴ Bazlam neheye a ge horoy aye ada tæ bazlam neheye matærakahaj aye na, a ye ka bo mætsike mæ walañ kurom bay. Kwa mæge mahamba neheye lele bay aye na, kå gum bay. Duh na, gumay naha sisœ a Mbølom hærwi wu nakæ a ge aye.

⁵ Særum ha na, ndo neheye faya ta giye madama aye ta ndo neheye faya ta giye siye i wu neheye lele bay aye na, ta hutiiye mede a Bøy i Mbølom ta Kæriste bay. Ndo neheye faya ta giye dære ka wu i ndo hay aye ta hutiiye mede a Bøy i Mbølom bay hærwi wu neheye a yatay a gær a ze Mbølom. Niye andza nœteye faya ta dæslay ha gær na, a kule.

⁶ Ndo hay tå vakum gær tæ bazlam neheye kærige bay. Dærev ma ta ndaleye a Mbølom hærwi bazlam niye hay lele bay aye. Mbølom ma ta giye mevel ka ndo neheye ta røhaj ha gær bay aye.

⁷ Kå dzapum ta ndo niye hay bay tebiye.

⁸ Ahæl niye na, nækurom ma lævonj. Anæke na, nækurom mæ dzaydzay hærwi nækurom madzapa eye ta Bøy Maduwej Yesu. Ndzum na, andza ndo neheye nœteye mandza eye mæ dzaydzay aye.

⁹ Na tsik andza niye na, hærwi dzaydzay faya ma væliye wu neheye ngwalak eye ta wu neheye mænese mæ dæma bay aye ada dedek eye.

¹⁰ Gum gædanj mæsære na, wu neheye a yay a gær a Bøy Maduwej aye. Ada gum na, wu niye hay.

¹¹ Mæsler i ndo neheye faya ta giye ma lævonj aye na, kå talækum a dæma hælaj kurom bay. Wu nakæ faya ta giye na, ngwalak eye andaya mæ dæma kwa tsekwenj bay tebiye. Duh na, wu tay neheye lele bay faya ta giye na, dumatay ha parakka.

¹² Wu neheye faya ta giye ta mækal aye na, a ge horoy mætsike faya.

¹³ Tadæ ta dæ ha wu niye hay parakka na, nœteye kækay na, ndo hay ta ngateye,

¹⁴ hærwi wu nakæ a bæz parakka ta hœpat aye na, ma tærige dzaydzay. Hærwi niye tæ gwad:

«Nækær nakæ mandzahæra eye, pædeke abæra ka mændzæhære,

lætse abæra mæ walañ i mædahanj hay, hærwi ada Kæriste mâ vælaka dzaydzay.»

¹⁵ Kæ ge andza niye na, gumay metsehe a mede kurom. Ndo neheye tæ sær wuray bay aye na, kå pumay bæzay a mede tay bay. Duh pumay bæzay na, andza ndo neheye ta tsah aye.

¹⁶ Hælaj nakaj anaj aye na, hælaj nakæ lele bay aye. Kå dzum ha hælaj kærige bay, gum ngwalak huya.

¹⁷ Hærwi niye kå tærum andza ndo neheye ta tsah tæbey aye bay, duh pumay zlam na, a wu nakæ Bøy Maduwej kway a say kå gum aye.

¹⁸ Kå kwayum ta guzom bay. Mækweye na, ma nasiye ha sifa kurom. Duh na, Mæsæfære i Mbølom mâ rahakum a dærev pat pat.

¹⁹ Zambadumay a Mbølom ta dæmes nœte nœte mæ walañ kurom. Gum dæmes kwa waray waray neheye Mæsæfære i Mbølom a vælakum aye. Gum dæmes niye hay mæ walañ kurom. Zambadumay a Bøy Maduwej tæ dærev kurom tebiye.

²⁰ Gumay naha sisœ a Bæba Mbølom hærwi wu hay tebiye. Gumay naha sisœ na, tæ mæzele i Bøy Maduwej Yesu Kæriste. Gumay naha sisœ pat pat.

Mændze i ngwas hay tæ zal tay hay

²¹ Ræhumay ha gær kwa a way nœte nœte mæ walañ kurom hærwi nækurom faya ka pumay naha faya a Kæriste.

²² Nækurom ngwas hay, ræhumay gær a zal kurom hay andza nakæ a say a Bøy Maduwej kway Yesu aye.

²³ Hærwi zal na, nenjeye bøy eye ka gær i ngwas andza nakæ Yesu Kæriste nenjeye bøy ka gær i mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu aye. Nenjeye ma mbæliye tay ha mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay. Mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay na, bo ngay.

²⁴ Kæ ge andza niye na, ngwas hay tå røhatay ha gær a zal tay hay lele andza nakæ mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ta røhaj ha gær a Yesu Kæriste aye.

²⁵ Nækurom zal hay, wudum ngwas kurom hay haladzay andza nakæ Yesu Kæriste a wudæ mæhay gær i ndo mæpe mædzal gær hay ada a mat hærwi tay aye.

²⁶ A ge andza niye na, hærwi mâ tæra tay ha tsædanjja kame i Mbølom. Nenjeye a tæd yam, a bara tay ha hærwi ada tå tæra tsædanjja ta labara ngay.* Andza niye, a pala tay ha wal, nœteye ta tæra i Mbølom.

²⁷ A say ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu tå yaw kame ngay na, ta mædæslatay ha gær naka ta dæslatay ha gær aye. Tå tæra na, tsædanjja, ndælub kwa tsekwenj mâ ge andaya fataya bay. Tå tæra ka dære i ndo na, lele. Mænese mâ ge andaya fataya bay, ada kwa vavay mâ ge andaya fataya bay.

²⁸ Andza niye nækurom zal hay dærmak wudum ngwas kurom hay andza nakæ ka wudum bo kurom aye. Ndoweje ka wudæ ngwas na, a wudæ bo ngay.

* 5:26 Mæbere tsædanjja ta yam: Zæba ma Ezekiyel 36.25; Titus 3.5, ada labara: Zæba ma Yuhana 15.3.

²⁹ Nderay andaya nakə ma geye dāretsətsəh a bo nḡay aye na, andaya bay. Kwa way na, ma geye gər a bo nḡay ta wu mänday lele andza Yesu Kəriste nakə faya ma gateye gər a məhay gər i ndo məpe mädzal gər hay aye.

³⁰ Neḡgeye faya ma gakweye gər hərwi nəkway na, hawal i bo nḡay.

³¹ Hərwi niye bazlam i Mbəlom a gwad na: «Hərwi niye haslaka ma gəriye ha bəba nḡay ta may nḡay, ta ndziye ta nḡwas nḡay. Nəteye sulo ta təriye bo nəte.[†]»

³² Bazlam nakay na, kə dākway ha wu naka nḡwalak eye lele haladzay. Neḡ na tsik na, ka gər i Kəriste ta məhay gər i ndo məpe mädzal gər hay ka Yesu.

³³ Bazlam neheye na, hərwi kurom dərma. Kwa way mā wuda nḡwas nḡay andza nakə a wuda bo nḡay aye. Nḡwas hay rəhumatay gər a zal kurom hay.

6

Məndze i wawa hay ta bəba tay hay

¹ Wawa hay, nəkurom ka tərüm madzapa eye ta Bəy Maduweḡ Yesu. Gəsumatay me a bəba ta may kurom hay hərwi andza niye na, lele.

² Bazlam i Mbəlom mapala eye nəte a gwad: «Rəhay ha gər a bəba yak ta may yak.» Niye na, makurre i bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik aḡəl niye a gwad ma ta vəliye wu aye.

³ Wu nakə a gwad: «Ma ta vəliye, tadə ka rəhay ha gər aye na, wu tebiye ma giye lele hərwi yak. Ka ndziye ka mändzibəra haladzay.*»

⁴ Nəkurom bəba i wawa hay, kə gumatay wu mandala eye a wawa kurom hay bay. Duh na, gumatay gər lele. Tətikumtatay ada kətum tay andza nakə Bəy Maduweḡ Yesu a da ha aye.

Beke ta ndo i gay tay hay

⁵ Nəkurom beke hay, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay ka mändzibəra nakay. Gəsumatay me ada dzədzarumatay. Gum məsler tə dərev kurom nəte. Niye na, ka rəhumay ha gər na, a Kəriste.

⁶ Kə gum məsler ka təv dəre tay dəkdek tsa bay. Kə gum məsler hərwi ada tə dəsłakum ha gər dəkdek tsa bay. Duh na, gum wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye tə dərev kurom nəte hərwi nəkurom na, ndo i məsler i Kəriste.

⁷ Gumatay məsler na, ta nḡwalak andza nakə faya ka gumeye məsler na, a Bəy Maduweḡ aye bəna andza nakə ka gumeye a ndo hay aye bay.

⁸ Kwa nəkar na, beke, kwa nəkar beke eye bay, sər ha na, tadə faya ka giye məsler lele

eye na, Bəy Maduweḡ ma ta hamakeye a dəma.

⁹ Nəkurom ndo i gay i beke hay, gumatay nḡwalak a beke kurom hay dərma. Kə gumatay dāretsətsəh bay. Sərüm ha nəkurom ta beke kurom hay na, nəkurom i Mbəlom nəte bəna wal wal bay. Neḡgeye na, a nḡəna tay ha ka bo bəra ndo hay təbey.

Məhəle wu həlay i Mbəlom

¹⁰ Wu nakə na ndəvakumeye naha mətsikakum aye na, ndzum mädzapa eye ta Bəy Maduweḡ Yesu. Tərüm gadaj eye hay hərwi gadaj nḡay na, a ze kwa meḡ tebiye.

¹¹ Dzəwudum bo ta wu həlay i Mbəlom neheye a pakum aye tebiye hərwi ada Fakalaw mā sla fakuma məvakum gər bay. Ka ndzumeye duwirre, ma sliye fakuma bay.

¹² Vəram nakə ka gakweye na, ka gakweye ka ndo hay bay. Ka gakweye na, ta məsəfəre neheye lele bay aye hay ada ta bəy tay hay, ta neheye nəteye faya ta ləviye mändzibəra nakay manasa eye tə mezeleme aye. Ada ka gakweye vəram sa na, tə wu neheye lele bay aye, nəteye ta gadaj eye ma magərmbəlom aye.

¹³ Hərwi niye, həlum wu i həlay i Mbəlom neheye a pakum a həlay aye tebiye hərwi ada pat i vəram kə ndislew na, kə hwayum bay, ka gumeye vəram hus ka mandəve nḡay eye. Andza niye, ta sliye fakuma bay.

¹⁴ Hərwi niye, ləvum bo. Tərüm ndo dedək eye hay. Wu neheye dedək eye hay aye na, andza peteked nakə ka bərumeye ha bəzihud aye. Pumay bəzay a tsəved i Mbəlom hərwi tadə ka gum andza niye na, a təra andza peteked i bəre nakə ka pumeye ka bo aye. Ma təkiye kurom abəra ka wu neheye lele bay aye hay.

¹⁵ Ləvum bo pat pat ka məde ha Labara Nḡwalak eye nakə ma vəlateye zay a ndo hay aye. Niye na, andza tahərak neheye ka pumeye a sik aye, hərwi ada ka ndzumeye ka tsəved i Mbəlom bəḡbəḡ lele.

¹⁶ Ma məsler kurom nakə ka gumeye tebiye aye na, pum mädzal gər kurom ka Bəy Maduweḡ Yesu. Niye na, andza ka zlum nḡaram a həlay. Səmber i Fakalaw neheye ma mbaliye kurom ha aye ta ndziye fakuma bay. Kwa tadə səmber niye hay ta ako eye faya bəbay na, nḡaram ma mbatiye ha.

¹⁷ Mətəme nakə Mbəlom a təma kurom ha aye na, andza mbəramdaw nakə ka pumiye a gər aye hərwi mətəke na gər. Pum a gər ada zlum bazlam i Mbəlom. Neḡgeye na, andza məslalam nakə Məsəfəre ma vəlakumeye, ka gumeye ha vəram aye.

¹⁸ Duwulumay me a Mbəlom tə dərev kurom tebiye pat pat. Gumay amboh ta gadaj i Məsəfəre Tsadənḡa eye. Kə

[†] 5:31 Madazlay i wu hay 2.24.

* 6:3 Zəba ma mə Madayaw abəra mə Ezipt 20.12; Bazlam mapala eye masulo eye

5.16.

ndzahərüm bay, kâ gərüm ha maduwulay me a Mbəlom bay. Duwulumay me a Mbəlom pat pat hərwi ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu tebiye.

¹⁹ Duwulumay naha me a Mbəlom hərwi ga dərmałk hərwi ada Mbəlom mâ vələj wu nakə na tsikiye ada nâ đa ha Labara Nğwalak eye nakə Mbəlom a đeñ ha aye. Nâ đa ha na, tə madzədzar eye bay.

²⁰ Kwa neñ ma đangay bəbay na, neñ ndo məslərə i Kəriste hərwi bazlam wədəye nakə faya na diye ha aye. Duwulumay me a Mbəlom hərwi ada nâ dzədzar bay, nâ đa ha labara wədəye parakka andza nakə a say a Mbəlom nâ đa ha aye.

Mandəve i bazlam

²¹ Tisik malamar kway nakə na wudá aye na, neñgeye tə neñ faya nəmaa giye məsler i Bəy Maduweñ salamay. Faya ma giye məsler i Bəy Maduweñ tə marəhay ha gər ta dedek eye. Neñ mandza eye kənañ kəkay na, ma diye naha ma tsikakumeye.

²² Neñ faya na sləriye naha ka təv kurom na, hərwi ada kâ sərüm ha nəmay mandza eye kənañ na, kəkay, ada mâ makum ha dərev.

²³ Mbəlom Bəba ta Bəy Maduweñ Yesu Kəriste tâ vələtay zay a malamar hay tebiye. Tâ vələtay mawude bo, hərwi ada tâ wudá bo nəte nəte mə walañ tay ada tâ pa mədzał gər ka Yesu Kəriste huya.

²⁴ Mbəlom mâ pa nğama ka ndo neheye ta wudá Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste ka tor eye.

**Derewel nakə Pol a watsatay
naha a
Filipi hay
aye
Məfələkwe**

Pol a pa məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a gəma i Filipi na, ahəl i mahəhele ngay masulo eye. Məhay gər niye na, makurre i məhay gər nakə Pol a pa ka dala i Erop aye.

Derewel i Pol faya ma diye ha ndo i Filipi hay tə Pol, məndze tay a ye lele. A say a Pol masəkah ha, mə ge gədan eye lele. Ane tuk na, neŋgeye ma daŋgay. Faya ma siye dəretsətseh hərwi nakə kə gatay a gər a Filipi hay bay aye. A tsikatay mawudə bo ngay nakə a wuda tay ha aye.

A tsikatay sa na, wu nakə faya ma dzəmiye na aye. Hərwi ndo siye hay faya ta diye ha Kəriste ta tsəved nakə ngwalak eye bay aye. A satay masəpete tay ha (1.15-17; 2.21, 18). Pol faya ma dzaliye məslərə ndo neheye tə gawa ka bo məsler aye a Filipi hərwi tā ye, tā vələtay gədan ada mətsəne labara tay (2.19-30).

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Filipi ta slər wu kəriye a Pol (4.10-20).

Pol a tsikatay a Filipi hay ka sifa ta məməte i Yesu (2.6-11). Pol a gər ha wu nakə hafe ma hutiyə (3.3-10). Pol a təma məse dəretsətseh hərwi məpay bəzay a Yesu Kəriste. Neŋgeye ma daŋgay, ada maləva bo eye hərwi məvələ ha sifa ngay. Pol a tsikatay a Filipi hay tā pay bəzay a mede ngay (3.17; 4.9).

Pol a vələtay gədan a Filipi hay tā ndza huya ma mənŋwese.

¹ Maa watsa naha derewel nakay na, neŋ Pol ta Timote, nəmay ndo i məsler i Yesu Kəriste hay. Nəmaa tsikatay naha me a bagwar hay, a ndo madzəne kurom hay ada a ndo məpe mədzal gər hay tebiye hay ka Yesu Kəriste ma Filipi.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduwen kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ngama ada tā vələkum zay.

Pol a gaway naha sisə a Mbəlom

³ Kwa kəday na dzaləwa fakuma na, na gaway naha sisə a Mbəlom. Na gaway naha sisə pat pat hərwi kurom.

⁴ Ahəl niye na dūwulaway me pat pat hərwi kurom na, dərev ga mənŋwasa eye haladzay.

⁵ Na gaway naha sisə a Mbəlom na, hərwi ka dzapakwa nəte ka məde ha Labara Ngwalak eye. Ka dazlumay madzəne ga na, pat niye kurre ka tərūm ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu hus anəke aye.

⁶ Maa dazlay məge məsler lele eye mə dərev kurom hay na, Mbəlom. Na sər ta dedək, neŋgeye na, ma gəriye ha ka manawa eye bay. Ma ndəviye ha məsler eye niye na, a pat nakə Yesu Kəriste ma maweye aye.

⁷ Wu nakə na dzala andza niye hərwi kurom aye na, lele. Hərwi ka yumen a gər haladzay. Sa na, hərwi nəkurom tebiye tage neŋ Mbəlom kə gakway ngwalak hərwi ada kə dzənum ga, kwa anəke neŋ ma daŋgay. Ada ahəl nakə na tsikawa labara i Yesu Kəriste kame i ndo məge sariya hay ada na dəwatay ha labara nakay na, Labara Ngwalak eye dedək.

⁸ Mbəlom a sər na tsik na, na wuda kurom tə dərev nəte. Na raw me bay, na tsik na, dedək. Mawudə bo aye niye na wuda kurom haladzay eye a yaw na, mənŋay? A yaw na, ka təv i Yesu Kəriste.

⁹ Na dūwulaway naha me a Mbəlom hərwi kurom na, hərwi ada mawudə bo i Mbəlom nakə ka wudum bo mə walaŋ kurom aye, mə səkah kame kame. Andza niye ka sərumeye dedək i Mbəlom, ada ka sərumeye ha ka bo bəra wu lele eye hay ta lelebay eye hay.

¹⁰ Hərwi ada ka slumeye faya məzle wu neheye ngwalak eye hay. Andza niye pat nakə Kəriste ma maweye na, ka ndzumeye tsədanŋa, mənese fakuma bay.

¹¹ Nəkurom na, ka tərumeye ndo məge wu neheye ngwalak eye ta gədan i Yesu Kəriste. Ka gum andza niye na, ndo hay ta zambadəye a Mbəlom ada ta dəslay ha gər.

Yesu na, a ze wu hay tebiye

¹² Məlamar ga hay, a seŋ na, sərūm ha lele wu neheye tə ndzen a gər kənan aye na, dūh ta dzəna məde ha Labara Ngwalak eye.

¹³ Hərwi niye sidzew neheye tebiye faya ta tsəpiye gay i bəy bagwar eye ta siye i ndo hay tebiye tə sər hay neŋ ma daŋgay na, hərwi nakə faya na giye məsler i Yesu Kəriste aye.

¹⁴ Sa na, məgəse nakə tə gəs ga a daŋgay aye na, ka səkahatay ha mədzal gər ka Bəy Maduwen kway. Madzədzere kwa tsekwen andaya mə dərev tay sa bay. Faya ta diye ha bazlam i Mbəlom a ndo hay kame kame dūh.

¹⁵ Ane tuk na, siye hay mə walaŋ tay faya ta diye ha bazlam i Kəriste na, hərwi faya ta giye fəgaya sələk. A satay maze ga ha. Ndo mekeleŋ eye hay na, tə dā ha bazlam i Kəriste na, tə dərev nəte.

¹⁶ Nəteye tə ge andza niye na, hərwi ta wuda ga. Tə sər ha maa sləra ga ahaya kənan na, Mbəlom. A sləra ga ahaya na, hərwi ada nə tsikatay, nə datay ha Labara Ngwalak eye i Yesu na, Labara ngwalak eye dedək.

¹⁷ Siye i ndo niye hay na, faya ta diye ha bazlam i Yesu Kəriste a ndo hay dərmak. Ayaw dedək ngway, ane tuk na, tə ge andza

niye na, a satay maze ga, tɔ tsikawa tɔ dɛrev nɔte eye dedek bay. A satay masɛkeheŋ ha dɛretsɔtseh kanan ma dangay.

¹⁸ Ane tuk na, niye na, ma ndeleneye daw? Ma ndeleneye bay. Kwa tadɔ tɔ tsik na, tɔ dɛrev nɔte eye bay, kwa tɔ tsik na, tɔ dɛrev lele eye sadzak, na sɛr tɔ da ha na, bazlam i Kɛriste. Neŋ na, dɛrev ga ma ngwasiye. Ayaw, ta dedek na ngwasiye huya kame kame andza nakay.

¹⁹ Hɛrwi na sɛr ha na, wu neheye ta dzɛniye ga mɔtɔme ga ha hɛrwi faya ka dɔwulume ye me hɛrwi ga ada Mɛsɛfɛre i Yesu Kɛriste ma dzɛniye ga.

²⁰ Wu nakɛ na wuda haladzay aye ada na pa faya mɔdzal gɛr aye, faya na hɛbiye na, horoy ma ta geŋeye dɔda bay. Dɛrev ga ta gɔdan eye lele. Ada a seŋ na, kwa anake, kwa kaɔay ndo hay tɔ dɛslay gɛr a Yesu Kɛriste hɛrwi ga. Kwa tadɔ neŋ andaya tɔ dɛre, kwa tadɔ na mɔt na, tɔ dɛslay gɛr andza niye.

²¹ Hɛrwi tadɔ neŋ tɔ dɛre mba na, na zambadeye a Yesu Kɛriste. Tadɔ kwa na mɔt babay na, na hutiyɛ magogoy ga.

²² Ane tuk na, tadɔ kɛ ge andza niye, neŋ andaya tɔ dɛre mba na, na giye masler nakɛ ma dzɛniye ndo hay aye. Mɛ walaŋ i bazlam neheye sulo aye na, a geŋ gɛrɛŋ gɛrɛŋ. Na zliye mɛ walaŋ eye wuray na, na sɛr bay.

²³ Wu neheye sulo aye na, ta ngɛneŋ ha mɔdzal gɛr. A seŋ haɛe na, nɔ gɛr ha mɔndzibɛra nakay. Na diye mata ndze tɔ Kɛriste mɛ mbɔlom. Andza niye ka neŋ na, ngwalak eye haladzay. A ze ha mɔndze nakɛ ka mɔndzibɛra aye.

²⁴ Ane tuk na, mɔndze ga nakɛ na ndziye tɔ dɛre aye na, ma giye ngama haladzay hɛrwi mɔdzɛne kurom.

²⁵ Ada na zɛba faya na, ngwalak eye na, andza niye duh. Hɛrwi na sɛr ta dedek na ndziye ka mɔndzibɛra mba. Ka ta ndzakweye ka tɔv manɔte eye tage nakurom. Ka ndzakweye ka tɔv manɔte eye na, na dzɛniye kurom ka mede kame kame ka tsɛved i Mbɔlom, hɛrwi ada dɛrev kurom mɔ ge lanlaŋ ka tsɛved i Mbɔlom.

²⁶ Andza niye, ta gɛr ga ha abɛra ma dangay, na ye naha ka tɔv kurom na, ka zambadumeye a Yesu Kɛriste hɛrwi ga.

Mɛge dɛretsɔtseh hɛrwi Yesu

²⁷ Ngwalak eye na, mede kurom mɔ ge lele hɛrwi ada ndo hay tɔ zɛba fakuma, faya ka pumeye bɛzay na, a bazlam i Kɛriste dedek. Ayaw! A seŋ kwa tadɔ na ye naha ka tɔv kurom kagɛbay kwa na ye naha bay na, nɔ tsɛne nakurom mandza eye na, bazlam kurom nɔte. Ada sa na, faya ka gumeye gɔdan tɔ dɛrev kurom nɔte andza ndo mɛge vɛram hay hɛrwi ada Labara Ngwalak eye i Yesu mɔ ye kame kame.

²⁸ Kɔ dzɔdzarumatay a ndo mɔne dɛre kurom bay tebiye. Tadɔ ka dzɔdzarumatay bay na, ta sɛriye ha lele nɔteye kame i Mbɔlom na, ta dze. Ane tuk na, nakurom na, Mbɔlom kɛ mbɔl kurom ha. Mata bɛzatay ha niye na, Mbɔlom.

²⁹ Hɛrwi Mbɔlom a gakum ngwalak na, ada kɔ dzalum ha ka Kɛriste dɛkdɛk tsa bay. A gakum ngwalak na, hɛrwi ada kɔ gum dɛretsɔtseh hɛrwi ngay dɛrmak.

³⁰ Nakurom ka ngatumay a vɛram nakɛ na ge ahɛl niye aye. Anake na, faya ka tsɛnumeye neŋ faya na giye andza niye huya. Aya! Nakurom dɛrmak ka gumeye vɛram nakɛ neŋ faya na giye.

2

Tɛrum na, andza Yesu

¹ Nakurom ka sɛrum ha nakurom madzapa eye nɔte tɔ Yesu Kɛriste. Andza niye neŋgeye ma vɛlakumeye gɔdan ka dɛrev kurom hay. Mawude bo ngay nakɛ a wuda kurom aye na, ma makumeye naha dɛrev segey. Sɛrum ha nakurom madzapa eye nɔte ta Mɛsɛfɛre Tsɔdanɛna eye. Ada ka wudum bo mɛ walaŋ kurom nɔte nɔte bɔdaw? Ndo hay tɔ gakum mɛ bo, na gwad ba?

² Kɔ ge andza niye na, wudum bo mɛ walaŋ kurom nɔte nɔte. Mɔdzal gɛr kurom mɔ ge nɔte. Mɔndze kurom mɔ ge nɔte, ada bazlam kurom mɔ ge nɔte mɔ ye ka bo ayaw ayaw. Tadɔ ka gum andza niye na, dɛrev ga ma ngwasiye, ma deyeŋeye a gɛr kurah kurah.

³ Kɔ dzalum ka bo kurom dɛkdɛk tsa bay. Kɔ dɛslumay ha gɛr a bo bay. Duh na, hɛnum ha gɛr kurom. Zɛbum ka siye i ndo hay na, ndo neheye lele ta ze kurom aye.

⁴ Kwa way mɔ gay ngwalak a ndo hay. Kɔ palumay wu lele eye a gɛr kurom dɛkdɛk tsa bay. Ka gum wu neheye tebiye andza nakay na, dɛrev ga ma rahiye tɔ mɔngwese.

⁵ Dɛrev kurom mɔ tɛra na, andza i Yesu Kɛriste.

⁶ Kwa Yesu nɔteye nɔte ta Mbɔlom babay na, kɔ lɛva ha gɛr ngay ta Mbɔlom bay.

⁷ Duh na, kɔ gɛr ha tɔv mɔndze nakɛ lele eye, ka tɛra ndo i masler.

Tɔ wa na andza ndo zezeŋ nakɛ tɔ wa na aye dɛrmak.

Ahɛl nakɛ a tɛra ndo zezeŋ aye na,

⁸ a hɛna ha gɛr ngay.

A gɛsay me a Mbɔlom hus ka mɔmɔte sa!

Mɔmɔte ngay niye a mɔt aye na,
ta dar na ka mayako mɔzlamɔbada eye.

⁹ Hɛrwi niye, Mbɔlom a pa na ka gɛr i wu hay tebiye.

Kɔ pa faya mɔzele nakɛ a da zlɛm a ze mɔzele i wu hay tebiye aye.

¹⁰ A ge andza niye na, hærwi ada wu hay tebiye kwa mə mbəlom, kwa kənan ka məndzibəra, kwa ma bəđ ta tsəne məzele i Yesu na, nətəye tebiye tā yaw tā dəkway gurmets.

¹¹ Kwa way ma tsikiye tə bazlam ŋgay Yesu Kəriste na,

Bəy Maduweŋ ka gər i wu hay tebiye.

Andza niye ta zambadəye a Bəba ŋgay Mbəlom dərma.

Mede i ndo mape mədzal gər hay a Yesu ka məndzibəra

¹² Nəkurom dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, Yesu Kəriste a gəsay me a Mbəlom kəkay na, nəkurom ka sərūm ha lele. Andza niye, nəkurom dərma gəsūmay me a Mbəlom. Ahəl niye neŋ ka təv kurom na, ka rəhawumay ha gər. Kwa anəke neŋ andaya ka təv kurom sa bay bəbay na, səkahum ha marəhay ha gər kame kame. Andza məgwədə na, mətəme nakə Mbəlom a tama kurom ha aye na, gum məsler eye tə həlay kurom eye dərma. Ka gumeye na, tə madzədzere i Mbəlom.

¹³ Hærwi Mbəlom faya ma giye məsler mə dərəv kurom hærwi ada kə wudum wu neheye a yay a gər aye ada ma vəlakumeye gədan hærwi ada kə gum wu neheye a yay a gər aye dərma.

¹⁴ Ma məsler kurom nakə ka gumeye tebiye na, kə sum me bay, kə tərūm a bo bay,

¹⁵ hærwi ada ka ndzumeye tsədanŋa mənese fakuma bay, ada ka tərūmeye wawa i Mbəlom neheye ta giye mənese bay aye. Nəkurom mandza eye na, mə walaŋ i ndo neheye faya ta sapatye ndo hay aye. Tə pay bəzay i tay na, a tsəved nakə lelebay aye. Nəkurom ka ndzumeye mə walaŋ tay na, andza wurzla neheye ta dāv dzaydzay ka magərmbəlom aye.

¹⁶ Ada sa na, ka tsikumateye bazlam nakə ma vəliye məsəfəre a ndo hay aye. Tadə ka gum andza niye na, pat nakə Yesu Kəriste ma maweye na, na ta zlapiyə haladzay kame ŋgay hærwi kurom. Na ta zlapiyə hærwi kurom na, hærwi na ta səriye ha məsler nakə na ge mawura bo eye na, ka tərə kəriye bay.

¹⁷ Mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Mbəlom aye na, a tərə wu nakə ka kədawumay a Mbəlom kəriye aye. Agəla ta kədiye ga na, ma təriye mambədə ha bəmbaz andza wu kəriye niye ka kədawumay a Mbəlom aye dərma. Kə ge andza niye na, ma deyeŋeye a gər haladzay, na ŋwasiyə tage nəkurom tebiye.

¹⁸ Nəkurom dərma na, mə yakum a gər, ŋwasakwa ka bo tage neŋ.

Pol a slər Timote ta Epafrodit

¹⁹ Tadə kə say a Bəy Maduweŋ kway Yesu na, na sər ha mazlambar na slərakum naha

Timote, hærwi ada kə maw ka təv ga na, nəkurom mandza eye kəkay na, ma deŋeye ha, ada ma meŋeye ha dərəv andza nakə ma diye naha ma makumeye naha dərəv aye dərma.

²⁰ Kənan na, ndo andaya mədzal gər may nətə andza neŋeye na, andaya bay, say neŋeye nətə ŋweŋ. Ta dedek neŋeye na, a say madzəne kurom.

²¹ Ndo siye hay tebiye tə dzala na, ka bo tay dəkdek tsa bəna, tə dzala ka məsler i Yesu Kəriste bay.

²² Ka sərūm ha Timote na, ka bəz ha neŋeye dā kə sla. Neŋ tə neŋeye, nəmay salamay nəmaa dawa ha Labara ŋgwalak eye. Faya ma dzəniye ga ka mäge məsler andza wawa nakə faya ma dzəniye bəba ŋgay aye.

²³ Andza niye a seŋ na slərakumeye naha. Ane tuk na, na həbiye ta ŋgəneŋ ha sariya ga təday.

²⁴ Neŋ dərma, na sər ha ta dedek Bəy Maduweŋ ma vəleŋeye tsəved hærwi mede naha ka təv kurom.

²⁵ Nəkurom ka sərūm ha malamar kway Epafrodit, ndo məslərə kurom nakə ka slərūmeye hærwi ada mə dzəna ga tə wu neheye andaya fagaya bay aye na, neŋ tə neŋeye nəmaa ge məsler salamay. Nəmaa ge məsler ta gədan tə neŋeye salamay hærwi bazlam i Mbəlom. Na dzala anəke na, ŋgama mə ma naha ka təv kurom.

²⁶ Kə gay wadəŋ wadəŋ haladzay hærwi a tsəne tə gwad ka tsənūm neŋeye kə dəd a dāvats. Hærwi niye hawa kurom eye a gay haladzay, a say mede naha məngatakum.

²⁷ Andza nakə ka tsənūm aye na, dedek kə dəd a dāvats, ka bərəzl. Ane tuk na, a gay mə bo a Mbəlom. Mbəlom kə mbəl ha. Maa gay mə bo a Mbəlom na, neŋ dərma. Mbəlom a mbəl ha na, andza a mbəl ha na, neŋ, hærwi ada dərətsətseh mekeleŋ eye mə yaw fagaya bay.

²⁸ Hærwi niye, a seŋ mə ma naha ta bəse ka təv kurom, hærwi ada ahəl nakə ka ŋgatūmay na, ka ŋgwasūmeye, ada neŋ nā dzala wuray sa bay.

²⁹ Ayaw! Ki ye naha na, təmum na lele. Təmum na tə məŋgwese, hærwi neŋeye na, malamar kurom ka tsəved i Bəy Maduweŋ. Slala i ndo andza nakay na, dəsłumay ha gər.

³⁰ Na tsik andza niye na, hærwi neŋeye na, a zəkaw tsekweŋ ma mətiye hærwi məsler i Kəriste. Neŋeye a zla na, təv mändze kurom. Kə sər mədze ha məsəfəre ŋgay hærwi ada mə dzəna ga andza nakə tadə nəkurom kənan na, ka dzənūmeye ga aye.

3

Matəre tsədanŋa kame i Mbəlom na, kəkay?

¹ Malamar ga hay wu nakə na ndavakumeye naha matsike aye na, ananj; Ngwasum hərwi nakurom na, ndo i Bəy Maduwej hay. Na diye gər məwatsakum naha wu nakə 6a na watsakum naha tsiy aye bay. Na masakumeye naha mawetse sa, ma dzəniye kurom hərwi ada wuray mā gakum bay.

² Gum metsehe kame i ndo neheye faya ta giye məslər ɲgwalak eye bay aye. Nəteye faya ta kwasatay ha gər a ndo hay ta məgwede dəsəm bo.

³ Ta dedək mədəsa bo eye na, nəkway bəna, nəteye bay. Maa tərə ndo i Mbəlom hay na, nəkway. Nəkway sa na, ka dūwulakway naha me a Mbəlom ta gədanj i Məsəfəre Tsədanjja eye, ada ka zambadawakway a Yesu Kəriste. Nəkway na, ka pakway zləm a wu nakə ndo zezej ma giye bay.

⁴ Tadə kə ge wu i ndo zezej faya ma giye lele na, həbē nej dərma kə na piye faya zləm. Tadə ndoweye kə gwadəy a gər ɲgay lele məpay zləm a wu i ndo zezej nakə ma giye na, nej na sər ha, i ga nakə na tsikiye na, ma zije i ɲgay.

⁵ Hərwi nej na, ndo i Yahuda dēdən eye. Mawa ga na, Yahuda hay. Sa na, nej wawa i Israyel hay, ada tə wa ga ma gwala i Bendzamenj. Ahəl nakə tə wa ga, na həna məhəne tasələ matsamahkar eye na, tə dəs bo ga. Tadə ta tsəsa hiye fagaya ka gər i bazlam i Yahuda hay mapala eye na, nej mə walanj i Farisa hay.

⁶ Nej na, na pay bəzay a kule i Yahuda hay lele. Na təkay dərə tə tsətsəb eye hus ka məgatay dərətsətseh a məhay gər i ndo məpə mədzal gər hay ka Yesu Kəriste. Tadə bazlam i Yahuda hay mapala eye mā tərə ha ndo lele kame i Mbəlom na, na sliye faya həbē məgwadəkum nej na, mənese andaya kwa tsekwenj fagaya bay.

⁷ Wu niye hay na zəbawa faya ahəl niye na, andza magogoy ga. Ane tuk na, na sər ha wu niye ɲgama andaya mə dəma bay hərwi ada nə huta mədzepe tə Yesu Kəriste dūh.

⁸ Ayaw! Na mbədəy dəba a wu niye hay tebiye na, hərwi na sər ha Yesu Kəriste na, Bəy Maduwej ga. Niye na, a ze wu hay tebiye. Na mbədəy dəba a wu hay tebiye na, hərwi Yesu Kəriste. Na zəba ka wu niye hay na, andza məndzak hərwi ada nəmaā dzapa tə Yesu Kəriste

⁹ ada nə ndza mə həlay ɲgay. Na gwadiye nej lele kame i Mbəlom hərwi nakə na rəhay ha gər a bazlam i Yahuda hay mapala eye na, dada na tsikiye bay. Wu nakə a tərə ga ha lele kame i Mbəlom aye na, nakə na pa mədzal gər ka Yesu Kəriste aye. Maa tərə ga ha ndo lele eye na, Mbəlom hərwi na dzala ha ka nejgeye.

¹⁰ Wu nakə a yej a gər haladzay aye na, nəte ɲgwej tsa. A sej na, məsərə Yesu ta gədanj ɲgay nakə a lətse ahaya abərə ma mədahañ aye. A sej sa na, məse dərətsətseh andza nejgeye nakə a sa dərətsətseh aye, na mətiye andza nejgeye nakə a mət aye dərma kə.

¹¹ Andza niye hərwi ada tadə kəkay kəkay bəbay na, Mbəlom ma ta mbəla ga ahaya abərə ma mədahañ.

Mahway hərwi məhute wu nakə kame aye

¹² Kwa wu neheye na tsik tebiye aye na, na gwadiye na huta tsiy na, na tsikiye bay. Ada məgwede nej lele na sla tsiy na, na tsikiye bay. Duh na, na giye gədanj mede kame kame hərwi ada nə huta tay ha wu niye hay a həlay ga. Na giye andza niye na, hərwi Yesu Kəriste kə zla ga a hud i həlay ɲgay. Na tərə ndo ɲgay.

¹³ Ayaw malamar ga hay, wu niye hay na tsik aye ta tərə i ga tsiy na, na tsikiye zuk bay. Ane tuk na, wu nakə na giye na, nəte ɲgwej tsa. Na gər ha wu neheye ma dəba ga aye tebiye. Duh na giye gədanj na, mede kame kame hərwi ada nə huta wu nakə kame aye.

¹⁴ Andza niye nej faya na hwiye ndrindir ka məndisle ka kokway nakə na ndisliye a dəma aye. Na hwiye na, mata hute magogoy ga nakə Mbəlom a zelej faya ma ta vəleñ aye. Magogoy aye niye ma ta vəleñ aye na, mede mata ndze tage nejgeye hərwi Yesu Kəriste.

¹⁵ Nəkway neheye məsərə eye hay ka tsəved i Mbəlom aye na, mədzal gər kway mā ge na, andza niye. Tadə ndoweye kə dzala wu mekelej eye wal na, Mbəlom ma bəzakumeye ha parakka.

¹⁶ Wu nakə bagwar eye ka gəkweye na, zəɲgalakwa tsəved nakə ka zəɲgalakwa hus anəke aye. Kā gərakwa ha bay.

¹⁷ Nəkurom malamar ga hay, nəkurom tebiye zəɲgalum na, təv sik ga. Zəbum ka mede i ndo neheye mede tay lele andza mede may nakə nəmaa dəkum ha aye.

¹⁸ Hərwi ndo siye hay haladzay mede tay faya ma bəziye ha, nəteye na, faya ta neye dərə a Kəriste nakə a mət ka mayako məzləmbadə eye. Wu neheye na, 6a na tsikakum mədzəga haladzay. Na masakum-eye ha mətsikakum sa. Faya na tsikakum-eye naha anəke na, tə mətuwe eye.

¹⁹ Pat nakə məndzibərə ma ndəviye na, Mbəlom ma dziye tay ha. Mbəlom ma dziye tay ha, hərwi ta wudə məpay bəzay a Mbəlom təbey. Tə pay bəzay i tay na, a wu neheye mevel tay a wudə aye. Faya ta giye wu nakə a ge horoy aye, bo tay aye na, a ye tay a gər haladzay. Tə dzala na, ka wu i məndzibərə dekdek tsa.

²⁰ Nəkway na, ka pəlakweye məge wu niye hay təbey. Nəkway gay kway na, mə

mbəlom. Nəkway faya ka həbakweye ndo mətəme ha ndo, Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste nakə ma mbəzlaweye mə mbəlom mata dʒəgər tage nakway aye.

²¹ Ki yaw na, ma mbədəkweye ha bo kway nakay bəle eye hərwi ada bo kway mǎ tərə gədanj eye andza bo ɲgay. Ma giye wu nakay ta gədanj nakə ma giye ha məsler hərwi məpe tay ha wu hay tebiye a huvo ɲgay.

4

Mətsikatay me a zləm a ndo hay

¹ Kə ge andza niye na, malamar ga hay, ndzum ta gədanj eye bəñbəñ lele mə həlay i Bəy Maduweñ kway. Nəkurom na, ka yumenj a gər haladzay. Hawa kurom a geñ, a señ mənɟatakum. Dərev ga faya ma ɲgwasiye haladzay tə nəkurom. Nəkurom ka tərūm na, magogoy i məsler ga nakə na ge aye.

² A nəkurom Evodi ta Siñtis neñ faya na gwadəkumeye amboh, ndzum na, ayaw ayaw, bazlam kurom mǎ ge nəte, hərwi nəkurom mandza eye na, mə həlay i Bəy Maduweñ kway.

³ A nəkar dzam ga nakə faya ka gam-eye məsler i Mbəlom nəte aye. Neñ faya na gwadəkəye naha dərmək, dzəna tay ha ɲgwas niye hay, tǎ ndza ayaw ayaw mə walañ tay. Hərwi neñ tage nəteye na, nəmaa ge vərəm haladzay hərwi ada Labara ɲgwalak eye mǎ ye kame kame, ndo hay tǎ tsəne. Məsler niye nəmaa ge aye na, nəmay tebiye tage ɲgwas niye hay tage Kələneñ ada ta ndo siye hay, nəmaa ge ka bo məsler dziye. Nəteye tebiye tay aye, Mbəlom kə watsa məzele tay a dərəwel ɲgay nakə a watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye.

⁴ ɲgwasum pat pat hərwi nəkurom mandza eye na, mə həlay i Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste. Neñ faya na gwadəkumeye sa: ɲgwasum.

⁵ Ndo i mǎndzibara hay tebiye ta zəba ka mede kurom na, faya ka tərūm ndo hay lele ada faya ka gumateye ɲgwalak. Sərūm ha na, mazlambar Bəy Maduweñ kway kə ndzew. Mǎ mətsakum gər bay.

⁶ Wuray kwa tsekweñ mǎ dzəma kurom bay tebiye. Duh na, tsatsahum wu nakə a sakum ada andaya fakuma bay aye ka Mbəlom. Tsatsahum na, ta məgay naha amboh, mǎ dzəna kurom ada gumay naha sise dərmək.

⁷ Yawa! Ka gum andza niye na, Mbəlom ma vəlakumeye mǎndze zay mə dərev kurom hay. Zay niye ma vəlakumeye na, a ze wu nakə ndo hay tə sər aye. Neñgeye na, ma tsəpiye dərev kurom ta mǎdzal gər kurom hay hərwi ada wuray kwa tsekweñ mǎ gakum bay. Hərwi nəkurom na, mandza eye mə həlay i Yesu Kəriste.

⁸ Malamar ga hay, wu nakə a zəkaw na ndəvakumeye naha mətsike aye na, ananj: Dzalum na, ka wu neheye ɲgwalak aye hay, nakə ndo hay ta dəslay gər aye, wu neheye dedək eye, a wu neheye ka rəhakway ha gər aye, a wu neheye maraw mə andaya mə dəma bay aye, a wu neheye tsədəñña aye, a wu neheye a yatay a gər a ndo hay aye ada a wu neheye ta zambadəway aye. Gumatay metsehe na, a wu neheye ananj aye.

⁹ Gum məsler na, tə wu neheye na tətikakum aye, wu neheye ka tərūm aye, wu neheye ka tsənūm mə bazlam ga na tsikakum aye, ada wu neheye kə ɲgatumay tə dəre kurom neñ na ge aye. Ka pumay bəzay na, Mbəlom nakə ma vəlakweye mǎndze zay aye na, ma ndziye tə nəkurom.

Pol a gatay sise a Filipi hay hərwi madzəne nakə tə slərɲay naha aye

¹⁰ Na gay sise a Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste ada dərev ga kə ɲgwasa haladzay hərwi ka dzalumaw fagaya sa. Həbe kurre na, ka dzalum fagaya ɲgway. Ane tuk na, ka hutum həlay eye madzəne ga ada kə ndza haladzay nakə ka dzənūm ga bay aye.

¹¹ Na tsik andza niye na, hərwi nakə wu andaya fagaya bay aye na, bay. Hərwi kwa tadə wu andaya, kwa andaya bay na, na tətik mǎndze tə mənɟwese eye.

¹² Na sər mǎndze ma mətawak, na sər mǎndze mə wu nakə ndasassa aye. Na sənəkə mǎndze ta mənɟwese eye kwa mə dəretsatsəh waray waray. Na sənəkə mərehe ta wu mǎnday ada na sənəkə mǎndze tə may. Na sənəkə mǎndze tə wu haladzay ada tə wu tsekweñ eye.

¹³ Na sliye faya madəme wu neheye tebiye na, ta gədanj i Yesu Kəriste nakə a vələñ aye.

¹⁴ Kwa tadə andza niye bəbay na, madzəne nakə ka dzənūm ga anəkə ahəl nakay ananj neñ mə dəretsatsəh aye na, ka gum lele.

¹⁵ Nəkurom ndo i Filipi hay, sərūm ha na, ahəl nakə na dazlay mədəkum ha Labara ɲgwalak eye kurre hus ahəl nakə na lətse, na ye abərə ma Masedowan aye na, maa dzəna ga na, nəkurom dəkdək bəna, siye i ndo məpe mǎdzal gər hay ka Yesu na, ta vələñ wuray bay.

¹⁶ Ahəl nakə neñ ma wuzlahgəma i Tesalonik aye na, bə sik haladzay ka slərūmeñ naha wu nakə andaya fagaya bay aye.

¹⁷ Neñ faya na pəliye tsəved ada ka vələmeñ wu bay. Na tsik andza niye duh na, dərev kə ɲgwasa hərwi na sər ha Mbəlom ma piye fakuma ɲgama hərwi madzəne nakə ka vələmeñ aye.

¹⁸ Na ɲgatay a wu nakə ka slərūma ahaya Epafrodit aye. Ka vələmeñew na, haladzay, wuray ka kətsəñ sa bay. Wu neheye ka vələmeñew aye na, lele andza wu kəriye

nakə tə fəkaway naha a Mbəlom a ze hunŋa
a yay a gər haladzay aye.

¹⁹ Mbəlom na, məzlaḅ eye, a ləva wu hay
tebiye, wuray a kətsay bay. Neŋgeye ma
vələkumeye wu nakə a kətsakumeye tebiye.
Ma vələkumeye na, tə həlay i Yesu Kəriste.

²⁰ Ndo hay tã zambadáy a Mbəlom Bəba
kway ka tor eye. Mâ tãra andza niye.

²¹ Tsikumataŋ me a ndo məpe mədzał gər
hay ka Yesu tebiye tã məzele i Yesu Kəriste.
Malamar neheye ka təv ga kanəŋ aye ta
tsikakum naha me dərmaḅ.

²² Siye i ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu
tebiye ta tsikakum naha me dərmaḅ. Maa
tsikakum naha me wene wene eye na, ndo
neheye ma bədgay i bəy i Roma aye.

²³ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa
fakuma ŋgama.

**Derewel nakə Pol a watsatay
naha a
Kolosi hay
aye
Məfələkwe**

Kolosi na, wuzlahgəma nakə ta diye i mægəma i Azi aye, bəgəm na, tə zalay Turki. Pol ki ye a dəma, mata zəbatayaw dəre a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dāda bay. Maa pa məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a dəma na, Epafəras nəte mə walaŋ i ndo neheye tə gawa ka bo məsler aye (1.7; 4.12).

Pol a tsəne ndo hay faya ta səpatiye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gama i Kolosi, a watsa tay naha derewel.

Gər i bazlam eye anan; Kəriste ma təmiye tay ha ndo hay abəra ma gədaŋ i ndo mənə dəre.

Pol a dazlay kərəh mə derewel ŋgay (1.1-2.5), dāmes mazambadāy a Kəriste hərwi andza neŋgeye Bəy Maduweŋ i mändzibəra ada i ndo məpe mədzal gər hay (1.15-20). Ka ndzay a gər a dāmes na, maduwule me andaya ka gər i Kolosi hay (1.3-14). Ma dāba i dāmes na, Pol a ma ahaya a zləm vərəm ŋgay nakə a ge hərwi ndo məpe mədzal gər hay aye (1.24-2.5).

Ma dāba eye, Pol a gwadətay a Kolosi hay tā ge metsehe (2.6-23).

Ka mändəve eye na, derewel nakay faya ma vəlatəye gadaŋ ka mändze ma sifa wədeye mə walaŋ i ndo hay, ma bədgay tay hay ada ma mədzepe ta ndo hay (3.1-4.6).

Derewel nakay a ndəv ta mətsike me (4.7-18).

¹ Neŋ Pol nakə Mbəlom a zla ga hərwi ada nā təra ndo i məslaŋ i Yesu Kəriste aye. Neŋ ta Timote malamar kway, nəmaa watsakum naha derewel nakay.

² Nəmaa watsa naha na, a nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Kolosi aye. Nəkurom malamar may neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste, nəkurom faya ka puməye bəzay a neŋgeye aye. Mbəlom Bəba kway mā pa fakuma ŋgama ada mā vəlakum zay.

³ Nəmaa dūwulaway naha me a Mbəlom Bəba i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste hərwi kurom. Pat pat nəmaa dūwulaway naha me andza niye, nəmaa gaway naha sişə hərwi kurom.

⁴ Nəmaa gaway naha sişə hərwi nəmaa tsəne na, nəkurom faya ka dzaluməye ha ka Yesu Kəriste ada ka wudum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye dərmak.

⁵ Ka gum andza niye na, hərwi ka pum mədzal gər kurom ka wu neheye Mbəlom a ləva ha bo, ma ta vəlakuməye mə mbəlom aye. Tə dākum ha wu nakə Mbəlom a gwad ma ləviye ha bo hərwi kurom aye na, ahəl nakə ka tsənəm Labara ŋgwalak eye niye dedək aye.

⁶ Labara nakay ŋgwalak eye faya ma diye a zləm ka mändzibəra tebiye, faya ma vəliye hohway andza gərdaf nakə a wa hohway aye ada a gəl kame kame aye. Andza niye, faya ma diye kame kame mə walaŋ kurom kwa a pat nakə ka tsənəm kurre aye, nakə Mbəlom kə pa fakuma ŋgama ta dedək aye hus bəgəm.

Mətsike me

⁷ Maa lah mədākum ha Labara ŋgwalak eye nakay na, Epafəras. Neŋgeye na, dzam may, nəmay ta neŋgeye faya nəmaa giye məsler i Yesu Kəriste ka bo dziye. Neŋgeye faya ma giye məsler i Yesu Kəriste tə dərev ŋgay peteh, faya ma giye məsler mə gay kurom na, a bəram may.

⁸ Maa tsikamay mə kəkay nakə Məsəfəre i Mbəlom a vəlakum gədaŋ ka mawude siye i ndo kurom hay aye na, neŋgeye.

⁹ Hərwi niye kwa a pat nakə nəmaa tsəne labara kurom aye na, nəmaa gər ha maduwulay naha me a Mbəlom hərwi kurom bay. Nəmay faya nəmaa dūwulay naha me a Mbəlom na, mā dākum ha wu nakə a yay a gər aye parakka ada kə sərəm, kə hutum metsehe nakə Məsəfəre ŋgay ma vəliye aye, ada kə tsənəm wu neheye ka tsəved ŋgay aye.

¹⁰ Tə metsehe niye na, ka sluməye mändze andza nakə a say a Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste aye ada ka guməye wu neheye tebiye a yay a gər aye. Ka guməye wu neheye ŋgwalak eye wal wal tebiye ada ka səkahuməye məsəre Mbəlom kame kame.

¹¹ Nəmay faya nəmaa dūwulay naha me sa na, hərwi ada mā vəlakum gədaŋ ŋgay nakə a ze kwa mey aye hərwi ada kə ndzum bəŋbəŋ lele, hərwi ada ka səmuməye naha tə zayzay nakə mə dərev kurom aye ada dərev kurom ma ŋgwasiye dərmak.

¹² Gumay sişə a Mbəlom nakə a vəlakum gədaŋ aye hərwi ada kə hutum wu nakə a ləva ha bo hərwi ndo ŋgay hay ka təv nakə dzaydzay ŋgay a dəv aye.

¹³ Mbəlom bəba kway kə mbəl kway ha hərwi ada kə təmakwaw abəra ma bəy i ləvon, a pa kway a təv i mələve bəy i mändarkwasla i wawa ŋgay.

¹⁴ A mbədakway ahaya abəra mə həlay i Fakalaw na, tə həlay i wawa ŋgay niye ada a pəsakway ha mənese kway hay dərmak.

Dəmes i mazambadāy a Kəriste Bəy Maduweŋ i mändzibəra

¹⁵ Ndəray andaya kə ŋgatay a Mbəlom bay,

ane tuk na, Yesu Kəriste nakə ndo hay tə
ngatay aye na, a ndzakit bo Mbəlom,
Mbəlom nəngeye kəkay na, faya ma
dākweye ha.

Nəngeye bagwar eye ka gər i wawa i Mbəlom
hay tebiye.

A ze wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye.

¹⁶ Hərwi Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə
həlay ngay,
wu neheye mə mbəlom aye ta wu neh-
eye ka dala aye,

wu neheye dəre a ngatay aye

ta wu neheye dəre a ngatay bay aye.

Wu neheye ta gədan eye hay mə mbəlom
aye,

kwa bəy i gawla i Mbəlom hay ada bag-
war tay dərma

Mbəlom a ge tə həlay ngay.

Wu neheye tebiye na, Mbəlom a ge tay ha tə
həlay i wawa ngay
ada wu neheye a ge tebiye aye na, i ngay
hay.

¹⁷ Nəngeye na, andaya kwa ahəl nakə
Mbəlom kə ge mändzibəra zuk bay
aye,

wu hay tebiye na, mə həlay ngay ada
maa gəs tay ha ka təv manəte eye na,
nəngeye.

¹⁸ Nəngeye bəy i məhay gər i ndo məpe
mədzal gər hay.

Maa ləva tay na, nəngeye andza gər nakə
a ləvay gər a bo aye.

Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na,
andza bo ngay.

Makurre na, nəngeye,

maa lətsew abəra ma mədahan kurre
na, nəngeye,

nakay na, andza məgwede nəngeye ka
gər i ndo hay tebiye ada ka gər i wu
hay tebiye.

¹⁹ Wu neheye tebiye mə dərev i Mbəlom aye
na,

mə dərev i Kəriste tebiye dərma,

hərwi a yay a gər andza niye.

²⁰ A say a Mbəlom na, wu hay tebiye tā sər
bo ta nəngeye tə həlay i wawa ngay,
wu neheye ka dala aye ada wu neheye
mə mbəlom aye,

ada mändze zay andaya ma wuzlah i ndo
hay tə nəngeye.

A ge niye na, tə bambaz i wawa
ngay nakə ta dar na ka mayako
mazləmbada eye.

²¹ Ahəl niye nəkurom na, dərən ta
Mbəlom, nəkurom ndo mənə dəre ngay hay,
hərwi ka dzalawum ka wu neheye lele bay
aye, ka gawum wu neheye lele bay aye.

²² Ane tuk na, anəke na, Mbəlom kə ma
kurom ahaya ka təv ngay ta mənəte i wawa
nakə a tərə ndo zezən a mət aye. A ge andza
niye na, hərwi ada kə ndzum tsədanja,
ka slumeyə faya mələtse kame i Mbəlom

mənese kwa tsekwenj andaya fakuma bay.
Ndəray ma sliye faya məmakum ha mənese
bay.

²³ Lele na, dzalum ka Yesu huya ada
ndzum bənbənj, kə dagwarum bay, pum
mədzal gər kurom ka wu neheye ka tsənum
ma Labara Ngwalak eye. Labara Ngwalak
eye nakay na, ta tsikay kwa a way ka
məndzibəra nakay. Neñ Pol, ndo i məsler
i Mbəlom hərwi mədatay ha a ndo hay
dərma.

Məsler nakə Mbəlom a valay a Pol aye

²⁴ Anəke na, dərev faya ma ngwasiye
hərwi dərətsətseh nakə faya na siye hərwi
kurom aye. Andza nakə Yesu Kəriste a sa
dərətsətseh ahəl niye aye na, bo ga faya ma
siye dərətsətseh dərma hərwi məhay gər i
ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Nəteye
na, andza bo ga. Na siye dərətsətseh andza
niye na, hərwi ada məsler ngay mə ndəv.

²⁵ Mbəlom a zla ga, a pa ga ndo i məsler
kurom na, a gwederj nə tsik bazlam ngay
tebiye a nəkurom.

²⁶ Ahəl niye na, bazlam nakay məngaha
eye, ndo hay tə sər bay, anəke na, kə ndohwa
ahaya parakka a ndo ngay hay.

²⁷ A say a Mbəlom mədatay ha a ndo ngay
hay na, wu nakə a say məge aye na, ngwalak
eye haladzay, ma dzəniye ndo hay tebiye.
Bazlam nakay a ndzawa məngaha eye nakə
anəke a ndohwaw parakka a dzaydzay aye
na, Yesu Kəriste mə dərev kurom. Hərwi
niye, pum mədzal gər kurom ka mändze ta
Mbəlom ma təv nakə ta dəslyay ha gər aye.

²⁸ Faya nəmaa diye ha na, Yesu Kəriste eye
nakay. Faya nəmaa gatay dəf a ndo hay, ada
faya nəmaa tətikateye wu hay tə metshe
nakə Mbəlom a vəl aye. A samay na, ndo
neheye tebiye madzapa eye tə Yesu Kəriste
aye na, tā tərə masəra gər eye hay.

²⁹ Hərwi niye neñ faya na ngəliye ha bo
haladzay ka məge məsler ta gədan i Yesu
Kəriste nakə a vələnj hərwi ada nə ndəv ha
məge məsler.

2

¹ A señ na, sərəm ha na ge məsler hal-
adzay hərwi kurom Kolosi hay, hərwi ndo i
Lawdise hay ada hərwi siye i ndo neheye ta
ngəteñ zuk bay aye.

² Faya na giye andza niye na, hərwi
məmakum naha dərev ada kə wudum bo
nəte nəte mə walañ kurom ada kə dzapum
nəte. A señ sa na, sərəm wu nakə Mbəlom
a bəzakway ha parakka aye hərwi ada kə
ndzum bənbənj mə dəma. Sa na, ada kə tərəm
ndo i zlele hay ka tsəved ngay. Wu nakə
Mbəlom a dākum ha aye na, Yesu Kəriste.

³ Nəngeye na, ma həndəkakweye tsəved
hərwi ada kə hutakwa metshe ada kə

sərakwa wu hay. Metsehe nakay na, lele haladzay, ma səkəmiye bo ta suloy bay.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ada ndəray m̄a vakum gər tə bazlam ləfədəde eye bay.

⁵ Sərum ha na, kwa neŋ dəreŋ tə nəkurom bəbay na, faya na dzaliye huya ka nəkurom. Dərev ga faya ma ŋwasiye hərwi faya ka gumeye wu hay ta tsəved eye ada hərwi nakə ka dzalum ha ka Kəriste aye, nəkurom mandza eye 6əŋ6əŋ lele.

Gum metsehe ta ndo masəpete ndo hay

⁶ Ka təmum Yesu Kəriste ka təra Bəy Maduweŋ kurom. Hərwi niye mede kurom m̄a ge na, andza nakə a yay a gər a neŋgeye aye.

⁷ Ndzum mə həlay ŋgay andza dərizl i gərdaf nakə a pa zləlay ŋgay a bəf haladzay aye. Dum kame kame, dzalum ha peteh ka neŋgeye huya andza nakə ta tətikakum aye. Gumay naha sisə haladzay a Mbəlom huya.

⁸ Gum metsehe, ndəray m̄a vakum gər tə metsehe nakə ma giye ŋgama bay aye bay. Metsehe niye na, a yaw abəra ma ndo hay ada ma məsəfəre neheye lele bay ka məndzibəra aye bəna abəra ma Kəriste bay.

⁹ Ka pumateye zləm a nəteye bay na, hərwi mede i Mbəlom na, tebiye mə bo i Yesu Kəriste.

¹⁰ Tadə nəkurom madzapa eye tə Kəriste na, Mbəlom kə rah kurom ha tə Məsəfəre ŋgay. Kəriste na, bəy ka gər i wu hay tebiye ada ka gər i bəy tay hay.

¹¹ Ka hutum mədəse bo na, hərwi nakə ka dzapum tə Kəriste aye. Mədəse bo niye na, mədəse bo nakə tə həlay i ndo zezeŋ aye bay. A yaw na, mə Yesu Kəriste. A zla fakuma abəra wu nakə ma diye kurom ha a mənese aye na, ta neŋgeye.

¹² Ahəl nakə ta dzəhu6 kurom ha a yam aye na, andza nakə tə la kurom ka bo tə Kəriste aye. A həlay niye ka tsalumaw abəra ma yam na, andza nakə nəkurom tə Kəriste ka ləsumaw abəra ma mədahaŋ aye hərwi ka dzalum ha Mbəlom na, gədaŋ ŋgay andaya mələtse kurom ahaya abəra ma mədahaŋ andza nakə a lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahaŋ aye.

¹³ Ahəl niye nəkurom na, andza mədahaŋ hay hərwi ka gawum mezeleme ada hərwi nakə Yesu Kəriste kə dəs kurom bay aye. Anəke na, Mbəlom kə lətse kurom ahaya abəra ma mədahaŋ tə Yesu Kəriste ada kə pəsakway ha mezeleme kway.

¹⁴ Ahəl niye na, sariya kə gəs kway hərwi wu nakə Mbəlom a tsik aye na, ka gəkwa bay. Ane tuk na, Mbəlom kə zla fakwaya abəra mezeleme nakə ka gər kway aye, kə hama gwedere nakə fakwaya aye, andza a dar na ka mayako mazzləmbada eye.

¹⁵ Ahəl nakə Yesu Kəriste a mət ka mayako mazzləmbada eye na, a zla gədaŋ abəra ka

fakalaw hay ada ta bəy tay hay tebiye. A həhal tay ha kame i ndo hay tebiye, a patay horoy a dəre.

¹⁶ Tadə kə ge andza niye na, ndəray kwa nəte m̄a gakum me hərwi wu mənday kəgəbay hərwi wu məse na, ndəray m̄a gakum me bay. Ndəray kə gwadəkum gum magurlom i məhəne siye hay, i wur kiye kəgəbay i pat i mazəzukuw bo na, k̄a təmum bay.

¹⁷ Wu neheye na, andza mezek, a dətay ha a ndo hay wu nakə ma deyeweye kame aye. Wu dedek eye nakə a dā ha na, bo i Yesu Kəriste aye.

¹⁸ K̄a gərumatay tsəved a ndo hay tā səpat kurom tə bazlam kəriye abəra ka magogoy kurom bay. Ndo niye hay faya ta gwadiye kutoŋ məgay dəretsətseh a bo, ada mədəslatay ha gər a gawla i Mbəlom hay. Nəteye faya ta tsikiye na, ka wu nakə tə ŋgatay ma məsine aye. Slala i ndo neheye na, faya ta dəslay ha gər a bo kəriye tsa, tə dzala i tay na, ka wu neheye ka məndzibəra aye.

¹⁹ Nəteye madzapa eye tə Kəriste bəy tay sa bay. Matəra andza gər na, neŋgeye ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, bo ŋgay. Ndo neheye madzapa eye tə neŋgeye na, ta hutiye gədaŋ mə həlay ŋgay, maa dzapa tay ha ka təv manəte eye na, neŋgeye. Ta gəliye, ka tsəved ŋgay andza naka a yay a gər a Mbəlom aye. Ma piye tay ha ndo ŋgay hay ka təv manəte eye hərwi ada nəteye tebiye tā dzapa andza bo i ndo nəte a zəv ka təv manəte eye tə mbəle hay ada ta slo i bo hay.

²⁰ Nəkurom ka sərūm ha, ka mətūm ka bo tə Kəriste. Andza niye, fakalaw hay ta ləviye kurom sa bay. Tadə kə ge andza niye tuk na, ada ka ndzum andza nəkurom ndo i məndzibəra hay sa kəkay? Faya ka pumay bəzay a wu neheye tə gwad:

²¹ «K̄a zla wu nakay bay», «k̄a ndzaka wu nakay bay», «k̄a tatal ka wu nakay bay» aye na, ma kəkay?

²² Maa tətik bazlam neheye mapala eye na, ndo hay dəkdek tsa. Wu neheye tebiye na, ta dziye ahəl nakə ndo hay ta giye ha məsler aye.

²³ Ka madazlay, ndo hay tə dzala mə gər tay bazlam neheye mapala eye na, ta vəliye metsehe hərwi tə gwad, tə ge kutoŋ hərwi məpay bəzay a kule tay, məhəy gər ka dala ada məgay dəretsətseh a bo. Ane tuk na, neŋ na ŋgatay na, kule tay ma dzəniye ndo hərwi ada m̄a gay metsehe a bor i bo ŋgay kwa tsekweŋ bay tebiye.

3

Yesu Kəriste ka təra kway ha wedeye hay

¹ Nəkurom ka sərūm ha na, ka mbəlumaw abəra ma mədahaŋ tə Kəriste. Yesu Kəriste

mandza eye tə həlay i mənɗay i Mbəlom anake. Hərwi niye, pum məɗzal gər kurom ka wu neheye mə mbəlom aye.

² Dzalum ka wu nakə mə mbəlom aye huya, kâ dzalum ka wu neheye ka mənɗibəra aye bay.

³ Nəkurom ka sərɒm ha ka mətum, Mbəlom kə lətse kurom ahaya abəra ma mədahaŋ. Sifa kurom wədeye mə həlay i Kəriste, Mbəlom kə pa na ka təv ŋgay.

⁴ Sifa kurom deɗək eye na, Kəriste. Ahəl nakə ma maweye na, nəkurom tə neŋgeye ka mumaweye dərmak ta məzlaɓ ŋgay.

⁵ Hərwi niye gərɒm ha məge wu neheye lele bay ka mənɗibəra aye. Gərɒm ha məge madama, mede nakə lele bay aye na, gərɒm ha, bor i bo kurom m̄a ge bəy ka gər kurom bay, wu neheye lele bay aye na, kâ pəlum bay, kâ gum dəre ka wu hay bay hərwi taɗə faya ka gumeye dəre ka wu hay na, ka ɗəslumatay ha gər a ze Mbəlom.

⁶ Mbəlom ma ta gəsiye ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye a sariya na, hərwi wu neheye anaŋ aye.

⁷ Ahəl niye na, nəkurom ka gawum andza niye, wu neheye lele bay eye tə ləvawakum gər.

⁸ Anəke na, gərɒm ha wu neheye tebiye. Kâ gum mevel bay, ɗərev m̄a ndalakum bay, kâ gumatay seweɗ a siye i ndo hay bay, kâ tsikum wu neheye lele bay aye ka ndo hay bay, bazlam neheye a ye ka bo mətsike bay aye na, kâ tsikum bay.

⁹ Kâ rawum me ka bo mə walaŋ kurom bay, hərwi ka gərɒm ha mede kurom nakə ahəl niye aye ada tə wu neheye ka gawum ahəl niye aye.

¹⁰ Ka hutum mede nakə wədeye ɗuh. Maa vələkum mede nakay wədeye na, Mbəlom. Neŋgeye faya ma tariye ha wədeye pat pat hərwi ada m̄a təra andza neŋgeye, hərwi ada kâ sərɒm na lele.

¹¹ Hərwi niye wuray andaya ma ŋgəniye kurom ha wal wal bay. Yahuda hay ta slala mekeləŋ eye hay nəteye nate, ndo neheye maɗasa bo eye hay ta ndo neheye maɗasa bo eye bay aye nəteye nate, ndo neheye mə kəsaf hay aye ta ndo neheye matərakahaŋ aye hay nəteye nate, beke hay ta ndo neheye beke hay bay aye wuray ka ŋgəna tay ha ka bo abəra bay. Nəteye tebiye nate hərwi Kəriste a ləva tay ha ada neŋgeye mə ɗərev i ndo hay tebiye.

¹² Mbəlom a pala kurom na, hərwi ada kâ tərɒm ndo ŋgay hay, a wuɗa kurom. Hərwi niye, gum wu neheye anaŋ aye: Sakumay naha a ndo hay, gumatay ŋgwalak a ndo hay, rəhum ha gər kurom, tərɒm ndo ləfedeɗe eye hay, ada tərɒm ndo məzle ŋgatay dərmak.

¹³ Sakumay a bo nate nate mə walaŋ kurom. Taɗə ndoweye kə gakum mənese

na, pəsumay ha. Pəsum ha bo nate nate mə walaŋ kurom andza nakə Bəy Maduweŋ a pəsakum ha aye.

¹⁴ Wene wene eye na, wuɗum bo nate nate mə walaŋ kurom hərwi taɗə ka gum andza niye na, ka ndzumeye ka təv manate eye tə ɗərev nate.

¹⁵ Zay nakə Kəriste ma vələkumeye m̄a gas ɗərev kurom ɓəŋɓəŋ. Mbəlom a zalakum na, hərwi ada kâ tərɒm nate ada kâ hutum zay. Gumay sisə huya.

¹⁶ Pum bazlam i Kəriste a ɗərev kurom lele. Dzalum ka bazlam i Kəriste huya. Tətikum a bo nate nate mə walaŋ kurom. Dum ha a bo nate nate mə walaŋ kurom. Zambadumay a Mbəlom ta dəmes hay wal wal ada ta dəmes nakə Məsafəre Tsadaŋŋa eye a vələkum aye. Gumay dəmes a Mbəlom, gumay naha sisə ta mənɗwese.

¹⁷ Wu nakə ka gumeye ada ka tsikum-eye tebiye na, gum andza naka ndo i Bəy Maduweŋ Yesu hay ta giye aye. Gumay sisə a Bəba kway Mbəlom ta məzele ŋgay.

Ndo mape məɗzal gər hay ka Yesu ta ndziye mə walaŋ i ndo hay na, kakay

¹⁸ Nəkurom ŋgwas hay, rəhumatay gər a zal kurom hay lele, hərwi a yay a gər a Bəy Maduweŋ kway andza nakay.

¹⁹ Nəkurom hasləka hay wuɗum ŋgwas kurom hay, kâ ŋgərəzum fataya bay.

²⁰ Nəkurom wawa hay, rəhumatay gər a bəba kurom tə may kurom mə wu hay tebiye hərwi a yay a gər a Bəy Maduweŋ kâ gum andza niye.

²¹ Nəkurom bəba i wawa hay, kâ ndalumatay ha ɗərev a wawa kurom hay bay. Ka gumatay andza niye na, ɗərev ma diye fataya abara.

²² Nəkurom beke hay, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay ka mənɗibəra mə wu hay tebiye. Kâ rəhumatay ha gər ka ɗəre tay deɗdeɗ tsa hərwi ada t̄a zambadakum bay. ɗuh gum məsler tə ɗərev kurom peteh andza ndo neheye faya ta ɗəslay ha gər a Mbəlom aye.

²³ Məsler neheye ta vələkumeye tebiye aye na, gum tə ɗərev kurom peteh andza nakə ka gumay məsler a Bəy Maduweŋ Yesu aye, bəna məsler i ndo hay deɗdeɗ bay.

²⁴ Sərɒm ha na, mata vələkum magogoy i məsler kurom na, Bəy Maduweŋ. Ma vələkumeye wu nakə a pa na mə mbəlom hərwi ndo ŋgay hay aye. Ndo i gay kurom nakə faya ka gumeye məsler aye na, Yesu Kəriste.

²⁵ Ndo neheye faya ta giye mənese aye na, Mbəlom ma ta pərateye hərwi mənese nakə faya ta giye. Neŋgeye a ŋgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay.

4

¹ Nəkurom ndo i gay hay bəbay, gumatay gər a beke kurom hay lele, kâ zəbum fataya andza wu kəriye bay. Sərum ha nəkurom bəbay ndo i gay kurom andaya mə mbəlom.

Duwulumay me a Mbəlom pat pat ada tərūm ndo metsəhe eye hay

² Duwulumay me a Mbəlom huya. Kâ gum bəle mə mađuwule me bay, gumay sisəe a Mbəlom.

³ Duwulumay me a Mbəlom hərwi may dərmak hərwi ada Mbəlom mâ händəkamay na tsəved lele ka məde ha bazlam ɲgay a ndo hay, ada namaa da tay ha wu i Kəriste neheye manğaha eye mâ zəba dzaydzay. Ka sərūm ha neɲ ma daɲgay na, hərwi wu nakay.

⁴ Duwulumay me a Mbəlom hərwi ada nâ da ha parakka andza nakə kutoɲ na giye aye.

⁵ Gumay metsəhe a mede kurom, mede kurom mâ ge kame i ndo neheye ta təma Yesu Kəriste bay aye na, ɲgwalak eye. Kâ nasum ha həlay eye bay, kwa kəday dzənum tay ha.

⁶ Bazlam kurom mâ ge na, ləfedəde. Mâ ge na, andza sluwal. Sərum ha tađe ka mbəđumeye ka bazlam tay na, mbəđumatay faya ta tsəved eye lele.

Mətsike me

⁷ Tisik, malamar kway nakə ka wuđum na haladzay ma mədzepe tə Kəriste aye, neɲgeye faya ma giye məsler i Kəriste tə dərev ɲgay peteh, neɲ tə neɲgeye nəmay faya nəmaa giye məsler pat pat hərwi Bəy Maduweɲ. Neɲ mandza eye kəkay na, ma dakumeye ha.

⁸ Na sləriye naha na, hərwi ada kâ sərūm ha nəmay mandza eye na, kəkay. Ki ye naha na, ma makumeye naha dərev dərmak.

⁹ Na sləriye tay naha neɲgeye ta Onezim malamar kway. Neɲgeye dərmak faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste tə dərev ɲgay peteh. Neɲgeye a yaw ma təv kurom. Ta ye naha na, ta tsikakumeye wu nakə faya ma giye bo kanəɲ aye tebiye.

¹⁰ Aristark nakə nəmay salamay ma daɲgay aye, kə tsikakum naha me. Markus, wawa i malamar i Barnabas kə tsikakum naha me dərmak. Tađe ki ye naha ka təv kurom na, təmum na lele. Bə na tətikakum wu nakə ka gumeye tsiy.

¹¹ Yesu ndo nakə tə zalay Zustus aye kə tsikakum naha me dərmak. Mə walaɲ i ndo neheye faya ta giye məsler hərwi Bəy i Mbəlom tə neɲ kanəɲ aye na, Yahuda mekeleɲ eye hay bay, say ndo neheye məhkar aye. Nəteye faya ta dzəniye ga haladzay.

¹² Epafəras nakə a yaw abəra ka təv kurom aye, kə tsikakum naha me. Neɲgeye ndo i məsler i Yesu Kəriste. Pat pat, neɲgeye faya ma rəzlay a gər mađuwulay naha me a Mbəlom hərwi kurom. Neɲgeye faya ma đuwulay naha me a Mbəlom na, hərwi ada kâ ndzum bəɲbəɲ lele, kâ tərūm ndo masəra eye hay ka tsəved i Mbəlom, ada kâ sərūm wu nakə a yay a gər a Mbəlom kâ gum aye tebiye.

¹³ Ta dədek na sər neɲgeye faya ma giye məsler haladzay hərwi kurom ada hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise ada neheye ma Hiyerapolis* aye dərmak.

¹⁴ Luka, doktor kway nakə ka wuđakwa na haladzay aye ada Demas, ta tsikakum naha me dərmak.

¹⁵ Tsikumenətatay ha me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye. Tsikumay me a Nimfa ada a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tə hayawa gər a gay ɲgay aye.

¹⁶ Ka dzəɲgum na dərewel nakay na, slərumatay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye hərwi ada tã dzəɲga dərmak. Nəkurom dərmak, dərewel nakə na sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye na, tã slərakum naha hərwi ada kâ dzəɲgum dərmak.

¹⁷ Gwađumay a Arsip na, mâ ɲgəla ha bo ka məsler i Bəy Maduweɲ Yesu Kəriste nakə a vəlay aye, mâ ndəv ha.

¹⁸ Neɲ Pol, bo ga eye na watsakum naha mətsike me ga nakay tə həlay ga eye. Na tsikakum naha me. Mâ mətsakum gər bay, neɲ na, ma daɲgay.

Mbəlom mâ pa fakuma ɲgama.

* 4:13 Lawdise ta Hiyerapolis na, huđgay neheye tə mbay naha a Kolosi.

Makurre i derewel i Pol nakə a watsatay naha a Tesalonik hay aye Məfələkwe

Pol a pa gay i maduwule me a Tesalonik na, a həlay i mahəhele ngay masulo eye. A ye a Tesalonik na, a yaw abəra ma Filipi. Tesalonik na, ta diye bəzay i Gəres ka dala i Masedowan. Tesalonik na, wuzlahgəma, ta səkamawa ha wu hay mə dəma. Mbəzlew hay mə dəma haladzay, wene wene eye na, Yahuda hay. Yahuda siye hay ta təma məsənəke i Pol bay, ta həhar na. Pol a watsa tay a Tesalonik neheye ta təma məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste aye.

Madədo 1 ka 3 faya ma tsikakweye ka məndze i Tesalonik hay tə Pol.

Madədo 4 ada 5, Pol faya ma vəlateye gədanj mede kame kame ma məndze i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. A mbədatay naha ka metsehe nakə ma kwasatay ha mədzal gər aye.

Mətsike me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, ney ta Silas ada ta Timote. Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Tesalonik aye. Nəkurom na, ndo i Mbəlom Bəba kway ada ndo i Bəy Maduwey Yesu Kəriste hay. Mbəlom mā pa fakuma ngama ada mā vəlakum zay.

Pol a gay sisə a Mbəlom hərwı mede i ndo məpe mədzal gər ha ka Yesu

² Nəmay faya nəmaa gay naha sisə a Mbəlom pat pat hərwı kurom kwa a həlay waray. Ahəl nakə nəmaa dıwulaway naha me a Mbəlom aye na, nəmaa dıwulaway naha me hərwı kurom tebiye.

³ Ahəl nakə nəmaa dıwulaway naha me a Mbəlom aye na, nəmaa dzalawa ka məsler kurom nakə faya ka gumeye hərwı ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye. Faya nəmaa dzaliye sa na, nəkurom faya ka ngəlumeye ha bo ka məsler ta gədanj hərwı nakə ka wudum Yesu Kəriste ada nəkurom mandza eye bənjəy lele hərwı nakə faya ka təkumeye dərə a Bəy Maduwey kway Yesu Kəriste aye.

⁴ Malamar ga hay, nəmaa sər ha, Mbəlom a wuda kurom. A pala kurom na, hərwı ada kə tərüm ndo ngay hay.

⁵ Nəmaa sər ha hərwı ahəl nakə nəmaa dəkum ha Labara Ngwalak eye na, nəmaa tsik tə bazlam dəkdek tsa bay, nəmaa tsik ta gədanj i Məsəfəre Tsədanjja eye. Nəmaa sər ha lele wu nakə nəmaa tsik aye na, dedek.

Ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye na, ka sərüm ha mede may. Nəmay faya nəmaa giye andza niye na, hərwı madzəne kurom.

⁶ Nəkurom na, ka dazlumay a məpay bəzay a mede may ada a bəmalə i Bəy Maduwey kway. Ahəl nakə ka təmum bazlam i Mbəlom aye na, ka sum dərətsətseh haladzay hərwıye, ane tuk na, duh dərəv kurom kə ngwasa hərwı bazlam nakay ta gədanj i Məsəfəre Tsədanjja eye.

⁷ Andza niye faya ka bəzumatay ha tsəwəd lele eye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye tebiye ka dala i Masedowan ada ma Akay* aye, ta sər ha ma kəkay məndze tay nakə ta ndziye aye.

⁸ Hərwı kurom, ndo hay haladzay ma Masedowan ada ma Akay ta tsəne labara i Bəy Maduwey kway, ane tuk na, nəteye dəkdek bay. Sa na, ndo hay kwa ka waray ta tsəne ka mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Mbəlom aye. Wurray andaya nakə nəmay nəmaa səkahiye ha faya aye bay.

⁹ Nəteye tə bazlam tay faya ta tsikiye fakuma, ma kəkay nakə ka təmum may lele ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye. Faya ta tsikiye sa, ka mægər ha kule hay, ka pumay bəzay a Mbəlom nakə dedek eye, neŋgeye ta sifa aye.

¹⁰ Tə sər ha nəkurom faya ka həbumeye wawa ngay nakə ma deyeweye mə mbəlom aye. Wawa niye na, Yesu nakə Mbəlom a mbəl ahaya abəra ma mədahanj aye. Neŋgeye ma buwiye kway abəra ma mevel i Mbəlom nakə ma ndziye ka ndo i mezeleme hay aye. Ma giye na, pat i sariya ngay nakə ma slaweye aye.

2

Məsler i Mbəlom nakə Pol a ge ma Tesalonik aye

¹ Malamar ga hay, nəkurom ka sərüm ha tə gər kurom mede may nakə nəmaa ye naha a gay kurom aye na, kəriye tsa bay.

² Ka sərüm ha nəmaa sa dərətsətseh haladzay ma Filipi təday, ta tsadəmay. Ahəl nakə nəmaa ndisl naha a gay kurom aye na, ndo mənə dərə may hay ta samay dərətsətseh huya ane tuk na, Mbəlom kə mamay naha dərəv hərwı ada nəmaa dəkum ha Labara Ngwalak eye nakə a yaw abəra ka təv ngay aye.

³ Ahəl nakə nəmaa gatay amboh a ndo hay ka matəme bazlam i Mbəlom aye na, nəmaa raw me bay, wu nakə lele bay aye na, andaya ma mədzal gər may bay, nəmaa vay gər a ndəray bay.

⁴ Duh nəmaa tsik na, wu neheye Mbəlom a gwadamay düm ha aye hərwı a zəba famaya na, nəmaa a yay a gər. A vəl Labara Ngwalak eye a həlay may na, hərwı ada nəmaa dətay

* 1:7 Akay: Mazele i Gəres nakə tə zalaway ha guram eye.

ha a ndo hay. Nəmaa diye ha na, hərwi ada nəmaâ yatay a gər a ndo hay bay. Ane tuk na, hərwi ada nəmaâ yay a gər a Mbəlom neŋgeye nakə a sər dərev may aye.

⁵ Nəkurom ka sərūm ha lele dāda nəmaa tsikakum wu hərwi məvəkum gər bay ada dāda ki yamayaw a mədzal gər nəmaa tsikakum wu hərwi ada kâ vəlūmamay bay. Wu nakə na watsa kanan̄ aye na, Mbəlom a sər ha dedək.

⁶ Nəmaa pəla ndo hay t̄a zambad̄amay bay, kwa nəkurom, kwa siye i ndo hay, a samay andza niye bay.

⁷ Haḡe na, nəmaa ləvakum gər hərwi nəmay na, ndo i maslan̄ i Yesu Kəriste hay, ane tuk na, a samay andza niye bay. Duh nəmaa ndza mə walaŋ kurom ta ləfedede eye andza may i wawa hay nakə ma gatay gər a wawa ŋgay hay aye.

⁸ Nəmaa wuda kurom haladzay. Hərwi niye, ahəl nakə nəmay ka t̄əv kurom aye na, a samay mədakum ha Labara Ŋgwalak eye nakə a yaw abəra ka t̄əv i Mbəlom aye. Ada neŋgeye niye dekdək bay, a samay məvəle ha məsəfəre may hərwi kurom, hərwi ka yumamay a gər haladzay.

⁹ Malamar ga hay, kâ mətsum ha gər ta məsler nakə nəmaa ge məwura bo eye mə gay kurom aye bay. Nəmaa ge məsler kwa ta həvad̄, kwa ta həpat̄ hərwi ada nəmaâ tsətsah fakuma wu mənday bay. Andza niye, nəmaa d̄a ha Labara Ŋgwalak eye i Mbəlom ze matsətsehe fakuma wuray.

¹⁰ Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, ka sərūm ha mede may ahəl nakə nəmay mə walaŋ kurom aye na, lele ada dedək eye ada Mbəlom a sər ha dərma. Ndəray ma sliye mətsike famaya wuray bay.

¹¹ Ka sərūm ha, nəmay ta nəkurom andza bəba ta wawa ŋgay hay.

¹² Nəmaa vələkum gədan̄. Nəmaa gawakum amboh hərwi ada mede kurom m̄a yay a gər a Mbəlom, neŋgeye nakə a zalakum hərwi ada kâ fələkum a bəy ŋgay, ma t̄əv nakə ŋgwalak eye haladzay aye.

¹³ Nəmay faya nəmaa gay naha sisə a Mbəlom huya sa na, hərwi ahəl nakə nəmaa d̄akum ha bazlam i Mbəlom aye na, ka pum faya zləm. Ka t̄əmum, ka sərūm ha ta dedək bazlam nakay a yaw abəra ka t̄əv i Mbəlom bəna bazlam i ndo zezeŋ bay. Ayaw ta dedək bazlam nakay a yaw na, mə həlay i Mbəlom. Faya ma giye məsler mə nəkurom neheye ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye.

¹⁴ Malamar hay nəkurom ka t̄ərūm andza məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma dala i Yahuda nətəye madzapa eye t̄ə Yesu Kəriste aye. Yahuda hay ta satay d̄əretsətseh ada anəke ndo

i gəma kurom hay ta sakum d̄əretsətseh dərma andza i tay.

¹⁵ Yahuda neheye na, ta kəd̄ ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye ahəl niye aye, ta kəd̄ Bəy Maduwer̄ kway sa. Ta həharawa may dərma. Nətəye na, t̄ə yay a gər a Mbəlom bay tebiye, nətəye ndo mənay d̄əre a ndo hay tebiye.

¹⁶ Andza niye, nəmaa d̄atay ha bazlam i Mbəlom a ndo siye neheye nətəye Yahuda hay bay aye hərwi ada Mbəlom m̄a t̄əma tay ha na, a satay bay. Anəke na, ta rah ha ka mənese tay nakə t̄ə gawa aye tebiye, ada k̄ə ndalay a Mbəlom fataya, sariya ŋgay ma gəsiye tay ha.*

A say a Pol mambəde gər a Tesalonik

¹⁷ Malamar hay, nəmay na, ahəl nakə nəmaa ye abəra ka t̄əv kurom, nəmaa gər kurom ha aye na, hawa kurom a gawa-may haladzay, a samay məŋgatakum. T̄ə d̄əre na, nəmay d̄əreŋ ta nəkurom. Ane tuk na, d̄ərev may mandza eye na, t̄ə nəkurom huya. Nəmaa pəla tsəved̄ madzəga haladzay mede naha məŋgatakum.

¹⁸ A samay mambəde naha gər ka t̄əv kurom. Neŋ Pol t̄ə gər ga, na tsik sik haladzay nakə a seŋ mede naha aye. Ane tuk na, Fakalaw ka d̄ərszlamay na tsəved̄.

¹⁹ Ayaw, məpe mədzal gər may ta məŋgwese may na, hərwi kurom. Nəkurom magogoy may nakə nəmaa ŋgalakiye kurom ha kame i Bəy Maduwer̄ Yesu Kəriste pat nakə ma məweye aye.

²⁰ Ayaw, ta dedək nəmaa ŋgalakiye kurom ha ada d̄ərev may ma ŋgwasiye hərwi kurom.

3

¹ Ahəl nakə nəmaa tsəne labara kurom sa bay aye na, nəmaa slə faya məgəse d̄ərev sa bay. Nəmaa gwad̄ nəmaa sləriye naha Timote ka t̄əv kurom. Nəmay na, nəmaa ndziye ma Aten məhəməye təmad̄.

² Ka sərūm ha Timote neŋgeye malamar kway. Neŋgeye ta nəmay faya nəmaa giye məsler i Mbəlom. Nəmay ta neŋgeye faya nəmaa diye ha Labara Ŋgwalak eye i Yesu Kəriste. Nəmaa slər naha ka t̄əv kurom hərwi ada m̄a dzəna kurom ada m̄a makum naha d̄ərev ada nakə kâ ndzum b̄əŋb̄əŋ ka tsəved̄ i Mbəlom aye,

³ hərwi ada d̄əretsətseh nakə faya ma ndzakumeye a gər aye m̄a dze kurom ha ta d̄əba bay. Ba ka sərūm ha a ye ka bo ka sakweye d̄əretsətseh andza niye.

⁴ Ahəl nakə nəmay ka t̄əv kurom, d̄əretsətseh ka ndzakway a gər zuk bay aye na, nəmaa tsikakum, nəmaa gwadakum aza d̄əretsətseh ma deyeweye ada k̄ə ndislew andza nakə ka sərūm aye.

* 2:16 Zəba ma Roma hay 11.28-32.

⁵ Hərwi niye na sla faya madəme sa bay. Na slər naha Timote ka təv kurom hərwi ada nā tsəne labara kurom. Ağəna nəkurom faya ka dzalumeye ha huya ka Yesu Kəriste kəgəbay ağəna Fakalaw kə vakum gər. Tadə kə ge andza niye na, məsler nakə nəmaa ge mə walañ kurom aye na, ka tərə kəriye.

⁶ Ane tuk na, anəke Timote nakə a ye naha ka təv kurom aye, kə maw ka təv may. Kə tsikamay labara hay ngwalak eye ka nəkurom. A gwad na, nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste huya ada ka wudum bo nətə nətə. A gwad sa na, ka pum may a mədzal gər kurom, a sakum mənğatamay andza nəmay nakə a samay mənğatakum aye dərmak.

⁷ Andza niye malamar may hay, dəretsətseh faya ma ndzameye a gər haladzay ada ndo hay faya ta kwasameye gər haladzay. Ane tuk na, ahəl nakə Timote a maw a tsikamay labara kurom aye na, kə mamay naha dərev hərwi nəkurom faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste huya.

⁸ Anəke na, dərev may kə ngwasa hərwi nəkurom mandza eye bəñbəñ mə həlay i Bəy Maduweñ.

⁹ Kwa nəmaa gay naha sisə a Mbəlom ma kəkay na, kə sla bay, hərwi dərev may kə ngwasa haladzay hərwi kurom.

¹⁰ Nəmay faya nəmaa duwulay naha me ta həpat ta həvad hərwi ada mə vəlamay tsəved nəmaə ye naha mazəbakumaw dəre ada matətikakum wu nakə ka sərüm zuk bay aye hərwi ada kə səkahum ha mədzal gər ka Yesu Kəriste.

¹¹ Mbəlom Bəba kway tə gər ngay eye ta Bəy Maduweñ kway Yesu tə vəlamay tsəved mede naha ka təv kurom.

¹² Bəy Maduweñ mə gəl ha mawudə bo kurom nakə ka wudum bo mə walañ kurom aye kame kame ada kə wudum ndo hay tebiye kame kame andza nakə nəmay nəmaa wudə kurom aye.

¹³ Andza niye, ma vəleye gədañ a dərev kurom hay hərwi ada mənese mə ge andaya mə nəkurom bay ada kə tərüm tsədəñña kame i Bəba kway Mbəlom pat nakə Bəy Maduweñ Yesu ma maweye aye. Mata maw na, nənğeye ta ndo ngay hay tebiye.

4

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹ Malamar ga hay, wu nakə nəmaa ndəvakumeye naha mətsike aye na anañ. Ahəl niye nəmaa tətikakum mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye. Nəmaa sər ha mede kurom na, andza niye. Anəke nəmay, nəmaa gəakumeye ambəh ta məzele i Bəy Maduweñ kway Yesu, pumay bəzay a mede kurom niye kame kame.

² Ka sərüm ha mede nakə nəmaa gwadəkum pumay bəzay ta gədañ i Bəy Maduweñ kway Yesu aye.

³ Wu nakə a say a Mbəlom aye na, tərüm tsədəñña. Andza mənğwedə na, kə gum madama bay.

⁴ Kwa way mə walañ kurom tə ndza ta ngwas ngay salamay ka tsəved nakə a yay a gər a Mbəlom aye, ndo hay tə ngələkum bəzay bay.

⁵ Kə gərüməy ha bo a bor i bo kurom bay. Maa ge andza niye na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye.

⁶ Ndəray mə gay mənese a ndo ta təv i ngwas bay, mə vay gər kwa tsekweñ bay. Sərüm ha na, Bəy Maduweñ kway ma vəlateye dəretsətseh a ndo neheye ta giye slala i mənese nakay aye. Nəmaa gəkum dəf, bə nəmaa tsikakum.

⁷ Mbəlom kə zalakway. Ane tuk na, a zalakway na, hərwi ada kə gəkwa madama bay. Nənğeye a zalakway hərwi ada kə ndza-kwa tsədəñña.

⁸ Hərwi niye, ndoweye ka kərəh bazlam neheye na, a kərəh bazlam i ndo hay bay. A kərəh na, Mbəlom, nənğeye nakə a vəlakum Məsəfərə Tsədəñña aye.

⁹ Malamar ga hay, wuray andaya nakə na watsakumeye naha sa ka mawudə siye i ndo i Yesu hay aye na, andaya bay, hərwi bo i Mbəlom eye tə gər ngay ka tətikakum, wudum bo nətə nətə mə walañ kurom.

¹⁰ Ayaw, ta dedək ka wudum ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Masedowan aye tebiye. Ane tuk na, faya nəmaa gəkumeye ambəh, gum andza niye kame kame.

¹¹ Pəlum na, məndze nakə səkeffe aye. Kə tələkum me kurom a wu i ndo siye hay bay. Gum məsler tə həlay kurom eye andza nakə bə nəmaa tsikakum aye.

¹² Tadə ka gum andza niye na, ndo neheye ta dzala ha ka Yesu Kəriste zuk bay aye na, ta rəhəkumeye ha gər ada ka rəkumeye wu mənday wal bay.

Bəy Maduweñ Yesu ma maweye

¹³ Malamar ga hay, a samay mənğere kurom ha ze məsere wu ka bazlam i ndo neheye ta mət aye bay. Hərwi a samay na, dərev mə ye fakuma abəra bay andza ndo neheye faya ta həbiye madayaw i Yesu təbey aye.

¹⁴ Tadə azlakwa ka sərəkwa ha Yesu kə mət ada kə lətsəw abəra ma mədahañ, sərüm ha ndo neheye tə mət bə ta dzala ha ka Yesu aye na, Mbəlom ma lətsə tay ahaya abəra ma mədahañ, ma hayatay gər ka təv i Yesu.

¹⁵ Wu nakə nəmaa tsikakumeye anəke aye na, Bəy Maduweñ kway kə də ha. Pat nakə ma maweye na, nəkway neheye tə dəre

ka mändzibəra aye ka lahakwateye kame a ndo neheye ta mət aye bay.

¹⁶ Pat eye niye na, Mbəlom ma vəlateye tsəved a gawla ngay hay, bəy i gawla i Mbəlom hay ma zalıye ta magala. Tsa na, tolom i Mbəlom ma ləviye ada Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, bo ngay eye ma mbəzlaweeye abəra mə mbəlom. Ndo neheye tə mət 6a ta dzala ha ka neŋgeye na, nəteye ta lahiye mələtsew abəra ma mədahaŋ,

¹⁷ tsa na, Mbəlom ma hayakweye gər a nəkway neheye huya tə dəre aye hərwi ada nəkway tage nəteye kə hayakwa gər ma pazlay. Nəkway tebiye ka dzakweye gər ta Bəy Maduweŋ kway ka məgər mbəlom. Ka ndzakweye huya ta Bəy Maduweŋ kway ka təv manəte eye.

¹⁸ Hərwi niye, mum ha dərev a bo tə bazlam neheye nəte nəte mə walaŋ kurom.

5

Ndəray a sər pat i məmaw i Yesu bəy

¹ Malamar hay, ka bazlam i pat kəgəbay həlay i məmaw i Bəy Maduweŋ na, nəmaa watsakumeye naha na, ma dzəniye kurom bay.

² Hərwi bo kurom eye ka sərüm ha ma maweye andza məkal ndəray ma səriye faya bay.

³ A həlay nakə ndo hay ta gwadiye: «Gəma may mandza eye zay, wuray andaya ma gameye bay.» A həlay niye na, dəretsətseh ma dazleye tuk, ta dzaliye faya bay. Tsəved andaya mətəme abəra mə dəma bay. Ma giye na, andza ngwas nakə məwe wawa a dazlay, məwure ngay eye a dazlay kwayaŋja aye.

⁴ Malamar ga hay, nəkurom na, andza ndo neheye nəteye ma ləvoŋ aye bay. Pat eye niye mə ndzakum a gər andza məkal bay.

⁵ Hərwi nəkurom tebiye ndo neheye tə yawa mə dzaydzay ta həpat aye. Nəkway na, andza ndo neheye tə yawa ta həvad ma ləvoŋ aye bay.

⁶ Hərwi niye, kə ndzahərakwa andza siye hay bay. Nəkway düh ndzakwa tsezlezleŋje ada gəkway metsehe a bo kway.

⁷ Ndo neheye tə ndzahərawa aye na, tə ndzahərawa ta həvad ada tə kwayawa na, ta həvad dərmak.

⁸ Nəkway na, ndo neheye mandza eye mə dzaydzay aye, nəkway ka həhalakwa ma ləvoŋ bay. Hərwi niye, gəkway metsehe a bo, dzalakwa ha ka Yesu Kəriste huya ada wudakwa bo nəte nəte. Niye na, andza ka pakwa ka bo petekedi bəre hərwi ada wuray mə gəkway bay. Həbakwa pat nakə Mbəlom ma təniye kway ha hərwi məpe faya mədzal gər kway na, andza məbəramdaw i bəre nakə tə pawa a gər a həlay i vəram aye.

⁹ Mbəlom a pala kway na, hərwi ada mə vəlakway dəretsətseh bay. A pala kway düh na, hərwi ada mə təma kway ha tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

¹⁰ A mət na, hərwi kway hərwi ada nəkway ta neŋgeye kə ndzakwa ka təv manəte eye. Kwa tadə ka mətakwa tsiy, kwa tadə nəkway tə dəre mba, pat nakə ma maweye na, nəkway tə neŋgeye, ka ndzakweye ka təv manəte eye.

¹¹ Hərwi niye, mum ha dərev a bo mə walaŋ kurom ada dzənum bo hərwi ada kə hutum gədaŋ andza nakə 6a faya ka gumeye anəke aye.

Mandəve i bazlam

¹² Malamar hay, faya nəmaa gəkwameye amboh, rəhumay ha gər a ndo neheye faya ta giye məsler i Mbəlom mə walaŋ kurom aye. Bəy Maduweŋ a pa tay ha kame kurom hərwi ada tə tətikakum tsəved ngay.

¹³ Rəhumatay ha gər lele ada wudum tay ha haladzay hərwi faya ta giye məsler i Mbəlom. Ndzum zay mə walaŋ kurom.

¹⁴ Malamar hay, faya nəmaa gəkwameye amboh, tsikumatay faya a ndo i səe hay, mumatay naha dərev a ndo neheye zluwer a gatay aye ada məmatay bo a ndo neheye bəle aye hay, zlum ngatay kwa ka way tebiye.

¹⁵ Gum metsehe, ndəray mə ha sewed tə sewed bay. Gum gədaŋ kwa kəday hərwi ada kə gum düh na, wu ngwalak eye hay mə walaŋ kurom ada a ndo hay tebiye.

¹⁶ Ndzum na, pat pat ma məŋgwese.

¹⁷ Duwulumay me a Mbəlom pat pat.

¹⁸ Kwa a həlay waray, gumay naha sişə a Mbəlom. Anaŋ wu nakə nəkurom ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste a say a Mbəlom kə gum aye.

¹⁹ Kə kərahumay ha tsəved a Məsəfəre Tsədaŋja ka mətsike me bay.

²⁰ Ka ta rəsüm na bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay bay.

²¹ Dzədzamum tay ha wu neheye ta tsikiye tebiye təday ada pum wu nakə lele eye a dərev kurom.

²² Kə gum mənese bay tebiye.

²³ Mbəlom tə gər ngay neŋgeye nakə a vəl zay aye, mə təra kurom ha tsədaŋja eye hay. Mə tsəpa məsəfəre kurom ta mədzal gər kurom tə bo kurom tebiye hərwi ada a həlay nakə Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ma maweye na, ndəray mə ngələlum bəzay ta təv i wuray kwa tsekweŋ bay.

²⁴ Mbəlom a zalakum na, hərwi ada kə tərüm ndo ngay hay. Neŋgeye ma giye andza niye hərwi wu nakə kə tsik aye na, ma giye.

²⁵ Malamar hay, duwulumay me a Mbəlom hərwi may dərmak.

²⁶ Tsikumatay me a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye lele.

²⁷ Na gakum amboh ta mæzele i Bæy Maduweŋ kway: Dzaŋgum dærewel nakay kame i siye i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu tebiye.

²⁸ Bæy Maduweŋ kway Yesu Kæriste mâ pa fakuma ŋgama.

**Masulo i derewel i Pol nakə a
watsatay naha a
Tesalonik hay
aye
Məfələkwe**

Derewel nakay masulo eye a masay a gər i bazlam nakə a tsik mə derewel nakə makurre eye. Həlay eye faya ma diye a dəba, gər faya ma kwasateye a ndo məpe mədzal gər hay hərwi Bəy Maduweñ Yesu kə maw zuk bay. Ma Tesalonik na, siye hay tə gwad pat i məmaw i Bəy Maduweñ kə ndislew (2.2). Siye hay ta kərah məge məsler (3.6-12).

Mə derewel nakay na, Pol faya ma səkahiye ha məsənəke ngay. Məpe mədzal gər ka Yesu ma mbatiye ha labara i ndo zezeñ bay. Ma mbatiye ha wu mawura bo eye ta dəretsətseh wal bay. Pat nakə Yesu ma maweye na, mənese ma dziye (1.5-9). Anəke na, mənese faya ma giye məsler ta məkal (2.1-12). Pol a tsik faya andza ndo nakə tə zalay «ndo i sewed» aye. Neñgeye na, gədañ nakə a hayay gər a gədañ sewed eye hay tebiye aye.

Mətsike me

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neñ Pol, Silas ada ta Timote. Nəmaa watsakum naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Tesalonik aye, nəkurom i Mbəlom Bəba kway ada i Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste.

² Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste tə pa fakuma ngama ada tə vəlakum zay.

Bəy Maduweñ ma gateye sariya a ndo i məndzibəra hay

³ Malamar ga hay, a ye ka bo nəmaā gay naha sişə a Mbəlom hərwi kurom pat pat. A ye ka bo nəmaā ge andza niye hərwi faya ka səkahumeye ha məpe mədzal gər kurom ka neñgeye ada nəkurom tebiye, kwa way a wuda siye i ndo hay kame kame dərmak.

⁴ Hərwi niye ahl nakə nəmay ta siye i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, nəmaa tsikawa fakuma ta məngwese hərwi ndo hay faya ta gakumeye dəretsətseh, faya ta nakumeye dəre, ane tuk na, ka hwayum bay. Ka səmumay ha, faya ka dzalumeye ha ka Yesu Kəriste. Nəmay faya nəmaa ngalakiye kurom ha.

⁵ Wu nakay faya ma diye ha parakka Mbəlom ma giye sariya ada sariya ngay na dedək. Ka gum dəretsətseh andza niye na, hərwi ada kə tərüm ndo məfələkwe a Bəy i Mbəlom. Hərwi niye nakə faya ka sumeye dəretsətseh aye.

⁶ Dedək, Mbəlom ma giye na, wu nakə dedək eye, ma gateye dəretsətseh a ndo neheye ta gakumeye dəretsətseh aye.

⁷ Nəkurom ndo neheye anəke faya ka sumeye dəretsətseh aye na, Mbəlom ma vəlakumeye zay ada ta nəmay dərmak. Ma giye andza niye na, a həlay nakə Bəy Maduweñ kway ma mbəzlaweye mə mbəlom aye. Gawla ngay gədañ eye hay ta laka ahaya.

⁸ Bəy Maduweñ kway ma deyeweye ma dərneñ i ako, ma gateye dəretsətseh a ndo neheye tə sər Mbəlom bay ada ta kərah Labara Ngwalak eye i Bəy Maduweñ Yesu kway aye.

⁹ Ta siye dəretsətseh. Ta dziye ka tor eye, Mbəlom ma dərezlateye a tsəved hərwi ada tə yaw ka təv i Bəy Maduweñ bay. Ta sliye məndze ma məzlaḅ nakə a ze kwa mey aye bay.

¹⁰ Wu nakay ma giye bo na, pat nakə Bəy Maduweñ ma maweye. Ndo ngay hay ta zambadəye. Ndo neheye ta dzala ha ka neñgeye tebiye ta dəslay ha gər. Ka dəslumeye ha gər dərmak hərwi ka təmum bazlam nakə nəmaa dəkum ha aye.

¹¹ Hərwi niye, nəmay faya nəmaa dūwulay naha me a Mbəlom huya hərwi kurom. Nəmaa dūwulay naha me na, hərwi ada kə ndzum andza neheye a zalatay aye. Nəmaa dūwulay naha me hərwi ada mə dzəna kurom ka məge wu neheye ngwalak eye tebiye a sakum haḅe məge aye ada məsler nakə ka gumeye hərwi mədzal gər ka Yesu aye. Nəmaa gwadəye: Mā dzəna kurom ta gədañ ngay.

¹² Andza nakay, ndo hay ta zambadəye a məzele i Bəy Maduweñ kway Yesu hərwi kurom ada ndo hay ta zambadəkumeye hərwi ngay dərmak. Wu nakay ma giye na, hərwi Mbəlom ta Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste ta piye fakuma ngama.

2

Wu nakə ma lahiye məge kame aza Yesu ma maweye aye

¹ Malamar hay, a señ mətsike ka pat i məmaw i Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste ada i məhay gər kway kame ngay. Faya nəmaa gwadəkumeye naha,

² kə dzədzum ha mədzal gər kurom bəse tə wu nakə siye hay tə gwad pat nakə Bəy Maduweñ ma maweye kə husaw aye bay. Kwa tadə ndo i maslañ hay ta tsik, kwa tadə ka tsənüm abəra ka ndo neheye faya ta diye ha bazlam i Mbəlom, kəgəbay tə gwad maa watsa andza niye na, neñ, kə dzədzarum bay.

³ Ndəray mə vakum gər kwa tsekweñ bay tebiye. Pat eye kə husaw zuk bay hərwi ma husaweye na, ndo hay haladzay ta gəriye

ha tsæved i Mbəlom təday, ndo i sewed nakə Mbəlom ma kaliye ha a ako aye ma deyeweye təday. Tsa na, pat eye ma husaweye tuk.

⁴ Ndo i sewed niye ma gateye me a ndo hay ka mædəslay ha gər kwa tadə a Mbəlom, kwa a mey, ma gwadateye kə dəsulumay ha gər bay. Ma gwadateye nəngeye na, a ze kwa mey tebiye. Ma faləkwiye kwa a gay i mædəslay ha gər a Mbəlom, ma ndziye mæ dāma, ma gwadiye nəngeye Mbəlom.*

⁵ Ahəl nakə neŋ mæ gay kurom aye na, na tsikakum wu neheye, kə mætsakum gər dāw?

⁶ Anəke wu ka dərəzlay na tsæved ada ka sərūm wu nakə a dərəzlay na tsæved aye. Aza həlay eye kə sla na, ndo i sewed niye ma ndohwaweye parakka.

⁷ Sewed nakay faya ma giye mæsler mæ walaŋ i ndo hay, ane tuk na, nəngeye maŋgaha eye, ada ma ndziye maŋgaha eye hus a həlay nakə ndo madərəzlay na tsæved ma gəriye ha madərəzlay na tsæved aye.

⁸ Tsa na, ndo i sewed mæ ndohwaweye parakka. Ma dāba i wu nakay na, Bəy Maduweŋ Yesu ma maweye ta gədaŋ ŋgay. Ma kədiye na abəra mæ dāma ta gədaŋ i mæsəfəre ŋgay nakə ma vəzlaweye mæ bazlam ŋgay aye.

⁹ Ndo i sewed niye ma deyeweye na, ta gədaŋ i Fakalaw. Ma giye masuwayaŋ hay wal wal, ma gateye hərəbəkka a ndo hay. Ma vateye gər a ndo hay tə wu niye ma giye.

¹⁰ Ma giye wu neheye ŋgwalak eye bay aye wal wal tebiye ada ma vateye gər a ndo neheye ta kutsiye tay ha a ako nakə dāda ma mbatiye bay aye. Ta dziye andza niye hərwi ta wudə dedək bay, ta kərah. Tadə ta təma na, Mbəlom ma tamiye tay ha haḃe.

¹¹ Hərwi niye, Mbəlom ma sləriye fataya ndo məvatay gər gədaŋ eye hərwi ada tā vəlay ha mədzał gər tay a maraw me.

¹² Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada sariya mæ gəs tay ha ndo neheye ta təma dedək bay aye ada ta wudə mæge mənese aye.

Ndzum ka tsæved i Mbəlom bəŋbəŋ

¹³ Nəkurom malamar may hay nakə Mbəlom a wudə kurom aye, kuton nəmaa gay naha sisə a Mbəlom pat pat hərwi kurom, bəna Mbəlom a pala kurom kwa ahəl nakə mändzibəra andaya zuk bay aye hərwi mətəme kurom ha. A təma kway ha ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋna eye nakə a təra kurom ha ndo mæpe mədzał gər hay ka Yesu aye. Mbəlom a təma kurom ha na, hərwi ka dzałum ha ka wu nakə dedək aye.

¹⁴ Mbəlom a zalakum na, ahəl nakə nəmaa dākum ha Labara ŋgwalak eye i Yesu Kəriste

aye. A say na, kə hutum mæzlaḃ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste dərma.

¹⁵ Hərwi niye malamar ga hay, ndzum dəwerwerre bəŋbəŋ lele, dzałum ka wu neheye nəmaa tətikakum aye huya, kwa tadə nəmaa tətikakum tə bazlam kwa tadə nəmaa watsakum naha a dərəwel, pum na a mədzał gər kurom.

¹⁶ Faya na dūwulay naha me a Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tā gər ŋgay eye ada a Mbəlom Bəba kway nakə a wudə kway aye. Ta ŋgwalak ŋgay, faya ma makweye naha dərəv huya ada faya ma dzəniye kway ka mədzał gər kway, ka wu nakə ŋgwalak eye ma deyeweye kame aye.

¹⁷ Mā makum naha dərəv ada mā vəlakum gədaŋ ka mæge wu neheye ŋgwalak eye hay huya ada ka mætsike wu neheye ŋgwalak eye hay huya.

3

Duwulumay me a Mbəlom hərwi may

¹ Malamar hay, nakay na, wu nakə nəmaa ndəviye ha mætsikakum aye. Duwulumay me a Mbəlom hərwi may hərwi ada bazlam i Bəy Maduweŋ Yesu mā ye kame bəse bəse ada ndo hay tā rəhay ha gər andza nəkurom neheye ka rəhumay ha gər aye dərma.

² Duwulumay me a Mbəlom hərwi may hərwi ada mā tsəpa may abəra ka ndo i sewed hay, hərwi a say a siye hay mətəme bazlam i Mbəlom nakə nəmaa tsikiye bay.

³ Ane tuk na, Bəy Maduweŋ na, a mbəday həlay a bazlam ŋgay bay. Ma dzəniye kurom ada kə tərūm gədaŋ eye hay ada ma tsəpiye kurom abəra ka Fakalaw.*

⁴ Bəy Maduweŋ kway faya ma dzəniye may ka mæge fakuma mədzał gər. Nəmaa sər ha na, faya ka gumeye wu nakə nəmaa tsikakum aye ada ka gumeye huya.

⁵ Bəy Maduweŋ kway mæ dzəna kurom hərwi ada kə sərūm ha ma kəkay nakə Mbəlom a wudə kurom aye ada kə səmumay naha a dərətsəteh andza Yesu Kəriste nakə a səmay naha aye.

Kwa way mā ge mæsler

⁶ Malamar hay, faya nəmaa tsikakumeye ta mæzele i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste, faya nəmaa gwadəkumeye na, kə ndzum ka təv i ndo mæpe mədzał gər hay ka Yesu neheye səe eye bay, hərwi ta kərah wu neheye nəmaa tətikakum aye.

⁷ Nəkurom ka sərūm ha tə gər kurom eye wu nakə ka gumeye hərwi məpay bəzay a mede may aye. Hərwi ahəl nakə nəmay mæ gay kurom aye na, nəmay səe eye hay dāw?

⁸ Nəmaa nda wu məndaŋ i ndo mekelenj eye hay kəriye bay, nəmaa səkam masəkəme. Nəmaa ge mæsler tə madagər eye

* 2:4 Zəba ma Daniyel 11.36; Ezekiel 28.2.

* 3:3 2 Tesalonik hay 2.3.

həvad ta həpat hərwi wu mənday may hərwi ada nəmaa vəlakum dəretsətseh hərwi wu mənday bay.

⁹ Nəmaa ge məsler andza niye na, nakə tsəved may andaya matsətsehe fakuma wu mənday bay aye bay. Ane tuk na, nəmaa ge düh na, hərwi mədfakum ha wu nakə kâ gum aye.

¹⁰ Ahəl nakə nəmay mə gay kurom aye na, nəmaa tsikakum, nəmaa gwadəkum: Tadə ndoweye kə ge məsler bay na, kâ vəlumay wu mənday bay.

¹¹ Nəmaa tsikakum naha andza niye na, hərwi nəmaa tsəne tə gwadəndo mekeleŋ eye hay mə walaŋ kurom na, səe aye hay. A satay məge məsler bay, ane tuk na, faya ta ndapiye a bazlam i ndo hay.

¹² Faya nəmaa tsikateye naha a ndo niye hay, faya nəmaa gatay naha me ta məzele i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste. Gum məsler ta tsəved eye hərwi məhute wu mənday tə həlay kurom aye.

¹³ Malamar hay, nəkurom na, gum wu ŋgwalak eye andza niye, kâ yum gər bay.

¹⁴ Tadə ndoweye ka rəhay ha gər a wu nakə nəmaa watsa a dərewel nakay aye bay na, zəbum faya, nəkurom ta neŋgeye kâ dzapum ka məge wu hay dziye bay hərwi ada horoy mâ gay.

¹⁵ Ane tuk na, kâ zəbum faya andza ndo mənə dəre kurom bay. Tsikumay me düh ta tsəved eye hərwi neŋgeye malamar kurom huya.

Mandəve i bazlam

¹⁶ Bəy Maduweŋ Yesu bo ŋgay eye ndo məvəle zay, mâ vəlakum zay huya pat pat kwa həlay waray waray. Bəy Maduweŋ Yesu mâ ndza tə nəkurom tebiye.

¹⁷ Neŋ Pol na tsikakum naha me, neŋ na watsa tə həlay ga eye. Na pawa ŋgodgor ka dərewel ga hay tebiye na, andza nakay. Nakay na, məwetse ga.

¹⁸ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mâ pa fakuma ŋgama tebiye.

**Makurre i derewel i Pol nakə
a watsay naha a
Timote
aye
Məfələkwe**

Məzele i Timote ka ndzeye a gər a derewel i ndo i maslan hay ada mə derewel hay i Pol. Timote a lakawa ha Pol ka mäge məsler. Kə laka ha Pol a mahəhele hay haladzay. Pol kə slər ha a təv mawura bo haladzay, a Tesalonik ada Korinje.

Pol a watsay derewel a Timote sulo. Pol a watsa derewel neheye na 6a mədok i məpe mədzal gər ka Yesu mapa eye tsiy. A zəkaw anake na, məpe tay ha gay i maduwule me hay lele ada matəra ha məpe mədzal gər gədan eye.

Makurre i derewel a vəlatay gədan a ndo mədzal gər hay ka Yesu, a ndo neheye tə kalatay kame a ndo hay aye, ada a Timote.

Siye i ndo məpe mədzal gər ka Yesu faya ta sənakəteye wu lele bay aye a ndo hay (1.3-7; 4.1-4; 6.3-5).

Pol faya ma tsikateye me a zləm hərwi mədəslay ha gər a Yesu ada tə maduwule me (madədo 2). A da ha dərmak, ndo neheye tə kalay kame a gay i maduwule me hay ta ndziye na, ma kəkay (madədo 3).

Bəba i Timote na, ndo Gərek ada may ngay dem i Yahuda hay. Faya ma day ha a Timote ma kəkay nakə ma gateye gər a ndo hay aye (madədo 4 ka 6).

¹ Maa watsa derewel nakay na, ney Pol, ney ndo i maslan i Yesu Kəriste. Ndo nakə a pa ga ndo i maslan aye na, Mbəlom ndo mətəme kway ha tə Yesu Kəriste nakə a ge wu nakə ka pakwa faya mədzal gər aye.

² Na watsaka naha a nəkar Timote. Nəkar na, andza wawa ga dedek eye hərwi ka dzala ha ka Yesu Kəriste.

Mbəlom Bəba kway tə Yesu Kəriste Bəy Maduwej kway tā pa fakaya ngama, tā gaka ngwalak ada tā vələka zay.

Ndo i parasay hay

³ A sey na, ndza ma Efez andza nakə na tsikaka kurre ahəl nakə na gər kar ha, na ye ka dala i Masedowan aye. Ndza mə dəma hərwi ada kə gatay me a ndo neheye faya ta tətikateye maraw me a ndo hay aye, tā gər ha.

⁴ Gwadatay na, tā vələy ha bo tay a wurmbez hay ada a məkədə wuway ka bəba tətə tay hay bay. Niye na, ma gəliye ha məkədə wuway kəriye, ma dzəniye wu nakə a say a Mbəlom aye bay. Wu nakay ka sərakwa ha na, hərwi ka dzalakwa ha ka nengeye.

⁵ Ka tsikakwateye andza niye na, hərwi ada tā wudə ndo hay. Kə satay mawudə ndo

hay na, dərev tay mə təra tsədanja lele, tā ge wu ngwalak eye dedek ada tā dzala ha ka Mbəlom lele. Niye na, ta wudə ndo hay.

⁶ Ndo mekeləy eye hay na, ta dze abəra ka tsəved, ta gər ha wu ngwalak eye. Duh faya ta tsikiye wu neheye ma giye ngama bay aye.

⁷ A satay matətikatay bazlam i Mbəlom mapala eye a ndo hay, faya ta tətikiye ta gədan. Ane tuk na, bo tay eye tə tsəne wu nakə faya ta tsikiye bay ada faya ta tətikateye a ndo hay aye bay.

⁸ Tadə ndoweye kə pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye ta tsəved eye na, ka sərakwa ha na, lele.

⁹ Tsənakwa wu nakə na tsikiye: Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ndo neheye faya ta giye ngwalak aye bay. Mbəlom a vəl duh na, hərwi ndo neheye faya ta giye wu nakə lele bay aye, ndo neheye ta rəhay gər a Mbəlom bay aye, ada hərwi ndo neheye tə kəts na Mbəlom aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ndo neheye faya ta giye mənesə aye, ndo neheye tə yay a gər a Mbəlom bay aye, ndo neheye ta kərah wu hay i Mbəlom aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye sa na, hərwi ndo neheye ta kədiye bəba tay ta may hay aye, ada ndo neheye ta kədiye siye i ndo hay aye dərmak,

¹⁰ ada ndo mäge madama hay, ndo neheye tə zlawə siye i hasləka hay ta tərəwa ha andza ngwas tay aye, ndo neheye ta səkəməwa ndo hay hərwi matəre tay ha beke aye, ndo neheye tə dəsawa parasay aye, ndo neheye tə mbadawa tə maraw me aye. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi siye i wu neheye lele bay ta nasiye ha wu nakə lele faya ma tətikakweye aye.

¹¹ Matətike nakay a yaw na, abəra ma Labara Ngwalak eye nakə Mbəlom, ndo i məzla6, a vələy a həlay aye. Labara ngwalak eye niye a da ha Mbəlom bagwar eye, nengeye nakə ma ndziye ma təv ngwalak eye huya aye.

Pol a zambaday a Mbəlom hərwi ngwalak ngay

¹² Na gay sise a Yesu Kəriste Bəy Maduwej kway hərwi nakə a zla ga andza ndo i dedek. Na gay sise sa hərwi ka tara ga ha ndo i məsler ngay. Maa vələy gədan ka mäge məsler na, nengeye.

¹³ Ahəl niye na, na tsalaway ka gər a Mbəlom, ada ta zlapay ga na, na gawatay dəretsətseh a ndo ngay hay haladzay hərwi nakə na dzala ha ka nengeye bay aye. Ane tuk na, Yesu nengeye na, kə geŋ ngwalak hərwi wu nakə na gawa aye na, na sər bay.

¹⁴ Bəy Maduwej kway Yesu Kəriste kə pa fagaya ngama haladzay. Anəke na dzala ha ka nengeye ada kə vələy gədan ka mawudə siye i ndo hay.

¹⁵ Mezeleme nakə neŋ na ge aye na, a ze i ndo siye hay tebiye. Yesu Kəriste a yaw ka məndzibəra na, hərwi ada mǎ təma tay ha ndo i mezeleme hay. Anan̄ bazlam nakay na, dedək, ndo hay gədem tǎ təma a dərəv tay.

¹⁶ Ane tuk na, Yesu Kəriste a geŋ ɲgwalak na, hərwi ada mǎ datay ha a ndo hay neŋgeye ndo məzle ɲgatay. A dǎ ha na, a geŋ ɲgwalak a neŋ nakə na ze ndo hay tǎ mezeleme aye. A bəzatay ha niye hərwi məvəlatay gədan̄ a ndo neheye ta dzaliye ha faya aye ada ta hutiiye sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹⁷ Ndo hay tǎ dəslay gər a Bəy Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye. Neŋgeye Mbəlom nəte ɲgweŋ. Ndəray a ɲgatay bay. Zambadumay ka tor eye. Amen!

Pol a vəlay gədan̄ a Timote

¹⁸ Timote, nəkar na, andza wawa ga, na gərakǎ ha bazlam nakay a həlay yak andza nakə ndo i maslan̄ hay tǎ tsik fakaya aye. Bazlam neheye tǎ tsik aye tǎ tərǎ i yak na, andza wu həlay hərwi ada kǎ ge vərəm nakə ɲgwalak aye.

¹⁹ Vəlay dərəv yak a Mbəlom huya ada ge na, wu nakə ɲgwalak eye. Siye i ndo mekelen̄ eye hay ta kərəh tsəved̄ nakay ɲgwalak eye. Hərwi niye ta dzala ha ka wu neheye dedək aye sa bay.

²⁰ Mə walan̄ i ndo niye hay na, Himene ta Aləgəzandər. Nəteye na, na vəlay tay ha a həlay a Fakalaw* hərwi ada tǎ tətik metsehe lele eye ada tǎ tsalay ka gər a Mbəlom sa bay.

2

Maduwulay me a Mbəlom na, kəkay?

¹ Makurre i wu nakə a seŋ məsikəkatay a ndo hay aye na, anan̄: Tsətsahum ka Mbəlom, dūwulumay me, gumay amboh tǎ məgay naha sisəc hərwi ndo hay tebiye.

² Dūwulumay me a Mbəlom hərwi bəy hay ada hərwi ndo neheye faya ta ləviye ndo hay aye tebiye hərwi ada kǎ ndzakwa zay madzadzere kwa tsekweŋ mǎ ge andaya bay, ada kǎ rəhakway ha gər a Mbəlom, ada mede kway mǎ tərǎ ɲgwalak eye kame ɲgay.

³ Maduwulay me a Mbəlom hərwi ndo hay na, lele ada a yay a gər a Mbəlom ndo mətəme kway ha.

⁴ A yay a gər haladzay hərwi a say na, ndo hay tebiye tǎ təma ada a say tǎ sər dedək.

⁵ Bazlam nakay na, hərwi ndo hay tebiye. Hərwi Mbəlom na, nəte ɲgweŋ ada ndo mə walan̄ i Mbəlom ta ndo hay na, nəte ɲgweŋ. Neŋgeye ndo zezen̄, ndo zezen̄ eye niye na, Yesu Kəriste.

⁶ A yaw na, kə vəl ha məsəfərə ɲgay masəkəmatay ahaya ndo hay. A dǎ ha na, a

həlay nakə ɲgwalak eye, a say a Mbəlom ndo hay tebiye tǎ təma aye.

⁷ Mbəlom a slər ga ha, na tərǎ ndo i maslan̄ ɲgay hərwi ada nǎ dǎ ha wu nakay a ndo hay. A gwedəŋ tətikəkatay a ndo neheye Yahuda hay bay aye bazlam ɲgay naka dedək eye ada tǎ dzala ha. Na tsik na, dedək, na dəs parasay bay.

⁸ A seŋ na, hasləka hay kwa ka waray tǎ dūwulay me a Mbəlom, tǎ dūwulay naha me a Mbəlom tǎ dərəv tsədan̄na eye. Tǎ ge mevel ka ndo bay, tǎ kəd wuway ka wu bay.

⁹ A seŋ na, ɲgwas hay tǎ pa ka bo peteked andza nakə a ye ka bo məpe aye. Peteked nakə ndo hay ta giye faya dərə eye na, tǎ pa ka bo bay. Tǎ gay metsehe bo tay. Tǎ mətsa ka matərde gər lele hərwi ada tǎ zəba fataya bay. Tǎ pa ka bo wu i maslawa neheye tsakala eye haladzay aye bay, kwa peteked neheye tsakala eye haladzay aye tǎ pa ka bo bay.

¹⁰ Məsler nakə lele aye mǎ tərǎ malembede bo tay dūh. ɲgwas neheye tǎ gwad faya ta rəhay gər a Mbəlom aye na, tǎ ge andza niye.

¹¹ Ahəl nakə faya ta tətikiye mə gay i maduwule me aye na, ɲgwas hay tǎ tsik me bay, tǎ ndza dıkdıkdı. Tǎ dəslay ha gər a ndo mətətike ndo hay.

¹² Na vəlatay tsəved̄ a ɲgwas hay ka matətikəkatay a hasləka hay bay ada tǎ ləvay gər a hasləka hay bay. Tǎ ndza dıkdıkdı,

¹³ hərwi Mbəlom a lah məge na, Adam tədaj, ada ma dəba eye a ge Hawa.

¹⁴ Sa na, Fakalaw ka səpat Adam bay. Ane tuk na, a səpat na, ɲgwas. Maa kərəh marəhay ha gər a Mbəlom na, ɲgwas.

¹⁵ Kwa mǎ ge andza niye bəbay, ɲgwas ta wiye wawa ada Mbəlom ma təmiiye tay ha. Ane tuk na, tǎ dzala ha ka Mbəlom huya, tǎ wuda ndo hay, tǎ tərǎ ɲgwalak eye ka dərə i Mbəlom, tǎ gay metsehe a bo tay.

3

Madugula hay i ndo i Kəriste hay

¹ Bazlam nakə na tsikiye na, dedək. Ndo nakə ka pəla matərə madugula i ndo i Kəriste hay aye na, a say məge məsler ɲgwalak eye.

² Madugula i ndo i Kəriste na, mede ɲgay mǎ ge ɲgwalak eye, hərwi ada ndo hay tǎ may ha mənese ka gər wuray kwa tsekweŋ bay. ɲgwas ɲgay mǎ ge nəte ɲgweŋ. Mǎ kwaya ta guzom bay. Mǎ gay metsehe a bo ɲgay, mǎ ge wu neheye ɲgwalak eye, mǎ təma mbəlök hay a gay ɲgay ada mǎ sər matətikəkatay wu a ndo hay dərmağ.

³ Mǎ tərǎ beke i guzom bay, mǎ tərǎ ndo i tereŋgez bay, mǎ tərǎ dūh na, ndo ləfedede,

* 1:20 A say məgwede a ndo məwetse dərəwel nakay na: «Na həhar tay abərə mə walan̄ i ndo hay.»

mâ tsala bo ta ndo hay bay, mâ ge bor i dala bay.

⁴ Mâ sər mægay gər a ɲgwas ɲgay ta wawa ɲgay hay, mâ gəl tay ha wawa ɲgay hay lele, wawa ɲgay hay tâ rəhay ha gər.

⁵ Tadə ndoweye kə sər mægay gər a ndo i gay ɲgay hay bay na, ma səriye mægatay gər a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, ma kəkay?

⁶ Ahəl nakə ka pumeye ndo mâ təra madugula aye na, kâ pum ndo nakə a dzala ha ka Yesu Kəriste anəke aye bay. Ma ta dəslay ha gər a bo. Kə ge andza niye na, sariya ma gəsiye na andza nakə ma gəsiye Fakalaw aye.

⁷ Ndo nakə ma təriye madugula i ndo i Kəriste hay aye na, mede ɲgay mâ yatay gər a ndo neheye ta dzala ha ka Yesu bay aye dərma. Kə ge andza niye bay na, horoy ma gey kame tay ada Fakalaw ma mbəzliye na a bəlay ɲgay.

Ndo mæge məsler mə walaŋ i ndo i Kəriste hay

⁸ Mede i ndo hay mæge məsler mə walaŋ i ndo i Kəriste hay na, mâ ge lele. Dərneh mâ ge mə bazlam tay sulo bay, tâ təra beke i guzom bay, tâ ge mavaha i dala bay.

⁹ Tâ təma bazlam nakə Mbəlom a dā ha aye tə dərɛv tay peteh.

¹⁰ Ka pumeye tay ha a məsler na, zəbum ka mede tay lele təday. Kə ge mede tay lele na, pum tay ha tâ təra ndo mæge məsler hay.

¹¹ Mede i ɲgwas tay hay mâ ge lele dərma. Tâ tsik wu nakə lele bay aye ka ndo hay bay, tâ kwaya ta guzom bay, tâ ge na, wu neheye dedek aye huya.

¹² Ndo mæge məsler mâ təra na, zal i ɲgwas nəte, mâ gatay gər a wawa ɲgay hay ta ndo i gay hay lele.

¹³ Tadə ndo mæge məsler ta ge məsler lele na, ndo hay ta dəslatay ha gər. Ta sliye faya mæde ha bazlam i Yesu Kəriste parakka hərwi ta dzala ha faya lele.

Wu bagwar eye nakə Mbəlom a dā ha aye

¹⁴ Na dzala na, na miye naha ka təv yak bəse. Ane tuk na, na watsaka naha wu neheye na,

¹⁵ hərwi kwa tadə na ye naha bay na, dərɛwel nakay ma dakeye ha ndo i gay i Mbəlom hay ta ndziye kəkay na, ka səriye ha. Ndo i gay i Mbəlom na, ndo neheye tə dzala ha faya aye, nəngeye tə dərə eye. Bazlam dedek eye malətsa eye faya andza mədok i gay.

¹⁶ Ta dedek, bazlam nakay na, bagwar eye haladzay. Məŋgaha eye ahəl niye, ane tuk na, Mbəlom kə dəkway ha. Faya ma dəkway ha kəkay nakə ka ndzakweye ka tsəved i Mbəlom aye. Ndaray ma sliye faya məhəmbər na bay. A tsik na, ka Yesu Kəriste:

A təra ndo zezən aye.

Məsəfərə Tsədəŋŋa eye kə dā ha, nəngeye mənese andaya faya bay.

Gawla i Mbəlom hay ta ɲgatay.

Ndo hay ta dā ha bazlam ɲgay a ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye.

Ndo hay kwa waray ka məndzibəra ta dzala ha,

Mbəlom kə zla a gəma, ka vəlay məzlaḅ.

4

Ndo neheye ta tətikateye maraw me a ndo hay aye

¹ Məsəfərə Tsədəŋŋa eye kə tsik parakka, a gwad: Aza kame na, ndo mekelən eye hay ta gəriye ha mədzele ha ka Yesu. Ta rəhatay ha gər a məsəfərə neheye ɲgwalak eye bay ta rawiye me aye. Ta pay bəzay a matətike neheye tə yaw abəra ka fakalaw hay aye.

² Ndo neheye faya ta tətikateye wu neheye a ndo hay aye na, dərneh mə bazlam tay sulo, faya ta dəsiye parasay. Mədzal gər tay kə nas andza wu nakə ako a fəka na aye.

³ Ndo neheye na, faya ta gwadateye a ndo hay məzle ɲgwas na, lele bay. Faya ta giye me ka mənɛ wu siye hay sa dərma. Ane tuk na, Mbəlom, nəngeye a ge wu neheye na, hərwi ada ndo neheye ta dzala ha ka Kəriste ada tə sər dedek aye, tâ nda ada tâ gay sisə.

⁴ Andza niye, hərwi wu nakə Mbəlom a ge tebiye aye na, lele. Wu mənday kwa waray ka kərəhum mənɛ bay, ndayum tsa ada kə gumay naha sisə a Mbəlom.

⁵ Wu mənday tebiye na, lele hərwi bazlam i Mbəlom ada hərwi maɟuwule me kway nakə faya ka duwulakweye me aye.

Ndo mæge məsler i Yesu Kəriste lele eye

⁶ Tadə ka tətikatay wu neheye a ndo mədzal gər hay ka Yesu Kəriste na, ka təriye ndo mæge məsler i Yesu Kəriste lele eye ada ka hutiy gədaŋ hərwi bazlam i Mbəlom nakə ka dzalakwa ha aye ada hərwi matətike nakə faya ka pay bəzay lele aye.

⁷ Wurmbez neheye kəriye a yay a gər a Mbəlom bay aye na, kâ pay zləm bay. Mede yak mâ səkah matərə kame kame andza nakə a say a Mbəlom aye.

⁸ Tadə ndoweye ma giye həbaɟ hərwi matətəde ha mbəle ɲgay aye na, ma gey ɲgama tsekwen a bo ɲgay. Ane tuk na, tadə mede ɲgay lele andza nakə a say a Mbəlom aye na, ma gey ɲgama na, haladzay, hərwi a sər ma dzəniye na anəke ma sifa nakə ma məndzibəra aye ada ma sifa nakə ma hutiy ka tor eye.

⁹ Bazlam nakay na, bazlam dedek eye. Lele na, kwa way mâ təma tə dərɛv ɲgay peteh.

¹⁰ Hərwi niye ka vəlakway ha gədaŋ kway ka mæge məsler, ka ɲgəlakwa ha faya bo sah lele na, hərwi ka pakwa faya mədzal

gər kway ka Mbəlom, neŋgeye nakə ta sifa aye. Neŋgeye ndo mətəme tay ha ndo hay tebiye, ma təmiye ha wene wene eye na, ndo neheye tə dzala ha ka Kəriste aye.

¹¹ Datay ha ada kâ tətikatay wu nakay a ndo hay.

¹² Ndəray mâ kəts kar hərwi nəkar wawa eye segey bay. Duh nəkar na, bəzatay ha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta ndziye na, kəkay. Bazlam yak nakə tsikiye na, mâ təra bazlam lele eye, mede yak mâ ge lele, wudə ndo hay, dzala ha ka Yesu ada ndza na, tsədanŋa.

¹³ Dzəŋga Derewel i Mbəlom pat pat kame i ndo hay. Datay ha ada kâ tətikatay hus a pat nakə aza na ye naha aye.

¹⁴ Kâ gay masəfaya a gədan nakə Mbəlom a vəlaka aye bay. A vəlaka na, ahəl nakə ndo hay tə də ha wu nakə Mbəlom a tsik ka nəkar aye ada madugula hay tə pa faya həlay tay aye.*

¹⁵ Pay gər na, a məsler neheye anəŋ aye. Vəlay ha bo yak tebiye hərwi ada ndo hay tə ŋgatay faya ka diye kame kame ka tsəved i Mbəlom.

¹⁶ Gay metsehe a mede yak, gay metsehe a wu nakə faya ka tətikatəye a ndo hay aye ada ndza bəŋbəŋ lele. Tadə ka ge andza niye na, ka təmiye ha bo yak eye ada ndo neheye faya ta pay zləm a bazlam yak aye dərmak.

5

Mede i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu

¹ Ahəl nakə nəkurom ka təv manəte eye ta ndo guram aye na, kâ may ha mənese bay, tsikay ta tsəfetsəfe eye andza neŋgeye na, bəba yak. Tsikatay me a gawla hay andza nəteye malamar yak hay.

² Tsikatay me a mama hay andza nəteye may yak hay. Ada a dem hay bəbay andza nəteye malamar yak hay. Dərev yak mâ ge kame tay na, tsədanŋa.

³ Gatay gər a madakway i ŋgwas neheye nəteye madakway i ŋgwas hay ta dedək, ndo məgatay gər andaya bay aye.

⁴ Tadə madakway i ŋgwas wawa ŋgay kəgəbay wawa i wawa ŋgay andaya na, gər ha wawa hay tā tətik marəhatay ha gər a ndo tay hay təday. Andza məgwədə tā gay gər a may tay andza nakə bəba tay hay tə gawatay gər ahəl niye aye. Andza niye na, a yay a gər a Mbəlom.

⁵ Madakway i ŋgwas nakə neŋgeye mahəŋgeye, ndəray ŋgay andaya məgay gər bay ada neŋgeye kə pa mədzal gər ka Mbəlom, faya ma dūwulay naha me a Mbəlom huya ta həpat kwa ta həvad hərwi ada mâ dzəna na.

⁶ Ane tuk na, madakway i ŋgwas nakə a gər ha bo ŋgay kwa a way tsa aye na, neŋgeye mandza eye ma sifa, ane tuk na, andza neŋgeye maməta eye.

⁷ Datay ha a ndo hay na, tā gatay gər a bəba tay hay hərwi ada ndəray mâ matay ha mənese bay.

⁸ Tadə ndoweeye kə gay gər a ndo ŋgay hay bay, na tsik wene wene eye na, ka ndo i gay ŋgay hay, kə gər ha tsəved i Yesu Kəriste. Neŋgeye lele bay a ze ndo nakə kə dzala ha ka Yesu bay aye.

⁹ Watsa a derewel na, məzele i madakway i ŋgwas nakə məve ŋgay kə ndisl a məve kuro kuro makwa aye dekdek ada nakə a zla zal nəte aye.

¹⁰ Ndo hay tā sər ha məsler ŋgay neheye a gawa aye na, ŋgwalak eye. Kə gatay gər a wawa hay lele ada ka təma mbəlok hay a gay ŋgay lele. Sa na, kə baratay na sik i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu* ada ka dzəna ndo neheye mə dəretsətsəh aye. Kə ge məsler lele huya. Kə ge andza niye na, watsa məzele ŋgay.

¹¹ Madakway i ŋgwas neheye dahəlay aye na, kâ watsa məzele tay a derewel bay. Hərwi ka watsa məzele tay a gəna ma sateye mede a zal sa, ta gəriye ha məpay bəzay a Yesu Kəriste.

¹² Ta ge andza niye na, sariya ma gəsiye tay ha hərwi ta nas wu nakə tə tsik, tə gwad: Ta ndziye mahəteye aye.

¹³ Kwa tadə ta zla zal bay, ka watsa məzele tay na, ta giye məsler sa bay, ta həhaliye ka gay ka gay. Ta dzəguriye me, ta bəbələteye wuray a ndo hay. Ta tsikiye bazlam nakə ka zəbatay naha bay aye.

¹⁴ Hərwi niye a sər na, madakway i ŋgwas neheye dahəlay eye hay aye na, tā ye a zal sa, tā wa wawa hay, tā gay gər a bədgay tay hərwi ada ndo neheye tə nakway dəre aye tā huta wuray mətsike fakwaya bay.

¹⁵ Na tsik andza niye na, hərwi siye i madakway i ŋgwas hay ta gər ha tsəved i Mbəlom, tə pay bəzay a Fakalaw.

¹⁶ Tadə ŋgwas naka faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste, madakway i ŋgwas andaya mə gay na, neŋgeye mâ dzəna na. Madakway i ŋgwas niye andza niye na, məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dzəniye na bay. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ta dzəniye na, madakway i ŋgwas neheye ndəray tay andaya bay aye.

¹⁷ Madugula neheye nəteye faya ta gateye gər lele a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye na, rəhumatay ha gər lele. Rəhumatay ha gər wene wene eye a ndo neheye faya ta vəliye ha gədan tay ka məde ha bazlam i Mbəlom ada ka matətikatay a ndo hay aye.

* **4:14** Məpe həlay ka ndo: Məzle ndo ka məge məsler mə walaŋ i ndo. * **5:10** Məberik sik na, andza məgwədə: Matəme mbəlok.

¹⁸ Hərwi mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Ahəl nakə sla ma giye məsler ma guvah aye na, kâ pay wu ka bazlam bay, gər ha mâ həpəd wu mənday.[†]». A gwad sa: «Ndo mäge məsler na, lele tâ vəlay wu i madagər ɲgay.[‡]»

¹⁹ Tadə ndoweye ki yaw ka təv yak mətsikaka wu nakə lele bay aye ka madugula i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, kâ pay zləm bay. Ka ta pay zləm na, tsəne abəra ka ndo hay sulo kəgəbay ka ndo mamahkar eye təday ada ka pəteye zləm.

²⁰ Tsikatay faya a ndo neheye faya ta giye mənese aye kame i ndo hay tebiye hərwi ada ndo siye hay tâ dzədzar mäge mənese dərmak.

²¹ Neɲ faya na gakeye amboh kame i Mbəlom, kame i Yesu Kəriste ada kame i gawla i Mbəlom neheye a pala aye, amboh rəhay ha gər a wu nakə na tsikaka aye. Kâ ɲəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay, kâ matay bo a ndo siye hərwi aɲəna nəteye ndo yak hay aye bay.

²² Tadə a saka məzle ndo ka mäge məsler mə gay i maduwule me na, zəba ka mede ɲgay lele təday nakə ada ka piye həlay ka gər ɲgay aye. Kâ tələka həlay yak a mezeleme i ndo siye hay bay. Ndza na tsədanɲa.[§]

²³ Kâ sa yam dəkdek bay, sa guzom tsekwenɲ hərwi huđ yak nakə a wurawa fakaya aye hərwi ada huđ mâ wur fakaya sa bay.

²⁴ Ndo siye hay kwa tadə ta ye kame i sariya zuk bay na, mezeleme tay a zəba parakka mə dzaydzay. Ka ndo siye hay, ta sariye ha mezeleme tay na, ma dəba i sariya.

²⁵ Məsler ɲgwalak eye hay na, nəteye mə dzaydzay dərmak. Tadə ta ndohhaw bəse a dzaydzay zuk bay na, ta sliye məndze huya mangaha eye bay.

6

¹ Ndo neheye nəteye beke aye hay na, tâ rəhatay ha gər a ndo i gay tay hay hərwi ada ndo hay tâ tsik wu nakə lele bay aye ka məzle i Mbəlom bay ada ka wu neheye faya ka tətikakwateye a ndo hay aye bay.

² Tadə ndo i gay i beke hay nəteye ndo məpe mədzal gər hay ka Kəriste, kwa tadə nəteye malamar hay ma məpe mədzal gər ka Kəriste bəbay na, tâ kərah marəhatay ha gər a ndo i gay tay hay bay. Kwa nəteye tebiye tələva kame i Mbəlom na, ta giye məsler tay lele duh ma ziye nakə kurre aye hərwi ndo neheye faya ta gateye məsler aye na, nəteye ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ada Mbəlom a wuda tay.

Ndo neheye zlele eye hay dedek aye

Tətikatay wu neheye a ndo hay, vəlatay gədanɲ.

³ Tadə ndoweye ka tətik wu mekelən eye, ada ka təma bazlam neheye dedek aye i Bəy Maduwenɲ kway Yesu Kəriste bay, ada a təma wu nakə faya ka tətikakwateye a ndo hay ka mede nakə lele eye kame i Mbəlom aye bay sa na,

⁴ nəngeye ndo mədəslay ha gər a bo, a sər wuray bay tebiye. A sər na, məkədə wuway dəkdek tsa, ma giye magazləga ka wu hay. Hərwi niye ndo neheye faya ta pay zləm aye na, ta giye sələk, ta wudiye məkədə wuway a bo, ta tsadiye a bo, ta dzalateye naha wu neheye lele bay aye a gər a ndo hay.

⁵ Ta kədiye wuway huya hərwi mədzal gər hay lele bay, ada hərwi tə sər dedek sa bay. Tə dzala mə gər tay aɲəna, tadə ta pay bəzay a tsəved i Mbəlom na, ta hutiiye suloy.

⁶ Ta dedek tadə ka pay bəzay a tsəved i Mbəlom na, nəkar zlele eye, dərev yak ma ɲgwasiye tə wu nakə andaya fakaya aye.

⁷ Ka yakwaw ka məndzibəra na, ka zlakwaw wuray ka həlay bay, ka makweye na, ka zlakweye wuray ka həlay bay dərmak.

⁸ Tadə wu mənday kway tə peteked kway andaya na, niye na, də kway.

⁹ Ndo neheye a satay matəre ndo i zlele hay aye na, ta dədiye a məsəpete i Fakalaw andza tə dəf a balay. Ta wuda wu neheye kəriye ma nasiye tay ha ndo hay aye ada neheye ta dziye tebiye aye.

¹⁰ Mawude suloy na, ma zlaweye slala i wu neheye lele bay aye tebiye. Siye i ndo hay ta gər ha tsəved i Mbəlom hərwi a satay suloy ka zal, ada hərwi niye ta huta dəretsətseh mə dərev.

Mandəve i bazlam

¹¹ Ane tuk na, nəkar na, ndo i Mbəlom, wu neheye tebiye lele bay aye na, kâ tələka həlay yak a dəma bay. Ge gədanɲ, hərwi ada kâ təra lele kame i Mbəlom, pay bəzay a tsəved ɲgay, dzala ha huya ka nəngeye, wuda siye i ndo hay lele, səmay naha a wu hay ada təra ndo lafedede eye.

¹² Ge vəram ɲgwalak eye ka tsəved i Mbəlom. Gəs sifa i Mbəlom nakə ma ndəviye bay aye hərwi Mbəlom a zalaka na, ka nəngeye ada ka də ha parakka ahəl niye kame i ndo hay haladzay wu nakə ɲgwalak eye ka dzala ha aye.

¹³ Neɲ faya na tsikakeye kame i Mbəlom nakə ma vəliye sifa a wu hay tebiye aye ada kame i Yesu Kəriste nakə a də ha wu ɲgwalak eye parakka kame i Pɔɲos Pilat aye,

¹⁴ neɲ faya na tsikakeye, rəhay ha gər a wu nakə na tsikaka aye, kâ nas ha bay, gay metsehe a məndze yak hərwi ada ndo hay tâ maka ha mənese bay hus a pat nakə Bəy Maduwenɲ kway Yesu Kəriste ma maweye aye.

[†] 5:18 Bazlam mapala eye masulo eye 25.4.

[‡] 5:18 1 Korinthe hay 9.9; Mata 10.10; Luka 10.7.

[§] 5:22 Zəba ma 1

¹⁵ Ma maweye na, a həlay ɲɟwalak eye. Maa ge ha andza niye na, Mbəlom. Mbəlom na, gədaɲ tebiye mə həlay ɲɟay, neɲgeye Mbəlom nəte ɲɟweɲ, neɲgeye mandza eye ma məɲɟwese, neɲgeye Bəy ka gər i bəy hay, neɲgeye Bəy Maduweɲ ka gər i bəy maduweɲ hay,

¹⁶ neɲgeye nəte ɲɟweɲ nakə ta sifa huya aye, neɲgeye mandza eye mə dzaydzay. Dzaydzay ɲɟay a dəv haladzay, ndəray ma sliye məhəndzədə naha faya bay. Ndəray dāda kə ɲɟatay bay, ndəray ma sliye məɲɟatay bay sa. Ndo hay t̄a dəslay ha gər. Ma ndziye huya. M̄a ge andza niye.

M̄atsike me a zləm a ndo i zlele hay

¹⁷ Ndo neheye zlele eye hay ka məndzibəra nakay aye na, gwadətay t̄a dəslay ha gər a bo bay, zlele ma ziye kəriye. T̄a pa faya mədzal gər tay bay. T̄a pa mədzal gər tay d̄uh na, ka Mbəlom nakə ma vələkweye wu hay tebiye hərwi ada k̄a ɲɟwasakwa aye.

¹⁸ Gwadətay na, t̄a ge wu ɲɟwalak eye hay, t̄a ge wu ɲɟwalak eye hay haladzay. Gwadətay na, t̄a vəl wu ta məɲɟwese eye, t̄a vəl wu a siye i ndo hay.

¹⁹ Tadə faya ta giye andza niye na, ta hayay gər a wu tay hay a təv ɲɟwalak eye hərwi ada t̄a huta sifa dedək eye. Maga eye na, andza ndo nakə a pa naha mədok i gay ɲɟay kurre aye.

²⁰ Timote, gay gər a wu nakə Mbəlom a pa a həlay yak aye. Bazlam neheye ndo hay ta tsikiye kəriye na, k̄a tsik a d̄əma bay. Wu nakə nəteye tə zalay ndaraw aye, ane tuk na, ndaraw dedək eye bay.

²¹ Na tsik andza niye hərwi siye hay ta dzala ha ka wu nakə faya ka dzalakweye faya aye sa bay, hərwi tə gwad̄ t̄a huta ndaraw eye nakay.

Mbəlom m̄a pa fakuma ɲɟama.

**Masulo i derewel i Pol nakə a
watsay naha a
Timote
aye
Məfələkwe**

Masulo i derewel nakay Pol a watsay a Timote aye, maraha eye tə maduk i duk i bazlam neheye Pol a tsikay a Timote aye. Pol neŋgeye ma daŋgay (2.9), ndo hay haladzay ta mbəday dəba (1.15; 4.10-16). A sər ha mazlambar ma mətiye (4.6). A gwaday a Timote ndo məleke ha ma məsler, a wudə na andza wawa, ka dzameye gər dādə sa.

Derewel nakay faya ma makweye ahaya a zlam məndze i Pol: Məsler ŋgay, məsənəke ŋgay, dəretsətseh ŋgay hay hərwi Labara Ŋgwalak eye. A vəlay gədanj a Timote ka məsəmay naha a dəretsətseh ma məsler i Kəriste (2.1-13). A gwaday mā dā ha bazlam i Mbəlom ta tsəved eye lele (2.14-15). Hərwi niye, Timote mā ŋgəday a məkədə wuway, mā mbəday dəba a ndo neheye faya ta giye wu neheye ŋgwalak eye bay aye, mā pay bəzay na, a mede i Pol. Mā hənay gər ada mā ge na, wu nakə Pol ta ndo siye hay tə sənəkətay a ndo hay aye.

Wu neheye mawatsa eye na, ta dzəniye kway ka matətike wu dedək eye (3.16).

Mətsike me i Pol

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol, neŋ ndo i maslanj i Yesu Kəriste andza nakə a say a Mbəlom aye. A slər ga ha hərwi ada nā dā ha bazlam i sifa nakə Mbəlom a gwad ma vəlatəye a ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye.

² Na watsaka naha a nəkar Timote. Nəkar na, na wudə kar haladzay andza wawa ga. Mbəlom Bəba kway tə Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway tā pa fakaya ŋgama, tā gaka ŋgwalak ada tā vəlaka zay.

Pol a may naha dərev a Timote

³ Neŋ faya na gay naha siçə a Mbəlom hərwi yak. Neŋ faya na geye məsler tə dərev tsədanŋa eye andza i bəba tətə ga neheye tə gaway məsler aye. Ahəl nakə na dūwulaway naha me a Mbəlom aye na, na dūwulaway naha me hərwi yak huya ta həvad kwa ta həpat.

⁴ Hələy nakə ka tuwa aye na, kə mətsenj gər bay.* A senj haladzay mənğatəka hərwi ada dərev ga mā rah ta mənğwese.

⁵ Na mətsa ha gər ta məpe mədzal gər yak nakə ka pa peteh ka Yesu Kəriste aye bay. Təday na, mama yak Lowis nakə a dzala ha

ka Yesu Kəriste ada may yak Enise. Ayaw! Na sər ha ta dedək ka dzala ha ka Yesu dərmak.

⁶ Hərwi niye, neŋ faya na gwadakeye sa: Kā gay məsəfaya a wu nakə Mbəlom a vəlaka gədanj məge aye bay. A vəlaka na, ahəl nakə na pa fakaya həlay aye. Vəlay ha dərev yak peteh ka məge.†

⁷ Kā dzədzar bay hərwi Məsəfəre Tsədanŋa eye nakə Mbəlom a vəlakway aye na, ma təriye kway ha ndo i zluwer hay bay. Duh ma vəlakweye gədanj məge məsler i Mbəlom ada tə mawudə siye i ndo hay ada tə məgay metsehe a bo kway.

⁸ Hərwi niye zluwer mā gaka məde ha bazlam i Bəy Maduweŋ kway bay. Neŋ ma daŋgay na, hərwi ŋgay, ane tuk na, kə ge horoy tə neŋ kame i ndo hay bay. Duh təma məse dəretsətseh hərwi məde ha Labara Ŋgwalak eye andza neŋ dərmak. Ge andza niye ta gədanj nakə Mbəlom ma vəlakeye.

⁹ Mbəlom na, kə təma kway ha, a zalakway hərwi ada kə tərakwa ndo ŋgay hay. A zalakway na, hərwi nakə ka gəkwa məsler ŋgwalak eye bay, a təma kway ha hərwi a say məpe faya ŋgama. Andza məgwədə na, kwa ahəl nakə məndzibəra andaya zuk bay aye bə kə ləva ha bo məvəle kway ŋgama tə həlay Yesu Kəriste.

¹⁰ Anəke na, ka bəz ha ŋgama nakə a vəlakway aye parakka hərwi Yesu Kəriste ndo mətəme ha ndo ki yaw. Neŋgeye na, kə zla na gədanj i mədahanj, a dā ha na, tadə ka təkakwa Labara Ŋgwalak eye na, ka hutakweye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye.

¹¹ I ga na, Mbəlom a pa ga ndo i maslanj hərwi ada nā dā ha Labara Ŋgwalak eye a ndo hay ada nā tətikatay.

¹² Hərwi niye nakə neŋ faya na siye dəretsətseh ma daŋgay aye. Ane tuk na, horoy a geŋ bay hərwi na sər Yesu Kəriste. Na dzala ha ka neŋgeye ada na sər ha ta dedək ma sliye faya mətsəpe Labara Ŋgwalak eye nakə a vəlenj aye. Ma tsəpiye na hus a pat bagwar eye nakə ma deyeweye aye.

¹³ Tsikatay a siye i ndo hay bazlam dedək eye nakə na tsikaka aye, kwa tsekwenj kə mbəday həlay bay. Ka tsikiye na, dzala ha ka Yesu Kəriste ada wudə ndo hay. Ge andza niye ta gədanj nakə a yaw mə Yesu Kəriste aye.

¹⁴ Kā vəlay tsəved a ndəray mā mbəday həlay a labara ŋgwalak eye nakə Mbəlom a vəlaka aye bay, tsəpa na ta gədanj i Məsəfəre Tsədanŋa eye nakə mə dərev kway aye.

¹⁵ Nəkar ka sər ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Azi aye nəteye

* 1:4 Timote a tuwa ahəl nakə Pol a ye faya abəra a gər ha ma Efez aye. Zəba ma 1 Timote 1.3. † 1:6 Zəba ma 1 Timote 4.14; 5.22. ‡ 1:15 Dala nakə Roma hay tə zalay Azi aye na, neŋgeye bəgom ka dala nakə tə zalay Turki aye.

ta gər ga ha ɲgweɖek. Figelas ta Hermogenas nateye mə walaɲ tay dərma:k.[‡]

¹⁶ Ane tuk na, Onezifor na, a mawenɲ naha dərɛv, horoy kə gay kame i ndo hay hərwi nakə neɲ ma danɲay aye bay. Bəy Maduwenɲ kway mā gay ɲgwalak a ndo i gay ɲgay hay.

¹⁷ Ahəl nakə a ndislew kanaɲ a wuzlah gay i Roma aye na, kə pəla təv nakə neɲ mə dəma aye puk puk lele hus a huta ga.

¹⁸ Bəy Maduwenɲ kway Yesu mā gay ɲgwalak pat nakə ma ta gateye sariya a ndo hay aye. Ka sər ha dərma:k ahəl nakə neɲ ma Efez aye na, ka dzəna ga haladzay.

2

Sidzew i Yesu Kəriste

¹ Wawa ga, nəkar na, vəlay tsəved a ɲgwalak nakə Yesu Kəriste a vəlaka aye mā tərə kar ha gədanɲ aye.

² Ahəl niye ka tətik bazlam i Mbəlom na, abərə ka neɲ. Bazlam nakə na dā ha kame i ndo hay haladzay aye na, zla na tətikatay a siye i ndo neheye dedek aye dərma:k hərwi ada nateye tā sla faya matətikatay a ndo siye hay kame sa.

³ Tadə dərətsətseh kə ndzaka a gər hərwi Yesu Kəriste na, səmay naha andza sidzew nakə lele eye a səmay naha a dərətsətseh aye.

⁴ Tadə ndoweye ma diye a vəram, tadə a say neɲgeye mā yay a gər a bəy ɲgay na, ma kərəhiye məsler i ndo neheye kəriye. I yak na, mā tərə andza niye dərma:k.

⁵ Sər ha dərma:k na, tadə ndoweye faya ma hwiye mahway i mata ndisle kame na, tadə ka hway ta tsəved eye bay na, ta vəleye wu i merəbe ɲgay bay.

⁶ Ndo i məfəte hay bəbay, mata lehe məhute hohway eye na, ndo nakə a ge məsler haladzay aye taday.

⁷ Dzala ka wu neheye faya na tsikakeye kanaɲ aye, hərwi tadə ka dzala ha faya na, Bəy Maduwenɲ ma vəlakeye gədanɲ ka mətsəne wu nakə faya na tsikakeye tebiye.

⁸ Yesu Kəriste mā makaw a gər. Neɲgeye a yaw na, abərə ma gwala i Davit. Kə lətsew abərə ma mədahaɲ. Anaɲ Labara ɲgwalak eye nakə faya na dətay ha a ndo hay aye.

⁹ Neɲ faya na siye dərətsətseh ada tə gəs ga a danɲay na, hərwi labara nakay ɲgwalak eye. Ayaw, neɲ na, ta peɲ tsalalaw andza ndo məge zlərwek. Ane tuk na, bazlam i Mbəlom na, ta pay tsalalaw bay. Faya ma diye kame kame huya.

¹⁰ Hərwi niye neɲ faya na səmay naha a dərətsətseh tebiye. Neɲ faya na səmay naha hərwi ndo neheye Mbəlom a pala tay ha aye hərwi ada nateye tā huta tsəved nakə Yesu Kəriste ma mbəliye tay ha aye ada tā ye a bəy

ɲgay nakə a le haladzay aye ada tā ndza mə dəma ka tor eye.

¹¹ Sa tsa na, kutoɲ kə səmay naha hərwi bazlam neheye na tsikakeye naha na, bazlam dedek eye hay:

Tadə ka mətakwa tə neɲgeye na,*

ka ta ndzakweye ma sifa tə neɲgeye dərma:k.

¹² Tadə ka səmakwa naha a dərətsətseh na, ka ta tərakweye bagwar i bəy tə neɲgeye.

Ane tuk na, tadə ka gwadakwa ka sərakwa na bay na,

ma ta gwadiye a sər kway bay dərma:k.

¹³ Tadə ka tərakwa kame ɲgay ndo dedek eye hay bay na,

neɲgeye na, ma ndziye ndo i dedek hərwi bo ɲgay eye ma sliye faya mənese ha bo ɲgay bay.

Ndo məge məsler i Mbəlom dedek eye

¹⁴ Matay ha wu neheye na tsik aye a zləm a siye i ndo hay tebiye hərwi ada tā dzala ha faya. Tsikatay ta gədanɲ kame i Mbəlom, tā tərə a bo ka gər i bazlam hay bay, tā gər ha hərwi bazlam niye hay na, ta gateye ɲgama kwa tsekwenɲ bay. Duh ma nasiye ha dərɛv i ndo neheye faya ta pay zləm aye.

¹⁵ Nəkar na, ɲgəla ha bo ka məndze andza nakə a say a Mbəlom aye. Tərə ndo məge məsler nakə a ge horoy ta məsler ɲgay bay aye, andza məgwede a dā ha bazlam dedek eye a ndo hay ta tsəved eye.

¹⁶ Bazlam neheye i məkəde wuway kəriye a yay a gər a Mbəlom bay aye na, kə tsik a dəma bay. Ndo neheye faya ta kədiye wuway andza niye aye na, faya ta dziye abərə ka tsəved i Mbəlom kame kame duh.

¹⁷ Bazlam tay faya ma səkahiye andza mbəlak nakə faya ma goɲgoɲiye. Himene ta Filete nateye mə walaɲ i ndo niye hay.

¹⁸ Ta gər ha tsəved dedek eye, tə gwad na, 6a Mbəlom kə lətsa tay ahaya ndo hay abərə ma mədahaɲ. Andza niye ndo siye hay ta gər ha tsəved i Mbəlom hərwi tay.

¹⁹ Ane tuk na, dedek i Mbəlom ma mbədiye bay. Neɲgeye andza mədok i gay nakə ma ndziye bəɲbəɲ aye. Tə watsa ka mədok niye, tə gwad: «Bəy Maduwenɲ a sər ndo ɲgay hay.[†]» Tə watsa dərma:k, tə gwad: «Kwa way kə gwad neɲgeye ndo i Bəy Maduwenɲ na, mā ge mənese sa bay.»

²⁰ Ka sər ha mə gay i ndo i zlele na, wu maɲgara eye wal wal andaya. Siye hay tə ɲgar ta gura kəgəbay ta bəre. Siye hay na, ta tsətsəd mayako ada siye hay tə ɲgar ta doɖo i gərwa. Tə ge ha məsler tə wu neheye na, ta tsəved wal wal. Neheye tə ɲgar ta gura aye kəgəbay ta bəre aye na, tə ge ha məsler pat i magurlom dəkdek. Siye hay tə ge ha məsler kwa waray waray pat pat.

* 2:11 Zəba ma Roma hay 6.5, 8. † 2:19 Zəba ma Məpesle 16.5.

²¹ A tsik nakay na, ka nəkway. Taɗa ndoweye kə gər ha mäge mənese tebiye na, Mbəlom ma vəleye məsler ɲgay wal ma təriye andza wu nakə tə ɲgar ta gura kəgəbay ta bəre aye. Ndo i gay ɲgay ma piye na wal hərwi a sər mäge məsler i ndo i gay ɲgay tebiye.

²² Bor i wu neheye lele bay a satay a gawla hay mäge aye na, kə ge bay, hway wu yak abəra mə wu niye hay. Ge wu nakə ɲgwalak eye tə dərev yak peteh, pa mədzal gər yak bəɲbəɲ ka Yesu, wuda ndo hay, ndza tə zay ta ndo neheye dərev tay tsəɗaɲɲa eye ada faya ta duwulay naha me a Bəy Maduweɲ aye.

²³ Taɗa ndo hay faya ta kədiye wuway ka wu nakə ma giye ɲgama bay ada ka wu i matərahəɲ na, kə tsik a dəma təbey hərwi ka sər məkəde wuway niye hay ma ndəviye na, tə matəre.

²⁴ Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye məsler i Bəy Maduweɲ aye na, kutoɲ mā təra ta ndo hay bay. Mā gatay ɲgwalak a ndo hay tebiye, mā sla faya matətike a ndo hay lele, mā səmay naha a wu nakə ndo hay ta tsikiye faya aye.

²⁵ Taɗa aɲana ndo mənə dəre yak hay ta təma wu nakə ɲgwalak eye bay na, datay ha ta ləfədəde eye. Aɲana Mbəlom ma vəlateye tsəved ka məgəre ha mezeleme tay hərwi ada tə sər bazlam dedek eye.

²⁶ Kwa taɗa Fakalaw kə gəs tay andza a mbəzl tay ha a bəlay hərwi ada tə ge wu nakə a say aye bəbay na, aɲana ta maweye ka mədzal gər ɲgwalak eye hərwi mətəməw abəra mə həlay ɲgay.

3

Ndo hay ta gəriye ha Mbəlom ka mandəve i mandzibəra

¹ Sər ha wu nakə faya na tsikakeye kanan aye: Ka maduk i duk i məhəne hay na, dəretsətseh ma giye andaya haladzay.

² A həlay niye ndo hay ta wudiye bo tay eye dəkdek, ta wudiye suloy, ta giye zlapay, ta dəslyay ha gər a bo tay, ta tsadiye Mbəlom, ta tsənateye zləm a bəba tay hay bay, ta gateye siɲe a ndo neheye faya ta dzaniye tay ha aye bay, ta rəhay ha gər a wu i Mbəlom hay bay,

³ Ta wudiye siye i ndo neheye mə gay tay aye bay, ta sakatay naha a ndo hay bay, ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka ndo hay, ta səriye i tay na, məgay dəretsətseh a ndo hay, ta wudiye wu lele eye bay,

⁴ Ta giye daf ka ndo siye hay, ta giye wu hay ze mədzele faya, ta dəslyay ha gər a bo tay haladzay, ta wudiye na, wu nakə a yatay a gər a bo tay aye a ze Mbəlom.

⁵ Ta ndəkatiye bo ndo i Mbəlom hay ane tuk na, ta təmiye gəɗaɲ i Mbəlom hərwi ada tə huta mede ɲgwalak eye na, ta wudiye bay. Nəkar na, kə ndza ka təv tay bay.

⁶ Siye hay mə walaɲ tay anəke faya ta fələkwiye a gay i ndo hay. Faya ta fələkwiye ta tsəfetsəfe eye, ta vateye gər a ɲgwas neheye bəle eye hay aye hərwi ada tə təma bazlam tay. ɲgwas neheye ta ge mezeleme haladzay, faya ta pay bəzay a wu neheye wal wal a yatay a gər aye.

⁷ Ta wuda matətike wu hay ane tuk na, tə sər mətsəne wu nakə dedek eye bay.

⁸ Ndo neheye na, faya ta kərahiye bazlam dedek eye andza Zanes ta Zambəres ahal niye ta kərah bazlam i Musa* aye. Mədzal gər tay kə nas, tə dzala ka Mbəlom ta dedek bay.

⁹ Ane tuk na, ta diye kame sa bay hərwi mäge wu i matərahəɲ tay niye hay ma zəbiye mə dzaydzay kame i ndo hay haladzay parakka andza i Zanes ta Zambəres nakə ahal niye ndo hay tə sər ka matərahəɲ tay nakə tə gawa aye.

Ndza bəɲbəɲ mə wu nakə ka tətik aye

¹⁰ Nəkar na, ka sər wu nakə na tətikawatay a ndo hay aye lele, mede ga kəkay na, ka ɲgatay, ka sər wu nakə a seɲ mäge ma məsler ga aye, ada ma kəkay na pa mədzal gər ga ka Mbəlom aye ka sər ha. Ka sər dərmak kəkay nakə faya na zliye ɲgatay ada ma kəkay na wuda ndo hay aye, ada ma kəkay neɲ mandza eye bəɲbəɲ aye, ka sər.

¹¹ Ka sər kəkay nakə ndo hay tə geɲ dəretsətseh ada ma kəkay na sa dəretsətseh ma wuzlahgəma i Aɲtiyos, ma wuzlahgəma i Ikoniyom ada ma wuzlahgəma i Listəre aye. Ayaw! Ndo hay ta seɲ dəretsətseh haladzay, ane tuk na, Bəy Maduweɲ kway kə təma ga ha abəra mə wu neheye tebiye.

¹² Ta dedek ndo neheye tebiye a satay mədzepe tə Yesu Kəriste ada mənɗe andza nakə a say a Mbəlom aye na, ndo hay ta sateye dəretsətseh.

¹³ Ndo i sewed hay ta ndo neheye faya ta vatay gər a ndo hay aye mənɗe tay ma nasiye kame kame, ta vay gər a bo tay ada ta vatay gər a siye i ndo hay dərmak.

¹⁴ Nəkar na, ndza bəɲbəɲ mə wu nakə ka tətik aye ada nakə ka təma tə dərev yak peteh aye. Ndza bəɲbəɲ lele hərwi matətikaka way na, ka sər.

¹⁵ Sər ha na, ka sər Derewel i Mbəlom kwa ahal nakə nəkar wawa eye mba aye. Derewel i Mbəlom niye na, ma vəlakeye tsəved ka məhute metsehe hərwi ada taɗa ka dzala ha ka Yesu Kəriste na, Mbəlom ma mbəliye kar ha.

* 3:8 Zanes ta Zambəres: Mə kule i Yahuda hay tə zalawatay a maharam i Ezipt hay andza niye. Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 7.11, 22.

¹⁶ Wu nakə tebiye tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, a yaw mə bazlam i Mbəlom. Derewel nakay ma dzəniye kway ka matətike wu nakə dedek aye, tadə faya ka gawkweye mənese na, ma fakweye ha, ma kətiye kway, ma tətikakweye hərwi ada kə gawkwa wu lele eye.

¹⁷ Məsəfare i Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo i Mbəlom mâ tərə nenğeye maləva bo eye hərwi ka təma a dərəv nğay wu nakə tebiye a say mede mata ge ha məsler nğwalak eye aye.

4

Mədə ha bazlam i Mbəlom

¹ Neñ faya na tsətsahiye fakaya, da ha Labara Nğwalak eye. Na tsətsah fakaya kame i Mbəlom ta Yesu Kəriste. Nenğeye ma gateye sariya a ndo neheye ta mat aye ada a ndo neheye nətəye tə dərə aye tebiye. Na tsətsah fakaya andza niye na, hərwi ma maweye ada ma təriye bəy.

² Da ha bazlam i Mbəlom, rəzlay a gər huya kwa a həlay lele eye ada kwa a həlay nakə lele bay aye. Tadə ndo hay faya ta giye mənese na, tsikatay faya, tsikatay tã gər ha mənese, matay naha dərəv, tətikatay ta lafedede eye,

³ hərwi həlay eye ma ndisleweye ndo hay ta pay zlam a ndo neheye ta tətikateye wu neheye dedek eye bay aye. Duh ta wudıye na, mäge wu neheye lele bay aye ada andza niye ta pəliye ndo matətike hay haladzay ada ta tsikateye wu nakə a yatay a gər a zləm tay mətsəne aye.

⁴ Ta peye zləm a wu nakə dedek eye sa bay, ta peye zləm duh na, a ndo i maraw me hay.

⁵ Ane tuk na, nəkar na, gay metsehe a bo yak huya, səmay naha a dərətsətseh, datay ha Labara Nğwalak eye a ndo hay, ge məsler nakə Mbəlom a vəlaka a həlay aye tebiye.

⁶ Neñ na, na tərə andza wu kəriye nakə ta vəleye a Mbəlom aye. Həlay nakə ta kədiye ga, na gəriye ha mändzibəra aye mazlambar kə ndislew.

⁷ Na gay məsler a Yesu Kəriste tə dərəv ga peteh andza ndo nakə a nğəla ha bo ka mabəbazl bo seh lele aye. Na ndəv ha wu nakə Mbəlom a vələñ a gwedəñ ge aye andza ndo nakə a ndəv ha mahway aye. Wu neh-eye ka dzalakwa ha faya na, na gər ha kwa tsekweñ bay tebiye.

⁸ Anəke na, Mbəlom kə ləva ha bo ta magogoy ga mə mbəlom hərwi neñ kame nğay mənese kwa tsekweñ andaya fagaya bay. Bəy Maduweñ kway, nenğeye nakə ma gateye sariya dedek eye a ndo hay ma ta vələñeye magogoy ga pat nakə ma ta gakeye sariya aye. Ma ta vələñeye a neñ dəkdek bay,

ma ta vələteye a ndo neheye tebiye faya ta həbiye na aye.

A say a Pol Timote mâ ye ka təv nğay

⁹ Ge gədan hərwi ada kə yaw ka təv ga bəse,

¹⁰ hərwi Demas kə gər ga ha. A wudə wu neheye ka mändzibəra aye, hərwi niye ki ye nğway a Tesalonik. Kərəskenes nenğeye na, ki ye a Galat ada Titus na, ki ye a Dalmatiya.

¹¹ Maa zəkaw ka təv ga na, Luka mahənğeye. Aza ka deyeweye na, dumara ta Markus salamay hərwi ma sliye faya madzəne ga ka məsler.

¹² Tisik i nğay na, na slər ha a gəma i Efez.

¹³ Ahəl nakə ka deyeweye na, do a gəma i Tərowas, zləñ ahaya peteked i mətasl ga nakə na gəray ha a həlay i Karpus aye. Həl ahaya dərəwel hay dərmaç, ane tuk na, a señ wene wene eye na, neheye tə ge ta mbal aye.

¹⁴ Aləgəzandər ndo məvədə wu kə geñ sewed haladzay. Bəy Maduweñ kway ma ta may ha a dəma magogoy i məsler nğay.

¹⁵ Nəkar na, ge metsehe bəna a gəna ma pəliye fakaya tsəved məgaka sewed dərmaç hərwi kwa tsekweñ a wudə bazlam kway bay.

¹⁶ Pat makurre eye nakə ti ye ga ha kame i sariya, na ge me abəra ka bo na, ndəray ki ye naha mata meñ bo bay, tə gər ga ha. Mbəlom mâ pəsatay ha.

¹⁷ Ane tuk na, Bəy Maduweñ kway, nenğeye na, kə gər ga ha bay, kə vələñ gədan hərwi ada nã da ha bazlam nğay parakka, nã həmbər faya abəra kwa tsekweñ bay. Ada ndo i gəma hay wal wal haladzay ta tsəne. Bəy Maduweñ kə təma ga ahaya abəra mə bazlam i zil.*

¹⁸ Ada na sər na, Bəy Maduweñ ma ta təmiye ga ha abəra mə wu neheye tebiye lele bay aye, ada ma tsəpiye ga hərwi ada nã ye a bəy nğay a mbəlom. Zambadakway ka tor eye. Mâ ge bo andza niye!

Mətsike me

¹⁹ Tsikatay ha me a Pərisil ta Akelas. Tsikay ha me a nğwas i Onezifor ta wawa nğay hay.

²⁰ Erast, nenğeye na, ma ndziye ma gəma i Korinje. Tərofime na, na gər ha ma gəma i Melet hərwi nenğeye dāvats eye.

²¹ Ge gədan madayaw ka təv ga kanaj ta bəse, ahəl nakə həlay i mətasl ka dazlay zuk bay aye. Ebulus, Pudenes, Kolodiya, Linus ada tə siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye kanaj aye ta tsikaka naha me.

²² Bəy Maduweñ mâ tsəpa kar huya. Mâ pa fakuma nğama tebiye!

* 4:17 Zəba ma Dəmes hay 22.22.

**Derewel nakə Pol a watsay
naha a
Titus
aye
Məfələkwe**

Titus neŋgeye ndo məleke ha Pol ma məsler. Ahəl nakə Pol mə həlay nakə mawura bo ta ndo i Korinje hay aye na, Titus kə ge məsler ŋwalak eye haladzay. Pol a watsay naha derewel nakay na, neŋgeye ma Kəret, dala nakə malawara eye ta yam aye. Mə dəma na, a matay bo a ndo məpe mədzal gər hay ka mändze lele.

Pol a may ha a zləm a Titus ka lele i mändze i ndo makalay kame a ndo məpe mədzal gər hay (1.5-16). A tsikay me a zləm ka gər i mändze ta slala i ndo hay wal wal: Ta ndo neheye guram eye hay, dahəlay hay, gawla hay, beke hay (2.1-15). Yesu Kəriste a vəl ha sifa ŋgay na, hərwi mətəme tay ha ndo hay abara ma mənese kwa waray waray (2.14). Mədok i sifa wedeye i ndo məpe mədzal gər hay mapə eye na, ka neŋgeye.

Mətsike me

¹ Maa watsa derewel nakay na, neŋ Pol, ndo i məsler i Mbəlom, ada ndo i maslan i Yesu Kəriste. Mbəlom a zla ga, hərwi ada nā tsikatay bazlam ŋgay a ndo ŋgay neheye a pala tay ha aye. Na tsikateye na, ada tā dzala ha ka Mbəlom, tā sər dedək. Hərwi dedek na, ma dəkweye ha mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye.

² Na giye andza niye na, hərwi ada ndo hay tā sər ha ta huta sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom neŋgeye na, a raw me təbey. A gwad ma vəlakweye na, kwa ahəl nakə kə ge mändzibəra zuk bay aye.

³ A da ha na, ahəl ŋgay nakə a ndisl a dəma aye. A dəkway ha wu nakə a gwad ma vəlakweye na, tə bazlam i ndo neheye a slər tay ha hərwi ada tā da ha bazlam ŋgay aye. Mbəlom neŋgeye ndo mətəme kway ha kə vəleŋ bazlam nakay a həlay, a gwedeŋ: «Tsikatay a ndo hay dərma.»

⁴ Titus, na watsaka naha derewel nakay na, a nəkar. Nəkar na, andza wawa ga, hərwi mədzal gər may nətə ka Yesu.

Mbəlom Bəba kway, tə Yesu Kəriste, ndo mətəme kway, tā pa fakaya ŋgama ada tā vəlaka zay.

Məsler nakə Titus faya ma giye ka dala i Kəret aye

⁵ Na gər kar ha ka dala i Kəret na, hərwi ada kə lambad tay ha wu neheye a ze naha malembede aye. Sa na, ada kə ye a walaŋ i gəma hay, kə pala ndo hay ada tā tərə madugula hay, nətə nətə, tā dzəna ndo

mədzal gər hay aye. Ge na, andza nakə na tsikaka aye.

⁶ Madugula na, tā ŋgəlatay bəzay bay. Mā ge na, zal i ŋgwas nətə. Wawa ŋgay hay tā dzala ha ka Yesu. Mede tay mā ge lele, hərwi ada ndo hay tebiye tā zaba fataya na, ta ge mənese bay. Tā gəsay me a bəba tay lele.

⁷ Andza niye madugula na, ndo hay tā ŋgəlay bəzay bay. Hərwi məsler nakə ma giye na, məsler i Mbəlom. Neŋgeye na, mā dəslay ha gər a bo ŋgay bay. Mā ge mevel bay, mā kwaya bay, mā kəd bo ta ndo hay bay, mā ge bor i dala bay.

⁸ Duh neŋgeye na, mā təma ndo hay a gay ŋgay lele, mā wudə na, məge wu lele eye, mā tərə ndo masəra gər eye lele, mā tərə ndo i ŋwalak, mā tərə ndo mə pay naha faya a Mbəlom, mā gay metshe a bo ŋgay lele.

⁹ Mā pa a dərəv ŋgay na, bazlam dedək eye, andza nakə ka tətikakwatay a ndo hay aye. Tadə kə ge andza niye na, ma sliye faya məvəlatay gədan a ndo hay tə bazlam nakay. Sa na, ma sliye faya mədatay ha mənese i ndo neheye tə gwad bazlam nakay lele bay aye parakka.

¹⁰ Na tsik andza niye na, hərwi ndo hay andaya haladzay mə walaŋ i ndo mədzal gər hay ta təma bazlam i ndo təbey. Nətəye faya ta tsikiye na, bazlam nakə ma dzəniye ndo hay bay aye. Faya ta vateye gər a ndo hay. Ndo məge wu niye hay wene wene eye na, Yahuda hay.

¹¹ Madugula hay, tā gatay me, tā ŋgəzəz ka ndo niye hay. Hərwi nətəye na, faya ta nasiye ha bədgay i ndo siye hay. Faya ta tətikiye a ndo hay na, wu neheye a ye ka bo matətike bay aye. Faya ta giye andza niye na, məhute ha dala tsa.

¹² Ndo andaya mə walaŋ i Kəret hay, neŋgeye na, kəliŋ tay. A gwad: «Kəret hay na, maraw me eye hay, sowed eye hay andza wu i pesl hay. Nətəye sər eye hay. Tə dzala i tay na, ka wu mənday tsa.»

¹³ Kəliŋ tay niye a tsik na, dedək.

Hərwi niye, tsikatay faya lele hərwi ada tā dzala ha ka Yesu.

¹⁴ Tsikatay faya dərma hərwi ada tā pay zləm a wurmbəz i Yahuda hay sa bay. Tā pay bəzay a bazlam i ndo neheye ta kərəh məpay bəzay a dedək i Mbəlom aye bay.

¹⁵ Tadə ndoweye tsədanŋa ka təv i Mbəlom na, wu hay tebiye tsədanŋa hərwi ŋgay dərma. Ndo neheye dərəv tay lelebay ada ta dzala ha ka Mbəlom bay aye na, wu tebiye ta giye na, lelebay, hərwi mədzal gər tay na, kə nas. Ada faya ta giye wu nakə lelebay aye na, horoy a gatay bay.

¹⁶ Nətəye tə gwaday a gər tay na, tə sər Mbəlom. Azlakwa duh wu neheye faya ta giye na, faya ma bəziye ha na, tə sər Mbəlom bay. Nətəye na, tə pay naha faya a Mbəlom bay. Faya ta giye wu nakə a say a Mbəlom

bay aye. Wu nakə lele aye na, tə mba faya mæge bay.

2

Məpay naha faya a Mbəlom na, kəkay?

¹ Titus, nəkar na, tsikatay dedək i Mbəlom a ndo hay.

² Gwadatay a bagwar hay na, tã kwaya bay. Tã ge na, wu neheye dã ndo hay ta rəhay ha gər aye. Tã gay metsehe a bo tay lele, tã dzala ha ka Mbəlom ta dedək, tã wudã ndo hay tã dərev tay peteh. Dəretsətseh kə ndzatay a gər na, tã zla ngatay.

³ Tsikatay a ngwas bagwar eye hay andza niye dərma, hərwi ada tã ge na, wu neheye a yay a gər a Mbəlom aye. Tã ngəlay bəzay a ndo bay, tã tərã beke i guzom bay. Gwadatay na, tã tətikatay wu nakə lele aye a ndo hay.

⁴ Tadə tã ge andza niye na, ta tətikiye tay ha ngwas neheye dahəlay aye hay, ta wudiyē zal tay hay ta wawa tay hay na, kəkay.

⁵ Ta tətikiye tay ha hərwi ada tã gay metsehe a bo tay dərma, tã ge madama bay, tã ge məsler mə gay tay hay lele, tã ge na, məsler lele eye, tã gəsətay me a zal tay hay. Tadə ta ge andza niye na, ndo hay ta tsikiye wuray ka bazlam i Mbəlom bay.

Gawla hay

⁶ Tsikatay a gawla hay andza niye dərma, gwadatay tã gay metsehe a bo tay.

⁷ Nəkar dərma na, ge wu neheye lele eye dəkdek, hərwi ada gawla hay tã tətik mede yak. Ka tətikateye wu na, tətikatay tã dərev nətē. Tətikatay na, wu nakə ada ndo hay ta rəhakeye ha gər aye.

⁸ Tətikatay na, wu nakə dedək aye, ada ndrəy ma sliye faya mamaka ha mənese bay. Andza niye, horoy ma gateye a ndo mənē dərə yak hay, hərwi ta huta bazlam neheye lelebay aye bay.

Beke hay

⁹ Beke hay na, gwadatay tã gəsətay me a ndo i gay tay hay huya. Tã mbatsatay me a ndo i gay tay hay bay, ada wu neheye ta giye na, mǎ yatay a gər a ndo i gay tay hay.

¹⁰ Tã ge mavaha bay dərma. Duh tã ge na, wu lele eye hay, hərwi ada ndo i gay tay hay tã sər ha na, nətēye dedək eye. Tadə tã ge andza niye na, bazlam neheye faya ka tətikakweye ka gər i Mbəlom ndo mətəme kway ha aye na, ndo hay ta zambadəye.

Mahəbe məmaw i Yesu

¹¹ Ndo hay tã ge na, wu nakə na tsik aye hərwi Mbəlom ka bəzatay ha a ndo hay nəngeye na, a wudã ndo hay hərwi ada tã tama.

¹² Mbəlom a tətikakway andza niye na, kã gərakwa ha mede kway nakə a yay a gər bay aye, ada kã pakway bəzay a wu i mändzibəra neheye faya ta səpatiye kway

aye bay. Duh ahəl nakə nəkway mandza eye ka mändzibəra mba na, gakway metsehe a bo kway. Gakwa na, wu dedək eye ada nakə a yay a gər a Mbəlom aye.

¹³ Gakwa andza niye ada təkakway dərə a pat lele eye nakə ndo mətəme kway Yesu Kəriste ma deyeweye ta məzlaḅ i Mbəlom kway. Nəngeye na, Mbəlom bagwar eye.

¹⁴ A vəl ha gər ngay hərwi ada kã təmākwwaw abəra mə mezeleme, ada kã tərakwa tsədanḅa kame ngay. Andza niye ka tərakwa ndo ngay hay, ada ka wudakwa mæge wu neheye ngwalak aye pat pat.

¹⁵ Anəḅ andza nakay, nəkar na, tətikatay wu nakə na watsa aye. Vəlatay gədan, tsikatay faya a ndo neheye tə pay zləm a bazlam yak bay aye. Tətikatay ta məzlaḅ nakə Mbəlom ma vələkeye. Ndo hay tã tərã kar ha bay.

3

Mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹ Tsikatay a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu na, tã rəhatay ha gər a bəy i dala hay tebiye. Tã ge wu nakə bəy hay ta tsikateye. Tã wudã na, mæge ngwalak huya.

² Gwadatay na, tã ngəlay bəzay a ndo bay, tã tərã a bo bay. Duh na, tã tərã ndo masəra me eye hay, tã dəsłatay ha gər a ndo hay tebiye dərma.

³ Tsikatay andza niye hərwi ahəl niye nəkway dərma na, ka sərakwa gər bay, ka rəhakwatay ha gər a ndo hay bay, ka dzakwa tsəved, ka gawakwa na, wu neheye a yawakway a gər aye ta wu neheye ka wudawakwa aye. Ahəl niye na, nəkway lele eye hay bay tebiye. Ka gawakwa dərə ka wu i ndo hay. Ndo hay tã nawakway dərə ada nəkway dərma ka nawakwatay dərə.

⁴ Kwa ka gawakwa andza niye bəbay na, Mbəlom ndo mətəme kway ha, ka bəzakway ha nəngeye ndo məgay ngwalak a ndo hay ada a wudã tay ha haladzay.

⁵ Andza məgwede, a təma kway ha na, kəriye. A təma kway ha na, hərwi ngwalak kway hay daw? A'ay! A təma kway ha na, hərwi ka gakway mə bo. A barakway na mezeleme kway na, hərwi ada kã wakwa bo masusulo eye ta gədan i Məsəfərə Tsədanḅa eye ada kã hutakwa məsəfərə wedeye.

⁶ Mbəlom kə rah kway ha ta Məsəfərə Tsədanḅa eye tã həlay i Yesu Kəriste ndo məmbəle kway.

⁷ A ge andza niye na, hərwi ada kã hutakwa sifa nakə na ndəviye bay aye, ka sərakwa Mbəlom ma vələkweye. Kə vələkway ha ngwalak ngay, hərwi ada kã tərakwa tsədanḅa eye hay kame ngay.

Mətsikay me a zləm a Titus

⁸ Bazlam nakay na tsikaka aye na, ta dedək eye. A sən na, ka tətikateye a ndo hay

huya, hærwi ada ndo neheye tã dzala ha ka Mbælom aye, tã ge mæsler lele eye hay. Anar wu nakã ngwalak aye ada lele ma dzaniye tay ha ndo hay aye.

⁹ Mækãde wuway nakã ma giye ngama bay aye na, kã hãndzãd faya bay. Tãdã faya ta kãdiye wuway ka bãba tãte may hay na, kã ye a dãma bay. Kã tãra ta nãteye bay. Kwa faya ta kãdiye wuway ka bazlam i Musa mapala eye na, kã tsik a dãma bay hærwi wu niye hay na, kãriye, ta dzaniye ndo hay bay.

¹⁰ Ndo nakã ma ngãniye tay ha ndo mãpe mãdzal gær hay ka Yesu na, tsikay faya. Tãdã kã gær ha bay na, tsikay faya masulo eye sa. Kã tsãne bay na, mã ndza mã walarj i ndo mãpe mãdzal gær hay ka Yesu sa bay.

¹¹ Nãkar, ka sãr ha, slala i ndo niye hay na, kã dze a bãra ka tsãved. Nãteye na, ndo i mezeleme hay. Ada faya ta bãziye ha tã hãlay tay eye nãteye ndo i mezeleme hay.

¹² Anarj na slãriye naha Artemas kãgãbay Tisik ka tãv yak mba. Kã ndisl naha ka ngatay na, pãla tsãved madayaw mãdzãgær tã nerj a gãma i Nikopolis. Na dzala na, na ta ndziye mã dãma hus a mandãve i hãlay i mãtasl.

¹³ Dzãna Zenas ndo mãge sariya, ta Apolos. Dzãna tay ha, lele. Ahãl nakã ta hãndzãdiye ta diye kame aye na, dzãna tay ha, wu mã kãtsatay bay.

¹⁴ Ndo neheye tã dzala ka Yesu andza nãkway na, tã tãtik mãge ngwalak dãrmak hærwi ada tã dzãna ndo neheye wu a kãtsatay aye. Tãdã ta ge andza niye na, mede tay ma tãriye kãriye bay.

¹⁵ Ndo neheye nãmay dziye na, ta tsikaka naha me. Tsikatay me a dzam kway neheye tã dzala ha ka Mbælom aye dãrmak.

Mbælom mã pa fakuma ngama tebiye.

**Derewel nakə Pol a watsay
naha a
Filimonj
aye
Məfələkwe**

Filimonj na, dzam i Pol. Pol a dāy ha Labara Ngwalak eye, a tēra ndo mēpe mēdzal gər ka Yesu. Filimonj neŋgeye zlele eye. Beke hay andaya mə gay ŋgay. Ndo nakə tə zalay Onezim aye na, beke i Filimonj. A hway ŋgway abara mə gay i Filimonj. A ndzay a gər a Pol ma daŋgay. Neŋgeye dərmaƙ a tēra ndo mēpe mēdzal gər ka Yesu. Pol a maya ahaya Onezim a Filimonj, a watsayaw dərewel a həlay. Filimonj ma tēmiye na Onezim na, ma kəkay?

Derewel nakə Pol a watsay a Filimonj aye na, hərwi ndo neheye tə hayawa gər a gay ŋgay aye dərmaƙ (mede 2).

Mə dərewel na, Pol a gwaɗay a Filimonj mā tēma na Onezim andza malamar ŋgay nakə a wuda na haladzay aye. Andza niye, ndo neheye beke hay bay aye, beke hay, nəteye malamar hay mə Kəriste. Ane tuk na, Pol kə gay kutoŋ a Filimonj bay. A say na, Filimonj mā dzala tə gər ka wu nakə ma giye aye.

Labara i mawude bo a ge məsler ka mēndze i ndo nəte ada ka mēndze i ndo hay tebiye.

Mətsike me

¹ Maa watsa dərewel nakay na, neŋ Pol. Neŋ ma daŋgay hərwi məge məsler i Yesu Kəriste. Maa watsa na, nəmay ta malamar kway Timote. Nəmaa watsa naha a nəkar dzam may Filimonj. Hərwi nəkar na, ka dzapakwa nəte ka məsler i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

² Tsikatay me a Afiya ta Arsip neŋgeye nakə sidzew i Yesu tə neŋ ka tsəved i Mbəlom aye. Ada kə tsikatay ha me a siye i ndo neheye ti yawa naha a gay yak mata dūwulay me a Mbəlom aye tebiye dərmaƙ.

³ Mbəlom Bəba kway ta Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tā pa fakuma ŋgama ada tā vəlakum zay.

⁴ Ahəl nakə faya na giye amboh a Mbəlom aye na, na gaway naha sişə a Mbəlom hərwi yak huya.

⁵ Hərwi na tsəne na, nəkar ka wuda ndo mēpe mēdzal gər hay ka Yesu ta dedək ada ka pa mēdzal gər yak na, ka Bəy Maduweŋ kway Yesu.

⁶ Neŋ faya na dūwuleye me a Mbəlom hərwi ada mēdzepe kway nakə ka dzapakwa ta ndo mēpe mēdzal gər hay ka Yesu aye hərwi nakə ka dzala ha ka Yesu aye ma dzəniye kway. Ma dzəniye kway hərwi ada kə sərakwa ha wu neheye Mbəlom a

vəlakway lele aye hay tebiye. A vəlakway tə həlay i Yesu Kəriste.

⁷ Malamar ga Filimonj! Dərev ga kə ŋgwasa haladzay ada ka vəleŋ gədaŋ haladzay dərmaƙ hərwi ka wuda siye i ndo mēpe mēdzal gər hay ka Yesu ada faya ka vəlateye gədaŋ sa tsa.

Pol a gay amboh a Filimonj hərwi Onezim

⁸ Hərwi niye, neŋ faya na gwadaƙeye amboh ka məge wu nakə na tsikakeye anəke aye. Neŋ na, ndo i maslaŋ i Yesu Kəriste. Na sliye faya mətsikaka ta gədaŋ ka wu nakə ka giye.

⁹ Ane tuk na, na tsikakeye andza niye bay. Na dzala dūh na, məgaka amboh hərwi ka wuda ndo hay. Neŋ Pol na, neŋ guram eye ada neŋ anəke madərəzla eye ma daŋgay hərwi məsler i Yesu Kəriste nakay faya na giye aye.

¹⁰ Neŋ faya na gakeye amboh hərwi Onezim. Neŋgeye na, kə dzala ka Yesu, ka tēra andza wawa ga kanaŋ ma daŋgay. Neŋ na tēra bəba ŋgay.

¹¹ Ahəl niye na, kə gaka məsler sa bay. Ane tuk na, anəke na, ma gakeye məsler sa, a nəkar ada a neŋ dərmaƙ.

¹² Anəke na, na sləraƙeye naha ka təv sa. Ma diye naha andza maa ye naha ka təv yak na, neŋ.

¹³ Haɓe a seŋ na, mā ndza ka təv ga kanaŋ ma daŋgay hərwi ada mā dzəna ga a bəram yak nakə tadə nəkar ka təv ga na, ka dzəniye ga aye.

¹⁴ Ane tuk na, na sliye faya məge andza niye ze nəkar məgwede faya ayaw bay na, na sliye faya bay. Na sliye faya məgaka kutoŋ məgwadaka geŋ ŋgwalak bay. A seŋ na, dzəna ga tə mēdzal gər yak.

¹⁵ Agəna a say a Mbəlom Onezim mā ye a təv aye mā ndzaw tsekweŋ andza nakay hərwi ada mā ma naha ka təv yak ada ka ndzawumeye salamay ka tor eye.

¹⁶ Anəke na, neŋgeye andza beke sa bay. A ze beke. Neŋgeye malamar may nakə dedək eye ma mēdzepe tə Yesu Kəriste. Neŋ na, na wuda na haladzay. Nəkar dərmaƙ ka wudiye na ma ziye i ga ada neŋgeye malamar yak ka tsəved i Bəy Maduweŋ andza nəkar.

¹⁷ Tadə ka zəba faƣaya neŋ dzam yak dedək na, tēma na Onezim tə həlay sulo sulo eye a gay yak andza ka tēma na, neŋ.

¹⁸ Tadə kə nasaka ha wu yak ada agəna wu yak andaya faya a saka mā maka ha na, tsiken, neŋ eye na hamakeye na.

¹⁹ Maa watsa bazlam neheye na, neŋ Pol tə həlay ga aye: Na hamakeye. Ane tuk na, na hamakeye sa bay hərwi sər ha, maa tsikaka bazlam i Mbəlom nakə ka huta ha məsəfəre aye na, neŋ.

²⁰ Amboh malamar ga, neŋ faya na gak-eye amboh tə məzele i Bəy Maduweŋ. Geŋ wu nakə lele eye, meŋ ha dərev tey hərwi nəmay tebiye may aye ka dzapama ka Yesu Kəriste.

²¹ Derewel nakay na watsaka naha na, na sər ha wu nakə na tsətsah naha fakaya aye na, ka giye ma ziye nakə na tsətsah aye.

²² Onezim ki ye naha ka təma na na, ləva ha bo tə gay nakə na ta həniye mə dəma aye dərma hərwi na dzala na, Mbəlom kə tsəne amboh kurom nakə faya ka gumeye. Ma vəleŋeye tsəved mede naha ka təv kurom sa.

Mandəve i mətsike me i Pol

²³ Epafəras neŋgeye nakə tə neŋ salamay kanar ma danŋay hərwi məsler i Yesu Kəriste aye kə tsikaka naha me.

²⁴ Markus, Aristark, Demas ta Luka nəteye neheye ti yawaw ka təv ga ada faya nəmaa giye məsler i Mbəlom dziye, ta tsikaka naha me dərma.

²⁵ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste m̄a pa fakuma ŋgama.

Derewel nakə tə watsatay naha a Hebrœ hay aye Məfələkwə

Derewel nakə tə watsatay naha a Hebrœ hay aye na, məzele i ndo məwetse andaya faya bay. A tsikatay me a way hay na, kə da ha bay. Ndo məwetse eye na, ndo Gərek, a sər Dzam Guram eye lele. A watsatay naha na, a Yahuda neheye tə dzala ha ka Yesu aye. Nəteye ta ge bəle məpe mədzal gər ka Yesu, a gatay tsəbtsəb sa bay. Siye hay a satay mægəre ha məpe mədzal gər. Hərwi niye, ndo məwetse dərewel nakay a say masəkahatay ha matəlike nakə tə huta ada məvəlatay gədanj.

Tə Kəriste nakə Mbəlom a sləraw aye, ndo hay ta dzapa ta Mbəlom (1.1-2.18).

Ndo hay ta sliye faya mahəndzədə ka Mbəlom hərwi ngwalak nakə Kəriste a ge aye (3.1-5.10).

Ndo məwetse dərewel nakay kə da ha haladzay ma kəkay nakə Yesu nengeye bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom i ndo məpe mədzal gər hay ka tor eye andza Melkisedek.

Məpe mədzal gər i bəba tətə hay mavəla eye hərwi mədə ha a ndo məpe mədzal gər hay nakay na, ma vələteye gədanj ka mətepe abəra mə dəretsetəh hay ada tə masəpete neheye anəke aye (11-12.13). Ma dazlay ka 12.14, mandəve i dərewel nakay faya ma diye ha kəkay nakə ndo məpe mədzal gər hay ta sliye faya məndze ta Mbəlom aye, ta ndo siye, ada məge məhay gər i ndo neheye dedək aye.

Mbəlom a tsikatay me a ndo hay tə bədiday i Wawa ngay

¹ Ahəl niye na, Mbəlom kə tsikatay me a bəba tətə kway hay madzəga haladzay ada ta tsəved mekelen eye wal wal haladzay tə bazlam i ndo mədə ha bazlam ngay hay.

² Mbəlom a tsikawa andza niye hus a həlay kway nakay maduk i duk eye. Anəke a tsik bazlam ngay düh na, ta bədiday i Wawa ngay. Mbəlom a ge məndzibəra ahəl niye tə həlay i Wawa ngay, a zla nengeye hərwi ada mə ləva wu hay tebiye.

³ Ta ngateye a məzlaḅ i Mbəlom na, mə nengeye. Nengeye a ndzəkət bo Bəba Mbəlom. Wu hay tebiye andaya hərwi ngay. Kə ta tsəved nakə Mbəlom ma bəriye mezeleme abəra ka ndo hay aye hərwi ada tə huta tsəved matəre tsədanja. Ma dəba eye na, a tsal a mbəlom, a ye naha a ndza

tə həlay i mənday i Mbəlom nengeye nakə a ləva wu hay tebiye aye hərwi ada tə ləva tə nengeye.

⁴ Andza nakay, Mbəlom a dā ha Wawa ngay na, bagwar eye, a ze gawla i Mbəlom hay, andza nakə məzele niye Mbəlom a vəlay a ze i gawla i Mbəlom hay aye.

⁵ Mbəlom kə tsikay dāda a gawla ngay nətə: «Nəkar wawa ga.

Bəgom nej na təra Bəba yak.»

Kə tsik ka gawla ngay nətə:

«Nej na təriye bəba ngay,

nengeye ma təriye wawa ga*» bay.

⁶ Ane tuk na, ahəl nakə Mbəlom faya ma sləraweye Wawa ngay felik eye ka məndzibəra na, a gwad:

«Gawla i Mbəlom hay tebiye tə dəslay ha gər.»

⁷ Ka gər i gawla i Mbəlom hay na, Dərewel i Mbəlom a gwad:

«Nəteye na, ndo i maslanj ngay hay.

A təra tay ha andza mətasl, nəteye andza dərneh i ako.»

⁸ Ane tuk na, ka gər i Wawa i Mbəlom na, mawatsa eye mə Dərewel i Mbəlom a gwad:

«Nəkar na, Mbəlom, ka ləviye bəy yak ka tor eye.

Ka ləviye ndo yak hay ta ngwalak.

⁹ Wu nakə ngwalak eye na, ka wuda.

Wu nakə ngwalak eye bay aye na, a yaka a gər bay tebiye.

Hərwi niye Mbəlom, Bəba yak Mbəlom, kə zla kar

ada kə pa kar bagwar eye ka ze ndo neheye nəkurom ka bo dziye aye
ada kə vələkway mənngwese.»

¹⁰ Dərewel i Mbəlom a gwad sa:

«Bəy Maduwej, ka madazlay i wu tebiye maa ge məndzibəra na, nəkar.

Nəkar tə həlay yak eye ka ge magərmbəlom.

¹¹ Wu neheye tebiye ka ge aye ta dziye.

Ane tuk na, nəkar na, ka ndziye ka tor eye.

Wu neheye tebiye ta giye guram andza pe-
teked.

¹² Ka padīye tay ha andza ta padīye peteked guram eye.

Nəteye ta mbədiye andza peteked a mbəda, ane tuk na, nəkar na, ka mbədiye bay, sifa yak ma ndəviye dāda bay.†»

¹³ Dāda Mbəlom kə tsikay a gawla ngay:

«Dara, ndza tə həlay i mənday ga,

hus a pat nakə nej, na piye tay ha ndo mənə dəre yak hay a huḍ i sik yak aye‡» na,

kə tsikay nətə bay.

¹⁴ Gawla i Mbəlom hay nəteye na, way hay? Nəteye masəfəre neheye faya ta geye məsler a Mbəlom aye, ma sləriye tay ha

* 1:5 2 Samuyl 7.14. † 1:12 Dəmes hay 102.26-28. ‡ 1:13 Dəmes hay 110.1.

məmatay bo a ndo neheye faya ma təmiye tay ha aye.

2

Kā gakway masəfaya a wu nakə Mbəlom a tsik aye bay

¹ Hərwi niye, gakway metsehe a bazlam neheye ka tsənakwa aye lele huya hərwi ada kā dzakwa tsəved bay.

² Bazlam neheye gawla i Mbəlom hay tə yaw tə tsik aye na, gədanj eye haladzay.* Ndo neheye tə nas ha ada ta rəhay gər bay aye na, Mbəlom kə gatay sariya da ka mənese tay.

³ Kə ge Mbəlom kə gatay sariya na, ka gwadum na, tadə ka gakway masəfaya a tsəved ngwalak eye nakə ka təkakweye ha aye na, ma gakweye sariya bədaw? Tadə ka gakway masəfaya na, ta dedək ka təkakweye bay. Maa lah məde ha Mbəlom ma təmiye kway ha ma kəkay na, Bəy Maduwej. Ndo neheye tə tsəne aye na, maa tsikakway bazlam neheye dedək na, nəteye.

⁴ Bo i Mbəlom eye tə gər ngay, kə da ha bazlam neheye na, dedək ta masuwayan wal wal tebiye ada Məsəfəre Tsədanja eye a vəl gədanj a ndo hay ka məge wu hay wal wal andza nakə a say aye.

Yesu kə da ha tsəved nakə ma təmiye kway ha aye

⁵ Mbəlom a pa hərwi mələve məndzibəra wedəye nakə ma deyeweye na, gawla i Mbəlom hay bay.

⁶ Azlakwa bay, mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, ndoweye a gwad:

«Ndo neŋgeye na, way tey Mbəlom, nakə ka dzaliye ka neŋgeye aye? Ndo zezen way nakə ka dzaliye faya, ka geyə gər aye?»

⁷ Hərwi həlay tsekwej, ka pa tay ha ndo zezen hay a huvo i gawla i Mbəlom hay.

Ma dəba eye na, ka vəlay məzla6 ta mədəslay ha gər.

⁸ Ka pa wu hay tebiye a hud i sik ngay mā ləva.†»

Kə ge Mbəlom kə pay wu hay tebiye mā ləva na, niye na, andza məgwede wuray andaya nakə kə pay bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, anəke faya ka ngatakweye faya ma ləviye wu hay tebiye zuk bay.

⁹ Ane tuk na, ka ngatakway a Mbəlom kə kəts ha Yesu abəra ka gawla i Mbəlom hay həlay tsekwej. Anəke na, Mbəlom kə vəlay məzla6 ada ta mədəslay ha gər hərwi nakə kə sa dəretsəteh ada kə mət aye. Niye na, ta ngwalak i Mbəlom nakə Yesu a mət hərwi ndo hay tebiye aye.

¹⁰ Mbəlom a ge wu hay tebiye. A ge tay ha na, hərwi ngay eye ngway. A say məhəle ndo hay haladzay a təv ngay nakə ta məzla6 aye, nəteye na, wawa ngay hay. Andza niye kə yay a gər matəre ha Yesu ngwalak eye hərwi mətəme tay ha tə dəretsəteh ngay ada ta məməte ngay, hərwi mata de kame tay mətəme tay ha na, Yesu.

¹¹ Maa təra ha ndo hay ngwalak eye kame i Mbəlom na, Yesu ada nəteye neheye a təra tay ha ngwalak eye hay aye na, bəba tay nəte. Hərwi niye horoy ma geyə məzalətaty malamar ga hay bay.

¹² A gwad:

«Na datay ha məzele yak a malamar ga hay Na zambadakeye mə walaŋ i ndo hay mahaya gər eye.»

¹³ A gwad sa:

«Nej, na dzaliye ha ka Mbəlom.»

A gwad sa:

«Nej kənanj ta wawa neheye Mbəlom a peŋ tay aye.»

¹⁴ Wawa neheye a tsik fataya aye na, nəteye tebiye slo ada bambaz. Neŋgeye dərmak ka təra ndo zezen andza nəteye hərwi ada mā mət ada andza niye ma giye ha bəle ta ndo nakə gədanj i məməte mə həlay ngay aye, andza məgwede Fakalaw.

¹⁵ Yesu a ge andza niye na, hərwi zluwer mā gəs tay ha ndo hay hərwi məməte bay. Ahəl niye tə ndzawa huya andza beke hay hərwi zluwer a gawatay, ane tuk na, anəke Yesu kə təma tay ha.

¹⁶ Ka sərakwa ha a yaw məmatay bo a gawla i Mbəlom hay bay, a yaw məmatay bo na, a wawa i hud i Abraham hay.

¹⁷ Andza niye, kutoŋj ka təra andza malamar ngay hay mə wu hay tebiye. A ge niye na, hərwi ada mā təra bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom nakə ma gateye ngwalak a ndo hay ada ma pay naha faya a Mbəlom aye, hərwi ada mā vəl ha gər ngay hərwi məheme mezeleme i ndo hay ada məsəre tay ka bo ndo hay ta Mbəlom.

¹⁸ Anəke na, ma sliye məmatay bo a ndo neheye Fakalaw faya ma səpatiyə tay aye hərwi ahəl niye Fakalaw ka səpat na ada kə say dəretsəteh.

3

Yesu bagwar eye a ze ha Musa

¹ Malamar ga hay, Mbəlom a pala kurom na, ada kā tərūm ndo ngay hay. Hərwi niye pum mədzal gər kurom ka Yesu. Neŋgeye ndo nakə Mbəlom a sləraw aye hərwi ada mā təra bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ka wu neheye ka pakwa faya mədzal gər aye.

* 2:2 A tsik ka bazlam mapala nakə Mbəlom a vəlatay a Israyel hay ma məhəmba i Sinay aye. † 2:8 Dəmes hay 8.5-7.

‡ 2:12 Dəmes hay 22.23. § 2:13 Ezay 8.17-18.

² Maa pa na ka mæge mæsler nakay na, Mbælom ada kə pay naha faya a Mbælom ma wu nakə a ge aye, andza Musa nakə a pay naha faya a Mbælom ma mæsler nakə a gawa aye hærwi ndo i gay i Mbælom hay tebiye.*

³ Ngwalak eye mædʒalay ha gær haladzay a Yesu abəra ka Musa andza nakə ta dəslay ha gær haladzay na, a ndo nakə a dəzl gay aye bəna a gay bay.

⁴ Gay tebiye mædəzl na, ndo. Ane tuk na, ndo nakə a dəzl wu hay tebiye na, Mbælom.

⁵ Aya Musa nenjeyə kə pay naha faya a Mbælom ma mæsler nakə a ge tebiye mæ gay i Mbælom aye. Ane tuk na, nenjeyə na, ndo i mæsler i Mbælom dekdək tsa. Mæsler ngay na, mædatay ha a ndo hay wu neheye Mbælom ma tsikiye mba kame aye.

⁶ Kəriste na, nenjeyə wawa nakə ma ləvatay gær a gay i Bəba ngay Mbælom aye. Nəkway na, ndo ngay hay. Tadə ka pakwa faya mædzal gær kway bəngbəng ada ka pakwa mædzal gær kway ka wu neheye ta mənngwese hus ka mandəve aye na, nəkway dərmağay ngay.

Mbælom faya ma ləviye ha bo ta təv mazəzəkuk bo hærwi ndo neheye ta pa faya mædzal gær aye

⁷ Hærwi niye Məsəfəre Tsədanja eye a gwad:

«Bəgom tadə ka tsənum mətʒike me i Mbælom na,

⁸ kə kulum ha gær kurom, andza i bəba tətə kurom neheye ahəl niye tə kula ha gær tay ka Mbælom aye bay.

A həlay niye na, nətəye mæ makulkwandah məve kuro kuro fad,

tə ge vərəm ka Mbælom ada ta dza ha Mbælom.

⁹ Mbælom a gwad: «Kwa ta ngatay lele a wu neheye na ge aye bəbay na, ta dza ga ha məve kuro kuro fad.

¹⁰ Hærwi niye na ge mevel ka nətəye.

Na gwad: Mædzal gær tay ka dzədza, ta tsəne wu nakə a seŋ aye bay.

¹¹ Kə ndeləŋ ada na mbada:

Ta fələkwiye dāda a təv ga nakə na ləvatay ha bo ta zəkukwiye bo mæ dəma aye bay.»[†]

¹² Malamar ga hay, gum metsehe! Ndo naka mædzal gær ngay ngwalak eye bay aye, a dzala ha ka Yesu bay aye na, mæ ge andaya mæ walaŋ kurom bay. Ndo nakə a dzala ha ka Yesu sa bay aye ma gəriye ha Mbælom naka ta sifa aye.

¹³ Ane tuk na, bəgom a say a Mbælom mətʒikakum me sa. Vəlum a bo gədan pat pat mæ walaŋ kurom hærwi ada Fakalaw mā

səpat kurom ka mæge mənese bay, ada kə kulum ha gær kurom bay.

¹⁴ Tadə nəkway huya faya ka gəkweye gær a wu neheye ka pakwa faya mædzal gær ka madazlay hus ka mandəve i məsəfəre kway na, ta dekdək nakway ndo i Kəriste hay.

¹⁵ Andza nakə ta gwad:

«Bəgom, tadə ka tsənum mətʒike me i Mbælom na,

kə kulum ha gær kurom bay andza ahəl nakə bəba tətə kurom hay tə ge vərəm ka Mbælom aye bay.»

¹⁶ Ndo neheye tə tsəne mətʒike me i Mbælom ada tə ge faya vərəm aye na, way hay? Na gwad ndo neheye tə yaw abəra mæ Ezipt tə pay bəzay a Musa aye bədaw?

¹⁷ Mbælom a ge mevel məve kuro kuro fad ahəl niye na, hærwi way hay? A ge mevel ka ndo neheye tə ge mənese aye na gwad ba? Hærwi niye tə mət mæ makulkwandah.

¹⁸ Mbælom a mbada a gwad: «Ta fələkwiye dāda a təv ga nakə na ləvatay ha bo ta zəkukwiye bo mæ dəma aye bay.» A tsik andza niye na, ka way hay? Na gwad ka ndo neheye ta kərah maršhay ha gær aye ba?[‡]

¹⁹ Andza niye, nəma zəba faya Mbælom a vələtay tsəved məfələkwe a dəma bay na, hærwi nakə ta dzala ha ka Mbælom bay aye.

4

¹ Ba Mbælom kə tsik a gwad ka fələkwakweye a mazəzəkuk bo ngay. Ane tuk na, dzədzarakwa hærwi ada ndəray mæ walaŋ kurom mā mətʒa abəra ka məfələkwe a dəma bay. Wu nakə Mbælom a gwad ma giye na, ma giye huya.

² Nəkway na, ka tsənəkwa Labara Ngwalak eye nakay andza nakə ahəl niye bəba tətə kway hay tə tsəne aye dərmağ. Ane tuk na, labara nakay kə gatay ngama bay hærwi ta dzala ha faya bay.

³ Mata fələkwe a mazəzəkuk bo i Mbælom niye na, nəkway neheye ka dzalakwa ha aye. Mbælom a gwad:

«Kə ndeləŋ ada na mbada,

ta fələkwiye dāda a təv ga nakə na ləvatay ha bo ta zəkukwiye bo mæ dəma aye bay.»

Azlawabay Mbælom a ndəv ha məsler ngay kwa a həlay nakə a ge mənəzibəra aye.

⁴ Mawatsa eye mæ Derewel i Mbælom, tə tsik ka məhəne matasəla eye: «Məhəne məkwa na, Mbælom a ndəv ha məsler ngay, məhəne matasəla eye a zəkuk bo.*»

⁵ Ma təv mekeləŋ eye Mbælom a gwad sa: «Ta fələkwiye dāda a təv ga nakə na ləvatay ha bo ta zəkukwiye bo mæ dəma aye bay.»

⁶ Ndo neheye tə tsəne Labara Ngwalak eye kurre aye tə fələkwa a mazəzəkuk bo bay na,

* 3:2 Məpəsele 12.7. † 3:11 Dəmes hay 95.7-11. ‡ 3:18 Zəba mæ Məpəsele 14.1-35; Dəmes hay 95.11. * 4:4 Madazlay i wu hay 2.2.

hərwi ta kərah marəhay ha gər a Mbəlom. Ta dedek təv mazəzukw bo andaya anan, ndo mekelenj eye hay ta fələkwiye a dəma.

⁷ Hərwi niye Mbəlom a pa pat mekelenj eye, a zalay «bəgom». A tsik ka pat eye nakay na, məve haladzay tə bazlam i Davit, bazlam neheye 6a ka watsakwa tsiy aye, a gwađ:

«Bəgom tadə ka tsənum mətsike me i Mbəlom na,

kā kulum ha gər kurom bay.»

⁸ Tadə Zozowe kə ndisl tay ha bəba tətə kway hay a mazəzukw bo naka dedek aye na, ha bə Mbəlom ma tsikiye ka pat mekelenj eye bay.

⁹ Andza məgwede mazəzukw bo mekelenj eye andaya hərwi ndo i Mbəlom hay. A ndzəkkit bo mazəzukw bo i məhəne matasəla eye.

¹⁰ Mbəlom a ndəv ha məsler ngay na, a zəzukw bo. I kway bəbay andza niye dərmak. Ndo kə huta tsəved məfələkwe a mazəzukw bo i Mbəlom na, ma giye məsler sa bay, məsler ngay ka ndəv.

¹¹ Hərwi niye, ngələkwa ha bo ka məhute tsəved məfələkwe a mazəzukw bo niye. Kə ge andza niye na, gakwa metsehe lele ndəray mā dəd hərwi a kərah marəhay ha gər a Mbəlom andza bəba tətə kway hay aye bay.

¹² Bazlam i Mbəlom na, ma vəliye sifa a ndo hay, gədañ eye haladzay. A dəs wu a ze ha maslalam nakə a dəs diye sulo sulo aye. Bazlam i Mbəlom a ye a bo kway hus a huđ eye. A dəs ndo hus ka manğəne ha sifa i məsəfəre ada hus ka manğəne ha təv mazəve ta dözoz. Faya ma diye ha wu naka ma mədzal gər i ndo aye.

¹³ Wurañ andaya manğaha eye ka dərə i Mbəlom bay. Wu neheye a ge tebiye aye na, a ngatay, a sər tay ha nətə ta nətə tebiye. Kə dəkway ha wu hay tebiye na, kame ngay.

Mbəlom a pa Yesu bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom

¹⁴ Andza niye, nəkway na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom kway andaya ka gər i wu hay tebiye. Nenğeyə na, Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom. Kə tsal ka təv i Mbəlom. Hərwi niye ndzakwa tə wu nakə ka dzalakwa ha faya aye 6əñ6əñ lele.

¹⁵ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom kway na, a sər ha bəle kway. Nenğeyə na, kə ngatay a dərətsətseh wal wal andza nəkway ada ta dza ha. Ane tuk na, kə ge mezeleme bay.

¹⁶ Hərwi niye həndzədəkwa ka təv i Mbəlom, zluwer mā gəkway bay. Nenğeyə ma gateye ngwalak a ndo hay. Həndzədəkwa ka təv ngay hərwi ada kə gəkway mə bo ada mā gəkway ngwalak ngay. Niye na, ma makweye bo ahəl i dərətsətseh.

5

¹ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom tebiye Mbəlom a pala tay ha na, mə walañ i ndo hay. A pa tay ha hərwi ada tā gay məsler hərwi ndo hay ada tā vəlay naha wu kəriye ada tā kəday naha wu a Mbəlom hərwi mezeleme nakə ndo hay tə ge aye.

² Ndo neheye tə sər tsəved ngwalak eye bay aye ada faya ta giye mezeleme aye na, bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom tə sər məge ngwalak hərwi tay hərwi bo tay eye bəle eye andza nəteye dərmak.

³ Hərwi niye kutoñ mā kəday naha wu a Mbəlom hərwi mezeleme ngay eye dərmak, ma kədiye hərwi mezeleme i siye i ndo hay dəkdek bay.

⁴ Ndəray ma sliye mədəslay ha gər a bo, məzle bo ngay matəre ha bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom bay. Maa zal na, Mbəlom andza nakə ahəl niye a zalay Aronj aye.

⁵ Tə Yesu Kəriste na, andza niye dərmak. Kə zla bo ngay eye kə dəslyay ha gər a bo matəre bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom bay. Maa zalay na, Mbəlom, a gwaday:

«Nəkar wawa ga.

Bəgom neñ na təra Bəba yak.* »

⁶ Ma təv mekelenj eye a gwaday:

«Ka ndziye ndo məvəlay wu a Mbəlom huya andza Melkisedek.†»

⁷ Ahəl nakə Yesu ka mändzibəra aye na, a sər ha Mbəlom ma sliye faya mələtse ahaya abəra ma mədahañ. Ka dūwulay naha me a Mbəlom ta matuwe eye ada ta mawude eye ta magala hərwi a say marəhay ha gər dərmak. Mbəlom kə tsənay na kə lətse ahaya abəra ma mədahañ hərwi ka rəhay ha gər.

⁸ Nenğeyə na, Wawa i Mbəlom. Kwa andza niye bəbay na, tə dərətsətseh nakə a sa aye kə tətik marəhay ha gər a Mbəlom.

⁹ Ahəl nakə məsler ngay a ndəv aye na, a təra ndo nakə ma təmiye tay ha ndo neheye ta rəhay ha gər aye hərwi ada tā huta sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye aye.

¹⁰ Mbəlom a pa na bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom andza Melkisedek.

Marava i məgər ha mape mədzal ka gər Yesu

¹¹ Ka gər i wu nakay na, wu hay andaya haladzay a samay mətsike. Ane tuk na, a wur bo mədakum ha hərwi zləm kurom dərəñ mətsane.

¹² Nəkurom i kurom na, həlay eye kə sla də hərwi ada bo kurom eye kə tətikumatay wu a siye i ndo hay aye hərwi nəkurom ka tətikum wu hay zla anəke bay. Ane tuk na, a sakum tā tətikakum wu neheye ka tətikum kurre ka bazlam i Mbəlom aye sa.

* 5:5 Dames hay 2.7. † 5:6 Dames hay 110.4.

Ka sêrum mœnde daf andza bagwar hay zuk bay, nêkuro m andza wawa ndêriz neheye a satay mœse wah aye.

¹³Ndo nakê faya ma siye wah huya aye na, nenjeye wawa ndêriz huya. Mbêlom a tœra kway ha ngwalak eye kame ngay ma kœkay na, a sœr zuk bay.

¹⁴Daf nakê dedek aye na, i bagwar hay. Nœteye na, ta ngœliye ha bo ka matœtike hœrwi mangœne tay ha ka bo abœra wu ngwalak eye tœ wu neheye ngwalak eye bay aye.

6

¹Kœ ge andza niye na, takwa kame, zakwa ha wu neheye kurre ka gœr i Kariste aye, pakway bœzay a wu neheye bagwar eye. Ba ka pakwa mœdok i gay tsiy, ka pakwa wedeye sa bay. Bazlam i matsœtsehe mœpœse ha mezeleme hœrwi wu neheye ngwalak eye bay ta diye ha ndo a mœmœte aye, bazlam i mœdzele ha ka Mbêlom,

²bazlam i madzœhuœe ndo a yam, bazlam mœpe hœlay ka gœr i ndo hay,* bazlam i mœlœtsew abœra ma mœdahaŋ ada bazlam i sariya, wu neheye tebiye na, nœmaa dzaliye faya matœtikakum sa bay.

³Gœrakwa ha wu neheye, takwa kame. Ta gœdaŋ i Mbêlom na, ka gakweye.

⁴Ndo neheye tœ ma ta dœba aye, ta maw-eye ka matsœtsehe mœpœse ha mezeleme na, ma giye bo sa dœw? Nœteye na, ta ngatay a dzaydzay i Mbêlom, wu nakê Mbêlom a vœlatay a ndo hay aye, kœ vœlatay dœrmak, ta huta Mœsœfœre Tsœdaŋŋa eye a dœrev tay dœrmak.

⁵Ta ndzaka metsœhœne i bazlam i Mbêlom, ta sœr ha gœdaŋ i mœndzibœra nakê ma deyeweye kame aye.

⁶Ada dœh tœ dœd abœra ka tsœved i Mbêlom na, tsœved tay andaya mœmatay ahaya ka matsœtsehe mœpœse ha mezeleme sa bay hœrwi a tœra andza ta dar Wawa i Mbêlom ka mayako mazlœmbœda eye sa ada tœ vœlatay tsœved a siye i ndo hay mœtsaday.

⁷Guvah nakê yam faya ma piye a dœma aye tadœ wu mœnday kœ ge bo lele hœrwi madzœne ndo neheye tœ fat aye na, niye na, andza mœgweœ Mbêlom kœ pa ngama ka guvah nakay.

⁸Tadœ dœh mœa ndzohw a dœma guzer ta dak na, guvah niye ma giye ngama bay. Mazlambar Mbêlom ma vœleye mezeleme. Ma dziye ha abœra mœ dœma ta ako.

⁹Dzam ga neheye na wuda kurom haladzay aye, kwa tadœ nœmaa tsik andza niye bœbay na, nœmaa sœr ta dedek nœkuro m faya ka pumeye bœzay a tsœved ngwalak eye, tsœved nakê Mbêlom ma tœmiye kurom ha aye.

¹⁰Mbêlom na, nenjeye ngwalak eye, ma mœtsiye ha gœr ta mœsler nakê ka gum aye bay. Andza mœgweœ, ka mumatay bo a siye i ndo mœpe mœdzal gœr hay ka Yesu, ka mawumatay bo andza niye huya. Ka gum niye na, hœrwi nakê ka wudum Mbêlom aye ada ma mœtsiye ha gœr bay.

¹¹A samay na, kwa way mœ ge andza niye huya hus ka mandœve eye, kœ gœrum ha bay hœrwi ada kœ hutum wu nakê ka pum faya mœdzal gœr aye.

¹²A samay na, kœ tœrum ndo i sœe hay bay. Duh tœrum andza ndo neheye tœ pa mœdzal gœr tay bœŋbœŋ ka Mbêlom aye. Mata hute wu nakê Mbêlom a gwœd ma vœliye na, nœteye.

Wu nakê Mbêlom kœ tsik aye na, ma giye bo

¹³Ahœl nakê Mbêlom a gwœday a Abraham na vœlakeye wu aye na, kœ mbœda ma giye andza nakê a tsik aye. Ndœray andaya nakê a ze Mbêlom aye nakê ma mbœdiye kame ngay aye bay. A mbœda ta mœzele ngay.†

¹⁴A gwœd: «Ta dedek, na piye fakaya ngama, ta dedek na vœlakeye wawa hay haladzay.»

¹⁵Abraham kœ zla ngatay, ka hœba, hœrwi niye kœ huta wu nakê Mbêlom a gwœd ma vœleye aye.

¹⁶Ndo hay tœ mbœdœwa na, ta mbœdiye ta mœzele i ndo nakê bagwar eye a ze tay aye, mœmbede niye ma ndœviye ha wu nakê mœ walaŋ i ndo hay aye.

¹⁷Hœrwi niye Mbêlom kœ mbœda dœrmak. A say na, ndo neheye a gwœd ma vœlateye wu aye na, tœ sœr ha ma mbœdeye hœlay dœda a wu nakê a gwœd ma vœliye aye bay, ma pœliye ha bay.

¹⁸Andza niye, wu hay sulo neheye ma pœliye bo bay aye. Wu nakê Mbêlom a gwœd ma vœliye ada wu nœka a mbœda aye, Mbêlom ma sliye maraw me kwa tsekweŋ bay. Nœkway neheye ka hwayakwa ka tœv i Mbêlom mœŋgehe bo ka tœv ngay aye na, kœ vœlakway gœdaŋ haladzay hœrwi ada kœ pakwa mœdzal gœr kway huya ka wu nakê Mbêlom a gwœd ma vœlakweye aye.

¹⁹Wu nakê ka pakwa faya mœdzal gœr kway aye na, a gœs kway bœŋbœŋ lele ka dagwarakweye abœra kame i Mbêlom bay andza bœre nakê tœ lœtsawa ha kwalalaŋ i yam aye. Hœrwi niye, ka deyekweye ta peteked nakœ a tœk na tœv tsœdaŋŋa eye aye, ka fœlœkwakweye a hudœ eye.

²⁰Mœa lah mœfœlœkwe a dœma na, Yesu. A ye kame i Mbêlom na, hœrwi kway. Ka tœra bagwar i ndo mœvœlaway wu a Mbêlom andza Melkisedek ka tor eye.

* 6:2 Zœba ma 1 Timote 4.14. † 6:13 Madazlay i wu hay 22.16-17.

7

¹ Melkisedek nakay, nengeye bøy i Salem. Nengeye bəbay i ndo məvəlay wu a Mbəlom bagwar eye. A həlay eye andaya Abraham a ye a vərəm. A sla ka bøy hay haladzay. Ahəl nakə faya ma maweye na, Melkisedek a ye mədzəgər ta Abraham. A pa ngama ka Abraham.

² Abraham a vəlay wu hay a Melkisedek. Wu neheye kuro a huta ma vərəm aye na, a zla nətə a vəlay. Melkisedek eye nakay na, andza mægweđe bøy nakə ma giye ngwalak aye. Nengeye bøy nakə a wuda mändze zay* ta ndo hay aye hərwi nengeye bøy i Salem. Salem na, andza mægweđe «zay».

³ Ndəray a sər wuray ka gər i bəba ngay bay. Kwa may ngay hay ta bəba tətə ngay hay dərma andza niye. Madazlay ngay eye andaya bay, mandəve ngay aye andaya bay. A ndzakit bo Wawa i Mbəlom hərwi nengeye ndo məvəlay wu a Mbəlom ka tor eye.

⁴ Zəbum ka Melkisedek, nengeye bagwar eye. Abraham bəba tətə kway a zla wu nakə a hutaw ma vərəm aye, a ngana ha kuro. A zla nətə a vəlay.

⁵ Wawa i huđ i Levi na, siye hay ndo məvəlay wu a Mbəlom. Bazlam i Musa mapala eye a gwadatay: «Dum ka tøv i ndo hay hərwi ada tã vəlakum wu nətə mə wu tay neheye kuro aye.†» Sərum ha na, ndo neheye tə huta wu neheye na, mə həlay i malamar tay hay, ada nətəye tebiye na, wawa i huđ i Abraham.

⁶ Melkisedek nengeye na, slala i Levi bay, ane tuk na, ahəl nakə Abraham a vəlay wu nətə mə wu hay kuro aye, Abraham nakə Mbəlom a gwaday ma piye faya ngama aye na, Melkisedek a pa faya ngama bəna Abraham a pa ngama ka Melkisedek bay.

⁷ Azlakwa bay ka sarakwa ha lele, maa pa ngama ka ndo na, ndo bagwar eye.

⁸ Ndo neheye ma slala i Levi ta təma wu nətə mə wu hay kuro abəra ka malamar tay hay, nətəye na, ta mətiye. Melkisedek na, ma ndziye huya andza nakə bazlam i Mbəlom a tsik aye.

⁹ Ka slakweye faya mægweđe na, Levi ka təma abəra ka siye i ndo hay wu nətə mə wu hay kuro, kə vəlay a Melkisedek dərma tə həlay i Abraham.

¹⁰ Andza mægweđe Abraham a vəlay wu nətə mə wu hay kuro a Melkisedek na, hulfe i Levi na, andaya mə huđ ngay tsiy. Andza niye, ka slakweye faya mægweđe Levi nengeye dərma kə vəlay wu nətə mə wu hay kuro a Melkisedek.

Bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom mekelən eye andza Melkisedek

¹¹ Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, a həlay a hulfe i Levi, nətəye neheye ndo məvəlay wu a Mbəlom aye. Ane tuk na, məsler tay i məvəlay wu a Mbəlom ma sliye mandəve ha wu nakə a say aye bay. Tadə məsler tay ma sliye matəre ha ndo hay ngwalak eye ka dərə i Mbəlom na, hađe ndo məvəlay wu a Mbəlom nenged andza Melkisedek ma deyewe ye sa bay. Ndo məvəlay wu a Mbəlom andza Aron hađe ma sliye.

¹² Tadə Mbəlom ka mbəday həlay a slala i ndo məvəlay wu a Mbəlom, ka sərakwa ha bazlam i Musa mapala eye ma mbədiye dərma.

¹³ Azlakwa anəke na, slala i ndo məvəlay wu a Mbəlom a mbəda. Bøy Maduweŋ kway Yesu nakə faya ka tsikakweye faya kanan aye na, a yaw abəra ma slala mekelən eye wal. Ndəray nətə ma slala ngay andaya ndo məvəlay wu a Mbəlom bay.

¹⁴ Ka sərakwa ha Bøy Maduweŋ kway, nengeye ma slala i Yahuda. Ahəl nakə Musa a tsik ka ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye na, kə tsik ka gər i slala nakay təbey.

¹⁵ Wu nakə a dā ha bazlam nakay parakka aye anan: Ndo məvəlay wu a Mbəlom mekelən eye ki yaw, nengeye na, andza Melkisedek.

¹⁶ Nengeye a təra bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom na, hərwi slala nakə nətəye ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye bay. Nengeye na, bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom ta gədan i sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹⁷ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad:

«Ka ndziye ndo məvəlay wu a Mbəlom huya andza Melkisedek.‡»

¹⁸ Mbəlom kə mbata ha bazlam mapala eye nakə ahəl niye aye hərwi bəle eye, ma dzəniye ndo hay bay.

¹⁹ Bazlam i Musa mapala eye na, a sla matəre ha ndo hay ngwalak eye ka dərə i Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, wu mekelən eye andaya a ze ha bazlam neheye mapala eye. Wu andaya nakə ma vəlakweye tsəved lele eye hərwi mändisle ka tøv Mbəlom aye. Wu eye niye na, Yesu. Ka pakwa faya mədzal gər na, ka nengeye.

²⁰ Wu mekelən eye na, ahəl nakə Mbəlom ma piye Yesu bagwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom aye na, a mbəda təday. Ahəl nakə slala i Levi hay ta təra ndo məvəlay wu a Mbəlom aye na, tə mbəda andza niye bay.

²¹ Ane tuk na, i Yesu na, Mbəlom kə mbəda, a gwad:

«Neŋ Mbəlom na mbədəye həlay bay,

* 7:2 Madazlay i wu hay 14.17-20. † 7:5 Zəba mə Məpele 18.21. ‡ 7:17 Dəmes hay 110.4. § 7:21 Dəmes hay 110.4.

na mbaða ka ndziye ndo mævəlay wu a Mbəlom huya.⁵»

²² Nakay andza mægweðe na, dzam nakə Mbəlom a ɓar tə nəkway aye na, lele a ze ha dzam nakə a ɓar ahl niye aye. Andza niye, maa ɗakway ha ta deðek Mbəlom kə ɓar dzam tə nəkway na, Yesu.

²³ Wu mekeləŋ eye andaya wal sa. Ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ma slala i Levi aye na, nəteye haladzay hərwi tə mətawa, tə gərawa ha məsler tay.

²⁴ Ane tuk na, i Yesu na, andza niye təbey, neŋgeye ma ndziye ka tor eye, ma ndziye ndo mævəlay wu a Mbəlom huya ka tor eye.

²⁵ Hərwi niye, neŋgeye na, gədaŋ andaya mətame ha ndo neheye faya ta diye kame i Mbəlom tə həlay ŋgay aye kwa kəday hərwi neŋgeye ma ndziye ka tor eye. Faya ma ɗuwuleye naha me a Mbəlom huya hərwi tay.

²⁶ Neŋgeye na, bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom nakə deðəŋ eye gədaŋ ŋgay andaya madzəne kway aye. Neŋgeye na, tsədaŋŋa, mənese andaya mə neŋgeye bay, kə ge mezeleme təbey. Neŋgeye andza ndo mäge mezeleme hay bay, Mbəlom a pa na wal. Mbəlom a pa na mə mbəlom ka gər i wu hay tebiye.

²⁷ Siye i bagwar hay i ndo mævəlaway wu a Mbəlom, nəteye neheye na, ta kəday wu a Mbəlom pat pat. Tə kəday naha hərwi mezeleme tay eye təday ada ta kəday naha hərwi mezeleme i ndo siye hay. Yesu na, neŋgeye a ge andza niye təbey. Neŋgeye a vəlay naha wu a Mbəlom hərwi ndo hay sik nəte tsa tə mævəle ha gər ŋgay. I ŋgay na, ɗa andza niye.

²⁸ Bagwar i ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye neheye bazlam i Musa mapala eye a pa aye, ndo hay tsa, nəteye tə gawa mezeleme. Ane tuk na, ahl nakə Mbəlom a mbaða aye, bazlam nakay kə zla təv i bazlam i Musa mapala eye, a pa bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom na, Wawa ŋgay. Neŋgeye na, ka təra ŋwalak eye peteh ka tor eye.

8

Yesu neŋgeye bagwar i ndo mævəlay wu a Mbəlom deðek eye

¹ Bazlam nakə ta deðek bagwar eye a sakway mətsike aye na, anaŋ: Bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom andaya andza nakay. Neŋgeye na, i kway. Neŋgeye mandza eye ka təv məndze i Bəy mə mbəlom, tə həlay i mənday i Mbəlom Bəy Maduweŋ ka gər i wu hay tebiye mə mbəlom.

² Neŋgeye bagwar i ndo mævəlay wu a Mbəlom a ge məsler na, ma təv nakə tsədaŋŋa Mbəlom mandza eye mə ɗama aye. Ahl niye ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye tə gawa məsler na, mə madzawadzawa i mədaslay ha gər a Mbəlom nakə ndo a lambaɗ aye. Ane tuk na, təv nakə Yesu faya ma giye məsler mə ɗama aye na, mə mbəlom, təv nakə deðəŋ eye. Maa ge na, Bəy Maduweŋ bəna ndo zezeŋ bay.

³ Bagwar i ndo mævəlaway wu a Mbəlom tebiye, kwa way tə pa na hərwi mævəlay naha wu kəriye ada məkəday naha wu a Mbəlom. Bagwar i ndo mævəlay wu a Mbəlom kway bəbay na, wu andaya nakə mā vəlay naha a Mbəlom aye ɗərmak.

⁴ Kə ge neŋgeye ka məndzibəra na, ma təriye ndo mævəlay wu a Mbəlom bay hərwi neheye ka məndzibəra aye ɓa faya ta vəleye wu a Mbəlom aye nəteye andaya tsiy andza nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye.

⁵ Ahl nakə Musa ma lambadiye madzawadzawa niye aye, Mbəlom a gwaday: «Zəba faya lele, do lambaɗ gay nakə ka lambadiye na, andza nakə na bəzaka ha mə mahəmba aye.» Ndo mævəlay wu a Mbəlom neheye na, ta ge məsler mə gay eye nakay. Ane tuk na, gay nakay na, məndzək it bo i bəmalə nakə deðəŋ eye mə mbəlom aye.* ⁶ Andza nakay ka zəbakwa ka məsler i Kəriste na, a ze ha məsler i ndo mævəlaway wu a Mbəlom neheye. Neŋgeye ma miye tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi ada Mbəlom mā ɓar dzam nakə a ze dzam nakə ahl niye hərwi wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye ma məbərə dzam nakay aye na, a ze wu neheye ahl niye aye haladzay.

⁷ Təɗə məbərə dzam† nakə makurre eye mənese andaya faya bay aye na, Mbəlom ma ɓariye dzam masulo eye bay.

⁸ Ane tuk na, ka zəbakwa faya na, a sla wuray bay hərwi Mbəlom faya ma matay ha mənese a ndo hay. A gwadatay: «Tsənum, maa tsik me na, neŋ Bəy Maduweŋ.

Həlay eye ma deyeweye
na ɓariye dzam wedeye
ta slala i Israyel hay ada ta slala i
Yahuda hay.

⁹ Dzam nakə na ɓariye aye na,
andza nakə na ɓar ta bəba tətə tay hay
bay.

A həlay nakə na həla tay ahaya tə həlay ga eye abəra mə Ezipt aye na,
bo tay eye tə gər tay ta nas ha Dzam
Guram eye nakə na ɓar ta nəteye aye.
Hərwi niye na gər tay ha.

Maa tsik bazlam andza nakay na, neŋ Bəy Maduweŋ.

¹⁰ Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwad:

* 8:5 Madayaw abəra ma Ezipt 25.40. † 8:7 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 24.3-8.

Dzam nakæ na ðariye ta ndo i Israyel hay aye a helay niye na, anañ:

Na piye bazlam ga mapala eye a ðærev tay, na watsiye bazlam ga mapala eye a mædzal gær tay,

na tæriye Mbælom tay ada næteye ta tæriye ndo ga hay.

¹¹ Ndæray andaya ma diye ma tætikateye a ndo siye aye, ma gwadiye:

“Dumara, særum Bøy Maduwej eye”, andaya bay,

hærwî ndo hay tebiye ta særiye ga, kwa bagwar hay, kwa neheye makætsa eye hay aye.

¹² Na pæsatay ha mænese tay, tæ mezeleme tay, ma menjaweye a gær sa bay.*»

¹³ Mbælom a tsik ka mæbere Dzam Wedeye na, andza mægweðe Dzam Guram eye gædan ngay andaya sa bay. Ka særakwa ha wu nakæ ka tæra guram eye ada ma dzæniye ka wuray sa bay aye na, mazlambar ma dziye.

9

Tsæved dedek eye hærwî mæðaslay ha gær a Mbælom

¹ Ma dzam nakæ kurre aye na, bazlam mapala eye hay andaya, neheye ta ðatay ha a ndo hay tsæved i mæðaslay ha gær a Mbælom aye. Tæv andaya dærmak nakæ ndo hay ta lambad hærwî maduwlulay me a Mbælom mæ ðæma aye.

² Gay niye ta lambad na, tæ peteked. Gay kurre eye na, tæ zalay tæv tsæðanña eye. Tæ pa a ðæma lalam bagwar eye ta hawal eye hay tasæla ta ako eye fataya ada tabal tæ peñ mapa eye faya nakæ tæ vælaway faya wu a Mbælom aye. ³ Peteked a ngæna ha tsælak niye ta tsælak nenjed naka kame aye. Tæ zalay a tsælak niye na, tæv nakæ a ze siye hay tebiye ta tsæðanña aye.

⁴ Tæ pa a tæv niye na, wu nakæ tæ ngar ta gura tæ fækawa faya wu nakæ a ze hunña aye. Tæ pa a ðæma zlanğatsa dærmak. Zlanğatsa niye na, mambuza eye tebiye ta gura, tæ zalay zlanğatsa i mæbere dzam. Ma zlanğatsa niye særa i gura andaya mæ ðæma dærmak. Ma særa eye niye na, makwala nakæ tæ zalay *man** aye mæ ðæma. Sakwal i Aron nakæ a dũda, a pa slambah aye mæ ðæma dærmak, tæ beleler hay sulo neheye Mbælom a watsa faya bazlam mapala eye hay ahæl nakæ a ðar dzam ta ndo ngay hay aye.

⁵ Ka gær i zlanğatsa niye na, ta lambad wu hay sulo, tæ pa faya. Tæ zalatay a wu niye hay na, *kerubij* hay, faya ta ðatay ha mæzlað i Mbælom a ndo hay. Ta hændæk ha gwezleviyek tay hærwî madærazle na tæv nakæ tæ vælaway naha faya wu a Mbælom

hærwî ada Mbælom mâ pæsatay ha mezeleme i ndo neheye tæ ge aye. Ane tuk na, na diye ha wu neheye pendek pendek anæke bay.

⁶ Wu niye hay malambada eye tsiy na, ndo neheye tæ vælaway wu a Mbælom aye ti yawa pat pat a gay makurre, tæ gawa mæsler tay pat pat mæ ðæma.

⁷ Tsælak masulo eye maa yawa a ðæma na, bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom næte ngwej. A yawa a ðæma na sik næte ka mæve. Ma diye a ðæma na, kutoñ ma zliye bambaz i gænaw a helay ma væleye a Mbælom hærwî ada Mbælom mâ pæsatay ha mænese nakæ a ge aye ada nakæ siye i ndo hay tæ ge ta mædzal gær tay bay aye.

⁸ Mæsæfære Tsæðanña eye faya ma ðakway ha tæ wu neheye na, kæ ge tsælak makurre andaya huya na, tsæved nakæ ndo hay ta diye ha a tæv nakæ a ze siye i tæv hay tæ tsæðanña aye na, mahændaka eye bay.

⁹ Mandzækkit bo i wu neheye a ða ha na, wu neheye ti yaw anæke aye. Faya ma ðakway ha na, wu neheye ta væleye a Mbælom aye, tæ bambaz i gænaw nakæ ta væleye aye ta sliye faya matæra ha ðærev i ndo hay ngwalak eye hay ka ðære i Mbælom bay.

¹⁰ Wu neheye faya ta tætikakweye na, ka gær i wu mænday, wu mæsaya ada ka gær i mæbere wu hay na, kækay dekdek tsa. Wu neheye na, wu i ndo i mændzibæra dekdek, ma ndziye tsekwej tsa hus a pat nakæ Mbælom ma mbædiye ha wu hay tebiye aye.

¹¹ Anæke na, Kæriste ki yaw tsiy. Nengeye bagwar i ndo mævælaway wu a Mbælom. Wu neheye ngwalak eye faya ka hutakweye na, ka hutakwa mæ helay ngay. Nengeye ki ye a tæv nakæ bagwar eye a ze madzawadzawa i mæðaslay ha gær a Mbælom nakæ ahæl niye aye, tæv niye na, lele haladzay. Ma lambad tæv niye na, ndo hay bay, andaya ka mændzibæra bay.

¹² Kæriste ki ye a tæv niye, kæ fælækwa a tæv nakæ a ze siye hay ta tsæðanña aye. Kæ zla bambaz i vo'ar tæ bambaz i wawa i sla ka helay bay. Duh a fælækwa a ðæma na, a zla bambaz ngay eye nakæ a mbæða ha aye, a ye sik næte ka ndæv. Andza niye kæ tama kway ahaya abæra mæ mezeleme ka tor eye.

¹³ Ahæl niye na, tæ kædawa vo'ar hay, merisla hay, ta gwatsakawa bambaz eye ka ndo neheye næteye tsæðanña kame i Mbælom bay aye. Tæ kædawa sla wawa eye dærmak, tæ dulawa na, ada bætekwew malmæts eye na, tæ fadawa ka ndo hay. Andza niye, ndo neheye tæ ge mænese aye na, bo tay ka tæra tsæðanña andza nakæ a say a bazlam tay mapala eye.

¹⁴ Kæ ge andza niye na, bambaz i Yesu Kæriste a ze ha ta gædan bæðaw? Kæriste,

‡ 8:12 Zeremi 31.31-34.

* 9:4 *Man* na, makwala nakæ Mbælom a vølatay a Israyel mæ makulkwandah aye. Zæba ma Madayaw abæra ma Ezipt 16.13-15; 31.

nengeye na, kə ge mezeleme bay, kə zla bo ngay, kə velay a Mbəlom ta gədanj i Məsəfəre Tsədənna eye. Məsəfəre niye ma ndziye na, ka tor eye. Bambaz ngay a təra ha dərev kway tsədənna hərwi ada wu neheye ngwalak eye bay ta diye kway ha a madahan aye na, kə gakwa sa bay. Ane tuk na, kə gakwa dūh na, məsler i Mbəlom, nengeye nakə ma ndziye ka tor eye aye.

¹⁵ Hərwi niye Kəriste, nengeye ndo məsəre tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi Mbəlom kə ɓar Dzam Wedeye ta nətəye. Hərwi niye, ndo neheye Mbəlom a zalatay aye na, ta hutiiye wu neheye ngwalak eye Mbəlom a gwad ma vəlateye aye. Ta hutiiye ka tor eye. Ma giye bo na, hərwi Kəriste kə mət hərwi ndo neheye tebiye ta nas ha Dzam Guram eye ta mezeleme tay aye. Ahəl nakə a mət aye kə təma tay ahaya abəra mə mezeleme.

¹⁶ Tadə ndoweye a gwad: «Na mət na, ngənum ha wu ga hay» na, ndo niye mā mət təday ada ta ngəniye ha.

¹⁷ Ahəl nakə kə mət aye na, bazlam ngay ma hutiiye gədanj. Tadə ndoweye andaya tə dərə na, wu nakə a gwad aza ka ngənumeye ha aye na, ta ngəniye ha zuk bay.

¹⁸ Hərwi niye, kwa dzam makurre a ge bo na, ta mbəda ha bambaz təday bəna ma giye bo bay.

¹⁹ Ahəl niye na, Musa a ɗatay ha bazlam mapala eye nakə Mbəlom a velay aye a ndo hay aye təday. Tsa na, a zla bambaz i sla wawa eye, i vo'ar a dzapa ha ta yam. A zla hawal ta gugumanj ndozza eye a tələka ha a bambaz, a gwatsaka ka ɗerewel i bazlam mapala eye ada a gwatsaka ka ndo hay tebiye.

²⁰ Ahəl nakə faya ma gwatsakiye na, a gwad: «Nakay na, bambaz nakə Mbəlom a ɓar ha dzam ta nəkurom aye. A gwadəkum rəhumay ha gər:†»

²¹ Musa ka gwatsaka bambaz ka madzawadzawa i mədəsley ha gər a Mbəlom niye ta lambad tə petekəd aye ɗərmak ada ka gwatsaka ka wu neheye tə gawa ha məsler hərwi mədəsley ha gər a Mbəlom aye tebiye.

²² Andza nakə bazlam mapala eye a tsik aye na, matsəla wu hay tebiye ta gwatsakawa faya bambaz ada mā təra tsədənna. Ta mbəda ha bambaz bay na, Mbəlom ma pəsiye ha mezeleme bay.

Bambaz i Kəriste ma bariye ha mezeleme i ndo hay

²³ Tsəved nakə Musa a tətikawatay a ndo hay ahəl niye na, mandzəkkit bo i wu neheye dedək eye mə mbəlom aye. Kutoŋ lele mā təra ha wu hay tebiye tsədənna andza nakə bazlam i Musa a tsik aye. Ane tuk na, hərwi matere wu neheye dedək eye mə mbəlom

aye tsədənna na, kutoŋ məvəle wu nakə a ze bambaz i gənow aye.

²⁴ Siye i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ti yawa a gay i gugumanj nakə ndo hay ta lambad aye ada gay niye na, mandzəkkit bo i təv nakə Mbəlom mə ɗama aye dekdək tsa. Ane tuk na, Kəriste, nengeye na, ki ye a təv nakə Mbəlom mandza eye mə ɗama aye, nengeye kame i Mbəlom hərwi kway.

²⁵ Bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom a yawa a təv nakə a ze siye hay tə tsədənna aye na, ka məve, ka məve, a yawa a zlawə bambaz i gənow ka həlay bəna bambaz ngay eye bay. Kəriste na, a vəl ha bo ngay, nengeye a vəl ha bo ngay sik nətə bəna ka məve ka məve andza bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom bay. ²⁶ Tadə mā ge andza niye, kwa ka gər nakə Mbəlom a ge mändzibəra aye na, həbē atay ma siye ɗəretsətseh haladzay. A yaw a həlay nakay ka mandəve eye sik nətə, a velay ha bo ngay a Mbəlom hərwi ada mā zla mezeleme abəra ka ndo hay ka tor eye.

²⁷ Kwa way ma mətiye sik nətə, ma ɗəba eye na, Mbəlom ma geye sariya.

²⁸ Andza niye, Kəriste ɓəbay a mət sik nətə. A velay ha bo ngay a Mbəlom hərwi məzle mezeleme abəra ka ndo hay. Ma maweye sik nətə. Ma maweye na, hərwi məzle mezeleme abəra ka ndo hay sa bay. Ane tuk na, ma maweye hərwi mətəme tay ha ndo neheye faya ta həbiye na aye.

10

¹ Bazlam i Musa mapala eye na, mezek i wu neheye ngwalak eye faya ka hutakweye aye. Nətəye na, wu niye hay bay. Ndo hay tə kədaway wu a Mbəlom hərwi mahandzədə tə nengeye, tə kədaway wu a Mbəlom ka məve ka məve, ane tuk na, a sla faya matere tay tsədənna kame i Mbəlom bay.

² Tadə ndo hay ta təra tsədənna hərwi nakə tə kədaway wu a Mbəlom ta dedək aye na, həbē ta gəriye ha məkəday wu a Mbəlom. Hərwi atay mezeleme tay kə bara sik nətə ka ndəv, mezeleme tay a matayaw a gər bay.

³ Ane tuk na, dūh məkədə wu neheye tə kədaway a Mbəlom aye na, mezeleme tay a matayaw a gər ka məve ka məve,

⁴ hərwi bambaz i merisla ta vo'ar a sla məbere mezeleme bay.

⁵ Hərwi niye, ahəl nakə Kəriste mazlambar ma deyeweye ka mändzibəra aye na, a gwaday a Mbəlom:

«A saka tā kədaka gənow hay bay,
tā vəlaka wu mekeləy eye bay.

Ane tuk na, ka vələŋ bo hərwi ada nā vəlaka.

⁶ Məkədə gənow hərwi məfəkaka naha
ada məkədə wu hərwi məpəse ha
mezeleme na,
a yaka a gər bay.

† 9:20 Madayaw abəra ma Ezipt 24.3-8.

⁷ Aya, na gwadaka:

Nej anaj Mbəlom, na yaw ka mändzibəra na, hərwi ada nā ge wu nakə a saka aye,

andza nakə mawatsa eye ka gər ga mə dərewel i bazlam mapala eye aye.*

⁸ Wu nakə Kəriste a lah mətsike aye na, a gwad: «A saka tā kədaka gənaw hay bay, tā vəlaka wu mekeləj eye bay. Məkədə gənaw hərwi məfəkaka naha ada məkədə wu hərwi məpəse ha mezeleme na, a yakə a gər bay.» Kwa wu neheye a pay bəzay a bazlam mapala eye bəbay na, a yay a gər a Mbəlom bay.

⁹ Kəriste a gwad sa: «Nej anaj na yaw ka mändzibəra na, hərwi ada nā ge wu nakə a saka aye.» Andza niye, a mbata ha Dzam Guram eye, a vəl a dəma tsəved wedeye.

¹⁰ Ka tərakwa tsədənjja kame i Mbəlom hərwi Yesu Kəriste a ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye ada a vəl ha bo sik nəte dā ka tor eye.

¹¹ Ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye, nəteye tebiye malatsa eye pat pat ka mäge məsler tay pat pat. Tə kədaway wu huya a Mbəlom. Ane tuk na, wu neheye tə kədawa aye na, tə sla məmbete ha mezeleme i ndo hay bay.

¹² Yesu Kəriste na, a vəl bo ngay eye sik nəte hərwi məzle mezeleme abəra ka ndo hay ka tor eye. Tsa na, a ndza tə həlay i mənday i Mbəlom.

¹³ Anəke na, neŋgeye faya ma həbiye Mbəlom mā pa ndo mane dərə ngay hay a huđ i sik ngay.

¹⁴ Andza niye, a vəl ha bo ngay sik nəte ka tor eye, a təra ha ndo ngay hay tsədənjja kame i Mbəlom. A pa tay ha wal hərwi ngay. A təra tay ha ngwalak eye hay ka tor eye.

¹⁵ Məsəfərə Tsədənjja eye faya ma dəkweye ha dərma parakka wu neheye na, dedek. A gwad təday na:

¹⁶ «Bəy Maduwej Mbəlom a gwad: «Dzam nakə na bəriye ta ndo ga hay a həlay niye aye na, anaj:

Na piye bazlam ga mapala eye a dərəw tay, na watsiye bazlam ga mapala eye a mədzal gər tay.»

¹⁷ Tsa na, a gwad sa:

«Na ma ahaya mezeleme tay a mədzal gər ga sa bay, kwa məsler neheye tə ge ngwalak eye bay aye.†»

¹⁸ Mbəlom kə pasatay ha mezeleme i ndo hay tsiy na, məvəlay wu hay a Mbəlom ma dzaniye hərwi məzle mezeleme abəra ka ndo hay sa bay.

Həndzədakwa ka təv i Mbəlom

¹⁹ A nəkurom malamar ga hay, ka hutakwa tsəved məfələkwe a təv nakə a ze

siye hay tə tsədənjja aye na, hərwi bambaz i Yesu nakə a mbədə ha aye.

²⁰ Yesu ka nguradā ha peteked nakə kame kway aye. Ka həndakakway tsəved wedeye, nakə ka sləkweye məfələkwe a dəma aye. Tsəved nakay wedeye na, ka hutakweye ha sifa. Peteked nakə a nguradā ha aye na, andza məgwədə bo naka ta dar na ka mayako mazləmbədə eye aye.

²¹ Andza niye, i kway na, bəgwar i ndo məvəlay wu a Mbəlom andaya a ləvay gər a gay i Mbəlom.

²² Kə ge andza niye na, həndzədakwa ka təv i Mbəlom tə dərəw dedek eye, ta məpe mədzal gər gədan eye ka Mbəlom, hərwi Yesu ka təra kway ha tsədənjja tə bambaz ngay ada kə bara kway ta yam tsədənjja eye.

²³ Tsikakwa parakka huya nəkway ka pakwa mədzal gər ka wu nakə Mbəlom a tsik aye, kə dzədakwa ha mədzal gər kway bay, hərwi wu nakə a gwad ma giye na, huya ma giye andza nakə a tsik aye.

²⁴ Pəlakwa tsəved nakə ka vəlakweye ha gədan a bo nəte nəte mə waləj kway aye hərwi ada kə wudakwa bo kame kame ada kə gəkwə wu neheye ngwalak eye.

²⁵ Kə gərakwa ha məhəy gər andza ndo siye hay bay. Duħ na, vəlakwa a bo gədan nəte nəte mə waləj kway, wene wene eye hərwi ka sərūm ha pat nakə Yesu Kəriste ma maweye aye na, mazlambar bəse.

²⁶ Ka sərakwa dedek i Mbəlom. Hərwi niye tadə faya ka gəkweye mezeleme huya ada ka sərakwa lele ngwalak eye bay na, sərakwa ha wu mekeləj eye andaya neheye ta sliye faya məvələ hərwi məmbete ha mezeleme aye na, andaya sa bay tebiye.

²⁷ Tadə ndoweye kə ge mənese andza niye na, mā dzədzar hərwi Mbəlom ma geye sariya. Sariya niye na, a ge zluwer hal-adzay, ako gədan eye ma fəkiye ndo neheye ta rəhay ha gər a Mbəlom bay aye.

²⁸ Ka sərūm ha tadə ndoweye ka rəhay gər a bazlam i Musa mapala eye bay, tadə ndo hay sulo kəgəbay mahkar ta tsik ta dedek kə ge mənese na, ta kədiye na ta sakay naha bay.‡

²⁹ Tadə kə ge tə bazlam i Musa andza niye na, dərətsətseh i ndo nakə a zəba ka Wawa i Mbəlom andza wuray kəriye aye na, ma ziye nakay bədaw? Neŋgeye na, kə nas ha bambaz i məbere dzam nakə a təma ahaya abəra mə mezeleme aye dərma. Faya ma tsədəye a Məsəfərə Tsədənjja naka faya ma dəkweye ha ngwalak i Mbəlom aye.

³⁰ Ka sərakwa ndo nakə a gwad: «Mata gatay dərətsətseh a ndo neheye ta kərəh marəhej ha gər aye na, nej. Na hamateye a dəma wu tay neheye ngwalak eye bay tə ge aye.»

* 10:7 Dəmes hay 40.7-9. † 10:17 Hebræ hay 8.8-12. ‡ 10:28 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 19.15.

A gwad sa:

«Neñ, Bəy Maduweñ na gateye sariya a ndo ga hay.Š»

³¹ Mbəlom na, a vəl sifa. Andza niye, tadə sariya kə gəs ndoweye kame i Mbəlom na, dəretsətseh i ndo niye ma ziye wu hay tebiye.

³² Mum ahaya a gər ma kəkay wu nakə a ge bo tə nəkurom ahəl niye ka ngatumay makurre eye a dzaydzay i Mbəlom aye. A həlay niye na, ta sakum dəretsətseh haladzay. Ane tuk na, ka səmumay naha a wu hay tebiye.

³³ A həlay siye na, ta tsadəkum kame i ndo hay, ta sakum dəretsətseh. A həlay siye ka yum a dəretsətseh i ndo neheye tə satay dəretsətseh aye dərmak.

³⁴ Ka sum ka bo dəretsətseh dziye ta ndo neheye tə gəs ha tay a danğay aye. Ahəl nakə ndo hay ta buwa fakuma abəra wu kurom hay aye na, ka səmumay naha ta mənğwese eye, hərwi ka sərurum ha wu kurom hay ngwalak eye andaya a ze siye i wu hay tebiye, ta ndziye ka tor eye.

³⁵ Hərwi niye, kə gərurum ha məpe mədzal gər kurom abəra ka Mbəlom bay, hərwi tadə ka rəzłumay a gər huya na, Mbəlom ma vəlakumeye magogoy haladzay.

³⁶ Wu nakə a ye ka bo aye na, səmumay naha ada kə gum wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye, hərwi ada kə hutum wu nakə a gwad ma vəlakumeye aye.

³⁷ Hərwi niye, Mbəlom a gwad:

«A zəkaw həlay tsekweñ ndo nakə ma deyeuweye na,
ma deyeuweye, ma gaweje mahonok bay.

³⁸ Ndo nakə neñgeye ngwalak eye ka dəre ga aye, kə dzala ha ka neñ na, ma ndziye ma sifa ka tor eye.

Ane tuk na, tadə kə ma ta dəba na, neñgeye a yeñ a gər sa bay.*»

³⁹ Nəkway na, ndo neheye tə ma ta dəba ada tə dze aye bay. Duh nəkway na, ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka Mbəlom aye. Andza niye, ka hutakweye sifa ka tor eye.

11

Ndo neheye ahəl niye tə pa mədzal gər ka Mbəlom aye

¹ Məpe mədzal gər ka Mbəlom na, məsər ha ta dedək wu neheye faya ka təkakweye dəre aye na, ka hutakweye. Kwa tadə ka ngatakway tə dəre kway bay bəbay na, ka sərakwa ha ta dedək andaya.

² Ndo neheye ahəl niye ta dzala ha ka Mbəlom andza niye. Hərwi niye ta yay a gər a Mbəlom.

³ Hərwi məpe mədzal gər kway ka Mbəlom na, ka sərakwa na kwetseh kwetseh Mbəlom a ge wu hay tebiye tə bazlam ngay nakə a tsik aye. Andza məgwede wu neheye tebiye faya ka ngatakweye ka məndzibəra aye na, tə yaw abəra mə wu neheye dəre i ndo zezeñ a ngatay bay aye.

⁴ Hərwi məpe mədzal gər ngay ka Mbəlom na, Abel a kəday wu a Mbəlom a ze ha wu i Kayin nakə a vəlay a Mbəlom aye. Mbəlom ka zambaday. A gwad neñgeye ndo ngwalak eye kame ngay, hərwi Mbəlom ka təma wu nakə a kəday aye. Kwa Abel kə mət bəbay, faya ta tsikakweye labara ngay huya hərwi nakə a dzala ha ka Mbəlom aye.*

⁵ Hərwi məpe mədzal gər ngay ka Mbəlom na, Henok kə mət bay, Mbəlom a zla na a mbəlom. Ndəray kə ngatay a Henok sa bay hərwi Mbəlom kə zla na. Bazlam i Mbəlom a gwad na, ahəl nakə Mbəlom kə zla na Henok zuk bay aye na, Henok a yay a gər a Mbəlom.†

⁶ Ze mədzal ha ka Mbəlom na, ndəray ma slije madaday a gər a Mbəlom bay. Ndo nakə a say mahəndzəde ka təv i Mbəlom aye mē dzala ha faya neñgeye andaya. Mē sər ha na, neñgeye faya ma vəlateye magogoy a ndo neheye ta pəliye na aye.

⁷ Hərwi mədzele ha ka Mbəlom na, Nuhu a rəhay ha a gər a bazlam i Mbəlom. Mbəlom kə tsikay kurre ka wu neheye ta giye bo aye kurre. Ndəray kə ngatay dāda a wu niye hay bay, ane tuk na, ka rəhay ha gər a wu nakə Mbəlom a tsikay aye. A lambad kwalalan i yam bagwar eye andza nakə Mbəlom a tsikay aye, a fələkwa a dəma ta ndo i gay ngay hay tebiye, ta təma Məpe mədzal gər nakə a pa ka Mbəlom aye a dā ha mede i siye i ndo hay na, ngwalak eye bay hərwi ta pa mədzal gər ka Mbəlom bay.‡

⁸ Hərwi məpe mədzal gər ngay ka Mbəlom na, Abraham a rəhay ha gər a Mbəlom aye, a lətse a ye a gəma nakə Mbəlom a gwad ma vəleye, ma təriye i ngay aye. Kwa kə ngatay a gəma eye bay bəbay na, ki ye a dəma.Š

⁹ Hərwi məpe mədzal gər ngay ka Mbəlom na, a ndza ma gəma nakə Mbəlom a gwad ma vəleye aye. A ndza mē dəma na, neñgeye madurlon eye, a ndzawa mə gay nakə ta lambad ta gugumanj aye. Hulfe ngay Izak ta Zakob nəteye neheye Mbəlom a gwad ma vəlateye gəma niye aye dərmak tə ndzawa mē dəma na, mē gay nakə ta lambad ta gugumanj aye dərmak.

Š 10:30 Bazlam mapala eye masulo eye 32.35-35. * 10:38 Habakuk 2.3-4. * 11:4 Zəba mə Madazlay i wu hay 4. 3-10. † 11:5 Zəba mə Madazlay i wu hay 5.18-14. ‡ 11:7 Zəba mə Madazlay i wu hay 6.9-9.29. § 11:8 Zəba mə Madazlay i wu hay 12.1. * 11:10 A tsik na, Zerozlem wedeye, zəba ka mede 16 ada ma Hebræ hay 12.22.

¹⁰ Abraham a ge andza niye na, a təkay dāre a gəma nakə ma ndziye 6əŋ6əŋ* ma dādiye bay aye. Maa ləva ha bo ta gəma niye na, bo i Mbəlom eye ŋgway, maa dəzl na, nenjeye.

¹¹ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Sara kwa nenjeye guram eye tsiy bəbay na, kə huta gədaŋ məwe wawa. A sər ha ta dedək wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye na, ma vəleye.†

¹² Hərwi niye Abraham, nenjeye guram eye tsiy kə wa wawa ada wawa i huđ ŋgay hay ta wa bo haladzay andza wurzla neheye ka magərmbəlom aye ada andza hewiyen məmagayam a pasla bo bay.

¹³ Ndo neheye tebiye tə mət ma məpe mədzal gər ka Mbəlom aye, nəteye na, ta huta wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye bay. Ane tuk na, tə sər wu neheye Mbəlom a gwad ma giye aye na, ma giye bo. Hərwi niye dārev tay a ŋgwas. Tə tsik parakka nəteye na, madurloŋ eye hay, gay tay andaya ka məndzibəra bay.‡

¹⁴ Ndo neheye tə tsik andza niye na, tə dā ha nəteye faya ta həbiye gəma tay a nəteye.

¹⁵ Ta dzala ka təv nakə ti yaw abəra mə dāma aye bay. Tadə ta dzala andza niye na, ta pəliye tsəved məme a təv nakə ti yaw abəra mə dāma aye.

¹⁶ Ane tuk na, andza niye bay, duh ta pəla na, təv nakə a ze ha nenjeye nakə ma dəba aye, andza məgwədə nakə mə mbəlom aye. Hərwi niye a yay a gər a Mbəlom t̄ zalay Mbəlom tay. Andza niye, kə ləvatay ha bo ta gəma.

¹⁷ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Abraham a vəlay Izak a Mbəlom. A say a Mbəlom mazəbe ka mədzal gər i Abraham. Hərwi niye a tsətsah faya mā vəlay Izak. Abraham a təma məge andza niye. Ane tuk na, 6a Mbəlom kə gwadāy ma hutiyə wu.

¹⁸ Mbəlom a gwadāy: «Hulfe yak dedək eye ma deyeweye na, ma hulfe i wawa yak Izak.§»

¹⁹ Abraham a dzala: «Mbəlom na, gədaŋ ŋgay andaya mələtse ahaya Izak abəra ma mədahaŋ.» Ta dedək a təra andza Izak kə mət ada kə lətsew abəra ma mədahaŋ.

²⁰ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Izak a pa ŋgama ka Zakob ta Ezayu. A tsik ka wu nakə ma giye bo ta nəteye kame aye.*

²¹ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Zakob ma mətiye na, a pa ŋgama ka

wawa i Yusufa hay, nəte ta nəte. A lətse ta donjwar, a dəslay naha gər a Mbəlom.†

²² Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Yusufa ma mətiye na, a tsikatay a Israyel hay, a gwadatay kame na: «Ka deyumeye abəra mə Ezipt.» Ada aza ta giye ha ta mətasl ŋgay hay kəkay na, kə tsikatay.‡

²³ Hərwi məpe mədzal gər tay ka Mbəlom na, bəba i Musa hay ahəl nakə tə wa na Musa aye na, tə ŋgaha na kiye mahkar. Ta zəba faya na, wawa tay a le haladzay. Ta dzədzaray a bazlam i bəy nakə a tsik aye bay.§

²⁴ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, ahəl nakə Musa a ge gawla aye na, a say ta gwadāy: «Musa nenjeye wawa i dem i bəy i Ezipt» na, a say bay.

²⁵ A zay ha məse dəretsətseh ta ndo i Mbəlom hay tə bəmalə nakə ma ndziye ma mənɣwese tsekwenj ada ka rəhay gər a Mbəlom bay aye.*

²⁶ A sər ha, a zay ha ndo hay t̄ tsadāy andza nakə t̄ tsadāy a Kəriste aye t̄ bəmalə nakə ma hutiyə zlele i gəma i Ezipt aye. A dzala andza niye na, hərwi faya ma təkay dāre a wu nakə Mbəlom a gwad ma vəleye aye.

²⁷ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Musa a ye abəra ma Ezipt. Ka dzədzaray a mevel i bəy bay. Kə ndza 6əŋ6əŋ andza ma ŋgateye a Mbəlom, ndo nakə ndəray a ŋgatay dāda t̄ dāre bay aye.

²⁸ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, a dazlay a məge magurloŋ i Pak aye. A gwadatay a ndo i Israyel hay t̄ gwatsaka bambaz ka məged tay hərwi ada gawla i Mbəlom ki yaw ma kədiye malkwara i wawa haslaka eye i ndo i Ezipt hay na, mā kəđ malkwara tay haslaka eye hay bay.†

²⁹ Hərwi məpe mədzal gər tay ka Mbəlom na, Israyel hay ta tas abəra ma Bəlay Ndozza eye. Ahəl nakə ndo i Ezipt hay a satay mətese dərma aye na, bəlay a ma ka bo a həl tay ha tebiye.‡

³⁰ Hərwi məpe mədzal gər i Israyel hay ka Mbəlom na, zled i gəma i Zeriko a mbəzl. Ndo i Israyel hay t̄ tawa na gəma niye məhəne məkwə matasəla eye na, zled niye a mbəzl.§

³¹ Hərwi məpe mədzal gər ŋgay ka Mbəlom na, Rahab ŋgwas nakə a gawa madama, ta kəđ na bay andza ndo i Zeriko neheye ta rəhay gər a Mbəlom təbey aye hərwi ka

† 11:11 Zəba mə Madazlay i wu hay 18.10. ‡ 11:13 Zəba mə Madazlay i wu hay 23.4. § 11:18 Zəba mə Madazlay i wu hay 21.12; 22.1-14. * 11:20 Zəba mə Madazlay i wu hay 27.1-40. † 11:21 Zəba mə Madazlay i wu hay 47.29-31.

‡ 11:22 Zəba mə Madazlay i wu hay 50.24. § 11:23 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 2.1-2. * 11:25 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 4.19-23. † 11:28 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 12.21. ‡ 11:29 Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 14.21-31. § 11:30 Zəba mə Zozowe 6.12-21. * 11:31 Zozowe 6.12-21. † 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 6.11. ‡ 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 4.6.

tama tay ha Israyel neheye ti ye mata zəbaw Zeriko ta məkal aye.*

³² Na tsikiye na, sa mey? Həlay eye a sla mətsikakum ka gər i Zedeyon†, Barak‡, Somsoŋ§, Zefte*, Davit, Samuyel ada ta ndo mæde ha bazlam i Mbəlom na, həlay eye andaya bay.

³³ Nəteye dərmak, hərwi məpe mədzal gər tay ka Mbəlom na, tə ge vərəm ta gəma siye hay, ada ta sla ka gəma niye hay aye. Ta ge wu nakə dedek eye, ta huta wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlateye aye, ta dərəzlay ka bazlam a zil hay hərwi ada tã gatay wuray bay.

³⁴ Ta mbata ha ako nakə faya ma fəkiye ta gədan haladzay aye. Ahəl nakə a satay a ndo hay məkæde tay ha ta maslalam aye na, ta tãma fataya abəra. Ta ge bəle, ane tuk na, Mbəlom kə vəlatay gədan. Nəteye slagama eye hay, ta həhar sidzew i bərakəzan hay.

³⁵ Ngwas hay ta ngatay a ndo tay neheye tə mət aye sa, nəteye ta sifa aye. Ndo siye hay tə satay dərətsəseh. Həbe ta gwad nəmaa gəriye ha məpay bəzay a Mbəlom. Ane tuk na, a satay mətəme bay, a satay məməte mə dərətsəseh hərwi ada Mbəlom mə lətsa tay ahaya abəra ma mədahan ada tã huta sifa ngwalak eye a ze nakay.†

³⁶ Ndo siye hay sa na, tə ngwasa fataya, tə ndaəa tay ha ta mandalaəa, tə dzawa tay ha ta tsalalaw, ta dərəzl tay ha a gay i danjay. Andza niye, ta səmay naha bəŋbəŋ.

³⁷ Siye i ndo mekeləŋ eye hay tə kəf tay ha tə kwar. Siye hay ta dəs tay ha ka bo abara morkotsok. Siye hay tə kəf tay ha ta maslalam. Siye hay gay tay andaya bay, ta dzadzawa so, nəteye mətawak eye hay. Tə pawa ka bo mbal i təban hay ta məkwets i wak hay. Ndo hay ta hərawatay ha, tə gawatay dərətsəseh.

³⁸ Ta dzadzawa mə makulkwandah, ada mə mahəmba hay, tə hənawa ma lar hay ada ma bəf hay. Ndo neheye na, ta ye ka bo ta mändzibəra nakay bay.

³⁹ Ndo neheye tebiye nəteye ta pa mədzal gər ka Mbəlom ada andza niye nəteye tə yay a gər a Mbəlom. Kwa andza niye bəbay na, ta huta wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlateye a ndo hay aye bay,

⁴⁰ hərwi Mbəlom kə dzala ada kə pa hərwi kway wu ngwalak eye a ze i siye i ndo neheye tə huta aye. A say a Mbəlom tã təra ngwalak eye ka bo dziye tə nəkway.

12

Melkisedek ndo məvəlaway wu a Mbəlom

¹ Nəkway na, ndo neheye tebiye tə pawa mədzal gər ka Mbəlom ta lawara kway, faya ta dəkway ha ma kəkay nakə nəkway bəbay

ka pakweye mədzal gər ka Mbəlom aye. Hərwi niye, kalakwa ha ka bo abəra wu neheye tebiye faya ta gakweye me ka mede kame aye ada ta mezeleme nakə ma miye kway ha ta dəba aye, ada hwayakwa mahway nakə Mbəlom a gwadəkway hwayum aye, madagər mə gakway bay.

² Zəbakwa kame ka Yesu. Nəŋgeye nakə a vəlakway tsəved ka pakwa faya mədzal gər ka nəŋgeye aye, mata laka kway ha hus ka mandəve eye na, nəŋgeye. Ka tãma məməte ka mayako mazləmbada eye. Horoy kə gay məməte ka mayako mazləmbada eye bay hərwi a sər ha dərəv ma ngwasiye ta məŋgwese nakə Mbəlom a ləva ha bo hərwi ngay aye. Anəke nəŋgeye mandza eye tə həlay i mənday i təv mändze i bəy i Mbəlom.

³ Dzalum ka nəŋgeye lele ma kəkay nakə ndo i mezeleme hay tə nay dərə aye ada ma kəkay nakə a səmay naha a dərətsəseh nakə tə say aye. Dzalum ka nəŋgeye hərwi ada dərəv mə ye fakuma abəra bay, ada kã gum bəle bay.

⁴ Ka gumeye vərəm tə mezeleme, ane tuk na, hus ka məməte bay. Aya ane dərəv mə ye fakuma abəra bay.

⁵ Ka mətsum ha gər tə bazlam neheye Mbəlom a tsikakum hərwi məmakum naha dərəv aye dāw? A tsikakum me andza bəba ma tsikeye me a wawa ngay, a gwad:

«Wawa ga, Bəy Maduwer Mbəlom kə tsikaka ka makate na,

kã zəba faya andza wu kəriye bay.

Kə maka ha mənkok na,

dərəv mə ye faka abəra bay,

⁶ hərwi faya ma tsikateye ka makəte na, a ndo neheye a wudā tay aye.

Ma ndəfiye na,

ndo neheye tebiye ta təra wawa ngay hay aye.*»

⁷ Andza niye, səmumay naha a dərətsəseh bəŋbəŋ hərwi ada kã sərur wu nakə Mbəlom a kəta kurom ha aye. Dərətsəseh nakay a dā ha na, Mbəlom kə həl kurom hərwi ada kã tərur wawa ngay hay. Wawa andaya nakə bəba ngay ma tsikeye ka makəte bay aye na, andaya dāw? Andaya bay!

⁸ Mbəlom faya ma kətiye wawa ngay hay tebiye. Tadə kə tsikakum ka makəte bay na, nəkurom wawa ngay hay bay, nəkurom madazla hay.

⁹ Bəba hay ka mändzibəra nakay, ta kəta kway ada ka rəhakwa tay ha gər. Ada sadzək ka rəhakway ha gər a Bəba kway nakə mə mbəlom aye bədaw? Tadə ka rəhakway ha gər na, ka hutakweye sifa.

¹⁰ Bəba kway hay ka mändzibəra, nəteye ta kətiye kway na, həlay tsekwer tsa andza

§ 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 13. * 11:32 Zəba mə Ndo i sariya hay 11.1. † 11:35 Zəba ma 1 Bay hay 17.17-24;

2 Bay hay 4.18-37. * 12:6 Dzeke hay 3.11-12.

nakæ ta zəba faya lele aye. Ane tuk na, Bəba kway nakæ mə mbəlom aye, neŋgeye ma kətiye kway hərwi ada mā dzəna kway ada ka tərakwa tsədanŋa andza neŋgeye huya.

¹¹ A həlay nakæ faya ta kətiye kway aye na, a wur fakwaya, mənŋwese andaya mə dərev kway bay. Aza kame, ndo neheye ta təma makəte aye na, ta giye wu nakæ a yay a gər a Mbəlom aye ada dərev tay ma ndziye zay.

Matətike ta mæge daf

¹² Kə ge andza niye na, ndudum ha həlay kurom neheye madagar eye hay aye, gurmets kurom tã ge bəle bay.

¹³ Lambadum tsəved fehe lele hərwi sik kurom hay hərwi ada ndo neheye faya ta dzəgədasliye na, sik tay mā səkah mənese bay, ane tuk na, tã mbəl.

¹⁴ Gum gədanj məndze zay ta ndo hay tebiye, gum gədanj ada mede kurom mā yay a gər a Mbəlom. Kə ge andza niye bay na, ndəray ma ŋgateye a Bəy Maduwej bay.

¹⁵ Gum metsehe, ndəray mā kərah ŋwalak i Mbəlom bay. Gum metsehe, ndəray mə walaŋ kurom mā təranda dərɪzl i gərdaf nakæ tələnje, a ndzohw faya ma gəliye, ma kwasateye gər a ndo hay aye bay. Slala i ndo niye ma nasiye ha siye i ndo hay mə walaŋ kurom.

¹⁶ Gum metsehe, ndəray mə walaŋ kurom mā ge wu nakæ ŋwalak eye bay aye bay. Rəhumay ha gər a wu i Mbəlom. Kã tərum andza Ezayu nakæ hərwi daf sik nətə na, a səkam ha magedze ŋgay aye bay.

¹⁷ Ka sərūm ha ma dəba eye na, a say mambəde ha mədzał gər i bəba ŋgay ada mā pa faya ŋgama. Ane tuk na, bəba ŋgay a kərah. Ezayu a pəla tsəved kwa ta mətuwe bəbay na, wewer mekeləŋ eye andaya hərwi mambəde ha wu nakæ a ge aye bay.[†]

¹⁸ Sərūm ha təv nakæ nəkurom malətse faya kame i Mbəlom aye na, andza mahəmba nakæ ahəl niye Israyel hay tə lətse faya tə lamay tə həlay aye bay. Ta ŋgatay a ako faya ma təmiye zləkəd zləkəd, ta ŋgatay a ləvoj, dəre a zəba bay, ta ŋgatay a mətasł nakæ a vəzl ta gədan aye.

¹⁹ Ta tsəne maləve i tołom, ta tsəne maləve i mətsike me i Mbəlom. Tə tsəne maləve i mətsike me niye na, tə ge amboh mətsike me niye mā tsikatayaw sa bay,

²⁰ Hərwi wu nakæ a tsikatay aye na, tə sla faya məsəmay naha bay. Mbəlom a gwadatay: «Ndo weye kə lamay a mahəmba nakay, kwa maa lamay gənaw, kwa way kalum na tə kwar ada kədum na.[‡]»

²¹ Wu neheye Mbəlom a bəzatay ha aye na, ka dzədzar tay ha. Kwa Musa, a gwad: «Zluwer a geŋ, na dzədzariye.[§]»

²² I kurom na, andza niye bay! Nəkurom i kurom ka həndzədum na, ka mahəmba i Siyoŋ, gəma i Mbəlom nakæ ma vəliye sifa aye, Zərozelem nakæ mə mbəlom aye. Gawla i Mbəlom hay haladzay mahaya gər eye mə dəma mæge magurlom, ma pasliye bo bay.

²³ Nəkurom ka hayum gər ta siye i malk-wara hay*, Mbəlom kə watsa məzele tay a dərewel mə mbəlom. Ka həndzədum ka təv i Mbəlom, neŋgeye ndo magatay sariya a ndo hay tebiye. Ka həndzədum ta ndo neheye nəteye ŋwalak eye ka dəre i Mbəlom ada Mbəlom a təranda tay ha tsədanŋa aye.

²⁴ Nəkurom ka həndzədum ka Yesu. Neŋgeye ka həndzəd tay ha ka bo ndo hay ta Mbəlom hərwi ada Mbəlom mə ɓar Dzam Wedeye ta nəteye. Ka həndzədum ka bambaz i Yesu nakæ a gwatsaka fakuma aye. Bambaz eye niye faya ma tsikakweye ka wu nakæ a ze ha bambaz i Abel faya ma tsikakweye aye.

²⁵ Kə ge andza niye na, gum metsehe. Kã kərahum məpay zləm a bazlam i ndo nakæ ma tsikakumeye aye bay. Ahəl niye na, ta kərah məpay zləm a ndo nakæ a dawatay ha bazlam i Mbəlom ka məndzibara aye. Nəteye niye ta təma abəra mə dəretsətseh bay. Nəkway neheye faya ka pakway zləm a mətsike me nakæ a yaw mə mbəlom aye, ka kərahakwa na, ka slakweye faya mətəme abəra mə dəretsətseh sa bay.

²⁶ Ahəl niye mətsike me i Mbəlom a bəlawə ha dala. Ane tuk na, anəke kə tsik, a gwad: «Sik nətə sa na, ma bəliye ha dala dekdek sa bay ta magərmbəlom aye dzay.[†]»

²⁷ Bazlam neheye a gwad «sik nətə sa» aye na, a dəkway ha parakka wu neheye tə ge aye tebiye ta bəliye, ta dziye hərwi ada wu neheye ta bəliye təbey aye na, ta ndziye.

²⁸ Kə ge andza niye na, gəkway sise a Mbəlom hərwi ka hutakweye bəy ŋgay nakæ ndəray ma bəliye ha dāda bay aye. Zambadəkway andza nakæ a yay a gər aye, dəslakway ha gər ada rəhakway ha gər.

²⁹ Hərwi ta dedək Mbəlom na, neŋgeye andza ako nakæ ma təmiye wu herewew herewew aye.

13

Mede nakæ a yay a gər a Mbəlom aye

¹ Nəkurom ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu, wudum bo nətə nətə mə walaŋ kurom huya.

[†] 12:17 Zəba mə Madazlay i wu hay 25.29-34.

[‡] 12:20 Madayaw abəra ma Ezipt 19.12-13.

[§] 12:21 Zəba mə Madayaw

abəra ma Ezipt 19.12; Bazlam mapala eye masulo eye 9.19.

Zəba mə Madayaw abəra ma Ezipt 4.22.

[†] 12:26 Aze 2.6.

* 12:23 Malkwara hay na, a dā ha gawla i Yesu Kəriste hay.

² Təmum mbəlok hay a gay kurom lele, kâ mətsum ha gər bay. Siye hay ta tama mbəlok hay a gay tay ze məsəre ha, mbəlok niye hay na, gawla i Mbəlom hay.

³ Dzalum ka ndo neheye ma danğay aye andza nəkurom ka bo dziye ma danğay. Dzalum ka ndo neheye ndo hay faya ta sat-eye dərətsətseh aye andza nəkurom dərmaƙ faya ka sumeye dərətsətseh.

⁴ Dəslumay ha gər a məzle bo i zal ta ngwas. Zal ta ngwas ngay tã ge madama bay. Sərūm ha na, Mbəlom ma gateye sariya a ndo mäge madama hay ada a ndo neheye ta zla ngwas zuk bay kwa a ndo neheye ta zla zal zuk bay faya ta giye madama aye.

⁵ Kâ gum bor i suloy bay, dərəv kurom mâ ngwasa tã bəmalə nakə andaya fakuma aye. Hərwi Mbəlom a gwad:

«Na gakeye masəfaya dāda bay,
na gəriye kar ha dāda bay.*»

⁶ Hərwi niye, ka slakweye faya mətsume tã dərəv kway peteh:

«Bəy Maduweŋ Mbəlom ma dzəniye ga huya,
na dzədzareye a wuray kwa tsekwen bay.

Ndərāy na sliye mägeŋ wuray bay.†»

⁷ Dzalum ka bagwar kurom neheye tã dəkum ha bazlam i Mbəlom kurre aye. Zəbum ka mede tay ada ka məmote tay nakə tã mət aye. Pum mədzal gər kurom ka Mbəlom andza nəteye tã pa mədzal gər ka Mbəlom aye dərmaƙ.

⁸ Yesu Kəriste ka mbəda bay. Neŋgeye kurre eye, anəke, ada kame, Yesu a mbəda təbey.

⁹ Kâ təmum ndo siye hay tã səpat kurom abara ka tsəved i dedək ta matətike wu wedeye hay wal wal bay. Kâ təmum wu nakə ta tsikakumeye bay hərwi maa vəlay gədan a dərəv i ndo na, ngwalak i Mbəlom bəna wu mənday ma vəleye gədan a dərəv i ndo bay. Ndo neheye tã pay bəzay a bazlam mapala eye nakə a tsik ka wu mənday aye na, bazlam eye neheye mapala eye ka dzəna tay ha kwa tsekwen bay.

¹⁰ Ndo məvəlaway wu a Mbəlom neheye tã kədaway wu a Mbəlom mə madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom nakə ta lambad ta gugumaŋ aye na, ta sliye faya mənde wu nakə nəkway ka vəlakway a Mbəlom ma təv kway nakə ka vəlawakway faya wu a Mbəlom aye bay.

¹¹ Hərwi i tay na, ahəl nakə ta kədaway naha wu a Mbəlom aye na, bagwar i ndo məvəlaway wu a Mbəlom ma zliye bambaz eye, ma diye ha a təv nakə a ze siye hay ta tsədanja aye, ma vəleye a Mbəlom hərwi ada Mbəlom mâ pəsətay ha mezeleme tay.

Slo eye na, ti ye ha abəra mə wuzlahgəma tã dul na.‡

¹² Hərwi niye Yesu bəbay a mət na, ti ye abəra mə wuzlahgəma.§ Ka mbəda ha bambaz ngay hərwi məbere mezeleme i ndo hay.

¹³ Ka ge andza niye na, kâ pakway bəzay a kule i Yahuda hay bay, takwa abara mə wuzlahgəma, takwa ka təv ngay. Təmakwa ndo hay ta tsadakway andza nakə tã tsaday aye dərmaƙ.

¹⁴ Ka məndzibəra nakay na, gəma kway andaya ka ndzakweye mə dāma ka tor eye bay. Faya ka təkakweye dāre a gəma nakə ka ndzakweye mə dāma ka tor eye.

¹⁵ Zambadakway a Mbəlom huya hərwi wu nakə Yesu a ge aye. Ka zambadakweye ta mətsume me tã bazlam kway. Kwa kəday, dā ha neŋgeye bagwar eye. Niye na, wu nakə faya ka vəlakweye aye. Andza məgwede ka zambadakweye a məzele ngay.

¹⁶ Sa na, kâ mətsum ha gər ta məgatay ngwalak a siye i ndo hay bay, ngənum a bo wu kurom hay ta nəteye. Kâ mətsum ha gər bay hərwi məvəle wu neheye andza wu kəriye na, a yay a gər a Mbəlom.

¹⁷ Rəhumatay ha gər a bagwar kurom hay, gum wu nakə tã gwadəkum gum aye. Nəteye na, ta gakumeye gər hərwi Mbəlom ma tsətsahiye fataya ma kəkay nakə faya ta gakumeye gər aye. Ka rəhumatay ha gər na, ta giye məsler tay ta məngwese eye, mevel ma gateye bay. Mevel kə gatay na, niye na, ma dzəniye kurom sa bay tebiye.

¹⁸ Duwulumay me a Mbəlom hərwi may huya. Nəmaa sər ha ta dedək dərəv may tsədanja, a samay mäge wu ngwalak eye huya.

¹⁹ Neŋ faya na tsətsahiye naha fakuma wene wene eye na, duwulumay me a Mbəlom hərwi ada nā ma naha a təv kurom ta bəse.

Mandəve i bazlam

²⁰ Maa vəlakway zay a dərəv na, Mbəlom. Maa lətse ahaya Bəy Maduweŋ Yesu abəra ma madahan na, neŋgeye. Ka tara ha Yesu ndo mətəsəhəre bagwar eye, kə mət hərwi kway tədan ngay hay. Mbəlom kə zla bambaz ngay, kə bər ha dzam ta nəkway ka tor eye.

²¹ Mbəlom mâ vəlakum gədan mə wu ngwalak eye hay tebiye hərwi ada kâ gum wu nakə a yay a gər aye. Mâ ge məsler ngay mə nəkway tã həlay i Yesu Kəriste hərwi ada kâ gəkwə wu nakə a yay a gər aye. Ndo hay tã zambaday a Mbəlom ka tor eye! Mâ ge andza niye!

Mətsume me

* 13:5 Zəba mə Bazlam mapala eye masulo eye 31.6, 8; Zozowe 1.5. † 13:6 Dəmes hay 118.6. ‡ 13:11 Zəba Levitik 16.27. § 13:12 Zəba Yuhana 19.17-20.

²² Malamar ga hay, na watsakum naha d̄erewel nakay h̄arwi m̄av̄alakum ḡadaŋ. Neŋ faya na gakumeye naha amboh, pum bazlam neheye a d̄arev kurom h̄arwi na watsakum naha na, tsekweŋ tsa.

²³ S̄arum ha, malamar kway Timote neŋgeye ma dangay sa bay. Tad̄e k̄e ndislew ka t̄av ga b̄ase, ah̄al nak̄e na diye maz̄abakumaw d̄are aye na, n̄emaa diye naha salamay.

²⁴ Tsikumataŋ ha me a ndo neheye bag-war kurom aye ada a ndo m̄ape m̄adzal ḡar hay ka Yesu tebiye. Ndo m̄ape m̄adzal ḡar hay ka Yesu neheye ti yaw ma Itali aye ta tsikakum naha me d̄armak.

²⁵ Mb̄elom m̄a pa ŋgama ka n̄ekurom tebiye.

Derewel nakə Yakuba a watsa aye Məfələkwe

Mə derewel i Yakuba na, matətike ta məvələ gədan̄ a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye nəteye man̄gəna gər eye ka məndzibəra tebiye aye. Yakuba a watsa derewel nakay na, a Yahuda neheye tə pa mədzal gər ka Yesu aye.

Derewel i Yakuba faya ma tsikateye a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ka metsehe (1.2-8; 3.13-18). Andza niye, ta sliye faya məndze bəŋbəŋ kame i wu nakə ma dziye ha ndo zezeŋ aye: Dəretsətseh i məndzibəra (1.2-4), mawuđe matəre zlele eye (1.9-11; 5.1-6); mawuđe məge mənese (1.2-18; 4.1-9), mədəslay ha gər a bo (4.13-16). Dərewel nakay faya ma gwadiye: Məpe mədzal gər ka Mbəlom na, faya ma diye ha ndo ka məge metsehe (2.14-26), məgay metsehe a bo ada məndze bəŋbəŋ kame i mənese (zəba ma 3.1-12).

Yakuba a watsa dərewel nakay na, a ndo neheye zlele eye bay aye (zəba ma 2.6). Dərewel nakay faya ma gwadətəye ta kəts ndo i mətawak hay bay (2.1-13). A gwad zlele na, lele bay hərwi nakə ndo i zlele hay tə ge ha məsler tə dəma bay aye (5.1-6).

Mətsike me

¹ Neŋ Yakuba, ndo i məsler i Mbəlom ta Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste.

Na tsikakum naha me a nəkurom ndo i Mbəlom neheye ka məndzibəra tebiye aye.

Mbəlom ma vəliye metsehe a ndo neheye tə dzala ha faya aye

² Malamar ga hay, dəretsətseh hay waray waray i mədze nakə ta dziye kurom ha, ta ndzakum a gər na, dərev kurom mā ŋgwasa haladzay,

³ Hərwi ka sərūm ha na, tadə ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom huya ada faya ka səmumay naha a mədze nakə ta dziye kurom ha aye na, ka ndzuməye bəŋbəŋ lele.

⁴ Ndzum bəŋbəŋ hus ka məndəve eye hərwi ada ka tərūməye masəra gər eye hay mə wu hay tebiye ada wuray mā kətsakum bay, wu nakə lele bay aye mā ge andaya mə dərev kurom bay.

⁵ Tadə ndowəye mə walaŋ kurom metsehe ŋgay andaya hala bay na, mā tsətsah ka Mbəlom hərwi ada Mbəlom mā vəlay. Mbəlom a vəlawə kwa a way tə dərev ŋgay peteh, ma kərahiye ha a ndo bay, ta dedək ma vəliye metsehe a ndo nakə ka tsətsah faya aye.

⁶ Ane tuk na, tadə ndowəye ma tsətsahiye wu ka Mbəlom na, mā sər ha ta dedək

Mbəlom ma vəleye, mā dzala gər faya sulo sulo bay hərwi ndo nakə mədzal gər ŋgay sulo sulo aye na, neŋgeye andza dələv nakə wekit wekit mətasl a bəl kwa a diye wuray wuray tebiye aye.

⁷ Səla i ndo nakay andza niye mā dzala mə gər ŋgay Bəy Maduweŋ ma vəleye wu bay.

⁸ Hərwi mədzal gər ŋgay sulo sulo ka Mbəlom, mədzele gər ŋgay ka wu nəte bay.

Ndo i mətawak hay ta ndo i zlele hay

⁹ Ndo nakə mətawak eye faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste aye na, dərev ŋgay mā ŋgwasa hərwi Mbəlom ka səkah ha.

¹⁰ Ndo nakə zlele eye faya ma pay bəzay a Yesu Kəriste aye na, dərev ŋgay mā ŋgwasa dərmak hərwi Mbəlom kə ma ha ka dala. A sər ha na, ma dziye andza məvurze i guzer nakə a bəta bəse aye.

¹¹ Pat kə zla faya abəra ŋgulak na, ma kuliye ha guzer, məvurze hay ta kutsiye ada məle tay kə nas. Andza niye, ndo i zlele ma dziye tə məsler ŋgay hay tebiye andza guzer neheye tə bəta kəriye tsa aye.

Mbəlom ma dziye ha ndo bay

¹² Məŋgwese ma ndziye ka ndo nakə a səmay naha a mədze neheye tə dza ha aye. Kə səmay a mədze neheye na, Mbəlom ma vəleye magogoy ŋgay, andza məgwədə sifa nakə a gwad ma vəliye a ndo neheye a wuda tay ha aye.

¹³ Tadə məsəpete kə ndzay a gər a ndowəye na, mā gwad «Maa səpat ga na Mbəlom» bay hərwi ndəray ma sliye məsəpete Mbəlom ka məge mənese bay, ada Mbəlom a səpat ndo a mənese bay dərmak.

¹⁴ Kwa way a ge mənese na, ta bor i bo ŋgay nakə lele bay a səpat na ka məge mənese aye.

¹⁵ Wu neheye lele bay a dzala mə gər ŋgay aye, ma dəba i məndze tsekweŋ na, ma giye parakka. Mezeleme niye ka səkah haladzay na, ma diye ha a məməte.

¹⁶ Malamar ga neheye na wudə kurom haladzay aye, ndəray mā vakum gər bay.

¹⁷ Wu neheye ŋwalak eye tebiye ti yaw abəra ka təv i Mbəlom, wu neheye lele eye na, i Mbəlom Bəba kway nakə a ge pat tə wurzla hay aye. Mbəlom na, a mbədə bay, a mbədə andza pat nakə a mbədə ma gəriye kurom ha a ləvəŋ aye bay.

¹⁸ A vəlakway sifa tə bazlam ŋgay dedək eye. A ge niye na, tə dərev hərwi ada kə tərakwa kurre eye hay mə walaŋ i wu neheye a ge aye.

Pumay zləm a bazlam i Mbəlom ada gum wu nakə a tsik aye

¹⁹ Malamar ga neheye na wudə kurom haladzay aye, dzalum ka wu nakay anan̄ aye: Ndzum tsezlezleŋje ka məpay zləm a

wu neheye siye i ndo hay ta tsikiye aye, ane tuk na, kâ tsik me bāse tsa bay, zla hālay eye tēday ada kâ ge mevel bāse bay dārmak,

²⁰ hārwi ndo nakē ma giye mevel aye na, ma sliye faya mēge wu nakē a yay a gār a Mbālom aye bay.

²¹ Hārwi niye, zlum na wu neheye lele bay tebiye abara mē dārev kurom, kâ gum mezeleme sa bay. Rāhum ha gār kurom ka dala kame i Mbālom, ada pumay zlēm a bazlam nakē a pa a dārev kurom aye. Bazlam nakay na, gādan ṅgay andaya mātēme ha māsāfere kurom.

²² Kâ tārūm ndo mēpay zlēm a wu nakē Mbālom a tsik aye dēkdēk bay, gum wu nakē a tsik aye dārmak. Ndo nakē a pay zlēm dēkdēk tsa kē ge na faya māsler eye bay na, a vay gār a bo ṅgay.

²³ Tadā ndoweye a pay zlēm a bazlam nakay ada kē ge wu nakē a tsik aye bay na, neṅgeye andza ndo nakē a zāba ka dāre ṅgay mā malam, neṅgeye kākay na, a ṅgatay.

²⁴ A zāba ka dāre ṅgay lele na, a ye ṅgway. Neṅgeye kākay na, a māsā ha gār tē mazābe ṅgay.

²⁵ Ndowneye ka zāba dāre a bazlam i Mbālom mapala eye, kē ge ha māsler tē wu nakē a tsik aye na, Mbālom ma piye faya ṅgama. Mā pay zlēm dēkdēk tsa ada mā māsā ha gār bay. Ane tuk na, dūh mā rāhay ha gār. Mbālom ma piye faya ṅgama hārwi bazlam nakay mapala eye ṅgwalak eye, neṅgeye gādan eye hārwi mātēme kway ha abāra mē mezeleme.

²⁶ Tadā ndoweye kē dzala neṅgeye ndo mēpay bāzay a Mbālom, kē gay metsehe a dārneh ṅgay bay faya ma tsikiye wu neheye lele bay aye huya na, a vay gār a bo ṅgay, mēpay bāzay a Mbālom ṅgay niye ma giye ṅgama kwa tsekwen bay. Bazlam ṅgay neh-eye faya ma tsikiye ta tēra kəriye.

²⁷ Mēpay bāzay a Mbālom ta lele eye nakē a yay a gār a Mbālom aye na, māgatay gār a wur mātawak hay, a madakway i ṅgwas neh-eye faya ta siye dāretsātseh aye. Mā gay metsehe a bo ṅgay hārwi ada wu i mēndzibāra neheye lele bay aye tā ye ha a mezeleme bay.

2

Ndo hay tebiye kame i Mbālom na, nāte

¹ Malamar ga hay, nēkurom na, ka dzalum ha ka Bāy Maduwenj kway Yesu Kāriste. Neṅgeye bagwar eye a ze wu hay tebiye ta mēzla6, ka ṅgatakway a Mbālom na, ma neṅgeye. Hārwi niye, kâ ṅgānum ha ka bo abāra ndo hay bay.

² Agēna ndo andaya, a pa ka bo peteked neheye tē le aye, a pa wu a wur hālay neheye

tē vād ta gura eye, a ye naha a mēhay gār kurom. Ndo ṅged na, mātawak eye peteked ṅgay neheye ka bo aye lele bay.

³ Nēkurom ka dāslumay ha gār na, a ndo nakē a pa ka bo peteked neheye tē le aye, ka gwādumay: «Amboh, dara, ndza ka dzanja ṅgwalak eye.» Ndo nakē mātawak eye na, ka gwādumeye: «Lātse mālātse» kēgābay ka gwādumeye «Ndza kananj ka dala.»

⁴ Tadā ka gum andza niye na, ka ṅgānum tay hay ka bo abāra ndo hay bēdāw? Ka gumay sariya a ndo nāte mē walanj i ndo niye hay bēdāw? Wu neheye ka dzalum aye na, lele bay.

⁵ Malamar ga neheye na wudā kurom haladzay aye, tsānum lele, ka sārūm tēbādew Mbālom a pala ndo neheye mātawak eye ka mēndzibāra aye na, hārwi ada tā pa mēdzal gār ka Yesu Kāriste ada tā huta zlele nakē dēdek eye, a pala tay hārwi ada tā falākwa a Bāy i Mbālom nakē a gwād ma zliye, ma vāliye a ndo neheye ta wudā na aye.

⁶ Ane tuk na, nēkurom dūh faya ka kātsumeye tay ha ndo i mātawak hay. Maa gawakum dāretsātseh na, ndo i zlele hay na gwād dūh bay? Maa vahawa kurom kame i sariya na, nāteye.

⁷ Maa tsik wu nakē lele bay aye ka mēzele ṅgwalak eye i Yesu Kāriste nakē tē zalakum ha aye na, ndo i zlele hay.

⁸ Tadā ka rāhumay ha gār a bazlam i Mbālom mapala eye nakē tē watsa mē Derewel i Mbālom aye na, ka gum lele. Bazlam nakay mapala eye a gwād: «Wudā ndo i mēged yak dārmak andza ka wudā na gār yak.*»

⁹ Ane tuk na, tadā ka ṅgānum tay ha ka bo abāra ndo hay na, ka gum mēnese, bazlam mapala eye ma gēsīye kurom hārwi nakē ka rāhumay ha gār bay aye.

¹⁰ Kwa tadā ndoweye ka rāhay ha gār a bazlam i Mbālom mapala eye tebiye, ane tuk na, kē nas ha nāte ka rāhay ha gār bay na, niye na, andza mēgwēde kē nas tebiye.

¹¹ Hārwi Mbālom nakē a gwād: «Kâ ge madama bay†» aye na, a gwād, «Kâ kēd gār i ndo bay‡» dārmak, ane tuk na, tadā ka kēd ndo na, kwa ka ge madama bay na, ka nas ha bazlam i Mbālom mapala eye.

¹² Hārwi niye faya na gwādakumeye, sārūm ha, mē wu neheye ka tsikumeye ada mē wu neheye ka gumeye na, Mbālom ma gakumeye sariya, ma tsātsahiye tadā nēkurom ka rāhumay ha gār a bazlam nakay gādan ṅgay andaya mātēme kurom ha aye.

¹³ Tadā ndoweye kē sakay naha a siye i ndo hay bay na, ahēl nakē Mbālom ma giye sariya aye ma sakay naha bay dārmak. Ane

* 2:8 Levitik 19.18. † 2:11 Madayaw abāra ma Ezipt 20.14, Bazlam mapala eye masulo eye 5.18. ‡ 2:11 Madayaw abāra ma Ezipt 20.13, Bazlam mapala eye masulo eye 5.17.

tuk na, tadə ka sakay naha a ndo hay na, Mbəlom ma gasiye kar a sariya bay.

Məpe mədzał gər ka Yesu ta mäge məsler

¹⁴ Malamara ga hay, tadə ndoweyə kə tsik ta bazlam kə dzala ha ka Mbəlom, ane tuk na, kə ge wu nakə Mbəlom a tsik aye bay na, ma dzəniye na ma kəkay? Mədzał ha andza nakay na, ma təmiye ha bay.

¹⁵ Agəna siye i ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste hay andaya, petekəd andaya fataya bay, may a wur fataya dərmak.

¹⁶ Tadə ndo mə walaŋ kurom a gwadətay: «Dum tə zay. Mbəlom mā vəlakum petekəd ta wu mənday», ane tuk na, kə vəlatay wu bay na, ŋgama eye mey?

¹⁷ Mədzał ha ka Mbəlom na, andza niye dərmak. Tadə ndoweyə kə gwad kə dzala ha ka Mbəlom, ane tuk na, kə ge məsler ŋgwalak eye bay na, mədzał gər ŋgay ka Mbəlom kə mət.

¹⁸ Agəla ndoweyə ma gwadiye «Ndo ŋged faya ma dzaliye ha ka Mbəlom, ndo ŋged faya ma giye məsler ŋgwalak eye.» Na mbədeye faya na, bəzeŋ ha ma kəkay nakə faya ka dzaliye ha ka Mbəlom aye ada faya ka giye məsler ŋgwalak eye bay. Ada neŋ na bəzakeye ha məsler ga neheye ŋgwalak eye hərwi ada kə ŋgatay neŋ faya na dzaliye ha ka Mbəlom.

¹⁹ Ka dzala ha Mbəlom andaya nəte ŋwen. Ka ge lele. Kwa məsəfəre neheye lele bay aye ta dzala ha dərmak, ada hərwi niye faya ta dzadzariye.

²⁰ Nəkar ndo i matərakahaŋ! A saka tā daka ha mədzał gər ka Mbəlom ze mäge məsler ŋgwalak eye na, ma giye ŋgama bay na, ka sər təbədew?

²¹ Bəba tətə kway Abraham a tərə tsədaŋŋa kame i Mbəlom na, ta tsəved waray? A tərə tsədaŋŋa na, tə wu nakə a ge aye bədaŋ? A zla wawa ŋgay Izak məkəday naha a Mbəlom.

²² Anəkə ka sər ha mədzał ha ka Mbəlom ada ta mäge məsler ŋgwalak eye hay ti ye ka bo salamay. A ge ha andza niye na, kə vəlay ha dərev ŋgay peteh a Mbəlom.

²³ Wu nakay a ge bo na, andza nakə tə watsa mə Dərewel i Mbəlom, a gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a tərə ha ndo i dedek kame ŋgay. S» Tə zalay «dzam i Mbəlom.»

²⁴ Ka sər um ha na, ndo a tərə tsədaŋŋa kame i Mbəlom na, hərwi nakə a ge məsler ŋgwalak eye hay aye dərmak bəna ta mədzał gər dəkdək bay.

²⁵ Ta Rahab ŋgwas mäge madama bəbay andza niye. Ndo məslərə i Yahuda ti ye a gay ŋgay na, ka dzəna tay ha. Kə datay ha tsəved mekeleŋ eye hərwi ada tā təma. Hərwi

məsler ŋgay nakə a ge andza niye aye na, ka tərə ndo tsədaŋŋa eye kame i Mbəlom.*

²⁶ Andza niye, tadə məsəfəre ki yaw abəra ma ndo na, ndoweyə niye kə mət. Mədzał ha ka Mbəlom na, andza niye dərmak. Tadə ndoweyə kə ge məsler ŋgwalak eye hay bay na, mədzał gər ŋgay ka Mbəlom kə mət.

3

Gumay metsehe a dərneh kurom

¹ Malamara ga hay, kə tər um tebiye kurom eye ndo matətike tay ha ndo hay bay. Sarum ha nəmay neheye nəmaa tətikateye a ndo hay aye ta gameye sariya ma ziye i ndo siye hay.

² Nəkway tebiye faya ka gəkweye mənese. Tadə ndoweyə faya ma tsikiye me ze mäge mənese na, neŋgeye ndo i dedek. Kə sla da məgay metsehe a bo ŋgay.

³ Dzalum ka pələs təday. Ka pakway bəre a bazlam a pələs na hərwi ada mā rəhakway ha gər ada ma zəŋgaliye tsəved nakə a sakway aye.

⁴ Zəbum ka kwalalaŋ i yam bağwar eye. Kwa tadə bağwar eye hay bəbay ada mətasł faya ma vəzliye ta gədaŋ ma diye ha bəbay na, ndo faya ma geyə metsehe tə wuyə andaya tsekweŋ hərwi ada mā ye a təv nakə a say aye.

⁵ Dərneh i ndo na, andza niye dərmak. Kwa neŋgeye tsekweŋ bəbay na, ma sliye mədasłay ha gər a bo tə wu bağwar eye hay.

Zəbum! Ako tsekweŋ na, ma təmiye kəsaf bağwar eye tebiye təlmed təlmed.

⁶ Dərneh i ndo bəbay andza ako. Mənese i mənəzibəra na, mə dəma, mə bo kway. Faya ma nasiye ha bo tebiye. Ma vatiye ako nakə ma dziye ha məsəfəre i ndo tebiye. Ako niye a yaw na ma ako nakə ma mbatiye bay ka tər eye.

⁷ Ndo hay ta sliye faya məgay metsehe a wu hay tebiye, ta sliye faya ka wu i pesł hay, diyeŋ hay, dədə hay ada tə kələf dərmak.

⁸ Ane tuk na, ndo hay ta sliye faya məgay metsehe a dərneh bay. Neŋgeye na, wu nakə lele bay aye. A sla faya mənəze səkeffe bay. Neŋgeye maraha eye ta muwar nakə ma kədiye ndo aye.

⁹ Ta dərneh na, ka zambadəkweye ha a Mbəlom Bəba kway, ada ka vəlakweye tay ha mezeleme a ndo neheye a ge ka mandəkkit bo ŋgay aye dərmak.

¹⁰ Bazlam i mazambadaya a Mbəlom ta məvələ mezeleme a ndo a yaw mə hud i bazlam eye nəte. Malamara ga hay, mā tərə andza niye bay.

¹¹ Yam nakə a tsəhən aye ta yam nakə hərwak hərwak aye ta ŋgazaweyə ma bədiyem eye nəte dāw?

¹² Malamar ga hay, s̄arum gurov ma s̄liye faya m̄awe tetad̄eƷ daw? Werepezl ma s̄liye faya m̄awe gurov daw? Yam nak̄a a ts̄ah̄an aye na, ma n̄ḡazaweye yam nak̄a a ts̄ah̄an bay aye bay.

Metsehe nak̄a a yaw ab̄era ka t̄av i Mb̄alom aye

¹³ Ndo i metsehe andaya m̄a walañ kurom daw? Ndo i ndaraw andaya daw? M̄a b̄azay ha metsehe n̄gay ta m̄age m̄asler n̄gwalak eye hay ada m̄a h̄ana ha ḡar n̄gay ka dala.

¹⁴ Aḡana n̄akurom s̄al̄ak eye, ada d̄arev kurom d̄uwekeke, ada faya ka dzalumeye ka bo kurom eye d̄ekd̄ek tsa d̄armak. Tad̄a k̄a ge andza niye na, k̄a n̄galakum bay ada k̄a rawum me ka ded̄ek bay.

¹⁵ Slala i metsehe niye na, a yaw ab̄era ka t̄av i Mb̄alom bay, nakay na, i m̄andzib̄era. M̄as̄af̄ere i Mb̄alom andaya m̄a d̄ama bay, wu i ndo zez̄eñ hay, a yaw m̄a h̄alay i Fakalaw.

¹⁶ Tad̄a ndo hay s̄al̄ak eye hay ada faya ta dzaliye ka bo ta tay eye d̄ekd̄ek na, wu hay ta diye ka bo ta ts̄aved̄ eye sa bay ada slala i wu neheye lele bay aye ta ndohwaweye d̄armak.

¹⁷ Ane tuk na, metsehe nak̄a a yaw ab̄era ka t̄av i Mb̄alom aye na, wal. N̄engeye na, ts̄ad̄an̄na, a v̄al m̄andze zay m̄a walañ i ndo hay, n̄engeye lafed̄ed̄e, a sara ha ḡar ton̄gwa ton̄gwa bay, a sakay naha a ndo hay, a ge na, m̄asler n̄gwalak eye hay, a n̄gana tay ha ka bo ab̄era ndo bay, d̄arneh m̄a bazlam n̄gay sulo tabey.

¹⁸ Ndo neheye ta wuƷa m̄andze zay aye na, faya ta dz̄aniye siye i ndo hay ka m̄ahute m̄andze zay. Wu nak̄a faya ta giye na, ma giye lele. Ma giye andza ta sl̄aga wu a guvah ada t̄a dza wu nak̄a a ndzohw aye.

4

K̄a gum dzam ta m̄andzib̄era bay

¹ M̄atsal bo t̄a mat̄ere m̄a walañ kurom na, a yaw m̄an̄gay? Na gwad̄ h̄arwi nak̄a b̄or i bo kurom hay faya ta tsaliye bo m̄a n̄akurom aye.

² A sakum wu hay, ada ka hutum bay na, n̄akurom mal̄ava bo eye ka m̄ak̄ad̄e ndo hay. Ka gumeye d̄ere ka wu hay ane tuk na, ka slumeye faya m̄ahute bay. H̄arwi niye faya ka t̄arumeye ada faya ka tsalumeye bo m̄a walañ kurom aye. Ka hutumeye wu nak̄a a sakum aye bay h̄arwi ka ts̄atsahum ka Mb̄alom h̄arwi ada m̄a v̄alakum bay.

³ Kwa tad̄a ka d̄uwulumay me a Mb̄alom h̄arwi ada m̄a v̄alakum, ma v̄alakumeye bay h̄arwi ka d̄uwulumay me ta ts̄aved̄ lele aye bay, ka ts̄atsahum wu neheye ka gum faya d̄are aye.

⁴ N̄akurom ka t̄arum andza n̄gwas neh-eye faya ta giye madama aye. S̄arum ha,

tad̄a ndoweye ka wuƷa wu i m̄andzib̄era na, n̄engeye ndo m̄ane d̄ere i Mb̄alom. Ndo nak̄a a say m̄apay b̄azay a wu i m̄andzib̄era aye na, ka t̄ara ndo m̄ane d̄ere i Mb̄alom.

⁵ N̄akurom ka dzalum wu nak̄a t̄a watsa a Derewel i Mb̄alom aye na, ka t̄ara wu k̄ariye daw? A gwad̄: «M̄as̄af̄ere nak̄a Mb̄alom a pa a bo kway aye na, s̄al̄ak eye.»

⁶ Sa na, ma v̄alakweye n̄gama nak̄a a ze wu tebiye aye. Andza nak̄a t̄a watsa a Derewel i Mb̄alom aye na, «Mb̄alom ma k̄arahiye ndo neheye ta d̄aslay ha ḡar a bo aye, ane tuk na, ma v̄aliye n̄gama a ndo neheye t̄a h̄ana ha ḡar aye.*»

⁷ H̄arwi niye, r̄ahumay ḡar a Mb̄alom. S̄amumay naha a Fakalaw, ma hwayakum-eye.

⁸ H̄andz̄ad̄um ka t̄av i Mb̄alom, ma h̄andz̄adiye t̄a n̄akurom d̄armak. N̄akurom neheye faya ka gumeye mezeleme aye, barum na h̄alay kurom. N̄akurom neheye m̄adzal ḡar sulo sulo aye, zlum na mezeleme ab̄era m̄a d̄arev.

⁹ Ndzum tsokod̄okkwa h̄arwi mezeleme kurom hay, ada tuwum. K̄a n̄gwasum d̄uh bay, tuwum. D̄arev kurom m̄a n̄gwas a bay, ane tuk ndzum tsokod̄okkwa.

¹⁰ H̄anum ha ḡar kurom kame i Mb̄alom h̄arwi ada m̄a s̄akah kurom ha.

K̄a gum sariya ka ndo bay

¹¹ Malamar ga hay, k̄a tsikum wu nak̄a lele bay aye ka ndo hay bay. Ndo faya ma tsikiye wu nak̄a lele bay ka ndo aye ada faya ma giye faya sariya aye na, a tsik wu nak̄a lele bay ka bazlam mapala eye ada faya ma giye faya sariya d̄armak. Azlakwa tad̄a faya ka giye sariya ka bazlam mapala eye na, faya ka r̄ahay ha ḡar, faya ka giye faya sariya d̄ekd̄ek tsa.

¹² Maa v̄al bazlam mapala eye a ndo hay na, Mb̄alom n̄ate n̄gwen̄. Ndo m̄age sariya na, n̄engeye n̄ate n̄gwen̄. Maa sla m̄at̄ame tay ha ndo hay na, n̄engeye n̄ate. Maa sla m̄adze tay ha na, n̄engeye n̄ate n̄gwen̄. A n̄akar, ka dzala n̄akar na, way nak̄a ka gateye sariya a ndo hay aye.

K̄a d̄aslumay ḡar a bo bay

¹³ Pumay zl̄em a wu nak̄a na tsikiye, n̄akurom neheye faya ka gwad̄umeye: «B̄egom k̄aḡabay tad̄e na, n̄amaa diye a wuzlah gay, n̄amaa ndziye m̄a d̄ama m̄awe n̄ate h̄arwi m̄ahute suloy haladzay.»

¹⁴ Ane tuk na, n̄akurom na, ka s̄arum wu nak̄a ma giye bo tad̄e aye bay. M̄as̄af̄ere kurom na, andza makukulek nak̄a m̄andze tsekwen̄ ka n̄gateye, tsa na, ma dziye sa aye.

¹⁵ Ka gwad̄umeye d̄uh na: «Tad̄a k̄a yay a ḡar a Mb̄alom na, n̄amaa ndziye t̄a d̄are, n̄amaa giye wu nakay k̄aḡabay wu tad̄ay.»

* 4:6 Dzeke hay 3.34.

¹⁶ Ane tuk na, faya ka ngalakumeye, ka ngalakumeye ta bazlam kurom neheye faya ka tsikumeye aye. Mäge andza niye lele bay.

¹⁷ Andza niye sərüm ha na, ndoweye a sər mäge ngwalak ada kə ge na bay na, kə ge mənese.

5

Nəkurom ndo i zlele hay, gum metshe

¹ Gum metshe nəkurom ndo i zlele hay, tuwum bo kurom ta magala hərwi dərətsətseh neheye faya ta həbiye kurom aye.

² Zlele kurom hay ta ze, peteked kurom hay bəbay mətul hay ta nda.

³ Gura kurom hay ta suloy kurom na, rengez kə nas tay ha, rengez ma makumeye ha mənese hərwi nəkurom həzay eye. Bo kurom ma ta nasiye dərma, andza ta fəkiye ta ako. Ka hayumay gər a zlele a həlay nakay anan məndzibəra mazlambar ma ndəviye aye.

⁴ Ka vumatay gər a ndo neheye tə ge məsler ma guvah kurom aye, ka vəlumatay wu i merəbe tay bay. Tsənum kəkay nakə faya ta tuweye naha bo a Mbəlom hərwi ada mā dzəna tay ha aye. Ndoweye neheye tə gakum məsler aye na faya ta tuwiye ada Bəy Maduweŋ Mbəlom Gədan eye faya ma tsəniye.

⁵ Ka ndayum bəra tə zlele kurom ka məndzibəra, ka pumay bəzay na, wu neheye tə yakum a gər aye. Ka ndawum wu mənday haladzay, ka gəlawum tetəp tetəp andza sla naka ta kədiye.

⁶ Ka gəsüm tay ha ndo neheye ta gakum wuray bay aye a sariya, ka kədum tay ha. Nəteye na, ta ge fakuma gədan bay.

Zlum ngatay ada dūwulum me

⁷ Malamar ga hay, zlum ngatay hus a həlay nakə Bəy Maduweŋ ma maweye fakwaya aye. Zəbum ka ndo məfəte hay təday. Ndo məfəte na, ma həbiye wu i guvah ngay hay ta məzle ngatay. Ma həbiye na, ka madazlay i makurre i yam məpe hus ka maduk i duk i yam nakə tsiy ma piye sa bay aye.

⁸ Nəkurom dərma, zlum ngatay. Ndzum bəŋbəŋ hərwi pat i məmaw i Bəy Maduweŋ kwa mazlambar faya ma ndislaweye.

⁹ Malamar ga hay, kə guŋguzum wuray a bo bay hərwi ada Mbəlom mā gəs kurom a sariya bay. Tsənum, ndo nakə ma giye sariya aye mazlambar faya ma ndislaweye, nenggeye malətsa eye ka həlay maged.

¹⁰ Malamar ga hay, dzalum ka ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye ahl niye tə tsik me ta məzele i Mbəlom aye. Ta sa dərətsətseh ada ta zla ngatay. Nəkurom dərma, zlum ngatay andza nəteye.

¹¹ Zəbum, ndo neheye Mbəlom a pa faya ngama hərwi nakə tə səmay naha a dərətsətseh aye. Ka tsənum labara i Zob nakə a səmay naha a wu hay ahl nakə dərətsətseh a ndzay a gər aye.* Ma dəba eye na, ka sərüm ha wu nakə Mbəlom a vəlay aye.† Ta dedek Mbəlom na, a sakay naha a ndo hay, ma gateye ngwalak.

¹² Malamar ga hay, bazlam bagwar eye anan: Mə wu hay tebiye na, kə mbađum bay. Kə mbađum ta magərmbəlom bay, kə mbađum ta dala bay, kə mbađum tə wu mekelen eye bay. Lele na, ayaw kurom mā ndza ayaw. A'ay kurom mā ndza a'ay. Tsikum andza niye hərwi ada Mbəlom mā gəs kurom a sariya bay.

¹³ Tadə ndo andaya mə walaŋ kurom faya ma siye dərətsətseh na, mā dūwulay me a Mbəlom. Tadə ndo andaya mə walaŋ kurom dərev ngay faya ma ngwasiye na, mā gay naha dəmes a Mbəlom, mā zambaday.

¹⁴ Tadə ndo andaya dāvats eye mə walaŋ kurom na, mā zalatay a madugula i ndo məpe mədzal gər ka Yesu hay hərwi ada tā fada faya mal ta məzele i Bəy Maduweŋ Yesu ada tā dūwulay me a Mbəlom hərwi ngay.

¹⁵ Tadə ka dūwulay me a Mbəlom ada kə dzala ha Mbəlom kə tsəne mađuwule me ngay na, ma dzəniye na. Bəy Maduweŋ ma mbəliye ha. Tadə kə ge mezeleme na, Mbəlom ma pəsay ha dərma.

¹⁶ Hərwi wu nakay, neŋ faya na gwadumeye, dūm ha a bo mezeleme kurom hay mə walaŋ kurom nəte nəte, ada dūwulumay me a Mbəlom hərwi ndo siye hay dərma hərwi ada Mbəlom mā təma kurom ha. Mađuwule me i ndo nakə tsədanja kame i Mbəlom aye na, gədan eye haladzay.

¹⁷ Dzalum ka Eliya nakə ahl niye aye. Nenggeye na, ndo andza nəkway. Ka dūwulay me a Mbəlom tə dərev ngay peteh hərwi ada yam mā pa bay.‡ Yam kə pa ka dala niye bay məve mahkar ta kiye məkwa.

¹⁸ Ma dəba eye na, a dūwulay me a Mbəlom hərwi ada yam mā pa sa. Mbəlom a paw yam ada wu hay ta ndozhaw dərma.§

¹⁹ Malamar ga hay, tadə ndoweye mə walaŋ kurom kə dze abəra ka tsəved i Mbəlom, tsa na, ndo ki ye kə ma ahaya ka tsəved na,

²⁰ Sərüm ha ndoweye nakə ka dzəna ndo i mezeleme hərwi ada mā gər ha mezeleme aye na, ma təmiye ha ndo i mezeleme niye abəra ma mədahan. Kwa tadə mezeleme ngay haladzay bəbay na, Mbəlom ma pəsay ha.

* 5:11 Zob 1.1-2.10. † 5:11 Zob 42.10-17. ‡ 5:17 Zəba mə 1 Bəy hay 17.1. § 5:18 Zəba mə 1 Bəy hay 18.1, 41-46.

Makurre i derewel nakə Piyer a watsa aye Məfələkwə

Piyer a watsa derewel na, a ndo məpe mədzał gər neheye ma gəma zlam ka dala i Roma ta diye i tsakay ada ta diye i bəzay i mbəlom i Azi nakə tə zalay anəke Turki aye. Nəteye mandza eye mə dəma andza mbəzlew hay hərwi nəteye ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu (1.1; 2.11). Ta zəba fataya andza ndo hay bay, tə dəsa wa fataya paraya kəriye ada tə gawatay dəretsətseh.

Piyer a watsa hərwi məvələtay gədañ ka məpe mədzał gər ada ka wu nakə tə pa faya mədzał gər aye, a vələtay gədañ ka məndze andza ndo neheye Mbəlom a pala tay aye.

Piyer a watsa a ndo neheye mede tay andza i bəba tətə tay hay sa bay ada andza i ndo tay hay sa bay (1.13–2.4). A datay ha a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu (2.4–10). Ta sliye məsəmay naha a wu neheye mawura bo aye (1.3, 13, 21; 3.15).

Mbəlom a lətse ahaya Yesu abəra ma mədahañ. Mədok i ndo məpe mədzał gər hay na, neñgeye (4.12–19). Ma məndze mə walañ i ndo hay na, mawudə bo, məhəne ha gər nəte ta nəte a bo, faya ma lakiye tay ha ndo məkalay kame a ndo hay, gawla hay ada ta hawal i ndo siye hay ka tsəved ngwalak eye (5.1–7; 1.22–2.3). Slala i məndze andza nakay na, faya ma dateye ha a ndo i bəra hay ta sliye faya mətsədə tay a ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu bay.

Mətsike me

¹ Maa watsa derewel nakay na, neñ Piyer, ndo i maslañ i Yesu Kəriste. Na watsakum naha a nəkurom ndo i Mbəlom neheye ka ngənum gər kuye kuye, nəkurom anəke mandza eye madurloñ eye hay ka dala i Poytus, ka dala i Galat, ka dala i Kapados, ka dala i Azi ada ka dala i Bitini aye.

² Kurre ahəl niye 6a Mbəlom a sər wu nakə ma giye hərwi kurom aye. A pala kurom na, mata tərə ndo ngay hay ta gədañ i Məsəfəre ngay hərwi ada kə rəhumay ha gər a Yesu Kəriste hərwi ada tə gwatsaka fakuma bambaz ngay. Niye na, ka tərume ye tsədañña kame i Mbəlom.

Mbəlom mə səkah ha məpe fakuma ngama haladzay ada mə vələkum zay kame kame.

Mbəlom ma vələkweye sifa nakə ma ndəviye bay aye

³ Zambadəkway a Mbəlom, Bəba i Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste hərwi ka gəkway mə bo. Hərwi niye a vələkway sifa wədəye tə həlay i Yesu Kəriste hərwi nakə Yesu Kəriste a lətsew abəra ma

mədahañ aye. Hərwi niye ka sərakwa ha ka lətsakwəweye abəra ma mədahañ dərmak.

⁴ Ka sərakwa ha ka hutakweye wu nakə ngwalak eye Mbəlom ma vələkweye a nəkway ndo ngay hay aye mə mbəlom. Wu niye ma ndziye na, huya. Ma nasiye bay, ma kuliyə andza guzer bay.

⁵ Nəkurom neheye ka pum mədzał gər kurom ka Mbəlom aye na, Mbəlom faya ma tsəpiye kurom ta gədañ ngay hərwi ada ndo hay tebiye tə sər ha parakka, ahəl nakə məndzibəra ma ndəviye na, Mbəlom ma təmiye kurom ha.

⁶ Hərwi niye ngwasum haladzay. Kwa tadə faya ka sumeye dəretsətseh ta tsəved wal wal a həlay tsekweñ bəbay na, ngwasum haladzay.

⁷ Kwa gura nakə ma nasiye bəbay aye na, ndo hay tə zlawə, tə pawə na a ako hərwi mədze ha neñgeye lele daw. Andza niye dərmak məpe mədzał gər kurom nakə ka pum ka Mbəlom aye na, a ze gura ada ta dziye ha dərmak. Mədze niye faya ta dziye kurom ha aye na, hərwi ada tə ngatay a mədzał gər kurom nakə ka pum ka Mbəlom aye na, ka dzalum ha tə dərev kurom peteh. Hərwi niye, ahəl nakə Yesu Kəriste ma maweye na, ndo hay ta dəslakumeye ha gər, ta zambadəkumeye, ta vələkumeye məzlaḁ.

⁸ Kwa ka ngatamay a Yesu Kəriste tə dərev kurom zuk bay bəbay na, ka wudum na tsiy. Kwa ka ngatamay anəke bay bəbay na, ka dzalum ha faya. Hərwi niye dərev kurom maraha eye ta məngwese haladzay, ndo ma sliye faya matəkəre bay tebiye.

⁹ Ka hutum məngwese niye na, hərwi Mbəlom ma təmiye kurom ha. Nakay na, magogoy i mədzał gər kurom nakə ka pum ka Yesu aye.

¹⁰ Ahəl niye na, ndo mədə ha bazlam i Mbəlom ta rəzlay a gər a mapələ ma kəkay nakə Mbəlom ma təmiye tay ha ndo hay aye. Wu niye lele eye Mbəlom a gwad ma vələkumeye na, ta datay ha a ndo hay kurre.

¹¹ Məsəfəre i Kəriste nakə mə dərev tay aye kə datay ha kurre, a gwadatay: Kəriste ma siye dəretsətseh, ma dəba eye na, ma hutiyə mədəslay ha gər nakə ndo hay ta dəslay gər aye. Ndo i maslañ i Mbəlom neheye ta pəla hərwi ada tə sər ha wu neheye ma giye bo na, ahəl waray ada ma təriye na, ma kəkay.

¹² Mbəlom a datay ha ka bo abəra, mata ngatay a wu neheye na, nəteye bay. Anə tuk na, wu niye hay na, i kurom. Anəke ndo neheye faya ta dəkumeye ha Labara Ngwalak eye na, ta tsikakum wu neheye. Tə tsikakum na, ta gədañ i Məsəfəre Tsədañña eye nakə Mbəlom a sləraw mə mbəlom aye. Kwa gawla i Mbəlom hay bəbay a satay məsəre wu neheye hay dərmak.

Ndo hay ta ge wu nakə a yay a gər a Mbəlom aye

¹³ Hərwi niye, ləvum ha bo ta mədzal gər kurom na, ka məge məsler i Mbəlom. Gumay metsəhe a bo kurom lele, pum mədzal gər kurom ka ngwalak i wu nakə Mbəlom ma vəlakumeye pat nakə Yesu Kəriste ma maweye aye.

¹⁴ Gəsumay me a Mbəlom huya andza wawa neheye tə gəsawatay me a bəba tay hay aye. Ahəl niye, ka sərüm bazlam i Mbəlom zuk bay na, ka pumay bəzay a wu nakə lele bay aye. Anəke kâ mum a dâma sa bay.

¹⁵ Mbəlom nakə a zalakum kâ tərüm ndo ngay hay aye na, neŋgeye tsədəŋŋa. Nəkurom dərmak tərüm tsədəŋŋa mə wu nakə faya ka gumeye tebiye.

¹⁶ Hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom, a gwad: «Tərüm tsədəŋŋa, hərwi neŋ tsədəŋŋa.*»

¹⁷ Ahəl nakə faya ka dūwulumay me a Mbəlom aye na, ka zalawumay Bəba. Kə ge andza niye na, rəhumay ha gər. Mede kurom mâ ge lele a həlay nakə nəkurom ka məndzibəra aye hərwi neŋgeye a ge sariya a ndo na, ka wu ngay nakə a ge aye.

¹⁸ Ka sərüm ha Yesu ka mbədə kurom ahaya tsəlök abəra mə kule i bəba kurom neheye a ge ŋgama bay ta tətikakum aye. A mbədə kurom ahaya abəra mə kule niye na, tə wu nakə andza suloy ma nasiye aye bay.

¹⁹ Ane tuk na, a təma kurom ahaya na, tə bambaz i Yesu Kəriste nakə a ze wu hay tebiye aye. Neŋgeye a ndzəkit bo na, andza vo'ar i təbəŋ wawa eye nakə tə kəday a Mbəlom mənese kwa tsekweŋ andaya faya bay tebiye.

²⁰ Kurre ahəl niye Mbəlom kə ge məndzibəra zuk bay aye na, 6a kə zla na. Ka mandəve i məndzibəra nakə anəke ma ndəviye aye na, Mbəlom a dākum ha parakka, hərwi ada mâ təma kurom ha.

²¹ Ka dzalum ha ka Mbəlom na, hərwi ngay nakə a təma ahaya abəra ma mədahaŋ ada a vəlay məzla6 aye. Andza niye, ka pum mədzal gər kurom na, ka Mbəlom ada ka sərüm ha neŋgeye ma təmiye kurom ha.

Wudum bo

²² Ka tərüm tsədəŋŋa na, hərwi nakə ka rəhumay ha gər a wu neheye dedək Mbəlom a dā ha aye ada ka wudum siye i ndo neheye faya ta pay bəzay a Mbəlom aye. Faya na gwadəkumeye: Wudum bo huya tə dərev kurom tsədəŋŋa peteh.

²³ Sərüm ha, ka wum bo wedeye na, ta gədaŋ i bazlam i Mbəlom nakə ma vəliye sifa a ndo hay ada ma nasiye dāda bay aye. Ka tərüm Wawa i Mbəlom nakə dāda neŋgeye

ma mətiye bay aye. Neŋgeye na, andza nəkway neheye ka mətakweye aye bay.

²⁴ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, a gwad:

«Ndo hay tebiye ta ndzəkit bo na, andza guzer.

Məle tay a ndzəkit bo andza məvurze. Guzer kə kula na, məvurze ŋgay eye a kalawa.

²⁵ Ane tuk na, bazlam i Mbəlom na, ma ndziye ka tor eye.†»

Bazlam i Mbəlom niye na, Labara Ngwalak eye nakə tə dākum ha aye.

2

Mbəlom a pala kurom na, hərwi ada kâ tərüm i ngay

¹ Hərwi niye zlum na mənese abəra mə dərev kurom, kâ vumatay gər a ndo hay bay, dərneħ mâ ge mə bazlam kurom sulo bay, kâ gum dəre ka wu i ndo hay bay, kâ ŋgəlumay bəzay a ndo bay.

² Tərüm na, andza wawa ndəriz. Nəteye na, ta wudā məse wah pat pat. Andza niye, nəkurom dərmak wudum bazlam i Mbəlom pat pat hərwi ada kâ gəlum ada Mbəlom mâ təma kurom ha tebiye.

³ Andza niye dedək, hərwi tə watsa, tə gwad: «Ka ndzakum Bəy Maduweŋ Mbəlom na, neŋgeye lele.*»

Ndo məpe mədzal gər hay na, nəteye i Mbəlom

⁴ Həndzədum ka təv i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste. Neŋgeye na, kwar nakə ma vəliye sifa aye. Ndo hay tə kal ha, tə gwad mə gər tay neŋgeye wu nakə ma giye ŋgama bay aye. Duh neŋgeye na, kwar lele eye nakə Mbəlom a zla, a ze kwar hay tebiye.

⁵ Nəkurom dərmak, tərüm andza kwar neheye ta sifa aye hərwi ada Mbəlom mâ həl kurom, mâ dəzl ha gay nakə Məsəfəre ma ndziye mə dāma aye. Ma təriye kurom ha ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom aye hərwi ada kâ gumay məsler tə dərev kurom peteh. A yay a gər andza niye hərwi Yesu Kəriste.

⁶ Hərwi niye tə watsa mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad:

«Tsənum! Na zla ŋwalak i kwar nakə ta dəzliye ha gay aye,

na piye na a gəma i Siyon.

Na dəzliye faya gay ga.

Ndo nakə kə dzala ha aye na,

wuray ma džemeya na dāda sa bay.†»

⁷ Nəkurom neheye ka dzalum ha aye, i kurom na, wu ŋgwalak eye. Ane tuk na, hərwi ndo neheye ta dzala ha bay aye na, andza niye təbey. Hərwi tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad:

* 1:16 Levitik 19.2. † 1:25 Ezay 40.6-8. * 2:3 Dəmes hay 34.9. † 2:6 Ezay 28.16.

«Kwar naké ndo madázle gay hay tē zla, tē kal ha aye na,
azlakwa ṅwalak i kwar naké ta dēzliye ha aye dūh.»

⁸ Tē watsa mē Derewel i Mbəlom sa na, tē gwad:

«Kwar niye na, ndo hay ta ndāfiye faya sik.
Hotokom naké ndo ta dādiye hārwi ṅgay aye.»[‡]

Ta ndāfiye faya sik na, hārwi naké ta kərah bazlam i Mbəlom aye. A ge bo andza nakay na, hārwi ka madazlay na, a say a Mbəlom andza niye.

⁹ Nəkurom na, slala naké Mbəlom a zla aye. Nəkurom ka tərūm ndo neheye tē vəlaway wu a Mbəlom neheye ta geye māsler a Bəy bagwar aye, nəkurom na, slala naké Mbəlom a pa na hārwi ṅgay aye. Nəkurom na, slala i Mbəlom i ṅgay eye ṅgway. A zalakum, a həla kurom ahaya abəra ma ləvon, a pa kurom a dzaydzay ṅgay naké a ze kwa wu hay tebiye aye hārwi ada ká dūm ha wu neheye bagwar eye a ge aye.

¹⁰ Ahəl niye na, nəkurom ndo i Mbəlom hay bay. Ane tuk na, anəke nəkurom ka tərūm ndo ṅgay hay. Ahəl niye na, ka gumay mē bo a Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, ka gumay mē bo, ka təmum na tuk.

Tərūm ndo məgay māsler a Mbəlom

¹¹ Dzam ga neheye na wudā kurom hal-adzay aye, mā māsakum gər bay, nəkurom ka mändzibəra na, mbəlok hay, gay kurom andaya kanan bay. Hārwi niye neṅ faya na gakumeye ambəh, wu neheye lele bay a say a bor i bo kurom aye na, ká gum sa bay. Hārwi slala i wu neheye aye na, ta nasiye ha māsəfəre kurom.

¹² Anəke nəkurom na, mandza eye mē walaṅ i ndo neheye tē sər Mbəlom bay aye. Gumay metsehe a mändze kurom lele huya hārwi ada kwa tadə ta tsik fakuma wu naké lele bay aye na, ta ṅgateye a wu neheye lele faya ka gumeye pat pat aye ada ta zambadeye a Mbəlom pat naké ma deyew-eye ka təv tay aye.

¹³ Nəkurom neheye ka wudūm Bəy Maduweṅ kway Yesu Kəriste aye na, rəhumay ha gər a ndo neheye faya ta ləviye mändzibəra aye. Rəhumay ha gər a bəy bagwar eye naké a ləva ndo hay tebiye aye.

¹⁴ Rəhumatay ha gər a bəy i dala neheye bəy bagwar eye a pa tay ha aye. A pa tay ha na, hārwi ada tā gatay dərətsətseh a ndo neheye faya ta giye wu naké lele bay aye ada ta zambadateye a ndo neheye faya ta giye ṅgwalak aye.

¹⁵ A say a Mbəlom na, gum wu naké ṅgwalak aye hārwi ada ndo i matərakahaṅ hay, nəteye neheye tē sər wuray bay faya

ta ṅgəlakumeye bəzay aye, tā dərəzl ka bazlam.

¹⁶ Tərūm na, andza ndo neheye nəteye tē ləva gər tay aye. Ane tuk na, ka dzalum anəke nəkurom ka ləvum gər kurom, ka slumeye faya məge mənese na, andza niye bay. Ndzum mändze i ndo məgay māsler a Mbəlom hay.

¹⁷ Rəhumatay ha gər a ndo hay tebiye, wudūm siye i malamar kurom neheye faya ta pay bəzay a Yesu aye. Dəslumay ha gər a Mbəlom, rəhumay ha gər a bəy bagwar eye dərma.

Pumay bəzay a mede i Yesu Kəriste

¹⁸ Neṅ faya na tsikakumeye a nəkurom neheye faya ka gumeye māsler i ndo siye hay aye, rəhumatay ha gər a ndo i gay kurom hay. Rəhumatay ha gər tē dərəv kurom peteh. Ká rəhumatay ha gər na, a ndo neheye faya ta gakumeye ṅgwalak aye dəkdek tsa bay. Rəhumatay ha gər kwa a ndo neheye faya ta gakumeye wu naké lele bay aye.

¹⁹ Hārwi niye tadə ka səmumay naha a dərətsətseh naké faya ta gakumeye kəriye hārwi ka pum mədzaḷ gər kurom ka Mbəlom aye na, lele. Kwa tadə ka gum wuray bay na, niye na, wu naké a yay a gər a Mbəlom aye.

²⁰ Tadə ka gum mənese, ada tē ndāba kurom faya na, kwa tadə ka səmumay naha a dərətsətseh na, mata zambadakum na, way? Ane tuk na, tadə tē gakum dərətsətseh hārwi ṅgwalak naké ka gum aye ada ka səmumay naha na, ka gum niye na wu naké lele a yay a gər a Mbəlom aye.

²¹ Mbəlom a zalakum hārwi məge andza nakay. Hārwi bo i Yesu Kəriste eye tē gər ṅgay kə sa dərətsətseh hārwi kurom. Neṅgeye a dākum ha tsəved hārwi ada ká pumay bəzay andza i ṅgay.

²² Neṅgeye na, kə ge mənese dāda bay tebiye, kə vay gər a ndaray dāda bay.

²³ Ndo hay ta tsadāy, ane tuk na, neṅgeye kə tsadāy a dəma bay. Tə gay dərətsətseh na, kə gwad ma gateye a dəma sewed a ndo hay bay. Duh a vəlay ha bo ṅgay a həlay a Mbəlom naké ma ṅgəniye ha sariya ta dedək aye.

²⁴ Yesu Kəriste, bo ṅgay eye kə zla na mezeleme kway ka gər ṅgay, ta dar na ka mayako mazləmbadā eye hārwi ada mezeleme mā ləva kway sa bay andza naké a sla faya mələvay gər a mədahaṅ hay sa bay aye. A ge andza niye na, ada ká ndzakwa ma mändze naké a yay a gər a Mbəlom. Mbəlak neheye tē gay aye na, kə təma kurom ha.

²⁵ Ahəl niye nəkurom ka tərūm andza təbaṅ neheye faya ta dzadziye aye. Ane tuk na, anəke na, ka mumaw, faya ka pumay

[‡] 2:8 Zəba mē Dəmes hay 118.22; Ezay 8.14. Ndo hay ta dādiye faya hārwi ta kərah mədzaḷ ha ka bazlam i Mbəlom, ada ma ta ndzatay a gər nakay.

bəzay a ndo nakə ma tsəkuriye kurom ada ma tsəpiye məsəfəre kurom aye.

3

Məndze i hasləka hay ta ɲgwas tay hay

¹ Andza niye, nəkurom ɲgwas hay dərmak kwa way mâ rəhay ha gər a zal ɲgay. Tadə ka gum andza niye na, zal kurom neheye ta dzala ha ka bazlam i Mbəlom bay aye na, ta mbədiye ha dərev tay. Kwa ka tsikumatay bazlam i Mbəlom bay bəbay na, ta dzaliye ha ka Mbəlom hərwi mede i ɲgwas tay naka lele aye.

² Zal kurom hay ta zəbiye ka mede kurom na, lele tsadəɲɲa mənese andaya bay ada faya ka rəhumatay ha gər lele.

³ Kâ ndədikum gər ka məlembədə bo tsa bay: Andza matərde gər, kəgəbay məlembədə bo ta zele, ta dasay hay məpe a həlay, kəgəbay məpe ka bo petekədə neheye tə le haladzay aye.

⁴ Duh məle kurom mâ zəbaw na, abəra mə dərev kurom hay. Zlum ɲgatay ada rəhum ha gər kurom, hərwi slala i məle niye na, ma nasiye dāda bay, a yay a gər a Mbəlom haladzay.

⁵ Ahəl niye ɲgwas məpe mədzal gər hay ka Mbəlom ta lambad bo tay na, andza niye. Nəteye na, ta rəhawatay ha gər a zal tay hay.

⁶ Sara a gawa na, andza niye, a rəhaway ha gər a zal ɲgay Abraham. A zalaway «bəy maduweɲ ga.» Tadə faya ka gumeye wu lele, ka dzədzarumeye a wuray kwa tsekweɲ bay na, anəke nəkurom ka tərüm dem ɲgay hay.

⁷ Nəkurom hasləka hay dərmak ndzum ta ɲgwas kurom ta mədzele fataya. Sərüm ha, nəteye na, bəle eye hay. Rəhumatay ha gər hərwi sifa nakə Mbəlom ma vəliye kəriye na, ma vəliye a nəkurom ta nəteye dziye. Ka gum andza niye na, ahəl nakə ka dūwulumay naha me a Mbəlom aye na, ma tsənəkumeye na.

Ləvum bo hərwi dəretsətseh

⁸ Məndəve i bazlam ga anəɲ na ndəvakumeye naha: Nəkurom tebiye ndzum na, mədzal gər kurom nəte, sakumay naha a bo mə walaɲ kurom nəte nəte, wudum bo mə walaɲ kurom nəte nəte hərwi nəkurom ta malamar hay. Gumatay ɲgwalak a ndo mekeleɲ eye dərmak, rəhumatay ha gər dərmak.

⁹ Kâ mum ha sewed tə sewed bay. Tadə ndoweye kə tsədəkum na, kâ tsədəmuy a dəma bay. Duh gwadumay: «Mbəlom mâ pa fakaya ɲgama.» Hərwi Mbəlom a zalakum na, ka məge andza niye hərwi ada kâ hutum ɲgama ɲgay.

¹⁰ Tə watsa mə Derewel i Mbəlom, tə gwad: «Tadə ndoweye a say məndze nakə lele aye ada a say məndze ma məɲgwese na,

kutoɲ mâ gər ha mətsike wu nakə lele bay aye

ada mâ gər ha mədəse parasay ka ndo.

¹¹ Mâ gər ha məge mənese tebiye, mâ ge ɲgwalak dūh, mâ pəla tsəved nakə ma vəliye məndze zay mə walaɲ i ndo mekeleɲ eye hay aye.

¹² Hərwi Mbəlom faya ma tsəpiye ndo neheye faya ta giye ɲgwalak aye.

Faya ma tsənatay na maduwule me tay. Ndo neheye faya ta giye mənese aye na, a say məɲgatay bay.* »

¹³ Tadə nəkurom faya ka pəlumeye məge ɲgwalak tə dərev kurom peteh na, ndoweye nakə ma gəkumeye sewed aye na, way?

¹⁴ Kwa tədə faya ta gəkumeye dəretsətseh hərwi wu neheye ɲgwalak aye faya ka gumeye na, Mbəlom ma piye fakuma ɲgama hərwi niye. Kâ dzədzarumatay a ndo neheye faya ta gəkumeye sewed aye bay, dərev mâ ye fakuma abəra bay.

¹⁵ Duh pum mədzal gər kurom na, ka Kəriste nate ɲgweɲ, neɲgeye Bəy Maduweɲ kurom. Ndzum nəkurom maləva bo eye huya məmbədətay faya a ndo neheye ta tsətsah fakuma, ka pum mədzal gər kurom ka Yesu Kəriste hərwi meɲ aye.

¹⁶ Dumatay ha na, ta ləfedədə eye, rəhumatay ha gər dərmak. Dərev kurom mâ ndza na, tsadəɲɲa huya, hərwi ada, kwa tədə ndo hay faya ta tsikiye wu nakə lele bay aye fakuma, horoy ma gateye hərwi faya ta tsədəkumeye ka mede kurom ka tsəved i Kəriste ɲgwalak eye.

¹⁷ Tadə a yay a gər a Mbəlom andza niye na, sum dəretsətseh hərwi wu neheye lele faya ka gumeye dūh tə bəmalə nakə ka sumeye dəretsətseh hərwi wu neheye ka gumeye lele bay aye.

¹⁸ Yesu Kəriste, bo ɲgay eye tə gər kə mət sik nəte hərwi mezeleme kurom hay. Neɲgeye nakə mənese andaya faya bay aye, kə mət hərwi ndo neheye faya ta giye mezeleme aye hərwi ada mâ həl kway ka təv i Mbəlom. Ta kəfna, ane tuk na, Məsəfəre Tsadəɲɲa eye kə mbəl ha.

¹⁹ Ta gədan i Məsəfəre Tsadəɲɲa eye niye na, a ye a dətay ha bazlam i Mbəlom a məsəfəre neheye nəteye ma dangay aye.

²⁰ Məsəfəre niye hay na, neheye ahəl niye ta təma bazlam i Mbəlom bay aye. Mbəlom ka həba tay ha haladzay, kə gəs dərev ahəl nakə Nuhu a lambad kwalalaɲ i yam aye. Ndo neheye ti ye a dəma aye na, nəteye hala bay. Mbəlom a təma tay ha abəra ma yam na, nəteye tsamahkar tsa.

²¹ Yam niye a də ha na, madzəhuḅe ndo hay nakə ta dzəhuḅiye tay ha a yam aye. Mata təme kurom ha na, madzəhuḅe niye,

* 3:12 Dəmes hay 34.13-17.

ma tamiye kurom ha abera ma mezeleme. Ta dzahuŋiye kurom ha na, andza nakə ka barawum ka bo abera ndaluŋ aye bay. Ka tsətsahakweye ka Mbəlom na, mā barakway na mezeleme abera ma dərev. Madzahuŋe nakə ta dzahuŋiye kway a yam ma tamiye kway ha aye na, hərwi Yesu Kəriste nakə a lətsew abera ma mədahaŋ aye.

²² Yesu Kəriste kə tsal ka təv i Mbəlom, neŋgeye mandza eye tə həlay i mənɗay i Mbəlom. Neŋgeye bəy ka gər i gawla i Mbəlom hay ada ka gər i wu neheye ta gədaŋ eye tebiye.

4

Mbəlom mā tərə bəy kurom

¹ Ka sarakwa ha Yesu Kəriste kə sa dəretsətseħ haladzay. Hərwi niye nəkurom dərmaċ ndzum maləva bo eye məse dəretsətseħ, hərwi ndo nakə kə sa dəretsətseħ haladzay aye na, ma giye mezeleme sa bay.

² Madazlay anəke a həlay nakay nəkurom mandza eye ka mənɗzibərə na, mede kurom mā yay a gər a Mbəlom. Bor i bo mā ge bəy ka gər kurom bay.

³ Ka ndzum ahəl niye haladzay ka məge wu neheye ndo neheye tə sər Mbəlom bay, ta wudə məge aye. Anəke na, dā kə gum sa bay. Ahəl niye na, ka gawumay metseħe a bo kurom bay, nəkurom səlak eye hay, ka kwayum, ka gawum magurloṃ haladzay mənɗe ha wu mənɗay, ka sawum guzom, ka dəsławumay gər a kule nakə ma nasiye ha bazlam i Mbəlom mapala eye.

⁴ Anəke na, ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye tə gawa wu neheye na, kə ndzawum ta nəteye sa bay. Tə ŋgatakum andza niye na, a gatay hərbaəkka, tə tsadakum.

⁵ Ane tuk na, pat mekeleŋ Mbəlom ma lətsiye tay ha kame ŋgay hərwi ada tā dā ha wu nakə tə ge aye. Hərwi neŋgeye maləva bo eye məgatay sariya a ndo neheye nəteye tə dərə aye ada a ndo neheye ta mət aye dərmaċ.

⁶ Hərwi ndo neheye tə mət, ahəl niye nəteye ka mənɗzibərə aye na, Mbəlom kə gatay sariya andza i ndo neheye tebiye a gatay aye. Ahəl nakə tə mət aye na, Kəriste kə ye kə dətay ha Labara Ŋgwalak eye hərwi ada tā ndza andza Mbəlom.

Mənɗze i ndo məpe mədzal gər hay ma walaŋ tay

⁷ A zaw hala sa bay mənɗzibərə ma ndəviye. Hərwi niye ndzum tsəzlezleŋe, gumay metseħe a bo kurom hərwi ada kə slum faya maɗuwulay me a Mbəlom.

⁸ Wu nakə bagwar eye a ze wu hay tebiye aye na, ma wudə bo. Wudum bo nəte nəte mə

walaŋ kurom huya tə dərəv kurom peteħ, hərwi kwa tadə «mezeleme andaya mə walaŋ kurom haladzay bəbay na, ka pəsumeye ha a bo.»

⁹ Ndo hay ta ye naha a gay kurom na, tənum tay ha ta mənɗgwele lele, kə gum fataya magum bay.

¹⁰ Mbəlom kə gakum ŋgwalak tə wu hay wal wal. Kə vəlay kwa a way gədaŋ ka məge wu hay wal wal, ka madzəne ha siye i ndo hay. Kwa way mā ge ta tsəved eye lele.

¹¹ Tadə Mbəlom a vəlay a ndoweye gədaŋ i mətsike bazlam na, mā tsik bazlam nakə a yaw abera ka təv i Mbəlom aye. Tadə Mbəlom a vəlay a ndoweye gədaŋ i madzəne ndo hay na, mā dzəna ndo hay ta gədaŋ i Mbəlom. Gum andza niye hərwi ada ndo hay tā zambadaya a Mbəlom ka gər i wu hay tebiye hərwi Yesu Kəriste. Neŋgeye na, məzlaḅ eye ada gədaŋ eye ka tor eye. Amen!

Məse dəretsətseħ hərwi məpe mədzal gər ka Yesu

¹² Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, dəretsətseħ neheye faya ka sum-eye na, mā gakum wadəŋ wadəŋ bay. Wu neheye tə ndzakum a gər hərwi məde ha ka pum mədzal gər kurom ka Mbəlom ta dedek. Ka dzalum andza a yaw fakuma wedeye bay.

¹³ A həlay nakə nəkurom mə dəretsətseħ aye na, ŋgwasum hərwi ka tənum dəretsətseħ i Kəriste. Ŋgwasum andza niye, hərwi ada pat nakə ka ŋgatumay a məzlaḅ ŋgay tə dərə kurom aye na, ka hutumeye mənɗgwele bagwar eye a ze wu hay tebiye.

¹⁴ Tadə ndo hay faya ta tsadakumeye hərwi nəkurom ndo i Kəriste hay na, Mbəlom ma piye fakuma ŋgama. Tadə faya ka sumeye dəretsətseħ andza niye na, Məsəfərə i Mbəlom nakə gədaŋ eye a ze wu hay tebiye aye ma ndziye tə nəkurom.

¹⁵ Tadə ndoweye mə walaŋ kurom faya ma siye dəretsətseħ hərwi nakə a ge mənese, agəna a kəɗ ndo, agəna a kəla, agəna a pa tay ha ka bo ndo hay na, slala i dəretsətseħ niye na, lele bay. Mā ge andaya andza niye mə walaŋ kurom bay.

¹⁶ Ane tuk na, tadə faya ma siye dəretsətseħ hərwi nakə neŋgeye ndo məpay bəzay a Yesu Kəriste aye na, horoy mā gay bay. Mā gay naha siḣe a Mbəlom dūħ hərwi ndo hay tā zalay ta məzele i Kəriste aye.

¹⁷ Həlay nakə Mbəlom ma ŋgəniye ha sariya a ndo hay aye na, kə husaw. Ma lahiye məgatay sariya na, a ndo ŋgay hay təday. Kə ge ma lahiye məgakway sariya a nəkway ndo ŋgay hay təday na, ada i ndo neheye ta dzala ha ka Labara Ŋgwalak eye bay aye na, kəkay?

¹⁸ Tə watsa mə Dərewel i Mbəlom, tə gwad:

* 4:8 Zəba ma Dzeke hay 10.12; Yakuba 5.20.

«Tadê ndo mæpe mædzal gær ta tæmiye tæ mawura bo eye na, ada mata ndzatay a gær a ndo i mezeleme hay na, mey?†»

¹⁹Kæ ge andza niye na, ndo neheye faya ta siye dæretsæseh hærwi a yay a gar a Mbælom aye na, tâ ge ngwalak huya. Ta gæray ha mæsafære tay tebiye a hælai i Mbælom nakæ a ge tay ha aye ada ma giye wu nakæ a tsik aye huya.

5

Mændze i ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu

¹Anæke na, neñ na tsikatay naha a madugula neheye mæ walañ kurom aye. Neñ dærmak na, madugula eye andza nækurom. Na ngatay a dæretsæseh i Yesu Kæriste. Neñ tæ nækurom ka hutakweye mede a tav i mæzlaß i Kæriste nakæ Mbælom ma bæziye ha aye. Hærwi niye faya na gakumeye amboh:

²Gumatay gær a ndo i Mbælom neheye a pakum a hælai aye lele. Gumatay gær lele andza nakæ ndo mætsækure gænaw ma gatay gær a tæbañ ngay hay aye. Gumatay gær tæ dærev kurom peteh andza nakæ a say a Mbælom aye bəna andza nakæ ndo hay tæ gækum faya kutoñ aye bay. Vælum ha dærev kurom ka mæge mæsler nakay tebiye, kâ gum hærwi nakæ faya ta vælakumeye faya suloy aye bay.

³Kâ lævum tay ha ndo neheye Mbælom a pa tay ha a hælai kurom aye ta gædañ bay. Duh na, pumay bæzay a mede nakæ lele aye ada mâ datay ha tsæved nakæ ta pakumeye bæzay lele aye.

⁴Tadê ka gum andza niye na, pat nakæ Yesu Kæriste ndo mægakway gær tebiye, ma deyeweye na, ma vælakumeye magogoy nakæ ma ndziye ka tor eye, a ze wu hay tebiye aye.

Mætsike me a zləm a ndo mæpe mædzal gær hay tebiye

⁵Nækurom gawla hay, ræhumatay ha gær a madugula hay. Neñ faya na tsikakumeye a nækurom tebiye, ræhumay ha gær a bo næte næte mæ walañ kurom. Dzænum bo næte næte mæ walañ kurom hærwi tæ watsa mæ Derewel i Mbælom, tæ gwad:

«Mbælom ma kærahiye ndo neheye ta dæslay ha gær a bo aye, ane tuk na, ma væliye ngama a ndo neh-eye tæ həna ha gær aye.*»

⁶Hærwi niye ræhum ha gær kurom kame i Mbælom hærwi neñgeye gædañ eye ka gær i wu hay tebiye. Ka gum andza niye na, ma sækahiye kurom ha a hælai nakæ a say aye.

⁷Gærumay ha mædzal gær kurom tebiye a hælai ngay hærwi neñgeye ma gakumeye gær lele.

⁸Tsæpum bo kurom, ndzum tsezlezleñje lele. Hærwi Fakalaw ndo mæne dære kurom faya ma hæhaliye andza zil nakæ ma ngæræziye, faya ma pæliye wu mændañ aye. ⁹Kâ dzædzarumay bay, ndzum bæñbæñ ma mæpe mædzal gær nakæ ka pum ka Mbælom aye. Særum ha kwa ka waray ka mændzibæra, malamar kurom hay faya ta siye slala i dæretsæseh nakay.

¹⁰Dedek nækurom faya ka sumeye dæretsæseh anæke. Mændze tsekweñ ma dæba eye na, Mbælom nakæ faya ma gækweye ngwalak huya aye ma lambadiye kurom ha, ma vælakumeye gædañ. Ma vælakumeye gædañ ka mændze bæñbæñ ka gær i wu hay tebiye. A zalakum na, hærwi ada kâ yum mata ndze tæ Kæriste ma mædæslay gær ngay nakæ ta dæslay ka tor eye.

¹¹Neñgeye na, gædañ ngay ma ndziye ka tor eye. Mâ tæra andza niye!

Mandæve i bazlam

¹²Madzana ga ka mæwatsakum naha dærewel nakay na, Silas. I ga na, neñgeye malamar dedek eye ka tsæved i Mbælom. Na watsakum naha dærewel nakay na, mævalakum gædañ ada hærwi mægwadakum na, ta dedek Mbælom kæ gækway ngwalak andza nakæ na tsikakum aye. Kâ gærum ha ngwalak i Mbælom niye bay.

¹³Ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu neheye næteye kanañ ma Babilon, Mbælom a pala tay ha andza nækurom aye, ta tsikakum naha me. Markus wawa ga, kæ tsikakum naha me dærmak.†

¹⁴Gæsum hælai a bo næte næte mæ walañ kurom ta mægæse bo tæmbolok tæmbolok lele, madæ ha na, ka wuðum bo.

Mbælom mâ vælakum zay a nækurom neh-eye mæ hælai i Kæriste aye tebiye.

† 4:18 Dzeke hay 11.31. * 5:5 Dzeke hay 3.34. † 5:13 Ka Piyer Babilon na, wuzlahgəma i Roma. Wawa ga: Andza mægweðe Markus gawla i Piyer; a wuða na andza wawa ngay.

Masulo i derewel nakə Piyer a watsa aye Məfələkwə

Piyer a watsa derewel nakay na, a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye. Mə dəma na, Piyer a tsik andza ma gəriye tay ha. A gwad həlay i məməte ngay mazlambar (1.13). A watsa na, hərwi ada ndo məpe mədzal gər ka Yesu tã ma ahaya məsənəke ngay nakə a sənəkətatay aye a gər.

Derewel nakay faya ma tsətsahiye fataya, tã pa na wu ngwalak eye nakə a yaw ma məpe mədzal gər aye (madədo 1). Faya ma giye varam ta ndo neheye faya ta sənəkəteye maraw me a ndo hay (madədo 2). Faya ma tsikiye ka gər i pat i Yesu nakə ma maweyə aye (madədo 3).

Hərwi məvələtatay gədanj ma məpe mədzal gər na, derewel i ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay i Dzam Guram eye andaya ka ndo məpe mədzal gər hay. Ta huta məsənəke i ndo məhələ mbal i Yesu Kəriste (3.2). A həlay nakə Piyer a watsa derewel ngay masulo eye na, ndo hay tã sər siye i derewel i Pol neheye a watsa aye (3.15). Tã dazlay mətsənə ada tã məma ahaya wu nakə ta tsənə mə derewel nakay mahəyak eye tsa bay (1.20) ada tã dzala faya lele (3.16). Madzənə i ndo məpe mədzal gər ta Məsəfərə Tsədanjja eye na, lele haladzay.

Mətsike me i Piyer

¹ Maa watsakum naha derewel nakay na, neñ Simon Piyer ndo i məsler ada ndo i məslarj i Yesu Kəriste. Maa slər ga ha na, neñgeye. Na watsa naha derewel nakay na, a nəkurom neheye ka pum mədzal gər ka Yesu andza nakə nəmay nəmaa dzala ha faya aye. Niye na, ma dzənəyi kurom andza nəmay. Yesu Kəriste a ge wu niye na, i kway tebiye hərwi neñgeye ndo i dedək. Neñgeye na, Mbəlom, neñgeye ndo mətəmə kway ha dərmak.

² Mbəlom m̄a pa fakuma ngama ada m̄a vəlakum zay kame kame andza nakə k̄a sərüm Mbəlom ta Bəy Maduweñ kway Yesu kame kame.

Hutum gədanj ada mede kurom m̄a ge lele

³ Yesu a vəlakway tsəved ka məsərə Mbəlom nakə a zalakway aye, hərwi ada k̄a ndzakwa tã neñgeye ma təv ngay nakə ta d̄aslay ha gər ada k̄a pakway bəzay a mede ngay aye. Neñgeye ta məzlaḅ eye haladzay, kə vəlakway wu neheye a sakway aye tebiye hərwi ada k̄a hutakwa sifa wedeye ada k̄a pakway bəzay a mede nakə a yay a gər a Mbəlom aye.

⁴ Andza niye, a vəlakway wu bagwar eye neheye a tsik ahəl niye, a gwad ma vəlakumeye aye. Nəteye na, lele haladzay wuray andaya andza niye bay tebiye. A ge andza niye na, hərwi ada tã wu neheye a gwad ma vəliye na, k̄a t̄ərum abəra ka bər i bo neheye ka məndzibəra ta dziye ha ndo hay aye, ada k̄a ndzum andza neñgeye tsədanjja.

⁵ Hərwi niye neñ faya na gwadumeye: Pəlum tsəved ta gədanj, məpe mədzal gər kurom nakə ka pum ka Yesu Kəriste aye na, səkahum ha mede nakə lele aye dərmak. Mede kurom ki ye lele na, t̄ərum ndo neheye tã sər wu neheye a say a Mbəlom aye.

⁶ Ka sərüm wu neheye a say a Mbəlom aye na, gum metsehe a bo kurom. Ka gumay metsehe a bo kurom na, ndzum bəñbəñ ta gədanj. Ka ndzum bəñbəñ ta gədanj na, rəhumay ha gər a Mbəlom.

⁷ Ka rəhumay ha gər a Mbəlom na, wudum bo nəte nəte mə walañ kurom andza nəkurom ta malamar hay. Ka wudum bo mə walañ kurom andza malamar hay na, wudum ndo hay tebiye dərmak.

⁸ Tadə faya ka gumeye wu neheye haladzay na, məsərə kurom nakə ka sərüm Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste aye na, ma təriye kəriye bay ada məndze kurom nakə ka ndzumeye na, ma bəziye ha wu lele aye hay.

⁹ Ane tuk na, ndo neheye nəteye faya ta giye wu neheye təbey aye na, ta ndzakit bo andza guluf hay. Mbəlom kə pasatay ha mezeleme tay neheye tã gawa ahəl niye na, ta mətsa ha gər.

¹⁰ Malamar ga hay Mbəlom kə pala kurom ada kə zalakum. Gum gədanj hərwi ada k̄a pumay bəzay a Yesu lele huya. Tadə faya ka gumeye andza niye na, ka d̄ədumeye abəra ka tsəved i Mbəlom d̄ad̄a bay.

¹¹ Andza niye ta dedək, Mbəlom ma həndəkakumeye abəra ma məged hərwi ada k̄a fələkum a təv mələve i Bəy Maduweñ kway Yesu Kəriste ndo mətəmə kway. Bəy ngay ma ndziye ka tor eye.

¹² Hərwi niye, kwa wu neheye ka sərüm bəbay na, na makum ahaya a gər pat pat ada k̄a ndzum bəñbəñ ma dedək nakə ta tətikakum aye.

¹³ Ane tuk na, tadə neñ andaya tã d̄ərə ka məndzibəra mba na, lele haladzay nakə na makum ahaya wu neheye a gər hərwi ada k̄a ndzum tsəzlezleñje.

¹⁴ Na sər ha i ga na, a zəkənjaw hala sa bay, na gəriye ha məndzibəra nakay, andza nakə Bəy Maduweñ Yesu Kəriste a d̄əñ ha ahəl niye aye.

¹⁵ Na pəliye tsəved eye tebiye hərwi ada pat nakə neñ andaya sa bay aza na mət aye ka hutumeye tsəved ka məma ahaya wu neheye a gər.

Mbəlom kə dəkway ha Yesu na, wawa ɲgay

¹⁶ Ahəl niye na, nəmaa dəkum ha kəkay nakə Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste a yaw ta gədanj aye. Wu neheye nəmaa tsikakum aye na, andza neheye wurmbze kəriye a yaw abəra ma mədzal gər i ndo zezeŋ aye bay. Ane tuk na, nəmay ɓa nəmaa ɲgatay a gədanj ɲgay tə dəre may.

¹⁷ Ahəl nakə Mbəlom a vəlay məzlaɓ nakə a ze wu hay tebiye aye na, nəmay andaya ka təv eye dərma. Mbəlom, neŋgeye ndo i gədanj, a ze kwa mey tebiye, a gwad: «Nakay na, wawa ga, na wuɗa na haladzay, a yeŋ a gər haladzay.»

¹⁸ Mətsike me niye a tsənew mə mbəlom aye na, nəmaa tsəne. Nəmaa tsəne na, hərwi nəmay tage Bəy Maduweŋ Yesu dziye mə mahamba tsədanja eye.*

¹⁹ Andza niye, səkahakwa ha mədzal ha ka bazlam i ndo məde ha bazlam i Mbəlom nakə tə tsik aye. Hədzakumay zləm ka mətsəne bazlam tay hərwi bazlam tay niye na, andza lalam nakə a dəv ma ləvonj dza-ydzay aye. Pumay zləm huya hus a həlay nakə pat eye ma sləlaweye aye. Həlay niye na, bamta, andza məgwede Kəriste ma maweye. Tsa na, ka ɲgatumeye a wu hay parakka.

²⁰ Lele na, sərum ha wu nakay lele. Wu neheye ahəl niye ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə tsik ada tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, ndaray ma sliye faya mətsəne tə metsehe ɲgay bay, Məsəfere Tsədanja eye mā dzəna na ka mətsəne.

²¹ Bazlam neheye ndo i maslanj hay tə tsikawa aye na, ta tsik dāda tə metsehe tay bay. Maa vəlawatay gədanj na, Məsəfere Tsədanja eye hərwi ada tā diye ha wu neheye tə tsənew abəra ka təv i Mbəlom aye.

2

Məge metsehe hərwi ndo i maraw me hay

¹ Ahəl niye na, ndo neheye tə gwad nəteye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye nəteye andaya mə walaŋ i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Anəke ma təriye andza niye dərma, ndo məde ha bazlam i Mbəlom ta parasay eye ta ndohwaweye mə walaŋ kurom, ta tətikakumeye matəlike neheye lele bay aye, ta nasiye ha sifa i ndo hay aye. Tə matəlike tay niye hay na, ndo hay ta kərahiye məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste nakə neŋgeye Bəy Maduweŋ kway nakə ahəl niye a təma tay ha abəra mə mezeleme tay aye. Ta məge andza niye na, nəteye faya ta vahaweye ka bo dəretsətseh mā gəs tay ha. Ma bəbazliye tay ha bəse.

² Ndo hay haladzay ta ta peye bəzay a tsəved tay nakə lele bay aye. Hərwi niye ndo hay ta tsikiye wu nakə lele bay aye ka tsəved i Mbəlom hərwi tay.

³ Hərwi nəteye na, wu i siye i ndo hay a gatay dəre haladzay. Ta vakumeye gər ada ta zliye fakuma abəra wu kurom hay tə maraw me tay. ɓa kwa ahəl niye Mbəlom ndo məgatay sariya a ndo hay faya ma həbiye tay ha ta sariya hərwi mədze tay ha. Pat mədze tay ha abəra mə dəma helele na, mazlambar.

⁴ Ahəl niye gawla i Mbəlom neheye tə gawa mezeleme aye na, Mbəlom kə gər tay ha tā ge andza niye tsa bay. Kə gəs tay ha, kə kuts tay ha a bəd nakə kutsik bagwar eye. Ta ndziye ma ləvonj nakə zeŋzeŋ aye hus a pat i məge sariya.

⁵ Ndo neheye ahəl niye tə gawa mezeleme aye na, Mbəlom kə gər tay ha andza niye bay, kə pa yam nakə a rah ka məndzibəra aye. A dze tay ha ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye. A təma ha na, Nuhu nakə a dawa ha tsəved defek i Mbəlom nakə a tsətsah aye tə siye i ndo hay tasala.*

⁶ Gəma neheye tə zalay Sodom ta Gomora aye na, Mbəlom kə gəs tay ha ndo neheye mə dəma aye a sariya. Kə fəka tay ha hurdək hurdək ta ako. Andza niye, a dā ha na, ma gateye sariya a ndo neheye ta rəhay ha gər bay aye andza niye dərma.†

⁷ Lot neŋgeye na, ndo ɲgwalak eye, Mbəlom kə təma ahaya abəra ma Sodom. Wu neheye lele bay ndo neheye tə gawa aye na, Lot kə sa dəretsətseh mə dərev ɲgay haladzay hərwi tay.

⁸ Lot, neŋgeye nakə ndo ɲgwalak eye a ndzawa mə walaŋ tay pat pat. A ɲgataway a wu neheye ɲgwalak eye bay tə gawa aye, a tsənawa bazlam tay neheye ɲgwalak eye bay aye. Wu neheye a ndalaway mə dərev ɲgay hərwi neŋgeye na, ndo ɲgwalak eye.

⁹ Wu neheye ahəl niye, faya ta dəkway ha na, Mbəlom a sər tsəved nakə ma təmiye tay ha ndo ɲgay hay hərwi ada tā təma abəra ka dəretsətseh aye. Faya ma dəkway ha sa, a sər tsəved nakə ma piye tay ha ndo neheye ɲgwalak eye bay aye hərwi ada mā gatay dəretsətseh pat i sariya.

¹⁰ Mbəlom ma gateye dəretsətseh wene wene eye na, a ndo neheye faya tə gawa wu neheye ɲgwalak eye bay huya a say a dərev tay ada ta kərahawa gədanj i Mbəlom aye.

Ndo neheye faya ta tətikateye maraw me a ndo hay ta dzadzaray a wuray bay, tə pay zləm a bazlam i ndo kwa tsekweŋ bay, ta rəhay ha gər a gawla i Mbəlom hay neheye ta məzlaɓ aye bay, faya ta tsədəteye.

* 1:18 Zəba mə Mata 17.1-5; Markus 9.2-7; Luka 9.28-35. Madazlay i wu hay 19.24.

* 2:5 Zəba mə Madazlay i wu hay 6.1-7.24. † 2:6 Zəba mə

¹¹ Kwa gawla i Mbəlom eye neheye ta ze ndo i maraw me neheye ta gədan, ta tsadəteye a ndo i maraw me hay kame i Mbəlom bay, ta ɲgwasə fataya bay.

¹² Ndo neheye faya ta giye na, wu nakə ma giye ɲgama bay aye. Nəteye na, andza wu i pəsl neheye ta gəsiye ada ta kədiye tay ha aye. Nəteye faya ta tsadəteye kəriye a wu neheye bo tay eye tə sər bay aye. Ta dedək ta mətiye andza wu i pəsl hay.

¹³ Mbəlom ma vələteye dərətsətseh hərwi nakə tə satay dərətsətseh a siye i ndo hay aye. A satay na, mäge wu neheye ɲgwalak eye bay aye ada tə gawa na, kwa ta həpat ɲgəray ɲgəray. Ahəl nakə nəkurom mandza eye dziye na, nəkurom ta nəteye ka ndayawum wu hay dziye, mede tay a gakum horoy. Faya ta vakumeye gər ada niye na, a yatay a gər.

¹⁴ Dəre tay nduzla maraha eye ta mäge madama, mäge mezeleme a yatay a gər haladzay, dāda tə ye gər ka mäge mezeleme bay. Tada ta ɲgatay a ndo neheye bale eye ka tsəved i Mbəlom aye na, ta vateye gər hərwi ada tə ge mezeleme. I tay na, huya mäge dərə ka wu hay. Mbəlom ɓa kə vələtay mezeleme.

¹⁵ Ta gər ha tsəved i Mbəlom, faya ta pay bəzay na, a tsəved tay, faya ta giye na, wu nakə Balam wawa i Bosor a gawa aye, a wuda mäge mənese hərwi ada mǎ huta suloy.

¹⁶ Balam, ndo mǎde ha bazlam i Mbəlom a ge mezeleme, ada Mbəlom a tsikay me tə bazlam i zungo. Zungo na, a tsikawa me bay. A tsik me ta bədiɗay i ndo zezən, a gay me a ndo mǎde ha bazlam i Mbəlom niye ada a ndzay ka tsəved hərwi ada mǎ ge wu i gər mavuwe ɲgay niye sa bay.[‡]

¹⁷ Ndo i maraw me neheye faya ta vateye gər a ndo hay aye, nəteye andza bədiyem neheye ta sakwa aye, nəteye andza pazlay neheye mətəsl faya ma həliye tay ha tsekeke a paw yam bay aye. Mbəlom kə ləva ha bo ta təv tay ma ləvon zəɲzəɲ eye dərə a zəba mə dāma bay.

¹⁸ Faya ta giye zlapay tə mawude ha ta magala tə bazlam neheye ta ge ɲgama bay aye, nəteye faya ta dziye bo ka masəpete ndo neheye ti yaw abərə mə walaɲ i ndo neheye tə sər tsəved i Mbəlom bay aye, a satay tǎ yaw ka təv tay tǎ ge andza nəteye neheye faya ta giye andza nakə a say a bo tay aye.

¹⁹ Faya ta gwadateye a ndo neheye na, ka ndzumeye barbarra, ka ləvumeye gər kurom. Ane tuk na, ndo i maraw me neheye nəteye na, beke i mezeleme, tə ləva gər tay bay hərwi wu nakə a ləvay gər a ndo aye na, ndo niye nəngeye beke i wu niye.

²⁰ Tada ndoweye ki yaw kə sər Yesu Kəriste Bay Maduweɲ ada ndo mətəme kway ha ada kə gər ha wu neheye ɲgwalak eye bay ma nasiye ha ndo hay aye ada mǎndze tsekweɲ a ma faya ka mäge wu neheye ɲgwalak eye bay aye, wu neheye ta ləvay gər sa na, i tay a həlay i mǎndəve mǎndze ɲgay lele bay ma ziye nakə kurre aye.

²¹ Ta sər tsəved nakə a ye a dedək aye. Ane tuk na, ta gər i bazlam i Mbəlom mapala eye nakə ta tətikatay aye. Həbe meeneɲ ɲgama tǎ sər tsəved niye bay.

²² Wu nakə a ndzatay a gər a ndo neheye na, andza dzeke kway nakə a tsik, a gwad: «Kərə a vənaha wu nakə a nda aye, tsa na, a ma faya a nda sa.» Tə gwad dərma: «Tə bara gadaraw ada ndaluḅ mǎ ge faya bay, tsa na, a ma məkele ha bo a ndaluḅ sa.»

3

Yesu Kəriste ma maweye

¹ Dzam ga hay, nakay na, masulo i dərəwel nakə na watsakum naha aye. Na watsakum naha na, hərwi məmākum ahaya a gər wu nakə ka sərūm tsiy aye, hərwi ada kǎ dzalum ka wu neheye ka tsəved ɲgwalak eye.

² A seɲ na, kǎ mətsum ha gər tə bazlam neheye ndo mǎde ha bazlam i Mbəlom hay tə tsikawa ahəl niye aye bay. Mumawa ahaya a gər bazlam i Bəy Maduweɲ kway Yesu Kəriste ndo mətəme kway ha nakə a tsikakum ka gumeye ha məsler aye. A tsik na, tə bazlam i ndo i maslaɲ ɲgay neheye a slərakum naha aye.

³ Wu bagwar eye nakə na tsikakumeye na, a həlay mǎndzibərə ma ndəviye na, ndo hay ta deyeweye, ta ɲgwasiye fakuma. Ta ndziye na, məpay bəzay a bor i bo tay neheye ɲgwalak eye bay aye dekdek.

⁴ Ta gwadiye: «Yesu Kəriste a gwad ma maweye bədaɰ? Nəngeye mənɲay anəke? Bəba kway hay ta mət, kə maw bay. Wu hay tebiye ka mǎndzibərə andaya andza ahəl nakə Mbəlom a ge mǎndzibərə aye. Wuray tsa ka mbəda bay.»

⁵ Ndo neheye faya ta tsikiye andza niye na, a satay mətsəne Mbəlom kə tsik ahəl niye, a ge magərmbəlom ta dala tə bazlam ɲgay, a ge dala ta yam a ɲgəna ha ka bo abərə ta dala ta yam na, a satay mətsəne bay.*

⁶ A bəbazl tay ha ndo hay ahəl niye na, ta yam nakə a rah ka mǎndzibərə aye.[†]

⁷ Mbəlom a gwad sa na, magərmbəlom ta dala neheye anəke aye, ma ndəviye tay ha tebiye ta ako, a gər tay ha na, ka təmad. Ma ndəviye tay ha na, pat nakə ma giye sariya a ndo hay ada ma dziye tay ha ndo i mezeleme hay aye.

[‡] 2:16 Zəba mə Məpəsele 31.16. § 2:22 Dzeke hay 26.11. Madazlay i wu hay 7.11.

* 3:5 Zəba mə Madazlay i wu hay 1.6-9; 7.11. † 3:6

⁸ Dzam ga neheye na wudá kurom haladzay aye. Wu andaya nàte ká mætsum ha gər bay. Ka d̄ere i Mbəlom na, mähəne nàte na, andza məve gwezem, məve gwezem na, andza mähəne nàte.

⁹ Ndo siye hay ta dzala, Mbəlom na, mahonok eye, wu nakə a tsik kurre a gwad ma giye na, ma giye na bay. Ma giye andza niye bay, d̄uh faya ma həbiye kurom. Faya ma vəlakumeye həlay eye hərwi ada ká gərūm ha mezeleme kurom hərwi a say ndəray mā dze bay. A say d̄uh na, ndo hay tebiye tā mbədā ha mede tay.

¹⁰ Pat i Bəy Maduweŋ Yesu Kəriste ma deyeweye na, andza məkal ndəray ma səriye ka bo bay. Pat eye niye na, magərmbəlom ma ləviye haladzay ŋguyats ŋguyats ŋguyats, ma dziye. Ako ma təmiye tay ha wu neheye ka magərmbəlom aye tebiye hereyew hereyew, dala tə wu neheye mə d̄əma aye tebiye ta dziye.

¹¹ Kə ge wu niye hay tebiye ta dziye andza niye na, gumay metsəhe a mede kurom, ndzum tsədāŋŋa ada rəhumay gər a Mbəlom mə wu hay tebiye.

¹² Faya ka həbumeye pat nakə Mbəlom ma deyeweye. Gum wu nakə ka slumeye faya mäge aye hərwi ada pat eye niye mā ndislew bəse. Pat eye niye na, magərmbəlom ma təmiye ada ma dziye hele hele. Ako ma təmiye tay ha wu hay tebiye, wuray kwa tsekweŋ ma zəkaweye bay.

¹³ Ane tuk na, Mbəlom a gwad ma giye magərmbəlom wedeye ta dala wedeye. Mə d̄əma na, ndo hay tebiye ta giye wu ŋwalak eye. Nakay na, wu nakə faya ka həbakweye aye.[‡]

¹⁴ Hərwi niye dzam gay hay, neŋ faya na gwadəkumeye faya ka həbumeye madayaw i Bəy Maduweŋ sa na, gum gədaŋ hərwi ada mede kurom mā ge ŋwalak eye. Andza niye, ki yaw na, ma ŋgatakumeye mənese andaya fakuma bay ada ka ndzumeye zay tə neŋgeye.

¹⁵ Sərūm ha na, Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste a maw bəse bay na, hərwi a say ndo hay tā huta tsəved ka mədə ha mənese tay hərwi ada tā təma. Malamar kway Pol nakə ka wudəkwa na aye, mə d̄erewel ŋgay nakə a watsakum naha, ka tətikakum wu neheye dərma. A watsa na tə metsəhe nakə Mbəlom a vəlay aye.

¹⁶ Mə d̄erewel ŋgay neheye a watsa aye tebiye faya ma watsiye ka bazlam nakay andza niye. Mə d̄erewel ŋgay neheye a watsa aye na, wu hay andaya mə d̄əma neheye a wur bo mətəne aye. Ndo neheye ta tsah bay, mədzal gər a kətsatay na, faya ta mbədāy həlay a bazlam neheye. Faya ta mbədāy həlay andza nakə ta mbədaway a

siye i bazlam neheye mə D̄erewel i Mbəlom aye. Tə mäge andza niye na, faya ta vahaweye sariya i Mbəlom ka gər tay.

¹⁷ Dzam ga hay, nəkurom na, ka sərūm wu neheye tsiy. Hərwi niye, neŋ faya na gwadəkumeye, gum metsəhe hərwi ada ndo neheye tə rəhay ha gər a Mbəlom bay aye na, tā vakum gər abəra ka təv nakə nəkurom mandza eye faya bəŋbəŋ aye mede kurom ha a mənese tay bay.

¹⁸ Səkahum ha məsəre Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste ndo mətəme kway ha ada məsəre ŋwalak nakə a vəlakway aye ada ŋgama nakə a vəlakway aye.

Kwa way mā d̄əslay ha gər, kwa anəke hus ka tor eye. Amen!

[‡] 3:13 Zaba ma Ezay 65.17; 66.22.

Makurre i derewel nakə Yuhana a watsa aye Məfələkwe

Derewel neheye mahkar ma Dzam Wedeye, ndo hay tə sər maa watsa na, Yuhana. Makurre i derewel neheye mahkar aye na, kə da ha ndo nakə a watsa aye bay. Ndo məwetse derewel masulo eye ta mamahkar eye a da ha bo andza «madugula». Nenggeye ndo məkalay kame a gay i mađuwule me, ndo hay ta hənay ha gər lele. A watsa derewel nakay na, a nəteye.

Makurre i derewel tə watsay a way na, kə da ha bay. Masulo eye i ngay a watsay a «məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nakə ka tərə may i wawa hay, Mbəlom a zla kar aye», andza məgwede a bərək i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ada ta hawal ngay hay. A watsa mamahkar eye a ndo məpe mədzal gər nakə tə zalay Gayus aye. Nenggeye ma bərək i ndo neheye bazlam andaya mə walaŋ tay aye. Derewel neheye mahkar aye tə watsa hərwi ndo neheye tə sər Labara Ngwalak eye nakə Yuhana a watsa aye.

Bazlam nakə a tsik ka ndo nakə ma vəliye sifa aye

¹ Ndo nakə nəmaa watsakum naha ka gər ngay aye na, kwa ahəl niye məndzibərə andaya zuk bay aye na, nenggeye andaya. Nəmay na, nəmaa tsəne tə zləm may, nəmaa ngatay tə dərə may, nəmaa ndazl na ada nəmaa lamay tə həlay may hay. Nenggeye na, ndo nakə tə zalay bazlam i Mbəlom aye. Maa vəl sifa a ndo hay na, nenggeye.

² Ndowne niye tə zalay bazlam i Mbəlom ma vəliye sifa a ndo hay aye na, ka bəz ha bo parakka, nəmaa ngatay. Nəmaa tsikakum na, wu nakə nəmay nəmaa ngatay aye, ada nəmaa dākum ha na, bazlam niye ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye. Ahəl niye na, nenggeye ka təv i Bəba Mbəlom. Anəke na, Mbəlom ka bəzakway ha.

³ Wu nakə nəmaa ngatay tə dərə may ada nəmaa tsəne tə zləm may aye na, nəmaa dākumeye naha a nəkurom dərək hərwi ada nəmay tə nəkurom kə dzapakwa nəte. Mədzepe nakə ka dzapakwa nəte aye na, ka dzapakwa na, ta Bəba kway Mbəlom ada tə Yesu Kəriste wawa ngay.

⁴ Nəmaa watsakum naha wu neheye na, hərwi ada mə yay a gər a dərəv kway kurah kurah lele.

Ndo nakə faya ma giye mezeleme aye na, ma ndziye ka təv i Mbəlom bay

⁵ Bazlam nakə nəmaa tsəne, Yesu Kəriste a tsikamay aye ada nəmaa dākum ha aye

na, Mbəlom na, nenggeye dzaydzay. Ləvoŋ andaya mə nenggeye təbey.

⁶ Tadə ka gwadəkwa nəkway madzapa eye nəte ta Mbəlom. Ane tuk na, faya ka gəkweye mənese huya na, niye na, andza məgwede faya ka rawəkweye me. Sa tsa na, faya ka zəngalakweye tsəved nakə lele bay aye.

⁷ Tadə duh nəkway mə dzaydzay andza Mbəlom nakə nenggeye mə dzaydzay aye na, niye na, andza məgwede nəkway nəte nəte madzapa eye. Bambaz i Yesu Wawa i Mbəlom kə barakway na mezeleme hərwi ada kə tərəkwa tsədəŋŋa.

⁸ Tadə ka gwadəkwa nəkway faya ka gəkweye mezeleme təbey na, niye na, faya ka vakweye gər a bo kway. Kə ge andza niye na, dedək andaya mə dərəv kway bay.

⁹ Duh na, dəkway ha mezeleme kway a Mbəlom. Nenggeye na, Mbəlom nakə dedək aye. Wu nakə a tsik a gwad ma giye na, ma giye na. Andza niye, ma pəsakway ha mezeleme kway, ma təriye kway ha tsədəŋŋa kame ngay.

¹⁰ Tadə ka gwadəkwa dadə ka gəkwa mezeleme bay na, niye na, ka tərəkwa ha Mbəlom andza nenggeye ndo i maraw me. Bazlam ngay na, dadə ka pəkwa a mədzal gər kway bay.

2

¹ A nəkurom wawa ga hay, wu neheye na watsakum naha aye na, hərwi ada kə gum mezeleme bay. Ane tuk na, tadə ndərəy kə ge mezeleme na, sərüm ha ndo məmakway bo andaya ka təv i Bəba kway Mbəlom. Ndowne niye na, Yesu Kəriste. Nenggeye dadə ma giye mezeleme bay.

² Nenggeye na, a mət andza wu nakə tə vəlawa kəriye hərwi ada Mbəlom mə pəsakway ha mezeleme kway aye. Mbəlom ma pəsakway ha na, mezeleme kway dəkdek bay. Ma pəsətay ha mezeleme i ndo hay ka məndzibərə tebiye dərək.

Bazlam mapala eye wedeye

³ Tadə ka gəkwa wu nakə Mbəlom a tsikakway aye na, niye na, faya ma bəzakway ha, ka sərakwa na ta dedək.

⁴ Tadə ndowne kə gwad na sər Mbəlom, ane tuk na, ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye bay na, nenggeye ndo i maraw me. Dedək andaya mə nenggeye bay.

⁵ Duh ndo nakə faya ma rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye na, maa wudə Mbəlom peteh na, nenggeye. Andza niye ka sərəkweye ha na, nəkway mə həlay ngay.

⁶ Tadə ndowne kə gwad nenggeye mandza eye mə həlay i Mbəlom na, məndze ngay mə tərə andza i Yesu.

⁷ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, wu nakə na watsakum naha aye

na, wu nakə wedeye dāda ka tsənum bay aye bay. Duh wu nakə na watsakum naha aye na, nengeye nāte bəna, wal bay. Ka tsənum na, kurre ahəl niye ka tənum bazlam i Yesu aye. Ayaw! Wu nakay guram eye na, bazlam nakə 6a ka tsənum tsiy aye.

⁸ Kwa andza niye bəbay na, wu nakə na watsakum naha aye na, andza bazlam wedeye. Maa bəzakway ha mede niye wedeye na, Yesu. Nəkurom dərmak mede kurom na, wedeye. Andza niye ləvonj faya ma ndəviye. Dzaydzay nakə dedek eye ka dazlay a mandəve.*

⁹ Tadə ndoweye kə gwad nengeye mandza eye mə dzaydzay ada nengeye faya ma nay dāre a malamar nḡay ndo məpe mədzal gər ka Mbəlom na, sərūm ha nengeye na, mandza eye ma ləvonj huya.

¹⁰ Ane tuk na, tadə ndoweye ka wudā malamar nḡay na, nengeye mandza eye mə dzaydzay. Wu nakə ma dādiye ha ndo abəra ka tsəved i Mbəlom aye na, andaya mə dārev nḡay kwa tsekweñ bay tebiye.

¹¹ Ane tuk na, ndo nakə faya ma nay dāre a ndo aye na, nengeye hus anəke ma ləvonj. Wu nakə faya ma giye tebiye, faya ma giye na, ma ləvonj. Faya ma diye a nḡay na, a sər bay. A nḡatay a dāre bay hərwi nengeye ma ləvonj.

Kā gum dāre ka wu i mändzibəra bay

¹² A nəkurom wawa ga hay, na watsakum naha na, a nəkurom:

Na watsakum naha na, hərwi Mbəlom kə pəsakum ha mezeleme kurom.

A pəsakum ha na, hərwi Yesu Kəriste.

¹³ A nəkurom madugula hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Na watsakum naha na, ndo nakə andaya kwa mändzibəra andaya zuk bay na, ka sərūm na.

A nəkurom gawla hay, na watsakum naha na, a nəkurom dərmak.

Nəkurom na, ka nḡwasum ka Fakalaw.

¹⁴ Ayaw! Wawa ga hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Nəkurom na, ka sərūm Bəba kway Mbəlom.

A nəkurom madugula hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Na watsakum naha na, nəkurom ka sərūm ndo nakə kwa ahəl niye mändzibəra andaya zuk bay aye na, nengeye andaya.

A nəkurom gawla hay, na watsakum naha na, a nəkurom.

Nəkurom na, bazlam i Mbəlom mə dārev kurom.

Ka hutum gadan, ka nḡwasum ka Fakalaw dərmak.

¹⁵ Kā pumay bəzay a mede i ndo i mändzibəra hay bay. Kā wudum wu i mändzibəra bay. Tadə ndoweye ka wudā wu neheye ka mändzibəra aye na, sərūm ha nengeye na, a wudā Bəba kway Mbəlom bay.

¹⁶ Ndo neheye faya ta giye wu i mändzibəra aye, nāteye na, kəkay? Nāteye na, faya ta giye wu nakə a yay a gər a bo tay aye. Wu nakə dāre tay kə nḡatay aye na, a satay məhute. Sa na, faya ta giye ha zlapay tə wu tay niye hay. Wu niye hay mäge andza niye na, Mbəlom ka tətikakway bay. Mäge wu niye hay andza niye na, i mändzibəra.

¹⁷ Sərūm ha na, mändzibəra faya ma ndəviye ada tə wu neheye ndo hay ta wudā aye tebiye ta ndəviye dərmak. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye wu nakə a say a Mbəlom aye na, nengeye ma ndziye ka tor eye.

Gum metsehe ta ndo neheye ta kərah Yesu Kəriste aye

¹⁸ Wawa ga hay, mazlambar mändzibəra ma ndəviye. Nəkurom na, ka tsənum ndo mənə dāre i Kəriste andaya bagwar eye ma deyeweye. Azlakwa ndo mənə dāre i Kəriste hay haladzay ta yaw anəke. Hərwi niye ka sərakwa mazlambar mändzibəra ma ndəviye.†

¹⁹ Ahəl niye ndo neheye na, nəkway nāte. Ane tuk na, ta təra ndo kway hay ta dedek bay. Ti yaw abəra mə walañ kway na, hərwi nakə ta təra ndo kway hay ta dedek bay aye. Tadə nāteye ndo kway hay, ka dzapakwa nāte na, ta gəriye kway ha bay. Ta ndziye mə walañ kway. Wu nakay a ge bo andza nakay na, hərwi ada mā sər bo parakka nāteye ndo kway hay bay.

²⁰ Nəkurom na, Kəriste kə vəlakum məsəfare ada nəkurom tebiye na, ka sərūm dedek i Yesu.

²¹ Na watsakum naha na, hərwi nakə ka sərūm dedek i Yesu bay aye daw? Na watsakum naha na, hərwi məgwadəkum dūh na, ka sərūm. Ka sərūm ha na, maraw me andaya kwa tsekweñ ma dedek bay.

²² Ndo i maraw me niye bagwar eye nengeye na, way? Ndo i maraw me niye bagwar eye na, ndo nakə a gwad Yesu na, Kəriste bay aye. Ndo mənə dāre i Kəriste na, nengeye. Nengeye nakə a kərah Yesu Wawa i Mbəlom aye na, a kərah Bəba Mbəlom dərmak.

²³ Tadə ndoweye ka kərah Wawa i Mbəlom na, a kərah na, Bəba Mbəlom dərmak. Ane tuk na, tadə ndoweye ka təma Yesu Wawa i Mbəlom na, ka təma Bəba Mbəlom.

²⁴ Nəkurom na, dzalum ka bazlam i Yesu nakə ka tsənum kurre ka madazlay i bazlam i Yesu nakə ka tsənum aye. Gum gadan dūh na, ka bazlam nakə ka tsənum kurre

* 2:8 Zaba ma Yuhana 13.34. † 2:18 2 Tesalonik hay 2.3-4.

ka madazlay aye, mâ ndza mæ dærev kurom. Tadæ bazlam nehëye ka tsænum kurre ka madazlay aye andaya mæ dærev kurom na, nakurom dærmak ndzum mæ hælai i Yesu ada mæ hælai Bæba ngay Mbælom.

²⁵ Wu nakæ Yesu a gwad ma valakweye na, anarj: A gwad, ma valakweye sifa nakæ ma ndæviye bay aye.

²⁶ Wu nakay na watsakum naha na, hærwi mægakum daf. Na gakum daf na, hærwi ndo nehëye a satay mævakum gær aye.

²⁷ Nækurom na, Kæriste kæ valakum Mæsæfære. Mæsæfære niye na, mandza eye mæ dærev kurom. Hærwi niye nækurom na, ka pælumeye ndo matætikakum wu mekelenj eye sa bay. Ba Mæsæfære andaya mæ dærev kurom tsiy. Mæsæfære na, ma tætikeye kurom ha ka gær i wu hay tebiye. Ada wu nehëye faya ma tætikakumeye na, dedek bæna, mænese mæ dæma tæbey. Ndzum mæ hælai i Yesu Kæriste andza nakæ Mæsæfære a tætikakum aye.

²⁸ Wawa ga hay, ndzum mæ hælai i Yesu Kæriste. Ka ndzumeye mæ hælai ngay na, hærwi ada pat nakæ ma maweye na, kâ dzædzarakwa bay ada horoy mâ gakway kame ngay bay.

²⁹ Ka særum ha Yesu na, nenjeyeye ndo i dedek. Særum ha dærmak na, ndo nakæ faya ma giye wu nakæ dedek aye na, nenjeyeye ka tæra wawa i Mbælom.

3

Nækway ka tærakwa na, wawa i Mbælom hay

¹ Zæbum ka mawudæ bo i Mbælom nakæ a wudæ kway aye na, hadzagay! A gwad nækway na, ka tærakwa wawa ngay hay. Ta dedek nækway ka tærakwa wawa ngay hay. Ane tuk na, ndo i mændzibæra hay ta sær ha nækway wawa i Mbælom hay bay. A ge andza niye na, hærwi nætëye tæ sær Bæba kway Mbælom bay.

² A nækurom dzam ga nehëye na wudæ kurom haladzay aye, nækway anæke na, wawa i Mbælom hay tsiy. Kame aza ka tærakweye na, kækay? Ka tærakweye kækay na, Mbælom ka bæzakway ha zuk bay. Ane tuk na, ka særakwa ha aza Kæriste kæ maw na, ka ngatakweye parakka. Tsa na, ka tærakweye andza nenjeyeye.

³ Ada kwa way kæ pa mædzal gær ngay ka Kæriste matære andza nenjeyeye na, mâ ge mænese bay andza nenjeyeye nakæ a ge mænese bay aye.

⁴ Tadæ ndoweye kæ ge mezeleme huya na, a ge væram ka Mbælom. Hærwi mæge mezeleme huya na, mæge væram ka Mbælom.

⁵ Nækurom ka særum ha Yesu Kæriste a yaw ka mændzibæra hærwi mæzle na mezeleme i

ndo hay. Nenjeyeye na, kæ ge mezeleme kwa tsekweñ bay tebiye.

⁶ Ndo nakæ nenjeyeye mæ hælai i Yesu Kæriste aye na, ma giye mezeleme sa bay. Ndo nakæ faya ma giye mezeleme huya na, dæda kæ ngatay a Yesu Kæriste bay. A sær na bay dærmak.

⁷ Tadæ kæ ge andza niye na, wawa ga hay, kâ valumatay tsæved kwa a way tâ vakum gær bay. Ndo nakæ faya ma giye wu nakæ dedek aye huya na, nenjeyeye ndo i dedek andza Yesu Kæriste nakæ nenjeyeye ndo i dedek aye.

⁸ Ane tuk na, ndo nakæ faya ma giye mezeleme huya na, nenjeyeye wawa i Fakalaw hærwi Fakalaw a ge mezeleme na, kwa anæke bay. Hærwi niye Wawa i Mbælom a yaw ka mændzibæra na, mædze ha mæsler i Fakalaw.

⁹ Ndowneye ka tæra wawa i Mbælom na, ma giye mezeleme huya sa bay. Ma giye mezeleme huya sa bay na, hærwi mæsæfære nakæ Mbælom a vælai aye na, gædanj eye. Faya ma giye mæsler mæ dærev ngay. Ma sliye faya mæge mezeleme huya bay hærwi nenjeyeye ka tæra wawa i Mbælom.

¹⁰ Ta særiye ha ka bo abæra wawa i Mbælom hay ta wawa i Fakalaw hay na, kækay? Ta særiye hay na, tadæ ndoweye kæ ge wu nehëye lele bay, ada a wudæ malamar ngay hay bay aye na, nenjeyeye ka tæra wawa i Mbælom bay.

Wudum bo nate nate mæ walañ kurom

¹¹ Bazlam nakæ kurre ka tsænum aye na, wudum bo nate nate mæ walañ kurom.

¹² Nækway na, kâ tærakwa andza Kayin bay.* Nenjeyeye wawa i Fakalaw. Kæ kæd malamar ngay mædahanj eye. A kæd na na, hærwi mey? A kæd malamar ngay na, hærwi mæsler ngay nakæ a gawa na, lele bay. Ane tuk na, mæsler i malamar ngay na, lele.†

¹³ Malamar ga hay, tadæ ndo i mændzibæra hay ta nakum dære na, mâ gakum wadæñ wadæñ bay.

¹⁴ Anæke nækway ka særakwa na, nækway andza ndo nehëye mamæta eye sa bay. Ane tuk na, nækway ka huta kwa sifa wedëye nakæ ma ndæviye bay aye tsiy. Ka særakwa ha na, kækay? Ka særakwa na, hærwi ka wudækwa malamar kway hay. Tadæ ndoweye ka wudæ malamar ngay hay bay na, nenjeyeye huya andza ndo nakæ mamæta eye.

¹⁵ Tadæ ndoweye kæ nay dære a malamar ngay na, nenjeyeye a tæra andza ndo mækæde ndo hay. Ka særum ndo mækæde ndo hay na, kæ huta sifa naka ma ndæviye bay aye bay.

¹⁶ Ka særakwa mawudæ bo na, ma kækay? Ka særakwa na, Yesu Kæriste a wudæ kway, a væl ha mæsæfære ngay hærwi kway. Andza

* 3:12 Madazlay i wu hay 4.8. † 3:12 Zæba ma 1 Yuhana 2.13.

niye nəkway dərmaḱ vələkwa ha məsəfəre kway hərwi malamar kway hay.

¹⁷ Tadə ndoweye wu ḡgay andaya ada kə sər ha malamar ḡgay andaya nakə wu andaya faya bay, ka kərah məvəlay na, ma sliye maḡwedə «Na wuda Mbəlom» daw? Ma sliye faya mətsike bay!

¹⁸ Wawa ga hay, tadə ka gwadəkwa ka wudəkwa bo na, ta dedək dzanakwa bo nəte nəte mə walaḡ kway. Bəna ka tsikakwa tə bazlam dəkdek tsa bay.

¹⁹ Tadə ka gəkwa andza niye na, ka sərəkweye ha bə nəkway faya ka pakweye bəzay a tsəvedī dedək. Ada andza niye dərəv kway ma dzədzariye bay, ma ndziye zayzay kame i Mbəlom.

²⁰ Kwa tadə dərəv kway faya ma dəkway ha ka gəkwa mezeleme bəbay na, dərəv kway ma dzədzariye bay, ma ndziye zayzay kame ḡgay, hərwi Mbəlom na, baḡwar eye a sər kway ha a ze dərəv kway.

²¹ Andza niye dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, tadə dərəv kway kə dā ha nəkway ka gəkwa mezeleme bay na, kā deyekwa kame i Mbəlom tə madzədzere aye sa bay.

²² Tadə ka tsətsahakwa faya wu kwa wuye mey na, ma vələkweye hərwi nəkway faya ka rəhakweye ha ḡər a bazlam ḡgay andza faya ka gəkweye wu nakə a yay a ḡər aye.

²³ Bazlam nakə a gwadəkway rəhakway ha ḡər aye na, anaḡ: Dzalakwa ha ka Yesu Kəriste Wawa i Mbəlom ada wudəkwa bo nəte nəte mə walaḡ kway andza nakə Mbəlom a tsikakway aye.

²⁴ Ndo nakə ka rəhay ha ḡər a bazlam ḡgay aye na, neḡgeye mandza eye mə həlay i Mbəlom. Mbəlom dərmaḱ mandza eye ka ḡər ḡgay. Ka sərəkwa ha Mbəlom mandza eye tə nəkway na, kəkay? Ka sərəkwa ha na, ta Məsəfəre ḡgay nakə a vələkway aye.

4

Məsəre ha Məsəfəre i Mbəlom na, kəkay?

¹ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, kā pumay zləm a bazlam i ndo neheye tə gwad nəteye na, Məsəfəre i Mbəlom andaya fataya aye bəse tsa bay. Ane tuk na, ka sərumeye ha ta dedək tadə Məsəfəre i Mbəlom andaya fataya na, gumay metsehe a bazlam tay lele. Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo neheye tə gwad nəteye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye nəteye andaya ka mändzibəra tsiy.

² Ka sərumeye ha tadə ndoweye Məsəfəre i Mbəlom andaya faya ma kəkay na, anaḡ: Tadə ndoweye kə dā ha parakka Yesu Kəriste na, a yaw abəra ka təv i Mbəlom, a təra ndo zezəḡ na, neḡgeye na, Məsəfəre nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom aye andaya faya.

³ Ane tuk na, tadə ndoweye ka təma Yesu andza niye bay na, Məsəfəre nakə mə dərəv ḡgay aye na, Məsəfəre nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom bay aye. Məsəfəre niye na, məsəfəre i ndo mənə dərə i Kəriste. Bə ka mbərum mətsəne na, ndo mənə dərə i Kəriste ma deyeweye. Anəke na, ki yaw, neḡgeye andaya ka mändzibəra.*

⁴ Nəkurom na, wawa ga hay, nəkuroḡ wawa i Mbəlom hay. Ka slum ka ndo maraw me niye hay hərwi Məsəfəre nakə mə dərəv kurom aye na, neḡgeye ḡədaḡ eye a ze na, məsəfəre i ndo i mändzibəra hay.

⁵ Ndo maraw me niye hay, nəteye na, faya ta tsikiye na, ka wu nakə a yatay a ḡər a ndo i mändzibəra hay ada ndo i mändzibəra hay faya ta pateye zləm na, a nəteye.

⁶ Nəkway na, ka tərəkwa wawa i Mbəlom hay. Ndo nakə a sər Mbəlom aye na, ma pay zləm a bazlam may. Ane tuk na, ndo nakə ka təra wawa i Mbəlom bay aye na, ma pay zləm a bazlam may bay. Tadə ndoweye mə dərəv ḡgay na, məsəfəre dedək eye kəḡəbay məsəfəre i maraw me na, ka sərəkweye ha na, andza niye.

Maa vəl mawudə bo na, Mbəlom

⁷ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, wudəkwa bo nəte nəte mə walaḡ kway huya. Hərwi mawudə bo nakə ka wudəkweye bo aye a yaw na, abəra ka təv i Mbəlom. Tadə ndoweye ka wudə ndo hay na, niye a dā ha na, neḡgeye ka təra wawa i Mbəlom ada a sər Mbəlom dərmaḱ.

⁸ Ndowneye ka wudə ndo hay bay na, a sər Mbəlom bay. Ka sərəkwa ha na, hərwi mawudə bo i Mbəlom nakə a wudə kway aye na, huya.

⁹ Mbəlom a bəzakway ha parakka a wudə kway na, kəkay? A bəzakway ha a wudə kway na, a sləraw wawa ḡgay niye felik eye ka mändzibəra hərwi ada kā ndzakwa huya tə neḡgeye ma sifa nakə a vələkway aye.

¹⁰ Matəra mawudə bo na, mey? Maa lah mawudə Mbəlom na, nəkway daw? A'ay! Maa lah mawudə kway na, Mbəlom. Ada a sləraw wawa ḡgay na, a mət andza wu nakə tə vələwa kəriye hərwi ada mā pəsakway ha mezeleme kway hay.

¹¹ Dzam ga neheye na wudə kurom haladzay aye, kə ge Mbəlom a wudə kway andza niye na, nəkway dərmaḱ wudəkwa bo nəte nəte mə walaḡ kway.

¹² Mbəlom na, dāda ndəray kə ḡgatay bay. Ane tuk na, kwa andza niye bəbay na, wudəkwa bo nəte nəte mə walaḡ kway. Niye a bəz ha na, Mbəlom neḡgeye tə nəkway. Ada faya ma bəziye sa na, ka wudəkwa Mbəlom peteh andza nakə a say aye.

¹³ Ka sərəkwa ha nəkway mə həlay i Mbəlom ada neḡgeye tə nəkway na, kəkay?

* 4:3 Zəba ma 1 Yuhana 1.18.

Ka sarakwa ha na, hārwi kə vɛlakway Məsəfəre ŋgay.

¹⁴ Bəba Mbəlom kə sləraw wawa ŋgay hārwi mətəme ndo i mändzibəra hay. Nəmaa ŋgatay tə dəre may, nəmaa dātay ha a ndo hay, bazlam nakay na, dedek.

¹⁵ Tadə ndoweye kə gwad Yesu Wawa i Mbəlom na, Mbəlom nənɣeye tə nənɣeye. Nənɣeye dərmaƙ na, mandza eye mə həlay i Mbəlom.

¹⁶ Nəmay na, nəmaa sər ha Mbəlom a wudə kway, ada nəmaa dzala ha dərmaƙ.

Mawudə bo i Mbəlom nakə a wudə kway aye na, huya. Andza niye ndo nakə ka wudə ndo hay huya aye na, nənɣeye ma ndziye mə həlay i Mbəlom. Mbəlom dərmaƙ nənɣeye tə nənɣeye.

¹⁷ Ka sarakwa ha ka wudakwa Mbəlom peteh na, kəkay? Ka sarakwa ha na, pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay aye na, ka dzədzarakweye bay. Ka dzədzarakweye bay na, hārwi mändze kway nakay ka ndzakweye ka mändzibəra aye na, andza Yesu.

¹⁸ Tadə ka sarakwa ha Mbəlom a wudə kway na, ka dzədzarakweye sa bay. Hārwi mawudə bo i Mbəlom nakə a wudə kway aye na, ma zliye fakwaya a bəra madzədzere niye tēbiye. Wu nakə ndo hay ta dzədzaray aye na, sariya i Mbəlom. Andza niye tadə ndoweye ka dzədzar na, mawudə bo i Mbəlom ma giye məsler mə dərev ŋgay andza nakə a say a Mbəlom aye bay.

¹⁹ Ka wudakwa Mbəlom ada ka wudakwa ndo hay na, hārwi Mbəlom a lah mawudə kway.

²⁰ Tadə ndoweye kə gwad na wudə Mbəlom ada faya ma nay dəre a malamar ŋgay na, nənɣeye ndo i maraw me. Kə ŋgatay a malamar ŋgay na, a wudə na bay. Mbəlom na, a ŋgatay bay ada ma wudiye na na, kəkay?

²¹ Wu nakə Kəriste a gwadəkway gum aye na, mey? A gwadəkway na, ndoweye ka wudə Mbəlom na, mə wudə malamar ŋgay dərmaƙ.

5

Ŋɣwasakwa ka wu i mändzibəra

¹ Kwa way kə dzala ha ka Yesu, nənɣeye na, Kəriste Wawa i Mbəlom. Ada kwa way ka wudə bəba i wawa hay na, a wudə wawa ŋgay hay dərmaƙ.

² Ka sarakwa ha nəkway ka wudakwa wawa i Mbəlom hay na, kəkay? Ka sarakwa ha na, ka wudakwa Mbəlom ada faya ka rəhakway ha gər a bazlam ŋgay mapala eye nakə a tsik aye.

³ Tadə ka wudakwa Mbəlom ta dedek na, andza magwedə bazlam ŋgay mapala eye nakə a tsikakway rəhumay ha gər aye na, ka

rəhakweye ha gər. Bazlam ŋgay hay mapala eye na, ma wurakweye bo haladzay məpay bəzay bay,

⁴ hārwi kwa way nənɣeye ka təra wawa i Mbəlom na, kə sla ka wu i mändzibəra. Ka slakwa faya na, kəkay? Ka slakwa faya na, hārwi ka dzalakwa ha ka Yesu Kəriste.

⁵ Mata sle ka wu i mändzibəra na, way? Mata sle faya na, ndo neheye tə dzala ha tə gwad Yesu na, nənɣeye Wawa i Mbəlom aye.

Wu neheye tə da ha Yesu na, Wawa i Mbəlom aye

⁶ Yesu Kəriste na, ki yaw kə mbəzla a yam nakə ta dzəhuɓ ha a dəma aye ada ta mbəda ha bambaz ŋgay. A yaw na, a mbəzla a yam nakə ta dzəhuɓ ha a dəma aye dəkdek tsa bay. Ta dzəhuɓ ha a yam ada ta mbəda ha bambaz ŋgay. Maa bəzakway ha wu neheye dedek na, maa dəkway ha na, Məsəfəre i Mbəlom. Nənɣeye na, wu nakə faya ma tsikateye a ndo hay aye na, dedek.*

⁷ Maa dəkway ha Yesu Wawa i Mbəlom na, wu hay mahkar.

⁸ Wu niye hay mahkar aye na, Məsəfəre, yam tə bambaz. Wu neheye mahkar aye ta təra na, nəte.

⁹ Tadə ka təkakwa wu nakə ndo hay ta diye ha ka gər i wu neheye tə ŋgatay aye na, ka təkakweye bazlam i Mbəlom dərmaƙ hārwi bazlam ŋgay nakə a da ha aye na, a ze i ndo hay. Maa dəkway ha wu niye hay ka gər i wawa ŋgay na, Mbəlom eye ŋgway.

¹⁰ Ndowneye kə dzala ha ka Wawa i Mbəlom na, nənɣeye a sər mə gər ŋgay wu neheye Mbəlom a da ha aye na, dedek. Ane tuk na, ndoweye kə dzala ha ka Mbəlom bay na, a təra ha Mbəlom ndo i maraw me. A təra ha Mbəlom ndo i maraw me na, hārwi a kərəh wu nakə Mbəlom a da ha ka gər i wawa ŋgay aye.

¹¹ Wu nakə Mbəlom a dəkway ha aye na, wuye mey? A dəkway ha na, kə vɛlakway sifa nakə ma ndəviye bay aye. Sifa niye a vɛlakway aye na, tə həlay i wawa ŋgay.

¹² Ndo nakə nənɣeye mandza eye nəte tə Wawa i Mbəlom aye na, kə huta sifa niye. Ndo nakə nənɣeye mandza eye nəte ta Wawa i Mbəlom bay aye na, nənɣeye kə huta sifa niye bay.

Sifa nakə Mbəlom a vɛl aye

¹³ Wu neheye na watsakum naha aye na, a nəkurom neheye ka dzalum ha tə məzele i Wawa i Mbəlom aye. Na watsakum naha na, hārwi ada kə sərɔm ha na, ka hutum sifa nakə ma ndəviye bay aye.

¹⁴ Ahəl nakə nəkway kame ŋgay aye na, madzədzere andaya mə dərev kway bay. Ka sarakwa ha ta dedek wu nakə ka

* 5:6 Ndo məwetse derewel nakay a tsik ka madzəhuɓe i Yesu a yam ta məməte ŋgay.

tsətsahakweye faya tadə a yay a gər na, ma tsənakweye na.

¹⁵ Tadə ka sərakwa ha faya ma tsənakweye na wu nakə faya ka tsətsahakweye tebiye na, ka sərakwa ha ɓa kə vələkway wu nakə ka tsətsahakwa aye tsiy.

¹⁶ Tadə ndoweye kə ngatay a malamar ngay faya ma giye mezeleme nakə ma diye ha a məmäte bay aye na, mâ dūwulay me a Mbəlom hərwi ndo niye hərwi ada Mbəlom mâ velay sifa. Na tsik na, hərwi ndo neheye faya ta giye mezeleme nakə ma diye tay ha a məmäte təbey aye dəkdek tsa. Na tsik na, hərwi ndo neheye faya ta giye mezeleme nakə ma diye tay a məmäte aye bay. Hərwi mezeleme nakə ma diye tay ha ndo hay a məmäte aye na, andaya.

¹⁷ Tadə ndoweye kə ge mənese wuray wuray na, a ge na, mezeleme. Ane tuk na, mezeleme hay tebiye ma diye ha ndo a məmäte bay.

¹⁸ Ka sərakwa ha kwa way ka təra wawa i Mbəlom na, ma giye mezeleme huya sa bay, hərwi Yesu Wawa i Mbəlom faya ma tsəpiye na ada Fakalaw ma sliye faya məgay wuray bay.†

¹⁹ Ka sərakwa ha nəkway na, mə həlay i Mbəlom. Siye i ndo hay tebiye ka məndzibəra na, Fakalaw a ləva tay ha.

²⁰ Ka sərakwa ha Wawa i Mbəlom ki yaw ka məndzibəra na, kə həndəkakway na mədza gər kway hərwi ada kə sərakwa Mbəlom nakə neŋgeye dedek aye. Nəkway mandza eye mə həlay i Mbəlom nakə dedek aye ada nəkway mandza eye mə həlay i wawa ngay Yesu Kəriste. Neŋgeye na, Mbəlom nakə dedek aye. Maa vələkway sifa nakə ma ndəviye bay aye na, neŋgeye.

²¹ Wawa ga hay, kə pumay bəzay a kule i ndo neheye faya ta zambaday aye bay.

† 5:18 Zaba ma 1 Yuhana 2.13.

Masulo i ɔerewel nakə Yuhana a watsa aye

Mətsike me

¹ Neŋ madugula i gay i maɔuwule me, na tsikaka naha me na, a nəkar məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu nakə ka tərə may i wawa hay, Mbəlom a zla kar aye. Na tsikatay naha me a wawa yak hay ɔermak. Na wuda tay ha na, haladzay. Maa wuda tay ha na, neŋ ɔekɔek bay. Ndo neheye tebiye tə sər bazlam nakə a tsik ka gər i Mbəlom naka ɔedek aye, ta wuda kurom ɔermak.

² Na wuda kurom na, hərwi bazlam niye ɔedek aye mandza eye mə ɔərev kway ada ma ndziye mə ɔərev kway na, ka tor eye.

³ Mbəlom Bəba kway ada wawa ŋgay Yesu Kəriste t̄a pa fakuma ŋgama. Ta sakakweye naha ada ta vəkakweye zay. Nəkway neheye faya ka pakweye bəzay a bazlam nakə ɔedek aye ada ka wuda kwa bo nəte nəte mə walaŋ kway aye na, ka hutakweye wu niye hay.

Ɗedek tə mawuɔe bo

⁴ Ɗərev ga kə ŋgwasə haladzay hərwi na tsəne na, siye hay mə walaŋ i wawa yak hay faya ta pay bəzay a tsəved nakə ɔedek aye. Faya ta giye na, wu neheye Mbəlom Bəba kway a gwad gum aye.

⁵ A nəkar may ga nakə na wuda kar haladzay aye. Wu nakə a seŋ məgwadaka aye na, anaŋ: Wuda kwa bo nəte nəte mə walaŋ kway. Bazlam nakay na watsaka naha aye na, bazlam weɔeye nakə ka tsənum ɔada bay aye bay. Na tsikaka naha na, wu nakə ɔa ka tsənakwa ahəl niye aye.

⁶ Tada ka wuda kwa Mbəlom na, andza məgwede faya ka gakweye wu nakə Mbəlom a tsikakway aye. Mbəlom a gwadakum na, wudum bo nəte nəte mə walaŋ kurom huya. Nakay na, bazlam nakə ka tsənum ahəl niye kurre ka madazlay i bazlam i Mbəlom nakə ka tsənum aye.

⁷ Na tsikakum andza niye na, hərwi mey? Na tsikakum andza niye na, hərwi ndo masəpete ndo hay nəteye andaya ta yaw haladzay ka mənɔzibəra. Nəteye na, Yesu Kəriste ka tərə ndo zezeŋ, ki yaw ka mənɔzibəra na, ta təma təbey. Ndo nakə faya ma tsikiye andza niye na, neŋgeye ndo mənə ɔere i Kəriste. Neŋgeye ndo masəpete ndo hay.

⁸ Hərwi niye, gum metshe bəna, məsler kurom nakə ka gum tebiye aye mā tərə kəriye bay. Ɗuh gum metshe hərwi ada ka hutumeye wu i madagər kurom nakə Mbəlom a gwad ma vəkakumeye.

⁹ Sərum ha na, ndoweye kə pay bəzay a bazlam i Kəriste nakə a tətikakway aye bay,

ane tuk na, a ye a səkah ha faya bazlam mekeleŋ eye hay wal na, ndoweye niye mandza eye mə həlay i Mbəlom bay. Ndo nakə faya ma pay bəzay huya a bazlam i Yesu neheye a tətikakway na, neŋgeye na, mandza eye mə həlay i Mbəlom Bəba kway ada mə həlay i wawa ŋgay Kəriste.

¹⁰ Hərwi niye faya na tsikakumeye: Tada ndoweye ki ye naha a walaŋ kurom faya ma tətikakumeye bazlam nakə wal abəra ka bazlam i Kəriste nakə a tətikakum aye na, ka tənum na mā ye naha a walaŋ kurom bay. Kwa mətsikay me, k̄a tsikumay me bay.

¹¹ Ndowneye kə tsikay me a slala i ndo niye na, neŋgeye ɔermak faya ma pay bəzay ka məge mənese nakə faya ma giye.

Mandəve i bazlam hay

¹² A seŋ məwatsakum naha wu hay haladzay həbe, ane tuk na, a seŋ məwatsakum naha a ɔerewel bay. Na dzala na, na diye naha ka təv kurom ada wu nakə a seŋ mətsikakum aye na, ka tsikakweye tə bazlam hərwi ada ɔərev kway mā ŋgwasə lele kurah kurah.

¹³ Məhay gər i ndo neheye a tərə malamar yak nakə Mbəlom a zla na aye na, wawa ŋgay hay ta tsikaka naha me.

Mamahkar i ɗerewel nakə Yuhana a watsa aye

Matsike me

¹ Neŋ nakə madugula i gay i maɗuwule me aye, na watsaka naha a nɛkar Gayus dzam ga nakə na wuɗa kar peteh aye.

² A nɛkar dzam ga nakə na wuɗa kar haladzay aye, neŋ faya na ɗuwulay me a Mbɛlom na, wu hay tebiye tã tara lele hãrwi ada bo yak ta mäsəfãre ta ndziye kame i Mbɛlom zayzay lele.

Yuhana a ɗaslay ha gər a Gayus

³ Ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay hãrwi malamar hay ma mɛdzal gər ka Mbɛlom, ti yawaw kanan, tã tsikeŋ ka gər yak na, tã gwad: Nɛkar na, faya ka pay bəzay a tsəved i dedek tã ɗərev yak nate. Na sər ha nɛkar na, faya ka giye andza niye huya.

⁴ Na tsane wawa hay faya ta pay bəzay a tsəved i dedek na, ɗərev ga kə ŋgwasa haladzay. Ɗaɗa wuray kwa nate kə yeŋ a gər andza niye andaya bay.

⁵ A nɛkar dzam ga nakə na wuɗa kar haladzay aye, nɛkar na, faya ka giye wu lele eye. Faya ka dzaniye tay ha malamar kway neheye ka tsəved i Mbɛlom aye. Kwa neheye ti yawa naha mbɛlok eye hay bəbay na, faya ka dzaniye tay hay.

⁶ Ndo neheye ka gatay gər aye na, nateye ti yaw kanan tã ɗaslaɗa ha gər haladzay kame i ndo mape mɛdzal gər hay. Tã gwad ka wuɗa tay ha na, haladzay. Neŋ faya na gakeye amboh, dzana tay pat pat hãrwi ada tãv tay nakə ta diye aye na, tã ye kame kame. Dzana tay na, andza nakə a yay a gər a Mbɛlom aye.

⁷ Mede tay nakə faya ta diye na, hãrwi ada tã ge mäsler i Yesu Kəriste. Ane tuk na, ndo neheye tã pay bəzay a Yesu Kəriste bay aye na, tã zla fataya abera wuray bay.

⁸ Hãrwi niye nəkway ndo mɛdzal gər ka Mbɛlom na, dzanakwa tay ha slala i ndo niye hay hãrwi ada nəkway ta nateye kã gakwa mäsler dziye ta dedek.

Diyotarif ta Demetariyos

⁹ Na watsa naha ɗerewel a mähay gər i ndo mape mɛdzal gər hay ka Yesu neheye ka tãv kurom aye. Ane tuk na, Diyotarif na, a say mape zlam ka wu nakə na tsik aye bay, hãrwi neŋgeye a wuɗa matere bagwar eye kame i ndo hay.

¹⁰ Na ye naha na, na ɗiye ha mənese ŋgay nakə faya ma giye kame i ndo hay andza neŋgeye nakə faya ma ɗəsiye fagaya parasay aye. Neŋgeye a ge na, wu neheye ɗekɗek tsa bay. Ndo mape mɛdzal gər hay ka Yesu ti yawa a gay ŋgay na, a wuɗa matame tay bay. Ndo mekeleŋ eye hay a satay matame ndo

mape mɛdzal gər hay ka Yesu na, a gatay me, faya ma hãhariye tay ha ndo neheye a satay matame ndo mape mɛdzal gər hay ka Yesu aye.

¹¹ A nɛkar dzam ga nakə na wuɗa kar haladzay aye, ka pay bəzay a mede i ndo niye hay faya ta giye mənese aye bay. Duh pay bəzay na, a mede i ndo neheye faya ta giye wu lele eye. Ndo nakə faya ma giye wu lele eye huya na, neŋgeye ka tara wawa i Mbɛlom. Ane tuk na, ndo nakə faya ma giye wu neheye lele bay aye hay huya na, neŋgeye a sər Mbɛlom zuk bay.

¹² Demetariyos na, kwa way a tsik faya a gwad: Demetariyos na, faya ma giye wu nakə lele aye. Nəmay darmak nəmaa gwad faya na, neŋgeye lele. Ada ka sər ha wu nakə nəmaa tsik aye na, dedek.

Mandave i bazlam hay

¹³ Wu hay andaya haladzay a seŋ matsikaka naha, ane tuk na, a seŋ mawatsaka naha ka ɗerewel bay.

¹⁴ Na dzala na, neŋ eye na diye naha bəse ka tãv yak mazəbaka ɗere ada wu nakə a seŋ matsikaka aye na, ka tsikameye lele.

¹⁵ Zay mã ndza fakaya! Dzam yak neheye kanan ta wuɗa kar haladzay aye, ta tsikaka naha me. Tsikatay ha me a dzam kway hay tebiye nate ta nate.

Derewel nakə Yuda a watsa aye Məfələkwe

Derewel i Yuda mawatsa eye na, hərwi ndo məpe mədzal gər hay tebiye ka Yesu. Derewel nakay a ndzəkit bo i dərewel i Piyer masulo eye. Yuda faya ma giye gədan̄ ka ndo neheye ta sənəkateye parasay a ndo hay aye ada mede tay lele bay aye. Ka slakweye mələve ha ka bo mede 6 hus ka 13 ta 2 Piyer madədo 2.

Yuda a ge məsler ta Dzam Guram eye. A həlaw məsanəke hay abəra mə dəma hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu a həlay ngay aye. A ge məsler tə gər i bazlam neheye mə dərewel i Yahuda hay andaya mə Derewel i Mbəlom bay aye (mede 9, 14 ada 15).

Yuda a watsa tə bazlam mandala eye ma kəkay Mbəlom ma pərateye a ndo neheye tə kal ha labara i mawuđe bo ngay aye (mede 3 hus ka 13). Ane tuk na, a gwad̄ mā sakatay ada mā mamatay bo ka mətəme abəra ka mevel i Mbəlom (mede 22-23).

¹ Neŋ Yuda, ndo i məsler i Yesu Kəriste ada neŋ malamar i Yakuba. Na watsakum naha a nəkurom neheye Mbəlom a wuda kurom aye. Neŋgeye a zalakum hərwi ada ká tərüm ndo ngay hay, ada Yesu Kəriste ma tsəpiye kurom.

² Gumay mə bo a Mbəlom huya, mā vəlakum zay ada mā bəzakum ha mawuđe bo ngay.

Ndo i maraw me hay

³ Miya malamar ga hay, hađe na dzala məwatsakum naha ka gər i Mbəlom a təma kway ha na, kəkay ngway? Ane tuk na, na watsakum eye naha anəke tə kutoŋ hərwi na zəba faya na, lele məwatsakum naha. Na watsakum eye naha na, hərwi mə vəlakum gədan̄ ka məge gədan̄ ma dedek i Mbəlom nakə ka dzaluk ha aye. Sərum ha na, Mbəlom a vəlatay wu neheye a ndo ngay hay. Wu neheye na, ta mbədiye bay ka tor eye.

⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye ta gəđ naha a walaŋ kurom ta bəbək tay. Ndo niye hay na, ngwalak i ndo hay bay. Nəteye faya ta pəliye tsəved̄ ka mambəday həlay a ngwalak i Mbəlom nakə a ge kway aye. Tə gwad̄ na: «Mbəlom kə vəlamay tsəved̄ ka məge kwa mey. Kwa wuray wuray na, nəmaa ləviye gər may.» Andza niye ta kərah Yesu Kəriste bəy nakə ma ləviye kway aye. Ahəl niye

kurre ta watsa a Derewel i Mbəlom, slala i ndo niye hay na, sariya i Mbəlom ma ta gəsiye tay ha.

⁵ Kwa ka sərüm ha wu neheye kurre bəbay na, a seŋ məmakum ahaya a gər Mbəlom a təma tay ahaya İsrayel hay a bəra ka dala i Ezipt ahəl niye na, kəkay? Ane tuk na, ndo siye hay ta təma bazlam ngay bay. Hərwi niye, Mbəlom kə kəđ tay ha a bəra mə dəma mə walaŋ tay.*

⁶ Sa na, gawla i Mbəlom hay dərək niye hay mə walaŋ tay a satay təv mənđe nakə Mbəlom a vəlatay aye bay, tə gər ha. Hərwi niye Mbəlom a dzawa tay ha tə səslek, ka ndəzəl fataya a ləvon̄ zəŋzəŋ eye. Ta ndziye mə dəma ka tor eye. Ta həbiye pat i sariya i Mbəlom nakə bagwar aye ma ta gateye a ndo hay tebiye aye.

⁷ Gəma neheye tə zalatay Sodom ta Gomora ada ta gəma neheye tə mbatay naha aye na, mā mətsakum gər bay dərək. Ndo i gəma niye hay na, tə gawa mezeleme andza i gawla i Mbəlom niye hay. Tə gawa na, wu neheye leləbay aye wal wal haladzay, wu neheye a ye ka bo i ndo zəŋzəŋ ma giye bay aye. Mbəlom kə kal fataya ako nakə ma mbatiye dāda bay aye. Andza niye, Mbəlom a dā ha na, ada ndo hay tə ge andza nakay sa bay.†

⁸ Ndo neheye tə gəđ naha a walaŋ kurom aye na, faya ta giye andza ndo i gəma i Sodom ta Gomora hay dərək. Faya ta nasiye ha bo tay ta wu neheye leləbay aye, hərwi məsine neheye faya ma gatay aye. A satay Mbəlom mā ləvatay gər bay. Faya ta tsadiye tay ha gawla i Mbəlom hay.

⁹ Kwa Misel neŋgeye nakə bay ka gər i gawla i Mbəlom hay aye bəbay na, kə ge andza nəteye dāw? Hərwi ahəl niye ta tərə tə Fakalaw ka mədahaŋ i Musa na, kə tsaday a Fakalaw bay. Ane tuk na, a gwad̄ ay a Fakalaw na: «Mbəlom mā gaka dərətsəseh!»

¹⁰ Ane tuk na, ndo neheye nəteye na, faya ta tsadiye a wu neheye tə sər bay aye. Nəteye na, tə dzala gər bay andza wu i peşl hay. Faya ta giye wu neheye a yay a gər a bo tay aye. Wu niye hay faya ta giye andza niye na, ma dziye tay ha düh.

¹¹ Waawayah! Dərətsəseh ka gər tay hərwi ta vəlay tsəved̄ a mezeleme mā ge fataya bəy andza Kayin.‡ Faya ta giye sewed̄ hərwi ada tə huta dala andza Balam nakə a ge ahəl niye aye.§ Faya ta naseye a Mbəlom andza Kore nakə a ge ahəl niye Mbəlom a dze ha aye.* Nəteye na, ta dziye andza niye dərək.

¹² Ahəl nakə faya ka ndayumeye wu mənday ka təv manəte eye na, nəteye mə

* 1:5 Zəba mə Məpesle 14. † 1:7 Zəba mə Madazlay i wu hay 19.1-29. ‡ 1:11 Zəba mə Madazlay i wu hay 4.3-8.

§ 1:11 Zəba mə Məpesle 31.16. * 1:11 Zəba mə Məpesle 16.1-35.

walaŋ kurom na, andza ndəluḅ nakə ka pe-
tekeḍ aye. Wu mənday nakə tə ndayawa
aye na, ta təra ha magurlom i məse guzom.
Tə dzala na, ka bo tay dekdək, horoy a
gatay bay. Nəteye na, andza pazlay nakə
tarwenihhe zənzeŋ aye. Mətasl a vəzl na, a
həl na tsekek, kə pa yam bay. Nəteye na,
andza dərizl i gərdaf neheye tə wa bay aye.
Kwa həlay i məwe hohway kə sla bəbay na,
tə wa bay. Nəteye sa na, andza dərizl i gərdaf
neheye tə ŋgwad tay ha ta zləlay tay hay dzay
aye. Ta mət tsədək tsədək.

¹³ Nəteye sa na, andza yam nakə mə mag-
ayam faya ma viye ta gədaŋ kutokutokuto
aye. Mezeleme tay na, a zəba parakka
andza madərsəsam nakə yam a gər ha aye.
Nəteye na, andza wurzla neheye tə ŋgwad
ədzid tə gər ha təv məndze tay aye. Mbəlom
ka lambadətay təv ma ləvoŋ zəŋzəŋ eye. Ta
ndziye mə dəma ka tor eye.

¹⁴ Ahəl niye Henok nəngeye nakə
maməkwa ma gawla i Adam aye na, kə tsik
kurre ka gər i ndo neheye. A gwad: «Anaŋ
Bəy Maduweŋ ma deyeweye ta gawla ŋgay
hay haladzay gədəbille.

¹⁵ Ma deyeweye na, ma gateye sariya a
ndo i məndzibəra hay tebiye. Ma gəsiye
tay ha ndo neheye tə sər Mbəlom bay aye
ta sariya. Ma gəsiye tay ha na, hərwi wu
neheye tə gay leləbay aye, ada hərwi bazlam
neheye leləbay tə tsik faya aye.»

¹⁶ Henok a tsik andza niye na, ka nəteye.
Nəteye na, faya ta guŋguziye huya. Faya ta
wudiye ka bo. Faya ta giye na, wu neheye
a say a dərev tay aye. Faya ta dəslay ha gər
a bo tay. Faya ta vatay gər a ndo hay hərwi
ada ndo hay tə təma bazlam tay.

*Yuda a vəlatay gədaŋ a ndo mədzal gər
hay*

¹⁷ A nəkurom malamara ga hay, wu neheye
ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu
Kəriste tə dəkum ha ahəl niye tə gwad ma ta
giye bo aye na, mə makumaw a gər.

¹⁸ Tə gwadawakum na: «Ahəl nakə ma-
zlambar Yesu ma deyeweye na, ndo hay ta
giye andaya ta ŋgwasiye ka ndo məpe mədzal
gər hay ka Yesu. Nəteye na, tə sər Mbəlom
bay. Faya ta giye wu nakə a say a mədzal gər
tay aye.»

¹⁹ Andza niye nəteye na, ndo neheye ta
ŋgəniye tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka
Yesu. Tə dzala i tay na, ka wu i məndzibəra,
Məsəfəre i Mbəlom andaya mə nəteye bay.

²⁰ Nəkurom dzam ga hay na, gum gədaŋ
hərwi ada kə dzənum bo mə walaŋ kurom.
Pum mədzal gər kurom huya ka bazlam ne-
heye ka dzalum ha faya aye. Bazlam neheye
na, ti yaw abəra ka təv i Mbəlom. Duwulum
me na, ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədəŋŋa eye.

²¹ Mbəlom na, a wudə kurom. Ndzum mə
həlay ŋgay. Nəkway na, pakwa mədzal gər

kway ka Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.
Ma bəzakweye ha na, ka gəkway mə bo ada
ma vəlakweye sifa nakə ma ndəviye bay aye.

²² Dzənum tay ha ndo neheye mədzal gər
tay madzədə eye.

²³ Ndo mekeleŋ eye hay na, faya ta vahiyə
bo tay a sariya i Mbəlom. Təmum tay ha
hərwi ada sariya i Mbəlom mə gəs tay bay.
Siye i ndo mekeleŋ eye hay andaya nəteye
ta gakum mə bo dərmak. Ane tuk na, gum
metsehe bəna, ka ta dədumeye a mezeleme
tay. Kə həndzədum ka wu tay hay bay.
Kwa petekeḍ tay niye hay tə gawa ha ka
bo mezeleme aye na, kə tətalum faya bay
tebiye.

Zambadəkway a Mbəlom

²⁴ Zambadəkway a Mbəlom hərwi nəngeye
ma sliye faya məhəbe kurom ada kə dədum
abəra ka tsəved ŋgay bay. Nəngeye na, ma
bariye fakuma abəra mezeleme kurom hay,
mə təriye kurom ha tsədəŋŋa. Ma diye
kurom ha ka təv ŋgay. Ka ta lətsumeye
kame ŋgay ka təv i mələve i bəy ŋgay. Ka ta
ŋgwasumeye haladzay.

²⁵ Zambadəkway a Mbəlom na, nəngeye
nəte ŋweŋ. Ada maa təma kway ha tə
həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste na,
nəngeye. Ndo hay tebiye tə zambadək, kwa
way mə dəslay ha gər a gədaŋ ŋgay. Nəngeye
na, Bəy Bagwar eye ma ndziye ka tor eye.
Andza niye zla ka madazlay hus ka bəgom,
ada ka tor eye. Ma təriye andza niye. Amen!

Məsinə i Yuhana Məfələkwe

Ndo məwətse dərewel nakay a watsa na, ka mandəve i makurre i nəve temerre ma dəba i Yesu Kəriste. Ahəl niye na, a say a bəy i Roma tã dəslay ha gər andza mbəlom. Siye i ndo məpe mədzal gər hay ta sa dəretsətseh hərwi nakə tə pa mədzal gər tay ka Yesu aye. Ane tuk na, siye hay ta huta gədan bay.

Dərewel i Məsinə i Yuhana a ge məsler ka mələve ha ka bo wu hay ada ta mandzəkit bo i wu hay. Hələy a vay ti yaw na abəra Dzam Guram eye. Məpesle wu hay tə mazəbe i wu hay a dā wu nakə ka ndəv kə rah lele aye.

Madazlay i Məsinə i Yuhana (1.1–3.22) na, mə dəma dərewel hay mawatsa eye tasəla.

Ka madədo 4 hus 20 na, tə zla na Yuhana a mbəlom. Ka madədo 4 hus ka 11, a dā ha ma kəkay nakə Yesu a vəl tsəved mahəndəke ada mətsəne dərewel hay i Dzam Guram eye aye. Madədo 12 hus ka 20 faya ma diye ha ka vərəm bagwar eye ka gədan i mənese.

Madədo 21 ta 22 tə dā ha mage wu wedeye nakə Mbəlom faya ma ləviye ha bo aye.

¹ Dərewel nakay a tsik ka wu nakə Mbəlom a dāy ha a Yesu Kəriste aye. Mbəlom a dātay ha na, hərwi ada mā dātay ha a ndo i məsler hay wu nakə ma ta giye bo aye. Yesu Kəriste a slər gawla ngay ka təv i ndo i məsler ngay Yuhana ma məsinə hərwi mədāy ha wu nakay.

² Tsa na, Yuhana a tsik wu nakə gawla i Mbəlom a dāy ha aye kame i ndo hay tebiye. Andza məgwədə nakə a tsik aye na, bazlam i Mbəlom ada maa dā ha wu neheye a tsik dedək na, Yesu Kəriste.

³ Mbəlom ma piye ngama ka ndo nakə a dzanga dərewel nakay kame i ndo hay tebiye aye. Ada ndo neheye tə tsəne ada ta rəhay ha gər aye na, Mbəlom ma piye fataya ngama dərma. Hərwi sər ha na, wu neheye ma ta giye bo aye na, mazlambar kə ndzew.

Yuhana a tsikatay naha me a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu wal wal tasəla aye

⁴⁻⁵ Maa watsa naha dərewel nakay na, ney Yuhana. Na watsa naha na, a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye wal wal təv tasəla ka dala i Azi aye.

Mbəlom mā pa fakuma ngama ada mā vəlakum mändze zay. Nəngəye andaya kwa ka madazlay, nəngəye andaya anəke, ada nəngəye ma maweye sa. Məsəfare ngay neheye tasəla mələtsa eye hay kame i təv mändze i bəy ngay aye tə Yesu Kəriste, tã pa fakuma ngama ada tã vəlakum zay. Yesu Kəriste nəngəye ndo məhəle mbal ta dedək

eye, nəngəye makurre i wawa nakə tə lah məwe aye, nəngəye a lah mələtsəw abəra ma mədahaŋ makurre aye ada nəngəye bəy ka gər i bəy i mändzibəra hay tebiye.

Yesu Kəriste, nəngəye a wudā kway, kə mət hərwi kway. Kə təkakway ahaya abəra mə mezeleme tə bambaz ngay.

⁶ Ka deyewekweye tə nəngəye dziye a mələve i bəy ngay, ka ta ləvakweye tə nəngəye dziye. Nəkway tə nəngəye ka tərā kway ha ndo məvələy wu a Mbəlom hərwi mage məsler i Bəba ngay. Ndo hay tã zambadāy a Yesu Kəriste, gədan tebiye a yaw na, mə nəngəye ka tor eye. Mā tərā andza niye!

⁷ Zəbum dəre: Yesu ma deyeweye na, ma pazlay,

Kwa way tebiye ma ngateye,
kwa ndo neheye tə slaka na ta suwal
aye, ta ngateye.*

Slala hay tebiye ka mändzibəra ta tuwiye hərwi ngay.

Ma ta giye na, ta dedək andza niye. Mā tərā andza niye!

⁸ Bəy Maduweŋ Mbəlom a gwad: «Maa dazlay a wu tebiye na, ney, maa ndəv ha wu hay tebiye na, ney gwa.»

Nəngəye gədan eye ka gər i wu hay tebiye. Nəngəye andaya kwa ka madazlay, nəngəye andaya anəke, ada nəngəye ma maweye sa.

Məsinə i Yuhana

⁹ Maa watsakum naha dərewel nakay na, ney Yuhana malamar kurom. Ney tə nəkurom nəkway madzapa eye tə Yesu Kəriste. Andza niye, ney faya na siye dəretsətseh andza nəkurom dərma. Nəkway tebiye faya ka səmakway naha. Andza niye, kə pa kway a təv mələve i bəy ngay.

Ney na, ta gəs ga. Ti ye, tə kal ga ha a gəma nakə malawara eye ta yam tə zalay Patmos aye. Tə kal ga ha a dəma na, hərwi na dāwa ha bazlam i Mbəlom. Na gwadaw, maa dəkway ha tsəved dedək eye na, Yesu.

¹⁰ Pat wuray, na zəba dəre na, ney mə həlay i Məsəfare Tsədanŋa eye. Pat eye niye na, pat i luma i sidzew. Tsa na, na tsəne mətsike me ma dəba ga andza tolom. A tsik me ta magala ngələkəka.

¹¹ A gwedəy: «Wu nakə ka ngatay aye na, watsa na ka dərewel. Ka watsa na, slərətay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye təv wal wal tasəla aye. Ma gəma i Efez, ma Simirne, ma Pergam, ma Tiyatir, ma Sardes, ma Filadelfi ada ma Lawdise.»

¹² Na tsəne bazlam niye andza niye na, na mbəda dəre a dəba, na gwad na zəbiye naha ka ndo nakə a tsikenew me aye. Tsa na, na ngatay naha a lalam hay tasəla məvədə eye

* 1:7 Zakari 12.10; Yuhana 19.37.

ta gura, ako mavata eye faya nəte nəte tay eye.

¹³ Ma wuzlah i wu niye hay na, na nğatay naha a wu eye malətsa eye, a ndzəkit bo andza ndo. Suwal i peteked ka bo kutsik ada məbara bo eye mə dərev əngəts tə wu nakə tə vəd ta gura aye.

¹⁴ Məkwets nğay a dəv herre andza guguman, dəre nğay bəbay na, andza dərnehi i ako.

¹⁵ Sik nğay hay na, a dəv andza bəre nakə tə pa ako aye. Bədiday nğay a ləv andza i yam nakə a vav abəra mə mahamba aye.

¹⁶ Mə həlay nğay na, wurzla hay tasəla. Maslalam matasla eye hepepe diye sulo sulo faya ma deyeweye abəra mə bazlam nğay. Dəre nğay andza pat nakə a wur ta magərəpat aye.

¹⁷ Na nğatay na, na dəf abəra ka mbəlom kame nğay tsədək tsədək andza na mət. Ane tuk na, a pa fagaya həlay i mənday nğay. Tsa na, a gweđen: «Kā dzədzar bay, maa dazlay a wu hay tebiye na, neñ ada maa ndəv ha wu hay tebiye na, neñ.

¹⁸ Neñ na, ndo nakə ma ndziye ta sifa aye. Na mət ane tuk na, na lətsew abəra ma mədahañ. Neñ na ndziye ka tor eye. Neñ na, gədañ eye abəra ka mədahañ ada neñ gədañ eye ka təv məndze i mədahañ hay.

¹⁹ Wu nakə ka nğatay tebiye aye na, watsa na. Watsa tay ha wu neheye faya ma giye bo anəke aye tə bəmalə nakə ma giye bo kame tebiye aye.

²⁰ Wurzla neheye tasəla ka nğatay mə həlay nğay aye ada lalam hay tasəla mavəda eye ta gura, andza məgwədə mey na, na dəkeye ha. Sər ha, wurzla neheye tasəla aye na, gawla i Mbəlom neheye a pa tay ha ada tə tsəpa ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu niye hay təv wal wal tasəla aye. Lalam neheye tasəla mavəda eye ta gura aye a da ha na, ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu eye neheye təv wal wal tasəla aye.»

2

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Efez aye

¹ Ndo niye a gweđen sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Efez aye, gwadatay:

«Maa tsik bazlam eye na, neñ Yesu ndo nakə wurzla hay tasəla mə həlay i mənday nğay aye ada neñgeye faya ma həhaliye ma wuzlah i lalam neheye tasəla tə vəd ta gura, ako fataya aye.»

² A gwadatay na: «Na sər ha məsler kurom, na sər ha ka gum məsler ta gədañ haladzay ada ka səmumay naha a dəretsətseh. Na

sər ha sa na, ka vəlumatay tsəved a ndo i sewed hay a walañ kurom bay. Ndo neheye tə gwəd nəteye na, ndo i maslañ hay, ane tuk na, nəteye ndo i maslañ ga hay bay. Ka zəbum fataya lele, ka sər um ha nəteye na, ndo i parasay hay.

³ Nəkurom faya ka səmumay naha a dəretsətseh haladzay hərwi ga, ka yum gər bay.

⁴ «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese andaya mə walañ kurom. Ka wudum ga andza nakə ahəl niye sa bay.

⁵ Dzalum ka məndze kurom nakə ahəl niye aye, zəbum dəre təday ka dədum, ka mum ta dəba. Gər um ha mezeleme kurom, ndzum andza nakə ka gawum ahəl niye kurre aye. Tadə ka gər um ha mezeleme kurom bay na, na diye naha na miye ha fakuma abəra lalam nakə mavəda eye ta gura ako faya aye.

⁶ «Ane tuk na, neñ faya na zamba dəkumeye hərwi wu mekelen hərwi ka numay dəre a məsler i ndo i Nikolas hay andza neñ nakə na nay dəre aye.

⁷ «Ndo neheye zləm andaya fataya aye na, tə pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədəñna ma tsikiye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye. Ndo neheye ta səmay naha, ta nğwasa ka dəretsətseh aye na, na vəlateye hohway i gərdaf nakə ma guvah i Mbəlom ma vəlateye sifa a ndo hay aye, ta ndiye.» *

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Simirne aye

⁸ Ndo niye a gweđen sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Simirne aye. Maa tsik bazlam nakay na, neñ Yesu. Maa dazlay a wu hay tebiye na, neñ ada maa ndəv ha wu hay tebiye na, neñ. Na mət ada na lətsew abəra ma mədahañ.

⁹ «Na sər ha dəretsətseh kurom, na sər ha nəkurom mətawak eye hay. Ane tuk na, nəkurom zlele eye hay düh. Wu neheye lele bay ndo hay faya ta tsikiye fakuma aye na, na sər ha dərmak. Ndo neheye faya ta tsikiye fakuma aye na, tə gwəd nəteye Yahuda hay. Ane tuk na, nəteye Yahuda hay bay, nəteye ndo i Fakalaw hay.

¹⁰ «Mazlambar ka sumeye dəretsətseh, ane tuk na, kə dzədzarum bay. Tsəne! Mazlambar Fakalaw ma gəsiye siye i ndo hay mə walañ kurom ma piye tay ha a danğay hərwi mədzədzam kurom. Ka sumeye dəretsətseh məhəne kuro. Kwa ta kədiye kurom bəbay na, səmumay naha, kə gər um ha mədzal gər abəra ka Mbəlom bay. Andza niye, na vəlakumeye magogoy kurom na, sifa nakə ma ndəviye bay aye.

* 2:7 Madazlay i wu hay 2.8-9.

11 «Ndo neheye zlam andaya fataya aye na, tã pay zlam a wu nakã Məsəfəre Tsədanŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye: Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka dəretsətseh aye na, ta mətiye məməte masulo eye sa bay.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Pergam aye

12 Ndo niye a gwedeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Pergam aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, neŋ Yesu ndo nakə maslalam faya matasla eye hepepe diye sulo sulo aye.

13 Təv nakə nəkurom mandza eye mə dāma aye na, na sər. Nəkurom mandza eye ma təv nakə Fakalaw neŋgeye bəy eye mə dāma aye. Kwa ahəl nakə tã kəd Aŋtipas ndo nakə a tsikawa bazlam ga kame i ndo hay tebiye neŋgeye ndo ga aye na, ka gərūm ga ha bay, ka pum mədzal gər kurom ka neŋ huya. Tə kəd na mə walaŋ kurom ma gəma kurom ma təv nakə Fakalaw mandza eye mə dāma aye, ada dūh huya faya ka dūmeya ha parakka neŋ na, bəy kurom.

14 «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese hay andaya mə walaŋ kurom. Ndo hay andaya mə walaŋ kurom faya ta pay bəzay a matitike i Balam nakə ahəl niye aye.† A tətikay a Balak ma dzəgədiye tay ha Israyel hay a mənese. A vatay gər hərwi ada tā həpəd slo i kule, ada tā ge madama dərma.

15 Siye hay mə walaŋ kurom faya ta giye andza niye dərma. Nəteye faya ta pay bəzay a wu nakə ndo i Nikolas hay‡ faya ta tətikiye.

16 «Mbədum ha mede kurom. Tədə ka mbədum ha mede kurom bay na, na diye naha mazlambar ka təv kurom ta maslalam nakə ma deyeweye abəra mə bazlam aye, na giye ha varam ka ndo kurom niye hay.

17 «Ndo neheye zlam andaya faya aye na, tã pay zlam a wu nakə Məsəfəre Tsədanŋa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.

«Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka dəretsətseh aye na, na vələteye daf nakə dāda ndo hay ta ŋgatay bay aye. Na vələteye kwar herre eye, məzele wedeye mawatsa eye ka kwar eye niye. Məzele niye na, ndəray a sər bay. Mata sərə na, ndo nakə ka təma na a həlay aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Tiyatir aye

18 Ndo niye a gwedeŋ sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Tiyatir aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, Wawa i Mbəlom. Dəre ŋgay na, andza dərneh i ako. Sik ŋgay hay a dāv andza bəre nakə tə pa ako aye.

19 «Na sər ha məsler kurom hay. Na sər ha ka wudum ndo hay ada faya ka pumeye mədzal gər kurom ka neŋ huya. Na sər ha faya ka səmumeye naha a dəretsətseh. Na sər ha na, faya ka dzənumeye siye i ndo hay dərma ada wu nakə faya ka giyeye anəke aye na, a ze nakə ahəl niye aye.

20 «Ane tuk na, na zəba faya na, mənese andaya mə walaŋ kurom. ŋgwas niye tə zalay Zizabel aye na, ka vəlūmay tsəved məndze mə walaŋ kurom. A gwad neŋgeye na, ndo məde ha bazlam i Mbəlom. Ane tuk na, neŋgeye faya ma vateye gər a ndo i məsler ga hay, neŋgeye faya ma tətikateye məge madama ada ka mahəpəde slo i kule.

21 Na paslay həlay eye hərwi ada mā mbəda ha mede ŋgay, ane tuk na, a say bay, neŋgeye faya ma giye madama huya.

22 «Hərwi niye, na vələye dəretsətseh haladzay, ma siye dəretsətseh ka təv məhane ŋgay. Ndo neheye tə gawa madama dziye na, ta siye dəretsətseh haladzay dərma. Tədə ta gər ha mezeleme tay ada ta gər ha mezeleme tay bay na, ta mətiye.

23 Na bəbazliye tay ha wawa ŋgay hay hərwi ada məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma gəma wal wal tebiye tā sər ha na, wu nakə ndo hay faya ta dzaliye mə gər tay ada wu nakə a yatay a gər aye, neŋ na sər ha tebiye. Nəkurom tebiye na vəlakumeye magogoy kurom na, da ka məsler nakə ka gum aye.

24 «Ane tuk na, nəkurom siye neheye ma gəma i Tiyatir ka pumay zlam a bazlam i ŋgwas niye təbey aye, wu nakə ndo hay tə zalay wu maŋgaha eye i Fakalaw aye na, nəkurom ka sərūm təbey. A nəkurom na, bazlam mekeləŋ eye andaya nakə na tsikakumeye bay.

25 Wu nəte na, pum na wu nakə ka tətikumeye a gər bəŋbəŋ lele hus a pat nakə na maweye.

26 «Ndo neheye ta səmay naha, ta ŋgwasa ka dəretsətseh aye ada faya ta giye wu nakə a yeŋ a gər aye hus ka mandəve i məndzibəra na, na vələteye gədan ka slala i ndo hay tebiye.

27 Na vələteye gədan andza gədan nakə Bəba a vələŋ aye dərma. Ta ləviye ndo hay ta gədan, ta bəbazliye tay ha ndo i sewed hay

† 2:14 Zəba mə Məpesle 31.16, 22.1-25.9.

‡ 2:15 Masine i Yuhana 2.6.

andza ndo nakə ma həbiye tay ha guram i səngəle hay ndəslof ndəslof aye.

²⁸ Na vəlatəye bamta[§] nakə a dəv ta mbəlomda aye dərmak.

²⁹ «Ndo nakə zləm andaya faya aye na, mâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanjja eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

3

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Sardes aye

¹ Ndo niye a gwedəj sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma gəma i Sardes aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, nej Yesu ndo naka Məsəfəre i Mbəlom tasəla mə həlay ngay aye ada wurzla hay tasəla mə həlay ngay aye dərmak. Na sər wu nakə faya ka giye aye. Ndo hay faya ta dəslakuməye ha gər tə gwad ka hutum sifa, azlakwa düh nəkar andza maməta aye.

² «Pədəkum, gum gədanj bəna ka mətuməye tsədək tsədək hərwi na zəba faya məsler kurom ka dərə i Mbəlom na, tsədanjja zuk bay.

³ Dzalum na, ka wu nakə ka tsənum ahəl niye aye ada ka təmum bazlam i Mbəlom na, ma kəkay aye ada mbədəm ha mede kurom. Niye na, pum na a dərəv kurom. Tadə ka pədəkum bay na, sərüm ha na diye naha ka təv kurom. Ane tuk na, na diye naha a həlay waray na, ka sərüməye ha bay. Na diye naha andza məkal.

⁴ «Ane tuk na, ndo siye hay andaya mə walañ kurom ma gəma i Sardes, nəteye ta ge ndəlu6 ka petekəd tay təbey. Nəteye na, tə yenj a gər lele. Ta piye petekəd herre eye ka bo ada nəmaa diye ka bo dziye.

⁵ «Andza niye, na kalatəye ka bo petekəd herre eye a ndo neheye tə səmay naha tə ngwasa ka dərətsətəh aye. Ta watsa məzele tay a derewel nakə tə watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Dada na mbatiye ha məzele tay abəra mə derewel nakay bay. Na diye tay ha kame i Bəba ga Mbəlom ada kame i gawla ngay hay, nəteye i ga hay.

⁶ «Ndo nakə zləm andaya faya na, mâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanjja eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Filadelfi aye

⁷ Ndo niye a gwedəj sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Filadelfi aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, nej Yesu ndo nakə a yaw abəra ka təv i Mbəlom ada nengeye na, a raw me təbey. Kəle i bəy Davit na, mə həlay ngay. Tadə ka həndək abəra ma məged na, ndəray andaya ma sliye faya mədərəzl na bay. Tadə ka dərəzl na məged na, ndəray ma sliye faya məhəndəke na bay.

⁸ «Na sər wu nakə faya ka guməye aye. Na sər ha gədanj kurom na, tsekweñ tsa, ada azlakwa ka gum wu nakə a yenj a gər aye həfə bədəw? Ka rəhumay ha gər a bazlam ga, ka gwadəm nəkurom na, ndo ga hay. Na həndək abəra ma məged hərwi kurom, ndəray ma sliye faya mədərəzle na bay.

⁹ Tsənum, anəñ wu naka na giye ta ndo neheye nəteye ndo i Fakalaw hay aye. Faya ta tsikiye tə bazlam, tə gwad nəteye Yahuda hay, ane tuk na, nəteye Yahuda hay bay, ta raw me dəkdek tsa. Na gateye kutoñ, tâ yaw tâ dəkwakum gurmets. Ta səriye ha na, na wuda kurom.

¹⁰ Nəkurom na, ka səmumay naha a bazlam ga andza nakə na tsikakum səmumay naha aye. Hərwi niye, nej na tsəpiye kurom hərwi ada kə yum a dərətsətəh bay. Dərətsətəh nakay ma diye kwa ka way, ma dziye tay ha ndo i mändzibəra hay tebiye.

¹¹ Mazlambar na mawəye. Pum wu nakə ka tətik aye bəñbəñ a gər hərwi ada mə buwa fakuma abəra magogoy kurom bay.

¹² «Ndo neheye tə səmay naha, ta ngwasa ka dərətsətəh aye na, na piye tay ha a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ga andza sik i galak nakə tə lawa a wuzlah i gay aye, ta ndziye ka tor eye. Wuray andaya nakə ma həharatay ahaya abəra mə dəma aye bay. Na watsiye məzele i Mbəlom ga ka nəteye, tə məzele i gəma i Mbəlom ga. Gəma niye na, Zerozelem wedəye. Mbəlom ma slərəweye abəra mə mbəlom. Na watsiye məzele ga wedəye ka ndəweye neheye dərmak.

¹³ «Ndo nakə zləm andaya faya na, mâ pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədanjja eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

Derewel nakə Yesu a sləratay naha a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay neheye ma gəma i Lawdise aye

¹⁴ Ndo niye a gwedəj sa: «Watsa bazlam nakay, sləray naha a gawla i Mbəlom nakə faya ma tsəpiye tay ha məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Lawdise aye.

«Maa tsik bazlam nakay na, nej Yesu ndo nakə tə zalay “Mâ təra andza niye” aye.

Faya ma diye ha wu nakə Mbəlom a ge aye, maraw me andaya mə bazlam nğay kwa tsekwenj bay. Mbəlom a ge wu hay tebiye na, tə həlay nğay.

¹⁵ «Na sər wu nakə faya ka gumeye. Nəkurom hiyatsatsa bay ada laluh laluh wal bay sa. Ka ndzumeye ma wuzlah eye ganğəlanlanğa andza niye na, a yenj a gər bay.

¹⁶ Nəkurom hiyatsatsa bay ada laluh laluh kəğəbay daduk daduk wal bay sa, nəkurom mandza eye ma wuzlah eye andza niye sa na, na vənahiye kurom ahaya abəra mə bazlam ga.

¹⁷ «Ka gwadum nəkurom na, zlele eye, ka hutum wu hay tebiye, wuray a kətsakum bay. Ane tuk na, nəkurom dəretsətseh eye hay, ka gum mə bo. Nəkurom mətawak eye hay petekəd andaya fakuma bay, nəkurom guluf eye hay na, ka sərüm bay.

¹⁸ Hərwi niye, neñ faya na tsikakumeye wu nakə ka gumeye. Səkənum gura nakə ta lambad ta ako, a dəv wuzl haladzay aye. Dumara, səkənum mə gay ga hərwi ada kə tərüm zlele eye hay ta dedək. Dumara, səkənum petekəd herre eye, kə pum ka bo. Andza niye horoy ma gakumeye sa bay hərwi nəkurom bo kəriye sa bay. Səkənum sidem i dəre, mə dzəna kurom hərwi ada kə nğatamay a wu hay sa.

¹⁹ «Neñ na, ndo neheye na wudə tay ha aye na, na nğərəziye fataya, na dətay ha metsehe. Kə ge andza niye na, mbədum ha mede kurom, pumenj bəzay tə dərev kurom peteh.

²⁰ Tsənum, na lətsiye ka həlay i məged' ada na zaliye. Ndo nakə kə tsəne bədiday ga aye ada ka həndəkən na məged' na, na falakwiye a gay nğay, nəmaa ndiye dəf salamay.

²¹ «Ndo neheye ta səmay naha, ta nğwasa ka dəretsətseh aye na, na vələteye tsəved hərwi ada tə yaw, nəmaa ndziye ka təv məndze i bəy ga, andza neñ na səmay naha, na nğwasa ka dəretsətseh aye, ada neñ ta Bəba ga, nəmay ndziye ma bəy nğay.

²² «Ndo nakə zləm andaya faya na, mə pay zləm a wu nakə Məsəfəre Tsədənğa eye ma tsikateye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu aye.»

4

Məged' mahəndəka eye mə mbəlom

¹ Ma dəba eye na, na nğatay a wu mekelenj. Na nğatay a məged' mahəndəka eye mə mbəlom, na tsəne bədiday i ndo nakə a ləv andza tolom a tsikenj me meenenj aye sa. A gwedən: «Tsalaw a gəma kanəñ hərwi ada na dəkeye ha wu nakə mə giye bo kame mba aye.»

² Kwayanğa Məsəfəre Tsədənğa eye a yaw a zla ga. Tsa na, na nğatay a təv məndze i bəy mə mbəlom. Ndowneye mandza eye faya.

³ Ndo niye mandza eye na, da'ar nğay a wuzl dəre andza kwar nakə nğwalak eye, tə zalay *zaspə* ada *sardowan* aye. Kulay a lawara na təv məndze i bəy niye tuwzik. Kulay niye na, a wuzl dəre andza kwar nğwalak eye, tə zalay *emerod* aye dərmak.

⁴ Təv məndze hay kuro kuro sulo gər eye fad' dandahtahha tə lawara na təv məndze i bəy niye. Madugula hay kuro kuro sulo gər eye fad' mandza eye hay faya. Petekəd neheye ka bo tay aye na, kwedək kwedək. Kwa way tə dzagwa i bəy mə gər. Dzagwa niye hay na, tə nğar ta gura.

⁵ Mawutsədə i mbəlom a wutsedew abəra ma təv məndze i bəy niye. Maləve i mbəlom a ləvaw abəra mə dəma dərmak. Kame i təv niye na, wuye hay andaya təsəla andza lalam, ako faya a dəv haladzay. Wu niye hay təsəla andza lalam aye, nəteye na, məsəfəre neheye təsəla mandza eye kame i Mbəlom aye.

⁶ Kame i təv məndze i bəy niye na, wuye andaya andza dəlov, a wuzl dəre andza malam, dəre a ye abəra mə dəma kwetseh kwetseh.

Wu hay fad' tə lawara na təv məndze i bəy a wuzlah. Wu niye hay na, wu neheye ta məsəfəre tay aye. Ta dəba, dəre andaya fataya ada ta diye i me dəre andaya fataya, nğurti nğurti.

⁷ Wu niye makurre aye na, a ndzəkət bo zil, masulo eye a ndzəkət bo vo'ar i sla wawa eye, mamahkar eye na, da'ar nğay a ndzəkət bo ndo zezenj ada mafad' eye a ndzəkət bo matsəv nakə faya ma tsəviye aye.

⁸ Wu neheye fad' aye na, kwa way ta gwezleviyek eye hay faya məkwa məkwa. Ka gwezleviyek niye hay dəre hay fataya haladzay ta dəba eye kwa tə huđ eye ndot-ndotstsa. Ta həpat kwa ta həvad faya ta giye dəmes huya, tə gər ha bay. Ma dəmes tay niye na, tə gwad':

«Bəy Maduwenj Mbəlom nəkar na, tsədənğa kwa mənese andaya ka təv yak bay, nəkar gədəñ eye ka gər i wu hay tebiye, nəkar andaya kwa ahəl niye, nəkar andaya anəke, ada ka deyeweye.»

⁹ Andza niye, wu neheye fad' aye na, tə gawa dəmes ada ta zambadaway a Mbəlom nakə mandza eye ka təv məndze i bəy nğay aye ada a neñgeye nakə ma ndziye ka tor eye. Tə dəslay ha gər, tə gay sişə.

¹⁰ Ahəl nakə tə gawa ha andza niye na, madugula neheye kuro kuro fad' aye ta dəkwawa gurmets kame i Mbəlom, neñgeye nakə mandza eye ka təv məndze i bəy nğay aye ada neñgeye mandza eye ka tor eye. Tə dəslaway ha gər, ta tsakwawa dzagwa i bəy

niye hay mə gər tay aye tə pawa kame nğay, tə gwad:

¹¹ «Bəy Maduwerən may Mbəlom,

nəkar na, ka sla dā,

ndo hay tā dəsłaka ha gər,

tā zambadaka ta dedek

ada gədan a yaw na, mə həlay yak.

Hərwi maa ge wu hay tebiye na, nəkar,

wu neheye a ge bo na,

hərwi a saka wu neheye tebiye tā ge andaya.»

5

Ta zambaday a ndo nakə a təra andza wawa i təbanj i Mbəlom aye

¹ Tsa na, na nğatay a dərewel mə həlay i ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye. Dərewel niye na, mägəsa eye mə həlay i mənday. Tə watsa faya wu na, diye sulo sulo. Tə pada na ka bo. Tə gəs na tə wu mägəse dərewel təv tasəla hərwi ada mā həndək bay.

² Ma dəba eye na nğatay a gawla i Mbəlom gədan eye, a tsətsah ta magala, a gwad: «Way nakə nğwalak eye kame i Mbəlom kə sla dā mapəle faya abəra wu mägəse dərewel ada ma həndəkiye na aye na, way?»

³ Ane tuk na, ndəray kwa nəte nakə ma sliye faya mahəndəke ada ma zəbiye ka wu nakə mə dəma aye na, andaya bay tebiye. Mə mbəlom, ka dala, ma bəd, kwa ka waray, ndəray andaya bay.

⁴ Na tuwa haladzay hərwi ndəray andaya nğwalak eye kame i Mbəlom nakə ma sliye mahəndəke dərewel ada ma zəbiye a dəma dərə aye na, andaya kwa nəte bay.

⁵ Ane tuk na, nəte mə walanj i madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye a gwedən: «Kā tuwa bay, zəba dərə: Zil nakay na, a yaw abəra ma gwala i Yahuda, neñgeye gwala i Davit. Neñgeye kə nğwasa ka wu hay tebiye, ma pəliye ha wu mägəse dərewel neheye tasəla aye ada ma həndəkiye na dərewel.»

⁶ Tsa na, na nğatay a ndoweye, neñgeye malətsa eye ma wuzlah i təv məndze i bəy. Madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye tə wu neheye fad aye tə lawara na a wuzlah. A ndzəkət bo na, wawa i təbanj, andza ta kəd na ahəl niye nəte. Dəram ka gər nğay tasəla ada dərə andaya faya tasəla dərək. Dərə neheye tasəla aye na, məsəfərə neheye kame i Mbəlom aye, Mbəlom faya ma sləriye tay ha ka məndzibəra tebiye.

⁷ Wawa i təbanj niye a ye ka təv i ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye. A ye naha na, a təma na dərewel abəra mə həlay i mənday nğay.

⁸ A təma faya abəra dərewel niye na, wu neheye fad aye ta madugula neheye kuro

kuro sulo gər eye fad aye ta dək w gurmets kame nğay. Nəteye niye tebiye kwa way ta gandzaval mə həlay ada nğwalak i gəndayah hay mavəda eye ta gura andaya fətaya dərək maraha eye hay tə wu eye andaya tə pawa faya ako na, a ze hunja. Wu niye a ze hunja eye na, maduwule me i ndo məpe madzal gər hay ka Yesu neheye ta duwulaway naha me aye.

⁹ Tə gə dəmes wedeye. Ma mäge dəmes tay nakə faya ta giye na, tə gwad:

«Nəkar na, ka sla dā matəme dərewel nakay ada mahəndəke na wu nakə tə gəs ha aye dedek.

Hərwi ta kəd kar andza wawa i təbanj nakə tə kədaway a Mbəlom aye, ada ka səkəmatay ahaya ndo hay abəra mə mezeleme tə bambaz yak, ka həlatay ahaya ka təv i Mbəlom.

Kwa nəteye na, gwala waray,

kwa tə tsik me i gəma waray,

kwa slala waray,

kwa nəteye mandza eye ma gəma waray,

nəkar ka həlatay ahaya ka təv i Mbəlom.

¹⁰ Ka təra tay ha ndo yak hay, nəkar ka ləvatəye gər.

Ka təra tay ha ndo məvəlay wu a Mbəlom

hərwi ada tā gay məsler a Mbəlom,

ada nəteye ta təriye bəy ka məndzibəra tebiye.»

¹¹ Tsa na, na nğatay a gawla i Mbəlom hay, gwezem gwezem haladzay ma pasliye bo bay. Tə lawara na təv məndze i bəy ada wu neheye fad aye ta madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye telelevi wuzlah. Na tsəne dəmes tay.

¹² Tə gawa dəmes ta magala, Tə gwad:

«Wawa i təbanj nakə tə kəd na aye na,

gədan tebiye mə həlay nğay,

zlele tebiye na, i nğay,

a sər wu hay tebiye,

neñgeye gədan eye.

Neñgeye na, kə sla ndo hay

tā dəsłay ha gər ada tā zambaday.

Zəba faya təday, neñgeye na, məzlaḅ eye.»

¹³ Tsa na, na tsəne mäge dəmes i wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye. Wu neheye mə mbəlom aye, neheye ka məndzibəra aye, neheye ma bəd aye, neheye ma dəlov aye, tə gawa dəmes tay eye, tə gwad:

«Zambadakway a ndo nakə neñgeye mandza eye ka təv məndze i bəy aye

ada a ndo nakə neñgeye andza wawa i təbanj aye,

dəsłakwatay ha gər.

Gədan tebiye a yaw na, abəra ma nəteye.

Zəba, nəteye na, məzlaḅ eye hay ka tor eye.»

¹⁴ Wu neheye fad aye ta mbəda faya tə gwad: «Mā təra andza niye!» Madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad aye na,

ta dəkw gurmets kame i ndo neheye nəteye mandza eye ka təv mändze i bəy aye ada tə dəslatay ha gər.

6

Wawa i təbən a dazlay a məpəle ha wu neheye tasəla tə bər ha dərəwel aye

¹ Ahəl nakə Wawa i təbən a təma dərəwel a həlay, a dazlay məpəle ha wu neheye tasəla tə bər ha dərəwel aye na, na ngatay. A pəla ha nəte. Tsa na, na tsəne mətsike me abəra mə walañ i wu neheye fad aye, mətsike me ngay niye a lav andza maləve i mbəlom, a gwad: «Dara!»

² Tsa na, na ngatay a pəles kudekudek eye. Ndo mandza eye faya, tə lalañ eye mə həlay. Tə pay dzagwa i bəy a gər. Mata sle ka wu hay tebiye na, nəngeye. A ye məge vərəm ada ma ngwasaweye fataya.

³ Wawa i təbən niye a pəla ha masulo i wu neheye tə bər ha dərəwel aye. Na tsəne mətsike me abəra mə walañ i wu neheye fad aye, masulo eye mə walañ tay, a gwad sa: «Dara!»

⁴ Tsa na, pəles nəngeɟ a yaw. Pəles niye na, a zəba ndozza andza ako. Ndo nakə mandza eye faya aye na, tə vəlay gədañ ka məzle vərəm, maye ha ka mändzibəra hərwi ada ndo hay tə kəd bo. Tə vəlay maslalam bagwar eye a həlay.

⁵ Tsa na, Wawa i təbən a pəla ha mamahkar i wu neheye tə bər ha dərəwel aye. Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə walañ i wu neheye fad aye, mamahkar eye mə walañ tay a wuda, a gwad sa: «Dara!» Kwayanña, na ngatay a pəles a zəba zənzen. Ndo nakə mandza eye faya aye na, agwada mə həlay ngay.

⁶ Na tsəne maləve i wu mə walañ i wu neheye fad aye andza mətsike me i ndo. A gwad: «Suloy nakə tə ge faya məsler hwapat aye a sla wuray bay. Ta səkəmiye daw agwada nəte tsa. Tadə bəle na, ta səkəmiye agwada mahkar.» A gwad sa: «I mal ta guzom na, ka nas ha bay.»

⁷ Wawa i təbən a pəla ha mafad i wu neheye tə bər ha dərəwel aye. Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew abəra mə walañ i wu neheye fad aye, mafad eye mə walañ tay a wuda, a gwad: «Dara!»

⁸ Tsa na, na ngatay a pəles mekelen eye a yaw. Mazəbe ngay eye na, a zəba kulah kulah andza genjis. Ndo nakə mandza eye faya aye na, məzele ngay Mədahañ nakə ma kədiye ndo hay aye. Ndo nakə tə zalay Təv Məndze i Mədahañ hay aye na, faya ma pay bəzay. Ta ngəna ha mändzibəra fad. Tə vəlatay nəte ada tə vəlatay faya gədañ hərwi ada tə bəbazl tay ha ndo hay abəra mə dəma. Ta bəbazliye tay ha ta maslalam ada siye

hay ta mətiye tə may, siye hay ta mətiye ta dəvats ada wu i pesl hay ta bəbazliye tay ha.

⁹ Wawa i təbən a pəla ha mazlam i wu neheye tasəla tə bər ha dərəwel aye. Tsa na, na ngatay a ndo neheye tə kəd tay ha ahəl niye aye ma huvo i təv məvəlay wu a Mbəlom aye. Ndo neheye tə kəd tay ha ahəl niye na, hərwi ta təma bazlam i Mbəlom ada hərwi nakə tə dəwa ha parakka aye.

¹⁰ Ta wuda ta magala, tə gwad: «Bəy Maduwerñ may nəkar na, tsədəñña. Nəkar ka tsik na, dedek huya. Ndo neheye ka mändzibəra tə kədaw may aye, ka gateye sariya na, kədäy? Ka gateye dərətsətseh na, kədäy?»

¹¹ Tsa na, nəteye tebiye tə pa fataya pe-teked kudekudek eye. Tə gwadatay: «Həbum tsekwen təmad təday, hərwi nəkurom tebiye kurom eye ka ndəvumaw zuk bay. Ndo mekelen eye hay andaya, nəteye malamar kurom neheye faya ta gay məsler a Mbəlom aye. Kutoñ ndo hay ta kədiye tay ha təday andza nəkurom neheye tə kədaw kurom aye dərmak.»

¹² Wawa i təbən niye a pəla ha maməkwa i wu neheye tasəla tə bər ha dərəwel aye. Kwayanña a pəla faya abəra na, mändzibəra a bəl haladzay dzekiḅ dzekiḅ. Pat a mbəda andza peteked zənzen eye i mətuwe mədahañ. Kiye na, a təra ndozza andza bambaz.

¹³ Wurzla hay tə kutsaw abəra ma magərbəlom bəramama ka dala andza mandaḅalak i gurov neheye mətasl a kutsa ahaya abəra mə gərdaf aye.

¹⁴ Magərbəlom a dze tətəh andza tə pəda dərəwel. Dala neheye malawara eye ta dəlov aye ti ye abəra ka təv mändze tay hay. Mahamba hay tə lətse abəra ka təv tay hay, ti ye a təv eye.

¹⁵ Ndo neheye ka mändzibəra aye tə ngaha bo tebiye, ta hway, tə ngaha bo a bəd hay ada tə tsal a mahamba mata ngehe bo a lar. Beke hay ta ndo neheye nəteye beke hay bay aye, nəteye tebiye ta hway tə ngaha bo. Kwa bəy hay ada bagwar hay, kwa bəy i sidzew hay, kwa ndo i zlele hay ta gədañ eye hay aye, nəteye tebiye ta hway.

¹⁶ Tə zalatay ka bo a mahamba ada a hotokom hay, tə gwad: «Mbəzlumaw famaya ada kə ngahum may tey, hərwi ada ndo nakə mandza eye ka təv mändze i bəy aye mə ngatamay bay. Sa na, hərwi ada Wawa i təbən mə gəs may ta sariya bay,

¹⁷ hərwi həlay i məgəse ndo hay a sariya kə ndislew. Pat eye niye na, ndəray andaya masəmay naha bay.»

7

Gawla i Mbəlom a ge ngodgor ka ndo i Mbəlom hay ka da'ar

¹ Ma dəba eye na, na nğatay a gawla i Mbəlom hay fad, nəteye malətsa eye ka kokway i məndzibəra fad. Faya ta geye me a mətasl nəheye fad ka kokway i məndzibəra hərwi ada tã vəzl ka məndzibəra bay ada tã lamay a dala bay, kwa a dəlov, kwa a gərdaf hay, tã lamay bay.

² Na nğatay a gawla i Mbəlom nənğed, a yaw mə bəzay. Mə həlay nğay na, wu məge ha nğodgor ka ndo i Mbəlom hay, i Mbəlom nakə nənğeye ma ndziye ka tor eye. A zalatay a siye i gawla i Mbəlom nəheye fad aye hərwi Mbəlom a vəlatay gədanj ka mənese ha dala ta yam. A zalatay ta magala,

³ a gwadatay: «Kã nasum ha dala, yam ada ta dərizl i gərdaf hay zuk bay. Həbum, nəmaa giye nğodgor i Mbəlom ka ndo i məsler i Mbəlom hay təday.»

⁴ Tsa na, ndo nəheye tə ge fataya nğodgor aye nəteye nday na, tə tsikenj. Nəteye gwezem temerre tə kuro kuro fad gər eye fad. Ndo nəheye na, ti yaw ma gwala i İsrayel hay tebiye.

⁵ Gwala i Yahuda nəteye 12 000, gwala i Ruben 12 000, gwala i Gad 12 000,

⁶ gwala i Aser 12 000, gwala i Naftali 12 000, gwala i Manase 12 000,

⁷ gwala i Simeyon 12 000, gwala i Levi 12 000, gwala i İsakar 12 000,

⁸ gwala i Zabulon 12 000, gwala i Yusufa 12 000, gwala i Bendzamenj 12 000. Ndo nəheye tebiye ta ge fataya nğodgor i Mbəlom aye.

Ndo nəheye haladzay ti yaw ma slala hay wal wal aye

⁹ Ma dəba eye na, na nğatay a ndo hay haladzay mbərzəzza, ma pasliye bo bay. Ti yaw abəra ma gəma nəheye ka məndzibəra aye tebiye. Ti yaw na, kwa abəra ma gəma waray, kwa ma gwala waray, kwa ma slala waray, kwa nəheye tə tsik me i gəma waray waray aye. Nəteye tebiye kame i təv məndze i Bəy kame i Wawa i təbanj. Nəteye tebiye tə peteked kwedek kwedek eye ka bo ada nəteye tebiye ta hawal i gərdaf nakə tə zalay təbah aye mə həlay tay hərwi mazambaday a Mbəlom.

¹⁰ Ta wuda ta magala, tə gwad:

«Məndza eye ka təv məndzay i bəy na, Mbəlom kway ada Wawa i təbanj, maa mbəl may ha na, nəteye.»

¹¹ Gawla i Mbəlom hay tebiye, tə lawara na təv məndze i bəy ada madugula nəheye kame i Mbəlom aye ada ta wu nəheye fad aye, tə lawara tay ha a wuzlah. Tsa na, ta dəkway gurmets, tə dəslyay ha gər a Mbəlom.

¹² Tə gwad:

«Ayaw, mã təra andza niye!
Məzla6 na, mə həlay i Mbəlom kway,
nənğeye a sər wu, nənğeye gədanj eye.
Gakway sısə, dəslyakway ha gər,

zambadakwa ha ka tor eye.

Zəbum, nənğeye na, bagwar eye dedek!
Amen!»

¹³ Nəte mə walañ i madugula nəheye kuro kuro sulo gər eye fad aye, a tsətsah fagaya, a gwedenj: «Ka sər tay ha ndo nəheye tə peteked kwedek kwedek eye ka bo aye daw? Ti yaw na, mənğay?»

¹⁴ Na mbəday faya, na gwaday: «İğgalaka, nəj na sər bay. Maa sər düh na, nəkar bədaw?»

A mbədenj faya, a gwedenj: «Nəheye na, ndo nəheye tə səmay naha a dərətsəseh bagwar eye. Nəteye na, ta bara na peteked tay hay hərwi ada mã təra kwedek kwedek tə bambaz i Wawa i təbanj.

¹⁵ Hərwi niye nakə nəteye mandza eye kame i təv məndze i bəy Mbəlom huya aye.

Faya ta zambadeye mə gay nğay pat pat, ta həpat kwa ta havad.

Ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye,

faya ma gateye gər.

¹⁶ Nəteye na, may ma gateye sa bay, yam ma gateye sa bay dərmaç.

Pat ma wuriye fataya sa bay,

wuray kwa tsekwenj ma fəkiye tay ha andza pat sa bay,

kwa wu waray ma wuriye fataya sa bay,

¹⁷ Hərwi Wawa i təbanj niye ma wuzlah i təv məndze i bəy niye

ma təriye ndo mətsəkure tay.

Ma diye tay ha ka yam nakə ma vəliye sifa aye.

Mbəlom ma takadatay na yam dərə abəra ka dərə.»

8

Wawa i təbanj a pəla ha maduk i duk i matasəla i wu nakə tə bar ha dərəwel aye

¹ Ma dəba eye na, Wawa i təbanj a zla dərəwel niye sa, a pəla ha faya abəra maduk i duk i wu nakə matasəla eye a zəkaw aye. A pəla ha na, wu hay tebiye mə mbəlom tə ndza dedik hus a mənit kuro kuro mahkar.

² Tsa na, na nğatay a gawla i Mbəlom hay tasəla, nəteye malətsa eye kame i Mbəlom aye. Tə vəlatay tolom hay tasəla.

³ Gawla i Mbəlom nənğed andaya ta gəse mə həlay. Gəse niye na, mənğara eye ta gura. Gəse niye mənğara eye ta gura eye na, tə fəkaway a dəma wu nakə a ze huñña eye a Mbəlom. Nənğeye na, a yaw a lətse ka tsakay i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. Ta pay a dəma wu nakə tə fəkawa aye haladzay, mã fəka hərwi ada gənçis eye ada maduwule me i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tã tsal, tã husa ka təv i Mbəlom. A fəka wu niye ka təv məfəke wu nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom kame i təv məndze i Mbəlom.

⁴ Genġis i wu niye faya ma fakiye, a yaw abara ma helay i gawla i Mbəlom, a tsal ka təv i Mbəlom. Andza niye, mađuwule me i ndo mape madzal ġar hay ka Yesu a husa ka təv i Mbəlom, Mbəlom a tsəne.

⁵ Tsa na, a zla gase niye maŋgara eye ta gura eye, a zla ako ma təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. A pa na a gəse, a rah ha. Tsa na, a kala ahaya ka mändzibəra. A kala ahaya na, maləve i mbəlom a ləv haladzay, mawutseđe hay ta wutseđe ada dala a bəl haladzay dzekiđ dzekiđ.

Tolom hay tasəla

⁶ Tsa na, gawla i Mbəlom neheye tasəla aye, tə ləva bo ta tolom hay hərwi məfe.

⁷ Tsa na, makurre a fa tolom ŋgay. A fa na, ndzalala, ako, bambaz, tə dzapa ka bo. Tə kutsaw ka mändzibəra. Kwayanġa mändzibəra a ŋgəna ka bo abəra təv mahkar, nəte ŋgay eye a təma təlmed təlmed. Dərizl i ġardaf hay, ada guzer ŋgədiđ eye, ta təma tebiye heriyew heriyew.

⁸ Masulo i gawla i Mbəlom a fa tolom ŋgay. A fa na, tə zla wuye bagwar eye andza mahəmba i ako, faya ma təmiye. Tə kal ha a bəlay bagwar eye. Bəlay niye a ŋgəna mahkar, neŋġed nəte a təra bambaz.

⁹ Mamahkar i wu neheye nəteye mandza eye ma yam niye a təra bambaz aye tə mət tebiye. Kwalalan j yam hay tebiye tə nas ma təv eye niye.

¹⁰ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a fa tolom ŋgay. A fa na, wurzla bagwar eye a ŋgwad əduđ, a kalaw abəra ka magəmbəlom. A təma zləkəd zləkəd andza dərneh i ako. A dəđ ka dəlov neheye ta ŋgəna mahkar aye ada ka bədiyem hay, a nas tay ha.

¹¹ Wurzla niye na, məzele ŋgay Duwekeke. Neŋġed na, a təra duwekeke. Ndo neheye ta sa yam niye na, ta mət haladzay hərwi a ge duwekeke.

¹² Gawla i Mbəlom mafad eye a fa tolom ŋgay. A fa tolom ŋgay niye na, a kəđ tay ha pat ta kiye ada tə wurzla hay. Nəteye na, andza mađasa eye hay təv mahkar. Təv nakə tə kəđ a dəma aye na, a zəba zəŋzəŋ. Andza niye nəteye ta dəv lele sa bay. Həpat ta həvad ta ŋgəna təv mahkar. Diye i pat neŋġed nəte na, a dəv ta həpat sa bay ada diye i kiye neŋġed nəte bəbay na, a dəv ta həvad sa bay.

¹³ Na zəba dərə na, na ŋgatay a matsəv faya ma tsəviye ka magəmbəlom. A wuda ta ġədan, a gwad: «Waaw! Gadzi bo kurom i mey, gadzi bo kurom i mey, nəkurom ndo i mändzibəra hay na, ka hutumeye dərətsətseh. Siye i gawla i Mbəlom mahkar na, ta fa tolom tay zuk bay. Ahəl nakə aza ta fa aye na, dərətsətseh ma deyeweye ka mändzibəra haladzay.»

9

¹ Gawla i Mbəlom mazlam eye a fa tolom ŋgay. A fa tolom ŋgay niye na, na ŋgatay a wurzla a dədaw abəra ma magəmbəlom ka dala. Tsa na, tə vəlay kəle i mahəndəke abəra ka bəđ nakə kutsik bagwar eye fakalaw hay mandza eye mə dəma aye.

² Wurzla niye a həndək abəra mə dəma na, genġis a ndohwaw abəra mə dəma andza zler i ako. Genġis niye a dərəzl ka pat tekədəgəm, dərə a zəba bay tebiye zəŋzəŋ.

³ Tsa na, dzaray a bətsakwaw abəra ma genġis niye ka dala. Tə vəlatay ġədan j mədze ndo andza hərdəde hay.

⁴ Tə gwadətay: «Kā hərəpəđum guzer bay, kā nasum ha dərizl i ġardaf bay, wu neheye tə ndzohwaw aye tebiye kā nasum tay ha bay. Gumatay dərətsətseh na, a ndo neheye ŋgəđgər i Mbəlom ka da'ar tay bay aye.»

⁵ Ta vəlatay tsəved ka məkədə ndo hay mədahaŋ eye bay. Tə gwadətay: «Gumatay dərətsətseh.» Ta gateye dərətsətseh na, kiye zlam. Dərətsətseh niye na, andza məwure i hərdəde.

⁶ A həlay niye na, ndo hay ta pəliye məməte ada tə mət hərwi ada dərətsətseh mā gatay sa bay. Ane tuk na, ta hutiyə məməte bay. Məməte ma deyeteje a ġar haladzay, ane tuk na, ta hutiyə məməte bay mədahaŋ ma hwiye fataya abəra.

⁷ Dzaray niye hay ta ndzəkət bo andza pəles neheye ta gawa vəram aye. Wuye hay ka ġar tay andza dzagwa i bəy nakə tə ŋgar ta gura aye. Da'ar tay a ndzəkət bo i ndo zezən.

⁸ Məkwets tay na, zəbol eye andza məkwets i ŋgwas hay, ada zler tay hay andza zler i zil.

⁹ Tə bər dərəv tay hay tə wuye andza pe- teked i vəram tə ŋgar ta bərə aye. Gwezle- viyek tay hay ta ge zləm huwwa andza muta i pəles neheye nəteye haladzay faya ta diye a vəram aye.

¹⁰ Hutel fataya andza hutel i hərdəde hay ada ta dzatay ha a ndo hay ta hutel niye hay dərma. Mata vəlatay ġədan j mədzatay a ndo hay kiye zlam na, hutel tay niye hay.

¹¹ Bəy tay na, gawla nakə a ləvay ġar a bəđ nakə kutsik bagwar eye fakalaw mandza eye mə dəma aye. Tə zalay tə bazlam i Yahuda hay na, Abaddoŋ. Tə bazlam i Ġarek bəbay tə zalay Apoliyoŋ. Andza məgwede: Neŋġeye ndo mabəbeze wu hay.

¹² Dərətsətseh makurre eye ki ye abəra mə dəma. Siye dərətsətseh hay sulo ta deyeweye sa.

¹³ Gawla i Mbəlom məməkwa eye a fa tolom ŋgay. Na tsəne mətsike me a tsənew abəra ka dərəm i təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye wal wal fad. Təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom niye maŋgara eye ta gura, mapa eye kame i Mbəlom.

¹⁴ A gwaḁay a gawla i Mbəlom maməkwa eye: «Pəla tay ha gawla niye hay fad tə ɓar tay ha ka me i dəlov bagwar eye niye tə zalay Efrat aye.»

¹⁵ Gawla neheye fad tə tsik fataya aye na, Mbəlom a patay məpesle həlay hərwi ada tə ge məsler ma məve eye niye, ma kiye eye niye, ma məhəne eye niye ada ma ɓəre eye niye. Andza niye a həl tay ha na, hərwi ada tə ngəna ha mändzibəra təv mahkar. Təv nəte na, ta bəbazl abəra mə dəma ndo hay kədats. Kwayanŋa ahəl nakə mətsike me niye a gwaḁay a gawla i Mbəlom «Pəla tay ha» aye na, gawla i Mbəlom niye a ye, a pəla tay ha.

¹⁶ Tsa na, sidzew hay haladzay ti yaw, nəteye mandza eye ka pəles hay. Nəteye nday na, ta tsikenj. Nəteye na, gwezem temerre sulo madzəga gwezem.

¹⁷ Ma məsine ga na, na ngatay a pəles hay ada ta ndo neheye mandza eye fataya aye. Nəteye na, peteked i vəram ka bo slala mahkar. Siye hay ndozza andza ako, siye hay a zəba mbəlombəlom, siye hay a zəba kudəwawa kudəwawa. Gər i pəles niye hay ta ndzəkit bo andza gər i zil. Ako ta geŋgis eye a ndohwaw abəra mə bazlam tay hay ada tə wu eye andaya a təmawa wafafa andza wur i asana.

¹⁸ Dəretsətseh neheye wal wal mahkar aye a kəd tay ha ndo hay. A kəd tay ha na, ma təv nakə a ngəna ha mahkar a zla nəte aye. Dəretsətseh neheye wal wal mahkar aye na, ako, geŋgis ada tə wu nakə a təma andza wur i asana aye. Tə ndohwaw abəra mə bazlam i pəles hay, ta bəbazl tay ha ndo hay.

¹⁹ Andza niye, maa vəl gədaŋ a pəles hay ka məge wu nakə lele bay aye a ndo hay na, bazlam tay. Ane tuk na, hutel tay hay tə gawatay dəretsətseh a ndo hay dərmak. Hutel tay hay na, a ndzəkit bo dədə, gər fataya andza gər i dədə, tə dzawa tay ha ndo hay.

²⁰ Siye i ndo neheye ta zəkaw aye ta mət tə dəretsətseh neheye mahkar aye bay, nəteye huya ta gər ha mezeleme tay bay. Nəteye faya ta dəslay ha gər a fakalaw ada a kule neheye bo tay aye tə ngar aye. Faya ta ngariye kule niye hay ta gura, siye hay ta ɓəre, tə kwar, tə mbəzew ada siye hay ta lambad ta mayako. Wu neheye na, tə ngatay a dərə bay, ta tsəne wuray kwa tsekwenj bay, ta həhal bay. Ane tuk na, nəteye faya ta dəslatay ha gər huya.

²¹ Ndo neheye dərmak nəteye faya ta kədiye ndo hay huya. Ta gər ha məge masuwayan bay. Nəteye madan eye hay ada ta məge madama, nəteye faya ta kəliye. Nəteye faya ta giye huya andza niye, ta gər ha mezeleme bay.

10

Gawla i Mbəlom tə dərəwel wawa eye

¹ Ma dəba eye na, na ngatay a gawla i Mbəlom mekeləŋ eye, gədaŋ eye haladzay, a mbəzlaw mə mbəlom. Peteked ngay nakə ka bo aye na, pazlay. Kulay a lawara na gər ngay həndits. Da'ar ngay a wuzl dərə andza pat. Sik ngay hay andza dərneh i ako.

² Dərəwel wawa eye mə həlay ngay, mahəndəka eye. A pa na siki həlay i mənday ngay ka gər i bəlay. Sik i həlay i gula na, a pa na, ka dala.

³ A wuda ta magala. Mawude ngay niye na, a ləv andza maŋgərəze i zil. A wuda andza niye na, na tsəne maləve i mbəlom madzəga tasəla hərwi mambədaw faya.

⁴ Na tsəne maləve i mbəlom niye na, həfe a seŋ məwetse wu nakə a tsik aye. Ane tuk na, na tsəne mətsike me mekeləŋ eye mə mbəlom, ndoweye a gwaḁ: «Kā watsa wu nakə maləve i mbəlom a tsik aye bay. Bazlam neheye na, ndəray mā sər bay.»

⁵ Gawla i Mbəlom niye a pa na sik ngay nəte ka gər i bəlay, nenged ka dala aye na, a zla həlay i mənday a mbəlom,

⁶ a mbada ta məzele i Mbəlom, hərwi Mbəlom na, ma ndziye ka tor eye, kə ge magərmbəlom tə wu neheye mə dəma aye tebiye, kə ge mändzibəra tə wu neheye mə dəma aye tebiye, kə ge bəlay tə wu neheye mə dəma aye tebiye. Gawla i Mbəlom niye a mbada na, a gwaḁ: «Wu nakay ma giye bo kwayanŋa anəke.»

⁷ A gwaḁ sa: «Aza gawla i Mbəlom matasəla eye kə fa tolom ngay na, Mbəlom ma ndəviye ha wu ngay neheye maŋgaha eye, ma giye andza nakə a tsikatay a ndo i məsler neheye ta dā ha bazlam ngay aye.»

⁸ Ndo nakə a tsikenew me mə mbəlom aye, a gwedəŋew sa: «Do, zla dərəwel niye mahəndəka eye mə həlay i gawla i Mbəlom nakə malətsa eye, sik ngay nəte ka gər i bəlay, nenged ka dala aye.»

⁹ Na ye ka təv i gawla i Mbəlom niye, na həndzəd naha ka təv ngay, na gwaḁay: «Vələŋ dərəwel wawa eye niye.»

A gwedəŋ: «Zla, həpəd. Ka həpədiye na, ma tsəhəniye fakaya mə bazlam andza wum. Ane tuk na, ka sədaka na a huḁ na, ma təriye sərekeke.»

¹⁰ Tsa na, na zla dərəwel niye mə həlay i gawla i Mbəlom aye, na həpəd. A tsəhən mə bazlam ga andza wum. Na sədaka na a huḁ na, a tərə ngway sərekeke.

¹¹ Tsa na, tə gwedəŋ sa: «Ka diye ha bazlam i Mbəlom nakə ma tsikiye ka slala wal wal aye, ka gama hay, ka bəy tay hay aye. Kwa neheye tə tsik bazlam i gəma hay wal wal aye, ka diye ka datay ha.»

11

Ndo mähäle mbal i Mbəlom hay sulo

¹ Ma dəba eye na, tə vələj sakwal andza wu mələve wu nakə tə ləvawa ha aye. Tsa na, tə gwedəj: «Lətse, do ta ləva na gay i məvələy wu a Mbəlom ta təv məvələy wu a Mbəlom. Pasla tay ha ndo neheye tə dəsławay ha gər a Mbəlom mə dəma aye.

² Ane tuk na, kə ləva na dalabəra eye nakə ma bəra aye bay, gər ha andza niye hərwi Mbəlom ka mbərəm məvələtatay ha a ndo neheye tə sər na bay aye. Ta mbəzliye ha gəma niye tsədanja, gay i Mbəlom mə dəma aye ma kiye kuro kuro fad gər eye sulo.

³ Na sləriye tay ha ndo neheye sulo ta tsikiye ka nej aye. Ta piye ka bo peteked i mətuwe mədahanj, ta diye ta diye ha bazlam a həlay niye. Andza məgwede na, ta diye ha mähəne gwezem temerre sulo tə kuro kuro məkwə.»

⁴ Nətəye na, dərızl i gərdaf ha sulo, tə zalatay *olive*, lalam hay sulo darmak. Nətəye kame i Bəy Maduwej nakə faya ma ləviye mändzibəra aye.*

⁵ Tadə ndo mənə dərə tay hay a satay məgatay wu ngwalak eye bay aye na, ako ma ndohwəweye abəra mə bazlam tay, ma bəbzliye tay ha ndo mənə dərə tay niye hay. Ndo mənə dərə tay hay ta mət na, andza niye, tsəved andaya mətəme bay.

⁶ Ahəl nakə faya ta diye ha bazlam ga aye, ta sliye faya mətsikay me a yam: «Kə pa bay» hus a pat nakə ta ndəv ha aye. Ta sliye faya mətsikay me a yam hərwi ada mə təra bambaz. Ta sliye faya məvələtatay dərətsətseh a ndo i mändzibəra hay wal wal andza naka a satay aye.

⁷ Ane tuk na, ahəl nakə aza ta ndəv ha mətsike bazlam i Mbəlom aye na, wu i pesl eye andaya ma tsaləweye fataya ma bəd nakə kutsik bagwar eye, ma giye fataya varam. Ma sliye fataya, ada ma kədiye tay ha.

⁸ Mədahanj tay na, ndəray ma liye bay. Ta ndziye ka dala barbarra eye, ma wuzlahgəma bagwar eye nakə tə kəd mə dəma Bəy Maduwej tay aye. Məzele i gəma niye hay na, Sodom ta Ezıpt.

⁹ Mədahanj tay na, ndo hay ka mändzibəra ma gwala hay wal wal ta deyeweye, kwa slala ka waray ka waray aye, kwa ndo neheye tə tsik bazlam i gəma waray waray aye, kwa gəma hay, ta zəbiye ka mədahanj tay mähəne mahkar tə məzaw. Ta kərahiye ndo hay tə la tay ha bay.

¹⁰ Ma deyətəye a gər a ndo i mändzibəra hay haladzay hərwi ta kəd tay ha ndo neheye sulo aye. Ta giye magurlom, ta vəliye a bo wu kəriye. Ta ngwasiye hərwi ndo məde ha bazlam i Mbəlom neheye sulo aye ta

gatay dərətsətseh a ndo i mändzibəra hay haladzay tə bazlam i Mbəlom nakə faya ta diye ha aye.

¹¹ Ahəl nakə mähəne mahkar ta məzaw a ye abəra mə dəma na, Mbəlom a vəzl məsəfəre ngay a ndo neheye sulo aye hərwi ada tə huta sifa. Mbəlom a vəzl a dəma məsəfəre ngay na, tə lətse ka mbəlom. Ndo neheye tebiye tə ngatay aye na, ta dzədzar haladzay.

¹² Tsa na, ndo neheye sulo aye tə tsənəw mətsike me bagwar eye mə mbəlom, a gwadatay: «Tsalumaw kənanj a gəma.» Tsa na, pazlay a ngaha tay ha, ta tsal a mbəlom, ndo mənə dərə tay hay faya ta zəbiye fataya.

¹³ Kwəyanja a həlay niye dala a bəl haladzay dzeki6 dzeki6. Gəma a ngəna kuro, nətə ngay eye a mbəzl hele hele. Ndo hay gwezem tasəla ta mət hərwi dala nakə a bəl aye. Siye i ndo neheye nətəye ta mət təbey aye na, ta dzədzar haladzay, ta zambadaj a Mbəlom naka mə mbəlom aye.

¹⁴ Andza niye, dərətsətseh masulo eye ki ye abəra mə dəma. Dərətsətseh mamahkar eye ma deyeweye.

Tolom matasəla eye

¹⁵ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom matasəla eye a fa tolom ngay. Mətsike me bagwar eye hay ta ləvaw mə mbəlom, tə gwad:

«Bəy Maduwej kway Mbəlom ta Kəriste
ngay
ta pa mələve i bəy tay ka mändzibəra.
Mbəlom ma ləviye ka tor eye.»

¹⁶ A ndəv ha mətsike me na, madugula neheye kuro kuro sulo gər eye fad mandza eye ka təv mändze i bəy kame i Mbəlom aye tə dək w gurmets kame i Mbəlom, tə dəsłay ha gər.

¹⁷ Tə gwad:
«Bəy Maduwej Mbəlom bagwar eye,
nəkar andaya anəke ada nəkar andaya
ahəl niye.

Nəmaa gaka sisəe hərwi gədanj yak,
hərwi ka həl ka pa wu hay tebiye a həlay
yak,
ka da ha nəkar na, bəy.

¹⁸ Siye i slala i ndo neheye ta təra ndo yak
hay bay aye na,
ta ge mevel ka nəkar haladzay.
Anəke na, həlay eye kə slaw nəkar ka giye
fataya mevel.

Həlay i məge sariya ka mədahanj hay kə
slaw.

Həlay nakə ka vəlatəye wu i merəbe a ndo
i məslər yak neheye faya ta da ha
bazlam yak aye.

Ka vəlatəye wu i merəbe tay a ndo yak hay
tebiye,
kwa a ndo neheye makətsa bo eye,

* 11:4 Zəba mə Zakari 4.1-14.

kwa a ndo neheye bagwar eye, ka vələteye a ndo neheye faya ta rəhakeye ha gər eye tebiye.

Ndo neheye faya ta nasiye ha məndzibəra aye na,

ka bəbazliye tay ha hele hele.»

¹⁹ A ndəv ha mətsike na, gay i mədəslay ha gər a Mbəlom a həndək mə mbəlom tuwan. Zlaŋgatsa nakə derewel i məbere dzam mə dəma aye na, andaya mə gay eye niye. Anəke na, kwa way kə ŋgatay. Mawutsede hay ta wutsede wutsid wutsid. Maləve i mbəlom ka ŋgəroz, dala kə bəl ada ndzalala hay ta kutsaw haladzay.

12

Ŋgwas ta gədam bagwar eye

¹ Ma dəba eye na, wuye a mbəzlaw mə mbəlom, a ge masuwayan. Na ŋgatay a ŋgwas eye andaya, peteked ŋgay nakə ka bo aye na, pat. Kiye mə hud i sik ŋgay. Peteked nakə a bər a gər aye na, wurzla hay kuro gər eye sulo, peteked ŋgay niye a bər a gər aye na, andza dzagwa i bəy.

² Ŋgwas eye niye na, ta wawa mə hud, faya ma wiye ada neŋgeye faya ma ndalamiye ha. Neŋgeye faya ma wudiye ka bo hərwi a wur faya.

³ Wu mekelenj eye a ge masuwayan haladzay, a mbəzlaw abəra mə mbəlom sa. Wu niye na, bagwar eye a zəba ndozza andza ako, a ndzəkət bo gədam. Gər ŋgay hay tasəla, hərrikke hərrikke tə dzagwa i bəy hay tasəla. Dəram hay andaya faya kuro. ⁴ Wurzla neheye ka magərmbəlom aye, a ŋgəna ha təv mahkar. A zla diye nətə, a ŋgwad tay ha ta hutel ŋgay ada a kutsa tay ahaya ka dala. A lətse ka təv i ŋgwas niye faya ma wiye wawa aye, kə wa na, ma zliye wawa niye ma hərədiye.

⁵ Ŋgwas niye a wa wawa hasləka eye. Ma तरीye bəy nakə ta gədanj eye ma ləviye gəma hay wal wal aye tebiye. A wa na wawa niye na, tə zla na kwayanja tə hway ha ka təv i Mbəlom ada kame i təv məndze i bəy ŋgay.

⁶ Ane tuk na, ŋgwas niye a hway a kəsaf a təv nakə Mbəlom a ləvay ha bo aye. Mbəlom ma geye gər mə dəma. Ma ndziye məhəne gwezem ta temerre sulo tə kuro kuro məkwa.

⁷ Tsa na, tə ge vərəm mə mbəlom. Misel, gawla i Mbəlom, ta gawla ŋgay hay tə ge vərəm ta gədam. Gədam ta gawla ŋgay hay tə ge vərəm ta nətəye dərmak.

⁸ Ane tuk na, Misel ta gawla ŋgay hay tə sla fataya, ta həhar tay ha. Ta vələtay tsəved məndze mə mbəlom sa bay.

⁹ Tə kala ahaya gədam niye bagwar eye a bəra. Neŋgeye na, guram i dədə naka əhəl niye a vawatay gər a ndo i məndzibəra hay aye. Tə zalay na, bəy i məsəfəre neheye

lele bay aye. Məzele ŋgay mekelenj eye na, Fakalaw. Tə kala ahaya abəra mə mbəlom ka dala ta gawla ŋgay hay tebiye.

¹⁰ Ma dəba eye na, na tsənew mətsike me a ləvay mə mbəlom, a gwad:

«Anəke na, Mbəlom kə təma may ha.

A də ha na, neŋgeye a ze wu hay tebiye, bəy na, neŋgeye.

Anəke na, ka ŋgatakway a Kəriste ŋgay ka bəz ha gədanj ŋgay

hərwi ta kala ahaya ndo nakə a həlawatay na sik a malamar kway hay aye.

A həlawa fataya me ka təv i Mbəlom ta həvad ta həpat, pat pat.

¹¹ Ane tuk na, nətəye na, ta sla faya.

Tə sla faya na, hərwi Wawa i təbanj a mbəda tay ahaya tə bambaz ŋgay.

Tə sla faya sa na, hərwi bazlam i Mbəlom nakə tə datay ha a ndo hay aye.

Tə vəl ha məsəfəre tay na, andza niye.

¹² Hərwi niye mənŋwese mə ge andaya mə mbəlom

ada ta nəkurom neheye hay mə dəma aye, ŋgwasum tuk.

Nəkurom dala ta bəlay mata hute dəretsətseh na, nəkurom

hərwi Fakalaw kə mbəzla naha ka təv kurom,

dərev a ndalay haladzay.

Hərwi a sər ha məndze ŋgay na, a zəkayaw tsekwenj.»

¹³ Gədam niye bagwar eye a zəba dəre ta kala ahaya mə mbəlom na, a pa bo ka mahəhere ŋgwas niye a wa wawa hasləka eye.

¹⁴ Ane tuk na, tə pay gwəzleviyek sulo andza i matsəv hərwi ada mə tsəv ha a kəsaf a təv nakə Mbəlom a ləvay ha bo aye. Mbəlom ma geye gər, ma ndziye mə dəma məve mahkar tə məzaw. Ma ndziye na, ma təv nakə gədam ma sliye məgəse na bay aye.

¹⁵ Gədam niye a vənəhaw yam abəra mə hud haladzay andza dəlov, hərwi ada yam mə pay bəzay a ŋgwas niye ada mə zla na.

¹⁶ Ane tuk na, dala ka dzəna na ŋgwas niye. A ta ka bo bəra tsədək. Tsa na, a sa dəlov niye faya ma ndohwəweye abəra mə bazlam i gədam aye.

¹⁷ Gədam a ŋgatay andza niye na, dərev a ndalay ka ŋgwas niye haladzay. A mbəda gər a dəba, a ye a ge vərəm ta wawa i ŋgwas niye hay. Wawa niye hay na, ndo neheye faya ta rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye ada faya ta diye ha bazlam i Yesu aye.

¹⁸ Gədam niye a ye, a ndza ka me i bəlay.

13

Wu i pest hay

¹ Tsa na, na ŋgatay a wu i pest wuray a ndohwaw abəra ma bəlay. Gər hay faya tasəla ada dəram hay faya kuro. Ka dəram

nehēye tebiye na, dzagwa i bəy faya hərikkē hərikkē. Ka gər nehēye tsələ aye na, tə watsa fataya məzele nakə lele bay aye, i mətsalay ka gər a Mbəlom.

² Wu i pesl niye na, a ndzakit bo dəvar. Sik ngay hay andza sik dərleŋge. Bazlam ngay andza bazlam i zil. Gədam a vəlay gədanj ngay haladzay a wu i pesl niye. Tsa na, a vəlay tsəved mā ye, mā ndza ka təv mədze i bəy ngay.

³ Na zəba ka wu i pesl niye, gər ngay nətē na, andza ta gay mbəlak. Kə sər məmətē ha. Ane tuk na, mbəlak ngay niye a paha. Wu i pesl niye a gatay a ndo i mändzibəra hay andza masuwayanj. Ndo hay ta dazlay məpay bəzay.

⁴ Nətēye tebiye tə dəslay ha gər a gədam dərmaḥ hərwi nakə a vəlay gədanj a wu i pesl niye aye. Tə dəslay ha gər a wu i pesl dərmaḥ, tə gwad: «Gədanj eye andza wu i pesl nakay na, way? Mata sle məge vərəm ta neŋgeye na, way? Ndəray andaya andza neŋgeye bay.»

⁵ Tə vəlay tsəved a wu i pesl niye ka məge zlapay kame i ndo hay ada ka mətsalay ka gər a Mbəlom. Tə vəlay tsəved ka məge andza niye na, kiye kuro kuro faḍ gər eye sulo.

⁶ A dazlay a mətsalay ka gər a Mbəlom. A tsalay ka gər a məzele i Mbəlom ada a təv nakə Mbəlom mandza eye mə dəma aye. Ada a nehēye mandza eye mə mbəlom aye dərmaḥ.

⁷ Ta vəlay tsəved ka məge vərəm ka ndo məpe mədzaḥ gər hay ka Yesu dərmaḥ ada mā ngwasa fataya. Ta vəlay gədanj ka mələve kwa gwala waray waray, mələve kwa slala waray waray, kwa ndo nehēye tə tsik bazlam i gəma waray waray aye ada ka gəma hay tebiye.

⁸ Ndo i mändzibəra hay tebiye ta dəslay ha gər. Maa zəkaw na, ndo nehēye tə watsa məzele tay a dərəwel nakə tə watsa a dəma məzele i ndo nehēye ta huta sifa aye. Nətēye tə watsa məzele tay na, kwa aḥəl nakə ta ge mändzibəra zuk bay aye. Dərəwel nakay na, i Wawa i təbaŋ nakə tə kəḍ na aḥəl niye aye.

⁹ Ndo nakə zləm andaya faya hərwi mətsəne na, mā pay zləm a wu nakə na tsikiye lele.

¹⁰ Mbəlom a gwad: «Ndo nakə tə wa na hərwi ada ndo mənē dərə ngay tā gəs na na, ta gəsiye na dedek.» Tadə Mbəlom kə gwad: «Tā kəḍ na ta maslalam» na, ta kədiye ta maslalam dedek. Kə ge andza niye na, ndo məpe mədzaḥ gər hay ka Yesu tā səmay naha, tā gər ha tsəved i Mbəlom bay. Andza niye, ta ndziye bəŋbəŋ.

¹¹ Ma dəba eye na, na ngatay a wu i pesl mekeleŋ eye a ndohwaw abəra ma bəḍ. Dəram ka gər ngay sulo andza wawa i təbaŋ. Ane tuk na, a tsik me andza i gədam.

¹² Gədanj ngay andaya andza i wu i pesl nakə kurre aye. A gawa wu nehēye a ge masuwayanj aye kame i wu i pesl nakə a tsalaw ma balay aye. A gatay kutoŋ a ndo i mändzibəra hay ada a wu siye hay tebiye, a gwadatay: «Dəsłumay ha gər a wu i pesl nakə mbəlak ngay a paha aye.»

¹³ Kə ge wu nehēye a ge masuwayanj aye haladzay. Kə ge wu nakə ada ako mā mbəzlaw abəra mə mbəlom aye. A yaw ka mändzibəra, ndo hay tebiye ta ngatay

¹⁴ a vatay gər a ndo i mändzibəra hay hərwi ta vəlay tsəved ka məge wu nehēye a ge masuwayanj aye kame i wu i pesl nakə kurre aye. A gwadatay: «Gum kule hərwi mədəsłay ha gər a wu i pesl nakə kurre tə gay mbəlak ta maslalam, ane tuk na, kə mət bay aye.»

¹⁵ Wu i pesl niye masulo eye a huta gədanj mavazle məsəfərə a kule niye a ndzakit bo andza wu i pesl aye hərwi ada mā tsik me, ada ma sliye faya məkəde ndo nehēye ta kərəh mədəsłay ha gər aye.

¹⁶ A gatay kutoŋ a ndo hay tebiye, wawa hay, bagwar hay, kwa ndo i zlele hay, kwa a ndo i matawak, kwa beke hay, kwa a ndo nehēye beke eye hay bay aye, a gatay kutoŋ ka matəme ngədgər ka həlay i mänday kəgəbay ka da'ar aye.

¹⁷ Ndo nakə ngədgər niye andaya faya bay aye na, ma sliye faya məsəkəme wu kəgəbay məsəməke ha wu bay. Ngədgər niye na, məzele i wu i pesl niye ada məpesle wu i məzele ngay.

¹⁸ Ane tuk na, ndo hay tā ge metsehe lele. Ndo nakə a tsah aye na, lamba niye a say məgwede mey na, ma sliye faya məsəre. Lamba niye a dā ha na, ndo zezēŋ hay. Lamba niye na, temerre məkwa tə kuro kuro məkwa gər eye məkwa.

14

Dəmes nakə ndo i Mbəlom hay ta giye aye

¹ Na zəba dərə sa na, na ngatay a Wawa i təbaŋ malətsa eye ka mahəmba nakə ta zalay mahəmba i Siyoŋ aye. Neŋgeye ta nətēye, məzele ngay ta məzele i Mbəlom Bəba ngay mawatsa eye ka da'ar. Ndo niye hay na, nətēye gwezem temerre tə kuro kuro faḍ gər eye faḍ (144 000).

² Tsa na, na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom. A ləv andza yam nakə a vaw mə mahəmba aye. A ləv andza maləve i mbəlom. Mətsike me nakə na tsəne aye a ləv lele andza faya ta fiye gandzaval.

³ Maa ge dəmes niye na, ndo nehēye gwezem temerre tə kuro kuro faḍ gər eye faḍ (144 000) na ngatay aye. Nətēye malətsa eye kame i təv mändze i bəy Mbəlom, kame i madugula hay ada kame i wu nehēye faḍ nətēye ta məsəfərə aye. Nətēye faya ta giye

dəmes wədeye. Dəmes niye ndəray ma sliye faya məge bay. Maa ge dəmes niye na, ndo neheye Mbəlom a mbədatay ahaya abəra ka mändzibəra aye dekdek tsa.

⁴ Nəteye na, tsədanŋa mənese kwa tsekwen andaya fataya bay. Ta ge madama bay. Nəteye na, Wawa i təbaŋ ma diye kwa a ŋgay na, tə paway bəzay. Mə walaŋ i ndo i mändzibəra hay Mbəlom a mbəl ha na, nəteye hərwi ada tə təra i ŋgay ada i Wawa i təbaŋ.

⁵ Ta raw me dāda bay, mənese andaya fataya kwa tsekwen bay.

Gawla i Mbəlom hay mahkar

⁶ Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom nenged faya ma tsəviye ka magərmbəlom. Faya ma deyeweye məde ha Labara Ŋgwalak eye nakə ma ndziye ka tor eye. Ma diye ma datay ha a ndo i gəma hay tebiye, a gwala hay tebiye, a ndo neheye tə tsik me i gəma waray waray aye tebiye ada slala hay tebiye.

⁷ Gawla i Mbəlom niye a tsikatay ta magala, a gwadatay: «Rəhumay ha gər a Mbəlom, zambadumay, hərwi həlay məgatay sariya a ndo hay kə slaw. Dəslumay ha gər. Maa ge magərmbəlom ta dala ada ta yam hay na, nengəye.»

⁸ Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom masulo eye a yaw ma dəba i gawla i Mbəlom nakə kurre aye sa, a gwad: «Ka ndəv tsiy! Babilon gəma bagwar eye ma mbəzliye, ta defək ka mbəzl hele hele. Ka bəz ha mənese ŋgay nakə a yay a gər andza guzom aye, ka bəz ha kwa a gwala waray waray.»

⁹ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a yaw sa. A tsik ta magala, a gwad: «Ndo neheye faya ta dəslay ha gər a wu i pesl niye a tsalaw ma həlay aye ada faya ta dəslay ha gər a kule i wu i pesl niye, neheye ta təma ŋgodgor i wu pesl niye ka da'ar tay ada ka həlay tay aye na,

¹⁰ Mbəlom ma gateye dəretsətseh. Gəse tay na, Mbəlom ma rahateye ha tə dəretsətseh. Ndo neheye ta diye na, a ako ada a wuye a təma wafafa andza asana. Ta siye dəretsətseh kame i gawla i Mbəlom hay ada kame i Wawa i təbaŋ.

¹¹ Gəŋgis i ako nakə faya ma gateye dəretsətseh huya aye ma ndəviye dāda bay. Nəteye tə dəslay ha gər na, a wu i pesl ada a kule i wu i pesl. Ta təma ŋgodgor ŋgay ka bo tay. Ta hutiyə mazəzukw bo dāda bay. Ta həpat, ta həvad, ta siye dəretsətseh.»

¹² Nəkurom ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu, nəkurom neheye faya ka rəhumay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye aye ada ka pum mədzal gər kurom ka Yesu aye, samumay naha.

¹³ Na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom, a gwedəŋ: «Dəzlay a məwetse

anəke, do ha kame kame ndo neheye tə pa mədzal gər ka Bəy Maduweŋ aye ada neheye tə mət ma məpe mədzal gər ka Bəy Maduweŋ aye. Nəteye na, Mbəlom ma ta piye fataya ŋgama.»

Məsəfəre Tsədanŋa eye a mbəda faya, a gwad: «Ayaw, andza niye. Məsler tay na, ka ndəv, tə zəzukw bo hərwi hohway i məsler tay a da ha na, nəteye lele.»

Wu nakə ma ta ndzatay a gər a ndo hay ahəl nakə mändzibəra ma ndəviye

¹⁴ Na zəba dəre sa na, na ŋgatay a pazlay kwedək kwedək. Wuye andaya ka pazlay niye. Wu niye na, a ndzakit bo ndo zezeŋ. Dzagwa i bəy nakə tə ŋgar ta gura aye mə gər ŋgay. Bembek mə həlay ŋgay. Bembek niye na, matasla eye lele hepepe.

¹⁵ Gawla i Mbəlom mekeləŋ eye a yaw abəra mə gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. A wuda ta magala, a gwaday a ndo niye mandza eye ma pazlay aye: «Zla bembek yak ada dza ha daw, hərwi wu kə nah ka dala, kə sla mədze.»

¹⁶ Tsa na, ndo nakə mandza eye ma pazlay aye a kal ha bembek ŋgay ka dala, a dəs na wu nakə ka mändzibəra aye tebiye.

Mbəlom ma ta gateye dəretsətseh a ndo i sewed hay

¹⁷ Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom nenged mə mbəlom. A yaw abəra mə gay i Mbəlom. Bembek mə həlay, matasla eye hepepe dərmak.

¹⁸ Gawla i Mbəlom nenged a yaw abəra ka təv nakə tə fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye. Nengəye na, a ləvay gər a ako. A yaw a zalay a gawla i Mbəlom nakə bembek matasla eye hepepe mə həlay ŋgay aye ta magala, a gwaday: «Zəba ka hohway i dərizl i gərdaf neheye ka mändzibəra aye, ta nah. Zla bembek yak, do ta dəs.»

¹⁹ Andza niye, gawla i Mbəlom niye a kal ha bembek ŋgay ka dala, a ye a dəs hohway i wu neheye abəra ka dala. A həl hohway niye hay, a ye a kwats ha ka təv nakə bagwar eye ta sləratawa a dəma hohway hay hərwi məditse yam eye nakə mə dəma aye. Təv niye a da ha na, mevel i Mbəlom.

²⁰ Təv nakə ta sləratawa a dəma hohway hay aye na, dəreŋ ta wuzlahgəma. Ahəl nakə faya ta ditsiye na, maa ŋgəzaw abəra mə dəma na, bambaz düh. A va tuwwa andza yam nakə faya ma viye mə magayam aye. A va na, kilometr temerre mahkar. Tadə pələs mə lətse a dəma na, ma zəbaweye abəra mə dəma bay. Mata zəbaw na, gər eye dekdek.

15

Gawla i Mbəlom hay tassəla tə dəretsətseh hay tassəla

¹ Ma dāba eye na, na ngatay a wu mekelenj eye a ge masuwayanj mē mbalom. A genj hērḅaḅəkka. Na ngatay a gawla i Mbəlom hay tasəla, kwa way dāretsətseh nətē nətē mē həlāy tay. Neheye na, maduk i duk i dāretsətseh hay hārwi ta ndāvīye ha na, mevel i Mbəlom.

² Tsa na, na ngatay a wu eye andza bəlay a wuzl dāre andza malam, ako mē dēma dərmaḅ. Na ngatay a ndo neheye tē sla ka wu i pesl niye aye ada nətēye ta dəslay ha gər a kule ngay təbey aye. Nətēye ta kərah matəme ngodgor i məpesle wu i mēzele ngay nakə tē zalay məpesle wu aye. Nətēye malətsa eye ka me i bəlay niye a dāv andza malam aye. Nətēye na, ta gandzaval neheye Mbəlom a vəlātay aye mē həlāy.

³ Nətēye faya ta giye dāmes andza i Musa ndo i məsler i Mbəlom nakə a gawa ahəl niye aye ta dāmes i Wawa i təḅaḅ. Tə gwadawa: «Bəy Maduwej Mbəlom, nəkar gədanj eye ka gər i wu hay tebiye, məsler yak na, bagwar eye ada lele hal-adzay.

Nəkar Bəy i gəma hay tebiye, wu neheye faya ka giye na, mənese kwa tsekwej andaya mē dēma bay ada nəkar na, ndo i dedek.

⁴ Ndo hay tebiye ta dzədzaraka, Bəy Maduwej,

Ndəray ma kərahiye mazambadaka bay.

Ndo nakə tsədāḅḅa eye na, nəkar nətē ngwej.

Ndo i gəma hay wal wal ta deyeweye kame yak

ta dəslakeye ha gər

hərwi ndo hay tebiye ta ngatay a wu nakə faya ka giye na,

mənese kwa tsekwej mē dēma bay.»

⁵ Ma dāba eye, na zəba dāre na, na ngatay naha a madzawadzawa i mədəslay ha gər a Mbəlom mē mbəlom mahəndəka eye tuwanjja, gay nakə ta kərew tē peteked, ndo hay ta Mbəlom tē dzawa gər a dēma aye andaya mē dēma.

⁶ Na ngatay naha a gawla i Mbəlom hay tasəla kwa way tē dāretsətseh nətē nətē mē həlāy tay tē ndohwaw abəra mē gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Ka bo tay na, peteked lele eye a dāv herre niye. Nətēye na, maḅara bo eye mē dārev ta gura.

⁷ Wu nətē mē walanj i wu neheye faḅ ta məsafəre aye na, a ye naha a vəlātay gəse neheye tē vəd ta gura aye a gawla i Mbəlom neheye tasəla aye, kwa way nətē nətē. Gəse neheye tasəla aye maraha eye ta mevel i Mbəlom nakə ma ndziye ka tor eye aye.

⁸ Genjis a tsalaw, a rah a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom. Genjis niye a yaw na, hārwi məzlaḅ i Mbəlom ada hārwi ngay. Ndəray kwa nətē kē sla faya məfələkwe a gay bay

hus dāretsətseh neheye tasəla mē həlāy i gawla i Mbəlom hay aye ta ndāvīye təday.

16

Dāretsətseh hay tasəla ma gəse

¹ Ma dāba eye na, na tsəne mətəsike me a tsənew abəra mē gay i mədəslay ha gər a Mbəlom niye ngələkəka ta magala, a gwadatay a gawla i Mbəlom hay tasəla: «Dum naha kutsum ha mevel i Mbəlom neheye maraha eye ma gəse ka məndzibəra aye. Kutsum ha na, tasəla tebiye.»

² Tsa na, makurre a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ngay aye ka məndzibəra. A kuts ka dala kwayanḅa na, mbəlak neheye lele bay wene wene aye ada a wur haladzay aye a zəba ka ndo neheye ngodgor i wu i pesl andaya fataya ada tē dəslaway ha gər a kule aye.

³ Gawla i Mbəlom masulo eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ngay aye a bəlay. Yam niye a təra andza bambaz i mədahaḅ. Wu neheye ma yam niye aye tē mət tebiye.

⁴ Gawla i Mbəlom mamahkar eye a ye a kuts ha wu nakə ma gəse ngay aye a dəlōv ada a bədīyem hay. Ta təra bambaz dərmaḅ.

⁵ Na tsəne, gawla i Mbəlom nakə a tsəpawa yam aye, a zambaday a Mbəlom, a gwad:

«Tsədāḅḅa na, nəkar nətē ngwej.

Nəkar andaya anəke ada ahəl niye nəkar andaya huya.

Ka ge na sariya nakay na, ta tsəved eye.

⁶ Ndo neheye ta kəd ndo mədē ha bazlam yak hay

ada ta ndo yak hay.

Ka vəlātay bambaz hārwi ada tā sa andza nakə a ye ka bo aye.»

⁷ Tsa na, na tsəne mətəsike me a tsənew abəra ma təv nakə tē fəkaway naha faya wu a Mbəlom aye, a gwad:

«Ayaw dedek Bəy Maduwej,

nəkar na, Mbəlom gədanj eye ka gər i wu hay tebiye,

nəkar na, ndo i dedek.

Ka giye sariya a ndo hay na, huya ta tsəved eye.»

⁸ Mafad i gawla i Mbəlom a kuts ha wu nakə ma gəse ngay aye ka pat. Tsa na, a vəlāy gədanj a pat ka məwure haladzay andza ako hārwi ada mā fəka ndo hay.

⁹ Ane tuk na, ahəl nakə pat niye a fəka tay aye na, ta gər ha mezeleme tay bay. Ta kəma mazambaday a Mbəlom bay. Tə tsalay ka gər duh hārwi maa sləraw fataya dāretsətseh niye hay na, nenḅeye.

¹⁰ Gawla i Mbəlom mazlam eye a kuts ha wu nakə ma gəse ngay ka təv i bəy i wu i pesl niye. Ləvonj tekədəgəm a ge ma təv maləve bəy ngay. Ndo hay faya ta həpədīye zler haladzay hārwi faya ta siye dāretsətseh.

¹¹ Ane tuk na, ta gər ha mezeleme tay bay. Wu tay neheye lele bay tə gawa aye na, ta gər ha mezeleme bay. Nəteye faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom nakə neŋgeye mə mbəlom aye hərwi mbəlak tay ada hərwi dəretsətseh tay naka faya ta siye aye.

¹² Ma dəba eye gawla i Mbəlom maməkwa eye a ye a kuts ha wu nakə mə gəse ŋgay aye a magayam bagwar eye nakə tə zalay Efrat aye. Yam i magayam niye a sakwa hərwi ada bəy neheye ta deyeweye abəra mə bəzay ta hutiye tsəved mətese mata ge vəram.

¹³ Tsa na, na ŋgatay a məsəfəre neheye ŋgwalak eye bay hay aye mahkar. Nəteye na, andza makombodok hay. Neŋged na, a ndohwaw abəra mə bazlam i gədam, neŋged a ndohwaw abəra mə bazlam i wu i pesl, neŋged a ndohwaw abəra mə bazlam i ndo naka a gwad neŋgeye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom aye.

¹⁴ Məsəfəre neheye ti yaw na, abəra mə fakalaw, tə gawa masuwayan. Tə yawa a gay i bəy i mändzibəra hay tebiye, tə hayawa tay gər hərwi məge vəram ka Mbəlom gədan eye ka gər i wu hay tebiye pat nakə mə bəziye ha gədan ŋgay aye.

¹⁵ Yesu a gwad: «Gum metsehe bəna, na diye naha na, andza məkal, ka sərumeye ka bo bay. Məŋgwese ma ndziye ka ndo naka mandza eye tə peteked ŋgay ka bo aye. Neŋgeye mandza eye tsezlezlenŋe hərwi ada ahəl naka na diye naha neŋgeye ze peteked bay ada horoy mə gay kame i ndo hay bay.»

¹⁶ Məsəfəre neheye mahkar aye, tə hay-atay gər a bəy hay na, a təv eye andaya Yahuda hay tə zalay Harmagedon.

¹⁷ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom matasəla eye a kuts wu nakə mə gəse ŋgay aye a magəmbəlom. Mətsike me a tsənew abəra ka təv mələve i bəy Mbəlom mə gay ŋgay məvəlay wu, a gwad: «Ka ndəv.»

¹⁸ Kwayanŋa mawutsədə i Mbəlom a wutsədə, mbəlom a ləv ŋgwəzləts. Dala a bəl dzekiḱ dzekiḱ. Kwa ahəl nakə a ge ndo hay aye na, dala kə bəl dādā andza niye bay, a ze ha siye tebiye.

¹⁹ Dala a ta ka bo bəra ndzadəda, gəma bagwar eye a ŋgana mahkar ada siye i gəma neheye ka mändzibəra aye tebiye ta mbəzl dərmak. Babilon gəma bagwar eye a mayaw a gər a Mbəlom na, andza niye. A vəlay wu məse nakə a tsəhan bay aye ada a gwadāy: «Sa, ndəv ha abəra mə dəma.»

²⁰ Dala neheye malawara eye ta yam aye tə dze a huḱ i yam tebiye ada mahəmba zəbol eye ta mbəzl bəram bəram.

²¹ Ndzalala bagwar eye hay haḱəlagəmgəm, tə mba haladzay tə kutsaw mə mbəlom ka ndo hay. Ndo hay tə tsalay ka gər a Mbəlom hərwi faya ta siye dəretsətseh ta ndzalala. Dəretsətseh niye na, lele bay wene wene aye, a ze ha siye tebiye.

17

Bazlam i ŋgwas nakə a gawa madama aye

¹ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom nəte mə walaŋ i gawla i Mbəlom neheye tasəla kwa way ta gəse mə həlay aye, a yaw ka təv ga, a gwedən: «Dara hərwi ada nā bəzaka ha ŋgwas nakə a da zləm, a gawa madama ma siye dəretsətseh. ŋgwas məge madama niye a da ha na, gəma nakə ta dəzl base ta magayam hay wal wal haladzay aye.

² Bəy i mändzibəra hay ta ge mezeleme ta neŋgeye ada ndo i mändzibəra hay ta sa guzum ŋgay. Ta kwaya, ta ge mezeleme dərmak.»

³ Tsa na, Məsəfəre Tsədanŋa eye a yaw ka təv ga, a zla ga a ye ga ha a kəsaf. Ahəl nakə neŋ mə kəsaf aye na, na ŋgatay a ŋgwas mandza eye ka wu i pesl ndozza. Gər ŋgay hay tasəla, dəram ka gər niye hay kuro. Ka bo ŋgay na, məzele hay mawatsa eye faya haladzay. Məzele neheye hay lele bay aye, faya ta tsaleye ka gər a Mbəlom.

⁴ ŋgwas niye na, peteked ka bo ndozza andza bəre nakə a dəv haladzay aye, tə wu i maslawa, gura, ada tə kwar neheye lele haladzay aye. Gəse i gura mə həlay ŋgay. Gəse niye na, maraha eye tə wu neheye ŋgwalak eye bay aye. Andza məgwədə tə mezeleme nakə a gawa aye.

⁵ Ta watsa məzele ka da'ar ŋgay. Məzele ŋgay niye a da wu mangaha eye, andza məgwədə: «Babilon bagwar i gəma, neŋgeye maya i ŋgwas neheye tə gawa madama aye ada tə wu ŋgwalak eye bay ka mändzibəra aye.»

⁶ Na zəba faya na, ŋgwas niye kə sa bambaz i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu. Tə kəd tay ha na, hərwi tə gwadāwa parakka Yesu neŋgeye Bəy Maduweŋ, ada ŋgwas niye kə kwaya tə bambaz tay.

Na ŋgatay andza niye na, a geŋ hərbaḱəkkə.

⁷ Gawla i Mbəlom niye a gwedən: «A gaka hərbaḱəkkə na, hərwi mey?» A gwad: «Tsəne, na dakeye ha wu nakə mangaha eye ka ŋgwas nakay aye ada ka wu i pesl nakə mandza eye faya aye. Wu i pesl niye na, gər hay faya tasəla ada dəram hay kuro.

⁸ Wu i pesl niye ka ŋgatay kurre na, neŋgeye andaya tə dəre. Ane tuk na, anəke na, neŋgeye andaya sa bay. Ma tsalaweye abəra ma bəd nakə kutsik bagwar eye aye. Ahəl nakə kə tsalaw aye na, Mbəlom ma dziye ha abəra mə dəma. Kwa ahəl nakə Mbəlom kə ge mändzibəra zuk bay aye na, Mbəlom kə watsa məzele a dərewel nakə tə watsa a dəma məzele i ndo neheye ta huta sifa aye. Siye i ndo hay andaya neheye kə watsa məzele tay a dərewel bay aye. Ndo neheye məzele tay mə dərewel bay aye ta ŋgatay a wu i pesl niye na, ma

gateye h̄ar̄b̄ab̄akka h̄ar̄wi a ndzawa nen̄geye na, andaya, an̄ake na, nen̄geye andaya sa bay ada pat mekelen̄ eye na, ma maweȳe mba.»

⁹ A gweden̄ sa: «Ndo hay t̄a huta metsehe h̄ar̄wi m̄ats̄ane wu neheye. Ḡar i wu i pesl neheye tasala aye na, a d̄a ha mah̄amba hay tasala nak̄a ngwas niye mandza eye faya aye d̄ermak. A d̄a ha b̄ay hay tasala.

¹⁰ M̄a walan̄ tay na, b̄ay hay zlam m̄al̄ave i bay tay ka nd̄av. Nenged̄ n̄ate na, nen̄geye andaya faya ma l̄aviye b̄ay ngay. Matasala eye na, h̄alay ngay eye k̄a slaw zuk bay. Aza h̄alay ngay k̄a slaw na, ma ndziye h̄alay tsekwen̄ tsa.

¹¹ Wu i pesl nak̄a ah̄al niye nen̄geye t̄a d̄ere aye ada an̄ake nen̄geye andaya t̄a d̄ere sa bay na, nen̄geye na, matsamahkar i b̄ay. Nen̄geye m̄a walan̄ i b̄ay neheye tasala aye d̄ermak. Ah̄al nak̄a aza k̄a ndohwaw aye na, Mb̄alom ma k̄adiye na hele hele.

¹² «D̄eram neheye kuro ka ngatay aye na, a d̄a ha b̄ay hay kuro ta deyeweȳe. Ta yaw zuk bay. Mb̄alom ma v̄olateye ḡedan̄ h̄ar̄wi ada n̄ateye ta wu i pesl niye ta l̄aviye m̄al̄ave b̄ay b̄are n̄ate.

¹³ B̄ay neheye kuro aye m̄adzal ḡar tay na, n̄ate. Ta geȳe m̄asler a wu i pesl ta ḡedan̄ tay peteh h̄ar̄wi ada m̄a l̄ava b̄ay ngay.

¹⁴ Ta giye v̄eram ta Wawa i t̄oban̄. Wawa i t̄oban̄ ma sliye fataya h̄ar̄wi nen̄geye na, B̄ay Maduwen̄ ka ḡar i b̄ay Maduwen̄ hay. Nen̄geye B̄ay a ze b̄ay hay tebiye. Ndo ngay hay faya ta pay b̄ezay na, t̄a d̄erev tay peteh. Nen̄geye a pala tay ha, a zalatay ada ta pay b̄ezay. Andza niye ta ngwasiye fataya t̄a nen̄geye.»

¹⁵ Gawla i Mb̄alom niye a gweden̄ sa: «Magayam nak̄a ka ngatay ngwas niye a gawa madama mandza eye ka tsakay aye na, andza m̄agwed̄e: Slala hay, ndo hay mb̄arz̄zza haladzay, ḡama hay, ndo neheye t̄a tsik kwa bazlam i ḡama waray waray aye.

¹⁶ D̄eram neheye kuro ka ngatay aye ta wu i pesl niye d̄ermak, ta neye d̄ere a ngwas niye. Ta buwiye wu hay tebiye ab̄era m̄a h̄alay i ngwas niye h̄ar̄wi ada m̄a ndza bo k̄ariye. Ta ḡasiye na ada ta h̄ep̄adiye na. Siye nak̄a ka zakaw aye na, ta kaliye ha a ako, ta f̄akiye na ab̄era m̄a d̄ama hur̄d̄ek hur̄d̄ek.

¹⁷ B̄ay neheye kuro m̄adzal ḡar tay n̄ate aye ada t̄a gay m̄asler a wu i pesl niye h̄ar̄wi ada m̄a l̄ava b̄ay ngay na, maa ge ha andza niye na, Mb̄alom. Mb̄alom a ge andza niye h̄ar̄wi ada t̄a ge wu nak̄a a say aye. Wu i pesl ma l̄aviye b̄ay ngay hus ka wu nak̄a Mb̄alom a tsik ah̄al niye m̄a ge bo.

¹⁸ Ngwas nak̄a ka ngatay aye na, bagwar i ḡama nak̄a ma l̄aviye b̄ay i m̄andzib̄era hay tebiye.»

18

Ḡama i Babilon ka mb̄azl

¹ Ma d̄aba eye na, na ngatay a gawla i Mb̄alom nenged̄ sa, faya ma mb̄azlaweȳe ab̄era m̄a mb̄alom. Ḡedan̄ ngay na, bagwar eye haladzay. Ada mad̄ave ngay nak̄a a d̄av aye na, a d̄av dzaydzay ka m̄andzib̄era.

² A wuda ta magala, a gwad: «Babilon ḡama bagwar eye ka mb̄azl, Babilon ka mb̄azl hele hele. Ka t̄era t̄av m̄andze i m̄as̄f̄ere neheye lele bay aye. M̄as̄f̄ere lele bay eye hay kwa waray waray n̄ateye mandza eye m̄a d̄ama. Diyen̄ neheye lele bay aye, a satay a ndo hay bay aye n̄ateye m̄a d̄ama.*

³ Babilon ka mb̄azl h̄ar̄wi k̄a v̄alay ha bo ka m̄age mezeleme. Ndo i ḡama hay wal wal tebiye ta sa guzom ngay ada b̄ay hay ka m̄andzib̄era ta ge mezeleme ta nen̄geye. Ndo i tsakala hay ka m̄andzib̄era ta t̄era zlele eye hay ta wu neheye a yatay a ḡar a ndo hay ka zal aye.»

⁴ Na ts̄ane m̄atsike me mekelen̄ eye a ts̄anew m̄a mb̄alom sa, a gwad:

«N̄akuro m̄a ndo ga hay, dumara ab̄era m̄a walan̄ tay
b̄ana ka t̄al̄ekum h̄alay a m̄anese
ka ta sumeȳe d̄arets̄atseh andza n̄ateye
d̄ermak.

⁵ Dumara ab̄era m̄a walan̄ tay
h̄ar̄wi m̄anese tay a pasla bo bay hal-
adzay
ada Mb̄alom k̄a m̄atsa ha ḡar bay.

⁶ Gumatay d̄arets̄atseh andza nak̄a n̄ateye t̄a
gatay a ndo hay aye.

Wu nak̄a t̄a gatay a ndo hay aye na,
gumatay m̄a ze niye.

Tad̄a n̄ateye t̄a v̄alay guzom a ndo ḡase n̄ate
na,
rahumatay ha ḡase sulo.

⁷ Gumatay d̄arets̄atseh haladzay h̄ar̄wi ada
d̄erev m̄a ndalatay.

T̄a gwad n̄ateye ḡedan̄ eye hay haladzay ada
t̄a ndayawa wu m̄anday lele.

T̄a gwaday a ḡar tay sa na, n̄ateye b̄ay
bagwar eye hay.

T̄a gwad ḡama tay na, ma giye d̄arets̄atseh
andza madakway i ngwas t̄abey,
dada madahan̄ ma ndzateye a ḡar t̄abey.

⁸ H̄ar̄wi niye, d̄arets̄atseh ma deyeweȳe fa-
taya na, ka n̄ate eye.

D̄avats, m̄adahan̄ ada m̄and̄ar̄zlan̄ ta
deyeweȳe a ḡama tay pat eye n̄ate
h̄ar̄wi B̄ay Maduwen̄ Mb̄alom nen̄geye
Mb̄alom bagwar eye.

Mata ge sariya na, nen̄geye.

⁹ «Ah̄al nak̄a b̄ay hay ka m̄andzib̄era, ne-
heye t̄a gawa mezeleme ta ḡama niye ta
gen̄gis i ako nak̄a faya ma t̄amiye ḡama niye
na, ta tuwiye haladzay, ta giye d̄ames i

* 18:2 Z̄aba m̄a Bazlam mapala eye masulo eye 14.3-21.

mədahan̄ hərwi ahəl niye nəteye mandza eye ma wiya.

¹⁰ Ta diye, ta lətsiye dəren̄ hərwi zluwer ma gateye tə dəretsətseh niye. Ta gwadiye: “Waawayah! Waawayah!

Nəkar Babilon gəma bagwar eye nakə gədan̄ yak a gawa andaya aye,

ka mbəzl hele hele bəre nəte na, kəkay?”

¹¹ «Ndo i tsakala hay ka məndzibəra ta tuwiye ada ta giye dəmes i mədahan̄ dərma hərəwi gəma nakə a təma aye, ndəray kwa nəte andaya mə dəma sa bay. Ndəray andaya masəkəme wu i tsakala tay bay?

¹² Wu niye hay na, gura ta bəre, kwar lele eye hay wal wal, ada peteked ndozza eye, peteked n̄gwalak eye hay wal wal. Wu neheye ndo i tsakala hay ta səkamawa ha aye na, dərizl i gərdaf neheye lele haladzay ada tə wu neheye ta lambad̄ tə zler i bəgəne aye ada ta mayako lele eye hay. Ta lambad̄ ta bəre, tə kwar.

¹³ Ndo niye hay ta səkamawa ha mal nakə a ze huñña aye wal wal dərma ada ta slam-bah neheye a ze lele aye. Ta səkamawa ha guzom ada mal, bəle ada gufa, sla hay, təbən̄ hay, pəles hay, muta i pəles hay ada beke hay andza məgwədə ndo zezen̄ hay. Ane tuk na, ndəray andaya masəkəme fataya abəra wu niye hay sa bay.

¹⁴ «Tə tuwa, tə gwadatay a ndo i gama niye hay: “Wu neheye a yawakum a gər aye ta təma ta ako. Zlele kurom tə wu kurom lele eye hay andaya sa bay, ka hutumeye sa bay.”

¹⁵ Ndo i tsakala neheye ta təra zlele eye hay tə masəkəme ha wu ma gəma niye aye na, ta lətsiye dəren̄ tə gəma niye. Zluwer a gatay tə dəretsətseh bagwar eye. Ta tuwiye haladzay ada ta giye dəmes i mədahan̄.

¹⁶ Ta gwadiye: “Waawayah, waawayah, gəma bagwar eye ka mbəzl. Nəgəye a ndzawa na, andza n̄gwas nakə a pa ka bo peteked ndozza aye ada tə peteked̄ neheye zler i mətul zler i mətul ada tə siye peteked̄ lele eye haladzay aye. A pawa ka bo wu i maslawa, tə ge ta gura, tə kwar neheye lele aye.

¹⁷ Wu hay tebiye a təma andza niye tsa duh!”

«Ndo neheye faya ta diye tə kwalalan̄ i yam ada ta bagwar tay hay, ndo i tsakala neheye ti yawa a tsekene tə kwalalan̄ i yam ada ta ndo neheye tebiye nəteye mə kwalalan̄ i yam aye, ti ye tə lətse dəren̄.

¹⁸ Ta zəba dəre, tə n̄gatay a gən̄gis i ako nakə faya ma təmiye gəma niye na, ta wuda ta magala, tə gwad̄: “Gəma andaya andza gəma nakay bagwar eye bay.”

¹⁹ Tə tuwa, tə ge dəmes i mədahan̄, tə kuts bətekwey a gər dəsliş dəsliş. Ta wuda, tə gwad̄: “Waawayah, waawayah, gəma bagwar eye ka mbəzl. Anan̄ gəma nakə ndo

neheye ta kwalalan̄ i yam aye ta huta zlele na, mə həlay n̄gay. Bəre nəte tsa na, a mbəzl na, kəkay?”

²⁰ «Nəkurom neheye mə mbəlom aye n̄gwasum! Gəma ka təma! Nəkurom ndo məpe mədzał gər hay ka Yesu, nəkurom ndo i maslan̄ i Yesu hay ada nəkurom ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay, n̄gwasum hərəwi Mbəlom kə gay sariya ka wu nakə a gakum aye.»

²¹ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom gədan̄ eye, a ye a zla kwar bagwar eye andza ber i maləgəre, a kal ha a bəlay. Tsa na, a gwad̄: «Ta kaliye ha Babilon gəma bagwar eye andza niye, dāda ta n̄gateye sa bay.

²² Ndo hay ta tsəniye dāda mədze gandzaval ma Babilon, məge dəmes, məfe fagam, məfe tolom sa bay. Wurray kwa tsekweñ ma giye andaya ma Babilon sa bay. Ndo malembədə wu hay ta giye andaya sa bay, maləgəre nakə a ləvwawa abəra ma təv kurom aye na, ndo hay ta tsəniye sa bay.

²³ Lalam kurom hay ta dəviye dzaydzay ka niye sa bay. Ta tsəniye mabəbəle wurray huwwa i ndo məzle dahəlay hay mə gay kurom sa bay. Ahəl niye ndo i tsakala kurom hay ta ze ha siye i ndo i tsakala hay ka məndzibəra tebiye. Ka vatay gər a ndo hay kwa mən̄gay ta madan̄ kurom. Hərəwi niye nəkurom ka nasumeye andza niye.

²⁴ Mbəlom a n̄gatay a bambaz i ndo məde ha bazlam n̄gay hay, ada a bambaz i ndo n̄gay hay. Bambaz i ndo neheye ka məndzibəra tebiye tə kəd̄ tay ha aye na, ka gər tay.»

19

¹ Ma dəba eye na, na tsəne mətsike me a tsənew mə mbəlom andza ndo hay haladzay ta tsikiye me. Tə gwad̄:

«Hələluya! Zambadumay a Mbəlom.

Ma təma tay ha ndo hay na, nəgəye. Nəgəye məzlaḅ eye, nəgəye gədan̄ eye a ze kwa mey.

² Nəgəye na, ndo i dedek, a ge sariya n̄gay a ndo hay na, ta dedek. Kə gəs na maya i n̄gwas neheye tə gawa madama aye.

N̄gwas niye na, kə nas tay ha ndo hay ka məndzibəra tebiye tə wu neheye lele bay aye.

Mbəlom kə vəlay dəretsətseh a n̄gwas niye hərəwi nakə a kəd̄ ndo i məsler n̄gay hay aye.»

³ Ma dəba eye, tə ma faya sa, tə gwad̄:

«Zambadumay a Mbəlom.

Gən̄gis nakə a tsalaw abəra ma gəma niye aye na, ma ndəviye bay, ma tsalaweye huya andza niye.»

⁴ Tsa na, madugula hay kuro kuro sulo gər eye fad̄ ada wu neheye fad̄ aye ta dəkw

gurmets kame i tæv mændze niye Mbəlom mandza eye faya aye ada tæ dəslay ha gær, tæ gwad: «Haleluya! Nəkar Mbəlom bagwar eye.»

Magurlom i mæzle dahəlay

⁵ Na tsəne mætsike me a tsənew abəra ma tæv mændze i bəy eye, a gwad:

«Zambadumay a Mbəlom kway, nəkurom ndo mæge mæsler ŋgay hay, nəkurom neheye ka rəhumay ha gær ta dedək,

kwa wawa hay kwa bagwar hay.»

⁶ Na tsəne mætsike me neŋged a tsənew sa andza ndo hay haladzay mbərzəzza faya ta tsikiye me. A tsənew sa na, andza mazaw bagwar eye nakə a vaw ka mahəmba aye. A tsənew andza maləve i mbəlom bagwar eye dərma. Neŋ faya na piye faya zləm na, mætsike me niye a gwad:

«Nəkar Mbəlom bagwar eye hærwi Bəy Maduwej Mbəlom kway na, gədanj eye.

Maa ləva wu hay tebiye na, neŋgeye.

⁷ Ŋgwasakwa, dærev kway mælə ge lanlanj lele.

Zambadakway hærwi hælaj eye kə slaw. Wawa i təbanj ma zliye dahəlay.

Dahəlay maləva bo eye tsiy, faya ma həbiye.

⁸ Ta vələy tsæved mæpe ka bo peteked naka tsədəŋŋa, ndəlulə kwa tsekweŋ andaya faya bay aye, ada nakə a dæv haladzay pəzləd pəzləd aye.

Ŋgwalak ŋgwalak i peteked niye a dā ha na, wu neheye ŋgwalak eye ndo mæpe mædzal gær hay ka Yesu tæ ge aye.»

⁹ Tsa na, gawla i Mbəlom eye andaya a gwedəŋ: «Watsa a dærewel na, mæŋgweše ma ndziye ka ndo neheye tæ zalatay a magurlom i mæzle dahəlay i Wawa i təbanj aye.» Gawla i Mbəlom niye a gwedəŋ sa na: «Bazlam neheye ananj aye na, dedək. A yaw na, abəra mæ bazlam i Mbəlom.»

¹⁰ Na tsəne andza niye na, na dəkŋ gurmets kame ŋgay hærwi mædəslay ha gær, ane tuk na, a gwedəŋ: «Kā ge andza niye bay. Neŋ dərma na, ndo i mæsler i Mbəlom andza nəkar ada andza malamar yak neheye tæ pə mædzal gær tay ka bazlam i Yesu nakə a dā ha aye. Dəslay ha gær dūh na, a Mbəlom.»

Maa vələtay gədanj a ndo i maslanj i Mbəlom na, bazlam nakay.

Vəram bagwar eye

¹¹ Ma dəba eye na, na ŋgatay magərmbəlom mahəndəka eye tuwanjŋa. Pəles herre eye malətsa eye mæ dāma ada ndoweje andaya mandza eye faya tunjŋa, tæ zalay na, ndo i dedək ada ndo nakə a ge wu

ta tsæved aye. Ma giye sariya ada ma giye vəram ta dedək.

¹² Dære ŋgay a dæv andza dərneh i ako. Kə pa dzagwa i bəy a gær haladzay. Ta watsa faya mæzele. Ndəray a sər mæzele niye bay, maa sər na, neŋgeye nətə.

¹³ Kələmedze ŋgay nakə ka bo aye na, bam-baz faya haladzay. Mæzele ŋgay na, bazlam i Mbəlom.

¹⁴ Slala i sidzew hay wal wal mæ mbəlom tæ pay bəzay. Nətəye mandza eye ka pəles herre eye hay. Peteked tay hay ka bo na, herre kwa tsekweŋ ndəlulə faya bay dərma.

¹⁵ Maslalam matasla eye hepepe, a yaw abəra mæ bazlam ŋgay. Ta maslalam niye na, ma həhariye tay ha ndo neheye ta təma bazlam ŋgay bay aye. Ma təriye bəy ta gədanj eye ka gær tay. Ma mbərasliye tay ha mbərasl mbərasl andza hohway neheye ta mbəraslawa tay ha hærwi madətsaw abəra mæ dāma yam aye. A dā ha niye na, mevel i Mbəlom bagwar eye.

¹⁶ Ta watsa mæzele ŋgay ka peteked ŋgay ada ka gwas ŋgay. Tæ watsa na, tæ gwad: «Neŋgeye na, bəy ka gær i bəy hay tebiye. Bəy Maduwej ka gær i bəy maduwej hay tebiye.»

¹⁷ Tsa na, na ŋgatay a gawla i Mbəlom neŋged malətsa eye ka pat. A wuda ta mag-ala, a zalatay a diyeŋ neheye faya ta tsəviye ta magərmbəlom aye, a gwadətay: «Hayum gær, dumara ndayum bagwar i magurlom nakə Mbəlom a da aye.

¹⁸ Dumara həpədum slo i mədəhanj i bəy hay, həpədum slo i mədəhanj i sidzew hay tæ slo i bəy tay hay. Həpədum slo i pəles hay tæ slo i ndo neheye tæ tsalawa faya aye ada tæ slo i ndo hay tebiye, kwa slo i beke hay, kwa i ndo neheye nətəye beke hay bay aye, kwa i bagwar hay, kwa i wawa hay.»

¹⁹ Tsa na, na ŋgatay a wu i pesl niye ada ta bəy i mændzibəra hay. Sidzew tay hay tæ haya gær hærwi mæge vəram ta ndo nakə a tsal ka pəles herre eye ada ta sidzew ŋgay hay.

²⁰ Ahəl nakə ta dazlay a vəram aye na, ndo niye tæ sidzew ŋgay hay tæ gəs na wu i pesl ta ndo nakə a gwad neŋgeye ndo mæde ha bazlam i Mbəlom, azlakwa neŋgeye ndo mæde ha bazlam i Mbəlom bay aye. Maa ge masuwayanj kame i wu i pesl na, neŋgeye. Andza niye, a vatay gær a ndo hay ka matəme ka bo tay ŋgodgor i wu i pesl ada ka mædəslay ha gær a kule naka a ge aye. Ahəl nakə tæ gəs wu i pesl ta ndo niye a gwad neŋgeye ndo mæde ha bazlam i Mbəlom aye na, tæ kuts tay ha a dəlöv i ako tæ dære. Ako niye a təma na, andza dəlöv a təma andza gufa i wur i kudamasara.

²¹ Sidzew i wu i pesl hay na, ndo niye tæ pəles aye a kəd tay ha ta maslalam nakə a yawaw abəra mæ bazlam ŋgay aye. Diyen

hay tebiye, tə yaw tə nda mədahan̄ tay, tə rah.

20

Bazlam nakə a tsik ka məve gwezem aye

¹ Ma dəba eye na, na n̄gatay a gawla i Mbəlom faya ma mbəzlaweye abəra mə mbəlom, kələ mahəndəke abəra ma bəd nakə kutsik bagwar eye mə həlay n̄gay. Tsalalaw bagwar eye a mba haladzay mə həlay n̄gay dərmak.

² A ye naha, a gəs gədam. Gədam niye na, dədəc, andza məgwədə Fakalaw nakə a vaway gər a ndo hay ahəl niye aye. Gawla i Mbəlom niye a gəs, a dzawa na. Ma ndziye madzawa eye məve gwezem.

³ Gawla i Mbəlom a dzawa na Fakalaw niye na, a kal ha a bəd nakə kutsik bagwar eye, a dərəzl faya. A dərəzl faya na, lele tə kələ madərəzle hərwi ada m̄a vatay gər a ndo hay ka məndzibəra sa bay. Ma dəba i məve gwezem na, tə pəliye ha, ane tuk na, ma ndziye tsekweñ tsa.

⁴ Ma dəba eye na, na n̄gatay a təv məndze hay i bəy, ndo hay mandza eye faya. Mbəlom kə vəlatay gədan̄ ka məgatay sariya a ndo hay. Na n̄gatay a məsəfəre i siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu dərmak. Ndo hay tə dəs fataya abəra gər ahəl niye dədədē hərwi naka tə pa mədzal gər tay ka Yesu aye ada hərwi nakə tə dəwa ha bazlam i Mbəlom aye. Nəteye na, tə dəslay ha gər a wu i pesl niye bay, tə dəslay ha gər a kule n̄gay bay, n̄godgor n̄gay andaya fataya ka da'ar təbey kwa ka həlay andaya bay. Na n̄gatay na, nəteye tə dərə. Nəteye tə Yesu Kəriste ta ndziye ma bəy məve gwezem.

⁵ Niye na, tə lah mələtsew abəra ma mədahan̄ aye. Siye i ndo hay na, tə lətseweye zuk bay. Ta lətseweye na, məve gwezem ma ndəviye abəra mə dəma təday.

⁶ Məñgwese ka ndo niye hay tə lah mələtsew aye. Mbəlom kə pa tay ha wal. Məməte masulo eye ma sliye fataya məgatay wuray sa bay. Ta təriye na, ndo neheye tə vəlaway wu a Mbəlom ada a Yesu Kəriste. Nəteye tə Kəriste ta ndziye ma bəy məve gwezem.

Mbəlom a sla ka Fakalaw

⁷ Fakalaw kə ndza madzawa eye məve gwezem na, tə gəriye ahaya abəra ma bəd.

⁸ Kə ndohwaw abəra ma bəd na, ma diye mata vatay gər a ndo hay ma gəma hay wal wal sa. Tə zalatay a gəma niye hay na, Gog ta Magog.* Ma hayatay gər ka təv manəte eye hərwi ada tə ge vərəm ta Mbəlom. Nəteye na, haladzay wurkenkene andza hewiyen̄ naka mə magayam aye.

⁹ Na n̄gatay na, tə ndohwaw tsid̄ tsid̄ ti ye kwa a n̄gay, ti ye tə lawara təv i ndo məpe

mədzal gər hay ka Yesu andza məgwədə gəma nakə Mbəlom a wuda haladzay aye. Ane tuk na, ako a mbəzlaw fataya mə mbəlom, a təma tay ha təlməd təlməd.

¹⁰ Fakalaw niye a vatay gər na, tə gəs na tə kal ha a dəlov i ako. Mə dəma na, gufa i kudamasara wafafafa faya ma təmiye. Tə kal ha na, a təv nakə 6a tə lah məkal ha a dəma wu i pesl ta ndo nakə a gwad̄ nən̄geye ndo məde ha bazlam i Mbəlom aye. Andza niye, ta siye dərətsətseħ həpat ta həvad̄ ka tor eye mə dəma.

Maduk i duk i sariya

¹¹ Ma dəba eye na, na n̄gatay a təv məndze i bəy a zəba herre. Ndo andaya mandza eye faya. Məndzibəra ta məgərməlom tə dze abəra kame n̄gay, ta n̄gatateye sa bay.

¹² Tsa na, na n̄gatay a ndo neheye tə mət aye tebiye, kwa bagwar hay, kwa wawa hay. Nəteye mələtsa eye kame i təv məndze i bəy. Tsa na, ndoweye a həndək dərəwel hay. Ta həndək dərəwel mekelən̄ eye dərmak. Nən̄geye na, tə watsa a dəma məzele i ndo neheye tə huta sifa nakə dədək aye. Ma dəba eye ta həndək dərəwel niye hay na, Mbəlom a gatay sariya a ndo neheye tə mət aye. A gatay sariya na, təde təde ka wu tay neheye tə ge aye, tə watsa na a dərəwel niye hay aye.

¹³ Ndo neheye tə mət ma bəlay aye tə ndohwaw tebiye abəra ma bəlay. Mədahan̄ neheye ma bəd ma təv məndze i mədahan̄ hay aye tə ndohwaw abəra mə dəma tebiye. Mbəlom a gatay sariya tebiye təde təde ka məsler tay.

¹⁴ Tsa na, tə kal ha məməte ta təv məndze i mədahan̄ hay a dəlov i ako. Dəlov i ako niye na, təv nakə ndo hay ta mətiye mə dəma masulo aye.

¹⁵ Tadə ndoweye məzele n̄gay andaya mə dərəwel i ndo neheye ta huta sifa aye bay na, ta kal ha a dəlov i ako niye dərmak.

21

Magərməlom wədeye ta məndzibəra wədeye

¹ Ma dəba eye na, na n̄gatay a məgərməlom wədeye ta məndzibəra wədeye. Magərməlom makurre eye ta məndzibəra makurre eye ta dze. Ada bəlay andaya sa bay kə dze.

² Na n̄gatay naha a gəma tsədəñña eye, gəma niye na, Zerozelem wədeye naka faya ma mbəzlaweye abəra ka təv i Mbəlom aye. Gəma niye na, a lambad̄ bo, a le haladzay andza dahələy nakə a lambad̄ bo lele ma diye a gay i zal aye.

³ Na tsəne mətsike me a tsənew abəra ka təv məndze i bay ta magala, a gwad̄: «Zəbum, Mbəlom kə ge gay n̄gay a walan̄ i ndo hay, ma ndziye tə nəteye. Ta təriye ndo n̄gay hay.

* 20:8 Zəba mə Ezekiyl 38-39.

Nenǵeye Mbəlom nəte nǵewəŋ ma ndziye tə nəteye.

⁴ Ma takadiye na yam dəre tay. Ta mətiye sa bay tebiye. Wurray ma ndalateye sa bay. Ta tuwiye sa bay, wuray ma wuriye fataya sa bay. Wu guram eye hay ta dze.»

⁵ Tsa na, ndo nakə mandza eye ka təv məndze i bəy aye, a gwad: «Zəba, na giye wu hay tebiye wedeye hay.» Tsa na, a gwedəŋ: «Watsa wu nakay hərwi bazlam neheye na, dedək, makəraw me kwa tsekweŋ andaya mə dəma bay.»

⁶ A gwedəŋ sa: «Ka ndəv. Maa dazlay a wu tebiye na, neŋ, maa ndəv ha wu hay tebiye na, neŋ gwa. Neŋ makurre i wu hay tebiye ada neŋ mandəve i wu hay tebiye. Ndo nakə yam a gay aye na, na vəleye yam kəriye. Yam niye a nǵəzaw ma bədiyem. Yam niye na, yam nakə ma vəlateye sifa a ndo hay aye.

⁷ Ndo nakə ka nǵwasa ka dəretsətəseh aye na, na vəleye wu neheye tebiye. Na təriye Mbəlom nǵay, nenǵeye ma təriye wawa ga.

⁸ Ane tuk na, ndo i takazay hay, ndo neh-eye ta dzala ha ka Yesu bay aye, ndo neheye dərev tay lele bay aye, ndo məkədə gər i ndo hay, ndo mäge madama hay, madaŋ hay, ndo məpay bəzay a kule hay, ndo i parasay hay, nəteye düh ta diye na, a dəlov i ako. Gufa i kudamasara nakə a təma wafafafa aye mə dəma. Ta mətiye məməte masulo aye na, mə dəma.»

Zerozelem wedeye

⁹ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a yaw ka təv ga. Nenǵeye nəte mə walaŋ i gawla i Mbəlom neheye tasəla ta gəse mə həlay tay aye neheye maduk i duk i dəretsətəseh mə dəma maraha eye. A yaw na, a gwedəŋ: «Dara, na dəkeye ka dahəlay nakə Wawa i təbaŋ ma zliye aye.»

¹⁰ Tsa na, Məsəfare Tsədəŋŋa eye a yaw ka gər ga ada kwayaŋŋa gawla i Mbəlom niye a zla ga, a ye ga ha a mahəmba bagwar eye sololololo. A dəŋ ka Zerozelem gəma tsədəŋŋa eye, faya ma mbəzlaweye abəra ma magərmbəlom, a mbəzlaw abəra ka təv i Mbəlom.

¹¹ Gəma niye na, a dəv dzaydzay andza kwar lele eye, a wuzl dəre andza malam. Maa wuzl dəre niye na, məzla6 i Mbəlom.

¹² Tə lawara na gəma niye na, ta zled. Zled niye madəzla eye dabasəm eye ada zəbol eye dərmak. Tə ge faya məged i məfələkwe a dəma na, kuro gər eye sulo, ada gawla i Mbəlom kwa way ka məged neheye kuro gər eye sulo aye. Ka məged niye hay na, tə watsa faya məzele kuro gər eye sulo i slala i Israyel hay.

¹³ Gəma niye na, hawal fad. Ka hawal niye hay fad aye na, məged faya mahkar mahkar. Mahkar ta diye i bəzay, mahkar

ta diye i pat mədəde ada mahkar ta diye i tsakay, mahkar ta diye i Salawa.

¹⁴ Tə pa mədok i zled i gəma niye tə kwar bagwar eye hay kuro gər eye sulo. Ka kwar niye hay nəte nəte tə watsa faya məzele i ndo i maslaŋ i Wawa i təbaŋ kuro gər eye sulo.

¹⁵ Gawla i Mbəlom nakə faya ma tsikeneye me aye na, sakwal i gura mə həlay. Sakwal niye na, hərwi mələve ha wu hay. A ye, a ləva ha gəma, məged eye hay ada zled i gəma eye.

¹⁶ Hawal i gəma niye fad na, tə ləva ta ze a bo bay. Gawla i Mbəlom a ləva na gəma eye ta sakwal nǵay niye. Zəbol nǵay eye na, gwezem kuro gər eye sulo. Zlabatam nǵay eye tə solololo nǵay eye andza niye dərmak.

¹⁷ Ma dəba eye, gawla i Mbəlom a ləva zled niye. Solololo nǵay eye temerre tə kuro kuro fad gər eye fad. A ləva na, andza nakə ndo hay tə ləvawa wu aye.

¹⁸ Ta dəzl zled niye na, tə kwar nakə tə zalay *zaspə* aye. Gəma niye na, ta dəzl ta gura lele dəre a tsara ha andza malam.

¹⁹ Tə wurkatsa na mədok i zled niye na, tə kwar neheye wal wal a le haladzay aye. Kwar eye niye hay na, tə zalatay *zaspə*. Masulo eye na, tə zalay *safir*, mamahkar eye tə zalay *apate*, mafad eye tə zalay *emerod*,

²⁰ mazlam eye tə zalay *sardowan*, maməkwa eye tə zalay *kornalin*, matasəla eye tə zalay *kərisolite*, matsamahkar eye tə zalay *beril*, matsid eye tə zalay *topaz*, makuro eye tə zalay *kərisopəras*, makuro gər eye nəte tə zalay *hisinje*, makuro gər eye sulo tə zalay *ametiste*.

²¹ Wu i məged niye kuro gər eye sulo eye i kwar, tə zalay *perəl*, a le haladzay. Təv məhay gər i gəma niye na, ta ndərat faya na, gura lele dəre a tsara ha aye.

²² Na nǵatay a gay i mədəslay ha gər a Mbəlom ma gəma niye bay hərwi Bəy Maduweŋ Mbəlom bagwar eye ada Wawa i təbaŋ nəteye wu tay ma təv maduwule me.

²³ Na zəba dəre na, pat ta kiye ta təriye kəriye ma gəma niye hərwi dzaydzay i Mbəlom a dəv mə dəma. Wawa i təbaŋ nenǵeye a vəl dzaydzay ma gəma niye.

²⁴ Slala hay wal ka məndzibəra ta həhaliye ma təv dzaydzay nǵay ma gəma niye. Bəy i məndzibəra hay ta fələkwiye a dəma tə zlele tay hərwi məvəlay wu a Mbəlom.

²⁵ Məged i gəma niye ma ndziye na, tuwaŋŋa hwapat ta dərəzliye na bay. Ta dərəzliye na dəda bay hərwi həvad andaya sa bay.

²⁶ Ta zliye zlele tə wu neheye lele aye ka məndzibəra, ta fələkwiye ha a gəma niye hərwi məvəlay a Mbəlom.

²⁷ Wu neheye lele bay aye ta sliye faya mede a dəma bay. Ndo neheye dərev tay manasa eye ada ndo i parasay ta fələkwiye a

dəma bay dərmak. Mata fələkwe a dəma na, ndo neheye tə watsa mazele tay a dərəwel i Wawa i təbaŋ aye. Maa huta sifa dedək eye na, nəteye.

22

¹ Ma dəba aye na, gawla i Mbəlom niye a deŋ ka magayam wuray yam mə dəma. Yam eye niye na, ma vəliye sifa a ndo hay. A wuzl dəre andza malam ada a yaw na, abəra ka təv mändze i bəy i Mbəlom ta Wawa i təbaŋ.

² A va ma wuzlah i tsəved i gəma niye. Ka tsakay i yam niye na, dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye kə ndzohwaw. A ndzohwaw na, diye sulo sulo. Ka məve nəte na, a wa sik kuro gər eye sulo. Ka kiye na, a wa sik nəte. Slambah eye hay na, sidem. Ma mbəliye tay ha slala i ndo hay wal wal tebiye.

³ Wu neheye Mbəlom a vəlawatay mezeleme aye na, ma giye andaya ma gəma niye bay. Mata ge andaya ma gəma niye na, təv mändze i bəy i Mbəlom ta Wawa i təbaŋ. Ndo ŋgay hay ta dəsleje ha gər.

⁴ Nəteye na, ta ŋgateye a dəre ŋgay, ta wat-siye məzele ŋgay ka da'ar tay.

⁵ Həvad ma giye andaya sa bay, lalam hay tə pat ta təriye kəriye hərwi Bəy Maduweŋ Mbəlom bo ŋgay eye ma dəvateye dzaydzay. Ada nəteye na, ta ndziye ma bəy ka tor eye.

⁶ Ma dəba eye na, gawla i Mbəlom a gwedeŋ: «Bazlam neheye na, dedək, maraw me andaya kwa tsekweŋ mə dəma bay. Bəy Maduweŋ Mbəlom a vəlatay Məsəfəre ŋgay a ndo mədə ha bazlam ŋgay hay hərwi ada tā də ha bazlam ŋgay. A sləraw gawla ŋgay hərwi ada mə yaw mə datay ha a ndo i məsler ŋgay hay wu nakə mazlambar ma deyeweye kame aye.»

Yesu ma maweye

⁷ Yesu a gwad: «Tsənum, mazlambar na miye naha bəse. Mbəlom ma piye ŋgama ka ndo neheye faya ta rəhay ha gər a wu nakə mə dərəwel nakay aye hərwi a yaw na, abəra ma Məsəfəre i Mbəlom.»

⁸ Neŋ Yuhana, na tsəne wu neheye tə zləm ga, na ŋgatay tə dəre ga. Ahəl nakə na tsəne aye ada na ŋgatay aye na, na kal ha bo kame i gawla i Mbəlom nakə a bəzeŋ ha aye hərwi mədəslay ha gər.

⁹ Ane tuk na, a gwedeŋ: «Kā ge andza niye bay. Neŋ na, ndo i məsler i Mbəlom andza nəkar ada andza malam yak neheye nəteye ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay aye ada andza siye i ndo neheye faya ta rəhay ha gər a bazlam neheye mə dərəwel nakay aye. Kā dəslay ha gər na, a Mbəlom.»

¹⁰ A gwedeŋ sa: «Mbəlom kə də ha wu nakə ka watsa a dərəwel nakay aye. Ka ŋgaha na bazlam neheye bay, datay ha a ndo hay hərwi wu neheye ta giye bo na, bəse.

¹¹ Neŋ faya na gwadateye a ndo neheye ta wuda wu nake lele bay aye. Tadə a sakum məge mənese na, dum ha kame kame andza niye huya. A nəkurom neheye dərev kurom manasa eye, tədə a sakum mətəre andza niye na, dum ha kame kame andza niye huya. Ndo nakə faya ma giye wu nakə a say a Mbəlom aye na, mə ge lele huya. Ndo nakə faya ma pay bəzay a Mbəlom aye na, mə pay bəzay a Mbəlom andza niye huya.»

¹² Ma dəba aye na, Yesu a gwedeŋ sa: «Tsəne, na miye naha bəse. Na həliye naha wu hay ka həlay hərwi ada nə vəl kwa a way məraðe i məsler ŋgay.

¹³ Maa dazlay a wu tebiye na, neŋ, maa ndav ha wu hay tebiye na, neŋ gwa. Neŋ makurre i wu hay tebiye ada neŋ mändəve i wu hay tebiye

¹⁴ «Məŋgwese ma ndziye ka ndo neheye ta bəriye peteked tay hay tsədəŋŋa eye. Nəteye ta hutiyə tsəved məfələkwe a gəma niye. Nəteye na, ta hutiyə tsəved mändə hohway i dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye.

¹⁵ Ndo neheye ta təra andza kəra aye ada madan hay ta ndo neheye tə gawa mezeleme aye, nəteye na, ta ndziye ma bəra. Ndo məkədə gər i ndo hay dərmak ada ta ndo neheye tə dəsławay ha gər a kule aye, ndo neheye tə vəlaway ha bo tay a maraw me aye, nəteye tebiye ta ndziye ma bəra, ta fələkwiye dadə a gəma niye bay.

¹⁶ «Neŋ Yesu, na slər naha gawla i Mbəlom ga na, hərwi ada mə ye, mə dəkum ha wu neheye a məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye wal wal təv təsələ aye. Neŋ na, ndo nakə faya ka həbumeye ma deyeweye abəra ma gwala i Davit aye. Neŋ na, bamta i dəre mətsədə nakə a dəvawa ta mekedə aye.»

¹⁷ Məsəfəre Tsədəŋŋa eye ta dahəlay, tə gwad: «Dara.» Nəkurom neheye faya ka tsənumeye wu neheye, gwadum: «Dara.»

Nəkurom neheye yam a gəkum aye, dumara sum yam nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye. Ta vəliye kəriye a ndo neheye a satay məse aye.

Mändəve i bazlam

¹⁸ Neŋ Yuhana faya na gateye dəf a ndo neheye faya ta tsəniye wu neheye mə dərəwel nakay aye. Tadə ndoweye ka səkah ha wu ka bazlam neheye mə dərəwel nakay aye na, Mbəlom ma səkaheye ha dərətsətseh nakə ka dzəŋgum mə dərəwel nakay aye.

¹⁹ Tadə ndoweye kə zla wu abəra mə bazlam i Mbəlom na, Mbəlom ma həliye hohway i dərizl i gərdaf nakə ma vəliye sifa a ndo hay aye abəra ka bəmalə ŋgay. Ma hutiyə təv ma gəma i Mbəlom bay. Bə dərəwel nakay kə tsik ka hohway ta gəma niye tsiy.

²⁰ Yesu a gwaɗ ka wu neheye tebiye na, dedek aye, ma gwadiye: «Ayaw, na miye naha bəse.»

Ayaw Bəy Maduweŋ ga Yesu, dara.

²¹ Yesu Bəy Maduweŋ kway mâ pa fakuma ŋgama tebiye.